Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Expositio magni prophete Abbatis Joachim in Apocalipsim.

Opus illud celebre: Aurea: vz: ac pre ceteris longe altior & profundior explanatio in Apocalipsim Abbatis Joachim de statu vniuersali reipublice christiane. Deq3 ecclesia carnali in proximo reformanda atq3 in primeuam sui etatem redigenda: triplici prius tñ pcutienda flagello: Dorq3 omniu3 infideliu3 (ad Christi fidem conuersione) tã multis sepulta seculis; ẽ ad implẽdi tpe in ẽtate) ad vtilitatez & psolationem fideliu3) (nutu diuino detecta atq3 reserata) in lucem primo venit.

Cui adiecta sunt.

Eiusdẽ psalteriu3 decez cordaz opus ppe diuinu3.

Lectura itẽ plucida in Apocalipsi3 Reuerẽdi magistri Philippi de Mantua Augustiniane Eremiticeq3 familie Doctoris clariss̃imi.

Index quoq3 sumarius pulchriora vniuersa deflorãs.

Cum gratia & priuilegio.

Universidad de Navarra
Biblioteca

Reuerẽdissimo in Christo Dño. D. Egydio, Tituli sancti Mathei: Præsbytero Cardinali. Eiusdem deuotus filius frater Siluester Meuceius de Castilione Aretino (Augustinianæ familiæ professor Eremita) commendationem perpetuam.

QVum superioribus annis (functa legatione Yspaniæ aliarũq; multarũ prouinciarum) contigerit: vt tua Reuerendissima Dominatio per Venetias (vbi ab hoc Illustrissimo Senatu plurimum: ac benemerito) venerata est (ad vrbem rediret) visendi eam affectus desiderio:) ad ipsam me contuli. Cui (vt valui) exhibita reuerentia: mox a me petiit sibi quædam afferri opuscula Abbatis Ioachim: quæ mei cura impressa audierat. Quibus allatis, plectisq; aliquantisper: non parum delectata est. Sibiq; rem mirum immodum gratam me factuꝝ: si alia (eiusdem auctoris opera: & præcæteris sup Apocalipsi) excudenda curarem) hortata est. Quod quum animaduerterem (vtpote) qui Dominationi tuæ Reuerendissimæ rem gratam facere: die ac nocte studeo) mediusfidius q̃primum egissem si Calchographi id præstitissent. Nunc vero (cum facultas opportunæ euenerit) id ædi ac præclaro tuo sub nomine: armi suæ in fronte munitum: tuæq; Reuerendissimæ Dñationi dicatum: in lucem prodire volui. Tum enim quia idem a me Dominatio tua Reuerendissima: deposcebat opus. Tum vt meam in te beniuolẽtiam amplius declararem. Tum vt honestius sic in publicũ presens opus exiret: & cum nouitatis gratia: auctoritatem quoq; apud lectorem haberet. Tum etiam q̃m nemo profecto te alter mihi visus est dignior cui: præclaꝝ hoc adiicere tur opus. Nam (vt innumeras sapientis animi tui virtutes omittam) tu optimis bonaꝝ disciplinaꝝ studiis: ante omnes alios longe excellis. Tu nõ in humanis modo: vegꝝ & in diuinis: lumen euasisti præfulgidum. Quid dicam? quum nõ solum latinis litteris (quaꝝ culmen egregie attigisti:) verum & peregrinis nõ minus (vtpote) Hæbraycis: Græcis: Caldayeis atq; Arabicis splendescere dicaris? ita vt non facile tui par: (nostra hac ætate) qs inueniatur? Tu quoq; sanctam veræ nostræ fidei religionem: puro seruas corde. Tu maximam in omnes pietatem: ꝓbatos mores: summam æqtatem: iustitiam ac diuinam quãdam animi clementiam semp præstas. Tu demum is es qui Platonici præcepti retinentissimus studiosos oẽs diligis singulari at q; amplo ꝓtegis patrocinio. Tum præcipue q; nostram hanc oẽm Eremi t. ꝙ familiam (re ꝓtectore, te duce, in melius in dies reformari nõ dubitem. Adde q; hanc idem met Abbas Ioachim: & piis celebret honoribus laudeq; augeat præ cæteris: ita vt in extrema mundi ætate, ordinem ipsum Eremitaꝝ viribus diuinæ grãtiæ fultum: in zelo ac dei amore veluti nard eſcentem ignem) Christi fidem: eiusq; ecclesiæ collapsa reformaturꝝ: ac vniuersa restauratuꝝ: fore asserat. Sic enim ait cap̃. xiiii. in huius operis explanatione. Surget ordo qui videtur nouus: & nõ est. Induti nigris vestibus & desup accincti zona pellicea. Hi crescent & fama eoꝝ diuulgabitur: & prædicabunt fidem: quam & defendent vsq; ad mundi consumationem: in spiritu & virtute Helyæ. Qui erit ordo Eremitaꝝ æmulatium vitam angeloꝝ. Quoꝝ vita erit quasi ignis ardens in amore & zelo dei ad comburẽdum spinas & tribulos (hoc est) ad consumendum & extinguendum pnitiosam vitam prauoꝝ: ne mali amplius abutantur dei patientia. Hæc ibi: Et hoc idem ad litteram recitat Dñs Archiep̃s Florentinus: titulo vltimo tertiæ suæ partis hystorialis: vbi de præfato nostro ordine ptractat. Idem quoq; memorans Dñs Vlricus de Vrimaria: & ipse nostræ religionis doctor egregius: in tractatu de ipsius ordinis origine: adicit. Et qa virtute radicis: rami in altũ & in lõgum naturaliꝫ ꝓducunt. Ideo virtute Institutoris ac Fũdatoris: aliorũq; successoꝝ patrũ (qui fuerũt sctitatis eximiæ ac huius ordinis primarii fundatores) verifiꝫ præsumẽdum est, q; sup eoꝝ filios & posteros per diuinam clemẽtiam: bñdictio copiosa descẽdet. Hæc ille. Ipse enĩ ordo a parẽte nostro btõ Augustino fundatus extitit: a quo regulã viuendiq; formã accepit: nec in dubiũ verti põt. Q̃d & idẽ Ioachim hic in parte ꝓphemiali testat̃ dicens. Ordo Eremitaꝝ fundatus fuit a btõ Augustino in Aphrica. Ordo vero Canonicoꝝ regulariũ in partibus occiduis a btõ Rufo: q̃uis & ipsi teneant regulã ipsius Augustini. Itẽ sup Hieremiã cap̃. i. sic ingt. Licet nouus ordo prædicãtium tunc, i. in ipsa tribulatione futura: videat oriri ipsi ecclĩæ: nihilominus ipse fuit iniatiatus prĩo a ꝓpheris: deinde ab apl̃is: postremo a doctoribus tertii tpis ecclesiastici: charus: cognitus & electus a deo, signatus in Ysaac & Ioãne Baptista. A quo q̃dẽ ordine ꝓdiit ordo Monachoꝝ ac ex his duobus: cæteri postmodũ ꝓdierũt ordines. Qui duo ordines iteꝝ reuelãdi sunt: ꝓeoꝝ noua ac obstupẽdam reformationẽ: ita vt nouiter oriri videant. Nã sicut Helyas fuit q̃rta ætate mũdi: ducẽs vitã eremiticã: (quo tpe filĩr Helyse? & filii ꝓphaꝝ: eremos ĩcolebãt) & iteꝝ sexta ætate est reuelãdus) ita & Eremitæ (qui p cõcordiã: & typũ ei correspõdẽtes) fuerũt & floruerũt q̃rto tpe ecclesiastico: iteꝝ vẽturi & reuelãdi sunt (mõ p̃dicto) & ꝓpugandi vsq; in finẽ sæculi: ĩgressuri tpa iustitiæ & pacis abũdantiã: visuriq; statuæ cõfractionẽ: atq; supaturi gladio diuini verbi: gẽtes & regna (agnita v3 fidei veritate. Vñ & ipse Ioachim eodẽ. xiiii. cap̃. ꝓsequitur dicens. Puto q; in tpe illo post ruinã Babylõis (si ecclĩæ carnalis) vita monachoꝝ erit q̃si ymber ad irrigidã supficiẽ terræ in oĩ pfectione & iustitia fraternæ charitatis. Vita vero Eremitaꝝ q̃si ignis ardẽs in dei amore & zelo ad cõburẽdos tribulos

Universidad de Deusto
Biblioteca

& spinas: vt nec bonis desit gratia dei ad salutē: nec impii abutant̄ amplius dei patiētia. Qui (suggerēte spū) pēta delinquētiū: durius increpabūt ac si in spū & virtute Helyæ. His dictis ac sil'ibus (de duobus præfatis ordinibus) plena sunt vniuersa eius opuscula: vti cūctis ea legētibus, pspicuum esse pōt. Hæc pauca ex multis, mi Dñe. R. (de ipso Eremitaꝝ ordine) mihic adducere ac iserere cōpulerūt. Primū eqdē: qdā nostri moderni amici opinātes & asserētes, q̄ vbicūq; hic auctor loq̄t de duobus ordinibus (tot ac tāta p̄ fide Xp̄i facturis magnalia) itelligi vult de suis ordinibus. Q d̄ q̄uū distet a veritate: ex adductis apparet. Alia ad hoc, me pellēs rō fuit, ne lateret. R. D. tuam. Quid de Eremitaꝝ nostro ordine senserit iste auctor. Quē, quū asseraī donū ac spūm habuisse, p̄phetiæ: nō est ei modica fides adhibēda. Adieci & eiusdē Psalteriū decē cordaꝝ. In quo de summa Trinitate eiusq; distinctione ppulchre īdagaī. De numero psalmoꝝ & coꝝ archanis & mysticis sensibus. De psalmodia. De mō & vsu psallendi simul & psallētiū. Quoꝝ oīum vsus & mysteria: post Babylonis ruinā: iam data vndiq; pace Xp̄i amatoribus: ac eius eccl'ia īnouata (vt aglæ iuuētute) maxime florebūt. Addidi & plucidā lectura in ipsam Apocalipsim nostri sacri ordinis doctoris clarissimi. Magistri v3 Philippi de Mātua. Qui ita docte clareq; dixit: vt ei parē videt im neminē. Postremo nō ambigo apud tuam R. D. me excusatū iri ex īperitia in dicendi scribēdiq; facultate: quū ferme ab incūte ætate nouerit eiusmodi artis nesciētiam meā. Quocirca præsul optime, hoc (iure ipso) sese tibi & adiicit & vouet opus. Ipsum ergo accipe: Ipsumq; lege grato aīo. Et me tibi de pauculis hisce laboribus addictū: foue & ama. Vale religiōis nr̄æ p̄ & decus clarissimū. Apd Venetias in Locello nostro īsulari diui Christophori a pace, Kalendis Februarii. 1527.

PRo maiori itelligētia mysteriox q̄ in hoc t alijs opusculis (huius auctoris) oti nenk p̄mittēda sunt q̄ t ipse auctor p̄mittit i expōne sup Esayā: vz: i p̄mis p̄mittit de trib⁹ seculi statib⁹: icipiēs ab Adā: t pcedēs vsq; in finē seculi. Deinde q̄sdā pcordias t conuenientias seu combinationes. Et significātia t significata temp'zum diuersox. ¶ Premittit t mysterium ecclesie: qd̄ annuatim reuoluitur (in draconē insertum) incipiēs a capite eius: t a septuagesima: per qd̄ declarank t significank tribulationes t pressure q̄s passa passuraq; est eccl'a vsq; in mūdi finē. Et sil' p̄solationes t diuina auxilia. ¶ Premittit tempus ante legē: t tempus sub lege: t tempus gratie t eox sacramēta. ¶ Tubam t eius figuram ac significatum: Sigilla t apertiones eorum. ¶ Premittit draconē alterius figure: hūtē. l. capita. 7. designātia pressuras seu plia. 7. vniuersa: vz: mala que passa passuraq; fr est ipsa eccl'a t eius mēbra per septem tpa. ¶ Premittit psalteriū. x. cordaꝝ: i quo istruitur fugare: vscere t supare insidias ipius p̄pē tis t antiq hostis: qd̄ figuratū est in Dauid q psallēs spūz malū agitātez Saulē fugauit. ¶ Premittit t mysteriū rotaꝝ: per qd̄ miro modo ac ingeniose distinguit multiplices sensus t intellectus diuine scripture l3 specialius: longeq; subtilius t clarius hoc diluci det in ipso psalterij decem cordaꝝ tractatū: vbi ponit duodecim sensus sacre pagine. ¶ Hec diximus fore q̄dam gfialia ad itelligētia multox mysteriox t dictox huius auctoris: ea (pfecto de cā: qsi in oibus suis fere opibus: eiusmodi figuris t terminis vtik sive quorum notitia: plurima ipius dicta) intelligi nequeunt.

Gen.2.

Mat.1 Luce.1

2. para li.26.

2.mac.1

Ibidez

Esa.9. Ap.12.

Dañ.8

Joel.2 Job.28 Mat.2

Joā.6. Luc.4

Ge.46

RImus status seculi claruit ab Abraaz: cuius initiatio ab Adā: cuius finis in xp̄o. ¶ Secundus status claruit a zacharia pie Joānis: in quo sacerdotiū legis obmutuit: cuius initiatio ab Ozia rege Judaz ptendet vsq; ad annū. 1260. ¶ Tertius status hz clarescere a diebus nr̄is: cuius initiatio a beato Benedicto: acceptuz finez in psumatione seculi. Sane primo statui in finez deducit Anthiocus radix pcti: egressus ō terra Cetbym. i. grecia. Secdo statui dabit illi radicum plātatio Federici: cuius germē vel brachia ex eo p̄deūtia prefectura t fastigia: vt in libro Judach. legit: occupabunt. Imposuerunt (inquit) singuli qbus post ducem macedonuz fuit terra diuisa gratuito in capitibus suis dyademata t multiplicata sunt mala in terra. Tertio vō vaturus est finem: ppheta docēs mēdacium Antex p̄s: ac si in cauda draconis: qui lz breui sit spatio tpis regnaturus: tñ supra q̄z credi poterit vniuersa vastabit. Unde Joel añ faciem eius iguis vorās: t post eum solitudo deserti. Et Job. Terra de qua oriebatur panis in loco suo iguē subuersa est: lz enim x̄p̄s de synagoga ortus sit verus panis: t de Romana ecclesia per doctrinam semp emanet: tñ magnis anaritie febrib⁹ estuat: t idcirco sibi caueat: ne eam eius dñs iam in p̄ma tribulatione subuertat. Qui ingressi sunt Egyptum designant apostolos. ¶ Qui electi sunt in deserto signant eos: quibus imposuit manus Paulus. ¶ Qui de terra p̄missionis botruz in vecte portarūt: p̄figurāt duos ordineos futuros testes: nec dubiū euāgelice vitatis. Eritis mihi (ingt) testes in iudea: Hierlim: t Samaria: t vsq; ad vltimuz terre. Signat iudea latinos: Hierlz ecclīasticos: samaria grecos: vltimū terre pplos ad dñz p̄uertēdos. ¶ Ōtra Moysen t Aarō Jānes t Adā bres: ōtra Paulū t Petrū Simō magus t Elymas: ōtra duos testes futuros: patareni t alij hereticī insurgēt: quos duo cornua bestie: sicut in Apoca. legit p̄signat. ¶ Tps filioz Jacob vel p̄triarchaz signat tps aplox. Tps iudicū. Tps martyz. Tps ppharaz. Tps confessox. Tps filioz ppharaz. Tps eremitaz t virginū. Tps Josue: idolatriā extirpātis. Tps ecclie: i quo Leo p̄p̄s iculus hereses pfligauit. Tps sextū: in quo iudei sederūt secus flumina Babylonis: pretēdit tps istud: in quo taz clerus q̄z pplus vndiq; formicat a deo. Tps aūt septimus erit p̄uertētiuz ad x̄p̄m. Unū t di. Reliquet sabbatismus pplo dei quo ad quietē libertatis fm spūm t p̄uersionez quoad fidei sacramētuz. Unū Lucas. Fēm est cum baptizaret ois pplus: qd̄ nec duz cōpletum fuit in ecclesia. Complebitur aūt sub septimo angelo: vt ait apostolus. Cum intrarit plenitudo gentium: tunc ois israel saluus fiet: huic in cāticis: capilli tui sicut greges capraz ascēdentiuz de mōte Galaad: qui caput est Libani. l. vnizandi.

Josue.3 Act.19.

Mūc.13

Apo.11 Actu.1.

1.thi.3. Actu.8 Act.13.

Apo.11 Apo.13

Ge.49 Josue.1

Ps.13.6.

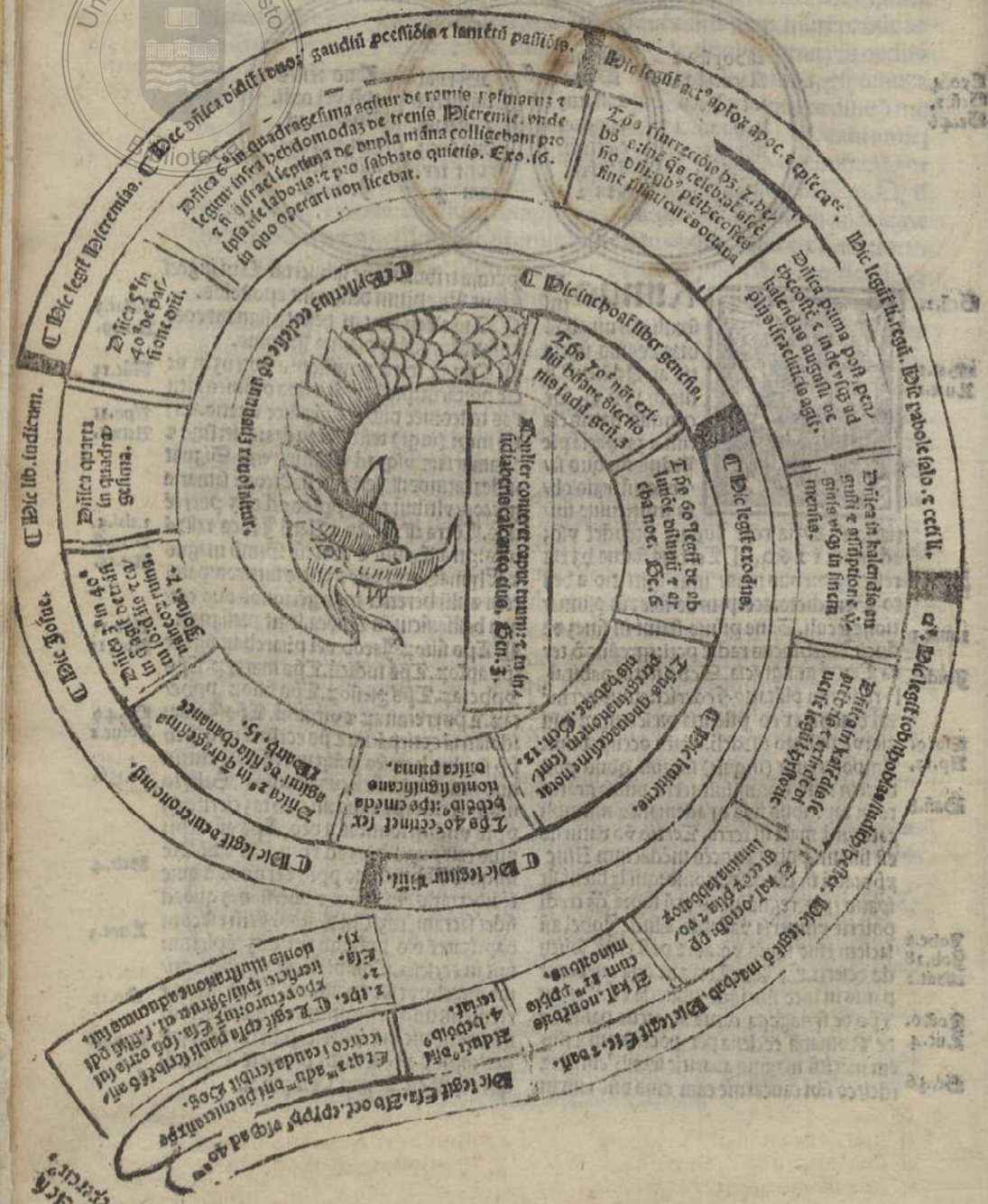
Heb.4

Luce.3

Ro.11.

Cant.6

Universidad de Deusto
Biblioteca

Passim per tempora velamen littere sublatum est.

¶ Nota paulum respicere Moysen ex pxtu cherubi tertij Reg. 8. z de illo di. Ihesum nūc p speculū in enigmate. 1. cor. 13. Et de illo ponebat velamē in facie sua dū respiceret in eum dño. 2. ad cor. 3.

Tēpus ante legez fuit obscurz. Cū z legis. Tenebre erant sup faciem abyssi. Gene. 1.

Tēpus sub lege fuit vtcunqz lucidum: vñ de splēdida ficta est facies Moysi. Exo. 34.

Tēpus sub gra fuit in claritate: vñ facies xpi fulsit vt sol lucens in virtute sua. Ap. 1 Mat. 17

Ró. 5 Ró. 7 ¶ Regnauit mors ab Abraz vsqz ad moysen: z ideirco peccatum non imputabat quum lex nō esset: data vero lege peccatum reuixit quasi per mandatum.

¶ Seōm rōnem predictā adhuc manēt tenebre lre: z enigmata figurarz in cordibus clericorz: que ex maiori parte removebunt: quū angelus in sexta parte libri de celo descendet z illuminauerit terrā gliā ptātis sue. Et iterz in septima parte. Joānes vidit angelū stātem in sole: qué putamus ihesum in quo sunt scripturarz mysteria cōplebunt. Unde z sub sexto tpe angelus amictus nube iurauit qz in diebus septimi angeli quum tuba canere ceperit: diuine Pagine sacramenta in expositoribus finientur. Apoc. 10. Ap 19 Ap. 10 Ap. 11

ADAM. 2. paral. 62. OZIAS. CHRISTVS.

Modus tube.

Quasi tuba exalta vocez tuā Esaye 58.

¶ Figura tube litterum prenotat veteris testamēti: que incepit ab arto: sed dilatata est in predicatione aploz: quoz in oēm terram sonus exiuit. Modus vō a quo tuba grossescere habuit: significat insertionem noui z veteris testamēti: an quo missus est Esay as: qui fuit altera vox dei de paradiso Adam redarguens de transgressione mandati. Psal. 18. Gen. 3 Ap. 6.

¶ Hic notantur septem signacula libri signati.

Joseph figillū. 1. Effraym. Gen. 50

Moyses figillū. 2. Aaron. Exo. 4.

Samuel figillū. 3. Dauid 1. re. 16

Helyas figillū. 4. Helyseus 4. re 2.

Esayas figillū. 5. Ezechias

Ezechiel figillū. 6. Daniel.

Esdras figillū 7. Neemias 2. Esd. 1

6. ¶ Apertio primi sigilli: Fuit in Judea.
¶ Apertio secundi sigilli: In Roma.
¶ Apertio tertij sigilli: In Grecia.
¶ Apertio quarti sigilli: In Parthis.
¶ Apertio quinti sigilli: In Theotonia. Ap. 7
¶ Apertio sexti sigilli: In Soldano.
¶ Apertio septimi sigilli: In Italia.

Dyomisiones Abbatis Joachim.

Singuli hoz accipiendi sunt cum successoribus suis.

¶ Primum caput diacõis cepit ab herode pselito ⁊ pseuerauit vsqz ad Neronẽ ipũ: ⁊ ab eo vsqz ad Siluestrũ ariatuz .3. ab ipso vsqz ad coldroe regẽ pzaz: sub quo pditus maometus ſualuit .4. ſub illo vsqz ad hẽricũ primũ regẽ alemanoz. 5. ab ipso vsqz ad saladinũ ſoldanũ babylõis .6. ab eo vsqz ad Federicũ primuz ⁊ ab eo vsqz ad Anteχpz eũ ſucceſſiõe ſua.

¶ Et notãdũ q; ſub ſeptimo capite ꝺdaz ꝓmixtio tpis ꝓfusibilis inerit: vt inanta mũdi huius palea ſimul cũ tritico ſolito fortius ventilata mõges feſſis arrideat: mõ labor quieſcentibus indicatur.

¶ Sz sciẽdũ ſit in eſſe draconis capita alia beſtie de abyſſo iſtidelis populi ſalſitis qz illa cepervt ab eo herode q pſequutus eſt xpz ista accſdroe movẽte hũ ꝓtra filios eccleſie virginis lioz. n. ſint mẽbra diaboli hoſtis huiuſcemodi peſtiferes ⁊ in corpus vnũ trãſeunt ante xpi. Capita tñ beſtie ꝺdiformis referẽda ſunt ad ſeyitã ſaladinoz i ſecta ſaracẽica vſqz ad eã tpa profectura. Vbi oia regna ſeculi aduerſantia ſcpro xpi: ac ſi in pedibus ſtatue babylonie ꝓterent. Dam deẽ communa beſtie i hoc ſexo tpe vnĩcda ſunt quodãmõ ad vulgus gẽtiũ inũdanoz ⁊ beſtiã iuſto iudicio ꝓtẽpãt ⁊ ꝑpz mahometi ẽ de terra diſperdãt

Herodes.

Nero.

Constantinus.

Cesaroe.

Hẽricus ꝓmus

Saladin' vnus eſt .x. cornua q̃ vidiſti .x. reges ſũt.

Federicus .2. veri ꝓxio co.huius: ⁊ alius nõduz venit. Apo. 5. 2. 17.

Apoc. 17. Quinq; ceciderũt ſinguli ꝓ ſingulis tpa.

Duo capita .6. 2. 7. ni ꝓducta ſunt pp .6. tps qõ ẽ duplex. Apo. 17.

¶ Draco magnus ⁊ ruſſus ꝓpter antiqtatem temporis ⁊ crudelitatem effuſi ſanguinis: torruoſus etiã dicitur propter dolum ve ſutie multiformis.

Apoc. 12.

¶ Primũ bellũ draconis fuit Judeoz: cõz paganoz: tertiũ arrianoz: q̃rtuz ſarracenoz: qntũ alemanoz: ſextũ itẽ ſarracenoz: ſeptimũ principũ itaz ⁊ hereticoz. Octauo loco in cauda draconis erit ꝓflictus cuz ꝑuis a ſequacibus Anteχpi.

Apo. 12.

¶ Quia cauda draconis eſt torturarũ ſic ſtellaz celi in terrã i tertia parte ſui ad eruditos re'erẽdum eſt ad tertiana ⁊ carnalia deſideria prolapſuros.

Tabula i expõné ſup Apoc. Abba. Joa.

¶ Incipit Tabula principalium dictoz venerabilis Abbatis Joahiz i expoſitionez ſuper Apocalypſim.

Quod Abbas Joachiz mãdat vt oia opuſcula ſua examini eccleſie: ſaltem poſt eius obitum preſentẽtur: ſi ante nõ poterit. ſolio primo. colõna ſecunda.

Oz breue admonitoriũ Clemẽtis pape: vt q̃z citius ipſe Joachim compleuerit expoſitionem ſuper Apocalypſim velit ei preſentare: vt ſit ad vtilitatem fideliũ. ſo. 1. co. 2.

Oz rebeccha typũ eccle gerebat: ſo. 2. c. 1

Oz auctor dicit ſe auctoritate põtificis abſtrictum exponere velle Apocalypſis librum. ſo. 2. co. 2.

Oz dicit ſe certis ⁊ neceſſarijs documẽtis poſſe oñdere adeſſe ꝑſuras. ſo. 2. co. 2.

Oz nõ vſqz in finez mundi clauſos ⁊ ſignatos eſſe ſermones ꝓ dixit angelus danieli: ⁊ vſqz ad tẽpus preſinitũ: ſo. 2. co. 3.

Oz qui non poteſt credere: intelligere nequit. ſo. 2. co. 4.

Oz primũ librum vocat: introductoriũ auctoz in quo totius libri ⁊ operis continetur materia. ſo. 2. co. 4.

Oz diuiduntur libri totius veteris teſtamenti. ſo. 2. co. 4.

Quare dicatur liber Apocalypſis ſeptenarius ⁊ de eius prerogatiua. ſo. 3. co. 2.

Quomodo ſacra ſcriptura dicitur aque viue. ſo. 3. co. 2.

Oz apocalypſis eſt omnium aliarũ prophetiarum prophetia ⁊ omnes alias comp hendens. ſo. 3. co. 2.

Qualiter in ſingulis partibus ſemper ſiat recapitulatio. ſo. 3. co. 3.

Oz Joannes euangeliſta dicitur camerarius celi. ſo. 3. co. 2.

Oz erat vetus teſtamentum ab Abraam vſqz ad Chriſtum: ſeptem ſignaculis inuolutum. ſo. 4. co. 1.

Oz notant ſeptẽ bella hebreoz. ſo. 4. co. 1.

Oz liba Machabeoz non ſunt in canone. ſo. 4. co. 2.

Qualiter ſextum tempus videatur in duobus diuiſum. ſo. 4. co. 2.

Oz tribus horis cum dimidia ſtetit Chriſtus in cruce ſuſpenſus. ſo. 4. co. 3

Oz iudei ad Chriſtuz conuerſi cantabunt ⁊ laudabunt dominuz. ſo. 4. co. 1.

Qualiter in ſexto tẽpore eſſe debent due perſecutiones. ſo. 5. co. 1.

Qualiter habent intelligi tres ſtatus mũdi ſeu eccleſie. ſo. 5. co. 2.

Quomodo precellens claritas ſancti Benedicti expectanda eſt circa finem mundi: tempore. ſ. Enoch ⁊ Helye: ⁊ populus iudaicus conuertetur. ſo. 5. co. 2.

Quomodo videtur litera prioris teſtamẽti pertinere ad patrem: noui ad filium ⁊ ſpiritualis intelligentia que ex vtraq; ꝓcedit litera pertinere ad ſpiritum ſcũz p quandam ſimilitudinem. ſo. 5. co. 2.

Qualiter ſicut ordo coniugatorum videt pertinere ad patrem: ⁊ ordo predicatoz ad filium: ita ordo monachorum cui extrema tempora data ſunt: ad ſpiritum ſanctum. ſo. 5. co. 3.

Quid ſit tempus ſub litera euangelij: ſpiritualis intelligentie ⁊ manifeſte viſionis: ⁊ qũo oia tpa ſũt gnqz. ſo. 5. co. 3.

Oz declaratur myſterium trinitatis in patriarchis. ſo. 5. co. 3.

Qualiter ab Adam vſqz ad Noyſen peccatum non imputabatur pp carentiã legis ⁊ quomodo itelligatur. ſo. 5. co. 4.

Qualiter tria tempora aſcribuntur: diuerſimode pri ⁊ filio ⁊ ſpũ ſcõ. ſo. 5. co. 4.

Oz poſt reſurrectionẽ corpora noſtra erũt ſpiritualia ⁊ tẽplũ ſpũs ſci: q; nihil corruptibile in eis remanebit. ſo. 6. co. 1.

Quomodo a patribus ſiue ſacris doctoribus hmõi regula myſteriorum in diuina ſcriptura frequẽter vtat. ſo. 6. co. 2.

Tabula in exp̄oné sup̄er Apocal.

Diuisio statuum quo ad extensionem temporum. fo.6.co.2
De cōcordia ꝛ aspectu ad alterutrum duorum testamentorum: fo.6.co.3
De apertione sigillorum in p'ori siue veteri testamento. fo.6.co.3
Item de apertione sigillorum noui testamenti. fo.6.co.3
Quomodo comparatur eccleſia oriētalis decem tribus israel. fo.7.co.3
Imperium Romanorum assimilatur imperio chaldeorum ꝛ illud egypti impio constantinopolitano. fo.7.co.3
In regno grecorum cōtinetur in spiritu samaria ꝛ Egyptus. Et in regno latinorum Hierusalem ꝛ Babylon. fo.7.co.4
Quomodo sitiatur imperatores alamanorum auferre libertatē ecclesie p̄sertim in temporalibus. fo.7.co.4
Assimulatur destructio Babylonis destructioni Rome. fo.7.co.4
Declaratur illud dictum de septem regibus in Apoca. quorum quinq; iam ceciderunt ꝛc. ꝛ qualiter adhuc existēte sexto veniet septimus. Item de decē regibus ꝛ qui post eos venturus est omniū pessimus. fo.8.co.1
Qualiter cito p̄cuciēda est noua Babylon: ꝛ hoc a pluribus regib⁹. fo.8.co.2
Qualiter gens mahumeth pugnabit contra nouā Babylonem. fo.8.co.3
Q; mahumeth cū suis dicitur. Bestia que fuit ꝛ non est ꝛ quomodo illa bestia iterum ascensura est de abysso. i. populo infidelis hoc faciet maxime ad suggestionem alterius bestie ascendētis de terra ꝛ de pseudo ꝓpheta: post quod infideles conuertentur. fo.8.co.3
Quod sub sexta apertione p̄cutienda est noua Babylon: ꝛ sicut post anthiocum datus est finis veteri testamento ita ꝛ post gog erit ꝯsumatio seculi. fo.9.c.1
Quod anno. 1200. finis fuit quadragite generationum. fo.9.co.3
Quod finis seculi in sacra pagina largo ꝛ stricto modo accipitur. fo.9.co.3
Quod tempore p̄mi status fuit ab habraam vsq; ad Joānem baptistaz: secūdi ab eo vsq; in p̄sens: tertii a p̄nti tpe vsq; in finem mundi. fo.9.co.4.
Qualiter cōsumatis ab infidelibus p̄suris que cito venture sunt: erit tempus beatū: ꝛ erit terra plena scientia dei: ita vt vix vllus audeat negare xp̄m nō esse verum filium dei exceptis dumtaxat quibusdaz gētibus quas in fine producturus est diabolus contra fideles scilicet: gog. fo.9.col.4
Sicut in fine p̄mi status vltimus rex. s. anthiochus ceteris immanior fuit: ita in fine secūdi qui erit in proximo septimus rex ille venturus est de quo dicitur hic: ꝛ vnus nondū venit. fo.10.la.1
Quod in fine tertii status. s. in fine mūdi venturus est alius olim pessimus. s. gog qui ꝛ ipse antixp̄s erit. s. de quo dicitur principaliter. fo.10.la.1
Que fuerunt ꝛ erunt septem capita draconis ꝛ quod fuit primum secundum ꝛc. folio. 10.la.1.
Quomodo intelligēdum est illud quinq; reges ceciderunt: ꝛ vnus est ꝛ vnus nōdum venit. fo.10.la.1.
Quomodo concordant Daniel ꝛ Joānes in apocalipsi ꝛ de bestia: cornibus ꝛ regibus ꝛc. fo.10.la.1
Quod erit septimum caput draconis ꝛ de cauda eius quod erit alius ꝛ vltimus rex veniens in virtute ꝛ spiritu p̄dicis: ac si Joannes in spiritu ꝛ virtute Helye. fo.10.la.2
Quod nihil tam affectat Diabolus quam inueniri per omnia contrarius operibus creatori: ꝛ exemplificatur. folio 10.la.2.
Quod ille qui dicitur in Apoca. rex ꝛ caput septimum: erit ille antichristus magnus qui decipiet infinitam multitudinem iudeorum ꝛ gentium: ita vt pauci euadant astutiam: nequitie ꝛ calliditatis illius: ꝛ sicut christus dictus est rex ꝛ pontifex ꝛ propheta: ita ꝛ ipse se menti

Abbatis Joachim

retur esse. fo.10.la.2.
Quod p̄dictus Antichristus taz magna signa falsa ꝛ plena mendacio faciet: vt nulla extimētur signa Christi in comparatione illorum. fo.10.la.2.
Quid opinentur aliqui de Gog an sit Antichristus verus. fo.10.la.2.
Opinio de Antixp̄o q̄ nimius cōfortatus potētia Christi se retrahet ad barbaras nationes per aliquod tp̄s ꝛ postea ibidē seductū Gog ꝛ exercitū eius: veniat cōtra eccleſiam. fo.11.la1.
Quod tempore Gog in capite draconis. s. septem iam contrita erunt ipse aūt cauda erit: quę tribulatio erit articulo extremo: ꝛ fine mundi. fo.11.la.1.
Quod notitia de apertionibus signaculorum necessaria sit ad intelligentiam huius libri: sine quorum notitia ambulare per librum istum: doctiare est: ꝛ aliquid in eo diffinire temeritas fo.11.la.1.
Q; partes generales pertinentes ad secundum statum sunt sex: ꝛ quelibet diuidi tur ꝛ distinguitur in septem distinctiones. fo.11.la.1.
Sexta pars est duplex propter duplicem tribulationem: septima autem pars pertinet ad tertium statum mundi: in quo erit pax ꝛ sabbatismus in eccleſia Dei ꝛ otium. fo.11.la.1.
Sensus mysticus de Lya cum septē filijs suis: ꝛ Rachele cum vnico in vita: q̄ aliū moriendo parturijt. fo.11.la.1.
Q; iste liber habet octo partes: ꝛ quomodo. solio 11.la.2.
Liber iste etiam distinguitur in tribus decisionibus: prima pertinet ad secundum statum: secunda ad tertium: tertia ad futurum seculum. fo.11.la.2.
Quando Christus incarnatus est: tunc cōpleuerunt quinq; etates mundi: ꝛ sexta ichoauit ꝛ p̄seuerat i labor. fo.11.la.2.
Qualiter vulgata scriptura noui testamēti: sic partim pertinet ad secundum statum vt non transeat ad tertium: vt est illud. Petre sequere me: ꝛ econtra: vt illud de Gog. fo.11.la.2.
Q; beata virgo significat eccleſiam contemplantium: ꝛ Helisabeth p̄dicatorum. fo.11.la.2.
Q; secundus status hz sex tpa sicut mundus sex etates. fo.11.la.2.
Q; in exordio tertij status debēt in spiritu renouari multa: ac si iterū Christus nasceret: p̄dicaret: pateret ꝛc. fo.12.la.1.
Q; inconcusse tenendum est: ꝛ credendum esse in patre filium: ꝛ spiritum sanctum esse in filio patrem ꝛ spiritum: esse in spiritu sancto patrem simul ꝛ filium: ꝛ hȳ tres simul vnus deus sunt. fo.12.la.2.
Q; in Agar designatur tota p̄sens vita. s. tres status mundi: ꝛ in Sarra futura vita ꝛc. fo.12.la.2.
Qualiter oportet lectorem scripture sacre habere discretionem ꝛ intelligere: cum quid asseritur aut negatur verum hz totum aut ꝑm partem ꝛc. fo.12.la.2.
Qualiter id quod operatus est Ezechias in exordio veteris testamenti: illud operatus est Joannes Baptista in exordio noui. fo.13.la.1.
Q; Enoch ꝛ Helyas venturi sunt in fine secūdi status. s. sexte etatis. fo.13.la.1.
Q; quedam in diuinis, personis propter p̄prietatem earum attribuuntur cuilibet de per se que tamen eadem propter vnitatem essentie communiter referuntur ad omnes personas. fo.13.la.1.
Quare non sint tria testamenta: propter aliqua attributa diuinis personis: sed tantum duo. fo.13.la.2.
Q; Anthiochus concordat cum Gog ex fine vtriusq; testamenti. fo.13.la.2.
Q; mystica expositio est: cum per numina intelliguntur multa: vel per modica multa: siue in bona siue in mala parte: vt cum per regem Hierusalem intelligitur Deus: ꝛ per regem babylonis diabolus. fo.13.la.2.
Q; multa occulta ꝛ precipue ventura: si essent omnino ante tempus denudata vi lescerent. fo.13.la.2.

Tabula in exp̃oné super Apocal.

Q in sensu literali aliq̃ maior est difficultas quam in intellectu spirituali z mystico. fo.13.la.2.
Q tres sunt modi generales quibus deus loquitur in scripturis. fo.14.la.1.
Q in verbis hystoricis noui testamenti inueniif duo intellect⁹ mistici. fo.14.la.2.
Q ad octauã partem huius libri: nullus alius intellectus pertinet preter anagogicus. fo.14.la.2.
Quare Joannes in octaua parte huius libri vsus est tã nobilibus imaginibus: vt sunt aurum: lapides pciosi. fo.14.la.2.
De diuersitate acceptionis sabbatorum: folio.14. latere secũdo.
Q in tribus statibus mundi fuerunt sua sabbata. s. ante legez: sub lege: z tempore gratie. fo.14.la.2.
Q assimilatur silentium noue babylonie: silentio veteris. fo.15.la.1.
Q opz q̃z cito destrui nouam babylonez: z reedificari nouam Hyerusalem de lapidibus viuis a filijs transmigrationis noue: z cantabitur illud magnum Alleluia. fo.15.la.2.
Q nõ simul totus incarceratus est sathanas sz p singulum quinq; temporum secundi status: singulum diaconis ceput incarceratum est: z in sexto tempoꝛ duo simul. fo.15.la.2.
Quid per mille anni incarcerationis Sathane intelligatur. fo.16.la.1.
Qõ septem tempoꝛa sunt ab aduentu saluatoris vsq; ad extremum iudicium: in sexto vero tempoꝛe iudicabitur babylõ noua z deinde bestia z pseudo prophe/ta: z postea erit sabbatum populo dei: vsq; in finem ipsius sexti temporis: in quo iterꝫ soluet sathanas. fo.16.la.1.
Q beatus Joannes inuitatus fuit ab vno septem angelorum habentium phialas iracundie dei: ad contemplandam claritatem superne Hyerusalez matris nostre. fo.16.la.1.
Quare quelibet quinq; partium generalium huius libri in septem distinguitur portionibus assignat causa. fo.16.la.1.
Quomodo omnes ordines sanctorum cõtra hostes confligentium in omni tempore subueniunt alter alteri z ferunt solamen. fo.16.la.1.
Q datur de predictis subsidio z solamine exemplum nota. fo.16.la.1.
Q liber iste cõrespondet veteribus mysterijs. s. veteris testamenti z plurimuꝫ cõcetis habet concordiam. fo.16.la.2.
Q quinq; primi panes quos benedixit dominus fuerunt ordeaci z septem vltimi tritici z quid significent. fo.16.la.2.
Q nũerus duodenarius iter pfectos z solẽnes nũeros pfectissim⁹ ẽ. fo.16.la.2.
Q in quinq; corporis sensibus z septẽ virtutibus anime perfectio hominis ptinetur. s. hõ exterioꝛ z iterioꝛ. fo.16.la.2.
Quare voluit deus ponere i ecclesia diuersos ordines vt sũt presbiteri: diacones: episcopi: z qd significent. fo.16.la.2.
Q natiuitas christi attribuitur sacerdotibus: passio diaconibus: resurrectio episcopis: ascensio contemplatoꝛibus: aduẽtus spũs scĩa cõi vita seruẽtibus: z ibi sũt q̃nq; ordines generales. fo.17.la.1.
Q liber iste sacramentis spiritualibus plenus. Uiris spiritualibus z valedicentibus curis seculi principaliter datus est. folio 17.la.1.
Q liber iste agit de septem ordinibus designatis in septem tribubus israel z in septẽ ecclesijs q̃ sunt in Asia. fo.17.la.1.
Q septem partes huius libri nihil sonant hystoricum: sicut quinq; libri hystoriales: sed totuꝫ pene quod in eis intelligitur: spiritus z vita est. fo.17.la.1.
Q tribus vicibus datus est apostolis spiritus sanctus: primo datus est q̃ crediderunt in Christum: secundo in die Pascetertio in die penthecostes: primo datus est vt preuenteret: secundo vt cooperaretur: tertio vt perficeret. fo.17.la.2.
Q qui sic (vt dictum est:) non accipit spiritum sanctum perfectus christianus esse non potest. fo.17.la.2.

Abbatis Joachim

Q Petrus significat vitam actiuã z Joãnes contemplatiuam. fo.17.la.2
Q quinq; sensus corporis ad actiuaz: z sepẽ virtutes animi ad cõplatiuaz vitã pertinent. fo.17.la.2.
Q Petrus pesuit quinq; ecclesijs: Joannes autem septem. fo.17.la.2.
Q ecclesie quibus pesuit: Petrus apostolus fuerunt. Hyerosolimitana: Antiochena: Romana: Alexandrina: z constãtinopolitana: z qualiter quatuoꝛ animalibus assimilantur. fo.17.la.2.
Quomodo ecclesia dicta est Hyerusalem in triplici statu: z prima assimilata est z designata in Sarra: secunda in Rebecca: tertia in Rachele: prima per timorem iuncta est patri: secunda per humilitatem copulata est filio: tertia per deuotionem vnita est spiritui sancto: folio. 18.la.2.
Q in exordio secundi status: filius z spiritus sanctus missi sunt. fo.18.la.2.
Q genus humanum in tres status distinctum est. s. coniugatoꝛum primus creatus ad imaginem patris: secundus clericoꝛum institutus ad imaginem filij: tertius monachoꝛ ad similitudinem spũs sancti: vide explicationẽ. fo.18.la.2
Q ordo coniugatoꝛum perseuerauit ab Ada vsq; ad Christũ: z dicitur primus status mundi: secundus a Christo i quo ordo clericoꝛum: tertius post destructionem noue babylonis in quo ordo monachoꝛum: appropriatus Spiritui sancto. fo.19.la.1
Q duplex spiritus quez Helyseus ab Helya postulauit significat vitam actiuam z contẽplatiuam. fo.19.la.1
Qualiter assignãt singuli ordines singulis filijs Jacob. fo.19.la.1
Q ordo primus religiosoꝛum institutus ẽ ab apl's in ecclesia p̃mitiua. fo.19.la.1
Q quartus ordo. s. heremitarum z virginum institutus est a beato Augustino i Affrica. fo.19.la.2
Q quintus ordo sunt canonici regulares qui quamuis teneant regulaz beati Augustini: sunt tamẽ institutꝫ a sancto Ruso in occiduis partibus. fo.19.la.2
Qualiter fertur quasdam mulieres emulatas esse vitam illam z ad formam canonicoꝛum regularium conuenisse in vnũque vtinam non sicut dina corruptionis macula deperirent. fo.19.la.2
Qualiter instituta sunt a doctoꝛibus sanctis monasteria virginum: cui religioni significate sunt in Bala ancille Rachelis: natus est in filium ordo monachoꝛum grecoꝛum: designatus in Dan. fo.19.la.2
Q occidentalis ordo monachoꝛum designatus est in Neptalim: z ordines fratrum: hospitalis z militum templi designati sunt in Gad z Asser. fo.19.la.2
Qualis erit ordo significatus in Joseph. folio. 19.la.2
Q populus iudeoꝛum significatur in Beniamin qui natus est in obitu matris: quia conuertetur in fine mundi. i. secundi status z non in fine tertij status: folio. 20.la.1
Quid designet q̃ beata virgo priuꝰ obijt: q̃z Joannes. fo.20.la.1
Q religionem significatam in Rachele siue in matre domini Maria: oportet in fine secundi status clarificataz priuꝰ in domino consumationem accipere vt statuat ordo ille qui significatus est in Joseph. fo.20.la.2
Q Joannes concoꝛdat in mysterio cũ Josue z etiam Joseph. fo.20.la.2
Q Moyses designat Christuz z Joseph spiritum sanctum. fo.20.la.2
Q Petrus Paulus z Joannes gerunt mysteriuz trinitatis: quod Paulus predicauit in Asia ponens ibi fundamentum fidei: ibidem postea Joannes superedificauit: z quare hoc. fo.21.la.1
Q Iz carnalis ille populus hebreoꝛum nõ intelligeret veritatẽ de filio z spiritu sancto in diuinis scripturis tamen crebra erat z aperta mẽtio de spiritu sancto: de filio vero rara z occulta z hoc q̃ occul/

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatio plerūq; humilitatis est: revelatio libertatis. fo.21.la.1

Qualiter Joannes accepit aliquid de doctrina Pauli: & quomodo. fo.21.la.2

Q septem ecclesie Asie dissimulantur filijs Jacob. fo.21.la.1

Q qui emulantur virginitatem & non vitam contemplatiuam iunguntur quidē contemplatoribus sed non perueniunt vsq; ad illam munditiam & de qua dicitur. Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. fo.21.la.2

Q ordo ille qui creatus est ad imaginem spiritus sancti significatus in Joseph & Joanne: sicut spiritus sanctus habet septem dona: ita ille ordo septem species ordines ex eo procedentes habiturus est. fo.22.la.1

Q conuersio populi iudaismi post conuersionem oiuz gentiū: seu plenitudinē gētium pertinet ad tertiū statū. fo.22.la.1

Q tempore secundi status ppie attribuitur vita actiua & in parte contemplatiua: sed tempore tertij status solum contemplatiua datur. fo.22.la.1

Q sitiet primus status proprie attribuitur patri: secundus communiter filio & spiritui sancto: tertius solum spiritui sancto: ita intellectus secundi status communis est actiue & contemplatiue vite: & ili magis quenit actiue. fo.22.la.2

Q id quod animale est pertinet ad vitam actiuam quam pro nobis filius Dei subire dignatus est: spirituale vero ad cōtemplatiuaz q̄d. proprium est Spiritus sci. ubi spūs ibi libertas. fo.22.la.2

Q tempus quadragesime significat & accipitur pro secundo statu: tempus vero paschale vsq; ad Ascensionem siue Pēthe. pro tertio. fo.23.la.1

Qualiter datur vna regula expositionum laboriose inquisita: & tam fructuose discussa est: vt absq; ipsa frustra quis se posse assignare speret scripturarum thesauros. fo.23.la.1

Q ex octo partibus huius libri sex ppie ascribunt secūdo statui: & septima tertio octaua vero vite future. fo.23.la.1

Q omnis fere scriptura que iuxta spiritualem intellectum ppie respicit Christum in secundo statu consumanda est: que autem respicit spiritum sanctuz: in secundo & tertio. fo.23.la.1

Q sex sunt tempora laboris secūdi status & sextum tempus duplex est: quia due in eo sunt ecclesie: septimū vero tps erit in gete & octauū in patria. fo.23.la.2

Qualiter datur regula valde notabilis: vt sine magna difficultate cum dei auxilio circa septē ptes huius libri. fo.23.la.2

Q summa partium huius libri: declarās cuiuslibet earum materiam & quibus asscribantur singule partes. fo.23.la.2

Q Babylon dicitur regnum Diaboli: & Hyerusalem regnum dei. fo.23.la.2

Q Hyerusalem habet quatuor animalia: scilicet ordines pro ea pugnantes: & babylon quatuor bestias que pugnant pro ea quantum iubet deus & pugnant singule contra singulas. fo.23.la.2

Q quatuor bestias a Daniele descriptas: Joānes sub vna ꝓphēdit: que ex ipis q̄tuor videtur esse cōposita. fo.24.la.1

Q premissis quatuor preiijs spe[illegible]: quinto loco & tempore hierusalem & babylon ambe simul ꝓfligent. fo.24.la.1

Q in primo tempore sexte etatis constituit ordo apostolicus assimilatus leoni: cum synagoga iudeorum: quā designat leena. fo.24.la.1

Q in secundo tempore cōstituit ordo martyrum: in tertio doctorū: in quarto virginum & heremitaruz in partibus Affrice vigentium. fo.24.la.1

Q quinque certamina sunt vsq; modo commissa inter milites Hyerusalem: & milites Babylonis in campo huius mundi. fo.24.la.1

Q illud dictum apostoli. s. Nos sumus in quos fines seculorum deuenerunt: et dicendum est antequ finat mundus: primo cōsummatis seculis Hebreorum: sicut

dō hoc est in proximo: consummatis seculis plenitudinis gentium: tertio consummatis quasi in fine mundi: seculis reliquiarum israelis: & gentiū. fo.24.la.1

Q oportet miro modo in sexto tempore omnia confundi: vt. s. omnes reprobi cōtra omnes electos videantur conspirare in vnum: siue iudei: siue gentiles: siue heretici: siue sarraceni: siue superbi & maligni christiani: vt ventilent eos omnibus suis: vt si fieri posset: deleant de terra. fo.24.la.1

Q sicut separatis reliquijs fidelium a synagoga reprobā: tam ipsaz q̄z filios suos Deus tradidit in manibus romanorū: ita & nunc erit de babylone in spiritu dicta idem iudicium. fo.24.la.1

Qualiter exponitur illud. s. Vidi vnuz de capitibus bestie occisum: quasi ad mortem & plaga eius curata est. fo.24.la.2

Qualiter in fine secundi status destruetur noua babylon. fo.24.la.2

Q sexto tempore Diabolus incarcerandus est in abysso. i. in reliquis gentium: vnde exibit Gog & Magog ex angulis terre. fo.24.la.2

Q Enoch veniet tēpore tertij status in Joanne designatus quem ignis de celo cōburret: & ita erit consummatio mundi: sollo. 24.la.2

Q sub breuitate compilata sūt de vniuersa proprietate multiformis intelligentie libri huius: que sub cortice figurarum & occulto nimis velamine multipliciter latebant. fo.24.la.2

Q non sunt semper attendende figure in varietatibus scripture: sed magis ipse res quia non propter mysteria res: sed econtra: non enim credimus Deum esse tres personas: quia mysteria docent sed quia ipse filius dei venit in mundū apertissime hoc docuit: & post ipsum testes plurimi. fo.25.la.2

Quomodo adhuc maneat velamen ne apte intelligere valeamus: quousq; aperiat sigillum septimum quādo in voce septimi angeli tuba canentis consumabitur mysterium dei. fo.25.la.1

Q illi duo testes venturi sint Enoc & Helie: est opinio & non certitudo: sed potius coniectura. fo.25.la.2

Q in spirituali intelligētia in qua veritas est soli spiritui sancto est honor & gloria exibenda qui fugatis tenebris ignorātie docet electos suos omnem certitudinē veritatis. fo.25.la.2

Q siquis nos interrogaret: qd actū sit de corpore Moysi: de corpe matris dñi: de corpore Joannis ꝓ certo nihil aliud respōdere possumus: nisi q̄ nescimus sed quare voluerit Deus ipsa occultare assignatur causa. fo.25.la.2

Quomodo Aaron accipitur loco corporis qui hominibus loqueret: & Moysi eo loco aie: q deo loqueretur. fo.26.la.1

Qualiter ex supradictis exēplis apte monstrat esse vitā post mortē corpis. s. animam viuere eternaliter. fo.26.la.1

Qualiter multotiens ignorātia litere q̄ occidit fit ad sapiam dei volēte. s. 26.la.1

Q q̄uis intellectus spiritualis sacre scripture sit in se vnus eius tamen plures sunt species. fo.26.la.2

Q q̄nales differētie spūalis intellectus q̄ procedūt ex vno fonte lre sūt. 4. vz typica: hystorica: moralis & allegorica: & quelibz earz diuidit i diuersas spēs. fo.26.la.2

Q typica itelligētia diuidit in. 7. spēs sub ipso nole de qua auctor ꝓ optie tractat in libro scdo psalterijoecē cordaz q̄ referūt ad diuersos mūdi stat⁹. fo.26.la.2

Q allegorica diuidit i tres hoc é i tropologicā ꝓtēplatiuā & anagogicā. fo.26.la.2

Q quiq; sūt itelligētie generales q̄ ppriis noibus distinguūt: vz hystorica moralis tropologica: ꝓtēplatiua & anagogica: & eiuz assignatur diffinitio. fo.26.la.2

Q nequaq; veritas mysterijs: sed veritati mysteria subiecta sunt. fo.26.la.2

Explicit tabula primi libri. s. ꝓemialis.
Et incipit prima pars libri.

Tabula in exp̃ōē super Apocal.

Quod quotienscunqꝫ xp̃s Jesus aliquid a patre ex tempore accepisse: siue aliquid in forma serui peregisse narratur illius mox apostolici memorari debemus: vꝫ: Qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est. fo. 26. la. 2

Christus Jesus inquantum homo accepit a patre hunc librum. s. Apocalipsiꝫ ⁊ non inq̃ꝫtum deus. fo. 26. la. 2

Det filius homo factus est nascendo. Ut culus in patibulo moriendo. Leo ex mortuis resurgendo: ⁊ aquila ad supos ascendendo. fo. 26. la. 2

non malis ⁊ impijs fienda sit hec revelatio: sed bonis ⁊ seruis Dei: quia boni ⁊ electi audiunt verbum Dei ad salutem: impij autem ad maiorem eorum dānationem: ita vt non possint se excusare. fo. 27. la. 1

in hoc libro non introducitur nomen angeli simpliciter: sed nomine angeli: semper mystice intelligitur aliquis sanctus aut ordo: aut aliquid ad rem pertinens designatur. fo. 27. la. 1

vsus est scripturarum sanctarum vt homines missi diuinitus angeli nominentur: vt dicitur de Joanne baptista. Ecce ego mitto ⁊c. fo. 27. la. 1

ministri altaris dicuntur Angeli: folio. fo. 27. la. 1

qui nesciens testimonium perhibet: aut falsidicus aut adulator est: ethiaꝫ si verum sit quod dicit. fo. 27. la. 1

lectio ad literatos pertinet: auditus ãt ad idiotas. fo. 27. la. 2

iste liber non solum specialiter sicut ceteri: dicitur prophetia: verum etiam generaliter: quia que larga prophetarum volumina sparsim ⁊ confuse protulerūt in summa libri huius pphetie spūs: sanctus coartauit. fo. 27. la. 2

dum plures falsos incurrimus quos putamus veraces: contigit vt indifferēter tam bonos q̃ malos suspectos habeamus: ⁊ plerunqꝫ mendaces credimus eos qui Deo familiarius adhe-
rent. fo. 27. la. 2

tunc in tante necessitatis articulo: nullum melius haberi potest consilium: q̃ꝫ quisq; se deo omnipotenti cum magno compunctionis gemitu cōtinue cōmēdare: vt illuminetur. fo. 27. la. 2

Qualiter beatus Joannes voluit superedificare iam a Paulo fundatas septem ecclesias in Asia: ⁊ cur librum Apocalyp̃sim eisdē spāliter delegauit. fo. 27. la. 2

quinq; sunt principales ecclesie. s. Hyerosolimitana: Anthiochena: Alexandrina: Constantinopolitana: Romana: folio. 28. la. 1

propter principatum Petri Romana ecclesia extollit omnes alias. folio. 28. la. 1

Quomodo in filijs israel figurantur duodecim ecclesie: ⁊ quare ostenditur: folio. 28. la. 1

Qualiter tribus Juda coaptatur Romane ecclesie: iuxta illud. Repulit autem Dominus tribus decem: ⁊ tribus Effraim: non elegit: sed elegit tribus Juda ⁊c. fo. 28. la. 1

Qualiter duodecim reperiuntur ecclesie: que tribubus duodecim singulatim conueniunt: ⁊ adaptatur illud psalmi. Constituit terminos gentiū. fo. 28. la. 2

Qualiter adaptantur mundi etates filijs Jsrael. fo. 28. la. 2

Quare Adam non est appellatus patriarcha sicut Abraam cum subsequentibus ⁊ similiter pater Christi sicut Abraam ⁊ David dicti sunt. fo. 28. la. 2

due etates cum dimidia fuerunt ante legem ⁊ due alie cum dimidia fuerunt sub lege. fo. 29. la. 1

in sexta etate in qua sumus: ab initio eius vsq; in initium tertij status: septez temporum distinctiones instituere sunt. folio. 29. la. 1

Quare dominus pasciturus populum fide miraculorum: primo quinque ordeaceis: ⁊ postremo septem: turbas saciare dignatus est. fo. 29. la. 1

Abbatis Joachim

assignatur causa cur beatus Joannes scripsit septem ecclesijs. fo. 29. la. 2

non dicitur pacificus ille qui cum cūcta que libz licent: sed ille qui scādali tēpore perseuerat illesus. fo. 29. la. 2

verbum hoc substantiuum: scilicet est diuin: sibi maiestas: in nomen sibi vendicauit eternum. fo. 30. la. 1

solus Deus habet incommutabiliter esse: a quo ⁊ quicquid est: accepit esse. folio. 30. la. 1

Quomodo dicit deus venire ⁊ esse in homine: per gratiam ⁊ presentiam: folio. 30. la. 1

Qualiter exponitur illud scilicet qui est ⁊ qui erat ⁊ qui venturus est: pro singula personarum in tribus statibus: folio. 30. la. 1

Quare dicitur notanter. Qui est ⁊ q erat ⁊ non qui fuit ⁊ qui erit: assignatur ratio. fo. 30. la. 1

Quomodo est eternitas in Deo exemplificatur. fo. 30. la. 1

duo tempora scilicet preteritum: ⁊ futurum que nobis presentia esse non possunt: simul presentia sunt ipsi Deo: folio. 30. la. 1

Qualiter anima ad Dei imaginem creata: hec tria tempus in memoria retinere dinoscitur. fo. 30. la. 1

Quomodo exemplificatur de sancta Trinitate. fo. 30. la. 2

sept̃ dona spiritus sancti mystice sunt septem spiritus. fo. 30. la. 2

sunt preter septem dona spiritualia spiritus sancti: alia infinita. fo. 30. la. 2

patres ⁊ filij seu nati hominuꝫ: in hoc q illi gignunt: ⁊ isti geniti sunt: ad imaginem Dei patris ⁊ filij specialiter habent: angeli autem spetialius imagineꝫ spiritus sancti. fo. 31. la. 1

patres testamenti veteris: (in hoc q patres dicti sunt:) imaginem dei patris consecuti quodammodo consecuti sunt Et filij testamenti noui: qui ⁊ proprie filij hominum dicti sunt: imaginem filij angeli: qui neq; patres neq; filij: imaginem spiritus sancti. fo. 31. la. 1

De septem angelis qui assistunt ante Dominum: ⁊ operibus earum in hominibus. fo. 31. la. 1

duo magna opera spiritus sanctus operatus est: vt nihil in creatis rebus Deo charius ⁊ vicinius ac hominib⁹ magis necessarium esset. fo. 32. la. 1

nemo potest fieri filius Dei nisi accipiendo spiritum sanctum neq; datur alicui spiritus sanctus cui non dentur virtutes eius. fo. 32. la. 1

sicut summa cura est sponso ornare monilibus sponsam suam: ita Christo ecclesiam suam. fo. 32. la. 1

Qualiter Christus accepit de natura nostra: sensus ⁊ infirmitates ⁊ ex opposito dedit nobis dona: exemplificat de septem donis spiritus sancti correspondētibus. fo. 32. la. 1

naturaliter ab omni carne timet mors ⁊ ratio assignatur. fo. 32. la. 2

non sunt due charitates. s. qua diligimus deum: ⁊ alia qua diligimus proximum: sed diuersi affectus quibus deuz ⁊ hominem diligimus. fo. 32. la. 2

benedictio Manasse ⁊ Effraim ab iacob figurabat populum gentilem ⁊ iudaicū ⁊ quomodo declarat. fo. 32. la. 2

Que sit causa q̃ in hoc libro prescribitur septem spiritus: ⁊ eisdem subscribitur homo christus iesus. fo. 32. la. 2

in die iudicij cum homines viderunt Christum magnus erit planctus: tum timore tum amore: ⁊ presertim de ingratitudine redemptionis humane: folio. 33. la. 2

Quare cum nos respondendo solemus in fine locare. Etiam vel Amē. Xps autem in principio? fo. 33. la. 2

hic dicitur. Qui est ⁊ qui erat ⁊ qui venturus est: vt ostendatur tota simul Trinitas operari. fo. 34. la. 1

primo se agnoscī fecit pater: postea filius: ⁊ vltimo venturus est spiritus san-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctus vt se a mūdo ⁊ precipue ab electi; specialius agnosci faciat: docendo omnē veritatem ⁊ sic pariter ipsi requiescant a laboribus suis. fo.34.la.1
Q; non sufficit mundo credere tres personas in diuinis nisi credat distinctas ⁊ q̄ liter distinguantur. fo.34.la.1
Qualiter ex ignorantia distinctionis in diuinis accidat aliquando: vt adoretur vnum quoddam idolum. fo.34.la.1
Q; archanum mysterium trinitatis ⁊ vnitatis non potest aperiri animalibus hominibus: ⁊ quomodo apparuit Abraaz Ysaac ⁊ Jacob in deo omnipotente: qd significat. fo.34.la.2
Q; quamuis Deus tribus modis in lege veteri patribus apparuerit: ostendens se esse Deum trinuz ⁊ vnum: nomen tamen suum Jeue: quod Hebrei legunt Adonay: non indicauit eis nec aperuit per spiritualem intellectuz. fo.35.la.1
Q; hominibus animalibus sufficit eis simpliciter credere quod audietur: de nomine autem Dei quod est Adonay melius reticere ly. fo.35.la.2
Qualiter hoc nomen Adonai dicitur ineffabile tam a latinis q̄z ab Hebreis a quibus non pronuntiatur eisdem literis q bus scriptum est. fo.35.la.2
Q; istud nomen in greco dicitur Thetha/gramaton: ⁊ tradunt peritissimi hebreorum: q̄ est tante virtutis: vt si distingua tur in tribus dictionibus: ad hoc vt sigillatim proferatur: JE: OU: UE. singula dictio seu syllaba: integritatem sui nominis habeat: ac si totum nomen proferatur. fo.35.la.2
Q; mirum est prosus ītas contecta que in illo p. fato nomine: scilicet Jeue: quod quatuor literis scribitur: ⁊ non immerito ab hebreis scribitur ⁊ non profertur propter ineffabilitatem suam. Et hoc contemplabatur beatus Augustinus in libro de Trinitate: cum dicebat. Cum coartaret humana inopia. fo.36.la.1
Qualiter pro declaratione nominis Trinitatis: vnitatis: ⁊ essentie: assummitur in exemplum illud. s. Pater de celis deus: filius. ⁊c. fo.36.la.1
Q; si in rebus corporalibus possumus vere dicere idem: esse vnum ⁊ esse tria: q̄ ab inuicem separari nequeunt: possumus non minus hoc de ipsa Trinitate dicere cum nihil sit a ratione alienum ibidem exemplificatur. fo.36.la.2
Quomodo auctor dicit se babuisse declarationem illius ineffabilis nominis: a quodam iudeo nuper ad Christū conuerso: quod in secretis secretorum continetur quid iudeos: nota ibidem. folio. 36.la.2
Q; sicut in quinq; etatibus primus Deus pater visus est manifeste operari: ⁊ i sexta filius: necesse est vt ⁊ ipse spiritus sanctus operetur in septima etate: quatenus sicut deus trinitas est: ita triū opa temporum singulis personis deitatis p̄ pietate mysterij distincta esse videant: certis metis. fo.37.la.2
Q; in primo statu mundi viguit Ecclesia laycorum: in secundo statu ecclesia clericorum. In tertio vero statu vigebit Ecclesia Monachorum: ⁊ Heremitarum. fo.37.la.2
Qualiter supradicti status exponant mystice ⁊ moraliter. fo.37.la.2
Q; principium primi status est ⁊ fuit ab Abraam principium secundi: ab aduentu domini: ⁊ principium tertij a cōuersione israel. fo.38.la.1
Qualiter auctor se excusat: ⁊ in exemplo declarat ea que prius dixerat de illo ineffabili nomine sancte trinitatis nequis per ea que dicta sunt: arbitretur eum scindere voluisse vnitatem diuine essentie: folio. 38.la.1
Qualiter alio modo assignantur initia ⁊ fines trium statuum: in figura ostendens ⁊ per literas illius nominis. fo.38.la.1
Q; non prius filius nasciturus a patre: ⁊ postea ab eodem procedit spiritus scūs: quod simul vterq; semper. fo.38.la.2

Qualiter auctor dicit hucusq; fuisse salutatio ⁊ exordiuz ammodo ⁊ quod sequitur totū est de corpore libri. fo.38.la.2
Q; per Petrum ⁊ Joannem designantur ordo clericorum ⁊ monachorum: quibus continue salutis verbo fecundatur ecclesia. fo.38.la.2
Qualiter in nocte dominice resurrectionis hora qua creditur Christus a mortuis resurrexisse ipsi Abbati Joachim meditanti ac oranti: subito facta est reuelatio cum quadam mentis oculis intelligentie claritate de plenitudine librihuius ⁊ tota veteris ac noui testamenti cōcordia. fo.39.la.2
Q; liber iste habet duos intellectus typicos: vnum. s. pertinentem ad sēz statū: alterum ad tertium statum. fo.39.la.2
Qualiter declaratur: quare vocatur Christus p̄mogenitus mortuoz. fo.39.la.2
Q; eo tempore conditum est testamentuz nouum: quo scripture veteris tastamenti aperiri ceperunt. fo.40.la.1
Qualis est descriptio tube ⁊ de eius mystica significatione. fo.40.la.2
Que sint interpretationes ecclesiarū Asie: ⁊ sensus spirituales. fo.41.la.1
Q; singula dictarum ecclesiarum habet septem ordines. fo.41.la.2
Q; duplex è custodia castitatis. f.42.la.1
Q; due sunt speciales intelligentie: circa quas fidelis anima occupari debet: vz scientia exteriorum que infra nos est: ⁊ sapientia interiorum: que desursum est. folio. 42.la.1
Qualiter qui aut sanctarum scripturaruz notitiam: aut eas legendi consuetudinē non habēt: terrenis desiderijs vehemēter incumbunt. fo.42.la.2
Que differentia sit inter zonas pelliceas: ⁊ aureas: ⁊ intes corporis castitatē ⁊ mētis: folio. 42.la.2
Q; quamuis quis possit aliquando gloriari de munditia carnis: potest multoties carere munditia mentis: sed non econtra. folio. 42.la.2
Qualiter non est desperandum de eis qui in religione seu in vita spirituali: nō possunt ad perfectionem attingere priusq̄z ex hac vita decedant: q̄z uis faciāt quod in se est: quia deus non minus fidem ⁊ intentionem attendit ac remunerat q̄z opera: vbi exequi nō valēt. fo.42.la.2
Q; qui sic militat in via Christi: vt gressū figat: existimans sibi sufficere posse: q; se sola carne continet: paruipendens spiritualem cordis munditiam: stultus ē. folio. 42.la.2
Q; aliud est timore pene corporali resistere passioni: ⁊ aliud est amore glorie proposito spiritualis munditie totis mētis annisibus amplecti. fo.43.la.1
Sanson in exemplum adducitur: cuiusq; fidelis ex proposito continenter viuentis: postmodum ruentis. fo.43.la.1
Q; septem crines Sansonis: significant septem virtutes animi in natura nobis donante in quibus septem dona Spiritus Sancti requiescunt: nota pulchra. folio. 43.la.1
Que sint prima: secunda: tertia: ⁊ quarta vincula Sansonis quibus eum Dalida meretrix Philistinorum ligauit: quod etiam contingit in quolibet peccatore. vt in Adam ⁊ de ordine temptationis vide pulchra. fo.43.la.1
Qualiter primo adeo gratia nobis datur: vt bonum velimus: deinde vt id possimus bonū quod volumus. fo.43.la.1
Qualiter valde timenda est ruina viri profecti exemplo Sansonis. fo.43.la.2
Q; septem virtutes naturales que sunt in anima: tenent imaginem septem donorum spiritus sancti. fo.44.la.1
Qualiter terrena altitudo confundit: cum celsitudo celestiuz aperitur. fo.44.la.1
Q; nunc̄z mens humana melius suas tenebras diudicat: q̄z cum diuine sapientie lucem ⁊ veritatem agnoscit: de quo datur exemplum Job qui audita voce domini coniectus in responsione sua dixerit. fo.45.la.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃ōé super Apocal.

Qualiter prauum ac impium sit velle ante tempus iudicare. Et cur iustus ac pius omnipotens deus calamitatibus plerumq; innocentes affligat. fo.45.la.2
Q primus ordo fuit martyrum: nouissimus virginum erit. fo.46.la.1
Quid acrum sit de sanctissimo corpore dei genitricis ꝯMarie vsq; hodie ignoratur z apud multos qui mysteriū causam nescium admiratione pfitet. fo.47.la.1
Q ꝯjuis omnia opera simul iaciant: pater: filius: z spiritus sanctus: nihilominus: aliqua propie attribuuntur vni eorum quod non attribuitur alteri: folio. 48.la.2
Q proprietas filij est predicādi: spiritus vero sci est potius silendo inspirare. Nota de clericis z monachis. fo.48.la.2
Q mysterium emanationis deo nato magis conuenit: inspirationis autem z insufflationis magis Spiritui Sancto: folio. 49.la.2
Q specialiter visus est Christus Jesus in illis requiescere: qui partem humiliorem sectati sunt: Spiritus vero sanctus in his qui libertate letantur: vt diuinis famulatibus vacare queant. fo.48.la.2
Q primus filius Joseph designat latinos secundus vero grecos: ad quos missus est Joannes: ad latinos autez Petrus. folio. 49.la.2
Q felicior est vxor militis a viro dilecta ꝯ Regina z vxor Regis quam Rex non diligit. fo.50.la.1
Q per quinq; ecclesias generales intelliguntur quinque ordines iustorum: folio. 50.la.1
Qualiter intellectus quinque generalium ecclesiarum z quinque partium generalium huius libri pertinet tantum ad secundum statum: z intellectus septem ecclesiarum z septem proportionum prime partis huius libri pertinet ad secundum: z tertium. fo.50.la.2
Que dixerit apostolus: secūda Cor. capitulo quarto disputans de litera z spiritu; z ꝯ magna differentia sit inter lumen in facie ꝯMoysi z lumen quod designatur in facie iesu Christi. fo.51.la.1
Q conluetudo scripturarum diligenter inspicienda est: que vnam eandemq; rem diuersos plerunque intellectus parere demonstrat: p̃m q; rote scripturarum pro impetu Spiritus graditūtur. folio. 51.la.2
Q qui nescit regulam quandaz mysteriorum hic positam difficile est intelligere loca multa sacre scripture. fo.51.la.2
Qualiter in septem stellis de quibus hic fit mentio: designatur z ostenditur quāta sit gloria bonoz prelatoz. fo.52.la.1
Q in quatuor animalibus de quibus Ezechielis primo capitulo dicitur significātur quattuor ordines. s. Apostolorum: ꝯMartyrum: doctorum: z monachorum: seu virginum. fo.52.la.1
Q maius est teneri ꝯ haberi aliquid: z quare. fo.52.la.1
Qualiter nisi deus aliquos roborando teneret: vniuersa ecclesiarum fabrica pateretur ruinam. fo.52.la.1
Q septem stelle in dextera xp̃i dicte sunt etiam septem cornua agni quibus venti lat nationes z regna. fo.52.la.1
Q stare z sedere propie magistri z presidētis est: ire autem z redire discipuli z obsequentis. fo.52.la.2
Q quis ꝯto humilior tanto beatior est in numero electorum: ex quo subditi non debent prelatos suos zelari: quum ipsi feliciores sint: sed nota quomodo: folio. 52.la.2
Q Petrus Apostolorum primus potuit emulari Joannem super prerogativa dulcedinis qua a Christo diligebatur: sed nunquam Joannes: prioratum: aut potestatem Petri: reddicur causa. folio. 52.la.2
Qualiter tam prava dicta ac scripta sint de septem planetis a prophetis huius mundi: vt loqui de eis viri catholici arbitrarent illicitū ne eis suffragia vidēt

Abbatis Joachim

nisi solē z lunam z stellas z etiam nominatim aliquas. fo.53.la.1.
Q philosophi huius mundi seu astrologi dicūt huiusmodi arte nō esse peccatū: q; naturaliter habetur: sed nota responsionem. fo.53.la.1.
Q ars augurādi reprobat z abhoret fides xp̃i: z i lege veteri silr. fo.53.la.1.
Q deus tolleret ac patit aliqñ hmōi homines desperates aliqua futura predicere: z quare. fo.53.la.1.
Q sol: luna: z stelle celi non solum habent a deo officium lucendi super terram ꝓpter homines: verum etiam significādi lucem inuisibilem z magnuz ac competens sacramentum. fo.53.la.1.
Q sol significat Christum z luna ecclesiā: stelle electos: z quomodo vna stella differat ab alia. fo.53.la.2.
Q sol z luna multiplicia habent significata. fo.53.la.2.
Qualiter quondam deluſa gentilitas vocabat septē planetas deos. fo.54.la.1.
Q cui sus syderū p.cipue gentiles ad errorem coegit. fo.54.la.1.
Q astra celi nō sunt corpora viuētia: vt aliqui dixerunt. fo.54.la.1.
Q numerus septenarius tante est pfectionis vt vix aut nun ꝯ carere possit perfecto mysterio. fo.54.la.1.
Qualiter Adam est primus etate: z nō dignitate: quia ob culpā in obedientie sue pdidit primo genita sua: secūdus Noe: tertius Abraam: quartus ꝯMoyses: quintus Dauid: sextus Joannes baptista: septimus Helyas qui in fine seculi venturus ē: hos septē viros magnos misit deus in mundū. Nota. fo.54.la.1.
Qualiter sicut stellarum splendor absconditur z penitus disparet ad ortum solis ita sapientia mūdi deperit vbi minimū qd oñdit sapientie dei. fo.54.la.2.
Q Adā assimilatur Saturno planete quo ad natur ā z cursum. s. frigide nature: z tardi cursus. fo.54.la.2.
Q etas prima mundi: cunctis longior ex titit z quare. fo.54.la.2.
Q planeta Venus assimilatur Noe: Jupiter ceteris ab Astrologis prefertur z assimilatur Abrae: ꝯMercurius ꝯMoysi: ꝯMars Dauid: Sol Helye: z Luna Joanni baptiste. nota rōnes. fo.54.la.2.
Q colūba i sue creationis origine ex aq̃ ꝓducta est. fo.55.la.2.
Q sol aliter illuminat (manēs in seipso absconditus:) per lunā z alios planetas z stellas: z aliter in presentia sui qñ calor eius manifestus ē sup terrā. fo.56.la.1.
Q nulli manifestat xp̃s: nisi ad quē venit spūs sanctus. fo.56.la.1.
Q etiaz infideles z gentiles in suis erroribus: iz iuiti mirōtes deo sic disponēte testimoniū dicūt veritati. fo.56.la.2.
Qualiter Virgilius iz verba inuentum ꝓferret: mirabiliter tamen veritatem de natiuitate christi ꝑmsit dicēs. Jā noua ꝓgenies celo demittit alto. fo.56.la.2.
Q in planetarum ordine mira dei ꝓuidētia factum est: vt gētiles errando quodā modo non errarent. fo.56.la.2.
Qualiter per supascripta solēnes viri assimilātur septē angelis: septem ecclesiaz Asie. fo.57.la.1.
Qualiter septem ordines designātur quorum primus est apostolorum. Secūdus martyrum: tertius doctorum: quartus heremitarum: seu virginum: quintus conuentualium: sextus continentium: septimus conjugatorum: quibus z predicti septē viri adaptant. fo.57.la.1.
Quomodo dicti septē viri assimilati sunt septem planetis. fo.57.la.1.
Q malis nostris bene in bono vtitur bonus deus. fo.57.la.1.
Q Noe accepit a deo mandatum: ne ipse aut semen eius carne cum sanguine vesceretur. fo.57.la.2.
Q in septē preceptis datis supradictis magnis viris. s. Ade: Noe: Abrae: ꝯMoysi: Dauid: Joāni baptiste: z Helye ois plenitudo iustitie ꝓmetur. fo.58.la.1.
Q duplex ē cordis ꝓtritio: oris confessio z

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exponé super Apocal.

operis satisfactio. fo.58.la.2.
Q non solum nobis ingemiscendum est pro malis commissis:verum etiam z p negligentia boni. fo.58.la.2.
Q ex obseruatione senaria mandatorum prescripta omnis purificat.o consumat tam corporis q̃z mentis:tam exteriozis hois:q̃z interioris. fo.59.la.1.
Qui sint z quomodo quis consequit gratiam contemplationis. fo.59.la.1.
Q Nicholaus hereśiarcha fuit vnus de septem diaconibus:qui habuit vxozem z eam exposuit volentibus abuti:ex origine habuit errozem suum. fo.62.la.1.
Q aliter vicina z visa:z aliter longinqua z audita perturbant. fo.62.la.2.
Q Romana ecclesia est altera Hyerusalē in principatu z obtinuit primatū a Constantino imperatoze. fo.62.la.2.
Q Romana ecclesia ē caput z mater omnium christianozum. fo.62.la.2.
Qualiter ecclesia Constantinopolitana est altera summaria z caput multarum ecclesiarum.scilicet orientalium. fo.62.la.2.
Q sicut inter Judam z Effraim suboza est inuidia propter regnum:ita inter romanam z ꝓstantinopolitanā ecclesiā: iusto dei iudicio pmittēte. fo.63.la.1.
Qualiter Romana ecclesia erit perpetua vsq̃z in finem seculi non autem ꝓstātinopolitana z orientalis. fo.63.la.1.
Qualiter accidit ecclesie orientali sicut finagoge de ablato abeis regno:z dato faciēti fructum.Statune ecclesie:z assignatur causa. fo.63.la.1.
Quomodo intelligitur quod de sacerdote ait apostolus:q̃ debet ēe vir vnius vxoris.scilicet spiritualiter z non ad literam: vt intelligunt Greci. fo.63.la.2.
Qualiter teneantur prelati ecclesiaruz subditos instruere z animales homines deorsum pmentes corrigere. fo.63.la.2.
Q multum interest inter verbum auditū z gratiam spiritualiter infusam:quia ibi homo:hic spūs scūs logt. fo.63.la.2.
Quare dicitur Christum alloqui angelis: spiritus autem sanctus ecclesijs in hoc libro. fo.64.la.1.
Qualiter iudei reprehendunt Paulum de circuncisione z q̃ non causa salutis gentium z nostre:sed inuidia stimulatus iter alia predicauit z dixit. Littera occidit. fo.65.la.1.
Q q̃zdā antiqui patres professi sint se deū vidisse:non tamen eum viderunt quū sit inuisibilis substantia. sed angelos viderunt. fo.65.la.1.
Qualiter primo a patre mendacij diabolo translatum est nomen dei ad creaturaz q̃ dixit.Eritis sicut dij. fo.65.la.1
Q iuxta sententiam apostolum inhibendum secundam esse literam:que occidit ꝓfitit scientia boni z mali. fo.65.la.1.
Quare primi parentes in paradiso cum essent nudi ante peccatum non erubescebant.q̃z bene post peccatum. fo.65.la.1.
Q difficile sit incestuosis z adulteris relinquere peccatum. fo.65.la.2.
Q qui vtuntur verbis legis z sacra scriptura:vt ad carnalem intellectum eam trasferrāt:bonū esset eis dediscere z ignorare magis q̃z addiscere legē. fo.66.la.2.
Q qui non credit:non intelligit scripturas diuinas:z qui durus ē corde ad credendum durior efficitur ad intelligendum. fo.66.la.2.
Q in hoc libro designantur z declarātur septem specialia tempora z septem ordines nota diffuse. fo.67.la.1.
Q vita contemplatiua est angelozum:actiua vero filiozum hominum. fo.67.la.1.
Que sit proprietas myrrhe. fo.67.la.2.
Q non solum mors fugienda non est: verum etiam ad eam modis oibus accelerandum z quare. fo.67.la.2.
Q qui Christum negant falso dicuntur iudei. fo.68.la.2.
Q per potestatem datam diabolo decem diebus:intelliguntur decem generationes annoz q̃ peracte sunt a tempore quo liber iste scriptus est ab apostolo vsq̃ ad Julianum apostatā. fo.69.la.1.

Abbatis Joachim

Q non protinus alicui peccatori dimissa a Deo culpa ei dimittitur pena: vt in exemplo Dauid de commisso adulterio z homicidio:nota z in baptismo:folio. 69.la.2.
Q Spiritus sanctus ter datus est Apostolis:primo quando baptizati fuerunt:secundo in die Pasche:tertio in die Pēthecostes. fo.69.la.2.
Q nemo potest Deum diligere z charitatem habere: sine gratia Spiritus sancti.Nota. fo.69.la.2.
Q difficile est operatozem boni carere extollentie malo ob innatam huiusmodi mutabilitatem nature: quod vitium si insolescat:itur in scelus confusionis.fo/lio. 70.la.1
Quare Deus flagellat iustum:nota exemplum de medico incidente carnem aut membrum non putridum. fo.70.la.1
Q doctor ecclesie est portarius paradisi:z verbum dei est postium paradisi per q̃ intratur. fo.70.la.1.
Q sicut chorus humilium est sedes Christi:ita collegium superborum est sedes diaboli. fo.70.la.2.
Q tempore Arrij z aliozum hereticozum fuerunt contra eos magni doctores: latini z Greci: vt Hylarius: Ambrosius: Augustinus: Hieronymus. folio. 71.la.1
Que fuerint hereses Arrianoruz z Sabellianozum. fo.71.la.1.
Que fuerint hereses Saduceozum z phariseozum. fo.71.la.1
Q duo sunt genera errozum que frequentius angustant ecclesiam: vnum in doctrina fidei: alterum in custodia morū: primum viri sancti nunquam tollerāt: secundum vero sepe sepius z quare. folio. 71.la.2.
Quare scandalum docuit Balaam mittere coram filijs israel. fo.71.la.2.
Q mens carnalis multos vagos z inordinatos motus parturit: etiam z si docta: z liberalibus artibus imbuta: folio. 71.la.2.
Q graue z quale fuerit peccatum Balaam z multi eius similes inueniuntur. Nota. fo.72.la.1.
Unde est q̃ doctrina Balaam sit acceptata in Cathalago sacrarum scripturarum. fo.72.la.1.
Quid iustozum gemitus peccatoribus cōferat? z quid detrimenti inferat iustis perditio miseroum si negligunt iusti pditozum salutem. fo.72.la.1.
Q detrimenta gregis dominici redundat in pastores quando culpa eozum fiunt. Unde quasdam regulas: z ex epistola. folio. 72.la.1.
Q nemo debet sibi prefigere terminum penitentie putans diem mortis sue distare ac dicens, Cum senuero penitentiam agam: z toto corde conuertar: folio. 72.la.2.
Q doctores ecclesie in sacra scriptura dicuntur os domini:z verbum eius glacius. fo.72.la.2.
Quis est ita perfectus in verbis vt cum loquitur potestatibus mundi: siue pro captanda beniuolentia:siue pro deuitanda:ita remissius q̃z oporteat:non loquatur. fo.72.la.2.
Q terra humani corporis similitudinem gerit:aqua animet:aer angelici spiritus ignis diuini. fo.73.la.2.
Q nullum aliozum elementozum illuminat presentem mundum nisi solus ignis. Nota de diuina natura illuminante. fo.73.la.2.
Q sicut ex claritate solis illustratur luna: ita ex visione Dei ecclesia contemplantium ipsum deuz illustrāt. fo.73.la.2.
Quid sit sibi ipsi viuere:z quid sit nō sibi: sed deo viuere. fo.74.la.1.
Q mulier propter id quod est infirmioris nature: quam vir nequaquam sibi ipsi sufficit sine adiutorio viri: folio. 74.la.1.
Q ōrd° ordo ptinet ad vtrūq; sexū: q̃uis progatiua ei° femineo sexui attribuat ob-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃onẽ super Apocal.

reuerentiam matris dei a qua inchoatus est. fo.74.la.1.
Q vita contemplatiua: solis mentibus liberis z mundis: atq; charitate feruentibus concessa est. fo.74.la.1.
Quomodo differant vita actiua z contemplatiua. fo.74.la.2.
Quod Jezabel simulauit se esse prophetẽ aggregans sibi turbam falsorum prophetarum. fo.75.la.1.
Q tempore Helye z Helysei inuenti sunt in populo grecoꝝ viri pbatissimi habitatores heremi eos imitãtes. fo.75.la.1.
Q perfectio vite monastice que primo viguit apud grecos multiplicatis errorib⁹ apud eos translata est ad latinos: quousq; veniat tempus visitationis illorum. fo.74.la.1.
Q mulieribus nõ est danda potestas docẽdi sed viris: mulier enim fuit seducta z non vir a serpente. fo.75.la.2.
Q tunc debet rector cessare a correptione prauorum cum superabundante iniquitate: nec ei tutum est habitare inter ipsos prauos: z q nihil proficere vlterius valet. fo.75.la.2.
Q anno domini. 630. Heraclius imperator qui regem persaruꝝ occupantẽ Hyerusalem gloriose deuicerat lignuꝝ sancte crucis: a dicto rege ablatum: cum ingẽti letitia populorum Christianoꝝ ad locum pristinum reportauit. fo.76.la.1.
Q gaudium ypocrite est ad instar puncti. fo.76.la.2.
Q nõ minus graue sit humane nãe vacare deo: vt maria magdalena: q̃ aliqd corporaliter agere: z p varias actiões opando discurrere vt Martha. fo.77.la.1.
Q ordo designatus i petro. s. ecclesiasticus deficiet: z qui designatur in Joanne euãgelista. s. heremita ꝛ remanebit vsq; ad pr̃sentem tribulationem xpi amatoriꝝ. fo.77.la.1
Q Helias fuit i q̃rta etate secli z q ẽt i seprima iterꝝ reuelãdus est. fo.77.la.1.
Qualiter in quarto tẽpore ecclesiastico. s. tempore heremitarum z virginum: claruit vita contemplatiua: z clarebit i septimo tempore post tribulationes sexti temporis. fo.77.la.1.
Q futurum est: vt ordo heremitarum qui claruit quarto tempore: vsq; in finẽ seculi ꝓpagetur: ingressurus tẽpora iustitie z abundantiam pacis: z visurus confractionem statue: z superaturus gentes z regna agnita fidei vtrate. fo.77.la.2.
Q ad quinq; ecclesias generales (que pertinent ad Petrum) pertinẽt quinq; opera Christi: siue quinq; virtutes institute per ea: ad septem vero ecclesias: que pertinẽt ad Joãnẽ. s. q̃bus ipse scribit pertinẽt septẽ dona spũs sancti. fo.78.la.1.
Q per ecclesiam sardis intelligitur quintus ordo: qui est ordo monachoꝝ occidentalium: quoruꝝ pater fuit sanctus Benedictus. fo.78.la.1.
Q monachi seu religiosi: q semetipsos diligũt z que sua sunt tantummodo q̃rũt: z communem multis z vtilem parupendunt salutem: tales non monachi sꝫ potius pseudo monachi dicendi sunt. folio. 78.la.2.
Q vnitas bone voluntatis z cordium: est nutrix charitatis q; vbi vnitas talis deest: charitas esse nõ potest. fo.78.la.2.
Q quatuor primi ordines qui designãtur in quatuor animalibus: preiuerunt quousq; veniret tempus cõe pertinẽs ad sedem dei: (hoc est:) tempus q̃nti angeli: z quinti tpis ecclesie. fo.79.la.1.
Q ypocrita solum nomen habet q; viuat sed mortuus est: vt erãt pharisei ypocrite a quoꝝ doctrina iubet dominus apostolos cauere: nihil enim detestabilius ypocrisi apud deum. fo.79.la.1.
Q periculosum sit siue difficile nescire discernere inter ypocritaꝝ z iustũ: z quot mala exinde sequantur. fo.79.la.1.
Qualiter vigilantia pastorum subditis p sit z negligentia obsit stante dei predestinatione electoꝝ z reprobor̃ pr̃ scientia: nota. fo.79.la.1.
Q nõ deficit vnus ordo nisi ꝑus inchoet alius: vꝫ primus apostolorum: secũdus martyrum: tertius doctorum: quartus heremitarum: quintus monachoꝝ: z q̃o mali ꝛ uniti sint. fo.79.la.2
Q semper quando vnus dictorum ordinum adeo iudicatus seu punitus fuit p delictis suis: semper secutus est ordo alius qui staueretur pro eo. fo.80.la.1
Q non est dubium quin z gnti ordinis. s. monachoꝝ appropinquante ruina suscitẽ alius p eoꝝ accipiat pmissionẽ quã ipse pr̃qui non est dignus. fo.80.la.1
Q nutrix amoris z radix dilectionis ẽ humilitas. fo.80.la.1
Q Deus meus hebraice dicitur Heloy: q̃ primus angelus. s. Lucifer z Diabolus dicere noluit. fo.80.la.1
Q charitas subditi nõ est vera si careat radice humilitatis: sꝫ potius supba libertas dicit talis amor z que differẽtia est inter amorem z charitatẽ. fo.80.la.1
Q tũc pbatur virtus amoris subditi: cum flagellatus pr̃ amore non remurmurat z iniuriatus iniurias non rependit: nota rationes. fo.80.la.1
Quare diabolus per inuidiam homicida effectus est. fo.80.la.1
Q in sacra scriptura habetur nihil esse in terra sine causa. fo.80.la.2
Q sanctus Benedictus ordinauit horas canonicas alio ritu z mõ q̃m Romana ecclesia: z quare. fo.80.la.2
Q monachi sancti Benedicti fregerunt precepta siue regule decimantes mentuꝝ z anetum vt ait dominus. fo.80.la.2
Q sub quinto cursu ecclesiastici temporis sub beati Benedicti nomine plura monasteria edificata sunt: que vsq; ad pr̃sens tempus perdurant. fo.80.la.2
Qualiter aliquãta capitula regule sancti Benedicti non obseruanꝫ ãplius a monachis delicatis effectis pp nimias diuitias: vt est de abstinentia: z opere manuum. fo.80.la.2
Q inter diuitias z delitias carnis difficillimum est vitam inopem tenere: z castitatis propositum. fo.80.la.2
De vitijs z sceleribus nephãdis in quolibet genere luxurie quibus plurimum laborant monachi huiusmodi delicati: z moribus corrupti. fo.80.la.2
Q monachus q semel associatus ꝓcessui seruoꝝ dei perseuerat in vltima mechie specie infelix: expers efficit a vestimẽtis albis. s. regno celorum. fo.80.la.2
Q quintus ordo designatus in angelo ecclesie Sardis est monachoꝝ. s. quintum tempus ecclesie. fo.80.la.2
Q ociositas est inimica anime: z q illi sũt vere monachi si de labore manuum suarũ viuãt z q̃d eis liceat hẽre z nõ habere: z deuictu z vestitu nota. fo.80.la.2
Q que laycis monita sunt: monachi iure voti z expromissi debito: ac ex ipsa specie habitus seruare tenẽtur. fo.81.la.1
Q tempus quinti angeli appropinquat tẽpore illi in quo tpaliter iudicãda est meretrix magna que sedet super aquas. s. Roma z ecclesia carnalis quando ypocrite radentur de terra. fo.81.la.1
Q cum in sacra scriptura dicit. Deus iudicij siue nouissimus nõ semper intelligitur p extremo die iudicij sed aliquando pro speciali aduentu ire dei: z pro vltima etate z aliquali lõgo tẽpore proximo illi diei: pquo adducit Augustinus z sacra scriptura. fo.81.la.1
Quid significent: colũba z coruus de quibus dicitur fuisse in archa. s. religiosos z q̃ in quolibet ordine reperiunt hmõi animalia volatilia: nota. fo.81.la.2
Qualiter de hoc quito ordine. s. monachoꝝ relinquetur semẽ a domino: z multiplicabitur super terraꝫ: vꝫ qui designatur in columba: qui autem in coruo delebuntur. fo.81.la.2
Q charitas dicitur cõe nomen vniuersitatis instoꝝ: vt vocent ciues Hyerusalẽ quot quot sunt adeo electi z preordinati ad vitã: sicut ad diam cõmunis causa nature dat vniuersale cognomen filijs Adam: vt singulus quisq; vocetur ho-

Abbatis Joachim

Universidad de Deusto
Biblioteca

: mo ad differentiaz brutoz. fo.82.la.1
Q Christus q mediator est Dei t hoium oia in semetipso ꝓiungit t est terminus pacis: t factus est cũ deo deus: cũ hoie homo: t cũ angelis angelus quo ad am mam: nota quomodo. fo.82.la.1
Q tpe sexto t sexti angeli ecclesie phyladelphie erit quedã inouatio seculi t incipiet tertius status mundi. fo.82.la.2
Q beata Melysibeth significat ecclesiam primitiuaz t latinozum translatam ab Hyerosolimis simul cum Petro: (qui eidez a principio presuisse describitur:) Rome vt ibi mater omnium ducere/tur t esset. fo.82.la.2
Q in ecclesia clericozum t maxime grecorũ tolleratũ t dispẽsatũ est t quasi lege publica ꝓstitutũ vt clericus hẽat vxorẽ ꝫ nunqz inter religiosos. fo.83.la.1
Q in sexto tpe post tribulationẽ illius iniquissimi regis q vniuersa vastabit: veniet tps ocij t quietis. fo.83.la.1
Q ecclesia ꝓtemplatiũ designata t inchoata a gloriosa virgine maria mire dñi clarebit in sexto tempore. fo.83.la.1
Q nõnulli monachoz in oibus cenobijs suis sacrum vocabulũ beate virginis assumpsisse noscunt t quare. fo.83.la.1
Q vnus ordo nasciturus est ipsi ecclesie: sub pessima illius vndecimi Regis: t alius tempore Gog. fo.83.la.1
Q ordo designatus in iesu erit pre ceteris spiritualis: preclarus: t deo amabilis: q nasciturus est t clarebit sexto tempore ecclesie. fo.83.la.2
Q dictus ordo accepturus est intimũ suuz a sexto tpe secũdi status: ꝫ i tpe tertij cõsecuturus augmentum. fo.83.la.2
Q non debet nos mouere illud qõ multorum tenet opinio. q; post puersionẽ iudeoz ad xp̃m tempus superesse breuissimum ad diem iudicij. fo.84.la.2
Q quomodo intelligitur illud Joãnis. Modicissima hora est. Nota. fo.84.la.2
Q Petrus significat electos sedi status: t Joãnes tertij: t exponit illo qõ ait dñs Petro. Sequere me: de Joanne veroz Sic eum volo manere: nota de ordine. folio. 84.la.2
Q status ille tertius post puersionem iudeoz t gentium: q̃uis fuerit breue tps tamen habebit t ipse portionem suaz t gratiarum munere erit ceteris copiosius: folio. 84.la.2
Q illud dictum Pauli: scilicet Nunc exte cognoscimus: t illud Ioãnis. Unctio dei docebit vos de omnibus: ptinet ad tertium statum principali: t non cui scribebantur talia. fo.84.la.2
Q solus ex pdiscipulis: Joãnes relictus ẽ ad designandũ ordinẽ illũ tertij status: q ꝑ ceteris gloriosior erit. fo.84.la.2
Quomodo iubilario psalmoz pertinet ad spũz scũz: sicut studiũ lectionis ad verbũ t opus manuũ ad patrẽ. fo.84.la.2
Q psallere nõ potest deo q nõ diligit: quãuis sibi ipsi possit psallere: si autem cantet: nec sibi: nec deo. fo.85.la.1
Q ꝑfectio vere scientie t doctrine atq; pphetie acgrit̃ p psalmodiã t phaz auctoritate psal. t bti pape Greg. fo.85.la.1
Q clauis dauid est intenta t deuota assiduaq; iubilatio psalmodie absq; vanitatis placere dei causa ꝓlata p quã iter paratur dñi: vt descendat ad cor: t incendens illud gratia sua: et iã secreta Dei intelligere faciat nota heliseũ. fo.85.la.1
Q intim̃ est laudabilis virtus psalmodie: vt deus q aduocat p illã: nõ solũ euz q sanus est seruet in gaudio: verũetiã ꝙ solide t sanet eũ q ptritus est corde: t dato illi cordis solamine: a mentis amaritudine medeatur. fo.85.la.1
Quare priuilegiũ clauis huius: magis regi Dauid q̃z cuilibz alij: datum sit: nota causam. fo.85.la.2
Q in trib⁹ ꝓprietatibus distinctũ ẽ oẽ tps hebreoz ab Abraã vsq; ad transmigrationem Babylonis. s. patriarche: iudices t reges. fo.85.la.2
Q patriarche significãt ꝓtos primi status. Judices secundi: t reges tertij tpe:
cuius statue compositum est psalteriuz decẽ cordarũ: t liber psalmoz a Dauid: qui proprie ptinet ad spũz sanctũ loquẽtem verba spiritualia: t psallentez in eo: nota pulchra. fo.85.la.2
Q in ꝑmo statu studiũ fuit patribus enarrare magna opa dñi inchoata ab origine mũdi: in secũdo filijs q̃rere sapiẽtiã mistica; t retũ: t mysteria occulta generalibus seculoz: i tertio vero cognoscẽtibus ꝙ sideratib⁹ tot dei magnalia erit studiũ psallẽdi t laudãdi deũ. s. 85.l.2
Q ñ dicit pater: t qñ filius: t qñ spus scũs venire ad nos t quiescere i cordibus nostris: cũ dulcedo amoris eius q̃s suauis sit degustantib⁹ tra vt psallere magis libeat q̃z a laude dei cessare. fo.85.la.2
Q ño dicitur a nobis elõgari pater: aut filius: aut spus: sine inhabitare p graz: iuxta ꝓprietatẽ cuiuslibz: nota. fo.85.la.2
Q per tria hec nobis appropinquatur: deus. s. timorẽ: sapiaz t charitatẽ: t per tria manet in nobis. s. laborẽ: lectionẽ: t iubilationẽ: q̃bus tria ꝓpriant. s. ocios tas: ꝓpria timorẽ. not. pulchra. fo.85.la.2
Q si vis habere timorẽ dei: noli esse otiosus: t si sapiens ea sapientia que de celo est: vaca humiliter lectioni t meditatioi assidue: ñ ãt charitate dei habere cupis: añ oia t sup oia dilige psalmodiam: ita tñ vt non videaris ab hoibus: nec ad aliud q̃z ad gloriã dei: gratiaz actiones t laudes pro beneficijs nota. fo.85.la.2
Q Joannes significat electos tertij status t quomodo. fo.86.la.1
Q claritas (que in facie xp̃i resplenduit in trãsfiguratione) representat sextuz tempus ecclesie in fine secundi status: t in tertio florebit. fo.86.la.2
Q sexto tpe opz aperiri veritatẽ scriptu rarum: eo q̃ non per miracula resistendũ sit antixpo multa facturo miracula: ꝫ mendaciter sed p sacras scripturas t in oi verbo qõ ꝓcedit de ore dei. s. 86.l.2
Q clauis David est spiritualis psalmodia gratis data tñ oibus: sed illis q designatur in dauid vt psallẽt dño. fo.87.la.1
Q volens scire qualis esse debet iubilatio psalmodie vt tante valeat esse efficacie: vt dicit opz q discutiat primo quid sibi velit lectio scripturaz sanctaz: t qualr valeat ad scientiã veritatis t n oitiã archanozum. fo.87.la.1
Q quando sancti viri non poterãt respõdere argumẽtis t cauillationibus cõtra fidẽ: currebãt ad miracula dicentes. Et si nõ possumus simonib⁹: disputemus i signis: vt legit de scõ Ber. fo.87.la.2
Q illud Mat. 4. Non in solo pane viuit homo &c. tempore sexto ecclesie: necesse erit adimpleri t quomodo. fo.87.la.2
Q in exordio nascẽtis ecclesie necesse fuit fieri miracula qõ confirmãda corda credentium: t incredulos puertendos ad fidem: sed postq̃z ecclesia radicez posuit: ammouendum erat hoc opus miraculoz: a cordibus electoz q̃re. fo.87.la.2
Q in tpe sexto ecclesie: oia signacula libri erũt aperta t qõ hoc erit. fo.87.la.2
Q qui vult adeo amari: oportet vt odiat a mundo: vt contemnatur ab hominibus: vt persecutionẽ patiat. fo.89.la.1
Q temptatio seu tribulatio sub tempore significato i angelo phyladelphie erit vniuersalis: sicut tẽpore Noe. s. tempore sexto in quo ordo ille sepissime commẽdatus seruabitur a domino de quo nota folio. 89.la.1
Q ex predicto ordine eligendus est cetus iustorum quem ordinez significat angelus phyladelphie. fo.89.la.2
Q Zacharias prophetа capitulo decimo/tertio prophetat de generali ordine monachoz seu religiosorum. fo.89.la.2
Q non omnes eiusdez ordinis monachorum seu religiosoz seruabunt in rali tẽptatione t flagello: siue eligent: sed tertia pars preseruabitur: transiens p ignẽ tribulationis. fo.89.la.2
Q appetere platurã ex ãbitione detestabile ẽtz figs appetit amore pficiẽdi subditis: dignus ẽ remuneratiõe. fo.89.la.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃ōē super Apocal.

Q regnum Salomonis ꝛ tempus suum designat regnuz tertij status in quo pax magna erit ꝛ otium ad contemplationi vacandum. fo.89.la.2

Q necesse est vt in ecclesia maneat q vult participare dono de illo. s. dono qui spiritus sanctus: quod solum ecclesie donatum est. fo.90.la.2

Q sacramenta non conferūt aliquid abutentibus: sed his qui ita viuunt quomodo sacramenta significant. fo.91.la.1

Q ecclesia Christi assimilatur turturi dormienti ꝛ quare. fo.92.la.1

Q ordo designatus in Joseph ꝛ Joanne: ꝛ in ãgelo phyladelphie multis decorabit dons ꝛ gratijs adeo cui dabit i spũ scire sacramenta abscõdita ꝛ rimari p̃ solito etiam profunda dei. fo.92.la.1

Q deus insolubili nodo vniuit tribus leui ꝛ Benjamin cuz tribu Juda vsqz ad aduentum Christi. fo.92.la.2

Q per Joseph designatur idem ordo: qui ꝛ in ecclesia phyladelphie dignatus est ꝛ idẽ p ordo qui Beniamin designatur idẽ quoqz p ecclesiaz laodicie. fo.93.la.1

Q aliter ꝛ aliter intelligenda est sacra scriptura propter diuersos spetus spũs sci q varios pturit intellectus. fo.93.la.1

Q vita spiritualis significata in Rachele cũ filijs suis: que erit i tertio statu: est ciuitas illa dilecta quã circundabit exercitus gog i diebus nouissimis. fo.93.la.2

De duabus sororibus. s. Lya ꝛ Rachele respectu secũdi ꝛ tertij status: quomodo diuersimode accipiuntur. fo.93.la.2

Q ratione veritas magis filio: quam patri vel spũ sc̃o ascribit ꝛ quare dicit Xp̃s puncipium creature. fo.93.la.2

Q opz christum cõplere in nobis his nostris temporibus que in die pasche abeo multis mysterijs designata sunt: cuz insufflauit in discipulos: vt. s. lucruz in omnem terram predicet euangeliũ vt veniat plenitudo gentiũ ad fidẽ. fo.94.la.2

Q maius sunt peccatum iudeoz in extinctione spũs sci q̃z in morte Christi: quia ibi in filiũ: hic autem in spiritũ sanctuz peccaueruntita vt non inueniãt remissionem ꝛc. fo.95.la.1

Q creditur Christus post resurrectionez: primo apparuisse Marie: deinde duob⁹ discipulis eũtibus i emaus. fo.95.la.1

Q non est p̃fundendus ordo euangeliozꝝ vt alterũ per alterũ exponaꝫ ppter mysticos intellectus. fo.95.la.1

Q iudei ꝛ greci quottidie conãt disputar̃ de veritate q̃ ẽ i spũ: videt illã fznõ agnoscit: ꝛ sic succũbũt in fide. fo.95.la.1

Q instat tẽpus in quo oẽs qui veritatem sitiunt illam palpent attrictent: ac sentiant. fo.95.la.1

Q reuelatio facta discipulis in die pentheostes in specie ignis: in consumatione seculi expectãda est iuxta id̃ q̃ in tribus statibus solemniter consumanda sunt omnia. fo.95.la.2

Q arbitratur paucos remansuros de populo isto Christiano. s. qui carnaliter viuũt: vt filij israel q de egypto exierũt: ꝛ hoc i tribulatiõe sexti t̃pis. fo.95.la.2

Q vnigenitus dei filius locũ humilem ꝛ despectũ tenere inter homines semp cõcupiuit vt oñderet hominibus viã qua venitur ad deum: virtutem vz illaz que in infirmitate perficitur. fo.96.la.1

Q nemo est tã plectus ꝛ scũs in hac vita: vt dicere possit fiducialiter: nõ est mihi tumẽdũ ab vllo vitio: ꝛ maxime ambitionis ꝛ excellentie. fo.96.la.2

Q homo solet aquã tepidã ꝛ cibum semicrudũ (non valente stomacho tenere:) euomere: sic qui nec tristis ad penitentiam nec letus ad obsequiuz dei tanq̃z non aptus saluti. fo.97.la.1

Q naturale est inferiores inuidere superioribus. fo.97.la.1

Q inuidia mendacium parit: mendaciuz ostentationem ꝛ obstentatio p̃sumptionez. Vbi confusio ibi tristitia. fo.97.la.1

Q nullo vitio deteriori q̃z inuidia iterior intellectus hebetat̃ cum ei semper adsit appetitus in annis glorie. fo.97.la.1

Abbatis Joachim

Q in angelo phyladelphie nitiatus est tertius status. fo.97.la.2

Q laus angeli phyladelphie pertinet ad exordium tertij status ꝛ vituperatio angeli laodicie ad finem secundi pro quo nota exẽplũ de sabbato sc̃o. fo.97.la.2

Q solent nonnulli ex solo temptationis impulsu ventilati ꝛ asportati: sacra signa religionis arripere: qui cum a domino non sint vocati: expauescere debent: nota qd tales agere debeant. fo.98.la.2

Q sine charitate omnis religio est obstentatio. fo.97.la.2

Q charitas procedit ex sapientia: nõ secuti: sed que ex deo est que non inflat sicut scientia mundi. fo.98.la.1

Q qui vult eternam patriaz possidere nõ sufficit q̃ corporaliter mundum hũc deserat: sed opz vt quottidie igemiscat super incolatu suo ꝛ humiliter postulet a deo. fo.98.la.1

Q Deus patienter tollerat ꝛ sustinet malos p̃sertim quos reprobos iudicat ꝛ scit: ac si spurios ꝛ idignos regno ꝛ eterna hereditate: vt tandem eos damnet. folio. 98.la.1

Q deus diliget illum vltimum ordinẽ designatum in angelo vltime ecclesie. s. laodicie: quemadmodum Jacob patriarcha Beniamin filium suum: eo q̃ in senectute mundi genuerit eũ. fo.98.la.1

Q emulari bonos in bono: seruoz est charitatis: sed emulari malignãtes inuidie seruoz est non amoris. fo.98.la.1

Q illud quod in nullius bonis est: in ius deuoluitur occupantis q̃to magis qd donatur alicui ab eo qui possidet iusto iure. folio. fo.98.la.2

Q pulsare domini ad hostium est aut occultis inspirationibus excitare cordano stra: aut apertis reuelationibus ꝛ p̃miss is inuitare ad palmam. Aperire autem nostrum est: scissa mentis nostre duritia ad eius dilectionis amplexus: cordis penetralia aperire. fo.98.la.2

Quibus sereulis deletatur deus: ꝛ quibus muneribus hostijsqz placat. fo.98.la.2

Qualis differentia sit inter cenam ꝛ prandium sponsi. fo.98.la.2

Q senarius numerus est p̃fectissimus: quo ad opus. fo.99.la.1

Q tempore illius ordinis designati in angelo laodicie: qui erit vltimus in secundo statu: erit persecutio magna per illũ regem descriptum a Daniele: capitulo septimo. fo.99.la.1

Quare septies repetitum est illud: vz q hz aures audiendi audiat. fo.99.la.1

Explicit tabula secundi libri.

¶ Incipit Tabula tertij libri Abbatis Joachim in Apoc.

Quod quamuis in precedenti secunda parte agatur de vno speciali ordine: ꝛ vno tempore ecclesie: tamen tanguntur omnia septem tempora ecclesie scilicet tot ordines ꝛ tempora quot angeli seu ecclesie Asie. fo.99.la.1

Q in hac secunda visione describit secundus ordo. s. martyrum. fo.99.la.2

Q per celum in hoc loco intẽligitur scriptura. fo.99.la.2

Q p hostiũ in hoc loco intelligit aditus spiritualis intellectꝰ fo.99.la.2

Ad quid inuentum fuerit instrumentum tube. fo.99.la.2

Q innumero pretiosoz lapidũ Jaspis primus omniũ scriptus est: fo.100.la.2

Quare virtus charitatis oibus alijs p̃fert: causa assignatur. fo.101.la.1.

Q Petrus apostolus post Christum totius ecclie est fundamẽtũ. fo.101.la.2

Q omnis peccatorꝝ eo ipso iustus esse incipit: quo sententiam iudicis: iustam esse fatetur. fo.102.la.2

Q eligendi sunt duodeciz viri ꝛ seniores magne sanctitatis ad instar duodecim apostolorꝝ ex populo gentilis: sicut duodecim apostoli electi fuerunt ex populo iudaico: tẽpore quo venturus est Helyas: per quos Judei conuertentur, ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

xp̃m sicut gentes p apl̃os. fo.103.l.1
Q per quatuor animalia dsignantur quatuor ordines.s. pastorum: diaconorum: doctor̃ z p̃latiuor̃ nota.s.106.l.1
Q doctrina siue scientia coniungitur virtuti humilitatis:quia nulla est doctrina aut quasi nulla que caret virtute humilitatis:dicitur per apostolum Jacobum: capitulo quarto. fo.106.la.2
Q decet doctores exponere sacras scripturas:corrigere vitia: componere mores: quod docet ℳatheus fecisse Christum in enangelio suo ex eo loco vbi scriptum est.Nisi abundauerit. fo.107.l.1
Q quatuor ordinibus pueniunt quatuor animalia.s.leo:vitulus:homo:z aquila: z similr quatuor euãgeliste. s.107.la.2
Q primi ordinis.s.pastorum:cuius caput est ℙetrus:datum est euangelium ℳarci:secundo ordini.s.diaconorum: cuius primus est Stephanus:euangelium Luce:tertio.s.doctor̃:cuius primus ℙaulus:euangelium ℳatthei:quarto.s.virginum seu heremitarum:cuius prima ẽ virgo ℳaria mater domini:euangelium Joannis. fo.107.la.2
Q ad leonem pertinet gloria resurrectionis:ad aquilam sublimitas assumptionis ad Dominem natiuitas:z ad Vitulum passio. fo.107.la.2
Q q̃tuor euangeliste designant in hac parte quatuor genera predicantium ad instruendos illos quatuor ordines: verbi gratia euangelista apostolos:primos testes resurrectionis. fo.107.la.2
Q multiplex est z inuolutum sanctarum scripturarum mysterium z veluti de altera forma in alteram:ac si cera liquida commutatur. fo.107.la.2
Q in quatuor animalibus designantur ẽt vltra dictos ordines quatuor opera X̃i z q̃tuor virtutes morales.s.hũilitas:patientia:fides:z spes. fo.108.la.1
Q in leone intelligũtur fortes in fide. In vitulo robusti in patientia: In homine prudẽti scientia: In aquila vero contemplatione suspensi. fo.108.la.1
Q quasi quibusdam radicibus initenduz est p̃teritis culpis:ne forte elationis aura operantem agitet:z inde altius eleuatus cornat:vnde se firmius stare confidit:Nota. fo.108.la.2
Quare deus pepcit Dauid:q simul adulterium z homicidium perpetrauit z nõ Saul:qui minus videtur peccasse nolens occidere armenta:z Amalech contra mãdatum Samuelis z dñi.fo.108
Quid itelligatur p quatuor animalia habere oculos ante z retro. fo.108.la.2
Q non sufficit nobis p̃ensare soueas.in q̃bus aut cadere possumus: aut lapsi sumus:nisi etiam virtutes z vitia interioris hominis vigilanti discussione scrutemur:ne aut aliqua virtus desit nobis:sine qua nec cetere stare queant:aut furtibus qui temptat.s.diabolus vitia per aliquod foramen immittit. fo.108.la.2
Q liber intus z foris signatus septez sigillis:est vnum volumen generale scripturarum sanctarum:continens in se omneo hystorias editas a sanctis ꝓphetis: sub priori testamento. fo.109.la.2
Q idiotis non valentibus capere spiritualia:proponimus exempla patrum:z vitas:vz innocentiam Abel obtinentiam Abrae:simplicitatem Jacob: patientiaz Job:z his similia. fo.109.la.2
Q spiritualis homo omnia iudicat z a nemine iudicatur. fo.109.la.2
Q p̃ditus liber signatus septem sigillis: an x̃pi passionẽ nulli hoiuz parebat: nã eidem domino seruabaf. fo.109.la.2
Q ab aduẽtu saluatoris sacra scriptura nobis cepit apiri z expte iã maxima apta ẽ iudeis vero opta velamie.fo.110.la.1
Q causa p̃cipue errorum z heresum cõtingit ex ignorantia mystice z spiritualis itelligẽtie sacraz scripturaz.fo.110
Q pullulãtibus heresibus:misit deus magnos doctores:tam grecos: q̃s latinos. solio. 110.la.2
Quare x̃ps dcũs ẽ radix dauid z nõ potꝰ

palmes aut vertex. sc.111.la.1
Q septez cornua agni sunt septez viri designati p septem angelos qui p̃fuerunt septem ecclesijs Asie:qui quidem sancti viri missi sunt per septem tempora ecclesie:nota. fo.111.la.2
Q dona spiritus sancti z gratiarum conueniunt:sm p̃prietates ordinum: vz p̃latis fortitudo: diaconibus scientia: doctoribus:intellectus:ℭontemplatoribus sapientia conuentualibus:consiliũ. ℍis qui pauperibus miserentur pietas. Coniugio alligatis timor.fo.111.la.2
Q apertio libri sacre scripture inchoata ẽ in die resurrectionis.s. quãdo Christus iungens se duobus discipulis:incepit a ℳoyse. fo.111.la.2
Q est paradisus:celestis:terrestris:z infernus inferior:z superior. fo.113.la.1
Q a q̃s pluribus opinatur(:z forsan non incongrue:)q̃ in paradiso terrestri requiescant anime fideliuz que debita pecatorum exsoluerunt:vsq̃ ad diem iudicij:solio. 113.la.1
Q infernus superior est iste mundus presens:infernus vero inferior:ille est:cuius ora per diuersas mundi partes:maxime in Sicilie insula efferbentibus incendiis patuerũt: vt qui auditu forte nõ credunt saltẽ visu terreatur. fo.113.la.2
Q in hoc mũdo sunt quatuor specialia genera hominum:iuxta predictas quatuor distantias locorum. fo.113.la.2
Q Christus tẽpore resurrectionis sue primum reserrabit sigillum. fo.114.la.1
Q per quatuor animalia que ab Ezechiele describent:designãf q̃tuor generales intelligẽtie sanctaz scripturaz.fo.115
Q predicti intellectus seu sensus sacre scripture.s.hystoricus: typicus: moralis z contemplatiuus: conueniunt quatuor animalibus z quatuor ordinibus: vz intellectus typicus ꝓgruit primo ordini: s.apostolis significato per primum animal.s.leonem:secũdus hystoricus:martyribus:significato per vituluz: tertius moral.s:doctoribus seu cõfessoribus:significato per hominem:quartus contẽplatiuus:contemplatoribus seu heremitis:significato per aglam. fo.115.la.1
Q animales homines:qui nõ possunt eã que sunt spiritus dei percipẽr nequaq̃ debemus nostra exhortatione prouocare ad otium sed ad laborem scientes illud viri sancti.ℳOtium sine literis mors ẽ z viui hois sepultura. fo.115.la.2
Q sicut in prima parte huius libri p̃prie agitur de pastoribus:in secunda de martyribus:in tertia de doctoribus:ita z in quarta p̃prie agitur de heremitis z virginibus. fo.115.la.2
Q ordo heremiticus specialius morabat i plaga meridiana:vbi a paganis suo tpe p̃ssuras passus est. fo.116.la.1
Q ille quatuor bestie quas vidit Daniel: designant quatuor bella:quatuor p̃nominatorum ordinum. fo.116.la.1
Q ℳahumeth fuit causa damnationis multorum. fo.116.la.1
Q in tẽporibus Affrice z ℳauritanie est quedam secta procedẽs ex secta maumetthi:que vulgo dicitur meses mutus:solio. 116.la.1
Q omni tempore quo imperatoris Cõstantinopolitani imperauerunt Rome:taz ipsi q̃z episcopi eiusdẽ vrbis claritatẽ ipsius Romane ecclie:quã accepit a x̃po nõ ratione:sz tyrãnide obsũscare z subuertere moliti sunt. fo.116.la.1
Q p̃secutio prima p̃tra primũ ordinem.s. ap̃licum:excitata est in iudea.2.p̃tra se cũdũ rome.3.p̃tra tertiũ i grecia.4.cõtra q̃rtũ i arabia orta est.fo. fo.116
Q sicut q̃rtus ordo: vz heremiticus post p̃secutionẽ sn̄a.s.q̃rto tpe i diuersis gẽribus monachoꝝ ꝓpagat9 ẽ:ita z q̃rta bestia de q̃ Dan.ca.7.s.Ro.ipiuz i diuersis sectis hoiuz ipioꝝ. fo.116.la.2
Q post tps cõpletũ aptionis q̃nti sigilli: (i cui9 extremitate sumus:)erit tribulatio maxia z iplebit illõ qđ dr.Expectate modicũ tps donec ꝛc. fo.116.la.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃onẽ super Apocal.

Q; nouã babylon debet deponere cultum aureum ⁊ assummere lamentuz ⁊ luctũ quia appropinquat maxima sua tribulatio ⁊ perditio. fo.117.la.2

Q; necesse est vt ipsa babylon recipiat in sexto tempore in apertione sexti sigilli: id.s.malum quod in quinto tempore cõtulit aljs ⁊ ẽt ꝺ duplo magis. fo.117

Q; ex sententijs beati Augustini ⁊ Hyeronimi quicunqz Petri ecclesiam moribus ⁊ virtꝰ impugnãt:sciãt ⁊ ꝓtremiscãt se esse filios babylonis. fo.117.la.2

Q; reges qui percussuri sunt fornicariam: vt emundent superficiem terre: occasione ipsorum falsorum christianorum: cultos veros ⁊ fideles interficient:vt martirio coronentur. fo.117.la.2

Q; dies iudicij accipitur large pro tempore propinquo:⁊ stricte pro vltimo die iudicij:vt Augustinus. fo.118.la.1

Q; in proxima tribulatione (que subito ⁊ ex improuiso superueniet:)multi q putabuntur strenui ⁊ eximij doctores:prostrabuntur. fo.118.la.1

Q; phpia Helye pphete ẽ icerta.fo.118

Q; necesse ẽ:vt sacerdotes ecclesie in hoc seculo ad exemplar nautaruz sepe timeant contra quos procellarum spiritus i desinenter surgit. fo.118.la.2

Q; pax amica est conuersationi contẽplantium ⁊ optata tranquillitas:q: nõ põt meroze leta deuotio excitari. fo.118.i

Q; causa quare ordo monasticus:duz multum laborat ⁊ parum proficit:est quia nimis occupat in exterioribus: pro stipendijs carnis ⁊ ideo a studio vite spiritualis efficitur alienus. fo.119.la.1

Q; in vita clericorum seu in ecclesia cleri/corum nihil est spirituale amplius: sed totum pene lubricuz ⁊ carnale:lites:scãdala: rixe: inuidie: ⁊ emulationes.fo/lio. 119.la.1

Q; sicut stelle in celo illuminant hec inferiora:ita ⁊ electi in ecclesia ⁊ prelati subditos. fo.119.la.1

Q; sexto tempore ob maximam tribulationem fidelium effugatis de locis suis cõuentibus monachorum seu religiosoruz ⁊ cleroz:aut destruentur penitus vt nõ sint:aut preter ea que in archa Noe designata sunt:vti legibus suis non finenter:folio. 119.la.2

Q; in principio sexti temporis cõglobati simul in vnum reges terre: consurgent pariter contra magnam illam meretricem babylonem.s.carnalem ecclesiã eaz destruentes:purgantes vineam domini spinis aream paleis:oleuz murca sua ⁊ messez agri dñi zizanijs. fo.120.la.1

Q; facto iudicio de Babylone: idest prophana multitudine populorum: qui se dicunt Christianos esse ⁊ non sunt:paulopost:cũ ipsi infideles ⁊ Mahometani attribuent sibi talem victoriaz pp suum Mahomet pseudo apl'm. fo.120.l.1

Q; dicti infideles compellent Christianos varijs supplicijs transire ad ritum ⁊ legem suam negato nomine Christiano:⁊ hoc maxime suggerentibus pseudo propheris qui de populo christiano egressuri sunt. fo.120.la.1

Q; tunc Christus pugnabit in membris suis ⁊ superabit gentes illas infideles: datoqz euidentissimo signo cessabit seua illa tempestas cognita Christi virtute. fo.120.la.1

Q; Angelus qui ascendebat ab ortu solis habens signum dei viui:capitulo septio erit pontifex Romanus. fo.120.la.2

Q; prelatus Papa erit magne sanctitatis:ad cuius etiam vocis virtutem aduersarie potestates quiescent:⁊ certis inditijs predicabit vicinuz fore iudicium:⁊ omnium iustorum resurrectionem. fo.120.la.2

Q; in sexto tempore erit aliquantulũ gaudium fidelibus inter pressuram ⁊ pressuram:⁊ qualiter in Petro significat. folio. 120.la.2

Q; piscatio Petri post Resurrectionem Domini:significat tribulationem sexti temporis:⁊ de prandio: ⁊ captione pi-

Abbatis Joachim

scium. fo.120.la.2

Q; sub sexta apertione:ordo Sanctorum ⁊ Martyrum consumationem accipiet. folio. 121.la.1

Q; in illo medio tempore inter vtranqz tribulationem sexti temporis signabuntur multi iudeorum ⁊ gentium signaculo sancte Trinitatis:ex quibus complebitur ille magnus numerus infinitus martyrum. fo.121.la.1

Q; numerus ille.s. centumquadraginta/quatuor milia ex quo etiam constat muri superne ciuitatis magne ⁊ preclare p sectionis est. fo.121.la.1

Q; a sexti apertione signaculi ⁊ deinde omnes pene mundus conuertetur ad Dominum. fo.122.la.1

Q; in septimo tempore cum ceperit septimus Angelus tuba canere complebitur mysterium Dei.i. erit silentium in celo:quia tempus exponendarum scripturarum consumatum erit: ⁊ cessabit huiusmodi labor in Ecclesia Christi: folio. 123.la.1

Explicit Tabula tertij libri.

Incipit Tabula quarti libri.

Quod significabant septez sacerdotes cum septem tubis suis circa muros Jericho in libro Josue:hoc idem significant septem Angeli cum septem tubis in Apocalypsi. fo.123.la.2

Q; in prima parte huius libri proprie tractatur de principibus populi.s. prelatis ecclesiarum in secunda de exercitu sanctorum martyrum:in tertia de angelis tubis canentibus.s.doctoribus ⁊ predicatoribus:in quarta de archa federis domini:que heremitarum ⁊ virginum designat ecclesiam:⁊ in quinta de templo tabernaculi:quod multitudinez electorum in populo prosequenti archam domini:figuratam designat:nota q; hec ꝺ vicia sunt magni ponderis sunt:que diligenter considerare debet: prudens lector:folio. 123.la.2

Q; ad similitudinem ciuitatis Jericho: p sex dies.i.per sex tempora vsqz ad sexti sigilli apertionem:predicatores ⁊ sancti viri predixere ruinam mundi:sed vltimo tempore.s.septimi sigilli apertionis non semel neqz bis circuierunt: sed septies iterando ad ipsuz:vñ vltimo muri Jericho corruerunt. fo.123.la.2

Q; sub septimo angelo tuba canente:adesse excidium regni mundani: Doctores sancte ecclesie vna voce predicabunt:idqz momentis assiduis: ac si gallus positus in aurora instãtius pre solito crebriusqz clamabunt. fo.123.la.2

Q; quamuis in sex temporibus laboriosis annuntiatum sit euangelium Christi mundo:tamen quo ad eius plenitudinem ⁊ quo ad spiritualem intellectum: non nisi in septimo manifestabitur: cuz inimici Crucis Christi: conuertentur ad ipsuz. fo.123.la.2

Q; septem sepe nominata tempora continentur sub sexta etate mundi.s. sub nouo testamento:qua etate consumata ruet mundus cum habitatoribus suis: folio. 124.la.1

Q; in sacra scriptura quantum ad hystoricum sensum:qui spiritualem obumbrat intelligentiam:aduenięte septima apertione sigilli:silentium erit:quantum vero ad spiritualem intellectum: tũc multo magis aperietur. fo.124.la.1

Q; claritas intelligentie sacre scripture incipiet apparere aliquibus sexto tempore que hactenus quasi sub nube latuit: sed in septimo:scilicet cum septimus angelus ceperit tuba canere: tunc videbunt homines de Deo multa: ⁊ agnoscentes veritatem Dei quiescent deinceps ab huiusmodi labore quia non amplius erit opus. fo.124.la.1

Q; ignorantia sacre scripture est ⁊ fuit mater erroris ob quem vsqz ad septimum tempus multe fuerunt ⁊ erunt hereses-

Universidad de Deusto
Biblioteca

folio. 124.la.1
Q ignorātia ē mater erroris. f.124.la.1
Q singule quinq; prime partes huius libri: sic sunt certis specialiter depurande temporibus: vt tamen generaliter ad omnia septem tempora referantur. nota. fo.124.la.1
Q vota z suspicia iustorum omnium in Christo vniuersaliter collecta sūt simul z ipe ea p eis offert deo pī. fo.124.l.2
Q non solus Christus intercedit pro nobis apud patrem: z si solus obtineat qđ alij non merentur. fo.124.la.2
Q qui volunt videri sancti anteq̄ sint: apparet: quia nolunt vituperari z despici ab hoibus sicut Christus. fo.125.la.2
Q propter periculū proprie z inanis gloriē: nemo debet opera sua bona anteponere hominibus intuenda nisi sit prius bene fundatus z radicatus in humilitate: exēplo Christi q triginta annoz erat anteq̄ quicq̄ ostenderet. fo.125.la.2
Q columba z cetere aues in principio mūdi de aque sūa p̄cesserunt. fo.126.la.1
Q in simili causa dicti: similis est causa dicendi. fo.127.la.1
Q primus angelus tuba canēs fuit Paulus apl̄us cū sodalib9 suis. fo.127.la.2
Quare pene in omnibus angelis dictum sit tertia pars: si in errorem inducat ꝛc. folio 127.la.2
Q tria sunt genera baptizatorum: que cōtinet infra vteruz suum sancta mater ecclesia. f. sapientum qui donum sapientie consecuti sunt a deo: secundū eoruz qui se existimant scire quod nesciunt: tertiū simplicium. fo.128.la.1
Que est causa q̄ semper tertia pars hominum dilabitur. fo.128.la.1
Q tertium tempus ecclesie. f. doctoz incipit a tempore Constātini. fo.128.la.2
Q ante ruinam exaltatur cor hominis deinde ex superbia z libertate venitur ad appetitum inanis glorie: exinde ad obstinationē z cordis duritiam: exinde nascitur zelus malus z furor indignationis aduersus correptores. fo.128.la.2
Q Arrius fuit alexandrin9 z magnus sacerdos dum videbat in ecclesia vide bonas conditiones suas. fo.128.la.2
Q in sole: luna: z stellis significatur ordo heremiticus z virgineus: z assignatur causa. fo.129.la.2
Q quarto die fecit deus solem: lunā: z stellas z quare i hoc libro de eis fit mentio in quarto angelo tuba canente: z phyalā ire effundente: nota. fo.129.la.2
Q mulier amicta sole ꝛc. significat ecclesiam quarti temporis. f. heremitarum z virginū: nā tūc claruit. fo.129.la.2
Q ordo heremitarum z virginum incolebat partem meridionalem: qui tempore sarracenorum z Mahometh: tum vi z martyrio: tum hereli z falsa lege defecit. folio. 130.la.1
Q lex Mahomethana ponit summuz bonum z gaudiuz in luxuria: quod z post finez mundi promittit sectatoribus suis que lex magis nocuit fidei nostre: quaz vlla alta secta aut heresie. fo.130.la.1
Q deus solos illos heremitas z virgines superari promisit: qui morbo ypocrisis laborabant. fo.130.la.1
Q vox illius aquile volantis per mediuz cel. m z dicentis. Ue: ve: ve: habitantibus in terra: est beatus Gregorius quia multa de pressuris z mundi fine dixit. folio. 130.la.1
Q autem non cito accidit quod predixit beatus Gregorius: non ideo non accidit: quia deceptus est: sed quia iudiciuz quod facturus erat dominus: misericordia tēperauit: z q̄re: nota. fo.130.la.1
Q primum ve attribuitur quinto angelo tuba canenti: z stella de celo cadens est quidā clericus imbutus scientia literaz: z multa mala facturus. fo.130.la.2
Q per locustas intelligitur secta hereticorum patharenorum. fo.130.la.2
Que sit ars z calliditas patharenorum ad seducendum incautos z amatores z cupidos diuitiarum. fo.231.la.1

Unde est q̄ illi patharenī semper sunt tristes: eorum facies pallore perpetuo deprimuntur. fo.131.la.2
Q dictum de locustis intelligitur de fine quinti tpis: z de fidelibus. fo.132.l.1
Q patharenī vocant suos igne crematos a fidelibus: Martyres: z pro vera fide passos. fo.132.la.1
Q dictum illud serenissimuz Apostoli ad Thimotheum: scilicet spiritus manifeste dicit q̄ in nouissimis tēporibus nūc verificatur. fo.132.la.2
Q ipsa secta patharenorum fatetur se habere apostolicum. f. Papaz qui est pseudo Papa. fo.133.la.1
Q dictus pseudo Papa tenet locum anti christi. sicut Dauid z alijr eges Hyerusalem tenuerunt locum Christi quousq̄ veniret. fo.133.la.1
Q iam multi precesserunt huiusmodi vicarij Antichristi: post quos reuelabitur ille magnus. fo.133.la.1
Q auctor considerans sacras scripturas: z earum concordias: credidit Antichristum tunc temporis presentem esse: folio. 133.la.1
Q anteq̄ reueletur Antichristus magnus oportet desolari Imperium Romanum quod sibi resistit ne reueletur. folio. 133.la.1
Q dictus Antichristus reuelabitur sub sexto Angelo tuba canēte: manifeste q̄ tempus breue erit. fo.133.la.1
Q tempus sextum ecclesie duplex est: z adhuc non completo prelio quinti Angeli z quinti temporis: venient nuntij Antichristi: scilicet pseudo Prophete. folio. 133.la.1
Q sub quinto Angelo tuba canente ecclesia magnum exterminium patietur: sub sexto multo maius: vltimo vero sub septimo maximum ac durissimum patietur: folio. 133.la.1
Q semper quilibet sex Angelorum primus incipit tuba canere q̄ predecessor suus insonare desistat: z primus inchoantur subsequentia prelia: q̄z bella precedentia ad consummationez pueniant. fo.133.la.2
Q quatuor Euangeliste narrant Jesum Christum fuisse traditum: in manus peccatorum in fine quinti diei: die vero sexto Crucifixum mortuum: z sepultum: sic erit in fine quinti temporis ecclesie z in sexto: quia soluendi sunt filij tenebrarum: scilicet infideles: folio. 133.la.2
Q dominus non dixit vnum tantum antichristum: aut vnum pseudo Prophetam: sed multos fore venturos: folio. 134.la.1
Q quatuor angeli alligati in flumine Eufraten: sunt quatuor Euangeliste Antichristi. fo.134.la.1
Q quarto tempore ecclesie apparuit Bestia que ascendit de abysso. f. secta Sarracenorum que restitit quarto Angelo: tuba canenti: z quinto tempore: Bestia ascendens de terra. f. secta z heresis Patharenorum resistens quinto Angelo: sed tamen occulte: illa autem manifeste. folio. 134.la1
Q in sexto tempore egressuri sunt aliqui ex vtraq̄z predicta secta contra Ecclesiam: folio. 134.la.1
Q anno millesimo cētesimo nonagesimo quinto patharenī miserunt legatos ad sarracenos postulantes ab eis communionem: z pacem: seu vnionem z confederationem: quod q̄z illis concedētibus reuersi sunt ad suos. fo.134.la.1
Q omnes bestie silue dicte sunt omnes infideles gentes: quarum quedam venient ab oriente: scilicet Turchi: alie z meridie: sicut Ethiopes: alie ab Occidente: vt Barbari: seu Mauri: alie ab Aquilone: vt Tartari. fo.134.la.2
Q dicte gentes alligate fuerunt in flumine Eufrate a Romano impio quod Deus instituit ad munitum pacis z defensionem ecclesie: sed sexto tempore soluētur vt veniant. fo.134.la.2
Q gentes sarracenorum in quarto z sexto

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃ōē super Apocal:

tempore insurgere habent contra fideles:z i sexto tpe crudelius. fo.134.la.2
Quare in statua quam vidit Nabuchodonosor:bis ponitur ferrum:z qz ex quarto regno oritur aliud. fo.135.la.1
Exercitus equestris quem vidit beatus Joannes designat pseudo prophetas simul z sarracenos. fo.135.la.1
Pseudo prophete munient se tribus regumentis.s.ira:luxuria:z ypocrisi: nota quomodo. fo.135.la.1
In sexto tempore due erunt tribulationes:solio. 135.la.1
Rustici z brutales homines:cuz potestatem aliquam accipient aliquem punient:ac si leones rugientes frendunt dentibus:nullum se ostendentes affectum miserationis z humanitatis habere: vt officiales Pilati:omnino immanes cōtra Christum. fo.135.la.2
In principio sexti temporis:terminanda est tribulatio ad horam data aliquantula pace adeo vt si quomodo qui morantur in peccatis: conuertantur z viuant. fo.136.la.2
Sunt multi qui se putant adorare quod non adorant:z non adorare quod non adorant:z quomodo fo.136.la.2
Post pacem illam future sunt tribulationes quales non est expertuz genus humanum ab origine mundi:sed prius mittet Dominus hominibus angelum lucis:qui docebit archana misteriorum dei:que erunt electis ad subsidium z reprobis ea contemnentibus ad cumulū damnationis. fo.137.la.1
Sexto tempore mittendus est Predicator veritatis a domino qui doceat homines terrena despicere z amare celestia: z vt possint electi redimere tempus: qz dies mali erunt:z vt reprobi excusationem non habeant cum durius flagellabuntur. fo.137.la.1
Predictus predicator erit robustus: z fortis in fide z homo contemplatiuus z multum preclarus z creditur ab angelo fore Enoch aut Helyaz: quamuis eo tpe multi mittēdi sint. fo.137.la.1
Sicut Christus elegit sibi non paucos discipulos ad predicandum literam euāgelij: ita oportet Spiritum Sanctum eligere plurimos ad predicandum spiritualem:ac vuificum intellectum euāgelij z sacre scripture. fo.137.la.1
Sexta etas mundi que terminatur in sex specialibus temporibus:pertinet ad vitam actiuam z laborem: septima vero que incipit in consumto secūdi status pertinet ad vitam contemplatiuam: z quietam:quando mira claritas fidei z nulle tenebre amplius apparebunt: solio. 137.la.2
Sub sexto angelo tuba canente liber.s. sacrarum scripturarum:qui clausus z signatus erat:apparebit apertus: qz aderit prefinituz tempus vt sermones clausi z signati(: vt ostenduz fuerat Daniel) aperiantur.s.sensus z intellectus mysticus z spiritualis sanctarum scripturaz elucescat fidelibus nota fo.138.la.1
Testamentum vetus dicitur primum celum:testamentum nouum dicitur secundum celum: z intellectus spiritualis sacre scripture dicitur tertium Celum qui procedit ex vtroq; testamēto. folio. 138.la.2
Quomodo intelligitur signa que locuta sunt septem tonitrua: z noli ea scribere:folio. 138.la.2
Lingua doctoris assimilat calamo scribenam sicut calamo scribitur in libro: ita doctoris lingua scribitur in corde hominis:ei imprimendo diuina verba. folio. 139.la.1
Mundus: seu carnales homines non sunt digni intelligere archana verba: nec videre margaritas: quas pedibus suis sepe conculcant:sed reponenda ita mysterialiter in membranis: vt hi qui spirituales sunt spiritualiter cupiant: z hi qui animales prophanare non possint:folio. 139.la.1

Abbatis Joachim

Tres sunt celi sacre scripture: primum pertinēs ad primū statū mūdi.s. scriptura veteris testamenti:secūdū pertinens ad secūdū statū.s.scriptura noui testamēti:z tertium pertinens ad tertium statum.s.ex vtroq; resultans spiritualis intelligentia. fo.139.la.1
In primo victoz celoz eruditūf paruuli:in secūdo instituūf adolescētes:z i tertio inebriantur amici. fo.139.la.1
Sicut in fine primi status z exordio secundi christo aperiente patuit aditus veteris testamenti:ita in fine secūdi z inītio tertij in litera testaméti nouit:z maxime hui⁹ libri aperiēte spū scō:opz septē tonitrua loqui sublimius voces suas vt ipleat illud. Cū venerit spūs veritatis docebit vos oēz veritatē. fo.139.la.1
Sm Augustinū:vltimū diē diuini iudicij dicimus esse vltimū tempus:sed per quot dies tendat:nescimus:qz incertuz est:sed more sanctarum scripturaz:dies pro tpe solet sepe poni. fo.139.la.2
Presumit dūz venturū ad iudiciū:nō i fine z in vltimo articulo p̄dicti tpis: sz circa principiuz illius temporis:aut nō longe a principio. fo.140.la.1
Sm beatū Augustinū:in fine mūdi vel circa ipsuz fine:has res didicimus affuturas:vz Helyā:fidē iudeoz:antichristi psecutionē:Christū iudicatuz: mortuorum resurrectionē:bonoz malorūq; discretionem:mundi p̄flagrationē:eiusdē qz renouationem. fo.140.la.1
Sicut vita piscii est aqua:ita vita bonorum clericorum est scientia sanctarum scripturarum. fo.141.la.1
Quomodo intelligitur qz cū septimus angelus ceperit tuba canere cessabit tps z nō erit amplius.s.laboris.fo.141.la.1
Ordo p̄templantiū.s.heremitaz z monachoz designatus i Joāne:cuius multa passurus sit mala:nō tū defitiet vsq; in finem mundi:sicut ordo clericoz designatus in Petro. Nota exemplū David fugientis. fo.142.la.1
Ordo clericoz in futura tribulatiōe defitiet:sed heremitaz z monachoz relinquet ad p̄dicādū euāgeliū regni populis hueusq; i cecitate relictis. fo.142.la.1
Futurū est:vt iudei z reliquie gentium credant i xp̃z z conuertant. fo.142.la.1
In tribus certaminibus:(pro eo qz Deus trinitas est)opz dissolui regnū mundi:primū fuit tempore Noy:secundū tēpore apostoloz:tertiuz tempore illoz seu sub illis quos designat beatus Joānes.s.ordo monachorum: z contemplantium. fo.142.la.1
P̄sumato penitus ordine(quē Petrus signicat vz clericoz)ordo significatum p Joannē.s.p̄templantiū.z heremitaruz z monachoz p̄dicabit z pphetabit populis z liguis z regib⁹ mltis.s.142.l.2
Pphetare est annuntiare futura: aut p occultam inspirationem aut intelligentiam spiritualem. fo.142.la.2
Quomodo dicatur Hyerusalē ciuitas sancta quum nō inueniat: vnde dicat scām magis Romana ecclia.fo.142.la.2
Sicut decem tribus scisse sunt a domo Dauid:ita ecclesie greconz scisse sunt ab ecclesia Petri:qui est vnus pastor ecclesie dei:cui generali ac solemni mandato Dominus suas pascendas tradidit oues. fo.142.la.2
Ecclesia latina calcanda est a gentibus infidelibus mensibus quadraginta duobus z similiter relige grecoz q̄ p̄fugiēt ad ecclesiam Romanam. fo.143.la.1
Maria Magdalena designat synagogam iudeoz:Petrus: populū latinū z Joannes grecuz z quō. fo.143.la.2
Christus dedit Petro vniuersalē potestatem soluendi z ligandi ad omnes z super omnes qui censentur nomine Christiano. fo.143.fo.2
Beatus Joannes datus est populo grecoruz a quo incepit p̄fectoz religio monachorum. fo.143.la.2
Judei z relige grecoz p̄uertēt ad xp̃z: aguita veritate que est in spiritu z non

Universidad de Deusto
Biblioteca

in litera que occidit. fo.144.la.2
Q Sanctus Lucas dicit eos cõuersuros se cundum partem anteq̃ reueletur Anti christus: Sanctus vero ℳatheus post ruinam Antichristi generaliter cõ uertentur ad x̃pm. fo.144.la.2
Q pars grecoꝝ que nõ cecidit conuerte tur ad Christum: anteq̃ conuertantur vniuersaliter iudei. fo.145.la.1
Q primo cõuertetur tribus iuda ad chri stum: q̃ ille decem tribus trãslate in as syrios. fo.145.la.1
Q Joãnes adductus fuit ex Epheso ad Romam: z ibi missus in dolium feruẽ tis olei: z inde illesus exiens: restituꝰ ẽ epheſi z inde in exiliuꝫ. fo.145.la.1
Q ordo monachoꝝ designatus in Joã ne a grecis pertenit ad latinos z exin de reuertetur ad grecos permansurus vsq̃ in finem. fo.145.la.1
Q non dixit dominus Petro. Sup hãc petrã edificabo ecclesias meas: q̃ eccliaz meam: nota qũo itelligit. fo.145.la.1
Q qui descendunt ab vnitate ecclesie: iu sto dei iudicio gentibus infidelibus dã di sunt. fo.145.la.1
Q vestimenta domini significãt quatuoꝝ ecclesias patriarchales: sed eius vestis i cõsutilis: ecclesiã romanã. fo.145.la.2
Q vestis icõsutilis x̃pi significat ecclesiaꝫ latinã z Romanã: nõ posse z nõ debere diuidi ab hereticis que tñ calcanda est a gentibus infidelibus. fo.145.la.2
Q ecclesia ℍyerusalem intelligẽda est ec clesia latina z in Samaria ecclesia Gre coꝝ. fo.145.la.2
Q dicte ecclesie ꝓpter petrã sua ambe tra dende sunt in manus gentiũ infideliuꝫ dentur: sed dissimiliter: q̃ altera. s. greca tradita est obliuioni perpetua: altera scilicet latina castigata z non mortificata: sed quasi misericordiam consecuta. folio. 145.la.2
Q ecclesia latina quo ad fidẽ sancta z vir go ac sine macula z ruga est: que nõ de licitur danda gentibus sed calcanda tñ modo: donec impleatur tempora natiõ num. fo.145.la.2
Q conuenient in vnum in persecutione iudeorum gentes infideles cum rege suo z ℙseudo ℙrophete: cum ℳege suo: ex secta falsoꝝ Christianoꝝ: fo lio. 145.la.2
Q duo erunt in simul reges qui conculcabunt ecclesiam latinam. s. rex vndecimus sub quo regnaturus ẽ aliꝰ de quo Danuel inter alia dixit. Surget rex im pudẽs. fo.145.la.2
Q dicti reges designati sunt in ℙilato z ℍerode: nam conuenient in vnuꝫ gen tes infideles z pseudo prophete cũ suis ℳegibus. s. ℳex infidelium: z ℳex he reticoꝝ. fo.145.la.2
Q neq̃ intellectu spirituali: neq̃ hystori co probari potest illos duos testes vẽtu ros contra antichristum: esse Enoch z ℍelyam: sed potius ℳoysen z ℍely am. folio.146.la.1
Q beatus ℍyeronimus interrogatus a quodam: an essent illi duo: Enoc z ℍe lyas: respondit. De Enoch z ℍelya quos venturos refert apocalypsis: z es se morituros: non est presentis tempo ris disputatio ꝛc. vide quid dicat: quia spiritualiter. fo.146.la.1
Q venturi sunt duo ordines z pugnaturi cum bestia que ascensura est de abysso. s. infidelibus. fo.146.la.2
Q Enoch sit socius ℍelye. s. cum eo ven turus: nec in litera: nec in spiritu: palaꝫ aut in enigmate: sermo sermo est: sed tantum presumptum: quod ad hoc reseruatus sit z translatus: vt z ipse cum ℍelya testimonium perhibeat. folio. 146.la.2
Q beatus papa Gregorius t. net Enoch venturum cum ℍelya dicens: Enoch: z ℍelya predicante: multi ex his q tũc ex iudeis in infidelitate: remanserint: ad agnitionem veritatis redient: so lio. 146.la.2
Q ℳoysen z ℍelyas in spiritu signũ

cant vnus ordinem clericoꝝ: scilicet ℳoysen: z alius monachoꝝ: scilicet ℍelyas. fo.146.la.2
Q beatus Ambrosius z Josephus iude us asserunt ℳoysen non obijsse: so lio 146.la.2
Q opinari aliquid: quod non sit contra catholicam fidem: z falli humanum est z excusat opinantem pietas. ita. s. Tule runt dominum meum z nescio vbi po suerunt eum. fo.147.la.1
Q anteq̃ veniat ℍelyas mittendi sunt a Domino aliqui spirituales viri similes ℳoysi: z ℍelye: apparentium cum Christo in monte Thabor predicaturi hominibus verba vite: vel certe duo ordineꝝ p eos designati: ex quibus duo decim eligentur. fo.147.la.1
Q nõ est alienũ a mysterio: q̃ vẽturi sint Enoch moyses z ℍelyas: p quos z tri nitas significatur: nota. fo.147.la.2
Q possibile z verisimile est ℳoysen mor tuum fuisse: z paulopost resurrexisse: qui z ipse vẽturus z itez morituꝰ est cũ socijs supradictis. fo.147.la.2
Q sub nomine trium angeloꝝ: tres ma gni predicatores reuelandi sunt in fine huius secundi status: quoꝝ vnus ac cepturus est euangelium eternum: vt annuntiet habitantibus in terra: aliꝰ subsequuturus z dicturus. Cecidit ceci dit Babylon magna: tertius. Si quis adorauerit Bestiã z imaginem eius: bibet de vino ire dei: z hoc erit sub aper tione sexti sigilli. fo.147.la.2
Q sicut in exordio primi status electi fue runt a Domino tres magni ℙatriar che: scilicet Abraam: Isaac: z Jacob: z in exordio secundi status: Zachari as: Joannes Baptista: z homo Chri stus Jesus: ita z nunc in exordio ter tij status eligendi sunt tres: quoꝝ pri mus preire debet: vt Zaccharias z alij duo simul sequi: z simul occidi ab infi delibus: vt Joannes baptista z x̃pus: oc cisi fuerunt. fo.147.la.2
Q solus ℍelyas venturus esse narra tur: quia tertius status seculi qui futu rus est in fine mundi: in ℍelya designa tur: folio. 148.la.1
Quomodo opinatur fuisse baptizatos a Domino: occulte: Enoch: ℳoysen: z ℍelyam: z postea remissos in locum suum. fo.148.la.1
Quomodo ars deluditur arte: z ingeniuꝫ ingenio. fo.148.la.1
Q beatus ℍyeronimus: Theodorus: z Appolinaris: videntur tenere Enoch: z ℍelyam: non amplius morituros: sed in eternum viuere: nota qualiter. folio. 148.la.1
Q sancti qui tempore extremi iudicij in uenientur: non gustabunt mortem: sed cum alijs sanctis qui ex mortuis re surgent: rapientur in nubibus obuiam christo in area z qualiter. fo.148.la.1
Q diuerse sunt opiniones doctoꝝ: an Enoch z ℍelyas sint illi duo testes: z si potius in spiritu intelligantur: nota. folio. 148.la.2
Q Deus voluerit celare supradictam ve ritatem de Enoch: z ℍelya: vsq̃ ad tẽ pus statum z q̃ quicquid sancti patres de hoc dixerunt: opinatiue magis quã aliter: dixerunt: z ideo accidit multoti ens falli: etiam prophete vt ait beatus Gregorius: nota. fo.148.la.2
Q ℳoyses significat ordinem clerico rum: ℍelyas vero ℳonachoꝝ. fo lio. 148.la.2
Q tempore predicationis dictoꝝ testi um: calcabitur sancta ciuitas: ab infide libus gentibus: scilicet annis tribus ci dimidio. fo.148.la.2
Q Rex vndecimus qui venturus est: tot mala facere: est illud cornu vnde cimum: de quo dicit Daniel: quod putabit q̃ possit mutare tempora: z le ges: folio. 149.la.1
Q oporteat stare predictos duos testes: si ue reliquias duoꝝ ordinum ante cõ spectu Antichristi ad phibẽdũ testimo

Universidad de Deusto
Biblioteca

miñ veritati: sicut Moyses z Aarõ coraz Pharaone z Petrus z Paulus coraz Nerone steterunt. fo.149.la.1

Quomodo illi magni viri z eis similes pcutient terrã.s. homines carnales omni plaga: naz multi consurgent in discep tationibus scripturaz ptra eos: sed non pualebunt: qz ignis de ore eoz exiet.s. spiritualis i telligentie: z consumet carnalem intelligentiam malozuz: z carna liter sentientium. Unde. fo.149.la.2

Q cum dicti duo testes cõpleuerint opus ministerij sui inter falsos xpianos: interficiẽtur ab infidelibus. fo.149.la.2

Q dicti infideles sunt illa q̃rta bestia quã scribit Daniel: que bellũ faciet contra sanctos: assistentibus sibi pseudo pro phetis: cuius bestie caput erit Rex ille vndecimus. fo.149.la.2

Q gens effera z crudelis egredief de vmbilico nationum. fo.149.la.2

Q ille vndecimus rex.s. Antichristus cõuocabit iudeos in Hyerusalem dicens se esse saluatorẽ eoz: vt z ipsi impleant visionem z corruent iuxta Danielem: z ibi interficientur illi duo testes missi a Deo. fo.150.la.2

Q cuz illis duobus testibus resurgẽt multi: sicut i resurrectiõe xpi. fo.150.la.2

Q tpe antixpi multi clerici adherebũt ipsi Antixpo z secuz multos alios laycos seducent. fo.151.la.2

Q dicti clerici in seductionem z deceptionem alioz: dicent resurrectionẽ Enoch z Helye seu illoz duoz testiũ dei: factaz esse arte diaboli. fo.151.la.2

Q nescit q̃to tpe añ vltimũ diez iudicij: erunt signa in sole z luna z stellis z̃c. Et hoc est tertiũ VE.s. qz mox cõpleta passione sanctoruz: incipiet septimus angelus tuba canere: oñdens oino cõsumata esse mysteria dei. fo.152.la.2

Explicit Tabula libri quarti.

Incipit Tabula libri quinti.

Quod quarta mundi etate claruerũt in israel: Helyas z Helyseus z filij pphetarum: quadraginta: parte huius libri onditur mulier amicta sole z luna: sub pedibus eius: z quarto ecclie tempore emicuit ordo heremiticus precipuus gratia castitatis. fo.153.la.1

Q testamentũ vetus sm carnem dictum est: cuius filij carnales erant q̃z testamẽtum nouum datũ est sm spirituz cuius filij spirituales sunt: cuius glia castitas virginitas est. fo.153.la.2

Q notandum diligenter est: qp ea que in quarta parte huius libri dicunt generaliter spectant ad statum totius ecclesie sed specialiter ad quartũ statũ.s. heremitarum z virginum. fo.153.la.2

Q sicut ordo martyrũ fuit preporaneus apostolico q̃uis apostolicus precesserit ita z heremiticus doctoz ordini: q̃uis ordo doctorum iter aperiendo precesserit heremiticũ z virgineũ: z quomodo hoc fuerit nota. fo.153.la.2

Q boni semper cupiũt sibi similes imitatores siue perfectionis z gratie habere z mali similiter econtra: scilicet malos cupiunt. fo.154.la.1

Q per celum hic intelligitur scriptura diuina i quo vniuersa que scripta sunt ad significandum ostenduntur esse signa: quia ad hoc scripta sunt vt aliquid designent. fo.155.la.1

Q in Helya ascendente in celum p currũ intelligentie Christus in celũ ascendẽs in Helyseo ordo apostolicus super quo xpi spũs requieuit. fo.155.la.1

Q nulli sunt: qui maiores dolores: clamores: temptationes a Diabolo: patiantur: z sustineant q̃ hi qui vitam solitariam z cenobiticam in heremis ducunt. fo.155.la.1

Q qui vincit quinq; sensus: quinq; sibi acquirit coronas. fo.155.la.1

Q homo perfectus debet habere in capite coronã

te coronã. 12. stellaz. i. virtutib9. 12. ostratue: quaz qnq; sunt ptra qnq; sensus que minores sunt: z septẽ que maiores dicunt: vz prima penitẽtia: secũda mia: tertia patientia: quarta humilitas: qnta fides: sexta spes: z septima charitas: que per septem dona spiritus sancti acgrũt vide: modum pulchrum. fo.155.la.1

Q sine sex pmis virtutib9 pdictis nemo gueuit ad charitatem: que radix est z mater omnium aliarum. fo.155.la.2

Qualiter vir catholicus debet depingere in corde suo hmõi virũ pfectũ z spũalẽ: cenatũ pdictis virtutibus cui si aliqua decrit: nec pfectus nec saluus esse potest: nota qualr deducit. fo.155.la.2

Q ño ex dictis virtutibus conficiatur corona in capite viri spiritualis z pfecti q̃liter locentur nota. fo.155.la.2

Q in luna designatur simplicium fratruz casta humilitas: in sole pfectoz iustitia: que igne charitatis succensa est: i castrorum ordinata acie virtus charitatis fraterne. fo.156.la.1

Q Helyseus typum gerit vite monastice qui quondam fratrum multitudini prefuit in Jericho. fo.156.la.1

Q Helyseus ex equo pco: die respicit scũz Bñdcuz: q q̃uis istitutio ab eo scã vite monastice ascribat qnto tpi eius tñ pfectio clarnit quarto tpe. fo.156.la.1

Q prima pson ecclesie quarti temporis.s. virginum z heremitaruz: fuit beata virgo Maria. fo.156.la.1

Q corpus diaboli.s. mysticũ: ẽ multitudo reproborum. fo.156.la.1

Q septẽ capita draconis sunt septa noiatyranoz: q pseq̃ndo ecclesiã sibi ptra successerũt: q̃z decẽ cornua decẽ reges sunt: qui simul regnaturi sunt: z ipsi contra ecclesiam. fo.156.la.2

Q per caudam draconis intelligit Gog ẽ quo Ezechiel. 38. q in fine seculi vẽturus ẽ nouissimus tyranus. fo.156.la.2

Q quãuis diabolus cognouisset ea que de Christo scripta erant: sed nõ ad plenuz: z ideo temptauit eum. fo.156.la.2

Q si plene cognouisset a tẽptatione ceius mõte desitisset: si tamẽ eũ desistere eius malitia pateretur. fo.158.la.1

Q in illa supna ciuitate tanta est inter sanctos simplicitas: vt quodãmodo alteri alteros credãt esse maiores z tãta charitatis accensio: vt alijs q̃z sibi vicissiz attribuãt: imo cupiãt dignitatẽ. fo.157

Q fortitudo maschuli ẽ pulchritudo mulieris. fo.157.la.2

Q gratissimus fuerit cruciatus virginis matris: q: quod christus in carne: illa in mẽte: ita vt grauis pateret. fo.158.la.1

Quare xps in cruce: alijs p se mri sue cõsignauit filiũ.s. ioanẽ euãg. fo.158.la.1

Q Michael est princeps celestis exercitus a dño pstitutus: z diabolus p se ipsum vsurpauit sibi regnum super angelos malos. fo.158.la.2

Q ecclia di celi: q in alto pstitit respectu synagoge que sola terrestria pcupiscit: z respectu illoz hoiuz q q̃uis in baptismate signũ celestis hois accepit: potius tamen terrenum hominem q̃z celestem sequuntur. fo.158.la.2

Quar dicit i celo scũz esse pliũ.s. fo.158.la.2

Q bonis hoibus boni angli assistũt z mali malos acuunt vt profundius ruant. folio. 158.la.2

Q in ecclesia xpi Petrus fuit princeps a dño pstitutus: In synagoga ãt sathane: Herodes maior tenuit principatũ gerẽs vicem draconis: vt in libro pcordie z̃c. folio. 158.la.2

Q erat michael angeloz prelatus in Petro principe xpianoz. Erat diabolus pnceps demonioz dimicãs in herode iudeoz plato: z in his plijs erãt q̃dripartite pliantiũ turme: nota. fo.158.la.2

Q p pceptis talibus bñficijs gras agere creatori: eo magis necesse est: quo nihil est deterius ingratitudine: tã apd homines q̃z apud deum. fo.159.la.1

Q gratiaz actio que deo fit pro spiritualibus donis z regno dei: lõgius dispar

Universidad de Deusto
Biblioteca

est q̃z distet ortus ab occidente: ab illa que fit p̃o temporalibus. fo. 159. la. 1

Q. q̃ p̃talibus deũ diligunt: nõ veraciter: sed fallaciter colũt deũ: q̃ temporalibus deficientibus: deficiũt & ipsi quos diabolus bñ cognoscens suam fundans rationem dicit. Il lunquid frustra Job timet deum? &c. fo. 159. la. 1

Q. cum contemptores iustitie durius volumus increpare: vitã eis ex aduerso p̃ponimus obediẽtiũ fratrũ: quatenus q̃ verbis aut monitis exsuperari nequeũt ex illaruz cõparationibus conuicti erubescant: vt aut corrigantur: aut si incorrigibiles sunt obtumescãt. fo. 159. la. 2

Q. nõ ꝓtrario ꝓrigit bonis & reprobis exco̅rreptione & admonitiõe eis scã̃ nã vñ vita bonoz̃ ꝓficit: inde reprobo: uz ꝓuitas supra modum excrescit. fo. 159

Q. deus sancti viri. s. Job iustitiã cõmẽdat coã̃ patre mendacij: vt superbiã eius exprobrando confundat: q̃ relicta simplicitatis grã: torius se esse voluit prauitatis auctorem: quiq̃ modis omnibus veritatem deserendo ceciderit. fo. 159. la. 2

Q. diabolus conat̃ pcũz suũ corrupte nature ascribere & nõ potius arbitrio suo: quo nequaq̃z bene vsus: sed voluntarie abusus est. fo. 160. la. 1

Q. p̃prietas veritatis est cognoscere nõ esse aliquod bonũ nisi a solo deo: & apud eum q̃ est summa veritas: nõ eẽ aliquã iniquitatem. fo. 160. la. 1

Q. tpe Cõstãtini cõpleuit plũ martyruz: q̃ rũ ordinata cepit esse ecclesia ad salutẽ & virtutẽ multoz̃ & vicarius iesu xp̃i cepit liberã habere ptãz̃ ad faciendaz̃ vindictam in nationibus & increpationes in populis. fo. 160. la. 2

Q. diabolus videns se superatũ p̃ secũduz̃ plũ ꝓtra martires aggredit fideles: & eccliã per tertiũ plũ ꝓtra simplices & ipitos: & hoc p̃ hereses. fo. 160. la. 2

Q. due p̃cipue virtutes sup oẽs alias necessarie sunt: scire cupientibus veritatẽ. Sapia. s. q̃ desursũ ẽ: & charitas dei. fo. 161

Q. sapientia attribuit Christo: & charitas spiritui sancto. fo. 161. la. 1

Q. sine his duabus virtutib⁹ & donis nulla pot̃ esse ꝓtemplationis pfectio que cõtẽplatoribus necessarie sẽ. fo. 161. la. 1

Q. in deserto manere: p̃prie est a mundanis opibus qescere & vacare. s. fo. 161. la. 1

Q. tpe hereseum Arrij & aliorz̃ plures fideles elegerãt vitam heremiticaz̃: melius decernẽtes cũ bestijs habitare in siluis: q̃z cũ Arrianis participare in foro: sicut & ꝑ Helyas regũ temporibus cũ cerneret israeliticã plebẽ dedita errori p̃ annos tres & dimidiũ se ab illoz̃ aspectibus absentauit accipiens a coruis primo: deinde a muliere vidua cibũ carnis. s. 161

Q. idẽ est mysteriũ: (mediante cõcordia?) Helye: (q̃ virginee atq̃z heremitice vite p̃figurator erat: & in numero annorum: & fuga & mora solitudinis: & cibo ipsius:) & mulieris de qua hic agit̃ que i solitudinẽ fugijt. fo. 161. la. 1

Q. locus vbi fugijt mulier: in solitudinez̃ spiritualis est: & contemplatiua religio: q̃ & in vtbibus etiam est. fo. 161. la. 1

Q. plerunq̃z cognoscentes culpam aliorũ: vitamus eam: quæ nequaq̃z a nobis cauere posset: nisi prius ipsam diiudicando in alijs culparemus. fo. 161. la. 2

Q. ordo monachorum designatus in Johanne euangelista: incolunt seu icoluerũt pt̃e & regionẽ meridianã. fo. 162. la. 1

Q. primũ bellũ fuit eius quẽ genuit mulier: secũdũ Michaelis & angelorz̃ eius: tertiũ mulieris: tpe hereticorz̃: quartuz̃ vero eorum gbus datum est vacare orationibus & psalmis. s. heremitarum: & virginum. fo. 162. la. 1

Q. maxie subtilitatis sit liber iste: i quo nihil potest assignari speciale siue generalibus fo. 162. la. 1

Q. significatũ bestie ascẽdẽtis de mari doniel vidit i. 4. bestijs omnibus. s. fo. 162. l. 1

Q. celum significat ecclesiam vel sacram scripturam. fo. 162. la. 1

Q. quatuor intelligentie sacre scripture cõgruũt quatuor ordinibus fidelitũ & quo adaptantur nota. fo. 162. la. 1

Q. dicti q̃tuor intellectus spirituales sunt velut quatuor flumina paradisi: qui irrigant corda hominum fidem habentium. fo. 162. la. 2

Q. quatuor bestiaz̃: prima est synagoga iudeoz̃: secunda paganoz̃: tertia Arrianoz̃ quarta Agarenoz̃. fo. 162. la. 2

Q. spiritibus apostolis: quoz̃ ordo assimilat leoni: pcessit ꝓtra illos leena de populo iudeoz̃: spiritibus martiribus: pcessit ꝓtra illos vsus de populo paganoz̃ spirantibus doctoribus: q̃ & pseudoctores dicti sunt: pcessit ꝓtra illos pardus de secta Arrianoz̃: spiritibus heremitis: pcessit ꝓtra illos. 4. bestia dissimilis ceteris degẽte effera sarracenoz̃. s. 162

Q. ideo cõuenit Joannes euangelista: & daniel de quatuor bestijs. fo. 162. la. 2

Q. mare sine abyssus pũtez̃ mũdũ: & cum terre respectu describit: populũ significat infidelem de quo populo infideli diuerse hominum secte egresse sunt in tẽporibus suis: que bestiali feritate persequunt ecclesiam dei: que q̃tuor sũt principaliter vt dictũ ẽ nota. fo. 162. la. 2

Quare tertia bestia describit habere q̃tuor capita: q̃ venerũt i vnã heresim q̃tuor nationes infidelitũ. s. greci gothi vuãdali: & longobardi. fo. 163. la. 1

Q. quarta bestia de qua daniel ꝓhetauit: ẽ secta maumethana: q̃ ceteris bestialiorz̃ & imanior est: cuius error nõ aliqua ratione humana niunitus est: sed solo detestandi furore mendacij: & tyrãnica pt̃e armoz̃ defensus. fo. 163. la. 2

Q. multe quintie xp̃ianoz̃ & ecclesie desolate sunt a predicta secta: in gbus abolito noie Xp̃i: ipsius maumeth detestãda traditio: qui magni ꝓphe dñi & ꝓconis altissimi predicatur. fo. 163. la. 2

Q. sicut & Moyses legislator dei: longo añ tpe precessit Christũ: ita & mahumeth legislator mẽdacij: & sathane añcessit antixp̃m pares ei itinera. fo. 163. la. 2

Q. quartũ p̃lũ ptinet ad illos scõs: qui sunt de semine mulieris. s. ecclesie catholice: vz̃ ad heremitas & virgines. s. 163

Q. draco rufus & inuidus: primo iudeos ꝓtra apostolos: paganos ꝓtra martires: Arrianos ꝓtra catholicos direxit in bellum: nouissime veroꝫ ratus q̃ nouũ genus martyrum: heremus mitrebat ad regnum celorum: contra ipsos heremitas Agarenozum sectam iminaniozez̃ ceteris deleganit. fo. 163. la. 2

Q. per decem cornua quarte bestie intelliguntur decem reges futuros: (hoc est: in illa extremitate temporis quando regnum bestie finietur. fo. 164. la. 1

Q. omne nomẽ: qd̃ ꝓtrariũ ẽ nomini christiano nomẽ blasphemie dici potest: & similiter quicquid fit aut dicitur ad iniuriam creatoris. fo. 164. la. 1

Q. ꝓ nihilo habeẽ humilis: vbi regnat superbus. fo. 164. la. 1

Q. illud caput bestie quod ceciſuz̃ ad mortem videbatur: & postea plaga eius curata est: intelligitur futurũ esse: vt christiani p̃ualeant contra turchos: & pene vsq̃z ad defectum & interitionem perducãtur: & i breui resumptis viribus ad pristinã redeãt feritatẽ & potẽtiã. s. 164. l. 2

Q. anno incarnationis. 1015. apparuerũt in aere multe stelle discurrentes in modum anium: nota. fo. 164. la. 2

Q. p̃ illud vndecimũ cornu de quo tã terribilia locutus est daniel: dat̃ itelligi q̃ nõ tã hõ erit: q̃ faciet tãta illa mala: q̃z ipse p̃ seipz̃ auctor malorz̃. s. draco rufus q̃ ẽ diabolus & sathanae. fo. 165. la. 1

Q. sathanas p̃cipalr habitabit in illo vndecimo rege tãq̃z i ꝓprio tẽplo & idolo regni sui: vt̃ ẽ illo quasi ꝓpria pharetra habitationis sue. fo. 165. la. 1

Q. Daniel vocat dictũ regẽ prauũ hominem: Joannes autem diabolũ: neq̃s putet ipz̃ a seipso talia facere. fo. 155. la. 1

Qualiter admonentur parentes ne delicate nutriãt filios: z̃ potius eos docere debere habitare in siluis: viuere in deserto

Universidad de Deusto
Biblioteca

de radicibus herbaꝝ: vt oriãt in montibus cõmozari cũ feris: donec ptranseat indignatio dei magna. fo.165.la.2
Q tribus' annis cũ dimidio credit q̃ maxima illa tẽpestas seu psecutio illius vndecimi regis seuiet. fo.165.la.2
Q si querit quare deus sic pmittit scõs suos trucidari: nihil ẽ q̃ rñderi q̃at: nisi q̃ sic ozat paleis triticũ oiscerni. fo.166
Q in tãta necessitate ad xp̃z pces fundere: ac voce miserabili exclamãr: necesse erit nota oratione. fo.166.la.1
Q p abyssum populus gentiũ: q̃ celũ populus xp̃ianus intelligit: q̃ psecutio veniet ab infidelib⁹ z falsis xp̃ianis. fo.166
Q bestia q̃ egressa est de mari: est populus infidelis: sed bestia ascẽdens de terra est caterua pseudo ꝓphetaꝝ egressura ð ecclesia: ne gor prima q̃ bestie in simul cõueniẽt contra fideles. fo.166.la.2
Q septẽ cornua agni: sunt septẽ magni viri p diuersa tpa mittẽdi: de qbus i pma parte dictum est: nota. fo.166.la.2
Q vnusq̃z fidelis debet attẽdere z esse caut⁹: ac circũspectus: ne p vero enoch z Helya: suscipiat vtrũq̃z falsũz. s. pseudo ꝓphas: q̃ dñr duo cornua bestie. f.166
Q difficile erit cognoscere pseudo ꝓphas nã z ipsi loquent mystica: q̃ nihil inn⁹ apud ipsos z incautos videãt habeꝛ: adeo vt ẽt de eruditis ruat. fo.167.l.1
Q oẽ id q̃ verisimile ẽ z certã auctoritatẽ nõ hz: ẽ suspectũ z sub cautela manet donec rei exitu cõprobat. fo.167.la.1
Q sicut Jãnes z mãbres coram Pharaone: z Symõ magus in ꝓspectu Neronis z exercitus eius: ita pseudo ꝓphete coram multitudine illa infidelitũ z falsorũ christianoꝝ de qbus supradictuz est: facient signa in conspectu illius Regis vndecimi z exercitus eius. fo.167.l.1
Q draco z bestia z pseudo ꝓpheta facturi sunt predicta signa. fo.167.la.2
Q predicta bestia z pseudo prophet a quitam magna signa facturi sunt: egredientur de finu Ecclesie: vt magis apti ad decipiendum. fo.167.la.2
Q eũ exigẽtibus peccatis: nouã babylon in manu bestie z regni eius pcutienda tradet: eo vz tpe quo rex ille vndecim⁹ z vltimus in regno sarracenoꝝ regnaturus est: pseudo ꝓphete adibũ: ipsas gẽtes paganorum z ab eis suscipiẽt pactũ pacis: z sic venient. fo.167.l.2
Q due psone vngi psueuerũt i ecclia dei: vna i regẽ: altera i põtificẽ. fo.168.l.1
Q sicut bestia que ascendit de mari. s. populo infideli habitura est quẽdã regem de secta sua: q̃ sit similis Neronis: ita z bestia que ascẽdet de terra habitura est quẽdã magnũ prelatũ: q̃ sit similis Symonis magi: z q̃n vlis pontifex in toto orbe terraꝝ de populo xp̃iano. fo.168
Q nõnulli doctoꝝ illũ regẽ vndecimum nominant antixp̃z: sicut z illũ q̃ vocat Gog z hoc verũ videt: q̃ vnus est draco: sed multa capita: z malitiã quaz non cõplet in vno antixp̃o: cõplebit in alio z qui deterior eoꝝ erit: ipse dicẽdus est maximus antixp̃s. fo.168 la.1
Q predicatores dicuntur vnditores: auditores autem emptores qui adiunt z suscipiunt verbum. fo.168.la.2
Q humanus intellectus cupidus ad capiẽda que nescit mox agnita que cupierat: sine mora contemnit fo.168.la.2
Q si totum simul scriptura scã detegeret: apud iprobos z supbos hoies p sua patefactione vilesceret. fo.168.la.2
Q q̃ cupit effici dignus puenire ad notitiam eoꝝ que nescit: studeat habere charũ q̃ nouit: vt videꝫ ille q̃ cũ inuitauit deuotionem ipsius: dicat ei. Amice ascẽde superius. fo.168.la.2
Q expectanda est vsq̃z ad tempus reuelationis antixp̃i seu bestie: q̃ nullus põtest se itellect⁹ i re cui⁹ ira ignoraꝛ. fo.169
Q numerus nois bestie significat vniuersalitatẽ tpuz seculariũ ab adã vsq̃z ad finem huius bestie que erit in temporibus antichristi. fo.169.la.1
Q sexcenti significant sex etates mundi: in qbus regnauit hec best a in membris suis a ꝓncipio seculi: sexagita significãt sex tpa huius sexte etatis: sex vero significãt tps illi⁹ cornu vndecimi. f.169.l.1
Q psalmus nonus spãliter respicit tps sexti ecclesie in quo regnaturus est hõ pec cati: quo destructo adeo ꝓcib⁹ pulsato ecclesie: reliquie iudeorum z gẽtiũ cõuertentur. fo.169.la.2
Q ea q̃ dicta sunt de duabus bestiis i hac q̃rta pte referẽda sunt ad sextũ tps ecclesie q̃re aũt hic itroducaꝛ. vide fo.169.l.2
Q bestia quarta q̃ gẽte significat paganorũ quarto tpe ecclesie surrexit aduersus heremitas: ꝓcipue arabes eos crudelit actauerunt destruentes oia loca: z eos occidentes. fo.170.la.1
Q in hac quarta parte ꝓmo voluit draco devozare filiũ virginis: scõo huic belluz cũ michaele z angelis eius: tertio psecutus est mulierẽ: quarto abiit facere bellũ cũ religs q̃ sunt ð semine mulieris. i. heremitis z virginibus z ducentibus vitã monasticam z castaz. fo.170.la.1
Q ecclesia gñaliter azimaria matre dñi inchoans nõ nisi in plenitudine gentiũ consummabitur. fo.170.la.1
Q id q̃ dr: vidi vnũ de capitibus eius q̃si occisum ad mortẽ z cetera q̃ sequũt ad sextũ tps ecclesie referr. fo.170.la.1
Q id q̃ dr z vidi: z ecce supra mõtẽ syon .i. ecclesiã agnũ stantẽ z cũ eo centũ quadragintaquatuoꝛ millia: intelligit de heremitis z virginibus. fo.170.la.1
Q q̃dã simpliciũ putãt ꝓdictũ nũeꝝ scriptũ esse de innocẽtibus ab herode occisis: sed errãt quũ taz magna multitudo vix in vno magno regno talibus colligeꝛis paruulis: cõsumari posset: illi. n. in numero martyꝝ cõputãdi sunt z eoꝝ q̃ ꝓ xp̃o sanguine fuderũt hos ãt sanctus Joãnes nequaq̃z de martyrio: sed de cõfessione laudum: z virginitate commendat. fo.170.la.2
Quare dr q̃ multitudinem martyruz nemo dinumerare põt: z nõ dr de virginibus seu heremitis. fo.170.la.2
Q ordo martyrũ sequẽs xp̃m cũ sedo statu seculi cõsumationẽ accipiet: ordo aũt virginũ in typo spũs sancti psteuerabit z durabit vsq̃z in finẽ tertii status seculi de primo dictũ est petro: sequere me: de secũdo aũt Joanni: sic eum volo manere donec veniam. fo.171.la.1
Q religiosus dz esse castus z contemplatiuus: q̃ sine hijs virtutibus nõ ẽ verus religiosus: q̃ qui nõ est mundus nõ põt deũ videre aut cõtẽplari: z si non vi: nec amatur nota. fo.171.la.1
Q munditia cordis sine mũditia corporis non põt haberi: z castitas corporis sine munditia z castitate cordis nihil est: vñ castitas corporis z cordis omnino necessaria est. fo.171.la.2
Q angeli ẽt dñr cytharedi: q̃ iugiter laudant deũ: z laus illa ꝓ multa dulcedine est perpetuus cibus eoꝝ z nunquam cõsumitur sed perpetuat. fo.171.la.2
Q fides: spes: z charitas: sũt tres corde cythare qbus pulsat vir iustus z castitatis propositum habens z promit sonum letitie. fo.171.la.2
Q nemo sine fide veraciter gaudet: z sine spe fructuose letatur: ac sine charitate sapienter letatur. fo.172.la.1
Q vanitas cythare voluntariaz significat paupertatem. fo.172.la.1
Q nemo põt illas ꝓdictas tres virtutes p secte habere: aut effectũ earũ: nisi vacua sit mens a cupiditate pecunie: z rerum temporalium. fo.172.la.1
Q q̃uis hoc nouũ canticũ. s. castitatis tante aduentũ dñi aliqui viri sancti cãtauerint vt Helyas z Helyseus: in xp̃o tñ soleniter confirmatũ est. fo.172.la.1
Q isti viri sancti quarti tpis cantant canticũ nouũ q̃ nemo alius cantare põt: per ꝓuilegiũ z donũ castitatis z q̃ in ore eorum nõ est inuentũ mendaciũ. nã donũ sibi datũ deo attribuunt. fo.172.la.1
Q sicut verus est numerus. 24. seniorũ: ita verus est numerus centũ quadragin

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃ōē sup̃er Apocal.

tasq; istuor miliū martyr̃ z totidē virginum vt sint quasi p̃cipes z p̃lati illius multitudinis que denūciari nō potest. fo.172.la.2.
Q. per angelū volantē per medium celuz hñtem euangeliū eternū intelligit idem cū eo q superius voce magna clamauit. Ueh veh veh habitantibus in terra qui sunt btūs gregorius papa. fo.173.la.1
Q. in hoc loco per horā iudicij non intelligitur extremus dies iudicij:sed tp̃s babilonice desolationis. fo.173.la.1
Q. nuntij oipotentis dei aliq̃ longe ante tempus aliq̃ prope dirigūtur:z tū siue longe ante tp̃s siue prope mittunturvnifozmiter iudicium dei prope esse dicunt: quia apud deum omnia prope z p̃sentia sunt. fo.173.la.1
Q. ideo putat iste angelus esse beatus gregozius:q; ei nihil iter oia que scribit ad ad eo familiare esse constat:q̃z timoꝛē oi potentis dei z diem extremi iudicij hoibus suadere. fo.173.la.1
Q. in diebus beati gregozij exozdiri iaz inceperat mahomet telam suā per quā datz est occasio vt bestia illa quarta egrederet de abysso z faceret sicut p̃ euz ompa deus faciendū p̃sciuit. fo.173.la.1
Q. in proximo sunt reuelādi tres angeli.s. in fine secundi status z quinti tp̃is ecclesie omnes clamantes voce magna quoꝝ primus hz euangelizare euangeliū eternuz oibus gentibus:scdo excidium babylonis dicens:dicēs cecidit cecidit babylon illa magna:tertiꝰ hz prohibere cōmunicans ne quis adozet bestiā aut eius imaginem. fo.173.la.1
Q. p̃dictoꝝ angelozuz primū oportet p̃cedere alios sub apertione quinti sigilli: reliquos vero subsequi simul sub aptione sexti qui erunt sorte:vt supra dictū est illi duo testes:nota de helya.s.173.l.1
Q. post vicinam babylonis surgent pseudo christi z pseudo ꝓphete ō bestia que ascendit de terra ad seducēdū(si fieri potest)ēt electos. fo.173.la.2
Q. tradenda est ipsa meretrix babylon et imperium romanorum bestie.s. infideliū. fo.173.la.2
Q. infidelis z p̃seudo christi dicturi sunt: ideo eis traditum esse romanū imperiū q; falsa est religio nois christiani z statim surget ꝑa eos xp̃i p̃dicatoꝝ.s.273.l.2
Q. semp malum cogitāt qui eoꝝ hz iniquā z positus in flagellis:non odozem aromatum:sed fatentis sulphuris fumum mittit. fo.174.la.2
Q. boni cū affligunt benedicunt dūm:z illa benedictio fumus aromaticus est. folio. 174.la.2
Q. mali cum affligunt murmurant z blasphemant:z blasphemia eozum quasi fumus sulphuris:aut carnis putride fetoꝝ ascendit. fo.174.la.2
Q. christus per passionē suam ab oi passione quieuit:z vna cuz consorte.s. latrone cum palma victorie paradisuz introiuit folio. 174.la.2
Q. licet latro pro delictis suis fuerit crucifixus:tū post confessionē suam pena delictis debita versa est in virturem z facta est voluntaria ꝑ xp̃i amoze.s.174.la.2
Q. sicut christus passus est die sexto z sabbato requieuit a laboribus suis:ita in sexto tpe ecclesie complebitur passio coꝛpoꝛis christi.s.mistici z erit post hoc sabbatum gloziosum seu in illis qui iam regnabunt cū christo seu in his q̃ antichristo ruente remanebunt sup terram mā̃suri in vita pro velle dei quousq; cōpleatur tempus illud qō vocatur dies nouissimus. fo.175.la.1
Q. auctoꝛ dicit se nolle videri: qō non est fingens aliquid ex p̃scriptione sua: q; ē homo agricola a iuuentute sua z ne qs extimet ab eo exigendū qō ab ipsis quoq; prophetis exigi ante sua tempoꝛa nō licebat. fo.175.la.1
Q. sicut prophete ex parte videbant:z ex parte prophetabant.ita z nos modo videmus:nam aliud est videre multa z aliud videre omnia. fo.175.la.1

Abbatis Joachim

Q. aliter vī ciuitas cum adhuc per dictā longius distat:aliter cōuenitur ad ianuā z aliter cum pgitur intus:nos igit̃ qui ad ianuā sumus multa loq possumus q̃ aliq̃ aut ex toto aut ex parte latebāt:illi aūt qui intus erunt oculo ad oculuz videbunt. fo.175.la.1
Q. de duobus angelis hñtibus falces z de duobus alijs clamātibus ad eos non est vsq;quaq; expositio certa.fo.175.la.1
Q. statū illius ecclesie que futura est in nouissimo tpe post ruinā bestie: plene sicuti fururus ē assignat̃ negm°.s.175.l.1
Q. primus angelus qui sedet sup nubē cādidā hñs falcem acutā significat quēdā ordinem iustoꝝ cui datuz est perfecte imitari vitam filij hominis.s. Christi z ioannis euangeliste. fo.175.la.2
Q. dictus angelus z viri dicti ordinis habebunt linguam eruditā ad euangelizā dum euangelium regni dei z colligēdū in areā dñi vltimā messionē.s.175.l.2
Q. scdus angelus qui egressus est de tēplo z clamauit ad primū vt metat:q; venit hora:z messis aruit:signficat filium hois: siue aliquo maiozum nunciozum eius. folio. 175.la.2
Q. p̃dictus ordo seu viri illius ordinis habebit ex manifesto dei dono vt non iam per enigmata intuitus mundo iudicium affuturum q; in veritate certabit contra omnia vitia z superabit ea z pro p̃cedēti victoria contra.s.bestiam z pseudo ꝓphetas dign° existimabit vt euāgelizet electos z ꝓgregat triticum in regnum celoꝝ. fo.175.la.2
Q. p̃dictus ordo erit oio spūalis z contēplatiuus z non erit subditus actioni sicut z nos cogimur esse z si multi inuiti: sed ille pre gratie vbertate magis contēplationi erit intentus. fo.175.la.2
Q. sicut distat inter terrā nigrā z nubē cādidā:ita z hoc distare vī inter coꝛporalem exercitationē z ꝓtēplationē celestiū nam ibi coꝛporalia hic aūt spūalia acquiruntur. fo.175.la.2
Q. tertius angelus qui exiuit de tēplo qō est in celo hñs z ipse falcem acutā aliuz ordinem significat. fo.175.la.2
Q. primus ordo q designat in nube ē humilioꝛ scdo:eo.s.q designat in celo..s.175
Q. in singulis q hñt falces designant aliq̃ ordines:in eis aūt q clamāt ad eos:intelligēdi sunt filius z spūs sanctus:quoruz clamoꝛ est inspiratio manifesta:vel certe aliq̃ viri spūales p quos ipsi filius z spiritus sanctus specialius loquentur:nota quomodo. fo.175.la.2
Q. nouum testū continet in duobus statibus mundi. fo.175.la.2
Q. ēzuis primus hoꝛ duoꝛ ordinū q designat p angelū q ascēdit sup nubē candidā cōtemplatiue vite ifiāt respectu eoꝝ qui terrenis iplicant negotijs altioris tū vite est ille q egredit de tēplo qō est in celo. fo.175.la.2
Q. est futurus ordo perfectorum virozum seruantium vitam Christi z apostoloꝝ designatus in primo angelo qui est similis filij hominis. fo.175.la.2
Q. est alius ordo futurus cōtemplatiuus diuini amoꝛis designatus in angelo qui egressus est de templo qō est in celo:qui erit ordo heremitarum emulantium vitam angelozum. fo.175.la.2
Q. viri seu religiosi primi ordinis qui deo militant in humiliori perfectiōe ad vtilitatem intuentiū in conspectu electoꝝ hoium dati sunt quatenus ab eis accipiant salutis monita z pie ꝙuersationis ac perfectionis exemplū. fo.176.la.1
Q. ordo heremitaꝝ q vt perfectius viuāt remotiora petunt:z si qñ suggerente spiritu egrediuntur ad hoies veluti de archāis ce oꝛ aduēisse putāt. s.176.l.1
Q. cū dicti heremite si qñ suggerēte spiritu egrediunt ad hoies multoties solēt coꝛda hoium ituētiū z admirātiū seu vite pfectionez seu p̃sentie nouitatem timoꝛe concutere. fo.176.la.1
Q. ēt dicti heremite spū suggerente peccata delinquentiam durius increpabunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

z nonnullos nō incuſſuz ēt lingue iſcu lo ſine mora fuerit. fo.176.la.1

In illo tpe qō vocaī dies iudicij.ſ.poſt ruinā babylonis z bellie egredieī de al tari:hoc eſt de eccleſia ſpūalium viroruz ſ.heremitaz ſub qua clamāt nōnulli iu ſtoz dicentes. Vindica dñe ſanguinē no ſtrum q effuſus eſt ſup terrā angel⁹ q hz ptātem ſup ignē.ſ.ſpūs dei vivi z accen det corda illoz heremitaz qui ſibi ſpā lius adherebunt ad faciendā vindictam in nationibus z increpationibus in po pulis. fo.176.la.1

Dictus ordo heremitaz videbiī nouus ſed non erit nouus:qui induti erunt ni gris veſtibuz accinti deſuper zona:ibi cre ſcent z fama eoz devulgabit:z predica bunt fidē chriſti quā z deſcēdent vſque ad conſummationem ſeculi in ſpiritu hely. fo.176.la.1

Dictoz heremitarum vita erit:quaſi ignis ardens in amore z zelo dei ad cō burendū tribulos z ſpinas:hoc eſt ad cō ſumendū z extinguendū pnitioſam vi tam p:auoz̄ ne amplius abutātur pa tientia dei. fo.176.la.1

In illo tpe poſt ruinam beſtie vita mo nachoz erit q̄ſi imber ad irrigandā ſup ficiem terre in omni perfectione z iuſti tia fraterne charitatis:vita aūt heremi tarum erit:quaſi ignis ardens in amore z zelo dei ad cōburēdum tribulos z ſpi nas:vt nec bonis deſit gratia ad ſalutez nec impii abutantur amplius patientia dei. fo.176.la.1

Ordo monachoz̄ erit tanq̄ mitioz z ſuauioz ad colligendas ſegetes electoruz dei velut in ſpū moyſi. fo.176.la.1

Ordo heremitaz erit ferocioz z arden tioz q̄ ordo monachoz:ad colligendaz vindemiam reprobor̄:ac ſi in ſpiritu hely. fo.176.la.1

Illi duo angeli deſignati per filiū z ſpiri tum ſanctum fortaſſis erunt duo teſtes illi qui occidendi ſunt a beſtia.ſ. helyas z ſocius eius:hoc aūt non aſſertiue dici tur:ſed opinando:q̄ quando iſta fieri in cipient:tam illi duo prophete interfecti erunt a beſtia:niſi forte reſuſcitati fuerit a mortuis. fo.176.la.1

Secundum dictum beati hieronymi:q dam dixit helyā z ſocium eius non eſſe occidendos a beſtia:ſed aliquos alios:ip ſos aūt poſt ruinā antichriſti ad hec om nia conſumanda ſine mora venturos ſo re. fo.176.la.1

Quomodocunq̄ iſta fiant:certum eſt mittendos eſſe duos viros ſimul:vnuz in ſpū manſuetudinis qui iubeat colli gi meſſionem:alterum in ſpū zeli qui p cipiat concludi vindemiaz:q̄ z uſq̄ ad illum tpis articulum erunt aliqui prede ſtimati ad vitam z aliqui preſciti ad mor tem nota quomodo. fo.176.la.2

Tēpore chriſti:completis quadraginta generationibus ab habraam:ſuperuenit meſſio populi circunciſi:ita z nunc poſt quadraginta generatiōes erit meſſes eo rum qui vocati ſunt z vocabuntur ad huc in fide. fo.176.la.2

Predicatio vltima huius ſeculi in fale i bus z nō in gladiis deſignata eſt:q̄ ſalz quicquid accipit tenet ſimul z multa pa riter comprehēdit in vnum:in alijs aūt tpibus ſecuris iuxta arborem poſita iu dicium multis ictibus cōminabat z diſ ſerebat i illo aūt nō ſic nota. fo.176.la.2

Dicta meſſio tum reprobor̄uz q̄z electo rum conſumanda eſt ſub ſexto angelo: z quando non erit amplius tempus pe nitentie. fo.176.la.2

Duo ſunt que modū excedunt:ne debe ant tolleraī immēſitas.ſ.z diuturnitas culpe. fo.177.la.1

Meſſio vltima z hec mala q̄ dicta ſunt erūt in fine ſex etatū mūdi.fo.177.la.1

Impii malum qō inceperūt ſemper age re vellent etiam vſq̄ ad infinitum tem pus perſiſtere invincibiles in ſceleribus ſuis. fo.177.la.1

Explicit tabula libri quinti.

Abbatis Joachim

Incipit Tabula ſexti libri.

QUod nemo poteſt habere veraz z p/ fectam fidem:niſi habeat patientiaz: humilitatem:charitatem:z ſpem:nota. folio. 177.la.2

Sine predictis quinq̄ tā preclaris virtu tibus vanuz ſit q̄ recunq̄ alia bona ope poſſidere. fo.177.la.2

Quinq̄ ſunt pre ceteris: ſolemnia ope/ra que operatus eſt xp̃s in hoc mūdo z in aduentu ſpūſci:vz:primū natiuitas: ſecūdū paſſio:tertium reſurrectio:quar/tum aſcenſio:quintū aduentus ſpūs ſci: p que qd agere moraliter z allegorice de beamus i eccliā oñdit nota.ſ.177.la.2

Non poteſt dici vir catholicus cui hec quinq̄ tam preclara opera:non ſunt ple ne nota z preciosa. fo.177.la.2

Quatuor partes precedentes attribuun tur quatuor animalibus:ſed iſta quinta attribuitur ſedi oipotētis dei. fo.177

Septem ſunt angeli qui de templo pro/cedunt effundi zelū dei ſup impios per ſingula ſeptem tempora. fo.177.la.2

Quare in hac quinta parte:z non in aliq̄ precedentium:phyale iracūdie dei effū duntur ſup terrā:z cur dicāt nouiſſime z i illis pſumata ſit ira dei. fo.177.la.2

Oēs ſci quo ad intentionē z volūtate ze lantur z miſerentur ſm q̄ opz:z q̄z plus diligit plus zelatur. fo.171.la.2

Alijs plus zelat:alijs plus clementie dat adeo ſm q̄ nō oia tpa zelo:nec omnie clementie aperta ſunt. fo.177.la.2

Ordini conventualiū(de quo p̃cipa liter agitur in hac quita parte libri) ſpe/ciali quadam prerogatiua amoris:zelus donatus eſt a ſpū ſcō. fo.178.la.1

Quatuor ſupradicti ordines quatuor p/tium:per quatuor ſua ſpecialia tpa ha/buerunt conflictum cum ſuis aduerſa/rijs.ſ.apoſtolorum:martyrum: confeſſo rum ſeu doctorum:virginum ſeu here/mite:quibus in ſuo profectu adaptāt̄ q̄tuor feſta ſolemnia.ſ.natiuitas:paſſio reſurrectio:z aſcēſio:nota quō.fo.178

Quintus ordo de quo hic agitur:gre/gatus in honorem ſancti ſpiritus illum ſe eſſe conuerſatione oñdit:de quo dicit pſalmiſta. Ecce q̄z bonum z quam iocū dum habitare fratres in vnum:ſicut vn guentum ꝛc. fo.178.la.1

Ad ſpiritum ſanctum z ad eius effuſio/nē ptinet zelus dei:q̄ vocaī z ira pp eos quos iuſte de terra pdit fo.178.la.1

Gravius eſt peccare in ſpiritum ſanctū q̄z in filium:q̄ difficile videbatur homi nibus credere chriſtum eſſe deum quiz apparuerit quaſi vnus ex mortalibus in carnatus z paſſibilis:z ideo ad bonitatē ſuam pertinebat ignoſcere eis qui nō fa cile ei credebāt:viſis aūt miraculis z vir tutibus ſpūs ſci ꝛc.vide. fo.178.la.1

Quare ſpūi ſcō ſpālius q̄z pri z filio aſcri/buī ſigna z miracula no. fo.178.l.1

Sicut perſona ſpūs ſci intelligiī in vir/tute miraculoruz:ita z perſona filij i po tentia verborum z perſona patris in ſa/bbaica totius mundi. fo.178.la.1

Hec tria ſunt que admirari faciunt ho/mines:vz eminentia operū creatoz:pro ſunditas ſapientie:z virtus miraculoz que tria z ſi cōiā ſunt ipſis tribus perſo/nis:q; vna in his oꝛ eratio triū propꝛie/tate tri myſterij:primū patri:ſecūduz fi lio z tertiū ſpūi ſcō aſcribiī.ſ.178.la.1

Quare excuſationē nō hūt qui peccant in ſpūz ſcūz:q; odium eſt in cauſa:qō ē gra uius omni ſcelere. fo.178.la.2

Quare dicere verbum ꝓtra filiū hominis remittitur ei z non ſi in ſpiritum ſanctū dicatur. fo.178.la.1

Quare magis in hac quinta parte libri agi tur de effuſione iracūdie dei z de plagis noviſſimis:potius q̄z i aliq̄ p̃cēdētiū:z in illis ſit pſumata ira dei.fo.178.la.2

Quando filius dei factus eſt homo:exē plum exhibuit humilitatis:quando ſa/ctus eſt vitulus in ara crucis:exēplū pa tientie:quando reſurrexit a mortuis:ſi/dei ſortitudinem:quando in celum aſcē

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit:spem:quando misit spiritum scũm: ad se diligendis corda fidelium inflammauit. fo.178.la.2
Q; sicut humilitatez sequitur patia: paiaz fortitudo fidei:fortitudinẽ fidei spes:spẽ vero amor dei q est ignis diuinus:ita si perbiã cordis comitatur in patientia: i patientiam infirmitas fidei:infirmitatẽ fidei desperatio:sperationem vero odiũ qõ est peccatũ ad mortem:q: q odit deum aut primũ:morituus est & adhuc viuẽs in carne i iferno sepultus ẽ. f.178
Q; alig arbitrantur multa esse alia grauiora peccata:q̃ nota odij:sed nota qualr declarat esse maximum. fo.178.la.2
Q; sicut anima hominis vita corporis est ita gr̃a spũs sci vita aie est:q ãt nõ amorẽ ꝟ odiũ hz mortuus ẽ. fo.179.la.1
Q; odium in corde radicatum peccatum est ad mortem. fo.179.la.1
Q; pro predicto peccato prohibet Joãnes ne quis oret: quia p:o odientibus non est orandum. fo.179.la.1
Q; sicut ꝓsumatio legis est charitas:ita cõsumatio pctõrũ est odiuz. fo.179.la.1
Q; q̃diu aliquis odit: tam diu manet in morte. fo.179.la.1
Q; teste veritate oblatio adeo non suscipitur ob peccatum odium:quia est ceteris grauius & deterius. fo.179.la.1
Q; non est mirum si peccatũ odij sit tam exsecrabile apud deũ:qñ qdem & apud homines nihil eo scelestius:nihil odibilius sit:nã q̃tumq; sit tibi frater improbus & molestus:dũ tñ de illius dilectione nõ dubitas:equanimiter eũ sustines & portas:si vero te ab illo odio scis haberi vix poteris & q̃ti:scũq; blandiatur obsequijs:quasi q̃dam stercora blandimenta ipsa contemnis. fo.179.la.1
Qualis debet esse oio p odiẽtibus nos nota pulchra orationem. fo.179.la.1
Q; qui scienter odit deũ & mẽbra eius.s.p̃ximũ suũ:ipse peccat peccato in spiritũ scũz:qo nõ remittit i hoc:neq; i futuro seculo:& vt aliter iniquitas. fo.179.la.1
Q; sicut qui diligit indulgẽtiã suoꝝ peccatoꝝ:ꝓsequit(veritate attestãte). Dimissa sunt ei peccata multa.qñ dilexit multum:)ita q odit indulgentiam cõsequi non meretur. fo.180.la.1
Q; peccatum odij qđ vocatur iniqtas: ac si vorax Caribdis:que hominẽ trahit (profundum)metuẽdũ est:q: qđ semel involuit:suffocat & occidit. fo.180.la.1
Q; homo nõ potest diu manere in eodem statu nã aut a bono:pgit in melius: aut a malo cadit in peius:nã sicut boni i melius:ita mali i peius ꝓficiũt. f.180.l.1
Q; boni fidei siue addũt patientiam: patiẽtie humilitatẽ humilitati spẽ: spei vero charitatẽ:sed mali incredulitati siue apponunt ipatientiã:in patientie superbiam:superbie desperationẽ:& desperationi odiũ. Sicq; fit:vt qũo electi in quinto loco accipiũt ignẽ diuinũ.s.donũ spiritus sci:ita reprobi velut in quita apostasia icidant in odiũ:qđ est ꝓtrariũ charitati:& ob hoc supra modũ moraliter peccat:q: in spũm scũm. fo.180.la.1
Q; deus sustinet peccatoꝛẽ vsq; ad tertiuz precipitum:parcens & miserans delinquenti in quarto terribiliter minat nõ conuerso in tribus:in quinto vero non remittit nec i hoc seculo nec in futuro. folio. 180.la.2
Qũo ad ꝓpositũ adducit & exponit illud prophete:vz. Sup tribus sceleribus poli & sup q̃rtũ nõ ꝓuertã eũ. f.180.l.2
Q; desperatio est vicina peccato quod est ad mortem.s.odium. fo.180.la.2
Q; prima perditionis causam: peccatum esse superbie omnibus catholicis notum est. Et hanc vnigenitus dei filius volens in prima fronte perimere venturus ad redimendum mundum: non in sua maiestate venire voluit & virtutẽ ostendere potestatis:sed qui erat Deus factus est homo. fo.180.la.2
Q; qui sciens paupertatem Christi regis sui erubescit egere Christum offendit positum in presepio:& qui erubescit asce-

dere mite animal Christi & spumantis sibi equi arrogantiam querit: Regem suum ostendit quem super asinum sedisse reminiscitur. fo.180.la.2
Quomodo inducunt quatuor scelera moraliter nota pulchra. fo.180.la.2
Q; in sexta etate mundi primo missi sunt apostoli:secũdo martyres:tertio doctores:quarto contemplatores::& non audiuit eos mundus:& ob hoc in quinto tpe missi sunt alij qui effunderẽt sup genus pessimoꝝ phyalas iracũdie dei:vt induratum & occecatum ambulet in tenebris:& nesciat quo vadat:donec i sexto tempore mittantur iudices contra illud qui auferant de terra memoriam babylonis. fo.181.la.2
Q; quis q̃to magis diligit deũ:tanto amplioꝛi zelo accenditur contra delinquentes:tum quia illos amplius decet zelari quorum vita irreprehensibilis est: tũ q: non est vnde timeãt si aduersus eos scãdalum concitatur. fo.181.la.2
Q; magna est virtus in ore spiritualium virorum ad faciendam vltionem contra delinquentes. fo.181.la.2
Quis modus sit tenendus in corrigendo peccatorem. fo.181.la.2
Q; oportuit preire spiritum mansuetudinis in apostolis & alijs predicatoribus:& sequi tandem spiritum ꝛhely:& ꝛhelysei circa finem ad faciendam vindictaz in nationibus. fo.181.la.2
Q; malus & peccator factus incorrigibilis & deterior ex increpatione incipit pseq: & adire medicum. fo.182.la.1
Que sit causa q; seua increpatio sanctoruz dicta sit plaga nouissima:& q: in ipsa cõsumata sit iracundia dei. fo.182.la.1
Q; multotiens retinetur a sanctis per aliquod tempus: impetus ire Dei: eo q; simulent loqui peccatoribus verba diuine correant in soueaz desperationis. folio. 182.la.1
Cur aliqui sancti viri loquantur peccatoribus humiliter & benigne quasi fratribus suis egrotãtibus:& alij i zelo q̃si hostibus dei:& tñ vtriq; bñfaciãt. fo.182.
Q; Christus primo venit in spiritu lenitatis:sed ad iudicium venturus est quasi in spiritu ardoris:in primo aduẽtu animati sunt peccatores:sed in secundo timebunt etiam iusti. fo.182.la.1
Cur dicant plage nouissime. fo.182.la.1
Qualiter ad similitudinem ficulnee expectate vsq; ad quartum annum in quinto omnino succidenda:ita est in hac gnta etate ecclesia temporis succidenda ecclesia carnalis. fo.182.la.1
Q; in bestia designatur multitudo infidelium psequentiũ ecclesiã dei:& imagine:doctrina ipsius bestie:& i nũero nois eius numerositas vitiorum. fo.182.la.2
Q; beatus Augustinus commendat superlibrum psalmorum tres ordines fideliũ: primum vz laycorum:secundum clericorum:& tertium:monachorum: vbi dicit se nullos compisse meliores q̃ qui i monasterio prefecerunt. fo.182.la.2
Q; ab ordine laycali exigitur specialiter victoria bestie:a clericali victoria bestie & imaginis a monachali vero bestie imaginis & numeri nois eius. fo.182.la.2
Q; multi in ordine laycorum & clericoruz perfectionez vite monastice seruauerũt: & seruant:& econtra multi habentes habitũ monachalẽ lõge sunt a pfectione illa quã hius figura ꝓtẽdit. fo.183.la.1
Ad quid religiosus ingreditur claustrũ nota de tribus votis. fo.183.la.1
Q; non est monachus qui monachus dicitur sicut nec clericus:siue xp̃ianus q̃ cũ q; dicitur clericus & xp̃ian⁹. f.183.l.1
Q; q vere monachus ẽ nihil reputat esse suũ nisi nouũ hoiez q hz deũ creatus ẽ: aũt opatione spũs sci i q̃ resonãt tres corde gñales.f.fides:spes & charitas. f.183
Q; cor illud nõ põt absolute deũ laudare: quod rerum imaginibus & mundi sollicitudine occupatur. fo.183.la.1
Q; sine fide:spe:& charitate:laudare deum corde & aio minime valem⁹. f.183.l.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula inexpõné super Apocal.

In psalterio consistit plenitudo legis. folio. 183.la.2

ordo monachorum procedit ab ordine laycorum ⁊ clericoꝝ in typo spūs sci p̄cedentis a patre ⁊ filio. fo.183.la.2

Quō viri spirituales dñr effūdere phialas ire dei sup̄ peccatores. fo.184.la.2

quisq; cauere debet ne in discreto zelo accendatur aduersus proximos suos ⁊ percutiat fratres delinquentes: ipse percutiendus ab alio: sed tanto discat aliorū culpis hūiliter misereri: q̄nto se misericordia indigere cognoscit. f.185.l.1

Zonas pelliceas circa lumbos multi habēt: sed zonas aureas circa pectora pauci habent. i. carnis continentiam multi seruant: sed munditiam mentis pauci possident. fo.185.la.1

Quomodo spirituales viri qui fileutio vacant: audientes non conuerti populum ad pcutientē se: accenduntur zelo ⁊ tpe necessitatis ingerūt se ⁊c. fo.185.la.1

Helyas designat p̄plantū ordinē. i. heremiticum. fo.185.la.1

sicut Helyas zelatus est pro domino: ⁊ tamen non effudit zelum suū super dominum regis: sed loco suo dimisit Helyseum: ita ordo heremiticus ordinē monasticū vt loco suo surgeret. fo.185.la.2

ordo heremitarum instituit ordinē monachorum. fo.185.la.2

ordo heremiticus p̄cessit habens preparatas phyalas sibi traditas: a iusto Deo: sed tamen ipse non effudit eas sed tradidit eas alijs effundendas tpe quo essent consumata pctā. fo.185.la.1

phyale sunt pie traditiones patrū: quibus perfectos instituerūt discipulos docentes eos operari iustitiam ⁊ zelari p ipsa: vt luceret lux eorum coram hominibus. fo.185.la.2

illa est vera religio in conspectu dei: q̄ ⁊ foris lucet p exemplū: ⁊ intus accensa est p ardorem iustitie. fo.185.la.2

ista sibi conueniunt ista duo. s. vita sancta ⁊ zelus dei: vt alteruz sine altero deo placere non possit. fo.185.la.2

qui se ipsum vsq; adeo miserum esse deprehendit vt nisi misereatur sui deus dignus sit ira: misereri potius debet delinquentibus quam offendere zelum: solio. 185.la.2

qui vult in peccatoribus exercere zelū dei oportet sancte esse vite: ⁊ habere manifesta signa sanctitatis vt non sit q̄ possit arguere vitam eius ⁊ dicere. Ejce primum trabem de oculo tuo ⁊ tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. fo.185.la.2

indignatio diuina cecat oculos mentis hominum impiorum: vt non videant veritatem. fo.186.la.1

sepe notandum est. s. q̄ singule partes huius libri habent propria tēpora deputata sibi: ly vniuersa tempora omnibus partibus sint communia ly q̄ in ianua huius opis ēt subfigura quinq; populorum intimatum fuit. fo.186.la.2

singulum tempus a primo vsq; ad septimum habeat in se aliquid quod pertineat ad pastores ⁊ similiter ad ceteros ordines: ⁊ vnusquisq; ordo a primo vsq; ad septimum in septem portionibus distinguitur. fo.186.la.2

Quare septez angeli esse dicuntur q̄ egressi sunt de templo ad effundendas septē phyalas iracundie Dei: cum omnes sint vnius ordinis: ⁊ vnius potestatis. solio. 186.la.2

sex sunt tempora: (sed sextū ē duplex:) que data sunt ad penitentiam populo Dei: in quibus electi percutiuntur vt profitiant: ⁊ reprobi ne excusationez habeant de peccato suo: ⁊ vt reueletur eorum consumata malitia in charitate iustorum. fo.186.la.2

ecclesia p̄mitiua q̄ collecta ē i iudea ex circuncisione dicta ē terra. f.187.la.1

Ecclesia gentium designatur in mari. solio. 187.la.1

populus gētilis incepit a Japhet vsq; ad Christum. fo.187.la.2

Abbatis Joachim

tertium tempus ecclesie incepit a Cōstantino imperatore. fo.188.la.2

humanum est incidere aliqū in errore sed p̄ defensione errois p̄sequi catholicos ⁊ eorum sanguinem fundere: diabolicum est. fo.188.la.2

vana est ois castitas ⁊ ois religio q̄ nō ē fundata ⁊ solidata in radice hūilitatis etiam si pro sua excellentia videt̄ trāscēdere astra celi. fo.189.la.1

ypocrite q̄ se scōs ⁊ iustos ac ceteris se digniores putāt: si ab aliquo increpant: tāto magis accēdūt ira: quāto nihil esse putant vitam aliorum. fo.189.la.1

solent p̄dicti qui se iustos reputāt: cōqueri occurrentibus ad se: ⁊ exponere illis vitā suā: vt sciant q̄ zelo inuidie ⁊ liuore odij arguunt. fo.189.la.1

carnales homines scandalizant q̄ vident lites ⁊ discordias inter eos: quos scōs ⁊ iustos reputabant. fo.189.la.1

boles carnales estuāt ⁊ accendunt ira aduersus p̄sequētes ypocritas quasi homines p̄ditos: quos ipsi ex multo tēpore scōs inter homines fore testati sūt ⁊ credebant seu p̄dicabant. fo.189.la.2

in quinto tempore claruit generalis ecclesia. s. ordo clericoꝝ: ⁊ p̄uētualiū religiosoꝝ in cuius temporis calce sumus. solio. 189.la.2

antixp̄s regnauit a principio ecclesie i membris suis. fo.189.la.2

religiosi mali sunt deteriores q̄z alig seculares vt ait Aug. Multos cōperi melliores q̄z qui in monasterijs p̄fecerunt: ⁊ ecōtra: nullos cōperi deteriores: q̄z q in monasterijs defecerunt. fo.189.la.2

tales religiosi mali supra modum ā būt regnāt supra fratres suos: vñ merito auferetur ab eis regnum dei. fo.189.la.2

ambitiosi cū a coequalibus quo ad habitū increpant indigne ferūt nō attēdētes: q̄ habitus nō p̄sit: sed obsit: si habitus a vita discordet. fo.190.la.1

odiū occecat mētē: nā q̄ odit fratrē suū in tenebris ē ⁊ lumē nō videt. fo.190

cū huius carnales boles ābitiosi: si q̄s impediti a viris spiritualibus: non p̄nt obtinere quod cupiunt: p̄ nimio dolore cordis in detractionem eoꝝ q̄ se increpant p̄rotinus erumpunt. fo.190.la.1

qui dū increpant sustinēt patienter: ⁊ iuste se argui p̄sentiūt: paulopost si p̄seuerāt in patiētia: supueniente gratia inueniūt p̄solationē ⁊ p̄solati bñdicunt dñz: q̄ saluat sperantes in se. fo.190.la.1

q̄ dū corrigunt ipatientes sunt: primo laniāt dētibus correctores suos: deinde crescēte i patiētia ⁊ malitia: vsq; ad blasphemias creatoris erūpūt. fo.190.la.1

q̄ a principio nō resistit p̄cupiscētijs ⁊ vitijs dū tps est penitēdi: ad extremuz multiplicatis doloribus: (q̄ nō ly quod libz:) ita sagittis tēptationū interiora cordis sui vulnerari p̄ngit vt plerunq; ⁊ inuitus rapiatur animus ad blasphemiam: ⁊ querēs penitentie aditum inuenire non possit. fo.190.la.1

stulti sunt q̄ differunt de die in diē conuerti q̄: q̄ promisit misericordiā peccatori quacunq; hora poeniteat ex toto corde suo: dare se semper peccantibus affectū penitētie: nō promisit: vnde dixit dominus. Cōtendite initiare per angustā portam: quia dico vobis: multi querent intrare ⁊ non poterunt. fo.190.la.1

quinta phyala iracūdie dei effusa est supra eos q̄ videbāt esse de familia domus dei: ⁊ ordinib⁹ p̄fectoꝝ. s. clericoꝝ religiosorum. Sexta vera phyala effundet̄ super irregulares ⁊ mundanos: sicut milites ⁊ negotiatores terre. fo.190.la.1

flumē Eufrates influebat quondā opulētissimā illā antiquā Ba. fo.190.la.2

ciuitas Romana est nona Babylon ⁊ meretrix que sedet super aquas. i. populos romani imperij. fo.190.la.2

aquas siccari est exercitus debilitari ne possint resistere regibus ⁊ gentibus infidelium venientibus ab ortu solis quod ad literam intelligitur. fo.190.la.2

post desolationem romani imperij re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nelabik Antixp̃o qui habebit in comitatu suo militiã hoiuz p̃dtoz ⁊ cateruaz falsoz clericoz ⁊ quasi prophetaruz suorum: vt quoccent reges infideles ad euacuandum regnum christi: que vocatur bestia que ansc̃endit de terra: que dicit pseudo propheta. fo.190.la.2

Q cum consumati videbunt verba q̃ Johannes loquit in hoc capitulo: ꝑpe erit aduentus dñi: adeo vt ex illa hora oporteat electos esse suspensos ⁊ ꝑparatos ad aduentũ iudicio nescientes qua die aut hora venturus sit. fo.191.la.1

Q exemplũ de diluuio tpe Noe adductũ a dño ⁊ illõ aplõ. Cũ dixerit pax ⁊ securitas ⁊c. intelligẽdũ magis ẽ de iteritu babylonis q̃z de extremo iudicio. fo.191

Q in sexto tempore sextus angelus effundet generaliter phyalã suam cõtra oẽs reprobos: q̃ primus pcussi exterminabũtur de terra. Et mox sequetur septimus angelus effundẽs ⁊ ipse phyalã suã sup electos: nota. fo.191.la.2

Q ecclesia quinti temporis dicta est sedes dei: ⁊ ecclesia generalis que dicta est in spiritu Hyerusalem: que constictum habet cum ecclesia malignantium: scilicet babylonis. fo.191.la.2

Q cum deus vult per successionẽ temporum mutare statũ ecclesie: ꝑcedũt ante aliquod annos nuntij sui aut miracula faciendo ⁊ denuntiando: vt. s. somnolẽti ac desides excitent a somno mortis. s. peccatorum suorum: ⁊ vt taz ipsi q̃z alij intelligãt q̃ nouuz aliquid facturus est dominus super terram. fo.191.la.2

Quare nõ ꝑferũt vsq̃z modos volentes se ⁊ Christum vlcisci contra infideles ⁊ recuperare terrã sanctam. fo.192.la.1

Qualiter ipiuz grecoz dabit: isnũc datũ ẽ gẽtibus in fidelibus: ⁊ q̃re. s. 192.la.2

Q vsus ẽ sanctaz scripturaz: vt sepe pars alicuius rei accipiat ꝑ toto ⁊ qõ agit i pte referat ad totũ: nota q̃re. s. 192.l.2

Q ⁊ si diuersa sunt ꝑ tpe accidẽtia: vna ẽ tñ reproboz oiũz: sicut ⁊ electoz: voluntas: nã audiũt filij iudeoz reprobasse patres eoz iesum nazarenuz quasi seductorem ⁊ hostem legis sue: ⁊ placet eis studium patrũ suoz: adeo vt crucificant ⁊ ipsi voluntate quem non possunt per se qui actione. fo.192.la.2

Q deus gḡaliter in qnq̃z tpibus sustinuit patienter ⁊ pmisit regnare babylonem in delitijs suis: affligi vero filios Hyerusalem a filijs Babylonis: donec istorum iustitia: ⁊ illorum iniquitas compleatur ⁊c. fo.193.la.1

Q sexto tempore nõ erit tribulatio aduersus electos a filijs Babylonis. i. a falsis christianis qui dicunt sed nõ sunt xp̃ia/nuq̃z tam deleti erunt. fo.193.la.1

Q carnales homines qui diligunt mundum: ⁊ ea que sunt mundi nequeũt patienter ferre cum audiũt vũr perire qõ amant putantes nihil esse iocundius vita presenti. fo.193.la.2

Q latro q i cruce dixit dño. Si filius dei es: salua temetip̃z ⁊ nos: erat crucifixus ad sinistrã partez domini. fo.193.la.2

Q mali reprobi xp̃iani blasphemãt contra xp̃z dicẽtes: que necessitas fuerit eũ pati nã si omnipotẽs est poterat sine passione nos saluare. fo.194.la.1

Q vtile sit videre ⁊ scire dãnationẽ meretricis magne: q̃ q nescit qd passura sit ꝑ erroribus suis: de facili decipitur imitibus oculorum suorum. fo.194.la.1

Q patres catholici dixerũt romã esse hãc magnã meretricẽ: nõ quo ad ecclesiã iustoz q̃ peregrinata est apud eã: sz quoad multitudinẽ reproboz: q̃ blasphemãt ⁊ impugnant opibus inigs eandẽ apõ se pegrinantẽ ecclesiã. fo.194.la.1

Q q̃uis Roma sit principaliter intelligẽda ipsa famosissima meretrix ⁊ babylon nõ est tñ in vno regno aut ꝓuincia quẽdus locus huius meretricie: sed in toto ipio romano eoz maxie quoz maioz ẽ facultas ⁊ volũtas peccãdi ⁊ ducũt vitã luxuriosaz ⁊ delitijs affluẽt. o letãtur cum malefecerint ⁊c. fo.194.la.1

Q reges terre in hoc loco intelligũtur ꝓlati quibus ꝓcessuz est regimẽ animaruz ⁊ fornicãtur cũ babylone. fo.194.la.1

Q q̃ desiderat episcopatũ ad hoc tñ vt sit pater orphanoz ⁊ iudex viduarũ: bonũ opus desiderat: q ãt desiderat vt fiat magnus ⁊ amicus diuitum ⁊ affinis potentum fornicantur. fo.194.la.2

Q per vinuz qõ propinat fornicaria intelligitur dulcedo voluptatis eius: ⁊ noie fornicationis: omnia peccata volũtarie commissa principaliter tñ vitiuz corruptionis babylonice. fo.194.la.2

Q amor ⁊ ardor luxurie regnãt in diuitibus huius mundi. fo.194.la.2

Q duo sunt que nõ ꝑmittunt hominem videre ruinam filiorum huius mundi. Sollicitudines. s. terrene ⁊ sensus litere que occidit. fo.194.la.2

Q otiũ tibi in legendo: pax ⁊ silentiũ necessaria sunt si vis intelligere que legis. solio. 194.la2

Q si. n. sic semper accipis que legis: vt legis: carnalis intellectus te ad inconueniens sepe ducet: nam spiritus est qui vnificat: caro ãt nõ ꝓdest qq̃z. fo.194

Q in hac sexta parte est ira sermo cõmixtus vt nonnulla intelligenda sint ꝑ literam ⁊ nonnulla ꝑ allegoriam ⁊ q̃re nota. fo.195.la.1

Q in hac sexta parte libri ⁊ in sexto tempore archana mysteria aperiẽtur electis ⁊ erit liber ad liquidũ apertus: q̃ aduenit statutum tempus dictum a Daniele: vbi dixit: q̃ clausi ⁊ signati erunt sermones vsq̃z ad statutũ tps. fo.195.l.1

Q vbi copia est diuitiarum ibi est enormitas vitiorum. fo.195.la.1

Q cũ filij Hyerusalẽ offendũt verbo vel opere erubescũt nimis ⁊ querũt abscondere restũ suũ cotidieo ⁊ hominibus ne forte scãdalizẽtur boies ⁊ peccẽt: aut deus indignatus puniat eos: abscondunt autẽ cũ penitẽtiã agũt. Filij autem babylonis ecõtrario modo. fo.195.la.1

Q nõ tñ romana ciuitas extimãda est babylon: sed vniuersa multitudo hoiuz impioz ⁊ natoz ꝑ m carnem. fo.195.l.2

Q bestia que fuit ⁊ nõ est: est populus infidelis de secta mahumeth: ⁊ qõ di: fuit ⁊ nõ est: sexto tempori ecclesie ascribendũ est: sub quo pcussa prius babylone. s. ipsa meretrice: superabit a xp̃o. s. fidelibus ipsa bestia ⁊ di nõ est: q̃ cessare opz velut ad horam feritatis ipsius prevalente Christo cũ militibus suis: ⁊ post modicum ascensura est que putabatur interfecta ⁊ q̃re. fo.196.la.1

Q boies carnales videtes iterũ populũ infidelẽ otra christianos pugnare scãdalizabuntur dicentes. Si iste Christus esset filius dei: vt dicitur nequaq̃z pscutio infideliuz que nup sedata est iterum ꝓsurgeret in tanta potentia sed apparet q̃ nihil potest. fo.196.la.1

Q septem regum hic scriptorum primus fuit Herodes cum successoribus suis: secundus Nero ⁊ ipse cum successoribus suis ⁊c. tertius Constantius: quartus Mahumeth vel potius Cosdroe: cum successoribus suis. fo.196.la.2

Q quintus rex est ille qui primus in partibus occidis cepit fatigare ecclesiam ꝑ in testura ecclesiarum: ob quam causam multa scissmata ⁊ tribulationes orta sunt ex eo tempore in ecclesia dei: cũ successoribus suis. fo.196.la.2

Q sextus rex est ille de quo dicit. Et vnus est in cuius tempore aperienda est ad liquidum reuelatio: ⁊ percutienda est noua babylon. s. roma ab eodem rege ⁊ cõplicibus suis. fo.196.la.2

Q post percussionem babylonis: occidetur septimus caput bestie: quasi ad momentum: ⁊ dabitur trãquillitas ⁊ respiratio ecclesie christi: deficiente omnino imperio babylonis. fo.196.la.2

Q predicta bestia veluti de morte resurget ascensura de abysso: vt faciat adhuc vnã persecutionem veluti in octauo loco: ⁊ protinus ⁊ ipsa in interitum ibit ne amplius resurgat. fo.196.la.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃ōē super Apocal. Abbatis Joachim

Q; dubium est an prius decem'illi Reges conuenientes cuz aliquo magno Rege regnante super bestia: z percussuri sint pariter babylonez: z postea regnaturus sit ille qui tres illorum regū humiliabit facturus plūz ptra xpm. fo.197.la.1

Q; nisi prius siccentur aque: id est populi seu exercitus xpiani impij reges infideles nō pñt venire ptra fideles. fo.197.la.2

Q; venturi sunt in fideles qui omnes vno animo odiunt Christianos: z maxime Romanum imperium: vt desolataz faciāt fornicariā a filijs suis: z a sba z occidant eos in ore gladij. fo.197.la.2

Q; in dicta tribulatione ab infidelibus vna erit persecutio que inuoluet christianos in die illa: sed non vnus prosectus: quia alij per ipsam coronabuntur martyrio: alij cognoscentes reatum suum q̃ merito ea patiantur: veniam consequentur z viuent. Alij blasphemantes Christum z dicentes. Si hic esset filius dei quem colimus nō fineret nos tradi in manus inimicorum suorum: tradentur de terra: folio. 197.la.2

Q; Roma ē illa ciuitas magna z noua babylon z meretrix: in qua ciuitate ēt peregrinat hyerusalē ciuitas scā. fo.198

Q; non solum illi boni vel mali tribulādi intelliguntur qui Rome habitant: sed omnes qui pertinēt ad imperiū eius q̃z uis sit diuisum z dilaceratum in partibus. s. imperium latine lingue principaliter. fo.198.la.1

Q; aliqui contempta expositione sanctoz patrum. s. Augustini z Hyeronimi: de eo quod dictum est de Roma adherentes illi verbo beati Gregorij qui dicit se audisse: q̃ beatus Benedictus prophetauit q̃ Roma nō destruet ab infidelibus: sed terremotibus fatigata in seipsa marcesceret: quod quidem verum est de menibus sed non de habitantibus in ea cōtra quos iratus deus tot ac tanta ei minatur mala.. fo.198.la.1

Q; angeli qui dicuntur egredi de templo sunt predicatores z viri sancti de ordine conuentualium: qui autem dicuntur descendisse de celo sunt solitarij z contemplatiui. fo.198.la.2

Q; angeli effundētes phyalas ire dei egrediuntur de templo: id est ordine conuentualium. fo.198.la.2

Q; reges terre hic intelliguntur prelati ecclesiarum: quoruz aliqui imo multi fornicant cum babylone. fo.198.la.2

Q; mercatores terre qui diuites facti sunt de delitijs babylonis: sunt sāli sacerdotes z ypocrite qui inhiāt temporalibus lucris: z querunt verbis subdolis placere diuitibus huius mundi extrahentes ab eis elemosynas: vt ipsi diuites fiant: z possint de cetero in delitijs viuere. folio. 198.la.2

Q; sustinet deus peccatores z filios babylonis quamuis etiam continue psequantur electos. Sed cum peccator ponit os suum in celum. s. blasphemando quotiēscunq; contingit ei aliqd aduersi: tūc vltra pati nō pōt deus. fo.199.la.1

Q; non semper precipit dominus orandū fore pro inimicis: maxime si sint inimici dei: sed pro tpe. i. vsq; ad tempus statutum. s. penitentie: nam cū venerit tēpus iudicij nō ē aplius orādū. fo.199

Q; negociatores terre sunt sacerdotes: bruti animales qui manducant peccata populi: qui vendunt orationes z missas p denarijs facientes domum orationis apothecam negotiationis z forum publicum z c. fo.200.la.2

Q; merces auri z argenti: z lapides pretiosi: margarite: z byssi: z purpure: z similia spiritualiter intellecta: commissa sunt sacerdotibus z clero non vt commutētur pro carnalibus sed pro spiritualibus id est pro animabus fideliuz z operibus bonis. fo.201.la.1

Q; aliquibus a deo commissum est aurum sapientie z argentum eloquentie ad vtilitatem ecclesie: sed tamen propter hoc non electos dei: (qui plerunq; despectū habent)

habent edificare querunt: sed magis adherere diuitibus huius mundi loquentes eis placentia: vt honorentur ab eis: z questū querāt ampliorē. fo.201.la.1

Q; multis commissa sunt sacramenta diuina designata in margaritis z lapidibus pretiosis pro salute viuorum z mortuoz: sed nolunt ea dare aliquibus nisi: aut accipiant aliquid: aut accipere sperent. folio. 201.la.1

Q; q̃ cā tantorum scelerum in vrbe fornicaria. i. roma principaliter manet: ideo ad iustum superni iudicis pertinet examen: vt magna illa meretrix que prouocat alios ad scelera sua iudicetur prius: qui aūt ab ea seducti sunt reseruētur ad luctum videntes ablatum sibi gaudiuz. z c. folio. 201.la1

Q; non possunt mētes carnales de leui ob liuisci eorum que amauerunt maxime: cum non habeant consolationem de celo aut aliquid esse putent celi gaudia respectu terrenorū: q̃ animalis homo nō percipit que sunt spūs dei. fo.201.la.2

Q; concupiscentia gule maxime z principaliter manet in pomis pinguibus z potionibus in quibus delectatur babylon. folio. 201.la.2

Q; non solū nonnulli epi z sacerdotes implicātur negotijs babylonis: vt diuites fiunt: verum ēt nonnulli abbates z monachi z alij religiosi. fo.202.la.1

Q; per gubernatores intelliguntur prelati cenobiorū z naues sunt monasteria ipsorum religiosorum. fo.202.la.1

Q; hȳ omnes carnales qui diligunt ipsaz babylonem videntes excidium eius: z aliarum ciuitatum nobilissimaz: ac eas esse sine habitatore grauissime lugebunt z flebunt q̃z temporaliter: z carnaliter amauerunt. fo.202.la.1

Q; carnales homines nesciunt cogitare nisi gloriam carnis: z si legunt in canonicis libris minus intelligunt: aut plene intelligentibus fidem exhibere nō possunt. fo.202.la.1

Q; sicut oleuz infundere super caput significat gaudium: ita puluerem tristitiam. folio. 202.la.1

Q; rex theodosie⁹ iactatus fuit in olla vulcani miraculose a papa ioāne. f.202.l.2

Q; sicut filij iuda erepti a viculis illius antique babylonis z reuersi ad patriā cantico letitie cantauerunt: ita z nos cuz percusserit deus emulam nostram. s. nouam babilonem cantabimus alla: nō q̃ ipsa corruet: sed q̃ (ipsa ruente) nobis relinquetur libertas. fo.203.la.1

Q; sicut quater facta fuit letitia magna a populo iuda reuerso de babylone: ita q̃ter cantabitur alla ab electis in ecclesia post ruinā meretricis. fo.203.la.1

Q; statim post ruinā noue babylonis tāta erit letitia electis dei q̃ta non fuit a diebus cōstantini imperatoris. fo.203.la.1

Q; sicut sexto signaculo inchoate percussa est babylon metropolis ciuitas chaldeorum a medio z soluta ē captiuitas iudeorum z reedificatum est templuz: ita z inchoato nunc sexto tempore percutietur noua babylon z electi liberabuntur z c. folio. 203.la.2.

Q; ab electis in ecclesia cantabitur primū alla propter peremptionem adultere: z secundum alla propter liberationem ecclesie persecute opprimentis ab ipa adultera. s. babylone. fo.203.la.2

Q; in hoc libro quatuor animalia designāt quatuor spāles ordines: z sedes seu thronus dei ḡialem ecclesiā. fo.204.la.1

Q; predicti quatuor ordines non recipiūt in se nisi perfectos z probatos ecclesia vera generalis: z vita communis ita est tēperata a patribus sanctis: vt recipiat ita perfectos vt non excludat in christo parvulos: sed nec sint fortes z infirmi. folio. 204.la.1

Q; dicta vita communis habet fructū centesimū sexagesimū z trigesimū hz contēplatores in claustris operatores in ministerijs eruciendos in scolis. f.204.l.1.

Q; due sunt perfectorum ecclesie que quadd

Universidad de Deusto
Biblioteca

ñ communiter inceperunt ſ. predicatiū
designata in ℙetro: z contemplatiuz
designata in Joanne. ſo.204.la.2
Q; vicere angeli: eſt aliquid exponendo
narrare: ſcribere autem audientis: eſt in
cordis volumine aliquid memoriter re
tinere. ſo.205.la.2
Q; beatus Joannes in hoc libro gerit ty
pum priorum auditorum. ſo.206.la.1
Q; maioris meriti eſt credere quod neſci
tur: q̃ querere intelleetum in ſcriptura
per quem perueniatur ad fidem: ſo//
lio: 206.la.1
Q; hebdomada quinta quadrageſime qua
nos vocamus de paſſione: greci vocant
ſextam z quid ſignificet myſtice: Nota
ſolio. 206.la.1
Q; inſtitutiones grecorum in multis my
ſtice intelligūt apd̃ latinos. ſo.206.l.1
Q; in quinquageſima: ſolemniter incipit
abſtinentia grecorum: qualiter deſignat
duplicem tribulationem ſexti tempo//
rio. ſo.206.la.1
Q; i.6. tpe erit duplex tribulatio. ſo.208
Q; ante alleluia quod hic a ſanctis canta/
tur: z poſt erit tribulatio contra eccleſiā
dei quod myſtice in off cio ſabbati ſcri
continetur. ſo.206.la.2
Q; opz ſeptem tribulationes pati eccleſiā
anteq̃ perfecte conſequatur quod dicit
apoſtolus. Ubi ſpiritus dñi ibi libertas
z impleatur id quod ſcriptum eſt: per/
cutiam vos ſepties propter peccata ve/
ſtra: quarū q̃tuor trāſierūt. ſo.206.la.2
Q; duorum vltimorum capitum draco//
nis preliatorum contra fideles: primū
erit ille rex qui ſedet ſuper beſtiam aſce
ſurram de mari: ſecundum vero ſuper
beſtiam aſcenſuram de terra. i. pſeudo p
phetam. ſo.207.la.1
Q; dubitatur ab aliquibus an Chriſtus p
ſonaliter ante diem iudicij veniat ad pu
gnandum contra predictas gentes pro
electis ſuis: an non: ipſe autem tenet q
ſic. ſo.207.la.1
Q; beatus Auguſtinus ſe neſcire profite//
tur: vtrum circa principium illius' tem/
poris quod vocatur iudicij dies an in fi
ne: futura ſit reſurrectio mortuorum.
ſolio. 207.la.2
Q; per angelum qui ſtat in ſole in hoc lo
co intelligitur Helyas propheta cui da
ta eſt proprietas vite contemplatiue. ſo//
lio. 209.l.1

Explicit tabula ſexte partis.

¶ Incipit tabula ſeptime partis.

Quod ſeptimū tp̃s eccleſie ẽ vltima etas
ipſius eccleſie z mūdi: z ea ẽ tertius
ſtatus mundi: dr̃ quoq; ſabbatiſmus: q̃
etas deſignatur per illud geneſis vj. Et
requieuit deus die ſeptimo ab oī opere
q̃ patrarat: z benedixit diei ſeptimo z
ſanctificauit illum. ſo.209.la.2
Q; ſcd̃m beatum Auguſtinum z remigiuz
vltimus dies iudicij non eſt ſemper acci
piendus pro vltimo articulo finis mun
di: ſed pro vltimo tempore z vltima eta
te mundi. nam poſt caſuz antichriſti per
quot dies tendatur hoc vltimum tp̃s z
etas mundi incertū eſt. ſo.210.la.1
Q; draco in ſeptimo ſuo capite ad extre/
mum' pugnaturus eſt contra Chri//
ſtum z eius eccleſiā deſperatius z atro/
cius. ſo.210.la.1
Q; ſeptima etas que vocatur ſabbatum:
erit breuis. ſo.210.la.2
Q; q̃ ſupabit a fidelibus beſtia z pſeudo
propheta Antichriſtus: iam tunc erit in
mundo z preſens. ſo.210.la.2
Q; opinatur q̃ Antichriſtus videns ſe ſu/
peratum a fidelibus abſcondet ſe a con/
ſpectu electorum ad horaz z conferet ſe
ad gentes ſythicas: vt vocato gog cum
exercitu iterum veniat. ſo.210.la.2
Q; poſt traditionem beſtie z pſeudo pro/
phete in ſtagnum ignis non ſtatim ora
co ipſe eradendus ſit etiam in ſtagnum
ſz mittendus in carcere ad tēpus. ſo//
lio. 210.l.2

Quomodo vera ſit opinio eorum qui di/
cunt remanere tempus poſt caſum An/
tichriſti. ſo.210.la.2
Q; videtur velle textus huius libri q̃ in/
choato ſexto tēpore producturus ſit dia
bolus ſarracenos contra chriſtianuz im
periū z tradenda ſit babylon in manus
eorum iudicanda z deſtruenda ab eis z
tandē poſt multa mala illata fidelib⁹ ipſi
quoq; a fidelib⁹ ſupandi ſunt. ſ. 220. l. 1
Q; predicto prelio peracto erit pax in ec/
cleſia dei qua in breui conſumata: iteruz
draco excitauit ipſam mortuam appare
ter beſtiam. ſ. paganos z addet illis pſeu
do prophetas in adiutorium z rurſum
fortius contra chriſtum fideles pugna/
bunt z tandem a Chriſti militibus ſupe
rabuntur z mittentur beſtia z pſeudo p
pheta in ſtagnum z diabolus incarcera
bitur a Chriſto vſq; ad tempus ex ceteri
conuertentur ad dñm. ſo.210.la.2
Q; ipſo prelio conſumato erit magna pax
in eccleſia chriſti qualis non fuit ab ini/
tio ſeculi cuius terminus z finis erit in
arbitrio dei. ſol.210.la.2
Q; deniq; ipſa pace completa: egreſſus dia
bolus de carcere adducet ſecum gog z
exercitum eius z committet adhuc ter/
tium prelium valde grauius duobus pri
mis: poſt q̃ punitis omnibus qui ſecū
venerint: ipſe quoq; diabolus poſt om/
nes tradet in ſtagnū ignis. ſo.210.la.2
Q; iſta tria prelia tam (ſortaſſis) erunt v ci/
na: vt Antichriſtus poſſit omnibus in/
tereſſe: maxime autem ſecundo z tertio
nota. ſo.210.la.2
Q; aliqui putauerunt: ex occaſione huius
loci vbi dicitur q̃ diabolus ſit incarce/
radus per mille annos: q̃ ſeptima etas
protelari deberet mille annis: que falſi/
tas ab auguſtino deſtruit. ſo.211.la.1
Q; illud q̃d dixerunt quidam carnales ho
mines q̃ dominus Jeſus cum ſanctis
ſuis vacaturus eſt carnalibus epulis mil
le annis poſt reſurrectionem generalem
eio ẽ auersū a fide z erroneū. ſ. 211. l. 1
Q; eo tempore tollitur regnum a diabolo:
quo incipit regnare in humano genere
ſpiritus diuinus quem dicimus eſſe iſtū
angelum qui deſcendit de celo ad cupiē
dum ſpiritum iniquum. ſo.211.la.1
Q; abyſſus hic deſignat populum infide/
lem. ſo.211.la.2
Q; diabolus habere clauem abyſſi ſigni/
ficat habere quandam poteſtatem exer/
cendi opera ſua: in populo infideli: z
quam aliquandiu habēs Diabolus ma
le vtitur ea: quam notiſſime habebit ſpi
ritus ſanctus iure victorie auferens illi
regnum z poteſtatem. ſo.211.la.2
Q; datur Diabolo adeo talis clauis z po/
teſtas aperiendi puteum abyſſi z produ
cendi ex ea beſtias z reptilia terre pro/
pter peccata hominum impiorum eo/
rum: ſcilicet qui confitentur ſe noſſe De
um factis autem negant. ſo.211.la.2
Q; Angelum habere in manu ſua cathe/
nam magnam eſt virtus concordie quā
habet ſpiritus ſanctus ad ſeruanda cor
da fidelium in vinculo pacis: z hec ſola
eſt cathena qua tenetur Diabolus com
peditus dum non poteſt inuenire: qua
parte ingrediatur vt noceat z virtus ſu
um pro ſolite effundat. ſo.211.la.2
Q; tēpus incarcerationis: Sathane de/
ſignatum in mille annis itelligitur a re
ſurrectione domini vſq; ad tempus ſo/
lutionis ipſius. ſo.211.la.2
Q; Sathanas tempore ſue incarceratio/
nis: concluſus eſt a Deo in cordibus gē
tium ſithicarum: ſcilicet tartarorum: cō
tra libitum ſuum: quia non licet ei pro/
ducere dictas gentes cōtra fideles vſq;
ad ſtatutum tempus. ſo.211.la.2
Q; poſt ruinam ſeptimi capitis Draco/
nis erit pax: z poſt pacem perſecutio de
ſignata in cauda Draconis: ſcilicet gog
cum ſuo exercitu gentium ſithicarum: in
terim tamen ante predictum z vltimū
prelium omnes infideles: tam iudei q̃z
gentiles conuertentur ad Chriſtum.
ſolio. 212.la.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃ōnē super Apocal.

Idem tempus duratione itelligitur incarcerationis draconis ⁊ regni sanctoꝝ cum christo. fo.212.la.1

Quomodo concordet dictum Ezechielis de gog ⁊ dictum pauli apostoli: mortui qui in Christo sunt resurgent primi. folio. 212.la.2

dubitatur propter ea que hic dicuntur de sanctis an protinus post resurrectionem suam absq; terribilis illius iudicij examine ⁊ absq; interuallo dieruꝫ intraturi sunt ad eternam vitam: ceteri vero non statim sed post consumationem iudicij. fo.212.la.2

Quomodo illud predictum possit stare si post dictam resurrectionem mortuorum adhuc relinquende sint alique gentes q̃ seducende sint a diabolo. fo.212.la.2

in illa vltima tribulatione gog: erunt cenobia monachorum quasi castra ⁊ ecclesia generalis dilecta ⁊ electa sicut sol ⁊ erit pax in orbe terrarum. ita q̃ nihil mali suspicabuntur homines: ⁊ hic ex inspērato veniet sup eos gog. f.212.la.2

diligenter notādum est q̃ bestia ⁊ pseudo prophēta mittentur in stagnū ignis in fine sexte etatis: sed draco. i. diabolus in fine septime post dies illius qui vocatur gog. fo.213.la.1

magni doctores videntur sentire gog esse illum quem ducit apostolus: aduersari ⁊ extolli supra omne qđ dicitur deꝰ aut colitur ⁊c. fo.213.la.1

auctor non videtur gog esse antichristum: sed principem exercitus antichristi: vt supra dictum est. fo.213.la.1

Explicit tabula septime partis.

Incipit tabula octaue partis.

Quod sicut initiū ois iustitie videt̃ pertinere ad patrem ita consumatio pertinet ad spiritum sanctū: fo.213.la.1

diem pentecostes valde solemnem: p̃cessit obseruatio quadragesime in affli-ctione ieiunij: deinde tempus pascha'e in iocunditate epularū. fo.213.la.1

in sex partibus huius libri agitur de totidez tpibus erumnosis huius sexte etatis mundi ad quaz pertinet vita actiua ⁊ in septimo parte libri. septima etas mūdi simpliciter continetur: ⁊ erit vita cōtemplatiua. fo.213.la.1

ꝗuis breue fuerit tempus septime etatis: non tamen breue erit gaudium consolationis iustorum. fo.213.la.1

secunda etas mūdi tante breuitatis fuit respectu prime: vt Hoc qui iam vixerat sexcentum annos ante diluuiū: vsq; ad finem ipsius etatis: ⁊ initium tertie permansisse traditur. fo.213.la.2

sex partes libri huius pertinēt ad martham que turbatur erga plurima: ⁊ ad septima ad mariaz que sedet simpliciter secus pedes dñi Jesu. fo.213.la.2

initium septime etatis: illucebit huic mundo a principio sexte: ⁊ hoc quare vide. fo.213.la.2

populus latinus ad honorem filij proprietate misterij electus est: greeus autē ad honorem spūs sancti quibus non credi traditum est a maioribus suis tempore quadragesimali solennit' cantare alleluia: nobis aūt a maioribus nostris silendum esse ab eodem cantico vsq; ad paschā. nota. fo.213.la.2

incertum est an statim cum dño veniet in maiestate sua: sederit iudicaturus: an post aliqđ tempus seu dies: nā sēm Augustinum oportet esse aliqđ tempus medium inter horam aduentus eius: ⁊ diē in quo sedebit in sede maiestatis sue vt diuidat bonos a malis. fo.214.la.1

si Christus non est ipse personaliter venturus ad iudicandum Antichristū: sed missurus: Archangelum Michaelem: sed ipse postea veniet in fine illius temporis quod restat post casum Antichristi: quomodo habet intelligi dictuꝫ apostoli: vbi dicit. Quem dominus Jesus interficiet spiritu oris sui: ⁊ destruet

Abbatis Joachim

strauione aduēctus sui ⁊c. f.214.la.1

beatus Hieronymus dicit dominum per se ipsum venturum ad destruendū Antichristum: cum in igne eum venturum scriptura commemoret: ⁊ beatus Petrus q̃ ignis cōsumpturus est gog. ⁊ exercitum eius. fo.214.la.1

si aperte loqueretur scriptura de aduētu filij dei: vt vz in suo ordine sicut multa alia: non diceret dominus. De hora illa nemo scit nisi pater ⁊c. ⁊ ideo quasi repugnantibus sibi auctoritatibus diuinis: angustiamur pariter in hac parte: hebetamur: opprimimur ⁊ deficimus. folio. 214.la.1

non est intelligendum vt peccata de q̃ bus iudicati sunt electi in hac vita a vicarijs Christi: ⁊ remissa sunt: referenda sint iterum in die iudicij: sed referrrent bona ad confusionem malorum: folio. 214.la.2

hic ⁊ in qurata parte libri: nomine mortis: intelligendus est pseudopro Mheta sarracenorum: ⁊ nomine inferni ille rex vndecimus regnaturus in fine ipsius regni: de quo tam multa locuti sumus. fo.215.la.1

si aliqui descendunt viui in infernum ⁊ stagnum ignis: (vt hic dicitur:) nō est credendum q̃ non moriantur sicut ⁊ ceteri: sed q̃z citius corpora eorum artabūtur doloribus: parturient nequas animas deputatas in penis: ⁊ corpora corrūpentur sicut ⁊ ceterorum: quatenus receptura mala que gesserunt: cū ceteris a morte resurgant. fo.215.la.1

resurrectio prima: beatior ē resurrectione secunda ⁊ mors secūda infelicior morte prima: quia resurrectio prima pertinet ad gloriam sanctorum: ⁊ mors secūda ad eterna supplicia reproborum: folio. 215.la.2

retrusis impijs in inferno: apparebit celum nouum ⁊ terra noua. fo.215.la.2

sicut fluuius semper manans a suo fonte ⁊ a loco eminentiori: descendit ad prima ⁊ tamen semper est vbi manat ⁊ vnde emanauit a Hierusalem illa superna semper manens in celo: per humilitatē descendit: vide quomodo. fo.217.la.1

primus homo accipit lumen fidei: quod viuificat animam: deinde lumen scientie que magnificat viuificatam animaz, folio. 217.la.1

duodecim lapides preciosi significant duodecim apostolos: qui sunt duodeciz fundamenta: ⁊ quomodo aptantur eisdem virtutes: vide. fo.225.la.1

qui proponit vrbem edificare: primo inuenit locum in quo fodiens iaciat fundamenta: secundo edificat muros: tertio statuit portas ⁊ edificantur domus. folio. fo.225.la.2

ad similitudinez terrene ciuitatis: fundatur illa nobilissima ⁊ superna ciuitas: primo loco fundamenti electus est populus Israel: vt fieret in eo preparatio huius nobilissime ciuitatis: secundo in aduentu domini electi sunt duodeci apostoli: vt essent in fundamentis ciuitatis: ⁊ post ipsos filij ⁊ nepotes eorum in fide de populo gentili. fo.226.la.1

in tertio statu mundi eligēdi sunt duodecim viri spirituales quando venerit ad fidem Christi plenitudo gentium ⁊ iudeorum sed vtrum ex populo gentili an iudeorum: an vtriusq; eligendi sint incertum. fo.226.la.1

tempore tertij status: magna erit castitas electorum ⁊ veluti lilia ⁊ rosarū flores: purpureas coronas martyrū in candore sequentur. fo.226.la.1

duodecim margarite per singulas portas: que simul sunt centuz quadraginta quatuor: erunt adiutores illorum duodecim virorum in predicatione euangelij de qua dicit dominus predicabitur hoc euangelium regni in vniuersum orbez in testimonium omnibus gentibus: folio. 226.la.1

queritur quare hic eligentur centū quadragintaquatuor adiutores: illorum duo

Universidad de Deusto
Biblioteca

decim:cum nec Moyses nec Christus elegerit:nisi septuagintaduos: z hic bis septuagintaduos. fo.226.la.1
Q; margarite duodene que vise sunt i portis ciuitatis predicatores erunt euangelice veritatis:tempore quo israel cõuertetur ad dominum:quando z Helyas venturus est vt conuertat corda patrum ad filios:z adherebunt duodecim portis sicut septuagintaduo discipuli: duodecim apostolis iesu christi.fo.226.la.1
Q; cur potius in quinq; partibus ciuitatis:cũ in sex aut septem:dicit auctor: q in opere psalterij decem chordarum plenius assignauit rationem. fo.226.la.2
Q; autem alie porte ciuitatis ab oriente: alie ab occidente:alie ab austro vel meridie:alie ab aquilone esse scribuntur: ad diaz gratiarum referendum est nota p singulas:singlas virtutes.fo.226.la.2
Q; pertinet ad virum spiritualem docere intellectum spiritualem sacre scripture z non ad virum animalem:sed tantum superficiẽ lre docere valet. fo.227.la.1
Q; in sex etatibus mũdi imponetur finis regno Babylonico: quo destructo perficietur in septima etate quicquid minus erit in structura Hyerusalem z vocatione vniuersi populi futuri i ea:quatenus in futuro seculo quod erit: velut octauum:vniuersam que pertinet ad ea appareant consumata. fo.227.la.1
Q; in ipsa septima etate: in ecclesia sancti erunt aperta viscera pietatis dei: z omnibus patebunt:z hoc ipsum non in caligine ignorantie:sicut vsq; ad presens: sz i plenitudine intellect⁹.fo.227.la.1
Q; tunc non erit amplius obbrobriũ: aut erubescentia ecclesie sanctorum:sicut aliquando:sed decus sublimitas z maiestas:quia gentes conuerse ad regẽ Christum conferent gloriaz z honorem suuz in illam clarissimam ciuitatez:vt possint z ipse esse participes glorie ipsius: z prosternent se humiliter vestigijs sanctorũ deprecantes vt earum memores sint in orationibus suis. fo.227.la.1
Q; non semper nomine spiritus intelligẽda est tertia persona trinitatis:sed aliqñ pro dono spiritus sancti:vt in Helyseo: cum dicit.Oro vt fiat spiritus tuus duplex in me. fo.227.la.2
Q; Christus est lignum vite:in se simplex sed multiplex in palmitibus seu etiam in propagimibus suis. fo.227.la.2
Q; sine operibus pietatis: fides mortua é z doctrina inutilis. fo.228.la.2
Q; huius verbi.Ego sum.Α.z ω.i.principium z finis:ter in hoc libro repetitio facta est:vt intelligamus: velut p tres solemnes gradus peruenire nos oportere ad plenam notitiam veritatis: ẽm q tribus vicibus z tribus modis facta est reuelatio sancti spũs.s.in colũba:in fusillatione z igne. fo.228.la.2
Q; stole quibus induimur: sunt opera iustitie que tamen sepe pollutũtur: velut sanguine mortuorum dum inter bona opera que agimus multa quibus polluantur: quottidie committimus mala. folio. 229.la.1
Q; Christus ꝺz q homo dicitur stella ẽm vero q deus sol dicitur:z ꝺz q stella matutina precedit aduentum solis: ita reuelatio z manifestatio humanitatis ipsius processit ostensionem maiestatis: quia est verus Homo z verus Deus Christus Iesus. fo.229.la.1
Q; beatus Joannes sciẽs:q animales homines scandalizarentur de verbis huius libri non intelligentes alta mysteria z pfundas intelligẽtias que in eo sunt: putarentq; opus pietatis addere vel minuere textui in aligbus locis: protestatur zc. fo.229.la.2
Q; auctor petit a domino veniam si aliter q̃ ipse voluit:z ei placuerit in aligbus locis presumpserit loqui: quia ipse scit q solum timor z amor eius coegit ipsuz presummere:ei gratias referẽs q de curris tot ac tantis pelagis eum ad portum perduxit. fo.229.la.2

Q; auctor obsecrat fideles dicens. Obsecro z vos fideles vt sicut ego p vestra salute laborem tanti oneris assumpsi cupiens dare vobis significationem vt fugiatis a facie arcus:ita z vos mihi manuz mie porrigatis:quatenus si in hoc aut alijs opusculis meis erraui sicut homo(liecat in consciẽtia nõ habeã:)illi q bonus est mihi indulgeat. f.230.la.1
Q; auctor ex mandato romane ecclesie:ac eius licentia:hoc opus scripsit cuius auctoritati se in oĩbus submittit. fo.230
Q; si aliqua dicta in hoc opere minus bene forte videñ habere:ac p hoc ab emulis trahi possent ad illicitũ intellectuz: querat diligenter defensor veri in alijs suis opusculis z inueniet sufficienter. folio. 230.la.1

¶Explicit Tabula octaue z vltime partis huius operis Abbatis Joachim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Incipit epistola prologalis dñi Abbatis Joachiz florensis omniuz opusculoz suoz tã cõpilatoz q̃z cõpilandoz ab eo omniũq̃z iuditio ac examini romanę ecclesię p̃sentãdoz sub protestatione mãdãtis suis fratribus: casu quo accidat eũ e vita decedere anteq̃z huiusmodi opuscula ab ecclesia approbarentur.

Miuersis q bus litteris iste ostense fuerint: frater Joachiz dictus abbas de flore: eternam in dño salutem. Sicut ex literis dñi pape quondã clemẽtis (que apud nos sunt) percipi põt ex mandato dñi pape Lucij z dñi pape Urbani: visus suz aliqua scripsisse: z hucusq̃z z quod occurret ad gloriã dei z vtilitatem legentiũ scriptitare nõ desiit. Deniq̃z librũ cõcordie quinq̃ volumin ibus incisuz: expositionẽ [illegible] octo partium titulis inscripsit. Item librum decem cordaz [illegible] volumi nibus cõprehensuz: prout deus inspirauit z facultas affuit ingenij: ad consumationez perduxi: preter alia que in parus libellis: seu contra iudeos: seu contra catholice fidei aduersarios comprehendi: z si aliud duz suz in hoc corpore: posse datur ad edificationez fideliũ xpi: z maxime monachoz: dare operã nõ postpono: Quia vero pro angustia tempoz: non potui hucusq̃z opuscula ipsa preter librũ concordie apostolico arbitrio: presentare vt ab eo corrigerentur: siqua ibi q̃ non abnuo z si mihi conscius non sum occurrerint corrigẽda: z incertus est homini numerus dierum suoz. Si me contigerit priusquã egredi ex hac luce: q̃z ea posiz: sm q̃ accepi in mãdatis: sigdẽ ea cõditione suscepi dictanda vt meus

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem labor eius vero in eis esset omnimodo magisteriuz sedi apostolice ꝓsentare: Rogo ex parte omnipotētis dei: eo abbates meos ⁊ ꝓres ⁊ ceteros fratres metuētes dñm: ⁊ ea qua posse videor auctoritate precipio: quatenus pñs scriptū aut exemplar habētes secum: ac si ꝓprio testamēto opuscula que hactenus cōfecisse videor: ⁊ si quid me de nouo vsqz ad diem obitus mei cōtigerit scripsitare (qz citius poterint collecta omnia relictis in salua custodia exemplaribus apostolico examini representent recipiētes ab eadem sede vice mea correptionez: ⁊ exponētes ei meaz circa ipsam: deuotionem ⁊ fidem: ⁊ qō ea semp tenere paratus sim: que ipsa statuit: vel statuerit: nullamqz meaz opinionē cōtra eius defendere sanctā fidem: credens ad integrū que ipsa credit ⁊ tam in moribus qz in doctrina eius suscipiens correptionem abijciens quos ipsa abijcit: suscipiens quos suscipit ipsa credēsqz firmiter nō posse portas inferi preualere aduersus eam: ēt si eam ad horaz turbari ⁊ procellis agitari cōtingat non deficere fidē ei⁹ vsqz ad ꝯsumationem seculi. ROBORATIO. Hoc scriptum feci ego abbas Joachim ⁊ ꝓpria manu roborauī. anno dominice incarnationis. M.C.⁊ sic me tenere cōfiteor sicut in eo continetur. SVBSCRIPTIO. Ego frater Joachim Abbas floris.

¶ Breue admonitoriū seu preceptoriū sūmi pōtificis vt qz citius perficiat expōnez Apocalipsis ⁊ se pontifici presentet.

CLemēs epūs seruus seruoꝝ dei. Dilecto filio Joachiz Abbati: de curatio: salutē ⁊ aplicā bñdictionē. Canonis suadet ⁊ debitū euāgelice charitatis: vt in cūctis actibus nr̄is: ad id plurimū itēdamus qlīter ꝑm veritatis euangelice testimonium: opera nr̄a bona luceant coraz hominibus: vt ex eis profitendi materiā capiant ⁊ exemplum quū igitur iubente ⁊ exhortante bone memorie lucio papa predecessore nostro: expositionem Apocalipsis ⁊ opus concordie inchoasse: ⁊ postmodū auctoritate dñi pape Urbani successoris ipsius composuisse dicaris: caritatē tuā monemus ⁊ exhortamur in dño ꝑ apostolica scripta mandantes: quatenus laboribus tuis i hac parte peroptatum ⁊ debitum finem imponens (gratia dñi prosequēte) ad vtilitatem proximoꝝ opus illud cōplere ⁊ diligēte studeas emēdare veniensqz ad nos qz citius opportunitas aderit: discussioni apostolice sedis ⁊ iuditio. vt presentes: Si.n. vellis in abscōdito retinere: diligenti cura prospitias: qua possis sūmi patrisfamilias offensaz de talento scientie tibi credito: satisfactione placare. Datū late. sexto idus iunij. Pontificatus nostri anno ꝑmo.

¶ Incipit ꝓlogus dompni Joachiz Abbatis florēsis in expōnē libri Apocalipsis.

QUam propensioribus studijs a viris catholicis ⁊ orthodoxis certatū sit: vt nouiter exoritam ecclesiaz preceptis humilioribus instituerent: ⁊ iacentez adhuc ꝑ tempore (in cunabulis fidei lactis potu nutrirent: illoꝝ que per cursum tēporū: ad nos vsqz derivata sunt opera celestiuz doctrinis vberū secundata testantur: Talia nempe illos tunc tempo[illegible] oportebat docere talia (spiritu sancto suggerente) describere q̄lia lactenti hebreoꝝ (⁊ paruule: in expteqz a cibo solido) cōueniret: vt nō prius ad alta misteria ruitura ꝓscenderet qz plenius erudita in infimis disceret: humilibus cōsentire: Quū vero hāc adultā ⁊ aptā matrimonio cernerent maiora illi ostendere sacramēta cōperunt qbus exercitata diutina [illegible] ac perfecti cibi: experiret dulcedinez: ⁊ relicto preceptoꝝ xpi inchoatiōis sermone ad perfectionem ferretur: ostenderunt deniqz illi spiritualiū carissimata vnguentoꝝ: pretiosa diuersoꝝ scematum ⁊ imēse pulchritudinis indumenta in aures ⁊ armillas: ⁊ omne qō ꝑtinet ad ornatum. Nō est vltra quo indigeat tāta donoꝝ copia iā premissa: nec est qō'a nobis expectare debeat: taz meritis extremus qz tēpore nisi forte vt manifestius ꝓsolito ostendatur ei qđ diligit anima eius: sponsus vtiqz ille celestis: cui tāto opere ab infantia sua adherere qsuit.

Gen. 1. Ge. 24. Deniqz ⁊ Rebecca mater Jacob cui i typo sancte huius ecclesie ministerialia munuscula data sunt ⁊ vtiqz a seruo habrae: qui ecclesie doctores designat: nō legitur circa finē itineris quo reuersus est seruus ad Ysaac dñm suum vel ab ipso seruo qui eam duxerat: vel a quolibet alio: noua donaria percepisse sed tantuz faciem sponsi: quem auditu solo didicerat docēte se eodem duce suo cōtemplata fuisse: ⁊ induēda pallio decoris sui de tortuoso animali quod insederat descendisse: atqz in tabernaculū sarre exultante cōiuge introisse: Ge. 24. Cuius vtiqz serui recte nos quoqz vltima imitamur vestigia: si ea quam designauit Rebecca veritatē (que est in spū) demonstrare curemus: quatenus ⁊ ipsa diligēter istructa ꝓtēdat obliuisci que in terra sunt ⁊ apprehendere ⁊ tenere ꝓ quo ⁊ vsqz modo cucurrit: obliuisci in qz populum suum ⁊ domū patris sui: ⁊ qz rēs nuptiarum vrget: cooperire se iuxta vocez libri huius byssino splendenti ⁊ candido: vt aptatis accēsisqz lampadibus: ingredi cū sponso mereatur ad nuptias. Neqz.n. celorum rex illius poterit cōcupiscere speciē nisi ⁊ ipsa sponsi thalamum concupiscat: qz nec sunt legittime nuptie in qbus ꝑs altera non cōsentit. Unde ⁊ ab eodez dño in euāgelio dicit: qui amat patrez aut matrem plusqz me nō est me dignus: quod si ita est. imo qz ita est: nec ꝑdest sponse pulchritudinis decor: nisi populum ⁊ patriam (sponsi gratia) spernat: nimirum qz vel sponsum non amat: vel alius ab ea q non est sponsus diligitur: persuadēda est modis omnibus tanta deuitare infamia: ne thoro (qđ absit) regio cōprobetur indigna: Sed quibus eaz sermonibus persuadere quis poterit que relinquere presentia ꝓ futuris. deserere cognita ꝓ incognitis: parētes ⁊ vicinos quos nouit: ꝓ sponso ⁊ patria quoꝝ gloriam nescit: sicut inexpertū habet ita impossibile putet presertim cū non extimet tēs nuptiarū instare? Nō paruus laboꝝ iste est: q nobis hijs diebus incūbit: Ez ad hec qs ydoneus? forte ⁊.n. qui posset spernit: qui cuperet nescit cui cultus sermonis ineſt sciētia deest: cui scire concedit dicere oportune negatur. Sic ergo nullus idoneus. Sed nū omnes pariter excusāt? Habet qui nescit si tū non parnipēdit: vel negligit: aut plenam aut qualēcūqz excusationis fiduciaz nullā aut quasi nullā cui datuz est cognoscere: vel ex parte: Sed num qz istud dico: alterū mihi e duobus attribuo vt scientie mihi: titulū arrogare ꝓsummaz: aut dinime: sed qui me prorsus in altero insufficientē profiteor: in altero iuditium pertimesco: qz ⁊ si me scientē nō nisi insipiēter crediderim: ignorare me tū qp loqui tenear nō nisi mendaciter excusabo: Loquar ergo prout potero: sin minus nutibus indicabo: Defecisse mundi gaudia imine/re ꝓsūras: celoꝝ regnū adesse in ianuis: ⁊ si sermone rustico ⁊ ipolito certis tū ⁊ necessarijs ꝓbare me posse arbitror documentis: si tū ille affuerit: qui presumētes de se ipsis irridet ⁊ linguas infantiū: cuz sibi placet facit disertas. Non igit de meo (qō nō habeo) sed de xpi benignitate cōfidens. Apocalipsim quā beatus Joānes in pathmos ysula religatus descripsit nō mee presumptionis audatia: sed romani auctoritate pontificis exponendā assum ꝑsi: ex cuius vt ego extimo serie probari plane poterit: qō ꝑdixi ⁊ si qua sunt alia laude digna: que possint ad contēptuz seculi spōsam ⁊ regni filios aiare ⁊ vocē illā dñi sibi esse factā qui dicit: Respicite ⁊ leuate capita vestra ecce appropinquat redemptio vestra: Ut aūt ad alta nimis cō templanda misteria: facilius annuēte deo sublimari possimus (manentib⁹ nobis adhuc in plano) omnem libri materiam: in summaz colligere opus est quo.n. inusitata sunt que aggredimur eo in reserandā libri ianua latiori ⁊ multiplici idigemus sermone: Unde est q ꝑter solitū ⁊ vsum maiorum nō tā ꝓfationes qz libellū: vtilitati potius lectoris cōsulentes qz vsui: non ignorātes qnte difficultatis sit ꝓsidere sacramentoꝝ excellentiam ꝑm plenitudinē scripturaꝝ dilatare sinū angustie mentis ad cōtēplanda velut in ictu oculi

Mat. 20.

Judith 6. Sapie. 10.

Rut. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam multa ⁊ tã archana mysteria que velut in quadã libri summa: in libro Apocalipsis collecta sunt: quatenus qui domum illam spiritalem in qua multis obsecrata firmaculis scripturaꝝ intelligentia clausa est intrare satagimus nõ sine clauibus mysterioꝝ accedamus ad eaz: nequando (quõ absit) accidat illud quod quibusdam per
Esa.29 prophetam dicitur. Erit vobis visio omniũ sicut verba libri signati quem cum de
Da.12. derint scienti literã: dicent. lege. Et respõdebit. Non possum signatus est. n. Nõ. n. vsqz in finẽ mundi clausos esse signatosqz sermões pdicit angelus Danieli: sed vsqz ad tempus prefinituz: vsqz ad tempus an
Apo.3. geli philadelphie: hoc illius ordinis qui significatur in xpo cui ⁊ dicitur. Hec dicit sanctus verus qui habet clauẽ dauid qui aperit ⁊ nemo claudit: claudit ⁊ nemo aperit. Scio opera tua: ecce dedi coram te ostiũ apertum quod nemo põt claudere: q; modicam habes virtutez: Quod si hi qui iuxta saluatoris vocem nouunt iudicare faciem celi ⁊ terre signa tẽporũ: aut non cognoscũt aut non' credunt agnoscentibus ea: non est meum iudicare de eis: Est acutus dei sermo: ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti qui iudicat eos: cuius vox apHeb.4 ta ⁊ terribilis nimis. In eodem Danielis
Da.12. volumine subsecuta est dicẽs: Eligentur ⁊ dealbabuntur: ⁊ quasi ignis probabuntur multi: ⁊ impie agent impij: nec intelligent omnes impij: porro docti intelligẽt.
Da.12 Hinc ⁊ per se ipsam veritas dicit: Confiteor tibi pater domine celi ⁊ terre: q; abscõdisti hec a sapiẽtibus ⁊ prudentibus ⁊
2.cor.4. reuelasti ea paruulis. Hinc ⁊ per apostolũ dicit. Et si opertũ est euangelium nostruz in his qui pereunt apertum est in quibus deus huius seculi excecauit mẽtes infidelium: vt nõ fulgeat illuminatio euangelij glorie christi qui est imago dei. Et ne quis eum de vanitate argueret quia se quidem intelligere verba dei: nõnullos ignorare dicebat mox euidens signum dedit humili
2.cor.4. tatis sue: cuz primus adiecit ⁊ ait. Non. n. nos metipsos predicamus sed iesum xpm dõm nostrũ: Tale est enim ac si apertius di

ceret: Si voluero gloriari nõ ero insipiẽs veritatem. n. dicã. Qui enim loquitur veritatem ipse est qui predicat xpm: qui loquitur veritatẽ humilis est: q; intelligit se nõ habere de proprio. Et ideo nõ loqtur vt videatur ab hoibus: ⁊ glorietur de scientia sua. Sed q; veritas ⁊ charitas vrget: iuxta id quod alibi ipse dicit. Si euangelizauero: nõ est mihi gloria: necessitas enim mihi incũbit. Ue. n. mihi est: si non euangelizauero. Non ergo discipuli veritatis seipsos predicant: sed xpm iesum: q; nõ q; Phil.2 rũt que sua sunt: sed que iesu xpi. Qui ãt querunt que sua sunt, inuenire nequeunt veritatẽ: teste ipsa veritate: que icredulis iudeis inter cetera dicit. Quõ potestis credere qui gloriam ab invicem accipitis: ⁊ Joi.5 gloriam que a solo deo est: nõ queritis? Liquet ergo q; nõ põt credere q; querit gloriam suam: ⁊ qui nõ põt credere: intellige re nequit: q; tenebre incredulitatis obcecãt oculos mẽtis eius ⁊ palpare in circuitu non finitur ostium inuenire. Eis autẽ qui spernunt gloriam suam: datur a dño vt possint credere dat vt credẽtes intelligere queãt: p quos quod donauerit: deus in libello isto introductorio q; veluti pambulus, é in expõne totius libri itimare curabimus vt tãto p icognitas vias 'maris huius securius nauigare possimus: q;to manẽtes adhuc in portu' sedemus 'cõputãtes sumptus q; necessarij sunt. Quo circa lectorẽ moneo libri huius vbera sitiẽtẽ: vt sic ex eo plenũ se capere itellectũ cõfidat: si in eo itẽtus ⁊ iteger sine vocis strepitu mediteẽ ⁊ subscripte itroductiõis sũmulã lectitare nõ pigeat: in q; toti' libri cõtinẽt materia. Explicit prologus.

¶ Incipit ꝓphatio' siue liber introductorius in expõnem Apocalipsis. Cap. 1.

Vniuersa hystoriarũ nemora q; vetus testm obũbrant in qnq; portionibus diuidunt: quaz vna generalis est: q;tuor spãles. Una ẽ. n. rota quatuor hñs facies: vna est generalis hystoria: quatuor spãles: Generalis hystoria illa est: q; a mũdi inchoata pncipio: vsqz ad libũ Esdre: recto cursu dirigit: ⁊ Dista libroꝝ vet. test.

hoc quidem patriarcharũ primo: secundo iudicum: tertio regum: cronicas exhibet: habens quidem vnaz narrationis seriem: sed scriptores diuersos: eo q; morte diu ꝑ hiberent manere: Quattuor vero hystoriaruz spãlium: prima est que intitulatur iob: secũda tobie: tertia iudith: quarta hester. Illa ergo rota iste facies. Et q;dẽ haz due minus apud hebreos iudicantur canonice vt ait hiero. iudicanꝫ sed nõ apud ecclesiaz cui spũs testimoniũ reddit. Duo quattuor aũt hystoriis: quattuor euãgelia data sunt: nõ sine ostensione cõcordie: ⁊ spiritalis mu nimine intellectus. Illud vero inter cetera distincta est rõne pẽsandi: q; ꝑmus euãgelista: ⁊ vltimus: ille Matheus. s. ⁊ Joannes apostoli sunt iesu xpi ⁊ visa magis referũt q; audita. Duo vo medij: ille Marcus ⁊ Lucas: non apostoli sunt: sed apostoloꝝ discipuli: ⁊ audita potius q; visa describunt. Sicut ergo apud nos si hũano liberaret iudicio: maioris auctoritatis esse quis diceret: q; apostoli visa q; quõ apostoloꝝ discipuli: nõ tã visa q; audita scripserũt: ita hystoriaꝝ quattuor: prime vltime iob. s. ⁊ hester maioꝝ iudeoꝝ ꝓbiteri auctoritatẽ derunt: q; duabus medijs. Tobie: vz ⁊ iudith. Sed hec nequaq; dixit archani speculator eloquij ⁊ qui in eis spiritalẽ ac misticũ esse pcipit intellectũ. Nunq;. n. historias ipas tã clara illustrarẽt misteria: si eas digitus dei sicut ⁊ ceteras: non scripsisset. Sicut autẽ pro illis quattuor quasi in medio rotarum rote: quattuor euangelia data sunt: ita gñali historia datus est liber Apocalipsis: Utriq; ⁊ ipse quasi rota infra rotaz: dico illam que primo apparuit super terram: vt ꝑphetia ex integro cõpleret que dicit. Et similitudo rotaꝝ ⁊ opera: quasi si sit rota in medio rote. Est ergo rota prima ⁊ maior ceteris: generalis illa historia: seu magis hystoriarũ librorũq; congeries: que ab Adam vsqz ad Esdrã per successionem protensa est: postq; ⁊ scriptores sacre pagine sabbatizasse noscunt. Sane rote huius exterioris: liber iste Apocalipsis rota interior factus est tendensq; vsqz ad finez seculi: ⁊ pertransiens sine reuelans misteriorum abdita que in illa prima rota latebãt: Quo circa nõ imerito Apocalipsis dictus est: eo q; occulta detegat ⁊ reuelet archana. Est enim clauis veterũ: notitia futuroꝝ: signatorum apertio: detectio secretoꝝ: Magna est ⁊ singularis huius prerogatiua voluminis: quia magnus est dei spiritus qui in eo aperte loquit: voces suas: per hoc. n. q; librum istũ septenarius totuz possidet numerus: q; familiaris sit ei qui donoꝝ septem largitor est: innotescit: Nec miruz si a celi camerario scribit: cui recũbenti supra pectus dñi archana speculari misteria ⁊ detorrente spũs sancti abũdantius bibere datum est: vt in se spãlius cõpletũ esse probaret qđ ipse generali promissione ex ore veritatis processisse testatus est dicẽs: qui sitit veniat ⁊ bibat ⁊ flumina de vẽtre eius fluẽt Joi.7. aque viue. Si. n. amorem xpi spũm scũm a patre ⁊ eodẽ filio procedentẽ taz pie q; catholice esse tenemus: quid aliud intelligẽdum dicimus q; se xpi dilectum ioannes ipse cõmemorat: nisi vt gratiaꝝ fluẽta abũdantius se de pectore xpi exhausisse testeꝫ quod ergo ipse bibit hoc tãdẽ propinauit electis: aquã. s. viuã quaz ipse potauerat de fonte vite. Sũt. n. aque viue spiritales scripture: nõ attramẽto ⁊ calamo in papiro depicte: sed in libro humani cordis virtute sancti spũs exarate. Tales sane aque inspirate diuinitus: ꝑducte ex cordis puteo infatigabiliter fluũt: ex quibus greges dñici ammoto prius lapide ad aquanꝫ. Ille non terraꝝ iugera: sed arridaꝝ sepe mentiũ prata rigant ⁊ sitientiũ corda hoium fructuũ vbertate secundant: Et hoc quidẽ generale est oium: At de libri huius progatiua quid dixerim in quo celestis fluminis impetus letificat ciuitatem dei septem meatuum plenitudine seruens ad irrigan- pſ.45. dam omnem terram: abundantius nobis his diebus ex Joannis ventre profluxit? Beatus (ait) qui legit ⁊ qui audit verba prophetie huius ⁊ seruat ea que in ea scripta sunt: Nõ. n. hec prophetia qualiscũq; est: sed omnium aliarum (si sine sapimus) prophetia: vt pote que omnes: aut pene omnes comprehẽdit in vnum: ⁊ q; eo ma

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius est: cõprehẽdit ⁊ aperit. Alie nãq; prophetie aut pauca aut obscura protulerũt spãltum populoz bella in typo futurozuz tangẽtes. Hec generaliter occulta reserat: patefacit archana: soluit sigillozũ vincula tenebrosa illustrat. Hoc autem istud: sed alterũ mirabilius: ita ecclesiastica prelia: summatim ⁊ seriatim prosequitur: ita p curricula tẽpozũ ordines ⁊ bella distinguit: vt tñ a veteribus non discordet: ostẽdens opozteret cõpleri in ecclesia xp̃i que cũq; in hebreoz populo: in figura precesserant. Hec cõfuso id ordine factum esse: vt prima vltima: vltima prima scribant: ac per hoc lectoz ipsius difficultate sibi facta diffidat: sed vt futura erant per tẽpora succedentia sibi scripta esse non dubitet: ita tñ vt presingulas prout infra ostendemus: distinguat ⁊ in singulis partibus recapitulatio fiat. Quia tñ hoc ipsum q̃ clarum est nescienti libri materiã: minus claret: nõ parua prephatione lectorẽ indigere perpẽdo. Quinimo (vt iam dixi) nõ tã pphatione q̃z libro: per quẽ reserata ianua pateãt oia que in domo sunt: vt pus: vz: quo pergat videat q̃z vt posteavideat p cognita pgat.

¶ De aptione litere ⁊ libri. Cap. 2.

Omnes itaq; libri hystorici quorũ in typo rotaz: gnq; supr̃ fecimus mẽtionẽ: in quibus ab exoz dio tẽpozũ: vsq; ad Joãnem baptistã gesta mystica scripta sunt sub generali quodã libro collecaa erãt septẽ signaculis inuolutoz: in cuius solutionis palma nemo (vt testatur in hoc libro Joãnes) dignus iuẽtus est nisi ille qui mortis regnũ moriendo exsuperãs leonis fortitudinez resurgendo calcauit. Ecce (ingt) vicit leo de tribu iuda. apire librũ ⁊ soluere septem signacula eius. Libri ergo huius tam magnãtã archana mysteria soli moriẽti ⁊ resurgẽti dño apire donatũ ẽ: q: vz: ⁊ moriẽte xp̃o: litere vis que occidebat interijt: ⁊ 2.cor.3. spũalis intellectus q̃ viuificat: vixit. Erat eni veluti tumulus signatus vn̄ diq; liber iste: in quo vita iacebat mortua ne ipẽdẽt mortuis lumen vite. Cui aũt vita xp̃s resurrexit a mortuis: vt alis intellectus qui latebat: prodijt: ⁊ quasi cuiusdã floris speties de scriptur̃e monumẽto processit. Disputat circa ista in epistola ad romãos apostolus ⁊ inter multa que de lege ⁊ gratia disserẽdo cõscripsit: cur in aptiõe libri seu leonis victoria seu vite resurrectio cõmendet verbis. Hec eadẽ ꝓtinẽtibus: apit dicẽs. Cõsepulti sumus xp̃o p baptismuz in morte: vt quõ surrexit xp̃s a mortuis per gloriã p̃tis: ita ⁊ nos in novitate vite ambulemus. Et q̃ litere vetustas ad mortẽ: spũs novitas pertinebat ad vitaz q̃busdã interpositis subsecutus est dicens. Nunc aũt soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur: ita vt seruiamus i novitate spiritus: ⁊ nõ in vetustate litere. Et post aliqua. Quod.n. impossibile erat legi in qua infirmabamur p carnẽ: deus filiũ suũ mittens in similitudinẽ carnis peti: de peccato dãnauit petũm in carne vt iustificatio legis impleret in nobis: qui nõ scõm carnẽ ambulamus: sed scõm spũm. Quis est enim qui p virtute spũs resurrexit a mortuis nisi is qui pro carnis infirmitate agnoscẽtes occiso similis esse phibetur? Si.n. mactate ouis debilitas infirmitatẽ preno/tat carnis: qd insuperabilis fortitudo leonis nisi triumphatoris spũs maiestatẽ designat? Inde est q̃ Sanson ille fortis q̃z diu sibi spiritus fortitudinis affuit fortitudinem superauit leonis: cuz vero amore carnis in culpam prolapsus est: ne vt secũdo ⁊ tertio inimicis resisteret: virtute spũs priuatus est. Quia igitur in morte xp̃i: innerata carnis infirmitas: infirmata vt ita dicaz interijt: ⁊ antique vetustas litere cõsumationem accepit: in resurrectione vero nouitas spũs ⁊ fidei fortitudo surrexit. Recte libri aptio in leonis victoria: recte in vita xp̃i sigillozũ solutio ꝺ̃dicaf. Cũc.n. aperuit discipulis sensum vt intelligerent scripturas. Aperit ergo librũ xp̃s qui magister est omnium: aperit qui ligauit ⁊ signacula soluit. Sic enim vt iam prædiximus in angelo philadelphie: de eo inter cetera scriptum est. Hec dicit sctus ac verus qui habet clauem dauid qui aperit ⁊ nemo claudit: claudit ⁊ nemo aperit. Erat

Ro.6.

Ro.6.

Ro.8.

Lu.24

enim vt iam diximus testamentuz vetus ab habraaz patriarcha: vsq; ad xp̃m septẽ signaculis inuolutũ: q̃ septem spũalia prelia: tẽpozibus ⁊ figuris distincta sub eodẽ testamento scripta sub eodem consumata legũtur: in quibus ecclesiastica bella ⁊ spiritalia sctoꝝ plia laboresq; signantur.

¶ De septẽ sigillis ⁊ aptiõb̃ eoz. Ca. 3.

Sed frustra signaculozũ septẽ solutionem querimus: nisi prius signacula ipsa que librum signauerant denotamus. Et quidem sigillis septẽ liber ipse signatus erat: sed aliquid interest: quod notari oporteat. Quinq; sane illozum vnifozmia sunt. Sextũ ⁊ septimũ dissimilia: Sũt enim simplicia quinq;: sextum duplex: septimũ sabbatizat. Ergo in sex signaculis labor est aliqs designatus. Sex itaq; sigilla: sex sunt generalia bella a tpe Moysi: vsq; ad obitũ Esdre: quẽ quidã esse autumãt Malachiã ꝓphetã in sex tẽpozibus cõsumata: ⁊ in sacris codicibus a prophetis cõscripta. Hoz bellozum primuz fuit egyptioz. Secundum cananeoz. Tertiũ syriozum. Quartuz assyrioz. Quintũ chaldeoz. Sextũ quod duplex fore diximus: item assyrioz ⁊ macedonũ. Sexta ⁊ eniz cõcertatio ꝓtinet in hystoria Judith. Septima ꝓtinet in hystoria Hester. Fuit aũt Holofernes assyri⁹. Aman qui ⁊ agagita natione macedo. Quidam tñ onble tradiderũt: prius fuisse cõditã hystoriaz Esdre q̃z hystoriã Hester. Quod q̃ opinio ẽ nõ assertio ꝓpter duos artaxerses: quoz alt⁹ post altũ regnasse credit: nescio vtrum sit cedendũ opinioni eoz: vt vz: tẽpore posteriozis artaxersis fuisse credaf: ⁊ non potius sub tpe primi sub quo ⁊ Esdra: cum apte dicat scriptura fuisse mardocheũ ex numero captiuoz quos trãstulerat nabuchodonosoz rex babylõis cũ Jechonia rege iuda: ⁊ ꝑm computationẽ annoz qui a trãsmigratione babylonis: vsq; ad vltimũ artaxersem regnasse ferunt plusq; ducenti anni fore tradanf satisq; videatur absurdum vt hõ ducẽtoz annoz extimaretur aptus ad ministrãdum in palatio regis: ⁊ haberet neptem puellam filiaz fratris sui.

Exo.14. Josue 3. Re. 20.22. 4. Re. 10.15. Judith Hester.

Etiã si septuagenarius esset mardocheus qũ natus est frater eius: ⁊ septuagenarius frater eius qũ nata esset Hester: quo esset Hester puella qũ assumpta est in matrimonium regis: q̃z ad minus sexagenariaz esse cõstaret. Verum hoc propter Esdraz hystoriographũ quẽ inter scriptores veterũ hystoriarum: vltimum fore dixi. Hystoriarum autem dico non quarũcunq; : sed auctenticarum. Quia libri machabeorum extra canonem sunt. Si aũt subscribenda est hystoria ista: ⁊ ita magis placet lectori. In nullo propter hoc offenditur series tẽpozum ⁊ ordo bellozum: q̃z ⁊ si contemporanei fuerint Esdra ⁊ Mardocheus: potuit tamen prius incipere hystoria Esdre quod oino verum est: vtpote que icipiẽs a Cyro vsq; ad finem dieruz suozum que acciderũt p tpa cõpilault. Quocirca dandũ est nobis aliqd circa legẽ lr̃e q̃ occidit vt nõ extiguaf in nobis spũs q̃ viuificat: ⁊ siue in obitu Esdre quẽ qdã (vt iã dixi) tradũt fuisse malachiã: siue in obitu nehemie q̃ adiũctus est ei: siue in zorobabel qui edificauit tẽplũ dño: siue in Hester statuimus finẽ pie ⁊ simplr̃ accipiaf: q̃z ⁊ si eos ꝓpozaneos fuisse nõ dubitam⁹: qs tñ eorũ pus obierit ⁊ qs posterius ignoramus. Q̃z tñ qd̃ dictũ est de malachia q̃ ꝓphetarũt de Joanne baptista: q̃ ipse sit Esdra: opiniũcula ẽ nõ assertioa. Statuam⁹ si placet in eo finẽ sexti signaculi q̃ vltim⁹ fuit duodeciz ꝓphaz: ⁊ post aggeũ ⁊ zachariã q̃ darij Perse ꝓphetauerũt: hz ẽ i senectute zorobabel ꝓphetasse dignoscit. Cetez qd̃ spectat ad signaculũ sextũ sub vno (vt iaz dixi) tpe sexto: due tribulatiões vltie pene simul pacte fuit: vna sub nabuchodonosoz rege assyrioz: altera sub artaxerse qui regnauit sup cẽtũ viginti septẽ pulcias. Ut eni filij israel ascẽdẽtes de egypto: dãna qd̃ eis celitus mittebat: singuli gomor p psonas singulas singulis q̃q; diez cuiusc̃uq; hebdomadis legere iussi fuit: sexto vo die i duplũ: hoc ẽ simul duo gomor: vnũ vz: p sexta feria: alterz p die sabbati i quo nõ licebat opari: ita in sexto tpe duplicatũ est bellum: ⁊ quasi duplex alimoniũm

Hest. 8

Exo. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

repositũ est in libro vnum qdem prototpe
sexto:alterum p septimo in quo antiquo
illo populo ociũ sabbati datum est: Alaz t
nox diei sexti in quo passus est xps:si sane
sapimus:duplex fuit:qz bis in eo facta est
nox:primo.s.pro cursu tpis:secũdo preter
legez nature. Sic t ex loco illo vbi agitur
de regno bestie que pcussura ẽ babylone
vsqz ad eũ locũ vbi cãtat a sctis Alleluia:
pro nocte illa in qua traditur xps accipiẽ
dũ est. Ex eo aũt vbi dr. Vidi cęlũ aptuz:
Apo.13 17.19. t paulopost. Vidi bestiam t reges terre t
exercitus eoz cõgregatos ad faciendum
preliũ cuz illo qui sedebat in equo t cum
ibi.20. exercitu eius:vsqz ad eũ locuz vbi agitur
de incarceratione sathane: p illis tenebris
accipiẽdũ est que facte sunt ab hora sexta
vsqz ad horã nonam. In quibus horis cru
cifixus est xps qui t fortassis meditãte ho
ra nona:tradidit spũm:vt tribus horis t
Dañ.7 dimidia suspensus in patibulo fuisse cre/
datur:t intelligatur illud quod de comu
vndecimo in Daniele scriptũ est: Muta/
bit qz possit mutare tępora t leges t tra/
dentur in manu eius in tępus t tpa t di/
midiũ tpis:ex qua re t illud intelligi pos/
se datur quod dr. Vidi vnuz de capitibus
bestie occisum quasi ad mortẽ t plaga gla
Judi.3 dij eius curata est. Aut si due ille pressure
que geminate sũt sub signaculo sexto:hoc
est sub holoserne principe exercitus regis
assyrioz t aman agagita:cõem vnius tẽ/
poris pcellã insinuãt p eo.s.qz liber Apo
calipsis bestiã ascendẽtẽ de mari:t bestiã
ascẽdẽtẽ ỏ terra i vnũ puenire demõstrat
fieri põt vt presens tribulatio designata se
cundũ partẽ in bestia ascendẽte de mari:
prevalente potẽtia xpi pene ad defectum
deueniat:t rursuz p draconis astutiã. semi
uiua vel redniua cõsurgat eo qz pseudo p
phetaz turba assotiata pualeat:ita vt alia/
ta per illã:deteriora faciat qz fecisse antea
videbatur. Unde t in alio loco scriptum
Ap.16. est. Vidi de ore draconis t de ore bestie t
de ore pseudo pphete exire spũs tres imũ
dos in modũ ranarũ. Sũt.n.spũs demo/
niozfacientes signa:t procedũt ad reges
totius terre cõgregare illos in preliuz ad
die magnũ dei oipotẽtis. Uerum hoc ad
extremũ:qui caput tã pene mortuum viui
ficari incipiet. Satis.n.clare ostẽduntur
ista duo ingẽtia prelia in sexta parte libri
huius scdm qz prediximus affutura. Pri
mũ denotatũ est circa exordiũ sexte partis
in loco vbi de regibus t de bestia dicitur.
Bestia quã vidisti fuit t nõ est:t ascensu
ra est de abysso t in interitũ ibi. Secũdũ
de quo in sequẽtibus:dr. Uidisti bestiam
t reges terre t exercitus eoz cõgregatos
ad faciẽdum preliũ cum illo qui descende
bat in equo. Oportet.n.deficere bestiam
istã que actenus impertinacia sua superbe
agere visa est. Sed nõ ppterea cõfidendũ
est de pace illa:qz redniua ipsius bestie tẽ
ptatio denigrabit eã addita nihilominus
t illa que fiet per aliam bestiam ascenden
tem de terra.

I.col.9.

¶ De duabus psecutionibꝫ tpis. Ca.4.

VT enim vna fuit tribus Joseph:
gemina tũ in Manasse t Effraiz
ita sextum tẽpus geminum esse
cõstat:adeo vt in duobus videat
diuisum t inter primuz t sequens tẽpus
pax nõ satis vera distiguat:sz melius ostẽ
demus hoc:qz dicimuz esse.vz geminum
tẽpus sexti:si exordia ieiuniozque apud
grecos solemnia sunt ministerialia:t ipsa
quoqz fore pensamus:qz magnos t ipsos
habuisse viros a quibus hec acceperunt:
nulli ambiguũ esse põt:t si tpa ieiuniozuz
preiudicẽt vetustioribus t eis gratia pse/
rant. Si ergo ab eadẽ hebdomada nume
rare incipimus:presertim cum t nos ipsi
ex eadẽ ieiunare t abstinere a carnibus in
cipiamus:t si nõ ita solemniter qũo in se
quẽti hebdomada:profecto hebdomada
illa que de passione intitulaẽ respectu il/
lius hebdomade:sexta est:ea vero que p/
cedit pascha t alto gñe sexta eẽ istiusmo/
di respectu:iam nõ erit sexta:sed septima:
velvt melius dicamus nõ septima:sed itẽ
sexta propter duas ecclesias grecorũ:vz:t
latinozum.quarũ prima primo percutien/
da erat:secũda secundo: Inter vtramqz
vero hebdomadã solemnitas palmarũ di
stinguit:nimirum qz tribulatio sexta:ma/

gna saluandoz solemnitate interpolanda
est:secundũ qz in sexta parte libri manife/
ste ostendit:in eo:vz:qz exultantiũ voces
t Alleluia cantantiũ:persecutio sepe scri/
pte bestie:t preit t secutura est. Erit autẽ
gaudium ipm propter pueros hebreozũ:
qui cõuertent ad dnm laudantes t dicen
tes. Benedictus qui venit i noie dñi. Et
propter alia bona que facturus est dñs:nõ
filijs huius seculi qui destruentur:sed oi/
bus qui recti sunt corde: Ostenditur hoc
quoqz in sexto angelo tuba canente vbi
postqz agi incipit de tribulatione sexti tẽ/
poris: interponunt aliqua de apertioni/
bus libri:t rursum addunt alia in consu/
matione laboris:in qua:vz: cõsumatione
recte mẽtio fit de mensibus quadraginta
duobus:hoc est de annis tribus t dimi/
dio:vt ostẽdatur ea esse tribulatio:quam
Da.12. facturus est rex ille vndecimus de quo di
citur in Daniele. Putabit qz possit muta
re tempora t leges: t tradent in manus
eius in tẽpus t tẽpora t dimidium tẽpo/
ris. Erit aũt istud in consumatione sexte
tpis:in quo sancti dei occidendi sunt agẽ
tibus. sicut t dñs Iesus tradẽtibus iudeis:
t ante ipz Joannes bapt ista:aut certe sicut
petrus t paulus qui altercante cũ eis Sy
mone mago in cõspectu Neronis ab eius
apparitoribus occisi sunt. Et hoc quidez
propter duo gomoz t duas persecutiones
sexti tpis:in quibus opz dei populum de
aiarum hostibus triũphare. Porro perse
cutionis vltime que facta est sub Anthio
cho:pausqz dei filius veniret in mundũ:
alia est causa mysterij. Non.n.est in cano/
ne librozum:t ideo separaẽ a lege ista. Que
tamẽ qz iam ostẽsa fuerat Danieli pphe/
te in spẽ hyrci captarũ nõ vacat a myste/
rio:quod de ea scriptuz est:de qua q deus
cõcesserit:suo loco dicemus. Nunc in pro
ptu est dicere de duoz cõcordia testamẽ/
torũ:seu ẽt de cõcordia trium operuz que
in tribus statibus mũdi:alia post alia cla/
rere ceperunt:vt dum similia queqz sim
libus sitis respõdere perpendimus:eo ma
gis intẽtionẽ auctoris idagare possimus:
quo magis cõuenire noua veteribus:t ve
luci ex eisdem subsistentia consonare senti
mus. Quia vero de tribus statibus seculi
mẽtio facta est. oportet eosdẽ status breui/
ter designare:vt qui sunt ipsi status:t ad
quid sane memorie cõmendemus: exa/
eturi illud in locis suis:cũ aliquid de eis
eloquendum occurrerit.

¶ De tribus statibus mũdi. Cap.5.

PRimus trium statuuz de quibus
nobis sermo fuit sub tẽpore legis
qñ populus dñi adhuc pro tẽpore
paruulus seruiens erat sub elemẽ
tis huius mundi non valens adipisci li/
bertatem spũs:quousqz veniret ille q ait.
Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Joã.8.
Secũdus status fuit sub euangelio t ma/
net vsqz nunc in libertate quidẽ respectu
preteriti:sed nõ in libertate respectu futu
ri. Dicit enim apostolus: Nunc ex parte
cognoscimus t ex parte pphetamus:cuz
aũt venerit quod pfectũ est euacuabitur
quod ex pte est. Et alio loco. Dñs aũt spi
ritus est:t vbi spus dñi:ibi libertas. Ter/ 1.col.13
tius ergo status erit circa finẽ seculi: iam 2.col.3.
nõ sub velamine litere:sed in plena spus
libertate:qñ euacuato t ỏstructo pseudo:
euãgelio fi'ij pditionis:t pphetarũ eius:
hi qui ad institiã erudient multos:erunt
sicut splendor firmamẽti:t quasi stelle in
perpetuas eternitates. Et primus quidẽ Da.12
status qui claruit sub lege t circuncisione
initiatus est ab adam. Secundus qui cla
ruit sub euangelio initiatus est ab Ozia.
Tertius ąztum datur intelligi ex nume/
ro generationum:a tpe sancti Benedicti
cuius precellens claritas expectanda est
circa finem:ex eo:vz:tempore quo reue/
labitur Helyas t incredulus iudeorum
populus conuertetur ad dominuz:ita vt
in eo spiritus sanctus videatur voce sua
in scriptura clamare. Pater t filius vsqz
modo operati sunt:t ego operor. Ut enim
litera testamenti prioris proprietate qua/
dam simlitudinis videtur pertinere ad
patrem. Litera testamenti noui pertine/
re ad filium. Ita spiritalis intelligentia q
procedit ex vtraqz ad spiritum sanctum:
Et rursum sicut ordo coniugatorum:qui

primo tempore claruit: proprietate similitudinis videtur pertinere ad patrem. Ordo predicatorum qui secundo ad filium: ita ordo monachorum cui extrema magna tempora data sunt: ad spiritum sanctum. Et secundum hoc primus quidem status ascribitur patri. Secundus filio. Tertius spiritui sancto: licet alio modo vnus dicendus sit status mundi: & vnus populus electorum: & omnia simul sint patris & filij & spiritus sancti. Nec illi auctoritati patrum putetur esse contrarium qua dictum est. Tempus ante legem. tempus sub lege. & tempus sub gratia: qr & illud in suo genere dici necessarium fuit: & istud in suo necessarium est. Nam vt teneamus vtrunq;. Tertia quoq; assignatio temporum adiungenda est. Idest tempus sub litera euangelij. Tempus sub spirituali intellectu. Tempus manifeste visionis domini. Omnia tempora simul quinq;. Licet quintum quod erit in patria abusiue nō proprie tempus dicatur: dicemus tamen phemni seculorum tempore. Primus itaq; tempus ante legem. Secundum sub lege. Tertium sub euangelio. Quartum sub spirituali intellectu. Quintum in manifesta visione dei. Sic
ps.83. enim oportuit electos dei ire de virtute in virtutem & transire de claritate in claritatem donec videatur deus deorum in syon. De lege naturali ad legem moysi: de lege moysi ad euangelium. de euangelio Christi ad spiritalem intellectum: de spirituali intellectu ad veram & eternam contemplationem dei. Ultro autem modo in quinq; distinctionibus istis manet inuolutū & consignatū sacrum mysteriū trinitatis: ita vt seipso manens integrus in nullo patiatur scandalum: circa mysterium vnitatis. Sed primo ostendamus hoc in minimis vt facilius possimus ad
Ge.21. maiora transire. Abraam genuit Isaac:
25.30. Isaac genuit Jacob: Jacob genuit Joseph: Joseph genuit Effraim. Hi quinq; viri iusti magni extimati sunt coram deo: in nullo sicut hi qui reprobati sunt a domino habentes redargutionem eo q; elegit illos dominus in signum ad designanda incerta & occulta sapientie sue. Non quidem omni populo sed eis qui in spiritu vocati sunt israel. Igitur habraam significat patrem: Isaac filium: iacob spiritum sanctum. Et hoc quidem ita est: sed nequis existimet nō esse in patre filium & in filio patrē: oportuit exhiberi aliud mysteriū i quo ascriberet nomē paternitatis: isaac cui videbat ascripta similitudo filij: ꝑm qō dicendū est isaac significare patrē: iacob significare filiū: ioseph spiritum sanctū. Hoc eni nos aliquādo intelligere cogunt sacra mysteria: que diuersa nimis & multiplicata sunt. Rursum nō esse in patre & filio spiritū sanctū: & i spiritu sancto patrem aut filium humana fragilitas existimaret: data est iacob significatio patris: ioseph significatio filij: Effraiz spiritus sancti: & inuentus est iacob primus qui putabatur vltimus in mysterio trinitatis: vt nihil in ea prius aut posterius esse credamus: nihil maius aut minus: sz tota tres psonas coeternas sibi eē & coequales. Patriarcha ergo habraam: patriarcha isaac: Atha/nasius
patriarcha iacob: & ab eisdem dissemina/tus est populus israel: quia creator generis humani pater: creator filius creator: & spiritus sanctus. Secundum hoc quoq; tempus: quod fuit ante legem ascribitur patri: tempus quod sub lege filio ascribitur: tempus quod vocatur gratie: spiritui sancto. Et hoc quidem digne satis. Tempus ante legem ascribitur patri: idest tempus illud in quo peccatum non imputabatur: cum lex non esset: sed tñ regnauit mors ab Adam vsq; ad Noysen: quia terribilem se per hoc iudicium ostendere voluit deus pater in consilijs suis super filijs hominum vt icuteret timorem suū generi humano: quod nesciens causam culpe tali se animaduersione sentiebat puniri. Tempus quod succesſit sub lege ascribitur filio: quia ipse est magister & legislator qui illuminat omnez hominem ve-
Joā.1. nientem in hunc mundum. Tempus

2.cor.3 autem gratie ascribitur spiritui sancto: quia vbi gratia est aboletur lex & vbi spiritus dei: ibi libertas. Rursuz illud quod fuit sub circoncisione & lege: hoc est ab habraam vsq; ad Christum ascribitur patri: quia in eo multipharie multisq; modis locutus est deus pater: patribus in pheb.1. phetis: Tempus quod succesſit sub euangelio: ascribitur filio: quia in ipso idem filius mūdo apparuit manifestus: & doctrina euangelij sui conuertit ad seipsuz multitudinem gentium. Tempus quod omnino erit ammodo sub spirituali itellectu ascribitur spiritui sancto: quia datus hominibus abundantius docebit eos quos repleuerit omnem veritatem: & eos qui vsq; ad ptesens in perfidia perseuerant neq;q; sibi in aliquo obuiare valentes: vocabit de tenebris ad admirabile nomen suum: Rursum tempus istud quod decursum est a Joanne baptista: vsq; modo: ascribitur patri quia in eo procreat sibi fi
Mat.3 Mat.1 Joā.1. lios spiritales per spiritum sanctum quez misit super Christum in specie Columbe: de quo & renascūtur quotidie qui sunt filij dei: vt clarificetur pater in filijs. Tempus quod erit animodo vsq; ad consummationez seculi: ascribitur filio: quia quod in Christo nato secundum carnem designatum est: in eo secundum spiritum: Opz plenius consumari. Seculū futurū quod erit post resurrectionem: ascribendum est spiritui sancto: quia ibi non soluz anime: que natura subtiliores sunt verum corpora nostra spiritalia erunt: & tem plum spiritus sancti: quando & consumptis vniuersis corruptionibus carnis: solus idem spiritus regnabit in eis. In assignatione primi mysterij: datum est spiritui sancto tempus euangelij. In assignatione secundi: tempus spirituale intellectus. In assignatione tertij vita futuri seMat. 22. culi. In qua neq; nubent neq; nubentur sederunt sicut angeli dei in celo. Sed putas horum aliquid sine causa? Absit. Propter hec enim tria: tribus modis tribus vicibus missus siue datus: legitur spiritus sanctus. Primo in specie columbe. Secundo in sufflatione: Tertio in igne. Primo ostensum est q; procedit a patre. Secundo q; procedit a filio. Tertio q; idem spiritus vbi vult spiret: & diuidat de suo singulis prout vult. Hec regula mysteriorum frequens est satis in diuina scriptura: & ea generaliter patres vtuntur: & licēt ipsi forte non apertius exprimant causam: cur videlicet: ea persona que aliquando accipitur in significatione patris: aliquando accipiatur in significatione filij: aliquando in significatione spiritus sancti: & econuerso. Que cum vniuersaliter vera sint: & fideliter amplectenda in locis suis. Nos tamen illorum temporum status in vsum exponendarum scripturarum proprie tenere decreuimus: in quibus sunt idiuidue trinitatis opera lucidiora & manifestiora claris exhibent sacramentis: hoc est sub tē/pore litere testamenti veteris: sub tempore litere testamenti noui: & sub tempore spiritualis intellectus: quod erit ex hoc nūc vsq; ad cōsumationē seculi. Ubicūq; ergo de tribus statibus absolute fit mention in hoc libro pretermisso tempore illo quod fuit ante legem: secundo post finem mundi futuro. Primuz statum esse dicamus ab Habraam siue iacob vsq; ad Joannem baptistam. Secundum a ioanne baptista vsq; ad tempus plenitudinis gentium. Tertium ex eo vsq; ad consummationem seculi. Hec de tribus statibus dicta sunt: vt sciamus vnde agitur: cum de eis facimus mentionem. Nunc de cōcordia videamus.

Mat.3 Mar.1 Luc.3.

¶ Assignatio concordie duorum testamentorum. Cap.6.

Si secundum q; se mutuis vultibus duo: que scriptura sepe commemorat testamenta respiciūt: concordiā duorū temporū volumus assignare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primus temporis cursus: a iacob patriarcha inchoandus est: z terminādus in xpo. Secundus a Xpo vsq ad finem seculi: quando rursuz ad faciendum iudiciū ventur⁹ est in gloria xps: facta fuit tamen illic initiatio in babaā: hic in zacharia patre ioannis. Sin vero quia testamentum nouum geminum est z quasi duplex: pro eo q non solum filius in carne apparuit: verumetiam z spiritus sanctus reuelari dignatus est hominibus in columba z igne: z nō solus filius missus est: vt redimeret mundum: verumetiaz z spiritus sanctus qui procedit ab ipso complere que ipse inchoauerat. Tempus istud quod dicit gratie in duas temporuz portiones distingui tur: qō omnino necessariū est: inuenimus in tribus statibus magna quedam opera dñi distincta proprietatibus suis: in quibus trinā cōcordiā oporteat assignari: saluo intellectu superiorū: z prima illa assignatione que duo velut ex equo testā pcordat: Non.n.manus aliqd sunt filij z spūs scūs: q̄z solus p̄: aut minus aliqd solus filius: aut solus spūs scūs: z ideo simplex relatio est noui testi ad vetus z equa secūdi status ad primum: z tertij ad scōm. Inde est vt z duo testā que scriptura cōmemorat: z opa triū statuū que equaliter i singulis magna sunt: simplex hinc z inde similitudo ꝓspiciat. In prima distinctione taliter cōcordia assignāda est. Tēpus primi sigilli a Jacob patriarcha vsq ad moysen z Josue. Tempus scōi a moyse z iosue vsq ad samuel z dauid: Tēp⁹ tertij a samuele z dauid vsq ad helyaz z helyseuz. Tēpus quarti ab helya z helyseo vsq ad ysaiaz: z ezechiaz. Tēpus quinti ab ysaia z ezechia vsq ad trāsmigrationē babilonis. Tēpus sexti a transmigratiōe babilonis vsq ad obitū hester aut malachie ꝓphete. Tēp⁹ septimi ab obitu malachie vsq ad zachariā p̄rem Joannis baptiste. Hec in veteri: In nouo autē sic.

3 Reta Aptio primi sigilli a zacharia p̄re Joānis: magis aūt a resurrectione dñi vsq ad obituz sancti Joānis euāgeliste. Apertio secūdi ex eo tpe vsq ad Cōstātinū augustum. Apertio tertij ex eo vsq ad Justinianum. Aptio quarti ex eo vsq ad Karolū. Apertio quinti ex eo vsq ad pītes dies: in qb⁹ initiata apertione sexti percutienda est noua babilon: scōm q ostendit in ꝓphetis z liber iste apocalipsis manifeste demōstrat: licet nec dum quinta cōsummatione accepe/rit. Cōpleta vero apertione sexta: erit sabbatuz dñi sctūm. De quo dicit apostolus. Relinquitur sabbatism⁹ populo dei: quo/usq veniat dominus ad extremum iudicium: p̄eunte ante faciem eius helya propheta sicut quondā p̄eiuit Joānes baptista. Quia vero sabbatum labores p̄ceunt z quietem certamina: notanda sunt inde israelitica p̄elia: hic ecclesiastica bella: siue que tunc pro fide vnius dei: qui creator est oium: siue que nūc pro nomine xpi qui verus est z vnus cū patre deus: per quē facta sunt oia: fideles pertulisse legunt: vt dum similia bellorum gesta in duobus testamētis perpendimus: agnoscamus verā esse saluatoris sentētiā qua dicit. Pater meus vsq modo operat z ego operor: In tēpore primi sigilli habuit cōflictū israel cuz egyptijs qui euz multis doloribus affligētes: seruitutis quoq vinculo compeditum tenebant: ita vt non liceret eis egredi ad explenda iussa dñi in desertum nec cessare ab operibus laterū que sibi indixerat rex egypti. In tēpore quoq apertionis prime sub quo terminato in patribus testamento veteri: inchoatum est nouuz surrexit itez pro patribus: nouus z spiritualis israel qui aduersus nouos egyptios iudeos nouū propter spirituz iniret certamen: nouo quoq moyse qui est fidelissimus legis lator z p/phetaruz oium dñs inchoante: vt quomodo: in illo primo conflictu silentibus filijs israel: moyses famulus dñi dimicauit z vicit: ita z hic tacentibus electis qui sub onere legis z lre oppressi laboze superuacuo insudabant solus xps iesus pugnaret z vinceret eosq in manu valida z extēta a litterę superstitione z legis eriperet seruitute: in cuius tamen concordie serie illud vigilantur obserua quod in domino nostro iesu xpo qui lapis est angularis oium antiquoz patrum opera virtute quadam siue potentie

Mota

Mat.3 a tuū.2.

Hebr.4

Apoc. vlti.

Jo.3.

Jo.3

potentie ostēdūtur infixa z nihilominus que in filijs, complenda erunt tēporibus suis: ita vt in operibus eius tam noua q̄z vetera redigantur in summa: Ex qua re mirum aliquid accidit: vt sicut ipse vbiq̄z est: ita in q̄z pluribus scripture locis inueniatur vnus ipse respondere tam multis patribus testamenti prioris z tamen in cōcordie serie soli respondeat patriarche Jacob: qui sic in veteri testamēto genuit duodecim patriarchas: quomodo apostolos totidem: ipe qui verus est israel procreauit in nouo: excepto q ibi caro ex carne: hic spiritus ex spiritu propagatus est: teste veritate ipsa que dicit. Quod natum est ex carne caro est: z quod natum est ex spiritu spiritus est. Non igitur christus iesus ita in cōcordia respuit Moysen: quomodo Jacob patriarcham: sed sicut alioz quēlibet qui typum eius pro loco z tempore tenuisse: probātur. Quo circa: vt patriarchas duodecim respiciūt apostoli primi: ita Moysen z Aarō, Paulus z Barnabas apostolorum nouissimi: quia sicut Moyses z Aaron p̄cesserunt filios israel egressuros de egypto z progressuros in terram chananeorum: ita Paulus z Barnabas fidelem populum exiturū de synagoga incredula z transiturum ad pronuntias paganoz: Pugnauit moyses pro libertate israelis: pugnauit z Paulus. Ille vt cessaret seruitus que erat in faciēdis lateribus. Iste vt cessaret seruilis lex que erat in opibus carnis z vterq̄z donāte deo prostratis hostibus triumphauit: Nec mirum: quis.n.pugnabat in illis: nisi ille de quo in psalmis dicit. Dñs fortis z potēs in p̄elio. Et de quo per Joānez dicitur in libro isto: Cum aperuisset vnum dei septē sigillis audiui vnum de quatuor animalibus dicens tanq̄z voce tonitrui. Veni z vide: z vidi z ecce equus albus: z qui sedebat super illum habebat arcum: z data est ei corona z exiuit vincens vt vinceret.

Act.13.

Jos.vl.

Perseuerauit ergo primum sigillum vsq̄z ad obitum Josue z vniuerse generationis illius q̄ egressa est in patribus ex egypto: sed tamen a Jordanis transitu in

Exo.17

Jud.12.

ibi.20.

4.reg. 24.

choauit secundum. Eodem modo apertio prima vsq ad dormitionem sancti Joannis cuius est liber iste per plurimam z euidentem concordiam cuz Joseph: z Josue comprobatur habere. Quare autem cum duobus vnus? Quia prohibiti sunt patres mortis debito diutius in hac vita manere. Et ideo necesse erat suppleri filios loco patrum: vt q minus patres expleuerant suppleretur in filijs. Non soluz autem propter hoc: sed z propter alia figurarum enigmata de quibus quod deus donauerit in suis locis dicetur. Sed neq̄z illud silendum puto q cuz bella egyptiorum pertineant ad primum sigillum: chananeorum ad scōm: nequaq̄z tamē bella secundi vsq ad initium temporis sui dilata sunt: sed manente adhuc tempore primi initiata sunt in transitu bella secundi: quod in alijs quoq signaculis obseruandum est: In tempore itaq̄z secundi sigilli bella chananeoruz secuta sunt p̄o quibus in ecclesia Christi paganorum certamina successerunt: inchoata quidez sub apertione prima: sed consummata in diebus apertionis secunde. In tempore sigilli tertij facta sunt scismata inter iudam z israel errorezq̄z varij orti sunt in vtroq̄z regno: sed magis in tribubus israel p̄o quibus inter se diutius pugnauerunt: z aliarum quoq gentium: bella grauissima orta sunt: In tēpore sigilli quarti p̄eeuntibus syriozum p̄elijs successerunt bella assyriozum: p̄o quibus in ecclesia Christi p̄eūntibus bellis persarum orta sunt bella agarenorum: Tempore vz apertionis quarte: quorum atrox immanitas vsq ad p̄sens tempus perdurat. In tempore sigilli quinti p̄eeuntibus aliquantis egyptiorum p̄elijs cum adhuc superesset aliquid de procellis assyriozū secuta sunt in tribu iuda certamina chaldeorum per que, z iudeorum regnum dissipatam est: sicuti iam dixi sub sigillo quarto absoztum est iper assyrios regnum Samarie translatis ex ea decem tribubus p̄opter iniquitates suas: verum tamen ciuitatis Samarie replete sunt semine alieno gentibus aduenis z adulte/

Universidad de Deusto
Biblioteca

rinis:que tamẽ(q; misit dñs leones in illas ⁊ deterruit eas plaga fortitudinis sue) compulse sunt ⁊ ipse accipere legem dñi: ⁊ mentiri se esse de filijs israel nisi forte reliquie israelis q̃ manus assyrioꝝ, latitates euaserant cõtrahẽtes matrimonia cũ eis/dẽ: vnus cũ eis populus facte sunt: ⁊ hoc
Jo.4. fit quod ait dño samaritana illa. Numqd tu maior es patre nostro Jacob ⁊ patres
4.re.7. nostri in mõte hoc adorauerunt: vos aũt dicitis q; Hierosolimis est locus in quo nos oportet adorare: fuerũt (iquit scriptura) gentes iste metuentes dñm: sed nihilominus idolis suis imolantes. Secunduꝝ hoc accidit ecclesie orietali designate in decem tribubus israel ex eo tempore ex quo in partibus illis crebri agarenoꝝ impetus inũdare ceperunt: Uident ⁊ enim ⁊ ipse
ecclesia orientalis. aliquid esse: cum nihil sint: q; ex eo tempore (vt hystorie referũt) ab ecclesia romana scisse sunt: quãuis nõ defuerit in eis reliquie querentes in corde bono ⁊ integro
4.re.19 deũ patrum suoꝝ: sicut ⁊ de reliquijs israel Helye a dño dictũ est. Reliqui mihi septẽ milia viroꝝ qui nõ curuauerũt genua sua ante Baal. Sic ergo visa est stare vsq; nũc orietalis ecclesia: ꝛ vix in paucis reliquijs perseuerat in fide: q; extra corpus ecclesie seponẽduz est: qd petri ecclesie non adheret: sicut sub sexto angelo tuba canẽ-
Apo.11 te Joanni dr: Surge metire templũ dei ⁊ altare ⁊ adorantes in eo: Atriuꝝ aũt quod est foris tẽplũ eijce foras ⁊ ne metiaris illud: q̃m datũ ẽ gẽtibus: Nõ sic aũt in Juda nõ sic: sed licet pro sceleribus suis trãsmigraret ⁊ ipsa nihilominus tamen in ba-
Hie.25. Bañ.5 bylone posita prophetaruꝝ solamina non amisit ⁊ cõpletis septuaginta annis pcussa babylone ⁊ rege eius iubente Cyro rege persarum terre sue de qua transmigrauerat: restituta est que mox vt in ipsa recepta est restaurauit altare: fundauit tẽpluꝝ ⁊ licet in angustia tẽpoꝝ restituit muros ciuitatis deterrentibus se hostibus in circuitu: ⁊ vim faciẽtib⁹ inimicis. Nec illud mouere debet q; impium grecoꝝ hucusq; perdurare cognoscit: q; sicut romanũ imperiũ, imperio chaldeoꝝ assimilatum est. ita cõstãtinopolitanũ extremo regno egypti numerũ q; ⁊ in regno grecoꝝ cõtinet in spũ samaria ⁊ egyptus ⁊ in regno latinoꝝ Hierusalẽ ⁊ babylon: vt ergo in gnto tẽpore reges egypti ⁊ babylõis quandoq; videbantur amici fuisse regũ iuda deterius pre ceteris gẽtib⁹ afflixerũt eos: ita in tempore ecclesie quinto ⁊ maxime a diebus henrici primi imperatoris alamanoꝝ mũdani principes qui xpiani dr ⁊ qui primo videbant venerari clerum: deterius pre gentibus q̃ ignorãt deum auferre queserũt libertatẽ ecclesie ⁊ quantũ ad eos ptinet abstulisse noscunt. Quo enim datur cornu potẽtie hoibus impudicis eo succũbente Hierusalẽ gloriaꝝ quasi domina babylon in sceleribus suis ⁊ dña vniuerse terre ingemiscẽs ⁊ sustinẽs obmutescit. Ueniet: veniet tps: imo ⁊ iã venit in quo percutiet superba aperietq; dñs oramutoꝝ ⁊ linguas infantũ faciet cõtra illaꝝ
Bañ.5 disertas. In tpe deniq; sexti sigilli soluti sunt de carcere suo medi ad percutiẽdos chaldeos per quos ⁊ superbia babylonis que ascendebat vsq; ad celos prostrata est vsq; ad infernũ: ⁊ humilitas Hierusalẽ in sublime leuata. Ut enim legimus in libro Esdre quod etiam libri regum in extrema sui parte cõmemorãt primo ãno quo Cyrus persa regnare cepit: ⁊ vtiq; vt doctores dicũt vna pariter cum Dario medo qui pcussit balthasar ⁊ regnũ eius: ⁊ primus de gente medorum regnasse legitur in babylone: vniuerso regno suo scribi secit edictum vt quicunq; esset in eo de semine iudeoꝝ: vellet q; ascẽdere in terram iuda ad restaurãdã domũ dei: quã succẽderãt chaldei ascẽderet ad eã se cure accepta licẽtie libertate: ⁊ ceteri de locis suis vnusquisq; prout vellet ⁊ posset subsidia minis-
Sedõ parvi. Primi Esdr.1 traret: Circa illud quoq; tẽpus: siue post necem Balthasar ⁊ regnũ Darij: siue qd magis credit: ⁊ sicut ex nomine sacerdotis qui legitur in libro Hieremie pphete qui intitulat baruch colligitur ante illud hystoria Judith cuius supra fecimus mẽtionẽ cõpleta esse mõstratur ⁊ post ipsam Hester: ⁊ in illa quidem finis fuit persecu-

tionis assyrioꝝ: in ista initium persecutionis macedonum. Fuit enim aman vt iam diximus macedo: sic ⁊ alexander ⁊ antiochus: qui pcusso Dario rege regnauerũt in pside. Hesta sũt hec tria sub tpe signaculi sexti: pro qbus in vicino tpe similia cõsumãda sũt: vt in eis quoq; apertio sexta: ac si candor lucis erũpat: vt que hactenus in tenebris legimus, pferantur in lucẽ ⁊ q̃ auribus percepta sunt in cubiculis prediceñt super tecta: Qui ergo hz aures audiẽdi audiat. Pro rege illo superbissimo qui sibi nomen diuinum arrogare nõ metuit cuius pnceps militie nomine holofernes a Judith honesta femina interfectus est:
Judith 13. Rex superbissimus. Ap.17. Rex q̃dã supbissimus surrecturus erat q multa in xpiano populo mala cõmittere: ⁊ quo beato Joãni i sexta parte libri p angelũ qui sibi hoc ostendebat inter cetera dr. Reges septẽ sunt: quinq; ceciderũt ⁊ vnus est: ⁊ vnus nõduz venit: Si qnq;
Apo.5. ceciderũt: ⁊ vnus est: ⁊ vnus nõdum venit: restat vt sermo Joãni de sexto rege ⁊ de sexto tpe factus: esse credat sub quo librum qui signatus erat solutis prope cunctis signaculis aptum oportuit exhiberi.
Da.7. De quo ẽt rege: vt supius scripsimus Danieli per angelum dictũ est. Quarta bestia quartũ regnuz erit in mundo quod maius erit oibus regnis ⁊ destruet vniuersaz terram ⁊ cõminuet eaz. Porro cornua decẽ: ipsius regni decem reges erũt: ⁊ alius surget post eos: ⁊ ipse potẽtior erit prioribus ⁊ tres reges humiliabit: ⁊ sctõs altissimi conteret: ⁊ putabit q; possit mutare tpe ⁊ leges: ⁊ tradent in manu eius in tẽpus ⁊ tpa ⁊ dimidium temporis. Hec de rege sexto de quo ⁊ dr vnus est: Quid de septi-
Da. 8. mo rege de quo ⁊ dr: nõdum venit. Surget inquit rex impudens facie ⁊ itelligẽs propositiones: ⁊ roborabit fortitudo eius: hz nõ in viribus suis: ⁊ supra q̃z credi pót vniuersa vastabit. Et quidẽ sextum regẽ solum a pncipio regnare opz: vt veraciter dici possit vnus est ⁊ vnus nõdum venit sed tũ vt xps iesus secutus est Joãnez baptistã ⁊ factũ est duoꝝ Joãnis. s. ⁊ xpi tẽpus vnum: Sic vt ego extimo septimus rex prius veniet q̃z deficiat sextus ⁊ erit eis votũ vnum ad complenda opera patris sui: sicut factũ est Neroni ⁊ Symoni mago vnum coꝝ ⁊ vna volũtas ad resistẽdũ veritati quã annũtiabãt apostoli. Et hoc qdem ꝓsumanda in proximo velit nolit mũdus sine mora cõtingẽt ⁊ percutiet inter hec filia babylonis a regibus illis decẽ q̃ scripti sunt i volumie isto sicut vetus babylon percussa fuit a dario rege medoꝝ vt distant hij qui ambulant in superbia dñi esse terrã ⁊ regnare altissimuz sup filios hoium: Et bene decẽ reges illi vni per cõcordiã resonant q; licet rex medoꝝ vnus fore legatur: Hieremias tamẽ ꝓpheta nõ vnum tm̃ regem venturũ esse pdixit: sed plures: nec simpliciter contra babylonẽ: sed contra filiam babylonis vt
Apo.7 Bañ.4 Hie.50 aperte ostẽdat super filiam esse complendũ id qd̃ non accidit super matrem. Sic enim scriptum est in eodem. Ecce populus venit ab aquilone ⁊ gens magna ⁊ reges multi cõsurgẽt a finibus terre arcum ⁊ scutum apprehendent crudeles sunt ⁊ in misericordes. Uox eorũ quasi mare sonabit: sicut vir paratus ad prelium cõtra
Hie.51 te filia babylõ. Et post pauca. Curauimꝰ babylonẽ ⁊ nõ est sanata derelinquamus eam: ⁊ eamus vnusquisq; in terrã suã: qm̃ peruenit vsq; ad celos iudiciũ eius: ⁊ vsq; ad nubes eleuatum est: Suscitabit dominus deus spũm regũ medoꝝ: ⁊ cõtra babylonẽ mens eius vt perdat eam. Ecce aperte dicit Hieremias multos reges vẽ- Ap.17.
turos contra babylonẽ non vnũ secundũ ea q̃ scripta sunt in libro Apocalipsis de decẽ regibus illis: siue q; veraciter decez Bañ.5
erunt: siue q; de denario numero multitudo aliqua designat. Nec illud mouere debet q; deleto nomine regis illius q se deũ terre prẽdicari faciebat sub rege medoruz Ap.17.
atq; persarum templum dei ⁊ ciuitas restituta sunt cum aperte liqueat ex libro Apocalipsis q; reges illi qui vẽturi sunt in auxilium bestie agni sceptro subijcient hauꝫ dubiũ q; superati gladio xpi gladio nõ tam ferri q̃z verbi. Sic enim de eisdez regibus in sexta parte scriptum est. Decẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

cornua que vidisti decem reges sunt qui
qui regnũ nõdum acceperũt:sed potestatẽ
tanq̃z reges vna hora accipiẽt post bestiaz.
Ap.17. Hi vnum cõsiliũ habent ꝛ virtutez ꝛ po/
testatem suã bestie tradent. Hi cum agno
pugnabunt ꝛ agnus vincet illos:qm̃ dñs
dñoz est ꝛ rex regũ ꝛ qui cũ illo sũt voca/
ti electi ꝛ fideles. Et dixit mihi. Aquas q̃s
vidisti vbi meretrix sedet ppli sunt ꝛ gen
tes ꝛ lingue. Et decez cornua q̃ vidisti in
bestia:hi odient fornicariam ꝛ desolatam
facient illam ꝛ nudam ꝛ carnes eius man
ducabũt:ꝛ ipsam igni cõcremabũt. Ex q̃
re manifeste colligitur q̃ contra supbiam
babylonis tam reges illi q̃z ꝛ bestia cõspi
rabunt simul:ꝛ nihilominus cõtra regem
xp̃m erigent calcaneũ suum querẽtes no
mẽ ipsius(tanq̃z eius qui nihil possit:)de
lere de terra vt statuãt blasphemiam ma/
humeth:sed tñ xp̃s vincet illos pugnans
aduersus eos in reliquijs electoꝝ suoꝝm
sicut quõdam vicit romanos qui nõ solũ
Hierusalẽ illã terrenã(que ꝛ ipsa in spũ
babylon erat)terribiliter percusserũt:ve/
rũetiam ꝛ contra xp̃m multa instãtia pu/
gnauerũt. Deficiet ergo bestia ista que mo
do insuperabilis esse videtur:vt cõpleat
quod ibi scriptũ est de ea:Bestia quã vi/
Ap.17. disti fuit ꝛ non est:sed rursuz post paucos
annos vel dies ascẽsura est de abysso. Hoc
est de populo infideli qui semp est instabi/
lis sicut abyssus ꝛ rursus collectis regib⁹
multis pugnabit ꝓtra xp̃m ꝛ seruos eius
maxime ad suggestionẽ alteri⁹ bestie ascẽ/
dentis de terra:illius bestie :dico que di/
cta est a Joãne:pseudo ꝓpheta vtente sin
Ap.19. gulari numero ꝓ plurali:qui tamen cõ/
misso magno ꝓlio illo:in quo ꝛ multi co/
ronabunt martyrio:propter quod ꝛ veste
aspersa sanguine rex noster in articulo illo
indutus esse describitur: ꝓsternẽtur oẽs
gladio xp̃i ꝛ cõuertentur ad eũ capta:vz:
bestia cũ ipsa pseudo ꝓpheta ꝛ misso cuz
ea pariter in stagnũ ignis:sicut apte in se/
quẽtibus demõstratur cum dicitur:Vidi
Ap.19. celuz apertũ:ꝛ ecce equus albus:ꝛ qui se/
debat super eum vocatur fidelis ꝛ verax
ꝛ in iustitia iudicat ꝛ pugnat. Oculi autẽ
eius sunt flãma ignis ꝛ in capite eius dia
demata multa habens nomen scriptũ q̃ nẽ
mo nouit nisi ipse ꝛ vestitus erat veste
aspersam sanguine ꝛ vocabatur nomẽ ver
bũ dei ꝛ exercitus qui sunt in celo seque/
bãtur eũ in equis albis vestiti byssinũ al/
bũ mundũ ꝛ de ore eius procedit gladius
acutus vt in ipso percutiat gẽtes ꝛ ipse re
get eos in virga ferrea:ꝛ ipse calcat torcu/
lar vini furoris ire dei omnipotẽtis:ꝛ hz
in vestimẽto ꝛ in femore suo scriptũ. Rex
regũ ꝛ dominus dñantium:ꝛ paulopost.
Ap.19 Vidi bestiã ꝛ reges terre ꝛ exercitus eoꝝ
cõgregatos ad faciendũ prelium cũ illo q
sedebat in equo ꝛ cum exercitu eius:ꝛ ap
prehensa est bestia ꝛ cum illa pseudo pro/
pheta qui fecit signa coram ipsa:quibus se
duxit eos qui acceperũt caracterem bestie
ꝛ qui adorauerũt imaginẽ eius:viui mis/
si sunt hi duo in stagnũ ignis ardẽtis sul/
phure:ꝛ ceteri occisi sũt in ¦gladio sedẽ/
tis super equum qui ꝓcedit de ore ipsius.
En ex verbis istis manifeste colligit q̃ be
stia illa que ascẽdit de abysso que aliquod
spãle regnũ paganorum designat vna cuz
bestia illa altera que ascendit de terra quã
Joãnes ipse nominat pseudo ꝓpheta:ꝛ
reges multe qui seducent ab eis cõsurgẽt
vna pariter ad pseq̃ndaz ecclesiã:sicut in
sexto capitulo quinte partis manifestius
dix̃. Vidi de ore draconis ꝛ de ore bestie ꝛ
Ap.16 de ore pseudo ꝓphete spũs tres imũdos
Nota. in modũ ranaꝝ:sunt.n.spũs demoniorum
facientes signa ꝛ procedent ad reges toti⁹
terre cõgregare illos in ꝓlium ad diẽ ma/
gnũ dei omnipotẽtis. Verũtamẽ iustus il
le iudex qui facit misericordiã ꝛ iudicium
pia moderatione inter seductores ꝛ sedu/
ctos distinguet:ita vt illos puniat ꝓpter
iniquitates eoꝝ:istos deterreat ꝛ illumi
net ꝓpter misericordiã suã. Et notandum
q̃ in sola sexta parte dictus est rex regum
ꝛ dñs dominãtium:hoc est in eo loco vbi ibi.17
dicitur. Hi cum agno pugnabãt ꝛ agnus
vincet illos:qm̃ dñs dominoruz est:ꝛ rex
regum:ꝛ qui cũ illo vocati sunt electi ꝛ fi
deles:ꝛ in sequẽtibus vbi scriptum est de
eo. Hz in vestimẽto ꝛ i femore suo:scriptũ

rex regũ

rex regũ ꝛ dñs dominantiuz. Ulq̃z et eniz
ad sextum tempus:ꝛ articulũ illum tpis:
in quo hec fient: permittit deus regna/
re ꝛ supbire inimicos suos:sustinens blas/
Jo.ꝛ 7. phemantiuz linguas ꝛ cõuiti⁹ horum im
piorum expectãs cõgruũ finem patiẽtie sue:
cũ vero excitabitur quasi dormiens a som
no ꝛ exurget quasi potẽs crapulatus a vi
no vt ponat inimicos suos scabellũ pedũ
suoꝝ:tunc vere apparebit q̃ ipse solus sit
dñs ꝛ solus deus:ꝛ ipse cui debetur impe
rium ꝛ sublimitas regni. Hoc est enim il/
Dan.7 lud quod in supascripta Danielis visio/
ne de rege illo superbissimo:scriptum est.
Et iudiciũ sedebit vt auferatur potentia
ꝛ cõteratur ꝛ dispereat vsq̃z in finẽ:regnũ
aũt ꝛ ptãs ꝛ magnitudo regni que est sub
ter omne celũ datur populo sctorum altissi/
mi. Et in visione nabuchodonosoris: quaz
exposuit Daniel illud idem luce clarius
demonstratur:cum dr. In diebus autem
regnoꝝ illoꝝ suscitabit deus celi regnum:
quod in eternũ non dissipabitur:ꝛ regnũ
eius alteri non tradetur. Igitur vt sub sex
to signaculo percussa est babylon: ꝛ due
persecutiones valide mote sunt contra fi
lios israel:ita ꝛ sub sexta apertione percu
tienda est a regibus:noua babylon: ꝛ ni/
hilominus fidelis populus duabus ꝓter
hoc:affligẽt pressuris:quarum vna presto
est:alia cuz tempus aderit fine mora seque
tur: Ybi post antiochũ regem datus est fi
nis veteri testamẽto:Hic post aduentum
Ap.20. gog erit cõsumatio seculi. Hec de illa con
cordia q̃ in duobus pstringit testamẽtis.

¶ De secũda assignatiõe ꝓcordie. Ca. 7.

NUnc dicendũ est aliquid de con/
cordia trium operum:hoc est de
illa concordia que in tribus stati
bus cõsistit. Propter illã namq̃z
cõcordiã dictũ est in euangelio. Erant ibi
hydrie lapidee sex posite capientes singu
le metretas binas:propter istam additum
est:vel ternas. Utrũq̃z enim vt iam dixi/
mus necessarium est. Unde cum dñs vel/
let ostendere:quot hoies essent sufficien/
tes ad testimoniũ. Jn ore(inquit)duoruz
aut triuz testiũ:stabit oẽ verbũ. Quia ergo Ma.18
audiuimus testimoniũ duoꝝ:necesse est vt Deu.ꝛ
addito tertio:audiamus ꝛ triuz. Et quia
ozbi ostendimus duo tẽpora distincta cer
tis metis ꝛ opibus suis:necesse est vt hic
assignemus ꝛ tria:quod vt fieri queat:ita
tẽpus noui testamẽti geminum esse intel/
ligatur:quomodo vt iã scripsimus vna tri
bus Ioseph sola inter ceteras gemina suis/ Exo.16
se describitur:aut sicut ille due manne go/
moz:que simul sexta feria legebãtur:q̃z q̃z
vnũ ad diẽ sextũ:alterũ pertinẽt ad sabba
tum. Ma secundũ vnam rõnem:totum tẽ
pus istud quod suo sacratissimo dñs con/
secrauit aduẽtu:sexta etas dici potest. Et
scõm aliam rõnem:sexta simul ꝛ septima.
Secũdũ ꝛ. n. illud q̃ modo diximus de
duobus testamẽtis:sexta etas dicendũ est
totũ tempus istud:ꝛ totum ascribendum
est xp̃o:sicut tps illud quod precessit aseri
bendum est patri:q̃ ibi operatus est ma/
nifeste ille qui genuit:hic operatur is qui
genitus est. Est aũt cõmune sabbatum in
regione viuoꝝ:quod agũt simul aie iusto
rũ:tam veteris q̃z noui testamẽti vsq̃z ad
occultum finẽ seculi:ꝛ in eo requies vera 2.cor.3o
est ꝛ libertas spiritus sancti:quia vbi spũs
dñi ibi libertas. Est aũt in hac re similitu
do vera genitoris ꝛ geniti: nec non ꝛ ex
vtroq̃z spũs procedentis:q̃ ibi agitur de
gloria patrum:hic de humilitate filiorum
renascentiũ ex aqua ꝛ spiritu sancto. Illic
aũt de requie animarũ que procedẽtes ex
vtroq̃z populo cõgregantur in vnum. Et
rursum sicut de litera veteris testamenti:
orta est litera noui:sic de sapiẽtia patre:sa
pientia filius natus est. Et sicut ex vtraq̃z
litera vnus spiritalis intellectus ꝓcedit:
sic a pre ꝛ filio vnus spũs sanctus. Et hec
quidem vera sunt:ꝛ in fide manentia. Sz
q̃ ꝛ illud omnino verum est:q̃ tres per/
sone deitatis coeterne sunt sibi ꝛ coequa/
les:ꝛ q̃ simul operantur omnia:ꝛ equali/
ter vniuersa:oportet nos tẽpus testamẽti
noui:duplex ꝛ geminũ intelligere:ita vt
in duobus tẽporibus ꝛ duobus populis
videatur diuisum:ꝛ in primo quidem ex/

hibere manassen:in vltimo aũt Effraim. Et secundũ hoc primũ tps attribuẽdũ est patri:Secũdũ filio.Tertium spũi sancto. Tempus quod attribuit pri:ab habraam vsq; ad Joanem baptistã.Tẽpus qõ attribuitur filio:a ioãne baptista vsq; ad pñs. Vsq; ad presens dico secundũ inittiũ tertij status:nõ secũdum finem secundi.Inter initiuz enim tertij status z finem secundi duarũ temporũ generationũ quasi cõmuniter peraguñ:vt compleatur z in eis illud prophetic̃u.Donec nascañ noua:vetera comedetis.Ubicunq; ergo dicimus. Usq; ad presens:ita recipiañ ac si totũ tẽpus generationũ istarum ad quarũ prope finẽ deuenisse videmur pro fine secũdi status z initio tertij recipiatur:Et siue dicamus vsq; ad annũ.M.CC.icarnatiõis dñi ce in quo finis est.xl. generationum siue vsq; ad presens:siue vsq; ad tẽpus plenitudinis gentiũ aut cõuersionis israel:non putek esse diuersum:q; finis in diuina pagina:largo z stricto modo accipi ꝓsueuit: ita vt aliq̃ dicatur finis mũdi tota sexta etas q̃ ichoauit a xp̃o:aliq̃ ille vltimus dies in quo vẽturus est dñs ad extremuz iudicium.Qõ si tota sexta etas dicit finis mũdi:q̃to magis vna generatio siue due vel tres finis dici põt:siue primi status:siue secũdi siue tertij.Igit̃ tẽpus primi status quod ꝓprietate mysterij attribuit patri:fuit ab habraam vsq; ad Joanẽ baptistã.Tempus secũdi quod attribuitur filio a ioãne baptista vsq; ad presens.Sed z ꝓ eo quod z zachartas z ioãnes baptista:z homo xp̃s iesus figurã retinẽt trinitatis: sicut z habraam isaac z iacob:ita cõiter incipiẽdũ est a tribus vt totũ tps eoꝝ ac si pro vna generatione z veluti pro vno principio accipiendum sit:z siue dicamus a zacharia:siue a ioãne baptista:siue a xp̃o iesu:pro principio secũdi status indifferenter accipiatur:sicut pro fine primi cũ dicimus:vsq; ad zachariã;vsq; ad ioãnem baptistam vsq; ad x̃p̃m.Eodẽ modo in fine secundi status:tres generationes vltime accipiẽde sunt. Igitur tẽpus primi status qõ proprietate mysterij attribuit̃ pri: fuit in claritate sua ab habraaz vsq; ad ioannẽ baptistã.Tempus quod attribuit̃ filio a ioãne baptista vsq; ad presens.Tempus quod attribuitur spũi sancto:a psenti tpe vsq; ad finẽ mundi:Et secũdũ hoc ita est assignãda cõcordia.Tempus primi sigilli ab habraam patriarcha vsq; ad obitũ iosue.Tẽpus secũdi vsq; ad dauid.Tẽpus tertij:vsq; ad Helitã.Tẽpus q̃rti vsq; ezechiã.Tẽpus qnti vsq; ad trãsmigrationẽ babylonis.Tẽpus sexti vsq; ad obitũ malachie.Tempus septimi vsq; ad zachariã:Hec omnia sicut supra:Exinde aptio primi a zacharia pre ioãnis baptiste: vsq; ad obitũ scti Joanis euãgeliste. Apertio secũdi vsq; ad cõstãtinũ.Aptio tertij vsq; ad iustinianũ.Aptio q̃rti vsq; ad Karolũ principẽ qui fuit in diebus pape zacharie. Exinde autẽ aptio qnti vsq; ad psens. Aptio sexti nup initiata in paucis annis vel diebus cõsumationẽ accipiet.Exinde erit sabbatũ sicut in diebus ioannis: z in eo status iste secũdus ꝓsumationẽ accipiet.Ut aũt in tpe sexti signaculi peussa est vetus babylõ:ita z nũc peutiet noua:Et sicut tũc assyrij z macedones deterruerũt iudeos:ita z nũc sarraceni z q̃ post eos vẽturi sunt pseudo ꝓphete:facient mala multa in terra:z talẽ tribulationẽ:qualis non fuit ab initio.Consumatis autem p̃fluris istis aduenier tempus beatum: tempus quod erit simile solennitati paschali: in quo reuelatis ad plenum mysteriorũ latebris:incipient videre fideles facie ad faciem:z nullus pene aut vix vllus audebit vltra negare Christum esse filium dei:q; plena erit terra sciẽtia domini:sicut aque maris opientis:exceptis dũtaxat qbusdã gẽtibus:quas ꝓducturus est diabolus in fine mũdi:ad quas sicut arbitramur v̄bũ dñi nõ pueniet.Iste erit tertius status pertinẽs ad spũz sanctũ:Qui:vz:status ita septima etas dicenda est:quomodo p̃cedẽs status etas sexta.Ut aũt in fine primi status vltimus rex anthiochus noie:ceteris maior fuit:ita in fine secundi qui erit in proximo:septimus rex ille vẽturus est:de quo dicit Joanes.Et vnus nõduz venit z ipse deterior erit oium qui fuerũt ante se:vtpote qui supra q̃ credi põt:vniuersa vastabit.Sane in fine tertij vẽturus est alius:q̃ cognominatus est gog:z ipse erit vltimus tyrannus z vltimus antix̃p̃s. Et enim antichristi multi sunt dicente Joanne. Sicut audistis q̃ antichristus venit nunc antichristi multi facti sunt. Et dominus in euangelio:multi venient in nomine meo dicentes. Ego sum christus:z multos seducent:Et rursuz surgent pseudo x̃pi z pseudo ꝓphete:z dabunt signa magna z prodigia:ita vt in errorem induc̃ant:si fieri põt etiam electi.

¶ De antichristo z draconе:z capitibus z mẽbris eius. Cap. 8.

CUm ergo cõstet oi modo multos esse antix̃p̃os: queritur qs sit ille de quo dicit apostolus. Nisi venerit discessio primum z reuelatus fuerit filius pditionis:q̃ extollit̃ z aduersat supra omne qõ dicitur deus:aut q̃ cõlitur:ita vt in tẽplo dei sedeat: ostendens se tanq̃ sit deus.Et in quo tẽporis articulo reuelãdus sit.Sed melius hoc ostẽdere:possumus(si nõ possumus) si auctoritas illa Apocalipsis in mediũ proferat:qua dicit.Signũ magnũ apparuit in celo.Draco rursus habẽs capita septẽ z cornua decem:z cauda sua trahebat tertiaz partem stellarũ celi:z misit eas in terra.Draco iste diabolus est.Corpus eius sunt oẽs reprobi.Capita ipsius:hi qui principant inter reprobos z ip̃os quoq; quibus p̃sunt:pcedũt z precellũt in malu. Primum caput ipsius p qõ effudit draco venenũ suũ:fuit herodes:per ipsuz.n.natũ x̃p̃m devorare quesiuit:z q; ipm nõ potuit:innocentes occidit.Cum ipso autez accipiendi sunt oẽs reges regionis iudeoꝝ quos in psecutione x̃pi tam regni q̃ sacinoris successores reliquit.Secundũ caput fuit Nero inter sectores principum apostolorum. Et cum ipso accipiendi sunt omnes successores eius qui vsq; ad iulianũ apostotatam persecuti sunt ecclesiam dei: Tertium caput draconis fuit Constantius Arrianus qui z ipse cum successoribus suis(perfidie dico non regni) vsq; ad tempora sarraceno/rum afflixerunt ecclesiam. Quartum caput draconis fuit Cosdroe Rex persarum cuius regnum post paucos annos datum est in manu sarracenorum z confirmata est in eo secta Mahumeth: que tempore ipsius Cosdroe in partibus arabie condebatur:Quintum caput: draconis fuit vnus de regibus babylonis noue qui volens sedere super montem testamenti z apparere similis altissimo: multas propter hoc ecclesie persecutiones ingessit:Sextum caput draconis ille est de quo dicitur in Daniele. Alius rex surget post eos: z ipse potentior erit prioribus: quamuis initium sexti, capitis a rege isto turchorum Saladino nomine sumptum putem qui nuper calcare cepit sanctam ciuitatem: quiq; peccatis nostris exigentibus in ceruicibus christianorum supra q̃, putauimus crassatus est. Quod autem aut Joannes in sexta parte. Et reges septẽ sunt.quinq; ceciderunt:z vnus est:z vnus nondum venit: ita est sermo accipiendus ac si nobis fieret: qui hic z loquimur:ac si in tempore sexto.concors esset prophetia. Numerum quia in ipso erat aperienda fidelibus: In solo enim tempore sexto:z in sexta visione libri sui instruit angelus Danielem docens illuz mysterium bestie habentis cornua decem:z in solo sexto tempore z sexta parte libri: loquitur angelus beato Joanni docens illum pari modo mysterium bestie habentis cornua decem: vt perpendant z intelligant z recogitent pariter: Hi quos Daniel z Joannes viri deo dicati z precipui castitate designant: datum sibi esse a domino nosse in hoc tempore sexto mysteria regni Dei: z scire

sacramentuz a diebus antiquis ⁊ occulta
tũ vsqz ad psens a generationibus secu/
loz. Siue ergo Saladinus iste: ille sit q
Saladinus. est scriptus in libro Danielis ꝓphete siue
nõ iste: ille sit: sed alius q vẽturus est post
eũ indifferenter tamẽ hoc totũ referendũ
est ad sextum illum regem de quo dicit io
Ap.17. annes. Et vnus est: qz ⁊ possibile est totũ
istud sub isto cõpleri: ⁊ possibile est sub no
mine sexti regis alium cõsurgere post pre
sentez in quo compleatur quod scriptuz é
de vndecimo rege: qui humiliatis tribus
regibus contra excelsum verba loquatur:
putans q possit mutare tempora ⁊ leges
Dañ.7 traditis eis in manu eius in tẽpus ⁊ tem
pora ⁊ dimidiũ tpis. Quarto septimus rex
de quo ibi dicitur. Nõdum venit: ille est
de quo in septima visione eiusdem Danie
lis dr. Surget rex impudens facie ⁊ intel
ligens propositiones ⁊ roborabit fortitu
do eius: sed nõ in viribus suis: ⁊ supra qz
credi põt vniuersa vastabit. Iste est septi/
mũ caput draconis: ⁊ iste videtur esse ille
de quo dicit apostolus: ex tollitur ⁊ aduer
satur supra omne qõ dicitur deus: aut qõ
7.cap. colitur: ita vt in tẽplo dei sedeat ostendẽs
2.thes.2 se tanqz sit deus. Iste est magnus ille tyrã
nus q facturus est multa mala in mundo:
licet t sit ⁊ alius designatus in cauda. Ita
aũt miro mõ alter in alterius spũ ventu/
Mal.4 rus est: qõ i spũ helye vẽturus erat Joã
nes: Quasi. n. vnus helyas ꝓmissus est a
dño: q ꝓphetã dicẽte. Ecce mittã vobis
Helyam prophetã. Et tamẽ duos helyas
mittẽdos a dño fore nouimus: vnus qui
iam venit: alius qui venturus est. Et qua
si de vno magno tyrãno locuti sunt viri
sancti: ⁊ tũ duo vẽturi sunt circa finẽ quo
Apo.7. rum singulus sit homo iniquus: ⁊ maxi/
mus aduersarius fidei xpiane: ille. s. ꝺ quo
dicit Joãnes. Unus nõdum venit ⁊ cum
venerit: opz illum breue tẽpus manere: ⁊
alius qui cognominatus é Gog. Nec mi
rum tũ si ita in duobus ꝓauis hoibus lu
dificare et studebit diabolus genus huma/
num: qz nihil tam affectat sub omni celo
qz inuenire per oia cõtrarius opibus crea
toris. Deniqz pro Adaz quem posuit dñs
in paradiso: ipse in ciuitate sancta permit/
tente iusto iudice deo: regem sibi ipsi pre/
parauit herodẽ. Pro noe viro iusto: ipse Mat.2
in vrbe Roma: Neronem impurissimuz
adinuenit: pro fideli habraã: Cõstantium
prestitit arrianuz. Pro moyse legislatore:
Mahumeth traditionis inique: ⁊ legis
spurcissime inuẽtorẽ. Pro dauid rege hie
rusalem: regem exhibuit babilonis. Pro
Joãne baptista: rex ille vndecimus q scri
ptus est in Daniele propheta. Pro helya Dañ.7
qui vẽturus est: missurus est illũ regem se Mal.4
ptimũ: de quo dicit in hoc libro: Et vnus Ap.17.
nõdum venit ⁊ cum venerit opz illũ bre/
ue tẽpus manere. Utrum aũt vnum isto/
rum induat diabolus ad loquẽdũ specia/
lius per os eius: an aliquẽ aliũ incertum
est: Quicunqz aũt sit ille magnus antixps
venturus est tũ clam infignis ⁊ prodigys
mẽdacibus: sicut xps in veris: ⁊ decipiet
multitudinem infinitã iudeoz ⁊ gentiũ:
ita vt pauci sint qui euadãt astutiã nequi
tie ⁊ calliditatis illius: Sicut aũt xps ie/
sus dictus est rex ⁊ pontifex ⁊ ꝓpheta: ita
Ap.17. ⁊ ipse nunc ꝓphetã: nunc pontificẽ: nũc
se regem xpm simulabit ⁊ dicet. Tam ve/
ro magna erunt signa que faciet (licet oia
falsa ⁊ mẽdacys plena) vt nulla extiment
signa xpi: cõparatiõe signoz eius. Et hoc
quidem faciet diabolus: aut per regẽ illuz
septimum: qui post sextũ vẽturus est: aut
per aliquem aliũ quem assumet in ꝓpriũ.
Quia vero vẽturus est adhuc dñs in glo
ria patris sui: ⁊ oẽs sancti eius cũ eo. Ipse
quoqz diabolus exiturus est ad gẽtes que
sunt super quatuor angulos terre: ⁊ subi/
to apparebit cũ eis: quasi iudicaturus oz/
bẽ: vt illum se esse mẽtiatur qui vẽturus
est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculuz p
ignem. Unde ⁊ multoz tenet opinio de
vltimo illo tyrãno qui vocat gog: q ipse
sit antichristus: nisi forte dicat aliquis non
esse gog ipsum antixpm: sed quasi princi/
pem exercitus illius regis quem induet
ipse diabolus: qui quidẽ post multa mala
que facturus est p pseudo xpos ⁊ pseudo

ꝓphetas: ad extremum in assumpto hoie
peccati: exiet ipsemet manifestus: ⁊ sedu/
cet gog ⁊ exercitũ eius ad persequẽdã ec
clesiam: quod videt velle Joannes in eo
Ap.20. quod dicit: Et seducẽt gentes q̃ sunt sup
quoz angulos terre gog ⁊ magog: Qua
in re illud opinari nõ est ꝓtra fidez: ne for
te ipse diabolus in assũpto hoie operetur
prius occulte in filijs diffidentie mittens
bestiã ⁊ reges terre ⁊ pseudo ꝓphetas ad
Mat. decipiẽdos si fieri possit etiam electos. Et
24. qz eisdem victis ⁊ superatis: nõ poterit p/
ualere coartatus nimis potẽtia xpi retra/
bet se ad barbaras nationes manẽs incar
ceratus apud illos per aliquot dies vel an
nos: agente interim otiũ ⁊ sabbatuz eccle
sia dei. Et rursum post pacẽ illam ducat se
cum seductũ gog ⁊ exercitũ eius: ⁊ faciat
Ezech. omne malũ quod scriptũ est in libro Eze
38.39. chielis ꝓphete. Quocũqz aũt modo istud
se habeat: erit tamen tribulatio ista veluti
in extremo articulo: ⁊ in cauda draconis
qz capita iã ꝓtrita erũt in tẽporibus suis.
Hec de septẽ signaculis ⁊ aptionibus eo/
rũ breuiter quidẽ: sed necessarie dicta sũt:
Utpote fine quoz notitia ꝺubulare p libri
istuz deuiare est: ⁊ aliqd in eo diffinire te
meritas. Quia vero donãte deo: iter quo
eundũ sit: vidimus ⁊ scimus: quo in libro
isto impetus spũs dirigat: oportet nos di
ligentius ꝓsiderare partes libri: ⁊ metas
quibus singule distinguñt nõ imemores
illius promissi: quod factũ est nobis p pro
Esa.11. phetã dicentẽ. Desolabit dñs linguã ma/
ris egypti ⁊ leuabit manũ suã sup fluuiuz
in fortitudie spũs sui ⁊ percutiet eũ in septẽ
riuis: ita vt trãseãt per eum calciati.

¶ De generalibus partibus Apocalip/
sis. Cap. 9.

Generales libri partes que perti/
nẽt ad secũdũ statũ: sex sunt ⁊ ha
rũ plurime spales. Singule enim
harũ partiũ: quibusdã certis capi
tulis distinguñt: ita vt in vnaquaqz qnqz
partium: preter alia que precedunt in eis
septẽ distinctiones videnẽ habere licet in
quarta parte non adeo distinctiones ipse
manifeste sint qũo in ceteris partibus: que
tñ ex quibusdã imutationibus cõsidera/
ri queunt ⁊ discerni singule ꝓprietatibus
suis. Quarto sexta pars quam duplicẽ esse
cõstat: nõ eo modo quo alie distinguñt per
tempora aut capitula septem: sed tñ ⁊ ea
ipsa nõ caret septenario suo: cum cõstet q
⁊ bestia que regnatura est spãlius in tẽpo
re sexto: septẽ capita dicet habere ⁊ esse se
ptem reges ipsos de quibus dicit. Quinqz Ap.17.
ceciderũt ⁊ vnus est ⁊ vnus nõduz venit
⁊ cũ venerit oportet illũ breue tẽpus ma/
nere. Sex sunt itaqz libri partes ⁊ totidez
tẽpora pertinentia ad secũdũ statũ in qua
rum cõsumatione iudicata prius meretri Ap.19.
ce magna que sedet sup aquas multas: ca/
pietq bestia ⁊ cũ illa pseudo ꝓpheta vt mit
tant simul in stagnũ ignis qñ ⁊ diabolus
qui auctor est tanti mali claudẽdus est in
abysso vt nõ seducat amplius gẽtes vsqz
ad extrema tẽpora tertij status: sitqz pax
⁊ otium in ecclesia xpi. Ex eo itaqz loco
vbi hec scripta sunt incipiet pars septima
libri que sola cõtinet tps tertij status. Et
qz ibi incipiet haberet tẽpus suuz ecclesia
illa spũalis: q̃ tẽdit ad vnũ qõ est cõtem/
platoribus necessariũ: nõ necesse est vt cir
ca plurima diuisiones fiãt: sed maneat to/
ta integra in contẽplatione dei respiciens
cõtinue ad regẽ suũ vsqz ad cõsumationẽ
seculi. In sex ergo libri partibus ꝓtinetur
secũdus status. In vna: hoc est in septima
status tertius: ac per hec alio genere: sex
ille pres cõtinent sub vno: ac si mater lya
cũ septem liberis suis. Sub altero: sola se
ptima ac si soror eius Rachel cum ioseph
vnico suo: Neqz enim aliuz habuit in vita
suã Rachel: qz alterum mox vt edidit: de
functa est. Ad quinqz itaqz filios perti/
nent quinqz libri partes: hoc est ad illos
Ge.35. ordines qui significantur per ipsos. Ad
sextam vero ⁊ septimam filiaz: sexta pars
que gemina est. Quarto septima pars ad so
lum Joseph quem solum enixa est Ra//
chel in terra natiuitatis sue: ac per hoc
vsqz ferme ad annos septem ⁊ extremum
vite Rachel vnigenitus erat vt vnitatẽ

desiguaret illius ecclesie que i tertio(vt se
pe diximus)statu futura est. Sane octaua
pars libri;que alto quoq; genere:tertia di/
Ap.20. cēda est;ex eo loco incipit vbi dicitur. Vi
di throniū magnum t candidum t sedē/
tem super eum:a cuius conspectu fugit ter
ra t celū:t locus non est inuentus ab eis.
Ut aūt intelligat plenius;quod de octo li
bri partibus dictum est. In tribus incisio
nibus distinguēdus est totus liber. Secū
dū qp incisio vna pertinet ad scōm statū
iuxta proprietatez litere que diuersis enig
matibus palliatur. Secunda ad tertium.
Tertia ad futurum seculum:quod erit re
ps.83. gnum eternum ad diem illum beatum de
quo dicit psalmista. Melior est dies vna
in atriis tuis super milia. Prima incisio
que pertinet ad secundum statum: in sex
generalibus partibus:sicut iam diximus
distincta est:ita vero vnaquaq; istaruz sex
habet septenarum suum: quo vnaquaq;
sex hebdomadarum temporis quadrage/
malis septem dieruz numero terminatur
que cum ita se habeant: liquet qp t respe/
ctu sex temporum istorum que pertinent
ad secūdum statum:dicenda est septima pars illa quaz
ad tertium pertinere prediximus. Non so
lum autem respectu sex temporum perti/
nentium ad secundum statum:tempus il
lud quod erit tertij status septimum exti
mandum est. Terumetiaz respectu sex eta
tum mundi:quarum quinq; preterierāt:
quando xps venit in mundum:sexta ve/
ro inchoata ex eodez tempore perseverat
in labore vsq; ad hec tempora nostra:in q
bus t status secundus in extremis agit t
tertius qui erit sabbatū initiatus est. Quia
vero vniuersa scriptura testamenti noui:
sic partim pertinet ad secundum statum:
vt non transeat ad tertiuz:vt est illud qō
Joā 21. ait dominus petro. Sequere me. Sic par
tim ad tertium:vt non referatur ad secū/
Ap. 20. dū:sicut illa que in septima parte libri scri
pta sunt:vt est de aduentu gog:t extremo
iuditio t his similibus:partiz sic pertinet
ad secundum:vt nihilominus referat ad
tertium. Talem nos oportet facere differē
tiam inter illam scripturā q tāgit vel que
tāgunt pphete ,ppte scōm statū:t illam
que proprie tangit tertium:t eam cōmu/
niter tangit vtrunq;:ita referat ad statum
secundū:vt nihilominus referatur ad ter
tium vt eā que spāliter tangit tertium sta
tum nunq; referamus ad secundum:t eā
que proprie tangit secundum:nunq; refe/
ramus ad tertium. Ea vero que vno im/
petu tangit vtrunq;:ita referatur ad statū
secundū:vt nihilominus referatur ad ter
tium. Verbi gratia. Habetur cōmunis ser
mo in euangelio de helisabeth t maria ,p
eo qp altera ptra spem concepit in senectu
te de viro:altera adhuc puerpera:de spiri Luc.1
tu sancto. Et dubium non est quin hely/
sabeth ecclesiam predicatoruz designet.
Maria ecclesiam contemplantium qua/
rum quidem altera in conceptione precef
sit. altera vero secuta est. Quia vero hec
duo sancte femine inter vetus testamen/
tum t nouū orte sunt:significat in primo
intellectu:helisabeth synagogam. Maria
conuersam de gentibus ad deum viuum:
ecclesiam. In secundo helisabet ecclesiam
secūdi status. Maria vero ecclesiam tertij
quia non prius quod spirituale est:sed qō
animale:deinde quod spirituale. Simili/
ter quoq; mysteria precursoris t xpi acci/ 1.cor.15
pienda sunt. Similiter apostoli petri t io
annis cuius est liber iste. Igit helisabeth
ioannes baptista:t apostolus petrus:non
transeunt terminū secundi status. Maria
vero:xps t ioannes euāgelista:ita manēt
in secundo:vt multo cōgruentius accipiā
tur in tertio. Sane scriptura illa que edi/
ta est in gētibus:sicuti liber iste non habet
in se quod referri queat ad primum statū:
sed aut simpliciter ad secunduz:vt que de
bestia habente capita septem t cornua de
cem:t de preliis sanctorum martyrū scri
pta sunt. Aut simpliciter ad statuz tertiū: Apo.13
vt illa q scripta sunt in septima parte. Aut
cōiter ad vtrūq;:vt illa que de septē eccle

siis. Illud autez quod de septima parte di
ctum est:ita incunctāter obseruari opz:vt
t quādo agimus de duplici concordia:re
spectu sex partium libri dicatur septima.
Et tunc tempus ipsum dicatur sabbatū:
tam:vz:respectu sex etatum mundi:qz re
spectu sex temporum secundi status. Et
quando de triplici concordia agendū est:
sex quidem temporibus finis terminetur
secūdus status. vt superius diximus: eis/
dem sex libri partibus ascriptis quaruz.s.
partiū:propter hoc mysteriuz:vltima du
plex est. Septima vero pars reputet pan
cipaliter in suum statuz:t tunc status ille
dicatur:magnum sabbatum ac si tempus
paschale:quod septē hebdomadis termi/
natur. non modo vt iā diximus respectu
sex temporum secundi status:sed t respectu
sex etatum mūdi:incipientiū ab Adā. Si
enim primus status spāliter ascribitur pa
tri. Secundus filio: tertius spūi sancto.
Quid cōuenientius esse potuit:qz vt sta/
tus ille qui pertinet ad spiritum sanctum:
t respectu sex etatum mundi: t respectu
sex temporum secundi status sabbatum esse
videatur:vt per hoc vnus idēq; spiritus
a patre filioq; procedere intelligatur? Sz
t qū istud sit. tunc scriptura illa q duplici
ter intelligitur t iuxta ppietatem intel/
lectus pertinēs ad scōm statum seculi:ad
eūdem secūdū statum referenda est. Et si/
cut vniuersaliter scōm totuz:siue spāliter
scōm partem:quod sui temporis discussioni
relinquitur:in tertiū statū seculi spiritali/
ter refundēda ac si his diebus nasceretur
xps:his diebus resuscitatus a mortuis:do
nū spūs sancti insufflaret i discipulos suos
his diebus apostolos suos mitteret ad p/
dicādū in gentibus. His iterum idem apo
stoli nouas complantarent t superedifica
rent ecclesias:quod totum vt iam dixi:in
spiritu in exordio tertij status consumari
oportet. Illud autem sicut iam dixi: non
videtur mihi complendum esse in spiri/
tu in illo tertio statu. quod spectat ppie
ad illos qui vite typum gerunt actiue: p
pter vbertatem spiritus sancti:que vt ha
beri queat a filys regni eget otio t quiete.

¶ Exēplum veterum. Cap. 10.

Sed forte in hoc ipo satisfaciet nobis
veritas si veterū exempla pensamus
attendentes qp sicut agar ancilla si/
gnificat synagogaz que pertinuit ad
primum statum. Sarra ecclesiam que per
tinuit ad secundum:ita lya ecclesiam que
pertinet ad secundum. Rachel autem ec/
clesiam pertinentem ad tertium. Que cū
ita sint libet considerare:qp sarra habet ali
quando locum in statu primo t in illa
maxime hystoria vbi dicitur ysaac intro/
duxisse Rebeccham in tabernaculum ma
tris sue. t intantum eam dilexisse:vt dolo
rem qui de morte matris acciderat: tēpe/
raret. Agar autez in statu secundo: qui da
tus est libere:secunduz hoc non est locus
qp postq; natus e patri filius de libera ma
tre:expulsa est ancilla t filij eius omnes.s.
iudei qui sectatores iustitie que est in le/
ge:qz amatores gratie esse maluerunt. Eo
dez modo Rachel t mater domini:t ipe
etiam dominus ihesus t ioannes euāgeli/
sta cuius est liber iste:habēt locū in myste
rijs in statu scdo magis aūt in tertio. Z ya
o t helisabeth t ioānes filo eio t petrus
sic hūt locū in scdo statu: vt nō hēant isto
mō in tertio:fructus aūt itellectus huius
iste est. Cū pmus itelis ppie ptineat ad
patrē:scōs ad filiū:tertio ad spūm sctūm:
opz qdē pmū ptinere ad primū statū:scōz
ad scōz vt itelligat pī mittēs filio missus.
Et qz nō solus filius a pre mittit:verūēt
cum eo spirits sanctus: necesse est vt ha/
beat locuz intellectus qui pertinet ad spi
ritum sanctum in secundo statu: vt intel/
ligatur simul missus. Sane iuxta istum
intelligentie modum: neq; intellectus
qui pertinet ad patrem: habet locum in
secundo statu: neq; intellectus qui per/
tinet ad filium: habet locum in tertio:
quia neq; pater intelligitur missus cum
filio: quando filium pater mittere di//
cit. Neq; filius cum spiritu san//
cto: quando dicitur. Idem filius mit/
tere spiritum sanctum: t si venire pater

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum filio dici queat: ⁊ filius cum spiritu sancto teste ipsa veritate que dicit. Si
Jo. 14. quis diligit me sermonem meum seruabit ⁊ pater meus diliget eum ⁊ ad eum veniemus ⁊ mansionem apud eum faciemus. Et hec quidem ita se habent.

¶ De alio intellectu. Cap. 11.

Sed si nos ad alium intellectum cõuertimus: inuenimus alio modo habere locum in secũdo ⁊ tertio statu: que proprie pertinere dinoscuntur ad primum ⁊ habere locuz in primo ⁊ tertio: que proprie pertinent ad secundum: haud dubium: qz ⁊ de hijs que pertinent ad tertium intelligendum est. Hoc autez differt inter illud ⁊ istud: qz non ita istud proprie accipi: põt quomodo illud quod
Gen. 16 superius dictum est. Ecce enim ancillam reprobam diximus designare proprie qõ pertinet ad primum statum: ⁊ tamen qui in secundo ⁊ tertio carnaliter viuunt in ancille filios reputant: qz qui facit (ait
Joā. 8. dñs) peccatũ seruus est peccati. Diximus lyam ⁊ alios quosdã designare eos qui proprie pertinent ad secundũ statum ⁊ qui tamen in primo statu verbum vite predicauerũt in lyã reputati sunt. Similiter ⁊ q in tertio: qz plures ad eius notitiaz docturi sunt. Diximus Rachelem ⁊ alios quosdam designare proprie qui ptinent ad tertiũ statũ: ⁊ tamẽ ⁊ in primo ⁊ in secũdo reperti sunt viri cõtemplatores qui p merito vite sue designati sunt: tunc etiã in Rachel. Restat ergo vt sc̃m plus ⁊ minus hec ⁊ similia intelligant. Quod si horum quoq; intellectuũ requiritur scientie fructus. Ille est quem a sctis patribus obseruare firmiter docti sumus credere. s. ⁊ icõcusse tenere esse in patre filiuz ⁊ spũm sanctum: esse in filio patrem ⁊ spũm sctũm: esse in spũ sancto patrẽ simul ⁊ filium. Et qz hij tres simul vnus deus sunt. Designatur sitiul in agar rota præsens vita que cõtinet in seipsa tres status mundi. In sarra vero vita futura. Similiter ⁊ in lya cum ponit in respectu Rachelis. Similiter ⁊ in Rachele: cum ponit in respectu benia
1. col. 15 min: qp. n. isto edito illa mortua ẽ: designatur illud quod per apostoluz dicitur. Cũ autem venerit quod perfectuz est: euacuabitur quod ex parte est. Ut autem redeamus ad causam propter quam hec omnia dicta sũt: necesse est lectorẽ diuine pagine habere discretionẽ ⁊ intelligere cuz quid asseritur aut negatur: vtrum sc̃m totum an sc̃m partem: vtrum sc̃m id, quod p priuz est: an vniuersaliter ⁊ absolute intelligendũ sit: ne quãdo cogamur magis sile re q̃z aliquid dicere: si non licet ita loqui: qũo in scripturis diuinis ab antiquis temporibus cõsuetũ est. Si enim qz synagogã iudeoz reprobã esse dicimus: idcirco sub hoc verbo: omnem multitudinez israelis includimus patriarchas quoq; ⁊ prophetas reprobos cõprobam⁹. Et si p eo qõ dicimus electaz xp̃ianoz ecclesiam: oẽs qui xp̃iano cẽsentur noie colligimus sub' hoc verbo: illos quoq; cogimur sateri electos de quibus dictuz est. Qui vero mala egerunt ibunt in ignem eteruum.
Joā. 5

¶ De duplici itelligẽtia dinstinctionis. Cap. 12.

Quia vero de distinctione priũ libri Apocalipsis sermo erat: cuius duplex est intelligentie causa: vna qua recto curlũ per tẽpora propria interpretanda sunt verba eiusq; vsq; ad eũ locũ vbi agit de iudicio: altera qua facienda est distinctio inter sextã ⁊ septimam portionẽ: vt fiat dria inter secundũ ⁊ tertiuz statũ: libet ⁊ in hoc ipo fructum exquirere spãlem: vt qui iaz fide cognoscimus deũ nostrum ad contemplãdã quoq; spẽm celsitudinis eius: quãtum ipse dederit estimare possimus. Liquet oibus xp̃ianis qui fidem catholicã firmiter tenẽt: qz due persone sunt in trinitate que deus est: quarum vna ingenita est: altera genita atq; vna earũ a nullo est: altera vero a solo patre. Est vero ⁊ alia psona que a pr̃e filioq; p̃cedit: que sicut filius cooperatur patri: ita ipsa quoq; patri cooperatur ⁊ filio. Tãta quippe est idemptitas inter patrem ⁊ filium: vt eum se dicat mittere filius quem dicit ipse mittere patrem ⁊ cum dicat a patre procedere qui procedit a se. Tanta vtriusq; perfectio: vt aliqñ dicatur absolute spũs patris: vt est illud.
Mat. 10. Non enim vos estis qui loquimini sz spiritus patris vestri qui loquit in vobis. Et si spũs eius q̃ suscitauit iesum xp̃m a mortuis: habitat in vobis: aliquando absolute dicat esse spũs filij: vt in eodem apostolo: dicit sit deus spũm filij sui in corda nostra in quo clamamus Abba pater. Neq; enim virtutis huius: que a patre filioq; p̃cedit: ⁊ ab vtroq; mittit ad faciẽda signa ⁊ sanctificandam creaturã: pars vna p̃ris est: ⁊ pars vna filij: sed tota patris est: tota filij: cooperãs in oibus patri ⁊ filio: qõ dignis ⁊ lucidissimis mysterijs in diuina pagina demonstratur.
Ro. 8. Gal. 4.

¶ Nota pulchrũ mysterium. Cap. 13.

Exo. 3. Luc. 1. Liquet enim qp Moyses famulus dñi: missus est a dño in exordio veteris testamẽti: Joãnes baptista in exordio noui. Et dictũ est de ioanne: qp iret ante dñm in spiritu ⁊ vtute helye: qui etiam cum Moyse coram dño in monte a tribus apostolis visus est. Et circa finem secũdi status ⁊ initiuz tertij: hoc est in fine sexte etatis sicut creditur vẽturus est. Cũ ergo tres viri isti simul in mysterijs cõstituãt: vz moyses ⁊ ioãnes ⁊ helyas: id profecto significant ipsi quod habraã: isaac ⁊ iacob. Qõ illi tres angeli qui apparuerũt habrae: moyses vtiq; q filios habuit significat hoc loco psonã p̃ris: ⁊ Joãnes baptista qui missus est baptizare in aqua: psonaz filij. Helyas qui operatus est in igne iudicia personam spũs sancti. Quod ergo moyses operatus est in exordio testamẽti veteris. Joãnes in exordio noui: id nobis profecto innuit quod veritas in euãgelio vna voce fatet dicens: pater meus vsq; modo operat: ⁊ ego operor
Mal. 4 Gen. 18 Joā. 5. q̃ vero vnus helyas cooperatus est moysi sub veteri testamẽto: ⁊ cooperabit ioanni sub testamẽto nouo: demonstrat nobis q̃ vnus spũs cooperet patri ⁊ filio eo q̃ abvtroq; p̃cedat sc̃m q̃ dñs ipe ait. Il

le me clarificabit qz de meo accipiet ⁊ annũtiabit vobis. Ubi ⁊ mox subd. t. Oia
Jo. 16. que hz pater mea sunt: propterea dixi vobis q̃z de meo accipiet ⁊ ãnũtiabit vobis. Sic Joãnes euãgelista q̃ hierosolimus cooperatus est petro ob eãdẽ causam mysterij abijt Ephesum sup edificare ecclesias quas fundauerat Paulus. Arguunt nos ista dicere: qui Sabellianũ virus occultãt in pectoribus suis metuẽtes in scriptura diuina aliqd p̃ferre qõ distincte referatur ad personas singulas ne videant scissionẽ facere in vnitate deitatis: nõ attendentes qp sicut vere in personis p̃prietas est ⁊ in essentia vnitas: ita quedaz sint que p̃pter p̃prietatẽ psonaruz: p̃pe ascribant patri. Quedaz que proprie ascribant filio. Quedam que proprie spũi sancto: ⁊ qp propter vnitatez essentie: ipsamet cõiter referãtur ad omnes. Qñ quidem sic vere sunt tres psone: pater ⁊ filius ⁊ spũs sanctus: vt tñ in patre sit filius ⁊ spũs sanctus. In filio pater ⁊ spũs sanctus. In spũ sancto pater
Luc. 3. ⁊ filius. Sicut ergo vox illa qua dictum est. Tu es filius meus dilectus: ptinuit ad solum patrem: ⁊ caro ipsius filij: ad solũ filiũ: ⁊ colũba ad solũ spũm sanctuz: ⁊ tamẽ hec tria tota simul trinitas opata est. Ita primũ statuz p̃prietate mysterij: dicimus ascribendũ patri: sc̃m filio: tertiũ spiritui sancto. Et tñ tres simul tribus psonis cõmunes sunt: qz nihil habet pater qõ non sit filij ⁊ spũs sancti. Nihil filius qõ non sit p̃ris ⁊ spũs sci. Nihil spũs scũs qõ nõ sit p̃ris ⁊ filij: Ea pp si verbũ istud pensamus quo ait dño. Pater meus vsq; modo opatur ⁊ ego operor: qõ videt proprie distinctionẽ facere inter psonã p̃ris ⁊ p̃sonã filij: ac si solus tũc opatus sit pater ⁊ solus nũc opatus sit filius. Et illud quod generaliter scriptum est de verbo patris.
Joā. 5. Joā. 1. Joā. 14 Omnis per ipsum facta sunt. Et illud qõ idez filius testat de patre dicẽs. Pater in me manẽs: ipse facit opa: ita miro mõ Sabelij arrijq; venenũ donante ipso de quo ⁊ loquimur: deuitare sufficimus: vt ⁊ per hoc q̃ inuenimus aliqua proprie ascripta

Universidad de Deusto
Biblioteca

patri:proprie filio:proprie spũi sancto:discamus intelligere ꝓprietates personaruꝫ Et per hoc q̃ inuenimus oia pertinere ad oẽs:discamus pie sentire vnitaté essentie.

Joa.5. ℣Nõ igitur absq; causa dictũ est a filio. ℣Pater meus vsq; modo operat̃ z ego operor: cum z semp operet̃ cũ patre filius z cũ filio pater. ℣Hec absq; causa inuenitur spũs sctus in testamẽto veteri coopatus esse patri loquẽs assidue per ꝓphetas:z in nouo testamẽto coopatus cũ filio loquẽs p apostolos z doctores ecclesie:eo q̃ sit ipse spiritus scũs:virtus ineffabilis vtriusq; patris.ſ.z filij:qui in duobus testamẽtis opati sit:pſertim cum sicut duo populi:qui ad duo primẽt testamẽta ad imaginem patris z filij creati sunt:ita angelicus ille cetus:qui in celis habitat ad imaginẽ spũs sancti.℣Hec enim causa est pro qua nõ tria testamẽta:sed duo esse scribunt: quorum concordia manet integra:a iacob patriarcha vsq; ad primũ aduentum dñi:z a primo eius aduẽtu vsq; ad finẽ seculi. Quia vero idem spũs qui patris z filij donum est.eiusdez est auctoritatis ad operandum ꝑ velle suo cuius sunt pater z filius:oportebat z ipm quoq; operari opa similia sibi ad testificãda ea ipsa que pater z filius testificati sunt:vt ita sit in notitia hominuꝫ qũo est in notitia angeloruꝫ:quatenus in noie trinitatis:q̃ deus est oẽ genu flectat̃ celestiuꝫ terrestriũ z infernoꝝ z ois lingua cõfiteat:q; filius z spũs sanctus in gloria sunt dei patris ꝓpter hanc catholicam fidem:gemina eli(vt supradiximus)causa cõcordiarum:z occulta quedam intelligẽtie regula:que inter verba z verba:gn immo inter sensum z sensum diuiz facit. Si enim iuxta tẽpoꝝ cursum vsq; ad finẽ seculi:seriez libri huius cõsiderare libet:ita singulis septẽ tẽporum;inuenimus singula septẽ partium vsq; ad eũ locuꝫ vbi agitur de iudicio cõuenire vt a iacob patriarcha vsq; ad aduẽtuꝫ dñi:z exinde vsq; ad finẽ seculi duplex cõcordia teneat̃:respondẽtibus p singula veteribus nouis: adeo vt rex anthiochus qui ꝓcessit primum aduẽtum dñi:cõcordet cum eo qui vocat̃ gog. Cum aũt inter secũdũ z tertium statũ(qđ oino necesse est)differẽtia fecimus: tũc multa verba libri huius que quasi hystorice scripta sunt:z que sex tẽporibus secũdi status mystice ascribuntur ad concordiam:tertij status referenda sunt statuto libri principio:principio tertij status: tempoꝝ:vꝫ:usq; z extremus quibusdam verbis que in eodem libro hystoraliter tanguntur:fini eiusdem tertij status:a qua tñ lege ammouentur illa: vt sepe diximus: que ad passionem secundi status referuntur:z illa que scripta sunt ad literaꝫ de eodem tertio statu: quia z ista vt iam dixi non conueniunt proprie tempori pacis: z illa non habebunt post se tempus in quo possint in spũ sctõ ꝓsumari: ℣Neq;n. in illo seculo futuro:quod erit post extremũ iudiciũ incarceratũ diabolũ in abysso solui opꝫ modico tpe:z ꝓgregari iterũ aliquas gẽtes ꝓtra electos hoies aut aliquid huius fieri:qđ tẽporaliter oporteat terminari. Et ideo lectio ipsa explanatione indiget circa obscuritatẽ verboꝝ:nõ mystica expositione:q; mystica expositio est:cum per minima itelligũt maiora:vel p modica multa:siue in bona pte siue in mala:vt cũ in rege hierusalẽ:intelligit deus:in rege babilõis:diabolus. ℣Dic aũt vbi de ipo diabolo apte aliquid dr̃:nõ est id:qđ dicit in psona aliqua mystice refundẽdũ in posterũ:pſertim cũ nõ sit aliqs diabolo in nequitia maior qui possit designari per euꝫ: sed qđ dr̃ de eo:hoc itelligi debet:z si sint ibi aliqua q̃ spãli egeãt intellectu:neqs cathenam:qua captus dr̃:mãlé esse putet:z alia q̃ occultis qbusdã obscuritatibus palliant:ne si oino essent aũ tps denudata vilescerẽt. ℣Neq;n. ibi tñmodo obscura esse scriptura credẽda est. vbi mysticis figuris obuoluit:aut ibi tñ manifesta:vbi literalis intelligentia ꝓsto est:vt quibusdam videtur:sed plerunq; multo amplius in litera q̃s in spiritu. Dicit enim apostolus disputans de operibus z fide. Justificari hominem per fidem sine operibus. Dicit

Ap.20

℣Ro.3

Jac.2.

alius e contrario iustificari hominem per opera:tantum vt prosequatur z dicat Fides sine operibus mortua est. ℣Hec verba iuxta literam intelligenda erant.z tamen in se ipsis occulta satis z pene intellectu difficilia. ℣Psalmista dicit i psalmis. Beatus vir q̃ timet dñm. Et dñs in euãgelio precipit dicẽs. Cũ timete qui potest̃ animã z corpus perdere in gehenã. Joannes aũt videtur in ꝓrariuꝫ sentire dicẽs. Qui timet nõ est pfectus in charitate:sed perfecta charitas foras mittit timorẽ. Dominus dicit in euangelio. ℣Respicite volatilia celi:z nolite solliciti esse dicentes. Quid mãducabimus aut quid bibemus aut quo opiemur:z opamini:non cibum qui perit:ſz qui permanet in vitã eternã: Apostolus aũt ꝑcipit fidelibus:vt operẽtur panem suuꝫ dicens. Qui non laborat nõ manducet. Verum hec exempli causa: nego se putet facilẽ ad intelligendã lram: z in solis allegoricis sensibus difficultatez haberi:cũ ecõtrario circa nuda verba ipsa q̃ ꝓphice scripta sũt maiorẽ patiamur difficultatez. ita vt de illis spãliter videatur scriptũ. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Quid enim apertius esse põt q̃s Dedẽrũt in escam meam fel:z in siti mea potauerũt me aceto? Et tamen q; nõ dixit ps. Dabũt in escam xpi fel z in siti eius potabũt eũ aceto:sed locutus est de xpo in psona ꝓpria:z hoc verbo ꝑterito nõ futuro. Quis hoc intelligeret anteq̃s cõpleret̃ in xpo? ℣Nõ igit̃ extimãdũ est:nõ esse q̃spiura in ipsa litera difficilia intellectu:litera dico illa q̃ alio genere:spũs est non illa de qua dicit apostolus. Litera occidit:minus q; nõ ipsa veritas est:sed tñ figura veritatis:nec in ea est attẽdendũ quod legit̃ sed qđ significat. Quod aũt non est figura sed veritas:sic est accipiẽdum:vt legit: si tamen non sit ibi aliquid quod explanatione indigeat:ne forte nõ sicut est:sed aliter q̃s res exigit intelligatur:vt illud. Si diligeretis me:gauderetis vtiq; : q; vado ad patrem:q; pater maior me est. Verum siquidem est q̃ pater maior illo est:non tñ secũdũ q̃ deus est xps:sed scõm q̃ homo: Quod aũt intelligatur:libet vigilanter attendere tres esse generales modos:quibus deus loquit̃ in scripturis:scõm q̃ z i libro isto:sicut z in alijs manifeste mõstratur. Aut.n. loqtur hystoraliter:vt in Genesi z libris regũ:z oibus oino libris q̃ hystorice scripti sunt:scõz quod genus locutionis:euãgelia quoq; q̃uoz z liber actuũ apostoloꝝ accipienda sunt:z si sint in eis aliqua que a legis huius regula secludantur:aut in reuelatiõe imaginũ vt est rota illa q̃ apparuit Ezechieli: z bestie q̃ ostẽse ſũt Danieli:aut in simplicitate veritatis:vt est illud. Ecce dies veniũt dicit dominus z suscitabo dauid germẽ iustũ. Et ecce dñs deus meꝰ veniet:z omnes sancti eius cũ eo:z cetera que ꝓphetico spiritu: nõ sub mysterioꝝ caligine:sed aperte pronuntiata sunt. Secundũ hec ergo tria loquitur ioãnes in Apocalipsi:hystorice nẽpe ibi loquitur cum dicit de se ipso. Fui in insula que vocatur pathmos z quodvides scribe in libro z mitte septem ecclesijs que sunt in Asia. In reuelationibus imaginum:vt cum dicitur. Vidi ostium apertuꝫ in celo z ecce sedes posita erat in eo:z cetera que ibi sequuntur z cum aperuisset vnum de septez sigillis.ecce equus albus:z qui sedebat super eum:data est ei corona.z venit vincens vt vinceret:z vidi septem angelos preparatos vt canerẽt tubis: z vidi z ecce draco Rufus: z vidi bestiam ascendentẽ de mari. Et hijs similia que in simplici veritate: vt illud. Soluetur sathanas de carcere suo. Que cum ita se habeant:oportet nos in tribus casibus modis istis:talem in hoc libro discretionem habere: vt imaginibus vsq; ad finem sexti temporis ostense sunt:intelligamus certamina secundi status. In verbis prophetic:que in parte septima velut ad literam ꝓlata sunt: intelligamus pertinentia ad illum tertium statum in quo non erũt sicut hactenus enigmata tenebrosa:vtpote i qua manifestius z veluti facie ad faciez videre incipiemus

℣Ps.111.

℣Mat. 10.

Jo.4.

℣Da.6.

Joã.9. 2.tbe.3.

℣Jo.14.

Ezc.1. Da.4. Hie.23.

Apo.20

in his que hystorie dicta sunt:opera que/dã duplicia ptinẽtia ad vtrũq; statum:eo q; duo mystici intellectus in verbis hy/storicis testamẽti noui:inueniri queant:se cũdũ q; superius dictuz est. Sic igitur ex his que scripta in hac sũmula:t ex alijs q̃ scribi possent:donari libertaté in illo sab/bato:pplo dei ad agnoscẽdã veritatez:ap tissime liquet. Sicut t per apostolum dici tur. Relinquitur sabbatismus populo dei Hebr.4
Hebr.4 Nec illud moueat q; in octaua parte de/la pidibus preciosis t auro mundo:superna
Apoc. 21.22. illa ciuitas:que vocat ℔ierusalem:cõstru cta esse narratur. Aut q; fons aque viue i fluere ciuitatem illam:t lignum vite plã/tatuz ex vtraq; ripa fluminis perhibetur q; ad octauaz partẽ libz:nec typicus nec hystoricus ptinet ꝓprie intellectus:ꝫ tm̃ anagogicus:qui sola celestia cõtemplatur. Nec ꝓpterea p figuras loquit ibi ioãnes de ciuitate illa:vt quasi obscuris enigma/tibus occultet intellectus eaz:sed vt per nobiles imagines visibiliũ reruz:quibus taz gloriosa dicta sunt de ea:rapiatur legẽ tis animus ad amorem ipsius.

¶ De differentia sabbatoz Cap. 14.

QUia vero in his que hactenus scripsimus mentio de sabbatis facta est:t iscribẽdis q̃z frequẽ tior occurret:operepretiũ arbi troz:qd differat iter sabbatũ t sabbatũ di/ligẽti scrutatione discutere ne ꝓ eo q; di/uersa sũt:t sabbata t diuersa mysteria sab batoz:aliud occurrẽs pro alio intellectu obscuret:t sicut solet accidere in similib9 reb9: occupata mens circa plurima ad di uersa discurrat:t alia pro alijs accipienda despiat,: sabbatoz ergo genera plura sũt. Est enim sabbatũ hystoricũ:t est sabbatũ morale:Est sabbatũ tropologicũ:t est cõ/templatiuum t anagogicũ. Sabbatũ hysto ricum est cũ quis post quottidianuz labo rem:saltem in diebus festis:ad cõtempla tionem recurrit. Sabbatum morale est: cum relicta quis vanitate seculi:deo se to tum exhibet mente t corpore seruituruz. Sabbatum tropologicum est:cũ post la/borez addiscende litere:sublimatur aliqs ad intellectum spiritalem. Sabbatum cõ templatiuum est:cum post exercitium vi te actiue:ducitur aliquis ad vitam contẽ platiuam. Sabbatum quoq; anagogicuz est:cũ seminatur corpus animale:vt rege scat anima donec peracto sabbato suo:cor pus reciptat spiritale. De hoc sabbato di/cit apostolus. Qui ingressus est in requem Hebr.4
eius:etiam ipse requieuit ab opibus suis: sicut a suis deus. Est aũt t aliud sabbatuz quod dicit typicum habens plures spes quod de figuris testamẽti veteris exhibe tur in nouo:cum : vz:singulis tẽporibus sexte etatis vsq; ad sextum tempus. Hoc est singulis sex tẽporibus inesse sabbatũ i/telligit:eo q; per singula sex certaminum: dederit deus pacem ecclesie siue vt requie sceret interuallis temporum a laboribus suis:vt enim singula hebdomadarũ qua/dragesime sabbatũ habere dignoscitur:ita singulo ecclesie tẽpori datũ est habere sab/tũ suũ:ne ꝓtelata nimis affitio despatio nẽ inferret. Porro de hoc sabbato ad he/breos p apostolũ dr. Relinqtur sabbatis/ Hebr.4
mus populo dei. Nec de diuersis generi/bus sabbatoz:q̃ p alias t alias itelligen/tias discurreret iuxta ꝓsuetũ vsum t solẽ/nẽ intelligentiã scripturarũ. Uerũtũ alia mõ tria sabbata assignari queũt:quoz ter tiũ illud est:quod in tertio statu seculi di/ximus ad futurũ. Hoz primũ fuit ante le gẽ. Scõm sub lege. Tertiuz sub gra. Ante legem fuit sabbatũ:p q̃dringentos t trigi ta annos manẽtib9 filijs israel in egypto: hoc est eo tpe quo patres eoz igressi sunt egyptũ vsq; ad moysen. Scõm sabbatuz sub lege fuit:cessãtibus hystorijs t ꝓphe tis:a diebus.s.malachie prophete:vsq; ad Ge.46
ioãnem baptistã. Sane tertiũ sabbatũ sub Exo.3
gratia futurũ est a tpe quo diabolus icar/cerabit:vt nõ seducat amplius gẽtes vs/q; ad finem seculi. Et q; scriptum est de Ap.20
primo triũ ad literam per quẽdã sapien/tẽ:Dum medium silentium tenerent oia quod tamen in spiritu de secũdo intelligẽ dũ est:queritur nõ absurde:vtrum etiam

secundũ

secundũ t tertiũ sabbatũ silentium habue rint:t qõ:t quale fuerit silẽtiũ singulorũ. Si incipimus enumerare gesta patrũ:cur susq; tẽpoz t annoz p singulos patres ex ordiẽtes ab Adam inuenimus in eis an/noz numerũ t continuam gestoz narra/tionem vsq; ad virum iustũ Joseph: qui mortuus est in egypto deficiẽtibus in eo hystorijs t cõputatiõibus annoz. Ex eo nãq; tpe vsq; ad ℳoysen de nullo nepo/tũ iacob scriptum est:q; cũ eẽt tot annoz genuerit talẽ:aut talẽ:t si videat scriptus annoz numerus vite leui t filij ac nepo/tis ipsius:per quẽ tũ chronicarũ tempo/
Exo.6. ra assignari nõ possint:nisi q; cõsule t ve/lut in summa traditũ est:q; habitatio fi/lioz israel in egypto fuerit quadringẽtoz t triginta annoz:Sed neq; alicuius:opa scripta sunt:sicut antea fieri consueuerat t sicut in sequẽti tpe a ℳoyse:vsq; ad Es/dram:vt esset tẽpus illud sabbatum tam silentium testaretur q̃z otiũ. Eodez modo a zorobabel t neemia vsq; ad ioãnez bapti stã:neq; per regũ chronicaz:neq; p patrũ genealogiã annorum summa distincta est. Sed neq; gesta aliquoz vsq; ad ioannem baptistã eo modo quo antea scripta sunt:
Hiero. ꝓterq̃z libri machabeoz qui teste sco ℳie ronymo extra canonẽ sunt:donec oipoté tis dei sermo de regalibus sedibus adue/niret. Dicit aũt sabbatũ tpis primi silentij respectu illoz tẽpoz que fuerũt ante legẽ vsq; ad ioseph qui dominatus est in terra egypti. Secũdũ respectu eoz que decur sa sunt sub lege t ꝓphetis vsq; ad ℳala/
Ge.41. chiã ꝓphetã. Tertiũ respectu nouoruz:q̃ hactenus sub gratia decursa sunt: t vsq; ad finem sexti tpis in erũnis t gemitibus peraguñ. Et icut aũt iudiciũ sodome:pri/mũ silentiũ anteiuit. Secundũ iudicium
Ge.19. babylonis pme q̃ fuit metropolis chal/
Dan.5. deoz:ita silentiũ nouum qõ in proximo est iudicium babylonis noue quod in sex ta parte huius libri: Joãnes annotare cu/rauit. Et notandum q; in singulis statu/bus consolatur deus oipotens plebẽ suã: vt ꝑ bona que temporaliter ꝑcipimus: firma sit expectatio futuroz. In primo de Ge.41
niq; sabbato:sublimat9 ioseph in egypto t vniuersa domus iacob requieuit in pa/ce. In secundo restituto templo: obducti sunt muri hierusalẽ quos destruxerat rex babylonis:sub neemia principe iuda:pre/bentibus subsidia regibus terre t honora/tibus domũ dei t ministros eius t vrbem licet non deessent insidie querentium ma lum filijs iuda t deterrentiuz eos vndiq; per circuitũ ne opus perficerent inchoa/tum. In tertio quoq; sabbato reedi fican/dũ est templũ dei:reedificanda est ciuitas de lapidibus nouis:t hoc a filijs transmi/grationis moderne sicut quõdã tẽplũ illud t ciuitas a filijs trãsmigrationis iude. Sz si respectu predictoz tẽporum:tempora il la sabbata dicta sunt:restat vt sequentia se cula:siue primo secundũ literam:siue ad extremũ scõm spũm pro octauis accipia/mus eo q; dignioza fuerit secula que duo preterita sabbata secuta sunt seculis anti/quioribus ꝑcedentibus illa:haud dubiuz q; t illud futurũ seculũ:quod tertium sab batum secuturũ est. In exordio nãq; sab/bati primi quod fuit ante legem:magni il li patriarche quibus facta est repromissio de xpo permissi sunt qdez cõmorari in ter ra chanaã in qua sita est mystica illa ciui/tas que vocatur ℳierusalem:sed tũ sicut hospites t peregrini:non vt possessores t domini:post sabbatum vero ipsum : in/troducta est in ea vniuersa multitudo fi/liorum iacob:non iaz sicut patres peregri Exo.15
naturi in illa : sed sicut de eis mystice in Exodo scriptũ est: Introduces eos t plã/tabis in mõte hereditatis tue firmissimo habitaculo tuo quod operatus es dñe. In exordio quoq; secundi sabbati quãdo re/edificatum est templũ:visum est oriri no/uum gaudium filijs iuda:eo q; suscitasset deus regẽ in terra:qui quereret que ad pa cem erant ℳierusalẽ:tũ inter gaudium t gaudium quod factũ est electis in ortu t resurrectione dñi:seu etiam in aduẽtu spi ritus sancti:nulla cõparatio est. Sz t nũc in exordio tertij sabbati in quo oportet q̃

cito destrui babylonem nouam ⁊ reedificari nouam Hierusalem de lapidibus viuis a filijs transmigrationis noue: qui nõ obliuiscuntur Hierusalem: magna erit letitia diligentibus deum: scõm q̃ in sexta parte libri huius luculenter ostendit: vbi
Ap.19. cantatur ab omnibus: Alleluia: sed tamẽ respectu illius que nos expectat in patria paruum est ⁊ momentaneũ quicquid tẽporale magnum esse videtur. Et hec quidem de tribus sabbatis que maiora ⁊ generalia sunt: ex quibus aliqua sabbata specialia pendent: de quibus q̃ occasio mota est: aliquid in hac summa differere cõmunis est causa ratiõis: Sed melius hoc oñdimus si figuras exẽpli cã sũmamus.

¶ De septem portionibus anni quarum sexta est a q̃nquagesima vsq̃ ad pascha: septia a pascha vsq̃ ad pẽthecostẽ. Ca. 15.

SAlterum illud tempus quod paschale vocatur a sancto. s. die pasche vsq̃ ad penthecostẽ: septimã totius anni portionem cõplectitur: quindecim tñ diebus exceptis: qui velut in supplementum quinquagesime ⁊ superabundãtiam dati sunt: secundum q̃ septuaginta
Exo. 24. seniores scriptura sacra fuisse cõmemorat: ⁊ tñ duo alij ad aliquid superadditi sunt qui visus est diuine scripture vt minima queq̃ in mysterijs potioribus cadãt: Oõs in sexta portione anni tempus reputat ieiunij: in septima paschalium epularũ: liquet q̃ sicut tẽpus ieiunij: sextam mundi designat etatem. ita tempus epularum q̃ paschale vocat sabbatum illud tertium respicit: quod duobus preteritis clarius est: vtpote cui illa duo in mysterijs seruierũt. Nam quomodo quinq̃ quinquagesime precedunt sextam que ieiunijs est pre ceteris deputata: ita quinq̃ etates mundi sextaq̃ velut in carnis epulis precesserunt etatem. Ipsa vero sexta etas sacris ieiunijs deputata est. Sequitur autem septima quinquagesima a sacro die pasche vsq̃ ad penthecosten: ⁊ ipsa venerabiliorem ceteris: septimaq̃ huius seculi designat etatem: in qua oportet cõsumari benedictionem illam: de qua in Geneſi scriptum est. Benedixit deus diei sabbati: ⁊ sanctificauit illum quia in ipso cessauerat ab omni opere suo quod patrarat. Licet autem septima etas in sabbatum e solenne ⁊ generale reputata sit: nihilominus tamẽ ⁊ tempus primi status quod quinq̃ etatibus comprehenditur: habuit sabbatum suum: ⁊ tempus secundi status: quod sub vna (hoc est) sexta coartatur etate: habiturum est sabbatum suum: ⁊ nihilominus tẽpus tertij status: quod septima finietur etate habiturum est ⁊ ipsum sabbatum suum: quorum vnum: quod erit secundi status: designatum est in sabbato vigilie pasche: alterum quod erit tertij in sabbato vigilie penthecostes. Et hec sola quantum mihi videtur: non simpliciter sabbata dicenda sunt: sed cum adiectione: sabbata sabbatorum. Sane liber iste quantum ad sex partes suas: infra limitem secundi status extendit ⁊ retinet passus suos: ita vt inciens a resurrectione domini peruenit vsq̃ ad finem eius: ⁊ iterum atq̃ iterum redeat ad principium sui. In singulis deniq̃ q̃nq̃ partiũ: recapitulatio fit: ⁊ vsq̃ ad finem secundi status dirigitur in singulis cursus eius. Que videlicet recapitulationes non scõm totum accipiende sunt sed secundum partem: sicq̃ tenenda sunt tempora secundi status: in singulis partibus generaliter: vt tamen specialiter singule partes vel ordines proprijs temporibus coaptẽtur prima. s. primo: secunda secundo: ⁊ sic de ceteris. Deniq̃ ⁊ in vltimis partibus: non desunt aliqua que indigeant recapitulatione. Sed ideo hic: q̃nq̃ partibus specialius attribuimus: quia magis est in eis recapitulatio manifesta. Ceterum sex partes communiter se habent ad laboris certamina. Septima vero pars distincta est ⁊ separata a sex ptib⁹ libri: quãuis numerus annorum incarcerationis sathane videatur secundum partem ad secundi status tempora pertinere. Non enim simul totus incarceratus est: sed per singulum quinq̃ temporum secũ

di status singulũ draconis caput debellatum est: ⁊ in sexto tempore duo simul: ita vt non habẽs de reliquo in quo exerceat vires suas: cogat vsq̃ ad finem seculi: q̃ erit tempus caude ipsius sine spe ppetrandi malitie icarceratus manere: ⁊ scõq̃ hoc mille anni: oẽ tẽpus q̃ decurrit ẽ a resurrectione dñi designare videtur: vsq̃ ad tẽpus gog: nõ q̃ mille anni erũt rõn: sed q̃ millenario numero annoꝝ numerositas designat. Sz iã nũc distinguẽde sunt ptes ipse: perscrutatis mysterijs singularũ: vt q̃ hactenus nudis vbis ꝓtulimus: auctoritate quoq̃ verbi cõprobare possimus.

¶ De distinctione octo partiũ libri Apocalipsis. Cap. 16.

DIximus superius septem esse libri partes ⁊ totidez tẽpora ab aduentu saluatoris vsq̃ ad extremũ iudicium. Et in prima quidem parte agitur de prelatis qui primuz bellum temporis acceperunt. In secunda de martyribus. In tertia de doctoribꝰ. In q̃rta de virginibus. In q̃nta de generali ecclesia. Et q̃tuor qdem ordines illi: ꝓtra q̃tuor spãles bestias habuere cõflictũ bestias illas dico quas se Daniel ppha dicit
Dañ. 7 in visõe vidisse: ecclesia vo q̃ est noua hierusalẽ aduersus ipissimã babylonẽ. Que vz: babylõ noua sicut ostẽdit in sexta parte libri: in sexto tpe iudicãda ẽ. Et post ipsaz (vt iã diximus) iudicãdi sũt bestia ⁊ pseudo ppha: q̃ in ipo articulo sexti tpis auda
Apo. 9. cius pselito ꝓtra xpm ꝓsurget. Deide icarcerato diabolo erit sabbatũ populo dei: circa cuius finẽ soluet itez diabolus de carcere suo: ⁊ seducet gẽtes q̃ sunt sup q̃tuor angulos terre gog ⁊ magog: Ad extremũ mittet diabolus i stagnũ ignis: eritq̃ vltimũ iudicium ⁊ resurrectio mortuoꝝ. Quibus actis nulla erũt vltrius tpa secularia: sz dies vnus eternus: nec regnabũt vltrius reges terre: sz solus rex dñs exercituũ: nec erũt vltra sicut hactenus ⁊ nũc ciuitates gẽtiũ: sz sola ciuitas dei: mater nra hierlm cuius clari atis gloriã: ps octaua ꝓsequitur: scdm q̃ ostẽsuz est toãni ũisitato ad cõ
tẽplãdã gloriã claritatis ipsius ab vno de septẽ angelis hñtib⁹ septẽ phyalas iracundie dei. Sic. n. ipe dicit de hoc: Venit vn⁹ de septẽ angelis hñtib⁹ septẽ phyalas plenas septẽ plagis nouissimis: ⁊ locut⁹ ẽ mecũ dicẽs. Veni oñdã tibi sponsã vxorẽ agni
Ap.21. ptinusq̃ adiecit. Et sustulit me i spũ in mõtẽ magnũ ⁊ altũ ⁊ oñdit mihi ciuitatẽ sctãm hierlz descẽdẽtẽ de celo a deo hñtẽ claritatẽ dei: ⁊ cetera q̃ ibi sequuntur.

¶ Quid sit generale cuilibet sctõrum ordini ⁊ quid speciale. Cap. 17.

SUfficere posse credere hec me in libri ianua plibasse nisi mysterioꝝ siculi pullulãtes hic ide in modũ spisoꝝ palmitũ difficultatẽ minarent. Adeo nãq̃ ptes ptium ⁊ ramoꝝ (vt ita dicã) ramusculi seipsos in retis modum intricando ⁊ quasi cõcathenãdo iplicant vt in altera sua voꝝ fileat: nisi altere cõsonẽt ⁊ alterius sonus hebes appareat: nisi altere pariter colloquant. Si ergo de spãlibus ptibus agenduz est: qd sibi velint ⁊ ipse: qñ qdem ⁊ vnaquaeq̃ gnq̃ partiũ generaliũ in septẽ distinguũt portionibus: illud pfecto cause est q̃ vnusq̃sq̃ sanctoꝝ ordinuz hz ppriũ tempus sinum: in quo debent cõtra hostes cõfligere: sed tñ nõ omittũt iugiter oẽs simul ordines pliari: subueniẽtibus sibi oibus ⁊ ferẽtibus solamẽ adinuicem. Ut aũt intelligat leuius: vtamur exẽplis. Ponamus q̃ populus hierosolimitanus habuerit plũ ꝓtra arabes ⁊ fuerit ei spãlius demicãdũ mense ꝑmo dato sibi subsidio oium populoꝝ q̃ ifrascripti sũt: vt ⁊ ipse p singulos alioꝝ menses ꝓposse auxiliũ ministraret. Eodẽ mõ anthiochenus ꝓtra syros: ⁊ fuerit ei dimicãdũ mẽse scõo. Alexadrinus ꝓtra ethyopes ⁊ fuerit ei dimicãdũ mẽse tertio. Cõstãtinopolitan⁹ ꝓtra scithas ⁊ fuerit ei dimicãdũ mẽse q̃rto. Roman⁹ ꝓtra barbaros ⁊ fuerit ei dimicãdum mẽse q̃nto. Quibus oibus simul expletis: sic oẽs habuerit ꝑ liũ gñale: qd ex equo tãgeret oẽs: eo q̃ ꝓglobare gẽtes sũ ĩsurgerẽt ꝓtra oẽs fueritq̃ oibus ex equo dimicãdũ mẽse sexto: ⁊ ita ichoa/

to mẽse septimo:cõsopitis oibus bellis re
mearent ad propria. Igitur pter sextum
bellũ:quod generale est ꝛ oium cõmune
cetera quinqz specialia sunt:ꝛ singula imi
nentia singulis. Ilbos est enim regum ter
rarum qui in expeditione sunt:ter oibus
ciuitatibus que in pace sunt armatam ele
ctoꝝ militum producere inuẽtutẽ ꝛ mit/
tere in subsidium ciuitatis quam hostiuꝝ
legiones impugnãt:ne non solum obsessa
ciuitas patiatur obsidium: verumetiam
victore hoste: cetere quoqz vrbes detri/
mentum incurrant. Si aũt vt ponamus
hoc est psens:singulis quinqz vbiũ per
mensis singulos taliter ab oibus succurrẽ
dũ est:ꝛ ad vltimum generale prelium in
cõmune oibus cõmittendum:quid restat
nisi vt fateamur singulos populos:singu
la spãlia cõmisisse:etiam pter illud quod
generale est oibus ꝛ cõmunes:ꝛ tamẽ dũ
omnes simul singulis ciuitatibus subue/
nisse noscunt:fateamur vnũquẽqz illoꝝ
sex prelia cum ceteris cõmisisse? Si enim
interrogas primum populũ.quot mensi/
bus in bello pstiterit? Respõdebit sex. Si
queris quot cõmiserit prelia cum sodali/
bus suis. Respõdebit sex. Similiter ꝛ oẽs
dicturi sunt. Si aũt queris eoꝝ singulos:
quot bella commiserit specialia. Respon
debit vnum. Sic igit quinqz sunt prelia
que singulis ordinibus propria sunt:ꝛ se/
xtũ in quo oportet omnes simul transitu/
ros ad requiem cõuenire tempore.s.eccle/
sie sexto in quo ꝛ primitie noui ordinis p
tinentis ad tertium statũ initiate sunt:q/
tenus ꝛ hi qui vsqz modo laborauerũt sab
batizent in celis:ꝛ hi qui pertinent ad ter
tiũ statum requiescant in terris. Sicqz fit
vt dũ singulus quinqz ordinũ in septẽ ob
diuisecum varietates temporũ distinguit
speciebus ꝛ quasi quedam spiritalis pro/
genies vsqz ad septimam generationez p
tenditur ꝛ quinarius simul habeat in nu
mero ordinuꝝ ꝛ septenarius in pfectione:
ita vt in eisdem ordinibus:ꝛ qnari' vera
citer ꝛ septenarius inueniri queat: Nec p
termittendum: quãte pfectionis sint isti
numeri ꝛ quẽadmodum sibi ipsis mira ꝛ
inexplicabili affinitate cõueniant.

¶ De pfectione quinarij ꝛ septenarij nu
meri. Cap. 18.

DIximus superius libri istum ve
teribus respondere mysteriis ꝛ
plurimã cũ illis possidere cõcor
diam. Sed qr nõ hunc oibus re
spondere duximus: sed qbusdaꝝ:illud qõ
superius preterm'simus adyciẽdũ puto:
nõ librum:vꝝ:istum solum:verũetiam ꝛ li
brum actuuꝝ apostolorũ qui hystoricus est
apponendũ simul esse cum eo hystorie ge
nerali:vt ita duo vltimi euangeliste osten
dantur cõuenire in vnuꝝ:quatenus dum
vnus dierũ penthecostes': alter septem ec
clesiarũ ꝛ sep'em temporũ faceret mẽtio/
nem:pfectionem duodenarij numeri in
quinario ꝛ septenario:ac si in carne ꝛ spi/
ritu cõsumandã ostenderet. Quare in qui
nario ꝛ septenario? Quia quinqz de tribu
bus israel primo ꝛ septimo ad extremũ ac
ceperũt hered.tatẽ. Et in testamẽto nouo
simile aliquid reperiꝛ. Quinqz sunt enim
principales ecclesie de qbus aũt prophetа.
Erunt quinqz ciuitates in terra egypti lo
quẽtes lingua chanaam:ꝛ septem quibus
inscribitur liber iste. Iam ꝛ panuꝝ quos
benedixit dñs:quinqz primo ordeacei:se/
ptez vero extremi:triticei fuisse credunt.
Qui notare sufficit verbi causam: intelli/
get in quinario ꝛ septenario numero:ma
gna mysteria ꝓtineri:pro quibus maxime
duodenarius inter pfectos ꝛ solennes nu
meros perfectissimus est:quinqz enim ꝛ se
ptẽ duodecim faciũt:vt aũt prepalet cau
sa:que ꝛ quãta sit pfectio numerorũ istorũ
producamus ad lucem. Notũ est enim q
sane sapiunt in quinqz corporis sensibus
ꝛ septem virtutibus aie pfectionẽ homi
nis cõtineri:ita vt minus aliquid habeat
exterior nr homo a pfectione sua:si careat
vel vno illorum quinqz:ꝛ minus aliquid
homo noster iterior se careat aliquo illoꝝ
septem. Secundũ hoc igitur voluit deus
omnipotens diuersos ordines ponere in
ecclesia sua. Et alios quidez qui viderent

exercitari

Joel.15.

Esa.19.

2.Esdr.

Joã.6.

exercitari in carne:alios quoꝝ exercitia
magis essent in spũ qz in carne. Dedit.n.
deus ecclesie psbyteros quasi aures ad
iformãdos ꝛ docẽdos: ꝛ discipulos in do
ctrina euangelij sui. Diacones quasi os ad
euangelizandũ quod a psbyteris didice
runt. Episcopos quasi manus qui vere fi/
dei fortitudine defenderent gregẽ sibi cre
ditum a laceratiõibus bestiaruꝝ:propter
Tit.2. qõ ꝛ inde patriarche qui fuit fortissimus
inter fratres:assimilati sunt. Virgines qsi
oculos qui sedeant contemplãtes que dei
sunt:expectãtes beatam spẽ ꝛ aduentum
glorie magni dei ꝛ saluatoris nri iesu xpi.
Dedit ꝛ clerum quasi nasum ad currẽdũ
in odorem vnguentorum suoꝝ:sub quo
ꝛ vniuersa multitudo fidelũ cõtinet;crea
tamẽ hominis ꝛ ipsa ad laudem ꝛ gloriã
summi dei ad honorem sancte matris ec/
lesie:ꝛ cõsumationem corporis Chri:sti.
Ad'istos quinqz ordines ptinent quatuor
Actu.1. euangelia:ꝛ liber actuum apostolorum:q
sic incipit. Primum qdem sermonez feci
de omnibus o Theophile que cepit iesus
facere ꝛ docere vsqz in diem qua ꝑcipiens
apostolis per spiritum sanctum quos ele/
git assumptus est. Ut enim ostẽderet bea
tus Lucas significari quatuor illa opa xpi
in qtuor decadis dierũ adiecit ꝛ ait. Qui/
bus ꝛ prebuit seipsum viuuꝝ in multis ar
gumentis per dies quadraginta apparẽs
eis. Qui rursuꝝ vt ostẽderet in quinto tẽ
pore ꝛ quinto opere dari consumationẽ a
spiritu sancto:his que cepit iesus facere ꝛ
docere:aliquãtis interpositis adiecit'zait.
Et cum complerent dies penthecostes:sa
ctus est repente de celo sonus tanqz adue
Actu.1. nientis spũs vehemẽtis ꝛ repleuit totam
domũ vbi erant sedentes. Natiuitas itaqz
ascribit sacerdotibus quos significat pau/
lus:passio diaconibus:qui ꝛ euangeliste:
quos significat Stephanus': resurrectio
epis quos significat petrus:ascensio con/
templatoribus. quos designat Joãnes ad
uẽtus spũs sancti in cõi vita seruẽtibus:si
gnificatis in ecclesia discipulorum xpi su/
pra quos in die penthecostes cecidit spũs
sanctus ꝛ vtiqz ad cõplẽdum illud quod
psalmista predixerat. Ecce qz bonum ꝛ qz
iocundum habitare fratres in vnum. Hi ps.132.
sunt quinqz ordines generales ptinentes
ad quinqz corporis sensus:propter passio
nes quas sustinẽt in carne sua:de quibus
nihil pertinet in hunc modũ ad libitum
Apocalipsis:sed potius ad quatuor euan
gelia ꝛ librum actuũ apostolorũ:quoniã
oes isti ordines possunt in cõmuni habi/
tu quez tamẽ decet clericos militare sicut
ꝛ fieri cernimus in ecclesia xpi. Nunqd
enim sacerdotes vel epi vel diacones vel
virgines q in cõi habitu deo deseruire no
scunt:seu ẽt clericoꝝ nõnulli qui ꝛ vxores
quoqz in minoribus ordinibus habere p/
missi sunt:illam exhortationẽ dñi ad im/
plesse noscunt:qua dicitur. Ude oia que Mat.
cunqz habes ꝛ da pauperibus:ꝛ veni seq/ 19.
re me? Aut nũquid soli illi qui hoc faciũt
peruenĩũt ad regnuꝝ dei? (Absit) Idcirco
enim dei filius venit in carne: vt videat
ois caro pariter salutare dei. Nũc ergo de Esa.40
ordinibus istis nihil isto modo ad librum
apocalipsis:qz habuerunt ipsi libros suos
hystoricos in quibus institui potuerunt
nõ solum scõm mysticum intellectuꝝ qui
cõmunis est ꝛ ipsis ꝛ aljs:verũetiaꝝ iuxta
litere superficiem ꝛ hystoricã moralitatez:
que non minus hominem exteriorem qz
interiorem requirit. Porro liber iste sacra
mẽtis spiritalibus plenus:viris spiritali/
bus ꝛ vale dicentibus curis seculi princi/
paliter datus est: qui nolint hic habe//
re manentem hereditatem:sed futurã ing
rant. Agit enim de septem ordinibus desi
gnatis in septez tribubus israel ꝛ in septẽ
ecclesijs que sunt in Asia sicut illi quinqz
ordines in quinqz tribubus maioribus ꝛ
ecclesijs totidẽ designati sunt. Apponunt
aũt illis qnqz panes ordeacei (hoc est) qn
qz supra scripti libri qui hystorici sunt ꝛ in
quibus fructus spiritalis sub cortice latet.
His autem septem panes triticei (hoc est)
septem partes libri huius que nihil sonãt
hystoricum sicut illi: sed totuꝝ pene quod
in eis intelligitur:spũs ꝛ vita est. Hic aũt

Universidad de Deusto
Biblioteca

vigiliter pensandum q̃ quinq̃z ordines septez ordinibus qui norantur in libro isto magnam cu quinq̃z suprascriptis ordinibus habẽt affinitatẽ: z ideo diligenter discutiẽdum est: ne in carne spũs extinguat: ne intellectus (quod absit) superior ab inferiori absorbeatur. Differt tñ inter vtrũq̃z q̃ in illa similitudine prima: in pmo manet natiuitas: in secundo passio: in tertio resurrectio: in quarto ascensio: in quinto adue tus spũs sancti. In ista vero non sic: sed in primo manet resurrectio: in secundo passio: in tertio natiuitas: in quarto ascensio: in quinto sexto z septimo donatio spiritꝰ sancti. Quare in quinto: sexto z septimo? Quia tribus vicibus datus est apostolis spũs sanctus. Primo quãdo crediderunt in xpm: secũdo in die pasche: tertio in die penthecostes: primo datus est vt preueniret: secũdo vt cooperaretur: tertio vt perficeret. Qui enim sic non accipit spũm sanctum: pfectus xpianus esse non põt: Propter hoc enim tria data dico: non spũs: q̃ spũs quidem vnus est: sed tria data: semel puer inungitur oleo anteq̃ baptizetur: semel baptizatus chrismate per manum baptizatoris: semel etiam per manum epi. Quãuis aũt septem sint ordines ad quos ptinet generaliter liber iste: quinq̃z sũt tamen ex eis qui pertinent proprie ad secũdum statum: apostolorum. s. martyrũ: doctoꝝ z virginum z eorũz qui pro vita cũmuni regulares dñr. Non autem isti ordines cum illis deputandi sunt: quos superius scripsimus sed supra illos. quia illi q̃dem: vt iam diximus: dederunt z tenuerũt: isti z se z sua liberter pro dño impẽderunt. Horũz aũt primus designatus est in leone: secundus in vitulo: tertius in hoie: quartus in agla: quintus in throno dei. Isti vt iã diximus q̃nq̃z ordines: qui z per quinq̃z ecclesiastica tempora claruisse nosc̃unt: proprie pertinẽt ad secũdum statũ. Duo vero qui sequunt sextus z septimus licet z ipsi sicut z pcedẽtes ad scõm statuz pertineant: obscuratur tñ illoꝝ claritas a supuenientibus nouis: vt sublato a veteribus gressu sermonis: ad nouos magis q̃z ad veteres ipetus spũs dirigat. Et hoc q̃dẽ ita. Verũtñ pfectio ipsa: q̃narij z septenarij numeri in solo quoq̃ libro apocalipsis assignari põt: ac si q̃nq̃z corporis sensus z septem virtutes animi in vno perfecto viro q̃uenire putent: Hz hoc melius itelligimus si duoꝝ apostolorum xpi magna valde in mysteriis gesta pẽsamus.

¶ De vita actiua designata in petro z de cõtẽplatiua designata in ioãne. Cap. 19.

Petrus z ioannes magnã precoapostolis suis progatiuaz in mysteriis habuisse nosc̃untur. Primus nãq̃ actiuã: secundus pnotat vitam cõtemplatiuaz. q̃ alter assumpta cruce secutus est dñm: alter diu certans in corpore pacato fine genit. Et q̃ q̃nq̃z corporis sensus ad actionẽ ptinent: septẽ virtutes animi ad cõtẽplationẽ: cõgruum fuit vt Petrus senior q̃nq̃z presideret ecclesijs. Joãnes iunior septem: quatenus in duodecim istis: ofium aliarũ fundamẽta consisterent. Et de ioãne quidem certam auctoritatez habem⁹. De petro aũt vtrũ haberi valeat ingrẽdũ est. Petrus a pncipio pfuit hierosolimis z edificauit ibi ecclesiã q̃ hz cõcordiã cũ rubẽ. Deide pfuit anthiochene q̃ hz cõcordiã cũ tribu gad. Deide romane que cõcordat cũ tribu iuda. Porro alexandrine per se ipm nõ pfuit: sed misit illuc discipulũ suũ. qui fundaret illã z regeret vice sua: z inter primas ecclesias sublimãdã nutriret. Cũ vero pars romanoꝝ sequeret augustũ. z ex ea apud Cõstãtinopolim gẽs noua ppagata fuisset: ita vt antiquitus noua roma tanq̃z rome filia z cõsoꝝ imperij diceret: visuz est platis ecclesiarũ: z etiã in cõciljs statutũ est: vt inter pncipales ecclesias: Cõstãtinopolitana: sublimari debuisset: esset q̃z a romana secũda prima inter q̃tuoꝝ reliquas: tanq̃z cõsoꝝ z particeps sancte romane ecclesie. Est ergo ecclesia romana quasi altera hierusalẽ: z quasi altera hierusalẽ sedes dei: in cuius circuitu z in medio q̃tuoꝝ alia vsa sunt: de qbus in hoc libro p ioannẽ dr. Et alia

primũ simile leoni: z scdm aial simile vitulo: z tertiũ aial habẽs faciez quasi hois: z quartũ aial simile agle volãti. Assimilata denicq̃ est primitiua ecclesia fortissimo aiali leoni: q̃ in ea fuerunt sancti apostoli fortes in fide: per quos placuit oipotenti deo debellare terrã orbẽ terre. Assimilata est anthiochena secũdo aiali. i. vitulo q̃ in ea cognominati sunt: primo discipuli xpiani: parati ad obedientiã in oibus q̃ mandarent apostoli. Assimilata est alexandrina: tertio aiali: hoc est hoi: q̃ magni in ea doctores antigtus repti sunt: cũ nec dũ in latina ecclesia doctoꝝ suoꝝ aligs claruisset. Assimilat ecclesia illa orientalis q̃ postea ab vrbe regia cõstãtinopolitana dicta est: q̃rto aiali (hoc est) aquile: q̃ infra terminos eius pꝛtinebat illa ecclesia: cui a paulo non fine cã mysterij a pncipio dictũ est. Emuloz. n. vos dei emulatione: dispondi. n. vos vni viro virginẽ castã exhibere xpo. Hertinere vero ad ecclesiã virgines pẽnas aq̃le volantis: testat in hoc libro ioãnes: qui in quarta parte ipsius in qua ꝓprie de virginibus agit: loquens per aliqua de muliere amicta sole: adiecit z ait. Et date sũt mulieri due ale sicut agle. Et hoc q̃dẽ de q̃nq̃z magnis z noiatis ecclesijs: de qbus vt iã diximus: p Isaiam dr. Erũt q̃nq̃z ciuitates in terra egypti loquẽtes lingua chanaã. Porro septẽ ecclesie quas scribit z q̃bus scribit in hoc libro ioãnes de qbus z p eũdẽ ꝓphetã spãliter scriptũ est. Apprehẽdent septẽ mulieres virũ vnũ: ita illos ordines spiritales designãt: qui a mũdi cõsortio segregati sunt: qũo ille q̃nq̃z quas petrus: aut ipse aut per alios fundasse dignoscit illos q̃nq̃z ordies generales quos supius scripsimus: quod si q̃nq̃z principales ecclesie ptinẽtes ad petrũ: q̃nq̃z generales ordines addictos passioni: septẽ vero ptinẽtes ad ioannẽ: septẽ spãles ordines vite religiose deputatos designãt. Restat vt de istis ordinibus: q̃ sint ingrere debeamus: z vtrũ cum illis q̃nq̃z aliquid simile experimentur habere: z vtrũ ita sibi conueniant: quomodo sensus corporis cum virtutibus anime. Primo igitur discutiẽdũ est quod paulo ante distulimus. Vtrũ sub quinario numero septenarius: tacite intelligat: pfertim cũ q̃nq̃z z septez a duodecim cõsurgant: z nequaq̃z sibi ex equo q̃ueniãt: q̃ vt sibi cõuenire possint septẽ septem requirunt. Perturbaret hac in re sacramẽti fidẽ duodenus apostolorum numerus: si nõ eidem sacro numero: paulus z barnabas segregari in euãgelio gẽtiũ: fidei vnitate aggregati fuissent: vt nõ soluz q̃nq̃z z septem distingui queant in hoc q̃ a pncipio duodecim sunt electi: verum etiã septẽ z septẽ in hoc q̃ duo apostoli sũ peradditi sunt. Eodem modo duodecim patriarchis: iuncti sunt duo nepotes ipsorum filij ioseph: qbus ẽt primogenita que amisit Ruben data fore legũtur. Igitur quinarius numerus non solum primo statui cui iure attribuunt q̃nq̃z partes ordeacei: ascribẽdus est: verũetiã z secundo: sed tñ septenarius sub eo tacite intelligit quatenus z in vno dria sit z in vno cordia. Nam z sensus corporis: vt iam diximus quinq̃z sunt: sed tñ sub noie tactus incessus pedũ z opus cõiugij cõtinet: Eodem modo generales ordines q̃nq̃z sunt: z tñ sub q̃nto generali qui designat in sede dei ordines cõtinẽtium z laycoꝝ cõsistũt. Cõstat ergo q̃ quinq̃z ordines qui videntur pertinere ad petrum: qui z alio genere septẽ sunt: hñt plurimã cõcordiã cũ septem istis ordinibus qui ptinẽt ad ioãnem: ita vt quo illi pcedũt: hi ex parte aliqua subsequãtur: sicut z de seipso ioãnes dicit. Cõuersus petrus vidit illum discipulum sequentẽ quẽ diligebat iesus. Sic z ciuitas illa celestis hierl̃z q̃nq̃z gñales ptes demõstrat hre: sz tñ sub q̃nta pte: subverb. na pariter ꝓtinẽt z vity. Est. n. ciuitas ipsa in q̃dro posita sic dicit ioãnes: z i vnaq̃q̃z suarũ ptũ tres ianuas hre describit. Hui⁹ps orientalis ptinet ad leonẽ: q̃ designat pastores: septẽtrionalis ad vitulũ: q̃ designat discõres: occidẽtalis ad hoiez: q̃ designat doctores: australis ad aglã q̃ designat ꝓtẽplatores: corpus ciuitatis acolũbã q̃ ecclesiã

Act. 15.

Joa. 2.

1. cor. 10

Apo. 12

Esa. 19.

Esa. 4

exprimit clericoꝝ:sub qua tñ cõtinentur duo ordines inferiores:cõtinetium.ſ.z cõiugatoꝝ.Hec aũt ciuitas vna est:z nomẽ eius proprium hierusalem:que tñ in peregrinatione manens cognominatur ecclesia:Nam z illa que olim dicta est synagoga:hierusalẽ dicebatur:sicut z illa ecclesia que in tertio statu secundi futura est. Nec mirum si vnaqueqz dicta sigillatiz est hierusalem z simul tres vna hierusalem:quãdo quidem vnãquãqz deitatis personam deum ac dñm cõfiteri xp̃iana veritate cõpellimur:z tamẽ tres deos aut dños dicere catholica religione prohibemur. Prima hierusalẽ que dicta est synagoga designatur in sarra nõ de reprobis dico quos designat agar:ſz de electis quos significat sarra:z hoc cum accipit in respectu rebecche. Cum enim accipit in respectu Agar: tunc agar designat synagogam reprobaz. Sarra ecclesiam aduocatam de gẽtibus. Quz aũt ponitur sarra in respectu Rebecche:tunc Sarra significat synagogã:non quo ad reprobos:sed quo ad electos. Rebeccha q̃ introducta est i tabernaculũ sarre:ecclesiam gentilem que facta est p dominum qui est heres regni. Prima itaqz hierusalez que dicta est synagoga: designata est in Sarra:scda que vocatur ecclesia: designata ẽ in Rebeccha:tertia que felicior est:designata est in Rachel. Prima pertimorẽ iuncta est patri:scda per humilitatem copulata est filio:tertia per deuotionem: vnita est spũi sancto. Uerũtñ quod vni persone iungit:nũgit simul tribus:qz z pater z filius z spũs sanctus vnus deus z tres populi vnus populus sunt. Prima hierusalem edificata est in primo statu:secũda in secundo:tertia in tertio. Uerũtamen harum tertia que in tertio statu secuꝝ li edificanda est:ab exordio secundi status cepit edificari pariter cum scda:sigdẽ due ipse simul:vna sunt:z vt inferam illud libri Esdre. Jactata sunt fundamenta eius a principio ipsius status scdi:sed impedi tibus inimicis:dilat ĩ est opus eius: quo vsqz cõpleatur quadraginta anni: hoc est

Esd. 6. z Aggei 2.

generatiões totidẽ que significant p eos. Quare hoc? Quia nõ est quantuz ad hoc similis causa filij z spũs sancti: vt ita sit spiritus sanctus a solo filio:quomodo est filius a solo patre:sed est ipse quoqz a patre sicut z filius:propter quod in exordio secundi status:ambo pariter missi sunt. Ut ergo idẽ spũs qui z filij est p̃cedere ostendat a patre:completo opere primi status quod spãlius causa mysterij ascribitur ipsi patri:oportebat initiari aliud opus:qõ simili causa mysterij eidẽ spũi ascriberet:z z oportebat nihilominus:imo pro tẽpore multo clario incipe aliud opus qõ ascriberet filio:q̃tenus mitti ãbo simul ostenderent a patre. Multo clarius dixi:qz opus quod spãlius ptinet ad spũm sanctuz:habiturum est in tertio statu claritatem suã sicut opus quod ascribitur filio:vti iaz diximus in secundo. Est aũt opus istud de quo z loquimur:genus humanum:vnuz qdẽ in natura:sed proprijs ordinibus velut in trinitate distinctum. Est enim primus ordo cõiugatoꝝ creatus ad imaginem patris. Scdus clericoꝝ institutus ad imaginem filij:tertius monachoꝝ ad similitudinem spũs sancti. Et enim cõiugatoꝝ ordo a nullo ordine est:z ad hoc institutus:vt filios debeat p̃creare: clericorum ordo nõ esse ipsoꝝ:sed a solo ordine cõiugatoꝝ propagatus est origine carnis: qui tamẽ nõ est institutus ad procreãdos filios carni:sed ad euangelizandũ verbuz dei:sicut z ipse xp̃s ad cuius imaginẽ isti tutus est:Monachoꝝ ordo procedit ex vtroqz:qz z de cõiugatis si fiat ex consensu recipiunt ad monasticham vitam:z de clericis multo liberius recipiunt ad illaz. Quem bene quoqz procedere diximus:qz quasi datus alij vel emissus:etiam corporaliter egreditur de locis suis:vt moretur vbi ante nõ erat:sicut z iacob patriarcha qui simili causa mysterij de domo propria egressus est querẽs sibi vxores z liberos in regione aliena:fuit autẽ coniugatoꝝ ordo a principio constitutus:z pseuerauit solus: aut quasi solus omni tempore pmi

status:hoc est ab adam vsqz ad xp̃m: qz z si fuerunt in tempore illo duo reliqui ordines:sub vmbra tamẽ litere tenebantur inclusi z sub vinculo coniugij sicut z ceteri cõstituti. Finito aũt primo statu z inchoato secũdo mox clericoꝝ z monachoꝝ ordines inchoati sunt: haud dubium qp in ecclesia primitiua que z vitam ecclesiasticam p̃dicando z ordinem monasticum p cõmunẽ vitaz seruabat. Tanta autẽ fuit cõio duorum ordinũ istoꝝ in hoc statu secundo: vt nec clerici deessent in eo qui viuerẽt cõter sicut monachi:nec monachi quibus officiũ cõmitterẽt clericoꝝ. Uerũ tñ qz vnus iacob duas duxit vxores:lyã: vz:z rachel:videt qp ordo monachoꝝ quẽ scõm significatum pertinere diximus ad ioãnẽ duplex sit: ꝓpter duas vitas quibus initiat:actiuam.ſ.z cõtemplatiam: z propter duos intellectus: quorum vnus pertinet ad secũdũ statuz:alius ad tertiũ. Et enim significatum petri sic accipiẽdũ est in secundo statu: vt nunq̃z tñ vti iam diximus:transeat ad tertiũ. Significatuz vero ioãnis sic accipiẽdum est in secũdo statu vt multo tñ dignius refũdat ad tertiũ. Quo circa vt isaac habuit vxorẽ vnaz rebeccham. Jacob aũt primo lyam: deinde sororem eius raechel:ita in secundo statu seculi:simpliciter ecclesia clericorum iũcta est quodãmodo in matrimonio xp̃o: duplex aũt monachoꝝ spũi sancto:ita tñ vt ea pars que pertinet ad lyam proferret fructũ suũ in statu secũdo:que aũt ad rachelem in tertio. Propter hoc enim tria

Esa. 7. dicit ꝓpheta. In tempore illo nutriet homo vaccã bouz aut duas oues:z pre vbertate lactis cõmedet butyrum. Igit rebecha mater iacob que iũcta est matrimõio isaac:significat generalẽ ecclesiam que iũcta est xp̃o. Lya vero z rachel que iuncte sunt pariter vni iacob:designat duas illas

Ps. 132. spãles ecclesias que p vinculũ charitatis z vnitatis iũcte sunt arctius spũi sancto. Unde z per psalmistaz dicitur. Ecce q̃z bonum z q̃z iocundum habitare fratres in vnum:sicut vnguentũ in capite qd̃ descẽdit in barbã barbã aaron. Quare aũt due simul? qz bis ꝓ resurrectionem dñi datus est apostolis spũs sanctus:qz habere duplũ helye spũz helyseus postulauit: qz vna est vita actiua:alia contẽplatiua qz duo sũt p̃cepta charitatis: amor p̃rimi z amor dei.

¶ De signatione patrum. Cap. 20.

Miro ergo modo actũ est in statu secundo vt vita illa q̃ significatur in rebeccha:videat ꝓprie pertinere ad xp̃m. due vero vite que designate sunt in lya z rachele:ꝓprie ad spũm scũm:z ad ecclesiam qdem generalẽ q̃ significat in rebeccha:ptinent qnqz ordines gñales:scõm numerũ eccle Act. 13. siarũ quas diximus pertinere ad petrum: hoc est:platoꝝ:ꝓtoconoꝝ:sacerdotũ: virginũ:z cõis clericoꝝ ecclesie: Secundum qnqz ordines istos:accipienda sunt q̃tuor euangelia:z liber actuũ apostolorum. Ad duas ecclesias spãles que significate sunt in lya z rachele:pertinent simul:sex z septẽ:sex quo ad laborẽ actiue: septeni quo ad otiũ vite cõtemplatiue. Et.n.z lya sex mares genuit tñ:z Josue qui fuit de semine Rachelis:septẽ spãlibus tribubus diuisit hereditatem. Uerũtñ sex filius lye addita est filia vna ad cõpletionẽ numeri septenarij ꝓpter septenariũ numerum ecclesiarũ quibus scribit ioãnes. Sane eo tẽpore quo cõcepit Rachel:cepit soror eius lya infirmari in partu:qz cuz defectu scdi status in sex etatibus mũdi trãsiet exercitatio vite actiue:z icipiet cõualescere fructus vite cõtemplatiue. Et qz maioris felicitatis est vita cõtẽplatiua:imo qz a sexto tpe scdi status sit initiatio tertij videt in eodẽ sexto tpe quẽadmodũ z in septio deficere similitudo zabulon z dine:manere aũt ioseph z beniamin duoꝝ.ſ.filiozuz Rachel. Ut aũt intelligat qd̃ dr̃:libet ipsos filios iacob singulis ordinibus assignare. Primus ordo religiosoꝝ institutus est ab apostolis in ecclesia primitiua:z ipse designatus est in ruben. Secũdus in anthiochia vbi primo dicti sunt discipuli xp̃iani

Universidad de Deusto
Biblioteca

z ipse designatus est in Symeõ. Tertius in alexandria de quo vt refert ecclesiastica hystoria: multa laude digna retulit philo iudeus laudãs sobrietatem z cõuersionẽ illius: z ipse designat⁹ est in leui. Quartus ordo institutus est in africa a bro Augustino: z ipse designatus est in iuda: quoꝝ tempore etiam sacris virginibus qualiter viuerent in ecclesia Christi: tam ipse Augustinus q̃ Ambrosius z Hieronymus: qui eo seniores erant tempore: libros doctrina morum lucidos tradidisse noscuntur. Quintus ordo fuit canonicorum regularium in occiduis partibus institutus: qui pro parte ipsius regule quaz tenent dicitur: z ipse sancti Augustini: quem tradunt institutum a sancto Rufo: z ipse designatus in ysachar. Sextus ordo videtur esse canonicorum premonstrensium: z ipse designatus in zabulon: seruut autem aliquas mulieres emulatas esse vitam illam: z ad formam canonicorum regularium conuenisse in vnum. Que vtinam non sicut Dina corruptionis macula deperirent. Nec de filijs Lye que videtur in quinqz: aut sex temporibus omnes filios pepisse. Sane sozor Rachel quarto tempore emulata sozorem: qz non poterat ex se habere liberos: tradidit viro ancillam suam: vt saltem ex illa filios videretur habere. Significat autem ancilla Rachel: carnem virgineam: que vnita est anime contemplantis deuz: z significat ecclesiam illarum virginum que castitatem quidem coꝛpoꝛum vigilanter custodiunt: nec tamen ascendere queunt vsqz ad perfectionem illam que designata est in Rachel: que tamen propter bonum virginitatis iungitur z ipsa domino ad procreationem filiorum. Institute.n. vt iã dixim⁹ a scris doctoribus monasteria virginũ docẽtibus eas qualiter viuerent: z qualiter castitatem suã seruare strenue debuissent. Hunc religioni significate in bala ancilla rachelis: natus est in filiũ ordo monachoꝝ in grecorum quidez ecclesia a sanctis patribus institutus: nec tamen in ea puritate z sinceritate seruatus. Hic itaqz ordo designatus est in dan filio bale ancille Rachelis. Dicta est autem ancilla propter timorẽ obedientie: sicut z mater domini angelo de seipsa. Ecce ancilla domini fiat mihi scõm verbuz tuum. Genuit autem bala secundum filium nomine neptalim qui videtur designare occidendalium ordinem monachorũ: z desijt parere. Sed z lya in hoc ipso emulata sozorẽ: tradidit z ipsa zelfam ancillã suã viro: que genuit gad: z asser in typo duoꝝ ordinum laycoꝝ fratruz: qui claruerunt his temporibus in partibus oriẽtis (hoc est) hospitalis z militum templi. Igitur significatuz quatuoꝛ filioꝝ ancillarum cum tribus vltimis lye: q̃tum mihi videt: sub quinto simul tempore accipiendum est. Nono sexto anno vel circa sextuz a natiuitate ruben: peperit Rachel filiũ suum primogenitũ: cuius significatiõ vtruz iã inceperit: deus melius nouit. Licet enim tẽpus quod respicit sextũ signaculũ nõdum inceperit secundũ numerum generationũ inchoatũ a xpo: vtrũ initiatuz esse respectu illius initiatiõis que fit a zacharia patre ioãnis secundũ q̃ in libro concordie sufficiẽter ostensuz est. Nec idcirco dico: qz vtrum ordo iustoruz designatus in ioseph: inchoatus sit: nescio z si iam inchoatus est: non est preter ordinem rationis. Ut ergo ecclesie primitiue designate in lya: eo tempore quo Christus venit in mundum z misit spiritum suum ad eandem ecclesiam: natus est ordo primus: designatus in ruben: eoꝝ: vz: de quibus scriptum est. Multitudinis autem credentium erat coꝛ vnum z anima vna: ita in tempore sexto oportet nasci filium (si tñ natus nõ est) designatuz in ioseph ecclesie quaz designat Rachel: vt compleatur: in ea illud quod dictum est per prophetam: letare sterilis que non paris: erumpe z clama que non parturis quia multi filij deserte plus q̃z eius que habet virum. Igitur eo tempore inuenitur concepisse Rachel quo ceperat sozor

Augustinus pr z fundator hermitarũ

Sãctus Rufus fũdator canonicorum

Luc. 1.

Gc. 30.

Gc. 30.

Act. 4.

eius lya infirmari in partu: vt videretur ibi quoqz esse completum illud quod secundum eandem causam mysterij in Samuelis volumine scriptum est. Donec sterilis peperit plurimos: z que multos habebat filios infirmata est. Ergo lya z psortata Rachel: q̃ z si sexto tpe a natiuitate primogeniti lye. vnuz peperit ioseph ad significandum illud vnum de quo dicit psalmista. Ecce q̃z bonum z q̃z iocundum habitare fratres in vnum. Ipsum tamen vnuz multiplicabit deus: ac si manasses z Effram: secundum qꝫ in benedictione ipsoꝝ dictum est: de eis a patriarcha Jacob. Angelus qui eruit me de cunctis malis: benedicat pueris illis z innocetur super eos nomen meum: nomina quoqz patrum meoꝝ. Habraam z Jsaac: z crescant in multitudinem super terram. Secutus est autem Beniamin qui natus est in obitu matris: in quo significatus est populus iudeoꝝ qui cõuertetur in fine: in fine dico secundi status: non in fine tertij licet: hoc totum in fine mundi: quia nos sumus (vt ait apostolus) in quos fines seculoꝝ deuenerunt. Et enim in tempore regis septimi: qui scriptus est in hoc libro: oportet in conuersione israel: deficere religionem illam que designata est in Rachel vt statuatur illa que significata, e in Joseph. Et vt alijs vtar mysterijs facientibus pro eodem: oportet consumari vitam illam que designatur in matre dei. Manere vero illam que significata est in Joanne. Consumari vitam illam que designata est (vt de vicinis rebus accipiamus exemplum) in beata Scolastica non valente peruenire ad summitatem montis: manere autem illam quam beatus: significat Benedictus: qui sibi in montis vertice mansionem locauit. Sed quare illa vita deficere dicitur: que significata est in tam sanctis virginibus: nisi quia z si tam sancte fuerunt: maxime autem mater domini: propter infirmitatem tamen sexus earuz: perfectius oportet esse illud quod significatur in viris? Et quidem de Rachele z Joseph: de Scolastica z Benedicto: nulla penitus questio est. Est autem de matre domini z Joanne propter excellentiam glorie ipsius virginis ad quam preter illum quem genuit: nullus mortalium peruenire concessus est. Sed quid si aliquando quod minus perfectum est: cum aliquando id significet quod reprobum est? in loco: scilicet illo vbi dictum est domino a quodam iudeo. Ecce mater tua z fratres tui foris stant querentes te. Ergo quia dictum est matri dei ab eodem domino de discipulo quem diligebat. Mulier ecce filius tuus: ad discipulum autem. Ecce mater tua: ad significandas illas duas species doctrine celestis: quarum vna in litera testamenti noui: alia in spirituali intellectu: qui procedit extra: recte procedit illud quod significat literaz: sequitur vero illud quod spiritalem significat intellectum: quia non prius quod spirituale est: sed quod animale: deinde quod spiritale. Quod ergo mater domini Maria obijt hierosolymis. Joannes autem superuixit z diu mansit in Asia edificans in ea septem ecclesias z diuidens illis in spiritu: non terrenam sicut olim: sed patrie celestis hereditatem: significat oportere dari finem: siue vt dicamus melius: consumationem intelligentie carnali pertinenti ad literam que occidit: manere autem vnctionem illam: que nos docebit de omnibus: secundum qꝫ z veritas ipsa dicit. Cum venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veritatem. Quecunqz ergo sit religio illa: que significata est in Rachele: siue in matre domini Maria: oportet eam in fine secundi status clarificatam prius in domino: consumationem accipere: vt statuatur ordo ille qui significatus est in Joseph in exordio primi status: in exordio secundi: in Joanne cuius est liber iste. Sed melius hoc ostendimus. si ad huc prescriptoꝝ filioꝝ Jacob alta mysteria perscrutamur.

2. reg. 2.

Ps. 132.

Gc. 48

Scolastica Benedictus

1. cor. 10

1. cor. 15

Jo. 21.

Jo. 19.

Jo. 16.

De alijs mysterijs filiorum Jacob.
Cap. 21.

Cum ageret superius de filijs lye z Rachelis scõm ordinẽ natiuitatis eor z scõm eum intellectum: q pertinet ad secũdum statũ inuenimus nouissimos liberor iacob eé filios Rachelis ioseph.s.z beniamin. Sed cum itraret terrã pmissionis que dicebaf fluere lac z mel: inuẽti sunt fere primi: qui videbanf nouissimi: ita vt vice ioseph pris sui principaretur in populo iosue: z ipse septem tribubus que necdũ acceperãt hereditatẽ: diuideret terram in funiculo distributionis: z caderet prima sors tribui beniamin. ¶Diro autez modo: vnus ioãnes hz cõcordiam cũ duobus ioseph: vz: z iosue q sicut ioseph vnus fuit de duodecim patriarchis: ita ioãnes vnus fuit de duodecim apostolis. Et sicut iosue cõsurrexit ioseph i tribu sua z diuisit septẽ tribubus hereditatẽ: ita ioãnes septẽ ecclesijs spiritalem: vt iaz diximus hereditatez diuisit. Nec mirũ si vnus ioãnes habet cõcordiã cũ ioseph z iosue: q sic plerunq accipienda est in mysterijs vna tribus ioseph a principio vsq in finez: ac si ipse ioseph ꝑsens esset in ea. Similiter z alior. Uerũtamẽ vt hoc fieret: magni causam esse cõstat sublimisq mysterij. Et quidem archana nimis: sed tñ ad roborandã fidez: satis viro perito z studenti prudẽtie necessaria. Scimus eniz q post ioseph q dominatus est in egypto: natus est ibi moyses qui pcussit egyptum omni plaga z eduxit ex ea filios israel. Exo.2. Cui: vz: moyſi succesſit iosue filius num rigaret z super ediſicaret quod ipse plantauerat. Designat aũt moyses filium dei: qui natus est in synagoga iudeorũ que vocatur spũaliter egyptus: de qua z eduxit veros filios israel. Sane ioseph qui preceſſit moysen in egypto: significat spũm sanctum: cũ eo q procedit a patre q z prius locutus est ꝑ prophetas: annũtiãs aduẽtũ xpi in carne: z postea descendens ad virginẽ operatus est eiusdem filij icarnationẽ. Qd aũt iosue qui surrexit in tribu ioseph ꝑ pre suo: accepit tandẽ a moyse sapiam z doctrinã quã annũtiaret filijs israel: significat illud qd dicit idẽ filius de spũ sctõ. Mõ.n.loquet a semetipso: sed q cunq audiet loquet: z ille me clarificabit q de meo accipiet z annuntiabit vobis. Propter huius sacre fidei z pie ꝓfessiõis archanũ: placuit ei qui fecit oia scõm cõsiliũ voluntatis sue: reponere hec oia in sacris libris z vsq ad tps statutũ dignis satis z multiplicibus cõsignare mysterijs: neq sorte hec nouiter ad inuẽta putaret z nõ potius occultata z coopta quousq tps lucis z reuelationis ad esset. Igit in typo spũs sancti qui procedit a patre: sublimatus est ioseph in terra egypti: z solvit somnia pharaonis. Jn typo vnigeniti dei filij: qui descẽdit de celis z icarnat⁹ est de spũ sctõ: z maria virgine: natus est moyses in egypto: z ipe eduxit filios isrl de terra egypti: z duxit per desertũ quadraginta annis: querẽs introducere in terram fluentem lac z mel. Ut ergo nasceret moyses i egypto: dñiuz ioseph qd habuit in egypto: fuit in causa: q nisi ipse dñaret in egypto: iacob z filij eius in ea habitauerũt: nõ irent: licet vtrũq fuerit ꝑdestinatũ: z dño disponẽte peruenerit ad effectũ. Sed moyses q eduxit populũ de egypto mortuus est: z ipse p: o peccatis populi: z quodãmõ defecit in via: z nõ ipse introduxit populũ in terrã fluentẽ lac z mel: sed iosue filius nuz: q fuit de tribu ioseph. q mortuo xpõ ꝑ peccatis populi: missus est z mittetur adhuc paraclitus spiritus sanctus: q ꝓcedat fideles z introducat eos revera in terrã fluentez lac z mel: z diuidat eã septẽ tribubus in funiculo distributionis. Qd ergo a principio ꝓcessit ioseph: z secutus est moyses: significat mysterium dñice icarnationis: scõm q spũs sctũs ꝑncipiũ est filij sicut z oium creaturarũ: z seũdũ q dictũ est de xpõ: q ꝓceptus est de spũ sctõ ex maria virgine. Qd aũt pacto ministerio laboris fuit: ascẽdit moyses ipse solus in mõtẽ: z misit iosue q ꝓcederet populũ z introduceret cũ in terrã ꝑmissiõis: Deut. vltimo.

significat illd qd ait dñs ò se z de spũ scõ: Jo.16. Nisi ego abiero paraclitus nõ veniet ad Jo.14. vos: si ãt abiero: mittã eũ ad vos. Et illd. Paraclitus aũt spũs sctus quẽ mittet pr in noie meo: ille vos docebit oia: z suggeret vobis oia q̃cũq dixero vobis. Nec.n. ad aliud dicta est terra illa lacte z melle manãs: q̃z vt intelligaf illud qd dicit dñs Jo.16. de spũ sancto. Cũ aũt venerit ille spũs veritatis: docebit vos oẽm veritatẽ. Et q si tit veniat z bibat z flumia de vẽtre eius fluẽt aque viue. Cũ.n.venit ipse ad ecclesiã xpi q̃ aliq̃n erat sterilis z inanis: mox secundat illa gra sua z facit eã duplici spẽ doctrine manare: vna: vz q̃ nutriat puulos: altera qua faciat gustare viros: qd illud sit qd ꝑ psalmistã dr: Quam magna Ps.30. multitudo dulcedinis tue dñe: quã abscõdisti timentibus te. Igit ioseph z Josue: vnũ spũm sctũm designãt: q z filius dei missus est euãgelizare: iuxta illud Jsaie. Esa.48 Ecce dñs misit me: z spũs eius: q̃tuz: vz. in eo q homo erat: z ipse spũs missus est ab eodẽ filio: q̃tum in eo q deus: vtpote q ab ipso ꝓcedit. Ut.n.ostẽderet iosue vicẽ ioseph pris sui in hoc mysterio tenuisse: z nobis ipi⁹ similitudinẽ tenuit z ad numerũ annor vite eius ptingẽs: annorum Ex.vl. numer⁹ nõ excessit. Sic qdẽ anni vite vtriusq: numero cẽtũ z decẽ fuerũt. Atq ne/quis ex hoc in corde legẽtis ꝑfidie scrupulus nasceret: z putaret alius eẽ spũs q ꝓcedit a pre: alius q ꝓcedit a filio: coartata est similitudo mysterij in nouo testõ: z datus est vnus ioãnes q̃ hẽret equã cãm cõ cordie ad vtrũq (hoc é) ad ioseph z iosue ita vt qd ibi ostensuz est p duos illos: hic ostẽderet ꝑ vnũ: qd tali ordie cõpletuz é.

¶Quod petrus paulus z ioãnes gerãt mysterũ trinitatis. Cap. 22.

Ioãnes fuit electus a xpõ a ꝑncipio: z magnus hitus est iter primos apostolos: vtpote qué dñs ꝑalius diligebat: paulus apostolor oium vltimus fuit. Et sicut ipse dicit. ¶Jnimus apostolor. Idic tñ qui fuit vocatiõe vltimus: inuẽtus est ad extremũ cũ petro apostolor principe gratia primus. Qui ẽt in ꝓdicatione gẽtiũ sorte vocatus: ꝓdicauit in asia z posuit ibi fidei fundamẽtũ. Quo discẽdẽte ex eadẽ ꝓuincia: supuenit ioannes z sup edificauit in fũdamẽto pauli. Et hoc qdẽ fecit ioãnes: qõ paulus sicut ipse sibi testimoniũ ꝑhibet: facere noluit: ne super alterius fundamẽtũ: supedificare videretur. Jta.n. dicit de hoc in epistola ad Romanos. Sic aũt hoc ꝓdicaui euãgeliũ: nõ vbi nominatus est xpõs: ne sup alienũ fundamẽtũ edificarẽ. Rom.15 Sz si paulus nõ vult edificare sup fundamẽtũ prior apl̃or quor vnus erat ioãnes. Joãnes ãt supedificat i fundamẽto pauli. Aut superbie nota videt cadere in paulũ: qõ falsuz est: aut vera est ipi⁹ pauli sntia: qua dicit lra occidit: spũs aũt viuificat. Si.n.scõm lre faciẽ: rõnem queris: magis videret expedire paulo: supedificare in fundamẽto ioãnis z aliorapostolor qui a principio dñm audierũt: z spũm sctũm soleniter acceperũt: q̃z ioãni supedificare in fundamẽto pauli: q minimus fuit oium apostolor: z sorte vltio vocatus est. Et lra qdem hoc velle videtur. Qd qr aliter est: occidit nõ viuificat: destruit nõ edificat. Spũs aũt nõ sic: sz illud magis approbat qd factum est. Illud necessariũ z fidele demõstrat. Qd.n ioannes a principio opabaf cũ petro qui erat totius pater ecclesie: qñ nulla mẽtio erat de paulo: signi ficat spũm dñi locutũ ꝑ pphetas: z apte a populo iudeor spũz dñi noiatum: qñ de filio dei nulla erat apta in populo eodẽ ꝓsessio. Uñ z ꝑ pphã dr. Esa.53 Dñe qs credidit auditui nr̃o: z brachiuz dñi cui revelatũ est? Et ascẽdet ingt: q̃si vgultũ coram eo z sicut radix de terra sitiẽti. Licet ergo carnalis ille populus: nec ò spũ dei: nec de filio iteiligere veritatez: in scripturis tñ diuinis crebra z apta mẽtio erat de spũ scõ: de filio aũt rara z occulta. Quare hoc? Quia occultatio plerũq bumilitatis est: revelatio libertatis. Et ad filiũ q dẽ ꝑprie ptinet humilitas: ad spũm sctũm aũt libertas. Utrũq z.n. ostẽdit in diuinis scripturis. Quo circa z in typo

humilis filij electus est nouissimus paulus:qui ꝛ per vnum discipuloꝛ minimuz baptizatus est:ꝛ factus est apostolus ꝛ predicatoꝛ ecclesie. Quem aũt aliũm significat iste minimus:iste paulus:qui cõpleto ministerio predicationis sue:inuentus est

Phi.,2 Rome sedere cũ apostolo primo:nisi euz quisemetipsum exinaniuit formã serui accipiens in similitudinem hominũ factus ꝛ habitu inuentus vt homo:nisi eum qui repente in bethleem reptus est paruulus ꝛ positus in presepio ꝛ ad extremũ lequitur in apocalipsi ꝛ dicit. Sedeo cũ patre

Apo.3, meo in throno eius. Quod aũt predicatione pauli multitudo gentium conuersa est ad deum significabat per euãgeliũ xpi conuertendas esse gentes que antea ignorabant deum viuuz ꝛ verũ:sicut ꝛ factuz est. Et q̃ paulo discedente ab epheso:supuenit ioãnes ꝛ supedificauit in fundamẽto pauli:significat aduentũ spũs sancti de

Jo.8. quo xps ait. ¶Multa habeo vobis dicere: sed nõ potestis portare modo:cuz autem

Gal.2. venerit ille spũs vitatis:docebit vos omnez veritatẽ. Quod ergo a principio paulus ascendit hierosolimã cõferre euangeliũ suũ cum antecessoribus suis apostolis humilitatem significat filij dei:qui inter

Jo.16. tuus est a matre in tẽplo inter doctores audiens illos ꝛ interrogãs. Et q̃ ioãnes secutus est paulũ in pdicatione asye:veritatem significat spũs sci de quo dñs ait. Il lõ.n.loquet in semetipo sed quecũq; audiet:loquet ꝛ que venture sunt annunciabit vobis ille me clarificabit: q; de meo accipiet ꝛ annuntiabit vobis. Accepit.n. aliq̃d ioãnes de doctrina pauli ad confirmãdos eos qui crediderãt p verbũ eius: q; qui primo cũ esset hierosolymis cũ Jacobo ꝛ petro:nõ audebat abycere circũcisionẽ ꝓpter eos q̃ crediderãt ex iudeis ꝛ erant emulatores legis: adeo vt diceret paulus de eo ꝛ de alys coapostolis suis:q̃ nõ recte eẽnt igressi ad veritatẽ euãgelij.

Ga.2. Postea sequẽs paulũ q iã ꝓpter hoc diu laborauerat:ꝛ multas ptulerat temptationes libere predicauit grãm euangelij xpi. Sic igif in vno ioãne ostẽsuz est mystice in testõ nouo:qõ primo ostẽsum fuerat in duobus viris:ioseph:vz:ꝛ iosue. Quod ẽt in scripturis alijs obseruandũ est. Nec absurdũ videri debet:q̃ vnius ioãnes habeat cõcordiã cum duobus:qr aliter loqꝛtur magister pfectis discipulis ꝛ qui sensu ꝛ etate viri sunt ꝛ aliter in pfectis ꝛ in doctrine exordio cõstituris. Istis.n. hoc é in pfectis diuidere ptes in syllabis necessariũ est:illis nõ pferre simul:iudicaf insanũ. Unde ꝛ apostolus quibusdã dicebat. Intermittẽtes xpi inchoationis:xpi sermonẽ:ad pfectionẽ feramur. Et prophe-

Heb.6 Esa.10. ta. Sermonẽ breuiatũ faciet dñs sup terrã. Ergo ꝛ ecclesie, septẽ: duplicẽ quo ad

Ro.9. cõcordiam habẽt cãm relationis. In eo ꝛ enim itellectu q̃ ptinet ad secundũ statũ: ẽcclesia epheſi ꝓcordat in mysterijs cũ ruben:ecclesia smyrne cuz Symeone: ecclesia pgami cũ leui:ecclesia Thiathire cum iuda ꝛ cum rachel:q̃ nato eodẽ iuda emulata est sororẽ lyaz ꝛ dixit iacob. Da mihi filios aliogn moriar: vel potius cũm bala famula eius:q̃ cõcepit ꝛ peperit super genua sua. Ꝓro eo.n.q̃ nõ potuit rachel habere filios de setpa:dedit famulã suã viro vt ex illa filios videret habere. Significat enim vt iã diximus:ancilla rachelis carnẽ aie q̃rẽtis deũ q̃ in virginitate ꝛ castitate cõsecrat deo:cuius multi,puocati exẽplo: veluti ex ancilla rachel sterili mꝛi nati nascunt. Quare ex ancilla? Quia illi q̃ emulant virginitatẽ ꝛ nõ emulant vitã cõtẽplatiuã:iugunt qdẽ ꝓtẽplatoribus similitudine muditie ꝛ castitatis:sz q; non puniũt vsq; ad illã mũditiã de qua dr. Bti

Ma.5 mũdo corde qm ipi deũ videbũt: filij q̃dẽ ancille rachelis dici pñt:sed filij rachelis dici nõ pñt. Ergo q ab exordio ecclesie gram istã habuerũt. Oẽs in rachel reputati sunt:que idcirco sine filijs erat:q; qui hãc hẽrẽt grazz:pauci erãt. Nõ.n. venerat adhuc tps quo gra ista pueniret ad multos:q; in tertio statu seculi:in vtute ꝛ opatione spũs sancti reuelãda erat vt in ipsa omnis perfectio cõsumationem accipiat.

1.cor.13 Est enim ipse charitas dei. Et scriptuz est de charitate:q̃ nõ cogitet maluz:propter quod ꝛ perfecta charitas foras mittit timorẽ. Igif ecclesia thiathire hz scõm quid cõcordiam ad iudã:hz ꝛ ad balam ancillã rachelis. Porro ecclesia sardis ad reliquos filios lye simul ꝛ ancillaruz:qui oẽs pariter cũ dina fuere numero septẽ. Ecclesia phyladelphie que est sexta in numero ad ioseph. Ecclesia laudicie ad beniamin. Nec in eo intellectu qui ptinet ad secundũ statũ. In eo vero intellectu qui ptinet ad tertiũ:hic. A sexto tẽpore secũdi status initiari oportet tertiũ statũ simul ꝛ nouuz ordinẽ qui creatus est ad imaginem spũs sancti:significatũ in ioseph ꝛ ioãne euangelista. Quia vero sicut spũs sanctus habet septẽ dona:ita ordo ille septem spãles ordines procedentes ex eo:habituruz est. Unũ:vz:coherentẽ sibi sicut ecclesiã ephesi sancto Joãni. Sex vero hinc ꝛ inde:secũdũ similitudinez candelabri quod fecit moyses in deserto:oãda est cõcordia ephesi beniamin cui cecidit prima sors: qñ dedit iosue sortes septẽ:septẽ tribubus:vt sibi diuiderẽt hereditatẽ. Concordia vero smyrne tribui Symeõ:concordia pgami tribui zabulon:cõcordia thiathire tribui isachar:cõcordia sardis tribui asser. Cõcordia phyladelphie tribui neptalim:concordia laudicie tribui Dan. Hic finis tertij status:ꝛ hic assignatio ecclesiarũ septẽ scõm eũ itellectũ q̃ ptinet ad tertiũ statuz: hoc est:ex eo tpe quo israel cõuentet ad dñm:

Ro 11. cõpleta plenitudine gẽtiũ de qua loquit paulus in epistola ad romanos vsq; ad cõsumationẽ seculi. Igit in secundo statu iuuenẽ aliq̃d secũdũ significatũ ptinere communiter ad filiũ ꝛ spũm scm: hoc est ꝛ significatũ rebecche que fuit vxor Isaac ꝛ significatũ lye ꝛ rachelis q̃ fuerũt vxores iacob. In tertio aũt id solum remanet:qõ ptinet ad spũm sanctuz(hoc est)significatũ Rachelis ꝛ ioseph ꝛ iosue ꝛ septẽ trí-

Jos.18. buum quibus ipse diuisit hereditatez. Et tio statu dictũ est ꝛ sepe dõm mysteria peri ꝛ ioãnis in exẽplum summamus.

¶Qõd tpe scõi status cuius est ꝓpria vita actiua:data sit ex parte vita contemplatiua:tempore autem tertij cuius erit ꝓpria vita contemplatiua:non sit adhibenda actiua. Cap.24.

Petrũ ꝛ ioãnez (quoz supra fecim? mentionẽ)habere adinuicem relationẽ mysterij:ꝛ frequens auctoritas donat fidẽ:ꝛ auctoritatis apertio intellectũ. Ait enim de eis euangelista Lucas in libro actuũ apostoloz. Petrus ꝛ ioãnes ascendebãt in tẽplũ ad horã oratiõnis nonã. Et cum audissent:ingt apostoli q; recepit samaria verbum dei:miserũt ad illos petrũ ꝛ ioãnem. Et in euãgelio simile aliq̃d repit: Nepe ad ꝓparãdaz sibi cenã:petrũ ꝛ ioãnẽ dñs mississe describit. vt ꝓ hoc q̃ duos illos apostolos ꝓ-

Act.31 cetos in mysterio repimus:significare eos magni aliq̃d itelligamus:ꝛ diuersa et ꝓ diuersitate loco; de qbus nõ est locus disserendi diutius:q; ad finẽ huius summule ihianter festino. Illud aũt qõd ad rẽ magis ptinet:ponere ꝛ exponere: locus est. Ex eo vtiq; loco vbi scriptuz est dixisse dñm

Jo.21. petro. Sequere me. Cũ disse aut petruz illũ discipulũ quẽ diligebat ihesus sequẽtẽ:ꝛ iterrogasse de eo atq; dixisse. Hic aũt q̃d? ꝓmuisq; respondisse dñm ac dixisse. Sic eũ volo manere donec veniam:q̃d ad te? tu me sequere. Ꝓro eo nepe qõ in pascendis quibus:petrus loco xpi successit. Joannes vero plus ceteris amabat a xpo:desiguat in hoc loco petrus id qõ spectat ad xpm:vitã:vz:laboriosam:quã ꝓ nobis subire dignatus est. Joannes aut vitã getam que pertinet ad spiritum sanctum. Si ergo obeunte petro:succederet in fide ioannes(hoc est)si eo tempore vocaretur ioannes:quo pareret petrus:daretur manifeste intelligi:ita absolute secũdũ statuz ptinere ad filiũ:quo tertiũ ad spũz sctũ. Qz vero pene simul:ꝛ sortaslis vno die ꝛ vna hora a domino sorte vocati sunt petrus: scilicet ꝛ Joannes:nec tamen simul transierunt de hoc mũdo ad deum:sed primo

gdem petrus:longe aūt post ipm:ioānes liquet q̄ ad sēz statū:q designatus est in cursu petri:nō solū vita petri pertinet: sz ꝛ vita ioānis. Ad tertiū vero statū tñ vita ioānis. Q̄ si lumē intelligētie querit, clarū ē:ꝛ q̄z numis nostre fidei necessariū: vtpote quo docemur archanū q̄dā capere sacrm:mitti.s.ab vno duos hoc est:a pre filiū ꝛ spūm sanctuz:a filio vero vnū(hoc est(spūm sctūm:nec alium q̄z ipm spūm sctūm:qui mittit ꝛ ꝓcedit a pre. Quod cū ita sit:querit nō absurde:quo secūdus status spāliter ascribit filio:vt ita intelligatur plenitudo ptātis in filio:que admodū in spū sancto negs(quod absit)putet nō potuisse aliq̄d filius sine adiutorio gratie spūs sancti. Sed notādum q̄ q̄z diu cum petro mānsit ioānes:p oia videt cessisse illi tanq̄z semori sno:ita vt astante ioanne petrus clarius loqueret:ac diceret. Argētuz ꝛ aurū nō est mihi: q̄d aūt habeo hoc tibi do. Astāte ioāne icreparet symonē magū ac diceret. Pecunia tua tecū sit:in p̄ditione. Quid multa? Lege p ordinē actꝰ apostolorꝫ ꝛ inuenies petrū principaliter p̄dicasse:ananiā ꝛ saphiraz mortis sue condēnasse:solo tactu vmbre sue coplosam infirmorꝫ multitudinē sanasse:manus seuiētis herodis nō sine miraculo euasisse:tabitā a mortuis suscitasse:cornelū ꝛ qui cuz eo erāt premissis hinc inde reuelatiōibus ad fidē xp̄i vocasse. Hec spāliter legimus de petro in libro actuū apostolorꝫ. De ioāne vero nihil excepto q̄ cōiter de, oibus apostolis dictuz est. Per manus aūt apostolorꝫ fiebāt signa ꝛ p̄digia multa in plebe. Tanq̄z si ioannes expectaret ꝛ diceret. Tempus meū nōdū venit:interim cedē/duz est petro:cuius nūc ꝓprie tp̄s est. Tenient aūt dies q̄n ipse vocabitur ex hoc mūdo ad deū:ꝛ tunc implere incipiā cursum mynisterij mei: Et eni post mortem petri:legitur ioannes p̄dicasse in Asia:septem.s.eccleslys: que erant in ea: librum istum ꝛ euangelij:excellentius p̄e ceteris descripsisse:ꝛ secundus q̄ traditur in scriptura illa q̄ scripta ē de vita ipsius:magna signa ꝛ p̄digia p eū ibi deus operatus est. Licet ergo simul vocati fuerit:ꝛ simul cū ceteris ad p̄dicandum missi:petrus.s.ꝛ ioanneꝰ:q: tū viuente petro:visus est eidē petro:ioānes iunior detulisse:satis aperte liquet mysterio:quod in re exigit fides:p tinere.s.secūdum statum cōmuniter ad fīlium ꝛ spūm sanctuz:ꝛ tū magis ꝓprie ad filium q̄z ad spiritum sanctum q::vz:ꝛ si rachel ꝛ lya sub eiusdē temporis spatio ia cob matrimonio iuncte sunt:non tñ ambe simul matres essecte:sed p̄mo infra cursum septē annorum:lya primogenita mater effecta est:deinde cōcepit ꝛ genuit tūc vsq̄z in secunda rachel. Igitur vt primus status proprie deo patri ascribit: secūdus cōmuniter filio ꝛ spiritui scō:ꝛ tū magis ꝓprie filio:tertius vni eoꝝ:hoc est: spiritui sctō:ita intellectus secundi status cōmunis est actiue ꝛ cōtemplatiue vite:cōmunis senario ꝛ septenario:communis filio ꝛ spiritui sancto:ꝛ tū magis conuenit actiue q̄z cōtemplatiue vite:magis senario q̄z septenario:magis ꝓprie filio q̄z spiritui sctō. Intellectus aūt tertij status ꝓprie spiritui sctō:q: nō prius q̄ spūale est ꝙ quod aiale:deide quod spirituale. Pertinet.n.aiale ad actiuā vitā:quā dignatus est dei filius p salute nostra subire. Spirituale vero ad contēplatiuā:quod est proprium spiritus scti:scriptura attestante q̄ dicit. Ubi spiritus dei :ibi libertas: ꝛ nimiz vtiliter illa p̄cessit vt ista feliciter sequeret. Hac in re diligētius cōsiderare lubet:q̄z maxima discretio in scriptura testi noui adhibenda sit:ad discernendum inter illa verba que ad solum secundum statum referri queunt ꝛ illa que pertinēt ad vtrūq; simul:hoc est ad scōz ꝛ tertiū. Ea nāq; verba q̄ ad actiuā pertinent vitam: absolute referuntur ad secundum statum q̄ aūt ptinēt ad cōtemplatiuaz:simul ad scōm ꝛ tertium:ꝙ magis proprie referant ad tertiuz:q: ꝓprietas tertij status nēplatiōis est:sicut actiōis secūdi. Si ergo verbum istud quo dictuz est per sanctuz Lucam in actibus apostolorum. Vos autez baptizabimini

baptizabimini spū sancto nō post multos hos dies:ꝛ illud quo cōsequēter adiungitur. Eritis mihi testes in hierusalem ꝛ in omni iudea ꝛ samaria:ꝛ vsq̄z ad vltimum terre) discrete pensamus:inuenimus horum primum quod est contemplatiuum pertinere ad vtrunq; statuz:secūdū q̄d est actiuum:ad scōm tñ:qm̄ vtiq; predicare actionis est:baptizari spiritu sancto ꝓtemplationis:q: ibi labor est:ibi requies. Quz igit̄ in quadraginta diebus q̄bus se p̄buit dīs discipulis suis vnū i multis argumētis per dies quadraginta apparēs eis ꝛ loquens de regno dei:tēpus accipimus status secundi:tunc vniuersaliter adimpleri Actu.1. oꝛtet:quod subditur. Accipietis virtutem supuenientis spūs sancti in vos:ꝛ eritis mihi testes in hierusalē:ꝛ in omni iudea ꝛ samaria:ꝛ vsq̄z ad vltimū terre:opz enim compleri ista in fine secundi status: qui:vz:finis p̄incipiū tertij dicendus est ꝛ in quadraginta scōm quid:siue etiam in quinquaginta diebus designatus est:seu ꝛ in omni tempore quo Christus ꝛ apostoli p̄dicauerūt in mūdo vsq̄z:vz:ad passionē apostolorꝫ petri ꝛ pauli:qui ꝛ ipsi sigillatim in operibus suis:scōm statum designant. Cum vero in quadraginta vel q̄n quaginta diebus temporis quod vocatur paschale:tempus tertij status vniuersaliter accipimus sicut in diebus quadragesime:tempus secundi q:vz:intellectus magis est proprius q̄z prescriptus: tunc quidem peramplius ꝛ pfectius complēdum esse dicimus in fine seculi secūdi quod de spūs sancti effusione promittit. Sed tamē illud quod sequit. Et eritis mihi testes in Actu.1. hierusalem:ꝛ in omni iudea ꝛ Samaria ꝛ vsq̄z ad vltimum terre:ꝛ multa q̄ sequuntur in eodem libro:nō habēt locuz in hac parte mysterij:q: in illa beata vita que sequetur post finem seculi:sicut non erit tēpus cōiugij:ita nec predicationis erit: q: in resurrectione vt ait dīs: neq; nubent neq; nubent:sed erunt sicut angeli dei in Mat.22 celo:ꝛ filij erunt dei cum sint filij resurrectionis. Hec regula expositionum laborio se inquisita:tam fructuose discussa est: vt frustra se:absq; ipa assignare qs posse:speret scripturarū:thropos:qui diuersis prophetatibus profusi:ad diuersa discurrunt: nō solum in libro isto de quo nobis ꝓprie sermo est:verūetiaz in omni sacra pagina tam veteris testamēti q̄z noui. Quo circa spiritalem virum attentuz esse cōdecet in id ipsum:vt qd secunduz quid:ꝛ quomodo ꝛ qū accipiendum sit aliquid:vigilanter attendat:simul q; considerare studeat: quid in diuina pagina differat inter verba ꝛ verba:quatenus ꝛ cū libri huius principium:principio secūdi status ascribitur: aliquid in eo esse non dubitet:quid pertineat sigillatim ad vtranq; vitam:ꝛ cū initio tertij status:statuitur principiū ipsius libri:pretermittens illa oia:que ptinēt ad vitaz actiuam:sola illa tenere studeat que pertinent ad cōtemplatiuam. Et hec quidez simplicia sunt ꝛ pauca:quia Martha (vt ait dīs) sollicita est:ꝛ turbat erga plu rima. Maria vero non multa: sed vnum est necessariuz. Inde est q̄ in serie libri:sex quidem partes ascribunt proprie:secūdo statui:tertio vo sola septia:octaua sola vite future:q: hic quidem multiplicitas:ibi autem simplicitas est. Vita quippe actiua occupatur circa multa:ad diuersa discurrit. Contēplatiua vero in vno tñ: quod est speculari iugiter deum viuū. Ubicūq; ergo in diuina scriptura:de duobus viris aut mulieribus sermo est:ad designandas duas vitas istas:quas sepe cōmemoꝛat sancti dei:ita recte a nobis intelligi debet:vt fateamur secundum statum pertinere ad vtrunq;:ac si ad petrum pariter ꝛ ioānē: secundum q̄ passio petro:ioānes solus relictus est. Ex qua re illud quoq; manifeste ꝑpenditur:q̄ siue xp̄s iesus cum ponitur in respectu ioannis baptiste:siue ioannes euangelista cum ponit in respectu petri:sic in secūdo statu habēt locum:vt tamen in tertio magis proprie. Joannes vero baptista ꝛ petrus nō simul in secundo ꝛ tertio:sed in solo secundo. Omnis itaq; Luc.10

scriptura:aut pene oīs:q̃ iuxta spiritalē i tellectū proprie respicit xp̃m:proprie in se cūdo statu cōsumanda est:pro eo.s.q̃ xp̃s homo fieri:p̃dicare:affligi ⁊ pati voluit: vt nos a misera huiusce modi conditione eriperet. Que aūt respicit spūm sanctū:in secūdo ⁊ tertio. Causa vero hinus mysterij dicta est. Et q̃ hō xp̃s iesus:spūs sancti typū gerit:sicut Joānes baptista:ipse xp̃i vniuersa que de ioanne baptista scripta sunt ad literā:infra limitem secūdi status in spū assignare debemus:que aūt de xp̃o scripta sunt i secūdo ⁊ in tertio: licet in tertio magis ppie. Quia tertius (vt sepe diximus) status magis proprie ptinet ad spūm sanctum:ita dūtaxat vt quicqd de labore ⁊ p̃dicatione xp̃i:scriptuz est:ad tecundum potius statum:q̃z ad tertiuz referatur:presertim cū in respectu spūs scti: aliquid de eo proferendum occurrit.

¶ Summa omnium que dicta sunt in hoc libro. Cap. 7. 5.

VT aūt que sparsiz dicta sunt reducamus in sūmā: ⁊ qnq̃z ordines qui cōtinent in qnq̃z partibus libri:tenere debemus i genere:⁊ septem alios qui designati sunt in septez ecclesijs: q̃bus destinatus est spāliter liber iste:assignare in spē:⁊ nihilominus sex tēpora in labore:quoz tamē sextum duplex est:eo q̃ due simul in eo cōtinent ecclesie.

Apo.16 Porro septimū tempus erit in quiete: ⁊ octauū in patria. Que oia si diligenter notauk:nulla erit cuz auxilio dei:intelligere difficultas cur in quq̃z pribus suis: qnq̃z generales ordines. sex aūt tēpore in labore cōplectit liber iste:aut cur in septē diuisionibus prime partis agitur de septem ecclesijs in typo:septē ordium spāliū pertinentiuz ppie ad spūm sanctum:sicut generales ad xp̃m. Illud enim quod generale est:videt quasi corporeum ⁊ aiale:illud q̃ spāle:q̃si in corporeū ⁊ spiritale. Jō q̃z illud magis noscibile:istud intelligere:nō adeo pfacile est. Que oia nisi caute discutiank:in capite difficile:in mēbris corpis discuti queunt: ppter quod ⁊ maxime in hoc libello ad vestigandos ⁊ soluendos mysteriorū nodos:lōgioris more spatium protraxisse videmur:ne tūc nos lustrare inexperta litora necessitas cogeret:eū datis aurevelis declinare a sirtibus nō liceat.

¶ De partibus libri.

PRima itaq̃z pars libri in qua facta ē mētio de vnica die ⁊ de angelis: septem ecclesiarū pastoribus ascripta est:secūda in qua agitur de agno qui fuit occisus ⁊ de septē apertionibus signaculorū: martyribus:tertia in qua agitur de angelo offerēte incensuz coz̃ altari aureo ⁊ de septē angelis canētibus tubis. doctoribus: quarta in qua agit de muliere amicta sole ⁊ de filio eius ⁊ de centum quadraginta quatuor milibus qui nō sunt cū mulieribus coinquinati virginibus:qnta in q̃ agit de templo tabernaculi ⁊ mari vitreo mixto igne:⁊ de septē angelis egredientibus ex ipso:generali ecclesie. Quia vero hi qnq̃z ordines in carne q̃dē mortali militant nec tamen carnaliter pugnāt non frustra vnusq̃sq̃z eoz̃ septē tēpora habere describit:cū cōstet luce clarius sex tempora data esse prelijantibus ad laboreꝫ:septimū in sabbatū:vt requiescāt:⁊ ipsi sicut deus ab operibus suis. Ut enim breuiter, proferam que latius liber iste cōplectitur:quid esse dicimus babilonem:nisi regnū diaboli quod est in inferno. ⁊ q̃d hierusalē:nisi regnū dei:quod ē in celo? Sūt ergo duo reges cōtrarij:deus oipotās:⁊ diabolus: vnus qui vocat austri:alter qui dicit aquilonis. Similiter ⁊ ciuitates due sunt:vna hierusalem q̃ est regnum dei:altera babilon que est regnum diaboli: licet abusue dicat regnum:q̃quid regno illi vero aduersariuz est. Habet hierusalē quatuor alia quatuor. s. ordines militanz:q̃ pugnant pro illa:⁊ ipsa nihilominus q̃ztuz p̃valet: q̃n habet vnusq̃sq̃z ordinum:sicut supra scripsimus:tempus suum. Habet ⁊ babilon quatuor bestias que pugnant pro ea: que iubēte deo insurgent ad vltimuz contra ipsam:q̃ nō est pax impijs dicit dñs. Pugnant ergo singule contra singulas: Esa. 48

secūdū q̃ in cōtrariū opposita esse videntur. Pugnant aūt spāliter admodum:preter id q̃d oibus cōmune est:leo.s.⁊ leena: vitulus ⁊ vrsus:homo ⁊ pardus:aquila ⁊ bestia:illa quarta que (iuxta Danielē proprietatem) dissimilis erat ceteris ⁊ terribilis nimis. Quatuor vero bestias istas:ioānes comprehēdit in vna:que velut ex ipsis q̃tuor bestijs videtur esse cōposita. Pugnāt ergo singule cōtra singulas:⁊ ad extremū hierusalē ⁊ babilon:p̃missis quatuor plus spāliibus:qnto loco ⁊ tēpore simul ambe confligent. In primo nempe tēpore sexte etatis:cōstixit ordo apostolicus assimilat⁹ leeni cum synagoga iudeoz̃ quā designat leena. In secūdo ordo martyrum designatus in vitulo cū cultoribus ydoloꝝ quos significat vrsus. In tertio ordo doctorum designatus i hoie:cū populo arriano quē significat pardus. In quarto ordo virginū designatus in aquila:cum gēte sarracenoz̃ designata in bestia terribili occupante syriā ⁊ partez asye:affricā pariter ⁊ egyptuz:in qbus maxime ptibus sacre virgines ⁊ heremite:suo tēpore crebuisse legūtur. In quinto Romana ecclesia q̃ est spiritalis hierusalē:cū noua babilone:qn immo generalis ecclesia:cū generali multitudine reproboꝝ:que nō cessat vitijs ⁊ corruptionibus fedare filios hierusalē:qui secundū spūm nati sunt:qui pro eo q̃ nō acquiescunt votis eoz̃ nefarijs ⁊ iniustis abeis multipliciter affligunk. Hec sunt qnq̃z certamina:que milites babilonis:⁊ milites hierusalē in cāpo mūdi huius cōmittūt:singule turme p̃ra singulas in tpibus quinq̃z: lz generaliter oēs ptra singulas: ⁊ turme singule:cōtra oēs. Et de his p singulas qnq̃z ptium: p dono oipotētis dei: abundātius in suis locis loquemur. In p̃ncipio. s. ecclesie vsq̃z ad dies istos:in quos fines seculoꝝ istoꝝ deuenerūt:q̃n quidez vt verum fatear:ter verbum istud dicendum est antеq̃z desinat mundus iste: anteq̃z transeant transitoria:⁊ clarescāt eterna. Et primo quidem consumatis seculis hebreorum:secūdo hoc est in proximo, cōsumatis seculis plenitudis gētiū:i fine vo mūdi p̃sumatis adhuc seculis reliquiaruz israelis ⁊ gentium. Quia vero qnq̃z ordinibus istis:sex tēpora data sunt in labore: opz̃ miro modo cōsumdi oia in tēpore sexto:vt oēs reprobi cōtra oēs electos videāt conspirare in vnū:siue iudei:siue gentiles:siue heretici:siue sarraceni:siue supbi christiani:qui omnes surgent vnanimiter:contra omnes ordines electoꝝ dei: vt ventilent eos cornibus suis: donec (si fieri posset) deleantur de terra. Et respicit dominus de loco sancto suo ⁊ de excelso celoꝝ habitaculo:⁊ armabit electos suos in pugnā ⁊ pugnabūt p̃tra gētes: ifideles ⁊ p̃tra reges multos in gladio oris sui ⁊ superabunt eos ⁊ vincent:quia ipse dūs erit cum eis. Sic enim scriptuz est in sexta parte de quibusdam regibus gētiū: qui cornua bestie dicti sunt. Hi cum agno pugnabunt:⁊ agnus vincet illos quia dominus dominoruz est:⁊ rex regum:⁊ qui cum ipso sunt vocati electi ⁊ fideles. Sed quid si vincunk illi ⁊ manet adhuc superbia babilonis aduersus ciues hierusalez? Quis enim deterioz hostis q̃z familiaris inimicus? Quid inde si non occidoꝝ a gētibus ⁊ me superbus christianus affligit. Non ne christum ⁊ apostolos persecuti sunt hi q̃ videbank esse sui:⁊ occiso primo capite defecerunt in membra: ita vt fugientes a iudea:cogerentur nuntiare gentibus euangelium dei. Et enim ⁊ illo in tempore reges gentium pugnauerunt cū agno:⁊ agnus vicit illos:q̃ qui cum illo vocati erant electi erant ⁊ fideles. Quo circa vt in tēpore illo in paucis reliquijs iudeoruz vicit dominus inimicos:ita vincet ⁊ nūc in reliquijs gentiū. Gentiuz dico:non earum que sunt extra fidem: sed earū que xp̃iana professione cēsentur. Et sicut tunc separatis reliquijs suis a synagoga reprobata:tam ipsam q̃z filios suos tradidit in manibus Romanorum:ita ⁊ nunc segregatis aliquātis reliquijs a multitudine impioꝝ hominum q̃ dicta est in spū babilon:ipsa cum filijs suis:tradetur

Deu. 7.

Apo. 19.

Ecol. 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apo.17 iudicanda potestati regum illorum: sicut in sequẽtibus dicitur. Decem cornua que vidisti z bestia: hi odient fornicariam z desolatam illã facient z nudã: z carnes eius manducabunt: z ipsam igni concremabunt. Et hec qdem factura est bestia: gẽs ſ. saracenoꝝ cũ regibus suis: que a facie qdem xpi z seruorum eius vincetur z morietur: sed tñ post aliquãtulum tẽporis apparebit viuens: z mirabitur super ea vniuersa terra. Ostendetur hoc in quarta parte libri: vbi dicitur. Vidi vnum de capitibus bestie occisum quasi ad mortez: z plaga gladii eius curata est. Jungeſ autẽ illi alia bestia quam ioãnes nominat pseudo pphetam: secta. ſ. falsorum pphetaruꝝ: de quibus ait dñs discipulis suis. Attendite a falsis pphetis qui veniunt ad vos in vestimẽtis ouium intrinsecus aũt sunt lupi rapaces. Bestiã illam dico: que ascẽdit de terra: z habebat duo cornua similia agni: z fecit signa magna in cõspectu ipsius bestie: que habuit plagam gladij. z vixit. Et seducet habitantes in terra: sicut Symon magus fecit in conspectu neronis z exercitus eius z seduxit multos. De igitur due bestie erunt simul cum draconẽ: z precedent ad reges totius terre: sicut dicitur in angelo sexto. Effundentiũ septez phyalas iracundie dei: z cõgregabunt eos in pelium ad diem magnum dei omnipotẽtis.

Apo.16 Et rursum. Pugnabit dñs aduersus reges illos in gladio oris sui z vincet eos: positis duab⁹ bestijs illis in camino ignis ardentis: sulphure vbi cruciabunt die ac nocte vsqz in secula seculoruꝝ. Igit in fine secũdi status destruetur: vt iam diximus noua babilon: inchoato dũtaxat tempore exto: sub quo z regnuꝝ bestie z pseudo pphete: z omnia pariter regna mundi: que designata sunt in statua illa terribili: que

Dañ.3. ostensa est in visione nabuchodonosor: reducent ad nihilum. Regnum vero quod est subter oẽ celuꝝ dabit (vt ait apls) populo sanctoꝝ altissimi. Quo: vꝝ: tempore diabolus quoqz qui est auctor tãti sceleris incarcerandus est in abysso: hoc est in reli-

quijs gentium ad quas nõ perueniet verbũ dei: eritqz pax z sabbatum vsqz ad solutionem ipsius. Exibit aũt circa finez seculi z seducet gentes que super quatuor angulos terre gog z magog: quorum est: inquit numerus sicut arena maris. Veniẽt Apo.20 aũt simul z circũdabunt castra sanctoruꝝ z ciuitatem dilectam: que est ecclesia constitutum designata in ioãne euãgelista: quousqz descendat ignis de celo qui cõsumat eos: z diabolus qui seducet illas mittatur in stagnum ignis: vbi prius bestia z pseudo pphete: z ita veniet consumatio. Sequetur autem calamitatem illam dies magni iudicij: z resurget agmina mortuorum statuenda coram iudice xpo: z discernentur agni ab edis eũtibus in igne eternum: agni vero in vitã eternam. Paſſent autem agni: vt ait p: opheta iuxta ordine Esa.5. suum accipiẽtes singuli ppriam mercedẽ Da.12. secundũ suum laborẽ. Tunc apparebit iustoꝝ gloria quasi splendor firmamenti fulgebunt enim quasi sol in regno patris eorum. Cõsumatisqz ad integrũ muris hierusalem: z vniuerso numero electoruꝝ dei apparebit gloriosa z felix: sedens quasi regina a dextris dei in vestitu deaurato: circũamicta varietate. Dabit aũt illi dñs deus partem glorie sue z regnabit cum illo vsqz in eternum z regni eius non erit finis: Amen.

¶ Epilogus predictorum: ac confirmatio. Cap. 26.

HEc succinte nimis: ſz tamen necessarie cõpilata sunt z congesta in summa de vniuersa propheta-te multiformis intelligentie libri ad ostendendũ exitum z introitum eorũ que sub cortice figurarũ z sub occulto nimis velamine multipliciter latebant: quãtus difficile sit oino discutere per singula verba itinera viarum dei: z ostendere in summa vniuersos exitus allegoriarũ: scriptura attestãte que dicit. In mari vie tue Ps.76. z semite tue i aquis multis: z vestigia tua nõ cognoscent. Non enim ita sunt vie maris sicut vie terre: vt cum veneris ad locũ

angustum

angustum: nõ liceat tibi aliũde trãsire z exposita oibus via: alij alios subsequũt. Sz vnusqsqz nauta pre eligit viã suã sedz qd ducit eos spũs ventoꝝ: z si qdẽ non errant in signis celi: omnes ſi sic libet puenũt ad vnum portum. Ut enim pauca de multis accipiamus in exemplum. Aliud significat habraam vbi dicitur ei a domino. Exi de terra tua z de cognatiõe tua: aliud vbi Ge.4. Gal.4. dicitur. Habraam duos filios habuit vnũ de ancilla z vnum de libera. Aliud significat Jsaac vbi ductus est ad montẽ vt macta-rẽt a patre: aliud vbi filius benedicit. Ge.22. Aliud significat iacob vbi benedicitur a patre: aliud vbi scribuntur simul. Habraã Jsaac z iacob. Aliud significat Sarra vbi agitur de ea z agar: aliud vbi agitur de ipsa z de Rebeccha. Aliud significat rebeccha vbi ducitur ad Jsaac: aliud vbi consulit filio vt benedictionem accipiat. Aliud significat lya z Rachel: cum agitur communiter de ipsis solis z Rebeccha. Aliud cum agitur de ipsis z filijs. Et in vno quoqz loco intelligẽtie multe. Et in testamento nouo similiter. Immo tanto amplius in nouo: qẽto istud viris: illud parvulis datum est. Ut enim incipiamus ab vxore zacharie helyſabeth z matre domini maria: aliter accipienda est significatio helyſabeth z marie cũ agitur de cõceptione filiorum: aliter cuꝝ agitur de partu: aliter cũ agitur de matribus seorsum a filijs: z de filijs seorsum a matribus: aliter cum agitur cõmuniter de vtrisqz. Rursuꝝ mater domini maria aliter accipienda est in mysterijs: quando agitur de ea z Helyſabeth: aliter cum agitur de ea z de ioseph z de angelo qui salutauit eam: aliter vbi agitur de ea z filio z Joseph: aliter vbi dicit ipa eid m filio suo quem genuit de spiritu sancto: fili quid feciſti nobis sic: ecce pa-

Lu.2. ter tuus z ego dolentes querebamus: te: aliter: cum agitur cõmuniter de natiuitate ipsi⁹ z natiuitate ioãnis baptiste: aliter cuꝝ agit simul de dormitione ei⁹: z dormitione sci ioãnis euãgeliste. Sz z ipse ioannes euãgelista aliqñ ꝓz cãm mysterij cum

matre dñi maria: aliqñ cũ iacobo fratre suo: aliqñ cũ petro: aliqñ cũ paulo: aliqñ cũ vndecim apostolis z cũ septez ecclesijs: aliqñ cũ angelo q dedit sibi librum aptũ: z in oi- Apo.10 bus mutatiõibus istis: aut in toto aut in parte variant mysteria: in oibus aũt variatibus istis nõ sunt ꝓncipaliter attendẽde figure: ſz res. qz nõ ppter mysteria res: sed ppter res mysteria data sunt. Et ẽt si ipsa deessent. opa tñ dei semp essent in fide. Nõ. n. idcirco credimus deũ esse tres psonas: qz mysteria docẽt: sed qz filius dei q venit in mũdũ aptissime docuit z post ipm ꝓuenientes in ipz testes fidelissimi z ꝓbati. Nec ideo credimus esse aliã vitã: z aliã lucez z aliã patriã: loca iustoꝝ z reꝓboꝝ: qz mysteria docent: sed qñ z ipse xps p se ipz exposuit: aut pphete vel apostoli in suis libris scripserũt: vt sicut in oze Da.12 ducꝝ: aut trũ testiũ stat oẽ verbuꝝ: ita ad testimoniũ patris loquẽtis in litera testamẽti veteris: z ad vocem z testimoniũ filij loquẽtis in litera resti noui: credam⁹ sermonibus veritatis: quousqz loquat nobis terti⁹ testis in itelligẽtia spiritali: z auferẽs a cordib⁹ nr̃is velamẽ life: vbi mysticaẽ: doceat nos oẽm vitatẽ. Qñ. n. eram⁹ puuli: ea q tenebam⁹ in fide: videbam⁹ p speculũ in enigmate: cũ aũt icipim⁹ eẽ viri: icipim⁹ sine speculo vidẽ facie ad facie. Adanet tñ adhuc labor amouẽdi velamẽ istud quousqz apiat figillũ septimũ: qñ in voce septimi angeli tuba canẽtis ꝓsumabit mysteriũ dei. Nõ igit ẽ qrẽdũ de re il- Apo.10 la: vel illa q iã ꝓz exꝑtiõ: aliquoꝝ mysterioꝝ dei: quot z qñte spãles itelligẽtie: gbus modis z qbus locis: seu i veteri testõ seu i nouo: ei ꝓhibeãt testimoniũ: qz pene indicibile est ſz ꝓmitte alios z alios: alijs z alijs vijs venire ad vitatẽ: i q tu es: tibi sufficiat duabus aut tribus semitis puenisse ad illã. Est quidẽ laudis eius q terminabat eẽ reus: habere mille testes innocẽtie sue: ſz tñ ad absoluẽdũ se a crimie: sufficiũt duo vel tres. Hec in mysterijs. In life vo superficie q ꝓz sortis illiꝰ ẽ sollicite obseruãdũ nego ꝑsumat aliqd: q scriptura nõ

dicit:aut si aliqd p̃sumitur:non dicatur intellectus:sed opinio qualiscunqz:vtpote vbi dicitur. In diebus antiphas testis meus:t dabo duobus testibus meis:t pphetabũt diebus mille t ducẽtis t sexaginta:t si qõ simile. Et enim si ad literaz queritur quis fuerit iste antiphas:ignoratur omo:t si dicit aliqs:duos illos pphetas qui scripti sunt:in hoc libro eẽ enoch t helyas:opinãdo quidem dicere põt:ex aliquibus cõiecturis:que extra sunt: non intelligendo t asserẽdo:cuius quid significent ipsi duo:non per opinionem dubiã sed per certã intelligẽtiã dici queat: quia aliud est assimulare illud illi:aliud est dicere:quid sit illud vel illud:verbi gra. Ponamus esse aliquem hoiem:qui non viderit naues:nec noia earum didicerit:qui si forte casu duceret ad litus:t videret vasa parua transire de ꝓpe:magnas autem naues duci flatibus per altũ mare:facile esset ei dicere. Hec parua vasa similia sunt illis t si q̃stitate inequalia:dicere autem nomina singuloz̃ t vbi fabricata fuerint: dicere vnde venerint aut quo vadant nisi audiat a dicente:intelligere nequit. Sed sic iuxta faciem litere: solus scriptor si pſens esset:aut aliquis alius qui videret aut scriberet de eodez̃:t forte ipse scriberet quod iste taceret sicut sepe accidit in euangelio: vbi aliquid duceret in dubiuz̃:simpliciter esset interrogandus in rebus aũt allegoricis nõ sic:sed spũs vbi vult spirat:t diuidit de suo singulis ꝓut vult. Ut enim diuine volũtatis fuisse nõ est dubium incarnari verbũ dei:t loqui hoibus lingua carnis:t docere primo ore ꝓprio discipulos suos:processu aũt temporis mittere spũm sanctũ:qui absq; auxilio humane doctrine:doceret eos:nõ vmbram veritatis que est in litera:sed ipsam que est in spũ:veritatem:ita voluntas eius est: in agnoscenda litera vtriusq; testamẽti:nihil pter id qõ scriptum est:relationibus aliozuz:aut opinione p̃sumere:sed illozuz tm̃ qui scripserunt magisteriũ venerari:nisi forte id qõ additur aliunde probetur: in spũali vero

Apo.11

4.cor.12

intelligẽtia in qua veritas est:soli spũi sancto est honor t gloria exhibẽda:qui fugatis tenebris ignorãtie:docet:electos suos omnem certitudinem veritatis.

¶Quare voluerit dñs celare ꝯpus genitricis sue marie. Cap.27.

Si ergo angustamur in litera exigentibus a nobis hoibus:quod scriptura non dicit:vt siquis interrogaret. Quid actuz sit de ꝯpore moysi:de ꝯpore matris dñi de ꝯpore ioãnis:qd aliud q̃z nescimus. Respõdere debemus? Vbi si forte aliquis exprobat nobis dicẽs: t si hec nescitis:vbi est intelligẽtia vestra? Intelligat ipse si potest. Idcirco voluisse deũ hec ipa occultare ab electis suis:vt in ipsa occultatione que facta est ad tempus: satis dignã relatu itelligẽtiã haberemus. Verbi gratia. Is qui a ꝓncipio creauit hominem:formãs illum de limo terre:inspiraut in facie eius spiraculũ vite t factus ẽ homo in aiam viuentẽ. Erat igitur vnus homo cõstans ex' duobus:(hoc est)de re visibili t inuisibili(hoc est)ex carne t anima rõnali. Quando autez ceperunt mori hoies t redire in terre pulverem de qua sumpti erant:multi videntes timuerunt valde:arbitrãtes nõ esse aliquod spiraculum vite:non esse vitam aie post excidiuz carnis. Quia vero futurũ erat:vt veniret ille qui redũpturus erat genus humanuz t docturus filios hoium esse vitã aie post mortem carnis voluit hoc ipsum ꝓmõstrare mysteriis:t exprimere signis: vt vt euangelio eius:non soluz verba: sed ẽt signa operum testimonium perhiberent. Diximus aũt duo esse:carnem t animaz: vnum visibile:alterũ inuisibile:vnum qõ per mortem accipit finẽ vite:aliud quod post mortez carnis viuit t permanet sine fine. In horum ergo similitudine: electi sunt a dño duo t duo:quoruz vnus videret mori:alius nõ videretur:sed quasi putaret manere sic:in typo:vz:carnis t aie: quarũ prima moritur:scda viuit:prima resolvitur in terre pulverem:secũda relingtur t manet in eternum. Electi sunt ergo

duo ad regimẽ populi:aaron:vz:t moyses. Unus qui designaret ꝯpus:primus. s.qz prius formatũ est ꝯpus q̃z aia:alius qui designaret aiam:q̃ dicta est:spiraculũ vite. Et bene ꝯpus aarõ:qui electus est vt loqueret ad populum:aia moyses g loquebatur deo:qz t nos cum loqui volumus hoibus:nõ eis loqui possumus nisi lingua carnis:deo aũt qui non est caro:q̃z spũs:frustra ore loqui querimus:nisi loq̃mur t mente. Visus est autem occubuisse aaron:moyses aũt non est visus:sed viuẽs sicut erat disparuit:vt quasi sicut erat viuẽs:videretur manere:qz ꝯpus quod significat aarõ:versum in terre pulverẽ desinit esse sicut erat prius. Anima vero quã designat moyses:etiã post mortem carnis viuit in semetipsa:t manens in loco suo: expectat suscipere qõ deponit invita. Ne aũt videret minus sufficiens qõ significatum est in duobus:suppducti sunt alij atq; alij testes q̃ id ipsum similiter designaret. Juncte sunt enim ad designandum hoc ipsum helisaberh t maria:quarum prima manifeste:sicut t ceteri hoies creditur ob dormisse:de secũde vero transitu qualiter recessit ex hoc mundo:t quid actuz sit de sacro ꝯpore eius certitudo non habet. Jũcti sunt quoq; duo apostoli ad designãdum hoc ipsum:petrus:vz:t ioannes:in

Jo.21. loco illo vbi dictum est petro a dño. Seq̃re me:t interrogante eodẽ petro:de ioãne:subiunctũ est. Sic eũ volo manere donec veniã:qd ad te:intm̃ q̃ exiuit sermo inter fratres q̃ discipulus ille non moreretur. Et hec qdẽ predicta sũt a dño:qui nouit oia anteq̃z fiant:imo qui nouit:qd pro quo:t qui nouit p̃dicere:qõ se prescivit ipse facturũ. Ut.n.sym̃o petrus senior erat ioãne:ita prius cõsumauit per palmã martyrij cursum suũ. Joannes vero sicut traditur:viuus quidem t incolumis descendit in sepulturã:sed tm̃ requisitus non cõparuit:sicut t mater dñi:t moyses ac si deus tulisset eũ. Igit per hec t similia manifeste cognoscimus esse vitam post mortem ꝯporis t viuere animam post sepa-

rationez carnis:sicut t dñs noster ait. Mõ est deus mortuoz̃ sed viuoz̃. Sed modo perpendãt illi qui causant ignorantiam litere t discãt hoc ipsum esse aliqsi ad sapiẽtiam:q̃ aliqua deo volente ignorantur a nobis:qsi qdẽ ex abysso ne scientie huius: tanta sapientie t scientie fluẽta manãt:sciant q̃z verã esse sniam psalmiste qua dicit. Sicut tenebre eius ita t lumen eius. Bonum est ergo aliqd nescire secundum superficiem litere que occidit:vt statuatur spiritalis qui viuit t vivificat itellectus. Quivz:itellectus spiritalis:sicut spũs sanctus simplex est in substãtia opulẽs in donis:sicut unq̃z ipse vnus t idez:sed plures sunt diuisiones gratiarũ ipsius:ita t ipse vnus est:sed tm̃ spes eius multe. Generales tamen differentie ipsius que procedunt ex vno fonte litere quatuor sunt. Typica hystorica: moralis:t allegorica:typica diuiditur in septez spes sub ipso vno nole volut in fasciculo colligatas. Allegorica diuiditur in tres hoc est in tropologicã:cõtemplatiuam t anagogicam. Sunt enim q̃q; intelligẽtie generales que ꝓprijs nominibus distinguũt. Septez spales. Prima quinq; intelligẽtiarum:dicitur hystorica. Scda moralis. Tertia tropologica. Quarta cõtemplatiua. Quinta anagogica. Hystorica intelligentia est similitudo rei visibilis ad inuisibilẽ:vt est aliqua virgo xpi: designata in libera:aliqua cõiugata:in ancilla. Moralis itelligẽta est similitudo rei visibilis ad inuisibilẽ secundũ partem vt alicubi:siue secũdum totum vt est in ancilla significari carnem que genuit in seruitute:in libera mentem:si tm̃ libera:que otio spiritali t quiete letat. Tropologica intelligẽtia est que ptinet ad doctrinam: vt est in ancilla significari literam:in libera Intelligẽtiã spiritalẽ. Cõtemplatiua intelligẽtia est q̃ pertinet ꝓpie ad dona spiritus sancti:vt est in ancilla significari vitam actiuam:in libera contẽplatiuã:: siue in ancilla timorem seruilem:in libera gratiam spiritus sancti: que est charitas dei t proximi:qz in illa seruitus est:in ista li-

Math. 22.

ps.138.

2.cor.3.

Ha.4.

bertas. Anagogica intelligentia est que p tinet ad supernam patriam: siue aliquando ad ipsum deum: vt est in ancilla significari terrenam patriam: in libera, illam que sursum est hierusalem que est mater nostra. Dicta est autem hystorica intelligentia: eo q non longe sit ab hystoria: sed omnino prope ipsam ꝛ secundum ipsam gradiatur. Dicta est moralis q moꝛes cõponit. Dicta est tropologica: q complectitur modos eloquiozum dei. Tropos enim grece latine modus: logos. i sermo. Inde tropologica: q modus sermonum dei complectitur ꝛ discernit. Dicta est cõ
9.cor.4 templatiua: q facit contemplari inuisibilia dei: dicente apostolo. Contemplantibus nobis: non ea que videntur: sed que non videntur. Dicta est anagogica eo q superioꝛ ceteris sit agẽs de ipso deo: vel de ip'a superna patria: in qua qui predestinati sunt ad vitã: cessantibus vniuersis exercitijs istis: sine fine ꝛ defectu: in gete manebunt. Septem vere intelligentie typice: ad diuersos mundi status referẽde sũt de quibus in secundo libro psalterij decez coꝛdarum: sicut ꝛ de quinq; prescriptis: sufficienter diximus: ostẽdentes quid cõueniat tribus primis: quid tribus sequentibus: ꝛ quid vltime: ꝛ quid magis est necessariuz: quare hoc: vel illud aut que vtilitas. Hec de diuersitate mysteriozuz summatim ꝛ breuiter dicta sunt: nequis putet esse contrarium quod apparet diuersum: q; nequaq; veritas mysterijs: sed veritati mysteria subiecta sunt. nec curandum est de diuersitate viarum: dũmodo diuerse vie ad vnã pueniant ciuitatem.

¶ Explicit liber primus dictus introductoꝛius. Ad septem Lquentes.

¶ Incipit prima septem partiuz in expositione apocalipsis. Cap. primũ.

Tex.1 ¶ Apocalypsis ieſu xpi quam dedit illi deus palam facere seruis suis que oportet fieri cito.

Tia pfunda libri huius itinera velut ex alta montis specula contẽplari volẽtes: aliquãtuz in exordio moraz fecimus: libet prospera comitante nos aura leuatis in altuz velis: adiacẽtia queq; litoꝛi pertransire velociꝰ: vt cum per alta huius operis maria nauigare ceperimus: equanimiter ferre possimus: si caute: vbi non est fatigationem vitamus. Apocalip/sis (ingt) ieſu xpi quã dedit illi deus palaz facere seruis suis. Quotienscũq; xps ieſus aliqd a patre ex tpe accepisse: aliqd in foꝛma serui peregisse narrat: illius mox apostolici memoꝛari debemus: q cum in foꝛma dei esset: nõ rapinã arbitratus est esse
Phil.2 se equalẽ deo: sed semetipm exinaniuit foꝛmam serui accipiens: factus ꝛ habitu inuentus vt homo. In qua vz: serui foꝛma: scdm q homo est: non scdm q deus accedisse a patre apocalipsim describit reuelationẽ. s. mysterioꝛ dei: sic. n. latine interp̃tat: q; nisi dei filius hõ fieret nascẽdo: vitulus in patibulo moriendo. Leo ex mortuis resurgendo. Aquila ad superos ascendendo: ea que de ipsius natiuitate: passione: resurrectione: nec non ꝛ in celũ ascensione: seu etiã de aduẽtu spũs scti: scripta sunt reuelari nequirẽt. Nõ solũ aũt illa sz ꝛ cuncta sctoꝛ opa vel agones que pphete pdixerãt: tanq; q nõ essent patefieri nõ possent. Reuelatio ergo xpi: opus est veritatis: q; que ipse facturus erat in plenitudine tẽpoꝛis: inspirati diuinitus pdixere pphete: ꝛ que illi obscuris verbis significauerãt: xps exercẽdo potius q; loquẽdo reuelat. Dedit ergo hanc pater filio reuelationẽ futuroꝛ: cũ eũ incarnari: mori ꝛ resurgere fecit a mortuis: ac in assumpte mortalitatis nre substãtia: in sua illũ dexteꝛa collocauit: ꝛ cũ spũm scturz apostolis in noie eius misit ꝛ compleuit per eum ꝛ

complet oia que autem a pphetis pdicta sunt: aut in patrũ operibus prefignata. Et bene addidit. Quã dedit illi deus palam facere seruis suis que opz fieri cito: q; circa hoꝛã nouissimã xps venit in mũdum. Nõ tñ aũt facta est palam reuelatio ista: qñ sctõ ioanni ostensa est: nec qñ inchoata est in resurrectione dñica: sed magis in ecclesia tẽpoꝛe sexto cuius initia iam tenemus cũ: vz: in manu illius angeli q visus est de celo descẽdere liber q aliqñ clausus erat demõstratur aptus. Sz qbus hec reuelatio fieri pmittit? Nũ filys huius mũdi? qbus in typo hierusalez dñs dicit. In
Lu.19. hac die tua q̃d pacẽ tibi: nũc aũt abscondita sunt ab oculis tuis? Num occultãtibus margaritas ꝛ disrũpentibus offerentes illas? Minime. Non inq̃z illis: sed seMa.13 uis suis: nõ illis: sed qbus ipse ait; dixerat. Vobis datuz est nosse mysteria regni dei: ceteris aũt in parabolis: vt videntes non videãt: ꝛ audiẽtes nõ intelligãt. Sic ergo nõ oibus qui audire vident verbũ dei: sz tñi electis suis sacroꝛ mysterioꝛ patefacit archana: q; alij audiunt ad iudiciũ vt excusationẽ nõ habeãt: alij audiãt ad salutem: vt audientes credãt: ꝛ credẽtes: operent qõ bonũ est: ꝛ optantes vitã eternam consequant: sequitur.

Tex.2 ¶ Et significauit mittens angelum suum seruo suo ioanni qui testimoniũ perhibuit uerbo dei & testimonium ieſu christi que cunq; uidit.

Notandum vero q in hoc libro vir aut nunq̃z nomẽ angeli simpliciter introducit: vt nõ mystice angeli noie: aut sctũ aliquis: aut oꝛdo: aut aliqd ad rẽ ptinẽs designet. Usus est. n. scriptura tuz scarum vt hoies
Mat.11 missi diuinitus: angeli nominent: sicut io
Mal.3 annes baptista de quo ꝛ dr. Ecce ego mitto angelũ meũ: ꝛ helyas pphẽta in cuius spũ dei filiũ p̃cessit ioanes: ꝛ ipse precurrurus est in fine: vt cõuertat coꝛda patruz ad filios anteq; veniat dies dñi magnus.
Mal.4 Nõ solum isti qui tanti sunt culminis vt inter natos mulierũ nõ credant aliquos habere maioꝛes: sed ꝛ ipsi altaris ministri angeli dei dicti sunt: pphẽta attestante q
Mal.2 ait. Labia sacerdotis custodiũt sciam: ꝛ legem requirũt ex oze eius: q; angelus dñi exercituũ est. Angelus ergo in hoc loco: doctoꝛes spũales ꝛ celestia sacramẽta nuntiantes designat. Quin immo spiritum dei viui qui loquitur sua verba in illis. Sanctus vero ioanes ordinem cõtemplatiuz cui datũ est: vt ia meminimus: nosse mysteria verbi dei. Angelus ergo ioanni loquit: vt ioanes ceteris audita cõscribat q; quod plectis discipulis doctoꝛes spũtales idicãt: vel certe ipe p se auctoꝛ spũs isũdẽdo isundit: hoc plecti discipuli exhibent fideliũ turmis: animarũ q; ꝛ spũs sanctus magister ẽ spiritaliũ viroꝛ: ꝛ ipsi spiritales viri eoꝛ qui p donum ipsius spũs verba spiritalia intelligere querũt. Recte aũt in typo doctoꝛ de ioane subiũgitur. Qui testimoniũ perhibuit verbo dei ꝛ testimoniũ ieſu xpi quecũq; vidit. Dum. n. Apo.1. discipuli veritatis pdicant hoibus verba vite: testimoniuz phibẽt verbo dei. i. filio q; ipse sicut deus verus ex deo vero ante secula genitus: ꝛ testimonium ieſu xpi: q; ipse sit verus hõ de matre virgine in tempore natus. Qui testimoniũ inquit phibuit verbo dei ꝛ testimoniũ ieſu xpi q̃cunq; vidit. Qui nesciẽs testimonium phibet aut falsidicus est: aut adulatoꝛ. Lales aũt testes non approbat: sed reprobat deus: q; qui id qõ se nescire scit loquit: testem cõtra se cõsciaz prouocat: etiã si verũ sit id quod dicit. Melius est enim nesciẽti, cum ceteris audire testez q̃z testimoniũ phibere: cum vocatus non sit: ne si esse discipulus veritatis refugit: ad detrimẽtuz sue aie: magister erroꝛis fiat. Non ergo discipuli veritatis super his que ipsi nesciũt testimoniuz dicunt: sed q̃ vel legendo vel audiendo ab oze spũ aliuum viroꝛ qui sibi hec annuntiãt: reuerenter addiscunt: vel certe q̃ accipiũt ab ipso spũ qui spirat vbi

vult:z diuidit de suo singulis prout libet.
Luc.11 Beati autẽ sunt z ipsi:z qui vel ipsis docentibus audiunt verbuz dei z custodiũt illud. Unde z hic subditur.
Ter.3 ¶ Beatus qui legit & qui audit uerba pphetie huius & seruat ea que in ea scripta sunt: tempus enim prope est.

Lectio ad literatos ptin:t:ad idiotas auditus: siue ergo q audit:siue qui legit verba prophetie huius: in hoc se beatuz esse gaudeat:in hoc se putet esse felicẽ:si seruat ea que in ea scripta sunt. Siquis.n.iuxta iacobi sniam: auditor verbi est z non factor:hic cõparabitur viro cõsiderãti vultũ natiuitatis sue i speculo. Prophetia vero:liber iste:nõ mdoo spãliter sicut alij quidaz: verũetiã generaliter:dictus est:q; q̃ larga ꝓphetarum volumina sparsim z ꝓfuse protulerunt:in sũma libri huius ꝓphetie spũs coarctauit: secundum q̃ Isaias ꝓphetaruz egregius ĩ sui operis vaticinio memoratus est dicens. Uerbũ breuiatum faciet dñs super terram. In preceptorum vero obseruatione:multum impedire solet premioꝝ dilatio. Ne ergo diuturnitate vite huius obseruator languesceret:ad tãtam hic ioannes beatitudinẽ exhortat cũ dicit. Btũs qui legit z q audit verba ꝓphetie huius z seruat ea q̃ in ea scripta sunt:tẽpus.n.ꝓpe est. De hac breuitate tẽporis paulus dicit. Nos sumus in quos fines seculoꝝ deuenerũt:z ioãnes ipse cui us est liber iste. Sicut audistis:inquit:q; antixps venit: nũc antixpi multi facti sũt: vñ scimus q; nouissima hora est. Uex hoc idcirco dicit ioãnes: vt quo magis appropiat dies vltimus:eo magis pseudo xpos z pseudo ꝓphetas crebrescere sciamus in mũdo:tã toq; nobis incũbit necessitas caute redimere malos dies:q̃to nõnũq; z illos incurrim⁹ falsiores:q ob fictã religiõis spẽz: extimant veraces. Qua in re z aliud metuẽdũ est:q; ex hoc ipso circa fidẽ naufragij piculũ generat:q; dũ plures falsos incurrimus:quos putamus veraces:tã bonos (indifferẽter) q̃z malos incipimus habere suspectos:z plerunq; illos mẽdaces credimus q deo familiarius adherẽt:z ꝓ fecto necesse est. simplices ꝓ diuersa pcipitia ruinã ꝓpeti:dũ a quo sanũ petãt consiliũ (suspectis oibus) nõ agnoscunt. Tales sunt dies isti:tales q e vicino sequunt de quibus z saluator ait. Cleniẽt dies qũ desideretis videre vnuz diẽ filij hois. Dos dies intuebaĩ apostolus qũ dicebat. In nouissimis diebus instabũt tpa piculosa:cũ sana doctrinã nõ sustinebũt. Sed in tãte necessitatis articulo:nullũ hoc melꝰ puto eẽ ꝓsiliũ:q̃z vt se qsq; oipotẽti deo suo cũ magno cõpũctionis gemitu cõtinue in oratione cõmendet dicens. Illumina oculos meos ne vnq; obdormiã in mꝛte ne qñ dicat inimicus meus ꝓualui aduersus eũ. Notãdũ vero in hoc ope est:q; vsq; in psentẽ locũ quasi modũ pfatiõis tenuit beatus ioãnes: nomen tũ libri z causam: sed z fructũ legẽtis z audiẽtis simulq; opantis insinuãs: ficq; septẽ ecclesijs gram optat z pacẽ: gbus ẽt visiõis modũ: quo sibi ordine reuelatus fuerit edisserit: illo hanc in loco cõcludens: vbi verba ipsa q̃ audierat z viderat singulis ecclesijs enarrare icipit dicẽs. Et angelo epheſi ecclesie scribe. Ut igit z nos in hoc ope: certas cũ auctore libri stationẽ ponamus. Summã in hoc loco distinctionẽ facimus q̃tenus salutifera verba: altero exordio a salute sumamus.

Tex.4 ¶ Ioannes septem ecclesiis que sunt in asia: gratia uobis & pax ab eo qui est: & qui erat & qui uenturus est.

Querendum est nobis ꝓmo in huius salutationis exordio: cur btũs ioãnes septẽ ecclesias edificare (quinimo tã fidatas a paulo:) supedificare voluerit: aut cur apocalipsis libũ eisdẽ septẽ ecclesijs quasi spãliter delegauerit: q nõ mõ ex pte vt ꝓphete ceteri sz generaliter pre multis alys: fidelibus loquitur vniuersis: legimus in pẽthateu-

Gen.31 co moysi: libro vltio. Cõstituit terminos gentiũ iuxta numerũ filiorũ israel. Filios aũt israel fuisse duodeciz scripture diuine
Ge.49 Exo.1. auctoritate didicimus. Ut ergo ꝓpheticũ illud cõpleret i nobis: qn imoꝝ testiñ sequẽs cõcordaret priori: eo ordine oportebat in testõ nouo duodecim fundari ecclesias quo duodeciz quõdaz tribus israel in possessionibus abtinẽdis: distribute legũtur. Ruben sane z gad: z dimidia tribus manasse citra fluenta iordanis ad plagam orientalẽ: reliqua vero pars manasse cum effraim z iuda ex alia pte fluminis deputate sunt. Et tribus egdẽ q̃nq; q̃ maiorẽ inter ceteras videbant: tã certo mediante termino possessionibus suis locare siit. Septẽ vero relique tribus: q nec dũ hereditatẽ acceperãt: vbi inter se sorte diuidẽrẽt terrã: mãdatũ nouissime pceperũt. Facta est ãt pria Beniamin q̃ erat nouissima z maior gra q̃ erat extrema: vt discant amplecti minima qui letanť i magnis: z libenter cõsentire humilibus: q cupiũt z ambiunt esse primi. Sed de primis q̃nq; tribubus agendũ primo: ordo ipse narrationis expostulat: vt dũ singulis primis: sua singula reddimus: ad cõcordiã sequẽtium ordinatius transire possimus. Fuit ergo Ruben primogenitus lye: iter ancillaruz filios primus extitit gad: manasse quoq; z effraim gemine proli ioseph: q z ipse primogenitus rachel fuit: data sunt primo-
Ge.29. genita inter patruos suos: vt ipsi hereditarent gratiã quã amisit Rubẽ: castitatez s. ꝓpris filij: quã icestus amisit: Judã quoq;
Ge.30. cõmẽdat scriptura dicẽs: illũ fortissimũ inter fratres pp qõ z sup oẽs principatũ accepit. Habemus ergo de veteri q̃nq; principales tribus: habemus z de nouo q̃nq; principalis ecclesias. Prima harũ oium: hierosolimitana est: secũda anthiochena: tertia alexãdrina: quarta cõstantinopolitana: quinta Romana. Tali nẽpe ordine vnãquãq; flozuisse cognoscit. Licet ob pertrũ primũ principẽ qui fudauit eã: romana ecclesia: dignitate pcellat: z quãuis a ciuitate roma missus fuerit marcus a petro in ciuitatẽ alexãdrie: q̃z cõstãtinopolitana ecclesia honorẽ priarchar⁹ sui nouissima pcepisse trãdat: ppterea tũ romana: fine scribẽda ẽ: q; alie q̃tuor scõz aliqd pcurrẽtes defecerũt in via: hui⁹ãt extrema tpa in fidei puritate chartoza fuerũt. Ꝛmo eo aũt q ecclesie iste alijs ecclesijs pferẽde erãt puidẽs illas in spũ Isaias ꝓpha. In die (inqt) illa erũt q̃nq; ciuitates in terra Isa.19.
egypti loquẽtes lingua chanaã z iurãtes ꝓ dñz exercituũ: ciuitas solis vocabit̃ vna. Ut.n. rubẽ primogenitus israelis: ita hierosolimitana ecclesia xpi (vt ita dixerim) priogenita fuit. Sz sic̃ ꝓmogenit⁹ rubẽ: q̃z pris sedauit thoꝝ: pdidit primogenita sua: ita hierosolimitana ecclia: q̃z praue scripturã iterꝓtãdo: q̃si sedo semie vbi iudaizare fideles visa ẽ: iure priogenita sua q̃ sibi vt priogenite debebant: amisit. Data sũt aũt manasse z effraim: hoc ẽ: alexãdrine z cõstãtinopolitane ecclie. Rubẽ itaq; hierosolimitane: gad ãthiochene: manasses alexãdrine: effraim cõstãtinopolitane: iuda sctẽ romãe coaptat ecclie. Repulit ãt dñs ps.77.
tabernaculũ ioseph: z tribuz effraiz nõ elegit: sz elegit tribũ iuda: mõtẽ syõ quẽ dilexit. Hoc qd significet satis euidẽs ẽ. Sed qũo effraim ꝑlatus ẽ manasse cuz manasses natiuitate pcederet: ita cõstãtinopolitana ecclesia: alexãdrine pcessu tpis plata ẽ: cũ hec pria antigtus post romanã ecclesiã: scriberet: Et sicut rubẽ z gad z dimidia tribus manasse ad plagam orientalez hereditatem acceperunt: reliqua vero dimidia tribus cum effraim z iuda ex alia parte fluminis sita ẽ: ita hierosolimitana: anthiochena atq; alexãdrina ecclesia ifra terminos orientalis plage sũdate sũt: hoc ẽ in ꝓfinijs illi⁹ populi: ex quo in priarchis z ꝓphis: fides seculo cepit oriri. Et fluuio sane magno eufrate vsq; ad flumẽ egypti circa quoꝝ ꝓfinia he ecclesie site sũt: promissa erat possessio filijs israel: q ẽt infra ipsos fines aliqñ z aliq̃d.u habitasse noscunt. Sz qd in hoc loco p iordanẽ fluuiũ nisi baptismi gratia z Christi passio designat? Quod autem Ruben z gad z di-

midia tribus manasse transeuntes iordanem fluniũ ad preceptum moysi pelian/
do:tribus reliquas precesserũt:fideles ex
circũcisione respicere clarum est:qui sic le
gem moysi obseruandã:sic exhibendã re/
uerentiã verbis legalibus crediderũt: vt
tamẽ perfusi baptismi gratia:gẽtiles pdi/
cãdo pirent z magni cruciatus agones p
xpi nomine sustinerent. Ex alia vero par
te filius:hoc est in natione gentilium:vbi
nihil de iudaismo actũ est:quasi pars vna
manasse:z effraim z cum eis pariter tri/
bus iuda cõstantinopolitana z ecclesia ro
mana:largas possessiones accepisse noscũ
tur. Nec dissimile putãduz est:q dimidie
tribui manasse alexãdrinam:cõstãtinopo
litanam vero ecclesiã integraz effraym z
dimidie tribui manasse assimilari dicim⁹:
q nec illa tribus dimidia manasse q iordanez trãsiuit:diuisa fuisse legit ab effrayz
sed cũ ea pariter possessionẽ accepit. Sic
igit quinqz tribus maiores cũ qnqz pnci/
palibus ecclesijs conuenire nosc̃unt:sicut se
ptem reliqe tribus cũ septẽ ecclesijs que
Apo.1. fuerunt in asia:quibus spãliter missus est
liber iste:sicut z in sequẽtibus dr. Quod
vides scribe in libro z mitte septem eccle/
sijs q̃ sunt in asia. Epheso:z smyrne:z p/
gamo:z Thyatyre:z Sardis:z Philadelphie:z laodicie:Quas:vz:ecclesias:tã
fundatoris dignitas:q̃z mysterioz fides:
tam auctoritas antiqtatis: q̃z numerus:
cũ supra notatis quinqz:venerabiles fecit
vt scriptura cõpleret z intelligeret que di
Deu.31 cit. Cõstituit terminos gẽtiũ iuxta nume
rũ filioz israel. Dũ.n.quinqz primis eccle
sijs:septẽ asiatice coniungunt:duodecim
profecto reperiunt ecclesie que tribubus
duodeciz figillatim conueniũt. Libet
autem hec ipsa largo modo prospicere:z
internorum aciem luminum ad spiritalẽ
dirigere intellectum:vt ea que tam perspi
cue concordasse didicimus in vnum sen
sum mysticum conuenire monstremus.
Designata est in ruben:prima etas seculi:
a primo inchoata parẽte:cui iusti noe na
tiuitas:aut diluuium secundum quosdã.
quod sub ipso factũ est:finẽ dedit. A Noe
vsqz ad habraam secuta est etas secũda de
signata in gad:cui tertia quoqz etas adiũ
cta est:hoc est:ab habraam vsqz ad dauid:
designata z ipsa in manasse q̃ velut i duas
partes distincta luculenter apparuit:duz
in ea vt iordanis medius legislator acces Jos.13.
sit. Porro quarta etas a dauid vsqz ad ie/
choniam designata in effraim:cui quinta
quoqz successit designata in iuda:a trãsmi
gratioe babilõis vsqz ad xpm vel potius
vsqz ad finez primitiue ecclesie:in qua lex
z circũcisio cõsumationẽ accepit:ita enim
xps iesus inter legẽ z gratiã mediator fa/
ctus est:vt vtraqz in semetipso testamen/
ta cõiungeret: z duas maceries e diuerso
venientes:tãq̃ lapis angularis copularet Ephe.2
in vno:soluens vt ait apostolus inimici/
tias amboz z recõcilians duos populos
in semetipso:secunduz q in ortu eius an Luc.2
geli decantasse legunt. Gloria in excelsis
deo z in terra pax hoibus bone voluntatis. Recte aũt prima generatio seculi q̃ a
primo est inchoata parẽte in tribu rubeni
tiga designata est:qz sicut iure rubẽ primo
genita perdidit:pro eo q thorũ patris se/
dauit:ita primus hõ in paradiso corruẽs:
honorẽ prioratus sui:male custoditũ ami Ge.49
sit. Que:vz:primogenita manasse z effraiz
filijs.s.iusti prius:sicut in paralipomenon
legitur:data sunt. Quia nimirum patriar
chatus gloria:que primũ hoiem si nõ pec
casset.decebat:data est habrae z dauid:vt
ipsi pres xpi appellari mererent z essent.
Illõ q̃ z primus homo pater xpi non sit:
cũ ab ipso sit generaliter omne genus ho/
minũ propagatũ:sed qz his p gratia fidei
facta est a dño repromissio:vt:vz:in semi Ge.22.
ne habrae benedicerent omnes gentes:z po.131.
de fructu vẽtris dauid poneret a dño su/
per sede illius. Bene aũt in manasse q in
terpretatur obliuio:habraã cũ sua sobole Ge.21
designatur:qz ipi primo dictũ est a domi
no. Exi de terra tua z de cognatione tua
z de domo patris tui:vt prefigurari vide
retur in eo q quandoqz per os dauid san Ge.12.
cte matri ecclesie:dictum est. Audi filia z po.44.

vide z inclina aurem tuam z obliuiscere
populũ tuum z domum patris tui. Dum
enim in peccato viuimus:quasi in terra no
stra:hoc est:in corpore peccati manemus.
Ro.8. Unde z apostolus dicitur. Qui ãt in car
ne sunt:deo placere nõ possunt. Quasi ve
ro de terra nostra egredimur cuz a malis
operibus declinamus. Bene quoqz z in
effraim qui fructificatio expaimit: dauid
po.131. cum sua sobole designatur: qz z ipsi facta
est de xpo repromissio dicens. De fructu
ventris tui:ponã super sedã tuã. Sed cuz
taz mira dignitate vterqz preclarus sit ha
braam:vz:z dauid:vt sicut iã dixi patres
xpi vocari mererent z essent:vt tamẽ p/
phetico illud:q̃ bñdicẽs nepotibus suis
Ge.48 patriarcha iacob:manasse patri fratri iu/
niorem pretulit effraim:compleret in eis:
scribẽs euãgelista matheus genealogiam
xpi:nequaqz habraam qui primus erat da
uid:sed dauid habrae pretulit dicens. Li/
ber generationis iesu xpi filij Dauid filij
Mat.1 habraam. Et quidez habraam patriarcha
fuit trm:dauid vero qõ ẽ dignius:patriar
cha z rex. Et recte quoqz Ruben z gad z
Jos.13. dimidia tribus manasse ad plagam orien
talez laboz suoz premia peperunt:qz pri
me ille generationes seculi:q̃ ab adã vsqz
ad noe:a noe vsqz ad habraam:ab habraã
vsqz ad moysen:quasi due tribus z dimi
dia:sine lege vixerũt:z mũdi origini adia
centes fuerunt velut ad plagã orientalez:
hoc est in etatibus primis:in quibus sine
lege viuebant:spiritalium pnia mansio/
num:sicut z cetere iustoz acies que p ve
ra z catholica fide vsqz ad presens tẽpus
militare nõ desinũt:pcepisse noscunt: vt
nulli vnq̃z tẽpoz spatio:saltẽ priuate mu
nus gratie saluari cupientib⁹ videret dees
se. In iordane ergo flumine:diuine fluen
ta legis accipiẽda sunt. Que:vz: fluẽta le
gis:tribus ruben z gad z dimidia tribus
manasse armati z expediti ad pugnã pce
dentes tribus reliquas:transierũt:qz quot
quot in tẽporibus illis oipotentis dei noti
tiã habuisse creditur expeditius absqz le
gis onere:z absqz pceptoz sarcina: cõtra
aduersas acies militabãt:placẽtes iaz tũc
p fidẽ z gratiam oipotenti deo:quem sibi
p seruitutẽ legis nullus vnq̃z mortaliuz
recõciliare põt. Uerũtamen nõ nulla ope
ra que tpe suo scripta sunt z inter verba
legalia legislatoz mãdauit ab ãtiquis illis
patribus:obseruata legunt:vt est agni im
molatio in abel: abstinentia sanguinis in
noe:circũcisio in habraam:acceptio cõiu/
gis defuncti fratris in iuda:z siqua his si/ Ge.4.
milia reperta sũt. Igitur a moyse vsqz ad
xpm reliq̃ manasse tribus dimidia effraiz
quoqz z iuda velut ex hac fluminis par/
te:hereditatẽ acceperũt:qz sicut duas eta
tes z dimidiã ante legem:sic duas z dimi
diam sub lege deus oipotens esse voluit.
Septẽ vero distinctiones tẽporuz ab ini
tio secundi status vsqz ad inituũ terrij: in
hac:vz etate sexta secundum q liber iste
docet:instituit: vt z numeri duodenarij
seruaretur integritas:z perfectio quinarij
ac septenarij z siqua alia non deessent. In
de est q pasciturus dñs populũ fide mira
culoz:nequaqz duodeciz simul pambus
sed primo quinqz ordeaceis:postremo se/
ptẽ alijs:turbas:z turbas satiare dignat⁹
est:qz nimirũ quinqz libros moysi:vel po
tius quinqz illa genera hystoriaz de qui/
bus in ope cõcordie fecimus mẽtionem:
esurientibus adhuc populis:vnigenitus
dei patris aperuit deinde libros mysticos
testamẽti noui expositos p ministros suos:
tanq̃z satiatis z plenis:escã cõtra fastidiũ
lautioribẽ apponit. Quapropter hortamur
fideles vt sibi ad spiritales epulas degustã
das:vim faciant:z quas nobis indignis
famulis circa finẽ mũdi abundãter appo/
nit:nõ sine gratiaz actiõe leta mẽte suma
mus:vt qui corrupto lõga egritudine sto
macho:cibos cõtẽnimus duriores:velut
qbusdã escis forbilib⁹ ad salutẽ feramur.
Ut ne cui forte videat inequale q sextam
mundi huius etatẽ:septẽ distinctionibus
incidendam dicimus:videat etates illas
paucis fidelibus forte datas:hãc vero vnã
que sexta est:multarũ deus gentiuz conse
cranit saluti:vt qõ in illis opata ẽ diutur

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitas tẽporũ:in istis plenitudinis gẽtiũ multitudo suppleret.Hic est.n.q̃ rex magnus artaxerses principibus ꝛ magnatib⁹ suis multo dierũ tpe:spãle cõuiuiũ preparauit:nouissime diebus septem:cunctum ciuitatis sue populũ:ad vniuersale conuiuium solẽniter inuitauit:q̃:vz:oipotens deus:gratiaꝝ suaruꝫ munera patriarchis primo tpe ꝛ pphetis:paucisq̃ illoũ temporuꝫ patefecit electis:vbi aũt plenitudo venit tẽporum:ad magnũ illud agni conuiuiũ:gentũ plenitudinem sine mora vocauit.Et recte cõuiuij huius spatium in sua terminuꝫ dieruꝫ sẽpte coartatum fuit: q̃ sicut in libro isto scriptum est. Cum septimus angelus tuba canere ceperit consumabitur mysteriũ dei:Igit̃ q̃b ad gnq̃ tribus generaliter spectat:ab exordio temporum vsq̃ ad xp̃m cõsumatuꝫ est.Et.n. in eisdẽ quinq̃ tribubus :oẽs illoꝝ temporum electoꝝ progenies intelligẽde sũt: que fide ꝛ operibus bonis:eterne regnuꝫ beatitudinis hereditare meruerunt : post quas electoꝝ turme que in illis septez tribubus designate sunt:ad eternaꝫ possidẽdam hereditatẽ:vsq̃ ad tempus cõuersionis iudeoꝝ:altere post alteras incessanter decertant.Quibus:vꝫ:electoꝝ turmis:in typo septem ecclesiarum:beatus ioannes euangelista que futura erant : predicit : ꝛ multiplici sacramẽtoꝝ genere breui satis volumine: largo mysterio comprehẽdit. Hec igitur causa est cur dilectus xp̃i discipulus spiritus se docente diuino:septẽ ecclesias edificare voluit.Hec cur sacra mysteria septem ecclesijs describẽdo direxit. Sed nõ vacat a mysterio q̃ ecclesie eedez in asia esse perhibent.Asia nãq̃ interpretatur elatio:ꝛ nimirũ mũdus iste : continua super electos elatiõe substollit.Unde ꝛ per psalmistaꝫ dr.Mirabiles elationes maris:mirabilis in altis dñs.Maris q̃pe elationes:mutabiles sunt : q̃ gloriam mũdi huius aĩales hoies admirãtur . Sz si hanc admirantur quid dicturi sunt cũ ceteroꝝ gloria reuelabitur? Patitur tamẽ xp̃s ad tempus elationem seculi:ꝛ vt hãc electi sustinere possent.passus est sub pontio pilato:nobis(vt ait petrus)relinquẽs exemplũ:vt sequamur vestigia eius.Et hoc quidẽ facere opus est:si volumus ad gloriam celi festinãter venire:sed q̃ nihil possumus sine eo:gratiam nobis ioannes mittit optat ꝛ pacem: vt ipse qui põt omnia:omnia que ipse vult operetur in nobis.Nam sequitur.

Apo.io

po.92.

¶ Gratia uobis & pax ab eo qui est.& qui uenturus erat & qui est.

Be gratia scriptum est. Gratiã pro gratia dedit nobis.De pace aũt. Pacẽ meã do vobis pacẽ relinquo vobis.Sed qualẽ pacez?Nõ (inqt)vt mundus dat:ego do vobis.Dat enim ꝛ mũdus pacẽ dilectoribus suis.Sz nõ similiter suis xp̃s. Illi nãq̃ in magnis isti gloriant̃ in paruis . Illi in excelsis:isti in infimis:illi in prosperis vite huius:isti in aduersis:sciẽtes q̃ tribulatio partẽtis operat̃:patiẽtia vero spẽ.Illoꝝ ergo pax in delitijs:istoꝝ in virtutibus . Quod.n. in illis vitia:hoc in istis(vt ita dixerim) operant̃ virtutes:q̃ ꝛ si illi in his q̃ foris sunt gaudẽt multo magis tũ isti in his q̃ sunt interius gratulant̃:ꝛ qõ illi frustra superbia possidendũ extimant:isti humilitate fortius ꝛ felicius tenẽt. Donat ergo xp̃s electis gratiam:donat ꝛ pacẽ : q̃ eis quos ad operãdũ inspirãdo preuenit : ad perseuerãdũ in bono pacis : adiutorium pstat. Plerunq̃ enim quod bonũ est:leti seruentesq̃ incipimus:sed tũ magis est illud qõ scriptũ est.Qui perseuerauerit vsq̃ in finẽ:hic saluus erit.Necesse est ergo vt preuenientez gratiã subsequat̃ pax: vt qõ prius asperũ visum fuerat:gratie adiutrícis lenitate mitescat: ne aut si gratia nõ puenit:corruptevitiũ nãe resistat.Eramus enim vt ait apostolus:nã filij ire : aut labor mẽtis soluat cõstãtiã:si pacis spũs nõ assistat.Nõ.n.ille pacificus est q̃ cũ cũcta que libẽt:licent sine scãdalo viuit:sed ille vere pacificus dr:q̃ ꝛ scãdali tpe pseuerat

Jo.14.

Ro.5

Eph.4

Ps.119

illesus.Hec est illa pax quam se in pson̄a xp̃i dauid pphet̃a seruasse manifestat:cuiꝫ dicit.Cũ his q̃ oderãt pacẽ:erã pacificus dũ loquebar illis:ipugnabant me gratis. Hãc igit̃ gr̃am ꝛ hãc pacem septẽ dari ecclesijs optat ioãnes:nõ a mortali hoie : q̃ ex se nihil hz:sz ab eo q̃ est:ꝛ q̃ erat ꝛ q̃ venturus est. Uerbũ hoc substantiuũ :diuina sibi manifestas in nomẽ vẽdicauit eternũ:sicut ꝛ in libro exodi per semetipsuꝫ loquit dicens.Hec dices filijs israel.Qui est misit me ad vos.Nã q̃ solus hz incõmutabiliter esse beatus ꝛ potẽs deus a quo esse accepit quicqd est:iure sibi hoc nomẽ vẽdicat:q̃ solus est ab eterno:vt cuncta mutabilia timeãt:cũ nomẽ essentie pdicat. Et q̃ nos quoq̃ qui vocamur hoies:vel vt cuiq̃ sumus habentes ex dono dei temporaliter esse:vt essentiã diuinã ab humana distingueret dicens.Qui est :addidit ꝛ q̃ erat.Erat.n.ipse qũ nos nõ eramus:nũc aũt ipse est:ꝛ nos p ipsum.Ipse eniz fecit nos ꝛ nõ ipsi nos.Sed ꝛ hoc non nobis sufficit:nisi vẽturus sit:nisi veniat in gloria adimplere promissuꝫ:vt videamus eũ sicuti est:ꝛ in eius desiderato aspectu ad eius similitudinem reformemur.Testimoniuꝫ hoc ioãnis est:cuius est liber iste. Sic.n.ipe dicit in epistola sua. Scim⁹ q̃ cũ apparuerit similes ei erimus : q̃ videbimus eũ sicuti est.Adhuc aũt ꝛ apparitio dominĩ:ita sunt in hoc loco accipenda:qõ illud qõ in euãgelio legit̃. Siqs diligit me:sermonẽ meũ seruabit ꝛ pater meus diliget eũ ꝛ ad eũ veniemus ꝛ mansionẽ apud eũ faciemus.Qũo aũt veniũt ad diligẽtes se pater ꝛ filius:qui nusq̃ desunt? Sed q̃ plerunq̃:sic deus manet in hoie p diuinitatis presentiã:vt non tũ sit in eo:per inhabitantẽ gratiam : tũc deus ad hoiem venire dr:cũ eum sua pseutia visitando compungit. Et qñ visitatio ista domum qua nunc electos suos occulte preuenit:an fine cum venerit ad iudiciũ: ampliori vbertate gratie manifeste persunder.Recte non dicitur qui venit:sed qui venturus est . Quamuis ꝛ si pro summa vnitate personarum de tota simul trinitate:hec tria pariter accipi queant : specialius tamen in hoc loco:singulum pro singulo accipiendũ sit:tamq̃ si diceretur de patre qui erat operans in primo statu:de filio qui est cooperans in secundo:de spiritu sancto qui venturus est in tertio : vt vniuersa consumet.Notandum preterea q̃ non ait . Qui est ꝛ qui fuit:ꝛ qui erit: sed qui est:ꝛ qui erat:ꝛ qui venturus est: ne tẽpora in deo determinare videret:ac per hoc eternitas eius diuersorum interuallis temporum intercidi posse putaretur:cum sit illi tota simul ꝛ interminata eternitas:vtpote cui nihil preteriti fluxum est:nil futuri futurum quod humana credere fragilitas potest:assignare non potest.Quamuis vt rez non similem:sed dissimilem dixerim : si hoc in nature sue conditione animus humanus accepisse dignoscitur:vt esse per memoriam in preteritis possit ꝛ non discedens a presentibus comprehendat aliquando ꝛ futura: ita vt non solum in his que possidet:verum etiaꝫ in eis gaudeat que se sperat habere:quãto magis diuine nature:que semper est id quod est:ꝛ cuivicissitudine temporum accidere nihil potest:duo illa tempora que nobis presentia esse nequeunt: preterita scilicet ꝛ futura simul sunt:vt ei nil sit preteritum:nil futurum. Naꝫ quic quid preterijt a nobis defluisse videtur: quicquid futurum est:nec dum comprehendere possumus.Est quoq̃ impossibile nobis redire ad tempus preteritum: aut etiam preuenire futurum : vt tria illa tempora possideamus simul : ꝛ tamen ad imaginem dei subtilius creata anima: hec tria in memoria retinere dignoscitur: sicut non illa tantum que prope sunt oculus exterior contemplatur:sed simul plerunq̃:ꝛ que prope sunt ꝛ que longe. Sicut igitur homo ad imaginez dei creatus est:nec tamen equalis esse potest ei qui se plasmauit ꝛ finxit:ita quod humana memoria imaginando tenet:deus essentialiter simul possidet:vtpote qui solus ma-

Exo.3.

Jo.14.

1.Jo.3.

2.Jo.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnus est:solus eternus per quem facta sũt oia: p quem est ⁊ fuit quicquid fuit ⁊ est. Non ergo(ait sanctus Ioãnes) qui fuit tã q̃z qui fuit aliq̃ ⁊ esse desinit: sed posuit interminate qui erat:nec ait qui futurus est vel qui erit:sed qui venturus est:q̃ de re illa recte dr erit:que nec dũ é:deus aũt erat ⁊ est:⁊ in futuro venturus est. In singulari autez numero dictũ est ⁊ nõ in plu
Ro.11. rali:sicut ⁊ illud Pauli quo dicitur. Ab ipso ⁊ per ipm ⁊ in ipso:q̃ ⁊ si fide ⁊ intelectu distingui possunt diuine psone:diuidi tñ nequeunt a seipsis:q̃ vnũ sunt:qũo lux ⁊ calor a substãtia illa ignea que vocat sol:diuidi nequeũt ⁊ tñ nec substãtia ipsa est radius qui tangit terrã:sed de ipa sicut nec radius calor est:sz de ipo:⁊ tñ nõ tres soles dicimus:sed vnum solem. Nec de sũma illa nã ex q̃ bona,cũcta pceduũt segtur.

Tex.5 ¶ Et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt.

Mirum valde videtur quid sibi velit hec qõ dicitur. Et a septem spiritibus qui in cõspectu throni eius sunt:multoq̃z plus mirabile esset
1.Cor.12 nisi apostolus paulus in epistola ad corinthios diceret. Diuisionis gratiaz sũt: idẽ aũt spũs. Scimus ⁊ enim esse septem dona:haud dubium qdẽ spũs sancti:ipsaq̃z esse illa dona:que hic septẽ spũs appellantur:de qbus.s.donis sicut ⁊ ꝺ ceteris quorum est numerus infinitus:certe sunt, patrũ auctoritates:q̃ nõ sunt ipsa:spũs sanctus:sed diuisiones donoruz eius scõm q̃ in eadẽ epistola de earuz efficacijs adiunctũ est. Nec aũt oia opatur vnus atq̃z idẽ spũs diuidẽs singulis prout vult. Nec.n. leuari posset aliter infirma ⁊ egena natura: que ex se nõ hzaliud q̃z infeliciter esse:q̃z/uis bonum aliq̃d sit:q̃ñ quidem ⁊ illud verum esse oportet. Vidit deus cuncta q̃ fecerat ⁊ erãt valde bona. Valde bona sũt cũcta que fecit:haud dubiuz quidẽ in genere suo:⁊ quantuz ad eũ qui fecit illa:q̃ oia vt scriptura testatur in sapia fecit:fecit
Ec.1. deniq̃z elemẽta mutaq̃ nec viuũt nec sentiũt:fecit bruta animalia:q̃ viuũt:⁊ sentiunt: sz nõ discernũt. Fecit spũs qui viuũt:sentiũt:⁊ discernũt:sed tñ sint donus spũ sancti:beati esse nõ pñt:imo sine dono quod ipse est:p quod dona oia infundunt. Nam ⁊ rami arboꝝ multi sunt:sz arbor vna. Et videmus ex summitate arboruz quasi quedam dona procedere que sint in cibum salmicorum:hoc est: fructus copiam que procedit ab ipsis:in quibus non inanis figura est illius desiderabilis fructus:quem commendat apostolus: vbi dicit:fructus autem spiritus:est charitas:gaudiuz:pax:
Gal.6. lõganimitas:patiẽtia:bonitas. Et hec quidem de illis virtutibus sine quibus salus esse non potest:inter quas ⁊ charitas virtus quam tantopere scriptura cõmendat ⁊ sine qua ml ꝓsumunt alie :primatũ tenet: Reliqua vero dona spiritus ad ornatum sunt portus ⁊ decoremz ad aliquam spiritalem vtilitatem ecclesie. Sic enim inter
1.Cor.12 cetera dicit ꝰapostolus. Unicuiq̃z datur manifestatio spũs ad vtilitatem. Et adiecit. Alij per spiritum datur sermo sapientie:alij sermo scientie: ⁊ his similia. Influit enim idem spiritus ciuitatẽ dei: ⁊ inter cetera dona sua:velut quibusdam septem meatibus vniuersa perlustrat:dãs singulis electoruz turmis aliquod speciale donum:⁊ vnum quod sit omnibus in commune:vt ⁊ diuersa donoruz species: pulchritudinem seruent:⁊ luxus scdita-
Esa.11. tem:vnitas amoris excludat. Dicũtur autem dona ipsa specialia septem spiritus ⁊ septem lampades. siue etiam septem oculi domini missi in omnem terram: q̃ dum spiritus qui spirat vbi vult: dona ipsa sicut vult mentibus humanis infundit: quasi quedaz luminaria lucere ea facit in caliginoso loco:⁊ notas facit per ea hominibus vias vite: vt ambulent in semitis mandatorum dei. Licet ergo vnus sit spiritus ad quem proprie:propius pertinet charitas: que ⁊ proprie retinet nomen eius,propter quam maxime donum patris ⁊ filij idem spiritus dictus est. Sunt tamen ⁊ alia dona quorum est numerus

infinitus

Augustinus. 15.ũ tri. finitus inter que sicut iaz diximus spãlia septem:que septẽ oculi dñi ⁊ septem spũs dicta sunt. Utrũq̃z .n. vt ait Augustinus inuenitur in scripturis diuinis:⁊ donum s.⁊ dona tanq̃z si diceretur. Unuz corpus
Lu.24 multa membra sunt:quod ipse quoq̃z apostolus in exemplũ assumpsit. Ascendurus certe in celum dñs ipm spũm sctũm apostolis ꝓmisit dicens. Ecce ego mitto promissum patris mei in vos. Uoxro apostolus nõ donũ singulariter scripsit:sz dona. Ait enim. Ascẽdes in altũ captiuã du-
epde.4 ho.67. xit captiuitatem:dedit dona hoibus. Exhis ergo ⁊ aliys scripturarũ locis euidenter ostẽdit plura esse dona spũs sancti ⁊ inter ea spãlia septez:que hic s ꝓtẽ spiritus noiantur:que ita data sunt hoibus:quo ⁊ ipse cuius sunt dona ipsa: excepto q̃ ipse
1.Jo.4 sicut deus:hec nõ sicut deus:sed sicut spã-
Joel.2. lia dona eius. Secundũ hec quippe dona dicit ꝰioannes. De spũ suo dedit nobis. Et ipse dñs in iobele. Effundam de spũ meo super oẽm carnẽ. Aliud est enim cum dicitur. Uber spũm sanctum qui datus est no-
Ro.5. 1.Jo.4 bis. Aliud cum dicit. De spũ suo dedit nobis. Ubi enim refertur ad ipm spũm: hic ad aliquod donoꝝ suorum. Et benedictus per spũm scũm qui datus est nobis:
Ro.5. ꝓmisit dicens. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris:q̃ sicut p illa septem dona infunditur in nobis sermo sapientie ⁊
1.Cor.12 hmõi:ita per illud donũ quod est ipse qui est charitas dei:diffundit charitas in cordibus nostris:q̃ hoc ꝓfecto infunditur p singulũ donum q̃ ꝺ est ipm operans aliquid in corde hois ad similitudinem sui. Est enim ipse charitas:⁊ iõ charitatẽ ipsam dit. Similiter ⁊ in donis spãlibus:operat aliq̃d ad similitudinẽ ipsoꝝ: vt est in spũ sapientie:sermonẽ sapiẽtie:⁊ in spũ scientie:sermonẽ scie:⁊ sic in reliqs. ¶Magnus est ergo dei spũs ⁊ ineffabilia dona eius: cuius ille magnus vt deus:hec non sicut deus:sed sicut dona ipsius. Ipse enim deus est adeo patre ⁊ filio ab eterno procedens hec gratie eius sũt date ex tempore ab eo dem ad beatificandam: quam ipse con-
didit humanam ⁊ angelicam creaturam. Neq̃z enim ab eterno effusio ⁊ infusio esse cepit. Sed ex,quo esse ceperunt vasa mi-
Jo.7. sericordie quibus ⁊ dr. Qui sitit veniat ⁊ bibat ⁊ fluẽt de ventre eius flumina aque viue. Nõ ait flumen:sed flumina:q̃ dona eius vt diximus plura sunt. Uorum inenarrabilem gloriã angelici illi spũs experti sũt:qui ⁊ tãto habere illa in notitia potuerũt:quãto ad imaginẽ spũs sancti spãlius pre hoibus creati sunt:sicut e diuerso parẽtes ⁊ nati hoiuz in hoc q̃ illi gignũt isti geniti sunt: imaginem dei prĩs ⁊ filij spãliter habẽt. Quantum igit spectat ad hoc:⁊ patres testi prĩoꝝ in hoc q̃ prĩes dicti sunt:quãdam patris imaginẽ consecuti sunt:⁊ filij testamẽti noui:qui ⁊ prĩoꝝ prie filij hoium dicti sunt imaginem filij. Angeli q̃ neq̃z patres neq̃z filij: imaginez spũs sancti qui vtiq̃z nec genitor est: nec genitus:sed a patre filioq̃z procedẽs. Ubi ⁊ illud absq̃z forma mysterij extimanduz
Tob.12 nõ est:q̃ sicut fideles hoies voces:ita angelice ille potestates:in diuina pagina virtutes vocant:nimirũ q̃ vt voces ad verbuz:ita spũales virtutes ad amoreꝝ spũs referunt. Unde ⁊ in libro Tobie loquẽs raphael ad tobiã:vnũ se esse dixit de septẽ angelis q̃ assistũt ante dñz:⁊ tanq̃z si septẽ dona spiritus eisdem specialius inter ceteros esse collata videantur. Et re vera tam ipsi q̃z ⁊ omnes alij pleni his muneribus sunt:propter quod ⁊ mitti in adiutoriuz electoruz creduntur: secundum
Lu.22. q̃ ⁊ ipsi dei filio in passione constitutoꝝ angelus apparuisse describitur: non q̃ ipse indigeret:qui solus posse habet quod nec homo:nec angelus:sed vt credant hi qui sperant in deum viuum mitti sibi desiper adiutoriuz: vt possint minas carnifi cum ⁊ vniuersa sibi adhibita superare tormenta. Non igitur q̃ septez angeli illi coram deo assistunt habere ex se aliquid boni credendi sunt:quod mittere aliquibus possint sicut nec homo habere ex se aliq̃d credendus est:⁊ tñ habere gr̃az suppnoruz spũuz:hoc est amorẽ ⁊ auxiliuz nõ frustra

Universidad de Deusto
Biblioteca

perimus ꝛ optamus: cum tam bonũ quid esse sciamus: amore dei: qui ꝛ in angelis ꝛ in hoibus ex deo est: vt etiam deus ipe id exigat ab angelis ꝛ hoibus: sicut ꝛ per ioannem dr̃. Diligamus nos deũ: qñ ipse prior dilexit nos. Unde cõstat qꝫ nõ solũ amore dei indigemus: verũetiaz ꝛ electorũ dei angelorꝫ ꝛ hoiuz: propter dona spiritus que in eis sunt: imo ꝓpter ipm spiritũ qui quieuit in illis: ꝛ nõ solũ incumbit nobis tales nos exhibere apud deum: quales nos: ipse vult exhiberi sibi: ad hoc vt amoris eius gratiaz habere possimus:

Esa.11. verũetiaz vt electorꝫ dei habere suffragia mereamur. Sic aũt septẽ dona illa que ꝛ

Apo.4 septem spũs dei ꝛ septem lampades dicta sunt: spãliter angelis data sunt: quo fons ille vite qui est apud pr̃em spãliter hominibus datus est. Et videtur qꝫ illis septez angelis qui scribũtur assistere ante dñm: quorꝫ tres sũt: ꝛ michael: gabriel: ꝛ raphael spãlissime pre oibus data sint: qꝛ ꝛ re vera nulli alij. hoc qđ ipsi inter hoies fecis/

Tob.12 se reperti sunt. Nam ꝛ hoc quod ait angelus Tobie de se ꝛ de sodalibus suis: ꝛ hoc quod dicit ioannes de septem spiritibus: valde sibi ꝓuenire cognoscitur: qꝛ ꝛ ille dicit. Ego sum vnus de septem angelis qui

To.12. assistimus ante deuz. Et iste dicit. Et a septẽ spiritibus qui in cõspectu throni eius sunt: numirũ qꝛ per illorꝫ infusionem: imo eius qui est in illis: sciũt ꝛ angeli ꝛ homines assistere ante deũ: cuius ꝓpriuz sit an

Da.7. gelorum assistere: hoibus ministrare: vt extroqꝫ cõpleatur scriptura que dicit. Millia milliũ ministrabãt ei: ꝛ decies centena milia assistebant ei. Et notanduz qꝫ septẽ spũs isti qui septem lampades dicti sunt: tantã habent affinitatẽ cuz angelis: vt de

ps.103 eis quoqꝫ dictũ sit. Qui facis ãgelos tuos spũs ꝛ ministros tuos ignẽ vrentem. Homo verus est xp̃s iesus: homines sumus ꝛ nos: ꝛ tamẽ inter nos ꝛ xp̃m quanta est dr̃ia? Similiter ꝛ hec dona spũs dicta sũt ꝛ angeli simpliciter spũs: sed quantuz differt inter illud quod significat ꝛ illud qđ significatur. Ut ergo fideles hoies cibant corpore xp̃i ꝛ tamẽ dictũ est de eodẽ xp̃o.

Panẽ angelorꝫ manducauit hõ: ita spãliter angeli istiusmodi fluuijs potati sũt ꝛ tũ p gr̃az dei ꝛ nos eodẽ spũ potati sumꝰ: ita vt in nobis quoqꝫ impleatur qđ dictũ est. Et flumina de ventre eius fluẽt aque viue. Dñr aũt ipsi spũs manere ante thronũ dei: qꝛ illos qui replent ab ipsis: faciũt manere ꝛ assistere coram deo: ꝛ esse quasi quedam luminaria in cõspectu ecclesie: sicut ꝛ dño xp̃o: p psalmistã dr̃. Dux itineris fuisti in cõspectu eius. Optat aũt ioãnes dari gr̃am ꝛ pacẽ septẽ ecclesijs a pre ꝛ filio ꝛ spũ sctõ: vt habeant in seipsis fidem indiuidue trinitatis. Et secũdarie a septẽ spiritibus: qui in cõspectu throni eiꝰ sunt: vt mereanꝫ ꝓticipari eisdem donis p inspiratione spũs sancti qui ꝛ dat in illis: quatenus ꝛ sciãt ꝛ sentiant: qꝫ suauis sit dñs: qꝫ btus qui potat vberibus consolatiõis ipsius. Nec.n. meliora vbera expectãda sunt: qꝫ dona spũs p quẽ effudit in nobis vinũ ꝛ lac: quicũqꝫ elegimus sperare sub tegmine alaꝝ suarũ. Non solũ hoc aũt necessariũ est: verũetiã habere gratiã ꝛ pacẽ a iesu xp̃o qui est testis fidelis ꝛ primogenitus mortuorꝫ: qm̃ deus est in illo ꝛ colendus est a nobis ꝛ adorãdus: qꝛ nõ est homo tm̃: sed ꝛ deus homo. Unde ꝛ mox subditur.

ps.77.

Jo.7.

ps.79.

Esa.66

ps.35.

¶ Et a iesu christo qui est testis fidelis.

Oportunius esse videret vt primo christus iesus qꝫ septẽ spũs (hoc est) dona spũs: scriberet: cũ vtiqꝫ iste deus sit: illa non deus: sed dona dei: diuisiones gratiaruz que angelis ꝛ hoibus date sunt. Sed recte hic qꝛeretur: si xp̃s nõ esset deus ꝛ homo: si quid de eo scriptura loquit: scõm qꝫ deus est: loqueretur. si non semetipsuz ꝛ exinaniisset formã serui: accipiens. Recte hoc quereretur. si p...us non diceret. Ab eo qꝫ est: ꝛ qui erat: ꝛ qui vẽturus est. Quia vero premissus est sermo de trinitate: que deus est: ꝛ adiunctum est. Et a septẽ spi-

Phil.1

ritibus: ꝛ paulo post. Et a iesu xp̃o qui est testis fidelis: manifestum est qꝫ de natura hominis prolatus est sermo scõm quẽ nõ soluz patre ꝛ spũ sancto minoratus est idẽ filius: verũ etiaz paulo minus ab angelis minorari voluit sicut scriptum est. Minorasti euz paulominus ab angelis tuis dñe.

ps.7. Quod qualiter intelligendum sit: apostolus aperit cuz dicit. Eũ qui modico qꝫ angeli minoratus est: videmus iesum ꝓpter

Hcb.2. passionẽ mortis gloria ꝛ honore coronatũ vt gratia dei pro oibus gustaret mortẽ. Uz qualem gr̃az põt nobis dare filius dei: in quo est homo? Nemo eni habet quod nõ accepit. Accepit ergo aliquid ꝛ ipse quod

ps.67. nobis daret. Accepit inqꝫ sicut scriptum est. Ascẽdisti in altũ cepisti captiuitatem: accepisti dona in hoibus. Et bene ait. Accepisti dona in hoibus: qꝛ nõ in se tunc accepit: sed in nobis. Ipse aũt ꝛ per se dedit ꝛ nobis accepit. Nam ꝛ per hoc ascendit in altum: vt ex capite leuato effunderent dona per membra. Unde ꝛ ioãnes dicit.

Jo.7. Spũs nondum erat datus: qꝛ iesus nõdũ erat glorificatus. Sed adhuc cõsiderãduz est diligentius super eo qđ de duobus magnis operibus dei transcurrendo tetigimus: vt ea que prętermissa sunt ibi: hic cõgruentius repetamus. Inter cetera q̃ spiritus sanctus operatus est ad laudez suã: duo sunt magna opera eius in quibus penitudo esse non potuit: eo qꝫ tã bona fuerint: ꝛ sint vt nihil in creatis rebꝰ deo eẽt vicinius: nihil tam deo charũ: nihil tã hominibus necessarium. Primũ horuz fuit operatio noui hois qui secũdum deũ creatus est. Secundum: operatio virtutuz de quibus dicit apostolus. Hec oia operatur vnus atqꝫ idem spũs diuidens ꝓut vult. Secundum aũt dixi opus quantũ ad plenitudinem donationis sue: non quantuz ad pauatam effusionem: qꝛ ꝛ iam antea p

ephe.4 phetis dona hec data fuerant: non omni-

1.cor.12 bus oia: sed quedaz pro mensura donatoris quibusdaz. Scõm dixi: qꝫtũ ad homines nõ quãtũ ad ãgelicã creaturã: ꝑsertiz cũ magna fuerit cã mysterij vt ꝛ vita cõtemplatiua in angelica creatura: ꝛ actiua precederet in hominibus: ꝛ tandez sequeretur hic illa que precessit in angelis: quatenus ꝛ scõm aliqd prima: ꝛ scõz aliquid nõ prima sed posterior sit. Quantũ igitur spectat ad eos quos sacri vnda baptismatis perfudit: precessit opus illud noui hominis: secuta est effusio gratiarum ipsius In primo opatione: factũ est verbũ filius hois. In scda efficiuntur hoies filij dei. Ro.8.

Neqꝫ eniz aliter filij dei nos esse possumꝰ nisi accipiẽdo spũm sanctum: apostolo testante qui ait. Misit deus spũm filij sui in corda nostra: in quo clamamus abba pater. Neqꝫ eniz datur alicui spũs cui nõ dẽtur virtutes eius: qꝛ nisi ipse ꝓpararet sibi domum ornãdo illã virtutibus suis: non põt esse digna tm̃: que tantũ habitatorem mereatur habere. Ut.n. cura sũma est spõso ornare monilibus spõsam suam: ita curre fuit xp̃o decorare virtutibus eam: quaz dilectam ecclesiam sibi ipsi immaculatam nõ habentem maculam copulauit aut rugam aut aliqd hmõi. O quale cõmertiũ fecit nobiscum dñs iesus. Accepit in firmitatem nostraz ꝛ dedit nobis virtutez suã. Humiliatus est vsqꝫ ad nos: vt nos extolleret supra nos. ꝛ faceret' coheredes suos. O qꝫ magnuz est qđ nobis exhibuit pro paruo ꝛ exiguo quod accepit a nobis. Deniqꝫ, vt per singula reddamus singula. Accepit de natura nostra oculoꝝ visuz: ꝛ dedit nobis spũm sapiẽtie p quẽ mẽtis oculi illustrant. Accepit auditum: ꝛ dedit nobis spũm intellectus: qui aures interiores aperit. Accepit odoratũ ꝛ dedit nobis spiritum consilij in quo manet discretio spiritalis. Accepit loquelaz ꝛ dedit nobis spiritum scie: nimirum qꝛ p linguaz scia mũdanoꝝ addiscitur. Accepit de nostro manus ꝛ dedit nobis spũm fortitudinis. In brachio eniz carnis: humana dignoscitur fortitudo. Accepit ꝛ pedes ꝛ dedit nobis spũm pietatis. Idcireo autem pietatis spiritus peduz assimilatur incessui: qꝛ q vult ministrando ꝓximo opus impendere pietatis: necesse est vt cũ martha: huc illuc/

q̃ discurrat. Accepit a nobis mortale cor/
pus infirmitati ⁊ passioni pro peccati si/
psa.18. multitudine obligatũ ⁊ dedit nobis timo/
ris spũm de quo scriptum est. Confige ti/
more tuo carnes meas. Valde enim timet
homo sanctari in corpore: adeo vt pro eo
mẽbra que prevalent: se opponãt. Deniq;
si ex duobus vnum fieri necesse sit: magis
patitur aliqs amittere vnum mẽbrum: q̃j
vt totũ corpus eius in discrimine sit: non
q; malit misere vivere: sed q; mors natu/
raliter ab omni carne timetur. Sed fo:te
vacat a dono gratie: quod de nostre car/
nis substantia ercto. em accepit sine quovi
ta in corpore stare negt? Magnuz est do/
num qõ nobis vice sanguinis dedit. Fra
ternam. s. charitatem: sine cuius participa
tione saluus aliquis esse non põt. Deniq;
quãtacunq; sint dona illa que in septẽ spi/
ritibus designant: nihil tamen ea sine cha
ritate valere apostolus manifestat cum di
1.cor.13 cit. Si linguis hominum loquar ⁊ angelorũ.
Charitatem aũt nõ habuero factus sum
velut es sonans: aut cymbalum tinniẽs.
Veniendũ est ad illud qõ sunt mum ⁊ pre
cipuum est: ⁊ totius diuini muneris con/
Ge.2. sumatio. Accepit quod ad hominem per/
1.cor.15 tinet: animã viventẽ pro qua nobis dedit
spũm vivificantem: hoc est ipsam charita
tem: qua diligimus deum: non q; due sint
charitates aut duo spũs: sed q; diuersi sũt
effectus q̃bus diligimus deũ ⁊ hoiem: q;
deum semp exultando: hoies plerũq; di/
ligimus miserendo: in quantuz. s. miseri ⁊
miserabiles sunt: quod ꝓprie pertinet ad
dilectionẽ fraternam. Ẽt apparet ergo mani
feste: q̃s preferẽdum sit quod nobis dedit:
illi rei quam accepit a nobis ⁊ qua de cau
sa prescribant septem spũs: subsequebatur
aut homo xp̃s iesus: qui est testis fidelis
Ge.41. ⁊ primogenitus mortuorum. Significata
sunt hec sacra opera in manasse ⁊ effrayz
filijs ioseph: quorum alter quidez obliuio
alter fructificatio interpretat. Cum enim
illos sanctus ioseph adduceret ad patrez
Ge.48 suuz vt eos bñdiceret inter patruos suos:
primogenitum qdem ad dexteram: iunio

rem cõstituit ad sinistram: vt iuxta natiui
tatis ordinez primogenita: primogenitus
obtineret. Ẽt ille qui in spũ prenũciabat fu
tura: cancellatis manibus bñdixit vtriq;
ita vt dexteram iunior: sinistraz imponeret
primogenito. Quod cum vidisset ioseph:
grauiter tulit: ⁊ amouere manus patris
conatus est: vt dextera tangeret primoge
nitum: sed ille vt futurorum prescius: noluit
Ge.48 acquiescere dicens. Scio fili mi: scio: ⁊ ille
quidem erit in populos ⁊ multiplicabit:
sz frater eius iunior: maior illo erit. ⁊ semẽ
eius crescet in gẽtes. Jacob in loco sisto: p
sonam dei patris designat. Joseph vero
spus sancti. Sane manasses xp̃m iesuz se
cunduz q̃ homo est: non secũdũ q̃ deus.
Effraim aũt dona spũs sancti. Primus
natus: est manasses deinde effraim: q; pri
mo natus est xp̃s secundum carnem: qui
docuit electos obliuiõi tradere legẽ moy
si: deinde data sunt ecclesie dona gratiarũ:
vt fructificarent institute. factumq; est vt
xp̃s iesus sicut primogenitus ⁊ primatuz
tenens: poneretur ad dexterã: ecclesia ve/
ro ad sinistram. In illa namq; : hoc est: in
ecclesia completa sunt illa dona que desi/
gnabantur in linguis. Ipsi enim vt iã di/
xi data sunt munera gratiaꝝ ad fructificã
dum deo: mortuo grano frumẽti: quod vi
uens adhuc in carne: solum manere vide
bat. Positus est ergo xp̃s quasi primoge
nitus ad dexteram patris: ecclesia verovt
minor ⁊ iunior ad sinistram: q; filius pre/
dicauit iudaico populo: qui erat quasi a
dextris dei: ecclesia vo primitiua seu exer
citus ille apostolicus missus est ad genti/
lem populũ qui tunc vsq; steterat ad sini
stram. Et ecce ille populus qui erat caro
xp̃i inuentus est sub manu sinistra. Genti
lis autem qui erat sinister sub manu dex/
tera reptus est: datis sibi primogenitis q̃
iudaicus amisit. Ille inq; populus reper
tus est sub dextera manu: qui nõ sicut hij
qui erant de semine habrae: propinquita/
te carnis iunctus est xp̃o: sz sola spiritus
sancti infusione que super fideles animas
effusa est: ⁊ vsq; in presentẽ diẽ fructificare

non

non desinit. Hec igitur causa est cur septẽ
spũs prescribuntur: ⁊ cur eisdem septem
spiritibus subscribitur homo xp̃s iesus.
Et de his quidez ita. Sed quid est q; xp̃s
iesus testis fidelis dictus est: nisi vt hoc
ipsuz expressius intelligatur: quod de xp̃i
Apo.1.20 humilitate hucusq; prosecuti sumus: qui
venit nõ ministrari: sed ministrare: ⁊ dare
Joa.8. animam suam in redemptionem pro mul
tis. De patre nãq; mendacij per semetip/
sum dicit. Ille homicida erat ab initio ⁊
Jo.7. in veritate non stetit. Et rursum. Qui a
semetipso loquit vr: gloriam propriam que
rit: qui aũt querit gloriam eius qui misit
illum: hic verax est. Ecce quare testis fide
lis: ideo testis fidelis: q; humilis: mansue
tus: ⁊ pius: ideo testis fidelis: q; non que/
siuit gloriã suã: sz eius gloriã q̃ misit illũ.
Phil.2 Sz q̃d dicit apls. Propterea (inqt) deus
illũ exaltauit: ⁊ dedit illi nomẽ q̃d est sup
oẽ nomẽ vt in nõe iesu oẽ genu flectat ce
lestium terrestriũ ⁊ infernorum: ⁊ omnis
lingua confiteatur q; dominus iesus xp̃s
in gloria est dei patris. Q̃ñ istud? q̃ñ resur
rexit a mortuis: vnde ⁊ hic subditur.

Lex.7 ¶ Primogenitus mortuorũ & princeps regum terre.

¶ Tale est. n. ac si diceret. Me te moueat
humilitatis dispẽsatio: quã vsq; ad mortẽ
crucis patienter sustinuit vnigenitus dei
ipiẽs im s̃metipso oẽm iustitie veritatez
Apo.1. Colo.1. ⁊ q; se ita humiliauerit: vt diceret. Ecce
Math. 28. dñs misit me ⁊ spũs eius: respice in quan
ta gloria resurrexit a mortuis: factus pri/
mogenitus mortuorum: hoc est: a mortuis
resurgẽtiũ: ⁊ princeps regũ terre accipiẽs
vle impiuz scẽm q; hõ est: iuxta qõ resur/
gẽs a mortuis: ipsemet testatus est dicẽs.
Data est mihi ois potestas in celo ⁊ in ter
ra. Nõ aũt tyrannoꝝ princeps intelligen/
dus est xp̃s: in qbus regnat rex superbor̃:
Job.41 de quo ⁊ scripturz est in libro iob. Ipse est
rex sup vniuersos filios superbie: sed reguz
humiliũ qui sunt rectores gregũ suorũ: ⁊
Apo.7 ꝑfecti sanctarũ ecclesiarum q eidẽ suo ꝓncipi
ꝑsitent ⁊ dicũt. Fecisti nos deo nr̃o regnũ
⁊ sacerdotes. Ista. n. mox sequitur.

¶ Qui dilexit nos & lauit nos Lex.8
a peccatis nostris i sanguine suo
& fecit nos regnũ & sacerdotes
deo & p̃ri suo: ipsi gloria & ipe
riũ in secula seculorum amen.

¶ Hoc est ergo regnũ in quo rex nr̃ obti
net ꝓncipatũ: ꝺ quo ⁊ p petrũ dr̃. Vos aũt 1.pet.2
genus electũ: regale sacerdotiũ gẽs sancta
pp̃s acq̃sitiõis: vt vrtutes annũtietis eiꝰ q
de tenebris vos vocauit in admirabile lu
mẽ suũ. Sz hoc vñ? nunqd ex nr̃is meri/
tis? Nõ. Sz ex illiꝰ bonitate q̃ dilexit nos
⁊ lauit nos a pctis nr̃is in sanguine suo:
q̃ factus ẽ nobis sacrificiũ p pctõ: portãs
pcta nr̃a in ligno crucis: ⁊ emundãs nos
gratis ab oibꝰ pctis nr̃is. Jpe. n. vt ait p
pheta: pcussus ẽ pp scelera nr̃a ⁊ attritus Esa.52
pp iniquitates nr̃as. Quid ergo retribue
miꝰ ei: q nobis tñ p̃stitit bñficiuz: nõ nr̃is
meritis p̃cedẽtibus: sz sola gratuita boni/
tate sua? laudemus nomẽ eiꝰ q̃ñ bonus:
q̃ñ in seculũ misericordia eius: laudemus
inq; eũ cũ ioãne dicẽtes. Ipsi gloria ⁊ im
periũ in secula seculorꝝ amen. Sequitur.

¶ Ecce uenit cum nubibus & Lex.9
uidebit eum omnis oculus & q
eum pupugerunt.

¶ Hoc vt dr̃ita ⁊ accipiat. Scriptũ ẽ de
eo i actibꝰ apl̃orꝝ. Et vidẽtibꝰ illis eleuatꝰ Act.1.
est: ⁊ nubes suscepit eũ ab oculis eorũ: de
quo rursuz ibidẽ: a viris q apl̃is appare/
rũt subiũctũ est: viri galilei: q̃d admirami
ni aspicientes in celũ? Hic iesus q assũptus
ẽ a vobis i celũ: sic veniet quẽadmodũ vi
distis eũ eũtẽ in celũ. Veniet ergo cũ nu/
bibꝰ cũ maiestate sua: sic̃ ipe iudeis ipijs
istãte articulo passiõis sue testatꝰ ẽ dicẽs. Matth.
Ammodo videbitis filiũ hois venientẽ in 26.
nubibꝰ cũ ptãte magna ⁊ maiestate: hoc ẽ
n. q̃d ⁊ h̃ dr̃. Et videbit eũ ois oculus ⁊ q
eũ pupugerũt. Et qui sunt illi? Qui dice/
bãt aliqñ agitantes capita sua. Prophetiza nobis xp̃e: go ẽ q te pcussit? Videbũt q̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

eum:z operientur formidine:serui autem eius z qui eum nunc plene diligunt letabuntur. Sequitur.

Ter.x. ¶ Et plangent se super eũ omnes tribus terre.

¶ Interrogatus ipse dominus a discipulis de signo aduentus sui z cõsumationis seculi:enumeratis signis que futura sunt:

xMath. 24. hoc ad extremũ aiecit dicens. Statim autem post tribulationem dierum illoz:sol obscurabitur z luna nõ dabit lumẽ suum z stelle cadent de celo z virtutes celorum mouebunt:z tũc apparebit signũ filij hominis in celo:z tunc plangẽt oẽs tribus terre z videbunt filiũ hominis venientem in nubibus celi cũ virtute multa z maiestate. Ecce z hic dicitur. Plãgent omnes tribu terre. Prophetа quoq; zacharias loquẽs de dieb' nouissimis:iter multa q̃ de

Zach.12 eis locutus est:hoc inter cetera scripsit dicens. In die illa querã cõterere oẽs gẽtes que veniunt contra hierusalẽ:z effundaz super domum dauid z super habitatores hierusalẽ:spũm gratie z precuz:z aspiciẽt ad me quẽ cõfixerũt:z plangẽt eum:planeta quasi super vnigenitum:z dolebũt super eũ:vt doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus hierusalẽ sicut plãctus ad remon in cãpo magedon:z plangent terre familie:z familie seorsum. Ex hoz ergo z illorũ collatione verboz:manifeste colligit:q; mox vbi videbunt hoies vnigenituz dei:qui pro nobis indignis z ingratis tot penas z iniurias passus est:tum timore:tum amore cõpungentur ad fletum plangẽtes semetipsos super ingratitudine sua eo q; ausi fuerint aliquid resistere tãte maiestati:z nõ cognouerunt tẽpus visitationis sue. Vnde z cõgrue dictum est. Super eũ:q; ꝑcipue causa doloris illa erit electis:q; tã miseri cordem z pium dominum contristare in aliquo ausi sunt:q; nõ semper fuerunt memores tãte mie dei sui. Dixit hoc bẽs ioãnes z protinus adiecit z ait.

¶ Etiam amen.

¶ Verum est inquit:vez est. Hoc verbo dñs vti in euãgelio consueuit. Sed z nos cum aliquid affirmare volumus. Etiam vel amen. Respondere solemus. Hoc tñ distat:q; ipse dñs in principio:nos autem in fine orationis vti consueuimus verbo isto:vt ipsum esse auctorẽ veri:nos autem veritatis discipulos dum ei z in eum credimus esse mõstremus. Quod ergo in fine coz que ꝑscripserat ioãnis posuit. Etiã amẽ:propter eos dixit hoc qui nõ credũt venturũ xp̃m ad extremum iudiciũ: detestãs z confundẽs incredulitatem eoz. Et bene aliud harum gentium est:aliud hebreoz:q; in vtroq; populo infidelitas reperta est:z si maior in hebreis:z perseverat in tã multis vsq; nunc:nõ modo in illo populo qui olim est infidelis:verum ẽt z in illo qui ꝑpter sacramentũ baptismatis xp̃ianus vocatur:ita vt iaz nunc completa esse videatur sñia illa saluatoris qua ipse dicit. Verũtamen cum filius hois veniet putas inuenet fidẽ super terrã? At ne hois testimoniũ cõtẽpnendus putetur:testimonium ipsius dei:qui erat z qui est z qui vẽturus est:nõ discrepãs ab eodẽ sensu adductũ esse mõstratur cũ subditur. Luc.18. Ter.xi.

¶ Ego sum alpha & o principiũ & finis dicit dominus deus qui est & qui erat & qui uenturus est omnipotens.

¶ Dicit: inquit dominus deus:pater z filius z spũs sanctus: qui est:z qui erat z qui venturus est omnipotẽs. Ego sum A z o. Quid est A z o? Illud quod sequitur principium. ſ. z finis. Quorum principiuz? Eoz que creata sunt. Quorũ finis? Eoz que in bono termino cõsumãda sũt: vt ꝑfectionis sue cõsumationem accipiãt. Finis inqt precepti charitas de corde puro z conscientia bona z fide non ficta. Si ergo querit:cur xp̃s qui iaz venit:in fine seculi vẽturus est? Illa profecto causa est: qua dictus est in hoc loco principium z finis. Venit enim primo vt aliqd inciperet z se principiũ esse monstraret:vẽturus est 1.cor.1.

vt his que incepit:finẽ nõ cõsumptionis sed cõsumatiõis imponat. Quia vero nõ solum ipse facit hoc:verumetiam z pater z spũs sanctus. Licet ipse manifeste z visibiliter:illi inuisibiliter z occulte. Recte postq; ait. Dicit dñs deus:addidit. Qui est z qui erat z qui vẽturus est:vt de tota simul trinitate dictum esse intelligat. Est enim principiũ:pater:principiũ filius:principium spũs sanctus:nõ tamen tria principia:sed vnuz ꝑncipium. Vt tamen esse deum tres ꝑsonas:populi fideles agnoscerent:tria quedã ꝑpriozũ tẽpozum:pmicia esse voluit:quoz primum spãlius pertineret ad patrẽ:secũdum ad filiuz tertiũ ad spiritum sanctum. Hec tria si sane sapimus designant in A qõ est elementũ triãgulatũ z primũ scribitur inter cetera non solum in greco verumetiam in latino. In exordio quippe nostre doctrine hoc sumamẽtum fidei iaciendũ est:sed q; nõ sacile est scire oia que spectãt ad articulos fidei:sequuntur multa in doctrina illius:

Jo.16. quoruz plenitudine egere noscitur religio xp̃iana:de qbus a dño dictum est. Multa habeo vobis dicere:sed nõ potestis portare modo:cum aũt venerit ille spũs veritatis docebit vos oẽm veritatẽ. Tale est. n. ac si diceret. Quia primo pater meus vocuit se esse deum:nec tamẽ sufficit mũdo scire patrem nisi sciat filium z spũm sanctum. Et si multa ego reuelauerim:hominibus vt agnoscat me mundus:z oẽs honorificent filiũ sicut honorificãt patrem: oportet tamen venire euz:qui procedit a patre z a me:vt z ipse cognoscaã a mũdo: z sciant electi populi omnem veritatem: qõ est scire nõ solum patrẽ aut soluz filiũ: sz patrẽ simul filiũ z spũm sanctũ:hoc est: totã pariter trinitatem:vt agnita veritate:que deus est:requiescant z ipsi pariter a laboribus suis. Non. n. sufficit mundo scire patrem solum nisi sciat filium z spũz sanctum:nec sufficit ei scire oẽs tres personas:nisi etiã credat aliã earum esse ingenitam:aliã genitã:aliã procedentez:nisi credat esse singulã verum deũ:nisi credat tres psonas esse sibiipsis coeternas z coequales:nisi credat filiuz esse genitum a solo patre:spũm vero sanctuz a patre filioq; procedere. Igitur precedentibus multis que ptinent ad notitiã personarum pñs. ſ. filij z spũs sancti:sequitur vnum in quo finis est fidei:in quo cõsumatio veritatis: notitia:vz:vnius essentie:hoc est:vt tres personas vnum deum esse intelligamus. Vbi. n. est finis:ibi z ꝑsumatio. Que:vz: cõsumatio idcirco in aduentu spũs sancti posita est:q; ipse est cõmunio patris z filij: ipse est vinculum vnitatis:z ideo qui nouit illũ a patre filioq; procedere:intelligit personarũ triũ summam z ineffabilẽ vnitatẽ. Nullo. n. modo posset vnus ipse ab vtroq; procedere:nisi vnũ essent pater z filius:nec posset vnus ipse ab eisdem sine fine procedere si non esset vnus cuz eis a qbus indesinẽter procedit. Si ergo credimus principium patrẽ:principiũ filium: principiũ spũm sanctum:pfectum deum patrẽ:perfectũ filiũ:perfectum spũm sanctum:quod litera illa triangulata designare monstratur:quid restat. nisi vt tres ipsos vnum deuz esse intelligamus:quod. ſ. sacrm fidei designatur in O rotũdo qñ quidem vt elemẽto triangulato trinitas: ita elemẽto rotundo qõ est O vnitas designatur. Hec est. n. finis fidei ad salutẽ omni credenti. Si enim non prius intelligimus esse tres:quomodo tres ipsos simul possumus intelligere vnũ? Alioquin qui sic accipiunt vnũ quod triuz essentiã personarum vt aliquod vnũ distinctũ z prius esse dicãt:sic inqz aliquod vnũ singulare:qũo cũ credimus. Deus pr vnus est:deus filius vnus ẽ:deus spũs sanctus vnus est quasi quartuz aliquod sit diuina substantia. Idolum adorant non deum: qñ quidem quartum aliquod:non recipit fides nostra:sed tñ tres personas que significant in A. quod si ita est: quid prinuit ad mysterium fidei: vt dicto. Ego sum. A. adderet. Et O. nisi qz nos sufficit nobis credere esse veraciter deum trinũ: nisi eum quẽ credimus eẽ trinum:creda/

mus nihilominus esse vnum: ⁊ summe vnuz? Non.n.aliud est qui dicit. Ego suz A. ⁊ aliud qui dicit. Ego sum. O. sed ipse qui est vnus deus dicit. Ego sum. A. ipse qui est trinus: dicit ego sum. O. ipse iaꝯ trinus ⁊ vnus deus dicit simul vtrunqꝫ. Ipse q dicit. Ego sum deus habraã: deus ysaac ⁊ deus iacob. Ipse dicit. Ego sum: q
Exo.3. sum. Et hec dices filijs israel. Qui est misit me ad vos. Nec.n.aliud ẽ dicere. Ego sum. A. cuꝯ ego sum deus habraaz: ⁊ deus isaac: ⁊ deus iacob. Nec aliud est dicere. Ego sum. O. cuꝯ ego sum qui suz: ⁊ hec di-
Exo.3. ces filijs israel. Qui est misit me ad vos. Uerũtamẽ multi dicũt quod dicimus: cõfitentur quod cõfitemur: ⁊ tñ tenẽtes verba solũ in quibus est veritas verboꝝ: itel lectũ ignorãt: nec mirum tñ: dicit se nãqꝫ deus ipse de quo ⁊ loquimur: apparuisse habraam: isaac ⁊ iacob: in deo oipotente:
Exo.6. sed nomẽ inquit meũ Adonay nõ reuelaui eis. Quare hoc? Quia magnũ est ⁊ archanum mysterium trinitatis ⁊ vnitatis nec posse vllo modo aialibus hominibus aperiri. Omnipotẽs quippe deus: in deo omnipotẽte: tribus patriarchis apparuit: qꝫ tribus ordinibus illius populi diuitias glozie sue: tribus modis ostẽdẽs esse se oipotẽte deum apertis inditijs reuelauit: ostẽdit se nãqꝫ esse oipotentem in ordine patriarcharũ: cũ vni eoꝝ quẽ elegit soluz in tempore senectutis ipsius filiuz contulit quem promisit: cũ prolẽ ipsam benedictam de sterili parente progenitam consecrauit ⁊ auxit: ita vt infra paucos annos ad imensaz multitudinẽ prouehẽdo pduceret. Ostẽdit se alio modo oipotẽte in filijs israel cũ eos qui erãt subditi pharaoni in manu valida ⁊ extenta de seruitute egyptiozum eripuit ⁊ eos in terra nõ sua: potẽtialiter collocauit dans illis iudices ⁊ defensozes qui eos de potestate inimicorũ eriperẽt. Rursum alio modo sese in filijs filioꝝ omnipotẽte ostẽdit. Cũ iuxta quod promiserat habrae: reges ex lumbis eius produxit: subijciens eis regna gentium alienigenaruz sicut ⁊ per psalmistaz dicitur. In ydumeam extendaz calceamẽ
Ps.59 tũ meũ: mihi alienigene subditi sunt. Cõsumatum est aũt tempus patriarcharum infra annos circiter quadringentos aut octoginta. Similiter aũt ⁊ tẽpus iudicũ. Similiter ⁊ tempus reguz vsqꝫ ad nabuchodonosoz: qui sibi regnum iuda humiliando prostrauit. Fuit autem in patriarchis similitudo patris a quo ois paternitas in celo ⁊ in terra nominatur. Simili-
Eph.3 tudo filijs: in iudicibus: cui omne iudiciũ dedit pater: quiqꝫ ad hoc venit in mũdũ vt pugnaret ⁊ vinceret: ⁊ quem oportet (iuxta illud apostoli) regnare quousqꝫ
Jo.9 ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. Huius victorie similitudo completa
1.cor.15 est in fine tẽporis iudicum: hoc est: in diebus Samuelis ⁊ dauid ex quoꝝ tempore in illo populo reges esse ceperunt. Similitudo quoqꝫ spiritus sancti in regibus ostẽsa est propter vnctionis mysteriũ: qõ
Ps.44 pertinet ad eũdem spũm sicut ⁊ vero illi regi cuius typum reges ipsi gerebant per psalmistam dicitur. Unxit te deus deus tuus oleo letitie pręcõsortibus tuis. Habet enim ⁊ homo xp̃s iesus similitudinẽ spũs sancti: sicut ioanes baptista ipsius filij: zacharias patris: qꝫ sicut alibi scripsi-
1.tbi.2. se me recolo quẽadmodũ in habraaz: isaac ⁊ iacob: similitudo agnoscitur trinitatis: ita in zacharia: ioanne baptista: ⁊ homine xpo iesu: quozuz primus ex carnẽ genuit:
Jo.15. secundus genitus est: tertius secundum carnem neqꝫ patrem habuit: neqꝫ filium assimilatus spũi sancto: qui neqꝫ genitor: neqꝫ genitus est. Quare ergo deus omnipotẽs. Habrae isaac ⁊ iacob in deo omnipotẽte apparuit: cum in prescriptis tribus ordinibus illius populi sese omnipotentem ostendit complens in omnibus
Jo.14. que promiserat ostendens in eisdem imaginem ⁊ similitudinem suaz? Sed si in illo primo statu seculi: in typo summe trinitatis: tria tempora ⁊ tres species hominũ notata sunt: quid sibi secundum statum ⁊ tertium de quibuus in hoc opere locuti sumus velle dicemus: nisi qꝫ ⁊ id quod

patris est: ⁊ filij: est ⁊ spiritus sancti: ⁊ id quod filij: patris ⁊ spiritus sancti: ⁊ id qõ spiritus sancti: patris ⁊ filij est: quia in patre filius est: ⁊ in filio pater: ⁊ in vtroqꝫ spiritus sanctus: ⁊ in ipso vterqꝫ? Quod ergo trinitatis mysterium in primo statu seculi reperitur: de speciali mysterio est: non de generali: ⁊ de eo quod specialia quoqꝫ omnibus communia sunt. Quod autem ibi dictuz est. Ego suz. A. ⁊. O. vbi de vltimo aduentu domini mentio facta preceserat: id nobis aperte innuit: quod fide tenemus: tunc nobis: videlicet: apertendum esse omnem veritatem: ⁊ diem esse finem operibus domini: cum dominus ipse venerit ad extremum iudiciuz. Tunc veraciter apparebit: quod nobis iam vtcunqꝫ illuxit. Ex eo: videlicet: tempore quo Christus septem signacula aperire cepit. Populo autem iudeozum ⁊ si tribus suprascriptis modis in deo omnipotente apparuit: docens se esse trinuz ⁊ vnum deum nomen tamen suuz, IEVE. quod hebrei legunt Adonay: non indicauit eis: quia esse se trinum ⁊ vnum deuz: non illis per specialem intellectum aperuit: quousqꝫ verus ille Moyses: mediator dei ⁊ hominum christus iesus: qui cuz instaret hora passionis sue: vt transiret ex hoc mundo ad patrem: post multa que locutus est discipulis suis: adiecit ⁊ ait. Jam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius: vos autem dixi amicos: qꝫ omnia quecunqꝫ audiui a patre meo nota feci vobis. Quando autem dixit hoc verbum: nisi cum nomen illud ineffabile quod est. IEVE. notum fecit illis: loquens eis manifeste de spiritu sancto ⁊ de patre: ⁊ de gloria maiestatis sue dicens. Ego in patre: ⁊ pater in me est. Et si quid petieritis in nomine meo: hoc faciaz vt glorificetur pater in filio. Et ego rogabo patrem ⁊ alium paraclitum dabit vobis vt maneat vobiscum in eternum spiritum veritatis: quem mundus non potest accipere: quia non vidit eum nec scit eum? Et quia tam aperte docuit esse tres personas coeternas sibi ⁊ coequales: vnũ scilicet ⁊ trinum deum: quod est dicere. IEVE. oportebat nihilominus euz docere: que istarum personarum ingenita esset: que autem genita ⁊ que procedens: quod in subsequentibus: Luce clarius manifestat: cum dicit. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spirituz veritatis: qui a patre procedit: ille testimonium perhibebit de me. Et' post pauca. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed nõ
Jo.16. potestis portare modo: cum autem venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur a semetipso: sed que audiet loquetur: ⁊ que ventura sunt annuntiabit vobis: ille me clarificabit qꝫ de meo accipiet ⁊ annũtiabit vobis. In eo enim spiritus sanctus clarificat filiuz: in quo se specialibus sacramentis docet procedere ab eodem: quemadmodum ⁊ a patre: excepto qꝫ hoc: pater habet a nullo: filius non a se: sed a patre: quod aperte ipse filius manifestat cuz dicit. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre. Et iterum. Omnia que habet pater mea sunt: propterea dixi: quia de meo accipiet ⁊ annunciabit vobis. Sic vnigenitus Dei filius Christus Jesus docuit amicos suos quos elegit de mundo omnia que audiuit a patre suo: sacramentum vtiqꝫ trinitatis: qõ alijs generationibus non fuit agnitum: sicut ex eo tempore quo ipse venit in mũdum. Uaz ⁊ si fuerunt viri sancti quibus hoc venerabile sacramentum reuelatum fuit: non ideo tamen reuelatum fore dicẽdum est: qꝫ priuata ⁊ occulta beneficia manifestis ⁊ solennibus non preiudicant. Erat enim populus quem designat ordo patriarcharuz: terrenus ⁊ ąalis: sicut vniuersa facies scripturaꝝ denũtiat: ita vt nõ
Exo.19 posset ascẽdere in mõtẽ cũ moyse: propter imperfectionẽ suã: sicut ⁊ nõnulli pñtiuorũ aialis est intellectus quales erãt illi:
1.cor.13 quibus loquebat apostolus. Non potui loqui vobis quasi spũalibus sed quasi carnalibus: tamqꝫ parulis in xpo lac vobis po

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum dei:non escam. Sufficit autem eis qui eiusmodi sunt credere simpliciter qđ auditur. De nomine autem dei: quod est Adonay:melius est eis reticere q̃z loqui. Non enim leguntur:habraam:isaac ⁊ iacob minasse oues suas ad interiora deserti sicut fecit Moyses:⁊ ideo quod negatum
Ex 3. est illis:isti celeriter est donatuz:qz nisi qs studeat lõge fieri a tumultibus seculi: etiã si alias iustuo ⁊ bonus sit:non põt intelligere inuisibilia dei. Verũtamen qz in fine libri huius vbi iterum repetitio facta est verbi huius dicentis. Ego suz A ⁊ O primus ⁊ nouissimus principiũ ⁊ finis:paũlo antea premissum est. Ne signaueris verba pphetie libri huius. Tẽpus.n. prope est arbitro: datum esse nobis apientibus eis: q vocãdi sunt q̃z cito de tenebris ad admirabile lumen xpi:vt sacri illius nominis: qđ ineffabile esse dicit ⁊ in secretis secretorum hactenus latuisse dignoscit:archana valde mysteria penetrare possimus ⁊ qđ in eo cõtineatur:⁊ si non pro velle nostro: pro mẽsura tñ donatoris agnoscere. Sciẽdum est igit qz nomẽ illud venerabile:qđ cõgrue satis ineffabile dicit taz ab hebreis q̃z a latinis:pronuntiat Adonay:⁊ tamen in hebreo non eisdez caracteribus quibus scriptuz est:pronũtiatur:sed alijs. Scribit n. quatuor literis:ppter quod ⁊ apud grecos thetbagrãmaton nõiatur cuius inscriptio:ista est. IEVE. Est autem nomẽ istud vt tradunt peritissimi hebreorum tãte virtutis vt si distinguatur in tribus dictionibus ad hoc vt sigillatim proferatur. IE. sigillatim. EV. Sigillatim. VE. singula distinctio integritatem sui nois habeat':⁊ si pferatur simul. IEVE. vnitatem demonstret. Si n. distinctiones ipse in triangula figura scribuñ quod est dicere do. Ego sum. A. vnũquodq triuz habet pfectionẽ suam:⁊ vnũquodq alicuius persone proprietatem demonstrat:⁊ quod hijs maius est:ita secundum nomen propagatur a primo:tertium a secundo: vt aliud sine alio pronuntiari nequeat. Si tamen primum ⁊ secundum dicere licet cum non sint tria nomina:sed vnum nomen. Super quo tamen mihi indulgentiam dari peto:vt loqui quomodo libet possim q̃ sicut est:loqui nequeo:qñ nec aliam q̃z sibi dari voluerunt patres:vt liceret eis improprie dicere:tres substãtias vel personas. Vt ergo liceat mihi vice persone ex necessitate proferre:quod lõge est a simplicis veritate:ne in tanta ⁊ tali re tacere cõpellar:⁊ ita secũdum nomen propagatur a primo: tertiuz a secundo vt aliud sine alio pronũtiari nequeat:tanq̃z si. E. litera que scribitur post I. cõmunis sit primo nomini ⁊ secũdo. V. litera cõmunis sit secundo ⁊ tertio quatenus ⁊ p hoc q̃ secũduz nomen pendet ex primo:vnigenitus dei filius cõsubstantialis ostẽdat illi a quo genitus est:⁊ per hoc q̃ tertium nomen pendet ex secũdo ostẽdatur spũs sanctus cõsubstãtialis esse filio qui cõsubstãtialis est patri. Illud tamẽ in hoc noie diligenter obserua q̃ nõ ita sunt litere ipse multiplicande in re: quomodo multiplicantur in voce:cuz sigillatim tria illa pronuntiamus:sed manentibus eisdẽ quatuor literis in loco suo:sic tria illa alterum post alterum pronuntiare debemus: vt tamen secundũ nomen pendere videatur e primo:tertium e secundo quod qdez melius figuris ipsis ostendere: q̃z verbis cõgruentibus referare valemus. Non enim vt iam dixi: eedem litere multiplicande sunt:vt scribamus:IE. EV. VE. sed cũ sint V. litere ipe vocales ⁊ libere ad oẽs exitus primo pronũtiande sint due prime:secundo due medie:tertio due vltime:ita enim miro modo sacre ipse litere coherent sibi: vt si quis te interroget:que sint due prime libere respondere queas. I. ⁊. E. si quis te interroget:que sint due medie libere:respõdeas. E. ⁊. V. Si quis te iterroget que sint due vltime libere respondeas. V. ⁊. E. Si ergo tres istas pronũtiationes que nõ nisi sex literis posse formari videtur non multiplicatis literis dare volumus: ira miro modo inuenimus possibile:vt tamen qđ distinguere possumus: scindere nequeamus. Scribendum est enim simpliciter

quatuor literis istis. IEVE. ⁊ tamen legendum primo. IE. EV. VE. deinde. IEVE. qđ vt diligenter ostendi queat: literis quidez formatis nomen ipsum scribendum est. Pronuntiationes vero ipsius: clausulis minutissimis designande: verbi gratia:

			Et quid magis hoc
Ie		ue	mysterio veritati vi
IE	——	VE	cinũ? certe vides scri
	eu		ptuz quatuor literis
			ineffabile nomẽ: certe

vides: imo nõdum in toto vides: quãta profunditas sacramẽti cõtegatur in eo. Unde ⁊ nõ imerito ab hebreis scribitur qdez: sed non proferetur: qz si temptas in eo qđ mente distinguit: lingua proferre: desinit eẽ tetragrãmatõ: ideoq̃z melius mẽte percipitur q̃z lingue ministerio psonatur. Et qd magis hoc mysterio veritati vicinũ? Hoc cõtemplabat in trinitate q̃ deus est magnus
Augu. ⁊ de tri. 4. ille doctor Augustinus qñ dicebat. Cum coartaret humana inopia: loquendo p̃ re ad hoiuz sensus quod in secretario mẽtis tenet de dño deo omnipotẽte creatore suo: sive per piam fidẽ: sive per qualẽcunq̃ intelligentiã timuit dicere tres essentias: ne intelligeretur in illa summa equalitate
Sabelli⁹ vlla diuersitas: rursum non poterat dicere non esse tria quedã: quod qz dixit Sabellius: in heresim lapsus est: quesiuit qd tria diceret: dixit tres. s. personas siue tres substantias secundum grecos: non vt diceret sed ne taceretur. Certe audisti quid dixerit Augustinus. Quod si illud idez contẽplari delectat: q̃z in re in nomine isto ineffabili posse detur: in quo si tẽptas tria illa que mẽte percipis: ore proferre deficere cõprobaris. Et enim si dicis. IE. vnuz nomẽ est: verum dicis. Si dicis. EV. vnuz nomẽ est: verum dicis. Si dicis. VE. vnũ nomen est: vez dicis. Si autem dicis. IEVE. tria nomina sunt: id dicis quod deus non dicit: qz non ait nomina mea: sed nomen meum. Tale est enim ac si alijs verbis diceremus. Si dico. Pater de celis deus: aut fili redemptor mundi deus: aut spiritus sancte deus' vera est ⁊ pia' cõfessio: ita tamen: vt non liceat in sũma colligere: vt dicaf tres dij. Sed sancta trinitas vnus deus. Sicut enim licet dicere: vnum nomen esse. IE. vnum nomen esse. EV. vnũ nomen esse. VE. non tamen. IEVE. esse tria nomina: sed vnum nomen: ita nec tres deos recipit fides nostra: sed vnum deum: qz deus verus trinitas: deus verus singula personarum. Licet ergo litere ipse quatuor sint numero: ⁊ nõ sex: tamen tres tantum: sed vna gemina: tres tamen pronuntiationes expresse in ipso vno nomine continentur. Que: vz: pronunciationes tanta sibi vnitate coniuncte sunt: vt veraciter quidem tres esse queant: ⁊ tamẽ ab inuicem separari nequeant. Si autem pronuntiationes ipsas: nõ vt ineffabiliter cõtinentur in scripto nomine: sed sicut ad aures hominum venire queunt: additis dumtaxat duabus literis in triãgulata, forma diligenter notamus: scribẽtes isto modo. Inuenim⁹ miro mõ i. A. hoc qđ i hoc noie designari. Si aut tria simul in vna rotũda forma cõiungimus scribẽtes hoc modo totuz nomen ipm inuenimus miro modo in. O hoc quod in hoc nomine contineri: non quia aliud ⁊ aliud ostendere intendimus hic ⁊ ibi: sed qz ibi posuimus oculum mentis ad intelligenduz quod pertinet ad tres personas: hoc est: vt persona singula verus deus esse credatur. Hic ad agnoscẽdũ q̃ simul nõ sunt tres dij: q̃z vnus deus. Itaq̃z ⁊ cũ dicim⁹. non facimus scissuraz in nomine: ⁊ cum dicimus. IEVE. non excludimus trinitatẽ q̃z ibi tñ distinguimus qđ ptinet ad psonas: hic tenem⁹ simul qđ ad essentie pertinet vnitatem. Que: vide licet: vnitas eẽ in personis non posset: si secessibiles a seipsis atq̃z idiuisibiles essent ipse persone: ita vt possent ab alterutris separari. Sed quia ita vnum nomen pendet ex alio: vt quod medium est inter duorum ytroq̃ duorum nominum commu

			ie
			A
	eu		ue

			ie ue
IE	eu	V	E
		u	

nionem habeat: liquet q; ⁊ pater est in filio: ⁊ filius in patre: ⁊ spiritus sanctus in patre ⁊ filio: ita vt cū singulis veris ⁊ psectus deus esse credat: tres tū simul: nō tres dij sz vnus veraciter deus esse credat. Tnū est ergo nomē ipm nō semel scriptū p trinitate ⁊ semel p vnitate sicut nos scimus ad itellectū: sz tu q legis: itellige in eo ꝓtineri A. ⁊. O. hoc est: trinitatez ⁊ vnitatez: ac si iste ignis de quo flāma oriꝰ ⁊ calor ꝓcedit: alius eē dicaꝰ q; flāma: alia flāma q; nascit: alius calor q; ꝓcedit ab ipsis: licet ista tria simul vnus sint ignis: ⁊ si quis libet figillatiz ⁊ vere: ⁊ absq; scrupulo: ignis sit. Nō aūt cū dicimus tria ista vnus sunt ignis: ⁊ aliqd ꝓpriū: ⁊ ꝙsi quartū aliquid ꝑdicamus igne: sicut nec cū dicim⁹ radix stipes ⁊ cortex vna sunt arbor: ⁊ sigd simile. Tria sunt. n. tm̄ ⁊ nihil aliud. Sz q; ipa tria vnū: vel vna arbor ⁊ vnuz lignū: dicimus esse tria vnū: ⁊ vnū tria. Qd si in rebus corporalibus q; ab iuicē separi queūt: hoc quō libet ostēdi pōt: itavt nō absurde dicaī tria vnū: ⁊ vnū tria: qd tu altenum putas a fide: aut oīno pegrinū a rōne qō tibi de vnitate trinitatis ꝑdicaī: qū gdem ⁊ hoc ipm qō in rerū imaginibus demonstratur tanto dissimilius est: quanto rusticiori eleméto vicinius: ⁊ ecōtrario: tāto similius: quāto subtiliori ⁊ eminētiori ꝓpinquius? At q; res palpabiles ⁊ grossiores: firmis itellectibus capaciores sunt loquimur de eis ad insinuāda virtutē vocis: nō ad ostēdēdā vītatez similitudinis. Hoc. n. oportere demonstrat apostolus: vbi dicit: Tanq; parvulis in xp̄o lac vobis potū dedi nō escā. Ut ergo vna arbor: vna ēnta ⁊ nomē illud: nō tria noīa: sed vnū nomē ē. Et sicut in vna arbore tria illa: vnitate liganī: ita tres ille ꝓnūciatiōes i vno noie: adeo vt nomē ipm ineffabile: ⁊ vnū ⁊ trinum dici queat. Nec ideo tū tria noīa: sed vnum nomen: sicut nō illa tria: tres arbores aut tria ligna: sed vnum lignum. Et sicut vna arbor nō tota est radix: seu stipes: seu cortex: sed tria vnum: ita ⁊ venerabile nomen illud: vnum est. Nec tamen aut totum continetur in. IE. aut totū in. EV. aut totuz in. VE. sed tria simul vnū nomē qō est. IEVE. ita vt nomen ipsum: ⁊ vnuz trinuz dici queat: ⁊ si ipm vnum sit semel i loco suo ⁊ vniformiter scriptū. Hec sacra trinitatis mysteria q; in secretis secretoꝝ ꝓtinent apud iudeos: patefecit hebreus q; daz petrus noīe illuminatus gratia xp̄i ⁊ cōuersus ad ipm tanq; pambulus ⁊ peritor populi sui q; cito est a dño a cecitate cordis: qō nos quoq; p iudeos ifideles vestigare volētes: a quodā pitissimo hebreo de virtute huius nois scisciatati sumus: ⁊ qū aliquotiens de fide nostra ⁊ sua ad disputatiōe venimus: ex assidua collocutione nobis familiaris effectus: ⁊ maxime q; detectum deprehendit in nobis: quod cōfessores individue trinitatis ignorare putabat: ita se rem habere: vt conversus ille hebreus dixerat: non negauit: Licet ipse virtutem nominis: quasi alienus a luce: ⁊ adhuc pfidie vinculis obligatus: nesciret. Quod ergo ait dominus. Ego sum. A. ⁊. O. ita est intelligendum quēad modū si diceret. Ego sum trinus ⁊ vnus. Et qō protinus adiugit. Principiū ⁊ finis: ac si alijs verbis subsequret dicēs. Ego siz qui me a principio trinū cē doceo: Ego q; me in fine vnū esse demōstro. Trin⁹ q; ppe demōstrat in. A. vn⁹ in. O. q; sicut tria cornua illius figure trinitatē ꝑdicāt: ita rotūditas vnitatem: nequis cum audit trinū: putet esse compositum: ⁊ non potius summe vnum: ⁊ si dici licet vnissimum. Verū tamen quia nomen illud ineffabile: plurali nomine sonat: Adonaȳ: quod interpretatur domini: quid esse dicimus: q; nō ait nomen nostrum: sed nomen meum: nisi q; tale est ipsum nomen dei: vt ⁊ pluralitatem ⁊ vnitatē demonstret hēre. Per hoc enim q; non ait: nomina sed nomen: non nostra siue nostrum: sed meum: vnū se esse deum ostendit. Et per hoc q; non ait nomen meum: quod est dominus: sed quod est domini: trinum se esse in personis manifeste demonstrat. Igitur ex doctrina sacri nominis huius: aperte liquet

Exod. 6.

Nota di cetor. de deo.

esse vnigenitum dei filium consubstantialem patri: spiritum sanctum consubstantialem eidem filio: qui consubstantialis est patri: quamuis in nomine ipso ineffabilitate: alia quoq; pter istam lateat profunditas sacramenti: ex qua patenter datur intelligi: esse spiritum sanctum consubstātialez patri ⁊ filio: vtpote q; nō a solo patre: aut a solo filio: sed ab vtroq; ꝓcedit.

1. cor. 3

Liquet enim q; tres sunt littere quibus sacrum nomen ipsum inscribitur: sed vna earum gemina est. Semel enim scribitur ibi. I. Semel. V. Bis autem inscribitur. E. hoc est: ⁊ post. I. ⁊ post. V. scribitur inquam. E. ⁊ post. I. ⁊ post. V. sim q; ⁊ vnus Helyas missus est post Moysen cum quo ⁊ in monte visus est: mittēdus ⁊ post Joannem: qui in spiritu quondam eius aduenisse describitur. Videtur enim vnus Helyas iunctus esse in ministerijs: Moysi ⁊ Joanni: propter quod ⁊ duabus vicibus mitti debuit: primo quidem sub testamento veteri: deinde sub novo tanq; operaturus aliquid sub ambobus: ⁊ cooperaturus Moysi ⁊ Joanni. Magnum est hoc misterium: ⁊ venerando illi nomini satis simile. Unus est enim deus pater quem designat hoc misterio Moyses: vnus est dei filius quez designat Joānes: vnus est spiritus sanctus: quem designat Helyas. Ergo quia vnus est dei spiritus qui a patre filioq; procedit: vnus q; ⁊ patri cooperatur ⁊ filio: oportebit hic mitti Helyam ad cooperandum figillatim duobus. Est enim idem spiritus virtus patris ⁊ filij: donum amborum: charitas vtriusq;: Unde ⁊ littera ipsa que vocatur. O. duobus modis scribitur apud Grecos: vt duplicē significationē demōstret hīc. In eo. n. q; simplr scribiꝰ sicuti ⁊ apud nos: hz eam quam supra scripsimus significationez: in eo vero q; hoc modo.

Malachi. vlti.

| ω |

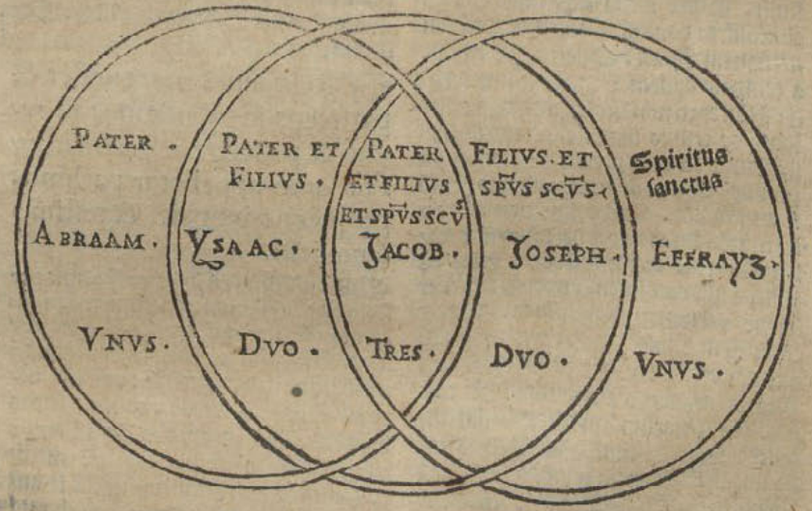
scripta esse dignoscitur: hz ꝑm ea que tenemus in fide nostra: aliquid aliud designare: vz q; duo sint: quorum vnus pater est: alius filius: ⁊ vna vtriusq; virtus: que nō est genitor: neq; genitus: sed tm̄ vnus spiritus ex vtroq; procedens. Sic enim sunt duo testamenta que designantur in hoc caractere. ω. per ola coherentia sibi: vt alter ꝓ nasci videatur ex altero: ⁊ simile sit genituz gignenti se: ⁊ vnus spiritualis intellectus ex vtroq; procedat. Inde est q; caracter ipse aptus est a parte superiori: vt vna vtriusq; spiratio: cōionem ad vtraq; demonstretur habere. Et q; hoc significari demonstratur in. A. qō in IE, VE. hoc est vt credantur tres ipse psone coeterne sibi esse ⁊ coequales: non tm̄ per eandem litteram ad liq dum ostendi poterat: q; credi de eis necesse est: esse vz duos quoz vnus genitor: sit: genitus alius: ⁊ vnus qui nec genitor: sit nec genitus: sed tm̄ ab vtroq; ꝓcedens: dicens: Ego sum. A. addidit primus: Ego sum O. Et quoniaz multa in primo tpe scripta fuerunt: que trinitatem demonstrant: vt Ego sum deus Abraaz: ⁊ deus ysaac: ⁊ deus Jacob: vt est. Benedicat nos deus deus noster: benedicat nos deus: vt est. Sactus: sanctus: sanctus dns deus oipotens: nec tm̄ per eadem oracula intelligi aut sciri poterat: vtz vnus eoz esset genitor: vnus genitus: vnus ab vtroq; ꝓcedens: ꝑm q; nobis enucleatuz est a filio in finibus seculoruz: Recte vbi ait Ego sum. A. ⁊. O. ptinus addidit principiuz ⁊ finis: q; ipse qui pro nobis in primo tēpore obscure loquutus est: vt habemus in eo salutis nostre principiū: ipse nobis in hoc finali tpe: apte log dignatus est vt finem accipiat labor nr̄ ⁊ agnoscamus eū in vītate: sicut ⁊ veritas ipsa dicit. In illo die vos cognoscetis: q; ego in pre meo: ⁊ vos in me ⁊ ego in vobis. Et itez hoc i ꝓuerbijs loquutus suz vobis: venit hora vt iā nō i ꝓuerbijs loq̄r vobis: sz palā de pre me annūciabo vobis. Hac in re est ⁊ aliud vigilanter pensandum: q; qū in littera. A. assignamus simpliciter trinitatē: in. O. rotundo vnitatez: tunc duo ipsa elemēta in vnuz pariter colligēda sunt: vt ⁊ figura triangulata doceat esse tres personas: quaz singula deus est: qō est dicere.

Joan. 14.

IE.EV.VE. Et figura rotũda indicet tres ꝓsonas esse vnũ deũ:qđ est dicere. IE.VE. Sũt enim tres anguli ipsi:z rotũditas:q̃ si vt ita dixerim voces mãles:qbus deus oipotens qui est id qđ est:trinus z vnus esse demõstrat. Quo circa vt in figura illa triãgulata: notat in deo vitas trinitatis: ita in figura rotunda:notat in eodem deo mera simplicitas vnitatis. Letex si ò isto .a.agit qđ in loco ipso apocalipsis scriptũ repit:illud qđ supius diximus:incũctanter, tenẽdum est:vz q; in .A. significat esse duos q ꝓcedũt ab vno: in .ω. esse vnũ q ꝓcedit a duobus. Vñ z testamẽta nõ tria sz duo esse, dicunt. Lra vz legis Moysi:z lra euãgelij xpi. Ex quibus vnus spũalis egredit intellꝰ:in typo:aut dubiũ vnius spũs qui ex pre filioq; ꝓcedit: Et ꝑm hoc duo tpa z duo populi esse noscunt:tps.s. patr:z tps filior populus iudaicus z populus gẽtilis:ex qbus vna ꝓcedit spiritaliuz viror ecclia. Qz z ipse spũs deus est: r̃ḡlis z coeternus pri z filio a qbus z ab eterno ꝓcedit:ne q̃s eum putaret nõ esse deũ:sz q̃si vnã aliq̃z septez virtutũ:vt est spũs sapiẽtie z spũs sciẽtie:z hijs filia:nõ potuit negare seipsum:cũ z ipse sicut z filius veritas sit:sz reꝑuauit sibi ꝓpriũ tps: in quo opet z ipse:nõ q̃si aliq̃ virtutũ dei: que dona spũs saueti dicta sũt:sz q̃si deus verus z dñs verus sicut pr z filius. Ea ꝑ pter qz in qnq; primis etatibus:operari manifeste deus pr visus est. in sexta filius:necesse est vt z ipse opet i septima:q̃tenus sicut deus trinitas est:ita triũ opa tpm singulis ꝓsonis deitatis:ꝓprietate misterij ꝯgruẽtia: videant esse distincta certis metis z ꝓprietatibus finis. Hec sunt tria illa tpa que ob veritatẽ ꝓpriꝰ donoꝝ: tres status mũdi notanda credimus:numiꝝ qr ter ipsa tria:haud parua dãa est. In ꝓmo si qdem istoꝝ triũ, viguit ecclesia laycoꝝ: in scõo ecclesia clericoꝝ:in tertio vigebit ecclesia monachoꝝ. Opz enim electos dei: instãte ꝓcella ꝓsequutionis:fugere de ciuitate in ciuitatẽ:vz de prima in .scõam: de scõa in tertiã. Ita enim dñs precepit dicẽs. Si vos ꝓsequuti fuerint in vnã ciuitatẽ: fugite in aliã:z si in illa ꝓsequuti vos fuerint fugite in tertiã. Qđ est dicere: Si sup abundãte malitia:nõ erit vobis tutũ ducere vrores z manere inter laycos:qñ verit prẽgnãtibus z nutriẽtibus:fugite ad eccleſiã clericoꝝ:z si ibi nõ erit tutũ:prevalẽte migrate:fugite ad eccleſiaz monachoꝝ:Et rursuz. Si vos ꝓsequuti fuerint in lra testamẽti veteris:recurrite ad lraz testamẽti noui:z si in ea ꝓsequuti fuerint vos:recurrẽdũ erit vobis ad intelligẽtiã spiritalẽ. Sicut cũ vniuersitas generatiõnũ seculi:duobus prelatis modis:in duo vel tria tpa distinguẽda est:ita in sacro illo noie:due sunt precipue diffinitiões notãde:vna que videat respicere opa trium statuũ ꝓ ꝓprietates ꝓsonaꝝ:qđ est dicere. IE.EV.VE. altera q̃ signet misteria duorũ testõꝝ ad hoc qđ ostẽdantur esse duoꝝ quoꝝ vnus genitoꝝ sit:alter genitꝰ:z vnũ q nõ sit pr aut filius:sz vna vtriusq; cõioꝝ ita vt ostẽdat coopari vtriq; : qđ est dicere. IE.VE. videl qppe. I. ptinere ad prem E. ad spũm scm. V. ad filiũ. E. itex ad spũz scm:nõ q; duo sint spũs:sz qr bis dat:q̃tenus z a pre z a filio ꝓcedere ostẽdat:tanq̃ q a pre filioq; ꝓcedit. Inde est q; in tribus statibus:tria filia opa in tribus ordinibus saluãdoꝝ exqrẽda sunt: vt ꝙ hoc tres ꝓsone ipse eq̃les esse itelligant:vñ q; de duobus testamẽtis:quoꝝ altex ex altero ortũ est:vnus spũalis intellectus ꝓcedit:hoc est:e duobꝰ significãtibus vnũ significatũ:vt ꝓ hoc vna ꝓsona intelligat esse ingenita:alia ex ingenita: genitaq; ꝓcedẽs. Illud vo (qr data est oportunitas) pretereũdũ nõ video:qđ de tribꝰ statibus vsz ad pntẽ locũ differre volui:vt id qđ ꝑ seipsum plene:vt est:cõprehẽdi negt:ex altoꝝ collatione ꝯsiderãdũ facilius discuti z intelligi queat. Et q đẽ cũ de hijs agemus in qbusdã locis opusculoꝝ nroꝝ: diximus ad q̃lẽcũq; intellectũ : q; altius z subtilius ꝓtemplãdũ erat:tpe suo:ne ,ol fensa forte alicuius inexercitata capacitas abhorreret ꝓtinus qđ portare nequiret.

¶ Diximus enim principiũ primi status esse ab Abraam:principiũ scdi ab aduentu dñi:principiũ tertij:a quẽstione israel. Et hoc qđ dicẽtes imitasse nos intelligat lector:eũ q parvulis i xpo loquebar dicẽs. Tanq̃ parvulis in xpo lac potũ dedi vobis nõ escã. Nũc vo oportũitate repta cũ hijs q ꝑ ꝓsuetudine exercitatos,hũt ĩtellectus:ad ꝓfectionẽ feramur. Ponamus si plz duos circulos añ oculos mẽtis ꝓpositos in sũmitatib⁹ suis:z aliũ mediũ iter duos:ita vt circuli tres sint tm̃. sz qr z nomẽ istud dñi ꝺ quo agit:tres lras tm̃ hie diximus: q̃tuor vo distinctiões:sz qr vna lra gemina est:pp qđ z Tetagrãmatõ nomẽ ipz dñi appellat. Hoc.n. si fecerimus: ita mõ inuenimus tria vnũ:z vnũ tria:vt ꝓsiderata vndiq; vitate:obstruat oẽ os loquẽtiũ iniq̃. Nõ eni deesse pñt q cogitẽt mala in coꝛdib⁹ suis:arbitrãtes nos vnitatẽ scidere:qr trinitatẽ in misterijs predicemus. Potẽs est aũt vitas sanare coꝛda eorũ:dãmõ possint credere fecisse deũ gentiũ hoium ad imaginẽ z siũrudinẽ suã. Ut ãt ois auferat ꝓtẽdẽdi mã: q̃ solet sepe oriri ex sentẽtijs diuersoꝝ:id ipz qđ mẽtis oculis ꝓpladũ dicim⁹:ẽt i subiecta pagia visibilib⁹ oñdemus figuris:ꝓbitz cũ nomẽ dei Tetagrãmatõ id exposcat: q; potius figuris oẽndi q̃s lingua exprimi potest.

¶ Exemplum dicte rei.

¶ Ecce i pñti figura hũ tres ꝓprietates: nemo q neget:z tũ si põt diuidat ab alterutris istiusmodi circuloꝝ:qbꝰ tã mire cõgruit ineffabile nomẽ:aut si id oino facere negt:sic discat diligẽter deuitare ſabelliũ:vt nõ incurrat Arrij pranitatẽ:quoꝝ ꝓmus vnius circuli tenere imaginẽ visus est. alter qđ triũ:sz tũ q sint in eq̃les:z natura varietate diuisi. Lz ergo terminus primi status:veraciter fuerit in aduentu dñi:terminus scdi:in tpibus istis:terminus tertij:in fine mũdi:nõ ideo tũ ab iuicẽ diuidi queũt:qr nõ ibi sunt principia vbi fines:sicut ex pñti figura manifeste colligit:z si ꝓ inusitati põdus eloquij:initiũ primi status dicamus in Abraã:initium scdi in Joane baptista:initiũ tertij in tpe ꝓfinito:nõ q; in eisdẽ articulis ꝑfecte

Sabel, Arrius

sint initiata misteria: sed quoniam que prius erant occulta: manifesta esse cepe/runt. Aliter enim accipienda sunt prin cipia precurrentium rerum: aliter eo rum que precurrunt. Ibi namq; pre/paratio preit: hic maiestas sub/sequitur: sicq; fit vt & ibi & hic principium dici queat: & sub vno vtrumq; accipi com/muniter possit. Quando autem ab Abraam qui pater excelsus: deinde pa/ter multarum gentium dictus est: inu/tium accipimus prim statius: tunc pri/ma littera que est. I. illud tempus re/spicit: quod decursum est sub magnis illis Patriarchis: Abraam: scilicet ysaac & Jacob: vsq; ad Malachiam Prophe tam: Secunda que est. E. vsq; ad Chri stum. Porro tertia littera que est. V. ab eiusdem domini aduentu: vsq; ad con uersionem Jsrael: Quarta que est. E. a tempore eodem vsq; ad finem secu/li: Non ergo non licere quis extimet: ita loqui de tribus statibus pertinentibus singillatim ad tres personas: sed non ita proprie: quomodo in suprascripta demõ stratur figura. Sed & illud non est pre/termittendum: quod de Moyse & Helya: superius dictum est: cum vtriq; ad uentus ipse eorundem virorum satis per spicue veritatem demonstret. Liquet enim q̃ in primo horum temporum sub quo data est lex: missus est Moyses: cui iure in mysterys ascribitur. I. in tem pore prophetarum quod cepit ſm ali/quid a Samuel missus est Helyas cui ascribitur. E. In tertio tempore missus est Exo. 3. Joannes: cui ascribitur. V. In quar/ 3. re. 17 to rursum mittetur Helyas: cui (sicut iam diximus) ascribitur. E. Et hec quidem ſm duo testamenta: in quibus ope rantur pater & filius: & vnus spiritus sanctus cooperatur vtriq;. Non enim prius filius nascitur a patre: & postea ab eodem procedit spiritus sanctus: sed si/mul vtroq; semper: Sed & neq; ſm hoc q̃ procedit a patre spiritus sanctus: prin cipium eius dicendus est filius; sed tan/tum ſm hoc q̃ precedit a filio. Vt igitur ostendatur spiritus sanctus procedere a pa tre & a filio: duo tm̃ voluit esse testamẽta: in duabus vxoribus Abraae: & in duobus Cherubin designata: Et vt ostendat ve/rus & plenus deus sicut pr̃ & filius: opor/tuit nihilominus esse tria opera designã/ta in Abraam: ysaac & Jacob: in tribus sta/tibus seculi potentialiter declarata: vt qõ minus capitur ex vno mysterio: capiatur ex altero. Et de hijs pro loco satis dictum. Oportet enim nos aliquid in aliquo mi nus dicere: maxime vbi locus non est: ne ab hijs que omnino dicenda sunt: om/nino reticere contingat. Non enim ad/huc ingressi sumus ad ea que aggre/di cepisse videmur. Ducuq; enim sa/lutatio & exordium. Ammodo quod se/quitur: totum est de corpore libri. Se/quitur.

¶Ego Ioannes frater uester & T.12 particeps in tribulatione & re/gno & patientia iesu: fui in in/sula quæ appellatur pathmos propter uerbum dei & testimo nium iesu.

¶Manifestum est in beato Joanne per fectoꝝ discipulorum: ecclesiam designari: eorum: scilicet qui contemplando adi/scunt ab illo qui magister est omnium: si ue ab hijs quos mittit ipse: vt & ipsi do/ceant alios confratres: & comparticipes suos: qui forte occupati ecclesiasticis ne gocijs: non quantum necesse est: me/di/tari aut legere permittuntur. Ut au/tem intelligatur quod dicimus: aliquid de Joanne & Petro communiter elo/quamur: non immemores illius euan/gelici: vbi dicitur a domino: Petro apo stolorum primo. Sequere me: de Joan/ne vero: non sic: sed sic eum volo ma/nere donec veniam: quid ad te. Di/ Joan. 21. gnantur enim in hijs duobus: duo re/uerẽdissimi ordines: quibus continue sa lutis verbo secũdatur ecclesia: clericoꝝ. s.

& monachorum: hoc est eorum qui super greges dominicos curam gerunt: & eo/rum q̃ vt soli deo vacare queant: a seculo exeunt. Et in locis solitarijs: aut soli ali/quando: & aliquandiu: aut in conuẽtibus requiescunt. Et illis quidem incũbit acce pta cruce sua ambulare post xp̃m: istis in castitate & mũditia: q̃s dulcis sit dominus degustare: q̃uis pro causa & tempore ab vtrisq; regratur vtrũq;. Et sancti quidez martyres cum beato petro strenue pugnan tes: in marcessibilis coronam glorie adipi sci meruerũt. Sed magno dilectionis sue munere contemplatiue vite filios donat xp̃s pãdens illis archana & profunda my steria. Ne ergo qui: vt arctius adhereant regi suo: seipsos ab humanis obtutibus: ac si in alicuius insule vastitate abscõdũt: inferiores sanctis martyribus: & minus deo vtiles putarent fratrem se testatur eẽ ioannes: eoꝝ qui pro domino patiuntur: participẽ nihilominus ipressura & regno. Est.n. tribulationũ & regni & patientie cõ sors: in dño nostro iesu xp̃o: qui pro oibus nobis ptulit passionẽ. Quicunq; p amo re ipsius refugit illecebras mũdi appetẽs asperitatẽ mõtiũ & squalorez deserti: sicut hi qui relicta egypto ingressi sunt in ter/ram desertã in locũ horroris & vaste solitu Sen 32. dinis. Qui.n. cõsors est pugne erit (neces/se est) & corone. Et qui socius belli est: fiat necesse est: & iperij. Fui (inqt) in insula q̃ appellat pathmos: ꝓpter verbũ dei & te/stimonium iesu. Non solum sancti marty res qui transitoriã & fallacẽ vitam mundi deserũt pro eterna xp̃o testimonium per/hibent: verumetiam: & illi qui sic viuunt: vt iam non sibi viuant: sed xp̃o: portan/tes & ipsi crucem xp̃i in corporibus suis. Dicũt inq̃s & ipsi testimonium xp̃o: q̃: p pter verbuꝫ christi: taliter in corpore mo riuntur. Quis enim tam stultus & mente captus qui vltro vellet carere oblectatio nibus vite huius: & sponte se tam multis condemnare miserys: nisi certus esset de fide sua: & q̃ sit magna nimis merces con Jo. fitentium domino? Unde non incongru/ pathmos fretum interpretari dicitur: q̃ velut in quodam freto temptationum na uigant pugnaturi: qui cõtra vitia carnis & spiritus vite se religiose & arcte nimis: ac si ex eadem die morituri committunt. Sequitur.

¶Fui in spiritu dominica die. T.13

¶Locus iste magni ponderis: & altis re positus sacramentis: simplex sermo: sed non mysterium: cortex euidens: sed occul ta medulla. Fui (inquit) in spũ in domini ca die. Quid sibi vult qõ ait ioannes: fui in spiritu? Quid sibi vult quod sequitur in dominica die? forte iam aliquibus leue erat: & perspicabile intellectu: quando ego primo in locum istum velut in quãdam bytalapsum impegi: q̃ solet deus facere huic lucidum: quod alteri videtur obscu rum: vt discat vnusquisq; non alta sapere sed humilibus consentire. Et enim cum decursis precedentibus libri huius capitu lis: peruenirẽ ad locum istum: tantam fa/teor difficultatem: & quasi preter solitum perpessus sum angustias intellectus: vt sentiẽs oppositum mihi lapidem ab ostio monumenti: hebetatus subsisterez: & dãs honorem deo: qui pro velle suo claudit & aperit: relicto loco ipso intacto: ad sequen tia pertransirem: seruans difficultatem eã dem vniuersali magistro: vt ipse qui ape/ruit librum & soluit septem signacula eius cum sibi esset placitum: mihi vel alijs aperiret. Cũq; me occupatum in multis hoc ipsum oblivio procul duceret: factuꝫ est verso anni circulo: diem ad esse paschа lem: mihiq; circa horam matutinam exci tato a somno: aliquid in libro isto meditã ti occurrere: pro quo confisus de dono dei audacior factus sum ad scribendum: quinimmo in silendo & non scribendo timidior: nequando tacenti mihi dicere/rur a iudice. Serue male & piger scie// Matth. bas: quia meto vbi non seminaui: & 25. congrego vbi non sparsi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam num// mularijs & veniens ego recepissem vtriq;

quod meū est:cum vsura.Et enim cū nō
nulla iaz capere:z maiora adhuc sacramē
ta nescirem:quasi quedam pugna gereba
tur in mēte mea:his quidē q̄ patebāt sua
dentibus ausum:ceteris aūt difficultatez
minantibus.Cū ergo in supra scripta no
cte:simile aliquid cōtigisset:circa mediuz
(vt opinor)noctis silētiuz z horā qua leo
noster de tribu iuda resurrexisse:extimaē
a mortuis:subito mihi meditanti aliqd:
quadam mētis oculis intelligentie clari
tate pcepta de plenitudine libri huius:z
tota veteris ac noui testamēti concordia:
reuelatio facta est:z nec sic recordatus suiz
supra scripti capituli. Cur:vz:ioānes di
xerit:fui in spū in dominica die:z vtrum
ptineret ad rez:q̄ hec ipsa reuelatio libri
huius in die dominica facta eē narratur.
Non inq̄z istud occurrit aio:nec q̄ xp̄us
de monumēto egrediens : spūm de litera
significauerit processurum.nec q̄ septem
dies paschalis hebdomade cum octauo se
quēti:cuius partibus libri huius in myste
rijs cōcordarēt:nec q̄ die eodem aperue
rit discipulis sensum vt intelligerēt scri
Lu.24. pturas.Cum ergo post aliquantulum tē
poris opportunitate pcepta: parum id qō
notaueram relegissem pueni ad locuz istū
in quo z dicitur. Fui in spū in dominica
die:z tunc primo itellexi quid sibi vellet
in mysterijs:id quod ait ioānis. Fui i spū
in dominica die cōserēs mecū : vel ea ipsa
que acciderant:vel ea que de ipso die scri
pta fore nōscuntur:z q̄ inde inceperit spi
ritus excitatus a litera:z multa huic simi
Ge.117. lia:que in hoc loco pstringere longuz est.
Jo.20. Hec est ergo dies quam fecit dñs:exulte
mus z letemur in ea.Hec dies i qua xp̄s
Lu.24. resurrexit a mortuis : sublato magno illo
lapide ab ostio monumēti.Hec dies in q̄
aperuit discipulis suis sensuz vt intellige
rēt scripturas. Sane octo dies in quibus
paschalis festiuitas ab vniuersa christia
norum ecclesia tā solēniter celebratur:cuz
octo ptibus libri huius in significatu con
uenunt:nihilominus z octo hebdoma
dē que vsq̄ ad sabbatum quod sequitur
penthecosten:pro reuerētia tantarum so
lēnitatum gaudio z letitie deputate sunt.
Uerūtamē q̄ sicut alibi scripsimus:duos
habet liber iste typicos intellectus: vnuz
qui pertinet ad sēm statum:alterum qui
ptinet ad tertiū. Libet hac in re diligen
tius intueri : q̄ nobis qui in initio tertij
status positi sumus:illa potius reuelatiōe
indigemus:que sequēti detegit:q̄z illa q̄
a tēpore apostolorum:viris spiritalibus fa
cta est:z si nūc magis illa ad lucē veniat:
cum hoc pro cursu tēporis incipit aperi
ri. Inde est q̄ in sexta feria q̄ pcedit ipsuz
paschalez diē:petre scisse sunt z monumē
ta apta'sūt:ide q̄ velū tēpli scissuz est a sū
mo vsq̄ deorsum. Nam pro eo q̄ dies ipe
qui mediate sabbato precedit dominicū:
videtur eo ipso quo sextus' est referri ad
vetera:sicut z sequēs dies dominicus :eo
ipso q̄ dominicus est pertinere ad nouū.
Quid est q̄ die sexto : petre scisse sunt z
monumēta aperta?aut q̄ scissum est velū
templi a summo vsq̄ deorsuz?z q̄ die pri
mo qui vocatur dominicus:monumētū
illud maximum apertum est:nisi q̄ tem
pus illud in quo hec oīa facta sunt:z quā
tū ad vetera finis erat:z q̄ztum ad noua:
principium subsequentiū seculorum? Ita
q̄ppe tres isti dies sub vno accipi ūtur:vt
dicatur de eis in pfatione paschali. Te q̄
dem dñe omni tēpore:sed in hoc potissi
mum die gloriosius predicare cuz pascha
nostrum imolatus est xp̄s:Uerūtamen p
cedit illud in significatione : quod factuz
est in die sexto. Sequitur quod gestuz est
die pasche:z licet aliqui putent in ipo die
pasche aperta esse monumenta:postq̄z re
surrexit xp̄us a mortuis:qui z ppter hoc
volunt eum vocatum ab apostolo:primo
genitum mortuorum. Sed si hoc est:qua
re nō hoc dixit euangelista:vbi agitur de
resurrectione ipsius:sed potius vbi dictū
est. Jesus autē iterum clamans voce ma
gna emisit spūm?An forte fatendum est:
tunc quidem fuisse aperta z quasi prepara
ta in diem tertium : vt ipsa apertione sua
aliquid designarent? Quid si prius edu

cta sunt corpora iuxta illud ezechielis : z
adducta in vnum locū:z post resurrectio
nem dominī a mortuis excitata ? Potuit
enim deus si voluit z hoc facere qui facit
oia quecunq̄z vult in celo z in terra. Et
videtur apertio ista pertinere ad scriptu
ras veteris testamenti:aptio vero monu
mēti dominici.quod fuit nouum z exci
sum de petra:ad scripturam noui testamē
ti:quod eo tēpore cōditum est:z mox ap
tum:maxime cū in hoc loco scriptū sit:q̄
veluz templi scissum sit a summo vsq̄ de
orsum. Ubi enīz ista duo simul ponuntur
templū.s.z monumentum dñi. Templuz
q̄dem designat testamētum vetus:monu
mentum nouuz. Alias aūt pōt accipi pro
vtroq̄z:vtrunq̄z. Qō ergo eo die quo ve
lum templi scissuz est a summo vsq̄ deor
sum:z quo monumenta apta sunt : xp̄m
quē occiderūt impij:iussi clauserūt in mo
numento:licet z impij hoc ipsum volue
rint:sed altera intentione:q̄z prava:signi
ficat profecto ea que gerunt in spū. Nam
z sancti euāgeliste:sepelierūt sub litera ve
ritatē que est in spū:occultando illam ob
tutibus impiorum:z iudei vsq̄ adhuc oc
cultauerūt z occultant eādē veritatē sub
Jo.1. eadē litera:nequando apiantur oculi eo
rū z videant lucem veram que illuminat
oēm hominē venientem in hunc mundum
z spiritalis intellectus quē ipsi odiunt ab
hystorie tumulo excitatus.Eo itaq̄z tem
pore conditum est nouum testamentum
quo scripture veteres aperiri cepunt. Sz
tū z hoc ipsum nō longe post apiri cepit:
z eius interiora patefieri credentibus:q̄
esse in eo mysticum intellectū:ab ipso eo
dē tempore quo gesta sunt:z primo sancti
apostoli quibus pmitte spūs date sunt:
z post ipsos multi alij eodez docti spū per
ceperūt. Sed quid si mox apertum est te
stamētuz nouū?Num idcir co xp̄s q̄ late
bat in eo mox vt ascēdit de monumento
manifestius apparuit?Nōne manifesta ei⁹
apparitio vsq̄ ad vesperū ē delata?Quid
Jo.20. est aūt vsq̄ ad vesperū nisi vsq̄ ad tēpus
sextum?Ergo si de duabus aptionibus si
mul agitur:liquet q̄ sexta feria illa scēm
id quod seruat annuatim ecclesia:dierum
quadragesime:finis est:dies vero pasche
initiū festo:uz paschalium. Significat au
tem in intellectu primo apertionē veteris
testamēti delatam esse vsq̄ ad xp̄m. Aper
tionē vero noui nō sic:sed ab ipso eodem
tempore virtus spiritalibus propalatā. Ue
rūtamen z si aptio facta est revelatio tamē
resurgētis:dum māsit occulta:z quasi vsq̄
ad vesperuz:quo finis alicuius temporis
designatur dilata. Et hoc q̄dem secundū
eum intellectū qui ptinet ad secūdum sta
tum . Ceterum si de illo agitur intellectu
qui ptinet ad tertium statū:scrutari z pen
sare diligēter debemus:q̄ sicut in prefato
intellectu dies resurrectionis dominice si
gnificat initiū secūdi status:ita in eo itel
lectu qui ptinet ad tertium statum initiū
tertij quod erit post finē vel potius in fi
ne secūdi. Quod aūt nō mane ipsius diei:
sed ad vesperū reuelatus est xp̄s:significat
in fine secundi status:reuelandum esse eū
intellectū qui pertinet ad eundem secun
dū statū:in fine aūt tertij eum qui ptinet
ad tertiū. Ergo secundum hanc rōnem:
intellectus qui pertinuit ad primuz statū
tunc reuelatus est:cū xp̄s venit in mūdū
intellectus q̄ ptinet ad secūdum circa fi
nē secūdi status:intellectus qui pertinet
ad tertiū circa finem ipsius. Porro aptio
monumēti fa..ta est doctoribus secūdi sta
tus:ab ipso secūdi status principio:z opz
fieri doctorib⁹ tertij a p̄ncipio tertij. Nec
putādum aptionem monumēti z reuela
tionē domini pro eodem esse accipiēdum
q̄ aptio monumēti mane facta est:z ostē
sa discipulis:manifesta vero reuelatio xp̄i
vsq̄ ad vesperū dilata. Denīq̄ monumen
tum aperitur:aut velum scindit:nec tū ad
huc dīs qui resurgit:ostēditur:cū intelli
git quidē discipulus veritatis:vacare secū
duz se superficiē litere z procedere ex ea spi
ritalem ac vitificū intellectum:nec tamē
ad hoc vsq̄ peruenit:vt ipsaz:sicut est spi
ritalis intellectus:veritatē percipiat. Re
uelatur autem alicui:ipse per semetipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

xp̃s ieſus: cum nõ ſolũ gs intelligit vaca/re literaz: verũetiã tm̃ ſpiritalẽ intellectũ aut aliter q̃z eſt: cordis luminibus intuet. Et q̃ẽt circa mane ipſius diei apparuit idẽ dñs marie magdalene: ꝛ ceteris q̃bus ipe voluit: ſiue referat ad exordiũ ſecundi ſtatus: ſiue ad exordiũ tertij: qđ ait ioanes fui in ſpũ in dñica die: ſane ꝛ vniformiter intelligi põt: q̃ ꝛ tũc fuerũt quidã in ſpũ: qui ſcripturã teſtamẽti veteris ſpiritaliter intelligerent: ꝛ nunc ſimili modo erunt q̃ dam in ſpũ qui intelligant iuxta hũc intellectũ: literã teſtamẽti noui. Sequit.

T.14 ¶ Et audiui poſt me uocẽ maguam tanq̃ tube dicẽtis. Quod uides ſcribe in libro: & mitte ſeptem eccleſiis que ſunt in aſia.

¶ Querendũ eſſet cur ſe uocẽ quã audiuit ſanct⁹ ioanes: poſt ſe audiſſe phibuit? niſi patẽs eſſet ꝛ euidẽs cã rõnis. Dum.n. ea legimus in ſacra pagina que retro actis tẽporibus geſta ſunt: ꝛ per ea ſpiritale aliquid nr̃o intellectui intus lucere incipit: quaſi poſt doꝛſa nr̃a vocem ſpiritalẽ audimus. Eſt aũt vox: alia parua: alia magna. Parua eſt que agit de terrenis: magna q̃ loquitur de celeſtibus. Quocirca: vox iſta quam audiuit Joannes: magna eſt quaſi tube: q̃ nequaq̃z agit de terrenis ꝛ trãſitoꝛijs: ſz magis de celeſtib⁹ ꝛ mãſuris:

Mi/ſterium tube.

q̃ forma vaſis huius quod tam in diuina pagina celebre ac frequens eſt: vniuerſe ecclefie ſancte dei: repreſentat myſteriũ. Eſt enim inſtrumẽtum ductile lõgum atq; ſonoꝛ inchoatum quidẽ ab arcto: ſz in amplo pꝛoductũ. Et lõgitudo q̃dez eius tennis eſt: exitus amplus: vniuerſum vero cõcauum: ꝛ ad cõcrepandũ formatuz. Gerit aũt typum prædicatoruz eccleſie nõ eoꝛ tm̃ qui in xp̃o renati ſunt: ſed ꝛ eorũ qui a ſeculo ſunt pphetarum eius: que q̃dez a principio arcta fuit in numero ꝛ occulta in voce vſq̃z ad tẽpoꝛa pphetaruz. Exinde vero largioꝛ ꝛ manifeſtioꝛ eſſe cepit: hoc ẽ a diebus oſee ꝛ Iſaie vſq̃z ad ioannẽ baptiſtam. Ibi deniq̃z dilatata: ꝛ cõſummata ẽ in apoſtolico choꝛo: vbi ꝛ ſonus eorum in modũ tube grãdis effectus eſt: vt q̃ temporis plenitudo aduenerat voꝛ occulta ſupra tectuz veniret: ꝛ que paruo anguſtabatur populo: in gentium latitudinẽ funderet: completo in eis verſiculo illo: quem de doctoribus veritatis: longe ante: pſalmiſta prædixerat. In oẽm terraz exiuit ſonus eorum ꝛ in fines orbis terre verba eorum. Sane diſtinctionem illam quã a diebus pphetarum prænotauimus nodus ille tube deſignat: a quo tuba dilatari ꝛ grãdeſcere incipit. Sicut.n. a nodo tuba maioꝛ efficit: ita a diebꝰ oꝛde vbi nodus quidam inſertionis factus eſt: ad nouum initiãdum teſtamẽtum: ꝛ preconeꝰ xp̃i multiplicari ceperunt ꝛ voꝛ illorum plenius ad aures populoruz deuenit. Talem ergo vocem audiuit ioanes: nõ paruam que celanda eſſet in paucis: ſed magnam: publicã ꝛ manifeſtã: ꝛ que egreſſa a iudeoꝛ finibus: ad gentiũ plenitudinẽ peueniret. Quod tñ ꝛ de vltima pdicatiõe q̃ erit in pximo: itelligi põt: de qua ſ pſona ioanis ordini quẽ ioanes ipſe ꝺignat: in ſexto angelo tubis canẽtium: dictũ eſt. Oporet te iterum pphetare: populis ꝛ gentibus: ꝛ linguis ꝛ regibus multis. Et hec q̃dẽ vt dicta ſunt: ita nõ incongrue accipi poſſunt: q̃uis ſit aliud magis pꝛiũ quod valeat tube noie deſignari. Scimꝰ q̃ ſonum tube duo pariter operantur: tuba. ſ. ar q̃ flatus. Et qđ per tubam que viſibilis eſt: niſi ſupficies litere: que quodãmodo cuz legitur in libro videtur: aut qđ per flatum qui inuiſibilis eſt: ꝛ tamẽ emiſſus per tubam terribiliter ſonat: niſi ſpiri/

talis intellectus: qui tã magna mala minatur reprobis: tam ingẽtia bona pollicet electis? Vnde ꝛ mox ſubditur. Quod vides: ſcribe in libro: ꝛ mitte ſeptez eccleſijs que ſunt in aſia. Quod ſeptem eccleſie q̃bus ſcribit ioanes in aſia eſſe phibentur: licet eo modo quo ſuperius dictũ eſt intelligi queat: põt tamen ꝛ in bonam partem elatio accipi: quemadmodum ꝛ ſuperbia iuxta illud Iſaie pphete. Dicetur vobis fortitudinem gentiũ comedetis: ꝛ in gloriam eorum ſupbietis. Quod aũt vident ſancti ſcribunt in libro: q̃ quicquid meditãdo intelligunt: in libro cordis humani: lingue ſue calamo imprimendo reponũt. ¶ Dicitur autem illud ſeptem eccleſijs que ſunt in aſia: q̃ per eos qui verba dei viua eius retinere ſufficiunt ad vniuerſas ecclefiaz pregenies: que in ſeptẽ illis eccleſijs deſignate ſunt: ac ſi per epiſtolam delegatur. In tali ſe oſtendebat libro ſcripturare apoſtolus: q̃ñ his quibus commiſerat verbũ dei: loquebatur dicẽs. Epiſtola noſtra vos eſtis ſcripta in cordibus veſtris q̃ ſcitur ꝛ legit̃ ab oĩbus hoĩbus: manifeſtata: q̃ epiſtola eſtis xp̃i miniſtrata a nobis: ꝛ ſcripta nõ attramẽto: ſed ſpũ dei viui: nõ in tabulis lapideis: ſed in tabulis cordis carnalibus. In tali libro ſcribebat ꝛ deꝰ/les verba legis vt mitteret ea filijs iſrael: q̃ñ ſecretius loquebat aaron fratri ſuo: vt ea ipſe qui erat eloquẽs, vniuerſe multitudini enarraret. Quod ergo vident ſancti ſcribunt in libro: ꝛ mittunt ſeptẽ eccleſijs que ſunt in aſia: q̃ illis ſeptem ordinibus archanuz quod intus penetrant ſacramẽtum exponunt: qui in ſeptez infraſcriptis eccleſijs que erant in aſia deſignãtur. Vbi eo nãq̃z q̃ nomina ipſa operibus ſingulorum ordinum ſpecialiter inquiſita reſpondent: ab eoꝛ expreſſione auctor tacere noluit: ſed dicens. Quod vides: ſcribe in libro ꝛ mitte ſeptem eccleſijs q̃ ſunt in aſia: protinus adiecit ꝛ ait.

Eſa.6.

Deut3.

T.15 ¶ Epheſo: ſmyrne: pergamo: tyathire: ſardis: phyladelphie: & laodicie.

¶ Interpretat autem epheſum lapſus: Smyrna: myrra: pergamũ diuidens cornua: Tyathira illuminata. Sardis principiũ pulchritudinis: philadelphia ſaluãs hereditatẽ: laodicia vomitus: ſiue tribus amabilis. Vnde ꝛ huiuſmodi interptatiões nominũ: ſingulis ordinibus ſigillatim ꝓponũt. Qualiter aũt eis ꝓueniãt: nunc qui/dẽ proſequi: ſupſedeo: vt cũ ad ſua locaverimus: fructuoſius explicemus: ſegtur.

T.16 ¶ Et conuerſus ſum ut uiderem uocem que loquebatur mecũ: & conuerſus uidi ſeptem candelabra aurea.

¶ Vox plata non patet oculis: ſed auribus audit: vox aũt q̃ ſine vocis ſtrepitu i cordiuz humanoꝛ penetralibus reſonat: a ſpiritalibus mẽtis oculis: ꝛ cernit̃ ꝛ auditur. Quãuis q̃ vocis noie p̃dicatoꝛ aliquis intelligi ſolet: nõ incõgrue ꝓ vocem iſtam angelũ ipm̃ qui hec loquitur: beatũ ſ. Joannem intelligere poſſumus: quẽ q̃dem qui pſentes erãt audire nõ poterãt: nos aũt qui pro curſu tẽporis in anterioribus ſumus eo modo illũ audire ꝛ ſentire cõcedimur: quo ea que iudeoꝛũ populus ſpũaliter audire non poterat: xp̃ianus in aduẽtu xp̃i audiuit ꝛ intellexit. Cõuertimur aũt vt videamus vocẽ que loquitur nobiſcum: q̃ dum parũ quid de ſacra ſcriptura gratia illuſtrati percipimus: mox illitati a tanitoꝛe: ad ſtudiũ cõuertimur lectionis: vt ea que ſupra nos ſunt contemplari poſſimus. Et que ſunt illa? Septem cãdelabra aurea ꝛ ſeptem ſtellas ꝛ euz qui habet ſeptẽ ſtellas in dextera ſua: ꝛ ambulat in medio ſeptẽ candelabroꝛuz aureoꝛuz: xp̃m: vz: ꝛ mẽbra ſua pro q̃bus facta ſunt oĩa que in mundo ſunt: celum. ſ. ꝛ mare: ꝛ arida: ꝛ q̃quid celi ambitu continetur. Si ergo vocẽ iſtã audimus: multũ eſt qđ videre cõcedimur: q̃ñ q̃dem p eã illud videmus: pp qđ viſibilia ois ꝛ inuiſibilia facta ſunt: intelligẽtes opa ꝛ opificẽ: domũ: ꝛ

cõditorem ipsius differentias mãsionum z eoz qui sctificat z letificat illas. Dia qp pe magna opa dei: q a primo aduẽtu dñi vsqz ad vltimuz futura erant: scripta sunt sub occulto enigmate in volumine isto: ita vt ad scie plenitudinem sufficere posse credendum sit. Si quis vocis huius archana penetrare sufficiat. Et cõuersus (inqt) vidi septẽ cãdelabra aurea. Quod in moyse p vnũ candelabruz: hic in psenti loco p septem candelabra figurat. Nec mirũ: habet. n. vna q̃q; ecclesiarũ septez ordines istos de quibus in suis locis agetur: q̃z ad questionis huius nodũ sufficienter solvẽdum: sufficiat simplex causa rõnis: quãdo quidem candelabrũ illud hastile: vnũ septem autem calamos habuisse legatur: ita vt ad septẽ lucernas cõtinẽdas vnum ipsum sufficeret: ista vera dum tale aliqd de ipsis nõ dicitur nequaq̃z vt illud multiplicia: sed simplicia magis esse creduntur. Aurea vero esse dicunt: q: pura sunt corda iustoz que sibi ad inhabitãdũ xpõ: gratie sanctificat largitate. Abhorret enim omne falsum qui dei veritas est: abhorret omne fictuz qui simplicis genitoris est filius. Habitat autem inter illa: sicut consequenter ostenditur.

T.17 ¶Et in medio septem candelabrorum aureorum similẽ filio hominis uestitum podere.

¶Sed quid sibi voluisse dicimus: q vnigenitus dei filius: quem ioãnes in maiestate conspicit: nequaq̃z filius hois: sed similis filio hois esse dicit: nisi q: tãta (positus in regno diuinitatis sue) pẽminet claritate: tanta maiestatis gloria sup angelos fulget: q quõdam ppter hoies ab angelis exiterat mirãtus: vt sicut in eo aliquã do diuinitatis sue gloriam occultabat humanitas: ita nũc humanitatis ei' abiectio eximanita a maiestatis sue gloria: z a splendoze summe lucis: velut absorta esse videatur? Ut enim aliqñ semetipsuz eximaniuit forma serui accipiẽs: ita nũc forma ipa seruilis a maiestate glorie eximanita est: vt nihil in eo suspitionis remaneat: quo verus dei filius minus esse credat. Unde z per apostolum dicit. Et si cognouimus xpm scd̃m carnẽ: sed nũc iã nõ nouimus. Deus tñ imo z oz alio mõ intelligitur nõ ait filium hois: sz similẽ filio hois. Loquens apostolus de corpore xpi: q̃d est ecclesia: q̃ sumus nos: post multa q̃ de mẽbris singulis spãliter dixerat: adiecit z ait. Donec occurramus oẽs in virũ pfectũ: in mẽsura etatis plenitudinis xpi. Si ergo membra xpi q̃ describunt a paulo. nõ simpliciter illa mẽbra intelligẽda sunt: cũ quibus natus est p nobis de virgine: sed agmina istoz hoiuz: q̃ in tenebris eius carnalibus designant. Liquet q̃ is quẽ ioãnes vidit in spãi nõ ipse simpliciter filius hois intelligẽdus est: sed ille quẽ ipse filius hois in humilitate designat: ipse: vz: xps iesus: q caput est oĩum cuz mẽbris suis: ac p hoc nõ ipse solus: sed ipse cũ mẽbris suis: hoc est: simul caput z membra. Qui bñ quoq; vestitus podere esse phibet: q: z ipse pro nobis carnẽ induit: factus caro: z nos eandẽ carnẽ ineffabili sacro accipiẽtes eodez nouo hoie induti sumus: nimirũ: q: ipse è iustitia nostra de qua z legit. Sacerdotes tui induant iustitiã. An poderis ergo idumẽto caro eius virginea designat: an q̃ p mũdi salute sacerdos factus est in eternũ: vt q̃ se semel p nobis obtulit: sacrificiũ p pctõ in viuẽte ac resurgẽte corpe eternuz p nobis offerat sacrificiũ laudis: q̃ dignũ eẽ deo sacrificiuz: docet deus ipse q̃ dicit. Sacrificiũ laudis honorificabit me: fitq; iuxta ioãnis hui' in epistola sua vocẽ: advocatus noster apud pẽz: z ppitiatio p pctis nris. Genus hoc vestimẽti: tunica linea esse dr: qua solis sacerdotibus filijs aarõ (de quoz stirpe ex parte vna: natus ẽ xps) vti licitu erat: in typo haud dubium sacerdotis etiãsdẽ de quo in libro psalmoz dr. Iurauit dominus z non penitebit eum tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Sequitur.

¶Et precinctum ad mamillas zona aurea. T.18

¶Precincto zõe auree ad mamillas: iterne custodiã castitatis designat q̃ mẽs spualis viri strigẽda ẽ: ne hac luxurie fluxus p imũdas z illicitas cogitationes dissoluat. Ad hoc. n. pcessit caput vt sequant membra. Est aũt possibile si ab ipso cũ fiducia postulat: q dicit. Sine me nõ potestis facere qcq̃z. Talẽ (inqt apostolus) hr̃e nos decebat sacerdotẽ q esset innocens: impollutus z segregatus a pcatoribus. Talẽ inqt z taz decoꝛi: qui z corpus possideret virgineũ z interne corruptionis macule sed̃itatem nesciret: sicut inter multa q̃ cenãtib' apostolis locutus est: sibi ipsi sicut veritas q̃ ipse est testimoniũ phibuit dicẽs. Venit n. princeps mũdi huius z in me nõ hz qcq̃z. Sz hoc sicut tã diximus: nõ tã pp ipsz q̃z pp nos scripta sũt: vt q̃lis debeat eẽ vita sacerdotis: nõ ei' dico: q iuxta vocẽ p/phẽ: i arcũ exterius datus ẽ: vt mãducet ibi pctã populi: sz ei' q̃ iuxta ipz ad interiora pducit: vt degustet q̃z suauis ẽ dñs: exẽplo magis tacite oñdens q̃ q̃z verbis. Sciẽdũ vo duplicẽ eẽ custodiã castitatis: quaz altera: in zona xpi designata ẽ: minimiz q: z ioãnes baptista zonã habuisse describitur. Uterq; ergo huiꝰ zonã: z minister z dñs sed ille pelliceã: iste aureã: ille circa lũbos: iste ad mamillas. Simili mõ vterq; mel comedisse legit: sz ioãnes silueſtre xpo domesticũ. Qõ bñ tacite itelligit: rum nõ sicut z illud silueſtre fuisse memorat. Sed nec alterius dissimilitudo vacare a mysteriis credẽda ẽ: cũ vtriq; locutias: ille: iste piscẽ assuz comedisse legat. Si ad tpa iudeorũ z gẽtiũ: zonaz escarũq; distãtiã referẽdã ducimus: patẽs ẽ cã rõnis. Dio' q̃ppe terrena iustitia eximanitur z deficit: vbi celestis iustitia reuelatur. Sz z magnus ille moyses abscõdit faciẽ suã: vbi facie reuelata loquit̃ q̃ de celo descẽdit. Cũ z ioãnes ipse cuius iter natos mulierũ: maior non fuit: sciẽs credulã sibi dispẽsationẽ mysteriũ z q̃ ipse iustitia legis que de terra est: ch̃ristus autem spiritalẽ iustitiã: que de celo est: designaret. Qui de terra est (inquit) z de terra loquitur: qui autem de celo venit sup oẽs est. In ioãnis ergo zona velesca: nusti: a testi veteris designata est. In zona siue esca xpi iesu: nusti: a testi noui q̃ de celo descendit: q̃z in eisdez rebus duas vitas ecclesie assignare possim⁹ actiuã. s. z cõtemplatiuã quarũ vna q̃ pcedit tpe meritis impar est: altera q̃ sequit: dignitate pferẽ. Quãtecũq; n. ioanes pfectioꝰ fuerit: cõpatus tñ xpo: imperfect⁹ apparet. Et tõ cũcta ei⁹ mysteria imperfectionẽ demonstrat. Infirmoz est ergo hr̃e zonã circa lũbos pelliceã: q vtinã nõ deesset illis: q̃bus dr: Sint lũbi vestri pcincti: perfectoz aũt oĩum z maxie monachoz: habere zonas aureas ad mamillas: q: illius aliquid. est: si corpus ipollutũ custodiũt: istis pene nihil: nisi habeãt z mũditiã cordis. Sufficit illis cibus locuste: q rarã z interpellatã lectionẽ designat: istis necessaria ẽ iugis lectio quã significat pisces: vtiq; sicut ajal nutritũ in aqa. Recte aũt in locusta interpollata lectio: aut mẽdatio: in pisce ꝓtinua designat: q: ille elevatus a terra mox cadẽs deficit in volatu: iste aũq; maris ssatigabiliter puolat. ¶Vel quoq; silueſtre qualẽcũq; in diuinis cultibus delectationẽ designat: mel aũt domesticuz: nõ q̃lemcunq;: sed perfectam z integram: nimirum quia ille solus intelligit: quam magna sit multitudo dulcedinis dei sui: qui se per excessum mentis deserit: z spretis omnibus que mundi sunt: sola celestia concupiscit. Bene autem duo ista vel illa pariter iuncta sunt: locusta. s. z mel silueſtre: seu etiam piscis z fauus mellis: q: due sunt speciales intelligentie circa quas fidelis anima occupari debet. Scientia scilicet exterioꝝ que infra est: z sapientia interioꝝ: que desursum est: z que velut ros mellifluus de supernis descendit. Horum primum specialiter spectat ad filium qui carnem accipere dignatus est. Secundum ad spiritum sanctuz qui hoc non fecit. Sed in die penthecostes facto repente de celo sono descendit super eos qui habitabant in vnum. Re vera sicut vnguentum de capite quod de//

scendit in barbaz:barbã aaron:z sicut ros hermon qui descendit in montem syon. Quare ait primum ad filium qui ꝓpꝛie dictus est sapientia patris? Dictũ est:propter assumptã formaz mortalitatis nostre vbicũqz simul ponunt duo talia:quorum alterum altero maioꝛ sit:quod minus est z despectius:refertur ad xp̃z qui habet in seipso cui possit referri. Quod dignius z clarius:ad spũm sanctuz. Unde est illud.

Ma.12 Quicunqz dixerit verbũ cõtra filium hominis remittet ei. Qui autem dixerit contra spũm sanctum:nõ remittetur ei:neqz in hoc seculo neqz in futuro: Nõ eniz põt

Jo.16. ob hoc filius putari minoꝛ:i hoc qꝺ deus est:cum dicat ipse de spũ sancto. Ipse me clarificabit:qꝛ de meo accipiet. Dz plane hoc de ipso spũ putari posset:si ipe magis qz̃ filius humanam substantiã accepisset. Eo enim ipso spũs sanctus minoꝛ esse filio putaretur:quo dicere ipse non posset de filio qꝺ põt ipse filius dicere de spiritu sancto. Ille me clarificabit qꝛ de meo accipiet. Quare autem non posset hoc dicere

Jo.7. spũs sanctus? Quia veritas est z omnis vt ait dominus qui querit gloriam eius qui misit illum:hic verax est. Neqz enim filius de substantia spũs sancti:sed potius de substãtia patris spiritus sanctus de substãtia patris z filij. Quiavero sic est de patris filijqz substãtia:vt tamẽ minoꝛ eis nõ sit placuit filio accipere sibi in mysterijs: partem inferioꝛẽ:non tñ vbiqz:sed alicubi:nec vt ipse putetur minoꝛ:qꝺ esset ipsi spũi derogari:si a se minoꝛe ipse procederet:sed vt ipse eidem filio equalis esse credat. Preterꝁ quoqz piscis:locuste z ptio z mysterio:qꝛ locusta i sola terra residet:qꝺ est inferius elementum:z vix nisi coactus paululum a terra semotus: mox iterum sesurus consurgit:z hoc ipm in arido: z non in aqua. Qui enim aut sanctarũ scripturarũ notitiam:aut legẽdi consuetudinem nõ habent:terrenis desideriis vehemẽter incũbunt:z si quãdo compellũtur surgere:diu in alto stare non pñt:qꝛ q̃ eos in alto sustineat assiduitatem scripturarũ nõ habẽt. Eodem modo z in zonis:maxima distantia est. Quod.n. inter zonas pelliceas:z zonas aureas interest:hoc differt inter corporis castitatem z mentis. Ibi.n. exterioꝛ hic interioꝛ homoꝛ a carnalibus illecebris custoditur imunis. Ibi cum ad iuroꝛio dei liberum opatur arbitrium:hic operatoꝛ est ipse deus:qui creatoꝛ est omnium:zona ergo aurea:virtus est interne mũditie:firmũ z incõcussum castitatis ꝓ positum spãlis. Dissimilis est autem huic zona pellicea:in perseuerantia: in coloꝛe: in pretio. Illa enim cito deficit z in breui consumitur vetustate:hec in nouitate sui cõseruatur diutius:qꝛ aurũ nature imputribilis est. Illa deformis z vilis est:hec iter pretiosa mundi:carioꝛis est pretij. Sic quãtacũqz sit corporalis iustitia:cõparata spũali:vilescit qꝛ põt carere spũali:q gloriaꝫ imunditia carnis:nõ põt nõ habere corporeaz: qui gaudet animi castitate. Si autem qui custodiẽs initialia bona:ad ea que ante sunt ꝓ viribus inardescit:si priꝰ egredit de hac luce:qz̃ ꝓueniat ad id quo tendit:desperandũ nõ est:qꝛ quod in hac vita non accepit: consequetur in altera. Pro eo nãqz assumpto itinere non respexit retro:z quantũ in se fuit:nõ substitit: sed festine perrexit: querens imperfectus accipere qꝺ perfectoꝛ est z adhuc grauatus mole carnis: perfectionis sue tẽpora preuenire iustus est z bonus deus qui suscipiat illum:cuius est ꝓpriũ nõ tam opa acceptare qz̃ fidez. Qui vero sic in corpore militat vt gressum figat: sufficere sibi posse existimans qꝛ carne sola continens est:parui pendens spiritualem iustitiam: z munditiam cordis:stultus est:quia z illud quod perpetuum est: percipere non est dignus:z illud necesse est vt amittat in quo inaniter gloriatur. Corporalis ergo exercitatio admodicũ vtilis est:spiritalis ad oia ꝓmissionẽ hñs vite eius q̃ nũc est z future. Nõ.n. ait dñs. Beati q̃ corpore

Mat.5 mũdi sunt:z beati mundo corde:qm̃ ipsi deum videbũt. In pelle ergo splẽdoꝛ non est:in auro est:qꝛ illis deum suum videre

conceditur:qui zonis aureis circa pectoꝛa muniuntur:qui fulgoꝛe sapiẽtie qua pascũtur:ad celestia cõtẽplanda z seruanda tra huntur:z quasi potestate regia:imundas a seipsis cogitationes abijciunt. Si ergo de pretio zonarũ agit:patet causa quãdo quidez zona pellicea sola necessitate quis vtitur: zona vero aurea voluntate:quia aliud est timoꝛe pene coꝛporali resistere passioni:aliud amoꝛe glorie proposituz spiritalis mũditie totis mentis nisibus diligenter amplecti. Ut autem hoc a fortiviro virilis quippe fortitudo necessaria est: viriliter ac strenue seruari queant necesse est vt mens eius:sanctis z deo dignis meditationibus implicet. Alioquin vt ruat:

Iudi.16 necesse est:qui abraso interioꝛi capite:fortiter se posse agere:z in voto stare presumit. Quid est abraso capite:z ad qd dixi? Abraso capite:cõtra luxuriã belluz agere: est sine sctãruz meditatione scripturarum ꝓ positũ castitatis interne:quod non parui est laboꝛis:assumere. Hoc nec idiota ipse facere preualet:cui donum istud concedit vel ex parte:qꝛ z si legere elementa muta nõ nouit:illud tñ quod a doctoꝛibus audit:secum indefinẽter z tacite ruminare

Sanson non cessat. De ruina Sansonis.

Ut autem abrasi capitis mẽtionẽ facerez: triste me Sansonis mysterium: sed satis necessarium exempli causa prouocauit ad hoc. In cuius qdem capite consecrato do

Iudi.16 mino:septem crines fuisse leguntur:in q bus cũ esset nazareus dñi:in typo cuiusq cũqz fidelis qui ex proposito cõtinẽter viuit:spũs dñi quiescebat:a cuius cõspectu rumpebantur vincula fugabantur hostes z pro nihilo ducebantur emuloꝛ insidie. Ubi autem crines abrasi sunt:recedente a se spũ:superatus est miles: qꝛ sicut ceteri boiuz infirmus effectus ẽ. Nõ aũt hec scripta sunt vt in eisdẽ capillis spũs fortitudinis fuisse credatur:aut qꝛ spũs inuisibilis: in reb⁹ insensibilib⁹ delectet:sed qꝛ ille in eisdem crinibus designabant virtutes:in q bus spũs sancti gratia a mẽtibus percipitur z sentitur humanis. In septem z enuz crinibus:septẽ virtutes animi que nobis in natura donate sunt designantur:in quibus ac si in cereis vasis mella:septem dona spũs requiescunt:sine quibus forte aliquid agere:fragilitas humana nõ potest. Que recte quoqz:nõ capillis:sz crinibus assimilata sunt:qꝛ tam multiplex est:z q̃si permixta singulorum assertio:tam multa de singulis meditantibus sup ipsis occurrit:vt ea vix lingua exprimere: vix calamus scribere cõprehẽdere queat. Caput ergo Sansonis cõsecratum dño:animum cõtinentis designat:qui dum bona naturalia gratis z ipsa data custodit:dona spiritus sancti:quasi bonus hospes heredi-

Gal.5. tat. Impugnatus est sanson a femina meretrice:impugnatur z hic quottidie a carne peccati in massa vtiqz peccatrice: z in primo quõdam peccatoꝛe:z iustitie deseroꝛe corrupta. Quippe qꝛ z si debituz eterne mortis in baptismate soluit:non illico tamen a penis omnibus z luxurie stimulis homo morti obnoxius liberatur: quia adhuc caro concupiscit aduersus spiritum: z spiritus aduersus carnem. Datur primo gratia vt bonum velimus: deinde vt possimus quod volumus: z tamẽ importuna eius a serpente seducta stimulare viri animum z blanditijs impugnare nõ cessat. Et primo quidem suggestione preuenit occupãs animuz cogitationibus vanis:simplicibus tamẽ z quasi sine dolo z nec dum inhoneſtum aut impurum:aut indecens aliquid ostendẽtibus:veluti si occurrat alio cogitare de muliere qꝺ pulchra sit in simplici coꝛde:z nec tamen duz tale aliquid quod delectet:aut quod turpes motus excitet suspicati. Hec sunt prima Sansonis vincula:hec prima mulieris impie deuitanda ligamina. Deuitãda sunt inq̃z:hec ligamina:z si cito z facilli-

Sisonis prima vincula. me rumpi queant:ne forte insoleſcat mulier z maioꝛa presumat. Secundo si negliguntur prima:apponuntur secunda:tato deterioꝛa prioꝛibus: quanto per ea rigoꝛ animi eneruatus molleſcat. Sane suggestionẽ simplicem immunda cogitatio co-

mitatur. Que si sola cũ illa est: inficit quidem: sed non proficit: q; fortis adhuc animus minatur semine ꝛ eius execrãdis pr̃cibus viriliter contradicit. Rũpunt ergo ꝛ hec vincula: q; adhuc pl̃anti militi fortitudo spiritalis assistit. Si autem demulcenti se femine: vir miser assentit: si carnali delectationi mollis ꝛ sessus animus copulatur: si imunde titillationi non solum: non resistit sed annuit: tam tunc cum quodam litio capilli plectuntur ꝛ eisdem circũligatus: clauus solo infigitur mẽtis terrene: q; pmixtis bonis cogitationibus cũ malis: clauus quidam concupiscentie interrena illa anima radicem figit: quã nisi prius eduxerit amissu quo prevalet: agere iam fortiter: vt pro primo ꝛ secundo non põt: q; veluti lesis crinibus cogitationum sanctaꝝ: ex parte: illi spũs: non ex toto assistit. Unde ꝛ in premissis duabus pugnis a principio excitato a somno describit spiritus affuisse: hic nõ a principio: sed postq̃ a terre viscere clauus eductus ẽ. Sane in quarto bello: non iam crines capitis perplexi litio: sed abrasi leguñ: propter quod ꝛ stare nõ potuit. Cum.n. vsq; adeo prevalet delectatio prava vt ex corde dormientis militis: sanctas ꝛ deo dignas cogitationes excludat: cecatur miser a philisteis ꝛ portatur in gazam: privatur libertate arbitrij: vt iam non ei liceat quod libet: q; presto sunt qui rapiãt: ꝛ presto non est qui eripiat. Quia vero triste Sansonis mysterium in typo miserorum editum occasione capillorꝫ ipsius exponendum assumpsimus: vt q̃z timenda sit ruina viris perfectis: corporalis ille casus Sansonis terribiliter moneat: libet amodo cuz letitia ad novum nostrũ Sansonem: cuius caput ꝛ capilli candidi sunt: mentis gressibus redire: ꝛ eius triumphalem gloriam in exẽplum accipere. Iam sequitur.

Tertia vigilia

Quarta vigilia

T.19 ¶ Caput uero eius & capilli erant candidi tãquam lana alba & sicut nix.

¶ Quare caput eius ꝛ capilli albi esse dicunt? nisi q; sanctus est ꝛ innocẽs vnigenitus dei: q; ẽ caput ecclie: vtpote ex quo oia membra corporalis eius totius vnda sanctitatis perfusa sunt: cuius cogitationes munde sunt: ꝛ iudicia vera iustificata in semetipsa. Unde ꝛ ex psona dei patris p p phetaꝫ dicitur. Non.n. vie mee vie vestre neq; cogitationes mee: cogitatiões vestre q; sicut exaltati sunt celi a terra: ita exaltate sunt vie mee a vijs vestris ꝛ cogitationes mee a cogitationibus vestris. Tanq̃ lana alba: inquit ꝛ tanq̃ nix. Sunt quedam naturaliter: quedam accidẽtaliter alba. Naturaliter: vt lana alba ꝛ nix: accidẽtaliter: vt paries dealbatus. Q; ergo deus omnipotens: naturaliter iustus est: homo accidẽtaliter: dicens capillos eius esse candidos: naturalem albedinem in exemplũ accepit: vt naturaliter deus omnipotens iustus esse credat: non accidentaliter sicut homo. Quippe q; ꝛ si homo xps ẽ: nemo tamen summe bonus nisi solus deus: pater vtiq; ꝛ filius ꝛ spũs sanctus: sola ipsa trinitas vnus deus. Q̃d si septem crines Sãsonis: virtutes naturales vniuscuiusq; nostrũ designant: quid per capillos xpi: q albi sunt nisi dona spũs sancti itelligim9? Aut si ad eius humanitatem referendum est: quicqd exempli causa in hoc loco describitur ꝛ nequaq̃ maiestati divine: que admiranda est: potius q̃z imitãda: sed humane potius est ascribẽduz nature in qua nobis dux itineris factus ẽ: nihilominus tñ iustitia eius lane albe aut niui similis esse phibetur: q; non ex bonitate cõmutabilis nature: sed ex virtute incommutabilis deitatis actum est: vt tanta illa perfectio spiritalis iustitie inseparabiliter esset in eo: apostolo attestante qui dicit. Factus est primus Adam in animam viuentem: secundus Adam in spũm viuificantẽ. Et iterum primus homo de terra: terrenus: secundus homo de celo celestis. Quod si potius naturales virtutes: q̃z spiritales gratie in capillis ipsius candidis accipiendi sunt: liquet q; eisdem mediantibus in eo dona spiritus requiescunt: sicut iam lõ

Esa.11. ge antea: sanctus predixerat Isaias. Egredietur virga de radice iesse: ꝛ flos de radice eius ascẽdet: ꝛ requiescet sup eum spũs domini: spũs sapientie ꝛ intellectus: spũs consilij ꝛ fortitudinis: spũs sciẽtie ꝛ pietatis ꝛ requiesset sup eum spũs timoris domini. Quocirca vigilanter pensandũ est: q; sicut ad imaginem dei creata alia: trinitatis que deus est: sim ilitudinem gerit: ita septem virtutes naturales que in ipsa sunt: septem donorum spiritus sancti imaJo.14. ginem tenent. Ut enim trinitas deus: animam iusti viri presidendo inhabitat: ita septem dona spiritus in naturalibus virtutibus anime vt similes in similibus requiescunt: sequitur.

T.20 ¶ Et oculi eius uelut flamma ignis & pedes ei9 similes aurichalco sicut i fornace ignis ardẽtis.

¶ Si Sanson amissis crinibus: etiaz lumina perdidit: psequens est: vt noster Sãson: cuius caput ꝛ capilli cãdidi sunt oculos habeat sicut flãmam ignis. In oculis: contẽplatiua vita: in pedibus gressus operis designatur. In vtraq; ergo vita xpi: igne spũs sancti accensa est: q; non solum in illis membris gratia spiritus sancti diffusa est: que ad otiuz ꝛ quietẽ vocata sunt vt in conspectu dei sui contemplãdo assistant: verumetiam ꝛ in illis qui exterioribus ministerijs deputant: q̃zuis tanta inter vtranq; vitam differentia sit: q̃zta inter pedes auricalco similes in camino ardenti: ꝛ oculos similes flãme ignis. Sicut enim aliud est: esse simile flãme ignis: aliud esse simile rei manenti in igne: ita aliter actiue vite: aliter contemplatiue spũs sancti gratia presto est9. Sicut aliter in corpore iusti aliter in anima que spũs est: in 1.cor.6. circũscriptus idem spiritus (qui deus est ꝛ charitas) requiescit. Licet enim iustorum corpora templa sint spũs sancti: nõ tamẽ corpora deum sciunt: sed anime quia sicut animabus corpora: ita iuxta illud sancti pape Georgij: nõ rex similem: sed dissimilem dico animas electorum hominum: spiritus omnipotentis dei infundendo vivificat. Sunt ergo oculi Christi velut flãma ignis: pedes vero eius similes aurichalco: sicut in fornace ignis ardentis: quia ꝛ hi qui donãte ipso: gratiã cõtemplandi participãt: lumine sapiẽtie perfusi ꝛ igne charitatis accensi sunt: ꝛ hi qui per eundem spũm: donum patiẽtie perceperunt: per innumeras afflictiones quas patiendo sustinent: ac si aurũ in fornace puriores fiunt. Quia vero sunt nõnulli qui ad vitam cõtemplatiuam hanelant: atq; hoc non ex charitate sz ex vanitate procedit: quod est Leu.13 iuxta mosen albuginem habere in oculo: qualis debeat esse intẽtionis oculus: ꝛ q̃z flãmeus visus eoz qui ad hanc gratiaꝫ domino inuitante festinãt: exemplo oculoz xpi demonstratur cum dicit. Et oculi eius sicut flãma ignis. Sz ꝛ vite actiue probatio in tẽptatione est: sicut per quendã sapientem dicitur. Vasa figuli probat fornax: ꝛ homines iustos temptatio tribulationis: Unde ꝛ apostolum dicitur. Uniuscuiusq; opus quale sit ignis probabit. Et hoc quare? Quia nonnulli dum de opere suo quod faciunt: inaniter gloriantur: nequaq̃ aurum: aut argentum aut lapides pretiosos superedificant: sed ligna: ferrum: stipulam: que diu stare nõ possunt: ideoq; i camino futuro examinandi sunt: qui ex hac vita sine flagello: nec tamen sine causa flagelli transierunt. Ad iustum ꝛ enim spectat iudiciuz Heb.12 (vt qui non pepercit innocenti vnico) flagellet omnem quem recipit: flagellis obnoxium adoptiuum. Hoc ergo modo pedes Christi in camino tribulationis examinati resulgent: q; tamen vt pati valeant: non aliunde habent: quam de celi virtute. Ut enim ex se anima nihil habet: ita ꝛ siqua illi bona naturalia data sunt: ac si extincte lampades egent lumine: vt per ignem sancti spiritus qui de celo descendit: ignem qui examinat tollerare sufficiat. Unde enim cred.ẽ igne illũ sustinere potuisse Laurentius niñ ex igne spũs sancti: qui eius interiora reple/

uerat? De quo nimiruz igne in cāticis cā
ticoꝝ dicitur. Fortis est vt mors dile/
Cāti.8. ctio. Dura sicut inferus emulatio: lampa/
des eius: lampades ignis atq; flāmarum:
aque multe non potuerūt extinguere cha
ritatem: neq; flumina obruerent illā. Hic
itaq; ignis est: qui supat ignez: sicut in tri
bulatione posita per vocē Hieremie log/
tur ecclesia dicens. De excelso misit ignē
in ossibus meis z erudiuit me. De excel/
so quippe mittit dōs ignem in ossibus ec
clesie z erudit illam: qz que posita in pace
plerumq; leuitatibus inseruit nolens se
ipsam erudire z digna castigatione afflige
re: vt apprehendere: vel coacta: queat di/
sciplinam iustitie: iusto dei iudicio flagel/
latur. Quasi enim de celo ignis mittitur
ad eruditā ecclesiam: cum is qui p mo
do culpe delinquentem flagellat: pro mo/
do flagelloꝝ patientiam celitus admini/
strat. Siue ergo cum petro sequimur do/
minum: siue cuz ioanne contēplationi va
camus: siue inq̄ illaz vitam tenemus que
corpori xp̄i ascribit designata in pedibus:
siue illam que oculis mentis eius magis
cōgruit cuius propīe oculus qui lumen
est corporis: similitudinez gerit: qm̄ deus
quem cōtemplatur animus: vtiq; lumen
est: vtrūq; donum dei est: vtrunq; gratia:
qz sicut ab illo in nobis est: vt similes esse
possimus flamme ignis contemplādo ce
lestia: ita z ab ipso vt possimus sustinere
pressuras: z ob amoꝝ veritatis passionē
subire. Ceteruz qz natura nostra in primo
vitiata parente: veluti de auro puro in au
ricalcum versa est: z ipse xp̄s pro similitu/
dine: z nos pro veritate carnis peccati in
camino tribulationis excoquendi sumus
vt possimus ad antiquam illam puritatē
redire. Sequitur.

T.21 ¶Et uox illius tanq̄ uox aqua
rum multarum.

¶Tanq̄ vox aquarum multarum vox
xp̄i est: qz sicut pluuie multe: sono multi/
plici concorditer sonant: ita cum tā mul
ta sint: diuine auctoritatis eloquia: tam
multi z tam semoti ab inuicem sacroꝝ
voluminum tractatores in quibus loqui
tur xp̄s: in vna tamē veritatis sententia:
z vno sermone charitatis: quod est consū
matio mādatoꝝ: cōueniunt. Sed z sicut
sonus inūdātis pluuie: aut impetus fluuio/
rum per alta precipitia ad loca humiliora
manētium: longius auditur: ita predica/
tio xp̄i audita est in finibus orbis terre: si
cut de sanctis predicatoribus per psalmi/
stam dicitur. In omnez terrā exiuit sonus ps.18.
eoꝝ: z in fines orbis terre verba eoꝝ.
Hec est illa pluuia voluntaria quam segre ps.67.
gauit deus hereditati sue: de qua in episto
la ad hebreos per apostolū dicitur. Terra Hebr.6.
sepe venientem super se bibens imbrem z
germinans herbam oportunam illis a q/
bus colitur: accipit benedictionem a deo:
proferens aūt spinas ac tribulos: reproba
est z maledicto pxia: cuiꝰ consumatio i cōbu
stiōe veniet. Terra sane q̄ accepta pluuia
pro herbis: profert spinas: maledicto est p
xima: qz qui xp̄i predicatiōe percepta: fru
ctuz iustitie proferre negligit: restat vt de
accepta verbi pluuia: grauius in fine iu/
dicetur. Sequitur.

¶Et habebat in dextera sua se/
ptem stellas: & de ore eius gla/ T.23
diꝰ ex utraq; pte acutus exibat.

¶De septem stellis in suo loco dicetur:
hoc est: cum de septez angelis tractare ce
perimus. Gladius vero acutus qui ex ore
xp̄i exibat: ipse est gladius spūs: quod est
verbum dei. Qui idcirco ex vtraq; par/
te acutus esse dicit: qz sicut de eo pie quo/
dāmodo cōqueritur scriptis iob. Justum z
impiū ipse consumit. Consumit enim iu/ Job.9.
stum ne de bono opere glorietur: z bonuz
quod opatus est: elevatus inaniter de iu/
stitia: perdat. Unde z per eundem dicit.
Propter superbiaz quasi leenam capies me
z conuersus mirabiliter me crucias: etiaz
sine causa. Consumit vero z impium: ne
perseueret in malo: z de clementia tempo
rali qua superbe ab vtit: ad eternum sup/
plicium rapiatur. Consumit autem illos

ex ea parte: qua: aut male viuunt: aut ma
le viuere possent: vt desināt in eis q̄ male
sunt: aut esse possent: z maneat in eis qō
dei est: rectitudo z veritas. Debēt quoq;
hoc ipm imitari doctores: z hi quibus re
giminis cura commissa est: dijudicantes
nō solum illos qui sterliter viuūt: verum
etiam illos quos de operibus bonis que
faciunt letari plusq̄ decet: aut presumere
deprehendūt: ne eis appetitus laudis sub
repat: z virtutem boni operis: gloriari in
1.cor.10 seipsis amittāt. Qui gloriatur (inquit) in
domino glorietur. Et hoc quare? quia nō
q̄ semetipsuz cōmēdat ille probatus est: sz
quem deus cōmendat. Sequitur.

T.23 ¶Et facies eius sicut sol lucet
in uirtute sua.

¶Unusquisq; nostrum in spē cognoscit
faciei. Ut ergo xp̄m iesum cuius nos mē/
bra sumus: vnigenitum dei filium esse nō
exo.34. dubites: faciem ipsius in solis considera
claritate. Non.n. sicut quondaz moysi ha
bere similitudinez lune xp̄i facies visa est:
sed potius similitudinē luminaris maio/
ps.10. ris: vt ille esse demonstretur: de quo dicit
psalmista. In sole posuit tabernaculū suuz
z ipse tanq̄ sponsus procedit de thalamo
suo. Hec est enim spēs quam ostendit in
Da.17 monte: cum inter moysen z helyam a tri
bus apostolis visus est. Et hoc quando?
Post dies inquit sex. Quare post sex dies?
Quia sextus ille dies: in quo iesus assum
ptis tribus discipulis ascendit in montē:
nō aliud designat q̄z sextum tēpus eccle/
sie: nec aliud splendor faciei: q̄z apertam z
manifestam notitiam scripturarum. Un/
de z in eodem mysterio sub sexto angelo
tuba canente: angelus vnus de celo descē
dere visus est qui faciem in modum solis
splendidam: z librum apertum in manu
sua perhibetur habere: nimirum qz euan
gelica veritas: tunc in modum solis con/
templantes illuminat cum is qui ex parte
1.cor.13 clausus fuerat liber ex integro aperitur: z
cum illum compleri incipit quod p apo/
stolum dicitur. Cum autez venerit quod
pfectū est: euacuabitur quod ex parte est.
Et illud. Euntes de claritate in claritatē
tanq̄z a dñi spū. Et bene in sexto die quo
tēpus sextum ecclesie sicut iaz diximus de
signatur: qz nimirum omnis pfectio in fi
ne certaminis exhibetur: sicut z per apo/
stolum dicitur Finis legis xp̄s ad salutez Ro.10
omni credenti. Et de charitate per psal/
mistam dicitur. Omnis consumationis ps.118.
vidi finē latum mandatum tuum nimis.
Unde z in hoc loco p missis alijs q̄ supra
scripta sunt vltima sunt de splendore vul
tus dñi mētio facta est: qz vz: post lucē mo
dicam que p mēbra sua terris effudit: siue
per eos qui operantur circa mundana ad
sustentationem: indigētium: z multas p
xp̄i nomine pressuras z incommoda pa/
tiuntur: qui z propter hoc in pedibus xp̄i
designati sunt: siue p eos qui quasi: oculi
xp̄i: lumina celestia cōtem plant: id quod
ad se proprie z quasi spāliter spectat: ipse p
semetipsum indicat: cum complet in no/
bis illud qō p prophetā pollicetur dicēs.
Ecce ego ipse requiram oues meas. Qua
si enim p alios pascuntur oues: cuz ad do
cendas subditoꝝ ecclesias: pastores in po/
pulis eligunt. Cum autē veritatē euange
licam clarificat p spūm suum ad complē/
dā prophetiā qua dī. Post dies illos da/
bo legē meā in visceribus eoꝝ z in corde
eoꝝ scribam eam: z ero eis in deuz: z ipsi
erunt mihi in populum: z non docebit:
vltra vir proximum suum: z vir fratrem
suum dicens: cognosce dominum. Om/
nes eniz cognoscent me a minimo eorum
vsqz ad maximum. Quasi iaz non p alios
dōs: sed ipse per semetipsuz requiret oues Ez.34
suas: z visitat revera illas sicut visitat pa/
stor gregez suū in die quando fuerit in me
dio ouium suarum dissipatarum. Et quia Hier.3
mirabilis est deus in sanctis suis: z longe
mirabilior in maiestate sua: necesse est vt
semetipsum deijciat: qui videre tantam
gloriam extimatur dignus: quia nimiruz
terrena altitudo confunditur: cum celsi/
tudo celestium aperitur: vnde z mox
subditur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Et cecidi ad pedes eius tanquam mortuus.

¶Quare cecidit tanq̃ mortuus? Quia qui primũq̃ ista ꝓspiceret: stare se in iustitie culmine: quasi Christi discipulus ⁊ dilectus pre ceteris presumebat: vbi diuie claritatis luce: ⁊ iustitie splendore pfusus est: quicqd sibi de se ipso complacuerat: despexit: vnde ⁊ quasi mortuus ad pedes domini cecidisse dicitur: q̃ nunquaz melius tenebras suas mens humana dijudicat q̃z cum diuine sapientie lucez. ⁊ iustitie (que de celo est) veritatem agnoscit. Unde ⁊ beatus Job qui ꝓtra iudicem deum': tam multa ex psona temptatoꝝ obiecerat: audita voce domini obmutescit ⁊ dicit: Auditu auris audiui te: nunc oculus meus videt te. Idcirco ipse me reprehẽdo ⁊ ego penitentiam in fauilla: ⁊ cinere: Sicut ergo beatus Job primũq̃ audiret vocem domini: tanq̃ habens aliqd iusti: in rigore pertinacie sue stare fortiter videbatur: vbi autem audiuit vocem domini: ꝓclusus ⁊ deuictus est a domino in responsione desecit: ita hij qui ignorant nunc equitatez iudicij: ⁊ ob hoc aduersus illud seu voce: seu aio ꝓqueruntur. In illa die que nota est domino: ꝓsumdentur ⁊ decident: in illa inquam die que erit inter flagella ⁊ otium: velut inter mortuos ⁊ viuẽtes: inter tristitiam passionis: ⁊ ꝓsolationis letitiaz: Tempus deniq̃ flagelloꝝ Job cursum significat scõi status: tempus ꝓsolationis: tempus tertij: qđ completis diebus laboriosis erit in otio: ⁊ quiete: Qđ autem inter vtrũq̃ tempus vocem domini audire meruit: ⁊ iustitiam occultoꝝ iudicioꝝ agnouit: ad illam veri solis claritatem referendum est: que in die sexto: vt iam dixi tribus apostolis glorioſe illuxit: Cadit ergo quasi mortuus ad pedes Christi ꝓtemplatoꝝ celestium cum agnito veritatis ture deuictus a lumine primescit: aliaduertens q̃z prauum fuerit ⁊ impium voluisse ante tẽpus occulta iudicia penetrare. Cur ſ.oipotens deus qui iustus ⁊ pius est: tot plerũq̃ calamitatibus innocẽtes affligat: ⁊ non potius fide integra tenuisse: nõ posse omno deum facere nisi qđ iustum est: nec voluisse electos suos absq̃ cã iudicij subire discipline: reprobos autez de quibus deo cure non est: sua culpa perire: Scriptũ est enim in libro psalmoꝝ: Uniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas: Et itez. Misericordia ⁊ veritas obuiauerunt sibi: iustitia ⁊ pax obsculate sunt: Et rursum. Misericordia ⁊ veritas precedent faciem tuam: Faciem quippe domini misericordia veritasq̃ precedũt: q̃z hijs duabus virtutibus exercet deus oipotens genus humanum priusq̃ eius facies reueletur: sicut ⁊ alibi scriptum est: Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui aduersus deum iniquitatem: q̃z neq̃ ab oriente neq̃ ab occidente: neq̃ a desertis montibus: quoniam deus iudex est: Hunc humiliat: ⁊ hunc exaltat: q̃z calix in manu dñi: vini meri plenus est mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc: verũtamen fex eius nõ est exinanita bibent oẽs peccatores terre. Aut enim erigunt homines cornu: opponentes illi ab oriente: ꝓquerentes se de iudicio ⁊ dicentes. Quare deus oipotens tam districta exercuit iudicia in exordio temporum: vt mox peccantes angelos supplicio mãciparet eterno: ⁊ originale seculuz cecitati addictum terribili castigaret iudicio: Aut ab occidẽte. Cur circa finem seculi gentium vorazinem contra fideles populos inundare pmittat: Aut etiam a desertis mõtibus: Cur tot millia hoium in cecitate relinquat? Loquunt ergo hoies iniq̃tatem aduersus deum nesciẽtes egtatem iudicij: Uidelz q̃ neq̃ ab oriẽte: neq̃ ab occidẽte: neq̃ a desertis montibus arguẽdus sit deus: pro eo. Uidelz: q̃ iudex est: ⁊ siue illum humiliet: siue exaltet: siue calicem vini propinet iustis: aut fecis sentẽtia mulctet iustos: nullo id facit imanitatis: aut furoris mecdio: sed aut iusti zeli vltione: aut eruditione iustitie: Aut enim flagellat filios vt saluti restituat: aut iuste puniturus est impios qui iniuste nunc fi-

Job. 42.

Matt. 17.

lios ꝓsequuntur: Facit enim iudiciuz in iuriã patientibus: Nec ergo ⁊ fictã iudicia q̃z iusta fuerint ⁊ sint ⁊ futura sint: aliaduertẽs ꝓlatoꝝ celestiũ: a rigore querimonie sue tremefactus succũbit: ⁊ ibi expisse cadere dr vbi magis in iudicio mouebat. Inde enim pedes dñi q̃ inferiores sunt in corpore: ab hijs quoq̃ q altius euolãt: honore maxio ꝓdigni sunt. Tñ maiora ꝑ xpi noie supplicia ꝓtulerunt. Qualis.n. pars corporis btõ Stephano attributa est nisi pedũ: q̃ ipse cũ sodalibus suis ministrare mẽsis deputatus est? ⁊ tñ q̃ cito cucurrit ⁊ precucurrit ad penã: primus inter ceteros inuenit in gloa. Cõsiderãt qui in pace sunt illoꝝ venerãda sibi supplicia: ⁊ indignos se iudicãtes: nõ dico corona: q̃z vita eisdẽ sanctis martyribus semetipsos ꝓsternũt: si quo mõ ꝑ illoꝝ merita ꝓseq̃ mereãtur salutez. Uez is q̃ ait Petro. Sequere me: de Joãne aũt nõ sic: sed sic eũ volo manere donec veniã: abundãtiam bonitatis sue in eos quos Joãnes ipse designat: patefacit cũ eũdem dilectũ discipulũ dextera sua tangit ⁊ ne timere debeat adhortatur illum: Nam sequitur.

3. art. 6. Beat? Stephanus.

Joã. 21.

T.25 ¶Et posuit sup me dexteram suam dicens. Noli timere. Ego sum primus & nouissimus. & fui mortuus & ecce sum uiuens in sæcula sæculorum.

Joã. 14

¶Tale est enim ac si diceret. Mõ turbet cor tuũ neq̃ formidet: in regno pris mei mãsiones multe sunt. Ego qui preparaui martyribus locũ pacis: nubilominus ⁊ virginibus mãsionẽ paraui: ⁊ q dedi illis coronas de passiõe purpureas: vobis quoq̃ cõpẽsaui cãdidas de nigi ⁊ ꝓtinuo castitatis triũpho: Illos q̃si milites sinistra mea tãgere voluit: vt mortẽ quam ꝑ illis sustinui: ipsi quoq̃ ꝑ seruis suis ponẽdo alas suas (vt eos lucrifaceret) paterent. Uos q̃ fi dilectos filios ⁊ cam rarios aule celestis ꝓtristare nolẽs: nõ sinistra: q̃z dextera tãgo: ⁊ quo arctiores iter amicos reputoꝝ eo vobis archana sacramẽta cõmitto. Jã enim nõ dicã vos puos: sz amicos meos nec qcq̃ vobis vt subditis molestie passiõis ipono: q̃z pia q̃cũq̃ audiui a pre meo nota feci vobis: ⁊ qz scio electoꝝ aios pre iustitie egtate moueri: cũ illis blãdiora: quibꝰ illoꝝ ꝓseruis tusserat: pollicef: cãm egtatis eo ipso manifestat: quo dicit. Ego sum primus ⁊ nouissimus: ⁊ fui mortuus: ⁊ ecce sum viuẽs: Quid est: ego sum primus ⁊ nouissimus: nisi id qđ ꝓsequẽter adiũgit. Et fui mortuus ⁊ ecce sum viuẽs: Tale est.n. ac si diceret: Primus ordo martyꝝ est: nouissimus virginuz: Ego aũt vbiq̃ totus. Ego ibi opatus sum. Ego hic requiesco: ⁊ idcirco vos de re ista sollicitari non expedit: qz q vobis in hoc vltio tpe gratis pacẽ ipartiri disposui: ipse preliari militie patiẽtiã oedi: vt triumphare de hostibus potuissent. Nõ ergo põt vobis aliqd imꝓperari a martyribus meis: qui optime dicerunt ⁊ retinent: nihil se quod non acceperunt habere: vel ipsi potuisse: Qđ ergo. Ego feci: vel facio: magnum in se continet sacramentum: Doctus sui ad hoam: sed modo viuo: vt qui mori dignatus sum ꝓ impijs: habeam socios passionis: ⁊ qui viuo in eternum: habeaz qui ꝓ tempore teneant sacramentum vite: vt ⁊ ipsi pariter viuant cuz eis: qui ꝓ meo nomine passi sunt. Et illos quidem propter me: qui maiorem prestiti de passione occasionem letitie: istos propter viuificantem spiritum sanctum qui non assumpsit humani corporis lumum: nec aliquid huiusmodi: in quo tristitiam perferat passionis. Propter illos itaq̃ qui passi sunt quadraginta dieꝝ numerus sacrum diem diuine passionis ꝓcurrit. Propter istos q i otio sequuturi sũt: sequunt i solẽni gaudio alij. 40. dies: haud dubiũ q̃ i memoriã illoꝝ. 40. dieꝝ pbuit seipz dñs discipulis suis viuũ appẽs eis fręnter: ⁊ loqns de reg dei: Et qz dies ipos. 40. ebdõada vna q̃ intitulat gnãgesime: i q̃licũq̃ afflictiõe p cedit: ita vt ab exordio ipsi°: vsq̃z ad sabbz vigilie pasche. 49. dies i afflictiõe decurrãt.

Joã. 15.

Act. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sequuntur etiam ascensionem dominicam decem dies: vt a die sctō paschе vsq; ad vigiliam penthecostes: ieiusdē numeri dies in alacritate pertranseāt. Si ergo in passione xp̄i persecutio martyrum: in resurrectione vero ipsius felicitas viuentiū xp̄o designata est: liquet ad qd dixerit dominus Iesus discipulo quē diligebat: noli timere: ego sum primus ⁊ nouissimus: ⁊ fui mortuus ⁊ ecce sum viuens. operans: vz: pro tempore hec ⁊ illa: nō minus cuz nouissimis q̄z cuz primis: vt sit dominus mortuorum ⁊ viuoz reddens vnicuiq; secūdū opera sua. Nec illud moueat q; in oculis xp̄i cōtemplatores veri luminis diximus designari quasi non sit equa similitudo q; hoc ipsuz designari dicimus in ioannez: q; aliud est quod aliquibus datur secundum partē: aliud quod multis cōceditur secundum totum: maxime cum nōnulli virgines volentes notam facere huic mundo veritatem quaz mentis oculis contēplari meruerunt: etiam per laborem martyrij sequentes xp̄m: ei vt dicantur eius oculi incozporari arctius studuerunt: quod tamē bonum non parum dissimile est ab eo quod concessum est beato ioanni de quo dictuz est vicario xp̄i. Sic eum volo manere donec veniaz. Sequif.

Jo.21.

E.26 ¶ Et habeo claues mortis & inferni.

¶ Claues mortis ⁊ inferni quas se dominus xp̄s habere dicit: iura sunt hostis antiqui q̄ habuit in humano genere ab initio mundi: hoc est ex eo tempore quo per seminam quam seduxit: vt vsurparet vetitum adam primuz parentē superauit in paradiso: ⁊ superatum morti fecit obnoxium: ⁊ tandem rapuit in infernum. Intantum enim preualuit potestas ipsius: vt vix esset aliquis in humano genere cui liceret non ingredi portas iferi: nullus cui liceret egredi: ex quo semel contingeret introire. Quādiu ergo claues istas diabolus qui totius est pater pditionis ⁊ damnationis habebat: indifferēter rapiebat filios adam dānans impios ⁊ accusans electos. Ex quo aūt auiditate malitie sue occidit saluatorē mundi: in quo de suo nihil inuenit: amisit protinus perdendi iura iudex iniquus: ⁊ data sunt xp̄o qui ⁊ vicit eū: ita vt nō liceat ei deuozare quos vult: sz quos ei iudex egssimus iusto suo iudicio deuozare pmittit. Unde ⁊ p prophetam dicitur. In tempore illo non dicetur.

Osc.3.

Dic.31. ⁊ ezc.18

Patres comederunt vuas acerbas: ⁊ dentes filiozum obstupescūt: sed qui comederit vuam acerbaz obstupescunt dentes illius. Hoc ergo mō xp̄s iesus claues mortis ⁊ inferni habere dicitur non vt apiantur ianue mortis ad deglutiendos innoxios: sed vt clause permaneant annis multis: sicut in sexta parte libri huius de auctore mortis scriptum est. Vidi angelum descendentem de celo habentem clauem abyssi ⁊ cathenam magnam in manu sua ⁊ apprehendit draconē serpentē antiquū: qui est diabolus ⁊ sathanas: ⁊ ligauit euz. Et paulo post. Et misit eum in abyssum ⁊ clausit ⁊ signauit sup illū. Et q; duo magni psecutores cū suis exercitib⁹ erāt futuri: quoz vnus vocatur moz: alius infernus qui maximam iustoz cedez facturi erāt in tēporibus suis quos oportet pari modo incarcerari ⁊ tradi sexto tēpore in stagnum ignis: tēpore. s. quo pater mēdacij incarcerandus est: nō inconuenienter ad tēpus illius victorie referri pōt sermo iste domini dicentis. Habeo claues mortis ⁊ inferni: q; ⁊ alterius os claudet ne ptinere possit: ⁊ alterius ne deglutiat intersectos: data vndiq; pace fidelibus p circuitum: ⁊ subiectis aduersarijs iudeoz ⁊ gētium sceptro xp̄i: quē oportet dominari ⁊ regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. Tale est ergo: ac si diceretur. Quia iam pactum est tempus plij: ⁊ completus est numeros coruz q me assumpta cruce secuturi erant: ⁊ gloria martyrij coronandi: clause sunt amodo ⁊ signate porte inferi: mihiq; tradite sunt claues potestatis eorum: vt nō liceat amplius diabolo ⁊ mēbris eius egredi ad

Ap.20

Ps.105ª

faciendum

faciendum preliuz cum electis meis vsq; ad tempus statutum: ideoq; non opz vos sollicitos esse de pena mortis: sz potius letari de fruitione regni: q; iam nō in morte carnis seruietis mihi: qđ est offerre deo sacrificium pro peccato: sz in vita iustitie: qđ est mihi suauе ⁊ per oīa gratissimum holocaustum. Et hec qdem apta satis. Sed q; sit. Habeo claues: ⁊ non potius obstruse sint: aut obserate muris porte mortis ⁊ inferni: indicat futuz esse tp̄s: in quo iusto oipotentis dei iudicio: portas easdem oporteat aperiri. hoc est: cum post tēpus sabbati initiatum qdem a passione dn̄i: sz confirmatum populo sanctoz a ruina illius regis septimi qui scriptus est in volumine isto: qđ vz sabbatum designatum est in annis mille ḡbus soli sancti dei regnare cum xp̄o: pmissi sunt: soluetur itez sathanas ō carcere suo: ⁊ exibit ⁊ seducet gentes que sunt sup quattuoz angulos terre: gog ⁊ magog. Non ergo pertinet ad eos quos designat dilectus xp̄i Joānes sollicitari de labore certaminis: sed de dono ptemplationis qđ acceperunt ab ipso: vt scribāt que viderunt: ⁊ que sunt ⁊ que opz fieri post hec. Pro eo enim q; beato Joāni: vel potius illi ordini qui significat per ipsum: cōcessuz est: vt iam diximus incipere ab exordio sēcli status: ⁊ manere vsq; ad finem tertij: non inconuenienter intuitus eius ad vtrūq; istoz statuum: dn̄o largiente dirigitur: vt scribat vniuersa que vidit: tam. s. ea que tunc erant q̄z que futura erant. i. tam ptinentia ad sēcm statum: q̄z ptinentia ad tertium ⁊ etiam ad supnam patriam: ⁊ ad vitam futuram. Talia enim sancto Joāni scribere sunt commissa: qualia nec Petro apostoloz principi: cui dictum est a dn̄o. Sequere me: nec alicui apostoloz duodecim qui xp̄m in passione sequuti sunt. Sz ⁊ hoc nō a principio: sed postq̄z omnes fratres dormierunt in dn̄o. Magnuz est hoc misterium: ⁊ diligēti sepe sepius scrutatione pēsandum. Nam iustus ⁊ pius dn̄s: q; sapiētia est: nihil preter ordinem sapientie facit: sed sicut scriptum est. Dia in sapien-

Apo.17

Joā.21.

Ps.103.

tia fecisti dn̄e: repleta est terra possessione tua. Ut enim in prefatione huius operis iam dixisse me recolo. Assotiauit simul in vnuz. Aaron ⁊ Moysen: vt essent fratres carne ⁊ fide: sed hoz primus manifeste occubuit: sēds nesciente populoz medio factus est: Associauit in misterijs Helysabeth ⁊ Mariam: sed haz prima cōi morte defecisse credit: de sanctissimo vero corpore genitricis dei: qđ actum sit: vsq; hodie ignoraf: ⁊ apud multos qui misterij causam nesciunt in admiratione ꝓsistunt: Associauit nihilominus Petruz ⁊ Joānem: sz Petrus senioz manifeste occubuit: Joānes in sepulchz suum viuus descēdēs: qđ de eo postea factum sit: magnam posteris suis hesitationem reliquit: Cum igit priores istoruz manifeste in typo xp̄i occubuisse ꝓstiterit: iuniores vero in typo viuētis spiritus: ac si nō decesserint: disparuerint: siue pro eo q; littera occidit: spiritus autez viuificat: siue q; in spiritu sancto: vita nobis ppetua pmissa est: dicēte apostolo. Si spiritus eius qui suscitauit Jesum a mortuis habitat in vobis: qui suscitauit Jesuz Christum a mortuis: viuificabit ⁊ mortalia corpora vestra: pp inhabitantem spiritum eius in vobis: siue q; xp̄s pro humano genere in humana carne quam assumpsit: mortuus est: spiritus vero sanctus nec assumpsit in quo mori possz: nec mori potuit dum nō assumpsit: q̄z apte illi discipulo qui ordinem iuniorem designat: dictum sit: Moli timere ego sum primus ⁊ nouissimus: ⁊ fui mortuus ⁊ ecce sum viuēs in secula seculoz: ⁊ habeo claues mortis ⁊ inferni: Dis qui hoc pensare sufficit ꝓuidenter agnoscet: Et q; eam ipsam relationem hz in hoc loco Joānes ad xp̄m: siue etiam in illo loco vbi ei ab eodez dn̄o pendente in cruce de matre virgine dictū est: Ecce mater tua: Et ipse vz succederet sibi in filiali obsequio: qui pre ceteris amabat: ab ipso: quam hz ad Petrum in plerisq; misterijs: liquet q; in xp̄o Jesu prece dēs electoz exercitus: in Joāne ille qui sequuturus est: designat: in xp̄o. s. qui p act

Ro.8. 2.cor.3.

Joā.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uam ꝛ laboriosaz vitam tpe.scõi status coronant martyrio:in Joãne qui ꝓemplando celestia:sub tpe tertij in pace quiescent: quatenus estatem futuri seculi quam expectãt filij regni:nõ solum rosaꝝ decozi:sed ꝛ pulchritudo liliorꝝ ꝓueniat:Uerũtamen qz nunqz Petrus in officio apostolatus fuit sine Joãne:Joãnes vero fuit sine Petro:ꝛ longo post eum tpe in hac vita permãsit:fig dem Petrus primo p passionis prelium ex hac vita migrauit:utquet qz status iste scõs nõ soluz sanctoꝝ martyꝝ multitudinem nimiam:verumetiam ꝛ sacroꝝ
Apo. 7 virginum turbam exhibuit infinitam. Ut enim in scõa parte libi:cẽtumquadraginta quattuor millia martyꝝ signata esse memorauit:ita in ẽrta parte centũquadraginta ẽttuor millia virginum visa sunt super
Ap.14 mõtem syon:de qbus ꝛ dr. Uidi supra mõte syon agnũ stãte:ꝛ cũ eo cẽtũ ꝙdraginta ẽttuor millia:habentes nomen eius ꝛ nomen pris eius scriptum in frontibus suis. Et post pauca. Hij sunt qui cum mulieribus nõ sunt cõinquinati: virgines.n.sunt. Hij sequunt agnum quocũqz ierit:qz igit ꝓstat modis oibus:q duo ordines itã necessarij sunt ei qui fecit illos:presertim cuz in primo eoꝝ:clara sit ꝛ manifesta similitudo filij:sicut in scõo spiritus sanctꝰ:nõ est qõ timere debeat ordo iste:quem designat Joãnes:in eo q̃ immunis est a verbere passionis:qz nõ accidit ex impfectione sua:vt xpero esse videat a corona martyrij:ꝛ de voluntate supni arbitri:qui opaꝝ ꝛ disponit oia ſm ꝓfectũ voluntatis sue. Qui enꝝ dedit martyribus vt possent prevalere in fide:ipse largitus est confessoribus:vt possint archanoꝝ dei intelligere veritatez:Et qz nõ modo presentia que presto sunt: verũetiam preterita ꝛ futura per ea que scripta sunt intellecta conspiciunt:Et qm itaq; tenẽt impẽdere:quantum vt plerius suus impẽdat ab eo qui talenta distribuit: abundãter accepit:recte in pona Joãnis: eisdem veritatis ꝓemplatoribus dicitur.

L.17 ¶ Scribe ergo quæ uidisti & quæ sunt & quæ oportet fieri post hæc.

¶ Tale est enim ac'si diceret:Cum ꝓpter duas virtutes precipuas sine qbus regnũ dei obtineri negt:humilitatis:vz seruitutem:ꝛ libertatem amoris:duo iusserꝝ ordines necessarij sunt:nõ est tuum animodo qui ptines ad scõm ꝓturbari de pena ad inferẽdum spiritum seruitutis:itez in timore:sed magis descriptione glorie que tibi ostensa est ad psuadendum amorem:qz tps erit ammodo amoris ꝛ gaudij:in quo
Joãn. psecta charitas foras mittit timorez. Scribenda sunt autẽ verba dei ꝛ in libro signãda nõ taz attramẽto ꝛ calamo in pellibus corpoꝝ mortuoꝝ:qz stilo lingue humane in cordibus viuẽtium aiaꝝ:vt duz ea que transierunt ꝛ que sunt ꝛ que futura sunt: sentiũt in presentis seculi amore tepescãt: tãtoqz in suo ordine vnusqsq; ꝓficiat:qz to singuloꝝ merita manifesta cernuntur:Uidit sane in spiritu beatus Joãnes que gesta fuerãt ante se in testõ veteri: vidit que facta sunt:in tẽpore suo:ꝛ vidit que futura erãt vsqz ad consumationem seculi. Uidit vtiqz apud veteres libruz signatum:vidit in diebus suis agnum occisum: ꝛ leonem resurgẽtez a mortuis:ꝛ scripsit illud in cordibus humanis: qñ hoc ipsum qõ videre ꝓcessus erat subiectis sibi ecclesijs predicare curauit:Uidit ẽt ꝛ scripsit soluenda esse
Ba.89 signacula in tpibus septem:ꝛ ea que in eisdem signaculis sub cortice littere velabantur:que etiam sicut dictum est ei:cito erãt ꝓficiẽda:Qz mille anni ante oculos tuos tanqz dies externa que preterijt: Eodem modo ꝓemplatores spirituales vidẽt spiritualibus oculis que completa sunt in ecclesia dei ab aduentu dñi vsqz ad presens: vidẽt ꝛ que presentia ꝛ que futura sunt: ꝛ profecto tenent scribere ea lingue calamo in cordibus auditoꝝ: vt nõ moriantur homines in peccatis suis:sed magis conuertantur ꝛ viuant: Sequitur.

L.18 ¶ Sacramentum septem stellarum quas uidisti in dextera mea & septem candelabra aurea: Septem stellæ. angeli sunt septem ecclesiarum: & candelabra septem: septẽ ecclesiæ sunt.

¶ Qõ dicitur in hoc loco de expositione stellaꝝ:non est allegoricus sermo:sz velut introductio quedam eloquij mystici:ꝛ q̃si explanatio visionis:allegorici sermonis veritatis integritatem in occultis habentis. Sic Pharaonis somnia interpretatus
Gt.41. Joseph:dixit septem spicas tenues ꝛ septẽ vaccas macilẽtas:fore septem annos steriles ꝓsumptuos septem annos sterilitatis: in qua tñ interpretatione finis allegorici intellectus extimãdus non est:qn potius ipsum allegoricuz esse:q taliter somniũ regis explicauit Joseph: Septem nãqz anni primi:septem in hoc opere:notata secula hebreoꝝ designãt:in qbus vz septem seculis:septem sigilla libri ꝓsumata sunt: ꝛ sacroꝝ grana verboꝝ in aceruis collecta: Septem vo anni steriles: septem ecclesiastica tpa: qbus ꝛ singule partes huius libri deputate sunt: excepto q sexta pars duo simul comprehẽdit in vno. Dico.s. q septima pars a lege ista secluſa est: ꝛ ipsa sola: sex partibus istis: ac si Rachel Lye veluti ex equo respondeat: In septez itaq; tpibus istis:apta sunt sacra horrea librorꝝ ꝓpheticoꝝ ꝛ occultato diu verbi tritico:corda esuriẽtium populoꝝ replẽtur: quousq; ptranseant dies famis: ꝛ optata cunctis populis:pristina relaxẽt vbertas: Qõ autez Joseph somnia resecat ꝛ victualia partiẽdo largit:quem alium:qz ꝓemplãtium ordinem designare credẽdus est: qui ligata dissoluit:ꝛ per eum qui se inhabitat spiritum sanctum:qnimmo spiritus sanctus per ipsos aiabus esuriẽtibus ꝛ afflictis spiritualia diuidit alimẽta? Sic ꝛ in hoc loco sacramẽtum stellaꝝ ꝛ cãdelabroꝝ aureoꝝ nõ ita sicut dr simpliciter obscuradum est: vt in septem illis epis ꝛ ecclesijs suis ꝓsumatuz qs extimet liberame-

rum quas uidisti in dextera mea & septem candelabra aurea: Septem stellæ. angeli sunt septem ecclesiarum: & candelabra septem: septẽ ecclesiæ sunt.

¶ Qõ dicitur in hoc loco de expositione stellaꝝ:non est allegoricus sermo:sz velut introductio quedam eloquij mystici:ꝛ q̃si explanatio visionis:allegorici sermonis veritatis integritatem in occultis habentis. Sic Pharaonis somnia interpretatus
Gt.41. Joseph:dixit septem spicas tenues ꝛ septẽ vaccas macilẽtas:fore septem annos steriles ꝓsumptuos septem annos sterilitatis: in qua tñ interpretatione finis allegorici intellectus extimãdus non est:qn potius ipsum allegoricuz esse:q taliter somniũ regis explicauit Joseph: Septem nãqz anni primi:septem in hoc opere:notata secula hebreoꝝ designãt:in qbus vz septem seculis:septem sigilla libri ꝓsumata sunt: ꝛ sacroꝝ grana verboꝝ in aceruis collecta: Septem vo anni steriles: septem ecclesiastica tpa: qbus ꝛ singule partes huius libri deputate sunt: excepto q sexta pars duo simul comprehẽdit in vno. Dico.s. q septima pars a lege ista secluſa est: ꝛ ipsa sola: sex partibus istis: ac si Rachel Lye veluti ex equo respondeat: In septez itaq; tpibus istis:apta sunt sacra horrea librorꝝ ꝓpheticoꝝ ꝛ occultato diu verbi tritico:corda esuriẽtium populoꝝ replẽtur: quousq; ptranseant dies famis: ꝛ optata cunctis populis:pristina relaxẽt vbertas: Qõ autez Joseph somnia resecat ꝛ victualia partiẽdo largit:quem alium:qz ꝓemplãtium ordinem designare credẽdus est: qui ligata dissoluit:ꝛ per eum qui se inhabitat spiritum sanctum:qnimmo spiritus sanctus per ipsos aiabus esuriẽtibus ꝛ afflictis spiritualia diuidit alimẽta? Sic ꝛ in hoc loco sacramẽtum stellaꝝ ꝛ cãdelabroꝝ aureoꝝ nõ ita sicut dr simpliciter obscuradum est: vt in septem illis epis ꝛ ecclesijs suis ꝓsumatuz qs extimet liberamẽruz:sed potius in illis ordinibus qui in eisdem epis quos ꝛ angelos noiat ꝛ in ecclesijs eoꝝ designati sunt. Cur aũt in dextera sua xps septem stellas habere dr: illud tanse est:qõ supra cum de dextera xpi posita sup Joanne ageremus:digessimus:nimiꝝ qz sicut ad prelatos quoꝝ ecclesiaꝝ pertinẽtes ad Petrum respicit pars sinistra: ita septem ecclesiaꝝ presules ptinentes ad Joannem:ad dexteram stare visi sunt:Et hoc quare?qz ꝛ xps Jesus sinistraz sibi partem humillima benignitatis sue dispensatione preripuit ad prebendum.s.humano generi: vere ac sincerissime humilitatis exemplum:ꝛ donuz libertatis ꝛ gratie in quo nos opz fieri liberos spiritu sancto attribuẽdum fore:multis ꝛ lucidissimis demõstrauit inditijs:nõ qy minus liberet filius:(qõ absit a cordibus electoꝝ:) cũ ipse
Jo.8. dicat. Si filius vos liberauerit:vere liberi eritis:sed qz idem spiritus quo liberi facti sumus:amor est patris ꝛ filij quo ꝛ diligũt nos:ꝛ ideo qz diligunt:libertatem donant
Ga.4. Ro.8. sicut p aplm dr. Misit deus spirituz filij sui in corda nostra clamãtem: Abba pater. Et iterum. Non accepistis spiritum serui
Phil. 2. tutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater.

¶ Hac in re notari aliqd expedit dignuz memoria ꝛ relatu: Uz qy filius dei qui ꝓpria dr sapientia: formam serui assumpsit in qua sustineret lassitudinem ꝛ laborem: spiritus vero sanctus qui vocatur Dei charitas: non assumpsit: quia ꝛ nos in addiscenda sapientia angustamur: affligimur ꝛ laboramus: in amando vero quem amare libet: nullas afflictionis sustinemus angustias: Decebat ergo bonitatem Dei ibi collaborare nobis:vbi nos laboramus: vt per eius liberati laborem possemus ꝛ ipsi tandem ad libertatem venire: Et quia quinque sunt vt iam diximus corporis sensus in quibus:se moz talis homo ad studium actionis exercet: septez vo dona spiritus qbus hõ interior efficit spiritalis: merito qnqz principales

ecclesie:de qbus circa egressuz libri huius mẽtionem fecimus:vnigenito dei filio attribuende sunt. Septem vo de qbus hic agit:spiritui sancto:q; t verbum patris incarnari dignatus est:vt per quiqz opa sua nos a corruptione primi parẽtis emundãdo sanaret.t spiritus sancti:non in carne: sed in igne aduenies:septez donoz munere coelestiu electoz suoz infundẽdo repleret. Querit aligs vt dicamus:que sũt quinqz opera xpi:querat hoc a scriptoribus euangely t precipue a sancto Luca qui oia seriatim:vt ipse asserit psequutus est:t q post qz descripsit euangelium xpi Jesu:eidem euangelio actus apostoloz in psumatione compegit. Primum opus xpi:natiuitas fuit xõm:passio tertium:resurrectio:quartum ascensio: Sane qntum opus:ipsa est ostensio linguaz:t missio spiritus sancti: nimiz q; ad hoc ita missus est a filio:vt ei testimonium perhiberet t oẽs honorificaret filium sicut honorificant patrem. Hijs enim:vt iaz dixi:qnqz operibus:quattuor libri euangelioz xpi t liber actuuz apostoloz:ascribẽdi sunt:pro eo q; in populo illo qui dicebaꝫ circuncisio:qnqz ista opera visibiliter sunt completa: siue natiuitas: qua natus est:siue passio qua passus est:siue resurrectio qua resurrexit ex mortuis: siue ascẽsio eius in celum:siue aduẽtus spiritus sancti missi a filio in linguis igneis sicut ante pmiserat:nimiz q; vt ait beatus

Quinqz opera xpi.

Grego. Papa Gregorius. Magnaz hz lingua affinitatez cum verbo: Ideo enim in linguis igneis demõstratus est:vt spiritum se esse veritatis ostẽderet:eius.s.a quo mittebaꝫ. Et q; nihil aliud annũciabat qz qd a xpo acceperat verbo patris:qui cum euz pmitteret apostolis dicens: Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis:qui a patre pcedit:protinus adiecit t ait: Ille me clarificabit:q; de meo accipiet t annunciabit vobis: Nõ ergo solum quattuor opa que specialia sunt: t quattuor aialibus puenire noscunt sc ão statui qui specialius puenit xpo:ascribẽda sunt: Verumetiam t aduẽtus iste spiritus

Joã.15.

Joã.16.

sancti:qui t letificat ciuitatẽ dei: Per hoc q; in specie linguaz ostensus t in noie filij missus est:precipuum cum eos disertos ad predicãdum fecerit t ad loquẽduz acutos: qõ totum pprietati verbi ascribẽdum est: sicut proprietati spiritus spirare vbi vult: etiam sine auditu aurium:t visione oculorum:animo eo pfectius:quo magis visus abest oculis t auribus auditus. Verumq; vnus deus sunt filius t spiritus sanctus: nec filius sine spiritu sancto: nec spiritus sanctus sine filio:sicut nec pater sine eis aliqd operat. Et tñ q; vere tres sunt.aliqua eoz que operant simul:habẽt potius imaginem patris:aliqua filij:aliq spiritus sancti:t nõ nulla specialius attribuuntur patri:sicut potẽtia:timor t fides:nõ nulla filio:vt humilitas:veritas:t sapientia:non nulla spiritui sancto:vt charitas:gaudiũ: t libertas: Quz singula hoz triuz sint t oia pariter singuloz: Miro itaq; modo actuz est vt spiritus sanctus appareret in liguis docturus que nõ nouerant apostolos xpi: vt se ostenderet esse spiritus xpi:qui t pp hoc dictus est spiritus vitatis: q; veritas xps qui vt ad se ptinere opus magisterij demõstraret:insonãs electos suos ad custodiam humilitatis:post ea que de patre predixerat:de seipso psequẽter adiunxit dicẽs: Nec vocemini magistri:q; magister vester vnus est xps. Proprietas itaq; predicãdi:verbi est incarnati:cui tñ spiritus sanctus assistit:tanqz is qui cuz eo missus est celitus ab vno patre:vt perhibeat testimonium veritati:quz pprietas spiritus sancti silentium magis expetat qz sermonez: t nequaqz vociferando ingerat:sed silẽdo inspiret:Quis enim nesciat clericis collatum esse de iure predicationis officiuz:qd ptinet ad secũdã lyaz:monachis aũt quiete silentium qd spectat ad decorem Rachelis? Satis est longe a domesticis fidei: qui nesciat spiritualia munera absq; tranquillitate silẽtij pfecte ab aligbus possideri nõ posse:Quis enim inter verboz strepitus saltez vel per modicas litteras distare potest?sparso circa plurima intellectu?

Inde

Inde est q; beatus ioãnes tunc secreta libri huius contemplari meruit cum elongatus a turbarum strepitu in loco solitario relegatus erat vt doceret eos qui spirituales sunt t spiritaliũ donoz vbera degustare peroptãt:oportere elongari a frequẽtia populoz:vt tanto deo per silẽtiũ victionis fiant:quãto longius a mũdanis curis fugientes discedũt. Et quidem circa illos quinqz sensus qui exteriores sunt:humanum magisterium necessariuz est:siue vt exerceat quis illos in operibus bonis: siue vt abstinere studeant vigilãter a malis:q; sicut non parui laboris est: ita nec spernẽdi muneris occasionẽ largitur. Circa illa vero septẽ dona:quibus septẽ spũs libri huius cõuenire noscunt:non taz humane lingue industria:qz gratia spũs sancti:necessaria est:qui cum sit inuisibilis t simplex substãtia:ammoto vndiqz vocis strepitu:absqz alicuius difficultatis obiectu:vbi ipse vult inuisibiliter spirat: t sine humane lingue suffragio operat quod libet. Nec ita parnipendẽda erat huius causa mysterij:vt absqz mysteriali exẽplo pertransiret intacta:quin potius quo maioris est glorie:eo sublimioribus figuris in euangelicis oraculis cõgesta'ẽ:vt p ea que mirabiliter facta sunt: qd quotidie

Luc.1. accidat in ecclesia Christi:eodem eruditi spiritu cõtemplari possimus. Helysabeth sancta femina sterilis erat t si viruz agnosceret t haberet. Maria virgo secũda:t tamen incognita viro. In vtraq; ergo secundũ hoiem desperatus conceptus: nimirum q; illa sterilis:ita ex quo cõcipet:

Mat.19 nõ cognouerat virum. Sed quid veritas dicit? Que impossibilia(inquit)sunt apud homines:possibilia sunt apud deum. Cõcepit ergo mulier cognita t diu cognita viro:de homine quidem:sed per deum. Concepit t virgo incognita:non ex homine aut per hoiem:sed angelo mediante:t idipsum nãtiãte de spiritu. Agnosce nunc in zacharia predicatoz ordinem:in Helysabeth auditorum ecclesiaz. Intellige in Joseph spirituales viros:qui iustoriũ collegijs prelati sunt:in maria spiritalem ipsam t a mundo segregatam ecclesiam. Laudaꝫ pars Helysabeth si verbũ de libẽter audit t frequenter attendit. Laudaꝫ pars marie si assidue in claustri thalamo cõticescit vacans oationibus t psalmis loquẽs sibi ipsi t deo suo in lectiõibus diuinis querens apprehendere illud vnum de quo dñs ait. Porro vnum est necessa- Lu.10. riũ. Expectat tamẽ t ipsa angelum colloquentem sibi spiritalẽ. s. predicatorem qui loquaꝫ sapiẽtiam inter perfectos:sermões vtiqz mysticos t spiritales:nõ hystoricos t carnales:non vtiqz qui non pfectis:sed parvulis in xpo conueniunt. Talis fig- 1.cor.3. dem hõ non itelligit que sunt spũs dei:nec per hec que contemplantur sancti eleuati sepius in tertium celum carnalibus qui hoies sunt:loqui nõ audent:ne forte infirmẽtur:coarctentur t corruant. Rara ergo gabrielis locutio:sed tota de spũ esse debet. Spũs inquit sanctus superueniet Lu.1. in te t virtus altissimi obumbrabit tibi. Ne dicas doctorem non habeo qui mihi per singula id quod legere possum: explanet vbi spiritus doctor est: parua verbi scintillula in immensum excrescit. Et quia verbum caro factum est: t habitauit in nobis: t qui erat inuisibilis Jo.1. pro sue simplicitate nature:per humane assumptionem substantie: visibilis fieri dignatus est: voluit per visibiles homines vocis mysterio personari:vt hi qui arcana diuinitatis penetrare contemplãdo non poterant:visibilibus ad sublimia raperentur exemplis. Non sic autem spiritales:non sic:sed quo illorum corda mũdiora sunt. Eo per inuisibila Dei opera que sibi vicinora sunt:in ipsum qui creator est omnium: spiritalium oculorum aciem intellectualiter figunt. Ut autem istud facere queant: septem dona spiritus eisdez necessaria sunt:que ab illo vno spiritu: qui deus est: per singulos diuiduntur vt libet: qui in die Pentheco- stes effusus est in corda fidelium: eo quod sit: t ipse manatio patris t filij:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut est ⁊ filius manatio patris: nisi forte
mysterium manationis deo nato magis
conueniat: spirationis autē ⁊ insufflatio-
nis spūi sancto: qui nobis ipe quoq; dona
sua inspirando distribuit: sicut per semet-
ipsam veritas: sitientibus aquam viuam
Jo.8. de eo loquit dicens. Si quis sitit veniat
⁊ bibat: ⁊ flumia de vētre eius fluēt aque
viue. ¶ Qua in re notari aliquid vigilā-
ter oportet: vz: q beatus ioannes qui ty-
pum plerūq; gerit spūs sancti egressus ab
ecclesia primitiua in qua spūs sancti gra-
tia supeffusa est septem ecclesijs que sunt
in asia pfuisse: ⁊ in eisdē perfecto cursu cer-
taminis sui apud vrbem Ephesum quie-
uisse cognoscitur: sicut ⁊ petrus Rome:
q; ⁊ si ita oportebat petrū participare do
no spūs sancti: quomodo ioānes qui pre-
ceteris diligebatur a xpō: vt ostendat vin
culum vnitatis: quod est inter filiū ⁊ spi-
ritum sanctum: spāliter tū xps iesus in il-
lis requiescere visus est: qui partem humi
liorē sectati sunt: spūs vero sanctus in his
qui libertate letant: qq; vt diuinis famu-
latibus vacare queāt: relicto mūdo ⁊ mū
Zu.10. di negotijs meliorez sibi partē elegisse no
scunt. Cum autez quinq; ille ecclesie spā-
lis christi hereditas facte sint quomodo se
ptem de quibus hic agitur: spūs sancti vi
deatur: q; de ratiōe illas potius xps: has
aūt multo arctius spūs sanctus diligere.
¶ Quia tamē charitas non querit que sua
sunt: sed que alterius: ⁊ illum se discipulū
arctius diligere xps qui quasi ppius erat
Jo.21. spūs sancti: declaratur cuz dicit. Discipu
lus ille quē diligebat iesus: ⁊ in illaz eccle
siam spūs sanctus prius descēdere voluit:
que petro xpi vicario cōmissa est: ecclesiaz
scilz hierosolimitanaz cui xps a principio
pfuit: ⁊ quam petro Christus ipse commi
sit dicens. Pasce oues meas: quemadmo
dum ⁊ de eo per eius coapostolum dici-
Jo.2. tur. Quod operatus est petro in apostola
tu circumcisionis: operatus est ⁊ mihi in-
Gal.2. ter gentes. Fuit enim ecclesia ipsa prima
ecclesiarum quinq; que petro: vt supra di
ximus specialius commisse sūt: sicut epho
sinam ecclesiam: primam ecclesiarum se-
ptem in partez sancti ioānis deuenisse scri
pserimus. Sic igitur Christus iesus ample-
xatus est: eum qui quasi proprius erat spi
ritus sancti: spūs vero sanctus honorauit
eum qui quasi proprius erat xpi Jesu in-
fundens illi abundātius dulcedinem cha
ritatis sue: vt ipse pre ceteris coapostolis
diligere dominum ⁊ magistrum. Sic duo
filij ioseph: quorum primus designat lati
nos: secūdus grecos: pro eo. s. q ioānes iu
nior ad grecos missus est: petrus senior q
⁊ primus apostolus: ad latinos: secunduz
quod ⁊ primogenitus manasses proprie-
tate quadam attribuēdus est filio: effraim
spūi sancto: amica contētione inter israel
⁊ ioseph ponderati sunt: vt quem ioseph
preferre conaretur: iacob futurorum pres-
cius benedictione postponeret: ⁊ econuer-
so: licet de loco suo nequaq; amotus fue- Gal.4
rit manasses: aut effraim de loco suo trans
latus ⁊ mutatus ad dexteram: sed trāsi qui
consistebat ad dexteram: manu sinistra ta
ctus est: dextera vero qui manebat ad le-
uam: vt neutro patrum alteri ex toto ce-
dente velut ex equo vterq; prior: ⁊ vicis-
sim inferior videretur. Intātum autem p
pretas effraim collata est ioseph: qui ma-
nasse honorari amplius ⁊ preferri vole-
bat: vt in libro isto manasses iter filios ia-
cob principatum accepisse monstret: dicē
te de eo spiritu sancto. Ex tribu manasse Ap.7.
duodecim milia signati. Effraym autem
cum ioseph sub vno principatu coniun-
ctus ostendatur cum dicitur. Ex tribu io
seph duodecim milia signati: Qui enim
nō ait. Ex tribu effraim: sed ex tribu Jo
seph: deuenisse effraim in sortē ioseph ma
nifeste demonstrat. Si aūt manasses inter
fratres duodecim iacob patriarche specia
lius attribuitur. Effraim vero Joseph.
Quid est q ioseph manassen primogeni-
tum honorari voluit statuens illum ad
dexteram patris: Patriarcha vero iacob
iuniorem effraim tangens illum dexte-
ra ⁊ preferens priori suo etiam renitente
Joseph: nisi quia spiritus sanctus quem

designat Joseph illum magis populum
honorare conatus est: qui proprius esse
Christi iesu iure primogeniti videretur.
Pater autē quē designat iacob inuictus
super hoc esse voluit: ne duobus modis
specialis populus esse inferior videretur:
ac per hoc spiritus sanctus qui procedit
a filio: minor esse patre ⁊ filio ab aliqui-
bus putaretur. Licet ergo vnigenitus dei
filius querēs gloriam spiritus sancti: spe-
ciales ministros eius prerogatiua dilectio
nis attollat. Spiritus vero sanctus vicis-
situdinem honoris ⁊ glorie: eidē vnigeni
to diligēter impendat: felicioremtamen
extimandaz dixerim partem quam Chri
stus vt predictum est inuincibiliter pretu
lit: q ex his que scripta sunt: ⁊ adhuc scri
bi possent prudēs ac sollicitus lector cui-
dēter intelliget. Sed cuz illi parti quam
paraclitus ptulit attribuatur maior glo-
ria: felicitas ista que cui preferēda sit: non
fuerit: nisi q: ille populus letat q plus di
ligit ēt si is q minus diligit amplī honō
ref p illo: qđ ex his frequēter accidit cui
dēter apparet. Fallitur aūt in hac parte
ambiētis iudiciuz: eo q ignorat penitus
vim amoris: sine quo nec regine sufficit
ois magnificētia sua. Et de hoc quid dicē
dum? Feliciorem se esse putat ⁊ est vxor
militis viro dilecta: vxore regis quam nō
diligit rex: etiam si de gloria in nullo se le
sam foze queratur: nisi forte meretrix sit: ⁊
nec ipsa diligat cum a quo diligi spernit:
hūs occultos amatores suos apud quos
infeliciter putat se esse felicē. Qđ si ita est:
etiaz nec isto modo impeditur ratio: quā
do quidē ⁊ si prauum amorem felicitatez
extimet nihilominus tamē amorem felici
tatem putet: nec esse felicitatē: sed mise-
riam: vbi amor non est. Quo circa felicio
rem dixerim: partē ioannis qui plus ama
tur a Christo: parte Petri q minus ama
tur: ⁊ si plus amet ipse: que tamen ⁊ ipsa
felix est: quia ⁊ si non equaliter: amatur ta
mē: ⁊ quod minus supplet amoris distan
tia: supplet prerogatiua glorie ⁊ maiestas
honoris. Datur deniq; lyre sceptrum cui
negatur pulchritudo Rachelis: vt quod
minus habet in amore: suppleat in sobo-
le. Quia vero archanorum intelligētia il
li parti concessa est: que pertinet ad dile-
ctum ioannem: non frustra de specialibus or
dinibus ptinētibus ad ipsum sermo pre
currit: postponitur aūt de quinq; maiori-
bus: qui tempore ⁊ potestate prelati sunt:
vt ostendantur primogenita sublata esse a
filys Lye: data vero filys Rachelis: vt Mar.
sint primi nouissimi: ⁊ nouissimi primi: ⁊ 10.
discat omnis mundus subditus esse deo: 1.cor.1.
⁊ non glorietur omnis caro in conspectu
eius. Non solum autem Manasse ⁊ Ef
fraim filys ioseph data sunt primogenita
iuxta paralypomenon: verumetiam ⁊ be Pa.5.
niamin fratri ioseph data esse videtur: in
hoc q prima sors inter septē cecidit Be Jos.18.
niamin: cui similis est in nouo: Ephesio
rum ecclesia. Ut enim legitur in actibus
apostolorum: fundata fuit ecclesia ipsa: ab
apostolo Paulo qui, fuit de genere Be
niamin in qua ⁊ mānt annis tribus: san Ac.19
ctus aūt ioannes supedificauit illam.
¶ Ubi ⁊ illud diligēter obserua q quan
do inter Petrum ⁊ Joannem interponi
tur Paulus: tunc Petrus designat pso
nam patris: Paulus filij: Joannes spiri
tus sancti: ⁊ q Paulus non supereddifica
uit a principio in his que Petrus funda
uerat: fundauit aūt ipse p se: ⁊ supedifica
uit ioannes vnigenituz dei patris in hoc
ipso designat: qui consumato veteri testa
mēto: quod spāliter ptinebat ad patrē: in
choauit testamētum nouum: quod spāli
ter ptinet ad seipsum: supueniet autē spi
ritus sanctus consummaturus q inchoata
sunt ⁊ fundata a filio: vt compleatur il
lud quod ipe dicit. Adhuc multa habeo
vobis dicere: sz non potestis portare mo Jo.16.
do. Cum autē venerit ille spiritus veri
tatis: docebit vos omnem veritatem.
¶ Nunc itaq; vt in bruio positus: pge
quo vis: Si incipis a prima parte libri ⁊
pgis ad quintam: intelliges in prima par
te: primitiuam ecclesiā in secunda: antio
chenam: in tertia alexandrinā: in quarta

constantinopolitana:in quinta romana. i.quod per istas itelligit quatuor. s. alia z thronus dei:quorum intelligentia talis est. Ecclesia primitiua:significat id quod leo:ordinez:vz:prelatox. Ecclesia anthiochena:id quod vitulus:ordinem:vz:martyrum. Ecclesia alexandrina id quod homo:ordinez:vz:confessox:qui spāli nomine:doctores dicendi sunt. Ecclesia constantinopolitana:id quod aqla:ordinem:vz: sanctarum virginuz. Ecclesia Romana: id quod sedes:generalē:vz:iustoruz ecclesiam:que in vinculo vnitatis z pacis diuersas mansiones in seipsa consolidat. In eo enim q̄ fuit ioānes in spū in dominica die:z vnigenitum dei patris qui est:pnceps pastorum in gloria maiestatis:contēplatus est:satis ostēdit visionis ordinem ad diem resurrectionis dominice esse referendum:z ad ordinem pastorum qui primus est:q̄ z re vera pastoribus qui fortitudine fidei leones esse debēt:resurrectio dominica attribuitur: sicut z passio vel baptisma martyrib⁹:natiuitas doctorib⁹ ascensio contemplatoribus:aduentus spiritus sancti:in charitate feruētibus. Sin vero de specialibus ordinibus agendum est:ecce in prima hac parte libri in typo ecclesiarum septem designati sunt:vt fiāt
Apo.1.20 primi nouissimi z nouissimi primi:z precipue cum in hac visione ipsis prerogatiua ascribatur amoris propter sanctuz Joānem: qui eis velut in proprium datus est:quin imo propter spiritum sanctum: qui in eis specialius requieuit:quēadmodum in septē crinibus Sansonis designatum est. Igitur quod ad carnem pertinet ab ecclesia circuncisorum: hoc est ab illo
Judi. 6 populo qui carnaliter vixit inchoatum est:quod vero pertinet ad spūm sanctuz: ab ecclesia gentium:vbi nihil de lege carnis actum est: sed totum quodammodo de lege spūs. Ipsa est principalis:illa ephesiorum ecclesiā:que prima post anthiochenam in asia claruisse cognoscitur:hoc est post ecclesiam illā in qua sepius de iudaismo iurgati sunt ex circūcisiōe fideles: q̄ō in ecclesia ephesina z religa sex vic vnāz accidisse legit: Nunc ergo de his ecclesijs agendum est:z de his que per illa significant:q̄liter illis spūs sanctus per ea que scripta sunt:futura p̄dixerat complens p̄ missionem dominu dicentis. Non enim Jo.16.
loquet a semetipso: sed quecunq̄z audiet loquetur:z que futura sunt annuntiabit vobis. Ut q̄ nō omnes religiosi ordines vnanimiter aut equaliter currunt:que ecclesiarum septem laude vel obprobrio digna sit:ex his que scripta z p̄scripta sunt: p hoiem qdem:sed a spū sancto vnusq̄sq̄ perpendat. Nota q̄ dictū est. Quinq̄ partes libri attribuende sunt q̄nq̄ ecclesijs generalibus ptinentibus ad petrum: septē portiones prime ptis:septē spālibus ptinētibus ad Joannē:z tū similitudo q̄ dā est iter generales z spāles:q̄ sicut i prima pte libri agit de oib⁹ plātis:ita z i prima portiōe prime ptis ō gbusdā plātis:z sicut in scda pte libri agit de oib⁹ martyrib⁹:ita in scda portiōe prie ptis de gbusdā martyribus:z sic de ceteris:excepto q̄ in gnālib⁹ gnari⁹ nūerus i spālib⁹ septenari⁹ tenēdus est. Ut ñ ea que de sexto tempore prolata sunt:cuz de splendore vultus domini ageretur:p̄sequi volumus:ad tertium profecto statuz transmeare compellimur. De cuius tamen intellectu parum quid adhuc assignare sufficimus: q̄ qualiter ordo ipse futurus q̄ erit in reliquijs iudeorum: z gentium ad instar ecclesie: que p̄sens est:distinguendus sit:ita nos modo assignare negmus:quomodo que a tempore apostolorum vsq̄z nunc in hac ecclesia gentium gesta sunt:a doctoribus primitiue ecclesie assignari non poterant. Hoc solum de predictis ecclesijs secūdū itelligentiam pertinēte ad tertium statuz notandū video:q̄ sicut vita petri ptinet tiū ad scōm statum:vita vero Joānis ad scōm z tertium:ita itellectua q̄nq̄ ecclesiarum z q̄nq̄ partiū generalium libri nō nisi ad scōm statuz retorquēdus est. Intellectus vero septem ecclesiarum z septem ꝓportionū prime partis ad scōz z tertiū.

Nota hic prudens lector:nota z discute vigilāter. Ut autem sciamus differentiam intellectuum inter secundū z tertiū
8.col.4. mundi statū:memoranda sunt verba pauli qui claritatem euāgelici sermonis in secūdo statu assignare studuit:haud dubiū q̄ respectu legis:z ex parte:non secundū totū propter illud quod alibi ipse scribit.
11.col.13 Ex parte enim cognoscimus z ex parte p̄phetamus:cū autem venerit quod perfectuz est euacuabitur quod ex parte est:ita
8.col.3. enim superius dixerat. Fiduciam talē habemus p xp̄m ad deum:non q̄ sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis:quasi ex nobis:sed sufficiētia nostra:ex deo est. Qui z idoneos nos fecit ministros noui testamēti:non litere sed spū:litera enim occidit:spūs autem vtuificat:Quod si ministratio mortis literis deformata in lapidibus fuit in gloria:ita vt non possent intēdere filij israel in faciem moysi:ꝓpter gloriam vultus eius que euacuat:quomodo non magis ministratio spūs erit in gloria. Nā si ministratio dānationis in gloria est: multo magis abundat mysteriuz iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte:propter excellentem gloriā. Si.n.quod euacuatur per gloriam est:multo magis quod manet in gloria é. Habentes igitur talem spem:multa fiducia vtimur:z non sicut moyses ponebat velamen super faciem suā:vt non intēderent filij israel:in faciez eius:quod euacuatur:sed obtusi sunt sensus eorū: vsq̄z.n. in
3.col.3. hodiernum diem id ipm velamen in lectione veteris testaméti manet non reuelatum:q̄m in xp̄a euacuatur. Sed vsq̄z in hodiernū diem cum legitur moyses: velamen est positum super cor eoz. Cum aūt conuersi ad deum fuerint:auferetur velamen. Dñs enim spūs est. Ubi autem spiritus dñi:ibi libertas. Nos vero omnes retelata facie gloriā domini speculantes: in eandem imaginem transformamur:a claritate in claritatez tanq̄z a dñi spiritu. Jō
2.col.4 habētes hanc ministrationem iuxta quid misericordiam cōsecuti sumus:non deficimus:q̄z abdicamus occulta de decoris nō ambulantes in astutia neq̄z adulterantes verbum dei:sed in manifestatione veritatis cōmendantes nos metipsos ad omnē conscientiam hoium coram deo:q̄ si etiā optum est euangelium nostrū: in his qui pereunt est opertū:in quibus deus huius seculi excecauit mētes infidelium:vt non fulgeat illuminatio euangelij glorie xp̄i:q̄ est imago dei. Nō enim nos metipsos predicamus:sed iesum xp̄m dñm nostrū:nos aūt seruos vestros per iesuz xp̄m:quoniā deus qui dixit de tenebris lucē splendescere:illuxit in cordibus nostris ad illuminationē scientie claritatis dei:in facie xp̄i iesu. Hec oia scripsit apostolus disputans de litera z spū:que siquis plene intelligit:satisfactū est ei de spuale itellectu:qui designatus est in facie xp̄i iesu:quō. s. lumē sit neque tale quale in facie moysi designatum est:sz multo amplius q̄z distat inter lunam z solē. Hunc ergo intellectū ꝓceperūt apostoli: sed ꝓpter impios z blasphematores abscōditum est:iteruz vsq̄z ad tēpus:sicut
3.re.18 helyas qui abscōditus est annis tribus z quasi mēsibus sex:z itez manifestus apparuit. Et sicut stella quam viderāt magi in
Mat.2. oriente:z disparuit:z rursum circa finem itineris psistentibus in fide ostensa est. Qz igitur vt in tempore illo quo xp̄s venit in mundum splēduit facies xp̄i cōpletis abrahaam iuxta matheū:z a iacob iuxta literā testamēti veteris generationibus q̄draginta:sic z nūc splendere opz cōpletis rursum in spiritu:generationibus q̄dragita. Unde z q̄dragesimo die:a dñica quadragesime:velamen quod est inter chorū z altare ꝓsueuit auferri. Cogimur in beato ioāne:nō solū cōtemplatores huius tē poris accipere: sed z magnos illos viros qui in exordio ecclesie reperti sunt:quoz
1.col.13 et nōnulli ꝓphetie spūm habuisse leguntur salua sentētia illa qua dr. Ex parte enim cognoscimus: z ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Quale.n. erat illud q̄ stellam magi in oriente vide-

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt: z per eam natum xpm intellexerūt: comparatione illius luminis: quod in fine consecuti sunt quādo edocti per sapientes z scribas populi: non solum stellā quā viderant in oriente viderunt: verumetiā ipsam veritatem quam quesierant oculo ad oculuz cōtemplari z cognoscere meruerunt? Nunc ergo intelligere est finisse etiam tūc viros intelligētes etiam preter sanctos apostolos z euangelistas qui predicare que audierāt z viderant iussi sunt: quod licet non ita lucide qūo in tertio statu: sed quasi per speculū in enigmate: secūduz tñ ea que hic scripta sunt: laudauerunt iustos: increpauerūt iniustos: premiserūt bona bonis: mala malis: alios suadentes blanditijs: alios terroribus perinde gentes: ita vt sint inexcusabiles quicūq; incorrigibiles reperti sunt z qui surda aure audierunt: quod per singulas ecclesias in fine concluditur. Qui habet aures audiēdi audiat quid spiritus dicat ecclesijs. Sed iam nunc prestante deo ad contemplanda earūdem ecclesiaruz mysteria verba vertamus: vt quid vel laude dignum: vel increpatione cōmeritū a principio secundi status vsq; ad presens: singulis angelorum septem z ecclesiarum suaruz: per singula sex temporuz cōtigerit: eluceſcat: z sicut in presenti tempore experimento liquet non ignorasse spiritum iesu ex his q̄ scripta sunt in hoc libro: eodem duce spiritu comprobetur: vt non solum turbe gētilium que in fide precedunt: verumetiaz iudeorum que secuture sunt cōsona: z pari voce ꝓfiteantur z dicant. Benedictus qui venit in nomine domini.

Da.23

Incipit de Angelo Ephesi. Cap. 2.

Te.1. Et ágelo ephesi ecclesie scribe. Hec dicit qui habet septem stellas in dextera sua: qui ambulat in medio septem cādelabrorum aureorum.

Cum vnigenitus dei filius: de se q̄si de alio loquens vniuersum electorum ecclesiam ad dexteram suam collocā dam insinuet dicens. Statuet quidē oues a dextris suis: edos autem a sinistris: z cū ipsemet in alio loco dicat. Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo: ibi sum in medio eorum. Quare non absurde: cur se vel solas stellas tenere dicat in dextera sua z non etiam candelabra septē: aut cur se in medio candelabrorum aureorum: z non etiam inter stellas ambulare perhibeat. Sed in huius questionis enigmate: consuetudo scripturarum emulanda est: que vnam eandemq; rem diuersos plerunq; parere intellectus demonstrat: secundum q̄ rote scripturarum pro impetu spiritus gradiuntur. Aliter enim de specialibus: aliter de generalibus iudicandū est. Sed z aliter cuz scribitur vnus solus: aliter cum secundus adiungitur: aliter cū id quod adiungitur minoris est pretij vel dignitatis: aliter cum maioris: aliter cum simplex z simplex: aliter cum simplex z multiplex in relatione ponūtur. De vno z eni solo spāliter agit: cuz in vno Moyse loquente deo in mōte oreb: aliquid speciale ac mysticuz designari sentimus. Qō si eidem moysi iungitur aaron: protinus de re illa ad aliam intellectus discurrit. Eodem modo si de sarra agitur absq; agar: pōt sola sarra aliquid designare etiaz pter id quod significat cum ponitur in respectu agar. Cum vero eidem sarre associat agar: ptinus mutat mysteriū: sed nō quale est illud: eū ei subtracta agar: subrogat Rebeccha. Et hoc quidē de duobus simplicibus. De simplici aūt z multiplici sermo est: vt cum ponuntur simul duo: quorum vnum ad personam: alteruz ad multitudinem refertur: vt sunt pastor z grex in testamento veteri: quorū vnus plerunq; Christum: alius designat ecclesiā. Qui hanc mysteriorum regulaz intelligere nequit: nescio siquis ei per singula loca in quibus hec mutatio fit: satisfacere potest. Qui autem non capit istud z scrupulosus est: discat prius audita credere: vt possit suo tempore peruenire ad intellectum.

Exo.3

Quis.n. nesciat argentuz respectu eris z stagni pretiosum esse metallum? Sed si ei suo motu cesset apponitur aurum: desinit esse pretiosum: quod claruit in hac parte. Sic z respectu reprobozum vniuersa electorum agmina ad dexteram omnipotentis dei collocari dicūtur: de quibus tamē in hoc loco mentio facta non est: sed tm̄ de septem stellis in quibus bonorum prelatorum gloria quanta sit: luculenter ostenditur: z si aliqui ꝓpter membra putrida: durius pro tempore arguant. Non ergo sic septez stelle in xpi dextera teneri dicunt: vt quia soli ipsi: z non etiam vniuersitas electorum ad dexterā dei collocandi sint: sed cur hoc specialiter dicat de istis: certa est causa rōnis. Inter quatuor animalia: leo: secundum ioānem scribitur primus: z in eo significari pastor ordinem: manifestuz est. Cum aūt loqueretur Ezechiel de animalibus ipsis. Facies (inquit) quoq; z facies leonis a dextris ipsorum quatuor: facies autem vituli a sinistris: facies vero aquile desup ipsorum quatuor. Scimus preterea pastor ordinem ad resurrectionem dominicam ptinere: propter quod z sancti apostoli testes resurrectionis dicti sunt: martyres vero ad passionem: q̄z z ipsi tollerādo supplicia: testes passionis dominice vocari z esse meruerunt. Testis.n. latine interpretatur martyr. Quod ꝓpterea dictū est per ꝓphetā. Facies hominis z facies leonis a dextris ipsorum quatuor: facies vero vituli a sinistris ipsorum: q̄z natiuitas z resurrectio leta sunt. Triste vero z obscuruz: passionis obprobrium. Non icōuenienter ille ordo in dextera dñi teneri dr: qui resurrectionis dominice minister est: z qui eidem resurrectioni quadā mysteriorū affinitate coniungitur. Et notanduz q̄ tenere aliqd maius est q̄z habere: q̄ tā plerūq; quod habetur amittit: quod aūt tenet: difficilli amitti non pōt. Unde z p semetipsam veritas dicit. pater meus: qui dedit mihi maius ē oibus: z nemo pōt rapere de manu patris mei. Tenet ergo dñs stellas septē in dextera sua: vt ad sinistrā non essluant reproborum: q̄z nisi dñs aliquos roborādo teneret: vniuersa ecclesiaz fabrica pateret ruinā: sunt ex voce ipsius dñi p psalmistā dr. Et q̄ facta est terra z oēs q̄ habitant in ea: ego cōfirmaui columnas eius. Uerūtñ fuisse habuit non teneri dicte sunt: q̄z sane pōt intelligi p eode virūq;. Tenet.n. dñs id qd hz: q̄ ꝛruat ea q̄ sua sunt: sicut ipse patri suo ꝓfert dicens. Quos dedisti mihi custodiui: z nemo ex eis periit nisi filius ꝑditionis. Et hec q̄dem de septē stellis: q̄ et septē comunia agni dicte sunt: eo q̄ in ipsis ventilet nationes z regna. Quid ergo z de candelabris dicimus q̄ nō sicut z stelle ad ꝓpriā dexteram esse dñi: sed inter q̄ xps dns deambulare describitur? Illū z ipsa nō sunt ad dexterā ei: eo respectu quo z Joānes cuius ipācies sunt illi hi qui p cādelabra designant? Immo sūt z ipsa ad dexterā: sed cur hic ptermissum sit: magni est ponderis facti. Denique si recte pensamus habere stellas ad dexterā maiestatis est: deambulare inter candelabra: humilitatis: q̄z z tam magnus est gloria xps. vt in eius dextera: q̄ magni sunt: teneri dicant: z tā humilitate pusillus: vt in choro parulorū ꝓsistere z deābulare dignet. Ut.n. aliqd parū in exēplū accipiaz vix vnq̄ inuenit in diuina scriptura cōsistere aliqs ad dexterā alicuius: vbi nō ꝑsentat ille ad cuius stare describit. Sicut est illud quod eidem filio per Psalmistam dicitur. Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato: circundata varietate. Et agnos quidem ponet ad dexteram. Hedos autem ad sinistram. Manere vero aūt ambulare in medio: humilitatis esse: docet verus ipse magister qui de celo descendit: cum contendentibus de priorātu discipulis: sese humilitati exemplum pro quo z venerat: exhibuit dicēs. Ego in medio vestrum sum quasi qui ministrat. Exultent quapropter magni: quos tanta prerogatiua glorie honorando illustrat: sz non minus letent parvuli: cū qbus z in qbus ambulat xps: q̄tenus z ipsi sequant eū quocūq; ierit currētes

Ezc.1.

Jo.10.

Da.45

Apo.5

Ps.74.

Jo.17.

Ps.44

Da.2.

Lu.22

ũ odorem vnguẽtorũ ipsius. Quinimo timeant magni: dicendum fuit potius q̃z exultẽt respectu eor̃ iter quos humiliter ambulat xp̃s: q: ibi locũ retinet iudicis: sa ciẽs cõtremiscere ptãtes: hic iter humiliũ turbas: maiestatem cõtẽnit. Unde ⁊ cum diceret superius sanctus ioãnes. Et habe bat in dextera sua septem stellas: protinus adiunctum est. Et de ore eius gladius ex vtraq; parte acutus exibat: vt tanto q̃q timere studeat: quãto in altiori gradu col locatus est: ⁊ tanto humiles quiq; fiducia lius agant quãto libentius elegerunt esse
Ps. 114 abiecti in domo dei sui: scriptura attestan te que dicit. Custodiens paruulos dñs hu miliatus sum ⁊ liberauit me. Unde ⁊ cuz pueros venientes ad se amouendos exti marent discipuli: ipse qui ad hoc venerat vt infirma mũdi eligeret: grauiter ferẽs.
Mat. 19 Sinite inquit paruulos ad me venire ta lium. n. est regnum celor̃. Non ergo ait q ambulat inter stellas: aut qui manet iter cãdelabra: sed qui tenet septem stellas in dextera sua ⁊ qui ambulat in medio septẽ candelabror̃ aureor̃: vt: vz: ⁊ stare cũ stel lis quas hz ad dexteram: ⁊ ambulare iter cãdelabra demonstret: quor̃ alterum: vt iam dixi: p̃sidentis est: alterũ obsequentis q: stare ⁊ sedere magistri est: ire ⁊ redire: discipuli. Tñ ⁊ cẽturio ille qui volentem venire dñm ad domũ suã laborare in am bulando nolebat. Ex his q̃ nouerat circa se adinuenit exẽplũ: ⁊ ne tante maiestatis
Mat. 8 potẽtia fatigari ꝓpter hoiez debuisset: hu militer recusauit dicẽs. Dñe non sum di gnus vt intres sub tectum meum: sed tñ dic verbo ⁊ sanabitur puer meus. Nam ⁊ ego homo sum sub prãte constitutus hñs sub me milites ⁊ dico huic vade: ⁊ vadit: ⁊ alio veni: ⁊ venit. At qui venit nõ mini strari: sed ministrare: nõ despexit ambula re inter ministros suos: ⁊ esse cum eis q̃si
Lu. 22 vnus ex illis: sicut ipsemet de seipso testa tus est dicẽs. Ego suz inter vos sicut qui ministrat. Non ergo a nobis exigit quod non impendit: nec vnq̃ non dilexit: aut nõ diliget: quod in tẽpore diligere visus est. Semper vtiq; amat paruulos: qui p ipsis paruulis factus est: ⁊ quod amat ab eterno reuelauit in tempore. Excelsus q/ po. 137 dez dominus ẽ. hz humilia respicit. Depo nit potentes de sede: ⁊ exaltauit humiles. Quomodo autem exaltat humiles cui di Luc. 1. splicet esse superbum? Nunquid licet sup bire his quos ipse ponit in altum? Absit. Lu. 22 Sed qui voluerit (inq̃t) inter vos maior esse: fiat sicut iunior: ⁊ qui precessor sicut ministrator. Quod si ita ẽ: quos in electo rum multitudine beatiores dixerim: nisi qui humiliores sunt: non tam necessitate culpe: q̃z amore virtutis? At qd ergo sub iecti: zelari possunt prelatos suos: cũ tociũ dius sit in humili veste priuatius manere cum rege: q̃z in die tñ solenni in gloria re fidere cum illo? Et istud quidez secundũ aliquid glorioſius est: sed tociũdius illud: ita vt magnates seculi suos plerunq; zelẽ tur sub pares qui regibus suis semper assi stunt: ⁊ bt iores se reputẽt inferiores suos qui maiori in cõspectu principum liberta te fruunt. Interrogandus est hic petrus apostolorum primus: interrogãdus inq̃z de seipso ⁊ ꝺ cõdiscipulo suo quẽ amabat iesus: vtrum ne felicioꝛem se: illum credi derit cum eum interrogare dominũ hor tatus est: quis esset eundez dominum tra diturus: quod se per semetipsũz quereret: extimauit indignum. Arbitror enim Pe trum emulari potuisse ioannem super pre rogatiua dulcedinis: qua diligebatur a Christo: nunq̃z vero Joannem emulari potuisse prioratum aut pot statem petri: quia amor per semeipsum sufficit absq; ad iectione honoris: honor nequaq̃z sufficit absq; condimento dilectionis. Quamuis autem ⁊ stelle ⁊ candelabra in parte ioan nis reputare sint: nihilominus inter stel las ⁊ candelabra: eadem que inter Petrũ ⁊ Joannem differentia est: ⁊ si sole stelle ⁊ nõ etiam candelabra in dextera Christi eẽ dicantur: secundum q̃ homo ⁊ leo a dex tris esse feruntur. Aquila vero desuper quamuis respectu Aquile que desuper est: etiam homo vel Leo a sinistris esse

credẽdi sint: nunq̃ qz Petrus assimulatur leoni: qui assumpta cruce imitatus est xp̃z agle Joãnes de quo dño ait. Sic eum vo lo manere donec veniam: Nam quemad modum si agat de Petro ⁊ Stephano: a dextris qdem est Petrus qui assimulatur leoni. Stephanus qui vitulo a sinistris: ni miz q: ille diu supuixit: iste mox vt credi dit: precucurrit: ⁊ tñ is qui a dextris est: re spectu Stephani: respectu discipuli quez amabat Jesus: q ⁊ post ipz relictus ẽ i mũ do a sinistris eẽ. Sic ita septẽ stelle que respe ctu illius ordinis q designatus est in Pe tro: a dextris esse scribunt: respectu cande labror̃ inter que xp̃s ambulat: a sinistris: non a dextris extimãde sunt: vt pote quos cura regiminis a studio contemplationis absentat: ⁊ hz minus q̃z illi qui quasi ma ris fluctibus dati sunt. frequẽtius tñ ⁊ ipsi perpeti causaz curas: ⁊ sinistra actiue vite occasione reginis compelluntur. Quis enim nesciat maiores curas iminere epor cetui: q̃z prelatis cenobior̃? Et tñ qui re spectu illor̃ dexteram sibi partem elegisse noscunt: respectu eor̃ qui lectionibus va cant: in sinistram partem Maria pte reputa ti sunt. Hñ autem cum Maria de qua ⁊ di
Luc. 10 citur: Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea.

Hñjs de stellis ⁊ candelabris cõiter di ctis. hz ex occupatis ab huiusmodi: ad spi ritualem stellaz septem: ꝓtemplationez ve nire: nec prętermissa visitata illa philoso phor̃ sentẽtia: que de tam innumera mul titudine stellaz: septem tñ sydera secernẽ da dixerunt: eo q̃ preter legem oium sola vagos discursus videant hre. Illa dico se ptem sydera que planetas cognominant: de qbus tam prava scripta sunt a philoso phis huius mundi: vt loq de eis viri ca tholici arbitrarẽtur illicitum: ne illor̃ de
Job. 38 testande pñdie videant in aliquo suffraga ri nisi solem: ⁊ lunam ⁊ stellas: ⁊ ẽt noiatiz aliquas: vt in libro Job. diuina scriptura cõmemorasset: nunquid vt ea aliud q̃z ipsa intelligamus: Esse aũt auguriãdi genus: velle ꝓtemplatione solis: ac sydez qd cuiq; futurz sit nunciare: testat ꝓpheta Jsaias q sub spẽ babylonis ⁊ egypti: mũdanos pn/ isa. 47. cipes detestat dicẽs. Annunciẽt vobis au gures celi qui ꝓtẽplantur sydera: vt ex eis futura predicãt vobis: qd cogitauerit dñs exercituum sup vos. Qñ si tunc erat dãna bile ⁊ fidei catholice inimicum: cum nec de pñtia sua xp̃s: nacẽtem diu in tenebris il lustraret mundum: q̃zto magis nunc im pium est velle de arte tali presumere: cum lux fulget in mundo cuz exortum in tene
1. cor. 4 bris lumẽ rectis: revelat abscondita tene brarz: ⁊ detegit p̃silia cordium? Sed pecca tum non est: inquiunt: qz ars hec naturali ter hz: Un̄ probatur? Quia multotiẽs in quiunt: futura predicimus: Sed si genus augurandi nõ est: qz futura predicant: er go auguriari in Cornice ⁊ Corvo ceterisq; volatilibus celi peccatum non est: qz ⁊ qui talibus artibus studere solẽt: non nunq̃z ꝓtecturando ⁊ opinando varios euẽtus re rum quasi ꝓphetando predicunt: Sed hz multa vera de futuris predicant: nihilomi nus tñ augurandi genus est: in quo tali ter futura predicunt: qd non solum fides xp̃i abhorret: verũ etiam lex ⁊ ꝓphete: cuz adhuc nox esset ⁊ tenebre dãnauerunt: Et si aliqñ patiat deus hmõi desperatos ho mines: aliqua futura predicere ad proban
Exo. 7. 8. dam (vt in lege scriptum est:) ꝓstantiaz electoꝛ sicut passus est iam Moyses ⁊ Maãbres resistere Moysi: ⁊ similia opari miracula: ⁊ patietur filium pditionis ⁊ pseudo pro phetas: facere signa magna ⁊ inaudita: ita
Mat. 24. vt si fieri possit in errorẽ ducant ẽt electi: Uerũ hec pp eos qui lumẽ veꝛ suis denigrant erroꝛibus: ⁊ eo male vtẽdo intelle ctu sanctastico deprauant: vt vñ lucem spi ritualis intelligẽtie exhaurire debuerant: inde sibi procreẽt ignorantie fumuz. Nos ergo solem ⁊ lunam ⁊ stellas bonas esse di cimus creaturas a bono vtiq; creatore: vti liter ꝓditas pp hoies: qbus non solũ datũ est vt hẽant lucẽdi officium sup terraz: ve rũetiam qñ maius est: significandi inuisi bilem lucẽ magnum ⁊ competẽs sacramẽ tum: Quo enim altius pre rebus corpo/

reis collocata esse videntur ad lucendum
oibus qui in mundo sunt:eo interne lucis
que ỹa est;expressiõe ⁊ victmoze hꝫe ofiẽ
duntur imagine claritatis:adeo vt p vili
bilem lucẽ inuisibilẽ que in nobis:aut su
pra nos est : ꝓplari possimus : luce dico
illam de qua dicit Joanes. ⁊ rat lux vera
Joan.1. que illuminat oẽm hoiem venientẽ in hũc
mundum: Ut enim de maiori sydere aliqd
in exẽplum summamus . Quis nesciat in
ps.103. loco illo:solc significare Christum . Ubi
dictum est. Sol cognouit occasum suum:
Et ortus est sol ⁊ pgregati sunt:lunam ve
ro de qua ibi dicitur. Fecit lunam in tpa:
designare ecclesiaz. Dozro vbi idẽ psalmi
ps.8. sta omnipotẽti deo loquitur dices. Vide
bo celos tuos opa digitoz tuoz:lunam ⁊
stellas quas tu fundasti:Quis non videat
idcirco pretermisisse solẽ:q; alteram lunaz
⁊ alteras stellas intelligebat ꝑm quod ipse
erat sol cui loquebatur ? Luna ergo eccle
siam:stelle multitudiné electoz designãt:
Quia vo dei filius:deus ⁊ homo est : vo
luit:non solum p solẽ:verũetiam ⁊ p stel
Mat.2 lam significari:sicut de eo p magos dicit.
Num.24 Vidimus stellam eius in oriẽte. Et Ba
laam:Oriet stella ex Jacob: Sic ergo ma
nifeste liquet q; nõ modo sol sz ⁊ stella ali
quãdo significat Christum:cui rñ pro mi
nimo est assimilari fibi creaturas inanima
tas ⁊ ratione carẽtes:magis vo rationales
1.Cor.3. hoies quos creauit ad imaginẽ ⁊ similitu
dinẽ suam. Quia vo tante dignitatis sunt
hoies:vt filij dei cognominẽtur ⁊ sint:vo
luit deus omnipotẽs non solum lumina
re maius ꝓdere ad similitudinẽ suam:ve
rũetiam stellaz innumerabiles turmas:
magnas.s.mediocres ⁊ paruas:⁊ quarum
Baruc.3 vix possit discerni p modica scintillula cla
ritatis:in qbus qd designare voluerit:apo
stolus manifestat cum dicit : Alia claritas
solis:alia claritas lune:alia claritas stelle:
stella quoq; a stella differt in claritate:sic ⁊
resurrectio mortuoz. In qua nimiz signi
ficatione qs alius accipiẽdus est in sole ni
si Christus Jesus : ⁊ que alia in luna nisi
gloriosa regina mundi que in decoze vir
ginitatis sue verum meruit concipere ⁊
effundere solem ? Qui vero in maiori
bus nclus : nisi patriarche ⁊ prophete:
nisi sancti apostoli : martyres ⁊ confesso
res : qui quasi columne orbis dati sunt
ad portandam fabricam domus domi
ni : ⁊ quasi preclara luminaria celi ad il
luminandas ecclesias? Et qui in medio
criticis stellis nisi hy qui bona multa fece
runt:nec tamen vsq; ad illorum merita:
quos magnos ⁊ primos ee diximus ⁊ ma
gnaz stellaz similes puenerunt? Qui vo
ri nominamus:que vix tenuiter a nihilo di
scerni queunt:nisi hy qui sola spe clemen
tie ab ipis mortis faucibus erepti sunt : ⁊
qui nulla omnino opa habuisse noscunt.
Isz ducti penitudine saluati sunt in Chri
sto Jesu:vt laudẽt nomẽ eius qñ bonus:
ps.111 qñ in seculum misericordia eius? Stulti
sunt ergo qui semetipsos despant : quan
tumcuq; sint mẽdaces ⁊ impy nolẽtes in
tellugere vt bñ agant. Non aut sol ⁊ luna
hoc vbiq; significant : Isz in hac plane su
prascripta comparatione apostoli. Elias
aũt luminare minus : varias ac multipli
ces relationes hz:⁊ pro locis vbi scriptuz
est : diuersos inter se recipit intellectus.
Aliqn enim in sole Christus:in luna desi
gnatus est Moyses:sicut de hys duobus
luminaribus mystice in Genesi scriptum
Gen.1.16 est:Fecit deus duo magna luminaria:lu
minare maius vt preesset diei:⁊ luminare
minus vt preesset nocti:luminare quidez
maius factum st:vt preesset diei:⁊ lumi
nare minus vt preesset nocti : qz dies diei
eructat vbum : ⁊ nox nocti indicat sci
ps.18 entiam:Est enim dies xps ⁊ dies hy qui sunt
xpi:nox vo Moyses : qui est ho no deus:
⁊ qntum in eo erat:nox erat ⁊ nõ dies : q;
nihil hz aliqs qõ nõ accepit:⁊ nox nihilo
minus:synagoga cui legis quam ipse scri
psit:indicauit scientiam. Designat: In sole
sapiẽtia:in luna scientia: In sole vita ꝓem
platiua:in luna actiua: In sole spiritus:in
luna caro: In sole ecclesia ꝓplantatiõ:in lu
na ecclesia predicatiõ: In sole vita futu
ra:in luna pñs.⁊ si qua sunt alia in hunc

modu:que caute qdẽ in hoc loco suppri
mimus: vt ad id quo tẽdit impetus:festi
nare possimus:De septẽ veniq; stellis ser
mo est:qs xps tz in dextera sua : pro quaz
occasione actuz est:vt de septẽ illis syderi
bus que planete a pbis dicte sunt:disputa
re p aliq; citaremur : vt qõ illis q terrena
sapiunt:vtitur in pniciẽ culpe:nobis duce
spiritu:puenat ad salutẽ:Sz q; duo pla
netaz septẽ:Sol ⁊ luna esse ferunt:qui q
dẽ ceteris clariozes sunt:⁊ p locoz diuersi
tate:in qbus de eis aliqd scriptum est : p
impetu spiritus q ad diuersa discurrit:di
uersis misteriozz enigmatibus inuoluti sũt:
libet primo de septem simul generaliter age
re:vt ipsoz tandẽ luminariũ alta ac vene
randa misteria spãlius ⁊ vberius ꝓplari
possimus: Septẽ sunt vt tam dixi syde
ra que planete vocantur:que pp incertos cur
sus quos hꝫe noscunt:incertos dico respe
ctu eoz que firmamẽto infixa sunt:nõ qz
tum ad ipsa que nature sue legi debuiunt
delusa quõdaz gẽtilitas:deos esse putauit:
quoz ẽt ꝑm illos ꝓpria nosa ista sunt: Sa
turnus : Uenus : Juppiter: Mercurius:
Mars: Luna:⁊ Sol: Hoz duoz nosa so
lis:vz:atq; lune:diuina (sepe sepius) scri
ptura cõmemorat:ceteroz autẽ in diuina
pagina vix vnq; aliqñ repit descriptuz:Isz
poete gẽtilium inuenerũt illa:aut certe q
astronomice artis adinuẽtozes fuerũt:Sz
de hoc nihil ad nos:Nõ enim de vocabu
lis ꝑmo est:sz de rebus. Qñ si q̃rit de eis:
qd dissimile hẽant a ceteris stellis:vt spã
lia sint eaz misteria:sup eo mihi labor:ãdũ
nõ est:q; patus hoc nouit mũdus:qz xps
de virgine nasceret. Hoc enim fideles pari
ter ⁊ infideles fatẽtur nõ esse astra ipsa in
firmamẽto cũ ceteris:sz vnũquodq; agere
cursum suũ:que precipue res gẽtiles ad er
roẽ coegit:Nos aũt q xpi gratia illustra
ti:nõ esse dicimus astra celi vinẽtia corpo
ra:sz ad vinẽtium misteriũ ꝓparata:itel
ligimus ea ẽt pp hoc q extra fuerunt : q̃z
splẽdidius nobis misteriozz impẽdere fu
turẽ:eo q humani generis typũ gerãt:qñ
erut aliqn quasi splẽdoz firmamẽti : ⁊ sicut
stelle in ppetuas eternitates. Qz cogitanti Boñ.12
bus nobis de multitudine stellaz qs desi
gnare electos hoies nõ est dubium : septẽ
sydera disiuncta a ceteris:⁊ tãta interposi
tione distincta:nõ sine ordine rationis oc
currunt:eo ipso quo in stellaz multitudi
ne intelligere agmina saluandoz mone
mur:Quid enim velit ẽt septẽ planetaz
distinctio:cogitare cõpellimur:pfitz cũ se
ptenarius numerus tãte pfectionis sit:vt
vix aut nunq; possit carere(nõ dico quali
cũq;) sz pfecto misterio : Querimus ergo
fide:rõne iuuante:⁊ inuenimus in electo
rum agminibus:septẽ quosdam viros p
prietate q̃dam in misterijs ab illoz multi
tudine segregatos : non qz oẽs sanctos di
gnitate precellãt:sz qz ppria est eoz causa
misterij ⁊ spãlis profunditas sacramẽti.
Hoz primus est Adam:etate dico non di
gnitate:q; ob culpam inobediẽtie pdidit
primogenita sua:Secũdus Noe:Tertius
Abraã:Quartus Moyses:Quintus Da
uid:Sextus Joanes baptista:Septimus
Helyas:Helyã vo septimum dixi:non qz
post Joanẽ natus est:sz qz post ipsum Joã
nẽ in fine seculi ẽturus est:Hos septẽ vi
ros magnos ⁊ notatos p diuersa interual
la temporum:deus omnipotens misit in
mundum : vt quasi quosdam nouos cur
sus peragerent preceptorum dei : in qui Mal.4
bus possint veri philosophi ꝑm qz edocet
liber iste : sacra misteria pscrutari : ⁊ car
nales mundi huius philosophi q̃z longe
sint a vero perpẽdere:Quis enim nesciat
illos comparationibus vti:⁊ specialia re
gna mũdi singulis planetis subijcere:pre
ter alias deceptiones suas : quibus deci
piunt insensatos arbitrantes potestatem
⁊ voluntatem Dei: misericordiam quo
que ⁊ iudicium pro horarum vicissitu
dine variari: quasi hora bona possit ab
ira iudicis tueri superbum : aut ho
ra mala impedire : aut subijcere cu
sui opus iusti ? Sed illorum coniectu
re vel potius adinuentiones ⁊ insanie :
quam longe deueniem a vero : osten
det veritas Dei ; cum quid rationales

stelle significēt:apparebit in fine:Ut enim aliqđ de ipsa accipiamus exemplum:sicut stellaꝝ splēdor absconditur:ꝛ penitus disparet ad ortum solis:ita sapiētia mūdi deperit vbi minimum qđ ostēditur sapiētie dei:Nunc ergo inquantum dederit ille q est sapiētia ꝛ verbum patris:qđ significēt ipsi planete:primo quidē spāliter:deinde generaliter ostēdamus:sequētes illoꝝ in hac parte prudētiam:que destrūcta est:vt suis seipsam ictibus perimat ꝛ inclinet ad casum.

¶ Ferunt stellam illam quam cognominant Saturnum:frigide esse nature:ꝛ diu turnis tpum spatijs pagere cursum suum: Et nos hēmus in celo nostro: qđ magis mētis oculis reuelatur q̄ corporis: pt hoplaustum Adam qué friguisse legimus in paradiso:ꝛ tam ipsum q̄ ceteros hoies etatis prime supra mēsuram modernorum septies ꝛ eo amplius pduraſſe:ipsamq; originalē etatē ceteroꝝ longitudiné excessisse Stellam quam cognominant Venerez tēperate qualitatis esse dicunt: quam digne satis:iusto Noe assimilare possumus: qui pp tēperantiam ꝛ iustitiam suam: in aquaꝝ diluuio seruatus est:ꝛ iactura vniuerse carnis in Arche presidio restaurare curauit:Stellam quam dicunt Jouē nescio qua dementia artis sue ceteris oibus pretulerunt:ꝛ nos non absq; cā:omnium patrē credētium Abraaz predicemus:Ex ipso enim ortus est patriarchaꝝ cetus: ex ipso ꝓphete ꝛ apostoli ꝛ vnigenitus Dei filius ꝟm carné: intātum vt apostolus fidel⁹ ꝓsoletur:ꝛ dicat. Si aūt vos xp̃i:ergo Abrae:semen estis:Nescio preterea qđ inuenerint illi:vt planete quez appellant Mercurium:auctoritatē sciētie attribuerēt:ꝛ nos sanctum Moysen non frustra vas sciētie fore credamus:vtpote qué sciētiam legis populo iudeoꝝ tradidisse didicimus:Adiuꝝ cui ipsi Aaron:arté militarē dederunt:nos tñ Regē David nō absurdr pre ceteris bellicosum fore sentimus.

Hyes de quinq; planetis velut in precinctu decurso: veniēdum est ad lunam ꝛ solē:de qbus omnibus cōis est causa dicēdi: Cōis inq̄ de luna ꝛ sole est causa dicēdi: qr valde cōis est de Joāne baptista ꝛ Helya:quoꝝ quidē alter precursurus est iudicē:alter nascēdo ꝛ moriēdo:factus est preambulus redēptoris:vt non prius accēderetur ignis Helye q̄s aqua (vt ita dicam) Joānis:electos a reprobis separaret. Non autē istud dico qr aquam sine ignē: preter q̄s in sacramēto altaris aliqd esse sentiam: ſz illud qđ p aquam ꝛ ignē spiritualiter accipitur:Unde hinc colligēduz est qua sint rōne:accipienda misteria:non vtiq; sm bonum vel melius:plus aut minus:ſz sm qđ: quiquidē ꝛ p minus clarat: prestantiora bona:vt nōnunq̄ p mala bona:ꝛ p bona designantur ꝓtraria. Nō enim qr lune Joānes baptista:ꝛ soli assimilatur Helyas:maior est Joāne baptista:quo maior in natis mulierū non fuit: predicamus Helyam:ſz qr Joannes fuit iuxta aquam baptizans: precurrēs magnum opus misericordie dei:Helyas in igne iudiciario punitur iniustos demonstrās futuram districtionē ꝛ auersionē iudicij:qr ꝛ iste: vt dictum est:precursurus est iudicem:ꝛ ille morituru in carne redēptorem preiuit. Possumus tñ maiorem Joāne extimare Helyam: non quo ad ꝓsonam: ſz quo ad officij dignitatē:nimiꝝ qr ille precucurrit humilem:hic excelsum:ille passuꝝ in carne:hic regnaturꝝ in gloria deitatis: Nam ꝛ ille vltimus fuit oium magnoꝝ virorū: qui p natiuitatē carnis propagari sunt p seminas ab Abraam:iste post multos qui renati sunt ex spiritu:vt pagat ꝛ ipse cursum suum in fine seculi vēturus est:Habemus itaq; in Joāne humilē: districtum ꝛ terribilē in Helya:Habemus in Joanne: ignorāte iudicium:in Helya ꝓsonam hominuꝝ nesciētē:qr iste quidē incarceratus ab Herode:vsq; ad effusionez sāguinis patiēter sustinuit:ille cum pari modo a rege impio q̄reretur:zelo arcētissimo succēsus: missos ꝓtra se milites:igne iudiciario consumpsit:Habemus quoq; in aqua Joannis:humiditatē lunē:in igne Helye ficcitatē solis:quoꝝ vnū missecor diam:alteꝝ ō signat iudiciū:ꝛ nihilomin⁹ i Joāne q mortuus ē:defectū lune:i Helya q morte distulit:pseuerātiā solis:nimiꝝ qr vita actiua ō signata i Joāne:cū carne deficit:ꝛ ōsimt eē: ꝓplatiua q̄ designat i Helya:detrimētū ignorat:Quare aūt hec tā dissona i vnius spūs viris? Aut qūo ꝟz hoc:vez fuit veniſſe Joāné i spū ꝛ vrute helye? Sz notādū:qr spūs vnus ē:ꝛ si actiōes diuerse:vn⁹ zelus i vtroq; et patiētia eadē:ꝛ si alteꝝ p tpe zelū:alteꝝ patiētiā ōmōstrare ḋcebat. Quid ē magis vnū q̄s ꝛ filius ꝛ spūs scūs i q̄b⁹ nulla ē nāx:aut volūtatuz diuersitas:ſz sē p id qđ ē vna eadēq; ſba? Et tñ fili⁹ sic venit vt assūeret carnē:soluſq; p morituris: aut mortuis dignaret mori. Spūs vō scūs sic vēit:vt nō assumeret i quo mori posſz: aut i quo eū aliqñ ꝓtigeret mori:qr nō de⁹ simul ꝛ hō:sicut Jesus xp̃s:ſz de⁹ tm̃ sicut ꝛ pr̃:cui semp ē cū eis idē viuē ꝛ intelligē: Solus.n. fili⁹ sicut fides tz catholica incarnat⁹ est:solus crucifixus:mortu⁹ ꝛ sepult⁹: ꝛ si solus missus nō fit:ſz cū eo. Js q cū eo: ꝛ i eo ꝛ ex eo ē spūs scūs:vt qđ filius agē i cipet:pageret:ꝛ ipse:ꝛ fundamētū qđ xp̃s poneret:ipse ꝓsumando firmaret. Hac pro causa Joannes in aqua: Helyas vero in igne: potestatem accepit: quia ꝛ primo predicantium multitudo in aqua sapiētie:que est verbum dei:predicare permissa est:ꝛ secdo in igne spiritus sancti sequutura est alia doctoꝝ turba:vt pficiant nouissimi:qđ ceperunt primi:ꝛ vnum felicitatis gaudium comprehēdat vtroſq;:vt q seminant: simul gaudeant ꝛ qui metent: Hdouere aūt posset qr Helyas qui postea vēturus est:Joānem apparēdo precessit:nisi in eodem intellectu de xp̃o ꝛ de seipso Joānes diceret:Qui post me venit ante me factus est:qr prior me erat:ꝛ nisi gratia spiritus sancti de quo dicit Joānes:Spiritus nōdum erat datus: qr Jesus nōduz erat glorificatus:partuz sacre virginis preueniret:dicēte de eo:angelo: qui tante legationis officio fungebaī: Spiritus sanctus supueniet in te ꝛ vtus altissimi obūbr bit tibi. Ecce qūo donum spiritus precessit hoiem xp̃m Jesum:qui ꝛ pp hoc cōceptus dicitur de spiritu sancto qui ſm qđ deus erat:semp se esse id qđ est:demonstrat cum dicit:Anteq̄z Abraaz fieret:ego sum:Et clarifica me pr̃ apud temetipsum claritate quam habui priusq̄z mundus fieret apud te. Qđ si ita est:immo: qr ita est: qūo intelligēduz est qđ dicit Joānes in p sona xp̃i de spiritu sancto. Quia prior me erat:ꝛ illud qđ ait ipse xp̃s de se ꝛ de spiritu sancto. Qui dixerit verbum ꝓtra filiuz hoīs.remittet ei:qui aūt dixerit ꝓtra spiritum sanctum:non remittet in hoc seculo nec in futuro:nisi qr qui ad hoc natus fuerat vt exēplum preberet humilitatis:non ex ea voce loquebatur:qua deus erat eternus:cuz se sic susternebat spiritui sancto: ſz ex ea qua homo erat ex tpe? Alias autē qr veritas est:ꝛ negare semetipsum nō potest:vt se dei vnigenitum esse doceret.promisit se eundē spiritum datuꝝ discipulis suis:non qdem tpe humilitatis sue: ſz in tpe glorie dicēte Joāne. Spūs nōdū erat datus:qr Jesus nōdum erat glorificatus: Quare hoc? Ut discāt hoies abscondere grām sibi datam tpe puericie ꝛ adolescētie sue:ne videātur de accepto dono: aī tp̃s inaniter gloriari:ꝛ dū sors extollūtur de munere:intus a gloria inanescāt:Si enim ille expectauit tp̃s qui ex pr̃e siue tpe natus est:ꝛ ꝟz oia cū pr̃e auctoritate nature: q̄ſto magis nō ꝟz aī tp̃s gloriari:ꝛ maxie q̄si nō accepit:ns q nō ꝟz qđ non accepit? Propter hoc ergo nō absurde dictū est p Joānē. Spūs nōdū erat datus:qr Jesus nō dum erat glificatus. Als aūt ꝛ si spūs datus nō erat:qūo ō eo pfitemur i symbolo: qr loquut⁹ sit p pphas? An qr nō est talia opat⁹ i illis q̄lia i eis qb⁹ vitā castā suggerit ꝛ spiritalē:vt nō vltra q̄rāt vxores:filios domos:agros:vineas:ꝛ q̄scūq; mūdi possessiones:q talr replēdi erāt dono spū sci? Erat itaq; in pphis spūs scūs:pulsāt xp̃s Jesus nasceret de virgine: ſz nō ita datus erat tūc:qūo suo tpe dāduꝝ erat: Et idcir co postea mitti ꝛ venire dictus est: qui

Gal.6

Ecclē.6

Ecclē.2

4.regū

Gal.6

Joan.1.

Joān.7

Luc.1

Joan.8

Joel.17

Luc.12

Joā.7.

Joā.7.

ꝛ ante venire ꝓsueuerat ad ꝓphetas: ſz non eo modo quo poſteꝝ;ſz nec ita ſolēniter: Uenit ergo Jeſus xp̃s in ſimilitudine lune: humilis: manſuetus ꝛ mitis: ſequutus ſit spiritus ſanctus in ſimilitudine ſolis: fortis: terribilis ꝛ mānifeſtus. Sic ergo que in Joanne ꝛ Helya diſſimiliter geſta ſunt in filio ꝛ ſpiritu ſancto: ex parte completa ſunt: ꝛ in toto compleda: nō qz vnigenitus dei filius diſſimilis eſt a ſpiritu ſancto: ꝑm qz deus eſt ꝛ equalis patri: ſz qz voluit in ipſo accipe qđ non hēbat: vt ineq̄lis eſſe poſſet ꝑm qđ ſpiritui ſancto: bonitate non malitia: voluntaria. ſ. humilitate: non elatione ſubdit. Intātum aūt contraria non ſunt que a ſe eſſe vidētur diuerſa: vt ꝛ ipſe vnus filius diſſimilis apparere decreuerit: ꝛ ipſe vnus ſpiritus in columba ꝛ igne. Quid enim ſimplicius columba: que in ſue creationis origine ex aqua ꝓducta eſt: ꝛ qđ in hoc mundo terribilius igne? Significari aūt in igne: donum ſpiritus ſancti: in aqua vō ſapiētiam dei: que eſt xp̃s Jeſus: ſupſtunm eſt queſtionē mouere: cuz dicat dominus de ſpiritu ſancto, Lu.12 Igne veni mittere in terram: ꝛ qđ volo niſi vt accēdatur? Et pſalmiſta ꝺ filio dei, ps.35. Apud te dñe eſt fons vite: Quid igitur. Diuiſi ſunt ergo inter ſe filius ꝛ ſpiritus ſanctus: qz ꝛ filius crebrius deſignatur in aqua: ꝛ ſpiritus ſanctus in igne? Et vbi eſt qz flāma rubi ꝛ ſol ſignificat verbuz patris: ꝛ qz veritas ipſa dicit de ſpiritu: que Joā. 7 acceptur erant credētes in ſe. Qui ſitit veniat ꝛ bibat: ꝛ flumina de vētre eius fluēt aque viue? Quod ſi ita eſt: reſtat vt ſm aliqđ accipiatur iſtud ꝛ illud ad diſtinctionē ꝑſonaꝝ: eo qz aliquid filius voluerit in ſe: qđ in ſe noluerit ſpiritus ſanctus: qz ſi voluiſſet: feciſſet fieri. Homo naſci ex ſemina: ꝛ lacte nutriri: querſari cum hominibus: ꝛ fieri viſibilis ſup terraz: Hoc plane de ſe voluit filius: noluit aūt hoc de ſe ſpiritus ſanctus: nec tñ diuerſa eſt volūtas filij ꝛ ſpiritus ſancti: qz ꝛ filius voluit icarnari ſeipſum ꝛ noluit incarnari ſpiritum ſanctum: ꝛ ſpiritus ſanctus voluit incarnari filium ꝛ noluit incarnari ſeipſum. Una eſt ergo vtriuſqz voluntas: ꝛ in hoc quod de ſeipſo alter voluit qđ vterqz noluit: qz nihil vult deus qđ nō ſit iuſtum ꝛ quod nō in ſapiētia fiat: ſcriptura atteſtante que dicit: Oia in ſapiētia feciſti dñe. Li quet ergo qz in ſapiētia factum eſt: qz ſolus filius humiliatus eſt: ſolus aſſumendo carnem pro hominibus mori ꝛ deſcēdere ad inferos dignatus eſt. Et qz aque natura grauis eſt ꝛ humila petit: ignis ꝑ leuitate ſua ad ſuperiora recurrit: quid eſt qz frequentius filius aſſimiliatur aque: ſpiritus vero ſanctus crebrius igni: niſi qz qđ non ſecit ſpiritus ſanctus: filius ſemet ipſum exinaniuit formam ſerui accipiens: ſpiritus autem ſanctus de quo dicit. Ubi 2.cor.3 ſpiritus dñi: ibi libertas: ꝛ de quo iterꝝ dicit apoſtolus. Non accepiſtis ſpiritum ſer Ro.8. uitutis iteruz in timoꝛe: ſz accepiſtis ſpiritum adoptionis filioꝝ in quo clamatis: abba pater. nequaq̄z eo modo quo filius humiliatus eſt: ſed in maieſtate gloꝛie ſue non aſſumpta carne ꝑmanſit; Qđ ſi ſolus filius manēs in ſeipſo qđ erat: ēt qđ non erat: aſſumpſit: liquet qz magis ipſe humiliora petijt: cum hijs ꝓ quibus deſcendit aſcēſurus in altum: ac per hoc patens eſt cauſa rōnis: cur magis aque filius aſſimilatus ſit: cur magis igni ſpiritus ſanctus: Licet ꝛ ipſum ſpiritum ſanctum in columbam aſſumpſit non fruſtra defluenti aque aſſimilatum dixerim: dicēte de eo euangeliſta Luca. Deſcēdit ſpiritus ſanctus coꝛporali ſpecie ſicut columba: Qđ Luc.3 ſi ēt idem ſpiritus coꝛpoream creaturam aſſumpſiſſe oſtēditur: in quo maioꝛ humiliatio demōſtratur in filio q̄z in ſpiritu ſancto: niſi in eo qz homo ad laboꝛem natus Job.5 eſt: auis ad volādum: ꝛ niſi qz verbum patris: caro factum eſt: qui in vnitate ꝑſone ſue limum noſtrum aſſumēs: ſpiritus vero ſanctus non ad hoc vt columba fieret: columbam aſſumpſit: ſed vt oſtenderet in illa ſimplicem ſe eſſe naturam: que qz ſpiritus eſt ꝛ non coꝛpus: coꝛporeis oculis apparere nequit? Ego (inquit dñs) rogabo Jo.14.

patrem ꝛ alium paraclitum dabit vobis: vt maneat vobiſcum in eternum: ſpiritum veritatis: quem mundus non pōt accipere: qz non vidit eum nec ſcit eum: vos autem cognoſcetis eum: qz apud vos manebit ꝛ in vobis erit: Quia igitur ꝛ ſpiritus ſanctus humiliatus eſt: non incongrue ꝛ ipſe deſignatur in aqua: ꝛ qz filius ad patris gloꝛiam ſublimatus eſt: nō incongruēter ꝛ ipſe: i ſole igneo ꝺſignaf: ſicut de eo ꝓ Abd.3. ꝓphetam ꝺr. Eleuatus eſt ſol: ꝛ luna ſtetit in ordine ſuo: Ex duabus enim ꝛ in duabus naturis vnigenitus dei patris cōſiſtens: non ſimul vtrāq̄z naturam ꝓpalare voluit: quia nec expediebat miſerie noſtre: ſed primo quidem qđ in luna: deinde qđ in ſole deſignatum eſt. Quid enim per lunam que luminare minus dicta eſt: ꝛ a ſole illuminata: ꝛ ipſa quoq̄z velutcūq̄z illuminat intuentes niſi humana mortaliſq̄z natura in ꝑſone vnitate aſſumpta: ꝛ quid per ſolem niſi diuinitas que non aliunde hz qđ eſt: qm̄ vtriq̄z lux vera ipſa eſt que illuminat oēm hoiem venientem in mundum? Qđ ſi vera lux xp̃s eſt: vera ſpiritus Joā.1. ſanctus: nimirum qz vna lux ſimul ambo: quid eſt qz plenitudo veritatis in aduentu paracliti: ꝓmiſſa eſt a lumine xp̃o: tanq̄z ſi maius aliqd valeat qui procedit paraclitus: ab eo qui mittit ꝛ donat illum: ni ſi qz ſpiritus ipſe calor eſt veri ſolis qui il luminat mundum: ꝛ videmus qz ſol iſte viſibilis aliter illuminat per luminare minus manēs in ſemetipſo abſconditus: aliter in preſentia ſui: qñ calor eius manifeſtus eſt ſuper terram? Si enim per luminare minus aliqd ſine tactu caloris percipitur de luce ſolis: tota vero reueletur: neceſſe eſt: cum calor eius ſentitur quis non videat q̄z ꝑſpicuum ſit: non ita attribuendam eſſe caloꝛi plenitudinez lucis: vt quaſi abſq̄z radio hoc efficiat calor: ꝛ non potius qz eſſe qualiſcunq̄z lux pōt: vbi calor preſens non eſt? non autem pfecta eſſe pōt ni vbi calor eſt preſens? Aut ſi dicis calorem expertem eſſe a virtute lucis: non eſt verꝝ: qz ꝛ ex eo ſi ꝑfectus eſt: ignis: ſolet accendi: haud dubium qz in ſimilitudinem illius ignis qui apparuit apoſtolis in die penthecoſtes: ꝛ illuminauit coꝛda eoꝝ: qui prius crediderant in Jeſum. Secundum hoc igitur: vnigenitus dei dum per linguaz carnis quaſi homo exhoꝛtabatur apoſtolos velut per luminare minus lucem ſubditis exhibebat: Quando autem ſpiritum ſanctum quez promiſerat: miſit: etiam ſemetipſum manifeſtum exhibuit: qz vbi ſpiritus ſanctus ꝑſens eſt: tota quo dāmodo diuinitas manifeſta eſt: ſicut per ſeipſam veritas dicit: Si quis diligit me Jo.14. ſermonem meum ſeruabit. ꝛ pater meus diliget eum ꝛ ad eum veniemus ꝛ mānionem apud eum faciemus. Et rurſuz de ſeipſo: qz in coꝛde dilectoꝛis ſui manifeſtus appareat: loquitur dicēs. Qui diligit me: diligetur a patre meo: ꝛ ego diligam eum ꝛ manifeſtabo ei meipſum. Nō ergo ſpiri- Jo.14. tus ſanctus abſq̄z filio docet oēm veritatem: ſz qz nulli plene manifeſtatur ipſa veritas: que xp̃s eſt: niſi ad quem venit ſpiritus ſanctus. Propter hoc enim dicit de eo ipſe filius. Ille me clarificabit qz ꝺ meo accipiet ꝛ annunciabit vobis. Cum ergo Jo.16. vna ſit ꝛ eadem diuinitas filij ꝛ ſpiritus ſancti: ſiue ad verbuz patris quod caro factum eſt: ſiue ad ſpiritum ſanctum humanitas xp̃i relationem hēat: ml ſane vtrūq̄z accipi poſſe obſiſtit: qz ꝛ ita fieri pl..cuit: vt vtrūq̄z mirabiliter ſtare poſſit: ꝛ vtriq̄z apte ꝓueniat duoꝝ miſteria ꝓphetarum. Nam ſiue humana natura in Joāne: diuinaaccipiatur in Helya: ſiue homo xp̃s Jeſus in Joāne: ſpiritus ſanctus in Helya: q̄z pulchre ſine noie patris: aut matris: 3.regus aut genealogia ſubdita Helye commemo- 17. ratio in tertio regum volumine facta eſt: vt iuxta illud qđ dicit apoſtolus de Melchiſedech aſſimilatus oſtēdatur filio dei: Heb.7 qui ſemp quidem fuit verbum: ꝛ ſi ex tempoze homo quo circa precurſurus iudicez precurſorem redemptoris: nō abſurde puit: qz is qui in fine temporꝝ verus apparuit homo: ante tempora ſecularia deus erat eternus: ꝛ antequam naſceretur ex

Exo.3. virgine : reuelatus est in flāma rubi seruo
suo ℳoysi: & omnibus qui de eo loquuti
sunt sanctis ꝓphetis : qui rursum in fine
seculi manifestus aduenier: vt reddat vni
Ma.16 cuiq; iuxta opa sua: ℕon ergo vacat a mi
sterio: q; solis cursus duodecies diuturni/
or est cursu lune: aut q; ℍelyas per tot an
noꝝ spatia manet in vita carnis : Joānes
vo sub triginta ferme annoꝝ circulo: & q̄si
sub vno mense ꝓsumatus est: q; opus in/
carnatiōis verbi: sub breui annoꝝ spatio ꝓsu
mationem accepit & fine mēstruis passio/
nis: essentia vo ꝓditoris ab eterno vsq; in
eternum manet: id qd est: ꝓcludens & cir
cunscribēs oia que infra sunt: & quasi sere
nissimus solis splēdor: senectutis dispen/
dia non incurrit. Talem & enim eoꝝ fin/
gulum sibi exhibere decreuit qualez se: vel
redemptor vel iudex: seu in primo suo ad
uētu exhibuit: seu in scdo exhibiturus est:
primo. s. in aqua : vt emundet & iustificet
penitētes: scdo in flāma ignis : vt ꝓsumat
reliquias impioꝝ. Factis enim magis q̄z
voce: precurrit Joānes: vt ipse quodāmo
do esset vox: que precurreret verbum : si/
cut de eo Esayas ꝓpheta longe ante pre/
Esa.40 dixerat : q; & ipse quoq; Joannes misterij
non ignarus: hijs qui se interrogabant: re
spondit dicēs. Ego vox clamantis in de/
serto parate viam dñi. Ergo & ℍelyas vē
Mat.3 turꝰ iudicem precursurus: non incongrue
premissus est: igneum iudicium
vt quantus ille sit qui vēturus est iudica
re vnos & mortuos & seculum per ignem:
opibus magis tacite intimaret : q̄z voce:
Deniq; post serotinam manifestationem
ℍelye: iudex districtissimus in igne vētu
rus est: qui in Deuteronomio terribiliter
De.32. cōminatus dicēs. Ignis succēsus est in fu/
rore meo & ardebit vsq; ad inferni nouissi
ma: devorabitq; terram cum germine suo
& montium fundamēta comburet. Et de
Ps.49. quo per psalmistam dicit. Deus manifeste
veniet: deus noster & non silebit : ignis in
ꝓspectu eius exardescet & in circuitu eius
tempestas valida. Et de hijs pro loco sa/
tis dictum

¶Illud aūt non est pretermittēdum qd̄
cum de septem supascriptis syderibus cō
muniter ageretur: ꝑm q; diebus singulis
agētibus deputata sunt: nequaq̄z a primo
die : qui apud nos dñicus dr: inchoatum
est: & a sabbato & ordine retrogrado ad pri
mum vsq; puentum. Nec otiosum qs ex/
timet: aut fortuitum: q; prima qdem vlti/
ma: & vltima facta sunt prima: q; nō prius
(vt ait apostolus:) qd̄ spirituale est: & qd̄ aia
1.cor.15 le : deinde qd̄ spiritale : Cetez si ab extre/
mis incipimus sequētes auctoritatem do
mini dicētis. Erunt primi nouissimi & no
uissimi primi : inuenimus & nos ipsi ℍe/
Ma.19 lyam dignitate tanti misterij,: primum in
hac parte: locum & preceteris clariorem te
nere : sicut & sol apud gentiles in diebus
ebdomade: scōm locuꝰ Joānem baptistā:
tertium Dauid: quartum ℳoysem: quin
tum Abraam: sextuꝰ ℕoe: septimuꝰ Adā:
iuxta ordinem stellaꝝ quinq;: que diebus
singulis aptate sunt. Qd̄ qualiter gestum
sit: mirari magis extimo q̄z exprimere: qñ
qdem nec in ipsis erroribus sic errare ho
mines potuerint: vt non & ipsi vel inuiti
testimonium dicerēt veritati: & nō solum
fideles hoies adherēdo deo testimonium
ferant: verūetiam qui terrena sapiunt: re/
cedēdo a Deo viuo & vero. Quid enim si
voluit dñs per ora nesciētium veritatem.
aut saltem ipsaz veritatem ꝓferre: aut ima
ginem veritatis? Quis enim detestabilioꝰ
Caypha qui tam vera de morte xpi ꝓphe
tasse describitur? Sic & poeta ille magnus
Virgilius nesciēs celestez plem esse xpm
Virgil. Jesum: & q; ꝓpe esset tps vt nasceretur de
virgine: rum quasi inuētum verba proser
ret: veritatem mirabiliter ꝑmisit dicens.
Jam noua pgenies celo demittitur alto.
Sic & in planetaꝝ ordine: mira dei proui
dētia factum est: vt errando quodāmodo
non errarēt gentiles: & mētiendo exprime
rēt veritatez: q; & si falsa erat deoꝝ opinio:
quos planetas esse fingebant: figuram tñ
rez veracium nesciētes quid agerēt: tenue
runt : Quantum mihi videt occulta erat
causa misterij : & inditium futuroꝝ presa/
gium. s.

gium. s. & signum q; de tenebris ignorātie
duceretur ad lucē. Verum nos qui lucem
ipsam (Christo largiente) percepimus di
mittamus ammodo quod minus est: te
neamus quod maius : multo amplius
istorum radijs qui ad imaginem dei crea
ti sunt : innitentes q̄z illis: habent enim
& isti si sane intelligimus lumen suum.
Queris quibus radijs ? Intelligibili/
bus potius q̄z visibilibus. Omnia enim
que videntur : vt ait Apostolus : transi/
toria sunt : que autem non videntur eter
2.cor.4. na. Sunt itaq; istorum radij septem pro
prietates eorum: in quibus similitudines
septem ordinum denotate sunt. Si ta/
men alio modo quam quo per tempo/
ra propria missi sunt: assignantur: vt vide
licet in primo accipiamus Dauid: in se/
cundo Ioannem baptistam: in tertio moy
sen : in quarto ℍelyam : in quinto Ha/
braam : in sexto ℕoe : in septimo adam.
ℍabet enim Dauid aliquid simile cum
angelo Ephesi : propter prerogatiuam
regiminis: Joannes cum angelo Smyr/
ne: ꝓpter similitudinem passionis: ℳoy
ses cum angelo pergami: propter profun/
ditatem scientie : ℍelyas cum Angelo
thyatire serenissimam sapientie clarita/
tem : ℍabraam cum angelo Sardis: ob
amorem propagande familie. ℕoe cuz
angelo philadelphye : ob studium salua
de hereditatis: Adam cum angelo laodi/
tie ob frigiditatem iustitie. Verūtamē assi
gnatio ista ex parte aliqua similitudinis
assumenda est: nō ex toto: nec quasi ꝓprie
similitudini intenduz est ei: sed veluti ex
parte dissimili: q; nō significāt ꝓprie illos
ordines quos designāt septem angeli isti:
sed magis illos qui generales sunt de qui
bus in hoc opere sufficiēter tractauimus.
Est enim illorum primus apostoloꝝ: secū
dus martyrum: tertius doctoꝝ : quartus
virginum: quintus conuentualiū: sextus
cōtinentium laycoꝝ: septimus cōiugato/
rum. Et vnctio qdem ac fortitudo dauid
congruit regi xpo: & apostolis suis: patiē/
tia ioannis: sanctis martyribus: doctrina
moysi: sanctis doctoribus : castitas ℍelye
sacris virginibus: familia habrae degēs in
tabernaculis: monachoruz conuentibus:
hospitalitas designata in noe: qui diuersa
genera animantium cōgregauit in archa:
hospitalitatem sectantibus: labor & fatiga
tio ade: his de qbus dicit apostolus. Tri/
bulationem carnis patiētur hmōi. Sz qz 1.cor.7
alios quoq; magnos viros: habuisse secu
la illa: non est dubiū: non solum qui meri
to preferantur ade verum etiā qui noe: ha
brae & dauid equales esse gratia videant.
Queritur non absurde. Utrū ne viri isti
aliquid distinctum ac proprium habuerit
a ceteris magnis viris: ꝓ quo eos nō im
merito septem planetis assimilatos dixeri
mus: qui proprijs: vt dictū est: circulis su
perni manu artificis affixi. proprijs itine
ribus gradiunt: quod a reliqua multitu/
dine stellaruz alienū esse testantur: hi qui
circa hmōi nō satis vtiliter: aut fructuose
qn imo & curiose & superstitiose versantur.
Quid si malis nostris: bene in bono vtit
bonus deus: Nō ne res pessima ē vsura?
Et tamen vsuraria similitudine vtitur
ipse deus : vt desides & pigros seruos in
opere sanctitatis informet. Unde autē Mat.
respondentes prepositis ammote que/ 25.
stionis expediamur nodo : quibus pro/
prietatibus viri isti a ceteris mortalibus
segregati sint: perscrutemur : siquidem so
li ipsi : leges & precepta mortalibus ac/
cepisse noscuntur. ℕeque enim solum
penthateucum ℳoysi vocari legem pu
tandum est : cum dicat apostolus de mā
dato domini : q; solis christianis datum
est. ℍis qui sine lege erant : factus sum
quasi sine lege essem. cum sine lege dei
non essem : sed in lege essem Christi : & Ro.7.
cum rursum alio loco ipse dicat. Que
sub viro est mulier : alligata est legi vi/
ri: sed omne preceptum domini : lex voca
tur : sicut non solum totus fluuius aqua
dicitur. & aqua est : verum etiam & sin/
gulis riuulorum qui ex ipso multiplici/
ter partiuntur. ¶ ℕamus itaq; omniū
quibus data est lex . Ipse est qui genuit

nos in cõtagione delicti:humani.s.generis primus parẽs:nõ q; talis creatus est: qui nos gignẽdo faceret noxios:sed q; talem seipsum fecit deserendo mandatum ꝛ preuaricans legem:que sibi diuinitus data fuerat: vz:ne contigeret de ligno scientie boni ꝛ mali. Gen.2. Dño eo autem q; fracto mandato lignum vetituz vsurpãdo gustauit:ꝛ ipse mortuus est cum sorta q̃ reatuz cõmisit:ꝛ eos quos in peccato genuit pari pena mulctauit. Post hunc accipit legem noe:vir bonus ꝛ iustus. decursis a principio annis multis:in quibus genera le preceptum nullus vnq; mortalium accepisse narratur. Accepit autem legem ꝛ ipse similem legis prime de qua preuaricatus est Adam:vz:ne ipse aut semen eius: carne cum sanguine vesceret. Secutus est habraam homo fidelis:primus qdem in patriarchis:sed tertius ab adam in acceptione mandati. Ipse.n.prior omnibus circuncisus est:ꝛ vt tota eius posteritas mãdato eidem esset obnoxia:iussionem accepit. Quartus ab adam secutus est Moyses. Hic plenarie scripsit legem:ꝛ docuit populũ cerimonias eius. Instituit quoq; inter cetera officia leuitarum:cum esset ꝛ ipse vir leuites:quibusq; sacrificijs placari dñs debuisset: Successit huic Dauid: qui tus hoc ordine ab adam:qui ꝛ ipse cuz esset xp̃s domini:fecit organum spũs sancti:psalterium.s.decem cordarum:ꝛ librũ psalmorum:precepitq;:vt in eo confiteretur dño:quod ꝛ factum est:ex eo tempore vsq; in presentẽ diem. Accepit quoq; mãdatum a domino:vt pasceret populũ suũ israel:ꝛ esset thronus eius super euz vsq; in sempiternũ. Joãnes quoq; baptista sextus in numero ab Adam inchoata sexta etate mundi ante faciem venturi domini missus est baptizare in aqua ꝛ p̃dicare baptismum pnie in remissionẽ peccatorum. venturus est ꝛ Helyas sicut iaz superius dictum est:vt venturum in fine iudicem in flamma ignis:ꝛ baptismum ipse quoq; spiritalem precurrat. De quo nimiruz baptismo promissio nobis in spũ facta est a dño vbi dicit. Joãnes quidem baptizauit aqua:vos autem baptizabimini spũ sancto nõ post multos hos dies. Act.1. Et cũ cõpleren̄ (inquit) dies pentheccostes:erant oẽs discipuli pariter in eodez loco:ꝛ apparuerũt illis dispartite lingue tãq; ignis:sedit q; supra singulos eoꝝ. Non est aũt putandum:q; die illo cõsumatuz est generaliter quod p̃miserat dñs de spũ sancto:quomodo nec illud quod in natiuitate:passione: resurrectione ꝛ ascensione dñi ostẽsuz fuerat p̃phete de quatuor aialibus. cuz vtiq; Ezec.1. hec ꝛ ipsa opera. mysteria fuerunt ꝛ indicia futuroꝝ:sicut ꝛ cetera saluatoris opera:que quatuor euangelijs comprehensa sũt. Nõ igitur in die illo pentheccostis cõpletum est generaliter qđ significat ignis: licut nec in die qua baptizatus est dñs:cõpletum est qđ significat aqua:seu etiaz qđ designabat colũba que in simili genere de aqua sumpta est. Sed quo similitudo maris rubri in quo mortui sunt egyptij:cõsumata est:in secundo statu: ita similitudo aque iordanis:in qua baptizatus est xp̃s: in tertio. Similitudo vero ignis helye cõ Mat 3 sumanda est in vita futura. Quod si in tẽpore quo xp̃s venit in mundum:hec tria mysteria assignari querunt:memorari debemus:q; idẽ ipse spũs qui super baptizato i aqua dño descẽdit corporali spẽ:sicut colũba:ꝛ in die penthecostes in similitudinem ignis:in die resurrectionis domini ce p insufflationẽ q̃ sit p aerem seris apostolis datus ẽ:vt quo aer p̃ponitur aq̃:ignis aeri:ita p iterualla tẽporũ augeret gratia spũs sancti:qđ talibus incremẽtis consummandũ est. In aduẽtu primo dñi:quez in aq̃ p̃cucurrit Joannes:data est generaliter gratia q̃ significaꝝ in aqua ꝛ colũba:qñ q dẽ ꝛ colũba de aqua. Circa exordiũ tertij status:qđ p̃pe est:imo p̃sens:opz dari fidelibus gram q̃ significaꝝ in aere:ꝛ cõpleri multa mysteria q̃ ostensa sunt apostolis in die pasche. In die vero illo nouissimo in quo erit generalis ꝛ vltima resurrectio mortuoꝝ:gratia illa reuelãda est q̃ significaꝝ in igne. Verũ hoc idcirco dicimus:vt

ostẽdamus sacm̃ fuisse:q; in die pẽtheccostes missus est de celo ignis supstõs apostolos ꝛ alios discipulos qui erant cũ eis: vt in hoc quod gestũ est in vltimo festinitatis die ostẽderet q; futuꝝ sit sup oẽs iustos in nouissimo die. Alias autem ꝛ sine igne visibili legimus spũm sanctũ descendisse:sicut in turbam illã q̃ erat coadunata cũ cornelio:de qua ꝛ dicitur. Adhuc loquente petro cecidit spũs sanctus sup oẽs Act.10. qui audiebãt verbũ ꝛ erant loquẽtes linguis ꝛ magnificantes deum. Et sup illos duodecim viros quos baptizauit paulus qui ꝛ iaz baptizati fuerãt in ioãnis baptismate. Dño eo.n.q; in igne mãli:sacm̃ est potius accipiendũ:q̃z res sacm̃:vnus euãgelista refert:ioãnem dixisse de seipso:ꝛ de xp̃o. Ego baptizo vos in aqua:ille bapti- Mat.3. zabit vos spũ sancto ꝛ igne. Illius nõ addidit. Et igne:sed tm̃ spũ sancto. Cum aũt in hoc loco aqua verbum:ignis autez spũm sctũm designet:qd est q; aqua nũq; ptermittitur:preterm̃ittit aũt aliqñ ignis nisi q; verbũ incarnatũ:ita incarnatũ est vt semp maneat in carne:ꝛ sit hõ visibilis in veritate:spũs vero sctus sic columbaz ꝛ igne assumpsit:vt tũ hec peracto mysterio vltertius humanis obtutibus appare/re desierit? Nepe:q; ꝛ caro humana ,ppagata ex carne:verbi dei gerit imaginez:sicut colũba illa q̃ apparuit spũs scti. Cũ q dẽ verbũ caro factũ:nũq; desinat esse hõ spũs vero sanctus nec colũba factus eẽ dicat:nec colũba pmãserit:q̃tenus hoz vn9 hoc est filius visibilis sit:pp ea q̃ facta sũt visibilia ab inuisibili ꝛ eterno deo:ꝛ alius inuisibilis ,ppter suisibiles creaturas:ꝛ sic deus vnus sctificans oia:hoc est:visibilia ꝛ suisibilia:visibilia qdem p filiũ:inuisibilia p spũm sanctum:licet nec illa sine filio nec ista sine spũ sancto:q; vnus sunt verbum ꝛ spũs sctus cũ patre deus:sed ,p eo q; solus filius limum nostrũ accepit:spũs vero sanctus:tale qđ q; esse diceret (sicut filius) nõ accepit. Dis de ioãne ꝛ helya in typo filij ꝛ spũs sancti spãliter p̃batis:libet adhuc de ,ppꝛietatibus ipsoꝝ ꝛ p̃scri/ptoꝝ qnq; viroꝝ aliqd cõmuniter dicere ꝛ qualiter in septem mãdatis q̃ facta sunt ad illos:ois plenitudo iustitie cõtinetur: ostẽdere. ¶ In primo p̃cepto qđ factum est ad adam:inter dicta est spãliter concupiscentia oculoꝝ ꝛ gule:in scõo quod factũ est Moe homicidium:in tertio qđ factũ est habraẽ:petulãtia carnis. In pomo nãq; vetito cõcupiscentie gule designata est:a qua nos ,phibet dñs p apostolum dicẽs. Carnis curã ne feceritis in desiderijs q; aũt in esu sanguinis homicidium designet:satis manifeste textus ipse lectionis demõstrat. Cum.n.diceret dñs ad Moe. Gen.2. Quasi olera virentia tradidi vobis oia:excepto q; carnem cũ sanguine nõ comedatis:primus adiecit ꝛ ait. Sãguinẽ.n.aiaꝝ vestraꝝ requirã de manu cũctaꝝ bestiaꝝ: ꝛ de manu homis:de manu viri ꝛ fratris eius requirã aiam hois. Quicũq; effuderit humanũ sanguinẽ:fundet sanguis eiꝰ. Designari vero in p̃putio petulãtia carnis:ipsemet p̃fusio turpitudinis docet:q̃ magis in parte illa carnis ,pualuisse dignoscit. Unde ꝛ in hoc libro in angelo sexto effundẽtiũ septẽ phyalas:p seipm dñs loquit dicẽs. Ecce venio sicut fur:beatus q̃ vigilat ꝛ custodit vestimẽta sua:ne nudus ambulet:ꝛ videant turpitudinẽ suaz. In his ergo tribus p̃ceptis ois illicita concupiscẽtia exterioris nostri hois inhibetur. Sed q; nõ sufficit cessare ab agendis malis:nisi iã pacta crimia subsequat ꝺignus penitẽtie fructus:subsequunt alia tria mãdata:in quibus cordis contritio:oris confessio:ꝛ opis satisfactio designant. Cordis nãq; cõtritio:in sacrificio mosy:oris confessio in psalmis dauid:operis vero satisfactio:in ioãnis baptismate demonstrat. Ro.13. ps.50. De primo scriptũ est in libro psalmorum. Sacrificium deo spũs contribulatus:cor contritum ꝛ humiliatum deus non despicies. De scõo quoq; in eodem volumine. Sacrificiũ laudis honorificabit me:ꝛ illic iter quo ostendam illi salutare dei. De tertio quod est satisfactio operis:hoc est:mortificatio carnis: per Apostolum dicitur. ps.49. Ap.16. Ro.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consepulti estis Christo per baptismum in morte. Sciendum vero est duplicē esse cordis contritionē: duplicem oris confessionem; duplicez operis satisfactionē. Cordis cōtritio duplex est: qz nō soluz pro malis cōmissis ingemiscendū nobis est: sed z pro negligentia boni: pro illis: qz mortem incurrimus: pro isto: qz eterna gloria z felicitate priuamur. Est z oris confessio duplex: scōm ea que de cōtritione dicta sūt. Est.n. cōfessio peccatoz: est z iustitie: siue cum culpas proprias accusando punimus: siue cum dei iustitiā confitendo laudamus. De cofessione peccati scriptū est.

po.31. Dixi cōfitebor aduersum me iniustitiam meā dño: z tu remisisti impietatez cordis mei. De cōfessione iustitie: non est sermo qui referat dignus: cuz pene de toto libro ipso veluti abyssus quedam confessionuz

po.110. erumpat. Cōfitebor tibi (inquit) domine i toto corde meo: z cōfitebor nomini tuo

po.135. qm̄ bonum est. Et ꝓfitemini dño quoniā bonus: z his similia. Jacobus quoqz apostolus in epistola sua: quantū valeat peccatorum cōfessio manifestat cum dicit.

Job.5. Cōfitemini alterutrū peccata vestra. Cōfessionem quoqz laudis p seipsum expzimit sal-

Ba.2. uator cum dicit. Confiteor tibi pater: dñe celi z terre. Constat ergo duplicem esse oris confessionē: z vtrāqz pertinere ad laudem dei: licet alteram magis propzie. Tradidit nobis istud exēplo suo illo mirabili latro pēdens in cruce vt sciat vnusquisqz nostrū: qualiter z quo ordine in laudē cōditoris erumpat: qui sic vnam reuerenter exhibuit vt alteram non negaret. Obtulit.n. primo primū: ac si sacrificium ꝑ peccatoz: cum culpam accusans ꝓpziam: etiaz

Lu.23. blasphemū sociū increpauit: z dixit. Neqz tu times deū: qui in eadem dānatione es: z nos quidē iuste: nam digna factis recipimus. Et qz sepe sacrificio ꝑ peccato iūgitur holocaustum: protinus subsecutus est dicēs. Hic vero nihil mali gessit. Utrū qz ergo cōfessio est: vtrūqz laus: qz non solum in quo iustum dicimus creatorez: laudamus eū: verūetiā i quo culpas nr̄as g-

bus iuste iudicamur: agnoscimus: qz neq; illum iustum confitemur z credimus si eum (quod absit a nobis) suspicamur crudelem: aut non iustum contra hominem exercere iudiciuz. Unde z per

1.Jo.1. Joānem dr̄. Si dixerimus qm̄ nō peccauimus mendacē facimus eum: z verbum

Ro.3. eius nō est in nobis. Et apostolus. Est (inquit) deus verax: omis aūt homo mēdax: si

po.50. cut scriptum est. Ut iustificeris in sermonibus tuis z vincas: cū iudicaris. Si aūt deus verax est: omis aūt homo mendax: qd est qz ioānes dicit. Si dixerimus qm̄ peccatum nō habemus mendacem illum facimus: nisi qz hoc veraciter dicit veritas que mētiri nō pōt? Si autē z ipsi dicimus qz mendaces sumus miro quodam z ineffabili modo in eo qz mēdaces nos esse dicimus: iam mēdaces nō sumus: qz veritatis adiutores esse incipimus: contra nos qui mendaces veraciter z culpabiles sumus. Dum.n. culpam mendaciū nostri in nos ipsos seuientes in sequimur: iam non sumus qui fuimus: salsitatis ministri: ꝛz veri discipuli vitatis: vt de nobis quoqz dici queat: quod de viro illo bono z humili: veritas ipsa dicit. Ecce vere israelita in

Jo.1. quo dolus nō est. Sed quare hoc? Num qz peccatores nō sumus: aut qz is qui verbū istud ex o.e veritatis audiuit: pcti maculā nō habebat? Minime. Nō hoc intelligit Augustinus qui locū ipm̄ euangelij vigiláter exponit: nec ois qui sane sapit z catholicus est. Sed ꝓpterea in eo dolus

po.50. nō erat: qz se esse pctōrem agnoscens: quotidie pctā sua cōfitebat dño dicēs assidue cū ꝓpheta. Tibi soli peccaui z malū cora te feci vt iustificeris in sermonibus tuis: z vincas cū iudicaris. Debet ergo hō pctōr veritatē agnoscere si nō vult esse vacuus ab eterna salute z ꝓsiteri humiliter culpā suam: deiqz iustitiam sicut est: veraciter: predicare. Sed restat adhuc cui vacat: satisfactio operis: restat vt ad opus bonū exerceat seipsum: vt non solum verboruz folia videatur habere paruipēdēs opa pietatis: sed studeat in ꝗtū pōt facere dignos

penitētie fructus. Sicut.n. gemina est cordis cōpūctio: z gemina confessio oris: ita gemina est satisfactio opis i Joānis baptismate designata. Sacramentū nāqz baptismi: qō perficit in aqua mortificationez veram carnis peccati z vetuste pariter vite inouationem designat. Ut igitur in eo qz baptizandus puer in sacri fontis (vt ita dixeriz) demergit sepultura mortificatio carnis peccati designata est: ita in eo qz ex fōtis lauacro baptizatus ascendit: inouatio interioris hois ab expoliatione veteris

Ro.6. qui peccauit in paradiso: apostolo attestāte qui dicit. Cōsepulti.n. sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris: ita z nos in nouitate vite ambulemus. Cum ergo accepta cruce sequimur Christum affligentes corpora nostra: in qbus inuriliter virimus vt destruatur corpus peccati: illud profecto opus agimus:

Colo.3 quod immersio in aquas designat. Cum vero operando bonum exultamus in domino querētes z sapientes q̄ sursum sunt vbi xps est i dextera dei sedēs: tunc illud opus aginus qō ꝗz holocausti quondaz hostia designabat: quodqz ascēdētis ex aq̄ z viuentis post sepulture funera sacramētum demonstrat. In huius itaqz senaria

Ba.5 observatione mandati: omnis purificatio consumatur: tam.s. corporis ꝗz z mentis tam exterioris hois qui mutat (vt ita dixerim) pelle vetusta: renouatur in xp̄o: ꝗz eius quod intus est spiraculum vite: qz cū sit z ipsum imundis non tam actionibus ꝗz cogitationibus maculatum: gratia iesu xp̄i per tria que scripta sūt: diligēter emūdat: vt ad pcipiendum ignez celestem paratum sit. Et vtiqz vt iam mūdatum: z si adhuc mūdandū quo ad vsqz britudinē illam apprehendat: o qua z dicit. Beati mūdo corde qm̄ ipsi deum videbūt. Hec tam mira perfectio designata in flagrātia ignis z ascēsione helye: nō nisi in septimo grādu conceditur: z vtiqz exercitatis diutius: z laboz virtutibus institutis: qz profecto illi digni habentur apud deum: per-

fectam sancti spiritus accipere libertatez: qui se pro amore dei omni subiciunt seruituti: z illi contemplandi gratiam quasi die septimo cōsequunt: qz velut in sex oieruz circulis actiue vite oneris portatores.

Recte ergo de helya in typo spūs sancti mat.17 dictū est. Helyas qdem veniet z restituet omnia: qz cuz venerit (inquit) dūs ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veri Jo.16. tatē. Quia vero occasione septem stellarū a recto cursu itineris (licet non oia ficti) terr) deuiasse videntur: z quasi querentes gregi pascua transisse per inuia ad interiora deserti: libet iam nunc vel sero remeare ad iter: vt ad propzy ductum aluei: verbi vnda recurrat. Ille (inqt) dicit q tenet septē stellas in dextera sua q ambulat i medio septē cādelabroz aureoz. Quis est iste q dicit ista? Iesus filius dei. Quare aūt locuturus prime ecclesie septē angeloz z ecclesiaz totidē mētione facit: nisi vt eiusdē ecclesie q̄ scribit prima: cōprimat elationē ne se de priuatus dignitate glorificans: se ipsaz sup ceteris iactitādo extollat? Sicut n. supbi qqz puatā gloriā ambiēdo ab his quos minores extimāt: semetipsos sequestrāt: ita auctor pacis cōitatē diligens: oēs amplectēdo simul vnitate cōiūgit: vt duz oium simul reminiscit: oium pariter operetur salutem seruans a tumore primos: z ab odij liuore nouissimos z vno pacis federe simul oēs cōiūgēs. Sequitur.

¶ Scio opera tua: & laborem tuum: & patientiam tuum. T.2.

¶ Scire dei approbare ē: aut seipm̄ esse memorē: memo z suoz ostēdere. Cūm z seruo suo moysi q̄ztus eēt in oculis suis itimare dignat°. Ceipm (inqt) noui ex noie. Exo.33 Quo ꝓtra reprobos quoz opa prauа sūt: se nescire fatet. Dicut ad iudiciū venies q bysdam z post multa mirabilia responsū se eē cōminatus est dicens. Discedite a Ba.6 me operarij iniquitatis nescio qui sitis. Si los ergo ignorat q sint: electos vero suos diligenter agnoscit: sicut per seipsum in Lu.13. euāgelio dicit. Ego scio quos elegerim: z

Jo.15. Jo.10. in alio loco. Et agnosco oues meas ⁊ cognoscunt me mee. Sic vnigenitus Dei scitt operā ⁊ laborem patiētiamq; sanctoꝝ qꝝ approbat ⁊ cōmendat opus bonum: sicut per psalmistam dicit. Nouit dñs viaz iustorum ⁊ iter impiorum peribit. Possumus tñ simpliciter hoc accipere: vt intelligamus dictuz ꝓpter eos qui negligunt iussa dei arbitrantes non esse cure deo de

Mat. 16. operibus nostris: siue bona sint siue mala ad reddendū vnicuiq; iuxta opa sua: parui pendētes illud quod scripturz est. Dñs

ps.13. de celo prospexit super filios hoium vt videat si est intelligens aut requirens deuz. Unde ⁊ de quibusdam dicit. Et dixerūt.

ps.93. ps.72. Nō videbit dñs: nec intelliget deus iacob. Et alibi. Et dixerūt quō scit deus ⁊ si est scientia in excelso. Non igitur vbiq; scire dei approbare designat: sed aliqñ q dē hoc aliqn vero ostēdere se esse scientem his q eum aliquid ignorare putāt: sicut ⁊ eccle-

Apo.3. sie sardis dicitur. Scio opa tua qꝝ nomen habes q viuas ⁊ mortuus es. Plerūq; vero patiētiam putant: in quoꝝ ⁊ impioruz hoium tollerare perfidiam. Quod aūt virtus sit ⁊ non vitium non posse aliqn pati malos: posse vero pati: detestabile vitium ex presentis loci sñia aperit cū subditur.

T.3. ¶ Et quia non potes sustinere malos & temptasti eos qui se dicunt apostolos esse & non sunt & inueniſti eos mendaces & patiētiam habes & sustinuisti propter nomē meū & nō defeciſti.

¶ Videtur in hoc loco duo contrarta ⁊ quasi repugnantia sibi in modū verba ꝓ ferre: dum in vno eodemq; viro vel ordine: patientia simul ⁊ ipatiētia cōmendat: cum dicit. Patientiam habes ⁊ nō potes sustinere malos. Non sunt tamen contraria: ⁊ si esse videntur. Quis enim perseq; retur sanctos: si errores hominum sustineret? Quare autem qui inequales sunt: sustinent: nisi qꝝ pati persecutionem formidāt? Et qꝝ prima ecclesiarum asie quasi fortis ad tollerāda discrimina aduersus pseudo apostolos predicantes circuncisionē: totis se viribus apponebat: recte in persona patri angeli de impatiētia simul ⁊ patientia: nec non ⁊ de iustitie obseruatione cōmendatur cum dicitur. Non potes sustinere malos ⁊ non deiecisti. Fuisse autez eo tempore pseudo apostolos qui contraria fidei predicarent: in epistola sua ad ga-

Gal.6. lathas apostolus manifestat cū dicit. Qui cunq; volunt placere in carne: hi cogunt vos circūcidi tñi vt crucis xpi persecutionem non patiant. Neq; hi qui circūcidū-

Titi.1. tur: legem custodiunt: sed volunt vos circuncidi: vt in carne vestra glorient. Degbus etiam scribens ad Titum. Sunt (inquit) multi inobedientes: vaniloqui: ⁊ seductores: maxime aūt qui ex circuncisione sunt: quos oportet redargui: ꝓ vniuersas domus subuertunt: docētes que non oportet: turpis lucri gratia: Nemōi ergo pseudo apostolis resistētes fideles qui primi ex gentibus crediderūt: ⁊ patientes ⁊ nō patientes fore vtiliter ꝓbati sunt. Patientes ꝓpter scandala que propter hoc passi sunt: Impatietes: qꝝ quos mendaces esse probauerūt: sustinere nō poterāt. Uel certe hoc quod ait. Non potes sustinere malos: ad zelum quo peccantes arguebat referēdum est: qō vero addidit. Et rēptasti eos qui se dicūt apostolos esse ⁊ nō sūt: ⁊ inueniſti eos mēdaces: ad cautelam prudentie: qꝝ nimirū ꝓdicator verus esse non pōt qui horum altero destituitur. i. q vel fidem seruās virtuoz vepres patitur emuriri: vel pugnans fortiter contra vitia erroris impietate sedatur. Sed plerumq; q vtrunq; habet a feruore charitatis tepescit: ⁊ pene appropinquat ad nihilum: qꝝ dum paucoꝝ hoium supbūdat iniqtas:

Mat. 24. refrigescit (vt ait dñs.) Charitas multoꝝ Non est aūt magnū habere charitatez in

Ec.7. prosperis: nisi fortis qō maneat in aduersis: scriptura attestante que dicit. Uasa figuli ꝓbat fornax: ⁊ hoies iustos tēptatio tribulationis. Unde ⁊ p seipsam veritas

Mat. dicit. Qui perseuerauerit vsq; in finē: hic

saluus erit. At ecclesiā illā nō esse pseuera turā in charitate prima: mōstrat in actib⁹

Act.20 apostoloꝝ: vbi psbyteris ephesioꝝ ꝓ paulum dicitur. Attendite vobis ⁊ vniuerso gregi: in quo vos spūs sctūs posuit epōs: regere ecclesiaz dei: quā acquisiuit sanguine suo: vbi ⁊ moꝝ subditur. Ego scio qñ intrabunt post discessionem meā: lupi rapaces in vos non parcētes gregi: ⁊ ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa: vt abducant discipulos post se. Qz igitur nō pseuerauit in ardore charitatis quam paulo predicante conceperat: recte que de principio laudatur: de fine increpatur cum dicitur.

T.4. ¶ Sed habeo aduersum te pauca: quia charitatem tuam primā dereliquisti.

¶ Non ait qꝝ charitatē dereliqsti: sed qꝝ charitatē tuā primā: qz: vz: ex pte aliqua apostatare est: de sūmo ⁊ maioꝝ bono declinare ad minus: qꝝ sancta alia non reuertebant cuz incederēt: sed vnūquodq; ambulabat coram facie sua. Unde ⁊ moꝝ subditur.

T.5. ¶ Memor esto itaq; unde excideris.

¶ Ac si aperte diceretur. Non te cōsoleꝝ bonū qō agis: vt q̄si illud tibi sufficiēs arbitreris: sed magis affligere sup casu tuo: qꝝ minus est acceptū coz̄ me bonū quod agis: nisi studeas remeare ad gradum de quo p desidiā corruisti. Hac in re oportet

ps.74 diligēter attēdere ⁊ vehementius timere qō per psalmistā dr. Deus iudex est: hūc humiliat ⁊ hūc exaltat. Erectum nāq; in supbiā populū iudeoꝝ deseruit: ciuitatez illam inclitaz: in qua gloriabant iudei: hu-

Isa.27 miliauit vsq; ad terram: sicut predixerat Isaias. Incuruauit dñs habitantes in excelso: ciuitatē sublimē humiliabit: humiliabit eam vsq; ad terram: detrahet eam vsq; ad puluerē. Cōculcabit eā pes pau-

Dañ.7 peris: gressus egenoꝝ. Nec vt audiuim⁹: sic vidimus. Lena nēpe illa quā scribit Daniel: q̄ alis quas habebat: quasi aquile eleuabat in altū: depositā est iubente deo: a supbia sua: ⁊ suppositā gressibus romanorum. qui diuitias bonitatis dei vsq; ad illa tempora nesciebant: ⁊ populus gentilis qui erat adhuc egenus in fidem illoz̄ ingressus est: humilitatis (re vera) vsq; ad puluerē: quoquot supererāt de populo iudeoꝝ. Sed num parcenduz erat oleastro: ei q̄ non pepercit olue? Ut. n. ecclesia circūcisionis: que hierosolymis fundata est ob veruste faustum supbie: relicta est a petro principe apostoloꝝ: prouidente illi domino aliqd gloriosius rome: ita ⁊ ab ecclesia illa quam asie fundauerat paulus: isdē qui eā fundauerat paulus: iusto: sed occulto dei iudicio sublatus exinde ⁊ destinatus est rome: vbi ⁊ cū apostolo petro mā-

Mat. 20. Luc.1. sionē accepit. Nec hoc tñ dicentes eo tēpore cōpletaz esse dicimus cōminationē istam: quādiu supmixit ioānes nisi forte ex parte: sed qꝝ sicut post dormitionez sancti Joānis apparuit ad nihilū redacta est ecclesia illa oziētalis ⁊ nesciunt sublato inde candelabro ⁊ alijs ciuitatibus dato. Nec est illa terribilis ⁊ districta animaduersio iusti dei: qua a principio dānati sunt angeli peccantes in celo: ⁊ seculum originale (mūdante diluuio) deletum est i exemplū (vt ait petrus) eoꝝ qui impie acturi sunt. Nec illa causā est qua primi efficiunt vltimi ⁊ vltimi primi: qua esurientes replētur bonis: ⁊ diuites dimittūt ianes: qua hi q nihil esse putant: inueniuntur esse aliqd. ⁊ hi qui putant esse aliquid: nihil esse reperiuntur. Nec illa causa est: qua elegit deus iacob iuniorem ⁊ repulit primogenitum esau: qua elegit deus mundi vilia vt confunderet fortia: qua vocat ea q̄ nō sunt: vt ea que sunt ad nihilum ducat vt subditus fiat omnis mundus deo: ⁊ non glorietur omnis caro in conspectu eius. Hinc est enim qꝝ reprobato Saule ad eligendum de filijs Jesse mittitur Samuel: qui tamen non est permissus vngere primogenitum eius dicente domino. Ne respicias vultum eius neq; altitudinem

Ro.9. 1.cor.2. 1.cor.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

statureeius quoniã abieci eum:nec enim
Re.16 iuxta intuitum hominis ego iudico. Homo enim videt ea que parent: dñs autem intuetur cor. Hinc est q apostolus qui vltimus electus fuerat in ordine apostolatus: vt ad scrutanda mysteria sacramenti huius in quo radix salutis nostre tota (vt ita dixerim) manet infixa excitaret electos loquens de seipso z de apostolis primis: non superbie typo: sed necessitate cõpulsus: scripsit dicẽs. Ab his qui videbantur
Gal.2. esse aliquid: quales aliquando fuerint: nihil mea interest. Deus psonam hominis non accipit. Mihi enim qui videbatur eẽ aliquid: nihil contulerunt. Sed econtra cũ vidissent q creditum est mihi euangeliũ preputij: sicut petro circũcisionis: qui enim operatus est petro in apostolatum circumcisionis: operatus est z mihi inter gẽtes: z cum cognouissent gratiam que data est mihi iacobus z cephas z ioannes qui videbantur columne esse: dextras dederũt mihi: z barnabe societatis: vt nos in gentes: ipsi autem in circumcisione: tamen vt pauperum memores essemus: q etiã solicitus fui hoc ipsum facere. Cum autem venisset cephas anthiochiam: in faciem ei restiti: q reprehẽsibilis erat. Prius enim q̃ venirent quidam a iacobo: cum gentibus sedebat: cum autem venissent subtrahebat z segregabat se: timens eos qui ex circumcisione erant: z simulationi eius cõsenserũt ceteri iudei: ita vt z barnabas duceret ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem q non recte ambularent ad veritatem euangelij: dixi cephe coram omnibus. Si tu cum iudeus sis: gẽtiliter vivis z non iudaice: quomodo cogis gẽtes iudaizare? Ecce quomodo plantus est gratia: qui vltimus erat vocatione. Verũtamẽ in hoc ipso spuale aliquid pensandum est: vbi enim in tribus illis apostolis tres ille tribus designate q̃ translatis decem tribubus in assyrios: sole remanserunt in terra Juda z in templo domini: tribus. s. Juda tribus leui: z tribus Beniamin: que propter hoc simul tres: vna de cetero dicte
4.re.17 sunt. Porro apostoli nouem: decem illas tribus designasse noscuntur: que alio genere: nouem fuerunt nimirum q̃ tribus ioseph geminata est in duabus: hoc est in Manasse z Effraym: sed ne hoc ipm similitudine concordie carere videretur: electi sunt duo pariter: qui non erant de duodecim patribus: vz: Joseph qui cognominatus est iustus: z Mathias quibus vndecim dederunt sortem: vt acciperet vnus eorum locum ministerij de quo prevaricatus est iudas. Sic z in libro isto: loco Dan patriarche scriptus est Manasses: ipsius Dan nomine pternisso: quod quare factum sit: quantum: aut intelligi: aut opinari posse datur: loco suo dicetur. Porro autez modo actum est circa duos illos: vel istos: vt q vterq; erat dignus consortio iustorum: neuter despici a domino aut minus honorari videretur. Si quidem inter duos illos: Effraym prepositus est a Jacob: z tamen in hoc libro: locum dan patriarche: Manasses magis q̃ Effraym tenere cognoscitur: eodem modo in libro Actuum apostolorum prescriptus est ioseph qui cognominatus est Act.1b
iustus: z tamen vt esset in numero apostolorum: cecidit inquit sors super Mathiam. Igitur apostoli nouem cum beato isto Joseph qui cognominatus est iustus: decem illas tribus designãt q̃ a tribus suprascriptis tribubus deportate sunt. Easdem vero tres tribus: Jacobus z Cephas z Joanes: Barnabas vero gẽtes grecorum: Paulus qui z minimus latinorum. Significant autem hoc apostoli cum mulieribus sanctis: z Maria matre Jesu: quatenus in mulieribus designentur ecclesie: in apostolis vero prelati ecclesiarum. Que cum ita se habeant: qd est q pretermissis nouẽ apostolis: triũ tñmõ apostolorũ: facit apostolus mẽtionẽ: nisi q nouem tribubus illis quarum vna gemina fuit elongatis a patria in tribus que supererant tribubus: cõpleta est promissio Dei: z in ipsis effusa sunt a principio dona spũs sancti paulsq̃ greci

z latini pverterentur ad dñm? Quid vo esse dicimus: q ita tres: illos apostolos q̃si tepuisse in gratia: testat Paulus: nisi q̃ fideles ex circumcisione emulantes legẽ: excidere cepunt a gratia: nimiz: cum z fortes quiq; dissoluerent z tepescerẽt in hac parte: timẽtes multa illa millia que crediderant: z oẽs vt testati sunt fratres: q̃ venit ad eos Paulus emulabant legẽ? Qua
2.cor.3 in re pẽsandum est: q̃ vera sit eiusdẽ Pauli sentẽtia: qua dr: littera occidit: spiritus aũt vivificat: cum legamus Pauluz timore, scandali aliqd ẽm ritum egisse: qui se arguisse gloriat: Petrum in quo se agẽtibus segregabat: Sz z illud qd esse dicimus qõ adiunctuz est: ita vt z Barnabas duceret in illam simulationẽ: quasi grauius aliqd fuerit q̃ deliquerit Barnabas: q̃z q̃ Petrus apostoloz primus: si ita est ad litterã obsuandum: z non potius qõ completuz cernimus in natione grecoz designata in Barnaba? Quorum quidem plurimi in iudaismum prolapsi sunt: sicut Galathe nonnulli in obseruatione quartedecime lune: quidam vero in illicita copula carnis: sacerdotum indecoruz imitatores effecti: quod totum significat Barnabas ductus in simulationem Petri. Et ob hoc
Gal.2. dictum est a Paulo: Ita vt z Barnabas duceretur in illam simulationem: Grauius si quidem z importabilius visum est electis dei: q z in populo gentili errorem iudaice superstitionis inualuit: q̃z q̃ in eodem populo iudaico: veluti ex antiquo vsu inueterato eradicari neq uibat. Verum hoc exempli causa: Nam non solum non arguitur de verbo hoc Ephesiorum ecclesia: verumetiam q non receperit pseudo apostolos: commendatur: sed de hoc solummodo increpatur a domino: q reliquerit charitatẽ suam primaz: q nõ in eo seruore pmanserit in quo aliq̃n puer fuisse visa est: q tñ seruoris dãnum dubium esse nequit: q pp gloriationẽ prioratus acciderit: Designat quippe Ephesioz ecclesia: que prima est in numero aliaz: eẽm religiosam ecclesiam: que sub beato Joãne apostolo z euãgelista (cuius est liber iste) tpe eodẽ degebat: de qua dubitari nequit q̃z magne fuerit pfectionis z glorie: diebus diebus illius tpis quo doctrina z exẽplis eius necnõ z miraculis instituta est: a qua tñ pfectione: processu tpis friguisse cognoscit: z sicut pñs seculi probat dies: quasi ad nihilum deuenisse. Videmus enim completum esse in regione eadẽ: z pene in omni gẽte grecoz: que prima post Hebreos audiuit ab apostolis vbum dei: q et in spẽ ecclesie Ephesi cõminatus est ẽmo diuinus: haud dubiuz: q nõ digne penitẽtiaz egerit. Nam si penituisset ex corde: candelabrum de loco suo motuz in locum aliũ: non fuisset: Quia vero non ex corde penituit: in alia religione: z populo candelabrum ipsius repertum est: Sic enim dictum est illi: ab eo qui nouit omnia anteqũz fiant.

¶ Memor esto itaq; unde excideris & age penitentiam: & prima opera fac. Si autem uenio tibi cito & mouebo cãdelabrum tuum de loco suo. T.6.

¶ Si pferimus ordiné rei geste cum hijs que in preteritis seculis accidisse noscunt: quo translatum sit candelabrum Asie: signis manifestionibus vestigare valemus: Ut enim inter septẽ tribus quaz supra scimus mẽtionem: tribus Beniamin prioratum obtinuit: ita ecclesia Ephesina in reliquis infrascriptis ecclesijs: licet autem beatus Paulus: qui ex Tribu Beniamin processisse cognoscitur: vniuersas Ciuitates Asie: Dei verbo repleuerit: specialem tamen prerogatiuam ecclesie Ephesine: ex libro actuum Apostolorum: contulisse monstratur: vt quasi altera Tribus Beniamin: q veteri succedisset: in gentibus videretur. Regnauit autem in illa Tribu: Saul: in ista ex eadem Tribu progenitus Paulus qui cognominatus est Paulus: quorum qui de primus unctus est oleo: sed q̃z beatius Actuz

sedẽs:non tam oleo q̃z spiritu sancto. Ille
sad tutelam corpoꝛ:iste ad regnum ani-
2.reg.2 rum: Postq̃z aũt translatum est regnum
ad Dauid:z ad tribum Juda:z recedentes
decẽ tribus a domo Dauid:elegerunt
3.re.12 sibi regem Jeroboam filium Nabath:so-
la tribus Beniamin adhesit tribui Da-
uid:suppresso z quasi deleto nole eius: ita
vt cum essent due:sola tribus Juda remã
sisse domui Dauid:in reguꝫ volumine re
serat. Simile quoq; aliqd in ecclesia acci
disse cognoscimus: si gesta Pauli z Pe
tri:similia:sm aliqd gestis Saulis z Da
uid fuisse pesamus: Petrus nãq; cui dixe
Joã.21 rat dñs. Pasce oues meas:z cui rome re-
galis sacerdotij presignauerat locum:aliq̃z
to tpe dispensante ipso:mansit Hierosoli-
mis:presidẽs ecclesijs circumcisionis: que
vsq; anthiochiam ꝓpagate sunt. In ea qp
pe de lege z gratia nõ modica disceptatio
facta est:nec furtiue vt in Galatia:sz mani
feste corã gẽtibus:z iudeis vtpote velut in
Act. 13 finio posita: vtpote que inter Judeoꝛ z
gẽtium limites distinguebat. Paulus aũt
cum Barnaba missus ex eadẽ vrbe a spiri
tu sancto:predicando z proficiẽdo in fide
Ibi.19 Christi.puenit ephesum. Hoc autẽ est au
tẽ in ea ꝓtinue p biẽnium:disputans z sua
dẽs de regno dei:ita vt oẽs qui habitabãt
in Asia audirẽt vbum dei:iudei atq; gẽti-
les. Sicq; factũ est: vt prius regnaret pau-
lus in gẽtibus q̃z Petrus: sicut prius re-
gnauit Saul ex tribu Beniamin:q̃z Da-
uid ex tribu Juda: z tñ iuxta legẽ pater-
Ge.29 nam:maioꝛ fuit Dauid q̃z Saul:q; iudas
pater Dauid precessit natu: Beniamin:
patrẽ Saulis:ita vt nec isto modo si pru-
dẽter pesatur:desit similitudo ꝓcordie. Se
quutus est aũt Petrus Paulu:z inthro
nizatus est Rome: ibiq̃ est suscitatum in
spiritu regnum manu fortis Dauid. Am-
motus est aũt Paulus ab epheso:pges al-
ligatus spiritu:tanq̃z moriturus in carne:
iunctusq; est Rome: Petro apostolorum
primo: vt quõ gloria que iure Hierosoli-
mis dẽbat:ammittẽte Ruben primogeni
ta sua:translata est Rome cuꝫ Petro:ita
quoq; candelabrum ephesi: Rome trans-
ferꝛ cum Paulo:siue vt dicamus verius: Par.1
sequẽs Paulum:vt quõ post mortẽ Sau
lis:tribus Beniamin vnita est tribui Ju-
de:z ita fortiter vnita: vt discedentibus
alijs:ipsa insolubiliter eidẽ alligata mane-
ret:ita gratia illa que Else a principio col-
lata est:cum ea que Hierosolimis data fue
rat ad fructificandum iussitte ꝑm vtrãq;
vitam in vno Latino populo ꝓuenisse no-
scat. Utiq; z in Saule designabatur hoc
ipsum:qñ filia ipsius matrimonio iunge-
bat Dauid:vt quasi deficiẽtibus viris qõ
de fine colligit:humiliata eius posteritas
velut ad tribuꝫ alteram migraret: que ne
rursum supbire ꝓtingeret:posteritatis:p-
pagine priuata est:non vt tribus ipsa defi-
ceret:que tribui Jude ꝓiuncta esse cepit:
sz vt nihil in ea supesset de stirpe regia:ni
si claudũ z debile:qõ repugnare supno ar
bitri potuisset. Inde est q̃ Paulus rome
pp̃riuꝫ successorẽ non habuit:sz in vna se-
de Petri cum eo pariter susceptus est:vt
compleret sermo Christi:quẽ dixerat:Ha
beo alias oues que non sunt ex hoc ouili: Joh.10
z illas opz me adducere:z vocẽ meam au
diẽt:z fiet vnum ouile z vnus pastor: qn
immo vt magnum illud panderet myste-
rium:quo sic credimus regẽ Christũ vez
esse filium summi regis: vt tñ vtrumq; si-
mul vnum regẽ esse credamus:sicut vnũ
dñm z vnum deum:Qõ aũt ait:Sinautẽ
venio tibi:Ad tps Diocletiani referẽduꝫ
est:qui residens in partibus orientis: supra
modum partes illas afflixit:z vniuersum
cultum religionis in desolationẽ redegit:
Simili modo deus oipotẽs venire se ostẽ
debat ad Sodomam:qñ dicebat. Clamoꝛ Ge.18
Sodomoꝛ z Gomorreoꝛ multiplicatus
est:z peccatum eoꝛ aggrauatuꝫ est nimis:
descẽdam z videbo vtrum clamorem qui
venit ad me ope compleuerint:an non est
ita:vt sciam:Hic est ille aduẽtus eius oc-
cultus:quo in alio loco libri huius minat
dicẽs:Ecce venio sicut fur: Et de quo si-
mili modo:p Apostolum dr. Dies dñi si- Apo.3
cut fur in nocte. ita veniet. De hoc die fur Thes.5

Esa.15 tibi aduẽtus dñi p prophetam dicitur. Ec
ce dies dñi venit crudelis z indignatione
plenus. ad ponẽdum terraꝫ in solitudine:
z peccatores eius ꝓterẽdos de ea. Uerum
hoc de generali plaga Babylonis:que in
sexta parte huius libri: solẽniter scripta ẽ.
Matt. 24. Istud aũt spãle est:z ꝑm partẽ sicut z illud
spãlissimum qõ in euangelio legitur. Ue-
niet dñs serui illius in die qua non spat:z
hora quaꝫ ignorat z diuidet eum:partẽq;
eius ponet cum hypocritis:Quia vo nul
lum bonum irremuneratum relinquitur:
ẽt in hijs qui grauiter peccant:atq; etiam
cõmẽdat deus bonum angeli huius:q̃ in
ter detrimenta charitatis vigilanter serua
bat:Nam subditur.

T.7. ¶ Sed hoc habes bonum quia odisti facta nicolaitarũ quæ & ego odi.

¶ Fertur auctoꝛem huius hereseos Nico
laum:qui vnus de septẽ diaconibus:fuis
se describit:Dicitur aũt Nicolaus iste ha
buisse spetiosam vxorẽ:quam ignorans ca
stitatis bonuꝫ:ardẽter z lubrice diligebat:
Qui cum argueret de zelotipia quam ha
bebat in ea:exposuisse eam:dr:volẽtibus
abuti ea. Hocq; modo multiplicatis sẽci
bus:heresiarcha huius sceleris:illoꝛ oiuꝫ
factus est:illoꝛ itaq; facta:nulli melius q̃z
castitatis zelatores cõmẽdantur odisse:q;
nimiꝝ sex luxurie tam fetida z tam horri
da est:q̃z hijs qui vitaꝫ castam elegisse no
scunt:seu ẽt qui habẽtes vxores quasi nõ
habẽtes sunt:tenẽtes eas causa prolis:ma
gis q̃z libidinis:z non tam zelo ꝓcupiscẽ
tie:q̃z odio nephandi sceleris a fornicatio
ne seruantes: Laudat aũt angelus ecclesie
ephesi habuisse bonuꝫ istud:q; instituꝫ
a principio doctrina Pauli didicit:quo af
fectu dẽat qs diligere vxorẽ suam:z qr nõ
liceret absq; certa causa viz ab vxore disce
dere:z alij dimittere derelictam. Agit z si
arguit de remisso charitatis ardoꝛe:laudã
tur tñ in ea parte in qua laudabilis erat
vt non disperaret de culpa:sz ageret peni
tẽtiam de ruina: At qui diu ꝑ bonuꝫ qõ
hz expectatur vt penitear:si expectatur vt
plus hẽat non quertiẽ: ẽt qõ videtur hre
remouere ab eo: Sic sic tabernaculum dñi
qõ fecerat Moyses: multo tpe seruatum
est in sylo:sz qñq; repulsum est:z transla-
tum in iudam:sicut z p psalmistam dicitur.
Repulit dñs tabernaculum sylo:taberna- ps.77.
culum suum vbi habitauit in hoibus: Et
infra. Et repulit tabernaculum Joseph:z
tribum Effraym non elegit:sz elegit tri-
bum iuda montem syon quẽ dilexit: Erat
aũt z candelabrum Moysi in tabernacu-
lo illo:sicut z cetera vasa tabernaculi:que
ꝺa translata sunt in tẽplum qõ edificatuꝫ
est in iuda:vt hoc qõ in testamento nouo
spãliter dicitur ostẽdatur in testamẽto ve-
teri ẽt rebus mysticis designatum: Cum Ge.30.
igitur ꝓsset Joseph z Beniamin fratres
vterinos fuisse:z non modicam inesse cõ-
cordiam inter Josue qui princeps fuit in Jos. 18
tribu Joseph:z septẽ tribubus heredita-
tẽ diuisit:z Joanem euangelistam qui se-
ptẽ libros istum delegauit ecclesijs:satis
manifeste ostẽditur:q; z repulso taberna-
culi Joseph ad oẽs tribus illas ꝓtinuerit:
z remotio candelabri ephesine:ad oẽs ecle
sias e. Nam iterare non pigeat
qõ alibi dictum est:sicut duodecim tribus
Israel egresse de Egypto:precedẽtibus se
Moyse z Aaron ad obtinendam terram exo 14
Chananeoꝛ transire de gẽte in gẽtem coꝛ
poraliter vise sunt:ita egressi fideles a syna
goga Judeoꝛum precedẽtibus se duobus
apostolis:Paulo:vz:z Barnaba ad possi
dẽda regna gẽtiliũ:tpe magis q̃z gressu
pedum: z profectu q̃z incessu introire ce-
perunt: Obeuntibus aũt Aaron z Moy Nu.27
se:factus est ꝓnceps populi iosue:z nihilo
minus Paulo z Barnaba euntibus ad re- Ni.24
gna celoꝛ Joanes euangelista, in Asia spe
ciale obtinuit principatum. Sz z Caleph
qui erat de tribu iuda:cuius socius fuerat
Josue:maxime autez in gratia z fide:data
est in sorte Ebron:in quo processu tpis re
gnauit Dauid: z nihilominus apostolo Jos.15.
Petro cuius spãlis socius fuerat Joanes:
data est romana ecclesia:in qua qñq; Pa-

S. Sil. uester. pa Siluester: totius regalis sacerdotij so/lenem obtinuit, oteſtatem: Erat aũt vſq ad tps illud preclara illa Petri hereditas obruta fructibus ⁊ spinis: ita vt non posſz libere vti poteſtate sibi tradita: repugnan tibus in ea principibus Romanoꝝ ⁊ que rẽtibus nomen Christi ppetue delere de terra. Sane qꝫ pronuncia Asie longe distat ab vrbe Roma: no ita poterat religio chri ſtiana in ea offendere a principio animum augustoꝝ: qꝫ aliter victima ⁊ visa: aliter ionginqua ⁊ audita perturbãt: Duo itaqꝫ elecꝛi sunt de veteri: ⁊ duo de nouo: Josue ꝺ tribu Joseph ⁊ Caleph ortus de tribu iuda: Joãnes iunior qui ꝓcordat cuꝫ Josue iuniore: ⁊ simul cuꝫ eo Petrus senior: qui miram hꝫ ꝓcordiam cum Caleph seniore. Ut ergo a principio ingressionis filiorum Israel in terram Chanaã: Josue qui erat de tribu Joseph: in vniuersitate illius po/puli obtinuit principatum: qꝫ qꝫ tam magnus esset Caleph in ꝓſpectu ꝺñi: vt ſtatus ꝓtra principes qui detraxerunt terre: Nu.14 loqueretur dicẽs: Seruuꝫ meum Caleph qui plenus almo spiritu: sequutus est me: inducam in terram hanc quam circuiuit: ⁊ semen eius possidebit eaꝫ: ita ⁊ si beatus Petrus possidẽdi hereditatẽ ꝺñi: promiſſionẽ accepat: qꝛ tñ vndecim ecclesie in po pulo grecoꝝ fundate sunt: in qbus a prin cipio vigebat fides: cum nec dum occidẽ/talis ecclesia: que vocatur latina: caput ert Ge. 29 gere sineret: maiorẽ tunc tps sanctus Joã nes habuisse in principatu ecclesie: ꝓro/gatiue titulum videbat: vtpote quẽ tam multe grecoꝝ: vt trñ Christi apostolus se/quebant ecclesie: Nam pro eo qꝺ ibi libere predicabat nomen Christi: qꝺ hic timore principum non licebat: ⁊ qꝺ defuncto apo ſtoloꝝ principe: cum ceteris coapostolis suis Joãnes longo tpe supuixit: non im/merito: vt tanto Christi apostolo oẽs ob/tẽperabant ecclesie: qui subtractis ex hac luce fratribus: solus ex oibus superesset: Sicqꝫ factum est: vt quo in tpe illo Josue qui fuit de domo Joseph: apud filio israel obtinuit principatum: ita apud oriẽtales in tpe ꝑsimili sanctus Joãnes qui ad illã ptinere videbat ecclesiam: que succedẽti/bus tribus: constantinopolitana dicta est: Si aũt querit de postremitate ipsius: cur non ⁊ ipsa: sicut ⁊ cetere a principio: ha/buit nomen suum: ea ꝓfecto causa est: qua Petrum senioꝛe ceteris: iuniorẽ Joãnem esse voluit is qui preelegerat illos: conim gẽs ⁊ ꝓederãs eos in equalitate honoris: vt hij qui medij sunt: scandalizari neque/ant: sꝫ extinctis vbiqꝫ zeli facibus in iocũ/ditate quiescant: Uerꝫ hoc quo ad patriar chatus gloriam: que eidẽ cunctari regie p/cessu tpis data est. Alias aũt ecclesie qbus scribit Paulus: Corinthioꝝ. i. thesaloni/ca: ⁊ alie qbus mittit epistolas: velut in fa militas Effraym reputate sunt: Repulsuꝫ est aũt tabernaculum Joseph: sicut ⁊ Re Ju.24 gnum Benamin: que sunt prima inter se/ptem: ⁊ electa est in regnum ⁊ in tẽplum ꝺñi: tribus Juda: Quia vero domus Da/uid: cui data est sublimitas regni oblita be neficij qꝺ accepit: peccauit coraꝝ ꝺño deo suo: datus est item principatus Effraym: ⁊ assumpta est iterꝫ quocunqꝫ a ꝺño Tri/bus illa de qua dictum fuerat. Repulit ta Ps.77 bernaculum Joseph: ⁊ tribum Effrez nõ elegit: ⁊ ꝓstitutus est in ea Rex Jeroboꝝ 3.re.3 filius Nabath: ⁊ post ipsuꝫ ꝓstructa est Sa maria in vrbem regiam: in qua ⁊ regnauerunt Reges israel: sicut ⁊ Reges Juda in Hierusalẽ. Eodem modo factum est in ec clesia: si rex gestarum ordinẽ diligẽter pe/sanus: In diebus denicꝫ Cõstantini augu sti: ecclesia Romana que est altera Hieru/salẽ: obtinuit priuilegium ab eodẽ Augu/sto vt sicut sibi veraciter datum erat a do mino: ita esset caput fidelibuꝫ: ⁊ mater om nium xpianoꝝ. Postqꝫ autez firmata sint sedes imꝑij in ciuitate Bizantea: facta est miro mõ velut altera samaria in tribu Ef fraym: que esset ⁊ ipsa caput: non oium: sꝫ multaꝝ ecclesiaꝝ: eaꝝ dico: que ꝑm ali/qd: separate sunt: vsqꝫ ad presens a roma/na ecclesia. Et que sunt ille vl que fuerũt: Alexandrina: Hierosolymitana: Antio/chena: ⁊ sex ecclesie Asie de quibus sermo

est. Sane ephesina ecclia: qꝫ fundata ẽ a pau lo mediãte eodẽ paulo: romane i spũ iucta est: Si aũt a finibus alexãdrie vsqꝫ ad ma re angustum: tres ⁊ septẽ ecclesie antiqui/tus fuisse noscunt: liquet qꝺ ab eodẽ mari angusto: qꝺ diuidit inter Europaꝝ ⁊ Asiã quousqꝫ veniat ad fines Latinoꝝ: in Con ſtãtinopolitanam eccclesiam reputatũ est: atqꝫ in ea verissima similitudo Effrayz: que sola preceteris tribum Juda in filioꝝ simi litudine subsequuta est: sola suscepto Re/gno in emulatione cõmota. Sicut enim ter Judam ⁊ Effraym suborta est invidia ꝓp regnum: ita inter romanam ⁊ ꝓstantino politanam ecclesiam: sꝫ scissura illa que fa/cta est ꝑ Jeroboam filium Nabath in ira sua fieri ꝑmisit deus iustus: quẽadmodũ ⁊ iter duas ipsas maiores ecclias: romanã. ſ. ⁊ ꝓstãtinopolitanã: iusto omnipotẽtis dei iudicio accidisse videmus. Neqꝫ enim aut illud: aut istud absqꝫ dei nutu accidisse cre dẽdum est. Sꝫ tñ qꝺ differat inter roma/nam ⁊ ꝓstãtinopolitanam ecclesiã: ex hijs 3.re.11. que loquutus est ꝺñs Jeroboe extimare valemus: Si (inquit) ambulaueris in vijs meis ⁊ feceris qꝺ rectum est coram me cu stodies mãdata mea: ⁊ ꝓcepta mea: sicut fecit David seruus meus: ero tecum ⁊ edi ficabo tibi domuꝫ fidelẽ: qũo edificaui do mum David: ⁊ tradam tibi israel: ⁊ affligã semẽ David sup hoc qꝺ cum dixisset ꝓ/tinus adiecit ⁊ ait. Uerũtamen non cun/ctis diebus: Igit ⁊ Regnum Samarie ⁊ potestas ꝓstantinopolitane ecclesie: ꝑ alia fuerunt: regnum vo David ⁊ potestas ro/mane ecclesie: in ꝑpetuum ꝑmansura: qꝛ ⁊ Ps.88. de David dictum est. Et thronus eius si/cut dies celi. Et Petrus audire meruit a Luc.22 ꝺño: in typo romane ecclesie: Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Uerꝫ hoc totum si meminimus: dictuꝫ est ꝑ sancto Joãne: cui diximus in spiritu oriẽtales ec/clesias subiacere: ⁊ qꝫ ita ptineat ad euꝫ ec clesia ꝓstãtinopolitana: qũo ad Josue tri/bus Effrayz: Et qꝛ sicut ꝑcessu tpis de tri bu Benianin: qui fuit frater vterinus Jo seph: electus est Saul filius Cis: qui esset rex in populo israel: ita in ephesina ecclesia Paulus egregius predicatoꝛ: regnare spi/ritaliter visus est: qꝫ vs quo ꝓius Effrayz Josue. sublimata est in Josue: ⁊ post ipsaꝫ: Benia min in Saul: ⁊ post Beniamin tribus iu da in David: ⁊ rursus resumptus viribus: sublimata est Effraym: ita sanctus Joan/nes cui subiacet sorte spiritali: orientalis ec/clesia: a principio vocatus est cuꝫ Petro: ⁊ apostolus ordinatus: sꝫ non esset rex ꝑm istud: sꝫ qꝺ princeps: ⁊ secdo electus ẽ Sau lus: qui ephesinam qꝺ rex fundauit ⁊ gu/bernauit ecclesiaꝝ: ⁊ tertio Petrus inthro nizatus est rome: ⁊ ad postremum: missus est ioãnes ad partes illas: qui regeret mul to tpe orientales ecclesias. O qꝫ volubilis Eze.1. est rota Ezechielis ꝓphete: ⁊ quẽadmodũ impetus spiritus huc illucqꝫ discurrit. Il/lud aũt ꝓ quo hec dicta sunt: cõmemorã dum video: vt ad inceptam exponẽdi se/riẽ remeare possimus: Diximus trãslatuꝫ esse tabernaculum sylo in tẽplum ꝺñi: qꝺ Ps.77. alio genere repulsum esse describit: sicut ⁊ tabernaculuꝫ Joseph: ⁊ domus Saul: qꝺ totum si bñ ꝓspicitur: orientalem intuet ec clesiam: in qua vꝫ ecclesia primum cãdela/brum designat in ephesina ecclesia: erectuꝫ est ab ipso principio: sꝫ ꝓp tepiditatẽ illoꝝ amotum est candelabrum de loco suo ⁊ da tum est latine ecclesie: quẽadmodum ꝓ/culpa iudeoꝝ: sublatum est ab Hierosoly/mis regnum ⁊ datum est genti faciẽti fru ctum eius: Et qꝛ pari modo in gẽte greco Da.11 rum: quẽadmodum ⁊ in populo iudeoꝝ: ⁊ misteria diuina pacta sunt: ꝑm qꝺ ⁊ liber actuum apostoloꝝ ⁊ liber iste demonstrat: merito ab vtroqꝫ populo sectatoꝛe exterio ris lr̃e: gratis sublata est: ⁊ data latinis: qꝛ ⁊ plãte herbaꝝ non adeo in loco vbi fate sunt: quẽadmodũ i alijs locis ꝓficiũt: nõqꝫ trãsplãtant ⁊ radicant ⁊ crescãt: Qꝺ si cha ritas quã religiose arguit: mõ aliꝺ ẽ qꝫ gra ⁊ donũ spũs sci: qꝺ mirꝫ si tollit gra a pplo q sectatoꝛ ẽ lr̃e: cũ itarũ sibi ꝓraria sint lra ⁊ spũs: vt loquẽs ꝺ vtroqꝫ apls: iter cetera q̃ de eis scripserat: ꝓsequat ⁊ dicat: Lra occi dit spũs aũt viuificat? Hoc est enim illꝺ qꝺ 2.cor.3.

Gal.3 in quibusdam arguebat dicens. Sic stulti
sacti estis: vt cum spiritu ceperitis: nunc car
ne consummamini? Sz qz alle non arguit su
scepisse falsos apostolos: sz econtrario: com
mendatur non recepisse: liquet qz nó argui
tur de lra testamẽti prioris que erat in cir
cuncisione: sz de lra testamenti noui que z
1.thio.3 ipsa spiritualis erat intelligẽda: vt vz qñ ait
2.ti.1. apostolus: de sacerdote vnius vxoris vir:
non intelligat ad lram: vt Greci volunt:
sz magis in spiritu: vt non alia intelligat
vxor eius: qz ipsa cui preesse dr ecclesia: z
sic qñ simile: Differt ergo inter vtrosqz lre
sectatores: qz quo vicinior est lra spirituali
intellectus: eo minus peccat: z quo longius
distat ab ipso: eo magis qui eusmodi est:
in carnis corruptione consumit. De eis enim
Phi.3 qui circuncidebant: qz digni fuerunt zelo
melys: apostolus ostendit cum dicit: Videte
te canes: videte malos operarios: videte con
sionẽ. Hij autẽ qui inter carnẽ z spiritum
agebantur: merito ex parte laudant: z ex
parte vituperantur: vt z spatium penitẽtie
datum sibi sore intelligant ad salutẽ: z qua
doqz non puersis imminere ruinam: Hec
oia vt audiuimus: sic z vidimus: Ut enim
sacra scriptura testata est de futuris: ita lu
ce clarius de preteritis rez experientia pro
bat. Sz qz non otium est hre aures mẽtis:
z ponere corda sua ad intelligendum re
cte subiungitur.

Z.8. Qui habet aures audien
di: audiat: quid spiritus dicat ec
clesiis.

Aures audiẽdi precordia docibilia vo
cat: ad differẽtiam eoz qui audiẽtes non
Luc.8. audiunt: z vidẽtes non intelligunt: sicut
p semetipsaz veritas his qbus audire z in
telligere datum erat: loqtur dicẽs. Vobis
datum est nosce mysterium regni dei: cete
ris aũt in parabolis: vt vidẽtes non vide
ant: z audiẽtes non intelligant. In eo vo
qõ ait. Quid spiritus dicat ecclesijs: ma
gnum nobis misterium tacite cõmendat:
Qõ. s. misteriuz tanto est nobis subtilius:
z diligẽtiori animaduersione scrutandum
quanto y omnes ecclesias iterum atqz ite
rum replicatur.

Scriptum est aũt in euãgelio: qm cum Luc.2
dñs noster Jesus Christus pũtaret in tẽ
plum: obtulerunt pro eo dño par turtu
aut duos pullos columbaz: Duo pulli co
lumbe: duo sunt opa spiritus sancti. Unũ
christi incarnatio: alterz effusio charitatis:
Unus pullus: sponsus ecclesie: qui est xps
Jesus. Ellius sponsa ipsius Christi: que vo
cat ecclesia: Quia vo prelati ecclesiaz vicẽ
Christi gerunt in terris: loqtur eisdẽ Chri
stus in scripturis sanctis vt sciant qd age
re deant z qualiter subditoz onera prose
ctusqz disponant: Qõo autẽ possunt fra
tres conuenire in vnum cum inter eos sint
alig aiales qui deorsum premunt z quotti
die prauis moribus impugnãdo pfectos:
fraterne vnitatis vinculum enodare festi
nant: misi eos ipse qui preest opportune co
rigat: z inuitos saltẽ z renitẽtes ad ea que
pacis sunt increpando compellat? Letez
si sicut expedit edificare subditos nesciat
vbo: si non sufficiat pro mandato sancte re
gule pferre noua z vetera: de horreo xpi:
pro tpe tñ z loco z causa dispẽsari põt: dũ
modo subiectaz sibi ecclesiam a prauis ver
bis z actiõibus studiose coherceat: ad assi
duum pfectum proprijs exẽplis inuiter:
in labore: lectione z oratione instituat: de
cet enim rectores docere z instituere sub
ditoz ecclesias: z summope impartiri sub
ditis: qõ ipsi accipiunt ab vno magistro:
vt veluti p quosdaz ciatos effundatur vi
num doctrine in corda fidẽtium verbum
Dei: z irrigẽtur prata aiaz fidelium: Ve
rũtamen z si docẽt ipsi (immo Christus p
eos) multum tñ interest inter vbum audi
tum z gratiam spiritualiter infusaz: qz ibi
homo loqtur: sicut homo: hic non homo
loqtur sz spiritus dei viui: Loqtur enim
Christus in Paulo: Paulus loqtur z do
cet ecclesias: sz longe altius intelligit Pau
lus a Christo: qz hoies a Paulo: z ideo ne
cesse est vt sequat illud qõ in actibus apo
stoloz scriptum est: Adhuc loquẽte Pe
tro: cecidit spiritus sanctus sup oẽs qui

Act.10. audiebant verbuz: Et hoc qdem plerusqz
fit. Uriqz z Helysabeth agẽte viro: z ad Da
ria angelo loquẽte pcepit. Cuiqz z ad Maria
loquẽte angelo: z Helysabeth cognoscẽte
se viro pcepisse legat: hoc tñ distat in rez
similitudine: qm sacerdos Zacharias de si
gnat sacerdotes ecclesie: qui quasi elemẽta
muta: hoc est hystoricas narrationes do
cet: subiectas sibi aiales ecclesias: qõ vriqz
genus doctrine pp infirmitatẽ z carnalita
tẽ suam: pingali opi assimulatum est: ange
lus spiritales viros: qui spiritales spirituali
1.cor.2. ter docẽt. Spiritalia (vt ait apostolus) spi
ritalibus comparantes. Quid enim (vt pre
termittam cetera) esse videt: agere sm lit
teram de duabus vxoribus Abrae: de Re
becha: qm fuerit pulchra nimis: z qm toca
tus fuerit cuz illa ysaac: de Rachel z Lya:
Thamar que pcepit de socero suo: de vxo
re Futiphar Eunuchi que adamauit Jo
seph: z hijs similibus. Quid inqz est age
re de huiusmodi: nisi quedam voluptuosa
semina pcipe in mẽte: si non eis spiritu vi
riliter resistat? Qõ si spiritu loquẽte in spi
ritali hoie. in spirituales transfundit intel
lectum: aqua potẽtialiter uersa in vinuz:
iam non esse videt homo: sz angelus qui
loquitur de gestis eiusdẽ: dum id qõ carna
liter sapiebatur in littera: supuenire. quasi
igne de celo: totum a spiritu deuorat. Hic
est ille ignis qui de celo descendit: z carnẽ:
aquam: puluerẽ: in pspectu astãtium attin
gẽdo pumpsit: Quo circa non immerito:
viri isti angeli dicti sunt: vtpote qui colle
gijs spiritualibus presunt: si tñ tales sint
quales eos misteria esse oportere denun
tiant. Hz autẽ vnusquisqz eoz in se imagi
nẽ Christi: singula vo ecclesiaruz septẽ gra
tie spiritualiter: nimiqz qz z ad Messias qui
interpretat Christus: nomẽ virile demon
stratur hre: z rua que interpretat spiritus:
nomẽ femineuz: non qz sexus in deo pside
randus est: sz qz virga peritere: viri est: ex
hibere affectum dulcedinis mulieris: quo
rum primum spiritaliter ascribit Christo:
sequẽs autẽ spiritum sancto. Inde est qz an
gelis loquitur Christus: ecclesijs spiritus
sanctus: qz z agẽtium est cõmẽdare memo
rie vba Christi que scripta sunt in libris:
vt sciant qd eos facere oporteat: qd doce
re. Et pplantium in eisdẽ vbis spiritalẽ
concipe intellectum: vt non solum que au
diunt attẽdere studeant: verũetiam quid
suggerat ille cuius trpla sunt dicẽte dño:
ad Multa habeo vobis dicere: sz nõ potestis
portare modo: cuz aũt venerit ille spiritus Jo.16.
vitatis: docebit vos oẽm veritatẽ. Quapp
z si vtrisqz loquitur filius: vtrisqz spiritus
sanctus: pastoribus: vz z ecclesijs: pp distã
tiaz tñ similitudinis que est inter pastores
z ecclesias: primo quidẽ z spãlius pastori
bus pastor: ac deinde columba (vt ita di
xerim) columbis: loqtur voces suas: qõ
diligẽtius ingrere ope precium esse puto.
Vtrumus supius duos pullos columbaz
significare Christum z ecclesiam. Sz qõ
alijs interpositis vbis non sicut oportuit
distincte platum est: sicut expressior yma
go Christi in pastoribus est: ita in ecclesijs
similitudo spiritus sancti: haud dubiuz qz
pro donoz multitudine: que sub vno spi
ritu tinẽtur: Unus est enim rex z vna re
gina: sz huius regine: filij innumerabiles
sunt: neqz enim alia virgo electa est: que essz
simul mater z sponsa Christi: sz vna tñ:
nec tñ vna psona est ecclesia: que illi spãli
ter iuncta est. Una est mater: sz multi filij:
Una columba sz plura oua: qz vnus Dei
spiritus: qui hebraice (vt iam dixi) vocat
rua: sz plura sunt dona eius que singulis: z
singulis diuidũtur vtiqz z in ecclesijs sin
gulis: similitudo vocat: dum is: qui scõs
est a prelato z prepositus ceteris: vnius cu
iusqz fratris necessitatẽ aut vtilitatẽ consi
derãs: distribuit vnicuiqz pur cuiqz opus
est: Unus est enim prepositus: sz multi fra
tres: vnus spiritus: sed plura dona: Gerit
aũt qui prior est similitudinem patris: qui
vo scõs: similitudinẽ matris: sm qm ysaac
z Rebeccha misterialiter signant qz z il
le dz delinquẽtes corrigere: z iste exaspera
tos virga patrie: ne scandalizentur z cor
ruant: materna erigere lenitate: Et senten
tiam quidẽ dare: prelati est: eius vero qui

præest post illum:animis subditoꝝ:patien
tiam suggere discipline:vt in altero simili
tudo filÿ:in altero eniteat imago spiritus
sancti:dum qđ ille aliqñ vbis duris propo
nit:hic esse sua via ꝛ necessaria saluti:ver/
Joa.4. bis ꝓlatoꝝys opportune demõstret.Hec
inqt dñs loquutus sum vobis apud vos
manẽs:paracltus autem spiritus sanctus
quẽ mittet pr̃ in noie meo:ille vos docebit
oia ꝛ suggeret vobis oia quecunqꝫ dixero
vobis.Vale enim est:ac si diceretur: Et si
dura videtur vobis precepta que ꝓposui
nunc vobis tanqꝫ dñs ꝛ magister: ille tñ
cum venerit ostẽdet qꝫ necessaria sint salu
ti:Bene aũt in principio cuiuscꝫ capituli
logtur Christus:in fine vero spiritus san/
ctus:qꝝ primo missus est Christus qui do
ceret apostolos: scdo spiritus sanctus qui
oibus fidelibus loqueretur: nec alia tñ qꝫ
ea que loquutus est Christus:ꝛ si alio ꝛ dil
simili modo:vt intelligaꝫ apte q̃ hic scri/
ptum est:hec dicit filius dei: ꝛ qui hꝫ au/
res audiẽdi:audiat:qd spiritus dicat eccle
sijs.Non solum aũt pp hoc sꝫ ꝛ pp initiuꝫ
scdi statu:in quo apte loquutus est Chri
stus predicatoribus vitatis:ꝛ pp finẽ eiusl/
dem status scdi:ꝛ initium tertÿ:in quo p/
amplius ꝛ pfectius ostensurus est spiritus
sanctus voces suas: ꝛ suggesturus ꝓtem/
plantibus que dei sunt:veritatẽ:Ubicũqꝫ
ergo in hac prima parte verbum istud oc/
currit:semel nos in hoc capitulo exposuis
se sufficiat:Sequitur.

T.9. ¶Vincẽti dabo edere de ligno
uitæ:qđ est in paradiso dei mei.

¶Cum in diuersis locis scripturaꝝ san/
ctaꝝ plura doctores ecclesiaꝝ ad arbitriũ
suum extimãdo loquantur:illud precipue
exponẽdi genus:magis fieri consueuit ab
eis:cum singule verbi partes pertinere ad
rem:ꝛ preeuntibus sequentes respondere
ꝓbantur:Ad preeuntis ergo ꝓfirmationẽ
sentẽtie adiunctum est qđ modo audiui/
mus. Vincẽti dabo edere de ligno vite qđ
est in paradiso dei mei.Sꝫ in hac re ꝓside
rãdum erit lectori:quanti sit ponderis li/
ber iste: qui dum vbum tangit exiguum:
hystorie plenitudinem compr̃hẽdit. Ut
enim cui propriꝫ ꝛ de qua ecclesia spãliter
loqueretur:ostẽderet:ex ligni vite occasio
ne:ad ꝓthoplausti nos inuitat:hystoriaꝫ:
in qua primitiue ecclesie misterialiter exi/
tus declarat.Utiqꝫ q̃ Adam hõ terrenus
ꝛ paradisi accola.inter lignum sciẽtie bo/
ni ꝛ mali:ꝛ lignum vite:positus est:primi
tiuum illuꝫ in fide Christi circumcisoꝝ de
signauit conuẽtum:qui inter Moysem ꝛ
Christum:inter legẽ ꝛ gratiam:inter gu/
stum mortis ꝛ vite positus:ne post baptis
mi gratiam ꝛ esum veri ligni vite: qđ est
verbum incarnatum ꝛ panis celestis: de
Mosayce legis fructu qui est spiritus ser/
uitutis:gustare debuisset:in diuinis volu/
minibus spũaliter intellectis exponẽte in
eis aliquid doctore gẽtium:ꝛ arguẽte sup
eo apostoloꝝ primũ:aptũ(si sane sapet) do
cu mẽtũ accepit. Uterqꝫ aũt preuaricatus
est:vꝫ ꝛ Adam:ꝛ populus iudeoꝝ qui cre
diderat in Christi. Ideoqꝫ nec preter cau
sam iudicij vterqꝫ est expulsus de paradi/
so:Quõ vterqꝫ? Nunquid ille populus in
paradiso fuit? Fuit vtiqꝫ. Sꝫ forte minoris
iste est felicitatis pr̃ illo? Absit. Quis enim
tam insapiẽs vt audeat comparare lignuꝫ
vite:vnigenito dei:lignum paradisi:discÄ
pulis Christi:fluuium voluptatis:torrẽti Gen.2.
spiritus sancti: qui ꝛ influxerat sup illos?
Plantauerat inquit dñs paradisum volu
ptatis a principio. Quid est a principio?
Ex eo tpe quo venit redimere munduꝫ:
ꝑm q̃ prefinitum erat in prescientia Dei:
Paradisus ergo fuit primitiua ecclesiaꝝ
ipsa que ꝛ tabernaculum:in quo ꝛ cande/
labrum a principio. Sꝫ quare voluptatis?
Quia inebriata ab vbertate domus dñi:
vt ꝛ alij quoqꝫ inebriarent ab ipsa ꝛ torrẽ
te voluptatis amoris dei:q̃ suauissime po
tarẽtur. Voluptas denicꝫ vxorem copulat
viro. Unde ergo ecclesia vxor Christi:nisi
q̃ gustata est immẽsitate dulcedinis ꝓce/
dentis ab ipso:adhesit illi anima eius: vt
diceret trahe me post te curremus in odo Cant.1
rẽ vnguẽtoꝝ tuoꝝ? In tali itaqꝫ paradiso:
positus

positus est homo quãdo formauerat eum
dñs(hoc est)multitudo illa:ex circuncisio
ne credentiũ que p fidez ꝛ verbuꝫ ꝛ amo
reꝫ dei in baptismo formata est:vt occur
Eph.4 reret in virum pfectum in mensuram eta
tis plenitudinis xp̃i. Erant deniqꝫ in hac
ecclesia quidam sortiores:vt Adam:qui/
dam infirmiores:vt Eua:quidaꝫ verſipel
les:vt serpẽs. Et illi quidem qui secundũ
Adam firmiores erant in fide:sed tamen
carnali obligabant amore:qui vero secun
dum Euam:non solum carnales erant:sꝫ
ẽt fide infirmi qui aũt secundum serpen/
tem:malitiosi:perfidi ꝛ iniqui:ꝛ p omnia
inimici crucis xp̃i:amici aũt eoꝝ qui cru
cifixerũt xp̃m. Quia igit tum genere:tuꝫ
lege:tũ loco ꝛ patria iungebant antiquus
ille hostis qui quondam in serpentem in
gressus:comedere lignum vetitum psua/
sit Eue:ipse introiuit iteruꝫ in synagogã
sat hanc ad decipiendos simplices ꝛ carna
les. Si queris quid dixerit:serpentis ver
Gen.3. ba ppende, Cur(inquit)precepit, vobis
deus vt non comederetis de oi ligno pa/
radisi? Cui rñdit mulier. De fructu ligno
rum que sunt in paradiso vescimur:de fru
ctu vero ligni quod est in medio paradisi
precepit nobis deus ne comederemus ꝛ
ꝛ ne tãgeremus illud:ne forte moriamur.
Quare(dicũt iudei)non obseruatis legeꝫ
quam patriarche ꝛ prophete ꝛ omnes iu
sti custodierunt. Si lex inquiũt mala est.
Quare hanc ꝓphete seruauerũt. Quare
hanc apostoli vestri ꝛ oẽs seniores venera
ti sunt:incedẽtes in oibus mãdatis eius?
Esto inqunt q̃ marie filius xp̃s sit. Qua
re ꝛ ipse circuncidi voluit:si circũcisio ser
uãda non erat? Cõstat ergo falsa esse que
2.Cor.3. paulus scribit ꝛ quasi ex parte dei vatici/
nat dicens. Litera occidit:spiritus autem
vinificat:non enim causa salutis vestre:
sed iuidia stimulatus:hoc dicit:ne sibi in
Gen.3. legis scientia aliquis inueniatur equalis.
Eritis enim sicut dij scientes bonũ ꝛ ma
lum. Nec mirum si p personam Pauli in
quo loquebatur Christus:mysteriũ istud
completum est. cum omnimodis verum
sit:ꝛ ex ipsa scripturaꝝ auctoritate proba/
bile:angelos non deũ ipsum patribus cre
bro apparuisse cuꝝ diuina substantia inui
sibilis sit:ꝛ cum quibus angeli apparuisse
leguntur:nihilominus se deum vidisse ꝓ
fessi sunt. Quamuis ꝛ per hoc nomẽ dei
ad creaturam a patre mẽdacij translatuꝫ
eẽ videat:qꝝ subdidit. Eritis sicut dij sciẽ
tes bonum ꝛ malum. Denicꝫ ꝛ Moyses
qui concordat cum Paulo:nuncupatiue
deus dictus est ꝛ omnes sacerdotes eccle
sie eodeꝫ modo dij cognominati sunt scri
ptura attestante que dicit. Deus stetit in Ps.81.
synagoga deorum. Qui ergo semini ver/
bis vocatus est:ꝛ doctor oĩum ecclesiarũ:
ꝛ precipue ecclesiarum asye a domino cõ/
stitutus:ita vt quadaꝫ spũali prerogatiua
doctrine locuꝫ vnigeniti dei qui loqueba
tur in se gerere videret:non frustra nun/
cupatiue deus sicut ꝛ moyses dici potuit:
vt sibi verbum istud ascribi mysteriali/
ter debuisset qui inhibebat sectandaꝫ esse
literam:que occidit:in qua iuxta eundeꝫ
apostolum sciẽtia boni ꝛ mali est prefertiꝫ
cum sicut alibi iaꝫ scripsisse me recolo:ita
sint accipiẽda mysteria:vt ꝺ capite nõ nũ
q̃ resundant ad membra. Decepta est au
tem a serpente Eua. deceptus est p Euaꝫ
vir eius:decepti sunt infirmiores per im/
pios:fortiores ꝛ magnanimes p infirmos.
Usurpauerunt autem pomum vetitum:
comederunt fructuꝫ carnis:in qua mors
a principio consistebat:iteraverunt inhi/
bitum sacrificium legis:gustauerunt mor
ticinium ꝛ mortale conuiuium. Et quid
inde? Aperti sunt oculi amborum ꝛ vide
runt turpitudinem suam. Erant enim vt Gen.3.
ait vterqꝫ nudus ꝛ non erubescebant. Si
nudi erant:quare non erubescebant? Qui
eẽ se naturaliter nudos ꝛ turpitudini ob/
noxios nesciebant. Mystice hoc dico:nõ
hystorice:alius est enim intellectus litere
alius spiritualis:in quo sepe ꝛ per bonos
malum:ꝛ per malos bonum aliquid desi/
gnatur. Plerunqꝫ homo nudus est ꝛ nõ
erubescit:quia qui bono interiori priua/
tus est:hoc ipsum non intelligit ꝛ quasi

non videt:pro eo q̄ malum mente concē
ptum:ad effectuz perducere pertimescit.
Cunqz sit nudus in conspectu dei interio
ra magis cordis q̄z exteriora cernentis:ad
huc tamen apud se nuduz se esse carnalis
animus nescit:q̄ sola exteriora detrimen
ta formidat. Ubi autem precisis vinculis
habenisq̄z timoris:vsq̄z ad perpetrandum
facinus carne superatus accedit:tunc pri
mo ad seipsuz (licet infructuose) reuersus
eam quam primo paruipendendo negle
xerat:intelligere incipit confusionem suā.
Sic Eua nuda erat ab interiori bono:
quando non amore iustitie:sed adhuc ti
more pene sese ab illicito abstinebat. Sic
populus ille rudis in fide: carnalitatis
siue obprobria que seruare consueuerat nō
intelligens: quid sibi deesset: nesciebat:
nec nouit se esse nudum: nisi post lucer
ne extinctionem: nisi cum libertatez gra
tie z consolationem amisit. Sed quid
mirum si carnalis populus cui adhuc iu
xta apostolum:lacte opus erat z non soli
do cibo:nuditatem suam videre non po
Heb.5 terat cum scriptum sit. Homo cum in
honore esset non intellexit: comparatus
est iumentis insipientibus z similis sa
ho.48. ctus est illis. Ubi ergo populus iudeo
rum vsurparpare prohibita z contra sen
tentiam doctoris gentium: emulatores le
gis esse ceperunt: virtutibus z signis: que
in eis operabantur apostoli: priuati sunt:
ita vt confusi z reueriti: cogerentur vel in
uiti agnoscere seditatem suam: z qua
lis esset fructus ligni: cui tantopere ad
herere studebant: persequentes emula
3.reg.3 tores gratie: z eos a suis finibus excludē
tes. Quod bene quoq; in hely de sylo si
gnificatum fuerat: qui non poterat vide
re lucernam dei anteq̄z extingueretur: q̄
nimirum populus ille illuminatus z ce
cus: tunc se primo gratia eē nudatū ppen
dit: cum perdidit illam quaz habēs apud
se venerari neglexerat. Atq̄z vtinaz nunc
vel ita confusi a ligno ipso discederent: vt
vel post casum lignum mortiferuz abhor
rerent: sed addiderunt malum super ma
lum abscōdētes se in ligno: de quo eis nō
solum edere: sed etiam cōtingere non lice
bat: discedētes a cōspectu altissimi ne lo
cum clementie reperirent. Nescierunt. n.
cōfessionis donum z penitētie gratiam: p
pterea perierūt. Desperauerunt denicq̄z z
absorti sunt: frons meretricis facta est eis
z noluerunt conuerti. Sic solet accidere
incestuosis z adulteris: qui metuentes ne
in notitiam veniāt dolent se quidez com
misisse reatum: sed tñ id ipsum qō in se ar
gumnt iterare non desinunt: q̄ dominan
te sibi peccato: duz amplius iacere q̄z exur
gere libet abstinere nō possunt. Quasi ve
ro ad auram post meridiem: vocē dñi dei
deambulātis in paradiso audierūt: postq̄z
dono gratie priuati sunt: cum eis paulus
ipse quem despexerant: per cuius sibi os
xp̄s erat locutus absq; nomine proprioue
luti transeundo: z reuera transeundo ad
gentes z ab illis recedendo penitus mi
serabiliter scribit: iproperās illis ruinam
z aduersionē eorum dicens. Cum debere
tis esse magistri ppter tempus: rursuz in Heb.5
digetis vt vos doceamini que sunt elemē
ta exordij sermonū: z facti estis quibus la
cte opus sit: non solido cibo. Et post pau
ca. Impossibile est eos qui semel sunt illu
minati: gustauerunt etiam donū celeste: z
participes facti sunt spūs sancti: gustaue
runt nihilominus bonum dei verbum:
virtutesq̄z seculi vēturi z prolapsi sunt re
nouari rursus ad penitentiā: rursum cru
cifigentes sibimetipsis filiū dei: z ostētui
habētes. Cōsueuerunt. n. folia ficus faciē
tes sibimet pizomata ascondentes se in li
gno eodem: quod vsq̄z in hodiernum diē
facere iudei nō desinūt. Quotiēscūq; eos
xp̄ianus aliquis de illoruz carnalitatibus
obiurgat: consuunt: inq̄z vsq̄z ad presens
verba pphetarum z legis: palliant se sub
verbo decalogi: dicentes non licere sibi re
linquere cerimonias patrum z discedere
a lege quam mandauit dominus Moysi.
Quod autem deus omnipotens ad aurā Gen.3
post meridiem deambulasse describitur:
causam culpe videtur exprimere: qua ser

uor gratie vertit in tempore z meridies
Jo.13. iustitie ad occasuz declinat. Aut certe vni
genitus dei filius qui dicit. Qui recipit si
quem misero me recipit: ad auraz post me
ridiem deambulare dicitur (hoc est) inter
sextam z nonam horam: in qua dicam so
lis pro peccatis nostris sustinuit vstionez:
q̄ dum homo per tumorem superbie con
tra deum omnipotentē erigitur: ac si tem
peries mundi ardore concupiscentie dissi
pat. Et quasi non inueniens vmbram ar
boris: iustuz. (sub quo caput reclinet: pre
dicator qui a domino missus est vehemē
ter affligitur: ac per hoc in corde suo me
ditando: huc illucq̄z deabulat: r ecurrens
Lu.10. ad temperiem consolationis diuine. Et q̄
est illa? Siquidem receperint vos requie
scet super illos pax vestra: sin aūt ad vos
reuertet. Et quidez in gentili populo nō
defuit arbor bona: sub qua in nuptijs suis
3.re.19. requiesceret dominus: sz nō in populo il
lo: cuius typum gerit Adam. Hinc est q̄
Gen.18 helyas subter vmbram requieuit iunipe
ri: fugiens vtiq̄z a facie iezabel: apud quaz
requiem non inuenit. Hinc habraam ve
nientes ad se angelos in seruore diei: declī
nare eos ad se hūiliter z suppliciter orat:
z requiescere sub arbore reuerenter inui
tat. Iste ergo qui designat gentiles inuita
uit angelos ad quiescendum sub arbore: z
in angelis ipsum deum: quem adam: qui
iudeorum designat populum: inuitare ne
glexit. Recte ergo post meridiez: hoc est
in seruore diei: deambulare dominus in
paradiso ad auram post meridiem dictus
est: q̄ dum verba eius quem mittit ipse
non recipit homo superbus: ad diuinam
consolationem que est in amore dei z ec
clesie predicatoz recurrit: vt ardor animi
sui quem sterilitas auditoris peperit: tem
perie sancti spiritus qui nouit corda ho
minum: extinguatur. Quia vero nec
istuc consequens amor verus quiescit:
nec potest sepius lesus a seruoris sui ri
gore mollescere: querit saltem misero in
dicare ruinam: qui nolens sibi acquie
scere culmen felicitatis amisit. Loquitur
ergo dominus Ade: z qui nouit omnia:
vbi sit peccator inquirit: vt inde vene
rit: z quo venerit preuaricator agnoscat.
Non enim poterat populus ille nō agno
scere nuditatem suam: exutus z elōgatus
a gratia memor: ens multorum operum q̄
apud illos effecerat spiritus sanctus: ita
vt illi quoq; qui recipere sacrum baptis
ma noluerunt: confiterentur ac dicerent.
Quid faciemus viris istis: quoniam qui Act.4.
dem signum notum factum est per eos:
z non possumus negare? Cum ergo defi
ciente in eis rore quo mandauerat vellus
gedeonis in spiritu non potuissent: non
agnoscere detrimentum suum: hoc soluz
agnoscere z si potuerunt noluerunt: q̄
propter esum legis mortiferū: fructu gra
tie qui est ligni vite irrecuperabiliter pri
uati sunt. Et recte dñs nō stare sed deam
bulare describitur: q̄ qui apud iustos ad
quos venit mansionē p clementiam facit
a delinquētibus p iudiciū: z si appropin
quat: recedit. Approprinquat aūt illis: vt
reatus eorū culpā aperiat: transit vero ab
illis: vt quale sit culpe meritum innote
scat. Si enim sicut primus cum non pecca
uerant gratum sibi adesse sentirent: aut
omnino se non peccasse fingerent: aut ve
nialiter se peccasse putarent: ac per hoc
licitum sibi preuaricari crederent: qui
penam criminum non sentirent. Expul
si sunt ergo Adam z Eua: de paradiso
voluptatis. Expulsi sunt infelices iudei
ab ecclesia sanctorum: z ducti ad lacum
miserie z lutum fecis: vt saltē vel hoc mō
discāt nō blasphemare. Ecce (inquit) dñs
Adā factus est quasi vnus ex nobis scies Gen.3.
bonū z malū. Nunc ergo ne forte mittat
manū suam z sumat de ligno vite z come
dat z viuat in eternum. O vere metuen
da sentētia. Horribile est iquit apostolus:
incidere in manus dei viuentis. Obceca
inquit dñs ad pphetā: cor populi huius Heb.10
z aures eius aggraua: z oculos eius clau Esa.6.
de ne forte videat oculis z auribus au
diat: z corde suo intelligat: z conuerta
tur z sanem eum. Cuius populi? Eius

qui designatus est in Adam: de quo ⁊ nūc
dr. Ecce Adam factus est quasi vnus ex
Gen.3 nobis sciens bonum ⁊ malum: nunc ergo
videte ne forte mittat manum suam: ⁊ su
mat etiam de ligno vite ⁊ comedat ⁊ vi
uat in eternum. Si enim vera est senten
Psc48. tia psalmiste que dicit. Homo cum in ho
nore esset non intellexit: liquet q̄ priua
tus honore intelligere cogitur post rui
nam: etiam si talis intellectus remunera
tionem non habeat. Quid est autem chri
sto dicere: sicut vnus ex nobis: nisi q̄ vn⁹
ex mortalibus esse voluit vt esset vnus ex
dijs creatis qui cum patre ⁊ spū sancto oi
um est creator deorum? Qui sunt autem
dij quorum vnus factus est xp̄s: nisi pro
phete ⁊ apostoli ⁊ sancti omnes quorum
primogenitus ipse: Quomodo aut ⁊ pri
mogenitus ipse: nisi q̄ priogenitus mor
tuorum. Quorum autem mortuorū: nisi
Ps.81. eorū de quibus dicitur in psalmis. Ego
dixi dij estis ⁊ filij excelsi omnes? Sci
mus autem viris sanctis ⁊ precipue eccle
siarū doctoribus collata eē dona spūs ad
vtilitatem: ⁊ quibusdam qui ⁊ doctores
facti sunt gratia sciēdi ⁊ discernendi iter
bonum ⁊ malum ⁊ discutiendi iter literā
⁊ spūm: inter legem ⁊ gratiaz: propter q̄ō
⁊ legē moysi frequentissime legunt quod
tamen illis non expedit qui carnaliter sa
piunt: qui litere superficiem ⁊ intellectuz
hystoricum prosequuntur: qui ignorātes
donum dei: putant se humano studio ad
scientie plenitudinem peruenire: cuz illis
potius cōferatur adeo qui gratie stabiliūt
corda sua: qui placere magis deo per fidez
q̄z scire legis literam concupiscunt. Qui
ergo sic vtuntur verbis legis: vt ad carna
lem ea transferant intellectuz: bonum est
eis dediscere magis q̄z addiscere legem: bo
num est eis ignorare aliquid: q̄z esse sicut
dij scientes bonum ⁊ malum. Et q̄ popu
lus ille superbus declinando in partem:
scientiam ⁊ obseruationem legis: gratie
preferendo deliquit merito de eo expolia
to a gratia: per increpationez dicitur. Ec
Gen.3. ce Adam factus est quasi vnus ex nobis:
nunc ergo ne forte mittat manum suam
⁊ sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat
in eternum. Qui enim se alta sapiendo ad
regnum humilitatis intrare posse confi
dit: portuscz erat: elongatur ab illo: ⁊ ibi
magis incurrit tenebras: vbi esse lucis se
mitam suspicatur. Unde ⁊ in eius typo:
thome ad horam incredulo per increpa
tionem dicitur. Quia vidisti me Thoma
credidisti. Beati qui non viderunt ⁊ cre
diderunt. Queris exprimentum? Testis
est ipsamet iudeorum duritia. Usq̄z ⁊ enim
in hodiernum diez nolunt iudei credere:
vt sciant: sed querūt scire in lege q̄ de xp̄o
scripta sunt vt credere possint: ⁊ quid di
cit apostolus. Usq̄z in hodiernum diez id
ipsum velamen in lectione veteris testa
menti manet non reuelatum. Sed ⁊ usq̄z
2.Cor.3. in hodiernum diem: cum legitur moyses
velamen est positum super cor eorū. Cuz
aūt conuersi fuerint ad deum auferet ve
lamen. Certe audisti qd de fide dicat apo
stolus. Cuz inquit cōuersi fuerint ad deū
auferet velamē. Quare? Quia qui nō cre
dit non intelligit ⁊ qui durus est corde
ad credendum: durior efficitur ad intelli
gendum. Si ꝯ q̄rit. Quid sibi velit vox
illa qua dicitur. Ecce Adam factus est q̄si
vnus ex nobis ⁊ cetera. Nil ꝓfecto aliud
q̄z quod scriptum est per apostolum. Sal
uari vtiq̄z hominem per fidem: ⁊ per eaz
peruenire ad notitiam scripturaꝝ: priuari
vero dono gratie: qui per legē nitit̄ pueni
re ad fidē. Accidit enim nōnunq̄z qō fine
formidine dōm nō est: vt plerunq̄z mul
to labore ⁊ legendi studio perueniat quis
ad intellectum fidei: sed q̄ deum per ire
dulitatem ⁊ superbiā offendit: vt non cre
deret cum eū nesciebat: non est dignus q
credat cū ad itellectū ꝓducit. Priuati sūt
ergo fructu ligni vite qui in ligno scien
tie boni ⁊ mali gloriati sunt. Quia qui
scientie inititur plusq̄z gratie: ⁊ siquidez
scire multa cōcedit: doni tū gratie partici
patione priuat. Quia vero magni prelij
erat tunc: animo ⁊ tūc ⁊ nunc inter mul
tos a veritatis tramite deuiātes in callis
Joa. Prima In Apo. 67
rectitudine permanere commode: dei ser
mo fideles generaliter quidez omnes: sed
specialiter illos ad quos pseudo apostoli
veniebant: querētes eos auertē a fide que
est in spiritu ⁊ gratie libertate: sicut sepe
accidit in asia tempore apostolo: uz: ⁊ eos
vt perseuerent in dono gratie exhortatur
cum dicit. Vincenti dabo edere de ligno
vite quod est in paradiso dei mei. Tale
est enim ac si diceretur. Qui gloriantur in
lege Mosi: in qua non est virtus fidei:
sed occasio peccati: solaq̄z boni ⁊ mali ste
rilis ⁊ infecunda notitia remanebunt ina
nes: qui autem in radice fidei solidati sūt:
adherebunt mihi vt cibati ligno vite vi
uant ⁊ gaudeant in eternum. Neq̄z enim
est alius fructus ligni vite q̄z charitas de
corde puro: ⁊ fide non ficta que est sum
mum ⁊ precipuum in donis spiritus san
cti: quam arguuntur amisisse iudei per le
gem Mosi: greci propter superficiem li
tere ⁊ intellectum hystoricum quem se
quuntur: ita vt ⁊ ipsi iudaizare in hac par
te: ⁊ sentire carnaliter conuincantur. Ex
pulsi sunt ergo ⁊ eorum plurimi de socie
tate iustorū quicunq̄z sectando literā nau
Gal.3. fragauerunt circa fidem ⁊ inseruerunt se
deceptionibus multis. Reputati sunt ern
iter illos quibus dicit apostolus. Sic stul
ti facti estis: vt cum spiritu ceperitis: nūc
carne consumemini. Cui grecorum lapsui
sicut ⁊ iudeorum: nomen quoq̄z epheſi cō
gruēter aptatur: que lapsus in lingua no
stra interpretari dicitur: eo q̄ nō essent diu
tius in prima soliditate mansuri. Qui au
tem sequentes spiritum legi carnis ⁊ lite
re restiterunt fructu ligni vite qui est cha
ritas xp̄i cibati sunt quod solum confert
vitam eternā apprehendētibus eam: ⁊ cō
sortium paradisi conseruantibus illam.

Explicit de angelo Epheſi.

Incipit de angelo Smyrne.

Apo.2. Et angelo smyrne ecclesie
scribe. Hec dicit primus & no
uissimus qui fuit mortuus &
uiuit.

Per singulas species libri huius ⁊ spe
ciales: vt ita dixerim: stationes subsi
stendum est paulisper ⁊ intendūz memo
rie ne aliquid icaute proferatur in specie:
quod discordare a generali regula iaz sepe
posita videatur. Dicendū fuit in exor
dio libri: ⁊ ne forte labatur a mentis ocu
lis iterum atq̄z iterū replicandum: septez
eē spālia tēpora in hoc sacro volumine ꝓsi
gnata: septem nihilominus ordines de q̄
bus in presentiarū agi cepimus: ptinētes
ad spūm: quinq̄z vero alios ptinentes ad
corpus. Q⁹ vero nō pōt nō esse cōcordia
vbi vnio vel vnitas est: ita sibi muro mō
ordines ipsi conuenīūt: vt cū illi gaudēt isti
cōgaudeāt: ⁊ cū illi patiūt: isti cōpatiant.
Primus aūt q̄nq̄z ordinū apostoloꝝ fuit:
sēcs martyruz habuitq̄z primus spālē cō
flictū ꝓtra iudeos ꝓ litera ⁊ spū. Sēcs cō
tra paganos: ꝓ verbo crucis ⁊ idoloꝝ cul
tura: licet cōtra vtrosq̄z ꝓ vtroq̄z vterq̄z.
Sicut aūt primus ordo ducētiā virā ge
tā ⁊ ex toto abrenūtiātium curis mundi:
nō potuit nō cōicare tēptationibus apo
stoloꝝ quas ꝓ litera ⁊ spū: ꝓ circūcisione
⁊ grā passi sunt: ita ⁊ sēcs ordo a laborib⁹
martyꝝ expers eē nō potuit. Quāuis. n.
leuitaꝝ sit ꝓpriū euāgelizare ieſuz ⁊ sequi
vestigia passionū eius: monachoꝝ silētio
⁊ orationi vacare: nō ↄ tū vel ipsi exptes
esse potuerūt a doloze: qn ⁊ ipsi biberēt ca
licē xp̄i: q qdē ⁊ si raro vocibus moribus
tū ⁊ habitu indesinēter clamabant. Ra
piebant ergo ⁊ ipsi cuz testibus veritatis
ad supplicia ducebant sepe ⁊ ipsi cuz ꝑdi
catoribus ad examen: ita vt apte petri vi
derē traxisse aliquid pars ioānis: pp qō
maxime ipsi pariter ⁊ fratri eius dictū ē
a principe martyꝝ. Calicē quidem meuz
mat.20. bibetis. Non enim sicut petrus ⁊ andreas
assumpta cruce sua secuti sunt dōm: ita e
diuerso iacobus ⁊ ioannes q̄ filij tonitrui
dicti sunt: ambo cōiter dormierūt in pace
sed vnus eoꝝ occubuit gladio: alio pacto
cursu pacato fine genit. Quare hoc? Q⁹
cū vita cōtēplatiua ꝓpria sit angelorum:

sicut actiua filiorum hoium: nõ eo modo põt ascribi ipsa alicui sancto ordini: qũo alicui: vita actiua: quia istud quidem secũdum totum: illud scõm partem accipiendum est. Nõ enim sicut illi ordini qui designatus est in petro ⁊ andrea datum est perfecte in agone contendere: ita ei quem designant simul iacobus ⁊ ioannes: datuz est ex toto viuere sine pugna: vteraz.n. hominum est: vteraz mortalium: sed datum est illi qui robustior est ad pugnã: portare patienter pondus diei ⁊ estus: isti qui delicatior quiescere vel ex parte: ac p hoc: ⁊ si minus isti qz illi: ⁊ isti tñ datum est passionem subire. Quid est.n. calicez bibere: nisi amaritudinem passionis sentire? Cui: vz: amaritudini: bene cõgruit nomen vbis: que grece quidem smyrna: latine vero interpretatur myrrha: qz ⁊ myrrha cum sit amara: carnez protegit a putredine: ⁊ passionis amaritudo: carnales concupiscentias extinguit. Hec (inquit) dicit primus ⁊ nouissimus qui fuit mortuus ⁊ viuit. Quem.n. oportebat euz qui mortuus est ad horã: ⁊ viuit in eternum: exemplũ preponere morituris: nisi seipsum: aut qd nisi hoc ipsum quod est totius patẽtie robur ad gaudia vere vite peruenire per mortẽ? Hec inquit dicit primus ⁊ nouissimus q fuit mortuus ⁊ viuit. Dicturus: qui fuit mortuus ⁊ viuit p̃misit dicens. Hec dicit primus ⁊ nouissimus. Si enim ipse primus est ⁊ ipse nouissimus nimirum qz ⁊ vixit ante mortem ⁊ viuit post mortem: consequens est vt qui prius viuunt in illo ⁊ moriuntur cum illo: iterum resurgãt a mortuis: ⁊ viuant sine fine cum illo: qz qui potuit ex virtute eternitatis sue qua semp erat: quod est: creare primum hominez de limo terre ⁊ inspirare in faciẽ eius
Gen.2. spiraculum vite potẽs est excitare de puluere corpora filiorum Adam: ⁊ reddere illis in die nouissimo animas quas accepit. Non enim qui potuit terram de nihilo: non potuit primuz hominem creare nisi de terra: sed vt crederent mortales possibile in nouissimo temporum qd non dubitant omnipotentem potuisse in primo. Si enim voluit ⁊ potuit formare corpus Ade qui fuit pater omnium de limo terre: cur non possit eodem modo corpora filiorum Adam reformare de terra? Eras aliquãdo puluis terre ⁊ esse cepisti 'quod non eras. Siquidem in Adaz omnes fueramus a principio puluis: ⁊ non potest deus reuersum in puluerem restituere in formam primã: vt esse incipias sicut eras? An quia tunc erat verbum dei: per quem facta sunt ista modo autem esse definit ne horum similia operetur? O stulta corda hominum ⁊ tarda ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete. Nonne hec pati oportuit genus humanum propter malum superbie: ⁊ sit per mortez carnis pertingere ad vitam eternaz? Voluit enim omnipotens exercere iudiciuz hoc in genere humano nõ vt dissiparet opus suum: sed vt ostenderet illi altitudinem magnitudinis sue: ⁊ incuteret ei timorez discipline: vt non saperet alta sciens quia potens fuerat ad formandum: non erat impotens ad reformandum: non soluz vt restitueret quod dissolutum erat: verum etiam vt restituens cõmutaret in melius. Ipse enim primus ⁊ ipse nouissimus. Ipse primus ad animandum genus humanũ: iterũ ad mortem: ipse nouissimus ad prestandam vitam venienti de morte. Primus ad formanda corpora animalia nouissimus ad reformanda ⁊ immutanda eadem corpora vt esse incipiant spiritualia. Immutabit enim non omnia: sed que 1.cor.15
ipse voluerit. Omnes enim resurgemus sed non omnes immutabimur. Non ergo id tantum sperãdum est vt reddat nobis nouissimus: quod dederat primus verũ etiam vt faciat gloriosuz: quod prius erat 1.cor.15
ignobile: apostolo attestante qui ait. Seminatur corpus animale resurget corpus spirituale: Quod si ita est: non solum fugiendum est a morte verumetiam modis omnibus ad celerandum ad eam: quatenus per mortem temporalem veniamus ad vitam: ⁊ p tẽptationes ad gloriam. Li

meri posse tale commertium vt omnino cunctis mortalibus videretur incertum: si non tam viueret in celis ille quem occiderunt iudei: ille de quo spiritus sanctus loquitur in hoc loco ⁊ dicit. Hec dicit primus ⁊ nouissimus qui fuit mortuus ⁊ viuit. Nõ.n. potest non videri durum: quod de morte despicienda iubetur esse qz multo amplius ⁊ supra vires: si non cunctis optanda mortalibus resurgendi promissio sequeretur. Ea propter qui se mortuum fuisse perhibet: viuum se esse consequenter adiungit: vt eos quos metus mortis deterendo deprimeret: spes vite cõsolidando leuaret: quatenus dum merces pugne presto esset bellantibus: se curi ⁊ intrepidi onus pugne subirent. Si enim transitorie spes salutis nonnullos ad tollerandos cruciatus solidiores facit: quanto magis spes vite eterne roborat animos electorum dei: vt quicquid in momento vite huius voluptuosum esse potest despiciãt ⁊ p nihilo reputẽt omne quod est amarum? At pleriqz cum morituros se sciant amputari se capitibus pro christi nomine velle dicunt: qui tamen duz adiuuant pati triste aliquid erubescunt: quasi cõdigne passionis huius tempus esse queant ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis: aut quasi magnum aliquid sit transire de voluptate in voluptatem ⁊ non potRo.8. tius transire per ignem ⁊ 'aquam ⁊ sic peruenire in refugium. Non enim ait dominus qui vult me sequi: tollat vno die crucem suam: sed tollat crucem suaz quotLu.9. tidie ⁊ sequatur me. Nec per vnam tantum tribulationem dicit apostolus: eundum esse ad regnum dei: sed per multas: nec esse cozonandũ: nisi qui legitime certauerit. Unde ⁊ subditur.

E.11 ℭ Scio tribulationem tuam & paupertatem tuã: sed diues es.

ℭ Tribulationem presture paupertatem temporalis inedie. In vtroqz enim sancti martyres sustinuere dispendia: In vtroqz certamen: quia modo vincula ⁊ carceres ⁊ diuersa in corporibus suis pertulere tormenta: sed ⁊ stipendia bonorum suorum que habere ad vsum quotidianum temporaliter videbantur: expoliari sunt: vt quasi hinc ⁊ inde angustiari: deficerent in tormentis: ⁊ dum nullum solatium eis superesse videretur: iussis sacrilegis: obedirent. Oportebat ergo illos scire non sibi esse sublata temporalia bona: sed in celestium thesaurorum mansiones celata vt eo securitatem acciperẽt de veris opibus ⁊ eternis quo temporales ⁊ mundanas diuitias pro christo ⁊ euangelio contempserunt. Scio inquit tribulationem tuam ⁊ paupertatem tuã: ps.75.
sed diues es. Si diues quomodo pauper? Si pauper quomodo diues? Sed dormierunt inquit somnum suum ⁊ nihil ps.33.
inuenerunt omnes viri diuitiarum suarum in manibus suis. Diuites egerunt ⁊ exurierunt. Non sic autem pauperes christi qui omnia pro domino reliquerunt: mat.19
non sic: sed omnis ait: qui dereliquerit domum vel fratres aut sorores: aut patrem aut matrem: aut vxorem: aut filios aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet ⁊ vitam eternaz possidebit. Sed hoc vbi? Nunquid in terris vbi pauper esse voluit Christus? Certe ⁊ si in vita ista sequatur equiponderis retributio: cũ videamus nonnullos angustiatos penurie necessitate potiusqz voluntate confugere ad collegia iustorum: vt abundent temporalibus bonis quibus in suis domibus egebant: non ideo tamen in hac vita retributio expectanda est: aut de tali vicissitudine gratulandum: sed magis de eternis illis diuitys que in celo sunt: ad quas nos suspirare debere docet apoCol.3.
stolus cum dicit. Si consurrexistis cum Christo que sursum sunt querite vbi christus est in dextera dei sedens que sursum sunt sapite non que super terram. Sed forte paupertate sola celestes ille diuitie promerentur ⁊ non etiam blasphemijs ⁊ maledictis quibus se affici lerabantur apostoli quando ibant gaudentes a con/

cilij qñ digni habiti erãt p noie ihesu con
tumelia pati. n. audierãt eundem dñm
Act.5. docentẽ se ac dicẽtẽ. Beati eritis cũ male
Ma.5. dixerint vobis hoies ⁊ psecuti vos fuerit
⁊ dixerint omne malũ aduersuz vos mẽ
tientes pp me. Gaudete in illa die ⁊ exulta
te: ecce. n. merces vestra copiosa ẽ in celo.
Futuz qppe erat vt maledicerẽt sanctis
martyrib⁹ iudei ⁊ dicerẽt oẽ malũ aduer
sus eos. Sicut ⁊ in hoc loco subiũgitur.

T.12 ¶Et blasphemaris ab his q se
dicũt iudeos esse & nõ sunt: sed
sunt synagoge sathane.

¶Et blasphemaris ingt ab his q se di
cũt iudeos eẽ ⁊ non sunt. Quia iudas de
cuius stirpe nati sũt iudei scõm carnẽ: in
terp̃tat cõfessor: falso q xp̃m negãt iudeo
rũ sibi cognomẽ ascribũt cũ sint alienati a
fide: ⁊ facti nõ ecclesia dei: sz synagoga sa
thane: ascribẽtes sibi nomẽ vanũ cui⁹ fru
ctus datus ẽ cõfessoribus xp̃i. Illis qppe
mat.21. cõgruit nomẽ istud q cõtinent xp̃m esse fi
liũ dei: q dicũt illi quottidie in psessione
laudis. Osanna filio dauid: bñdictus qve
nit in noie dñi. Quãuis aũt iudeoz duriti
a tytus vespasiani fili⁹ domuisse tradat:
Lu.12. ad cõplẽdã pphetiam saluatoris dicẽtis.
Cruit in ore gladij ⁊ captiui ducent i oẽs
gẽtes: ad vlciscẽdã: vz: mortẽ ipsi⁹: q hoc
ip̃z. sicut postea accidit: lõge aũ p̃dixit: ni
hilominus tũ venũdati i seruos: blasphe
mare famulos Christi nõ cessabant inter
gẽtes dicẽtes xp̃ianos stultos ⁊ fatuos q
adorarẽt ⁊ colorẽt hoiem crucifixũ. Fece
rũt hoc iudei tpe p̃mitiue ecclesie sicut ex
multis locis oñdit i lib. actuũ apl̃oz. Fe
cerũt hoc tpe martyrũ de qb⁹ agit in hoc
loco: nec desinũt pro posse suo facere hoc
vsqz ad pñs: p sequẽtes ⁊ occidentes gla
dio lingue eos quos gladio ferri: iugulare
Jo.18. nõ p̃nt. Qui. n. semel a principio apuerũt
os blasphemũ i xp̃m dicẽtes p̃sidi pilato.
Tolle tolle crucifige. cũ: dñante sibi petõ
cui⁹ facti sũt serui nõ potuerũt vltra ces
sare a maledicto: sed iterũ atqz iteruz exa
suerũt vt gladiũ linguas suas ad blasphe
mãdos xp̃ianos ⁊ accusandos illos in gẽ
rib⁹: vt qõ mittius egerũt mali in capite:
supplerẽt in mẽbris. Et hoc qdẽ illi: xp̃s
aũt suos milites munit spiritalib⁹ armis:
⁊ vt digni sint militari gloria: cohortatur
ad pugnam. Nam sequitur.

T.13 ¶Nihil horũ timeas que pas
surus es.

¶Siue famẽ: siue sitiz: siue frig⁹: siue nu
ditatẽ: siue ẽt vincula ⁊ carceres: aut aliqd
hmõi patiaris: viriliter ẽ agẽdũ: qz nõ co
ronaꝛ: nisi q legittie certauerit qz fidelis
Tit.2. ẽ p̃ me⁹ q in celis ẽt: ⁊ nõ patiẽt vos tem
1.cor.10 ptari supra id qõ potestis: qz ego vobiscuz
suz oibus diebus vsqz ad p̃sumationẽ secu
li. Simile ẽ illud qõ pus dixerat in euan mat.28.
gelio. In mũdo qdẽ p̃ssurã hẽbitis: sz p̃fi Jo.16.
dite: qz ego vici mũdũ. Quid ẽ p̃fidite qz
ego vici mũdũ, nisi qz p nobis vicit eũ q
pugnare ⁊ vincere p̃seuerat: vt iã nõ lice
at trepidare de pugna: sz magis exultare i
dño: ⁊ oino p̃sumere de triũpho. Ac si ap
tius diceret. Et si graue satis ẽ: qz vos pa
tienter sustinere cõmoneo. fortior est tũ qui
pugnat ⁊ triumphat in vob⁹. Quaz ve
ro graue sit aperit cum subditur.

T.14 ¶Ecce missurus ẽ diabolus ali
quos ex uobis in carcerem ut tẽ
tremini & habebitis tribulatio
nem diebus decem.

¶Magnus labor: sz maior glia. Diutur
Ro.8. na certatio quã nũerus h̃ p̃fect⁹ designat
sz nõ sũt ꝺdigne passiões hui⁹ tpis ad fu
turã gliaz: q̃ revelabit i vobis. Notãdũ vo
q nõ ait. Missurus ẽ vos diabolus i car
cerẽ vt temptemini: sz ex vobis: qz nouit
dñs q sũt apti ad pugnã: ⁊ qb⁹ sit a pugna
parcẽdũ: nouit qui cũ sentoribus fratrib⁹
dirigant ad cõflictũ: ⁊ q cum Beniamin
adolescẽtulo p̃seruẽtur in domo. Sic pau
lus: sic antonius i semotis antris deb⁹ cũ
alijs q̃plurimis qb⁹ pepcit deus: absc̃õdi
ti sũt i absc̃õdito faciei dñi a p̃turbatione
ho.30. hoiuz: ⁊ precti in tabernaculis heremi
cõtraditione linguarum. Non. n. oẽs viri

persecti abrenũtiantes seculo: traditi sunt
in potestate sathane vt temptaret eos p̃o
velle suo: interrogãdo supplicijs ⁊ tormẽ
Job. tis. Sed nõnulli cum sancto Job: p̃missi
Dani. sunt temptari ⁊ affligi: nõnulli cuz Danie
le pphete inter ipsos temptationum tur
bines p̃mãserunt illesi. Si enim nullus eo
rum p̃fligeret cum Diabolo: haberet occa
sionem auctor doli: exprobrare illis de san
cto otio suo: q̃si nõ essent ausi p̃eliari cuz
eo. Et si nullus euaderet man⁹ eius: asseri
beret hoc ipsum potentie fortitudinis sue
q̃si intãtum esset in malitia potẽs: vt nul
lus a facie eius p̃mãsiret immunis. Bene
aũt diebus decem, potestas Diabolo data
esse p̃hibet: qz duodecim generationes an
noz peracte sunt a Christo vsqz ad Julia
num apostatazz: quaz due iam p̃terierũt:
qñ scriptus est liber iste: decem vero: aut
quasi decem subsequute sunt. Quasi ergo
decem diebus potestas paganoz quorum
princeps erat Diabolus: p̃seuerasse digno
scitur: qz in decem generationum curricu
lis: sceua illa maris quassatio consumatio
nem accepit. Sequitur.

T.15 ¶Esto fidelis usqz ad mortem
& dabo tibi coronam uitæ.

¶Quare? Quia qui p̃seuerauerit (inqt)
Ma.10. vsqz in finem: saluus erit. Sed qd sibi vel
le dicimus: q agẽti fideliter vsqz ad mor
tem p̃mittitur a domino corona vite: nisi
qz hij qui donant deo cum triumpho pre
ciose mortis prueniunt ad verazz vitam: eo
sit illis ipsa vita corona glorie: quo vt ser
Joã.12 uare illam possent in regno: eam in exilio
p̃diderunt? Qui amat (inquit) dominus
animam suam: perdet eam: ⁊ qui odit ani
mam suam in hoc mundo: in vitam eter
nam custodit eam. Sequitur.

T.16 ¶Qui habet aures audiẽdi: au
diat qd spiritus dicat ecclesiis.

¶Et qd dicit? id qõ mõ audiuim⁹: Esto
fidelis vsqz ad mortẽ ⁊ dabo tibi coro: ã vi
te. Audiat hoc q hz aures: aures dico non
capitis sz mẽtis: Audiat ⁊ illud qõ sequitur.

T.17 ¶Qui uicerit non ledet a mor
te secuuda.

¶Que est mors scda? Illa qua cruciatur
aia post mortem carnis: ⁊ per quaz corpus
⁊ aia p̃duntur: eternaliter in gehẽna. No
lite (ait dñs) timere eos qui occidunt cor
Ma.10. pus: aiam autem nõ possunt occidere: sed
potius eum timete qui põt aiam ⁊ corpus
p̃dere in gehẽnam. Bonum est enim subi
re mortem primam cum triumpho victo
rie. q̃z euadere: ⁊ si liber: non licet: vt scda
mors vitari queat: que si libeat: licet: q̃z vi
tare ad horam mortem primam: que vita
ri nõ põt: ⁊ ledi a morte scda: quam si vult
aliqs vitare potest. Bonum est inq̃z sper
nere: qõ breue est ⁊ trãsitorium vite presen
tis: ⁊ sustinere qõ momẽtaneum est: ⁊ leue
tribulatiõis hui⁹: q̃z ledi a morte scda q ẽ:
vt infra scribit: stagnuz ignis in qõ demer
gendi sunt oẽs impij: ⁊ qui nõ inuenient
scripti in libro vite.

¶Explicit de angelo Smyrne.

¶Incipit de angelo Pergami.

T.13 ¶Et angelo pergami ecclesiæ
scribe. Hæc dicit qui habet rõ
pheam ex utraqz parte acutam.

Epb.6 ¶Um dicat apls gladiũ spũs esse ver
bũ dei. Recte loquutur⁹ illi ordini
q hz tpis p̃prietatẽ: cũ ordine doctoz cõio
nẽ hẽat: romphee acute meminit xp̃s: qte
nus dũ radicẽ vgulta: ⁊ fontez suũ ruuli p
Joã.3 ꝓuctionẽ agnoscũt: eo idistributa sibi gra
vnusqsqz p̃ficiat: quo vñ sibi manet: pui
dẽter attẽdit. Videmus sepenumero pue
familias ⁊ eos qbus rei familiaris dispẽsa
tio credita est: diuersa cũ diuersis dispone
re: ⁊ õ hijs que p̃tinẽt ad singulos: seoz suz
cũ eoz singulis ⁊ q̃si sigillatiz tractare. Sz
⁊ hij qui gubernacula regnoz suscipiunt
dũ placẽ volũt diuersis: studẽt p posse suo
fieri oib⁹: oia: ⁊ esse cõ singlis qõ ipsi sunt:
Nõ. n. cũ militibus de legũ institutis dispu
tant: nec cũ phis de peritia militari: sed s
gillatim cum hijs ⁊ illis de p̃prijs: Sic
sic vnigenitus dei filius de cuius plenitu
Joã.1 dine nos omnes accepisse gaudemus: cuz
i capitulo precedẽti loquerẽt martyribus

eos ad spiritalem militiam ⁊ mortem nō
verēdaz hortabat dicēs. Nec dicit primus
⁊ nouissimus qui fuit mortuus ⁊ vivit.
Esto fidelis vsqz ad mortez ⁊ dabo tibi co
ronā vite. Et qui vicerit nō ledet a morte
secūda. Nūc vero loquuturus illi ordini cui
doctrine prerogatiua inter septem prescri
ptos angelos data est. in tertio vz cursu tē
poris: sicut supra distinximus in exordio li
bri: mutata significatione loquitur dicēs.
Heb.4 Nec dicit qui hz rompheaz ex vtraqz par
te acutā. Quare autem hoc doctoribus lo
quuturus pretermittit: nisi qz vnus est dei
sermo ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oi gladio
ancipiti ⁊ ptingēs vsqz ad diuisionem aie
ac spiritus. compagum quoqz ⁊ medulla
rum: ⁊ discretor cogitationum ⁊ intentio
num cordis: ⁊ nō est vlla creatura inuisibi
lis in ꝓspectu eius? Est igit dei sermo rō
phea: nō ex vna tm̄: sz ex vtraqz parte acu
ta: ꝓsumēs ad dexteram ⁊ sinistram. sicut
Job.9. ⁊ per beatum Job significāter dicit. Ju
stum ⁊ impium ipse ꝓsumit: Quare iustū
Job.35 ⁊ impium? Qz nemo mūdus a sorde: nec
insans vnius diei. Nemo qui audeat dice
Pro.20. re peccatum nō habeo: preter eum qui si
ne peccato natus est in mūdo ⁊ iustificat
oēs auferēs peccata mundi: ⁊ emundans
delicta. Sz dicit aliqs. Si xp̄s nos abluit
1.Cor.1. a peccatis: qd est pro quo affligimur tam
mundati a culpis? Respōdeat pro me ve
ritas ipsa: respōdeat multo amplius ⁊ pro
seipsa: vt non iustificetur oīs caro in ꝓspe
ctu eius: Ego inqt sum vitis vera ⁊ vos
Joā.15 palmites: ⁊ pater meus agricola est. Oēm
palmitē in me nō ferētez fructuz tollet eū:
⁊ oēm qui fert fructum: purgabit eum: vt
fructum plus afferat. Quis est autem qui
fert fructuz: nisi in quo precedit purgatio.
Unde ⁊ mox subdit. Jam vos mūdi estis
pp sermonem quem loquutus sum vobis:
Si autem pp sermonem loti sunt qui ver
bum accipiunt: liquet qz ⁊ sermo mundat
⁊ mūdādo sanctificat: siue ad instar aque
que sordes abluit exteriores: siue ad instar
ferri: qd arbor supflua purgat. Nam ⁊ il
lud ad rem ꝓnet qd̄ scriptum est. Et gla
dius meus deuorabit carnes. Sed si preit Dt.32.
purgatio in palmite vt ferat fructum: ⁊ se
quitur: vt fructum plus afferat: liquet qz
post baptisma multa subrepant: a quibus
oportebat purgari hoiez assidue obnoxiū
corruptioni: qz ⁊ si culpa in baptismate so
luta est: pena tm̄ culpe in posterū soluenda
relinquit: qm̄ ipsa creatura liberabit a ser
uitute corruptionis: vt iam nō simus ser
ui sed liberi: nō a ales sed spirituales: nō in
firmi ⁊ instabiles: sed integri ⁊ pfecti. Tis
enim scire qz dimissa culpa: nō ꝓtinus di
mittit pena? David ingemiscenti ⁊ me
tuēti: dicit ꝓpheta: qz transtulerit dñs pec
catum eius: ⁊ tū nō esse translatam penā
indicat cum subiungit. Uerūtamen quia 2.Reg.12
blasphemare fecisti inimicos dñi: pp ver
bū hoc: filius qui natus est tibi morte mo
riet. Dic igit ⁊ ex hijs que patimur: ⁊ ex
sentētijs veritatis manifeste colligitur: qz
ideo nō statim liberat hō post baptisma a
pena corruptionis: qz nō statim plene acci
pit de illa plenitudine quam ꝓmittit veri
tas iamiam baptizatis apostolis ⁊ etiaz in
die pasce spiritus sancti munere confirma
tis: cum dicit. Uos aūt baptizabimini spi
ritu sancto nō post multos hos dies: Nec Act.1.
ideo fatēdum est plura esse baptismata: cū
dicat apostolus. Una fides vnum baptis
ma: qz ⁊ spiritus sanctus apostolis ter da Eph.4
tus est: ⁊ ter eodem spiritu emūdati sunt
ipsi: nec tm̄ tres spiritus sunt: sed vnus ⁊
idem. Primo deniqz acceperūt spiritum
sanctum qm̄ baptizati fuerūt: Secdo in die
pasche. Tertio in die penthecostes. Neqz
enim fas est credere nō iam accepisse apo
stolos spiritum sanctum qm̄ dicebat eis a
dño. Si diligitis me: mādata mea seruate: Jo.14.
cum sine gratia spiritus sancti neminem
posse diligere certum sit: sed tm̄ cum insuf
flauit ⁊ dixit eis. Accipite spirituz sanctū:
aut cum completuz est illud qd̄ in die ascē Jo.20.
sionis ꝓmisit dicēs. Ego mitto ꝓmissum
patris mei in vos: vos aūt sedete in ciuita Lu.24
te donec induamini virtute ex alto: sz vt
p ea que corporaliter ostēsa sunt: siue cum
idem spiritus apparuit sup baptizatuz do

minum in specie columbe: siue cum insuf
flauit idē dns in facies apostolor: ⁊ dixit
eis. Accipite. spiritum sanctum: siue cum
Act.1. in die penthecostes factus est repente ō ce
lo: tanqz aduenientis spiritus vehemētis:
⁊ apparuerūt apostolis dispartite lingue
tanqz ignis: sediteqz supra singulos eor: in
telligeret vnusqsq fideliuz in noie sancte
trinitatis sese esse mundādum: nec posse
ad pfectam emūdationem venire: qui nō
credit donari sibi gratiaz: nō a solo patre:
⁊ nō potius a tota pariter trinitate. Quia
Job.9. vero cum sēdo auget gratia: hz adhuc ho
mo vnde purget: ⁊ si iam ex parte aliqua
purgatus sit. Recte per vir sanctum dici
Jac.5. tur. Justum ⁊ impium ipse ꝓsumit: nō vz
illum iustum qui penitus mundatus est:
qd̄ vix aut nunqz alicui pcedit in hac vi
ta: maxime cum dicat sanctus Jacobus.
In multis: offendimus oēs: sed illuz qui
Pro.2 fic est iustus: vt supsit illi vnde iustificetur
adhuc: vt iusto quoqz iustior fiat: nec ex ea
parte ꝓsumit iustus in qua iustus est: sz ex
ea in qua minus est iustus: q̄uis ⁊ aliter:
sed tm̄ sub eodem sensu intelligendum sit.
Sunt pleriqz horum: qd̄ sine gemitu dicē
dum nō est: qui sic impietati subditi sunt:
vt pro lege sit eis desiderior voluptas: le
tātibus ait scriptura cum malefecerint ⁊
exultātibus in rebus pessimis: ꝓtra quos
doctor fidelis dz euaginatum habere gla
dium: ⁊ rectis ictibus ferire eos qui huius
modi sunt: vt qui suas impietates per se
ipsos nō sentiunt: saltem vel coacti ppen
dant: aut certe sit illis in testimonium ser
mo dei: vt abūdet in hocipso veritas dei:
⁊ ipsi excusationem nō habeāt de peccatis
suis. Sunt vero ⁊ nōnulli qui se a malis
opibus pro posse vigilanter obseruant: ⁊
q̄stum sufficit humana fragilitas arcez p
fectionis apprehēdere querunt: sed tm̄ cuz
vident hoies multis facinoribus implica
tos: eleuati cum pharisco illo qui se iactas
se legit in euāgelio: nisi eis subueniat is q
pōt: quicqd se pfectionis habere ex timāt:
ammittunt: Quia vero ob innatā huiusce
modi mutabilitatem nature: difficile est

opatorem boni carere opto extollētie ma
lo: per qd̄ si insollescat: citur in scelus confu
sionis: nisi hunc ab elatiouis impulsu: aut
acuta verba comprimāt: aut flagella: salua
auctoritate dei cuioia possibilia sūt. Quis
est qui dicere audeat: quare deus iustū ho
minem flagellādo ꝓsumit: ⁊ nō potius iu
stus est dns in oibus vijs suis: ⁊ sanctus i Ps.144
oibus opibus suis? Deniqz ⁊ pp hoc duo
bus modis peritus medicus ferro vtitur
incisionis: aliqn̄ enim secat carnem putri
dam ꝓferendo medelam: aliqn̄ prorumpē
tibus signis future corruptionis: etiam sa
ne carnis: venam aperit minuēdo cruorē:
aut certe laborātes de morbo calculi circa
lemur incidit cum nulla sit in carne putre
do: ne forte occupatum somno mortis in
sanabilis: eum qui patif egritudo sequat.
Quia ergo ꝓsumit deus iustum ⁊ impiuz
flagellādo vtrūqz: non immerito habere
dicitur rumpheam ex vtraqz parte acutā:
que alio loco flameus gladius atqz versati
lis dicta est: vt in eo feriat ex omni parte:
oīs qui officium predicationis assumit.

¶ Quid enim per cherubin qui plenitu
do scientie interpretat: nisi doctor ecclesie:
⁊ qd̄ per flameum gladium atqz versatilē:
nisi gladius spiritus qd̄ est verbuz dei: qui
sic in manu doctoris datus est: vt nullus
nisi per eum ingredi valeat interiorem pa
radisum vt liceat ei gustare de ligno vite:
qd̄ est fructus spiritus ⁊ gratia Jesu chri
sti nisi forte aliqs de illis sit qui in Cheru
bin designātur? Qd̄ si absqz eo intrare nō
finitur hō terrenus: qd esse dicimus do
ctorem ecclesie nisi portariuz paradisi? Et
qd verbum dei nisi hostium per qd̄ si qs
ingredit saluat: ⁊ pascua inuenit vite eter
ne: Qd̄ vz verbuz recte gladio versatili: ⁊
q̄si spe rotūde assimilatū est: qz vndiqz pec
catorem laniat: vndiqz deuorat ⁊ ꝓsumit.
Nihil enim relinquit ab eo intactum in
quo sinat peccator hō carnaliter aut mo
raliter viuere. dum ꝓtra oīa vitior genera
liber stat iugiter ad cedendum: ⁊ ꝓtra oīa
scelera ad mactādum paratum. Ipsum est
ergo flameus ⁊ versatilis gladius: ipsum

romphea ex vtraq; parte acuta incidens arbores steriles ex parte vna: ꝛ ex alia q̃ mordacius eas que malum proferunt fructum: quo iure vti dz doctor ecclesie a dextris ꝛ a sinistris: vt in vtroq; veri magistri verus esse appareat imitator? iudicij. Propterea nãq; angelo pergami: hoc de seipso dñs loqui: exhortus est: vt tales se doctores ecclesie exhibere studeant qualem norunt esse magistrum: vt nõ solum: vz illos arguant: qui sunt canes muti nõ valentes latrare: verũetiam illos multo durius increpent qui inter verba catholica que loquuntur: falsa proferunt ꝛ indigna: q; ex parte qdem vna neglexisse arguitur: ordo iste qui ex parte altera cõmẽdatur cum dicitur.

Esa. 56

L. 20. ¶ Scio ubi habitas ubi sedes est Sathanæ & tenes nomen meum & non negasti fidem meam.

¶ Qd autem neglexerit ex alia parte: demõstratur cum subdit. Sed habeo aduersum te pauca: q: habes illic tenẽtes doctrinam Balaam qui docebat Balac mittere

Job. 41. scãdalum coram filijs israel edere ꝛ fornicari. Scriptũ est de Diabolo in libro Job: q; omne sublime videat: ꝛ q; ipse sit rex super vniuersos filios superbie. Quia in re diligentius ꝓsiderari opz: q; sicut chorus humilium sedes xp̃i: ita superbor? colleginz: sedes Diaboli dicta est. Quia vero iuxta

1. cor. 8 vocem ¶ Pauli: scientia per se nõ edificat: sed inflat: ꝛ ipse Sathanas emulator scien

Eze. 28 tie Cherub extentus ꝛ ptegens in ꝓpheta vocatur: qui sunt illi: qui magis proprie sedes Sathane dicti sunt: nisi hỹ qui

mat. 23 sine dono gratie ad magisterij vanitatem aspirant: diligentes iuxta vocem dñi: salutationes in foro: ꝛ querẽtes vocari ab hominibus rabbi: qui etiam duz discipuli videri nolunt: magistri erroris fiunt? Talis erat Scriba ille: qui rogabat dñm dicens. ¶ Magister sequar te quocũq; ieris: qui ẽt

Mat. 8 ẽm q; sibi erat expediens: sentẽtiam proti nus veritatis audiuit. Vulpes foueas habent: ꝛ volucres celi nidos: filius aũt ho-

Luc. 9 minis: nõ hz vbi caput suum reclinet. Vere enim superbe mentes: nidi Demonum sunt: sedes vz Sathane ꝛ satellitum eius: sicut corda carnalium: fouee vulpiuz: hoc est alior? immundor? spirituum: qui ꝓ eo q; grauiores nature sunt respectu aliorum: carnaliũ maxime corda hoiuz exaggerare nosc̃unt: adeo vt pleriq; eor?: etiam corporali motu ad vltima ꝓpetrare ferantur: qõ qualiter accidere queat iusto dei (ꝛ occulto) iudicio: incertum est: nisi q; ex illa potentia dei: multa pro peccatis hoiũ De monibus ꝑmittentis hoc accidere posse credit: qua boni quoq; angeli assumptis corporibus nõ solum apparuisse hoibus: verũetiam ꝛ coram eis pugnasse leguntur? Nec hoc pro differentia immundor? spirituum: quor? alij qdem per vulpes: alij per volucres deſignantur: q; ꝛ illor? est in tenebris apud luxuriosos quiescere: ꝛ istorum apud supbos iactãter ꝛ maniter gloriari: Qua in re vehemẽtius admirari possemus qua districtione iudicij actum fuerit: vt ita deus iustus ꝛ pius aliquos sacerdotes ecclesie: qui veritatem velle sequi: ꝓferre ꝛ asserere nisi sunt: tam enormiter oberrare. ꝑmiserit: nisi certa esset causa iudicij. qua Scriba ille de quo ꝛ loquimur: qui sequi velle dñm videbatur: ab eodem

Joã. 6. iusto dño: qui ait. Euz qui venit ad me nõ ejciam foras: iusto iudicio repulsus est: nimiz q; sic seq volebat: vt tumidus: vt verbosus: vt arrogans: vt elatus: nesciens illud qõ scriptum est. Mõ habitabit in me-

ps. 100 dio domus mee qui facit superbiam: qui loquit iniqua: nõ direxit in ꝓspectu oculor? meorum. Tales sunt illi Scribe infra sanctam ecclesiam ꝓstituti: qui inflati vanitate seculi ꝛ sciẽtia mundi: ꝛ magisterium sibi praui dogmatis arroganter vsurpant: quor? supbe mentes nidi auium sunt ꝛ sedes spirituum malignor?: sapientes in octiis suis: ꝛ coram se metipsis prudẽtes. De quor? numero fuerunt Arrius: Eunomius: ¶ Macedonius. ꝛ sautores eor?: qui nescientes regem humilium: facti sunt sedes Sathane: ꝛ ignorantes auctorem lucis:

adheserunt principi tenebraz: in quorum tpe fuerũt doctores eximij ¶ Hylarius: ¶ Hieronymus: Ambrosius: Augustinus: ꝛ alij multi orthodoxe cõionem fidei in concussi seruantes: quibus in persona angeli pergami: id quod supascriptũ est. Ad eorum cõmendationem ꝛ laudem: a doctorum principe: dictuz est. Scio vbi habitas vbi sedes est sathane ꝛ tenes nomen meum: ꝛ non negasti fidem meam. Sequitur.

L. 21 ¶ Et in diebus illis antiphas testis meus fidelis: q occisus ẽ apd uos ubi Sathanas habitat.

¶ Iste antiphas martyr aliqs eẽ credit: qui apud vbem pergami: aut prope vbẽ peregerit cursuz suuz: de quo ꝛ si nihil ad hanc certum legimus: in eo tñ illi martyres significati sunt: qui a tyrannis arrianis pro fide catholica occisi sũt: ꝛ diuersis supplicior? generibus: pro gloria indiuidue trinitatis affecti. Quod tñ miro modo refunditur in laudez doctorum: qui tenere nomen christi in die tanti certaminis potuerunt: non territi minis iudicũ: nõ minarum experimẽto cõcussi: eligentes magis agi supplicijs: q; nomen redemptoris sui annullari ꝓferre. Unde bene quoq; pgamus: diuidẽs cornua eor?: in nostra lingua interpretat: vt quãta fuerit in doctoribus xp̃i in diuidẽdis cornibus ab hereticor? prudẽtia: intimato vobis noie: innotesceret: nõ tam vt ipsi penas euaderent: q; vt fides oipotentis dei permaneret illesa. Ut enim prętermittam cetera: que ducere ad memoriaz lõgum est: quasi tria cornua dissonãtia sibi: heresis arriana ꝓduxerat: quor? ꝓdissensione actum est: vt Doctores xp̃i possent ad illa diuidẽtes ecclesias malignãtium ꝛ frustrãtes ꝓcilium vanitatis. Nõ enim ¶ Macedonius per oia concors erat: eunomio: nec ipsi eiz arrio sentiebãt: qui tñ vt ꝛ ipsi errarẽt: ꝛ suas hereses pricipaliter ꝓderent: occasionem ab arrio acceperunt. Erant ergo hec tria vnius bestie cornua: sed tñ dissimilia ꝛ dissidentia sibi. Uerũtamen vt iudeor? tempore pharisei ꝛ Saducei sibi in alterutrum hostes erãt: ꝛ tñ in ꝓsequendo xp̃m ꝓspirasse leguntur: ita ꝛ isti non coherebant sibi: sed tñ ad subuertẽdam orthodoxaz fidem: ꝓsilium sibi adinuicẽ ꝛ doli auxilium exhibebãt. Sed ꝛ sicut ¶ Paulus doctor egregius eorũdem phariseor? ꝛ Saduceor?: cornua sapienter diuidẽs: per scissuram euasit: ita ꝛ isti: quãuis: pro eo q; ibi signum: hic signi cã compleꝛa est: q; taliter phariseor? ꝛ Saduceorum diuisi cornua ¶ Paulus: specialiter diuerſim accipiendum: vt vz arrianos inde: hic ſabellianos ſtatuamus hereticos: quorum primi: vnitatem quãdam: quam ipſi ſibi finxerãt de cordibus ſuis: ſeruare pertinaciter niſi ſunt negãtes trinitatis in deitate ꝑſonas: alteri ſic verbum dei ꝛ ſpiritũ ſanctum eſſe vnum deuz cum patre negauerunt: vt tñ eos eſſe magnum aliqd ꝛ ſupra cõmune genus hoium: aut naturam angelicam nõ negarent. Deniq; ſaducei ꝓphetas reſpuunt: reſurrectionem negant: angelum ꝛ ſpiritum diffitentur. ¶ Phariſei ecõtrario: ꝓphetas legunt: ſed ꝓphetam illum magnum quem ꝓmiſerat dñs per ¶ Moyſen: eſſe regem glorie non ꝓcedunt. Eſſe etiam celeſtes ſpiritus viua voce pronuntiant: ſed ſpiritum oipotentis Dei: de quo in diuina pagina frequens mẽtio eſt: eſſe deum ꝛ dñm: non agnoſcunt: ¶ Prędicant mortuos ſuos oportere reſurgere: ſed tñ teſtes veritatis: qui dicunt auctoreꝛ vere reſurrexiſſe a mortuis: ac ſi falſa dixerit: vehemẽter impugnant. Quaſi ergo vnaz ꝑſonam predicabant Saducei qui non recipiendo ꝓphetam aut ſpiritum: negabãt dei filium ꝛ ſpiritum ſanctum: in quorum deteſtandam ꝑfidiam inciderunt hereticꝰ Sabelliani: ꝛ quaſi tres ꝑſonas diuiſas ꝛ inequales annunciabant phariſei: qui eſſe qdem ꝓphetas ꝛ ſpiritus catholice ſentiebãt: ſed tñ eſſe eum qui eſt vere prophetas: aut ſpiritum ſanctum equalem deo: quaſi ꝓcurredo arrianos negabant. Quaſi ergo duo cornua Doctores catholici diuiſerunt: cum incedẽtes inter arrium ꝛ ſabellium: inde ſcylle diſcrimen: inde caribdis

baratrum deuitasse noscuntur: tenētes de
sabellio: sed nō sicut sabellius: qui vnum di
xit: de Arrio: nō vt arrius: qui trinum: vitā
tes sabellium: in quo negat psonas: arrius
in quo scissuras & dissimilitudinem predi
cat. Sed qz nō omnis qui pascit oues: pa
stor est ouium: nec ois qui vinee colonus:
possessor: sequtur increpatio dura: ppter il
los: & ptra illos: qui mercennarij sunt: vel
qz minus, qđ oportet: corrigunt malos: vel
qz ipsi tales sunt qui increpari durius me
reantur. Nam subditur.

T.22 ¶Sed habeo aduersum te pau
ca: quoniam habes illic tenētes
doctrinam Balaam qui docebat
Balac mittere scandalum corā fi
liis israel: edere & fornicari: ita
habes & tu tenentes doctrinam
nicolaitarum.

¶Duo sunt errorꝫ genera que frequen
tius angustāt ecclesiam: vnum in doctri
na fidei: alterꝫ in custodia morꝫ. Morꝫ vnū
qđ ꝓtra fidem est: nulla necessitatis occa
sione: tollerant viri sancti: qz nec opꝫ: alte
rum sepe sustinent: sepe portāt: & vtinam
patiētia iustum nō excederet modum. Et
sup illis quidem qui exciderunt a fide & a
corpore ecclesie alienati sunt: nō est in quo
possint argui doctores catholici: si post pri
mam & scdam admonitionem ad sinū ma
tris ecclesie: de quo ꝓlapsi sunt: redire pos
sent: nolunt: sꝫ differunt de die in diez: ad
fidei veritatem ꝙuerti: qz scriptum est. Fu
ror illis ꝑm similitudinem serpentis: sicut
Ps.57. aspidis surde & obturantis aures suas: Et
T.23. apostolus. Hereticum hoiem post vnam
& scdam correptionem: de vita: sciens q
subuersus est: qui eiusmodi est & delingt:
ꝓprio iudicio ꝑdēnatus. Non igit de hu
iusmodi hereticis arguit angelus pgami
habere aliquos in ecclesia sua tenentes do
T.11. ctrinam Balaam: sed de eis qui recte cre
dunt: sed prauis opibus fidem rectam im
pugnant: iuxta illud qđ scriptum est. Cō
fitētur se nosce deum: factis aūt negāt: Ba
laā nāqz de deo vera & catholica predicās:
nō recte corꝫ deo: auaritia depranatus in
cessit: docuit. n. Balac: vt scribit in hoc lo
co Joānes: mittere scādalum corā filijs isra
el: edere illicita: & fornicari. Et hoc q̄re? qz
Balac cōpulit eum: imo qz cupiditas ob
cecauit. Sciebat enim reatum suum: nec se
palliatione aliqua excusare valebat: & ideo
(vt inuitus: sed volens) ad docēdum faci
nus: pductus est. Sicsic doctores auari: &
qui cupiunt diuites fieri: incidūt in rethe
diaboli: vt veritatem quā seruādā iudicāt:
auaritia supati: dimittāt: & qđ (teste ꝓscien
tia) pauloante tenēdum dicūt: oppressi cu
piditatis mole: sine mora ꝙuertāt. Simili
ter & Nicolaus in numero ministrorꝫ ele
ctus: prauam morꝫ ꝙsuetudinem induxisse
dr: exponēs (vt iam diximus) vxorem suam
volētibus introire ad illam. Quāuis non
hoc Lucas in libro actuum apostolorꝫ re
ferat: nec aliqs eorꝫ qui canonicam scriptu
ram tunc tpis edidisse noscunt: sꝫ sola rela
tione vetꝫ traditū a maiorībus sit: & for
te occasiōe huius loci: in quo doctrina ni
colaitarꝫ: doctrine Balaam similis esse phi
bet. Qz vero tertium tps ecclesie: nicolai
tas hereticos habuisse nō legit: p: esertim
cum eadem res: potius alteram: qđ seipsam
significet: nō ꝓ ipsis nicolaitis hereticis
in hoc loco accipiēdi sunt nicolaite: sꝫ pro
eis qui manētes adhuc in fide: docere ne
faria ausi sunt: siue vltra qđ expedit magni
ficādo misericordiā: & attenuādo iudiciū:
siue dissimulando & pro nihilo reputādo
vtrūqz: qđ carnalia corda hoiuꝫ sepe finge
re: certum est: quoꝫ ꝓsumam multitudinē:
viri sancti eradicare metuūt: ne deteriora
ꝓtingāt: & ne forte respiciat illos misericors
deus: & absoluat a laqueis diaboli quo ca
ptiui tenent. Quis enim nesciat qđ vagos
& inordinatos motus parturiat mens car
nalis: etiā si docta sit: & liberalibus artibus
sufficiēter ibuta? Querit. n. scire aliqđ ad
defensionem factnoris. Querit vt excusare
possit quo carere nō vult: & cū inuenire ne
qt qđ cupit: aut spe: aut despatiōe delingt.
Ihs & Balaā recta scies: sꝫ iniq̄ ptractās:

Nu.24. vt se pudēter peccare doceat: ter upens in
lach: rymis semetipꝫ accusat. Dixit (inqt)
hō cuius obturatus est oculus: dixit audi
tor ꝑmonū dei: qui visionē oipotētis: itui
tus est: q cadit: & sic apiunt oculi eius. Et
paulopost. Dixit auditor ꝑmonū dei. Qui
nouit doctrinā altissimi: & visiones oipotē
tis videt: q cadens aptos hꝫ oculos. Tale
est enim ac si diceret. Nō ego sicut plurim
hereticorꝫ a via rectitudinis: ignorās de
uio: sꝫ scies & prudēs in ignē mitto manū.
Nō enim qz prauē sentio: veritatē deser
sꝫ qz prauā mihi iest volūtas: libēs iter lu
minis derelinquo. Inde ē q doctria Ba
laā: quā i apto loquutus ē: i cathalago scri
pturarꝫ accepta ē: nimirꝫ qz catholica & fi
delis. Illa vō qđ hic arguit: occulta fuit: &
nō est vbis manifestis expōsa: qz vz q eius
modi sūt: occulte magis qđ manifeste: dog
matizāt ꝓtraria: nō tā vt vā esse credāt qđ
docēt: qđ vt suis illecebris satisfaciāt. Segt.

T.23 ¶Similiter penitētiā age: si quo
minus: uenia tibi cito: & pugna
bo cum illis in gladio oris mei.

¶Sicr dictū est pp illud qđ angelo ephe
si de verbo pnie dictū fuerat. Sz qz nō ait
agāt: sꝫ age: si quo minus venia tibi cito: &
pugnabo cū illis: magnū ē isinuat vnita
tis ecclie sacramētū: magnā esse & singula
re charitatis vtutē. Querit enim nō absur
de. Quid iustorꝫ gemitꝰ petōribꝰ ꝓderat: &
qd detrimēti iferat iustis pditio miserorꝫ:
si negligūt hij q iusti sunt pditorꝫ salutē:
qđ dē illi dr: pniam age q iustorꝫ filiitudi
nē tꝫ: & illis cōminat iudiciū q fine illis de
linquūt. Qđ vō iustorꝫ gemitꝰ deliquētū
cria soluat: testat oīo ille. Doysi q toties deli
quēti populo ipetrauit venia: quotiens p
eis dnm afflicꝰ & miseras exorauit. Pertī
uere ad detrimētū ecclesie miserorꝫ ruinā:
ipsa icisi corporis deturpatio docet: & alter
utra sollicitudo mēbrorꝫ: q̄ p se altera p al
teris opponēdo tuent. Quid. n. ꝑdest iu
deis si ō ppō q vocat gētilis sūma colligit
electorꝫ? Bonū erat eis si i fide māsissent:
qđ vt illorꝫ casus: salus efficeret gētilium.
Quid si illorꝫ culpā: i aliorꝫ deꝰ ꝙuertit sa
lutē? Nuꝫ idcirco iusta q̄rimonia hēe pōt
cū nō eos dīs peccare cōpulerit: sꝫ magis
vt saluarent: adiuuit? Voluit āt deꝰ oipo
tēs de illorꝫ iusta morte: aliorꝫ opari salutē
vtēs bñ malis: vt sūme bonꝰ: nō necitate:
sꝫ volūtate: nō qz electos suos alr saluare
nō possꝫ: sꝫ vt diuitias glie sue oñderet in
uasis misericordie. Sꝫ de hijs alꝫ. Ill đ aūt Ro.9.
mālēste liqt: qz ōtrimēta gregis dñici ple
rūqz i pastores redūdāt: & ruine filiorꝫ i do
lore parētū: pertiz si culpa illorꝫ agat: vt
filij a vitate discedāt. Queris q culpa? Re
missio disciplie. Nō. n. desunt exēpla vete
rū: qbꝰ sufficiēter ꝓbari possit: & zeli vtiōe
salutē ꝓcure subiectis: & patie lenitate pi
culū: cū legamꝰ phīces zelo placasse deū:
ne dīs ipse i furore suo ꝙsumeret delique
tes: & hely patiētia irritasse deū: vt tā i se Hu.25
qđ i posteros: mereret ruinā. Qz igit q pa
stor ē: pr ē & medicꝰ ppū: & q pr ē amat fi
lios: & q pastor ē: oues: & q diligit cū dolore
deserit: qđ delectabiliꝫ possidebat: qđ ē q
pastori dr: vt pniaz agat sup subditorꝫ deli
ctis: nisi qz tāto nece ē pastori q vult dīm
quēti ppō ipetrare veniā: seipm affligēdo
cōpugere: sibijpsi & suo neglectui peccātis
ppū iputare delictū: qđ to grauior est noxa
cris quo subiecta sibi plebs i rectita tenet:
Tāta ē. n. (vt iā dixi) vtus charitatis: tāta
gra: vt possit ēt prior supare delicta: quā
hēe xpian qlibz tenet: ex cōi mādato: pa
storꝫ vo ex suscepti necitate regiminis: ita vt
si hāc ipēdē negligat: cōmissi sibi gregis
detrimētū icurrat: & terribilē illā dñi sniaz
nō euadat: q̄ dr. Sāguinē vo eiꝰ đ mānu tua
regrā. Nec minus illō: terrore icutit: qđ i Ezc.3.
pūi snia platū ē. Si quo minꝰ venia tibi
cito: & pugnabo cū illis i gladio oris mei:
Si nō (inqt) egeris pniaz: veniā tibi cito:
hoc ē aduersū te. Cū aliq̄ terrea ptās mo
uet aio ꝓtra subditos suos: vult qz aliquos
ex eis castigāt flagell: solet plerūqz corpalir
moueri: & ire ipetu ꝓtra illos: ita vt frequs
sit hoc verbū in ore eorꝫ q mouent ira. Si
ego huc veio: si ego illō vado. Sz tāto i ōbo
sito districtior seueritas mānet: quāto maior

est homo qui dicit hoc:z indecẽs est ei:vt
pro qualibet leui causa de loci sui culmine
moueat: Si quominus (inquit) veniam
tibi citoz:z pugnabo cũ illis in gladio oris
mei. Aduẽtus iste dñi terribilis valde est:
nec coporalem presentiaz exhibet:in qua
iudicaturus est xps:sed inuisibilem mae-
statez:qua cuncta iudicat sicut deus z red
dit vnicuiqz sm opa sua. Cum enim xps
patif delinquẽtem:z non arguit illuz:qsi
longe se esse demõstrat:z veluti nesciẽtem
iudicium. Cum vo seueritatem iudicij in
plebem peccatricem exercet: mox venire
dicit ad peccãtem:mox illius facta scrutã
do:dijudicãdo:discutere:ac si tunc primo
viderit qd agatur: Tale est ergo:ac si dice
ret: Qui lõganimitate patientie mee:lon-
ge me esse a peccatoribus ostẽdo:nisi illud
interueniat pro quo dissimulo: citoime p
iudicium presentem esse demõstro. Cuqz
in gladio oris mei: hoc est:verbo iudicij:
quo iudico peccatores terre disceptabo cũ
illis:exhibitis mihi eis p sentẽtiã mortis:
qz presens fuerim illoz culpis:sine fructu
penitentie discent:qui modo cum tps est
penitere dissimulant. Hoc est enim illud.
Molite ante tps iudicare:quoad vsqz ve-
niat dñs qui z illuminabit abscõdita tene
brarz:z manifestabit cogitationes cordium. Et ne
qs diem mortis distare putãs:terminum
sibi penitẽtie prefigat dicẽs. Quz senuero:
penitentiaz agam:z cum iam decrepitus
ero:toto corde quertar:tã diẽ mortis hois
qz finem mundi:voluit deus opotẽs esse
incertum:qui tñ ne sibi improbe de igno-
rantia blandiatur:z pereat:qz nimis ppe
sit:alio quoq loco demõstratur cum dici-
tur. Ecce venio cito z merces mea mecuz
est:reddere vnicuiqz iuxta opa sua. Unde:
z hic dicẽs:venio:adiunxit:cito:ne in agẽ
da penitentia:moram existimet faciẽdam.
Notãdum vo qz doctores ecclesie:os dñi
in scriptura dicunt: sicut z verbum eius
gladius ex vtraqz parte acutus:qui.s.gla-
dius eisdem doctoribus datus est ad faciẽ
dam vindictam in nationibus:z increpa-
tiones in populis:vt z hij qui multo tem
pore expectati:mansuetudinis spiritu cõ
tẽnentes despiciunt: accenso qnqz extra
se spiritu zeli:traditi Sathane per senten
tiam iudicij:qz graue sit z illicitum forni
cari:adeo obligati vinculo anathematis:
z a limine sancte ecclesie sequestrati: adi-
scant. Neqz enim districtus iudex qui log
tur sanctis:abesse patrum synodis: credẽ
dus est. Cum ipse per semetipsum dicat. mat. 18
Ubi duo vel tres congregati sunt in nomi
ne meo:ibi suz in medio eoz:nec sine eius
auctoritate:aliqd ibi ab aliqbus sm veri
tatem decerni. Nec alius qz ipse cõcitasse
eos credẽdus est ad vindictaz maloz:pu
gnans p ipsos z in ipsis:z manens iugiter
cum eis vsqz ad cõsummationez seculi. Neqz
enim taz celebres synodi antea in ecclesia
Dei congregate fuisse traduntur:quales tpe doctoz: a
synodo nicena:z deinceps:in qbus z errata
correpta sunt:z vtiliter seruanda statu-
ta. Sequitur.

T.24 ¶ Qui habet aures audiẽdi au
diat qd spiritus dicat ecclesiis.

¶ Mimiz qz qd vni dicitur:oibus dicit.
Quis est enim ita pfectus in verbis:vt nõ
aliqñ cum loquitur potestatibus mundi:
siue pro captanda beniuolentia:siue p de
uitanda ira:remissius qz opz loquat? Sed
z si tam pfectus est:vt non offendat in do
ctrina:eo tñ sine amaritudine in conspectu
dei oipotentis:apparere non dz quo mul
tos primoz suoz assidue in tali re preua
ricari dignoscit. Unde z ex.voce oipoten
tis dei:viro qui indutus erat:lineis dictuz Ezc. 9
est. Signa thau sup frontem virorz gemẽ
tium z dolentium:sup cunctis abomina-
tionibus que fiunt in medio hierusalem:
Quo facto rursum viris alijs:iussio dñi fa
cta est:vt oẽs viros ciuitatis occiderent:
illis exceptis qui haberent thau litteram
scriptam in frontibus suis. Quia enim in
gemiscere z dolere sup ruinaz ecclesie cru
cem in mente portare est:nõ immerito in
frontibus eorz qui debẽt sup scelere ciuita
tis:signum thau littere impressum est:vt
eos pterreat plaga pertransiens: qz nouit
deus

deus pios de tẽptatione eripere:z eos qui
ponunt timorem domini ante conspectu
suum z qui semetipsos dijudicant:ne du-
rius a domino iudicentur. Ue igitur illi
cuius induratum est cor:vt non possit ti-
mere:qz presto sunt vltores scelerum qui
percutiant illum: Felix cui datum est ha
bere timorem domini ante cõspectũ suuz:
z dimicare legitime cõtra vitia:cuius vi
tam doctrina catholica:z doctrinam vite
sinceritas:z fidei rectitudo cõmendat qz
tanto maioza premia consequetur a domi
no:quanto in agone contendens: prudẽs
z strenuus repitur. Unde z mox subdit.

T.25 ¶ Vincenti dabo manna ab-
scondituz.

¶ Justa satis recõpensatio. Sicut.n. his
quibus conflictus erat de lege z gratia:de
carne z spũ dictuz est. Uincenti dabo edere
de ligno vite:hoc est de gratia,iesu xpi:
qui est lignum vite. His autez quibus cõ
flictus erat passionis. Qui vicerit:non le
detur a morte secunda:z esto fidelis vsqz
ad mortem z dabo tibi coronam vite: ita
in hoc loco in quo doctoribus loquitur:
manna absconditum vincenti promissuz
est:per quod dulcedo verbi interioris intel
ligenda est:de qua per psalmistam dicitur.
ps.30. Quam magna multitudo dulcedinis tue
domine quam abscondisti timentibus te.
Queris que sit ista dulcedo? Ipsa est man
na z panis viuus:de quo per semetipsum
panis ipe qui de celo descẽdit:iudeis mur
murantibus z non credentibus loquitur
Jo.6. dicens. Non moyses dedit vobis panem
de celo:sed pater meus dat vobis panem
de celo verum. Ipse est ergo manna absco
dituz:ipse inqz Christus iesus:qui est ver
bũ z sapiẽtia patris:qui tanto bonorũ mẽ
tes doctoz torrente voluptatis sue influẽ
do inebriat:quãto propriũ est illi vt voce-
tur magister:eo qz ipse sit fluuius paradisi
Ge.2. irrigans vniuersam superficiem terre:qui
etiam pro hoc ipso dictus est doctrina z sa
pientia patris:quod tamẽ z de dono spũs
sancti accipi pot:qz sic occulte infunditur
viro iusto vt illi tñ innotescat cui datur:
sicut z nomen nouũ quod in calculo scri-
ptum est:de quo nimirum subsequenter
adungitur.

T.26 ¶ Et dabo illi calculum candi-
dum: & in calculo nomen no-
uum scriptum quod nemo scit
nisi qui accipit.

¶ Loquens apostolus de quibusdam fi-
guris veteris testamẽti cum venisset ad
exponendam petram ex qua percutiente
Moyse:fluxerũt aque largissime:ait. Pe-
tra aũt erat xps. Porro petra ipsa repro- 1.cor.9.
bata a indeis: a dño vero electa z preele-
cta:confitenti Symoni ac dicenti. Tu es
xps filius dei viui. Et de se pariter z de il
lo respondit bicens. Tu es petrus z super
hanc petram edificabo ecclesiam meam. mat.16.
Quare autem petrus? Quia fortis vt pe-
tra. Sed hoc vnde? Profecto non aliun-
de:qz ex gratie participatione: que est in
petra illa firmissima. Participare autem
tante gratie:z digne accipere corpus xpi:
pretiosi huius calculi donum hereditare
est:quod quanti sit decoris z glorie:cãdo-
quoqz ipse demonstrat. Scimus equidez
rubentes rosas pertinere ad martyrum
passionem:candentia vero lilia:ad mun-
ditiam virginum:qz z color rubeus:effu-
sionem sanguinis:z candidus munditiaz
castitatis designat. Qua in re z magnum
aliquid innui videt in eo qz victorum vi
ctoz calculus candidus promissus est. Li
cet.n. sint aliqui qui corpus xpi indigne
accipientes iudicium sibi manducent z
bibant:soli tñ sunt victores qbus pulchri
tudo noui hominis promissa est:vt sint si
miles illi sicut dicit Joannes. Quia vide
bimus eum sicuti est: Unde congruenter di
ctum est. Et in calculo nomen scriptum:
quod nemo scit nisi qui accipit:qz quante
sit dignitatis vocari a xpo christianuz:ne
mo scit nisi cui scire z intelligere datũ est:
quod proprium est eorum qui vicerũt cõ-
cupiscentias mundi qui occultum aduer-
sarium prostrauerunt in bello:qui ab im-

mũdis deiderijs cordis ergastulũ mũdauerũt: de qbus t dr. Vti mũdo corde qñ
Mat.5 ipſi deũ videbũt. Hoc eſt. n. nomen illud:
Eſa.65 qđ ꝓpheta ꝓmiſerat dicẽs. Et ꝟuos ſuos vocabit noie alieno. Qui etiam virtutem nois adtũxit dicẽs. In quo qui bñdicendus eſt ſuper terrã: bñdicẽt in dño amẽ. Et qſi qreret explanare qđ dixerat paucis interpoſitis adiecit t ait. Ecce enim ego creo celos nouos t terram nouã t nõ erũt in memoria prioꝝ t nõ aſcendent ſuper cor: ſed gaudebitis t exultabitis vſqz in ſempiternuz in his que ego creo. Quia ecce ego creo hieruſalem in exultationez: t populũ eius in gaudium: t exultabo in hieruſalem t gaudebo in populo meo.

¶ Explicit de angelo pergami.

¶ Incipit de angelo thiatyre.

L.27 ¶ Et angelo thiathyre eccleſie ſcribe.

¶ Ordo virginalis qui quartus eſt in numero ſanctorũ ordinũ: quarto tpe eccleſie claruiſſe dignoſcit. Alt nõ in hoc loco de illis virginibus ſermo eſt: que in habitu laycali t ipropriis mãſionibus cõſtũt q t ipſe munus virginitatis ſue digna cõpenſatione ꝓcepture ſunt: ſed de illis que mutato habitu mẽte: t corpore: ſancte ſũt cõtemplantes ꝓ dono dei faciez ſponſi in qđ deſiderant angeli ꝓſpicere: quaꝝ gloria quãta ſit: t noie thiathyre innoteſcit. Interpretat. n thiathyra illuminata: vel inflãmata: ſiue viuẽs hoſtia: vel tranſlata in hoſtiã: quod totũ ſacro illo ordini: pro ea q̃ ſibi collata eſt abundãtia munerꝝ cõuenire ꝓbat. Tit. n. in huius opis tanua: exprexiſſ me recolo: ſicut ordo platoꝝ reſurgẽtis dñi: obediẽtiũ moriẽtis: doctorũ ex vtero ꝓcedentis: ſic ordo cõtẽplantiũ eiuſdem aſcẽdentis in celũ: ſimilitudinez gerit: ita vt ꝑceteris tribus accẽſus igne: t illuſtratus lumine videat. Tidet. n. natiuitas xp̃i aliquid cõmune habere cũ terra: q: p eã ſe limũ noſtrũ aſſumpſiſſe monſtrauit. Mors t ſepultura cũ aqua: q: cõſepulti ſumus xp̃o p baptiſmum in morte. Unde t ſacramẽtũ baptiſmi qđ ſeruat annuatim eccleſia: ſequẽti die poſt paſſionez dñi celebrari ſoleniter ſtatutũ eſt. Habet t reſurrectio aliquid cõmune cũ aere: q: ſubtilitas ꝓſpicui aeris ſpiritalem ſignificat creaturam t ſine aeris attractione in carne viuere nõ valemus. Mz t aſcẽſio eius i celũ aligd cõe cũ igne q: celũ igneuz eſt: t luminaribus plenũ: ita vt triũ elemtoꝝ q̃ i ſra ſunt: tenebroſas regiões radiãdo illuſtret. Et notãdũ q: terra humani corpis ſimilitudinẽ gerit: aqua: aẽ: aer: angelici ſpũs: ignis diuini. Hac in re ꝓſiderare libet q: nõ terra: nõ aqua: nõ aer: ꝓſentem mũduz illuminat: ſed trñ ignis q: ſola eſt diuina nã: q̃ illuminat oẽm hoiem veniẽtẽ in hũc mũdũ. Que tñ t ſi illuminat aliquos mẽte apud iferos ꝓſtitutos cũ hi q carnalibus opibus imiſcenf: aligd de luce illa dño diſpẽſante ꝓcipiũt vt balaã aliquos ifra pelagus huius mũdi cũ hij qui mũdanis legibus: t cauſis dirimẽdis itẽti ſunt ad hãc qñqz ad ſe reuerſi: oculos interiores apiunt: aliquos volitãtes p aerẽ: vt eos q allegoricis doctrinis itẽti ſunt: nullos tñ ita pfecte qũo eos q ad cõtẽplãduz ipm deũ: trãſcẽdentes humanã t angelicaz naturam oculos mentis aperiunt.: quod ꝓpue ẽ eoꝝ q in hac q̃rta eccleſia deſignãtur: q: t magna ipſa luminarie celi: q̃ illuminãt mũdũ: quarto die ſeculi creata ſũt. Satis ergo ſpectat ad rẽ q: eccleſia virginalis: i q̃rta eſt in ordine ſuo: iflãmata vel illuſtrata ſub noie thiatyre cognomẽtum accepit: q: ad ipſaz ꝓtinet magis ꝓpzie cõtẽplãdi felicitas. Clt. n. ex claritate ſolis illuſtratur luna: ita ex viſione dei: cõtẽplantium deũ ipſum eccleſia. Hec vacat a coſomni myſterio: q: viuẽs hoſtia: vel trãſlertur in hoſtiã iterꝑtat cũ cõſtet: q: ſicut ordo martyrũ ſeſe moriendo ſacrificiũ fecit: ſic t ordo ꝓtẽplatiũ virginũ: qcqđ eſt: aut eẽ põt: viuẽdo iuſte t pie: holocauſtum ſe obtulit deo ſuo: ita vt q viuit de reliquo: iã nõ ſibi viuat: ſz xp̃o: hñs mẽbra ſua ad opus bonũ: t nõ hñs ad vſuz ꝓuaricatio-

nis t carnis. Ille. n. ſibi viuit q ſibi placet in carne: ille non ſibi: ſed deo viuit qui ſibi diſplicet t deo placet. Unde t recte de
Can.3. hac eccleſia in canticis canticorũ dicitur. Que eſt iſta que aſcendit de deſerto ſicut virgula fumi ex aromatib⁹ myrre t thuris. De deſerto (inquit) qz deſertũ locus eſt contemplantium: ſicut in quarta libri huius parte ſignificantius dicẽ. Date ſũt mulieri due ale Aquile magne vt volaret in deſertum in locum ſuum. Quaſi vero virgula fumi ex aromatibus myrre t thuris aſcendere eſt: duobus generibus compunctionis indeſinenter affici: t aſſiduis ſuſpirijs ad ſupiora tranſire. Dũ enim cõſpicit huic mundo ineſſe multa que diſplicent t ei non pauca incipiunt aperiri de regno que placent: velut miſtura quedam myrre t thuris cõgeritur in mente eius: que hanc a carnalibus deſiderijs mortificando protegat t ab omni corruptionis putredine condiendo conſeruet. Et quid vltra? Succenditur haud dubium igne diuino: reſoluitur tota in amoꝝ ſponſi: dicens aſſidue cum pſalmiſta. Quid enim mihi eſt in celo: t a te quid volui ſup ter-
Ps. 72. ram? Defecit caro mea t cor meum: deus cordis mei: t pars mea deus in eternum. Sed cum propie quartus ordo virginuz ſit: q̃bus matres magis pſumunt q̃z patres: quid eſt qđ in typo angeli viris ſcribitur: non mulieribus: niſi qz cura virginum viris ſpiritalibus cõmitti ſolet: ſicut matris domini: virgini illi diſcipulo quez amabat Jeſus: pro eo: videlicet qđ mulier infirmioris nature eſt: t nequaquam ſibi ipſi ſufficit ſine adiutorio viri. Cterunta-men ordo ipſe quartus communis eſt mulieribus t viris: non quidem vt vxoribus t maritis: ſed quaſi virginibus in vtroq; ſexu: hoc enim eſt vt modo cõmorauit: dominus ieſus: q̃z digno t ſelici myſterio deſignare curauit: cũ virginem matrem ſuaz: virgini diſcipulo cõmendauit dicens eidem venerabili matri ſue: de eodem caſto diſcipulo: quem ꝑceteris diligebat. Mulier ecce filius tuus: ad diſcipulum autem. Ecce mater tua. In vtroqz ergo ſexu ordo iſte clarus habeẽ: in vtroq; ꝓcipuus. Sed quoniaz a virgine matre chriſti: incꝺoatus eſt: recte prerogatiua ipſius: ſexui femineo attribuitur: ne videretur deſpectus inter ceteros propter ſexuz cũ ſit dignitate maximus: t inter precipuos honoratus. Sequitur. Jo.19.

¶ Hec dicit filius dei qui habet oculos tanq̃ flammã ignis & pedes eius ſimiles auricalco. L.28

¶ Sicut cuz ageret de martyribus non ſine cauſa intelligentie facta eſt mẽtio de morte chriſti cum ageretur de doctoribus de rumphea ex vtraq; parte acuta: ꝑ quã intelligitur gladius ſpũs quod eſt verbuz dei: ſic non abſq; cauſa rationis dictuz eſt in hoc loco virginibus id qđ modo audiuimus. Hec dicit filius dei qui hz oculos tanq̃z flãmam ignis. Decet enim ſingulũ ordinẽ habere regis ſui: q eſt magiſter verus: exemplum vt dũ eruditoꝝ ſuo: vnuſquiſq; intẽdit: in eius ſimilitudine q oia eſt in omnibus reformeẽ. Sunt enim plerique abundantes in ſuo ſenſu t de ſuo ſpiritu preſumentes: qui emulantes vitam contemplatiuam que ſolis mentibus liberis t mundis: ſed t charitate ſeruẽtibus ꝓceſſa eſt: vũ non gratiã datam ſibi vſurpare ꝓſumunt pro claritate veri luminis albugnis in ſuis oculis ſeditatẽ incurrunt. Ne igiſ qui eiuſmodi ſunt contẽplatores ſe eẽ glorient: vere cõtẽplationis forma que ſit intimaẽ cum dr. Hec dicit filius dei q hz oculos tanq̃z flammam ignis. Hec eſt. n. vera forma: Hec ſpeculatiue vite manifeſta traditio. Aut enim ardens erit t lucida: aut nulla vel falſa: quia cui datum non eſt clare videre t ardẽter diligere: bonum eſt ei: iuxta veritatis ſententiam cuz vno oculo ad vitã ingredi: q̃z duos oculos hñtẽ mitti in gehẽnã ignis. Neceſſe eſt ergo mat.18. vt ſapiẽtia fulgeat t qđ eo maius ẽ ardore charitatis igneſcat: qui huius rari propoſiti emulator exiſtit. Et quia quamdiu in cõmuni vita manet: neceſſe eſt ei aliquã

do operari quod bonū est. Quippe cum nulli mortaliū in hac peregrinatione cōstituto detur vita illa felix nisi ex parte: et cui plus donat: debet libertatis fuc certū pus operibus exhibere tudicium qui se libertatis gratiam accepisse presumit: Unde ꝛ mox subdit. Et pedes eius similes auricalco: pedibus nēpe ad diuersa ducimur. Oculis cum libet ꝛ licet ea que placēt aio contemplamur. Pedū quoq; vtilitas: imotione est: oculorū libertas in statiōe: q; ꝛ illi quo ad opus iustitie plus mouentur: plus prosunt ꝛ isti quo minus: eo perspicacius intuent. Queris exemplu. Lu.10. Erat soror marthe noie maria que sedēs secus pedes dñi audiebat verbum illius. Martha aūt satagebat circa frequens ministeriū. Altera ergo sedebat vt audiret ꝛ videret lucem: altera discurrebat: vt ageret: quod frequens ministerium exigebat. Pertinet ergo ad pedes actio: ad oculos cōtemplatio: ideoq; in oculis xpi cōtemplationis pfectio: in pedibus opatio designatur. Quia vero ꝛ actiua vita in suo genere lucida est ꝛ vtilis ad salutem dicēte eo- Da.5. dem dño cuius pedes sunt similes auricalco. Sic luceat lux vestra coꝝ hominibus vt videāt opa vestra bona: nec tū eo modo quo cōtemplatiua perspicua: q; illa in corpore agitur: hec in spū: recte pedes dñi cuius oculi flāmei sunt: similes auricalco esse phibentur: nimirum q; ignis ardens ꝛ lucidus atq; ipalpabilis est: auricalcuz: ꝛ si lucidum minus tū q; ignis lucidum: ꝛ palpabile est. Vita nāq; cōtēplatiua simplex bonum est: q; spūs quem ex deo accepimus: ipse est g scrutatur oia ꝛ etiā pro- 1.cor.2. funda dei. Eo nanq; ipo quo charitas dei diffundit in cordibus nostris: ad cōtēplādi accedimur: qđ amamus: ꝛ contēplādo: multo amplius in eis accēdimur dilectione: Vita vero actiua nō sic: sz aut manifestatio amoris est: aut fomētū. Non.n. eo ipso opor quo diligo: nec eo ipso diligo quo oporteſz q; diligo oparī libet: ꝛ q; oportet diligere, phor: apostolo attestāte q dicit. Fi- 1.Jo.3. lioli: nolite diligere verbo: sz ope ꝛ veritate. Nōn igit ꝛ opa lucē suā: sz nō q̄ luci illi spiritali eq̄perari possit: sicuti nec corpus spū: sed quēadmodū si auricalcū igni: aut argentum auro: aut si lune nocturna lux: diurno subiaceat luminari: licet neutrum cōtēnat: aut respuat qui creauit vtrūq; q nouit ad qđ oñe subiugauit ancillā. Licet n. cōtēplatiua vita semp in volūtate eē beat: actiua tū vita cōtēnēda nō est: q; ꝛ si rachel iocūdior in aspectu: lya tū labor. iosa: secūdior est in ple. Et iō q p rachel seruit socero septē annis: ipositāsibi lyā ignoranter inuenit. Unde ꝛ hic subditur. Gē.29

¶ Noui opa tua & charitatē & fidē & ministeriū & patiētiā: & opa tua nouissima plā prioribus T.29

¶ Volens ostendere btūs paulus q̄ esset xpianis vta salutis pp eos maxime q̄ tēdebāt de circūcisione ꝛ pputio: ait qbusdā. In xpo iesu neq; circumcisio est aliqđ: neq; pputiū: sed fides q̄ p charitatē opat. Si ergo fides illa valet in xpo q̄ p charitatē opat: illa aūt q̄ sine charitate: teste eodē Gal.5. Jac.2. paulo: nihil est: ēt si mōtes trāsferat: ꝛ rursum: q̄ sine opibus est fides mortua est: recte in laude hui⁹ ecclesie: tria simul cōmemorata sunt: opa. s. charitas ꝛ fides q; alīd sine alijs deo placere nō pōt: excepto vbi tps opandi nō est. Qđ aūt addit. Et ministeriū: spāle est nō generale: legim⁹.n. in Act.6. actibus apostolo⁹ ꝓstitutos esse septē diacones q̄ ministrārēt sctis: sicut ꝛ martha q̄ satagebat circa frequēs ministeriū. Est aūt ꝛ spiritale ministeriū: de quo dñs ait: Jo.17. Volo pater: vt vbi ego sum illic sit ꝛ minister meus. Scōz qđ ꝛ apls. Sic nos: ingt existimet hō vt ministros xpi ꝛ dispēsatores mysteriorū dei: siue āt illō: siue istud: 1.cor.4 ad actionē refert: nō ad ꝓtēplationē: ꝛ magis ad pres spirituales q̄ designant i āgelo: q̄ ad subiectos: q̄ designant in ecclesia: pertinē dignoscit. Scim⁹.n. q; ꝛ ipi pres q; ꝛ abbates dicti sūt magnā sollicitudis vigilantiam vt plures lucrifacerent: habuerūt ministrātes his quos poterāt eripere a fauce draconis: non solum spiritales epulas:

sed ꝛ corporales: vt vnde semetipsos exponerēt oneroso labori inde multe quiescerent ab oneribus mūdi. Et q; solent labor ꝛ onus ad malum prorumpere in patiētie nec cetera que precesserāt: sterniter approbasse videretur: adiecit. Et patiētiam tuā. Lu.21. Nec mirum. Ipse enim dicit istud qui dixerat iam in euangelio. In patiētia vestra possidebitis aīas vestras. Quod autem sequitur ꝛ opera tua nouissima plura prioribus tanto maioris preconij ꝛ laudis est q̄ to perpauci sunt qui non tepescant a feruore nouitio: ꝛ remissa conuersatione ab his in quibus ardere videbantur frigescāt. Et q; hec sola inter quatuor de seruoris perseuerātia ꝛ augmento laudatur nec arguitur sicut illa cui dicitur. Habeo aliquid aduersum te q; charitatem tuam primā reliquisti: eius est muneris cui pfecte adhesit. Licet enim quatuor aialia pēnata esse referantur: nō adeo tamē naturale est homini vitulo: vel leoni: habere pēnas: quomodo aquile: nec adeo persacile ad excelsa sublolli. Quod ergo horum opera nouissima magis q̄ prima inuēta sunt: illud cause est cur Racheli ꝛ Anne domnus in nouissimis benedixit: ꝛ omnibus qui speciali prerogatiua ad vitam contemplatiuam pertinere noscuntur. Habent enim ꝛ ipsi opa: sed dissimilia ab operibus eoruz qui pro cāvel tpe adhuc terrena sectant. Aliud.n. opus est nutrire patrem ꝛ matrē: sorores: filios: ꝛ vxorem: aliud ministrare sanctis: aliud p̄dicare verbum dei: ꝛ instituere paruulos in xpo: aliud psallere ꝛ orare: ꝛ tamen hec oia opera sunt: ꝛ opera pietatis. Habēt ergo ꝛ spirituales viri opera sua: sed tū in omnibus eis nō carnalia ꝛ caduca: sed sola spiritalia querūt. Qui etiam quo melis sciūt fructum eo ipensius ꝛ securius pro merce de laborāt. Et in hac q̄ dez parte laudatur angelus iste: nimirum: q; illos significat viros spirituales: q; seu virginibus ꝛ inuptis volētibus ducere vitā celibē ꝛ pficere donāte deo in religiōe xpiana: seu adolescētulis ꝛ iuuenibus feruētibus aio in idipm institutionē dederunt: monētes eos ante oia habere charitatez: ꝛ seruare se imunes a cōtagijs seculi. Oz heu q̄z difficile est esse aliquē ex omni parte btūm: ꝛ q̄z arduum munire oēs aditus cōtra insidias inimici. Ecce.n. angelus iste q̄ de magnis ꝛ perfectis operibus: de patientia ꝛ charitate ꝛ fide a domino laudatur: de remissione discipline qua finit prauos in ambulare vias suas increpat: cum subditur.

¶ Sed habeo aduersum te quia permittis mulierem iezabel que T.30 se dicit propheten docere & seducere seruos meos fornicari & māducare de idolathicis.

¶ Sicut cum ageret de doctoribus in typo prauoꝝ sacerdotū: facta est mētio de balaam: ita q; ūrtus ordo ꝓprie virginū ē: i typo meretricātiū mulieruz q̄ se sub habitu religioso: honestas ꝛ spirituales eē mētiunt pessima illa meretrix iezabel introducta ē: vt discant religiosi quiq; verboꝝ deuitare lasciuiaz: ꝛ tēptare ꝛ ꝓbare spūs si ex deo sūt. In tpe ꝛ. n. sigilli quarti: quo helyas ꝛ helyseus claruerūt in terra israel: ꝛ filij prophetaꝝ in iericho: ꝛ bethel: lz helyas longe añ ꝓcesserit ipijssima iezabel vxor acab regis israel simulās se eē ꝓpheten aggregauit sibi ꝛ ipsa turbā falsoꝝ ꝓphetaꝝ vt q̄si magistra vatū ꝛ auctrix eē videret. Eodē tpe aptiōis q̄rte: iuente sunt relige in populo grecoruz ꝛ viri ꝓbatissimi hilatores heremi quoꝝ alij q̄ in imitatiōe helye añ ꝓcesserāt oino iā arescere icipiebāt: alij vo q; successerāt in imitatiōe helyse: ceperūt fieri patres monachoꝝ ꝛ virginū: quoruz imitatio vsq; ad latinos puenit. Sicut.n. helyas ꝓpha fugijt a populo israel pp immūditias ad iuētionū suaꝝ: ꝛ puenit vsq; ad mulierē viduā: q̄ erat i sarepta sydonio rū: ita pfectio illa vite monastiche: q̄ ꝓmo tpe viguit apud grecos: multiplicatis errorib⁹ apd eos tpe ecclie q̄rto: trāslata ē ad latinos: quousq; veniat tps visitatiōis illorū. Sicdē ꝛ mulierē iezabel fuisse apd eos illo i tpe in spū: nō in ifa: demōstrat nobis

sermo dicimus qui arguit angelum thiatyre dicens. Habeo aliquid aduersum te: q̃ pmittis mulierem iezabel que se dicit prophetem docere ⁊ seducere seruos meos. Si enim constat omnimodis q̃ illa iezabel interijt in diebus ieu: alia profecto iezabel requirenda est: cuius illa antiqua meretrix iezabel retinebat imaginem. Licet autem iezabel ista falsas religiosas mulieres designet: que sub specie ⁊ habitu religiõis decipiunt seruos Christi allicientes eos verbis subdolis: ⁊ attrahentes nutibus oculorum suorum de quarum genere erant ille de quibus dicit apostolus. Cum luxuriate fuerint deo nubere volunt. Videtur tamen hoc ipsum de speciali potius mechiasore accipiendum: hoc est de illa mechia de qua dicit psalmista. Perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Est autem fornicatio ista: errare a veritate: ⁊ errando recedere a deo viuo ⁊ vero: qui in mentibus simplicibus ⁊ vera sectãtibus requiescit. Et quia sicut in tribubus israel collectio quedam errorum inuenta est in diebus helye: ita in tẽpore huius angeli in ecclesijs grecorũ preeuntibus in eis magnis hereśiarchis a diebus Sabellij ⁊ Origenis non in conuenienti mysterio pars illa hereticorum: que sub specie religionis decipiebat incautos iezabel dicta est: quia sicut illa sub specie prophete: fallebat multos: ita ⁊ ista non ratione verborum: sed quasi ostensione perfecte vie muniebat se sagittis potentium: quod ⁊ faciunt plerique grecorum vsq̃ in presentem diez. Et licet vniuersis hereticis aures aspidis sint: lõge tamen deteriores esse feminas eorum: exemplo ipsius iezabel ⁊ athalye: ⁊ herodiadis: ⁊ aliarum similium comprobatur. Maxime cum vir sapiens dicat. Non est caput nequius super caput serpentis: neq̃ malitia super malitia mulieris. Et quidem de illis que extra erant: nihil ad angelum vel ad rem: quia qui ruptis vinculis vnitatis ab ouili recedit: eo non potest arceri a pastore ecclesie: quo proprio iudicio condemnatus: pastoris sententiam non agnoscit. Pro illis vero que intus erant ⁊ intus se esse professione ⁊ habitu ostendebãt: ⁊ tamen presumptionis audacia ⁊ cupiditate inanis glorie: docebant falsa pro veris ⁊ illicita pro licitis: merito qui illis preerant: arguendi erant maxime cum dicat apostolus: non esse mulieribus dandã potestatem docendi: quia mulier (inquit) seducta est: vir autem non est seductus. Non igitur in muliere iezabel ille nefarie mulieres intelligende erant: que propter aliquem errorem publice discesserunt ab ecclesia: sed ille que se coram catholicis catholicas eẽ simulabãt ⁊ occultis machinationibus insidiãtes incautis simplices quosq̃ ⁊ inermes ad errorem trahebant. Nec immerito de fornicatione ⁊ commestione ydolathici arguuntur tacite hij qui seducuntur ab eis: quia discedere a catholicis ⁊ adherere anime vel ecclesie: heretica pravitate corrupte fornicari est: ⁊ participare cum eis in cibis ⁊ potibus quasi qui de idolis immolato manducat. Siue autem de spiritali fornicatione dictum sit siue de corporali: que non minus displicet deo: maxime autem in illis qui voto castitatis astricti sunt: siue q̃ magis creditur: de vtraq̃ simul: propterea super earum scelere arguũtur prelati: q̃ tunc solum debet cessare rector a correptione prauorũ cum superabũdante iniquitate: nec rectum est habitare inter eos: dicente domino. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate: fugite in aliam. Ceterum si subiectorum pravitas: correctioni subiecta est: non esse parcendum virge docet precipitatio helye de sylo qui pro eo q̃ digna castigatione prava filiorum opera emendare noluit: expectatus diutius ⁊ admonitus ab eo qui patiens redditor est: in seipso ⁊ vniuersa domo sua condignam quandoq̃ pertulit vltionem. Unde ⁊ hic subditur.

¶ Et dedi illi tempus vt penitentiam ageret: & penitere non vult a fornicatiõe sua. Ecce ego mitto eam in lectum & qui mechantur cum ea in tribulatione maxima erunt nisi penitentiam egerint ab operibus suis & filios eius interficiam in morte & scient omnes ecclesie quia ego sum scrutans corda & renes: & reddo vnicuiq̃ vestrũ iuxta opera sua.

¶ Datum est hypocritis illis qui designati sunt in iezabel ⁊ filijs eius tempus penitendi: sicut ⁊ babyloni magne que sedet super aquas multas. At illi vt scriptura testatur abusi sunt eo in superbia. Unde ⁊ Salomon dicit. Quia non cito profertur contra delinquentes sententia absq̃ timore filij hominum perpetrant mala. Unde fit vt ipsa quoq̃ iustitia domini cõuertat̃ in iudicium: ⁊ reddat tandez vnicuiq̃ iuxta opera sua. O quãta est clementia conditoris nostri. Tempus iam indultum sibi perdiderat iezabel ista: ⁊ tñ adhuc misericordie dñs non precise: sed sub cõditione minatur dicens. Dedi illi tempus penitẽdi ⁊ penitere non vult: ac per hoc vltra non parcam nisi penitentiam egerit. Hec est illa vox clemẽtie: qua iudee quondam peccatrici per prophetam loquebat dicens. Si dimiserit vir vxorem suam ⁊ illa recedens ab eo duxerit virum alterũ nunquid reuertetur ad eũ vltra? Nunquid nõ polluta ⁊ cõtaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cũ amatoribus multis tamen reuertere ad me dicit dñs. Sic sic misericordie pater abundauit vt auerteret iram suam vt vbi abundauit delictum superabũdaret ⁊ gratia: sed q̃ tãti abũdãtia muneris abusa amatorẽ despexit: seueritatem iudicij non euasit: tradita ab eodem dño in manibus emulorũ suorũ. Eodẽ modo ecclesia illa que secũdum maximaz sui partem versa est mystice in iezabel: missa est in lectum doloris ⁊ in tribulationẽ maximam ⁊ in mortem cum fornicatoribus suis quãdo impijssima gens sarracenorum que in partibus illis religata erat: ⁊ cõtenta adhuc suis finibus submurmurare videbatur ad perdendum impios soluta est completis ab incarnatione domini annis circiter sexcentis triginta imperante heradio augusto ⁊ heredibus eius qui gentẽ persarum i partibus illis paulo ante diffusam: gloriose deuicerat: ⁊ lignum sancte crucis quod abstulerat rex persarũ: cum magna populorum letitia: ad locum pristinũ reportarat. Ex eo autem tẽpore quo gentes ille orientalẽ plagã ⁊ vsq̃ ad hyspaniarum occidua: omnes austri prouincias incursare ceperũt. Missa est iezabel in lectũ doloris: ⁊ oppressis multis doloribus his qui fornicati erant cum ea: filij quoq̃ eius occisi sunt in morte: sicut ex his que gesta sunt manifesta vsq̃ hodie reseruanť indicia. Et de his quidem qui ceciderũt in ore gladij: ⁊ qui morte aie interepti sunt in finibus thebayde ⁊ egypti iudee pariter ⁊ arabie: ⁊ in omni circuiacenti regione: in quorum confinijs castra monachorũ ⁊ virginum sub eadez tempestate degebant mẽtionem facere nõ est opus cum nec ita occultũ fuerit vt facile mẽtis deleatur ignauia: nec ita manifestũ: vt seriatiz excipi potuisset. Unũ scimus q̃ cum oẽs partes illas: gens christianorum incoleret: vix pauci de multis relicti sint seruituti potius q̃ saluti: ⁊ tribulationi q̃ paci: haud dubium q̃ propter scelera iezabel ⁊ amicorum eius: ⁊ propter malitiam hominum in habitantium in eis. Bene autem subditur. Et scient omnes ecclesie q̃ ego sum scrutans corda ⁊ renes ⁊ reddo vnicuiq̃ vestrum iuxta opera sua q̃ si nunq̃ deus iustus in vita ista iudicaret iniquos ⁊ ambulantes in hypocrisi ⁊ mẽdatio ⁊ simulãtes iustitiam quam non habent vsq̃ in finem mundi impunitos relinqueret: aut decipi posse deus ⁊ nescire occulta cordiũ putaretur vt honor aut sufficere simulata religio: ⁊ species ipsa exterioris ornatus in conspectu altissimi crederet remissis vniuersis vitiorum debitis que absconduntur ab homine ⁊ remuneratis fictis bonis

ano 630

que coram hominibus ostẽdũtur. Sed cũ scriptum sit de illis qui iactanter faciunt
Mha.6 opera sua vt videantur ab hoibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam ⁊
Lu.16. vos estis qui iustificatis vos coꝝ hoibus deus autẽ nouit corda vestra. Et alia multa in hunc modum quibus arguũt hypocrite. Quis nesciat hypocritarum genus
Job.20 obnoxium existere damnationi eterne: ⁊ veram esse sententiam qua dictũ est. Si audium hypocrite ad instar puncti: si eleuauerit caput suum vsq; ad nubes quasi sterquiliniũ in fine pdet: Sz si certa est hypocritarum dãnatio: ⁊ sententia manifesta: quomodo nunc dicitur. Et scient omnes ecclesie q; ego sum scrutans corda ⁊ renes quasi tũc primo intelligat hypocritarum dãnatio cũ diuinum circa illos iudicium terribiliter exercetur. Sed sciendum q; viri spiritales plerunq; ex acumine intellectus interiora penetrant ⁊ inter veram ⁊ falsam iustitiam diiudicare sciunt: sed hoc ipsum aliquando quod prauum esse intelligunt interpretari in bonam partem ex simplicitate nituntur. Volunt sane abũdare in iustitia ⁊ superexaltare misericordiaz iudicio ne forte sicut homines falli queant: q; ⁊ sepe malitiosi ⁊ maliuoli emulantes bonos: deprauare actus illorum curiose intendunt: deputantes vane glorie ⁊ fauori quod ipsi dei nutu ⁊ amore: simplici nec nõ ⁊ deuoto animo faciendum decernunt. Unde ⁊ plerunq; accidit: vt detegere hypocritarum friuola veritatis filij pti mescat ne forte bonorum animos offendẽtes delinquant: dum non ex pietatis amore loqui quod iustum est: sed ex zelo detestande inuidie proferre finistrũ aliquod de viris honestissimis extimant. Sicq; fit vt dum boni quiq; non solum mala hypocritarũ simile: verũetiam ⁊ illoruz opera que facta sunt interpretari aliquando in bonaz partem pro tempore ⁊ loco necessariuz extimãt: accidit res cõfusa nimis: vt qs odio ⁊ quis amore dignus sit: turbato legis ordine nesciatur: ⁊ vtrunq; omnipotentis examini dirimendum seruetur. Cum enim hij qui mediocriter sentiunt percipiunt veritatez ⁊ tamen eos ipsos quos esse prauos agnoscunt in loco sancto stare cõspiciunt ⁊ honorari a q̃pluribus quasi iustos mirantur si non sunt vera ⁊ que ipsã sentiunt: ⁊ ne forte aliud sit in causa: tu pefacti formidant. Alij vero q; non arguuntur a domino diuine bonitati aseribunt putantes sufficere exteriora opera ad soluenda detestanda scelera que occulte committuntur ab eis: cur magis econtrario mala confessa sequantur veniam magis occulta bona consequi premia mereãtur. Cum ergo iudex iustus in iudicium surgit ⁊ hy de quibus diuersi diuersa sentiunt: euidẽti seueritate iudicij: ⁊ animaduersione plectuntur: manifeste vniuersis dat intelligi respicere deũ de celo sup filios Adam ⁊ corda potius hominum intueri q̃z verba. Dicens se ergo Christus Jerusalem facturum iudicium de fornicaria tezabel ⁊ scient: inquit omnes ecclesie: q; ego sum scrutans corda ⁊ renes ⁊ reddo vnicuiq; vestrum iuxta opera sua: quia vnde vna pars hypocritarum per iudicij vltionem detegitur: inde multi correpti fictam deserunt religionem ne ⁊ ipsi prouocato domino simili sententia puniantur. Sequitur.

¶ Vobis autem dico ceteris qui thiatyre estis quicunq; non habẽt doctrinã hãc qui non cognouerũt altitudinem sathanę quẽadmodum dicunt: non mittam super vos aliud pondus: tamen id quod habetis tenete: donec veniam. Cap. 2. T.32

¶ Scriptũ est in epistola Petri. Nouit dñs pios de tẽptatiõe eripe. Qui ergo nõ habuerũt doctrinã illam: nec nouerunt ambulare in magnis quod est nõ cognoscere altitudinem sathane: illius vtiq; qui omne sublime videt: qui est rex superões filios superbie: erepti sunt sicut passer. 2.pe.2.

Iob.41. de laqueo venãtium: seruati a timore no-
ps.125. cturno ⁊ a demonio meridiano. Quẽad-
modum ingr: dicunt. Nõ mittam super
ps.90. vos aliud pondus. Qui sunt qui hoc dicunt? Nij qui modum precepti ⁊ diuine dispensationis moderationem non attendũt. Satagebat ¶Martha circa frequens ministerium: ¶Maria sedebat secus pedes Jesu: ⁊ exoccupata a curis seculi: audiebat sollicita verbum illius: ¶Habet vtraq; pondus suum: ⁊ ¶Martha vz ⁊ ¶Maria: ⁊ tñ querebat ¶Martha a dño: vt aliud illi põdus imponeret. ¶Electus erat ¶Petrus ad sequẽdum dñm: Joãnes ad ptemplanda misteria supernoꝝ: ⁊ eaipsa diligenter scribenda: ⁊ tñ arbitratus est ¶Petrus habituꝝ se Joãnem sociuz passionis cui nõ erat ipse sociãdus in descriptione libroꝝ. Signum erat hoc magni misterij: ⁊ indicium futuroꝝ. Præsciuit enim dñs: mouẽdos esse actioni deditos aduersus ptemplationi ⁊ quieti vacantes: ac si non eque graue sit assistere: q̃z aliqd viriliter agere: ideoq; iustum putant hoc ⁊ dicunt imponẽdum. Uz esse illis onus martyrij: ⁊ nõ esse illis parcendum adño: in articulo passionis: tanq̃z non equum videaẽ esse iudicium: vt alijs destinatis ad præliuz: alij sernentes ocio: in tranquillitate pꝛsistant. Et hoc qdem dicentes: ostendunt se nescire põdus spei: patiẽtie ⁊ lõganimitas istoꝝ: ⁊ q; nõ minus graue sit humane nature vacare deo q̃z aliqd corporaliter agere: ⁊ sedere in loco vno: q̃z p varias actiones opando discurrere. Qui autez nouit ois: dñs arguit ¶Martham de sorore: ¶Petruz de pdiscipulo questionem mouẽtem: loqtur illi ordini qui in Joãne ⁊ ¶Maria designatus est: dicẽs. Quẽadmodu dicũt: nõ mittã sup vos aliõ põdus: tñ id qõ hẽtis: fuate donec veniã: Quare ãt ille isti ordini loqr̃ dicẽs: id qõ hẽtis fuate donec veniã: vel õ illo discipõ quẽ diligebat Iesus: sic eũ volo manere donec veniãmtũ q; sic
Jo.22 ptẽplatiua vita: actiue pꝛeporanea facta ẽ: vt tñ bz aliqs sint partes actiua vita precedat: ptemplatiua sequaẽ. Præcessit enim Petri natiuitas: natiuitatez Joãnis: nec expectauit Joãnis ortus obitum Petri: sed Petro adhuc supstite natus est ipse: qui ⁊ sicut Petrus natiuitate præcesserat: ita ipse post Petrum solus in hac vita remãsit. Sic: sic ecclesiasticus ordo designatus in Petro: qui ad belluz martyrij electus est: præcessit: ẽm aliqd ordin z monachoꝝ: quem designat Joãnes. Qui vz ordo ecclesiasticus: accepta ad vltimum cruce sua sequuturus est xpm: expansurus manus suas vt cingaẽ ⁊ ducaẽ: quo ipse nõ vult. Relinquetur autẽ pars illa electorum que designata est in Joãne: ad quam opz transire totam Petri successionem: deficiente parte illa laboriosa que designata est in Petro: ⁊ data vbiq; tranquillitate amatoribus xpi. In tpe nempe illo erit dñs vnus: ⁊ nomen eius vnum: sicut ⁊ palium ꝓphetaz dicit. Ecce ego assumam filios israel de medio nationum: ad quas dispsi eos: ⁊ congregabo eos vndiq; ⁊ adducam eos ad humum suam: ⁊ faciam eos gẽtem vnam in terra in montibus israel: ⁊ rex erit vnus omnibus imperãs: ⁊ non erunt vltra due gẽtes: nec diuidentur amplius in duo regna. Sequitur. Ezc.37

¶ Qui uicerit & custodierit usq; in finem opera mea: dabo illi potestatem super gentes: & reget eos in uirga ferrea: & tanq̃z uas figuli confringentur. T.33

¶ Liquet q; in quarta etate seculi reuelatus est ¶Helyas: ⁊ in sexta Joãnes: ⁊ rursũ in etate septima apparebit ¶Helyas. Sacramentũ hoc magnũ est: tã puto in hoc opere memoratũ. ¶Post ¶Moysen q; in hac parte mysteriy significat patrez: reuelatus est Helyas: qui q̃ztuz ad hoc mysteriũ designat spiritum sanctũ. ¶Post Joãnem baptistaz qui significat filiuz: itez reuelãdus est ¶Helyas: q; vnus idẽq; spiritus a patre filioq; procedit. Sic post vitã actiuam claruit ptẽplatiua: ⁊ in quarto: precipue ecclesiastico tempore: ⁊ clarebit iterum in septimo:

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝓsumata passione sexti: designata in Joā/ne baptista: ꝑm q̄ in alijs locis expressisse me recolo. Sic ⁊ Joannes qui primo in Hierusalem secutus est Petr̄: ⁊ coopa/tus est illi: scdo in Asia sequtus est Pau/lus: ⁊ in hijs que Paulus fundauerat: su/pedificare missus est. Q̄: ergo futur̄ est: vt ordo iste qui quarto tpe claruit vsq̄ ad finem seculi ꝓpagetur: ingressurus tem/pora iustitie ⁊ abundātiam pacis: visurus ꝓfractionē statue: quā viderat Nabucho donosor: superaturus gentes ⁊ regna que christiano aduersantur ꝓperio: qm̄ qui/dem decem cornua ꝓ bestia pugnabunt cum agno: ⁊ agnus vincet illos: qm̄ dns dn̄or est: ⁊ rex regum: ⁊ qui cū illo sunt vocati electi ⁊ fideles: op̄z enim pugnare dn̄m Jesum: quousq̄ ponat oēs inimicos suos sub pedibus suis: p̄z causa rationis: quare huic ordini dictum est. Qui vicerit ⁊ custodierit opa mea vsq̄ in finem: dabo illi potestatem sup gentes: ⁊ reget eos in virga ferrea: ⁊ tanq̄ vas figuli ꝓfringent. Neq̄ enim vno ordine succedente: alius deficere credēdus est: aut q̄ ꝓpria tpa sin/gulis ordinibus aptata sunt: idcirco non oēs pariter sub' vno primo tpe inchoasse putandi: sed eo modo tenendum est: quo tam lucide ꝫ plixe in prefatione mōstra/uimus. Qd̄ autem segtur. Sicut ergo ac/cepi a patre meo: ad tempus resurrectio/nis eius referendum est: in quo ait. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in ter/ra. Tunc enim ꝓstitutus est a patre rex re/gum: ⁊ iudex viuor̄ ⁊ mortuor̄: dicente de eo in psalmo Dauid. Quare fremue/runt gentes ⁊ populi meditati sunt ina/nia? Utiq̄ volentes occidere ⁊ delere de terra viuētium: auctorē vite. Astiterunt: inq̄t: reges terre ⁊ principes ꝓuenerunt in vnum aduersus dn̄m ⁊ aduersus chri/stum eius. Sed q̄ vanum est ⁊ inane vel le dissoluere ꝓfilium dei: loquitur ipse rex qui mortuus fuerat: ⁊ dicit: Ego autē cō/stitutus sum rex ab eo sup syon sanctum eius predicans preceptum dei. Dns dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. In die q̄ppe illa genitus est a patre do/minus: vt esset primogenitus mortuor̄: ꝑm q̄ resurrectio mortuor̄: regeneratio dicta est. Scdm hoc inquaz dns loquutus est: dicens. Dns dixit ad me: filius meus es tu ego hodie genui te. Postula a me ⁊ dabo tibi gētes hereditatē tuā: ⁊ posses/sionē tuā: termios terre. Reges eos i vir/ga ferrea: ⁊ tanq̄ vas figuli ꝓfringes eos. Qui ergo vinci voluit: ⁊ vinciri a morte: resurgēs a morte: mirabilius q̄ vicerat vi/cit: ꝓstituēs ex hoc duos ordines designa/tos in Petro ⁊ Joāne: quor̄ vnus mo/riēs impleret ea que deerant passionibus suis: alius diu viuens: ⁊ vincens in iusti/tia ministraret illi: ne si nemo esset qui pa/ti posset: insultaret diabolus militus xp̄i: ⁊ si oēs ꝑmitterent occidi: saltē illis vel hoc modo victor esse emulus putaretur. Alij ergo moriuntur: cum xp̄o mortuo: Alij su/pererunt ꝓuiuente: vt merito granorum frumenti que moriuntur: viuentia supra numer̄ augeantur ⁊ crescant. Unde enim alij moriendo in bello: de hostium multi/tudine strages dabunt. Inde hij qui erūt residui reliquias excussor̄: superando cal/cabunt. Porro virgam ferream ipsam in domabilem potestatem appellat: cui sub/iecta erunt agmina nationum: que agni/ta veritate dei: ac si vasa figuli ꝓterrētur: vt sint corde contriti ⁊ humiliati: sub ma/nu viuentis dei: ⁊ in nullo audeant dece/tero manifeste resistere veritati. Segtur.

Nota de ordie de re.

¶ Et dabo illi stellam matuti/nam. T.34

¶ Stella matutina: primam diei lucez: ⁊ solis claritatem precurrit. Quid enim in stella matutina: nisi donum presciente designatur: per qd̄ intelligant inuisibilia: que aliq̄n clara luce visuri ⁊ cogniturī su/mus? Hanc spiritualem gratiam designa/bat stella illa que primo q̄dem in oriente: nouissime autem in occidente: magis ap/paruit: que ⁊ pgens antecedebat eos: quo usq̄ veniret ⁊ staret supra vbi erat puer. Neq̄ enim q̄ ordo iste ꝓtemplantiuz so/re dr̄: idcirco non ⁊ ipsi dicendum erat. Ex parte enim cognoscimus: ⁊ ex parte ꝓphetamus: ⁊ euntes de claritate in cla/ritatem: ⁊ gratiaz pro gratia dedit nobis: quasi tam integra fuerit ⁊ pfecta ꝓtempla/tio eius: vt ꝓficere de die in diez: ⁊ ire de claritate in claritatez neqret: sed respectu inferior̄ ordinum: ꝓtemplator̄ celestium: dictus est: dicetur q̄; ꝓfectius in hijs qui vicerint: cum stelle eius claritatem specia/li quadam prerogatiua dño largiente pci/pient. Et hec quidem specialiter angelo thiatyre missa sunt: hoc est illi ordini qui designatur per ipsum: quamuis generali/ter referātur ad omnes. Jdeoq̄ qd̄ gene/rale est: in ꝓclusione subiungitur.

Mo. pul chra.

T.35 ¶ Qui habet aures audiat qd̄ spiritus dicat ecclesiis.

¶ Discutiat semetipsum hō dil igenter ⁊ arguat: ⁊ vtrum sit ex oi parte beatus: vi/gilanter attēdat: ne forte ex aliqua sui par/te destitutus corruat: ⁊ putans se esse ali/qd̄: redigatur ad nihilū: dum aliq̄d in se metipso vitium regnare ꝑmittit: etiam si magna sint opa eius ⁊ laude digna: pro q̄/bus non inanis premij remunerationem expectat. Tanta quippe est egtas iudicis: tanta clementia redemptoris: vt nec pro bene gestis opibus dimittat ei qui hz tē/pus ⁊ negligit non ꝓfessa peccata: ne pro hijs de q̄bus penitens hō sese accusando dyudicat: omittat remunerare illum de la/boribus suis. Si enim remunerare quen q̄z iure debiti teneretur: pfecto decidisset a premio qui semel lapso pede pateret rui/nam. Q̄: vero merces ipsa quam spat qui/libet pro labore suo: non est debita: sz gra/tuita: potest qui digne penitet: recuperare qd̄ perdidit: ⁊ prime restitui dignitati: si/cut Dauid ⁊ Petrus ⁊ alij multi: q̄ etiaz post magna crimina: honores suos pristi/nos tenuerunt: vt scirent ⁊ ipsi indulge/re delinquenti gregi: ⁊ enarrare viscera misericordie dei sui: in quibus visitauit nos oriens ex alto.

Mat. 2

¶ Explicit de angelo thiatyre.

¶ Incipit de angelo Sardis.

Et angelo ecclesiæ Sardis scri/be. Cap. 3. T.1.

¶ Utz ageremus in hoc ope de q̄nq̄ generalibus ecclesijs q̄s diximus p/tinere ad Petrum: ⁊ de alijs septem qui/bus scribit Joānes: causaz alti misterij ꝓ/palare volentes: diximus ad quinq̄ illas ecclesias: ptinere q̄nq̄ opa xp̄i: siue q̄nq̄ virtutes institute per ea: Ad septem vero istas ecclesias: septem dona spiritus san/cti. Quia tñ quintus ordo quez designat angelus ecclesie Sardis respectu quatuor precedentiuz generalis est in ordine suo: non incongrue loquuturus dns ad eū: se/ptem spiritus dei ⁊ septem stellas se testa/tur habere: vt q̄lis esse debeat ipsius quin/ti ordinis institutio: tacite innotescat. Di/ctum est autem hoc quinto angelo: non q̄ ipse dignus erat muneribus ipsis: sed q̄ ipsi ⁊ semini eius erant: si dignus esset diuinitus preparata: ꝑm illud euangelij. Nuptie quidez preparate sunt: sed qui in uitati erant: nō fuerunt digni. Quod au/tem dignus non esset demonstratur cum subditur.

mat. 22

T.2. ¶ Scio opera tua: quia nomen habes q̄ uiuas & mortuus es.

¶ Sed quare dignus non fuit? Nuz q̄ institutorem nō habuit sancte regule: sub quo ⁊ peiperet coronam laboris sui? Ab/sit. Si enim hoc non haberet: non dicere/tur in sequētibus. In mente habeto qua/liter acceperis ⁊ audieris ⁊ serua ⁊ penitē/tiam age. Habuit ergo ⁊ ordo iste institu/torem suum: monachor̄ occidentaliuz pa/trem ⁊ ducem: viz venerabilem Benedi/ctum: qui quidem premissus est tpe quar/ti angeli vt ederet: inspirāte deo regulam vnitatis ⁊ charitatis: ⁊ daret multis fra/tribus legem cōem: vt esset cōnexum cor/pus capiti ⁊ corpori membra: occurrenti/bus in ea oibus in viz pfectum: in men/suram etatis plenitudinis Christi. Nō so/lum autem: sed ⁊ vt quedam similitudo

S. Bñ dictus.

Universidad de Deusto Biblioteca

superne patrie inueniretur in ipso: in qua vȝ patria: quasi diuersa flozꝫ genera amenas ꝛ pulchras reddunt mãsiones sanctorum: ꝛ vniuersa ciuitatis illius mœnia varia pretiosoꝝ lapidum pulchritudo decorat. Unde ꝛ bene quoqȝ sardius principiũ: pulchritudinis interpretat: qz in hac vita cõi monstrari incipit: qȝ in beata illa celorum patria pfecte visuri ꝛ percepturi sumus. Quam enim pulchra sit ꝛ qȝ perspicua illius claritas: vbis: in fine libri huius demonstrat: cum dicit. Ostẽdit mihi angelus ciuitatem sanctam Hierusalez descẽdentem de celo: adeo habẽtem claritatem dei: lumen eius simile lapidi precioso. Et post aliqua. Et erat structura muri eius ex lapide Jaspide: ipsa vo auro mundo simili vitro mundo: fundamenta muri ciuitatis: oi lapide precioso ornata. Luz aũt ꝓstat ex sententia Petri: qui dicit electos dei: lapides viuos: edificia illius vbis esse ꝓsortia iustoꝝ hoium: qui fide ꝛ operibus placuerunt deo: qd per varietatem coloꝝ lapidibus preciosis insitas: nisi diuersa munera gratiaruz: que singulis ꝛ singulis specialiter data sunt: vt nil desit in pulchritudine: nil in gratia: quin minus regina illa celoꝝ que adstat a dextris agni: ꝛ vtiqȝ in vestitu deaurato circundata varietate in ꝓspectu eius qui se diligit: appareat spetiosa? Neqȝ enim vnicuiqȝ sanctoꝝ datum est habere varietatem istam: sed datum est vnicuiqȝ ab vno spiritu domum ꝓprium diuidente de suo singulis prout vult: vt tanto gsqȝ amare ꝓximos studeat: quanto ꝛ in illis oibus possidet oia: que in seipso non hȝ. Nam ꝛ ita datuz est vnicuiqȝ habere qõ hȝ: vt qui hȝ nõ tam sibi qȝ ꝓximis sese accepisse letetur: nec sibi ꝓprie datuz extimet: sed in se alijs: nec suum se aliqs esse putet: sed eternam possessionem aliozꝝ. An nescitis (ingt) qz corpora nostra templum sunt spiritus sancti: quem habetis adeo: ꝛ nõ estis vestri? Si autez nostri nõ sumus: eius pfecto sumus qui emit nos: ꝛ eoꝝ quibus precipit ipse. Ubi autẽ de lege ista regulariter agi tur: nisi in sardis? Ubi de hoc mandato ita q̃ questio: nisi in principio pulchritudinis: in collegio monachoꝝ? Quis enim ibi viuit: si sibi ꝛ non proximis viuit? Ut enim precioſi lapidis pulchritudo inutilis ꝛ ociosa est: nisi iuxta qualitatez ꝛ modum suum ꝓficiat in structura: nec reddit aliquam decoris speciem: quamlibet sit industre a sculptore politus: nisi tũcturis aliozꝝ lapidum competenter aptet: ita in cenobijs monachoꝝ: ociosa est que cũqȝ gratia in eo qui diligit semetipsum: qui querit tantũmodo que sua sunt: cõez multis ꝛ vtilem paruipendit salutem. Et qdem tales monachos: si tñ monachi dicendi sunt: ꝛ nõ potius pseudo monachi: esse in cenobijs: nõ est dubium: de qbus nihil ad eum qui custodit paruulos congregatos in vnum: qz quoꝝ ꝙuersatio prua est: inter aurea candelabra repꝛsentari nõ possunt. Quo ꝙtra de vera vnitate fratrũ per psalmistam dicit. Ecce qȝ bonum ꝛ qȝ iocundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguẽtuz in capite. Sicut (ingt) vnguentum in capite. In quo capite nisi in xpo? Ipse enim de hoc vnguento: per psalmistam dicitur. Unxit te deus deus tuus oleo letitie pre ꝓsortibus tuis. Hoc qppe vnguentum effusuz a capite: qõ est xps: sequutum est illud bonum qõ scriptum est: in actibus apostoloꝝ. Multitudinis autem credẽtium erat coꝛ vnum ꝛ anima vna: nec quisquaz eoꝝ que possidebat: aliqd suum esse dicebat: sed erant illis oia cõia. Ubi ergo talis vnitas est: ibi pretiosissimum illud vnguẽtum effundi tur: ibi ꝛ dona illa precipua p effusionem sequuntur. Ubi enim ꝛ charitas: qõ boni deesse potest? Nẽpe: ꝛ vbi ipsa non est: etiam qõ videtur habere aliqs: auferetur ab eo. Quia vo nutrix charitatis: vnitas est: merito virtus vnitatis: monachis imposita est: qz vbi vnitas est: charitas inesse non põt. Ut enim in collectione lignoꝝ paruus ignis efficitur magnus: ita in vnitate aiaꝝ ꝛ cordium: amoꝛ in immensum excrescit. Quo ꝙtra: vt in diuisione ligno rum: ignis moritur: qui viuebat: ita in dissensione ꝛ discordia amoꝛ extinguitur ꝛ inanescit. Lz autez oẽs regule sanctoꝝ patruz quibuscũqȝ spiritualibus virtutibus preferant vnitatez: voluit tñ omnipotens deus preire aliquos viros perfectos: qui alijs ꝛ alijs modis facerent voluntatem dei sui: maxime vt quatuoꝛ illi ordines preirent: qui in quatuoꝛ animalibus designãtur: quoscũqȝ veniret tps cõe ptinens ad sedez dei: que innumeram multitudinez electorum designat: hoc est tps quinti angeli: de quo in hoc capitulo sermo est. Sz heu q̃ ꝓna semp ad malum in ꝓphoplausto hu mani generis vitiata natura. Tps (ait qdam) faciendi dñe dissipauerunt legem tuam. Quẽadmodum si duo viri diuersi moribus ꝛ disciplina; preuaricante vno ipsoꝝ: discordarent ab inuicem: ꝛ talis inter vtrũqȝ vsqȝ ad annos multos pmaneret discordia: vt quo alter eoꝝ per annos singulos carioza ꝓmitteret ꝛ offerret: eo' alter eoꝝ quasi versus in frenesim: maioꝛes pugnas ꝛ ꝙtumelias frustra se diligenti ꝛ demulcenti inferret: ita inter bonitatem dei ꝛ prauitatem generis humani: tugis ꝛ inuincibilis vsqȝ ad finem statutum discepꝛatio manet: ita vt per singula incremẽta munerum que nobis diuinitus collata sunt: ipsi deteriores effecti retribuamus ei mala pro bonis: q̃uis nec ista faciẽtes superari possit malitia nostra: bonitas summi dei: qn minus abundãte peccato: eius de die in diem: abundet ꝛ superabundet largitio gratiaꝝ. Lz nec abundãte eius gratia: desinat econtrario abundare iniqtas nostra: quousqȝ veniat tps illud beatum: in quo opz illuz vincere ꝛ regnare donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum. Interim complẽdum est illud: qõ ex voce ipsius dñi per psalmistam dicit. Pro eo vt me diligerẽt: detrahebant mihi. Et in Esaia ꝓpheta: faciens querimoniaz super vineam suam. Expectaui (ingt) vt faceret vuas: ꝛ fecit lãbruscas. Unde ꝛ huic angelo: cui talia dona preparata erant ꝛ exꝑte collata: qz non se ad gratiaꝝ actiones agendas pro ꝑceptis beneficijs preparauit: nec se ad impẽdendum dignum obsequium vigilãter exhibuit a dure increpationis voce: is qui hz septem spiritus ꝛ septem stellas: loq exhorsus est dicẽs. Scio opa tua: qz nomen habes qȝ viuas ꝛ mortuus es. Sed si mortuus esse dicit: querendum est diligẽtius: vnde nomen hz qȝ viuat. Nõ enim oẽs qui mortui sunt: nomẽ habẽt qȝ viuant: sed solum hoiem hypocritam complectit sentẽtia ista. Qui enim mundanis negocijs obligati sunt: ꝛ secularitẽr viuunt: intãtum nomen vanum habere nequent: vt etiam qui inter illos viuunt: plerũqz esse mortui pro similitudine extimẽtur: dum ab hijs qui veraciter moriunt: in veste ꝛ habitu nõ discordãt: Qui autem mutata veste ꝛ habitu qui non ad aliud daꝝ: nec ad aliud assumit: q̃ advitã: nisi forte a ministris diaboli: qui se plerũque transfigurant in angelos lucis: vt incautos decipiant: aliter qȝ pretendit habitus ꝛ ꝓfessio vivit: prosecto sententia ista ꝙdẽnatur: qua dicit. Nomen habes qȝ vivas ꝛ mortuus es. Tales erãt pharisei hypocrite: qui diceb̃atur diuisa quoꝝ doctrina ꝛ magisterio iubet dominus abstinere apostolos ꝛ cauere: cum dicit. Attendite ꝛ cauete a doctrina phariseoꝝ: qõ est hypocrisis. Nihil enim hypocrisi detestabilius ante dñz: nihil execrabilius simulata iustitia: qz semp est in mẽdacio ꝛ rapina qui se tonsura ꝛ habitu esse simulat: qõ non est. Scriptum qppe est. Perdes omnes qui loquunt mendacium. Unde ꝛ eidem phariseis saluator ait. Ue vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: qui similes estis sepulchris dealbatis: que a foris parẽt hoibus spetiosa: intus vo plena sunt ossibus mortuoꝝ ꝛ oi spurcitia: sic ꝛ vos a foris qdem paretis hoibus iusti: intus autẽ pleni estis hypocrisi ꝛ iniquitate. Ecce quale est nomen vite: cui cause veritas nõ est subiecta. Gaudium (ingt) hypocrite ad instar puncti. Si eleuauerit caput suum vsqȝ ad nubes: quasi sterquilinium in fine pdetur. Quis vero magis hypocrita ꝛ

ꝑs. 118.

usat. 16.

ꝑs. 5.

mat. 25.

Job. 20

doli reus:q̄z is qui regularem ferens habitum irregulariter viuit? Habent enim nomen q̄ viuāt apud eos qui carnales sunt: ꝛ carnaliter sentiunt: qui nesciunt cogitare in hoie nisi exteriora que vidēt: qui nequēt circunspicere murū: ꝛ respicere ydola que sunt intus: ac p hoc decepti ꝛ delusi: laudāt ꝛ extollunt miseros: in qbus laudis aut glorie nihil est: sperantes sibi illoꝝ meritis donari veniam delictoꝝ: quoꝝ anime: finita carnis vita: descendunt cum mortuis ad inferna. Sed si gaudium est in celo de peccatore penitentiam agēte quanta putas tristitia de iusto a iustitia recedente? Qđ autem negligētia pastoris nō nunquam intus a iustitia recedat ꝛ vigilantia ipsius seruari possit ab interitu mortis: q̄ moriturus erat: manifestat: cum subdit.

Ezech. 8

Luc. 15

L. 3. ¶ Esto uigilans: & confirma cetera que moritura erant.

¶ Mirātur sup isto: qui putant predestinatione dei: libeꝝ arbitrium sua lege priuari: quasi nihil electo gregi: inertia pigri pastoris obfit: nihil studiosi ꝛ solliciti vigilantia profit. Si hoc est frustra arguunt pastores a principe pastoꝝ dicēte. Qđ perierat non requisistis. Ex qua sententia manifeste colligit: q̄ ꝛ studio pij pastoris: saluantur oues: ꝛ inertia pigri pereunt: multe etiaꝫ que electe sunt: duꝫ immortali crimine viuunt: que tamen q̄ electe sunt: ꝛ si illis pereunt: sed non xp̄o qui dicit. Qđ perierat requram: ꝛ qđ abiectum fuerat reducam: ꝛ qđ fractum fuerat alligabo: ꝛ qđ infirmuꝫ fuerat p̄solidabo. Et infra. Ego ipse requiram oues meas: ꝛ visitabo illas sicut pastor visitat gregem suum in die q̄ fuerit in medio ouium suaꝝ dissipataꝝ. Qui si etiam: qđ mortuum fuerat suscitabo: dixisset: in nullo arguere? questio: q̄ semel quatriduanum Lazaꝝ suscitauit in carne: ipse quottidie peccatoꝝ° p̄stat vitā: ꝛ vtiq̄ non alijs: q̄z electis: non alijs q̄z quos aboterno p̄destinauit ad vitam. Non ergo audiēdi sunt qui putant electos dei negligentia ꝑpria vel pastoꝝ: mortaliter peccare nō posse: sed illud modis oibus irrefragabile est: non posse electoꝝ aliquem detineri a morte: p̄sorante duce nostro maxillam Leuiathan: ꝛ de faucibus ipsius excutiente predam: sed ꝛ de medio ventris inseri educēte captiuam. Non frustra ergo angelus iste ea que moritura erant: confirmare iubet: siue q̄ ꝛ post mortem aie potens est dñs suscitare sepultos: siue q̄ non solum: hec ipsa que moritura essent: verū etiam electi oēs perirent: si non eis supna pietas: p misericordiam subueniret. Quāuis: quid iste angelus fecerit audita correptione nesciamus: q̄ non solum corrigendos arguit deus: ad exhibēdam illis salutem: verūetiam incorrigibiles ad ostēdendam veritatem iudicij. Semper enim arguit ꝛ monet deus perituros ne pereant: ꝛ tū saluari nequeunt: q̄ cōuerti nolunt: q̄ iusto q̄dem: sed occulto dei iudicio: indurati indeterius ꝑgunt: euntes de peccato in peccatum cunctis diebus vite sue. Quamuis legamus aliquos reprobos: ex parte correptos: ꝛ ad instātiam iustoꝝ hominum circa finem vite sue: aliquaꝫ penitētiam egisse: ꝛ minus q̄z in retroactis tēporibus decetero crudeles fuisse. Utrum autem angelus iste correptionem acceperit: ꝛ si accepit: vtꝝ dignos fructus penitētie fecerit: non apparet. Uerūtamen p̄cedēte casus: aperte innuit: q̄ sicut illis dictum est: vt penitētiam agerent: ꝛ tñ: aut non eos egisse penitētiam: aut si egerunt: non digne: illate tñ sententie p̄fitentur: ita ꝛ isti qui p̄ illis obiurgationem commeruit: metuēdum est: ꝛ q̄ sententia feriēdus sit: q̄ nec dum venit hora eius: vsq̄ ad p̄sens tp̄s videatur dilata. Et sciendum q̄ primus ordo: inchoato iam tpe secundi ordinis: punitus est tpaliter pro culpa sua. Tertius inchoato quarto: quartus inchoato qnto: quatenus nō p̄ius vnus ordo decidat: q̄z alius ꝓsurgat: vt nō deseletur terra ꝛ pereat oīs aia viuens. Queris exempluꝫ? Sufficiunt ad hec probanda: legalia instituta: que non p̄ius abolita sunt in ecclesia p̄mittiua: q̄z nouum testa-

mētum fundaret in gētibus. Queris auctoritatem? Donec (inquit) nascantur noua: comedetis vetera. Non igit hylarescere dz: aut quasi paruipēderet homo peccator: si deserat seueritas vltionis: q̄ quo maius est indulgētie spacium ad emendationem delicti: eo districtior erit sententia ad retribuēdum supbis. Quo circa si vnumquēq̄ illoꝝ iudicandum a domino p̄o delictis suis: sequutus est ordo alius qui staturetur p̄o eo: non est dubium: quin ꝛ quinti ordinis appropinquante ruina: subsecutus alius qui sit p̄o eo: ꝛ accipiat promissionez quam iste ꝓseq̄ non est dignus.

Isai. 25

¶ Notandum est q̄ non ait: nō inuenio bonuz in opibus tuis: aut non habes opera: sed non inuenio opera tua plena. Habēt enim ꝛ hypocrite opa: que ostēdant hoibus: sed non habent coram deo: q̄ ꝛ si habēt lampades quas accēdant: oleum tamen in vasis suis cum lampadibus non assumunt. Sic plerūq̄ testa nucis vacua est pinguedine nuclei: ꝛ tamen in forme specie: plenam se ad integrum esse mentitur: sic male lete segetis tristis culmus: aliud se longe esse simulat: aliud curiose agricole inquisitus demonstrat. Et q̄ scriptum est in primo Samuelis volumine. Domo videt ea que parēt: dominus autez intuetur cor: dicto: non inuenio opa tua plena: p̄tinus adiunctum est: coraz deo meo. Unde ꝛ per apostolum dicitur. Qui gloriatur in domino gloriet. non enim: qui seipsum commēdat: ille probatus est: sz quem deus commēdat. Hinc p semetipsam: veritas: quibusdam: qui se extollebāt de vacuis ꝛ vanis opibus: loquitur dicēs. Uos estis qui iustificatis vos coraz hoibus: deus aūt novit corda vestra: q̄ qđ altum est hoibus: abominatio est apud deum. Nō enim inuenio opa tua plena cora deo meo. Uere nutrix amoris: ꝛ radix dilectiōis: humilitas. O qui sentiret in palato cordis: cuius suauitatis sit: dicere. Deus meus: qđ hebraice dr heloy: qđ q̄ primus angelus dicere voluit: interne iocunditatis gaudio deprauatus: amisit. ¶ Diro aūt modo in vno horū qđ est: deus: demonstrat inuocātis humilitas: in altero qđ est: meus: dilectionis integritas. Neq̄z enim vera esse pōt charitas subditi si careat radice hūilitatis: nec esse alib̄ iudicat huiuscemodi amor: q̄z superba libertas. Nō enim par est cā in subdito ꝛ prelato: in amico ꝛ nō amico: ꝛ ideo sufficit prelato diligere subditum: nō aūt sufficit subdito amare prelatum: nō quasi maiorē: sz q̄si comparem ꝛ eq̄lem: q̄ talis amor non de virtute: sz q̄si de natura ꝓcedit. Unde ꝛ plerūq̄z a maiore spernit: ꝛ iusto iudicio reprobat. Uirtus itaq̄z amoris in subditis: illa est: qua flagellati pro amore: nō murmurāt: iniuriati: iniurias nō rependūt. Et hoc quare? Profecto q̄ cognoscunt iudiciū: ꝛ diligunt equitatem. Est aūt vex iudicium: esse seruum subdituz dño: ꝛ filiuz patri suo: amare disciplinā: ꝛ agnoscere culpā. Sz ad hec qs idoneus? Unus est iustus ꝛ iustificās impios: vnigenitus dei xp̄s Jesus: qui est agnus innocēs ꝛ immaculatus: auferēs ꝛ delēs peccata mundi: q̄ factus est obediēs patri vsq̄ ad mortem: qui flagellatus quasi ouis obmutuit: crucifixus gras egit. Inde est agnus dei: inde dux itineris: inde magister filioꝝ hominum: inde ꝛ veritas dictus est: cuz ꝛ pater sit veritas: q̄ nō quesiuit gloriā suam: sz gloriam eius qui misit illuz: ostēdens nobis viā salutis in humilitate ꝛ patiētia: vt sciat vnusq̄sq̄ nr̄z corrept° bñdicere dño: ꝛ flagellis coāgustatus humilr̄ acclamare. Deus meus: deus meus: vt qđ dereliqsti me? Dicat hoc inq̄z flagellatus ex ao: vt possit hereditare nomē isti ꝛ acgrere sibi illi in possionē eternā: ne sorte dicat ei in fine. Nō tu suus meus: ego nō de° tuus: p eo q̄ nō cognouisti tp̄s visitatiōis tue. Qđ est enī tp̄s visitatiōis nr̄e: nisi istud in quo: q̄ erat ꝛ est sup oia bñdict° deus: assūpsit iter oia formā serui: vt possit dicere nobiscū: qđ nobis dicere ꝑgruit. De° meus: deus (inq̄t) me° es tu ꝛ ꝓfitebor tibi deus me° es tu ꝛ exaltabo te: hoc dicē noluit ille q̄ p̄m° ite oia creat° ēt nō q̄z p iuidiā hoicida effect°: i veritate nō stetit: sz p̄ superbiā dixit.

Psal. 21. Mat. 26

Joan.

Esa.14. In celum ascendam: sup̃ astra celi exaltabo solium meum. Et q̃ omnes hypocrite gloriam querunt: ℣ tñ quisq̃ recedit a veritate: q̃ztum vicinio: fit mendacio: arguens illum angelum dñs: cuius opa nõ sunt plena: q̃ vana: q̃ vacua: q̃ spernẽda: addidit p̃tinus: coram deo meo: vt q̃ lõge ab hoc bono recesserit ambiendo terrena tacita obiectione stimulatus sentiret. Qui enim vult esse de illis de q̃bus dicitur. Beata gens cuius est dñs deus eius: non pro appetitu vane laudis oz operari q̃d bonum est: neq̃ vt videatur ab hominibus: sed pro eterna adipiscenda hereditate: quod est possidere ipsum deum: ℣ spiritum ipsius qui donatus est nobis. Sequitur.

Ps.32.

E.4. ¶ In mente ergo habeto qualiter acceperis & audieris & serua & penitentiam age.

¶ Cum dicat sacra scriptura. Nihil esse in terra sine causa: putamus ne casu accidisse: aut humane voluntatis arbitrio: vt homo cui tam multa miracula testimoniũ phibebant: regulam monachoz scriberet seruãdamq̃ mandaret: quasi ex auctoritate propria ausus fuerit dicere. Oẽs magistram sequãtur regulam: nec ab ea temere deuiẽt: a quo q̃ ordinare horas canonicas ad arbitrium suum: alio modo q̃ romana p̃sueuit ecclesia? Si autem nõ a seipso loquutus est: ꝫ a spiritu sancto qui loquebatur in ipso: q̃s nesciat temerarios sore ℣ corruptores veri: qui sub eadez regula militãtes arctiora precepta regule fregerũt: decimantes iuxta vocem dñi: mentam ℣ anetum: ℣ que grauiora sunt legis derelinquentes? Ait illud vniuerso seculo manifeste liquet: plura sub q̃nto cursu ecclesiastici tpis sub beati Benedicti noie fundata esse monasteria: que ℣ vsq̃ ad presens tpo pdurant: in q̃bus aliquanta regule capitula: ita absorta sunt: ac si nõ ea sanctus Benedictus ediderit: vt est precipue de opere manuum: ℣ de abstinentia ciboz ac potus: q̃ ideo accidisse cognoscit: q̃ dum diuites esse voluerunt: sub regula paupertatis: sacri sunt delicati ℣ teneri: sacti sunt inualidi ℣ infirmi: facti sunt quibus lacte opus sit: non solido cibo. Nec mir̃. Quis enim vnq̃ inter diuitias ℣ delitias potuit tenere inopem vitam: ℣ castitatis propositum: vbi multi sunt cibi? Taceo q̃ infra vrbes ℣ vicos pluraq̃ monasteria sita sũt: E presto sunt que monachoz mentes alli ciunt: ℣ nõnullis. Proh dolor captiuatis oculos eruant: ℣ in gazam ducant. Taceo nephãdissimum scelus: cuius fetor ℣ clamor puenit vsq̃ ad celum. Nunq̃d nam vel illi mundos se esse putant: qui sese pro p̃ijs manibus: (q̃d dictu quoq̃ nephas est) inquinãtes: mechos efficiunt: cum ille mechatus esse dicatur in corde suo: qui viderit mulierem ad ꝯcupiscendum eaz? Quapropter ℣ si inter alias ℣ alias sordes immunditie huius que nascitur ex ocio ℣ delitijs carnis differẽtia sit: ℣ quo grauius q̃sq̃ inquinatur: eo magis sit in futuro districtius puniendus: nihilominus tñ a vestimentis albis expers efficitur: quicũq̃ semel associatus p̃sortio seruoz dei: in vltima mechie specie pseuerat infelix. Sz qua re malum istud accidit quinto ordini qui in angelo ecclesie sardis designatus est: nisi q̃ in mente nõ habuit qualiter accepit ℣ audierit: vz q̃ otiositas inimica sit aie. Q̃d tunc sunt vere monachi: si de labore manuum suaz viuant. q̃ oẽs ab esu carnium abstinere debeant: preter oino debiles ℣ egrotos: q̃ duo pulmẽta cocta quot tidie fratribus sufficere debeant: ℣ hoc p̃ diuersoz infirmitate: q̃ sic vino: q̃d oino monachoz non est: vti liceat: vt nunq̃ tamen vsq̃ ad ebrietatem ℣ satietatem bibamus: q̃ opus peculiare: monachis habere nõ liceat: q̃ de colore ℣ grossitudine indumentoz: causare nõ expediat: sed quales inueniri possunt in p̃uincijs in q̃bus habitant: aut q̃d vilius comparari potest: q̃ preter cucullas ℣ tunicas pedules ℣ caligas: nisi ꝫcesserit indumentoz: q̃ pelliceas ℣ lineas a finibus seduxerit monachorum: p̃sertim cum dominus dicat:

Heb.5.

Gen.8

Mat.5

Ecce

Mat.11. Ecce qui mollibus induunt in domibus regum sunt? Nec ergo ℣ his similia ordo monastichus accepit seruãda a monachorũ patre ac duce benedicto: q̃ ita in q̃busdã monasterijs suffocata sunt: ac si non essent p̃cepta: sed monita paruipẽdentes: q̃ que laycis monita sunt monachi vere vou: ℣ ex promissi debito: seu ẽt ex ipsa specie habitus seruare tenent: ne dãnabiliter vsurpasse habitum videantur nõ suum: aliud se in forma elegisse predicãt: aliud i opibus voluisse fatentur. Sed ne forte q̃ penitere volunt q̃ sacrũ se habitum fedasse arguuntur desperãdũ extimẽt nec illis aditum indulgẽtie clausum esse si digne penitendo satisfacere volunt: demonstratur cũ dicitur. In mẽte ergo habeto qualiter acceperis ℣ audieris ℣ serua ℣ penitentiaz age. Sed plerunq̃ qui male incipit: male cõsumat ℣ non solũ preterita deflere negligit: sed etiã de die in diem deteriora cõmittit. Unde ℣ per ꝑphetã dicitur. Miserearmur impio: ℣ non discet facere iustitiam. Abundat dei bonitas vt ignoscat delictis ℣ nec sic erubescunt hoies vias suas: vt cõuertant ℣ viuant. Unde ℣ in libro Iob de hmõi negligentibus in p̃sona vnius conteptoris dictum est: Dedit ei deus locum penitẽtie: ℣ ipse aburit eo in superbiã. Sz quid dicit scriptura? Nisi ꝓuertamini gladium suum vibrauit arcbum suum tetendit ℣ parauit illũ. Unde ℣ hic subditur.

Esa.26

Iob.24

Ps.7.

E.5. ¶ Si ergo non vigilaueris veniã ad te tanq̃ fur: & nescies qua hora veniam ad te.

¶ De hoc repentino aduentu dñi in epistola ad thessalonicẽses p apostolũ dicitur. Dies dñi sicut fur in nocte: ita veniet. Et ipse dñs. Uenit dñs serui illius in die qua non sperat: ℣ hora qua ignorat: ℣ diuidet eu: z: partemq̃ eius ponet cũ hypocritis. Sed de hoc q̃d dõm? Putamus hoc dictũ de illo aduẽtu dñi q̃ erit in nouissimo die: an de aliquo speciali aduentu suo quo per distinctionem zeli p̃sentez se eẽ indicat hoi pctõri? Quod.n. venire dñi nõ semper accipiendũ sit pro extremo illo aduentu qui erit in fine seculi manifestus: sed plerunq̃ pro tẽporali iudicio q̃d sit in diebus ire dñi ℣ tpe vltionis: ex his q̃ dicta sunt angelo primo mani este colligit. Cũ.n. certũ sit q̃ mysteriuz illius angeli primũ tps tangat ecclesie: nunq̃ profecto diceret ei. Sin aũt venio tibi si de extremo tñ aduentu ipsius venire dñi diceretur. Quia tñ tẽpus angeli q̃nti appropin quat oino illi tẽpori q̃d dicit nouissimus dies: sed ℣ illi in quo etiam tẽporaliter iudicãda est meretrix magna q̃ sedet super aquas q̃ ℣ oẽs hypocrite tradent de terra. Uicinitas duarũ rez facit nos ambigere in hac parte nescientes vtrũ secundũ literã: vtrũ secundũ spũm accipiendus sit. Fallunt aũt nonnulli in verbo mysteriali ter plato cũ audiũt loqui aliquos quos de nouissimo die non attendẽtes q̃ plus aliq̃d ẽ dies q̃z hora sicuti plus hebdomada vel mẽsis q̃z dies sicuti plus annus q̃z mensis: ℣ tñ loquẽs ioãnes de toto finali seculo in quo iã dies' multi transierunt ℣ anni: nouissimã horaz illud noiat dicens. Filioli nouissima hora est. Si ergo per nouissimã horã nouissimũ tempus intelligi põt. q̃to magis p nouissimũ diẽ? Ne aũt in hac re temerarius putet ℣ alienus ab intellectu patruz qui de die nouissimo locuti sunt: libet in loco isto sententiã adducere Augustini qui multa opinãdo ℣ ingrẽdo: q̃z plura vero auctoritate scripturaruz ℣ puritate itellectus asserendo: in libro de ciuitate dei: de die nouissimo locutus est. Quod in p̃fessione (inquit) ac professione tenet ois ecclesia dei veri x̃pm de celo esse venturũ adviuos ac mortuos iudicãdos. Hunc diuini iudicij vltimũ diẽ dicimus i. vltimum tẽpus. Illã per quot dies tẽdatur hoc iudicium incertũ est: sed scripturarum more sanctarum: diem poni solere pro tempore: nemo qui illas literas: quãtumlibet negligenter legerit nescit. Si autem dies qui vocatur iudicij: in quo vẽturus est Christus ad iudicãdos viuos ℣ mortuos': tempus vltimum intelligen-

L

dum est:incerto dierum numero termina
tum:quis scit si tempus illud triste ipijs:
letum pijs:siquidem in eo regnuz obtine
bũt sancti:dño nec dum descendente: sed
ũ aduentu eius vicino existente:incipiet.
Et si hoc in fine huius secundi status:ma
nentibus adhuc duobus angelis vltimis:
hoc est:duobus ordinibus designatis per
eos?Unde ꝛ angelo philadelphie dicit.
Ecce venio cito.Et angelo laodicie. Ec
ce sto ad ostiuz ꝛ pulso:si quis audierit vo
cem meam:ꝛ aperuerit ianuam: intrabo
ad illum ꝛ cenabo cum illo ꝛ ille mecum.
mat.24. Quia vero loquens dñs in euangelio de
hora reuelationis sue exemplo diluuij:qđ
factuz ẽ in dieb⁹ Noe:p̃ dixit oẽs iniquos
eradicandos esse de terra:libet diligenter
aduertere:q̃ nõ frustra p̃termissis-tot no
minibus volatiluum ceterorumq animã
tium que saluata sunt in archa solius cor
ui ꝛ columbe taz celebris mentio facta est:
nec q̃ primo quidem non reuersurũ cor
num ex eadem archa direxerit deinde re
uersuram columbam ꝛ pacis signũ rela
turam emiserit:cum vtriq vt in terrestri
bus aialibus layci:in piscibus maris:cle
rici:ita in celi volatilibus religiosi viri in
telligendi sunt:quorum aliqui in corruo ꝛ
in columba:non preter causam mysterij
spalibus nominibus designant. Omitto
differentias ordinum:in quibus aut corui
na rapacitas:aut simplicitas colũbina no
tatur. In vno eodemq ordine si discrete
notatur vtrũq pro partibus reperit.Naz
quid illi qui simpliciter viuunt ꝛ mundi
tie candorem diligunt:dicendi sunt: nisi
colũbe:quarũ imitanda simplicitas vbiq
fere proponitur spiritalibus viris? Fuisse
vero tales viros in monastico ordine: ꝛ
si raros ꝛ paucos?Sequentia manifestant
cum subditur.

Ap.6. ¶Sed habes pauca nomina in
sardis qui non inquinauerunt ve
stimenta sua:& ambulant mecũ
in albis quia digni sunt.

¶Ecce hi sunt columbe candide ꝛ lote
lacte asperse hyssopo ꝛ mũdate:lauate di
ligentius ꝛ super niuem dealbate. Et tali
bus quidem viris propagatis in spiritu re
linquetur semen super terram designatuz
in columba cuius semen benedictuz a do
mino multiplicabitur super terram. Cete
ri autem qui designantur in corruo:etiam
qui stare videntur:iudicium altissimi nõ
euadent:quouisq semen teterrimuz dele a
tur de terra.Igitur ꝛ si multi sunt in hoc
quinto ordine:qui nõ nouerunt tempus
consolationis sue:cõsolabitur tamen dñs
in reliquijs suis.De quibus dicit. Habes
pauca illa noia in sardis qui non inquina
uerunt vestimenta sua:ꝛ ambulant mecũ
in albis:q̃ digni sunt.Habent vestimẽta:
sed coinquinata:qui licet videantur habe
re multa opera iustitie:munditiam tñ ca
stitatis minus diligenter custodiunt.Qui
autem opera sua bona munda custodiunt
coraz deo suo:ipsi revera digni sunt cũ eo
dẽ dño ambulare in albis.Quare autẽ di
gni?Quia cõtra motus luxuriosos digne
ꝛ legittime certauerunt. Si.n.non coro
natur nisi qui legittime certauerit:liquet 2.thi.2
q̃ coronatur a dño ois qui legittime cer
tat ꝛ dignus extimatur a dño:vt eius imi
tator efficiatur:siue in bellicose pugna mi
litie effundendo errorem:siue in castitatis
proposito emulando munditiam. Unde
ꝛ hic subditur.

Ap.7. ¶Qui vicerit:sic vestietur ve
stimentis albis:& nõ delebo no
men eius de libro vite:& confi
tebor nomen eius coram patre
meo & coram angelis eius.

¶Quid est aliud dicere:qui vicerit:nisi
qui legittime certauerit?Quid est dicere:
sic vestietur:nisi quia gloria precedentiuz
fit certitudo futurorum? Quid est aliud
non delebo nomen eius de libro vite: nisi
q̃ quorũdam nomina monachorum abre
nuntiantium huic seculo que scripta esse
in libro vite:ꝛ si temporaliter videantur:

obremisse conuersationis damna deleta
sunt de libro viuentium? Sic enim scriptũ
Ps.68. est de quibusdam. Deleantur de libro vi
uentium ꝛ cum iustis non scribantur. De
letur quippe de libro vite ꝛ cum iustis nõ
scribitur is qui inuitatus ad vitaz tempo
raliter quidem stare iter fideles populos
ꝛ florere videtur:sed non perseverat: vt p
ueniat ad illud qđ dicit petrus. Vos fra
tres magis agite vt per bona opera certaz
2.pe.1. vestram vocationem faciatis.Quid enim
in hoc loco per librum nisi memoria illa
domini accipienda est de qua dicitur. In
Ps.111. memoria eterna erunt iusti? Et bene in
eterna memoria erunt iusti:q̃ hi qui non
perseverant vt perueniant ad veram iusti
tiam:que corrumpi non põt:in temporali
quidem memoria haberi possunt: sed in
eterna nequaq̃ vtpote qui in tẽpore cre
dũt:ꝛ in tempore tẽptationis recedunt.
Lu.8. Porro noibus hue in libro scribũtur spe
ciales electorum notitie accipiende sunt:
quibus innotescunt sponso celesti:qui ꝛ q
busdam in fine dicturus est. Nescio vos.
Exo.33 Et e diverso famulo suo moysi locutus est
dicens.Novi te ex noie. Nomen siquidem
iusti:clarificatio est vite ipsius. Unde illi
soli nominati dicuntur:qui magni sunt q
habent aliquid dignum fame ꝛ cõdigni
preconij iuxta illud quod de quibusdam le
gitur. In omnem terram exiuit sonus eo
Ps.18. rum:ꝛ in fines orbis terre verba eorum.
Nec ergo causa est cur aliqua nomina ha
beri in sardis dicta sint ꝛ q̃ noia iustorum
scripta esse perhibentur in celis:nimirum
q̃ sicut homo apud boies: non q̃ homo
est:sz q̃ magnus efficitur nominatus: ita
nec apud deum nomen quisq habere cre
dendus est,q̃ xp̃ianus dicitur: sed q̃ in
nocens timoratus ꝛ iustus.Certissima ve
ro causa noium in libro vite scriptoz:illa
est qua singulus quisq proprium donum
habet adeo alius quidem sic: alius vero
2.cor.5. sic:dicente apostolo de quibusdaz:quibus
ipse literas dirigebat.Epistola nostra vos
estis scripta in cordibus nostris que scitur
ꝛ legitur ab omnibus manifestata a nobis
ꝛ scripta non attramẽto:sed spiritu dei vi
ui:non in tabulis lapideis:sed in tabulis
cordis carnalibus.Queris quid significet
ista? Profecto id ipsum qđ dictum est. In
libro vtriq cordis nostri scribẽda sunt ver
ba dei:non attramento ad formandam li
teram:sed spũ dei viui vt sciamus q̃ adeo
donata sunt nobis. Sed ꝛ donum quod
vnusquisq accipit propriũ dat cuilibet vi
ro iusto:quasi proprium nomen: vt noscatur Exo.33
ex noie sicut moyses cui dictum est a
dño. Novi te ex noie:q̃ revera nonnulla
iustorum nomina aliqua ad rem pertinen
tia designare noscũtur. Porro commune
donum quod est charitas dei:agit cõmu
ne nomen vniuersitate iustorum vt vocẽ
tur ciues hierusalem:quot quot sunt ele
cti a domino ꝛ predestinati ad vitam: ad
differentiam eoruz qui id non sunt sive ꝛ
cõmunis causa nature dat vniuersale co
gnomen filijs adam:vt singulus q̃q vo
cetur homo:ad differentiã illorum viuẽ
tium:q̃ rõne carent:vt sunt oues ꝛ boues
ꝛ queq aialia campi. Quia vero non cõe
nomẽ:sed proprium vt est habraã:ysaac ꝛ
iacob:petrus:paulus ꝛ ioannes:dat cuili
bet maiorem notitiã:ꝛ propria magis gra
tia q̃z cõmunis facit quẽlibet nominatũ.
Bene cuius nomen in libro vite tenetur
scriptum ẽt coraz deo patre:ꝛ coraz angelis
eius confitente xp̃o manifestius efficitur:q̃
eo ipso vnusquisq fideliuz nomen sibi ac
quirit eternum:ꝛ in celesti illa angelorum
curia efficitur nominatus quo contra iui
sibiles hostes ꝛ si visibilis desit pugna pre
liatur ꝛ vincit. Ex hoc.n.multo amplius
inuisibili pri:ꝛ sanctis angelis manifestus
efficit:q̃z si corpales ictus ꝛ plagas sui cor
poris sustineret q̃ illꝫ corpale ꝛ visibile ẽ
illud iuisibile ꝛ spuale certamẽ.Et cũ an
geli iuisibiles ꝛ incorporei sint:p illã magis
pugnã angelorum cetibus noti affines effici
mur ꝛ sodales: qua contra immundos
angelos armis spiritalibus preliamur.Et
q̃ homo Christus iesus qui mediator dei
ꝛ hominum factus est: sicut est: re vera
cum deo deus:ꝛ cum hoibus hõ:ita etiaz

cum angelicis spiritibus quo ad spiritum suū qui vocatur aia:aliqd hȝ cōmune:vt oia cōiungat in semetipso ⁊ sit ipse pacis terminus:sicut inter deū ⁊ homines:etiā inter homines ⁊ angelos dei:liquet q̄ qui cunq; est ille:qui in hac parte gratie eius imitator efficitur sequens illum:non pōt esse ignotus deo:qui mūdicīā diligit castitatis:nec angelicis illis spiritibus:quibus vita ipolluta ⁊ inocens amicissima est:q̄ ipsa similitudo munditie:cōfessio est amoris:⁊ eterna quedam notitia: innocentia vite. Sequitur.

Z.8. ¶ Qui habet aures audiendi audiat:qd spiritus dicat ecclesiis.

¶ Quia multi:duū habent tempus parui pendunt audire vocem spūs:⁊ certare viriliter pro eterna vita:iterum atq; iterum arguuntur adeo:iterū atq; iterum cōmonētur vt audiant:in quo sepius correpti ⁊ admoniti dominationem contēnunt eo de contumacia sua excusationem non habeant:cum is qui patiēter expectat ⁊ despicitur:iudicaturus presens seculum apparebit in fine.

¶ Explicit de angelo Sardis.

¶ Incipit de angelo Phyladelphie.

Z.9. ¶ Et angelo phyladelphie ecclesie scribe. Hec dicit sanctus & verus qui habet clauem dauid: qui aperit & nemo clauit: claudit & nemo apit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere.

¶ Quia nos supio: cōminatio que angelo Sardis facta est negligentes ⁊ pigros monachos increpando pterruit: oportunū erat oino:⁊ tam diuine bonitati q̄ nostre fragilitati expediens vt rigorem quē superius ex seueritate mōstrauerat hic exbonitate clemētie dato ꝓmissionis pignore saluari cupientibus tēperaret. Sic per moysen legē dedit acerbā quā tandē ipse veniēs mitigare curauit vt q captā i adulterio mulierē lapidari ꝓceperat ipse lapidatores inscios corrigēdo sedaret. Quare hoc? Quia aliud tps puerorū est:aliud senū:⁊ sicut iustū est pueros virge austerita te corrigere:ita salubre est viros libertate donare:q̄tenus ⁊ timoris spūm subsequatur adoptio:⁊ seruoꝝ lapsitudinē filioꝝ libertas. Nec mirū si i hoc angelo q sext⁹ ē:tā ta ꝓdicat libertas:cū q̄dā inouatio seculi dieb⁹ hui⁹ angeli ꝓsto sit de q̄ ⁊ si nō multa:nō obscura tñ in ꝑsatiōe pstrinximus dicētes in tribus statibus oportere cōsumari oēm iustitiā quoꝝ tertius q posterior ē inchoare ab hoc angelo sexto multis scripturarū testimoniis si itelligant intrinsecus aperit:ex qbus subscribēda sūt aliq̄ vt itelligat qđ dico. Et.n. scōs stat⁹ q ichoatus est a ioāne baptista ⁊ significat⁹ in ipso: sicut tertius quē vt iā ex scōi fine colligim⁹ ichoare oportebat a tēporib⁹ illis:significat⁹ est i helya:seu ēt qđ mai⁹ est:in xpo iesu:q̄uis in populo spiritali q ptinet ad tertiū statū aliqd pcedere oportuerit quo in pplo scōi stat⁹ mystice aliqd pari mō pcesserit:quoꝝ alterꝝ significatū ē in matre ꝑcursoris dñi:alterꝝ i mre ipsi⁹ dñi: quem piuit ioānes:q; ⁊ mr̄ ioānis ipm ioānē:⁊ mater dñi:ipm dñm nascēdo in hoc mundo ꝓcessit:Designat aūt mr̄ ioānis ꝓmitiuā ecclesiā:cui⁹ filu⁹ ē in fide:populus q vocat gētilis:q; iure illi⁹ ecclesie filij dicti sumus:q̄ nos p euāgeliuz suū genuit in xpo iesu:sicut ⁊ qbusdā qui crediderāt ad verbū eius p apostolū dicit. In xpo iesu per euāgeliū meū:ego vos genui. Et q; dignitas primitiue ecclesie cui petrus a principio ꝓfuisse describit cū eodez btō petro ⁊ collega eius paulo rome trāslata ē: vt ibi mater oīum diceret ⁊ esset: designat nihilomin⁹ helysabeth sanctā ipsaz latinoꝝ ecclesiā:q̄ rome fundata est:⁊ quasi illuc ab hierosolimis cū eodem petro trāslata est. Qō si i scā illa anu helysabeth ꝓmitiua:sue ꝓncipalis designat ecclesia:qd aliud in ioāne baptista accipiēdū dicim⁹:q̄ ppz fidelē:quē i sacro vtero suo mr̄ ipsa gestat

1.cor.4

ecclesia? Que:vz:ecclesia vsq; in pñtē diē cruciat parturiens:quousq; sub vltimo draconis crimine eundē electū populum pariat ⁊ emittat ad celū:occurrēte pariter in virū

Exo.4 pfectū in mēsurā etatis plenitudinis xpi. Sed hȝ qñ? Qñ populus ille incredulus quē sacerdos significat zacharias: de quo aliqñ in electis palmitibus mulier hec scā ꝓcepit:recepturus est officiū lingue qđ tā

Lu.1. dudū amisit:bñdicturus oipotēte dñm:⁊ pleno ore dicturus. Bñdictus dñs deus israel q; visitauit ⁊ fecit redēptionē plebis sue. Deōz hoc helysabeth q̄nq; mensibus ꝓcessit maria:sexto aūt mēse virgo ipsa cōcepit. Et hoc qdē helysabeth:q̄ lz in senecture sua:sex tñ mēsiū spatio virginis ꝓceptionem ꝓcessit. Queris aūt qd significet virgo q̄ hāc ꝓcipiēdo ⁊ pariēdo secuta ē? Significat ecclesiā q̄ nescit viz:q̄ regescit i silētio heremi: vbi nō sūt studia literarū nō doctoꝝ ecclesiastice istitutiōis:lz simplicitas vite:sed honestas:lz sobrietas:lz charitas ō coꝛde puro ⁊ fide nō ficta. Qui: vz ecclesie:tā castē:tā sobrie:tā spiritali:nulla vnq̄z dispēsatio facta ē:aut fieri licuit:aut licebit:vt in ea vir vxorē habeat:⁊ vxor virū:qō in ecclesia clericoꝝ:quā designat helysabeth:frequēter tolleratū ⁊ dispēsatum est:⁊ in ecclesia grecoꝝ:q̄si lege publica cōstitutū:lz vt mēte ⁊ coꝛpe seruiat deo:voto se castitatis ac sobrietatis astrinxit. Et hec qdem parua fuit a ꝓncipio ⁊ vsq; ad q̄dā plenitudinē tēpoꝝ i sterilitate pmā sit:q; pauci admodū fuerūt respectu eoꝝ q aliter viuūt:q ad gremiū ipsius dñi:ei dē seruituti cōsurgerēt:⁊ si multos in ficto habitu habuerit extrīsecus zelatores. Ubi aūt aduenit sextus mēsis:sext⁹. s. tps ecclesie in quo sextū oportebat apiri signaculū: visitauit deus oipotēs virginē q quōdam visitauerat anū:nimirū q; ecclesia illa quā designat helysabeth a sctā Sarra: sumpsit originē:cui cōceptus in senectute

Ba.8. suit:hoc est in diebus ipsius helysabeth:finis vero in rege illo nequissimo: de quo scriptū est in Daniele ꝓpheta. Qō supra q̄z credi pōt vniuersa vastabit. Nō aūt in ecclesia fideliū:q̄ in electis palmitibus trā sit quotidie ex hoc mūdo deficiet i rege illo:sed cōsumat qđ designatum est in helysabeth:⁊ manebit vsq; in finē qđ designatū est in maria. Sicdē qđ designat helysabeth:semp in labore ⁊ sollicitudine fuit ⁊ erit vsq; ad tps illius regis q abundātius supra ceteros ipios: opabit opa pris sui. Uerūtū vbi abūdabit labor superabūdabit ⁊ otiū. Trāsibūt.n. dies laboriose marthe: ⁊ supueniet tps btūm otiose marie. Sed ⁊ anus illa helysabeth ꝓsumata deficiet ⁊ cōfortabit sacra virgo in dño deo suo:gestās secū in sacro vtero qđ cōcepit de spū scō. Igit ecclesia cōtēplatiuz designata in matre dñi maria ab ipsa gloriosa virgine i choata est. Unde ⁊ nonulli monachoꝝ in oibus cenobijs suis eius sacrū vocabulū generalr assūpsisse noscunt:vt se ad illā ecclesiā ptinere demōstrēt:quā ipsa mater dñi sacra virgo designat. Sicut aūt synagoga illa carnalis q̄ designat in agar:duo diuersa tpa habuisse dignoscit:tēpus. s. sterilitatis:⁊ tēpus in quo pepit filios:vnū: vz:ante legem:alterū sub lege:⁊ sicut quā ibi quidē Sarra:hic aūt designat helysabeth:vnum qdem tēpus habuit sub lege:alterū sub gratia:vsq;:vz:ad dies istos in quibus tertius status seculi ichoari vel potius clarere oportet: ita ecclesia spiritualis que designata est in maria tempus sterilitatis sue:ab ipsius glorioſe virginis ortu vsq; ad presens habuisse notatur tēpus secunditatis a diebus istis vsq; ad cōsumationem seculi. Inchoauit itaq; synagoga ab initio originalis seculi concepit a diebus agar que ⁊ significat illam parturiuit in diebus anthiochi. Inchoauit ecclesia quam primo quidem Sarra nouissime designat helysabeth a diebus ipsius Sarre:concepit a diebus helysabeth paritura ⁊ ipsa in proximo sub pressura illius regis:qui sepe in hoc ope scriptus est Ecclesia vō spiritalis quā designat maria: ichoauit a dieb⁹ ipsius:ꝓceptura in ꝓxio: si adhuc nō ꝓcepit:paritura in dieb⁹ gog: cū iā oino iminebit ꝓsumatio seculi:vt āt

hec ipsa que dicta sunt: clarius itueri possimus iterum atq; iterum cõsiderandum est: pfatum marie mysterium quo dictum est illi ab angelo annũtiante sibi filium nasciturum. Et ecce helysabeth cognata tua & ipsa cõcepit filiuz in senectute sua: & hic mensis est sextus illi que vocatur sterilis: q; nõ erit impossibile apud deum omne verbũ. Designat etiam vt iam diximus: in sexto mense sextum tempus ecclesie: in quo oportebat concipere spũalem ecclesiã haud dubiuz q; novum quẽdam spũalez intellectum: sive etiam promissionis filios & prolem preceteris spũalẽ: hoc est ipm ordinem quem designat iesus. Qui: vz: ordo pre multis alijs qui precesserunt eum: amabilis & preclarus infra limitem quidẽ secundi status initiandus est: hoc est in tẽpore sexto: si tamen vsq; adhuc non est in aliquibus initiatus quod tñ mihi adhuc non constat: q; initia semper obscura & cõtemptibilia sunt: multiplicandus vero & dilatãdus in tertio illo statu seculi: qui in tempore nouissimo futurus est. A sexto nempe mense conceptionis helysabeth: usq; ad finem noni mensis: in quo & pepe rit puerum: hoc est: a primo mense conceptionis marie usq; ad finem tertij: ita totum illud tẽporis spatium: cõmune fuit vtriq; pregnãti vt tũ venter vetule ab eo q; iam diu portauerat onere: cõpletis eisdem mensibus detumesceret: & venter noue matris partui consecratus diuino magis ac magis effectus grauidus tumore ipũs sancti repleret. Tũ & mater ipsa btã non absq; magni causa mysterij: in omni spatio illorum dierũ apud helysabeth mãsisse describitur vt discat spãlis ecclesia. ecclesie generali deserre: quousq; cõpleatur tẽpus parturitionis ipsius. Et hec quidẽ de cõceptione matrum. Ut autem relicta xpi infantia ad pfectionẽ feramur missus est ioãnes baptista ante faciez christi baptizare in aqua in remissionem petõrũ & predicare aduentũ fortioris se baptizantis in spũ: sicut post resurrectionẽ suam dñs discipulis suis locutus est dicens. Joãnes q dẽ baptizauit aqua: vos aũt baptizabimini spũ sctõ nõ post multos hos dies. Insu per & ioanis zona: vt iam in hoc ope supa scripsimus: pellicea fuit: aurea xpi: & illa circa lũbos: hec ad mamillas habita memorat. Erat & ioanes vestitus pilis cameli: xpus aũt indutus podere visus est: aut certe sicut alibi legitur: vestimẽtis albis. Comedebat ioãnes locustas & mel silvestre: xps post resurrectionẽ suam: piscẽ & fauum mellis. Unde & satis congrue aut Marcus euãgelista: imo per eũ spũs sanctus. Initium euãgelij iesu xpi filij dei sicut scriptuz est i Esaia ppheta. Ecce mitto angelum meũ qui preparabit viam ante faciẽ tuam: q; ioanes qdem viam ppparat: xps venit: Joannes inchoat: xps supplet: ioanes in deserto: xps in ciuitatibus predicat. Nõ igit adhuc referenduz est testimonium marci dicentis. Sicut scriptũ est in Esaia ppheta qõ subsequenter adiũxit. Ecce mitto angelũ meuz sed ad opus quod inchoatũ est a ioãne. Cuius quidez initiũ opis tetigit Malachias ppheta q interpositus est: vt in ore duorum testium stet omne verbuz: qui tñ ideo noiatus nõ est: q; nõ ita est principiũ euãgelij sicut ait malachias: sed sicut testatus est Esaias. Ille.n. (hoc est) malachias: imo dñs: per euz dixit: tñ modo verũtamen angelũ & viaz domino paraturũ: in hoc quod ait. Ecce mitto angelum meũ qui preparabit viam ante faciem tuam. Esaias aũt pretermisso ordine missionis: ad initium se transtulit euãgelij dicens. Vox clamãtis in deserto parate viam dñi: rectas facite semitas dei nostri. Predixit.n. malachias mittenduz esse angelum ante faciem xpi. Esaias ac si presentẽ pdicãtẽ demõstrat: quatenus horũ vnũ ptinet ad natiuitatẽ ipsius: iuxta qõ ioannes dicit: fuit hõ missus a deo cui nomẽ erat ioãnes. Alterũ ad exordiũ euãgelij: de quo dicit Lucas: anno qntodecimo impij tyberij cesaris procurãte pontio pilato iudeã: tetrarcha aũt galilee herode Philippo aũt fratre eius tetrarcha ituree & traconitidis regionis: & lisania abiline

Act.1.

mar.1.

Esa.40

Lu.24

mar.1.

Esa.40

Jo.1.

Lu.3.

tetrarcha sub principibus sacerdotũ Anna & chayphe factũ est verbum dñi super ioãnem zacharie filium in deserto. Ubi & mox subditur. Et venit in omnem regionem iordanis predicans baptisma penitẽtie in remissionem petõruz: sicut scriptũ est in libro sermonum Esaie ppete. Vox clamãtis in deserto parate viã dñi: rectas facite semitas eius. Ecce hoc fuit initium euãgelij iesu xpi: sicut dicit Esaias ppheta. Fuit.n. initium in ioanne: consumatio in xpo: initiuz in carne: cõsumatio in spũ. Sane idem ioannes quinq; mensibus nascendo precessit natalitia xpi: cum vtiq; sexto mense a natiuitate Joannis: natus sit ipse xps: nimirum q; sexto ecclesie tempore nasciturus erat ille o: do qui significat in ipso & sicut alibi scripsimus in ioseph: in Samuele: in Salomõe: in ioãne cuius est liber iste: & alijs viris sanctis: quorum nomina sunt in libro vite. Qui quidem a sexto (vt iã dixi) tẽpore secũdi status: acceperus est initium suum: sed in tempore magis tertij cõsecuturus augmentũ. Magna sunt nimis hec mysteria: & diligenti scrutatione pensanda. Et quamuis superius discussa sint: nõ debet tũ videri onerosuz: si pro loco & causa imitamur apostolũ dicentẽ. Eadẽ vobis, scribere mihi q; dẽ nõ pigruz: vobis aũt necessariũ. Certe ioannes baptista preiuit dñm nascẽdo: piuit pdicãdo & baptizãdo: sed tñ q; taz dispar fuit vtriusq; non dico natiuitas: verum etiaz pdicatio & baptisma: magni erat causa mysterij consumandi haud dubium: in duobus statibus mundi. Unde scire q; ita sit? Lege euãgelia & actus apostolorum nota dissonantiam litere que occidit: & ppendes necessarium intellectum. Certe t.n. sancti apostoli baptizati erant in xpo & in aque sacramento iam acceperant spirituz sanctum: iam illis veritas ipsa testimoniũ perhibuerat dicens. Vos loti estis: iam in die pasche donum spiritus sancti acceperant: quando ab eis Christus assumptus est: & tamen die eodem quo ascendit in celum audierunt dominum promittentem

Esa.40

Phil.3

Act.1.

Act.15.

Jo.3. Act.1.

Jo.16.

sibi donum spiritus: ac dicentem. Joannes quidem baptizauit aqua: vos autem baptizabimini spiritu sancto: non post multos hos dies. Dictum est hoc: in quaz in die illo quo dominus ascendit in celũ ac si non essent & ipsi baptizati in aqua: ac si iam spiritum sanctum nõ accepissent: aut quasi solis illis negata esset gratia: qui ioanni obedientes fuerunt: cum & antea taz multos gratia saluos esse factos sciamus: viros vtiq; magnos & iclitos: patriarchas & prophetas: per quos & idem spiritus locutus est: & multos alios: qui omnes a paterne preuaricationis delicto nõ baptismi sacramentum: sed magis occulta gratia saluos fecit: sicut & petri voce i actibus apostolorum dicitur. Quid tẽptatis deum imponere iuguz super ceruicem discipulorũ: quod neq; patres nostri, neq; nos portare potuimus: sed per gratiam dñi Jesu credimus saluari quemadmodum & illi? Sed ad hoc quid dicemus? An ad spiritũ recozendum est vbi deficit litera? ita est. Nã si veritatem querimus: inuenimus modis omnibus inanescere literaz: quia & in veteri testamento per ocultam gratiam baptizati sunt quidam spiritu sancto: & in quo baptismus aque manet usq; adhuc dicente dño. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spũ sancto: non põt introire in regnum dei. Quomodo itaq; ipse dicit. Joannes quidem baptizauit aqua: vos autez baptizabimini spũ sancto cũ aque adhuc baptismus necessarius sit: nisi q; id quod ioannes significat in statu scdo agendum erat per xpm: & id quod designat dñs consumandum erat in statu tertio per spiritũ sanctũ: vt compleretur illud qõ ipse ait. Multa habeo vbis dicere: sed nõ potestis portare modo. Cũ autem venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oẽz veritatẽ. Denicq; & zacharias pater ioannis patres primi status designat: sicut ioãnes electos filios ptinentes ad tẽpus ecclesiasticũ qõ est ppie scdi status: & sicut hõ xps iesus illos spiritales viros quos gratia spũs scifacit spernere mundũ: & ea penitus q; sunt

mundi ptinẽtes ad tertiũ statuz seculi:in
quo z cõpleta plenitudine gentium; ois
Ro.xi. israel saluus fiet. Nec illud moueat quod
multoꝝ tenet opinio:post conuersionem
israel:tẽpus superesse breuissimum:cui tñ
psefigere modũ:aut terminũ: nullus scri
ptoꝝ ausus est:pp occultissimas z ambi
guas mysterioꝝ voces:q̃ sẽ nõ semp ex to
to indagari pmittũr:pser tim cuz iã mille
1.Jo.2 z eo amplius euoluti sint anni:ante quos
auditũ est dixisse ioãnez: filioli nouissima
hora est:z sicut audistis:q; antixps venit:
nũc autez ante xpi multi facti sunt:vnde
scimus q; nouissima hora est. Quis enim
tũc tpis ista legeret:z nõ iã tũc instare cre
deret tempora antixpi? Attamen vir deo
plenus falli nõ potuit:nec vt aliq somni
ant:ad terroꝛẽ hoc mẽdaciter dixit:sed q;
petrus significat electos sẽdi status: Joan
nes electos tertij:in eo.s.qõ ait dñs petro.
Jo.2. Sequere me:de ioãne vero. Sic eũ volo
manere donec veniã:qd ad te. Loquit hic
in psona illius ordinis:quez ecclesia signi
ficat philadelphie:z dicit q; nos dicturos
intellexit:imo vt suos alũpnos eodocuit
dicẽs:filioli nouissima hora est. Nec autez
hora nouissima quasi duodecima est:q;vn
decima illa fuit in qua gẽtes ad fidẽ voca
te sunt. Siue itaq; spatiuz huius hore no
uissime:maius sit:q̃z hoies putãt:siue nõ:
nihilominus tñ status ipse habebit in re
liquijs iudeoꝝ z gentiũ q̃ huc vsq; in ce
citate relicte sunt portionẽ suã:q; z si spa
tiũ illius tẽporis breue erit:gratiarum tñ
munere:copiosius ceteris:vt multoꝝ an
noꝝ segetes cõgregẽt in vno. Erit.n. ge
neratio illa potẽs in ope z sermone:vrpo
te quã vnctio dei docebit de oibus sicut il
Jo.2. lis in spũ idez ioannes dicit. Vos vnctio
nẽ accepistis a sctõ z nostis oia. Et paulo
post. Nõ necesse habetis:vt aliqs doceat
vos:sed sicut vnctio eius docet vos de oi
bus. Certe qbus hoc ad literaz dicere vi
debatur:multa sicut hoies:nesciebãt:teste
Cor.13. coapostolo eius paulo:q in psona hoium
status ipsius cuius z ipse:sicut z Petrus
minister erat:loqtur dicens. Nunc ex par
te cognoscimus z ex parte ꝓphetamus:
cũ aũt venerit quod pfectum est:euacua/
bit quod ex parte est. Non igitur ad illos
referendũ est verbum hoc:cui misse lite/
re videbantur:sed ad illum magis ordinẽ
cui ipse simul z illi significandi mysteriuz
exhibebant:pro eo.s.q; petro apostolo pas
sioni addicto vt sequeretur dominum:so/
lus ex cõdiscipulis:ioannes iste relictus
est:ad designandum:vz:illum ordinẽ quẽ
angelus iste philadelphie in hoc loco de/
signat cui z dicitur.

T.10 ¶Hec dicit sanctus & uerus q̃ habet clauem dauid qui aperit & nemo claudit:clauit & nemo aperit.

¶Ecce qbus dictũ est a ioãne. Vos vn/
1.Jo.2. ctionẽ hẽtis a sctõ:z nostis oia z nõ necesse
hẽtis vt ali⁹ doceat vos: sz sicut vnctio
ei⁹ docet vos de oib⁹. Et ne forte cogamur
dicere q̃ sit ista clauis dauid:notũ sit oib⁹:
qbus vel p modice scire z degustare:datũ
est:ipsaz eẽ archanã z liberã iubilationem
psalmoꝝ q̃ ꝓprie ptinet ad spũm sctũm:si
cut studiũ lectiõis ad verbũ:z opus ma/
nuũ ad pfez nimiz:q; qõ factũ est:factuz
eẽ dr̃ a deo pfe:z oẽ qõ factũ est:factũ esse
ꝓverbũ ei⁹:crebra sunt testimonia scriptu
raꝝ:e qbus est illud apli. Ab ipso z p ipz:
Ro.11 z si qõ simile. Nã z illud qõ adiũctũ ẽ. Et
in ipo:ptinere ad spũm sctũz:nõ ẽ dubiũ:
qm̃ sicut a pre oia sũt:z p filiũ oia:ita z in
spũ sctõ:q ẽ charitas dei:psumãda sũt vni
uersa:q; oia q̃ voluit dñs fecit:z vtiq; vo
lũtas ei⁹ charitas ẽ:qm̃ ãt dilexit bona q̃
fecit:z ꝓ eis q̃ dilexit:fecit illa q̃ nõ erant
ꝓpse diligẽda:nõ in quo nãe sũt:sz in quo
Jo.12 a veritatis tramite abutentes arbitrio di/
scesserũt. Ceteꝝ q; hoc nomẽ:oẽ;qõ ẽ vse
plerunq; non totũ tenet qõ sonare vr̃:vt
est illud. Ego si exaltatus fuero a terra:
oia trahã ad me ipz. Et p eũ cõplacuit re
Ro.11 cõciliari oia i ipso. Vr̃ q; hic de solis ele/
ctis rebus dictũ sit. Ab ipso:z per ipsum:
z in ipo sunt omnia:nec frustra:cum ꝑter
illa q̃ beata sunt aut beãda:ꝓ nihilo repu

tanda sint vniuersa. Cum certum sit com
municare deuz sapientiam suam rebus ele
ctis:z in donis spiritus sancti:totius per
fectionis z gratie consumationem largi/
ri: patet causa cur dictum sit. Ab ipso: z
ꝓ ipsum z in ipso sunt oia:nimiz q; ver
ps.52. bo dñi celi firmati sunt:z spũ oris eius ois
virtus eoꝝ. Loquutus est eni oliz deus pa
tribus in ꝓphis:nouissime diebus istis lo
quutus est nobis in filio:quem ꝓsti
Hebr.1. tuit heredẽ vniuersoꝝ:ꝓ quez fecit z secu
la. Sz z filius pari mõ:loquutuꝝ se ꝓmisit
electis suis in spũ sctõ:dicẽs iter cetera hijs
Jo.14. q̃ ab initio secũ fuerãt. Hec loquutus sum
vobis apud vos manẽs:paraclitus aũt spi
ritus sctus:quẽ mittet pr̃ in noie meo: ille
vos docebit oia:z suggeret vobis oia que/
cũq; dixero vobis. Et itez. Multa habeo
Jo.16. vobis dicere:sz nõ potestis portare mõ:cũ
aũt venerit ille spũs veritatis:docebit vos
oẽm veritatẽ. Ubi aũt ois veritas ad noti
tiã venit:ibi pfecto ꝓsumatio est. Tz ergo
tria ista: tribus pariter sint cõia: videl tñ
ꝑm aliq̃d:opus ptinere ad pẽm:lectio ad
filiũ:tubilatio ad spũz sctũz:q; z timoꝝ dei:
verã sibi exigit seruitutẽ:z xpi magisteriũ
subiectionẽ doctrine:z gaudiũ spũs sancti:
tubilationis tripudiũ. Deniq; sapiam q̃re
re:z ille põt q penaliꝝ timet: psallere aũt z
laudare neq;:nisi ille q̃ diligit. Psallit aũt
plerũq; z q̃ nõ diligit:sz sibi: nõ deo. Et si
coactus facit:nec sibi:nec deo:qnimo si ex
corde nõ ꝓcedit:nec psallit: q; nõ letaꝝ in
dño:sz letari videt. Quicũq; igit tristaꝝ tri
stitia mala:hoc est ea tristitia que nõ est ꝑz
deũ:ozet iuxta vocẽ iacobi:tequanimiter z
Jac.1. psallat:z q̃rit sapiẽtiã amet deũ:postulet
in fide:z dabit ei sufficiẽter: sicut ipsemet
dicit. Siqs vr̃m idiget sapiẽtia:postulet a
deo:q dat oibus affluẽter z nõ iproperat.
Uñ z psalmista cuius est ista clauis:volẽs
ostẽdere psectionẽ doctrine obtineri posse
ps.70. ꝑ psalmodiã:ꝓfitet z dicit. Ego aũt semp
spabo z adjiciã sup oẽz laudẽ tuã:os meũ
annũciabit iustitiã tuam:tota die salutare
tuũ. Et q̃si q̃reret de fructu quẽ exinde cõ
sequutus erat:adiecit z ait. Qm̃ non co/
gnoui litteraturam:introibo in potentias
dñi:dñe memorabor iustitie tue soli⁹. De⁹
docuisti me a iuuẽtute mea:z vsq; nũc ꝓ/
nũciabo mirabilia tua. Idẽ aũt hãc virtu
tẽ:assiduã iubilationẽ psalmoꝝ. Beatus
quoq; papa Gregorius:testat dicẽs. Uoꝝ Greg.
psalmodie cũ p itẽrationẽ cordis agit:p hãc
oipotẽti deo ad coꝝ iter parat:vt itẽte mẽ
ti:vel ꝓphie mysteria:vel cõpunctionis gra
tia infundat. Ipsa est igit clauis Dauid:
ipsa ꝓpheteꝝ aptio:intẽta.s.z deuota:assi
duaq; iubilatio psalmodie absq; vanitatis
vlcere:dei cã plata:ꝓ quã iter parat dño:
vt descẽdat ad coꝝ z incẽdẽs illud gr̃a sua:
et secreta dei intelligere faciat. Testis est su
3.reg.3. ꝓ hoc Helyseus ꝓpheta:q cũ qd sciscitãti
regi:rñdere nesciret:psallere coꝝ dño ce/
pit:vt per hoc q̃ ipse vnus semel faceret:
multi exẽplo eius adiscerẽt qd esset quot/
tidie faciẽdũ. Scriptũ qppe est in eodẽ li/
bro. Sacrificiũ laudis honorificabit me:z
illic iter quo ostẽdã illi salutare dei. Et re/ ps.49.
cte clauis ista quã hz xps:Dauid q̃ vnct⁹
dñi fuit:primo ꝓcessa est:q; nisi tñ ipartia
tur alicui vnctiõis diuine:vt eũ faciat dñi
laudatorẽ:manere qdẽ cũ illo tpaliꝝ põt:sz
eternaliꝝ manere nõ põt:q; q̃ manet (igit)
in charitate:in deo manet:z deus i eo: ab
1.ioã.4 eo aũt q nõ manet in charitate recedit ve
ritas:sicut a supbo Saul:z manet cũ ira z
accidia mẽtis:que nõ absurde forsan dicta
est. Spũs dei malus:ille inq; spũs q agita
bat Saul: Recessit nãq; a Saul spũs dñi: 1.re.16.
z directus est in Dauid: ipsum aũt Saul
agitare cepit spũs dei malus: quẽ plerũq;
Dauid psallẽdo manu sua:nõ sine miracu
lo ambigebat. Hoc est eni illũ qõ cuius su
pra fecimus mẽtionẽ. Tristaꝝ qs in vobis: Jaco.5
ozet equo aio z psallat. Intãtũ eni laudabi
lis est virtus psalmodie:imo eius q̃ aduo
caꝝ ꝑ illã:vt nõ solũ cũ qui sanus esse suet
in gaudio:verũetiam ꝓsolidet:z sanet euz
qui ꝓtritus est corde:z dato illi cordis sola
mine:a mentis amaritudine medeat. Un
de z in quodã loco ipsemet psalmista dice
ps.29. bat. Conuertisti planctum meum in gau/
dium mihi:conscidisti saccum meũ z cir/

cundediſti me letitia: vt cantez tibi gloria mea: z nō compungar: dñe deus meus in eternum ꝓfitebor tibi. Q̄r vero præſcitum erat z præordinatum a deo: vt hoc bonuz in humano genere: vnctio ipſa ſpiritalis p ficeret: nō incongrue illi viro hoc munus gratie datum eſt: qui vnctione materiali: præuētus eſt in benedictione dulcedinis ne nō eſſe: qđ falſum eſt: opus ex gratia: ſz gratia ex opere videretur. Non enim propterea venit vnctio: q̄r laus iuſti precedit: ſed ſegtur vnctionem laus: z ſeruatur per ipſam: ne pp malum ſupbie ab ingrato recedat. Sed adhuc ſubtilius rimari debemus: quare p̄uilegium clauis huius: magis regi Dauid q̄ cuilibet alij datum ſit? In tribus ꝓprietatibus diſtinctuz fore oēs ꝑs hebreoꝝ: ab Abraaz. i. patriarcha: vſq̄ ad trāſmigrationez babylonis ex hijs que tradita ſunt nobis: in ſcripturis ſanctis manifeſte colligit. Primuz ſigdem precellit in patriarchis. Scōm ſequutum eſt in iudicibus. Tertium ſubſequutum in regibus. Lz aūt ſancti patriarche: lz viri venerabiles iudices: z ſi non oēs: ſolis tñ regibus vnctio myſtica collata eſt. Et quidez Sauli primo: ſed q̄r nō ꝑmanſit in gratia ſibi data: obediendo voci dñi: directus eſt ſpiritus in Dauid. Siue ergo q̄r ſpiritus dñi directus eſt in Dauid. Siue q̄r reges iude ſignificant in hoc myſterio prelatos tertij ſtatus: pro q̄bus dr in Daniele. Regnum qđ eſt ſubter oē celum dabit populo ſanctoꝝ altiſſimi: ſicut iudices, prelatos ſcđi: patriarche: prelatos primi. Quis nō videat q̄z ꝓuenienter datum ſit primo regum Iuda z Hieruſalem cōponere pſalterium decem cordaꝝ: z libruz pſalmoꝝ qui ꝓprie ptinet ad ſpiritum ſanctum loquentem verba ſpiritalia z pſallētem in eo? In primo figdem ſeculi ſtatu: ſtudium fuit patribus enarrare magna opa dñi: inchoata ab origine mundi. In ſcđo: ſtudium fuit filijs: querere ſapiētiam myſticaꝝ rerꝝ: z myſteria occulta generationibus ſeculoꝝ. Q̄r vero in vtroq̄ teſtō feciſſe deus oia in ſapiētia dicerunt: qđ reſtat ammodo: niſi vt pſallamus z iubilemus ei: laudātes eū: cuius opa magna ſunt: cuius ſapiētia multiplex z miſericordia multa? Quaſi enim pater venit ad nos: dum per ea que facta ſunt: ipſuz eſſe credimus auctorē rerꝝ: creatorem vtriq̄ celi z terre: viſibilium oiuz z inuiſibilium: celeſtium: terreſtriuz: z inferноꝝ. Cuius z agnoſcētes potētiam: timore ꝓcutimur vehemēti: pcipientes z attēdētes illud qđ in pſalmo audiuimus. Venite z videte opa dei: terribilis in cōſilijs ſup filios hoium. Quaſi vero z filius venit ad nos: dum doctrinam ſermonū eius qui patris eſt ſapiētia: veneramur. Sed z ſpiritus ſanctus ad corda noſtra venire z requieſcere dr: cum dulcedo amoris eius q̄z ſuauis ſit deguſtamus: ita vt pſallere magis libeat: q̄z a dei laude tacere. Qui enim nunq̄z deeſſe pōt: cum vbiq̄ ſit: nullo modo gdam per maieſtatis preſentiam ab aligbus elōgat. Sed tñ a nobis recedere dr: cuz nos pro merito iniqtatis nre ab eius noticia elōgamur. Cuz enim induramus corda noſtra: ne timeamus patrem: tunc a nobis pater elongari dr: q̄r nobis p inhabitātem gratiam appropinquās non eſt. Cum vero obtundit ſenſus noſter: vt hebetatus nequeat intelligere deum: z videre mētis oculis ſapiētiaz dei: hoc eſt: veram illaz lucem que illuminat oēm hoiez veniētez in hunc mūdum. Tunc vnigenitus dei filius a nobis elongari z diſcedere dr: nō q̄r nō eſt in nobis p diuinitatis preſentiam: ſed q̄r nō eſt nobiſcum p inhabitātem gratiam. Sed z qñ obcecatur aius: ne diligere queat: tunc pfecto ſpiritus ſanctus qui eſt charitas dei: dr recedere a quo cūq̄: nō q̄r non eſt ibi p diuinitatis preſentiam: ſz q̄r lōge eſt ab eo p inhabitātez gratiam. Tria igit ſunt q̄bus nobis deus trinus z vnus: appropinquare dr: timor: ſapiētia: charitas: z triq̄ p que manēt in nobis: tria iſta: labor: lectio: z iubilatio. Si enim vis habere timorē: noli eſſe otioſus: q̄r otium penam deſpicit: iudicium neſcit: ignorat gemitum: parui pendit furorem. Qui enim nō experit tales miſerias: ne-

ſcit ſicut expedit cogitare eternas. Opare ergo z expire laborem vt nunq̄z inuenias in die: quātuz vires ſuppetūt: otioſus: excepto cuz: aut legis: aut pſallis: aut oras humiliter deum tuum. Si aūt vis eſſe ſapiēs: ea ſapientia que de celo eſt: quinimo ſi vis vt te non deſerat ſapientia ipſa: vaca humiliter lectioni: z inſiſte meditationi aſſidue: excepto cuz pſallis z oras: qđ eſt magis vacare deo: z pfecte inſiſtere ſapientie. Si autem habere cupis charitatez dei: ante oia z ſup oia dilige pſalmodiam: ita tñ vt nō videaris ab hoibus: nec ad aliud dicas q̄z ad gloriaz dei: ad gratiaꝝ actiones: z laudes pro oibus beneficijs z miſericordijs eius. Beatior eſt ergo qui ſic pſallit: q̄z qui legit: q̄r iſte totuz repit in hoc vno: q̄z uius z illa duo parui pēdenda nō ſint: maxime q̄r per illa puenit ad iſtud. Nō ergo frustra Joānes qui electos tertij ſtatus ſignificat: tā opere predicat charitatem. dicēs eis: qbus ſcribebat: quos z filios nominat. Non neceſſe habetis vt aliqs doceat vos: ſed ſicut vnctio eius docet vos de oibus. Hec eſt illa vnctio ſpiritalis: que baptizatum dñm a Joāne: expulit in deſertum: quinimo illa vnctio: de qua dñs dicit. Vos aūt baptizabimini ſpiritu ſancto nō poſt multos hos dies. Baptizatus eſt enim idem dñs a Joāne in acq̄: cum eſſet incipiens quaſi annoꝝ triginta: in annos vt putaf: quo cepit Joānes predicare z baptizare: anno vz gntodecimo imp̄ij Tiberij ceſaris: vt ipſe poſtea qui ad hoc venerat in ſpiritu: z fortaſſis quinq̄ mēſibus: preiuit eum baptizādo Joānes: ſicut in cōceptione matris z natiuitate ipſius: q̄ ſatis apta ratio approbare videtur. Quinq̄ etenim menſes: q̄bus putaf Joānes xp̄m baptizādo preiſſe: quinq̄ eccleſiaſtica tpa deſignāt: de q̄bus ſupius tractatum eſt: ſicut z quinq̄ mēſes q̄bus ſe occultabat helyſabeth: ante q̄z ꝓcipere dei mater futura. Qđ enim baptizato Jeſu: traditus eſt Joānes: illud pene ſignificat: qđ in exordio huius opis dictum eſt de duabus ſoroꝝibus: infirmatam vz ſore in partu: z tam: qñ data eſt ꝓceptus Racheli: z illud qđ dictū eſt de matre Joānis z matre dñi: ſub ſimili tegumine ſacrāmēti: nimiꝝ q̄r labor predicationis deficit vbi doctor incipit eſſe deus. Unde z per pphetam ſcriptum eſt. Ecce dies veniēt dicit dñs: z feriā domui iſrael z domui iuda: fedus nouum: nō ſm pactum qđ pepigi cum patribus eoꝝ: in die qñ apprehendi manum eoꝝ: vt educerem eos de terra Egypti: pactum q̄s irritum fecerunt z ego dominatus ſum eoꝝ dicit dñs. Sed hoc erit pactum qđ feriaz cuz domo iſrael. Poſt dies illos dicit dñs dabo legem meam in viſceribus eoꝝ: z in cordibus eoꝝ ſcribā eam: z ero eis in deū: z ipſi erunt mihi in populum: z nō docebit vltra vir ꝓximum ſuum: z vir fratrez ſuum dicēs. Cognoſce dñm: oēs enim cognoſcēt me: a minimo eoꝝ vſq̄ ad maximum: ait dñs: q̄r ꝓpitiabor iniqtatibus eorum: z peccata eoꝝ non memorabor amplius. Nec ideo tñ negamus in tertio illo ſtatu futuros eſſe doctores deſignatos in xp̄o: de q̄bus etiam p angeluz Danieli dicitur. Qui ad iuſtitiam erudiunt multos: erunt ſicut ſplēdor firmamēti: z ſicut ſtelle in ꝑpetuas eternitates. Sed q̄r iaz nuda erunt z apta myſteria: nec labor erit doctoribus illis in docēdo: nec pfectis diſcipulis in retinendo: q̄r erunt hoies docibiles dei. Trāſibit itaq̄ labor doctrine z remanebit diligēdi libertas: qđ aptiſſime docet apoſtolus in epiſtola ad corinthios: de littera z ſpiritu: z de ſerotina conuerſione iudeoꝝ: ita dicēs. Uſq̄ in hodiernum diez: cum legit Moyſes: velamen eſt poſitum ſup cor iudeoꝝ: cum aūt fuerint conuerſi ad deum auferet velamē. Et q̄r hoc ipſuz ſeruitutis eſt: manere vz ſub velamine ſublre: nimiꝝ q̄r ſeruus neſcit qđ faciat dominus eius: libertas aūt liberari a velamine: z ſcire oia que audit filius a patre ſuo: docet z ait. Dñs autem ſpiritus eſt: vbi autez ſpiritus dñi: ibi libertas. Ubi z mox ſubdit. Nos vero oēs revelata facie gloriam dñi ſpeculātes in eandē imaginem trāſformamur: a claritate in claritatem: tanq̄z a.

1.re.16

Dañ.7

Joan.1ª

1.ioā.2.

mat.4. Act.1.

Luce.3

Hie.31.

dañ.12

2.cor.3

Ibidem

dñi spiritu. Nota q̃ ait a claritate in claritatez: vt ostẽdatur illud q̃d dñs ait. Multa habeo vobis dicere: sed nõ potestis portare modo: cuz aũt venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oẽm veritatem. Fuit enim claritas icõi status: ꝑm q̃d ait idem Joã.16 apostolus. Videmus nunc per speculum in enigmate: claritas vero tertij: erit iam ꝓpe ꝑm totum: ꝑm plenitudinem veritatis: q̃d est videre facie ad faciem: paruissima valde obsistẽte interpositione velaminis. Hec est illa claritas intelligẽtie: quam sicut alibi scripsimus: designauit christus: qñ post dies sex transfiguratus est coram tribus discipulis: z apparuit facies eius sicut sol. Quare in sexto die? Quia in sexta 1.cor.13 mat.17. aptione signaculi: que spectat ad sextum tps ecclesie: de quo agitur in hoc loco: opz nos videre aligd de claritate ista: quam ꝑ misit apostolus: si tñ non incredulis: sed fidelis iueniamur. In sexto deniq̃ die splẽduit facies xꝑi sicut sol. Lz alius euangelista dicat: ferme post dies octo: pp necessa- Luc.8. riam valde: alterius causaz mysterij. Puto etenim q̃ in tpe sexto: oportebit incipere claritatem istam: que significata est in facie xꝑi: sed tñ in octauo q̃d erit post finez sẽi status: pamplius z ꝑfectius: iudeis z gentibus innotescat. Sexta siqdem ebdomada quadragesime: auferẽt velamen quo tegitur altare a facie populi: vt appropinquante solẽnitate paschali: incipiant speculari facie ad faciem: que prius in caligine z ex parte videbant. In sexto quoq̃ angelo tuba canẽte: descendit angelus habens in manu sua librum aptum. Sed z nunc angelo philadelphie: qui sextus est: dicit in hac prima parte. Hec dicit sanctus verus qui hz clauem Dauid: qui aperit z nemo claudit: claudit z nemo aperit.

Apo.3.11 Scio opera tua. Ecce dedi coram te hostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicam habes uirtutem: & seruasti uerbum meum: & non negasti nomen meum.

Ut autem hoz oium que dicta sunt: summaz teneamus: angelus iste z ecclesia eius: ad tertium ptinet statum: magis q̃z ad sẽm: z nouam quãdam plãtationem designat: sub cuius tpe opz veritatem scripturaz: ac si de caligine noctis splẽdescere z ad lucẽ venire: eo q̃ modica virtus collata sit ei: ad ostẽdenda signa: eo q̃ prope sit ille: qui temptaturus est orbem terre in signis: iz mẽdacibus: z dolo plenis: cui neq̃z versa vice: in signis z prodigijs: respõdendum est: sed in oi verbo q̃d procedit ex ore dei. Dicit ergo. Hec dicit sanctus verus: subaudiẽ: qui pro sua innocentia negt fallere z qui pro sua simplicitate: mẽtiri: aut fraudare nõ põt. Et nihilominus ille hoc dicit: qui hz clauem Dauid: qui venit nunciare gaudium z solẽnitates eternas: nõ lugens z ieiunans: sicut Joannes baptista: qui ieiunauit z planxit: ad designanda tpa passionis: sed manducans z iubilãs z accedẽs ad nuptias: ad prefignãda illa gaudia que in tertio statu seculi reuelanda sunt: eo q̃ vnxit eum deus pater oleo letitie pre ꝑsortibus suis. Unde z vt iam supra meminimus: baptizato eo a ioãne in Jordane flumine: descendit spiritus sanctus corꝑali specie: sicut columba in ipsum: vt id q̃d Dauid in psalmis longe ante predixerat: Joãnes spiritalibus oculis videret esse completum: Deniq̃ cum venisset in nazareth: librum accepit z aperuit: z locum illum legit: audiẽte populo: qui sibi in tam magno mysterio testimonium phibebat. Sic enim scriptum erat in loco ipso. Spiritus dñi sup me: eo q̃d vnxerit me: ad annunciãdum mansuetis misit me: vt mederer ꝓritis corde z predicarem captiuis indulgẽtiam: z clausis aptionem: vt predicarem annum placabilez dño: z diem vltionis deo nostro: vt ꝑsolarer oẽs lugentes: z ponerem fortitudinez lugẽtibus: syon: z darem eis coronam: ꝓ cinere: oleum: gaudij ꝓ luctu: palliũ laudis: ꝓ spiritu meroris. Ecce habes apte

ad quid venerit is qui hz clauem Dauid: vtiq̃z docere z psallere: sanare ꝓritos aiosz z afflictos corde: illuminare hijs qui in tenebris z vmbra mortis sedẽt: ad dirigẽdos pedes nostros in viã pacis. Solus est eniz Luce.1 conceptus sine culpa: z ideo solus dignus psallere z cantare: qui sine culpa venit in mundum: ita vt alij nulli liceat nisi ei quẽ ps.49 iustificat z clarificat ipse. Unde z ꝑ psalmistam dr. Peccatori autez dixit deus: quare tu enarras iustitias meas z assumis testamẽtum meum per os tuum? Si aũt solus xꝑs sine peccato est: ipse inq̃z solus qui hz clauem Dauid: merito de eo solo dictum est. Claudit z nemo apit: apit z nemo claudit: q̃ ipsius est ꝑ iudicium: iudicare corda hoiuz: qui nõ agnoscunt tps visitationis sue: auferẽs ab eis gaudium: z letitiam: vt nõ agnoscãt gloriaz dei: z ipsius est per clemẽtiam dare letitiam penitẽtibus: sanare ꝓritos corde: z alligare ꝓritiones eoruz. Clauis itaq̃z Dauid spiritualis est psalmo- ps.146 dia: data gratis: non oibus: sed illis qui designãtur in Dauid: vt cãtent z psallant in cordibus suis dño: z ꝓfiteantur illi qñ bonus: qñ in seculum misericordia eius. Si ps.117 aũt queris adhuc qualis esse debeat ista tribulatio: vt tãte esse valeat efficacie. Discute primo: q̃d sibi velit lectio scripturaz sanctaz: simulq̃z ꝑpendes: q̃ nihil aut paz ꝑ sit non meditãtibus in illa: multumq̃z ꝓfecerat z ꝑsit meditãtibus: ad scientiam veritatis: ad notitiam archanoz dei: ad percipiẽdam lucem: que xꝑs est: illuminantem oẽm hoiem venientem in hunc mundum. Joan.1. Q̃d cum q̃s recte ꝓspexerit: intelligeret eodem modo: aut nihil: aut paz prodesse psalmodiam hijs qui nõ letanr in deo suo: nec studeant habere portionez cum illis q̃bus dr. Exultate iusti in dño: rectos decet ps.32. collaudatio. Cum vero eodem modo ptineat gaudium ad spiritum sanctum: quo meditatio ad filium: qui patris sapientia est: q̃d restat intelligere in claue Dauid: ni si ipsam letitiaz spiritalem: que eo ipso quo corda accendit hoium: calefacit: afficit z illustrat: complẽs in eis ꝑmissionem illam dñi dicẽtis. Cum aũt venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnez veritatem: Joã.16. Quãuis enim vterq̃z gaudium: vterq̃z sapiẽtia sit: nõ frustra tñ alteri hoc: alteri vero illud ascribit: nimiruz q̃ z filius per seruilem formam quam accepit: z eam quam pro salute mundi sustinuit passionem: iterum docuit sapiẽtie: z spiritus sanctus liber esse volens a forma serui z obꝓbrio crucis: dum nos quoq̃ liberãdos esse mõstrauit: fecit exultare in gaudio: z gloriari in spem glorie filioz dei. Unde apostolus. Ro.5. Si spiritus eius qui suscitauit Jesuz xꝑm Ro.4. a mortuis: habitat in vobis: qui suscitauit Jesum xꝑm a mortuis: viuificabit z mortalia corpora vestra: ꝓp inhabitantem spiritum eius in vobis. Verũtamen z ibi gaudium factum est: sane sapiẽtibus: z hic plena notitia veritatis: q̃z z per illam xꝑi passionem liberati sumus a seruitute peccati: z ꝑ eaz que ostensa est sanctis apostolis spiritus sancti illuminationem: serui facti sumus iustitie. Clauis itaq̃z Dauid: effectus est gratie spiritalis: que aduocat ad se opatorem suum: accendens hoiem ad amandum deum: z illuminãs illum ad sciẽdam oẽm veritatem: q̃z ꝑfecto qui diligit z diligitur: z qui diligitur z diligit amicus est. Qui aũt amicus est introducitur intus vt videat abscondita secretoz: que serui ꝓspicere nõ sinunr. Unde z in canticis dicit Canti.2 sponsa. Introduxit me rex in cellam vinariam: ordinauit in me charitatem. Qz vero in tertio statu seculi: qui iuxta eum modum trine similitudinis qua supra vsi sumus in regionibus: in regibus designat: gratia ista de qua z loquimur: reuelanda est: recte clauis ista: z Dauid esse dicitur z haberi a xꝑo: q̃z sic est eius cui datur: vt tamẽ esse eius nequeat: nisi sibi detur a xꝑo. Sic itaq̃z eius est: cuius est: vt multo amplius eius sit: a quo daf: sicut z cetera dona spiritus. Dimittit autem dñs datuz se hostium apruz coram angelo philadelphie: hoc est illi ordini: qui significat per ipsum: z ita manifeste apruz: q̃ nemo possit claudere illud: ꝑm q̃ z Joseph datum

est in egypto soluere occulta mysteria: t
iterpari sōnia regis: t Danieli i babylōe:
q t ipse eidē ordinē pari mō mystice desi
gnat. Sūt. n. nōnulli q q̄rūt claudē hostiū
istud spnētes ppbiā: t extinguētes spūz:
vt ipsi soli i ppło videant magri: t doctrie
occasiōe: possint iter hoies pncipari. Quo
rū bn typū gerebāt illi legispiti: gb⁹ a dño
Luc. 11 dcm est. Ue vobis legispiti: q tulistis clauē
scie: t ipsi nō itroistis: t eos q introibāt p
hibuistis. Sz t alio mō soliti sunt ipij clau
dē hostiuz scripturaz: qđ magis ille locus
esflagitat. Plerūq; etenim scriptura sacra
apīt fidelibus: nec tm ex toto: sz ex pte: nec
facie adhuc ad faciē: sz q̄si p speculū i enig
mate. Q: vo nō possunt tacē fideles: maxi
me gb⁹ incūbit: ex officio cure pastoralis:
qn loquat vnusq; qđ sentit: accidit ple
rūq; loquēte doctoi: t icidēte i difficillias
qōnes: pistē ptra se pcēz: q resistēs vbis
ei⁹ dyalecticis argumētis: claudit hostiuz
qđ videbat aptū: facies tenebrosuz qđ erat
2. tbi. 2 lucidum: t qđ claz obscuz. Unde t Thy
motheo p apostolum dī. Prophana aūt t
maniloquia de vita. Multum enim profi
ciunt ad impietatem: t sermo eoz vt can
2. tbi. 6 cer serpit. Et in precedenti cpla. Si qs ali
ter docet t nō acqescet sanis sermonibus
dñi nostri Jesu xpi: t ei que bm pietatē est
doctrine: supbus nihil sciens: sed languēs
circa questiōes t pugnas verboz: ex qbus
oriunt inuidie: prentiones: blasphemie: su
spitiones male: pflictationes hoium mēte
corruptoz: subaudik: spnēdus est: ne qñ vi
deak sibi esse sapiēs: si aligs ei respōdeat bz
insipiētiam suā. Nam t sepe p hmōi pesti
lētes hoies: ortū esse scādalū in eccīa xpi:
eccliastice testant hystorie. Sz qd faciebāt
viri sancti qñ hoc accidebat? Currebāt ad
arma sua: vt viri sancti: fide inclyti t robu
sti. Et si nō possumus (aiebāt) supare ser
Bern. monibus: disputemus in signis. Utiq; t
beatus Bernardus abbas clareuallis: qui
vita: miraculis: t scientia singulr in diebus
nris illustrauit eccleſiā: destinat⁹ ptra quos
dā hereticos a summo pōtifice q tūc preerat
ecclie xpi: cū nihil post lōgam moza dispu
tādo pficeret: ad hec arma cucurrisse viri
venerables testari sunt. Mō ergo illis: aut
de illis dicēdum erat: q modicā haberēt
virtutē: q sic in fide fundati erant: vt talia
presumere nō timerēt. Nobis aūt q infirmi
sumus: t talia psumere nō audemus: qq
tpi huius angeli philadelphie vicinioꝛes
sumus: quominus pꝛogatiuā illā fidei pse
quuti sumus: eo nobis vel istud minimū
necessariuz est: vt possimus resistere in die
malo: obuiādo pseudo xpis t pseudo pro
phis signa mēdaciter facientibus: t q̄dā vbi Eph. 6
potētia retinētes oia tela inimici: ignea ex
tinguere. Ut eni memorari nō pigeat: que
me in ope pcordie iāudum recolo expli Liber
casse. Completis q̄draginta diebus: qbus pcordie.
māsit dñs in deserto: tētatus est a Diabo
lo vt faceret signū. Sz ille q exēplū subdi
tis daturus aduenerat: nō ppriam gloriā mat. 4.
quesiturus: hoc tentatoi suo respōdere di
gnat⁹ est: qđ in tpe huius angeli q sextus
est: in numero ceteroꝛ: mēbris suis tētan
dis: a mēbris Diaboli expedire presciuit.
Nō (ingt) in solo pane viuit hō: sz in oi vo mat. 4.
bo qđ pcedit ex ore dei. Testimoniū istd:
de Moyse sumptū est: ex parte qdē ligatū
t ex parte solutū. Dixit eni hoc Moyses: Deut. 8
q̄z tū ad lr̄az de māna qđ populus ille mā
ducauit in deserto nec tm (ait) vt sciret ois
hō: q: i solo pāe: sine i solo māna viuit hō:
sz i oi (ingt) vbo qđ pcedit ex ore dei: nimi
rū q: māna illō corporeū: vbū de quo t lo
gmur designabat: verbū de quo rogamus
dñm in oꝛone dicētes. Panē nr̄m quotti Mat. 6
dianū: da nobis hodie. Sane in principio
egressionis filioꝛ israel de egypto: cibus il
loꝛ: panis fuit: qbus deficiēte pane: māna
diuinus datū est. Designat aūt panis: opus
miraculoꝛ: q i exordio ecclie datus est ad
firmāda corda credētiū: t incredulos pquer
tendos ad fidē: qđ tm postq̄z ecclia radicē
posuit: amouēdū erat a cordib⁹ electoꝛ: nē
pe q: signa nō fidelib⁹: sz infidelib⁹ data sūt:
ac p eo māna celeste: qđ est vbū dei ad vitā
exhibēdā: substituēdū: vt nō esse viderent
de illis qb⁹ a dño dcm est. Nisi signa t pdi Joh. 4.
gia viderit: nō creditis: sz ō qb⁹ idē dño i

Joā. 10 fine dictur⁹ ē. Bti q nō viderūt t crediderūt. Et hoc qdē fideles sciūt: t circa hoc fi
deli agūt: sz nō lōge est ille q t p se t p mē
bra sua vēturꝰ ē tētare fideles: obijciēs illō
qđ capitī fidelīū obiecit dicēs. Si filiꝰ dei
mat. 4. es: dic vt lapides isti pāes fiāt. Tale ē. n. ac
si ei⁹ corpi diceret. Si pplꝰ dei es: oīde mi
racula. Si electi dei estis: facite vt lapides
puertank i panes: hoc ē: exhibete signū: qđ
sit certū t euidēs: vt vā eē appeat fides vīa
bm ea q̄ dicitis aplos quōdā t añcessores
vīos opatos fuisse. Ut. n. taceam⁹ ea q̄ futu
ra sūt t pbāda i dieb⁹ suis: t loq̄mur ō hijs
q̄ sūt pītia: certa i dītia futuroꝛ. Quis ne
sciat tpis hui⁹ hīticos: q patareni vocank:
Secta patarēa quoꝛ nephādissima secta i diuersis ptib⁹
orbis supra modū inualuisse narrat vītatē vi
tā sibi aplīcā vēdicare: nosq; hereticos di
cē t aliēos a fide? Jta. n. vt testant hij q tē
tati sorte ab eis: illoꝛ astutiā euaserūt. So
let opponē eis quos decipe pcupiscūt. Si
vā ē fides istoꝛ q se xpianos eē dicūt: vbi
sūt signa q̄ pdicāt fecisse hacten⁹ pdecesso
res suos? Qđ si facē ipsi nequeūt: qđ dicūt
fecisse pres suos? restat vt quicank: aut fal
sa dicē: aut falsa tenē: q id qđ alios fecisse p
psal. 4. dicāt: ope nō oīdūt. Et hoc qdē illi. Hijs
āt gb⁹ t si modica vt⁹ ē: hostiū tm dak aptū:
nū turpe eē pt: aut ideceꝛ rndē id qđ dñz
suū rndisse sciūt. Mō i solo pāe viuit hō: sz
i oi vbo qđ pcedit ex ore dei? Quid. n. aliō
Colo. 1. rndēdū est filijs tenebraz: t hijs pcipue q
facturi sunt signa t pdigia ad seducēdū: si
fieri possit ēt electos? Mō. n. paruipēdēdi
mueris ē: dari nobis hostiū aptū i tāte tpe
necessitatis: ad agnoscēdū: vt ait aplꝰ: my
steriū qđ fuit absconditū a seculis t genera
tiōib⁹: nec iuidē illis dēmus: quoꝛ signa t
pdigia imitari nēm⁹: q: t si Petro aplo
rū pmo: data est pꝛogatiua fidei ad faciēda
signa i typo eoꝛ q dati sūt i fūdamētis ec
clesie: nō iō tm paruipēdēda ē clauis scie q̄
data ē paulo aplōꝛ nouissimo: haud dubiū
qp i typo eoꝛ q dādi erāt i fine ad supedi
tā ecclīa: nimiꝝ q: t si magni fuerūt illi q
bus datū ē ministrare famelicis abūdātiā pa
nū: nō iō tm spnēdi sūt minimi: qb⁹ pcessū
est pprietate muneris: aquā sitiētib⁹ eroga
re. Nouit. n. ille q p tpuz varietate: dona
distribuēdo partik: qđ illis atq; illis expe
diat: ita vt p tpe extimādū sit: qđ cui pfe
rak: t illud p tpe magis caz: qđ vtile: nō
qđ sublimi⁹ iudicādū. Inde est q angelū
istū modicā hītē vtutē suasse vbū patiētie
ei⁹: de⁹ ipse testak: nec tm eū augmēto vtu
tis remunerare voluit: sz hostij magis ap
tiōe: q: istud mō magis q̄z illud ei p curſu
tpis puenire psciuit. Ecce (ingt) dedi coꝛā
te hostiū aptū qđ nemo pōt claudē: eo q
modicā hēs vtutē: t suasti vbū meū t nō
negasti nomē meū: pp hoc (ingt) dedi coꝛā te hostiū aptū: q: grām p grā dedi tibi.
Ipse eni dat qđ accipiat: ipse accipit iuste:
q clemēter remuneret. Felix cui tātus se
nerator: debitoꝛ est: q dat oibus assuēter t
nō ipꝛopat. Propter qđ t dicit. Desiraz
bonā t pfertā t coagitatā t supefluētē: da
būt i sinū vīz. Ecce q̄z ta benignitas: q̄z ta
Luc. 6. misericordia regis nr̄i. Qui sibi debitoꝛ est:
de dono poꝛi: fact⁹ est cui ipse dēat: is q de
bitoꝛ nulli est: gaudēs t ogaudēs pfectib⁹
puerоꝛ suoꝛ. Pro eo (ingt) q suasti vbū
meū: qđ accepisti a me: t nō negasti nomē
meū istute quā ex pte ōdi tibi: ecce nō ōdi
tibi hostiū aptū: qđ nēo possit claudre: a
mouēs lapidē ab hostio monumēti: vt vi
deas t itelligas vītatē. Mō āt vt mihi vi
dek eo mō accipiēdū ē hostiū in loco isto:
qūo i loco illo vbi dī. Pōe dñe custodiā ori Ps. 140
meo: t hostiū circūstātie labijs meis: i quo
lignū ipz qđ claudit t apit itelr̄: sz accipiē
dū ē noie hostij: foramē ipz q̄z clausū ē lapi
de: hoc ē supficie lr̄e: q̄ grauis t pōderosa
erat nimis: ita vt de loco suo amoueri neq
ret: quousq; vēiret nouꝰ ille iacob: q amo
uit solꝰ lapidē molarē de oꝛe putei ō aditu Ge. 29.
testi pozis: t dedit potū ouib⁹ suis: ō gb⁹ p
esaiā scriptū ē. Egēi t paupes q̄rūt aq̄s t Esa. 41
nō sūt: lingua eoꝛ siti exaruit. Ego dñs ex
audiā eos: scūs isr̄l nō dereliquā eos. Dabo
i supinis mōtib⁹ flumina: t i medio cāpoꝛ
fontes. Igit qđ illic p os putei: hic in eua
gelio p hostiū monumēti: hoc in libro isto
p hostiū aptum accipiēdum est. Si aūt

hostium sonamen ipsum dictuz est:qđ claditur ⁊ apitur:qđ in hoc loco per hostiuz accipiēdum dicimus:nisi aditus spiritalis intellectus: qui quodam pondere littere opiabatur ne intelligi posset:qui tñ apertum esse incipit hōi:cum dñs remouet pōdus illud ab hostio monumenti?Dicit se autem dñs ꝓtulisse hoc angelo philadelphie:hoc est illi ordini:qui significatur in ipso:non qz ⁊ antea datum non fuerit sanctis doctoribus: sed qz non ita solenniter manifeste:quomodo in tempore sexto: qñ omnia signacula erunt aperta. Qui etiam magnum aliquid ꝓmittit:cum dicit.

T.12 ¶Ecce dabo tibi de Synagoga Sathanæ: qui se dicunt iudæos esse: & nō sunt:sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut ueniant & adorent ante pedes tuos:& sciēt quia ego dilexi te.

¶Hec verba ex parte aliqua superius explicata sunt. Sicut in aduētu dñi iudeoz reliquie seruate sunt: vt illuminate gratia xp̄i:gentes infideles ꝓuocarent ad fidem: ⁊ romanum impiuz:(in quo princeps agIonis regnabat) subiycerēt sceptro xp̄i:ita nunc de christiano populo qui vocat gentilis:reliquias benedictionis supesse decebat:p quas synagoga Sathane:que mendaciter se dicit confiteri dño:ex parte magna ꝙuerti incipiat:⁊ cadēs in ꝓspectu eorum:quincatur ⁊ dicat. Vere ipsa est recta fides:quam prædicant ⁊ annunciāt ꝓfessores xp̄i:nec frustra sperauerunt ⁊ seruauerunt tradituz sibi verbum:nec incassiuz sustinuerunt iniurias ꝓ fide ⁊ noie crucifixi. Qđ vero ait. Et sciēt qz ego dilexi te: satis ostēsum est in eo:qy eum diximus significari in Joseph:qui,vtiqz ꝓe cunctis fratribus amabaī a patre:⁊ in Joāne euāgelista:cuius est liber iste: qui ꝓe ceteris apostolis amabatur a xp̄o. Idcirco autem qui ꝓtemplatur plus q̄z qui operaī diligitur:qz iste partem illam elegit:ad quā nos optat dñs peruentre. Ille qua nos cateImpiū.

vult:vt pueniamus ad ociū. Valde enim ꝓsortat nos:⁊ promissione consolidat:sed non minus deterret aliquos:qđ in eodem loco adiunctum est.

T.13 ¶Quia seruasti:inqt: uerbum patientiæ meæ: ego te seruabo ab hora temptationis quæ uentura est in orbem uniuersum:tēptare habitantes in terra.

¶Idcirco (inqt) diligo te:qz tu seruasti verbum patientie mee:⁊ viriliter egisti cōtra vitia carnis ⁊ spiritus:cōtra detractores ⁊ delusores:ꝑtra spiritales neqtias inimici. Utiqz ⁊ religari in solitudine:⁊ tenari cathena xp̄i:nō ferri:simile est illius pene quam sustinuit patienter sanctus iste Joannes:religatus in insula que vocatur pathmos:sm qy ipsemet in supioribus dicit. Ego Joānes frater vester:particeps ⁊ socius in tribulatione:⁊ regno:⁊ patiētia Jesu. Fui in insula que appellatur pathmos:pp verbum dei ⁊ testimonium iesu. Uerūtamen ⁊ alio modo opz angelū istuz seruare verbum patiētie:hoc est ꝓ veritate quam annuntiare tenet:⁊ vtiqz quaz multis non credentibus:sed ꝓtradicentibus eidem veritati:dicente dño. Si mundus vos odit:scitote qz me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis:mundus qđ suum erat diligeret. Qz vero de mundo nō estis:sed ego elegi vos de mūdo: ꝓpterea odit vos mundus. Et paulo post. Nō est seruus maior dño suo:si me p sequuti sunt ⁊ vos persequentur:si sermonem meum seruauerunt ⁊ vestrum seruabunt. Sed hec oia facient vobis pp nomē meum:qz nesciunt eum qui me misit. Sz hec quare? Qz non sibi cōueniunt caro ⁊ spiritus:mundus ⁊ celum:voluptas ⁊ penitētia. Unde ⁊ fratribus suis nōdum credētibus in eum:⁊ suadētibus ire ad diem festum:respōdit dicens. Non pōt mūdus odisse vos:me autem odit:qz ego testimonium perhibeo de illo:qz opera eius mala sunt. Qui ergo vult amari a deo: necesse

Joā.15

Joā.15

est vt

est vt odiaī a mūdo:vt ꝓtēnaī ab hoibus: vt psequutionē patiaī. Propterea (inqt) dixi te:qz seruasti verbū patie mee. Et vt oīa qy dilexeriz te:hoc erit tibi exitiēs ⁊ optabile signū. Ecce i tpe tuo pmittā exire bestias de abysso pariter ⁊ de terra:vt veniāt siī ad pdēdā terrā:⁊ pcōres eius auferēdos ꝺ ea:mūdare. ſ. abyssos nationū:⁊ q̄si torrētes hereticoz tēpestuare de terra:vt faciāt vidictā i semīe neqz:⁊ iudiciū vltiōis in filijs sceleratis. Te aūt assumā in sinu meo: ⁊ collocabo te i loco securo:quēadmodū i archa Noe:vt sueris ab hora tētatiōis:q̄ velit:nolit mūdus:vētura ē i orbē vniuersz tētare hitātes i terra. Te inqz quē mēte ⁊ spū iubilare delectat. (Audiui aūt adhērere deo bonū ē ponē i deo meo spē meā) suabo ab hora ista tētatiōis qualide vt nō icidas i idipm icredulitatis exēplū. Uerūtū hic diligēter ituēri opz:qy qñ iundauit generale diluuiū:qđ hora hāc tētatiōis designat:⁊ tps vltimū regni q̄rti scripti a daniele ꝓpha:qđ destructuz fore dī vniuersā terrā:qñ. ſ. ⁊ magna babylō (q̄ scripta est i hoc libro) pcutiēda ē:solus Noe cū domo eiº suaº est i archa:ad saluādā hūani generis hiditatē:⁊ oīuz aiantiū:q̄ igressa est cū eo i archa:ceteris qbuscūqz alys iundatione dīetis. Si aūt tētatio ista q̄ tā generalis eē dī:vt tētare vīr hitatores terre vētura eē scribaī:hoc ē:q terrena sapiūt:terrenis ihabitāt:⁊ i terrēis letant. Plātātes ⁊ edificātes:nubētes:⁊ nuptui tradētes:⁊ cetera carnis opa exequētes: hic aūt cū ecclīa sua:suaī pmittit ab hora ista tētationis. Quis nō videat ipz eē ordinē quē collibe i archa posite:sacz mysteriū ituēri:sz ⁊ illū q designaī est i discipulo quē diligebat ie/sus:de quo ⁊ dī. Sic eū volo manē donec veniā? Testaī hoc apte iterpretatiº phyladelphie:qđ sonat in eloquio nr̄o. Saluās hiditatē:vt itelligaī illd qđ de eo i Danīele scriptū est. Pplꝰ sciēs dñm deū suū obtinebit ⁊ faciet:⁊ docti in populo docebūt plurimos. Valde aūt ꝓtestat qđ sequitur.

T.14 ¶Ecce uenio tibi cito.

¶Nō ait:sicut angelo sardis. Uenīā tibi

Ecñ.7

Ordo.

Joā.21.

Dañ.11

Joā.7

tāqz sur:p qđ occultū ⁊ iprouisū tētatiōis hui⁹ designaī iudiciū:sz ecce vēio tibi cito. Ad qđ? In fine hui⁹ libri apiī:vbi hoc ipz replicaī:⁊ subdiī. Et merces mea mecū ē: reddēre vnicuiqz ꝑz opa sua. Que aūt merces hui⁹:qz accipe coronā ꝺ mānu dei:⁊ regnare cū xp̄o:in domo pātis sui? Uerūtū phīlaī bº secuz nihil:vsqz vz ad finē pugne:⁊ ꝓfu mationē certamis. Quousqz supbiēdi mā:⁊ spandi plusqz decet amouei:cū subdiī.

T.15 ¶Tene quod habes ut nemo accipiet coronam tuam.

¶Tale ē vbū istū q̄le illū qđ dcm̄ ē ꝓmo āgelo:excepto:qy āgelū illū penitē horaī: istū nō penitē:sz manē ⁊ viriliter agē i ꝓposito. Sic.n. illi angelo dcm̄ ē. Adēor esto vn de exciderīs ⁊ age pniam:⁊ ꝓma opa fac. Sinaūt vēio tibi ⁊ mouebo cādelabz tuū de loco suo. Huic aūt nō sic:sz tene qđ hēs vt nemo accipiat corona tuā. Ubiqz itaqz tior ē:siue nō stare i ꝓposito:siue ad ꝓposi tū redire:qz p illo ⁊ filiº dcm̄ ē. Perdidisti oēs q̄ fornicaī abs te:p isto ⁊ filiis. Qui stat:videat ne cadat:⁊ noli altū sapesz time. Et qy huic ꝑcipue āgelo i pte aliq timēdū sit:tāquo illo q̄z terribili mōstraī exēplo:quo ꝓmissa oīpotētis dei:q̄ scā sūt filijs isrl:alio mō cōpleta sūt:q̄z putauerāt ipsi:vt ⁊ vītas cēt i ꝓmissore:⁊ decepti⁹ su p illos:q nō dederūt fidē ꝓmissis. Egressi nāqz ex egypto cū triūpho ⁊ gloria:paulo post viderūt hostes mortuos i littore bº maris:paulo post ducti ad radicē mōtis vidētes mirabilia magna legē dñi acceptūt:⁊ tū post tot gīiosa ⁊ digna laude q̄ a dño ꝓsequuti sūt:manētes i itinē:reuertebaī cor de:memoratēs ollaz carnū:⁊ eoz q̄ relictā i egypto. Uū scm̄ est:vt post tā clara ⁊ apta ꝓmissa:duobº tm̄ viris exceptis:totº ille ppls q̄ ꝓmissionē accepat ꝓstraº deficeret i deserto:ꝓfirmata ꝓmissiōe ⁊ gīa inocēti ppīo puuloz ꝓpagato ex ipsis. Uerūtm̄ ⁊ si multi corruēt i articulo istoīs nō tm̄ hij q̄ spāīr i isto āgelo designaī:qz neqz Josue: neqz Ioānes defecisse legit:i qbº ordo iste significaī:ꝓtiz cū ei ꝓmissio fcā sit suaī ab

Exo.14

Exo.16

Deut.1

O.Jo.

illd

hora tẽtatiõis:q̃ vẽtura ẽ in orbẽ vniuersũ
tẽtare hitãtes i terra. Nec iõ tũ:nõ ẽ singu
lis timẽdũ de semetipsis:cũ plerũq; videa
Ro.1. ps.30. mus mltitudinẽ dari i reprobũ sẽsuz:i reli
quijs vo dñi ꝓparari.vultũ eoꝝ:ita vt vã sit
z fidelis,pmissio:z tũ absq; vidicte vltiõe:
nõ cũ tráseat par ianiter gliata:hec est illa
qõ quã fecit apls ꝺ iudeis:q̃rẽs qũo vã suã
Ro.3 ꝓmissio ꝺi quã fecit ad pres:cũ ex ea tã ma
ps.77. xia mltitudo excidisse videat dicẽs sic. Nũ
qd illoꝝ icredulitas:fidẽ ꝺi euacuauit? Ab
sit igt. Nic ẽ q; rex Dauid gũficãs deũ suũ
sup bõis q̃ fecerat sibi z domui sue:dicit ele
etã eẽ a dño tribũ iuda ex oib⁹ tribub⁹ isrl:
z de tribu iuda:domũ pris sui:hoc ẽ iesse.
Dozo ꝺ filys pris sui:seqũz dicit electũ:z
ꝺ filijs suis quos ꝺdit sibi dñs. Salomonẽ
sue vt regnaret ꝓ se sup iuda z isrl:sue vt
2.reg.7 edificaret domũ noi dñi ꝺi sui. De quo vz
salomõe:magni alıq̃d adductũ ẽ:qꝺ tũ nõ
de eo:sz ꝺ alto i spũ:accipiẽdũ ẽ vel sit. Sic
n. ait dñs ad dauid. Salomõ filꝰ tuꝰ edifica
bit mihi domũ meã:z altaria mea. Ipz ele
gi mihi i filiũ:z ego ero ei i pẽz:z firmabo
Ro.9. regnũ eiꝰ vsq; i etnũ:si pseuerauerit faciẽs
ꝓcepta mea:z iudicia mea:sicẽ z hodie. Et
hec qdẽ oia cõpleta sũt i xpo:z ꝓpleda ad
huc plenꝰ i corpe suo:z spãlꝰ sup illo ordie
quẽ signat ãgelꝰ phyladelphie:ex q̃ eligẽdꝰ
ẽ cetꝰ iustoꝝ:sicẽ iuda ꝺ isrl:z iesse de domo
iuda:z dauid ꝺ filijs iesse:z salomõ ꝺ filijs
dauid. Qm̃lti sũt (igt) dñs vocati:pauci
zach.13 vo electi. Vñ z exposi aliq̃d de gñali ordie
mõaco:p zacariã ꝺi. Et ꝓuertã manꝰ me
as ad pusilos:z erũt i oi tra dicẽ dñs. Par
tes due i ea dispdenk:z deficiẽt:z tertia pa
reliquet i ea:z educã tertiã ptẽ p ignẽ z vrã
eos sicẽ vrit argẽtũ,pbabo eos sicẽ pbat auz.
Ipe iuocabit nomẽ meũ:z ego exaudiã eũ.
Dicã:pplꝰ meꝰ es:z ipe dicet:dñs deꝰ meꝰ.
Ex qb⁹ oib⁹ aptedat intelligi: p nec alicui⁹ oz
dis icrepatio eiusdẽ icrepati collegij vniuer
sitatẽ ꝓplectit:nec alicui⁹ cõmẽdatio vniuer
sos icludit:sz sz plꝰ z minꝰ:vbiq; pene i hac
Ro.9. vita accipiẽdũ ẽ:vt gñaliter itelligat illꝺ qꝺ p
aplz ꝺi. Nõ.n. oẽs q ex isrl sũt:hij sũt israeli
te:neq; q semẽ sũt abrae:oẽs sũt filij abrae:
sz i isaac vocabit tibi semẽ.i.nõ q filij carnis
sũt:hij filij sunt dei:sz qui filij sunt,pmissio
nis:extimant in semine. Sequitur. T.16

¶ Quivicerit:faciam illum co
lũnam in tẽplo dei mei: & foras
non egredietur amplius.

¶ Apte z cõpetẽter assimilat colũne tẽpli
dñi:q victor ẽ i ordie isto:q; colũna lapis ẽ
altꝰ:z i modũ cuiusdã recte arboris ad su
piora leuatus:ita vt nõ tã ea q̃ infra:q̃z ea q̃
sursũ sunt:grẽplari z respicẽ videat:z qꝺ ẽ
eo maꝰ ita pre altitudie z rectitudie sua:su
piora tãgit:vt tũ suppositũ tectũ ifatigabi Ordo nouus.
liter portet. Si ãt i solo tẽpli:ppz ꝑmi sta
tus:nõ icõuemẽter accipimꝰ i maceria mu
roꝝ:eũ q i scõo sequutꝰ est. Quid i tecto tẽ
pli:nisi ordinẽ nouũ:z ppz creditum in p
xio:ꝺsignatũ putamꝰ? Qz vo ꝓncipalis cã
gñe platis ascribit:z ille merito ad portã
dã structurã domꝰ ꝺi eligi ꝓsueuit:q; sustiet
vbũ patie eiꝰ:z bñdicit eẽ assidue nomẽ dñi
i tẽtatiõibꝰ suis:qꝺ p,pmissionẽ istã accipiẽ
dũ:dicimꝰ nisi id qꝺ i retroactis tpibꝰ fcm
eẽ videmꝰ? Certe z si vanũ ẽ z dãnabile p
lationẽ ãbiꝝ:nũ idcirco vilipẽdẽdũ dicimꝰ
qꝺ collatũ ẽ petro:aut illꝺ qꝺ fideli vocõ
missũ ẽ:vt ꝓstituꝰ sup familiã dñi sui distri
buat mẽsurã tritici i tpe strib⁹ z ꝓuis suis?
Nõ ẽ puipẽdẽdi mũeris hãi mãz,pficiẽdi i mat.24
ppio ꝓ quo passus ẽ xpo:nec q̃si hũiliatis z.25.
gra:ꝺz q vocat a dño noll. ꝓuis suis fru
ctuosã ipẽdẽ suiutẽ:q; sẽ abitiosa volũtas
detestabilis ẽ:ita amoꝝ pficiẽdi remũeratõe
ꝺdignꝰ. Quiꝰ tũ effectꝰ hñi negt nisi largiẽ
te eo q diuidit singlis ꝓut vult. Qui ergo
ꝓ dono gre z merito patie sue rectores alia
rũ scaꝝ i hoc articulo t pis ꝓstituẽdi sũt:vt
iter pcellosos turbies suppositã fabricã isti
gabilr portẽt hũtudinẽ colũne marmoree
q̃ mltis tõtiõibꝰ expolit hẽbũt:qꝺ q̃zte sit
dignitatis z gñe mãlis ipa colũne spes:ma
nifeste demirat. Qui colũna fuisse nosclt he
liseꝰ:q sic suppositã sibi fabricã patiẽter por
tauit:vt tũ qꝺ difficile mltis ẽ:i ꝓplatio
nis gñia ꝺtrunẽta nesciret. Quid.n. isto dif 4.reg.8
ficiliꝰ? Rẽ (igt magr eiꝰ) difficilẽ postula
sti:puidẽ.s.strib⁹ p vitã actiuã:qꝺ ẽ colũne
tẽpli iseriozib⁹ inhrẽ:z qꝺ eidẽ colũne su

piora respicẽ:ꝓplatiua dulcedine nõ pua
ri. Et tũ si videris me(igt) cũ sublatꝰ fuero
a te:erit qꝺ petisti. Nec ẽ.n. vt iugit itueat
celũ:vt sũ iter missiõe:meoꝝ sit dñi sui ascẽ
dẽtis i altũ:gcũq; platꝰ suoꝝ xpi:neutre
vult vite pfectõe z pfectu carẽ:vt i hoc:vz
icolatu solo corpe ꝓstituꝰ i illa eterna pria
uersek. Sliar aũt ois victor sue platꝰ sit
sue ñ ab hũꝰ ꝓmissiõis munẽ alienꝰ nõ ẽ:
qz nõ minꝰ ꝺuoꝝ z piꝰ is spiritalꝰ onꝰ fabrice
tollerãdo sustẽtat:supponẽs hũe ꝓpatie sue
ad portãda scãdala ifirmoꝝ:q̃z is q susceptꝰ
(z cura onerosa regis occasiõe) tpaliũ rez
obliuiscik nõnũq̃z eoꝝ q ꝺi sũt:ita vt i illã
Cant.1 cogak difficultate icidẽ ꝺ q̃ i cãticis,scriptũ
ẽ. Posuerũt me custodẽ i vicis. vineã
meã nõ custodiui. Letificat aũt, valde qꝺ segt.
T.17 ¶ Et foras nõ egredieꝰ amplius.

¶ Nimiꝝ qz añ victoriã mlti itrãt expel
lẽdi post modicũ. Post verã ãt illã victo
Luce.5 riã:q sek igredit:nihil ẽ qꝺ vltra formidet.
Inde ẽ q; pria piscatio scisso rete petri:ꝺtri
mẽtũ nõ modicũ ꝓpessa ẽ:de secꝺa vo ꝺicit
Joã.21. euãgla. Cũ tãti ẽent:nõ ẽ scissũ rete. Dic z
ꝺ salomõe:q respectu saulis ꝑmi regis z da
uid pris sui q post illũ i regẽ vnctꝰ ẽ:regnũ
ttij statꝰ ꝺsignat (qꝺ sup ꝓtermissum) eidẽ
ii.pa.22 regi dauid a dño dctũ ẽ. Filiꝰ q nascẽt tibi
erit vir gerissimꝰ:faciã.n. eũ regẽsẽ ab oib⁹
inimicis suis p circuitũ:z ob hãc cãz pacifi
cꝰ vocabit:z pacẽ z ociũ dabo i isrl cũctis
diebꝰ eiꝰ. Ipe edificabit domũ noi meo:z
ipse erit mihi i filiũ:z ego ero ei i pẽz:fir
maboq; soliũ regni eiꝰ sup isrl i eternũ. Da
gna est mercedes ista:q̃ victori ꝓmittit:nec
minoꝝ illa est quã subsequẽter adiungit.
T.18 ¶ Et scribã sup eũ nomẽ dei mei
& nomẽ ciuitatis dei mei nouæ
hierlm: q̃ descẽdit ꝺ celo a deo
meo:& nomen meum nouum.

¶ Qꝺ vnigẽit⁹ ꝺi pris:deũ suũ nolat pẽz
suũ:assũpte (vt sepe dixi) mortalitatis nre
ps.88. dispẽsatio ẽ. Vñ z i libro psalmoꝝ:de eodẽ
filio i carnato:logk pi ipse z dicẽ. Ipe iuoca
bit me:pi meꝰ es tu:deꝰ meꝰ ꝺ susceptor salu
tis mee: Et ego priogenitũ ponã illũ excel
sũ pre regibꝰ terre. In hoc ẽ.n. ipesitas:ois ps.115.
ãt hõ mẽdax:qz ipe cũ i forma ꝺi eẽt:nõ rapi
nã arbitratꝰ ẽ:eẽ se eqlẽ ꝺoz sumetipz exia Phil.2
niuit formã sui accipiẽs:vt eẽ i aliq̃ mõ mi
noꝝ pie:aut diciq̃ublꝫ potuissz:nos ãt ela
tõis fastu:sup nosmetipos idefinẽter extẽ
dim⁹ cupiẽtes nob illꝺ bonũ ascribẽ:qꝺ nã
negauit. An nõ tibi videt nõ stare p nos q
altiores nõ sim⁹:qñq; dẽ qcqd possum⁹:cũl
mis nobis z honoris idefinẽter ascribim⁹
z ẽt qꝺ negãt merita:vsurpare vel furtiue
cõamur? Si vo i imo stare ꝺlectat:z nouis
simũ magis locũ affectram⁹ q̃z pmũ (qꝺ raz
ẽ) hoc tã ex bõitate dei eẽ i nobis sciẽdũ ẽ:
q ppea fieri puꝰiter hoies voluit:vt lãguo
rẽ tuoꝝ nrõ:misẽdo curaret:z eidẽ hũili
tatis sue medicinã opponẽt. Delectet ergo
z nos idipz hũiliato corde ꝓfiteri z voicẽ cũ
bto thõa. Dns meꝰ z deꝰ meꝰ:qꝺ spectat ad Joã.20
gliã ꝺi:magis q̃z pi z magr:qꝺ ad gliã ma
gis ptiet nraz:exceptoꝝ:cũ hoc ꝺlectat dicẽ
ex affectu amoris. Qꝺ ãt nomẽ pris z no
mẽ suũ nouũ:z nomẽ ciuitatis supne noue
hierlz:sup eũ q victor ẽ:scribẽdũ ꝓmittit:
qd aliꝺ itelligẽ possum⁹? q̃z illꝺ qꝺ i psalmo
q̃rto scriptũ est. Signatũ ẽ sup nos lumẽ
ps.4. vultꝰ tui dñe:ꝺdisti letitiã i corꝺ meo? Tria
ꝺcim̃ sũt q̃ scribẽda ꝓmittit:nomẽ pris:no
mẽ mris:nomẽ filij. Quid ãt miꝝ si aliq̃s
sibi mrez pscribit qvoluit ivitate mrez hẽe
nec alr respicẽ q̃z pcepit lex. Honora pẽm Exo.20
tuũ z mrez tuã? Et hoc quoq; ad iuditiũ
z ꝓfusionẽ tũoris nri: q nolum⁹ maiestati
dine reuerẽter ipẽdẽ:qꝺ de⁹ ipe factꝰ hũil:
nõ ẽ exilitati nre ipẽdẽ vedignatꝰ:qz re ꝑa
nob⁹ oibꝰ ipẽsũ ẽ:q̃cqꝺ sue castitisse gẽitrici:
Usq; adeo magnificatũ ẽ nomẽ eiꝰ vt eẽt laꝰ ps.47.
eiꝰ vsq; ad fines tre:q̃ten⁹ bõitate sua vicẽt
z superaret mal.i elatõis nre:hũiliãs semetipz
p nob:z ope z ꝑmõe:ꝓscribẽs sibi i hoc lo
co ciuitatẽ illã celestẽ:q̃ aliq̃n z aliq̃n diu pe
grinat i tra. ciuitatẽ dico illã ꝺ q̃ dicẽ psalmista.
Fũdasũt z eiꝰ i mõtibꝰ scis diligit dñs portas ps.86.
syõ sup oia tabnacla iacob. Gliosa dcã sũt ꝺ
te ciuitas dei:z paulopost. Mũqd syõ dicet
hõ:z hõ natꝰ ẽ i ea:z ipe fũdauit eã altissimꝰ

Luce.2 mat.18. qđ ẽ? Nũqđ mai⁹ ẽ hoc: q3 q ẽ voluit subdit⁹ ioseph ⁊ maria: aut q baptizari voluit a ioãne baptista: aut q lauaꝛ nõ erubuit pedes discipl⁹ suos? Sẽp eq dẽ bon⁹ ẽ: q se tã sũme bonũ ꝑtaꝛ den: ꝛaut: sicut ecõtrario nos q eram⁹ nãꝫ filij ire: sẽp idigem⁹ exẽplo magisteꝛij ei⁹ vt stare possim⁹ i vtate: q cã maxie ẽ: vt nũq3 velit ꝺponẽ formã sui quã sel assũpsit: vt sẽp adiscãt electi honorẽ sibijpis exhibẽ adiuicẽ: ⁊ ẽt miores suos

Eph.2.

Ro.12 maiores i aliquo extiaꝛ hoc ẽ: nõ alta sapere 3 sẽp hũilib⁹ ꝓsentire. Usq3 eteni i hodiernũ die ꝓtẽdũt hoies ꝺ ꝓscriptoꝛib⁹ suis: q̃rẽtes singũ qq3 ꝓferre i scriptis noia sua: ⁊ honore inicẽ pueꝛi: nec eruberscũt post tãtã hũilitaꝛe dei: de vãis ⁊ caducis honoꝛib⁹ tã pertinaciter disputare: q si hec post tot exẽpla mãsuetudis xpi hucusq3 facẽ nõverenꝛ: qđ si tã seue pesti nõ se opponẽt hũilitas dei?

1.Ioã.3. Noluit ergo subscribi nomẽ suũ pp eos q emulãtes maiores suos icidũt i liuoꝛẽ ⁊ coꝛrupti peste odij: efficiunꝛ hoicide: iuxta illud ioãnis. Ois q odit fꝛez suũ hoicida ẽ: ⁊ ois hoicida nõ hꝫ hiditaꝛẽ i regno xpi ⁊ dei. Post hoc ãt q̃rẽdũ videt: qđ ꝓferre pt victoꝛi iscriptio nois ciuitatis supne: cũ solus creatoꝛ sit sũmũ bonũ: cui⁹ ptipatiõe gfe rõnabilis idiget creatura: sicut scriptũ

Jac.1 ẽ. Oẽ datũ optimũ ⁊ oẽ donũ pfectũ: ꝺ surſũ ẽ: descẽdẽs a pie luminũ: apꝺ quẽ nõ est trãsmutatio: nec vicissitudinis obũbratio. Sꝫ notãdũ q⁹ de⁹ pi nunq3 legit nat⁹: aut missus: nũq3 icarnat⁹ aut ꝺat⁹: qñ solus ipse a nullo est: filꝰ ꝺo ⁊ nat⁹ ꝺi ⁊ icarnat⁹: spũs quoq3 scũs: ⁊ ꝺat⁹ ⁊ missus. Ita ⁊ filꝰ q erat de⁹ añ tpa genit⁹: hõ fieri voluit i finib⁹ seculoꝝ: ⁊ spũs scũs q a pie ⁊ filio aboterno ꝓcedit: ꝺari voluit ex⁹ tpe ciuitati illi celesti hierl3: ita vt ei⁹ ẽ dicaꝛ: cui datũ ẽ: ⁊ vn⁹ sit cũ eo spũs ciuitas illa: sic ⁊ apls

1.cor.6, dicit. Qui adheret dño vn⁹ spũs ẽ. Qꝺ si ꝺ bũ ⁊ hõ: vnus ẽ xps: ⁊ spũs scũs cũ ecclia: vnus spũs ẽ: nulli dubiũ eẽ pt: qn nõ solũ gfa ⁊ cõione dei ꝺidigeat creatura: verũetiã hois xpi iesu: q; de⁹ hõ vn⁹ est xps: ⁊ supne illi⁹ ciuitatis hierlm q̃ cõis ẽ angelis ⁊ hoib⁹: q; io q ꝓcedit ex deo ⁊ ipa. vn⁹ spũs sũt. Si. n. ille spũs q ꝓcedit i deo ei ciuitati supne ꝺõat⁹ ẽ: qũo ꝑt eũ hꝫe: q ab ei⁹ cõione puat⁹? Mẽce ẽ. n. vt in eccla maneat: q vult pticipare dono dei: dono illo dico q ẽ spũs scũs: qꝺ solũ ecclie ꝺonatũ ẽ. Usq ⁊ ne cesse hꝫ ꝓfiteri catholicoꝝ eccliã: q ꝓfitẽr nomẽ patris: ⁊ nomẽ vt possit habere supse scriptum nomen ciuitatis noue hierusalem: qꝺ interpꝛetat: visio pacis: q; nullus põt habere veram ⁊ ꝓpetuam pacem: nisi tũ impartiaꝛ ei donum gratie spiritualis: vt vocẽt aia eius: seu mater: seu spõsa xpi: ideſt vt in illo nomine isigniri queat quo amoꝛis immẽsitas demõstraꝛ: q; timoꝝ (vt ait Joãnes) penam hꝫ: ⁊ qui timet nõ est pfectus in charitate: sed pfecta charitas foras mittit timoꝛez. Hꝫ ergo qui victoꝛ est scriptum sup se nomen patris: cum ⁊ ipse p reuerentia sanctitatis: pater a subditis extimaꝛ: iuxta illud apostoli. Si decẽ mília pedagogoꝝ habeatis in xpo: sꝫ nõ multos patres. Maꝫ in xpo iesu per euãgeliuꝫ meum ego vos genui. Hꝫ etiã nomen matris ꝑm q; per eũdem ꝺi. Filioli mei quos iteꝝ parturio: donec xps formeꝰ in vobis. Hꝫ ⁊ nomen sponse: cuꝫ p amoꝛis suauitatem spõso illi celesti ꝓiungiꝰ. Et hec qꝺez duo ptinẽt ad hierusalem: que ⁊ mater electoꝝ oiuꝫ: ⁊ xpi sponsa vocatur. Et q; illa alia hierusalem: que seruit cum filijs suis: pro merito seruitutis sue antiquatur ⁊ senescit: ad distinctionez ipsius hierusalem: que vetustate ꝓsumitur: ꝛicta est ista noua hierusalem: haud dubium pp donum spiritus sancti qꝺ accepit a dño: per qꝺ datũ est ei posse semp in nouitate pfistere: iuxta id qꝺ in octaua parte libri huius scripturꝫ est. Hec dicit qui sedet in thꝛono. Ecce noua facio oia. Sũr ⁊ nomen xpi iesu nouuꝫ ꝺr: ad differẽtiam veteris qui coꝛrumpiꝰ ꝑm desideria erroꝛis: sicut ⁊ per apostoluꝫ ꝺr. Deponite vos ꝑm pristinam ꝓuersationem veterem hoiem: qui coꝛrumpiꝰ ꝑm desideria erroꝛis. renouamini autẽ spiritu mẽtis vestre ⁊ induite nouuꝫ hoiem: qui ꝑm deum creatus est: in iustitia ⁊ sanctitate veritatis. Qꝺ si queritur: qꝺ sit hoc no-

I.Jo.4

I.cor.4

Gal.4

Gal.4

Eph.4

Ro.8. men dñi qꝺ est nouum? ipsum est nomen xpi: a quo ⁊ christiani noiaꝛi sumus: cuꝫ renati in eo fonte baptismatis spiritum accipimus adoptionis: per quem facti sumus filij ⁊ heredes: hides q dẽ dei: cohides aũt xpi. Scribit Itaq; xpa iesus sup victoꝛẽ nomẽ pris: cũ sicut magn⁹ ille pmarcha abraã noie honoraꝛ p̃no: qꝺ ẽ vocari aliquẽ: ab ba ꝓez: haud dubiũ q; p exẽplo opis bõi: quo ceteri isoꝝ manꝛ ad opãdã iustitiã: fm qꝺ ⁊ scũs bñdict⁹ abbas ⁊ pr meruit noiari: nec aliꝝ: q3 eoꝝ q gradiunꝛ p vestigia sua. Scribit ẽt sup illũ nomẽ hierl3: cũ aut p suauitatẽ amoris: q̃ mẽte excedit: deo digna extiaꝛ aia ei⁹ q̃ vocẽt spõsa xpi: aut pp studiũ doctrie: quã ꝑat i coꝛde suo: vt filios lacte nutriat noiẽt ⁊ mr: hꝫ q ⁊ ciuitas illa celestis: spõsa ⁊ mr ꝺcã est. Spõsa qꝺẽ (vt iã dixim⁹) xpi: mr vo eoꝝ q in xpo p spũs renati sunt. Sꝫ ⁊ nomẽ suũ nouũ scribit ꝺns supvictoꝛẽ: cũ ⁊ ipe xps ꝺñi ⁊ christian⁹ vocaꝛ: iuxta illꝺ qꝺ scriptũ ẽ. Nolite tãgẽ xpos meos: ⁊ i pphis meis nolite ma

Ps.104 lignari. Sꝫ si iscriptio ista ꝺñi: q̃ fieri ꝑnuit tũ sup eo q vicit spũ dei viui: qꝺ vex eẽ ꝓstat: designat. Quis est ille q iscriptiones istas hꝫe ꝓcedit: nisi ille cui datũ ẽ itelligẽ deũ pez: ⁊ ita itelligere vt eũ ve credat eẽ pez: ⁊ diligat sicut pez ⁊ tñi pem: supnã vo hierl3 sicut mez: pp mez gꝛaꝫ q̃ est in illa: pp eũ q hitat i turrib⁹ eius: cui⁹ ẽt iusti hoies tẽpla eẽ dñr: vnigenitũ aũt dei filiũ: sicut vex spõsuꝫ ⁊ frez? Quid ista iscriptiõe felicius? Et qꝺẽ ista sepe legis: sepe loqris: sepe audis: sꝫ nisi suggerat tibi spũs iesu vt credas firmiter q; ita sit ⁊ itelligas q̃te sit btitudis eẽ te hidẽ dei: cohidẽ aũt xpi. Tale est ac si nunq3 legeres: q; alijs hoc ascribis: nõ tibi. Nec mir tñ. Quis eni sibi audeat hoc ascribere: q nimo nõ qs audeat: sꝫ qs valeat: nisi q legittie certat vt vicat? Usq eni hec oia i sacro fidelib⁹ data sint: nõ põt tñ tenẽ illã nisi id explere studeat mo: ib⁹: qꝺ sacri fiũtudo docet esse tenẽdũ. Ad qꝺ enī baptizaris in xpo si mũdus eẽ ꝓmis? Ad qꝺ sepelliris: si viuere i pcis delectat? Ad qꝺ accedis ad coꝛp⁹ xpi qꝺ pp te tradi tu fuit: si nõ vis mori ꝑ xpm: cui necessitas vigeret? Ad qꝺ accipis sacrũ crisma si nõ vis tẽpari a vino? Nõ igiꝫ sacra ꝓferũt aliqꝺ abutẽtibus eis: sꝫ hys q ita viuũt: quo sacra significãt. Cũ ergo ad hoc vsq3 pduceꝛ hõ fidelis: vt ꝑbat⁹ fide: istruct⁹ bello: ⁊ erudit⁹ tẽtatiõib⁹ abũdãtius accipiat donũ dei: q̃ten⁹ ⁊ amãdo itelligat: qꝺ amãdũ est: ⁊ itelligẽdo amet: qꝺ iam plene itelligit. Tũc ꝓfecto nomẽ dei pris: ⁊ nomẽ filij: ⁊ nomẽ ciuitatis supne hierl3 ꝑfecte ⁊ iextricabiliꝰ scriptũ gerit i mẽte. Qꝺ ẽ hꝫe pfectã iustitiã: ⁊ gaudiũ ꝓsumatũ. Nõ ẽ alienũ ab hũanis obtutib⁹: nec ita pegrinũ vt ppẽdi nõ possit. Solẽt. n. exultare hoies in oib⁹ charoꝝ suoꝝ: ita vt quo plus diligunt: plus ea (in suis colloquijs) frequẽtare letẽtur noia: vꝫ pꝛuꝫ ⁊ mez: fꝛuꝫ: filioꝝ suoꝝ ⁊ quoꝝlibet charoꝝ suoꝝ. Si autem ꝓtingat illoꝝ aliquem mortis debito accelerãte defungi: nõ modo illoꝝ noium memorari volunt: verũetiam dãt operam: vt ab illoꝝ cito mentibus deleaꝛ. Quare hoc? Qꝛ ingens letitia versa est in merorem: ⁊ dulcedo copiosa in amaritudinis abundãtiam. Sed ⁊ si oibus pene moꝛtalibus naturaliter inest: illis tñ amplius accidit: qui iuxta miseriam ꝓsentis seculi: feliciter viuunt. Nam quoꝝ vita: misera est: felicioꝛ esse obitus extimaꝛ q̃ vita: q; quisq3 non hꝫ vnde multum gaudeat: non potest habere vnde nimis triſtet. Qꝺ si tam inops ⁊ pauper est aliqs: vt nunq3 habuerit: pro pinquum vel amicum in quo hylarescere potuisset: num ideo carere potuit exẽplis: quibus instituiꝰ ⁊ informari queat ad beatitudinem emulãdam? Ubi pietas caperet exultatio eius: si aliqs de principibus mũdi: eum sibi derepẽte adoptaret in filium: vt esset heres eius ⁊ coheres filioꝝ suoꝝ? Quid si is cuius esset vita indigna ⁊ pdition seruilis: missis nunrijs ⁊ apparatibus multis vocaret eum: cum signis letitie ad palatium suum: expectaret hylaris: recipere ret gaudẽs: receptum collocaret vt liberũ inter liberos suos. Et ecce imperatoꝛ celi misit nobis testez veracem qui diceret no

bis q̄ si filij ⁊ heredes: heredes q̄dem dei
Joan.1 coheredes autem xp̄i: misit ⁊ aliuz qui id
ipsum polliceret dicens. Quotquot autez
receperunt eum: dedit eis potestatē filios
dei fieri hijs qui credunt in noīe eius: qui
nō ex sanguinibus: neq̄z ex voluptate car-
nis: neq̄z ex voluntate viri: sed ex deo nati
sunt: ⁊ tñ exultare in gaudio: put expedit
non valemus: quia nondum digni habi-
ti sumus accipere super nos inscriptionez
illam: qua possit plene suggeri nobis ita
esse: vt dicitur: eo q̄ legittime non certa-
uimus: ideoq̄z quo minus credimus: mi-
nus diligimus: ⁊ quo minus diligimus:
minus liberi sumus: quta spiritus domi-
2.cor.3 ni charitas est: ⁊ vbi spiritus domini: ibi
libertas. Liquet ergo q̄ scriptura ista spi
ritum significat libertatis: quem qui non
habet: seruus est: ⁊ gaudijs liberozum
participare non potest. Quid ⁊ tu respon
deres ad ista. O virgo delicata: que pro
carnis tue corruptore tanta sollicitudine
coarctaris? Patet omnimodo responsio
tua. Nec ita veras extimas nuptias quas
tibi amici sponsi promittunt: nec ita de-
lectabiles: vt eas quas amor suggerit car-
nis: ignorata dulcedine amoris Christi.
Erras misera: erras nescies scripturam:
neq̄z virtutem Dei: nesciens abundan-
tiam delitiarum Christi. Ipse est enim
sons mellis ⁊ origo dulcedinis: ipse in-
quam sponsus qui promittitur tibi: cuius
ideo parui pendis nuptias: quia dulcedi-
nem nescis: quia de flumine voluptatis
eius: nec modicum quid stillule percepi-
sti: quia nō fuit qui tibi suggereret: q̄ auri
Jo.14. bus corporeis accepisti. Loquitur enim
Christus per Doctores suos: sed tamen
absq̄z dono spiritus: aut parum: aut nihil
proficit sermo auditus: quia paraclytus
(inquit) spiritus sanctus quem mittet
pater in nomine meo: ille vos docebit om
nia: ⁊ suggeret vobis omnia quecunq̄z
dixero vobis. Sed hoc quibus? hijs qui
ab eodem domino audire meruerunt.
Lu.22. Vos estis qui permansistis mecum in ten
tationibus meis. Vbi enim tentationis
pugna: ibi est corona victorie. Quapropter
non a principio daturum se illis spiritum
sanctum qui eos doceret omnia promi-
sit Christus: sed peractis tentationibus
suis: ⁊ promisit ⁊ dedit: qui quante fuerit
dulcedinis accipientibus eum: probaue-
runt multiplicia illa tormentorum gene-
ra: quibus nec ad horam cedere potue-
runt: haud dubium: q̄ pugnante dulcedi
ne charitatis Dei contra amaritudinem
tormentorum: laniantium membra: sicut
⁊ per apostolum dicitur. Quis nos sepa- Ro.8.
rabit a charitate Christi. Tribulatio: an
angustia: an persequutio: an fames: an
nuditas: an periculum: an gladius: sicut
ps.43. scriptum est. Quia propter te mortifica-
mur tota die: estimati sumus vt oues occi
sionis. Qui igitur talem accipit gratiam:
profecto nomen patris: ⁊ nomen matris:
⁊ nomen Christi scriptum habet: fortiter
in libro cordis: ita vt eorum obliuisci ne-
queat: non (vti iam dixi) attramento: sed
spiritu. Unde ⁊ a quibusdam qui erant
memores illius felicissime ciuitatis: ma-
nentibus iuxta flumina babylonis: ⁊ flen
ps.136 tibus incolatum suum: dicebatur. Si obli
tus fuero tui hierusalem: obliuioni detur
dextera mea: adhereat lingua mea fauci-
bus meis: si non meminero tui. O q̄z in-
fixum erat nomen eius in cordibus eo-
rum: qui hec dicebant: o q̄z dulcis erat il-
lis memoria ipsius: q̄z suauis recordatio
habitationis eiusdem. Hoc si scire posses
adolescens insipiens qui amore delini-
tus materno: prepediris accedere ad obse
quium dei: q̄z gloriosius duceres habere
genitricem reginam celorum: ⁊ esse he-
res illius matris: de qua dicit apostolus.
Gal.4. Illa que sursum est hierusalem libera est:
que est mater nostra: illa cuius sponsus est
Christus: illa cuius filij sunt omnes ele-
cti: qui non ex sanguinibus neq̄z ex volu-
ptate carnis neq̄z ex voluntate viri: sed ex
Jo.1. deo nati sunt. Et hoc quidem audisti se-
pius: legisti inquam multis orthodoxis
scripturis: sed tamen adhuc mutatus es:
quia non tibi suggessit hoc spiritus: qui

tibi sicut est certam rei faceret veritatem.
Sed forte tedet te illud nomen Christi:
quod propter similitudinem carnis pecca
ti: ⁊ propter peccata nostra habere vo-
luit: vt vocaretur crucifixus. Si hoc te-
det tendentem ad vitam: non tedet egr̄i
medicina qua ducitur ad salutem. Verū
tamen ⁊ si tedet vtrūq̄: patiēter agēdum
est: q̄ per illud q̄ō cruciat peruenitur ad
id q̄ō cruciatum demulcet. Nō igitur hor
rere debes nomen vetus: vbi per illud p
uenitur ad nouum: quia si non esset mors
hoīum: nec resurrectio mortuor̄. Adoriū
tur aūt q̄ male viuūt: vt possint bñ viuere
Joā.11 cū illo q̄ dicit. Ego sum resurrectio ⁊ vita
q̄ credit in me ēt si mortuus fuerit viuet:
hoc est enī nomē nouū resurrectio ⁊ vita.
Nō.n.est de⁹ mortuor̄: sz viuēti. Nomē
mat.22 enī mortuor̄ de veteri parēte assūptū est:
Eph.4 nomē aūt viuētiū de nouo: q̄ sm deū crea
tus est. Qui propterea vetustatis nostre
particeps esse voluit: vt nos liberatos ab
eadem miseria: misericorditer adduceret
ad nouitatem suam. Et notandum q̄ ec-
clesia Christi dormienti Turturi assimi-
lata est: qui transacto hyemali frigore: ve-
lut a somno mortis: excitatus euigilat: ⁊
de occultis habitaculis renouatus egre-
diens: ante oculos intuentium manife-
stus apparet. Sicfic ⁊ illa viuit in anima:
⁊ si in corpore dormit: deponit veterem
tunicā vt induatur noua. Qui autem hu-
iuscemodi nouitatem: vel vt melius dica-
mus: innouationes pensat: ⁊ quanti sit
tripudij: non sine spei gaudio medita-
tur: accepto iam munere charitatis il-
lius que pro sua perfectione: foras mittit
timorem: sed hic profecto nouit: quan-
tum sit hoc premium quod victori pro-
mittit. Hec est enim (vt dixi) gratia spūs
sancti: que oibus q̄dē scis p̄mittit: sz spāli
huic ordini: qui designatus est in Joseph:
⁊ Joanne: ⁊ in angelo ecclesie Philadel-
phie: cui datum est in spiritu scire sacra-
menta abscondita: ⁊ rimari pre solito etiaz
profunda Dei. Restat vero in questione:
cur noua illa Hierusalem: que est ciuitas
Dei: de celo a Deo patre descendere dicta
fit: cum nequaquam in celo creata sit: sed
in terra: nisi forte quis propter angelos di
ctum esse contendat: quod tamen mihi
non videtur: sed potius propter sanctos
homines: de quorum beatitudine reuela-
tio hec homini facta est: vt quanta sit di-
gnitas hominum induentium Christum:
omnes qui vocandi erant ad cenam nu-
ptiarum agni: diligenter agnoscerent: vt
scirent que a deo donata sunt illis: ⁊ scien-
tes currerent leti ad hereditanda promis-
sa: ⁊ nihilominus animati sponsione do-
mini loquentis in euangelio ac dicentis. Luc.12
Qui me confessus fuerit coram homini- mar. 8
bus: confitebor ⁊ ego eum coram patre
meo. Dicta est ergo noua Hierusalem de-
scendere de celo a Deo patre: vel quia bo-
na omnia ab ipso sunt: vel quia imitando
sponsum suum: cum eo semper ad ima: ex
humilitate: descendit: confutato eo qui di Esa.14
xit. In celum ascendam: vel quia ventu- Zac.14
ra est cum ipso ad iudicium: sicut scriptuz ps.49.
est. Ecce dominus deus meus veniet: ⁊
omnes sancti eius cum eo. Et Psalmi-
sta. Adduocauit celum de sursum: ⁊ ter-
ram disponere populum suum. Sequi-
tur.

¶ Qui habet aures audiendi au Ap.2.7
diat: Quid spiritus dicat eccle-
siis.

¶ Qui vult accipere quod promittitur:
studeat facere quod iubetur: ⁊ qui vult
archana Dei penetrare consilia: ⁊ esse sa-
miliaris Christo custodiat verbuz patien
tie ⁊ longanimitatis ipsius: expectans
cum sene illo Symeone salutare ipsius: ps.118
dicens assidue cum Psalmista. Heu mi-
hi quia incolatus meus: prolongatus
est: habitaui cum habitantibus cedar:
multum incola fuit anima mea. Cum
hijs qui oderant pacem eram pacificus:
dum loquebar illis impugnabant me gra
tis.

¶ Explicit de angelo Philadelphie.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CIncipit de angelo Laodicie.

Apo.3. Et angelo laodicie ecclesie scribe. Hæc dicit. amen. testis fidelis & uerus qui est principium creaturæ dei.

LAodicia interpretat vomitus: siue tribus amabilis. Utrũq; autem pue nit huic ecclesie: in qua finis est præcedentis status: initium subsequentis. Ita quippe initium est in hac ecclesia: quo in præcedẽti: q; due iste ecclesie quelin conclusione aliaz scribunt: sub vno sexto tpe coartantur. Et qdem ſm finem tertij status: quasi Neptalim z Dan. Scõm principium: q̃si Joseph z Beniamin: qõ vltimuz est in secundo statu: primum est in statu tertio: ita vt z finis sit: z principium. Finis quidez scdi: principium vero tertij. Qõ si ita est: libet ꝓsiderare: q; tribus Beniamin: que ecclesiam Laodicie per ꝓcordiam respicit: z ſm aliqd electa fuit z dilecta: z ſm aliqd odiosa z reproba: sicut z rex Dauid supbe
3.re.9. filie Saulis: que erat de tribu Beniamin: respõdisse legit: atq; dixisse. Uiuit dñs: q; ludam ante dñm qui elegit me potius q̃z patrem tuum: z q̃z oẽm domuz eius: z precepit mihi vt essem dux sup populum dñi israel: z ludam z vilior fiam pluſq̃z factus sum: z ero humilis in oculis meis: z cum ancillis de qbus loquuta est gloriosior apparebo. Porro in diebus iudicum: odiosa facta est vehemẽter tribus Beniamin in sceleribus suis: pro qbus z obsessẽ ab israel
Jud.20 ꝓrita est vehemẽter: z vsq; pene ad interitionem z desolationez ꝓsumpta. Duobus itaq; modis visus est dñs tribum hãc vomuisse: siue q; primo tradidit illam ꝓteren dam in manu ceteraz tribuum: pro sceleribus suis: siue q; nõ multo post eleuans alli sit illam: auferẽs illi sceptrum regni: z supbiendi materiaz. Et q̃n sicut in hoc angelo scriptuz est. Eos quos amat dñs arguit z castigat: noluit eam dñs tradere in manus gẽtium: z auferre penitus a facie sua: sicut decem tribus israel: sed associãs illaz tribui Jude z nodo insolubili vniendo cõnectẽs vsq; ad aduẽtum xp̃i sui: sicut z tribum Juda z Leui qbus adheserat: sepe ò manu hostium liberauit: seruans z reducẽs illam ad ciuitates suas. Et q̃n solis tribubus istis data est potẽtia regni: Jude vz z Joseph z Beniamin: que z prime inter ceteras tribus que trãsierunt Jordanem: acceperunt hereditatem: qd sibi voluit q; Beniamin que iuncta est Joseph: vrpote fratri vterino: etiam tribui Jude tãta affinitate iungerẽt: nisi q; q̃n ò his tribubus ſm aliqd cõiter agitur: inuenik tribus Juda de qua natus est xp̃s: significare deum patrem: a quo ois paternitas in celo z in terra noiatur: tribus Beniamin: que minima fuit inter reliquas tribus: ſz tñ z ipſa regalis: eum qui minoratus est paulominus ab angelis: tribus vero Joseph: que z ipſa regalis fuit: spiritũ qui a patre filioq; ꝓcedit? Ille sunt etenz aliquãdiu regnaſe figillatim due tribus: hoc est: tribus Juda z Beniamin: sed tãdem vnum regnuz z vna tribus facte sunt: ita vt dicat scriptura remansisse domui Dauid solam tribum Juda: cum ex sequẽtibus apte liqueat: q; tum Juda remãserat Beniamin. Qõ ergo de regno Jude z Beniamin visse est ꝓcedere tribus Joseph: immo decez tribus que dicte sunt postea israel: ad decez dona dei precipua referendum est: hoc est: ad septem dona specialia: z ad illa tria genera lia: de qbus per apostolum dicit. Manent autem fides: spes: charitas: tria hec: maior autem hỹs est charitas. Scõm hoc quoq; in exordio scdi status: missus est (vt iaz dixim̃us) Paulus epheso: Rome Petrus: ac si Beniamin z Juda: in Saule z Dauid: z ad vltimũ iunctus est Paulus Petro: relicta Epheso: vt esset vnum ouile z vnus pastor. Deinde sanctus Joanes qui fuit alter Joseph: cessit cum suis tribubus in partes Grecoz: in qb̃ z si errores multi z graues nimis repti sunt: nõ defuerũt tñ in eis viri spirituales: z electi: in qbus ꝓpagaret Joanis castitas: z donum gratie

Ephe.3

ꝓ.8

1.cor.13

spiritalis. Igit̃ z Beniamin iunior precessit seniorem suum fratrem vterinum in regno: z nihilominus Paulus in christo iunior: seniorez Joanem. An forte sancti apostoli reges nõ fuerunt: qbus datuz est vniuersalr regimen aiaz? Nonne vox Petri
1 pe.2. est que dicit electis. Uos autem genus electum: regale sacerdotium: z vox eiusdem generis electi qua dr. Feciſti nos deo z patri regnum z sacerdotes? Liquet autez q; beatus Joanes Paulum z precessit z sequutus est. Precessit qppe eum hierosolymis: in fide: z in apostolatu: sequutus est. Epheſi in predicatione z gratia. Scõm q; tribus Joseph precessit a principio Beniamin in natiuitate z gloria. Si qdem a principio: cum esset ipse Joseph princeps
Ge.37. z dñs in regno Pharaonis: etiã inter fratres suos. vt p somnium viderat: obtinuit principatum: z nihilominus Josue filius num: qui fuit vnus de filijs suis: princeps totius populi factus est. Cuz vero diebus su ccederẽt dies: z annoz curricula volurenk: tribus Beniamin fratris sui: regiam ꝓsequuta est dignitatem: rursumq; cessante illa in decem tribubus: aliquanto intercurrẽte annoz numero: Joseph in eisdem tribubus: regni summam accepit. Hec id circo dico: vt sciamus qd differat inter eũ ordinem: qui designatus est in tribu Joseph: z ecclesiam Philadelphie: z eũ qui designatus est in Beniamin: z ecclesiam Laodicie: q̃n vtiq; (vt sepe iaz dixi) id in ecclesia Philadelphie: qõ in Joseph: id in ecclesia Laodicie: qõ in tribu Beniamin: designat. Quãtum aũt datur intelligi: ad eum ordinem qui designatur in Joseph: z angelo philadelphie: referenda est illa pars doctrine: que superior est: z pertinet ad diuina. Ad eum vero qui designat in Beniamin: z angelo Laodicie: illa que inferior est: z ptinet ad humana: quaz pma claruit in Joane: sequens in apostolo Paulo. Quia vero pars inferior: qua infruunt mores: tpalis est: non eterna: mox vbi ꝓsumatum fuerit tps inferioris doctrine ptinẽtis ad actionem: necesse est vt ad meliorem partem cõmutatio fiat vt statuatur doctrina que ꝓfecta est: z euacuet que ex parte est. Nõ enim q; vita ꝓtemplativa specialius ptinet ad Joanem: idcirco putãdum est non ptinere ad partem eius annunciare hoibus verba vite: cum eidem Joãni dictum sit: q; in typo ecclesie quam significat ipse. Opz te iterz ꝓphetare populis: z gẽtibus: z linguis: z regibus multis. Et cum certum sit beatum Joannem post passionem Petri z Pauli: vicẽ eiusdem Pauli in Asya supplevisse: z multa altiora sacramẽta scripsisse: sed q; aliter intelligẽda est scriptura: cum aliquid largo modo accipiat: aliter cum aliqd per membra partitur. Nunc enim aliud in Joanne: aliud designat in Paulo: ibi sub Joannis noie vterq; iste ordo accipiẽdus est: tanq̃z si sub vno Joseph accipiant simul Manasses z Effraym: qui z aliqñ hoc significant simul: qõ Joseph z Beniamin: pp diuersos impetus spiritus qui varios parturit intellectus. Pro eo nãq; q; septẽ anni fuerunt medij inter Joseph z Beniamin: hz aliqñ Beniamin vltimam generationem seculi: que pxtenet ad diem nouissimuz designare. Et hoc qdem cum de scdo z tertio statu: cõis est cã sermonis. Cum ergo intellectus iste ꝓserendus occurrit: tunc due ecclesie sexti tpis: nõ sunt assimilande Joseph z Beniamin: sed magis Effraym z Manasse: duobus. s. fratribus: filijs Joseph: in qbus tribus ipsa geminata est. Cũ vero de scdo statu singulariter agit: tunc Joseph z Benjamin sub vno sexto tpe accipiẽdi sunt: idq; significare intelligantur qõ ecclesie sepe scripte designãt. Causa immutationis huius: illa est: quam sepe notauimus. Diximus enim ptinere scõm statum: ſm ea que significat: ad filium z spiritum sanctum: lz magis ꝓprie ad filium: qui z apte operatus est in eo: statum vero tertium ꝓprie ad spiritum sanctum. Ac ꝓ hoc cum agit singulariter de scdo statu: in intellectu ipsius scdi status. Rachel que si gnificat vitam spiritualem: accipienda est cum Lya. Cum vero agit de scdo z tertio

sola Lya cum liberis suis accipiẽda est in scdo. Sola Rachel cum suis accipiẽda in tertio. Ipsa est enim ciuitas illa dilecta: quã circundabit exercitus Gog in diebus nouissimis: sicut scriptum est in libro isto: z aptius in libro Danielis pphete. Igit vt Beniamin vltimus fuit oium fratrum: z natus eo tpe quo pr iam redibat ad suos: ita iuxta eum intellectum qui ptinet ad scdm statum: tam ipse q̃z ecclesia laoditie: extremos illos ordies scdi status designat: qui aũt velut in trãsitu terre promissionis: terre fluẽtis lac z mel: per quam intelligit beate illius status ecclesie: in cuius diebus erit abundãtia pacis: z vbertas spũalis doctrine vsq; ad psumationem seculi. Nec illud moueat: q̃ Rachel dicta est piclitasse in partu: q̃ z si mater dicta est: filij viuũt. Sed si illa religio deficiet ꝑm gd: que designata est in Rachel: manet tñ illa quaz designat Joseph: z illam quam significant septem tribus: quaz prima facta est Beniamin. Tex hoc: cum in vtraq; sorore geminа: scdi status religio designat. Letex cuz duo status: duabus pariter ascribunt: prima ꝑples Rachel respicit finez scdi status: scda finẽ tertij: cuius parturitio erit in diebus Gog. In isto itaq; intellectu tps Rachel in tertio statu: parturitio in diebus Gog. Inscripto vero tpe Rachel cõe cuz Lya: parturitio ipsius in fine scdi status. Nam z illud ad rem ptinere videt: q̃ Rachel ploraꝝ filios suos: vtiq; natos ex Beniamin: qui occidẽdi sunt a futuro Nerone. Inde est: q̃ editus puer noiauit benoni: hoc est filium doloris mei: pater autem Beniamin: hoc est: filiuz dextere: q̃ inde q̃z citius dabit tps pacis: vnde aliq̃ ꝑ xpi noie: triste aliq̃d patient. Unde z verno tẽpore parturisse describit: q̃ in vltimo articulo scdi status: z veluti in extremo mensis Martij erit parturitio ista: tẽpore vtiq; quo z dicet. Jam enim hyems trãsijt: imber abijt z recessit: flores apparuerũt in terra nra: tps putationis aduenit: z vox turturis audita est in terra nra. Et q̃ scriptũ est de articulo huius tpis: in quo ista oia

Dan. 8 z. 13.

Cant. 2

ꝑsumãda sunt: ꝑ eo q̃ abundabit iniqtas: refrigescet charitas multoz: qđ mirꝫ si pp illos q̃ tepescent in charitate: laoditia que alis tribus amabilis dicta est: ẽt vomitus interp̃etat: cuz vtrũq; in angelo laoditie: vbis satis expressionibus valeat denotari? Di sane eidem angelo. Q̃ nõ es neq; calidus neq; frigidus: ſz q̃ tepidus es: incipiã te euomere ex ore meo. Et paulopost. Ego quos amo arguo z castigo. Sz q̃ multa extra serie dixisse videmur: vt possim⁹ ex rerũ similitudine res siles ꝓtẽplari: compto cui sit filius angelus iste: tam nũc ad exponẽdi ordinem: vel sero redeamus. Hec inqt: dicit amẽ. testis fidelis z verus: q̃ est principiuz creature dei. Amẽ hebraice: latine interpretat vere. Est aũt vere vbum patris: seruãs: adimplẽs: z pficiens oia que promisit. Nz enim pr ipse vitas sit: ꝓpterea tñ nomen hoc: vitas spãlr ascribit filio: q̃ filius verbum pũs est: z verbo ꝓhibet esse verax is q̃ vbo pmittit. Sicdem vbum vere est: z fidelis ꝓmissio. Sz cum semp sit sermo dei verax: semp testis fidelis z verus vnigenitus dei: q̃re hijs duobus angelis vltimis dr potius: q̃z q̃q; alijs: q̃ istos tpe precesserũt: nisi q̃ hic teneri icipit spẽ: q̃ in alijs tpibus retroactis: fide magis q̃z spẽ in obscuro enigmate cernebat? Un z principiũ creature dei i hoc loco vltimo dici voluit: q̃ miro illo suo cõsilio: quo facit vltimos primos z primos vltimos: ibi facit principiũ vbi finem: z ordine ꝓpostero bñdicit electis. Dictus est aũt xps iesus principiũ creature dei: q̃ ꝑ ipsum facta sunt oia. Dicetus est principiũ creature dei: vna pariter cũ spũ scõ: q̃ tũc icipit hõ esse vaciter creatura dei: cũ icipiũt requiescere in eo vbum z spũs scũs. Sz z hoc qũo? Audi apl̃z. Misit deus spũm filij sui in corda nr̃a: in quo clamamus: abba pater. Hoc nobis pmisit amẽ: q̃ est testis fidelis z verax: vt essemus in eo z p eũ liberi: z liberati a pcõ: vt essemus filij z hr̃des: heredes qđe dei: coheredes aũt xpi. Et hoc qđe fecisse a principio nõ est dubiũ: ſz q̃ multis nos laborib⁹ affligẽs: archana quoq; ꝓfilia: q̃ latebãt in scri-

Gal. 4

Ro. 8

pturis occultasse: a nobis hactenus: visij s est: pp qđ z multi errauerũt a fide: nõ satis manifeste apparuit esse verax: quo ad multitudinẽ electoz suoz: illud qđ istãte articulo passiõis sue: iter multa q̃ cõmẽdauit apls: Joã. 15 loquutus est dicens. Seruus nescit qđ faciat dñs eius: vos aũt dixi amicos: q̃ oia que audiui a pre meo nota feci vobis. Appebit aũt prestante ipso: in tpibus nr̃is: cũ oino cepit esse tps: qđ significat p illũ. Ut enim tps natiuitatis dñice: seu initiũ scdi status: seu initiũ tertij designat: ita tps passionis z resurrectionis ipsius: seu finẽ scdi status: seu ẽt finẽ tertij: p sũtudinez respicit. In qbus. s. finibus daturus est nobis dñs spũz libertatis z pacis: ꝑm q̃ in die pasche z pẽthecostes in bina donatiõe spũs designatũ est. Non igit in tpe illo satis manifeste appuit: q̃z numis fidelis fuerit in pmissionibus suis: q̃ pauci admodũ fuerũt illi qbus data sunt dona spũs ad agnoscendã oẽm veritatẽ: presertiz cũ ꝓmissio eius in sacramẽtis potius facta sit: q̃z in vbis cõplẽda in tpibus suis. Quibus tñ credebãt hoies: ac si ambigue visioni trepidare hactenus visi sunt: metuẽtes ne fantasma alicd qđ: aut mẽdax spũs esset in eis. Hoc enim significat vbũ illud discipuloz dicetiuz: q̃ fantasma est: siue cũ se credebãt spũz videre. Cũ ergo appebit in lumine: qđ olim in mar. 6. mat. 14 tenebris gestuz est: tũc sciẽt vniuersi: q̃z vera fuerint sacra: que nobis sub velamine lse palliata edidit: q̃z vera ꝓmissio: quã ꝑ Luc. 24 misit: q̃z incõcussa z imobilia vba sua de quibus diserat. Celũ z terra trãsibunt: verba aũt mea nõ trãsibũt. Sz aũt fidelis sit dñs in oibus vbis suis: ſz se vaciter ostẽdat in oibus que ante ꝓmisit: siue in apto sermone: siue in archanis occultisq; mysterijs: illa tñ est sũma cõ ꝓmissionis sue qua se dẽmõstrat: precipue testẽ esse fidelez: cum ei ille q̃ est ꝓmissus testimoniũ phibet: haud dubiũ q̃ complẽdo ꝓmissa veniens z docẽs fideles oẽm veritatẽ: nec aliam q̃z ipse Joã. 14 dñs in occulto quõdam enigmate: z velut in tenebris loquutus est. Hec (inquit) loquutus sum vobis apud vos manẽs: para-

Luc. 21

clytus aũt spũs sanctus quem mittet pater in noie meo: ille vos docebit oia: z suggeret vobis oia quecũq; dixero vobis. Et itez. Cũ venerit paraclytus quẽ ego mittam vobis a pre spũm veritatis: q̃ a patre ꝓcedit: ille testimoniũ phibebit de me. Et rursuz. Adhuc multa habeo vobis dicere: sz nõ potestis portare mõ: cuz aũt venerit ille spũs veritatis: docebit vos oẽz veritatez: nõ enim loquet a semetipso: sz quecũq; audiet: loquet: z que vẽtura sunt annũcias bit vobis. Ille me clarificabit: q̃ de meo accipiet: z annũciabit vobis. Hec sunt magna illa ꝓmissa: que se ꝓmisit datuz diligẽtibus. Hec que nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ãialis ascendẽrũt. Que qdem z si in fine seculi: plene cõplende sunt: nihilominus tñ z tpe huius angeli: ꝑm magnam sui partem etiã in hac vita prestanda: iuxta illud quod de tribus apostolis mystice dictum est. Sunt de hic stãtibus qui nõ gustabunt mortem: donec videãt filium hois in regno suo. Et notãdum q̃ xps fidelis z verus est: etiam si coram hoibus non impleat qđ promisit. Nz tñ non pp se scripta sunt: qui semp est veritas: sed pro nobis infirmis z debilibus fide: qui adhuc ambigimus de promissis: liquet q̃ pro nobis dictum est: qui cognoscimus illum testem esse fidelem: cuz videmus manifeste z solẽniter accidere qđ promisit: non solum prout: aut littera dictum est: verũetiam ꝓut in littera designatum: ne saltem vel hoc modo nõ esse (q̃ absit) testis fidelis appareat: si sacramẽta nõ exhibẽt ad litteram qđ promittunt: dicente ipso qui z veritas est: Spũs est qui viuificat. nam caro non ꝓdest qcq̃z. Et apostolus. Littera occidit: spiritus autem viuificat. Sine ergo quia pauci fuerunt in quibus promissio illa completa est: siue quia non frustra in rebus sacramentalibus est completa: que maius aliquid in futuro promittunt: poterat quidem tunc tempo ris aliquis scrupulus in corde hominũ pro defectu fidei generari: abolẽdus penitus in tpe suo: hoc est: cũ plene z solẽniter

Joã. 15

Joã. 16

1. Cor. 2

mat. 16

Joã. 6.

2. Cor. 3

eonsumari incipiet: qđ non absq; rebus sacramẽtalibus i paucis hoibus completus est. Res enim sacramẽtales fuerunt: colũba: insufflatio ignis: ⁊ si qđ simile. Similiter ⁊ dies vel tpa in qbus hec gesta sunt: habẽt magni aliqd designare: Annus sane trigesimus: finez primi status designat: de quo nunc fine per apostolum dr. Qñ autem venit plenitudo tpis: misit deus filiũ suum: factum ex muliere: factum sub lege: vt eos qui sub lege erãt: redimeret. Unde enim habemus vt redempti esse possimus a seruitute legis: nisi q; illuz accipimus in baptismo: qui descẽdit corporali specie sicut columba in xp̃m: de quo per Apostolum dr. Accepistis spiritum adoptionis filioz: in quo clamamus abba pater. Siue ergo Joãnes Baptista: siue aqua: siue hõ xps Jesus qui baptizatus est in ea: siue columba que descẽdit in ipsum: ad designandum aliqd ostensa sunt: vt rebus manifestis ⁊ visibilibus: inuisibilia ⁊ spiritualia: ꝓtemplari possemus. Joãnes nãq; doctores littere: aqua doctrinam exterioz̃ que littera ꝓprie noiat: designat. Baptizati a Joãne: eos qui scripturam canonicam: vt paruuli adhuc in xp̃o ꝑm littere veritatez ediscunt. Ex quoruz' tñ numero procedit vnus q baptizat in spiritu: cui ⁊ spiritus phibet testimoniuz qui descẽdit ad ipsuz: q; nisi prius spiritus sanctus descendat in hoiem vt eum faciat esse spiritualem: non põt habere spiritualem intellectum: qui significat in aura. Significat ergo xps Jesus viros spirituales: qbus datum est a spiritu sancto baptizare in spiritu: mundare s. corda hoium doctrina spirituali: ⁊ abstergere ab illoz mẽtibus cogitationes immũdas: dicẽte dño. Accipite spiritum sanctũ: quoz remiseritis peccata remittent eis. Sed hoc vnde? Nunquid a semetipsis? Absit. Sed ab eo qui ꝓstituit tpa: ⁊ tẽpora vans tenebras ⁊ lucẽ in tpibus suis. Dedit enim tps qđ fuit ante legem: velut in densis tenebris ⁊ caligine noctis. Tps qđ fuit sub lege: veluti sub luce stellaz. Tẽpus qđ sequutum est vsq; nunc a Joanne baptista: veluti sub luce lune: propter illud qđ dicit apostolus. Videmus nunc p speculum in enigmate. Tps qđ futuz est: veluti sub lumine solis. Uerũtamen cum de duobus testamentis simpliciter sermo est: tunc accipiẽdum est in luna testamentum vetus: in sole nouum: q; illi prefuit q̃si luna lex Moysi: isti quasi sol euãgeliuz xp̃i. Igitur mirari non dz hõ: si aliqd promittitur in aliquo tpe: qđ in tpibus preteritis negatum est: q; ad gloriam ptinet summi dei augere munera gratiaz: ⁊ prestare nouissimis qđ negatum est primis: vt nemo se extollat de honore priuatus sui: sed magis emulet in bono supeminẽtes diuitias iunioz suoz. Sed ⁊ nobis summopere cauẽdum est: ne in vacuum gratiam dei recipiamus ⁊ auertamus corda nostra a lege dei: vt nõ agnoscamus tps ꝓsolationis nostre. Nos qppe sumus ⁊ filij nostri: in quos fines huiuscemodi deuenerunt: vt compleant in nobis promissa dei: que in die sancto pasche multis ⁊ imm̃ẽsis mysterijs designata sunt. Opz enim xp̃m iesum complere in electis huius tpis: qđ in die resurrectionis sue cuz iam oino dies inclinata esset ad noctem: per insufflationem quaz fecit: designare curauit: vt sciremus que a deo donata sunt nobis: ne aliqđ forte nutu accidere ex hijs: que ad deum pertinẽt extimet. Et qdem non sterliter: cum adhuc predicãdum sit euãgeliuz regni in vniuerso orbe. Implebit ergo qđ promisit in sacramẽto illo testis noster fidelis ⁊ verus: insufflabit adhuc inuisibiliter sup corda fidelium ad dãdam voci sue vocez̃ virtutis: ad formãdos spirituales intellectus in buccinis scripturaz: vt insufflãtibus p eas preconibus xp̃i: in oẽm terraz exeat sonus eoz ⁊ in fines orbis terre verba eoz. Nempe ⁊ in die pasche qñ hoc factuz est: veritas ipsa que die eodem de monumento ꝓcesserat: apparuit discipulis suis ãperiẽs illis sensuz vt intelligerẽt scripturas. Sed nunqd vel illud vacat a mysterio: qđ a iudeis crucifigẽtibus ⁊ occidẽtibus euz absc̃ditus est in monumẽto sue in eo in-

tellectu qui ptinet ad tertium statum: siue in eo qui ptinet ad scõm. Nõ solum qppe hoc malum inuẽtum est in populo iudeorũ: verũetiam multo deterius in extinctione spũs: q̃z in morte xp̃i: q; ibi peccauerũt in filium hois: hic in spũm sanctuz: ita vt nõ inueniant remissionem culpe hinc: neq; in hoc seculo: neq; in futuro. Si enim nõ extinxissent spũm qui docet oia que vera sunt: ⁊ semp ⁊ vbiq; testimonium phibet veritati: pduci ad veritatis notitiaz: penitẽtiam egissent: sicut ⁊ hij qui compũcti sunt ad verbum Petri: ⁊ egerunt penitẽtiam de peccato ignorãtie sue. Sed malum qđ operati sunt fortis: signuz erat maioris mali qđ ꝓceperant intus extinguere s. spiritualem intellectum ⁊ sepellire illud in vẽtre littere: vt iam non audiret vox illius in plateis eoz: nec haberet vltra locũ in possessionibus suis. Occiderunt ergo xp̃m ⁊ sepellierunt in monumẽto: occiderunt ⁊ spũalem intellectum velantes eum sub littera veteris testamẽti: vt liceret eis viuere ꝑm carnem: qđ ⁊ faciunt pro posse suo vsq; in presentem diem. Et ꝛ hoc fecissent infideles iudei: nõ est tñ xps iesus derelictus in inferno: nec datus est sanctus dñi videre corruptionem. Excitatus qppe a somno mortis: ascẽdit de monumẽto: apparuit non oi populo: sed testibus preordinatis a deo: eis qui mãducauerunt ⁊ biberunt cum illo posq̃z resurrexit a mortuis: gustãtes in cibo illo escas mysticas ⁊ spirituales: quas eis ante promisit: cum adhuc esset cum eis anteq̃z pateretur ⁊ resuscitaretur a mortuis. Sic ⁊ spiritualis intellectus quem extinxerunt ⁊ sepellierunt in corde littere: qui erãt ex circuncisione: surrexit summo mane: cuz adhuc essent tenebre: ⁊ apparuit in epistolis Pauli: qui solũ se exposuit ꝓtra oẽs pro statuendo spirituali intellectu: quem pfidi iudei semp extinguere gestiebãt: nolentes illum regnare sup se: eo q; esset ꝓtrarius votis ⁊ opibus suis. Apparuit aũt (vt iam dixi) nõ oi populo: sed testibus preordinatis a deo Marie Magdalene: ⁊ alijs quos scriptura cõmemorat. Ubi ⁊ illud vigilanter obserua: q; quo magis dies ipse declinauit ad vesperum: eo magis apparitio eius ⁊ solẽnior ⁊ manifestior facta est. Credit enim prima apparuisse Marie: deinde duobus discipulis euntibus in castelluz: quod distabat ab hierosolimis stadijs sexaginta. Adiunctus est aũt illis in via ⁊ loquebat cuz eis: ⁊ tñ nõ cognouerunt eum: vsq; ad vesperum. Postq̃z autẽ aperti sunt oculi eoz̃ vt cognoscerẽt eum: reuersi sunt q̃z cito in hierusalem nunciaturi fratribus quod factuz fuerat: ⁊ quali cognouerunt euz in fractione panis. Interiz dum hec agerẽtur apparuit Symoni: ⁊ ita demum apostolis oibus. Uerũtamen nõ est ꝓfundendus ordo euangelioz̃: vt alterz̃ per alterz̃ exponatur: q; spũalis ⁊ mysticus intellectus: non tam litteram respicit q̃z virtutem: ⁊ id quod significatur amplius q̃z id quod significat. Duo itaq; discipuli qbus est xps adiunctus in via: Grecos significant ⁊ hebreos qui quottidie disputãtes de veritate: que est in spiritu: vident qdem illam: sed non agnoscunt: ardent plerũq; alios: sed succumbunt in fide. Cum aũt ꝓsumabitur cursus tpis designatus in stadijs sexaginta: periẽtur oculi eoz̃ ⁊ cognoscẽt illam infractionem panis. Cũq; reuertentur ad ecclesiam Petri vt annunciẽt fidelibus intellectuz suum: inueniẽt discipulos ꝓgregatos dicẽtes. Surrexit dñs vere ⁊ apparuit Symoni. Nõ enim ita dubie apparere oportebat spiritualem intellectum latinis designatis in Symone: qũo Grecis ⁊ Hebreis: qui diu dubitauerunt: ⁊ a quoz̃ oculis illico euanescit: ⁊ trãsiet: vt redeant ad seipsos ⁊ ad vnitatẽ ecclesie: sed vere ⁊ absq; oi seruulo: sicut ⁊ presens seculi phat dies. Nũc ergo qui credit credat: qui cognoscit cognoscat: cui plz placeat: cui nõ plz displiceat. Sciat ois ecclesia que xp̃iana pfessione censet: q; iam oino instat tps ⁊ hora in quo oẽs qui sitiunt veritatem: palpẽt illaz credẽt: attrectent: ⁊ sentiãt: quod regrit: gaudeãt ⁊ letentur: cuz id quod quereba tur inueniẽt. Et si forte adhuc nõ credent

Gal. 4.

Gal. 4.

Joã. 20

1. cor. 13

2. cor. 6.

ps. 18.

Lu. 24

Act. 2.

ps. 15.

Act. 20

Lu. 24

Lu. 24

ꝛ admirabuntur pre gaudio:afferāt aliqd quod coram positis manducē:palpent ꝛ videāt ꝓcordiam carnis:ꝛ ossis:veteris te stamēti ꝛ noui:qꝛ verba spūalia que dicun tur per spiritum ꝓphetie que nō possunt experiri:niſi cum videtur expleta:non ha bēt ꝓsonātiam duoꝝ testamentoꝝ:sed sim pliciter ꝓnunciant quod futuꝝ est. Et de illis qdem dubitare pōt hō nesciens:vtꝝ spiritus ex deo sit. Hic autem vbi non dr aliud:niſi quod scriptum est:vbi tam mire ꝓcordāt in vnum quasi caro ꝛ ossa:que ou bitatio esse pōt? Sepe dictum est:ꝛ sepe di cēdum:qꝝ sicut datum est testamētum ve tus ad imaginem patris:ita nouuꝫ quoqꝫ ad similitudinem filij. Et sicut in illo cōti nebat mysticus intellectus:qui ꝓprie pti net ad spūm sanctum ꝓcedentem a patre: ita in scriptura noui testamenti que iuxta superficiem sui:spāliter spectat ad filium:ꝓti net intrinsecus spiritalis intellectus: qui ꝓprie spectat ad eūdem spūm ꝓcedentem a filio:ꝛ sicut tūc spiritalis intellectus post clarificationem suā:inuenit multos stimu los ꝓra se: pseudo apostolos ꝛ phariseos ac Saduceos:ita ꝛ nunc inuenies satis de teriores illis:pseudo prophetas:bestiam. s. que ꝓsurget de terra: ꝛ occidet veritas in die illo:ꝛ ꝓsternetur in terra:ita vt nemo possit vendere aut emere:niſi qui portaue rit caracterem bestie. Occisa vero:itez vi uet:itez glorioſe resurget:quod nos qdez modo scire nō possumus:sciēt aūt illi qui ꝛ visuri sunt. Igit insufflatio xpi serotina ad tps istud referēda est:que q̄ste sit virtu tis intimak cū dr. Quoꝝ remiſſeritis pcā remittunt eis:ꝛ quoꝝ retinueritis retenta sunt. Sane reuelatio illa que fcā est in spe cie ignis in die sancto pētheostes:in ꝓsu matione seculi expectāda est:iuxta id qō i tribus statib⁹ soleniter ꝓsumāda sunt oia. Verūtn sicut in fine primi status:id quod in colūbe spē mōstrabat:in illa suauissima ꝛ speciosissima colūba que vnigenitus dei initiatū erat:qñ supueuerat in illam spūs scūs:ita ꝛ nūc in fine secūdi status opor tebat ꝓsurgere similitudinē colūbe:nō tā in vna ꝓsona:qꝫ in aliq̄ iustoꝝ ecclesia:q̄ꝫuis ꝛ ibi p filiū illius colūbe nō parua discipu loꝝ turba collecta sit:que paulopost egres sa ab egypto mare rubꝝ in spū:in xpi mor te trāsiuit:ꝛ die quinquagesimo egressionis sue:legem nō de monte:niſi de celo accepit: nec in tabulis lapideis attramento ꝓscri ptam:niſi spū dei viui in tabulis cordis car nalibus miro mō impressam. Fuit enim ꝛ in primo statu altera columba que parturi uit Jacob reputās Esau alienū:que ꝛ ipsa sicut ꝛ mater dñi:mris gre similitudinem gerit. Procreati sunt aūt a Jacob duode cim filij:sicut ꝛ in spū:duodecim a xpo ie su. Mānserūt aūt illi in egypto:vsqꝫ ad ali quot annos:sicut ꝛ isti in synagoga iudeo rū:quousqꝫ veniret tps visitationis eoꝝ. Igit ꝛ ibi ꝛ hic:tētatio deserti sequuta est. Tenuit aūt xpi similitudinez Jacob in gi gnēdo:Moyses in educēdo populum de egypto:quousqꝫ veniat ad mōtez Synai. Deinde in loco xpi substitutus est Pau lus vt suppleret ea que deerāt passionum xpi ꝛ esset ꝓuius fideli populo in deserto gētiluꝫ. Cecidit aūt populus ille ꝛ ꝓsum ptus est in deserto:nec ꝓueuerauit vsqꝫ in fi nem vt trāsiret iordanē:ꝛ videret bona Hierusalē ꝓter duos viros. Similiter ꝛ popul⁹ ille q̄ credidit ex iudeis. Intrauit aūt terrā illā Josue filius Nū introducēs in eā populū nouū q̄ natus est in deserto. In istā ioānes euāgelista cū hijs qui credi derūt ex gētibus. Est enim terra fluēs la cte ꝛ melle ecclesie ꝓplantiū:que nō pōt possideri sicut expedit:niſi in abūdātia pa cis. Secundū hoc:vt ego arbitror:ꝓ pau ci remāsuri sunt de populo isto q̄ de terra egypti exire ceperūt:hoc est de societate eo rū q̄ carnaliter viuūt:ꝓ eo q̄ nō ambulāt coram facie sua:niſi reuertunt aīo in egyptū. Filij aūt eoꝝ q̄ gignent in xpo p euāgeliū eternū:qō est in spū:qñ vtiqꝫ euāgeliū qō est in lra: tpale est:nō eternū:ingredient re vera in terrā bonā:in terrā fluētez lac ꝛ mel:ꝛ possidebūt terrā fertilē ꝛ amenam: que displicet hoibus generationis istius: memores ollaꝝ carniū q̄s velci ꝓsueuerāt

1.cor.3

Jo.20.

in egypto. Erāt aūt hoꝝ primi ex populo (vt iā dixi) grecoꝝ:ex quo nece est ꝓcrea ri ppls nouus:ac si in trāsitu Beniamin: siue ēt apls Paulus:q̄ ꝛ ipse in itinere cu ratus est:iz ipse passione ꝓuētus:nō itro duxerit ppm illum in regionem pacis:niſi magis scūs Joānes q̄ eum in asya sequu tus est. Et ille qdem ppls ingressus est in regnū pacis. q̄ credidit dño deo suo. Lz ꝛ hocipsuꝫ in figura ꝓtigerit. Qui aūt repue rūt inter legē ꝛ grām:sicut illi greci qbus

Gal.4. dicit apls. Cū cognoueritis deuꝫ (imo co gniti estis a deo) quo querimini iterꝫ ad infirma ꝛ egena elemēta:qbus denuo seru re vultis:expulsi sunt tanq̄ reprobi a me moria dñi:eo q̄ litteraꝫ (que occidit) spūi preponere ausi sunt:obediēdo pseudo apo stolis:magis q̄ apls xpi: a qbus ꝛ paulo antea gratis acceperant verba vite. Hoꝝ aūt filēs preuidit in futuꝝ spūs ꝓphetie:q bus in persona vnius angeli:generaīr dī. Qui nū es:neq̄ calidus neq̄ frigidus:niſi te pidus es:incipiā te euomere ex ore meo. Et hec qdem dicta sunt:vt ostēdat xps'ie sus testis esse fidelis:qui dat nobis ꝓbare expimēto:quod aut verbis:aut mysterijs repromisit:q̄uis ꝛ si in tpe isto:taꝫ multa denī nobis intelligi:ꝛ dabunt in ꝓximo:

Joās vt sermo iesu impleat quem dixit. Cū ve nerit ille spūs veritatis:docebit vos oēm veritatē:cū vꝫ sīlitudo insuſflatiōis ipsius ꝓsumāda est:q̄ꝫto magis cū cōplebit illud quod significat in igne? Dictus ē ergo ve rus xps iesus in hijs duobus extremis an gelis:q̄ semp est fidelis ꝛ verus:qꝝ ibi se fi delem ꝛ veꝝ noiare maluit:vbi se in testi monijs veritatis tam mire ꝓcordāribus fi bi ꝛ conuenientibus in idipsum ostēdet esse fi delē:siue ēt in testibus quos premittet pre dicētibus:seu bona:seu mala:tam vētura que ꝓsumāda sunt:q̄ecto in tpibus suis ꝛ adducētibus in lucem:quod expressuꝫ est sub obscuro enigmate in scriptura verita tis:cum incipiet erumpe veluti de vulua procedens:ꝛ ap̄parere que carnalia cordā hoiuꝫ audita credere nequiuerunt. Et ne se velut in cauda positos ꝓtēnendo despi ciāt:nouerit se eē ꝛ ipsi ꝓncipiū aliqꝺ crea ture dei:sicut ꝛ p Jacobū dr. Voluntarie nos genuit vbo vītatis vt simus initiū ali qꝺ creature ei⁹. Hoc est. n. illud qꝺ supi⁹ dixim⁹. Paulus apl̄oꝝ nouissim⁹:fact⁹ ē i gē tib⁹ pm⁹. Cū ꝛ aliqb⁹ scribit dicēs. In xpo iesu p euāgelū meū ego vos genui:vt ergo nō erubescat i domo dñi:qꝝ vltius scribit alioꝝ ꝛ erubescēs despiciat semetipꝫ:ꝛ desi nat neqter emulari maiores suos:respiciat eū q̄ ē ꝓncipiū creature dei scīm in xpe no uissimū oiuꝫ ppheꝝ:dicēte de eo Esaia p pha. Nō est ei spēs neq̄ decor:ꝛ vidimus eum:ꝛ nō erat aspectus:ꝛ desideravimus cū despectu ꝛ nouissimoꝝ virorꝝ. Deniq̄ ꝛ pp hoc amen:ꝛ testis fidelis ꝛ verus di ctus est:in hoc loco:qꝝ ꝓ eo q̄ oīs crea tura rationalis:veluti quadam naturali le ge excellētie sue:sublimia ꝓcupiscit:ita vt non iustificet coram deo oīs viuens:niſi ei ab ipso iustificatio tribuat:ipse solus vni genitus dei:locum humilem ac despectuꝫ tenere inter hoīes ꝓcupiuit:seu vt se osten deret veritatē illā:que orta est de terra:seu vt ostenderet hoibus viam qua venit ad deum:hoc est:virtutem illam que in infir mitate pficit. Quod autem pp hoc maxi me dictus sit in hoc loco. Amen ꝛ testis fi delis ꝛ verus:ipsemet in euāgelio demō strat:cuꝫ dicit. Qui a semetipso loquit:glo riam ꝓpriam querit:qui aūt querit glo riā eius q̄ misit illū hic verax est. Scimus eni q̄ q̄ querit que sua sunt:in ꝓhibēdo testi monīū:eo ipso reprobat a testimonio:quo q̄rit que sua sunt:ꝛ falsidicus potius:q̄ꝫ vi dicus iusto iudicio cōprobat. Qui aūt q̄rit q̄ alioꝝ sūt:eo ipso fidē tāc auditoꝝ⁹ suis: quo nō eū abūtiosa cupiditas:niſi solus amoꝝ vītatis:vītati testimoniū phibere cōpellit. Qō si ille vidie⁹ cōprobat ꝛ ēq̄ q̄rit:fideliꝝ q̄ alioꝝ sūt:q̄ꝫto magis q̄ sua negligit: vt alteri sua iura seruētur? Et hoc qdez facit vītas ipsa:q̄ semetipsam exinanīuit formā sui accipiēs. Nos aūt q̄ eram⁹ nāt filij ire si cut ꝛ ceteri:ꝛ sim illud psalmiste. Vidēda ceus oēs:niſi liberemur a seruitute peccati p gram spūs scti:ꝛ institutū a dño iesu xpo

Jaco.1.

1.cor.4

Joā.7.

ps.115.

baptismatis sacramētum: q; tñ non repente accipimus totum simul in re ipsa: qđ accipe videmur in sacramento: hoc est: vt post baptisma ipsum: possibile sit oino manere nos mūdos ab oi culpa: sicut fuimus ante peccatum: cum dicat Joānes: cuius
1.ioā.1 est liber iste. Si dixerimus q; peccatu; nō habemus: nosmetipsos seducimus ; veritas in nobis nō est: veluti quodam naturali impulsu recurrimus: ; si inuiti ad imitationem vete; parētum nostro; ambiētium: esse sicut oīj sciētes bonū ; malum.
Gen.3. Quis enim tam sanctus ; tam pfectus in huius vite tpalis naufragio ꝓstitutus qui possit fiducialr dicere: nō est mihi timendum ab vllo vitio? maxime aūt ambitionis ; excellētie: cum legamus sactam esse ꝓtētionez inter discipulos: qs eo; videre
Luc.22 esse maio: ; quod eo magis viget: dixisse apostolum Paulum: qui sicut ipse alibi dicit: iam sicut ; ceteri coapostoli sui acceperat primitias spūs. Nā le visio reuelationum
2.cor.12 extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee angelus Sathane: qui me colaphizet? Si enim ne extolleret Paulus datus est ei stimulus carnis sue: qs se quātacunq; sanctitate: audeat a pugna huius Demonis liberatum fore pesumere quimmo qs nō eo amplius timeat quo magis in virtutibus se ꝓficere gaudet? Sed isti qdem si extollit: timēdum est a ruina: scriptura attestāte: que dicit. Ante ruinam exaltabitur
Puer.16 cor. Et aūt qui minimum se esse dolet: timēdum est: ne incidat in desidiam: qđ est tepidum esse: neduz negligēs est suȳpsius ; piger ad emulandam charitatem: pp latens virus inuidie: quo plerūq; tāguntur corda mitio; : accidat eī illud qđ scriptum est de eam libro Job. Virū stultum interfi-
Job.5. cit iracundia: ; paruulum occidit inuidia. Qui enim stultus est: interficit iracundia: q; dum nescit cogitare: cur aliqd fiat: aut factum sit: qñ nō bene actum sit: qđ non pcipit ipse: aduersum auctorem rei vehemēter accēditur: ; velut habens aliqd iusti: iracundie facibus inflāmatur. Paruuluz vero occidit inuidia: q; qui nescit pensare quāta gaudia paruulis dñi parata sint: dū se respectu alio; paruulum esse dolet: priuatus charitate fraterna: inuidie laqueo suffocat. Accidit etiam nonnunq; : qui eiusmodi sunt: vt inuitati ad nupcia; epulas ingrediātur leti: nihil premeditātes de loco: vt; primi ac nouissimi collocentur ad mensam. Sed cum venit ad ordinem sessionis: ; videt se quasi de repente in loco nouissimo collocatos: seruo; letitie qui eis inerat de introitu: suborta de rubore tristitia vertit in tepore: ita vt nec tristes sint ad penitētiam: q; se nō extra esse considerāt: nec leti ad opandum qđ bonum est: qui se in loco vltimo ꝓstitutos agnoscunt: (; si coacti opari supficietenus videātur.) Verum hoc idcirco accidit illis: q; non attendunt Abel iuniorem electum potius q̄ Cayz: nec Isaac potius q̄ Ismael: nec Jacob potius q̄ Esau: nec q; Joseph ; etiaz Beniamin pre cunctis senioribus fratribus amabant a patre: nec q; idē Joseph iunio; inter decem: primceps fratruz senio; constitutus est a dño deo suo: nec q; pars Beniamin iuniozis oīum: sedētis in nouissimo loco: excesserit qnq; partibus soro-
Ge.43 tes frat; suo; : sed nec illud qđ ait dñs in euāgelio. Multi erunt primi nouissimi: ; nouissimi primi. Q; ergo plures erunt in
mat.20 ordine isto designato in angelo laodicie: vltimo septem angelo; : qui pēsantes alio; excellētiam: despicient semetipsos ; efficientur tepidi circa fidem: pro parte eo; qui tales erunt: in typo vnius angeli: vniuersitas increpatur: cum dicitur.

¶Scio opera tua: quia non es neq; frigidus: neq; calidus. A.20

¶Calidus est: qui gaudet in dño p misericordia eius. Frigidus qui tristatur in se pro peccatis suis. Bene ergo letatur qui letat in dño. Bene tristatur qui se esse intelligit peregrinum. Quis est autez magis pegrinus q̄z is qui per mala opa que fecit: lōge discessit a deo suo: pascēs ; custodiens porcos in regione longinqua? Quā do aūt bene tristat: nisi cum ad se reuersus

quicunq;

quicūq; est ille: dicit cum magno gemitu
Luc.15 in corde suo. Quanti mercēnarij in domo patris mei abundāt panibus: ego aūt hic fame peo? Et talis qdem tristitia solet nō nunq̄z accidere eis q necdum sunt ꝓuersi a vanitate seculi ad vitam religiosam: que tñ ; si nō satis fructuosa est: quo ad gliaz: vtilio tñ est ; accepta dño quo ad salutez: q; ; si nō est adhuc talis que mereat coronā: talis tñ est que ꝓsequat veniā. Qui aūt ita frigidi sunt ante ꝓuersionem suam: ꝓse quēs est oīno: vt ꝓuersi calescāt: excepto si de loco emergit cā: aut de prelatione ꝓtentio. Qđ vero facile est vt hoc ꝓtingat: timo q̄z difficile vt nō ꝓtingat: ꝓtentio ipsa de-
Lu.22. mōstrat apl̄oz xpi que facta est inter eos: qs eo; maior esse videret. Sed qđ inde? Elatio maiori: minori pro liuore tepiditas. Et ille qdem si nō descēdit: ppe est ruina: scriptura attestante que dicit. Ante ruinam exaltabit cor. Iste vero si nō ascendit
Puer.16 alio: vt liber fiat: necesse est: vt ejiciat a memoria dñi ; separetur a ꝓsortio ; socie tate iusto; . Unde ; hic subditur.

A.21. ¶Et quia non es neq; calidus: neq; frigidus: incipiam te euomere ex ore meo.

¶Solet hō aquam tepidam: ; cibum semicrudum euomere nō valēte tenere stomacho: qđ abhoret natura. Sic qui nec tristis ad penitētiam: nec letus ad obsequium dei: tanq̄z is q nō est aptus saluti: tollitur a memoria dñi: qđ est deleri de libro vite: q; ; si aliqñ intus fuit p vocationē gratie: sortis tñ ejcitur p inertia vite. Nec mirum. Qui enim se existimat esse qđ nō est: ipse se seducit. Sepe eniz q eiusmodi sunt: enumerāt bona exteriora que sacūt: ; plerūq; inuiti ꝓsiderāt misero; inopiam: egestatem reo; : ; dum illos steriles esse ꝓspiciūt: se aūt sertiles esse putāt: nō solum reprehensibiles efficiunt: q; nihil sunt: verū etiaz q; se esse iactitāt qđ nō sunt: dicentes se esse diuites ; locupletes: cum sint paupes ; miseri: ; ceci: ; nudi. Unde ; mox subditur.

A.22. ¶Quia dicis q; sum diues & locupletatus: & nullius ægeo: & nescis quia tu es miser & miserabilis: & pauper: & cæcus: & nudus.

¶Miser ; miserabilis est: q lōge qđē ē a beatitudine sua: q; tñ se esse miser: ; alienū a gaudijs nō agnoscit. Paup ; inops est: q inanis ; vacuus est ab opib⁹ bonis. Cecus est q nō videt vez lumē: hoc est q nō pcipit verbum dei. Nudus est q nō hz iustitiam. Scriptura attestāte que dicit. Sacerdotes tui induātur iustitiam. Naturale ps.131.o
est (vt ante iaz dixi) inferiores inuidere superioribus: ; obstētare se coram alijs: ne eis impares videātur. Qui cuz se dicant esse qđ nō sunt: erubescūt tñ agere quo sint: ne videātur pdere egestatez suam: q; hij q tebātur esse primos: incipiūt cum rubore nouissimū locum tenere. Qui enim vult ascēdere ad superiorez gradū: vt prius descēdat: necesse est. Nisi enim' qs humiliatus seruiat fideli regi suo: frustra se spat ab eo ꝓseq premia ; honores. Sz q talem se esse dicit a principio: qlis futurus erat in fine: nōne ꝓfusio est illi inclinare se ad vitaz humilem q se paulo antea: magnū esse fingebat? Sic ſic inuidia mēdaciuz parit: mēdacium obstētationem: obstētatio ꝓfusionez. Ubi aūt ꝓfusio: ibi tristitia est. Q; vero nemo volēs ꝓfundi: agit q ꝓfundi: ne ꝓfundat laborat letus fieri ne ꝓfusionem incurrat. Q; vō nō pōt veraciter esse letus q nō hz vnde iure letet: accidit ei q eiusmodi est: vt neq; calidus sit neq; frigidus: sz tepidus efficiat: nimiq; qđ dicit q; diues sum ; locupletatus: ; nullius egeo: ; est miser ; miserabilis: ; paup: ; cecus: ; nudus. Et iuste q laborat inuidia: nescire arguit: paupertatem ; cecitatem suaz: q; nullo vitio deterius isto: intellectus interior hebetat: maxime cum illi semp adsit inanis appetitus glie: q ; ipse nō minus q̄z inuidia: lōge sacit hoiem a sensu suo: ita vt nō soluz se esse dicat, verūetiaz extimet qđ nō est: adeo vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

cū videt aliquē amplius honorari:nō iurī
ci⁹ ascribat:cui honor ipēdit:ꝫ sibi:q nō i
pēdit:restiet derogari. Dicq; sit vt mēs sup
ba z ceca semetipsā ignorās:z honorē supa
ōes cupiat:z vt possit ad honorē prigere:
pbūiari cū ceteris erubescat. Hac in re pfi
derare opz:q z Dā:q sint tribus vltia in
ter septē in accipiēda hiditate: apostata ē:
pre ceteris a deo suo:z Judas aplōz vlti
mus:a chozo aplōz:z Nicolaus q scribit
vltius iter septē dyacones ab ordie dyaco
noz:vt apte dēt itelligi:eos de sorte vltia i
dignationē ꝓcepisse. Idq; in gradu suo sta
re pūlr noluisse. Hō.n.erat de illis parvu
lis:quoz supra fecimus mētionē:de quoz
ps. 83. numero erat ille q dicebat. Elegi abiectus
ē i domo dei mei magis ꝙ hitare i taber
nacuks pcōz:nec de illis de qbus dicit idē
ps. 114. psalmista. Custodies parvulos dñe:ꝫ ō il
1.cor.3. lis de qb⁹ dicit aplūs. Cū sit inter vos zelus
z ptēcio:nōne carnales estis:z sm hoiem
ābulatis? Nec illō mirari dz qs:q post tā
gliosa z laude digna:q dcā sunt de angelo
phyladelphie:in quo initiat⁹ est tertius sta
tus:de ągelo laodicie hec tā dura sequunt:
qz sicut laus illius ptinet ad exordiū tertij
stat⁹:ita vitupatio istius ad finē scdi:vt q̄si
in hoc articulo tpis:cōmixte lux z tenebre
esse videant. Qō bñ in sabbato vigilie pa
sche designatū est:in quo pus cātat:alla:p
initiatiōe gaudioz:z moz segt tract⁹ p cō
sumatiōe mestitie. Uerūtā z si obscura pn
cipia huius angeli repta sunt:pōt tñ esse
subsq bonū finē: maxie :vbi is q mīs mi
rabilis est:qz nō volentis:neq currentis:ꝫ
miserētis est dei. Iniuitat ergo ostio iste:pri
us paup z nudus ad veras z eternas diui
tias:vt ꝺaciter dcat:q mendaciter dictus
ē:z fiat ei mutatio ōrtere excelsi. Nā segt.

T.23 ¶ Suadeo tibi emere a me auꝝ
ignitū:ꝓbatū ut locuples fias: &
uestimētis albis induaris:ut non
appareat cōfusio nuditatis tuæ.

¶ Notādū q z si esse frigidū aut calidū
optare se dīs ōndit:icū dicit. Utinā cēs fri
gidus aut calidus:nō iō tñ ꝺz tepido ad fri
giditatē redire. Qui.n.añ faciez suā gradi
cepit:redire iā nē finit ad cura seculi:nec
respicē retro ad opa q̄ spōte reliqt. Bonū
qppe erat illi manē vbi manebat:q̄z de fri
giditate seculi ad tepiditatē venire:ꝫ tū ex
quo cepit:stare sic dānabile ē:redire misez
solū ē quo ire cepit:ꝓpare brūz. Ꝺdiro enī
mō granant q hmōi sūt:z q̄si qbusdā legū
sumibus ligant vbis ozis sui:vt nec ibi:vbi
sūt stare tepidi audeāt:nec redire ad vitaz
seculi pmittant:ꝫ velit:nolit:aut oīno feli
ces:aut oīno mīsi z iutiles sint. Aut si for
te nō ex tioris frigore huiuscemodi querio
sca ē:ꝫ sicut solēt nōnulli (vt cōpti sum?)
ex solo tētatiōis ipulsu:religiōis arripe fa
cra signa:dēnt q eiusmodi sūt:hoc ipz cū i
telligūt expauescē:z attēdētes se nō eē libe
ros a future ꝺi:nō mutato hītu:mētē mu
tēt:z metuētes q̄ q̄si nō vocati a dīo:hītū
libertatis ꝓpe ꝓsumpserūt:festinēt oīoni
bus z hymnis pulsare ianuā pietatis dei:
vt ullo ꝓsumptuosa temeritas quertat i fi
dē:z supabūdet dei gra:vbi abūdauit delī
ctū. Et hoc q̄dē de illis q nec timoze:nec
amoze trahunt:ꝫ alicuius tētatiōis ipulsu
vētilati:z apostati:magis tētaturi deū cū
hijs q ceciderūt i heremo:q̄z fidelr acturi
z bellaturi cū hijs q cum Josue z Caleph
trāsierūt iordanē. Solet.n.z i iūdis oīdere
aliq̄n de⁹ oipotēs diuitias bonitatis sue:z
facē occultā vocationē:q̄ putabat esse tēta
tio inimici. Cetez qō spectat ad eos q bo
no ipetu ducunt:ad futurū dei:in hac pci
pue parte arguēdi sunt:si mutato hītu nō
mutāt mores:si nō ꝺ tionis fuiture ad cha
ritatis trāseunt libertatē:sine q̄ ois religio
obstētatio ē. Ipsa est.n. sūma ōr⁹:z iter vtu
tes religiōs pma:quā q hz:nullo eget:nullū
odit:nullū zelat:q̄ si in eo possidet oē bo
nū:maxie qō iste ągelus cōmonet accipe.
Ipse ē.n. ignis vus ex auro hoc ignito ꝓce
dēs:hoc ē ex ignito eloquio dñi:ō quo di
cit psalmista. Ignitū eloquiū tuū vehemē
ter :z suus tu⁹ dilexit illō. Uidet.n.auꝝ p
tinē ad sapiaz:ignis ad charitatē:vt quēad
modū ꝺ radio solis caloz ē:ita de sapia ite.

ligam⁹ ꝓcedē charitatē. Hec ē.n.auꝝ igni
tū z thesaurus desiderabilis requiescēs in
oze sapiētis. Hec ꝓceptū dñi lucidū illumi
ps. 18. nāns oculos. Hec vestimētū albū ad regēdā
turpitudinē nuditatis nr̄e:sapiaz dico:nō
seculi:ꝫ q ex deo est: q̄ nō pōt istare sicuti
scia mūdi:eo q sit i ipsa charitas que edifi
cat. Utriqz aut donū dei:est gr̄a nō opiō⁹
acq̄sitū:nec auri pōdē emptū:ꝫ gratis a so
lo deo:sitibūdis exhibitū. Qō h ita ē:quo
dz hunc ągelo. Suadeo tibi emere a me au
rū ignitū vt locuples fias? Siccine emi cre
dit gr̄a ꝺi? Sz nō erit iniurie talis emptio
ū pcy q̄litas extiat. Quale sit.n.illō pciū:
Joan.1 Joānes manifestat cū dicit. Gaz ꝑ gr̄a de
dit nob. Ecce hēs ꝓgruū pciū:quo emas:
qō alr emi negt:q ꝑ talēt minoris gr̄e:qō
tibi creditū est:qōq bñ ꝓpriatū tuū ꝓpriū
fcm est:daf tibi gr̄a quā nō hēbas:vt sit il
mat.13. lud qō scriptū est. Qui hz plus hēbit:z q
nō hz ēt qō videt hre:auferet ab eo. Sic z
i euāgelio:negociari ubemur:vt negocia
tib⁹ nobis i accepta vbi pecunia:fruct⁹ pce
pte gr̄e augeat z crescat. Uez hec negocia
tio apō hoies:illa multo digni⁹ apō deū:q
sicut cū hoib⁹ pdicamus:luez aliaz apō il
los acgrimus:ita cū excedimus mēte deo:
donū sci spūs abūdātius pmeremur. Totū
tū (vt dixi) p gr̄az:qz gr̄az ꝑ gr̄a dedit no
Joan.1 bas. Sicne district⁹ ille fenerator:ꝫ pi⁹:sua
det q̄de paupi emere auꝝ:ꝫ pce:nō ope:z
vtiq; ispirata ab ipso:scies:q ꝙ sicut ꝙ vēdat
nō est nisi ipse:ita nec emptōis pciū hīi pt:
nisi ab ipso. Quisq; ergo fideī sincer⁹ z ite
ger:q̄sq; ꝓpto:seculi:z hīs regni: q̄sq
possidē felicē priaz z carē mysteriis ocupi
scit:nō sibi videat sufficē q corpalr mūdū
istū deseruit:q̄ diu religat⁹ i exilio:pegriat
a xp̄o:ꝫ igemiscat quottidie sup incolatu
suo:ponuiet humilr būdictionē a dño:di
ps. 122. cēs assidue cū psalmista. Sicut oculi ācille
i manib⁹ dñe sue:ita oculi nr̄i ad dñm deū
nr̄z donec misereat nr̄i. Cūq; post lōgā oīo
ps. 122. nē:minus se adhuc itelligit exaudītū:ister
vehemēter z dicat. Utq; quo dñe obliuisce
ris me in finē:vsq; quo auertis faciē tuā a
me. Quādiu ponā psilia i aia mea:doloz ē i
corde meo p ꝺiē? Et illud. Exurge q̄re ob ps. 43.
dormis dñe:exurge z ne repellas in finē.
Neq;z.n.aliud designat huiuscemodi tā ap
ta correptio:q̄z clarz oipotētis dei:at q̄z ma
nifestū dilectionis ardoreꝫ:quo cupit eos
quos diligit ad pfectionē venire. Quo cir
ca nec desperare qs pōt de accerrime inue
ctiōis obiectu:vbi tāta z taz apta segt ꝓso
latiōis oignatio:vbi cām argutiōis huius
amorē eē liquet:nō ire z zelū charitatis:
non furoris incēdium. Hiam sequntur.

¶ Ego qs amo arguo et castigo. T.24

¶ Tale est.n.ac si diceret. Si te sicut abie
ctū z spuriū:idignū z reprobū iudicassez:
patiēter sustinerez ad tps iniqtates tuas:
vt te cuz ceteris reprobis:vna sīsa ꝺēna
rē. Sz q̄ sicut Jacob p̄triarcha Beniamin
adolescētulū:ita te ego in senectute mūdi
genitū:progatiua dilectiōis pfero:nō mō
sicut multos:qbus iurauī in ira mea:ne in ps. 94.
trarēt in requiez meā:pire te nō sustineo:
verūetiā ꝑ amoris ardoze impfectū eē nō
sino. Mō igit multū ē mihi:vt illos quos
odio hre dicor:sicut Esau z alios quosdā:
super iniquitate corripiam:sed magis eos
quos amo arguo z castigo.

¶ Aemulare ergo (ingt) & peni T.25
tentiam age.

¶ Emulari bonos i bono:seruoz ē charī
tatis. Sic.n.emulari malignātes:iuidie ser
uoz est:nō amoris:ita emulari iustos i deo
amoris ē nō iuidie. Hāc emulationē hāe se
circa aliquos demīsat aplūs:cū dic. Emulor 2.cor.11
vos ꝺi emulatiōe. Hāe emulatio ista q̄ emu
lat⁹ ē iacob esau i iudaico z gētili pplo:do
cet paul⁹ eē cōpletā:dicēs ō ea iter cetera:i Ro.11
epla ad rōanos. Delictū eoz sal⁹ ē gētib⁹ vt
illos emulent. Est at emlatio ista:zel⁹ amo
ris ꝺi:quo tāto iuntor q̄sq; studet bōis o pi
b⁹ placare piez:q̄sto huc a pmogēito suo eē
cernit offēsū:iōq; nec peccare se putat:si si
bi meliorib⁹ opib⁹ pmogēita vēdicat:qz qō
ille emittit iustoiudicio:pr iste s pmeret ac
cipe fine culpa:si qō ille non erat adeptu
rus precio:merito iste dono gr̄e sine crimi
ne cedit. Quod enim in nullius bonis

est:in ius deuoluit occupãtis. Quãto magis qđ donat alicui: ab eo q possidet iusto iure? Iubet ergo ãgelus iste emulari:t penitẽtiã agẽ:vt quẽ to:pozis ignauia tepuit se ostabat pterita ifamie notã:q videbat eẽ ꝓfuturus:noue quersiõis studijs dolere ẽ̃to rius studuisset. Ille.n.emulat t pniaz agit q se ad partẽ optimã quã neglexit:sortevocatũ eẽ ppẽdes:tãto ad maiora exercitia semetipsuz excitat:q̃to se potiora dilectiõis munera neglexisse cognoscit. Segtur.

T.26 ¶Ecce sto ad hostium & pulso: siquis audierit uocem meam & aperuerit ianuam intrabo ad illum & cœnabo cum illo & ipse mecum.

¶O mira dispensatio puidẽtie dei. Sic erat aliq̃ clausus eternitatis adit⁹: sic obserata lapide t obstructa firmaculis porta vite: vt sigs itrare velle videret deficeret in igressu: t resistente austeritate legis: repulsaz i hostio pateret: A dieb⁹ aũt Joãnis baptiste: nõ sic: sz regnũ celoz viz patiẽ: t violẽti diripiũt illud. Ubi.n. abũdauit delictũ supabundauit t gra. Et qd vltra? Putas ne posit⁹ est ibi termius bonitati õi? Absit. Sz quo ãplius abũdat pietas: eo magis abũdat misericordia dei. Ecce.n. a Joãne baptista regnũ celoz viz patiẽ: t violẽti diripiũt illud. Et hoc qdẽ magni est clemẽtie doni. Sz hic magis ac magis supabundat gra: vt nõ mõ violẽtis pateat: verũetiã ipe q pulsandus est: pulset: t vt sibi apiat dormientes iuitet. Pulsare õo dñi est: aut occultis ispirationib⁹ excitare corda nra: aut aptis reuelatõib⁹ t puisse initare ad palmã. Aspire aũt nr z est: scissa mẽtis nre duritia: ad ei⁹ dilectiõis ãplexus cordis penetralia apire. Et q: nõ deesse poterit turba pioz: q̃ in termio hui⁹ scõi stat⁹ nuptiaz tps sentiat aduenisse: log̃ spõsa ipla xpi i cãticis cãticoz: t tã pulsãt xpz ad hostiũ: q̃z se pulsanti apire manifestat: cũ dicit. Cloz dilecti mei pulsantis: Aspi mihi soror mea: amica mea: colũba mea: imaculata mea. Et post

mat.11. Ro.15.

Cañ 5

aliq̃. Pessulũ hostij mei sapui dilecto meo. Pulsat aũt spõsus: t apit sponsa: cũ se ipoz tunc diligẽti negare negt: saltẽ vl vehemẽtia charitatis denicta: saltẽ vel deaurate ei cladis ꝓuocata. Splẽdore. Quasi eni hostiũ quoddã opposita est duritia nra iter deũ t nos: vt videat nõ valere oipotẽs ad corda nra venire: aut nõ posse opari aliqd: q oia põt: sm illõ qđ de eo i euãgelio scriptũ est. Nõ potuit ibi: hoc est: i Nazareth vtutes multas facẽ: pp icredulitatẽ illoz. Cũ igit ad vocẽ ipsi⁹ cõpũcti deuotiõis aiuz ꝓparamus: tũc pfecto obiectũ ianue a mẽtis nre gressib⁹ amouemus: vt ad cenaculũ cordis nri: nobiscũ cenatur⁹ aduẽiat. Cũ t p psalmistã dr. Hodie si vocẽ ei⁹ audieritis: nolite obdurare corda vra. Audit.n. vocẽ ei⁹ t coz nõ idurat q mox: vbi pcipit vitatẽ cõpũgit ad vocẽ ei⁹ vt t ipse ꝓnupes i voces laudũ: cibũ quẽ parauit mr: pri offerat esuriẽti: eidẽq̃ potũ lachrymaz offerãt pupille oculoz suoz. Talib⁹. n. sereulis letat deus: talib⁹ muneribus⁹ hostijsq̃ placat: dicẽte de eo psalmista Dauid. Sacrificiũ õo spũs ꝓtribulat⁹: coz ꝓtritũ t hũiliatũ deꝰ nõ despicies. Et bñ se i hoc loco cenare pot⁹ q̃z prãdẽ ꝓmittit: q: solet spõsus post prãdiũ: ab vxore discedẽ: t ad op⁹ exire: post cenã võ: vix vnq̃z: sz ãbo pariter ꝓgescũt. O q̃z felix cena i q̃ tales epule ꝓparant: nõ vtiq̃ carnales t lubrice: sz celestes t spũales. Felix inq̃z cena: t felix thor⁹ i quo pi t mr cũ filijs: absq̃ ꝓtãgio regescũt. Libeat ergo vl ad vocẽ ipsi⁹ amota oi duritia t accidia cordis: leto t exultãti aio: apire pulsanti: t vel cũ Lya ad hoc vesptinã occurrẽ veniẽti: vel qđ mai⁹ est: eã pripe cũ Rachele: vt no biscũ ꝓtinue regescat. Dicam⁹ ei quottidie i ozonib⁹ nris: qđ duo illi discipuli: cũ qb⁹ gradiebat i via. Mane nobiscũ: qm adue/spascit: t iclinata ẽ iã dies. Et qd vltra? Cenare ẽt nobis cũ illo libeat: q: ipse nobiscũ: vt agnoscam⁹ eũ i fractiõe panis. Deniq̃ t tps illõ: tps angeli huius p coordiã tãgit. Mane nãq̃ illi⁹ diei tps ipz designat resurrectionis dñice. Uespe tps istud: in quo t se nobiscum cenatuz ꝓmisit. Sequitur.

mat.13. Luc.24

T.27 ¶Qui uicerit dabo illi sedere mecum in throno meo: sicut & ego uici & sedi cum patre meo in throno eius.

¶Sedere in throno quiescere est a labore. Quod enim septem diebus pfecit deus opa sua: t septimo requieuit: signum erat q̃ in septimo tpe quiesceret ipse t quiescere faceret electos suos a laboribus huius mundi: t daret illis quietez t pacem: insuper t iudicium facere de inimicis suis. Tẽpus enim patientie: t tps iudicij. Quod autem sexto die passus est xps: significat spacium patiẽtie vsq̃ ad sextum seculum ꝓtelandum. Est enim senarius numerus pfectissimus quo ad opus: t pfecta obediẽtia vsq̃ ad mortem. Quid enim vltra expectãdum? Aut que amplio: patiẽtia exhibenda reprobis: vt puertantur t viuant? Nõne qui sibimet occidit misericordiam: iusto iudicio: incidit in iudicium? Nam qđ esse dicimus: q̃ sedere xpo promitti/tur victori: nisi q: sedere in throno: iudicãtis est? t is: qui fortiter peccata exuperat iudex efficitur iniquoz? Sic Helyas qui tpe iudicij vẽturus est: t tam in typo xpi ascendentis in celum: q̃z in typo ordinis huius ad ꝓtemplationem electi: raptus in curru igneo in celum aereuz sublatus est: terribili quondam iudicio puniebat iniquos: quatenus in hocipso peciperent futuroz tpum generationes: q: hij qui pro xpi noie sustinent psequutiones: eoz qui se iniuste iudicant: t aliox oium: qui continent verba vite: iudices sunt futuri: sacturi vindictam in nationibus: t increpationes in populis. Unde t per quendam angelum Danieli dr. Judicium sedebit vt auferatur potẽtia: subauditur illius regis: qui regnaturus est t disperead vsq̃ in finẽ: regnum autem quod est subter oẽ celum: (detur populo sanctoz) altissimi: cuius regnum: regnum sempiternuz est: t omnes reges seruient ei: t obedient. De hoc t in parte septima libri huius: mẽtio non dissimilis facta est: dicente de iudicio illo: t sedibus iustoz: Joãne. Uidi sedes t sedere sup eas: t iudiciuz datum est illis. Erit autem istud tpe huius ordinis: qui vltimus est in statu secundo: cui t dr. Qui vicerit: dabo ei sedere in throno meo: sicut t ego vici t sedi cum patre meo in throno eius. Tale est enim ac si aptius diceretur. Sicut ego per passionis obprobrium introiui in gloriam meam: ita t eum qui vult regnare mecum: opz per labores multos: t gemitus intrare in regnuz dei. Qz vo multi sunt: qui audiẽtes nõ audiũt: t vidẽtes nõ vidẽt t intelligẽtes non intelligunt: id qđ per oẽs angelos vniformiter dictuz est: ẽt in hoc loco inconclusione subiungitur.

Dañ.7.8

Luc.8

T.28 ¶Qui habet aures audiendi audiat: quid spiritus dicat ecclesiis.

¶Septies verficuli huius repetitio facta est: vt nemo se de ignorantia: nemo de negligẽtia inuitatis excuset. Audite sunt mine: claruerunt pmissa. Sed t terminus positus est: qui preteriri non poterit. Qui ergo hz aures audiat: t qd singulis ecclesiaz dicatur: diligẽter attendat: vt per singulos ecclesiaz gradus in seipso proficiat: ascendens de virtute in virtutez: visurus deum deorum in syon.

¶Explicit expositio prime partis Libri Apocalypsis.

¶Incipit expositio secunde partis Libri Apocalypsis.

In ea pte libri quã hucusq̃ digessim⁹: de vno qdem spãli ordine: spãlis ac prius sermo fuit: sz tñ duz de vno agere mus vt multos tãgeremus ordies: gñalis occasio data est. Sed t nũc par

te scđa specialius de martyribus agitur: ꝫ p diuersa electoꝝ genera sermo ꝓpheticus dirigatur. Ait ergo sanctus Joannes.

Cap. 4. T. 1. ¶ Post hæc uidi: & ecce hostiũ apertum in celo.

¶ Post primam visionem intuet scđam: q̃ scđs ordo martyꝝ est suppar apl̃oꝝ dignitatis. ¶ Magna sunt aũt ⁊ sublimia huius preconia visionis: q̃ magne est felicitatis ꝑ celesti patria militare. ¶ Post hec (ingt) vidi ⁊ ecce hostiuꝫ aptum erat in celo. ¶ Plura sub celi noie ꝓtinent̃ mysteria: ꝑm q̃ diuersitas scripturaꝝ exposcit. ¶ Dic tñ p celum qđ Joãnes vidit sacre scripture intelligiẽ sacrametum: q̃ ⁊ celum a celando dr: ⁊ intellectus sacre pagine sacramentis velat. ¶ Hostiuꝫ huius celi fortassis dicet aliq̃s esse xp̃m Jesuꝫ: qui se esse scripture hostium in euangelio demonstrat: cum dicit.

Joã. 10 Ego sum hostium. Qui ⁊ causam primus apit: cur hostium dicat: cum subãt. ¶ Per me siq̃s intrauerit: ingrediet ⁊ egrediet ⁊ pascua inueniet. Ingredit speculando vt predicãdo exeat: ⁊ q̃bus alias fideles pascẽdo repleat: sanctaꝝ inueniat, pascua scripturaꝝ. Quid ergo iudeus foris manẽs: legẽs ℣ Doyñ intelligere spat? ¶ Pulset hostium fide: mẽte celum: ⁊ dictet vbi sit lumẽ: vbi spũs vite. Veniat ad xp̃m: ⁊ auferet velamen. Verũtamen in hoc loco p hostium: aditus spũalis intellectus intelligẽdus est: q̃ quasi mole lr̃e obseratus erat: ne q̃s ad

Gen. 3. ipsius penetralia fineret ingredi: ꝓhibẽte hoc Cherubin ⁊ flãmeo gladio: qui ꝓstitutus erat a dño ad custodiẽdam viaꝫ ligni vite paradisi. ¶ Ostius enim q̃s xp̃s excitaret a mortuis: clausus erat (vt iaꝫ dixi) aditus

1. Cor. 15 scripturaꝝ. Vbi aũt resurrexit xp̃s primi-
Mat. 16 tie dormiẽtium: angelus descẽdit de celo: ⁊ lapis amotus est ab hostio monumẽti: minime q̃ vbi afficit xp̃s oportunũ: missus est ad hoies spũs scis: ⁊ ascendit de coelde lr̃e spiritalis ac vitificus intellectus. Et bene

Joã. 20 ianuis clausis ingressus est xp̃s ad discipulos suos: q̃ necdũ refractis mysteriis: fidẽ exhibuit resurrectiõis sue. Dꝫ ianuas post pusillũ apuit: q̃ apuit illis sensuꝫ: vt intel ligerẽt scripturas. Tñ ⁊ in sequẽtibus dr. Vidi in dextera sedentis libꝝ scriptũ intus ⁊ foris: signatũ sigillis septẽ. De cuius sono ne: cuꝫ ipse q̃ hec phibet: nõ sine mysterio desparet: ab vno de senioribus ꝓsortat: q̃ dicit. Ecce vicit leo ỏ tribu Juda radix Da uid: apire libꝝ: ⁊ soluere septem signacula eius. Ipsuꝫ est ergo celũ: qđ ⁊ liber vnũ: ꝫ multiforme scripturaꝝ scãꝝ volumen. Cuius hostiũ ipse solus apuit: q̃ est leo fortissimus de tribu iuda: in cuius typo fortis ille Sãsõ abstulit portas a ciuitate phylistiꝫ: Jud. 16 cũ vꝫ supato tyrãno: resurrexit ex mortuis. Ibi ergo mysterioꝝ sono: vbi maxima si dei fortitudo: q̃ nimiꝝ vt a scis ⁊ catholicis pãbus: pie fideliꝝ scripture sane faciẽ pscrutãtibus: nobis traditũ est: nequaq̃s p intellectũ ad fidez: ꝫ p fidei ꝓstãtiaꝫ venit ad intellectũ. Dat enim nobis gr̃a ꝑ gr̃a: sicut ⁊ psalmista testatur: dicẽs. Credidi pp Ps. 115 qđ loquutus sum. Inde est q̃ a principio redẽptionis nr̃e: nõ est electa turba sapiẽtiũ que q̃si lr̃aꝝ pitia pueniret ad fidẽ: ꝫ indocti piscatores ⁊ rustici: q̃les ꝓfuerat spnere mũdus iste: q̃tenus nequaq̃s verbis humana sapiẽtia docti: ꝫ signis ⁊ miraculis i auditis: fidei fũdamẽta tactarẽt: ne inanis putaret ⁊ vacua predicatio xp̃i. Disputat sup hijs apls in q̃dam epl̃aꝝ suaꝝ: ad cuius 1. Cor. 1 fontez q̃ sitit q̃strorius festinet ⁊ bibat. Qđ aũt celũ ⁊ liber sub eodẽ sint acciplẽda mysteria: illud quoq; manifeste insinuat: q̃ ⁊ liber ipse quẽ vidit Joãnes: septẽ sigillis signatus erat: ⁊ secreta celi huius qđ firmamẽtum dr: septem planetaꝝ circulis occultari feruntur. Sequitur.

T. 2. ¶ Et vox prima quam audiui tã quam tubæ loquentis in ore dicens. Ascende huc & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc.

¶ Tube istrumẽtũ ad hoc fuisse ꝓstat iuẽtũ: vt cũ aliqđ solẽniter insonãdũ fuerit: lõgius insonãdũ valeat ⁊ a multis audiri. Vnde ergo testi ꝓcões tube sonitui cõparant: q̃ In oẽz terrã exiuit son⁹ eoꝝ ⁊ i fines or-

bis terre ỽba eoꝝ. Vñ ⁊ ꝑ ppham dr. Clama ne cesses: q̃si tuba exalta vocẽ tuã. Quasi eteni tuba vocẽ ꝓdicator exaltat: cuꝫ xp̃i euãgeliũ manifeste pnũciat. Et vox (ingt) pma quã audiui. Si ꝑma est hꝫ sequẽtes. Si ꝑma est: aliqđ ꝓncipalr inuit: qđ pusq̃ veniam⁹ ad alias: ꝓcipe dẽamus. Et qđ est illũ? Ascẽde (igt) huc. Quare? Qr̃ lra dor-
2. Cor. 3. suꝫ est: spũs surrũ: lra occidit. Spũs aũt viuificat. Qui ergo vult videre opa dei ⁊ ꝓtẽplari celestia: relictis iserius opib⁹ carnis: q̃ ꝑm vocẽ lr̃e: deorsũ fũr: ascẽdat mox i spũ: vsq; ad tertiũ celũ: ⁊ ibi poterit cũ paulo
2. Cor. 12 audire archana ỽba: q̃ pp excellẽtiã suã nõ hꝫ hoi log. Dit enim ostenderet Joãnes de q̃li ascensione dicebat: mox ipse apuit: cum quasi exponenda subiunxit.

T. 3. ¶ Statim fui in spiritu.

¶ In spũ. n. fũt nõ in lra: q̃ũq; ꝓtẽplãdo celestia: sacras spũaliũ semitas pãbulãt figuraꝝ. Qr̃ nõ i hijs figũt mẽtis oculũ q̃ carnalr legũt: ꝫ i hijs q̃ speculãdo spũalr cernũt. Sz notãdũ diligẽter: qđ ait: q̃ opz fieri post hec. Idcirco. n. dicẽ post hec: q̃ legiones ille scoꝝ q̃ i sequẽtib⁹ ꝓscribunt̃ necdũ tãte erãt i re: q̃ste ostẽse fũt in mysterijs: ꝫ nec tales fũt q̃les erãt tpe visiõis: ꝫ q̃les future fũt i nouissimo die. Nõ. n. eos tñ scos q̃ tã tũc gescebãt i regno dr: ꝫ ⁊ eos q̃ futuri erãt i mũdo: puidebat in spũ. Dnde ergo pauca q̃ pcesserãt: siue in miscordia q̃ seq̃bant: veluti collecta simul ⁊ ad sũmã pducta: ac si sub vno ictu oculi: vniuersa cernebat. Nam sequitur.

T. 4. ¶ Et ecce sedes posita erat in cælo: & super sedem: sedens.

¶ Dixim⁹ supius: qđ hic quoq; (q̃ locus exigit) (replicare nõ piget) vl̃e scripturaꝝ volumẽ: celi noie designari. Querẽtes aũt qđ nobis innuat celũ istũ: aut qđ ꝓmeat: i archanis ipsius inueniꝫ ꝓtineri i eo gliã scẽ mr̃is eccl̃ie: ⁊ eius q̃ exsupat oẽz sensuꝫ pfidẽtis in illa: ꝫ ⁊ quoꝝdã spãliũ ordinũ manẽtiũ in circuitu: necnõ ⁊ viroꝝ dealbatoꝝ pfidẽtiũ illic quoꝝ venerãda pconia: ⁊ si vbis scus Joãnes apire distulit: certis tñ mysterijs ĩtimare curauit. Sedes ergo illa pclara cui pesidet rex imẽsus: ipsa est gl̃iosa ⁊ felix scã mr̃ eccl̃ia. Neq; eni vbiq; aut semp ꝑ illius angelicus agminib⁹: q̃ vocant thronj: accipiẽda est sedes dei: q̃ ⁊ de xp̃o nascituro de vgine: dctñ est eidẽ vgini ꝑ angelũ Gabrielẽ. Dabit illi dñs de⁹ sedẽ Luce. 1. Dauid pris sui. Et ipe dño discipulis suis. mat. 19 Sedebitis (ingt) ⁊ vos sup sedes duodecim: iudicãtes duodecim trib⁹ israel. Qr̃ vo ymagines figuraꝝ: q̃s sese ꝓtẽplatoꝝ celestiũ vidisse phibet in hoc loco: veluti q̃dã ꝓdẽsa memoria ĩtricate sunt: libet paulisp gradũ figere: libet stare: vt quo multa sunt ⁊ multiplicia loci hui⁹ mysteria: eo ꝑ singula pene ỽba: qđ: q̃q; eoꝝ exigat: indagare possimus. Et q̃ post aliq̃ q̃ ad designãdã nãz illã sũmi boni: rex ymaginib⁹ scripta sũt. sedilia quoq; vigintiq̃tuoꝝ i circuitu sedis: totidẽq; seniores desup sedere scribunt̃: nec plene de pma sede log possum⁹: nisi ⁊ alia sedilia ꝓferamus: q̃dã necitate rõnis cogimur ỽba ipsa pfundere: vt altera ꝑ altera ꝑ scrutari possimus. Nõ. n. de ꝓncipali sede: ⁊ eo q̃ residet sup illã: log ꝓuenieter possumus: si nõ ⁊ de ceteris sil̃agimus: q̃ dũ de sede ipsa ꝓncipali ⁊ sedẽte sup illã log q̃rimus: necẽ est vt ⁊ alias sedes sil̃ ⁊ residẽtes sup illas seniores ỽbo tãgamus. Igit̃ in pma sede ꝓncipalis designat̃ eccl̃ia: ꝫ ꝑ anagogen: dicta sit sedes dei: ciuitas illa celestis: q̃ scripta est in exitu libri huius: ad cuius brã menia sedulia vigintiq̃tuoꝝ ptinere noscunt̃: de quoꝝ oium pfectiõe ⁊ gl̃ia: q̃ deus ipse donauerit: in sequẽti loquemur. Sedẽtẽ ỽbo sup thronũ: q̃dam putat intelligẽdam psonã xp̃i Jesu: qui sessurus esse promittit̃ super sedem Dauid: sed melius hoc fateri possent: si ꝓsedere illum diceret deo patri: sicut ⁊ in angelo Laodicie dicitur. Sicut ⁊ ego vici sedeo cuꝫ patre meo in throno eius. ¶ Manifeste enim deus pater intelligendus esse ostenditur: cuꝫ post aliqua subinfertur. Et vidi: ⁊ ecce in medio Throni: ⁊ quatuor animalium ⁊ seniorum: Agnum stantem tanquam occisum: habentem cornua septem ⁊ oculos

septem:qui sunt septem spiritus dei missi in oẽm terram:z venit z accepit de dextera sedentis in throno:libruz:quod ait sanctus Joānes. Vidi agnum tanq̃z occisum habẽtem cornua septem:z septez oculos: qui sunt septem spiritus dei missi in oẽm terram:z venit z accepit de dextera sedentis in throno:librum:ad illum diem referẽdum est:quo crucifixus est idem dñs a iudeis. Venit enim agnus occisus:qñ surrexit a mortuis. Accepit de dextera sedẽtis librum:qñ (sicut ipse ait) data est sibi oĩs potestas in celo z i terra:vt in nõie ipsius oẽ genu flectat:celestium:terrestrium:z infernoz:libz vero ipsum aperire cepit:qñ aperuit discipulis suis sensum:vt intelligerent scripturas. Sz de hoc in sequẽtibus. Cetez si is:qui sedet supra sedem quoz lapidum aspectui similis esse dr:studiose regrimus:q ipse ingenitus pater simul cuz vnigenito suo intelligendus manifeste cognoscitur.

Gen. 28
Phil. 2
Luc. 24

E.5. ¶Et qui sedebat erat (inquit) similis aspectui lapidis: Iaspidis: & Sardinis.

¶Et vt tertie quoq; psone exprimeret ymago. s. sancti spiritus: qui ex vtroq; procedit: illico subsequutus est dicens.

E.6. ¶Et yris erat in circuitu sedis: similis uisioni Smaragdine.

¶In quo enim trium preciosoz lapidũ similitudines scribit: magnum nobis sancte trinitatis exhibet sacramẽtum. Iaspis enim colozis virilis sanguinei Sardinis est: Smaragdus quoq; z ipse colozis viridis est: exsuperans Iaspidis viriditatem. Intãtum aũt nature huius lapidis: vinũ z oleum q̃uenire dicuntur: vt ex eis p̃fice re referatur. Scimus aũt q viriditas: vita arboz z herbaz est. Sãguis sensibilium corpoz: vtputa hoĩum z iumentoz. Arescit enim membz quod sanguine nõ virescit. Unde non immerito sanguis animalium p̃ vita in Genesi reputatur: q; z si spiritus est qui viuificat corpus: videmus tñ q; sine sanguine manere spiritus in carne: non põt: z arescunt mẽbra corporis: quoz vene sanguinis inciduntur. Mozo herbe z arbores ex aqua que p̃cipalis liquor est. suam ꝓtrahunt viriditatem: vt apte intelligantur illa duo que commemorat idem Joannes in epistola sua: aqua. s. sanguis: que duo simul cum spiritu: vnum esse phibentur. In Jaspidis itaq; viriditate: ꝓsona designata est dei patris: que est principium in trinitate. Utiq; z in numero preciosoz lapidum: Jaspis primus oĩum scriptus est. In sanguineo vero colore Sardinis: apte vnigenitus dei filius designatus est: qui cum esset deus verus ante tpa secularia: homo fieri voluit in fine seculoz. Sane in colore Smaragdi: que precipue preeminet viriditate: illa sancte trinitatis designatur psona: que viuificãs spiritus: dicta est: eo q p ipsum humana corda: haud dubiũ: q z corpora viuificenf: dicente apostolo. Factus est primus Adam in aiaz viuẽtem. Secundus Adam in spũm viuificãté. Et alio loco. Si spũs eius qui suscitauit Jesum xp̃m a mortuis: habitat in vobis: suscitabit z mortalia corpora vestra: p pter inhabitantem spiritum eius in vobis. Hinc z in Symbolo patruz dr: Credo z in spũm sanctum dñm z viuificãtem. Qñ si xp̃s de seipso in euãgelio dicit. Sicut pater suscitat mortuos z viuificat: ita z filius quos vult viuificat. Quid est q; hoc nomen viuificans: quasi ꝓprietate quadam spiritui sancto attribuit: nisi q; tunc veraciter viuificatur interior noster hõ: cũ dominum accipit spũs sancti: vt maneat cum ipso (sicut ait veritas) in eternũ? Ut cuiz paz aliqd tangam eoz que ad presens occurrunt: qualis (queso) est vita aie: que vacua est sapientia z intellectu: ꝓfilio: fortitudine: sciẽtia: pietate: z timore: z quod eis maius est: fide: spe: gaudio: z amore? Nonne bonum erat ei si creata non fuisset aia illa? Et hec oĩa de spiritu sancto. De spiritu q̃ppe suo dedit deus necdum habentibus dona hec: dicente in epistola sua Joanne: cuius est liber iste. De spiritu suo dedit no

T.i.

1.co.15
Ro.4.
Joã.5.
1. Joã.3

bis. Ut enim rem nõ similem: sed dissimilem dicam: Sicut aia corpus: ita animam quaz replet: viuificat spiritus sanctus. Uiuidior z viuacior Smaragdi color: colore Jaspidis est: sed z satis speciosior illo: sicut z liquor olei: siue balsami: qui sancti spũs vnctionem designat: preciosior est liquore aque vel vini: in quibus pater z filius designati sunt: ne pro eo vz q; idem spũs a patre filioq; procedit: minor esse maiestate: patre vel filio putaretur. Sed forte dicit aliqs. Cum equales sint tres psone ipse deitatis: z nulla differentia sit in tribus oportunius esse videretur: vt eis rebus eq̃lis preeij: significatio aptaretur. Ad quod respõdetur. Si alius ab alio non p̃cederet. Unde alius prior: alius posterior credi posset: occasione asserende pfidie: assertores here sum non haberet. Qz vero alter ab altero est: date sunt plerũq; clariores similitudines filio q̃z patri: clariores spiritui sancto q̃z filio: ne forte filiuz eterno patre: aut spiritum sanctum eodem filio inferiorem qs extimet z inequalem. Nam z ideo vnigenitus dei filius: vocatur sapientia patris: ne qs eum extimet repente natum: vel sicut hois filium: paterno studio eruditum. Idcirco spũs sanctus vocatur bonitas: z amor dei ne qs eum extimet diuine substãtie gratuita bonitate vnitum. Hec igitur cã est: cur patri similitudo Jaspidis: Sardinis filio: spiritui vero sancto: preciosioris satis lapidis. i. Smaragdi: attributa est. Hoc cur charitatis: virtus: oibus virtutibus p̃ferat. Sed q; nõ simpliciter Smaragdinis: sicut Jaspidis z Sardinis: sed cum interpositione yris mentio facta est. Nõ est pretereunduz filẽtio: cur ꝓsona spiritus sancti designetur in yri: aut cur eadem yris in circuitu sedis esse referatur: Et yris (inqt) erat in circuitu sedis similis visioni Smaragdine. Si spẽm yris huius quam videmus in nubibus: diligẽter notamus: tres in ea colores esse perpendimus: vnum viridem: cuius facta est racitemẽtio: in hoc loco designatione Smaragdinum ceruleum: vel aereum: tertiuz rubicundum. Quare aũt vnus arcbus tres hz colores: nisi q; primo datur hoi gratia: vt credat: secũdo vt valeat operari: tertio vt ꝓsumatus in charitate dei: requiescat etiam ipse a laboribus suis? Inde est q; spiritus sanctus primo apparuit in specie columbe: secundo in insufflatione aeris: tertio in igne. Sed hoc quare? Qz cum sit p̃cedens a patre z filio: etiaz ipse spirat vbi vult: z diuidit de suo singulis pro arbitrio suo. Unde enim se ostendat p̃cedere a patre: eos quos simpliciter (vt ita dixerim) tãgit: facit liberos vt credere queant. Et vt se p̃cedere ostendat a filio: eos quibus exhibet adiutoriuz: facit promptos ad oẽ opus bonum: maxime autem ad predicandum verbum dei. Et vt se ostenderet auctorem vite: z distributorem gratiaz: eos plerũq; qui ꝓbati sunt in oi opere bono: replet muneribus bonoz suoz: vt eos per oĩa exhibeat spũales. Quod vero yris ista in circuitu sedis esse dr: simile est eius qõ in psalmo cãtatur. Qui confidunt in dño sicut mons Syon: non cõmouebitur in eternum qui habitat in hierusalem. Montes in circuitu eius: z dñs in circuitu populi sui: ex hoc nunc z vsq; in seculum. In circuitu nãq; hierusalem: hoc est: matris ecclesie: que sedes dñi dicta est: in hoc locomõtes esse dicuntur: q; nisi in circuitu ciuitatis ad ipsius tuitionez z custodiam p̃pugnatores discurrãt: in pacis quiete ciuitas manere nõ posset. Unde z in cãticis dr. En lectulum Salomonis. Sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis israel: oẽs tenẽtes gladios: z ad bella doctissimi: vnius cuiusq; ensis sup femur suum pp timores nocturnos. Lectulus Salomonis ipse est: qui z sedes dei sancta. s. mater ecclesia. In huius ergo circuitu sexaginte ꝓpugnatores discurrunt: qui eam seruare studeant a timore nocturno: q; pro huius custodia sancti martyres bella spiritualia pegerũt: vltro seipsos tradentes morti: vltro se tormentis ingerẽtes: ne qñ hanc filij tenebrarum diriperẽt: si in suis munitionibus p̃liatos milites nõ haberet. Qui z recte vi-

p̃s. 24.

Cantiz

ri fortissimi ⁊ sexaginta numero esse phibetur: q̃ senarij plectio numeri: non nisi fortes exigit ⁊ plectos: q ⁊ vsq̃ in finẽ belli palmam patiẽtie vincãt: ⁊ fidei fortitudine hostes sancte ecclie insistẽdo ꝓsternãt. Cõpletum est enim in sanctis martyribus: id qõ sancte matri ecclie dñs ꝓmiserat p ꝓphetam. Dabo Jaspidez ꝓpugnacula tua. Esa. 54 Fortitudo nãq̃ fidei designata in iaspide sanctis martyribus collata est: cuius piero gatiua gr̃e data est apl̃o Petro: ei. s. q primus post xpm totius est ecclie fundamentum. Sic enim̃ scriptũ est in vltima huius parte voluminis: in qua de celesti agit ciuitate. ℳurus ciuitatis habẽs fundamẽta duodecim: ⁊ in ipsis duodecim nota duodecim apl̃oz ⁊ agni. Et paulopost. Fũdamẽta muri eius: oĩ lapide pretioso ornata. Fundamẽtum primum: Jaspis. De hoc lapide Jaspide: iam supius dixerat. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero auro mũdo: simile vitro mũdo. Ecce iã incipiũt declarari mysteria. Jaspis fundamẽtoz ꝓncipium: q̃ fides Petri qui primus est in apl̃is: firmum fundamẽtum est ⁊ origo vtutum. Sz vnde hoc hz Petrus qui pastor est ⁊ custos ecclie: nisi ab eo qui mat. 16. pater est oium: ⁊ curator cunctoz? Beat⁹ es (inq̃t) dñs Symon bariona: q̃ caro ⁊ sanguis nõ reuelauit tibi: sz pi meus q est in celis. Deus ergo pr̃ dedit Petro fortitudinem fidei: vt esset fundamẽtuz ecclie: qui ẽt matribus idipsum prestitit: vt triũphales belli turmas viriliꝫ cuz Petro preliãdo preirẽt: q̃tenus qui tãto principi militãdo assisterẽt: vna cũ eo gl̃iam possideãt in celis. Jnde est q̃ beatus Petrus cum coapl̃is suis septem sibi ascuit dyaconos: quoz primus Stephanus fuit: q ⁊ assumpto vexillo crucis eũdez belli ꝓcipẽ pliãdo ꝓmit: q̃tenus ⁊ btus Stephanus: quo eẽt itura turba oĩderet: ⁊ petr⁹ cohortãdo debiles ad palmã oũ aduiueret: aiaret triũphi. Propagata est ergo vt⁹ fidei q̃ erat in petro: i dyaconos ꝓstitutos ab ipso futuri certamis aditores: vt q audire a xp̃o meIcñ. 12 ruit. Seq̃re me. Jpsi quoq; plimi bellatores assisterẽt: ⁊ q bellũ assumeret ꝓtra multos: nõ paucos i comitatu suo pugnatores habiet. Dés (inq̃t) tenetes gladios ⁊ ad bella doctissimi. Debant sane gladiũ spũs qõ est vbũ dei: hẽbãt ꝓstãtiã fidei: q̃ ⁊ eos nihil timẽdũ: nihil dubitandũ edocuit: vtpote de quoz capite: nec capillus piret. Recte ergo lapis fũdamẽti pmi i structura muri ꝓfecisse cognoscit: q̃ fortitudo fidei q̃ collata ẽ Petro: i scis martyrib⁹ ppagata ꝓualuit. Ubiq̃ igit Jaspis pm⁹ scribit: q̃ i primis vt⁹ fidei repit. Si deũ pr̃ez fig̃nat: pria est ipse trinitatis psona. Si Petr⁹ apl̃z: ipe i apl̃is pncipat. Si mr̃uz turbã: ipsi eccliã ẽdicarũt. Uiri ergo fortissimi q lectulũ Salomõis circũeũt: sci martyres sũt: vpote q defendũt ecclesiã a timore nocturno. Jpsi sũt uq̃z ꝓpugnacula scẽ ecclesie repromissa: ipsi mõtes muniti ad custodiã i hierusalẽ: de qb⁹ dr̃. ℳõtes i circuitu ei⁹. Qz ꝓs. 124 vo alibi scriptũ est. Nisi dñs custodierit ciꝓs. 127 uitatẽ: frustra vigilat q custodit eã. Recte mox subdit. Et dñs i circuitu populi sui. Et dñs ergo ⁊ mõtes i circuitu hierusalẽ eẽ dr̃: q̃ sic p se pius dñs dignat⁹ est pascẽ gregẽ suũ: vt tũ ad illius custodiã: pastoz exercitũ excitaret. Tũ ⁊ hic quoq; postq̃z ait. Et yris erat i circuitu sedis: silis viriõi smaragdine: illico adiunctum est. T.7

¶Et in circuitu sedis: sedilia uigintiquatuor: & super thronos uigintiquatuor seniores sedẽtes circũamictos uestimẽtis albis: et i capitibus eoꝝ coronas aureas.

¶Quãuis i descriptiõis ordie pus de sedilib⁹ q̃z ꝺ seniorib⁹ primo sit: oportun⁹ tũ arbitrati sum⁹: vt pus de seniorib⁹ q̃z ꝺ thronis tractem⁹. De hijs diuersi diuersa dixerũt. ℳõ. n. ꝺfuerũt q aliꝺ atq̃ aliꝺ dicerẽt. Sũalis tũ opio tz eẽ eos p duodeciz pr̃iarchas ⁊ apl̃os totidẽ: quoz alios sm carnẽ filios Jacob: alios sz spũz: pmos xp̃i filios eẽ scimus: pr̃es electoz populoz vtroq̃z. De duodeci tũ apl̃is: oi semota ꝓtradictõe ꝓcedũt: q̃ vita fil⁹ ⁊ numer⁹ cũ auctate cõ-

cordãt. Uita: q̃ vsq̃ ad mortem p iustitia certauerũt. Numer⁹: q duodeci a vño sũt electi. Auctas: q̃ hos duodeciz viros sup sedes duodeciz sessuros ⁊ iudicaturos infideles ppos: manifestat vitas ipsa cũ dicit. Mat. 19. Jn regẽratione cũ sederit fil⁹ hois in sede maiestatis sue: sedebitis ⁊ vos super sedes duodeciz iudicãtes duodeciz trib⁹ Isr̃l. Tũ ⁊ btus Joãnes cui⁹ est liber iste: vt se vnũ de seniorib⁹ eẽ oĩderet: sese in eplis suis seniorẽ cognoiat. De duodeciz ãt pr̃iarchis q̃nis hoc numerus velle videat: multa tũ opponi põt: q̃ rõni ꝓtraria videant. Prio qdẽ: q̃ inocẽtẽ ssem p malitiã vẽdiderũt: deinde q: vbicũq̃z i scriptura sacra de scis viris testi ꝓfetio: mẽtio feã est iter eos q pie ⁊ religiose vixerunt: Joseph solo excepto: nullo vsq̃z iueniũtur cõmẽdari ꝓconio: quam Gregor⁹ de vẽditione iusti fr̃is: ⁊ iuidie liuore culpãtur. Cõmemorat hoc btus Gregor⁹ faciẽs mẽtionẽ in q̃dã omeliaz suaz de reprobis ⁊ electis: dicẽs ita. Duos filios habuit pmus hõ: ⁊ vn⁹ hoz elect⁹ est: alter reprob⁹ fuit. Tres filios Noe archa ꝓtinuit. Sz ex hijs duo electi sũt: vn⁹ reprob⁹ fuit. Duos Abraã filios hũit: sz vn⁹ elect⁹: alter vo reprobus fuit. Duos Jsaac filios hũit: sz vn⁹ elect⁹: alter vo reprobus fuit. Duodeciz filios Jacob hũit: sz ex hijs vnus p inocẽtiã vẽdit⁹ est: alij vo p malitiã vẽditores fr̃is fuerũt. Qz ergo vita cũ numero nõ eõ cordat: nullã viz numer⁹ ad hoc hr̃e videtur: maxie cũ ꝺ Jsmael dñs dixerit: q̃ duo Gen. 17 deciz onces gñaret: q tũ cũ de electo ppõ nihil hũere eẽe. Et fortassis nõ deerit q ꝺicat: figurã hos potius gerere apl̃oz q̃nis vt eis i gl̃ia extimẽtur eq̃les: vt quẽadmodũ Jacob pr̃iarcha duodeciz filios carnalr̃ genuit ad ꝓpagiñẽ carnis: ita spiritalr̃ xp̃m totidẽ apl̃os ad gignẽdos spiritales filios genuisse dicamus: ita tũ vt sicut nõ recte fit cõparatio Jacob pr̃iarche ad xp̃m: sic nec iter illos ⁊ istos fieri cõparatio extimetur. Sz si iõ pr̃iarche duodeciz in electis illius ppũ ꝓncipatũ nõ hũt: q̃ apl̃is eq̃les nõ sunt: ergo nec Jacob pr̃iarcha i regno dei magn⁹ eẽ credẽdus est. Qz xp̃o cuius filis est in hac parte: ineq̃lis est merito ⁊ dignitate. Quinimo si iõ magni sunt apl̃i: q̃ magnus est q genuit illos: ⁊ magna natiuitatis gloria: q̃ orti sunt: iõ pr̃iarche duodecim eq̃les nõ sunt apostolis: q̃ nec Jacob eq̃lis est xp̃o: nec natiuitas q̃ ex Jacob nati sunt illi natiuitati: q̃ ex ipso apostoli nati sunt. Nec iõ tũ isti nõ fuere magni in gr̃ie suo: ⁊ si eq̃les apostolis nõ fuerũt in vita: q̃ nec magni illi pr̃iarche: Abraã. s. Jsaac ⁊ Jacob: quoz fidei donatus est xp̃s: vitã apostolicã tenuisse legitur: ⁊ tũ minores nõ sunt: q̃ius vxores ⁊ diuitias multas p te hũisse legãtur. Nij vovt pfectius viuerent: oia p dño reliq̃sse. ℳagni ergo sunt apl̃i ⁊ tã magni: q q̃si hore duodecim vo adhesẽrũt diei. Sz tũ ⁊ hore noctis: qb⁹lu na lumẽ pstitit: bone sunt: q̃ ⁊ si nihil heres paruulus distat a suo: heres tũ ⁊ ipse est: ⁊ deus oĩum: quẽadmodũ ⁊ illi qb⁹pleGregor. na etas vẽdicat libertatẽ. Cõstat aũt pr̃iarchas duodecim in vnius diei cultura fideliter pmãsisse: nullũq̃z eẽ populũ ex eo tpe ad dei laudẽ electũ: nisi qui aut ipsi duodecim sm carnẽ: aut sm natiuitatẽ spũs duodeciz apostoli genuerũt. Que cũ ita se habeãt: videt q̃ hij duodeciz viri ad numeꝝ ptineãt seniorẽ: nisi ꝓ eo tũ: q̃ de iniquafris vẽditione culpãtur. Ad qõ tũ rñderi põt: si tũ sufficit ad id qõ q̃rit⁹ eos p culpa illa: collato sibi diuinit⁹ munere nõ eẽ ꝓuatos: q̃ nec dauid ꝓphet⁹ egregi⁹: cui manifestior de xp̃o facta est a dño repromissio: ꝓ duobus tam magnis sacrorũbus: a gloria deiectus est: cui humilis compũctio: ⁊ vitam reddidit ⁊ honorem. Et illi quidez quod inique ꝯceperant: in delictum leuius commutarunt: vendẽtes: sz innocentem sine pollutione manuum: quez prius se dixerant occisuros. ℳic a tam magno scelere: nec in parte: nec in toto resipuit: sed ad augumentum concepti criminis per eum ipsum qui moriturus erat: litteras dolo plenas: p̃o hocipso dire- 2. reg. 11 xit. Commisit ergo duo pariter: tam gratia: tam noxia crimina: nec tamen a pio domino reprobatus est: quia sic

est penitẽtia purgatus a scelere vt dealbatus sup niuem:audeat ꝓfidenter clamare dicens. Docebo iniquos vias tuas: ⁊ impij ad te ꝓuertẽtur. Sed huius ⁊ penitentiam legimus: ⁊ flagella qbus correptus est: ⁊ remissionem delicti. Illoꝝ vero penitẽtiam nusq̃ legimus: qꝝ in nulla reperiẽ scriptura: nisi forte illud sufficere potuisse dixerim: qꝝ territi in egypto arguebant semetipsos dicentes. Merito hec patimur: qꝝ peccauimus in fratrem nostꝝ videntes angustiam aie eius dum deprecaret nos: ⁊ non audiuimus. Confessio nãq̃ ista penitẽtie fuit: quam ⁊ si eis ad penitentie fructum sufficere potuisse: scriptura nõ dicit: dubium tñ non est: posse eos ꝑ hanc ꝓfessionem: plenam ꝓsequ indulgentiam: quos ꝓstat agnouisse culpam: ⁊ penituisse de crimine. Dis nẽpe peccatoꝝ eoipso iustus eẽ iciꝑit: quo sentẽtiam iudicis iustã esse fatetur. Quãuis nõ incõgrue forsan: iusto dei dicimus actum esse iudicio: vt illoꝝ semẽ egyptij seruitute comprimerẽt: quoꝝ patres iustum viꝝ genti extranee vendiderunt. Nec illud discrepat ab eodem sensu: qꝝ quadringentis annis eoꝝ protenditur incolatus: ⁊ quarta generatione a seruitute egyptia liberantur. Cõcordat autem illi sententie: quam ꝑ Moysen dñs manifestat: cum dicit. Ego sum deus fortis ⁊ zelotes: qui reddo iniqtates patꝝ in filios: in tertiam ⁊ quartam generationem. Mã ⁊ crimen illud magnum Dauid in semẽ legitur redundasse peccãtis: intersecto primus filio: qui sibi de adultera natus est. Sic sic amãdus ille ⁊ terribilis dñs: ⁊ misericordiã idulget plenius: ⁊ finevltionis examine peccata delinquẽtium non dimittit. Sic ꝑ baptismi gratiam peccatum originale soluitur: ⁊ tñ pena mortis quam pro eo homo meruit: nõ deletur. Sed de hoc alias. De patriarchis autem sermo erat. Virꝝ tanto illo honore digni esse valeant apud deum: qui fratrem innocẽtem: ⁊ simplicem ꝑ malitiam vendiderunt: qꝝ iuste (vt iam diximus) queri posset. Si Dauid tantus ꝓpheta nequaq̃ surgeret post rui nam: Si Petrus etiam post piurium: ⁊ Paulus post homicidium: ad culmẽ glorie nõ venirent. Restat ergo vt quoꝝ nomina in hoc libro Apocalypsis: taꝝ lucide scripta sunt: vt duodecim millia sanctorũ per singulos signati esse scribantur: regnare cum deo viuo credamus: qꝝ vt ipsa veritas dicit. Nõ est deus mortuoꝝ: sed viuẽtium. Utrum vero ad senioꝝ numeꝝ pertineant viri ipsi: non qdem auctoritatis assertio: sed opinio aliq̃ esse potest: q̃uis nõ ignoꝛez multa occurrere: que huic opinioni resistant. Eꝝ qbus est illud: qꝝ cum prelium spũale: nõ sit cõmissum in hasta materiali: sed in gladio spũs: quod est verbum dei: satis admodum absurdum videtur vt illis viris tanta prerogatiua glorie collata esse credaꝛ: qui certasse vsq̃ ad mortem ꝑ iustitia non leguntur: nisi forte aud: at qs negare occubuisse etiam tunc nõnullos ꝑ confessione veritatis: ⁊ nõ defuisse viros pfectos veteri testamento: qui pro defensione iustitie coꝛonarentur martyrio. Sed quis negare audeat qõ xps dicit: aut inter dubia ducere: qõ veritas ꝓfitetur? Ue (ingt) vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q edificatis sepulchra ꝓphetaꝝ ⁊ ornatis monumẽta iustoꝝ: ⁊ dicitis. Si fuissemus in diebus patruꝝ nostroꝝ: non essemus socij eorum in sanguine ꝓphetaꝝ: Itaq̃ testimonio estis vobismetipsis: qꝝ filij estis eorum qui ꝓphetas occiderunt. Et post pauca. Ut veniat (ingt) sup vos ois sanguis iustus qui effusus est sup terram: a sanguine Abel iusti: vsq̃ ad sanguinem Zacharie filij Barachie: quem occidistis inter templuꝝ ⁊ altare. Ubi ⁊ illud magis vrget: qõ in hac secunda parte: vbi de martyribus agit: ⁊ manifeste sedes iste vigintiquatuoꝛ qbus seniozes ꝓsidẽt: electas scoꝝ martyꝝ legiones designant: nec alias q̃s illas de gbus in sequentibus ꝓs. Audiui numeꝝ signatoꝝ centũquadragintaquatuoꝛ millia ex oi tribu filioꝝ israel. Ex tribu iuda duodeci millia signati. Ex tribu Rubẽ duodecim millia signati ⁊c. Et siqui sunt alij qui pertineant ad sedes istas: ⁊ absursum satis

Ge.42 Ecc.15 Exo.20 mat.23

videtur: vt credãtur esse principes sanctorum martyꝝ: qui exemplum martyrij: seu virginitatis: posteris nõ dederũt: ⁊ si alio genere magni esse poruerint: maxime cum in oi tpe prioris testamẽti: vsq̃ ad tps quo liber iste editus est a beato Joãne: ex nulla hystoriaꝝ vetez ꝓsideratione occurrit fuisse ex illo populo: tam multa sanctoꝝ millia: qui pro dei noie: aut pro iustitia moꝛerentur: ex qbus duodecim de vigintiquatuoꝛ sedes pfici potuissent. Rursuꝝ numerus iste in sexti aptione signaculi colligendus esse mõstratur: eo. scꝛpe quo ꝓsumandum esse credimus illud qõ apostolus dicit. Cum plenitudo gentium intrauerit: tunc ois israel saluus fiet: nihilq̃ de eo ptinere ad vetus testamẽtum: nisi forte dicat aliqs: eo tpe colligẽdam esse summã istam ex oi tribu filioꝝ israel: quo isdem iudeoꝝ populus ꝙuertetur ad deuꝝ. Sed si hoc ita tenetur: qualiter accipiendum est illud qõ ꝓtinus subinfertur. Post hec vidi turbam magnaꝝ quam dinumerare nemo poterat ex oibus gentibus ⁊ tribubus: ⁊ populis: ⁊ linguis: stãtes ante thꝛonuꝝ in cõspectu agni amicti stolis albis: ⁊ palme in manibus eoꝝ: maxime cum de vtroq̃ populo: veritas dicat. Erũt primi nouissimi: ⁊ nouissimi primi? Qua in re melius mihi videt: ꝑm illud qõ gẽtibus ꝑ aplum dicit. Si aũt vos xpi: ergo Abrae semen estis: intelligi per duodecim patriarchas duodeciꝝ apostolos: quoꝝ filij sunt sancti martyres: qui passi sunt pro noie xpi a tpe ipsoꝝ sanctoꝝ apostoloꝝ: vsq̃ ad aptionem sexti signaculi: ⁊ tpa antechꝛisti. Ceteros autez duodecim seniozes eligendos de gẽtili populo: tpe quo venturus est Helyas: sicut duodecim apostoli: de iudaico tpe quo venit Joãnes baptista. Ut qũo per duodeciz apostoloꝝ ⁊ coadiutoꝛes eoꝝ vocate sunt gentes: ita per illos duodecim intret vniuersa multitudo filioꝝ israel: ⁊ sint re vera primi nouissimi ⁊ nouissimi primi. Uidetur aũt hoc velle trina illa designatio principum que facta est circa exoꝛdium temporis qõ pꝛecesserit sub lege: vbi post duodeciz patriarchas qui defecerunt in egypto: electi sunt duodeciz principes de singulis tribubus: qui ⁊ ipsi ꝓstrati sunt in deserto: nouissime designati sunt alij duodecim: qbus ⁊ datum est intrare in terraꝝ promissionis: ⁊ hereditate possidere terram fluentem lac ⁊ mel. Etenim duodecim patriarche qui mortui sunt in egypto: designant vniuersos illius populi patriarchas: qui priusq̃ surgeret xps a mortuis: consumati sunt sub veteri testamẽto. Duodecim qui ꝓstrati sunt in deserto: designãt duodecim apostolos cum successoꝛibus suis: q ⁊ ipsi sub hoc scõo statu ꝓsumationem accipiũt: nec ꝓseuerant peruenire tpaliter ad illam requiem que futura est in septima etate seculi pp peccata: nimiuꝝ qꝝ vt ipse ait Moyses cum seniozibus israel occubuit in deserto pp peccata populi: ita xps cuꝝ sanctis apostolis ⁊ martyrib⁹ ꝑ peccatis generis humani: sustinuit passionem: vt talibus sacrificijs placatus deus: parceret ꝺ reliquoꝛ: reliquijs populi sui. Inde est qꝝ illis qui fuerunt primi: ꝓstratis in deserto: nouissimi duodecim cum filijs eoꝝ qui ceciderãt: intrauerunt terram illam fluẽtem (vt dicitur) lac ⁊ mel: qꝝ ꝓsumatis ⁊ ex parte consumptis: in fine huius scõi status: hijs qui abhoꝛrentes noua: emulãtur adhuc vetera ⁊ antiqua: quasi ita liceat nunc prelatis ecclesiaꝝ viuere ꝑm carnem qũo videbatur licere patriarchis ⁊ ꝓphetis. Illi soli intraturi sunt in requiez illam: que in tertio statu seculi reuelãda est: qui spreta vetustate litteree: in nouitate spiritus ambulare didicerunt. Igitur duodeciz seniozes quocim esse apostolos: nulla dubitatio est. Reliquos aũt duodecim esse duodeciz viros futuros: vtꝝ sit intellectus: an opinio: lectoris iudicio derelinquo. Et de hijs satis dictum. Sed num: qꝝ sup sedes vigintiq̃tuoꝛ ad eius similitudinem: qui sup sedem sedet: seniozes vigintiquatuoꝛ sedere scribũtur: ideirco hij vigintiquatuoꝛ viri ꝙbus sanctis alijs creduntur esse maioꝛes? Si hoc est. Quid dicemus de Abraam: Isaac: ⁊ Jacob: patribus patriarchaꝝ: ⁊

Ro.11. mat.20. mat.20.

apostoloꝝ? Quid de Moyse: ⁊ Samuele: Dauid: ⁊ Helya? Quid de Joanne baptista: quo inter natos mulieꝝ nullus maior surrexisse describitur? Quid de matre dñi: quam non solum sup hoies sanctos: verũ etiam super virtutes angelicas credimus exaltataꝝ? Sed quelio ista facile soluitur: si ꝑs dignitatum differentias in domo oi potẽtis dei: dignitatum differẽtias esse scimus: dicẽte dño. In domo patris mei mãsiones multe sunt. Sed de hoc in sequẽtibus. Primo autem pẽsandum est: q̃ta sit patrum nostroꝝ gloria: q̃ta nos in eis cõmunio claritatis illustret: qñ nimiꝝ si filij dei sumus: sicut esse debemus: ⁊ si nos vnius patris filios esse scimus: nulla põt esse in ciuitate illa ꝓpietas: vbi summe charitatis vinculum totum ꝓstat esse cõe. Ecce enim ꝓscripti seniores: circumamicti vestimẽtis albis esse referuntur: ⁊ tñ nõ solum ipsos: verũetiam infinitam vel innumeram sanctoꝝ turbaꝝ indutam vestibus albis: se Joanes vidisse testatur. Coronas aureas habere describuntur: in capitibus suis: ⁊ tñ oẽs sanctos gloria ⁊ honore coronandos: Paulus apostolus manifestat: cuꝝ dicit. Nõ coronatur nisi qui legitime certauerit. Si enim nõ coronatur nisi qui legitime certat: liquet q̃ qui certat legitime: corona victorie coronat. Qõ cum ita sit. Quid est q̃ soli isti viginti quattuor viri coronari videtur: nisi q̃ illoꝝ gloria cõmunis est oium electoꝝ. Sciẽdum est igitur q̃ gloriæ ⁊ honori: quibus sancti seniores decorari videtur: ꝓfecti quoq; alij iure beatitudinis successerunt. Ut enim in regno filioꝝ hoium: diuersi sunt ordines ⁊ honores: sic ⁊ in regno celoꝝ plures dignitates esse: quibus alijs alij ꝓponãtur: adinuicez manifestum est. Si enim inter ipsos apostolos queris fidez: precellit Petrus. Si sciẽtiaꝝ antecedit Paulus. Si diuine speculationis gratiam: prælert Joanes. Ad agnoscẽdas igit celestium dignitates virtutuꝝ: nõ paꝝ ꝓfert ꝓsideratio terrenoꝝ. Multi sub vno rege: dignitatuꝝ munere potiunt: sed uñ oẽs eodem honore: nec eadem glia decorant. Alios quippe ista: quosdam vero illustrat illa. Qui aũt in oibus fulget: solus est dñs vniuersoꝝ. Regalis quippe ꝓsuetudo hoc exigit: vt post regem honorari debeãt principes ppoꝝ: qui singuli per loca singula ad subditoꝝ regimen disponunt: vt ex hoc glia regis altius predicet ab oibus: quo pluribus in regno principibus: vnus specialiꝝ principat. Videmus aũt ⁊ singulos principes: qui pro diuersitate ꝓtunciaꝝ: priuatis prenoibus appellant: regis sui munere decoratos: ⁊ ad regiam simulitudinem ꝓprijs curijs ꝓsidere. Sic in curia regis Assueri: ꝓcerez principes cõsedebãt regi: quoꝝ ꝓsilio vtebat in oibus: adeo vt nec Regina vastis posset euadere sniam quam dederunt in eam: quominus thoro regis: ⁊ gloria: dato remedio priuaret. Qñ ergo magnates reguꝝ terraꝝ habẽtes ꝓprias curias in ciuitatibus suis: subditas sibi plebes dijudicant: eo ꝙdam priuata gloria inter ceteros fulciunt: quo eos regalis similitudo glorie claros efficit ⁊ sublimes. At regalis ac principalis curie tanta esse cernit: claritatis maiestas: vt ei non solum a magnatuꝝ curijs que infra sunt: verũetiam ab ipsis magnatibus exhibeat honor: nimiꝝ qñ quo regio lateri familiarius adherẽt: eo vniuersos regis subditos: potestate precellit. Sic ⁊ in regno dei: qđ est sancta mater ecclia: que mittẽs palmites suos vsq; ad mare: p diuersas mũdi partes: gloriose triumphat: diuina dispẽsatio statuisse cognoscit: nõ qđez illi pro ꝑtibus nouos filios: quos ꝓstituat principes sup oẽm terram: pastores. s. ecclias: ꝙ tñ eãdẽq; oibus filijs suis faciẽs celsiorem: vtpote que sola ex oibus: solis ciuitas dicta est. Ipsa est romana ecclia: cui presidet vicarius summi dei habẽs in circuitu non paucas ecclias ep̃as: ex quibus tñ aliquę sunt ceteris celsiores ad instar illius sume sedis que ꝯz in circuitu suo sedilia viginti q̃tuoꝝ: vt p ea que ordinata sunt in ecclia p̃alt: intelligamus ordinem ⁊ rõnez ciuitatis eterne. Ut enim dictum est Moysi de tabernaculo dñi ⁊ de hijs que preparãda erant in illo. Vide vt

Joa. 14

Hebr. 8

Exo. 25

pia facias ꝓm exemplar qđ ostẽsum est tibi in monte. Sic ⁊ in hoc tpe ꝓm exẽplar qđ beatus Joanes vidit in celo: ordinatuꝝ est tabernaculuꝝ dei: qđ est sancta romana ecclesia: dum q̃si in loco eius qui supra sedez sedet: ipsi principali ecclie presidet honorifice: vniuersalis antistes: ⁊ ad filitudinem vigintiquatuor seniorꝝ sedẽtium in sedilibus suis: per singula regna vel ꝓuincias: metropolitani dijudicãt: habentes singuli sedes ꝓprias: ⁊ mitras ꝓ cronis in capitibus suis. In quo ecclĩastico mysterio: illũ precipue declarat qđ supra quesitum est: ⁊ inuẽtuꝝ esse: vz q̃plures in regno dei qui viginti quatuor senioribus nõ solum equales sint: sed precellãt: nimiꝝ qꝝ ⁊ si filij alicuius magni regis ꝓncipantur in ꝓstitutis sibi principatibus a patre suo: regina tñ que eos genuit: mater est: ⁊ dña vniuersorum: ⁊ ei ab oibus debeãt honor ⁊ subiectio filialis. Deniq; ⁊ in ipsa ecclesia si non seniter intuemur: maiorem pre ceteris: potestatem epis cernimus attributam. Hij enim sunt qui ligãdi atq; soluendi a romano põtifice accipiũt potestatem participãtes sacre vnctiõis: noi: ornatui: ⁊ potestati: Iz romana ecclesia: que iuncta est velut in matrimonium ipsi vni pontifici: dignitate precellat: ⁊ ꝑali quadam prerogatiua: nõ dico subiectis plebibus. Sed excepto ipso romano põtifice qui sibi ꝓest: prelatis premineat vniuersis. Hec hec exempli cã: ⁊ vt puto nõ sterilr dicta sunt: qꝝ necesse est manẽtibus nobis in hac pegrinatõe: vt celestia p terrena: ⁊ alta p infima capiamus. Querebaꝝ enim vtꝝ viginti q̃tuor seniores: oibus ꝑferant electis: ⁊ ꝓfecto ex hijs que dcã sunt: luce clarius liquet esse q̃ꝑplures in illa scõꝝ multitudine: ipsis senioribꝰ coeq̃les: ⁊ ẽt infimali (vt ita dixeriz) dignitate maiores: vtpote Abraã: Isaac: ⁊ Jacob: pies ꝓphaꝝ ⁊ apl̃oꝝ oiumq; credẽtium: Dauid cuius filius cognominatus est xp̃s: Moyses q̃ loquebaꝝ dño sicut solet loqui amicus ad amicũ: Helyas ⁊ Joanes baptista: quoꝝ alius precursurus est iudicẽ: alter precucurrit ⁊ ostẽdit digito redẽptoꝝ: ⁊ pre ceteris mater dñi: quam nõ solum sup hoies credimus exaltatã: verũetiaz sup angelos ⁊ archangelos ⁊ vniuersos ordines angeloꝝ. Qõ cũ ita sit. Quid sibi velle dicimus ipãlia illa. Mã neq; sedilia aurea vel argẽtea: neq; corone auree: lapidibꝰ preciosis ornate: extimãda sunt in ꝑia illa: iz tñ qđ p eas intelligit. Sedes nãq; dei est ciuitas illa celestis: quaz ꝓstat fore edificatã de lapidibus viuis: hoc est: ex illa scõꝝ multitudine: de q̃ inferius scriptũ est. Post hec vidi turbam magnã quaz dinumerare nemo poterat. Sane sedilia viginti quatuor que ad muros ipsius ptinẽt ciuitatis: ille sunt spãles: ⁊ certo cõprehẽse numero sanctoꝝ turme. De qbus di. Audiui numeꝝ signatoꝝ cẽtũ q̃dragintaq̃tuor milia signati: ex oi tribu filioꝝ israel. Et ille de qbꝰ di in q̃rta parte. Vidi supra mõtez syõ agnũ stãtẽ: ⁊ cũ eo cẽtũ q̃dragintaq̃tuor millia hãtes nomen eius ⁊ nomen ꝑris eius scriptũ in frõtibꝰ suis. Et hoc sciendũ in ordine visionis: q̃ nõ ita extimãda sunt ipsa sedilia in circuitu sedis: vt vniuersa seratim extimẽtur disposita circa sedem: iz duodecim (vt ita dixeriz) infra duodecim q̃si muros israntemurale. Cetez qđ spectat ad generale gaudium ⁊ letitiam vniuersoꝝ: pẽsandum est attẽtius: q̃ta sit in illa ciuitate simplicitas: q̃ cõe oium quicqd est. Audiuit deum patrem sedere sup sedem: ⁊ in ipsius sedis circuitu esse sedilia viginti q̃tuor: ⁊ sup eas totidẽ seniores. Demoratus est terreni fastigij: ⁊ eoꝝ in qbꝰ hoies gaudẽt: vel sile aliqd i alio ꝓcepisti. At nõ ita. Tuis scire q̃ nõ sit ita? Ecce hẽs deũ priez sedẽtẽ in sede maiestatis: reiq; seniores viginti q̃tuor in thronis honorifice ꝓsedẽtes. Et qđ de agno dicimus: q̃ in medio throni eẽ describit. Mã q̃ euz ꝓsedere pãi diximus: ex alijs magis locis ꝓbatũ est: ne qs eũ extimet ꝑatũ a pie. In loco vo isto nõ sedere i sede: iz i medio sedis eẽ describit: vt q̃te sit altitudis vtus hũilitatis: hij q̃ abulãt i magnis diligẽter adiscãt: ⁊ adiscẽtes ꝺdiscãt tolli i sublime: vt suo capiti q i imo eẽ voluit vnitate iũgant. An nõ ẽ i imo q̃ corpus hũillimũ

Exo. 33

abiectum in vnitate suijpius: nunq̄z in p
petuum deponēdum assumpsit? Qđ si ille
in imo esse voluit qui maiorem non hz: tu
te putas puenire posse ad patriam: querēs
ps.130. ambulare in magnis z in mirabilibus sup
te? Audi ipsum regem humilium: qui sup
mat.18. bis resistit. Nisi (ingt) q̄uersi fueritis z ef
ficiamini sicut paruuli: nō intrabitis in re/
gnum celoz. Et qui se humiliauerit sicut
paruulus iste: hic maior est in regno celo/
rum. Nō igitur minuit alioz sanctoz glo
riam: gloria senioz: sed auget: q̄z oēs vnius
patris filij sumus: quotquot recepimus
verbuz eius: z vna est z cōis oium sancto/
rum letitia. Ille est ibi magnus: qui par/
uus: ille paruus qui magnus: q̄z nihil arro
gāo esse potest: vbi humilitas est: nihil di/
scoz aut dissonum: vbi charitas regnat.
Nō despicit matrem suam xp̄s: qui Rex
est z dñs vniuersoz: nec despicit Petrus
aplōz princeps Paulum: qui plus oibus
laborauit? Sed neq; Paulus locum occu
pat antecessoz suoz: vt aligs aplōz duo/
decim amittat pp eum sui ordinis dignita
tem: nec q̄ Laurētius gloriosius dimica/
uit pre Sixto: priozatum eiusdem Sixti:
eodem depositoz: occupauit: nec aliqđ tale
pensandum est in regno dei: vt quasi non
possit sublimari alius: nisi alius ꝓfundat:
qđ fieri sepe cernimus in regnis hoiuz ob
ummēsas angustias mundi huius: immo
pro defectu charitatis: que sola nouit oia
sua facere cōia: z aliena possidere in ppria.
Nō inq̄z ita erit in curia illa celesti: q̄ vera
humilitas hec ignorat: oia ista charitas sp
nit. Ibi nempe: z si patres honorātur cum
patre: filij tū z nepotes artius diliguntur
cum filio. Ibi z si patriarchis z aplis velu
ti quibusdam senatoribus celi: honoz debi
tus exhibetur: turba tū iustoz sequētium
agnum: precinens q̄zouliter in cytharis
apoc.5. suis: cantant cāticum nouum ante sedem
dei: qđ nec ipsis senioribus datum est: q̄z
vnusq̄sq; ibi ꝓpriam mercedez accipit ꝓ
suum laborez: z ꝓ q; vnicuiq; datur gra/
tia: pro arbitrio illius qui donat oibus: z
partit singulis: ꝓut vult. Non ergo pos/
sunt filij emulari patres suos: quibus ipsi
ꝓ m aligd beatioꝛes erunt: sed potius ipsi
patres emulantur eos: emulant eos: in q̄z
(vt ait aplōs) dei emulatione possidētes in
illis: qđ sibi deest claritatis z glorie. Nō er
go senioz prerogatiua: priuata quedam il/
loz gloria extimanda est: sed honoz illius
celestis curie: z gloria sanctoz: maxime il/
loz millium qui in sedilibus designātur.
Est aūt (vt iam dixi) prime sedis preroga
tiua tam maxima: q̄z maioz est prerogati/
ua regine sup oibus principatibus viri sui.
Regina enim nō tam femina: verūetiaz
z viros dignitate precellit. Claruit aūt se/
des ista tam preclara tam felix: qū ecclesia
primitiua hierosolimis fundata est. Fue/
rat tū z Anno in testamēto prioꝛi: sed par
ua admodum z sterilitate deformis. Mo/
ro ab ortu xp̄i: gloria sedis huius enituit:
data principaliter preciosa illa Margarita
in fundamento eius cuz agno: vel potius
reputata est in terraz benedictam: que hu
ius preclare ciuitatis in seipsa velut in sof
sa humoꝛ: eternum suscipet fundamentuz.
Hec sedes est illa dña: z oium reginaz re/
gina: que stat a dextris summi regis in ve/
stitu deaurato: circundata varietate. De
ps.44 qua z dicitur. Adducentur regi virgines
post eam: ꝓxime eius offerētur tibi. Et se
qtur. Pro patribus tuis nati sunt tibi fi/
ly. Constitues eos principes sup oēm ter
ram. Ecce habemus principes de quibus
hactenus sermo fuit. Pro duodeciz nāq;
ecclesie patribus: nati sunt eidem totidem
aplī. Qui z re vera sup oēm terram prin/
cipes ꝓstituti sunt. Et ꝓstituētur adhuc fi/
ly eoꝛ post eos: dñaturi vniuerse terre z
ps.71 regnaturi a mari vsq; ad mare: z a flumi/
ne vsq; ad terminos orbis terraz. Q: ve/
ro nemo dicit princeps: nisi respectu eoꝛ
quibus prelatus est: recte singuli principes
habere sedilia describuntur. Nam postq̄z
de principali sede: z de sedēte sup illam: lo
quutus est beatus Joannes: adiecit z ait.
Et in circuitu sedis sedilia viginti q̄tuoꝛ.
In circuitu q̄ppe sedis sedilia viginti qua
tuoꝛ visa sunt: q̄z ad defensionem sancte
matris

matris ecclesie plurime ordinate sūt a deo
perfectoꝛum cohoꝛtes: vt inde multi in
parte quiescerent. Unde quidam vsq; ad
mortem fortiter in bello steterunt. Has se
des vt iaz meminimus montes nominat
ps.124 psalmista cum dicit. Qui confidunt in do
mino sicut mons syon: non commouebi/
tur in eternum qui habitat in hierusalem
montes in circuitu eius. Montes inquit
in circuitu eius. Quid est montes in cir/
cuitu eius: nisi sedilia viginti quatuoꝛ in
circuitu sedis. Ipsa est enim sedes que co/
gnominatur syon: ipsa cuius montes in
circuitu eius: hoc est: sedilia in circuitu se/
dis. De his sedilibus: item per eundem di
ps.121. citur. Illic sederunt sedes in iudicio. Se/
des quippe in iudicio sedent quia non so
lum hi vigintiquatuoꝛ viri qui super sedi
lia sedere visi sunt: verumetiaz ipse quoq;
legiones sanctoꝛum que sedilia vel sedes
dicte sūt: iudicature impios in iudicio cō/
sedebunt Christo dicente ipso qui z veri/
tas est. Qui vicerit sedebit mecuz in thro
no: sicut z ego vici: z sedi cum patre meo
in throno eius. Sed iam nunc in fide xp̄i
aliquantulum mentis veluz subleuemus
in altum z quo nos aura sermonis perdu
xerit profunda tanti mysterij rimaturi se/
quamur. Adiuuat ille in quo speramus q̄
non de prudentia nostra: sed de eius muni
ficētie bonitate p̄sumimus. Videamus
ergo que sint sedilia: z que iste agminum
legiones. Ex clarissima illa stirpe quam
elegit dominus a principio habraam: scilz
ysaac z iacob patriarche duodeciz orti sūt
z ex eis ille populus qui dictus est israel.
Et q̄ non frustra illi populo deus omni/
potēs legē dedit: nec otiose plebē illaz: vt
eius esset hereditas assumpsit: audiuit in/
quit sanctus Joannes in hac ipsa de qua
nunc agimus parte numerum signatoꝛū:
centum quadragintaquatuoꝛ milia signa/
ti ex omni tribu filioꝛuz israel. Et adiecit
Ex tribu iuda duodecim milia signati: z
sic de ceteris. Quidam hunc finitum nu/
merum pro infinito accipiendum dicunt.
Sed modis omnibus improbabile est. Si
enim finitum numerum non sequeretur
infinitus posset hoc fortitan non absurde
putari. Sed q̄ statim addidit. Post hec
vidi turbam magnam quam dinumerare
nemo poterat. Illud quod sub numero fi
nito descripserat: nescio quo intellectu: p
infinito accipiendū dicatur. Quod si duo
denum apostoloꝛum numerum finitū esse
tenemus quid si z multo plures voluerit
deus sub finito z perfecto cōprehendē nu
mero? Si aūt iste numerus verus nō est:
neq; duodenus apostoloꝛum numerus q̄
scriptus est in fundamentis vbis verus
est secundum literam: sed id quod designa
tur per ipsum: sed neq; alioꝛ duodeciz de
quibus superius disputauimus. Haz si ve
rus nō est signatoꝛ numerus distinctus p
millenos z ꝓsumatos in cēteſimo q̄drage
simoquarto nec senioruz numerus verus
est terminatus in vigesimoquarto. Sed q̄z
verus est numerus vigintiq̄tuoꝛ senioꝛū:
verus est vtiq; cētū q̄draginta q̄tuoꝛ mi/
lia signatoꝛ. Libet aūt quantū sas est: ma/
gnū huius numeri cōsiderare mysterium
vt dū finiti tenemus mensuram numeri:
in illis quoq; discamus venerari sapientiā
dei: q̄ humanā rōnem supra modum exce
ps.103 dunt psallētes in cordibus nostris cū psal
mista dicētes. Quā magnifica sūt opa tua
dñe oia in sapientia fecisti. Illā postq̄z p sin
gulos patres duodecim milia retulit assi/
guatos adūctū ē de illis q̄ ab hoie nume
rari nō poterāt: dicēs. n. de tribu tali z tali
tot z tot milia signati: adiecit z ait. Post
hec vidi turbā magnā quā dinumerare ne
mo poterat. Sz vū tā magnā turbā descē
disse fatemur? Nū ex duodeci tribub⁹ israēl
sicut illos centū q̄dragunta q̄tuoꝛ milia: q̄z
uis nec hos ipsos scōm carnē accipiēdum
dixerim vt: vz: filij patriarchaz: oēs illi eē
dicanē? Alt ō hoc i suo loco tractabit. Nūc
de numero videam⁹. Inter cetera q̄ de nu
mero isto sūmope notāda sunt: illud ante
oia cōsiderādū occurrit: q̄ si singula duo/
dena milia diuidanē in duo: vigintiq̄tuoꝛ
legiōes pfectas z itegras inuenimus: ita vt
singulis senioribus qui residēt in sedibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis legiões singule deputate sint: quibus ⁊ ventilare queant eorũbus terrenas ⁊ aereas potestates. ¶Neq; n. si simul nõ fuerũt in plio: idcirco ordo desuit preliandi: deus est. n. auctor nõ homo: cui oia presentia sũt cui cuncta q̃ hoibus sunt dispersa: contumeta sunt pariter ⁊ collecta in vnũ. Esse autem in illa patria legiões iustor: docet ipa veritas in euangelio dicens. ℣n nescis q; possum rogare patrẽ meũ: ⁊ exhibebit mihi modo plusq̃ duodecim legiones angelorum? Est aũt legio secundũ traditiones verũ cohors militum sex miliũ vnaquaq; turma: ⁊ si aliud apud alios: nec tñ contra hoc habeaf. Est aũt numerus iste summe pfectiõis ptinẽs ad ambitũ ciuitatis: sicut ⁊ in septima parte libri dictũ est de angelo qui dimẽsus est ciuitatũ. Et mẽsus est muros eius centum: quadraginta q̃tuor milia cubitorũ mẽsura hois que est angeli. Tale est. n. ac si diceret. ¶Dinumerauit militiã ciuitatis ⁊ inuenit milia miliũ centuꝝ q̃dragintaq̃tuor milia q̃ diuisa p certũ numerũ faciũt legiones vigintiquatuor seꝝ numerũ seniorꝝ phdẽtiũ illis. Ipse sunt ergo sedilia: ipse muri viuorꝝ lapidũ ptinẽtiũ ad structurã ciuitatis: sicut ⁊ illa certũ q̃dragintaq̃tuor milia de qbus dictũ est. ¶Hi sunt q; cũ mulieribus nõ sunt coinquinati virgines n. sunt hi sequunt agnũ quocũq; ierit. Si his vigintiq̃tuor milia sunt q̃ ptinẽt ad structurã murorꝝ: liquet q; vnicuiq; seniorũ duodecim milia deputanda sunt: ⁊ singulus senior habeat duodecim milia in legiõe sua: ⁊ simul oẽs ducentũ octuaginta octo milia. Quia vo de lapidibus istis viuis quoꝝ progatiua tã magna est: vt subtus colligaf structura murorꝝ plura i locis sinis dicenda occurrent: libet iterim ab his quiescere: vt ad sequẽtia trãseam⁹. Seqf.

mat. 26

Tex. 8 ¶Et de throno procedunt fulgura & voces & thonitrua.

¶Cuꝝ omnia bona ex deo sint: queritur cur i hoc loco ex throno dei: fulgura: ⁊ voces ⁊ thonitrua procedere dicta sint: pser tim cũ dicat veritas in euangelio. ¶Nemo

mar. 10.

bonus nisi solus deus. Sed sciendum est: q; sancti viri boni quidem sunt: sed nõ ex se. Deus aũt solus bonus est in seipso: ⁊ ita bonus: vt sit ipsa bonitas: ipsa sctitas: ipsa iustitia. Sicut aũt ex deo est id qõ hẽ ecclesia: ita ex deo est quod ab ipsa procedit: q; ⁊ semẽ quod pcedit ex semina: ex viro est ⁊ a viro hẽ mulier vt fructus pcedat de ventre eius. Sic ⁊ ecclesia ex deo concepit quod ab ipsa procedit: seu miraculoꝝ fulgura: seu voces ⁊ thonitrua eloquioꝝ dei: Duo qppe sunt genera verboꝝ dei: quoꝝ alterũ inferius residet: alterũ superius velociter currit. Sonus nãq; vocũ vel aquarũ: in terra fit. Sonus thonitruoꝝ in celo q; verba litere simplicia sunt: ⁊ quasi terrena: verba vero spiritualia: veluti si de celo descendant. Sequitur.

Tex. 9 ¶Et septem lampades ardẽtes ante thronum.

¶Si querit de his lãpadibus: quid significent: ipsemet Ioannes exponit cũ subdit. (Qui sunt septẽ spũs dei.) Et sciendũ p septem spũs quos hic lampades notat ísetius septez oculos vocat: q; lãpades ⁊ oculi luminaria sunt. Sed quare lãpades ardẽtes septẽ spũs dicti sũt: nisi q; eos quos replent: illuminant ⁊ accendũt. Sunt aũt iste lãpades septẽ virtutes spũs sancti: ẽs operaf idẽ spũs sicut scriptum est. ¶Hec oia opatur vnus atq; idẽ spũs diuidens singulis prout vult. ¶Nõ igitur putãdũ est diuisiones istas de substãtia esse diuina: sed credendum esse presentem eundem spiritum in anima cui data sunt ista dona: q; ⁊ quasi septem meatibus influens in animas iustas: alij largitur secundum plus ⁊ minus donum sapientie: ⁊ sic de ceteris: quamuis omnibus electis omnia sint hec dona cõmunia. Et notandum q; vbi dicit scriptura. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Et de spiritu suo dedit nobis: ibi intelligendum est: idez spiritus cõcedere aliquibus aliqua specialia dona: vbi autem ipse met dicitur esse datus: ibi oportet subintelligi effusio charitatis: ni-

1. cor. 12

Joel. 2 Ioã. 3.

mirum quia in operando cetera dona sese velut ex parte tangendum exhibet illi ⁊ illi in operando autem charitatem totuꝝ se quodammodo in corda electorum insundit. Cterum hec electis omnibus ad salutem: illa autez dona specialia: ad multimodam ecclesie vtilitatez. Unde ⁊ ante thronum ardere dicuntur: quia sic dantur: quibus dantur ad vtilitatem ecclesie: vt re vera quasi lampades luceant in caliginoso loco: quousq; veniat dominus qui ⁊ illuminabit abscondita tenebrarum. Sequitur.

1. cor. 4

Ex. 10 ¶Et in cõspectu sedis tanq̃ mare vitreũ simile cristallo.

¶Duobus modis edificatur ⁊ proficit ecclesia dei: hoc est: aut per eos quibus datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: aut per eos qui intendunt sibi ⁊ doctrine vt quod hauritur de mari vitreo: hoc est: de sacro volumine scripturarum sanctaꝝ ⁊ ipsos qui hauriũt faciat prouidos: ⁊ eos quibus effunditur circunspectos. Igitur in mari vitreo: sacrum designatur scripturaruꝝ volumen: quod ideo manet iugiter in conspectu ecclesie vt in eo valeant electi dei contemplari species facierum suarum ad cognoscendos se singuli quales sint. ¶Non solum autem propter hoc: sed ⁊ vt possint intelligere inuisibilia dei: haud dubium q; per speculum in enigmate: ⁊ quasi per vitrum quod perspicuum est. Neq; enim possumus dicere non habere vitrum vel aquam cum serena est similitudinem litere: quando quidem constat q; in vitro vel aqua veritas noscitur per imaginem adeo vt seipsum homo possit sibi facietenus aduertere qualis sit. Et bene quoq; mare ipsum quod dicitur vitreum simile crystallo esse perhibetur: tum quia perspicuum est sicut ⁊ vitrum: tum quia crystallus aqua esse dicitur congelata: que nisi liqueſiat: magis duri lapidis pretẽdit

2. cor. 3. speciem: q̃ humoris. Unde ⁊ litera occidere dicta est: q; ⁊ dura sunt nõnulla que iubentur secundum literam nimis terribilia: ⁊ quasi incutientia frigus: dum absq; miseratione mulctari precipit delinquentem. Unde ⁊ per psalmistaz dicitur. ¶Dittit crystallum suum sicut bucellas ante faciem frigoris eius quis sustinebit? Quasi enim bucellas crystallum suum dominus misit: q; precepta legis dura sunt: ⁊ gelida nimis: ac per hoc intellecta secunduꝝ literam importabilia videbantur. Sed quid ibi sequitur? Emitte verbum tuum ⁊ liquefaciet ea flabit spiritus eius ⁊ fluent aque. ¶Dixit enim dominus verbum suũ ⁊ liquefecit illam flauit spiritus eius: ⁊ fluxerunt aque: quia missus in mundum dei filius: precepta legis temperauit: ⁊ exponendo ea spiritaliter mutauit quodam modo in liquorem: ⁊ quod portare fideles nec dum poterant: missus idem spiritus a patre filioq; suppleuit. Quasi autem aque fluunt de crystallo: cuius frigus importabile prius erat cum calore sancti spiritus: frigida verba legis calescunt: vt que priuſq̃ queq; virentia videbantur perdere verba tandem in calorem temperando nutrirent. Sequitur.

psa. 147

Ex. 11 ¶Et in medio sedis & in circuitu sedis quatuor animalia habẽtia alas senas plena oculis ante & retro. Et primum animal simile leonis. Et secundum animal simile vituli. Et tertium animal habens faciem quasi hominis. Et quartum animal simile aquile volanti. Et quatuor animalia habebãt alas senas: & in circuitu & intus plena sunt oculis.

¶In quatuor animalibus istis quatuor speciales ordines designati sunt: quorum primus pastorum est: secundus dyaconorum: tertius doctorum: quartus contemplantium: qui omnes de sede maiestatis: hoc est: de ecclesia generali procedunt. Pastorum est proprium oues pascere: ⁊ omnibus fidelibus in precipiendo

preesse. Diaconoꝝ est pastoribus solatiuꝫ impẽdendo assistere ⁊ vsqꝫ ad articulum mortis virtutem obediẽtie custodire. Doctoꝝ est fideles xpi doctrine imbre potare ⁊ verborum stillicidijs corda populoꝝ infundere. Cõtemplãtium est: in parte qescere ⁊ ad superne lucis gaudia suspirare mũdi abhorrere caliginem ⁊ cõditoris sui faciẽ: mũdatis mẽtis oculis speculari. Horum duo leo ⁊ vitulus extra preliando discurrunt: homo vero ⁊ aquila interioꝛa cõtẽplando quiescunt. Illi ergo extra sunt: isti intus ⁊ idcirco itus ⁊ extra manere aialia describũtur. Quia tñ sic illi extra sunt: vt interioꝛa nõ deserant. Sic intus isti vt pro fraterna se salute ipendant: accipiendũ est de quatuoꝛ aialibus simul quod de duobus: ⁊ duobus spãliter dictũ est: in medio ⁊ in circuitu sedis: quatuoꝛ aialia habentia alas senas: plena oculis añ ⁊ retro. Generaliter ergo de ꝗtuoꝛ nõ de duobus tñ dictũ est: qꝛ cõis est oibꝫ vtraqꝫ vita. Specialiter aũt duobus primis: exterioꝛa: interioꝛa duobus reliquis ascribuntur quãuis spãlissime ad aquilam interioꝛa: ⁊ quasi celi alta ptineãt in cuius cõparatione tertiũ quoqꝫ aial cũ duobus primis in exterioribus reputat: qꝛ omne pẽnatũ aial aquila inuolando pcellit. Nec illud vacat a rõnis fructu qõ vite cõtẽplatiue pfectio modo i secretis ⁊ itimis modo in altitudine desiꝛat: qꝛ in rebus spũalibus hec duo simul sunt: ⁊ alterũ sine altero inueniri non põt. Quid est subtile vt spũs? Et quid altum: vt excelsus dñs: qui presidet oibus creaturis? Sꝫ melius eluceſcet qõ dicit si singuloꝝ aialiũ pserutamur nãs nõ qdem istoꝝ in quibus veritas est: sed eorum que infra sunt: ⁊ in typo deseruiũt. Leo fortissimus bestiaꝝ ad nullius pauet occursũm. Bos patiẽtissimus ad portandum laborẽ solus inter quatuoꝛ offerri in sacrificiũ pſueuit. Homo rõnis capax ⁊ sapientie particeps solus nouit discernere inter bonũ ⁊ malũ. Aquila superni aeris permeatrix ⁊ incola irreuerberatis solem oculis speculari dicitur omneqꝫ pẽnigerum genus infra se dimittere extimatur. Hec qꝫ breuiter dicta sunt de singuloꝝ naturis: vt per ea gratiarum dona singulis ordinibus ꝓpria vestigare possimus sine quibus palmam iustitie nullus apprehendere põt. Primuꝫ est fortitudo fidei quaꝫ designat fortitudo leonis. Scdm patiẽtia designata intolerantia vituli. Tertiuꝫ doctrine puritas in humilitate fundata quam rõ simul ⁊ infirmitas in vno simul hoie conueniẽtes designant. Quartum est cõtemplatio dei quam designat aquile volatus: iuxta illud quod scriptum est in quarta parte de muliere amicta sole cui due ale quasi aquile date referunt vt volaret (inquit) in locũ suum in desertum vt pascãt eã ibi in tẽpus ⁊ tẽpora ⁊ dimidiũ tẽporis. Primũ hoꝝ apostolis cõgruit fidei: vꝫ: fortitudo: qꝛ ipsi re vera quasi fortes leões ad nullius timuerũt occursum p quos ⁊ regna gentiliuꝫ debellata sunt: ⁊ deo viuenti qui misit illos seruitute perpetua mãcipata. Scdm donum qõ patiẽtia di spãliter martyribus cõgruit de qbus oipotenti deo per psalmistã dicitur. Benigne fac i bona volũtate tua syõ vt edificent muri hierusalẽ. Tũc acceptabis sacrificiũ iustitie oblationes ⁊ holocausta: tunc imponẽt super altare tuum vitulos. Tertiũ est virtus humilitatis: sanctis cõfessoribus attributa. Ipsis quoqꝫ cõcessum est fluenta effũdere scripturarũ vt eorum doctrina ⁊ exemplo rigata prata coꝛdiuꝫ in viriditate pfisterẽt: qne primo plãtata per apostolos radicẽ fidei susceperũt. Quod vꝫ donum recte virtuti humilitatis cõiungitur qꝛ nulla est doctrina aut q̃si nulla: que caset virtute humilitatis apostolo iacobo attestante qui dicit. Deus superbis resistit humilibus aũt dat gratiaꝫ. Et psalmista. Qui emittit fontes in cõuallibus. Quartum vero donum contemplatio est: que vt esse fructuosa queat in hoie spei initiitur fundamento. Frustra enim si bi donum contemplandi attribuit cuius animum ad amoꝛem dei spei: gratia non accendit. Hoc autem donum specialiter virginibus datum est vt xpo cui semel nubunt integre in secula pseuerent. Hec nostra exponẽ ratio manifesta cõpellit: ⁊ mos presertim ecclesiasticus qui quatuoꝛ istos ordines vbiqꝫ docet esse solẽnes. Generaliter autem in leone ordinem dicimus designari pastoꝝ. In vitulo dyaconoꝝ. Sacerdotes qui ⁊ doctoꝛes in homine. In aq la contemplantiuꝫ. Huius intellectus sinceritas duobus obstaculis prependitur: tum qꝛ cõmunia oibus: singulis spãlia sunt: tũ qꝛ plerunqꝫ necessitas ordines dispensando cõmutat. Virtus ergo magis pẽsanda est: q̃ necessitas ⁊ donum magis q̃ dispẽsatio. Quisquis n. possidet fortitudinẽ fidei: leo iure dicendus est: etiam si officium plationis non habeat. Quisquis veraciter patiens est vitulus dicit etiaꝫ si dyaconus ordinatus non sit. Qui donum intelligentie cõsecutus est homo reuera reputandus est: etiam si officium predicationis non habeat. Qui cõtemplandi cõsecutus est gratiam: aquila dicendus est: etiaꝫ si inter hoies coꝛporaliter maneat. Preterea vt ait ezechiel ꝓpheta. Singula aialium habent in semetipsis facies ipsoꝝ quatuoꝛ ita vt facies leonis ⁊ hois: ⁊ vituli ⁊ aquile: leo solus haberet ⁊ sic de ceteris. Unde fit vt nõnulli aliorum donis ita indifferẽter participent: vt cui animalium magis assimilentur: in huius vite tenebus ignoretur vt si verbi gratia de martyrio agitur tam petrus ⁊ paulus q̃ stephanus videãtur posse vituli nominari: qꝛ pro fide passi sunt. Sed tamen solus stephanus habere hoc ex offitij proprietate cognoscit: petrus vero ⁊ paulus nõ ꝓprie: sed quasi ex facietibus: qꝛ ⁊ petri proprietas leonis est: ⁊ pauli hominis: sicut vituli stephani: aquileꝫ ioãnis. Sed queri de quatuoꝛ euãgelistis qui sanctum euãgelium quadripartito volumine conscripserũt qualiter ⁊ ipsi in hoc mysterio accipiendi sint: vtrum. s. in descriptione tñ modo: an etiaꝫ ⁊ in muneribus gratiarum. Sed magis eos in descriptione q̃ in acceptione munerũ quatuoꝛ aialibus assimilatos extimo: pter euãgelistam ioãnem. Alioquin lucam magis

qꝫ marcum martyrio coronari oportuit? cum constet qꝫ luce vituli: marco aũt data sit similitudo leonis. Nec inmerito tamen marcũ leoni assimilatũ dixeris pro eo. s. qꝫ ex oꝛe petri euãgelium scripsit cui fidei cõcessa est fortitudo vt quasi petri vicez qui rex erat quodãmodo ecclesiarũ suppleret scribens ex oꝛe eius: quod ipsum oportebat describere. Scripsit aũt sub brevitate: pretermissa serie narrationis hystorie illa tñ modo cõprehendere cupiẽs que fidei mu nimina roborarent. Qui euangelizãdi modus pastoribus spãliter congruit qui pro eo qꝫ negotijs ecclesiasticis implicati: sunt lectioni latius vacare nõ possunt. Unde ⁊ pretermissis ceteris que minus ad hoc forsitan necessaria sunt: ea tñ que fidez roborant: sub brevitate perstringunt. Euangelium vero luce iure dyaconis attribuitur: qui seriez veritatis hystorie ordinatis scribit. Ipsum vero xpm iesum quẽ matheus regez noiat ⁊ a magis phibet adoratũ iste inter doctoꝛes positũ discipulorum vicem tenuisse describit: ⁊ qõ ꝓprium ministrorũ est subditum fuisse parẽtibus ⁊ officiuꝫ eoꝝ qui euãgelium in populo recitant habuisse cũ accipiens librum ysaie prophete in eo per semetipsum legere dignatus est: quod totum si sane sapimus ad dyaconos spectat. Dyaconoꝝ nãqꝫ est officiuꝫ ministrandi ⁊ euangelium pronũtiandi in populo predicare. s. ieiuꝫ vt paruulis expedit crucifixum. Euangeliũ mathei idcirco sacerdotibus cõgruit: hoc est: diaconoꝝ magistris: qꝛ doctoriuꝫ est scripturas sacras exponere: corrigere vitia ⁊ componere mores. Docet autem matheus fecisse hoc dominum in euãgelio suo: ex eo loco vbi scriptum est. Nisi abundauerit iustitia vestra pluſq̃ scribarũ ⁊ phariseoꝝ nõ intrabitis in regnum celoꝝ: vsqꝫ ad eum locum vbi ait. Omnis q audit hec verba mea ⁊ seruat ea: assimilabitur viro sapienti qui edificauit domum suam supra petram. Et bene in descriptione animalium vitulus prescribitur homini: qꝛ nisi pius diaconus legerit literam quid sit exponendũ, doctori

Ezc. 1.

Ps. 50.

Jac. 4. Ps. 103.

Luc. 2. ⁊. 4.

Mat. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum spiritum igneratur. Euangelium vero ioannis contemplatoribus cõuenit qui lucem veram illuminantem omnem hominem venientem in hunc mundum tam digne: q̃z aperte contẽplari hãc querentibus ostendit dicẽs. In principio
Jo.1. erat verbũ ⁊ verbum erat apud deum: ⁊ deus erat verbũ. Et paulopost. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ecce q̃z aperte congruunt singulis animalibus euãgelia singulorum quibus quatuor scriptores non sine causa mysterij dati sunt. Pastorũ s. ordini quorum primus est petrus euangelium marci. Diaconorum quorum primus est stephanus euangelium luce. Doctorum quorum princeps est paulus: euãgelium ẽ matheꝰ. Virginum quarum domina est beata virgo maria: euangelium ioãnis. Datũ est aũt petro marcus ⁊ ioannes marie: illi tanq̃ patri ecclesie: isti tanq̃ matri non soluz ecclesie: sed ⁊ dei. Pertinet autem ad leonem resurrectionis gloria. Ad aquilaz sublimitas assumptionis. Que. s. duo pro eo q̃ gloriosa fuerũt tanq̃ in ministerium euangelij marcum ⁊ ioannem accepisse videtur. Quia vero passio ⁊ natiuitas humilitatis fuit potius q̃z honoris: nequaq̃ paulus ⁊ stephanus ministros in hac parte habuisse legunt: sed habuerunt quodammodo coequales matheum. s. paulus: lucam stephanus: nimirum q⁹ christus iesus venit pro hominibus factus homo: potius equalitatem q̃z prelationem quesiuit: ⁊ cuz instaret passionis sue hora ministrare magis voluit: q̃z ministrari ⁊ dare animam suam redẽptionem pro multis. Sane cum resurrexit a mortuis deum se esse ac dominum manifeste monstrauit: multo magis autem cum ascendit in celuz: ⁊ ob hoc petro marcus: marie vero ioãnes in ministerium euangelij dati sunt: quorum vltimus. s. ioãnes: vnus est ex magnis ⁊ primis salutaris discipulis. Quod ergo duo inferiores significando innuunt: iuxta se est: quod autem duo reliqui s. pra se: alterum bonitatis: alterum maiestatis indicium. Qui enim predicant xp̃m natum ⁊ passum verum esse hominem asseuerant: qui resurgentem ⁊ ascendentem in celum: verum deum ⁊ dominum esse docent. Designantur ergo in homine ⁊ vitulo natiuitas ⁊ passio dominis: in leone ⁊ aquila: resurrectio ⁊ ascensio. Designantur quoq⁹ in eis quatuor illa dona que superius scripsimus: sed ⁊ quatuor ordines sepe scripti: pastorum. s. ordo in leone: quorum primus est petrus: doctorum in homine: quorum primus est paulus: diaconorum in vitulo: quorũ primus est stephanus. Contemplantium in aquila quorũ prima est virgo maria. Quatuor vero euangeliste quatuor predicantium genera in hac parte designãt: qui ad instruẽdos quatuor ordines istos primitias spiritus acceperunt gerentes in hac parte mysterij vicem filij dei: vt predicantes predicatoribus qualiter eis viuendum sit intimarent: ⁊ quod ipsi in semetipsis acciperent in plebium multitudinem propagarẽt. Verbi gratia euãgelista marcus apostolos primos testes. s. dominice resurrectionis designat qui fidei fundamẽta prima post dominum posuerunt. Lucas primos diacones quorum vnuz: hoc est: philippum ipsemet nominat euangelista: qui exemplum suum posteris tam verbis q̃z opibus reliquerunt. Matheus significat doctores primos paulum. s. ⁊ socios eius qui manẽte adhuc in iudea duodeno apostolorum numero predicare gentibus missi sunt. De quorum etiam fonte biberunt ⁊ adhuc bibũt omnes qui post ipsos apostolos doctorum officium acceperunt. Designat ioãnes virgines vtriusq⁹ sexus qui in ecclesia primitiua fuerunt a quibus virginitatis exemplum in posteros derinatũ est. Dis de quatuor euangelistis que breuiter dictis: ne tacite eos preteriisse videremur: nunc de aliis animaliũ que sene sunt per singula videamus. ¶ Multiplex est ⁊ involutum scripturarum mysterium: ⁊

veluti de altera forma in alteram: ac si cera liquida commutatur. Diximus superius in quatuor animalibus: quatuor christi opera ⁊ totidem ordines haud dubiuz typice designari: seu etiam moraliter virtutes quatuor humilitatem: patientiam:
Eze.1. fidem: ⁊ spem: quas propheta ezechiel pẽnas nominat dicens. Quatuor facies vni: ⁊ quatuor penne vni. Quatuor quidem facies vni sicut ⁊ quatuor penne vni: quia quatuor intelligentiarum constat vnumquemq⁹ habere notitias: ⁊ quatuor nihilominus suprascriptas virtutes. Porro seraphin sex alas describuntur habere similes aliquid designantia in eisdem alis: excepto q̃ due virtutes designate i alis quatuor superaddite sunt. Sic enim de his
Esa.6. scriptum est in Ysaia' propheta:. Duabus alis velabant faciem eius: ⁊ duabus velabant pedes eius ⁊ duabus volabãt. Similiter ⁊ hic senas alas habere animalia describuntur. Sed qualiter ipse ale disposite sint non exprimitur: Dubiũ xp̃i nõ est q̃ sicut ale seraphin: ita et aialiuz disponãtur. Porro ale due: quibus pedes velantur
Eze.1. animalium corpora velare pariter intelliguntur. Unde ⁊ illic dicitur. Due penne singulorum iungebantur: ⁊ due: tegebant eorum corpora. Due igitur ale quibus corpora velant penitẽtia ⁊ misericordia sunt: quibus confusio nuditatis nostre: hoc est: turpitudo peccatorum contegitur. Unde ⁊ per psalmistam dicitur. Beati quorũ
Ps.31. remisse sunt iniquitates: ⁊ quorum tecta sunt peccata. Beatitudinem vero istam in penitentia ⁊ misericordia permanere: non pauce auctoritates testantur. De penitentia in actibus apostolorum: Petrus
Act.3. dicit. Penitemini ⁊ conuertimini: vt deleantur peccata vestra. De misericordia: ipsa per se veritas dicit. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiaz consequẽ
Ma.5. tur. Due ale quibus teguntur facies: humilitas ⁊ patientia sunt: quibus solẽt sancti homines iustitiam que in facie designatur contegere ne per vane appetitum laudis: quicquid iuste agit: amittatur. Due vero quibus volant fides ⁊ spes per quas omne sanctum animal in excelsuz leuatur. De sunt ille sex ale: quas sancta hec animalia describuntur habere: quarum duas ezechiel pretermisit: haud dubiuz q̃ fides ⁊ spes que sub quatuor tacite intelligi possunt: q⁹ qui humilis ⁊ patiẽs est: penitẽs pariter ⁊ misericors: dubiũ nõ est q̃ duas illas virtutes possideat. Alt de his pro loco satis dictum. Typice vero alas senas q̃ simul sunt viginti quatuor designare extimo que seniorum sedilia dicta sunt: que p eo q̃ sanctos ceteros donorum prerogatiua transcendunt eos exemplo suo velut ad sublimia tollunt vt qui p se in alto stare non possent: istorum fortitudine ⁊ quasi leuitate ferantur. Legimus enim in passionibus martyruz nonnullos raptos ad supplicia vsq⁹ ad ruinam deuenisse confortatos vero ab alijs sanctis qui fidei constantia precellebant tormenta carnificum superasse: ⁊ vsq⁹ ad extremum alitum inuictos: exinde perstitisse. Quid ergo illos martyres: nisi alas aliorum dixerimus qui ⁊ ipsi egerunt viriliter: ⁊ alios ne caderẽt tenuerunt? Quid vero ⁊ heremitas illos nisi alas dicimus qui verbo ⁊ exemplo infirmiores: ⁊ iuniores fratres instituendo ⁊ orando ferebant vt secum eos pariter ad perfectionez portarent? Qua in re ⁊ illud est diligenter pensandum; q⁹ viginti quatuor seniores sunt: ⁊ sedilia totidem: hoc est: viginti quatuor legiones sanctorum: que si in quatuor partes diuidendo partimus: vnicuiq⁹ animalium sex seniores ⁊ sedilia totidem ascribuntur: ita vt in leone accipiamus sortes in fide: in vitulo robustos in patientia: in hoie preditos scientia: in aquila vero contemplatione suspensos. Igit ⁊ seniores sedilibus: ⁊ sedilia animalibus participatione iungunt: sicut ⁊ animalia throno Dei: vt summa vnitatis compage vniuersa ligentur. Nisi forte dicat aliquis distincta esse sedilia ab animalibus ipa vero aialia ad sedẽ maximã pti-

nere: maxime q; sedilia esse dicunt in circuitu sedis: alia vo in medio: t in circuitu: vt quo in vigintiquatuor sedilibus itel ligimus totide legiones: ita in sede t aliis illa turba magna qua nemo poterat
Apoc. 7. dinumerare. Sed alia ante t retro plena oculis esse scribuntur: q; t carnalia desideria que militant aduersus alam: prude ter demitat: t opera iustitie que agenda sut ab operibus tenebraru sapiter discernut. Sic.n. bona que facienda sunt perspicaciter vident: vt tu respicientes post se mala que plangeda sunt diligeter attedat. Sic spiritali annisu ad interiora pertraseut: vt tu mala comissa nuq; oblioni tradat. Cato enim spectus quisq; reminisci debet culpe pterite: quanto se de futuris bona agere t mala vitare posse confidenter presumit. Quasi enim quibusdam radicibus inmite dum est preteritis culpis: ne forte elatios aura opantem agiter: t inde altius eleuatus cornat: vnde se firmius stare cofidit. Debet extimare maxima parua quoq; t extrema delicta: q; non humano arbitrio peccatoz sarcina: sed diuino iudicio pode ratur quo plerunq; t ea que putabant gratia facilius dimissa legunt: t que lenia spe
Ps. 18. rabant: t minima obrearum supbie indissolubilia perstiterur. Quis.n. gemina da
Exo. 20 uid adultery culpam: vz: t homicidij peccato saulis no preferret: qui armetis bouz t ouibus parcens ea cotra pphete verbu: quasi bonum reputas no occidit? Ille.n. qui peeperat per moysen no esse mechandum aut occidendu ipse precpit p Samue
4. reg. 5. lem: vt quicq d esset amalech occideret ab hoie vsq; ad iumeta. Inuentus est autem
3. re. 12. voci dni vterq; obnoxius: q; vterq; repugnans: t tu Saulis nec orante Samuele misertus est deus: Dauid aut illico ad horam pepercit: nimirum q; illuz obstinatio perdidit istum humilitas saluum fecit: illum excusatio maiori culpa fecit obnoxiu istuz prompta confessio liberauit a morte. Mox enim vbi culpam nouit: t se peccasse cofessus est. Moli inquit prophera timere: transtulit dominus peccatum tuum.

Quicunq; ergo seipsum innocentem iudi 2. re. 12:
cat oculos non habet retro: q; si suam nosset plene considerare originem initiu eius cepit a culpa: t q; vera sit illa dauid cosessio: que dicit. In iniquitatibus conceptus Ps. 50.
sum: t in peccatis cocepit me mater mea: etiam si alia deessent peccata quod difficile prorsus est diligenter agnosceret. Sancta vero animalia t ante t retro oculos perhibentur habere q; t bonum facere indesinenter cogitat: t culpas preteritas pnis fletibus tergut t a futuris sibi malis cauere satagut: t impetrare de preteritis indulgentia studeat. Quia vero non sufficit nobis pesare foueas: in qbus aut cadere possumus: aut lapsi sumus: quod proprie ad maiora crimina pertinere dignoscitur nisi etiam virtutes t vitia interioris hois vigilanti discussione scrutemur: ne aut aliq virtus desit nobis sine qua nec cetere stare queant: aut furtim is qui teptat vitia p aliquod foramen immittat: recte etia post illud quod dictum est de ante t retro quibusdam interpositis adiunctu est. Et quatuor animalia habebat alas senas: t in circuitu t intus plena sunt oculis. Distigue dum sane summopere est: quid per ante t retro: t quid per intus t in circuitu intelligendum sit: t quid differat inter vtrunq; Aliud est enim habere oculos ante t retro: aliud in circuitu t intus. Ibi enim sana memoria: hic circunspectio t vigilantia necessaria sunt. Per illud enim deflentur commissa t cauentur de cetero cõmittenda. Per istud spiritualia vitia que intus sunt discussa notantur: t ne occulti hostes qui ambulant in circuitu aliquem mentis aditum inueniant immunitum p quem intrare queant in animam: tota industria custoditur. Per illud cogitantur preterita: t cauentur futura. Per istud bella spiritualia que presentialiter imminent intus t exterius patefacta cauentur. Illud se videre ostendebat psalmista quado dicebat. Cogitaui dies antiquos t annos Ps. 76.
eternos in mente habui. Istud enim supplicabat dño vt se interius t exterius pur-

gare dignaret: dicés in occultis meis munda me dne: Ps. 18.
t ab alienis parce seruo tuo. Habent ergo quatuor animalia pfectiones istas p quas t digna extimant laude Dei t in habitatione Ps. 83.
domus eius: iuxta illud psalmiste. Beati qui habitant in domo tua dne: in secula seculoz laudabunt te. Unde t hic subditur.

T. 12 ¶Et requiem non habebãt die ac nocte dicentia. Sanctus: Sanctus: Sanctus dominus deus omnipotens: qui erat: & qui est: & qui uenturus est.

Esa. 6. ¶Hoc t de Seraphin scriptum est. Clamabãt (inqt) alter ad alterum. Sanctus: Sanctus: Sanctus dns deus exercituum: plena est omis terra gloria eius. Quid autem p diem nisi pax: t qd per noctem nisi tribulatio designat? Magnum vo non est laudaJob. 1. ri deum scm in die nisi etiam laudet in nocte: iuxta illud viri sancti. Dns dedit t dominus abstulit: sicut deo placuit ita factum est: sit nomen dni benedictum. Unde t p psalmistam di. In noctibus extollite manus vestras in sca t benedicite dnm. Non Ps. 133
(inqt) in die tm cum pspera t optata succedunt: sed etiam in noctibus cum inhorrescunt tenebre t erune. Sic ergo sancta animalia non cessant die noctuq; inuocare deum trinum t vnum: q; nec in psperis: nec in aduersis a sancte trinitatis t vnitatis digna t ppetua confessione quiescunt. Nõ enim Esa. 26:
pro pena positum est. Requiem no habebãt: sed iuxta illud Esaye prophete. Propter syon no tacebo: t pp hierusalem non quiescam. Hoc vo qd ait. Qui erat t qui est: t qui uenturus est: supiori parte libri nos exposuisse sufficiat. Sequitur.

T. 13 ¶Et cum darẽt illa quatuor animalia: gloriam: & honorem: & benedictionem sedenti sup throno uiuẽti in sæcula sæculorum: procedebant uigintiquatuor seniores ante sedentem in throno: & adorabant uiuentem in sæcula sæculorum mittẽtes coronas suas ante thronum dicentes. Dignus es domine deus noster accipere gloriam: & honorem: & benedictionem: & uirtutẽ: quia tu creasti omnia: & propter uoluntatem tuam facta sunt.

¶Si verba ista referimus ad ecclesie ordinem: nõ vident satis rõne pspicua: q; quatuor ordines: quos supius scripsimus: cõpleti nõdum erant: vtpote qui eo tpe in inceptione manebant: sed t qualiter viginti quatuor seniores coram sedente in throno adorauerint: obscurum estimi forte pars accipiat pro toto. Sed rectius hoc refert ad tps vltimum: qñ erunt oia gsumata: aut certe ad cursum tpis huius: sub quo laborãt quatuor aialia: t pro fide dei sui: multa discrimina patiunt. Porro in senioribus viginti quatuor magni põtifices intelligi possunt: vt Antiochenus: Alexãdrinus: Constãtinopolitanus: t quicq etiã metropolitani eo q vicem illoz seruare videantur in terris: qui supra thronos viginti
Apoc. 4. tuor sedere in gloria visi sunt. Procident aũt viginti quatuor seniores ad vocem aialium laudãtium deum: t laudãt t magnificant viuẽtem in secula seculoz. q; cuz magni xpianoz pnes: q oibus ecclesie ordinibus presunt: eos dẽ scos ordines ita roboratos videt in fide: vt nec in psperis: nec in aduersis a creatoris laude taceãt: leuant corde t totum opatori deo: qui oia in oibus opatur ascribunt. Ponunt ergo coronas ante 1. co. 15
thronum dicẽtes. Dignus es dne accipere gloriam: t honorem: t virtutem: t benedictionem: q; tu creasti oia: t pp voluntatez tuam facta sunt: q; nõ extollũt semetipsos tanq; ex debito acceptur mercedem: nec se merito suo: glia t honore coronatos: existimãt: aut laude dignos: tz totuz deo attribuunt: p quo t oia facta sunt. Hoc est enim illud qd ex voce veritatis dicerat. Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc.17 fecerit is omnem iustitiam :dicite. Serui inutiles sumus. Quo ꝓtra illi ad pedes domini coronas ponere renuunt: qui sibi attribuunt: q̄ iusti sunt: ⁊ ob hoc: non ipsi deo laudes ⁊ gratias referunt de acceptis muneribus: sed magis ipsi mercedem operum ac si ex iure debiti ꝓ bono naturali expectant. Porro viri sancti nō sic: sed oia (inquint) opera nostra opatus est nobis.

Esa.26 Hūjs in hac scōa parte in modum prefationis editis: venit ad seriez: ⁊ qualiter alia ista in sex tpibus preliando ꝓfecerint: qualiterq̄ in eo⁊ prelijs liber inuolutus apertus sit multis enigmatibus intimatur: cuz subditur.

Cap.5. T.1. ¶Et uidi in dextera sedentis super thronum librum intus & foris signatum sigillis septem.

¶Liber iste quem Joānes vidit: vnum est generale volumen scripturaz sanctaz ꝓtinēs in se oēs hystorias editas a sanctis ꝓphetis sub priori testamēto. In dextera dei visus est liber: q⁊ in eo ꝓspera ⁊ laude digna nunciant electis: iuxta illud apostoli. Scimus q⁊ diligentibus deum: oia cooperant in bonuz. In dextera dei visus est liber: q⁊ ꝓ ipsum salus mundi ad notitiam venit. Unde ⁊ per ℳoysen di. In dextera

Ro.8. Deu.33 eius ignea lex: scriptus est intus ⁊ foris: q⁊ aliud ostendit ſm lram: aliud exhibet ſm allegoriaz. Foris enim logtur paruulis: intus viris. Foris logtur instituendo corpora: intus alias informando in fide. Sed q⁊ hoc intelligeret nisi xp̄s operibus exhiberet? Ut enim pretermittam cetera: q⁊ legis doctor Ezechielem legēs: ⁊ quatuor animalia in eo scripta reperiens: hec que supra diximus itueri sufficeret: nisi xp̄s natus ⁊ passus: resurgēs ⁊ ascendēs in celum: eos qui ꝓ animalia quatuor designati sunt: sacros ordines: nō taz casse vocis doctrina: q̄z rei ope exhiberet. Quid enim ostēdebat ꝓphete: q̄ quatuor animalia ista rebus mysticis scribebat? Nunq̄d illud q̄ p̄sens erat: nisi forte expte? Non inq̄z: sed q̄ futuz erat. Quō autem erat futuz? Sicut xp̄s erat illud facturus. Quis ergo intelligere posset: nisi xp̄s hoc ipsum faciēdo monstraret? Ut autem inferamus illud q̄ ad rem magis ptineat. Quis rotam infra rotam scripturam veteris testamēti ⁊ noui: intelligentie spiritu ꝓcurādo sentiret: nisi xp̄s in mūdum veniēs: nouum ꝓficeret testamētuz? Intus tñ ⁊ foris liber iste scriptus esse notabat: cum rota in medio rote eidem prophete ostēdebatur: q⁊ ⁊ aliud (vt iaz dixi) rota exteriori iuxta hystoriam exhibetur paruulis: aliud interiori intimaz perfectis. Scōm hoc eniz duas vitas cōmendat ecclesia: actiuaz. s. ⁊ ꝓtemplatiuam. Uaz vna que exterior est: exempla magis instruunt: q̄s simplicia verba: alteram meditatio scripturaz sanctaz. Ideoq⁊ cum loquimur ydiotis: ⁊ spiritualia capere nō valētibus: proponimus eis iustitiam patrum: quam vetus exhibet testamētum: vt q̄ sorte auditum simpliciter ꝓtenendum putarent: attendentes q⁊ precesserit in viris istis: ac si mandatum celitus adimplere festinent. Proponimus inq̄z illis exempla patruz: pponimus vitas: innocētiam. s. Abel: obediētiam Abrae: simplicitatem Jacob: patiētiam Job: ⁊ hūjs similia: vt qui capere alta ⁊ magna nequeunt: saltem hūjs que infima sunt: ⁊ ꝓgruentia paruulis imbuātur. Sane ꝓtemplatiue pfectioni: verba magis spiritualia ⁊ interiora ꝓueniunt: q⁊ spiritalis (inqt) hō oia iudicat: ⁊ ipse a nemine iudicatur. Sed hec quidem ⁊ hūjs similia modo ꝓsequi possumus: cum detecto ex magna parte libro: rota iam nunc interior: ad exteriora recurrit. Ante Christi vero passionem signatus erat septez sigillis: nec patebat vlli hominuz aditus rote huius: q⁊ mouenti ac resurgenti domino: hoc priuilegium seruabatur. Unde ⁊ mox subditur.

T.2. ¶Et uidi angelum fortem: prædicantem uoce magna. Quis est dignus aperire librum: & soluere signacula eius? Et nemo potebat in cœlo: neq⁊ in terra: neq⁊ subtus terram aperire libz⁊: neq⁊ respicere illum.

¶Ego angelum istum sortem: Joānem baptistam sore puto: qui de hocipso mysterio: per seipsum dicebat. Uenit fortior me post me: cuius ego non sum dignus vt soluam corrigiam calciamentorum eius. Ut enim in calciamento pes: ita in littera spiritalis intelligentia latet. Joānes etenim sortis angelus erat: q⁊ dei fortitudinem precurrere missus est. Et tamen ad soluenda mysteria imparem se esse fatetur: q⁊ Christo (vt iam diximus) hoc priuilegium seruabatur. Et nemo (inquit) poterat aperire librum. Non legisperitus: scientia litterali preditus: non poetaz aliquis mundana prudentia eruditus: nō anime mortuorum ꝓstitute in inferis: que per spiritum phytonicum futura predicere referuntur: si tamen ipse anime: ⁊ non magis Demones in eaz similitudines transfigurati respondent: scripturaz mysteria aperire valebant: q⁊ solus est deus q⁊ potest oia: solus qui sibi retinet ⁊ distribuit omnibus: put vult. Idcirco autem antiqs patribus: hoc priuilegium non est datum: q⁊ venire per semetipsum decreuerat: ⁊ erudire quos creauerat ipse: vt ipsum esse auctorem lucis: tam doctrina q̄z opere testarent. Erat interim scriptura sacra quadam obumbrata caligine. Et iuxta illud q̄ in exodo le-

Luc.3. 1.Reg.28 Exo.24 gimus: nube obscuritatis contecta. Cum ascendisset (inqt) ℳoyses ad dominum in montem operuit nubes montem: ⁊ habitauit gloria domini super synai tegens illum nube sex diebus: vocauitq⁊ eum die septimo de medio caliginis. Quasi enim sex diebus caligine texit dominus montem Synai: septimo autem die vocauit ℳoysen de medio nubis: quia quod quasi sex diebus: per sex tempora caliginosa latere voluit: in septimo tempore reuelatur: electis intrātibus per fidem ad interiora mysteria: vt veritas que olim latuit: manifestet clarescat. Completuz est istud in hoc tempore: quod respectu precedentium seculorum: vt in opere concordie luculēter ostēdimus: ⁊ sextum ⁊ septimum dici potest. Complebitur perfecte ⁊ luce clarius: cum septimus angelus tuba canere cepit. Ab aduentu itaq⁊ saluatoris: diuina nobis scriptura spiri cepit: ⁊ ex parte iā maxima aperta est: Judeis vero obscura ⁊ operta velamine: sicut de ea per psalmistam dicitur. Tenebrosa aq̄ in nubibus aeris. Et itez. Extendens celum sicut pellem: qui tegis aquis superioza eius. Quasi pellem deus omnipotens celum extendit: cum ea que ad litteram intelligi poterant: fidelibus testamenti veteris per ꝓphetas mandauit. Quis enim ignorat prophetas q̄z multa iuxta litteram: de morum instructione: de dei ⁊ proximi dilectione: de quibuslibet pietatis operibus dei populum docuisse: in qbus si littera euacuetur: errabitur? Extenditur ergo celum sicut pellis: cum simplicia simplicibus enarrantur. Et tamen aquis: superioza eius teguntur: q⁊ sicut nō nulla obseruanda esse ad litteram: fideles primi temporis electi sunt: vt maiora tamen mysteria: ad prefinita vsq⁊ tempora nescirentur. Secundum anagogen: plura adhuc homines in terra positos latent: que solis angelis: ⁊ animabus sanctorum in celesti iam patria constitutis nota sunt. Nobis autem qui infra sumus: donec dies penitus illucescat: celātur. Quippe ⁊ si plura intellexerunt prophete: non tamen omnia oēs: q̄z singulis plus aut minus: ꝓ mensura ⁊ placito donatoris. Quid eniz qui tam mira in psalterio ꝓtulit: an ipse domum edificaret domino: nesciebat: ⁊ ℳelyseus qui prophetie spiritum habere consueuerat: mulierem Sunamitem tristem quidem esse persensit: sed que causa esset tristitie eius: celante a se domino nesciebat. Neq⁊ in celo ergo neq⁊ in terra: neq⁊ subtus terram inuentus est aliquis: qui aperto libro: signacula solueret: quia neq⁊ sanctorum alicui: intelligentie' dono: aut etiam

Ps.17. Ps.103.

angelis qui in celis sunt: neq; alicui philosophoz; mundana scientia erudito: neq; mortuozum spiritibus aut Demonibus: archana scripturarum pandere: datum est: quousq; veniret ille qui passurus erat cum littera & resurrecturus cuz spūali intellectu: quez si cognouissent iudei: nunq; regem glie crucifixissent. Unde & scisciteris Danieli que esset intelligētia sermonum:

Dani.12 nō est ausus angelus: qō poscebat exponere: sed vade (ingt) Daniel: qz clausi sunt signatiq; sermones. Sequitur.

T.3. ¶ Et ego flebam multum: quoniam nemo dignus inuentus est aperire librū: neq; uidere eum.

¶ Qui videt & nō intelligit: nihil videt: & si videat plerūq; aliqd ad iudiciuz: vt excusationem nō hēat. Unde & p semetipsaz

Luc.8. vītas interrogantibus discipulis cur in parabolis loquereꝰ turbis. Respōdit. Ut videntes non videant & audientes non audiant: neq; intelligant.

¶ Joannes autem (vt diximus) contemplantium designat ecclīam. Jdeoq; fletus Joānis ad tristitiam ipsius ecclesie: referēdus est. Neq; enim q̄cūq; dicere pōt. Oculi mei semp ad dñm: sicut iure ꝓtemplatiuus: ita & intelligēs dici pōt: qz aliō est credere in deuz: & hīe oculos mētis aptos iugiter ad ꝓtemplationem ipsius: aliud scire ipsum & ꝓfilia eius que latēt in abditis scripturaz. Illud enim dat multis: istud aliq̄bus & diebus statutis. Flebat ergo aliq̄s ecclīa xp̄i nō itelligēs occulta mysteria: qz multi hereticoz insurgētes e medio: fidez catholicaz impugnabāt. Noz primi iudaizātes ad seruādam legem ꝯ Joysi: fideles reducere nitebant: & qz pauci erāt admodum qui scripturaz spūaliter intelligerēt: facta sibi difficultate qd respōderēt aduersarys: nesciebāt. Silr & sequenti tpe: hinc inde hereses pullulare ceperunt scindētes ecclīe vnitatem: eo q̄ intelligēciam mysticam: & si esse sentiebāt: necdum tñ eam capere sicut oporteret: valebāt. Nec enim cā errozis precipua fuisse cognoscit. Quicūq; enim amplectit̄ hāram que occidit: & iuxta simplicitatem līe: verba mystica intelligē da demonstrat: primus hereticus esse incipit: sicut e diuerso: q̄ veritatez līe: vbi nulla sunt mysteria mutilū singunt. Alij nempe in textu līe: alij in spiritali intelligētia: discretionis spūm nō habentes: veluti in ꝓtrarium crimen incurrāt. Qui enim ambulat in tenebris nescit quo vadat: & seu ad dexteram: seu ad leuam declinet offendit. Ut autez de luctu isto aliqd aptius inferamus: q̄tum acrius neq; luctum dederit fidelibus xp̄i ecclīastice hystorie manifeste Joā.12 declarāt. Legit pp eum q̄uenisse in nicena synodo: plures philosophos: simplicitatez sancte ecclie coībus superbie vētilantes: & argumētis dyalecticis fidem catholicaz impugnātes. Exinde assumpta occasione alie quoq; hereticoz secte ex vnaipsa here si ꝓcesserunt: & in oibus hijs luctus ecclie. Ut aūt ostēderet fidelibus compleri oportere victoriam: qua senioz ꝓsolat Joānem: repēte in ecclesia xp̄i: doctores eximij clarue- Docto. runt. Deniq; sub eodem pene tpe: Hylarius: Ambrosius: Augustinus: Hieronymus: aliiq; doctores magni illuxerunt simul: qui oēs hauriētes de fonte libz: quez aperuit xp̄s: arida populoz corda irrigare ceperūt: lachrymas sancte matris ecclesie multis conatibus extergētes. Predixit ergo Joāni senioz: qō ex parte iaz p maxima gaudemus esse completum: repletam esse & terram: scientia dñi: sicut aque maris operiētis. Sed hoc, vnde? Profecto ex eo qō in loco isto ꝓmittitur. Nam subditur.

T.4 ¶ Et unus de senioribus dixit mihi. Ne fleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda radix Dauid aperire libz et septē signacula eius.

¶ Si Joānes euangelista ecclesiam iustorum designat: quem senioz iste qui dixit hic: nisi ipsum Joannem: qui vnus est & inclytus seniorum istorum: quicq; hec eadem: de quibus loquimur ad ecclesie doctrinam & consolationem descripsit: q̄uis non solus iste: sed & omnes quibus

datum est hoc scire: cum eo sint pariter intelligēdi? Et notandum q̄ sacra mysteria non ita repente ꝓsumationem accipiunt: quō subito pronunciari queunt: animūm q̄ nonnulla simul describuntur in libro: que per multa annozum curricula consumata sunt. Sicut ergo nō repente solutus est totus liber: sz per tpa septēnāria & luctus ecclesie paulatim tollit: & velut p q̄dam incremēta: ꝓsolatio crescit. Querēdum vero esset in apertione libri: cur agnus qui occisus est. leo de tribu Juda: & victor mortis describit: nisi loci huius solutio in exordio huius opis ꝓcessisset. Ibi enim nisi fallor de leone & agno: de morte & vita xp̄i: de tumulo & resurgente ab ipso: qō nobis ipse prestitit: disseruimus. Non pigeat reuolutis foliis prescripta relegere melius: multo amplius q̄z iteratis onerare volumen. Radix vero Dauid dictus est xp̄s: q̄ de semine Dauid q magnus fuit in regib⁹ natus est. Sed quare radix Dauid & nō palmes: aut vertex? nimiū q̄ due sunt natiuitates hoium: non qdem oium: sed eoz qui in xp̄o renati sunt. Una prima que carnalis est in radice: spiritalis in palmitibus designat. Videmus enim quarundam arborum pullulare radices: & scissa hincinde terra surculos ex eisdem ꝓsurgere: sm qō in radice Dauid: carnis xp̄i natiuitas: que de terra sumpsit originem: designat. Unde & de ortu virginis ex stirpe Juda progenite:

Esa.11. per ꝓpheram dī. Egredietur virga de radice Jesse: & flos de radice eius ascendet. Et

Esa.53. rursum p eūdem ꝓphetam de xp̄o: q̄ esset coram patre nasciturus de virgine. Ascendet (ingt) sicut virgultum coram eo: & sicut radix de terra sitienti. Scōm hoc ergo dictus est xp̄s radix Dauid: ꝓ eo q̄ in radice vita arboris est: ex qua (vt diximus) surculi ꝓcreant: q̄ re vera radix Dauid: & vna ex preciosis radicibus pullulauit: & facta est vitis vera: cui postea sm spūm innumeri palmites adheserūt. Ipse est ergo radix Dauid: qui viuit & regnat in domo

Esa.9. Jacob vsq; in eternum: sicut & ꝓ ꝓphetaz dī. Sup solium Dauid: & sup regnuz eius sedebit. Et angelus ad Mariam. Dabit il Luc.1. li dñs deus sedem Dauid patris sui: & regnabit in domo Jacob: & regni eius non erit finis. Bene autem de rege & regno occasio data est: q̄ & leo fortissimus est: & rex quodāmodo bestiaꝝ. Fortis leo: fortis Juda: fortis Dauid: & ideo illis ascribit regalis potestas: nimiū q̄: fortis xp̄s resurrexit a mortuis: & impotētias regni sui p victoriaz passionis intrauit. Nōne ait ipse. Nec Luc.24 oportuit pati xp̄m: & sic intrare in gloriam suam? Et itez. Data est mihi omnis potemat.28 stas in celo & in terra. Sequitur.

T.5. ¶ Et uidi in medio throni & q̄tuor animalium & seniorum agnū stantem tanq̄ occisum.

¶ In Esaia legimus. Ecce pono in fundamēto syon lapidem preciosum angularem. Et psalmista. Lapidem quem reprobauerūt edificātes: hic factus est in caput anguli. Ita enim melius inter duo testamenta factus est vnigenitus dei: vt quem patriarche precesserunt: sequerent̄ apostoli: & quem ꝓphete futurū esse predixerant: doctores euāgelij exhiberēt presentez. Ut enim ipsi diximus. Benedictus qui venit in noie dñi: ita & illi ꝓfitebant̄ venturū di- ps.117. centes. Benedictus qui vēturus est in nomine dñi. Unde & per seipsum in euange- mat.23. lio dicit. Beati oculi qui vidēt que vos videtis: dico enim vobis q̄ multi reges & ꝓphete voluerunt videre que vos videtis: & nō viderunt: & audire que vos auditis: & nō audierunt. Quāuis autem in ecclesie typo quatuor sepe dicta animalia: quatuor ordines supradictos designēt: sm tñ intellectum generalem quo sepe vniuersitas cōprehēditur: possumus qdem in leone patriarchas: in hoie ꝓphetas: in vitulo martyres: in agla ꝓtemplatores competenter accipe. Inter hos enim xp̄s medius fuit. Sed q̄re in medio throni? Q: & ipse thronus generalr e duobus pficitur testamentis. Quasi ergo in medio throni & quatuor animalium & seniorum: tanq̄ occisus visus est agnus dei: q̄ ipse est (vt ait apostolus) pax

nostra qui fecit vtraq; vnum: medium pa
Ebr.2. rietem soluens macerie vt duos ꝓdat in se
metipso & reconciliet ambos in vno cor-
pore: deo p crucem interficiēs inimicitias in
semetipso. Igit & testamētuz vetus ptinet
ꝑm oīa ad qtuor aialia & throthings dei: ꝑm
q; hō xps Jesus in medio throni & qtuor
aialium visus est: q; uis si ad sola nouа rese
rat hoc ēbum: mihilominus tñ xps: in me
dio throni: & aialium: & seniorꝫ ꝓfitit: q; (si
cut iaz diximus in precedēti libro.) Sc de-
re desup: sublimitatis est: stare i medio hu-
militatis. Unde & ipsemet q rex est hum
lium: & paruuloꝝ: cuz vellet discipulis suis
humilitatis magisterium exhibere: duo-
cās quēdam paruulum statuit in medio: &
dixit. Nisi conuersi fueritis & efficiamini si
Mat.5 cut paruuli: nō intrabitis in regnuz celoꝝ.
Quicunq; ergo humiliauerit se sicut par-
uulus iste: hic maior est in regno celoꝝ. Fe
cit hoc & dixit de paruulo quez statuit in
medio discipuloꝝ: nec sufficere tñ credidit
Luc.22 nisi diceret de seipso. Ego aūt in medio ve
stri sum: non quasi qui recumbit: sed quasi
qui ministrat. Ut ergo cā humilitatis dic-
tus est agnus: & qđ amplius est quasi occi
sus: ita cā humilitatis dictus est: esse in me
dio throni & quatuor aialium & seniorꝫ: q;
ipse est oibus forma iustitie: ipse vniuersis
humilitatis exemplum. Notandum vō q
eum quem ex mortuis resurgētem leonez
nolat euntem ad portas inferi: agnum nō
leonem appellat. Vidi (inqt) agnum tan
q̄z occisum. Descripturus aptionis seriez:
ad principium mētis oculos duxit: qđ est.
Vicit leo de tribu Juda. Sed q; xps nō re
surgeret nisi prius mortem subiret: alteꝝ
quodāmodo intuek initium. Vidi (inqt)
agnum tanq̄z occisum. Quare tanq̄z occi
sum & non occisum? Q; mors que tenere
mortuum in corruptionem nō pōt: mors
nō est dicēda: sed quasi mors: non veritas
mortis: sed trāsitus ex hoc mūdo ad piez.

Ī.6. ¶Et uidi (ait) agnum stantem tā
q̄ occisum habentem cornua se-
ptem & oculos septem qui sunt
septem ſpiritus domini missi in
omnem terram.

¶Co: nua agni septem: angeli sunt septē
ecclīaꝝ: nō qdem illi q p̄fuerunt illis ec-
clesijs: sz alij designati p ipsos: si tñ nō sunt
illi septem viri: q missi sunt per tpa septez
de q̄bus in prima parte mentio scā est. Se
ptem oculi q sint: apse apit cum subiungit.
Qui sunt septez spūs dei missi in oēm ter
ram. Jn oēm qppe terram missi sunt septē
spūs dñi: q; in oi orbe terraꝝ gratia sancti
spiritus effusa est: & oibus ecclesijs electoꝝ Sap.1
dei: inuenta sunt dona spūs sancti. Spūs
qppe dñi multiformi diuisione gratiaꝝ re-
pleuit orbem terraꝝ: & hoc qđ ptinet oia
sciētiam hz vocis. Et recte q libꝝ apit: se-
ptem oculos hīe describit: q; per singula si
gilloꝝ septem: quasi oculi singuli necessarij
sunt: vt ꝑm ꝓprietates ordinum dona ꝓue
niāt gratiaꝝ. Cōgruit nāq; ꝓprietate quā
daz fortitudo prelatis: sciētia dyaconibus:
intellectus doctoribus: sapiētia ptemplato
ribus: ꝓfilium quētualibus: pietas eis qui
miserenk pauperibus: timor coniugio alli-
gatis. Sequitur.

Ī.7. ¶Et uenit & accepit librum de
dextera sedentis.

¶Juit agnus: venit leo: iuit agnus a vi-
ta: venit leo a morte. Juit mortēdo p mor
tuos: venit resurgendo pro mortuis. Cur
aūt in dextera dei visus fuit liber: superius
dictum est. Porro agnus q occisus est per
resurrectionis siue gloriam mutatus in leo
nem: venit & accepit libꝝ de dextera seden
tis: cum ea que scripta erāt in lege & ꝓphe
tis in se esse ꝓsumata atq; ꝓsumanda dise-
ruit. Et incipiēs (inqt) a ꝛDoyse & ꝓphe
tis interpretabat illis scripturas. Extunc Lu.24
igit aptio libri. Extunc signaculoꝝ solutio
inchoata est: in die inq̄z illo quo resurrexit
a mortuis & apuit discipulis suis sensuz vt
intelligerent scripturas. Quāuis vō signa
precesserint ad soluenda corda eoꝝ q vide-
runt in fide: ad ꝓfirmādas colūnas terre:
que liquefacta defluxerat in pcis: q; tñ Jā-
nes & ꝛDabres signa p incantationes fece Exo.7

rāt: & facturus est q̄plurima eoꝝ filia an
tixps: non deesse poterat scrupulus: si exte
riora illa tñi cernerēt signa: & nō magis in
teriora ppenderēt in itelligētia spūali. Hoc
Joā.16. est enim illud. Multa hēo vobis dicere: sz
nō potestis portare mō. Cuz aūt venerit il
le spūs veritatis: docebit vos oēm verita-
tē. Et ille (inqt) testimonium phibebit de
me. Multo magis ergo in mysterijs decla
rata est: vītas fidei nře. reddēte in eis spū
scō testimoniū xpo: q̄z in magnis illis mi-
raculis q̄ oñdit iudeis: post q̄ & ipsi quoq;
apli titubarūt in fide. Uñ & mox subdit.

Ī.8. ¶Et cum apuisset librum: qua-
tuor animalia: & uigintiquatuor
seniores ceciderūt coram agno
habētes cytharas & phyalas au
reas plenas odoramentoꝝ: quæ
sunt orationes sanctoꝝ. Et canta
bant canticum nouum: dicētes.
Dignus es domine deus noster
accipere librum: & apire signa-
cula eius: quoniam occisus es &
redemisti nos deo in sanguine
tuo: ex omni tribu: & lingua: &
populo: & natione: et fecisti deo
nostro regnum & sacerdotes.

¶Quatuor aialia. i. oēs sci: & vigintiqua
tuor seniores: q; sunt pīes & principes ꝓfi-
tuti: cognouerūt agnū: veꝝ esse filiū dei: &
q; nō fuerit occisus necessitate aliq̄ pci sui:
sz p mundi salute. Et notādum q; intelle
ctus q ptinet ad exordium scdi status: nō
semp ꝑm totum accipiēdus est: sz ꝑm par-
tem: q aūt ptinet ad exordiū tertij: ꝑm to-
tum. Et ob hoc (sicut iam dixi) nō est ista
laus: repētinū aliqđ extimādum: vt q̄si ois
illa multitudo: que designat in seniorib⁹
& aialibus: eo tpe quo xps resurrexit a mor
tuis pīs fuerit: maxime cū dicat in ꝓfessio
Esa.9. ne sua. Redemisti nos deo i sanguine tuo:
ex oi tribu: & lingua: & populo: & natione:
sz qđ ibi semel auditū est a Joāne: ꝓsumari
opz ex eo tpe quo xps resurrexit a mortuis
vsq; in finez: q̄ & ipsi quoq; rebelles iudei
dicturi sunt nobiscum. Benedictus q ve
nit in noīe dñi. Jn cytharis autem diuina
laus. Jn phyalis predicatio designat. Et
q; pars quedam sanctoꝝ ad ꝓfitēduz: pars mat.23
vō ad predicāduz ꝓstituta est: sz adutrūq;:
vtraq; qđ aliud sequitur apto libro: nisi vt
ex eo accipiamus quali ꝓfiteri dño: & qua-
liter eum populis annunciare debeamus?
Hijs etenim duobus modis ꝓfitemur dño:
vel cum eum in ecclesijs reuerenter lauda
mus: vel cum eum populis fideli predica
mus. De prima ꝓfessione p psalmistam dī.
Confitemini dño in cythara: in psalterio ps.32.
decem cordaꝝ psallite ei. De scda p seipsaz
veritas dicit. Qui me ꝓfessus fuerit coram
hoibus: ꝓfitebor & ego eum coraꝝ pīe meo.
Si forte in oratione priuata odorem offeri Mar.8
mus deo nřo: & nō etiaz in predicatione so
lēni? Bonus odor (ait apls) sumus deo
in oi loco. Ergo & cum illum ꝓfitemur co
ram hoibus: odorem spargimus laudum
eius: q; quem laudāt ptemplatores in ora 2. cor.2
ne priuata: hunc collaudāt predicatores in
ꝓfessiōe solēni. Siue ergo illi: siue isti. Oēs
vz sancti eius: sik vnavoce laudāt saluatorē
mūdi: dicētes. Dignus es dñe apire libꝝ:
sciētes q; ipse solus sit dignus occulta api
re misteria: q solus est ꝑbū & sapia pīs. Et
cātabāt (inqt) cāticū nouū. Nouū cāticū
cātat sci: q; noua sunt oia que xps fecit in
mūdo. Nouus rex: nouū cāticuz: noua do
ctrina: noua precepta. Qui ergo vult hie
noua studeat carere veteribus. Qui vult i
duere nouū hoiez q ꝑm deū creatus est: stu
deat expoliari veteri hoie: q corrūpit ō die Eph.4
in die: ꝑm desideria vite huius. Sz audia-
mus canticū istud nouū q̄z dulce sit fauci
bus amicoꝝ dei: q̄z dulce in nouitate spūs
ambulare: & nō in lra. Dignus es (iquiūt)
dñe deus accipe libꝝ & apire signacula ei⁹
q̄m occisus es: & redemisti nos deo i sāgui-
ne tuo: ex oi tribu: & ligua: & ꝓplo: & natōe:
& fecisti nos do nro regnū: & sacerdotes. Jō
(iquiūt) dign⁹ es apire libꝝ: q; occisus es.

Quasi enim litteram secum dñs occidit: qñquidez ipse in corpore suo qd assumpsit de virgine: ptaliter occidi voluit: vt litte/re occideret vetustatem: ac in corpore spūa/li resurrexit a mortuis: vt quotquot indu/ti sumus nouo hoie qui fm deum creatus
Ro.7. est: in nouitate spūs ambulemus. ¶Hoc est
Ro.7. enim illud qd in loco eidem apostolus pre/miserat dicēs. ¶Mulier viuente viro: voca/bit adultera: si fuerit cum alio viro: si autē mortuus fuerit vir eius: liberabit a lege vi/ri: vt nō sit adultera si fuerit cuz alio viro. Igitur z vos mortificati estis legi per cor/pus xpi: vt sitis alterius qui ex mortuis re/surrexit. Ait hoc: z paulo post: id qd mo/do premisimus: adiecit dicens. Ita vt ser/uiamus in nouitate spūs z non in vetusta/te littere. ¶Hoc itaqz modo redēpti sumus in sanguine xpi vt nō simus serui: sed libe/ri. ¶Nec vt carnales iudei existimant: qui adhuc sordescunt in vetustate littere z ser/uitute legis: ex solo hebreoz populo: aut ex sola tribu regali z leuitica: sed ex oi tri/bu: z lingua: z populo: z natione: facti su/mus deo nro regnum: z sacerdotes. Qui sunt autem qui ista dicunt? ¶Nōne quatuor aialia? Apparet igit nunc manifeste: qō su/perius videbat obscuz in quatuor vz aiali/bus sanctoz ordines designati. ¶Nunquid enim ḡtuor hoies hic dicere possunt? Qō vero sequitur.

Z.9. ¶Et regnabunt super terram.

¶Nō illoz est vox qui dicunt. Et fecisti nos deo nostro regnum z sacerdotes: sed beati Joānis qui hec ipsa scripsit. Sic z in euāgelio suo: vocem qua ipse loquebat ad discipulos suos: puerit ad eos: ita vt ipsi
Joā.12. loq videant: cum dicit. ¶Hic est discipulus ille qui testimonium phibet de hijs: z sci/mus qz vez est testimoniuz eius. Regnāt vero z regnabūt adhuc sacerdotes dñi su/per terram: qz sub eoz potestate multa ho/minuz millia subiecta sunt: qui eis amore xpi in oi subiectione obtemperāt: z obtē/perabunt pfectius circa finem: cum lapis
Dañ. qui ostensus est Danieli: implebit vniuer/sam supficiem terre. ¶Certe cuz beatus Joā/nes suam hanc visionem descripsit: roma/noz impium: inimici xpi tenebant. Sed vt nos deus oipotens certos de celestibus faceret: etiam mundi huius impium san/ctoz suorum pedibus inclinādo subiecit. Quis enim fidelium ignorare se dicat vni/uersalem ac romanuz pōtificem vicarium esse celi impatoris? Quid si filij mundi hu/ius erigunt sepe sepius ptra ipsum: vt ca/dant: eleuent vsqz ad celos: vt vsqz ad in/ferna descēdant? Ibit qdem filius homi/minis sicut scriptū est de eo. Veh homini illi per quem tradetur. Utiqz si moritur: z resurgit: si cadit: erigit: si submergitur ele/uatur. Nō enim derelinquet dñs virgam peccatoz sup sortem iustoz. Nec destituet ecclesiam suam vsqz in finem: nec deseret membra sua vsqz ad consumationem secu/li. Sequitur.

¶Et uidi & audiui uocem an/ Z.10
gelorum multorum in circuitu throni: & animalium: & senio/rum: & erat numerus eorum mil/lia millium uoce magna dicen/tium. Dignus est agnus qui occi/sus est: accipere uirtutem: & di/uinitatem: & sapientiam. & for/titudinem: & honorem: & glo/riam: & benedictionem.

¶In circuitu manere: duobus intelligi/tur modis. Aliter enim manēt in circuitu qui pro defensione hinc z inde discurrūt. Aliter qui videre interiora non possunt. ¶Pastores itaqz z Dyacones in circuitu throni. i. spiritalis ecclesie discurrere perhi/bētur: qz p hijs qui ptemptationi vacant: sese lupoz saucibus pfidenter opponunt. Laici vero z ydiote in circuitu throni: z aialium: z senioz phibētur manere: qz qui per latam z spatiosam viam: z quasi p vil/laz platcas pgere pfuescunt: in arduo con/templationis pmanere non possunt. Ita igitur pastores z dyacones pstituti sunt ad

custodiam

custodiam ciuitatis: vt intus habeant spi/rituales z celibes: foris carnales z secula/res: qtenus z cū spūalr viuūt: spūalr se ha/beant vt persecti: z cum his qui anima/les sunt: vt eos melius lucrari valeāt: quā dā carnalitatis spez nō affectu animi: sed compassione ostendant. ¶Nec ergo angelo/rum milia infinitam laycoz multitudi/nem designant qui ad laudem saluatoris sui: viros inclitos z perfectos pro suis mo/dulis imitant. ¶Et quid dicunt? Dignus est inquiunt agnus qui occisus est: accipe/re virtutem z diuinitatem z sapiētiam: z fortitudinem: z honorem z gloriā z bene/dictionem. Notandum qz in superiori ca/pitulo glorificant sancti deum patrem di/centes. Dignus es domine deus noster ac/cipere gloriā z honorē z virtutem z bene/dictionem: qz tu creasti oia: z ppter volū/tatem tuam facta sunt. ¶Hic autem dicunt. Dignus est agnus qui occisus est accipe/re vtutē z diuinitatē: z sapientiā z fortitu/dinē: z honorem z gloriā z benedictionē. Pater dictus est dignus: qz ipe creauit: fi/lius dictus est dignus nō soluz qz creauit: sed z quoniam moriendo redemit. ¶Nihil enim nobis nasci prosunt: nisi redimi pro/fuisset. Ibi ergo laudatur potētia: hic hu/militas. Ibi excellentia: hic clemētia. Ac/cipere aūt hic filius sicut z pater dictus est nō qz nō habuit hoc semp apud semet ipsum: sed qz apud corda carnalium homi/num qui solam respiciunt formā serui: nō extimatur aut creditur esse quod est. pro/pter quod z patitur vsqz adhuc blasphe/mantium linguam dicentiuz eū esse purū hominem: filiuz non virginis: sed ioseph. Quasi ergo nō habebat hec omnia apud eos: qui nō credebant eum esse deum: esse dei virtutem: z dei sapientiam: dei fortitu/dinem z splendorem: plenum gloria z ho/
Jo.5. nore z benedictione: propter quod z ne/scientes crucifixerūt eū: qz si cognouissent:
Jo.8. nunqz regem glorie crucifixissent. Idcir/co aūt cognoscere illum nequiuerūt per fi/dem: qz accipientes gloriā a semetipsis glo/riā q̄ est a solo deo. vt aut ipsa veritas: ne/glexerūt. Ego inquit honorifico patrem meum: z vos inhonorastis me. Et ad pa/ Jo.17.
trem qd dicit? Clarifica me pater apud te metipsum claritate quā habui plusqz mū/dus fieret apud te. Postulat autē filius a patre nō alienā claritatez: sed propriā que sibi ab infidelibus negabat: z que hic a fide/libus demōstratur exhibita. Sed hoc vn/ Lu.24
de? Profecto ex libri aptione. In fractio/ne qppe panis que facta est ad vesperum: agnitus est dñs a discipulis suis. scēm qō z aperto libro multitudo christianoruz in/numera ad xpi laudem conuersa est: vt plene ab electis accipiat: qō apud pfidos iudeos amisisse videbat: vñ z mox subdit. Z.11

¶Et omnem creaturam que in celo est: & que super terram: & que subtus terram: & que in ma/ri: & quecūqz sunt in eo: omnes audiui dicentes sedenti in thro/no & agno. Benedictio & ho/nor: & gloria & potestas in secu/la seculorum.

¶Cōcordat huic ioānis visiōi pauli sen/tētia: qua dr in epistola ad philipēses: xps factus est p nobis obediens patri vsqz ad Phi.2
morte: morte aūt crucis: pp qō z deus illū exaltauit z donauit illi nomen qō est sup oē nomē. Ut in noie iesu oē genu flectat: celestiū: terrestriū z infernoz: z ois lingua cōfiteat qz dñs iesus xps in gīa est dei pa/tris. Uteruz qz ois creatura: q̄ in celo est: z q̄ sup terrā z q̄ subtus terrā z q̄ in mari z quecūqz in eo sunt: benedictionē z gīam z honorē z ptātē retulisse pri z filio phi/benē. Possum⁹ sortassis in celo paradisuz celestē: sup terrā paradisuz terrestrē: subt⁹ terrā infernū. inferiorē: in mari vo infernū su/periorē intelligere. Esse nāqz paradisuz ce/lestē: vbi xps pmanet cū sctis suis: z para/disuz terrestrē de quo primus parēs obedi/entis sui culpā deiect⁹ est: nemo qs dubiter. In qua: vz: paradiso terre seu alias fidelīū q̄ debita pctōz exsoluerūt: vsqz ad diē iu/

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicij regescere nõ icõgrue forsan a q̃plu/
Ps.85. rib⁹ opinat. Esse vo iferiorẽ ꝛ supiorẽ ifer/
nũ: psalmista testat q̃ ait. Eruisti dñe aiam
meã ex iferno iferiori. Oriẽs. n. liberatam
aiaz suã ex iferno iferiori. eẽ supiorẽ infernũ
ẽt tacẽdo demõstrat. Jnfern⁹ ergo supior
pñs mũdus ẽ: q̃ velut mare icõstans flu/
cruare nõ cessat. Jnfern⁹ vo iferior ille est:
cui⁹ ora p diuersas mũdi ptes: maxie in fi/
cilie insula esse rbẽtib⁹ icẽdys patuerũt: vt
q̃ auditu sorte nõ crederent: saltẽ vel visu
terreãt. Sũt vo ꝛ hoiuz i hoc mũdo seõz
has locoz distãtias q̃uor spãlia gña. Sũt
n. plerigz q̃ seu ad pncipalẽ sedẽ: seu ad q̃
tuor aialia vel sedilia ptinẽ nosciũt q̃ ꝛ si i
terris corpe adhuc manẽt mẽtib⁹ tũ in ce
lestib⁹ regnãt. Despiciũt nãq̃ terrena oia:
soli deo placẽ tota deuotiõe ꝓcupiscũt. Et
Pro. 2 sũt nõnulli q̃ do placẽ volũt: sz tñr ores ꝛ
filios p deo dimittẽ nolũt. Qui pculdubio
sup terrã hitãt: q̃ ꝛ si celũ cernũt oculis
actu tũ ꝛ puersatiõe terre. magis incole ꝛ
cultores existũt. Et sũt nõnulli q̃ carnis il
lecebris ꝛ ceteris opib⁹ tenebraz execrabi
liter dati sũt: ita vt nec regni celoz: nec pe
naz iseri recordenť: sz letanť iuxta illud sa
lomõis: cũ malefecerit ꝛ exultãt in rebus
pessimis. Qui pfecto q̃si subt⁹ terrã pñsũt
ꝛ velut in lacu tenebroso: vbi celoz sidera
Jo.3. lucẽ nõ pñt. Quippe cũ ipsi sint de qb⁹, di
tas dicit. Lux venit i mũdũ: ꝛ dilexerunt
hoies tenebras magis q̃z lucẽ. Sũt aũt ꝛ
q̃zplures: q̃ dũ mũdi honores libẽter am
Lu.12. biũt fluctib⁹ mũdi hui⁹ circũquaq̃ ferũť.
Vñ ꝛ q̃si in maris pelagis deputati sũt: q̃
ꝛ si timẽt eũ q̃ põt aiaz ꝛ corpus pdere in
gehẽnã: supati tñ hauris tẽptationũ: sepe
naufragia patiunť. Licet aũt aliq̃ boz bo
ni: aliq̃ mali sint oẽs tñ apto libro gñicãt
deũ ꝛ xp̃m eius: saltẽ manifeste vitatis rõ
ne quicti: nõ valẽtes negare bonitatẽ dei:
nec suã penit⁹ celare aut excusare malitiã:
vel certe q̃ xp̃iano oẽs censenť nole: ꝛ si
nõ oẽs corde: labijs tñ cõcrepãt vniuersi:
Ps.57. q̃z deputati sint cũ his q̃ descẽderũt in lacũ:
repẽte ꝓfitenť dño ꝛ a morte resurgũt: vti
q̃z ꝛ iõ de iferno iferiori liberatũ se eẽ dicit
q̃ de scelẽ mortali in quo ceciderat libera
tus ẽst. Et bene. (Quatuor aialia rñdent
amen.) Quia siue alij amore dei: siue alij
timore pene puocanť ad laudẽ. Nihilomi
nus tñ viri sancti: tũ signis: tũ mysteriis: ve
rũ eẽ affirmãt: vz: q̃ ipm solũ deceat bñdc 1.thi.1
ctionẽ ꝛ honorẽ ꝛ gliaz ꝛ ptãtẽ: q̃ quãtuz
in se ẽst: neminẽ vult pire: sz oẽs vult ad
sui agnitionẽ venire. Ut aũt dicamus bre
uius: ꝛ qõ magis cõsonat vtari. Jdcirco
oĩs creatura apto libro laudare audita ẽst
q̃ is q̃ dei mysteria dño reuelante cognos
cit: oĩa ppẽdit ad laudẽ dei esse creata: ni
hilq̃ otiosuz aut supfluũ in oĩbus q̃ crea/
uit deus: q̃ ide fit magis deus laudabilis
in cordib⁹ electoz: vñ culpas reproborũz
hoiuz: ꝛ multa prius benignitate dissimu
lat: ꝛ iusto tãdẽ iudicio suo nõ puersos ad
iustitiã eternaliter punit: porro. (Viginti q̃
tuor seniores ceciderũt i facies suas ꝛ ado
rauerũt.) Quia hi (vt iã diximus) q̃ senio
rũ possidẽt locũ: dũ ita nomẽ xp̃i glificari
ꝓsiderãt: vt laus ei⁹ annũtiet ab extremis
terre ꝓgaudẽtes illoz p̃fectib⁹ q̃ sibi com Esa.42
missi sũt in facies suas corruerũt ꝛ adora
uerũt: dũ suis pdicatiõib⁹ nihil, iputãt: sz i
oĩb⁹ deũ vez q̃ oĩa in oĩbus opaẽ exaltant.

¶ De aptione primi sigilli. Cap. 6.

¶ Et cum aperuisset agnus vnũ Tex.1
de septẽ sigillis audiui vnum de
quatuor animalibus dicens tãq̃
voce tonitrui. Veni & vide.

Licet inter q̃tuor aialia ꝛ seniores in
teresse aliq̃ videat: primũ tñ aial qõ
pastoz esse diximus: ab apĩis icepisse ma
nifestũ ẽst. Sicut. n. reges terre principes
dici pñt: sz tñ nõ puerũť vt qcũq̃ dñr pn
cipes ẽt reges eẽ dicanť: ita sci apĩi epi vel
pastores dici potuerũt: nec tñ oẽs epi vel
pastores apĩi. Jn aptiõe ergo primi sigilli:
primũ q̃tuor aialiũ ac si voce tonitrui de/
dit q̃ pdicatib⁹ eplis cũ ceteris xp̃i disci/
pulis resurrectiõez i dñica terribilis qdã so
nus sacrus ẽst in orbẽ terrarũ scõm q̃ psal
mista predixerat. Jn omnem terrã exiuit Ps.18.

sonus eoz: ꝛ in fines orbis terre verba eo
rum. Ut aũt superius in prefatione nota/
tũ ẽst: tempore resurrectionis sue primum
dño reseravit sigillũ: q̃ qõ sũm⁹ ille pãiar/
cha habraã qõ vtiq̃ ysaac ꝛ iacob ꝛ filij ip/
si⁹ iacob pr̃iarche duodecim qõ sũmus ẽt
alle prophetarũ moyses ꝛ cõflictus m xi/
mus egyptiorum ꝛ transitus maris rubri
ꝛ deserti: nec nõ ꝛ quod iosue ꝛ caleph: ꝛ
quicquid in eoz rẽporibus gestũ esse nar
ratur: sub litere velamine cõtegebať: a die
b⁹ zacharie ꝛ ioãnis baptiste: vsq̃ ad obi/
tũ sancti ioãnis euãgeliste reddens p̃ ve/
teribus noua xp̃o exhibuit reuelata vt se
Ps.117 esse lapidẽ illũ ptiosuz ostenderet de quo
ppheta cãtauerat dicẽs. Lapidem quẽ re
probauerũt edificãtes hic factus ẽst in ca
put anguli. Sed quis ista ecclesie nuntia/
uit? Mõne primũ aial quod hic loqnť di
cens. Veni ꝛ vide? Vocat deniq̃ primuz
aial ad videndũ ioãnẽ: q̃ ad cõsiderandã
victoriã xp̃i iesu: ordo apostolicus contẽ/
platores inuitat. Nam sequitur.

Tex.2 ¶ Et ecce equus albus & qui se
debat super eũ data ẽst illi coro
na: & venit vincẽs vt vinceret.

¶ Equus albus cui presidet xp̃s: ipsa ẽst
pmitiua ecclesia: ipse pmitiuus electoz
exercitus. Sedẽs itaq̃ in equo albo: ipse
ẽst rex iustitie xp̃s cui data ẽst a patre gli
cũ corona iustitie: secũduz q̃ homo ẽst nõ
scõm q̃ deus: qui reuera venit vincens: vt
vinceret q̃n resurrexit a mortuis: vtpote
qui mũdi principẽ moriẽdo prostrauerat.
Utroq̃. n. modo vicit xp̃s: vtroq̃ inimi
cos affligendo ꝓstrauit: siue cuz pro typo
sansonis: munitam illam fabricam inimi
ci: hoc ẽst: regnum carnis moriẽdo cõmi
nuit: siue cũ pro altero typo eius portas
inferoz resurgendo destruxit. Victoriam
sane resurgentis domini: senioz ille mani
festat qui dicit: Ecce vicit leo de tribu iu
da. Victoriam patiẽtis ipsemet discipulis
Jo.16. suis anteq̃z pateretur prenuntiauit dicẽs.
Jn mundo quidẽ pressurã habebitis: sed
gaudete q̃ ego vici mundum. Quos: vz:
discipulos suos ad coronam quoq̃z victo/
rie ꝓlando confortans. Nolite: ait: ti me
re pusillus grex: q̃ placuit patri vestro tra
dere vobis regnum. Ut eniz semen israel
affligentes se lõgo tempore superauit egy
ptios ꝛ deletis chananeoz populis obti/
nuit hereditatem: ita fidelis populus iu/
daicam superauit perfidiã: ꝛ devictis ido
lorum cultoribus romanum obtinuit pn
cipatum. Illud tamẽ spectat ad primum
istud ad secũdum signaculum. Fuit enim
vtraq̃ victoria ꝛ si causa dissimilis: sine q̃
iudei perfidi ꝛ corde inuincibiles corrue/
rũt in bellos: sine q̃ gẽtiles altiores ad gra
tiã relictis q̃nq̃ idolis suis puersi sunt ad 1.pet.2.
pastorẽ ꝛ epm aiaz suaz: quoz primũ (vt
dixi) ad pmũ sigillũ: scõm ptinet ad secun
dũ: de quo ꝛ sermo subsequẽs presto ẽst.

¶ De apertione secũdi sigilli. Tex.3

¶ Et cum aperuisset secundũ si
gillũ audiui vocẽ secundi aialis
dicẽtis. Veni & vide & vidi.

Post magna illa pma certamia: q̃ pri
mo signaculo velabanť: secuta sunt
scda sub scõo signaculo. Jlia: vz: q̃ ptinent
i libris iosue ꝛ iudicũ repñtat ẽt ex pte ali
qua samuelis ꝓphe in typo: haud dubiũ
ecclesiastici belli: qõ post triũphũ aplorz ꝛ
pmitiue eccl̃ie vsq̃ ad tpa bti siluestri pa/
pe ꝛ cõstantini pncipis pactũ ẽst. Jbi sane
cõpleta sũt illa gedeõis certamia cũ diffu/
so imũdi area roze gr̃e spũalis vellus car/
nalitatis iudaice appet vsq̃ hodie in aridi
tate relictũ. Jbi dẽiq̃ gedeõis milites qn
imo martyres xp̃i cernueres sicutlia corpa
sua spõte tradẽ neci: tubasq̃ euãgelici iso/
nare fmonis ꝛ nũcro q̃uis quo⁹ mysterio
tñ trinitatis munitos electos xp̃i milites
triũphar: q̃ dũ morte nõ metuit tpalẽ: vi
te refrigertũ ꝓsequñť eterne. Cũ igit supra
scripta certamia pegerũt fideles apĩes ad/
huc leo noster discipulis suis, sensuz vt in
telligerẽt scripturas: scõi quoq̃z signaculi Lu.24
patefecit archanũ. Sup quo ꝛ scõz aial io
anne advidendũ inuitat: q̃ ordo sanctoz
martyrũ: q̃ secũ dus ẽ a prio: cõtẽplatores

ad cernendū martyrij sui triūphū accelerat. Eni vero ostēso illa nō ad verba ptinet: sed ad facta: patiendo nāq; aīalia: magisq; loquēdo docebāt. Sz t martyriū videretē sctōz imitari vestigia: vt dū eorum gesta legimus inuitanda sequamur: segf.

Tex.4 ¶Et ecce equus rufus & qui sedebat super eum: datum est illi vt sumeret pacem de terra: & vt inuicem se homines interficiant & datus est illi gladius magnus.

3 ch.1 mat.10 ¶In zacharia pphā: Equus rufus in bona pte accipiēdus ē. Et de scipso dōs testatus est dicēs. Nō veni pacē mittē in terrā sz gladiū: pp hoc igīt ab aliqbus dubitari posse vr: qs sessor istius eq itelligēdus sit cui datū est sumē pacē ð terra: insup t gladius magnus. Arbitramur tū hic t excollatione seqntiū in equo isto rufo paganoz sacerdotes: aut ēt mūdi pncipes designari in egte draconē illū rufuz q fuit homicida ab initio: qq in moriēdū nece despate letanf. ¶Magnū vo fuisse gladiū goliath scriptura sacra cōmēorat: qz magna vtus diaboli ad iferēdā inocētib⁹ necē. Uerūtū qz equ⁹ niger rufum, nigrū vo pallidus segt: hūs equus singulus sessorez suū: magis insessore isto cui datus est gladi⁹ magnus: iperatorē romanuz itelligēdū exitimo: cuire vera magnus gladius dat⁹ fuerat ad debellādū orbē terraz: t turbandā ptātē hominū ambulātiū in erroribus suis. Ut. n. vnigenitus dei fili⁹ obiqz trūphat in mēbris suis: ita t in mēbris suis gliaf diabolus: attribuēs sibi p victoria qcqd puersitatis opanf iniq. Sic vo in sessore isto romani impatores itelligēdi sūt: vt tū in eis dē ipatoribus itelligaf diabolus opari: q tā ipsos qz t ceteros mūdi pncipes cohortaf ad pugnā. Porro equus rufus ipe: p pne itelligēdus est romanoz exercitus q reuera rufus erat t sanguineus ob assiduā t diuturnā effusionē cruoris. Color. n. rufus homicidiū significat: pp qð auctor malo draco rufus dictus est. Siř t bestia q egressa ē de abysso coloris coccinei eē memorat. Quātū vo sctōz sanguinē alij post alios romani effuderūt ipatores: Diocletianus maxie t maximian⁹ qs ad plenū dicere aut describere possit? Qū hec ergo t similia gesta sūt: haud dubiū q ad cōplendū illud qð hř i psalmo: Effuderūt sāguinē seruoz tuoz in circuitu hierlm t non erat q sepelire: tūc pfecto cōpletū ē in ecclesia: id qð innuebāt p prozdiā illa sctōi tēporis bella filioz iacob q primenf pcipue in libro iudicū a diebus. s. vel obitu iosue: vsqz ad tēpora dauid regis: in qb⁹ pluma/to secdo tertiū signaculū ichoatū est. po.78.

¶De apertione signaculi tertij.

Tex.5 ¶Et cum aperuisset sigillū tertium: audiui tertium animal dicens. Veni & vide & vidi. Et ecce equus niger & qui sedebat super eum habebat staterā in manu sua.

Quatuor aialia vt sepe dixim⁹ qtuor sūt ordines pfectoz: apl̄oz: martyz: pfessoz vel doctoz t vginū. Primū ergo plūm xpi apl̄oz fuit: secdz martyz: tertium doctoz: qrtū heremitaz t vginū. Et primū qdē p̄tiū cū iudeis hītū ē: secdz cū paganis: tertiū cū arrianis de qb⁹ nūc sermo ē. Igīt i equo nigro errone⁹ arrianoz itelligendus ē clerus: cui supbi t a fide alieni pfidebāt epi: nigris. s. spē: qz erroris t tenebraz magistri erāt. An nō tenebraz magistri erāt: q lucē verā illūinātē hūc mūdū: suis prauis dogmatib⁹ offuscare qrebāt? Sz qd p staterā nisi disputatio lre sup qđ solēt heretici dolosas facere qōnes? In statera nāq; qd plus aut qd min⁹ pēdat agnoscit. Et doctoris scia qđ fit i huiuscemodi statera lre: facillie cōprobāt: nimiz qz non hūt spūz: occidunt a lra: q āt spūales sūt: sentiūt qs sensus viuificet t qs occidat: t ob hoc cū icurrūt aliqd qð a fide videat diuersuz: itelligūt occultā eē in eo t latētē in enigmate: cām mysterij q nō sit aliena a recta fide: pp qð t nō mouenf in eo qð audiūt dū aliud vigilāter attēdūt: Disputatio vo hereticoz: q̄si statera est: qz in ea qui plus hz: supat q minus intelligit superat. Sz q̄le sit pondus illud qð habere catholicos opz sequētia manifestāt cū di.

Tex.6 ¶Et audiui tanq̄ vocem in medio quatuor animalium dicentium bilibris tritici denario vno & tres bilibres ordei denario vno: & vinum & oleū ne leseris.

¶Ecce pōdus scie: ecce pgruentē intellectus mēsurā. Quocūqz vult pgat hereticus: tu pōdera: ista custodi. Uani inquit filij hoium t mēdaces filij hoium in statera vt decipiāt ipsi de vanitate in id ipsuz Quasi. n. quadā statera vtunf: qn imo nō vtunf: sed abutūtur in disputādo phi: vt de vero facillime quertanf ad falsuz. Legimus. n. in nicena synodo plures quemisse phos q astutia dyaletice artis fidē catholicā ipugnarēt. Sz quovult pergat phs intēdo statere: tu tene tuū pondus: tu serua numerū quē audisti. Nō est. n. nostrū audire vocē eoz: nō est nostrū dialeticis disceptare sermonibus: iz fidei speculatione pcipere: qd vox delata nobis ptineat: q̄ dictū est: bilibris tritici denario vno: t tres bilibres ordei: denario: t vinū t oleū ne leseris. Dicam⁹ breuiter due libre tritici ad duo ptinēt testamēta: sicut t tres bilibres ordei: ad illa sex tpa laboriosa: q in sex quoq; die⁹ vel annis designata sūt: hoc ē: ab habraā vsqz ad ioānē baptistā. Pro eo. n. qđ vnūqđ qz istoz tēporū duas hebdomadas gnationū habuisse dignoscit nō simpliciter tres libre ordei: sz tres bilibres ordei dari denario dicte sunt: denarius nāq; pfectus est t iteger numerus. Quo circa duas libras tritici huc tres bilibres ordei denario dare est mysterium duoz testamentoz: vel sex tēpoz gbus in dicta sunt opa seruilia ad sanū atqz pfectū intellm pducere. Differt aūt iter triticū t ordeū qz triticū qdē hoium est: ordeū iumētoz. Et hystoricus qdē itellus q aialibus hoibus cō gruit in ordeo: typicus vero qui spūalib⁹ designat in tritico: sicut t moralis in vino anagogicus vel cōtēplativ⁹ in oleo. Quia tuor ergo aialia sunt: t q̄tuor facies vnius rote: qz q̄tuor generales itelligētie scripturarū sctārū. Prima harū typica ē: secda hystorica: tertia moralis: qrta cōtēplativa. Et qdē secm tps hystorica prima est: secdz qz stephanus primus martyr: hz tū qz itellectus typicus pgruit pmo aiali. i. leoni: secūdus q vocat hystoricus cōgruit: secundo hoc est vitulo: terti⁹ q vocat moralis: cōuenit tertio: hoc est: hoi q̄rtus q vocat cōtēplativus puenit qrto: hoc ē aquile. Recte nō pus ordei: sed tritici mētio facta ē. Primo itaqz itellis pgruit aplis: secdo martyrib⁹: tertio doctorib⁹: qrtus cōtēplatoribus. Jōqz t vox illa iter q̄tuor aialia audita est: qz ad q̄tuor aialia ptinet qđ de q̄tuor intellectibus dictū est: Ne cui aūt videat ebsurdū qđ de typici itellectus pscriptione dictū est videat q querit hoc: illi ppto p̄dicasse aplos qb⁹ hic pgruit itellect⁹: q tā sūdatus erat in hystoria p moysen t pphetas: martyres vo p̄dicasse paganis q pter aliqtos grecoz: q a tpe ptholomei regis habuerāt trāslatione septuaginta interpretū: nec legē nouerāt nec pphas. Et hec qdē ita se hūt. Uerūtū in ipa lra: q̄tuor que dā spēs notāde sūt. Quaz qdē vna in ordeo: alia in tritico: alia in vino: alia i oleo: designata est: nimiz qz nōnulla ibi scripta ad edificationē fidei. nōnulla ad institutionē opuz: sicut t aliq ad cōpōnē morez: q̄z plura ad pfectionē charitatis t contēplationē celestiū. Quoz recte duo: hoc ē: tritici t ordei ita pfecto ptio mudēs p̄dicatoris cōmūtat: vt vinū t oleum nō ledat: si sic pfectū rūsuz exhibet sup his q̄ scripta sunt ad edificationē fidei: t corpalis q ad modicū vtilis est exercitatōis vt nequaq̄z ita statuat ista duo q̄tenus ea q̄ scripta sūt de moribus t cōtēplatiōe ledanf: qđ pfecto accidere posse nō est dubiū si sic duo illa sufficere posse dicanf vt duo alia cōtēnātur. Quod qdē nō solū in ipsa lre di secreto p̄dicatori cauere necesse est: verūēt

Ezech.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ipsis spūalibus itellectib⁹ q ex vno fonte lre pceđit. Sūt.n.vt iá dixi q̄tuor gña leos itelligētie designate in q̄tuor vētis celi q̄ velut q̄tuor ille rote q̄ ostēse sūt ezechiēli pphete se quūtnr spūm quocunq; ierit: nec dubiū q; illū spūz de quo dicit aplus. Ezec.1. 2.cor.3. Litera occidit: spūs aūt viuificat. Dar ät pma q̄ vocat typica: ita pnectit duo testaměta: quo due ille mulieres q̄ nupserunt habrae iūcte sunt pariter in mysterio dicēte de eis sētō aplo. Hec.n.sunt duo testaměta vel porī⁹ sicut duo cherubin: q̄ obūbrabāt archam federis dñi aut certe sicut Gal.4 Exod.25 Esa.6 duo seraphin q̄ clamabāt alter ad alterū vna voce dicētes. Sctūs sctūs sctūs dñs deus oipotēs: pleni sunt celi z terra gloria eius. Quasi.n. duo seraphin conueniūt in vnā vocē: dū hoc qđ sub veteri testō: clamāt pariter ipa seraphin: hoc in noua resonāt aialia clamātia: z ipsa pariter. Sctūs sctūs sctūs dñs deus oipotēs: q erat z qui est z q̄ vēturus est. Hi sunt ergo due libre tritici: q̄ audite sunt iter q̄tuor aialia quas si bene agnosceret miser Arrius: nūq̄z dei filiū suo genitore: nunq̄z eo a quo pceđit: spūm scūm minorē: aut disparē pdicaret. Qui igit errare non vult a catholica fide caueat ne alicuius istinctu prauī doctoris Gal.1. deserat fidē sibi tradītā in duob⁹ testamētis: audiatq; magis paulū dicentē. Etiā si angelus de celis euāgelizauerit vobis pter q̄z qđ euāgelizauimus vobis: anathema sit. Hec de duabus libris tritici. Quid de tribus libris ordei? Ut in tritico designat typicus itellectus q̄ venit spūalib⁹ hoibus hūtibus inter lram z spūm plena discretionē: ita hystoria intelligēda q̄ secūdo loco scribit a typica designat 1 ordeo. 1.cor.3. q; hec illis magis ogruit: qb⁹ dicit aplus. Tanq̄z parvulis in xpo: lac vobis potum dedi nō escaz: z qbus pdicabat ipm soluz iesum xpm: z hūc crucifixum. Et bñ xpus crucifixus passus vtiq; in sexto die: q; alios hoies: q nō pūt percipere ea q̄ sunt spūs dei: nequaq̄z debemus exhortatione nra puocare ad otiū: sed ad laborē: scientes illud viri scti: Otiū sine lris mors est z vivi hominis sepultura. Igit sex libre ordei illius spāliter typū geret doctrine q̄ simpliciter ilstruit audiētes ad pfectionē laboris: nimiruz q; sex diēb⁹ pfecit deus opa sua: z totidē diebus vel annis: pcepit pplo isra/el exercere semetipsos in opibus suis. Tz ägre nō air: sex libre: tz tres bilibres: nisi q; pfectū cōstat eē opus nostrū coā summo deo: cū in ipso bono ope qđ facimus: tenem⁹ fortiter fidē trinitatis offerētes: vt ita dixeriz vsq; tertio sacrificiū dño ad honorē trini dei: z p singulas vices: alterū pullū colūbe in holocaustū: alterū p pctō. Ezcie. Inde est q; seraphin duabus alis tegunt corpus suū: duabus facie suā: z duabus volāt inde est q; 42. gñationes gemmatis hebdomadib⁹ describūt cū dī. Et habraā vsq; Ba.1. ad dauid gñatiões quatuordeciz z a dauid vsq; ad trāsmigrationē babylonis gñationes q̄tuordeci z a trāsmigratiõe babylōis vsq; ad xpz gnones q̄tuordeciz. Et bñ in ternario nūero ēt senarius ptinēt: q; fides vt ait iacobus: sine opib⁹ mortua est. Igit Jac.2. z due libre tritici: z sex bilibres ordei vtiles sunt hoc mō tēdentib⁹ ad salutē: ita tñ vt nō ledant vinū z oleū: p q̄ moralē z cōtēplatiuū designari iā dixim⁹ itellectuz: q̄ illa sine istis deo placere nō pūt. Et.n. vt in typico itellectu fides in hystorico opatio: seu ēt qđ mai⁹ē patiētia: ita in morali hūilitas: in ctēplatiuo ẽo spes q̄ ducit ad patriā solidā. Qui ergo sic pambulat semitas hui⁹ maris securus est a fluctib⁹ mi nitātib⁹ sibi necē: q; comitat⁹ hic z ide immo a q̄tuor ptib⁹ gña xpi: nulla hūc hereti cor aura ledere: nulla z si terribilis maris belua: absorbē aut phimere pōt: q; cui dñs adiutor est nō timebit qđ faciat sibi hō. ps.117

De apertione sigilli quarti.

Ter.7 Et cum aperuisset sigillū quartum: audiui vocem quarti aialis dicentis: veni & vide.

Quartū aial vt iaz dixim⁹ ordo ē hereditarū z virginū: de quo vz ordie: in q̄rta pte plenī⁹ ppriusq; agek: Sicut.n. in pma pte ppie de pastorib⁹ sermo est: in scda de q̄ nūc agit de martyrib⁹: atq; i tertia de doctoribus: ita in q̄rta pte de ẽginib⁹ z heremitis. Et sicut aplic⁹ ordo sui tpis: pugnā quā audeis pfidis ppessus ē: suas quoq; ẽs martyres a pagānis: z doctores ab hēticis ptulerūt: voce vt ita dixeri mā li pnūtiāt: ita z heremiticus ordo quarti: hoc est: sui tpis pssuras ẽs plaga maxime meridiana sustinuit: in q̄ z ordo ipse spā/li⁹ morabāt: id est cū dicit. Veni z vide: nimirū q; fideles xpi latere nō potuit: quod quarto eccle sie tempore tam soleniter gestum est. Nam sequitur.

Ter.8 Et ecce equus pallidus & qui sedebat sup eum nomē illi mors & infernus sequebatur eum.

Recte equ⁹ pallidus cui pfidet mors: recte equus pallidus cui color mortuoruz ineſt. Pallidus.n. color mortuoz est ac p hoc in colore pallido: liuor z odiū designatur. Gen⁹ itaq; illud hoiuz: qđ i equo pallido designatu est: cuius sit malitie z negtie: in colore dignoscit. Nex nāq; experientia occulta mysteria detegunt. Scim⁹ aūt q; sub q̄rto sigillo in typo q̄rti belli eccl̄ia 4.re.17 stici: secuta est q̄rta tribulatio sub veteri testō: cū: vz: post bella syrioz: assyrioz re/ges supbi depopulantes pplm q dicebat israel: relicta sola tribuiuda cuz leui z beniamin: decē trib⁹ in assyrios trāstulerūt. Huius sigilli aptio tūc i eccl̄ia cōpleta est cū ipissima gēs agarenoz de vagina hita tōis sue educta plūmas grecoz deuastauit ecclias: de qb⁹ hic pauca logmur: q; locis alijs replicāda occurrēt. Illud vo in pūti Ba.7. loco memorādū existimo: qđ q̄tuor ille bestie: q̄s sese sctūs daniel in visu noctis conspexisse describit. q̄tuor plia ista designāt: excepto q; i pmo sigillo: vt xpi mētio fieret. pma bestiaz suppssa ē: q̄rta vo q̄ terribilis erat: z dissimilis ceteris: a q̄rti qdē sigilli aptiõe icipit: tz vsq; ad tēpora sexti p successionē perdurat. Designat ergo equ⁹ pallidus: cui pfidet mors: id qđ bestia q̄rta: hoc ē: gētē ipsaz crudelē cui⁹ detestāda genimina terre latitudinē occupasse dolem⁹. Nā qs tā recte mors appellari potuit q̄z hō ille perditus maometh q tot milū

hoiuz factus est cā mortis? Sane iſernus iste q sequebat eū: qs sit: ex ipsa visiõe Da/nielis manifeste dignoscit. Postes.n. q̄ vi Ba.7. derat z audierat de q̄tuor bestijs voluit inquit diligēter discere de bestia quarta: que erat dissimilis valde ab oibus z terribilis nimis. Dentes z vngues eius ferrei. Cō/medebat z cōminuebat z reliqua pedib⁹ suis cōculcabat. Et de cornibus decē que habebat in capite: z de alio qđ ortū fuerat ante qđ ceciderāt tria cornua: z de cornu illo qđ hēbat oculos z os loquēs grādia: z maius erat ceteris. Aspiciebā z ecce cornu illud faciebat bellū aduersus sctōs z pualebat eis. Ecce q̄s magnus erit iste: si tñ pūs nō est: q bestie huic pessime pfidebit in fine: q; qz hic a ioāne cognoscāt iſernus: nisi forte mortis noie itelligēdus sit mao/meth cū successoribus suis: inferni vō appellatiõe: alterius secte hoiuz hereſiarcha pcedentis ex eadē prima secta sarraceno/rū is: vz; vulgo dictus est meses mutus: quiq; in partibus africe z mauritanie in suis successoribus potētialiter regnat.

De apertione sigilli quinti.

Ter.9 Et cum aperuisset sigillū quintum: vidi subtus altare dei animas interfectorum propter verbum dei: & propter testimoniū quod habebant.

Si i q̄tuor sepe dictis aialibus: q̄tuor spāles ordines: accipiēdi sūt: qđ i altare dei nisi romanā eccl̄iaz accipiēdā dicim⁹ q̄ pactis q̄tuor tēporib⁹ illoz q̄tuor ordinū: tā in clero q̄z in monachis: cōsortata est in dño deo suo: z viguit pceteris gnto tēpore apud latinos? Et qdē hec eccl̄ia apud seipsaz z notos suos a pncipio clara fuit: tz tñ oi rpe quo iperatores pstātino politani imperauerūt rome: tā ipsi q̄z epi eiusdē vrbis claritatē ipsi⁹ eccl̄ie quā accepit a christo non ratione: sed tyrannide obfuscare z subuertere moliti sunt. Ut autem pma persecutio concitata est in iudea: Secunda Rome: Tertia in Grecia:

quarta in arabia:ita q̄rta psecutio in mauritāia ⁊ i hyspanijs orta est. Fuerūt.n.ibi ⁊ sunt vsq; hodie relige xp̄ianoꝝ sub fide ⁊ pfectione sancte romane ecclesie:e qb⁹ vt sepe relatū est nobis multi a sarracenis illis occisi sunt:magnū tristitie gemitū vicinis fidelibus relinquētes. In hac aut̄ psecutiōe nō est dictū:q; tale:aut tale animal dixerit. Veni ⁊ vide:q; sicut quartuz aial:hoc est:heremiticus ordo in diuersis
Da.7. generib⁹ monachoꝝ propagatus est:ita ⁊ bestia q̄rta in diuersis sectis hoium ipioꝝ. Vñ ⁊ Daniel ait. Dissimilis erat ab alijs bestijs quas viderā antea. Quātum ergo capere queo q̄rto tēpore quo psecutio hui⁹ bestie quarte:a q̄rti q̄dē signaculi aptione incepit:sed vsq; ad quītā ⁊ sextā in sua tyrānide perseverat. Et q̄d dictū est de ea in q̄rta parte. Vidi vnū de capitibus ei⁹ q̄si occisum ad mortē:⁊ plaga gladij eius curata est:videmus in gēte ista quotidie cōsumari. Nā q̄ visa est aliq̄n cecidisse:nunc videmus eā erectā in sublimē colliū quoq; ⁊ mōtiū transcēdere sūmitates. Nam'⁊ regnū illud assyrioꝝ per q̄d quarta persecutio cōpleta est in populo israel: vsq; ad tēpus sexti signaculi perstitit in rigore:ita vt in diebus holofernis magni militie regis assyrioꝝ:seratur idē rex assyrioꝝ:etiā humane modū nāe:fastu superbie excessisse predicā⁊ seipm regē solū:deū quoq; ⁊ dñz vniuerse terre. Vt aut̄ aliq̄d inferā exempli causa de psecutione fidelū nuper audiū est referētibus q̄busdā q se ppe asserūt affuisse:cōgregasse meselmutū xp̄ianos q erāt i terra sua:⁊ multos i odiū nois xp̄iāi pariter occidisse:de quibus si verū est:dubitari nequit qn ⁊ ipsi a corona martyrū sint exptes:cū ppter verbū dei ⁊ ppter testimoniū q̄d habebāt ēt si inuiti occisi sint q̄n q̄dē apte liquet:q; occisi nō ceānt si anteq; ad articulū istū venirent:de quo proculdubio metus erat:negare nomē dñi vt possent euadere voluissent. Et hoc q̄dez de illis recte sentiri pōt qui sub tali constituti dominio:nō absq; timore discriminis fidem seruāt. De his aut̄ qui in pace sunt: ⁊ libertate sua integre perfruunt:nec aliqua suspitio ⁊ timor est:q; pro noie xp̄iano pati debeāt:⁊ subito pro peccatis suis traditi absq; iterrogatiōe nois xp̄i gladio trucidant nō est oino siīs cā:q; aliud é hostē cōtra hostē p terreno regno adipiscendo insurgere aliud simplices hoies in seruitute possessos in odiuz nois xp̄i:pro eo q; xp̄iano censent noie a tenebraruz filijs trucidari: quāuis ⁊ ipsi si boni sunt:⁊ in odiū nois xp̄i repēte ab incredulis opprimunt:sicut ⁊ inocentes martyres nō possunt esse exptes a remuneratione martyrij. Ceterū ⁊ si p regnum istud hominum impioꝝ arbitremur consumari posse: q̄d scriptū est sub sexta apertione de turba innocentū clamātiū ad dñm sub throno dei nihilominus tū oēs innocētes qui in sinu matris ecclesie pro veritate occident:nisi sint de numero illoꝝ qui pertinēt ad quatuor animalia:⁊ sub istoruz collegio accipiendi sunt:quāuis ⁊ alij secururi sint eos sub sexta apertione vt perfectus numerus compleatur. Nam sequitur.

¶ Et clamabant voce magna dicentes. Vsq; sanctus & verus nō iudicas & vindicas sanguinem martyrū de his qui habitant terram. Et date sūt illis singulis stole albe. Et dictum est eis:vt requescerent tēpus adhuc modicum: donec compleātur conserui eorum & fratres eorū qui occidendi sunt sicut & illi. T.10

¶ Mira valde differentia inter quatuor animalia ⁊ istos martyres esse monstratur. Legimus nanq; beatum Stephanū prothomartyrem:non solum vltionem a domino pro aduersarijs:non quesisse:verum etiam pro inimicis lapidatus orasse. Isti autem non modo orant: verum etiam sui sanguinis vltionem exquirunt. Quantum mihi datur intelligi:duo sunt iustorum genera in hoc libro notata:quo- Ac.6.

rum quidem alij sicut fortes: bella non tam tollerant:q̄z exorquent:alij nec querunt:nec volunt:sed tamen si accidat pugna:inuicti in certamine perseverant. Alij nquam presumentes de gratia nolunt in ſra claustra vbis prestolari conflictum:sed accincti gladio spiritali:vltro seipsos ingerunt pugne. Alij sic deo suo corde integro ⁊ perfecto adherēt:vt tamen hoc munus fidei consequuti non sint. Pro eo namq; q pacis ⁊ innocentie amatores sunt:⁊ tanta puritate animi ⁊ simplicitate donati:vt malitia paruuli extimentur: accidit nonnunq̄z vt sicut ipsi alijs penas irrogare nesciunt:ita equanimiter ferre non possunt. Qui tamen ⁊ si ferre equanimiter nequeunt:resistere tamen inimicis:⁊ sese vlciscī manibus suis:⁊ si possint nolunt:sed tantum ex pietate nimia fundentes lachrymas ingemiscāt. Tale est enim puerorum votum:talis viduaꝝ ⁊ virginum naturalis infirmitas. Diligunt deum:amant proximum:nemini nocent:neminem pſequuntur:sed ⁊ prosunt libētissime quibus possunt. Hoc soluz eorum aliqui imperfectionis habentes:q; mala cum gaudio tollerare non possunt. Et q; minus ad pelitum apti sunt:minus idonei ad certamen: ipsa eorum simplicitas:eos q̄nimis miserabiles reddit. Et quid inde? Judiciuz sine misericordia:ei qui non fecerit misericordiaz.
Jaco.2 Tanto enim qui illos tangunt durius puniendi sunt:quanto eos inclemētius agere:ipsa quoq; miseratio naturalis accusat. Quis enim nesciat crudeliorem esse qui psequitur viduam:q̄z qui opprimit virum. qui aduersatur pauperi q̄z qui offendit tyrānum:qui vxorē belluz orphano:q̄z qui inimicatur potēti? Unde ⁊ in psalmis de
Ps.67. huiusmodi scriptuz est. Turbabuntur a facie eius patris orphanoꝝ ⁊ iudicis viduarum. Et alio loco. Tibi dñe derelictus est
Ps.9. paup:orphano tu eris adiutor: Ptere brachiuz peccatoris ⁊ maligni. Rem dicimus notaz oibus:⁊ quam sepe experimur ⁊ experti sumus. Cum paup infestatur a diuite: a pōtēte pupillus:cum opprimitur a iudice vidua:ab incola peregrinus:eo pars miserabilis ⁊ inualida ad arma gemitus ⁊ luctus recurrere pſueuit:quo non est qui resistat ⁊ pugnet pro ea:nisi pater orphanoꝝ Ps.67. ⁊ iudex viduaꝝ. Unde ⁊ in lege scriptum est. Uidue ⁊ pupillo nō nocebitis:si leseri Ps.23. tis eos vociferabuntur ad me:⁊ ego exaudiam clamorem eoꝝ:⁊ indignabitur furor meus:peccuniamq; vos gladio. Sic igit de- Ps.145 us cum sit misericors:miseretur iniuriam patiētibus:oibus. ſ. qui sperant in se:⁊ miro modo pijs lachrymis pulsatur ad inferēdam vltionem:q̄uis non ad hoc fundātur ab illis vt oppressoribus noceant:sed tm̄ vt se eripiat dñs a potentia superboꝝ. Quinimmo ⁊ plerunq; absq; oi respectu. Neq; enim ois qui plorat ad aliq̄d impetranduz plorat:sed aliq̄n q; timet ⁊ dolet: aliq̄n q; pietate afficitur ⁊ calescit amore. Dimitte me (ait q̄dam) vt plangam pau- Job.10. lulum dolorem meuz. An forte vel mīrem aliq̄d sperare credimus cum plorat super mortem filioꝝ suoruz? Non igitur ad hoc plorant sancti isti:vt torpores pereant. sed q; se pressura ipsa compellit:alioquin ⁊ innocentes non essent. Quāuis ⁊ aliter clamare innocētes ⁊ vltionem postulare diuina iusto deo:q̄d sacra possit auctoritate pbari. Primum innocentium qui per iudiciam occisus est:fuisse Abel iustum:nulli pōt esse ambiguum. Huius lachrymas Gen.4. in passione non legimus: forte q; nec spatium habuit ad lamentuz:vocem vero vltionis de scriptura cognouimus:⁊ que fuerit ipsa vox:nō vox humana exprimit:sed diuina. Cum enim se Cayn impius mendacio tegere niteretur:audiuit. Ecce vox sanguinis fratris tui Abel: clamat ad me Gen.4. de terra. Ut ergo vox sanguinis Abel iusti clamauit de terra:ita sancti isti:qui sine cā mortis pp verbum dei:⁊ testimonium q̄d habebant:occisi sunt:siue sint pauuli siue senes:vindictaz voce sanguinis postulāt a deo suo:qui tm̄ vt pax sustineant:repōsiz ⁊ munera susceperūt. Et date (inqt) sunt illis singule stole albe:⁊ dictum est illis vt requiescerent tpa adhuc modicum:donec

compleãtur ꝓserui eoꝝ:ꝛ fratres eoꝝ qui occidẽdi sunt sicut ꝛ illi. In singulis stolis albis aiaꝝ letitia designat. Idcirco autem deus iustus facere iudicium diferꝛ:qꝛ vox illa miserabilis ꝛ pia datis stolis albis ꝓsolationes accepit. Quid enim si ad horaꝫ triste aliqd electos suos pati ꝑmittat deus. Quãgdem de morte ad vitam:de luctu ad gaudium trãsiertunt. Constat autem qꝫ post gntum sigillum:in cuius extremitate nos sumus:restat adhuc martyꝝ pugna:vt cõpleat in summa scõꝝ:qõ minus est de numero martyꝝ. Erit enim pugna ista in sequenti aptione signaculi:in qua compleri necesse est:qcqd supest de ꝑsecutu vt occidãtur ꝛ coronẽtur martyrio: hij de qbus hic dictum est. Donec compleãtur ꝓserui eoꝝ ꝛ fratres eoꝝ qui occidẽdi sunt sicut ꝛ illi. Sꝫ illud posset alicui videri ꝓtrariũ: si forte que in exordio ad cautelam ꝓseruari ꝑmisimus:minus vigilanter aduertit:cur in hac scda parte quatuor aialia p quatuor signacula introducunt: cum scdi tm̃ aialis ꝓpria sit pars ista scda. Legat ergo vigilãter in prefatione huius opis:ꝛ qualiter accipiendum sit:sufficienter agnoscet.

Σ.11. De apertione sigilli sexti.

¶Et uidi cum apuisset sigillũ sextũ. Et ecce terremotus factus est magnus: & sol factus ẽ niger tanq̃ saccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis.

PErpẽde verba hec misera Babylõ: ecce enim appropinquat desolatio tua. Depone cultum aureum:ꝛ assume lamentum:qꝛ venit ecce veniet maxima ꝓditio tua. Et seculis predictum est:a ꝓphetis prescriptũ:nũciatum tibi est a diebus antiqꝫ. Non posuisti in corde tuo: nec credidisti ista enarrãtibus tibi:nꝫ ambulasti semp superba in opibus tuis. Nõ fuit ꝓtra hoiem furor tuus:nec aduersus filios hoium indignatio tua:nꝫ ꝓtra regẽ celoꝝ:cuius cõma culasti cubile. Cõtra regem celi erexisti cornu:ꝓtra principem sortitudinis:ꝓtra sanctuariuꝫ regni eius. Onus ergo istud ꝓtra te est:tibi est repositũ ꝛ expositum hoc ꝓ uium in die indignationis dñi ꝛ visitationis xpi eius:vt bibas ꝛ ipsa fragmẽta calicis:de quo ꝑpinasti hierusalez. Necesse est enim vt in sexto recipias:qõ in gnto rpe ꝓtulisti. Pro põdere recipies põdus:ꝛ duplum ẽt pro donis ꝛ muneribus tuis. Sꝫ sorte ignoras teipsam:ꝛ alteri attribuis qõ legisti:aut certe non legisti:aut munus diligẽter legisti:qꝛ in hac die tua que ad pacez tibi:nunc aũt absc̃dita sunt ab oculis tuis. Sed nunqd ad tãti vocez tonitrui dormitare licebit? Putas intelligis: vel que nũc que legis vt cognoscas teipsam? Lege vigilanter in opibus patꝝ:ꝫ Petri ꝛ Joãnis testimonia nescis: lege inq̃ in opibus Hieronymi ꝛ Augustini: ꝛ qd de re scripturꝫ sit:aut que tu sis:ex illoꝝ tibi poterit apiri sententia. Vt aũt breuiter tibi expriam:ꝛ in vno pariter sermone ꝓcludam. Quicunq; Petri ecclesiam moribus viribusq; impugnãt: Babylonis se filios ꝓtrem iscãt. Et qõ de illis calamitatibus in sexta libri parte vsq; agit: hic autez particulariter: vtpote in vnius partis sexto capitulo ꝛ sermone. Audiãt ergo velint: nolint: audiãt qõ expituri sunt: filij potẽtissime meretricis: anteq̃ vadant ꝛ nõ reuertant ad terram tenebrosaz ꝛ optam mortis caligine. Audiãt inq̃: audiãt falsi xpiani: quoꝝ occasione agit: vt veri xpiani coronentur martyrio. Ipsi enim reges q ꝑcussuri sunt fornicariam vt emundẽt supficiem terre: ipsi (vt ostendit in sexta parte) pugnaturi sunt cum agno: ꝛ agnus vincet illos in membris suis q ꝛ suppleturi sunt: que desunt passionum ipsius. Et terremotus (inqt) factus est magnus. Quis est iste terremotus? Nunqd insensibilis elemẽti? Nõ inq̃: nꝫ humanoꝝ cordium. Irruet enim timor magnus sup corda eoꝝ qui dormiunt sõnum suum: sup illos qui terrena sectati sunt: iuxta illud apli. Cum dixerint pax ꝛ securitas: tunc repẽtinus eis sup̃eniet interitus sicut dolorez in vtero habẽtis ꝛ nõ effugiẽt. Sed qs mihi hec dicenti credet?

Augustinus.

Joel. 2.

Job. 10

1. Thes. 5

Judica queso sancte Joel: qs erit terremotus iste tam magnus: tam terribilis: taz insolitus: qs erit tũmor iste tam subitus: quez Joãnes describit. Arbitror illum esse: quẽ tu scripsisti: quez tu ante tot secula annunciasti: dicẽs. Canite tuba in syon: vllulate in mõte sancto meo. Cõturbent oes habitatores terre: qꝛ veniet dies dñi: qꝛ ꝓpe est dies tenebraꝝ ꝛ caliginis: dies nubis ꝛ turbinis quasi mane expãsum suꝫ mõtes. Et ne forte putaret qs de diz extremi iudicij ista dixisse: adiecit ꝛ ait. Populus multus ꝛ fortis: ꝛ filis eius non fuit a principio: ꝛ post eum nõ erit: in annos generationis ꝛ gnationis. Ante faciem eius ignis vorãs: ꝛ post eum exurẽs flãma. quasi hortus voluptatis terra coram eo: ꝛ post eum solitudo deserti: neq; est q effugiat eum. Et post pauca. Al facie eius ꝓtremuit terra: moti sunt celi: sol ꝛ luna obtenebrati sunt: ꝛ stelle retraxerunt splẽdorem suum. Deu qs erit ille terremotus: tam durus: tam grauis: taz validus: tam imensus: in hijs Joelis verbis: manifeste mõstrat. Possemus hec ipsa verba ex altero ꝓpheta ꝓferre: sed ogruentius hec ad presens posponimus: vt ogruẽtius de eis in sexta libri parte: tractemus. Sane in verbo illo qõ dixi de die extremi iudicij: pium efflagito auditorem tam. s. in hoc loco: qꝫ ꝛ in alijs: vbicunq; me ꝓtingit de eo fore loquutum. Tolo enim illum scire: duobus modis accipi diem vltimuz ꝛ diem iudicij. Accipit enim largo modo pro quodam incerto tpe: sicut apte asserit Augustinus in libro de ciuitate dei: ꝛ accipit stricto modo de ꝓclusione ipsius tpis: qñ ꝓsumatis cunctis mysterijs. Ibunt impijin supplicium eternum: iusti aũt in vitam eternam. Si ergo largo modo accipitur: põt qcqd di in hunc moduz ad diem nouissimuz incunctãter referri: hoc est: ad extremum: vltimuz ꝛ nouissimum tpis: de huius genere loquutionis illud quoq; est qd apls ait. Nouissimus in anoꝝ fines seculoꝝ deuenit. Et Joanes cuius est liber iste. Filioli: nouissima hora est. Illud vero silẽtio pretereundum nõ est: q tam valida erit: ꝛ tam subita sexte illius plage ꝓcella: vt velut cedẽte deo: parti ꝓtrarie humana hoc: haud dubiuz exigẽte malitia: lux euãgelice predicationis nigrescat: ꝛ doctrina matris ecclesie pre terroꝛe pallescat. Et qõ hijs magis timẽduz est: stelle quoq; celi cadẽt in terram: qꝛ multi qui putabunt stre nui ꝛ doctores eximij ꝑstrabuntur. Et sol (inqt) factus est niger tanq̃ saccus cilicinus: ꝛ luna tota facta est sicut sanguis.

Augu.

8. Joã. 2

Σ.12

¶Et stellæ cœli ceciderunt sup terram: sicut ficus mittit grossos suos cum a uento mouetur.

¶Sol ꝛ luna cum simul describunt: diuersa p locoꝝ diuersitate significãt. Aliqñ enim in sole xps: in luna ẽcclia. Moyses. Aliqñ in sole xps: in luna ecclia: aliqñ in sole Helyas: in luna Joãnes baptista. Qꝛ vero (vt alibi scripsimus) Joãnes qui de tribu leuitica manifeste ortus est: ordinem clericoꝝ designat: presertim cum ipse Joãnes missus sit a deo baptizare in aquis: qõ ꝓprie ꝓtinet ad sacerdotes ecclesie. Helyas cuius ꝓsapia incerta est: ordinem ꝓnotat ꝓtem plãtium significari p lunam: id qõ p Joannem: id vero p solem: qõ p Helyam: satis admodum claꝝ est: ꝛ sano intellectu ꝑspicuuz. Designat aũt p Joãnem sicut ꝛ p lunam clericoꝝ ecclesia: pp defectum actiue vite: p Helyam vero sicut ꝛ p solem: ordo monasticus: pp claritatem ꝛ ẽstãtiam vite ꝓtemplatiue: que carnis depositione nõ pdit: sed auget. Deniq; ꝛ ꝓpter hoc mysterium: thronus vnigeniti dei: soli pariter assimilaꝫ ꝛ lune: dicẽte Dauid ẽsi de seipso: haud dubiuz tñ q; in persona xpi. Et thronus eius sicut sol in ꝓspectu meo: ꝛ sicut luna perfecta in eternum: quia nimirum paro illa que celestibus inhiat contemplatiue vite splendoribus: ꝛ ardoribus flagrat: ea vero que proximoꝝ amore cogitur terrena sectari: quadaz misericordie compassione frigescit. Non enim semper frigiditas in mala parte accipienda est: sed aliquando in bona: qꝛ sicut aliquando malitiam mentis: ita etiam non nun-

Ps. 88.

quam domini timorem designat. Typum sane nautarum retinent in hoc seculo sacerdotes ecclesie: et necesse est vt sepe timeāt: ptra quos pcellax spiritus indesinēter surgit. Designatur hoc in timore Petri et socioꝝ eius: cum vꝫ dormiente dño fluctibus nauicula iactabatur: excitātium dñm ac dicētium. Dñe salua nos pimus.

Mat.8 Dic ergo manifeste liquet: qꝫ in sole ptemplātium ordo: in luna prædicantium designatur ecclesia. Alter enim sapientie: altera scientie lumen huic mundo effundunt. Sꝫ heu q̄ꝫ terribiles dies de qbus dr. Sol factus est niger tanq̄ꝫ saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut sanguis. Ioel.2. Hoc est enim illō. Sol puertet in tenebras: et luna in sanguinem: ante q̄ꝫ veniat dies dñi magnus: et manifestus. In tenebris et nigredine: meror et obcecatio mētis: in sacco cilicino corpdis afflictio designatur. Quid vero et in colore et sanguine: nisi liuor et odium designatur? Sed forte mētis accidiam: que in nigro colore designata est: obcecatio sequitur: et non etiam virus odij: liuor inuidie

1.Jo.2 comitatur. Habes hoc manifeste in epistola Joānis: cuius est liber iste. Qui odit (inquit) fratrem suum: in tenebris est: et in tenebris ambulat: et nescit quo eat: qm̄ tenebre obcecauerunt oculos eius. Siue ergo mentis accidia: que ptraria ptēplatoribus est: siue infelicissimus liuor odij: qui mediā te ambitionis peste: mētes inficit clericoꝝ corda: simul obcecant oberrātiuꝫ hoium: et pari modo aīas miseroꝝ indurant. Unde et in sexta libri parte: magnum terremotum: grando magna sequuta est: qꝫ nimiꝫ (qđ sine gemitu dici non dꝫ) nequaq̄ꝫ terrorem illum deuota compunctio: sed cordis obduratio subsequetur. Nec mirum. Causa veniq̄ꝫ precedentis culpe: pena esse solet criminis subsequentis. Nunq̄ꝫ enim deus oipotens tot mala supuenire pmitteret: nisi nostra id malitia mereretur. Justo ergo agitur oipotentis iudicio: vt quo voluntarie ipsi currimus: ibi per sententiam includamur. Ut eniꝫ de merito nostre pene aliquid expressius inseram: ecce adhuc modicum luminis: et paꝫ qđ pacis in nobis est. Cuncta eis residētibus in claustris pacata sunt: cuncta tranquilla. Pax enim amica est puersationi illoꝝ: et optata tranqllitas: non enꝫ pōt in meroze leta deuotio excitari. Cum igitur adhuc pacis bonum illius vite dilectoribus faueat: quid est qꝫ eos tātopere accidie spiritu laborare sentimus: vt tunc eis solummodo gaudere libeat: cum ad aliqua caduca trahuntur: et quasi sub colore obediētie ad lippitudinez trāleant oculoꝝ? Sed et si qñ ex ptemplationis culmine ad actionem: ac si de solio gloria: ad noctis calamitatem trahuntur: ita illi actioni ex aio ꝓiunguntur: vt si qñ pastoris: aut conuentus decernit sententia: quatenus ab iniūcto sibi onere ministerij absoluti quiescāt: mox aduersus patrez cenobij: et eos qui ꝓsilium dederunt: insurgit: mox psequi incipit et odire: quos amplius oportebat amare. Sicq̄ꝫ fit vt dum inuitus et coactus in vita seliciori sistitur: cuiusdam quasi sacci cilicini: pallorem ipsa ptemplatiue vite pulchritudo incurrat: qđ ipsa quoq̄ꝫ corporalis serenitas obfuscata demōstrat. Huiusmodi monachoꝝ caligi-

Trem.4 nem deplorabat Hieremias propheta: qñ in pſona hierusalem lamētabatur dicens. Candidiores erant Nazarei niue: nitidiores lacte: rubicundiores Ebore antiquo: Saphyro pulchriores: denigrata est cutis eorum. Quasi enim niue candidior: nitidior lacte Nazareus est: cum is qui ad vitam contemplatiuam obseruandam accedit: in eadem claritate mentis et serenitate consistit. Sed veluti extinctus carbo: nigra efficitur cutis eius: cum pro eo qꝫ a mundanis curis abstinere cogitur: contristatus incedit: et conceptam in secreto malitiam: in aperto demonstrat. Justum est ergo Dei iudicium: et seueritas equa: vt qui sine causa tristis efficitur: vnde verius tristetur: incurrat: et qui emulos arbitratur propter proximos: in manus incidat [illegible]. Obscuratur ergo sol niger: quasi saccus cilicinus: cum ordo ille preclarus: qui letus et ylaris eē debuit.

splendore lucidus et candore: accidētibus ptra votuꝫ ptrarijs: pro merito prauitatis sue tristis efficitur et obscurus. Duꝫ enim multuꝫ laborat et paꝫ proficit: dum nimis occupatur in exteriozibus: pro stipendijs carnis: a studio vite spiritualis esse incipit alienus: et tāto necesse est vt vitam penitētium imitetur in tristitie luctu: quanto se quendo tpalia in multis necesse est: vt offendat. Unde et per eundem ꝓphetam dr. Quō obscuratum est aur: mutatus est color optimus: dispsi sunt lapides sanctuarij: in capite oium plateaꝝ? Obscurat aur: cū splēdor vite ptēplatiue in ordine monasticho inanescit. Mutat et color optimus: cum hij qui positi sunt ad speculāda celestia: inhiare incipiunt lucra terrena. Dispguntur lapides sanctuarij in capite oium plateaꝝ: cum hij et qui pro se et pro alijs tenere debuerāt aretam semitaꝝ: qua itur ad

Exo.26 vitam: dispguntur per latas vias: quibus itur ad pditionem. Et qdem in tabernaculo dñi: non solum coccinum et byssum: verūetiaꝫ saga cilicina ad tuēda pciosa queq̄ꝫ a pulueribus: necessaria sunt: sed si oia in dumēta ipsius saga sunt cilicina: ad quam vtilitatem saga ipsa suspensa sunt extra: si nihil est in tabernaculo: qđ iure ꝓtegatur ab eis? Bonum est corpus hoīs: sed si aia est in eo: bona est habitatio domus: sꝫ si habitator non desit. Alioquin si domus: domus est: et habitator: nō habitator: sed quasi domus: restat vt nō solum is qui esse habitator debuit: nihil sit: verūetiam ipsa domus ad nihil vtilis que caret effectu vtilitatis sue. Bonuꝫ est ergo vtrūq̄ꝫ si tū vnū quodq̄ duoꝝ pmanet in ordine suo. Nō enim qꝫ pedes et oculi vnius corporis mēbra sunt: idcirco ita pedes vt oculi: adhibitum sibi pulueren impune ptrāseunt: nec qꝫ filij regis et filij seruoꝝ regis: vnius nature hoīes sunt: idcirco hij et illi apti sunt ad opus serule: nimiꝫ qꝫ soli serui: serui sunt: et soli liberi: liberi. Sicsic vita ptemplatiua: serena et pspicua esse dꝫ: et si sint alii qui electoꝝ ab hac pfectione semoti: implentes officium vocationis sue. Quo circa incorporalis esse dāni videntur: puerti claritatem solis in deformitatē cilicij: satis liquet: et qꝫ ita (exigētib⁹ culpis) accidat: hijs dieb⁹ aptis iditijs cōprobat. Sꝫ q̄re hoc? Qr tps miricordie et tps iudicij: tps indulgētie: et tps ire. Justus (ait ꝓpheta) Esa.57 periit: qꝫ nō est qui intelligat: et viri misericordiaꝝ colligūtur: et nō est qui recogitet. A miro aūt modo. et post collectionem iustoꝝ relinquit quo ad formaꝫ imitatio quedaꝫ: et quasi ꝓpagatio vite pfecte: et tū hec ipsa obscura et in modum sacci cilicini nigerrima: sed et vita clericoꝝ que primo radios lucis sue effundere solebat in populo: proh dolor: in sanguinem versaꝫ esse videmus. Nihil enim in ea spirituale: nihil celicū: sꝫ totuꝫ pene lubricuꝫ: totum carnale: totū caro et sanguis: et euiscerratio spūs. Ubi lites: vbi scādala: vbi rixe: vbi inuidie: vbi emulationes? Nōne in ecclesia clericorum? nōne inter eos qui lucem exemploꝝ suoꝝ dare subiectis plebibus debuerunt? Deniq̄ et stellas celi ab sꝫ numero cadere videmus in terra: siue ruina prauitatis heretice: siue (vt in pluribus) lapsu carnis. Nec mirꝫ. Recessit enim a nobis longius ꝓsultor noster: ꝓuocatus multitudine ad-

Ps.80. inuētionum nostraꝝ. Dimisit nos ꝑm desideria cordis nostri: et ambulat vnusquisq̄ꝫ nostruꝫ in prauitate cordis sui. Accepimus Hier.3. ab eo libellum repudij: et segmur semitas cordis nostri: quousq̄ꝫ ascendat clamor noster in celum: et compleat indignatio. Scri mat.24 ptum q̄ppe est. Qm̄ abundabit iniquitas: refrigescet charitas multoꝝ. Qa igit̄ mala hec deterius pre solito occurrent simul: et erunt fortis pugne: intrus tumores: dicēte dño. Tradet aūt frater fratrez in mortem: et ꝓsurgent filij in parētes: et morte eos afficient. Quid aūt formidolosius tpe isto: in mar.13 quo moueda sunt timore fundamenta terre: et nec in sole: nec in luna: nec in stellis ꝓsolatio erit: quandoq̄dem turbata erunt oia: et remota singula a statibus suis? Et qdem in oibus hijs non erit auersus furor Esa.9. eius: sed adhuc manus eius extenta. Manu sequitur.

T.13 ¶Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.

¶Similitudo impropria: sed non a notitia pegrina. Liber aptus presens est: inuolutus recedit: q; veluti quedam astra lucētia: elemēta ipsa litteraꝝ in apto volumine presto sunt. Dum enim oculis legētium manifeste cernunt: lucem sapiētie ⁊ scientie: ac si quedaꝫ vasa lucis in cordibus humanis effundūt. Cum vo liber inuolui presens nō est: q; nō est presens ad id qđ est: etiam si vbi erat prius: ibi essentialiter sit. Sed si veram hꝫ celum similitudinem libri: nunqđ nā hoc nō hꝫ ecclesia que celi cognoie nuncupat? Hꝫ vtiq; ⁊ ipsa quasi stellas: electos: sicut ⁊ libri apices sacros ad illustrandas fidelium māsiones: qđ ⁊ fecit cūctis diebus ḡbus primissa est spargere lucem suam: quo aduscq; veniat tps noctis: ⁊ potestas tenebraꝝ: in quo ⁊ opꝫ prāfire oēs bestias silue. In die quippe illa iterate passionis dñice: quā iam ex parte aliqua extimo inchoataꝫ: nō licebit tintinabulis reddere socios suos: nec cātare cāticuꝫ dñi in terra aliena: donec trāseāt vmbre noctis ⁊ caligo tenebraꝝ. In nocte ergo illa occultabit lux: ⁊ q̄ si liber inuolutus q cqđ intus habeat non appareat: ita vniuersa sanctoꝝ absc̄det ecclesia. Ita enim electi dei sapiēt sibijpsis id qđ sapiēt: vt tū predicare publice (prevalētibus tenebris) nō presumant. Non q; aia re fideles: ⁊ secretius exhortari desistāt: sed q; predicare publice nō audebūt. Hinc de bestia que ascēdet de terra: quam ⁊ pseudo pphetaꝫ Joānes noiat: in quarta parte libri sexto capitulo scriptuꝫ est. Faciet vt neq; possit vēdere: aut emere: nisi qui habuerit caracterem nois bestie. Vendītores q; pe ecclie predicatores sunt: auditores emptores. Illi enim vēdunt preciosos lapides: isti dāt qđ hīc possunt: ⁊ emunt precio illo gratis accepto: qđ auri precio nō meretur. At in die illo tenebroso: nō licebit vēdere: aut emere eis qui bestie legem nō seruant: q; predicare: aut predicātem suscipe impune tunc tps: nō licebit nisi eis qui se discipulos bestie pfiteri publice nō timebunt. Unde ⁊ hic subditur.

Ps.103.

Ps.136.

T.14 ¶Et montes & insulæ de locis suis motæ sunt.

¶Montes in hoc loco monasteria designāt. Insule: ecclesias epales: que quasi in medijs fluctibus site sunt: dicēte in hoc libro Joāne. Atque multe: sunt populi multi. Mouebūtur autem mōtes ⁊ insule de locis suis: q; effugatis pugnātibus monachoruꝫ: ⁊ cleroꝝ: aut destruētur penitus vt nō sint: aut pter illa que in archa Noe designata sunt: vti suis legibus non finentur. Sequitur.

T.15 ¶Et reges terræ: & principes: et tribuni: et fortes: et omnis seruus & liber ascondent se in spelunceis & petris montium: & dicent montibus & petris. Cadite sup nos: & abscondite nos a facie sedentis super thronum: & ab ira agni: quoniam uenit dies magnus iræ ipsorum: & quis poterit stare?

¶Verba hec que dīr q; hoc volūt intelligi. In hoc enim q; ois pditio taꝫ īmēso timore pcutiēda est: vt pfugiāt ad spelūcas ⁊ petras mōtiuꝫ: occultādi a facie eius qui sedet sup thronum ⁊ ab ira agni. Quaꝫ sit intollerabilis terroꝝ ille: verbis aptissimis indicat. Huiuscemodi nempe verbis vsus est dōs aduersus filias hierusalem: qñ flētibus illis ⁊ lamētantibus ducebat ad crucem. Filie (inqt) hierusalem nolite flere super me: sed sup vosipsas flete: ⁊ super filios vestros: q; ecce venient dies in quibus dicent. Beate steriles ⁊ vēntres que non genuerunt: ⁊ vbera que nō lactauerunt: tūc incipietis dicere montibus ⁊ petris. Posfimus tū per spelūcas accipere secreta que residua erunt monachoꝝ cubicula: per petras vero montiuꝫ: spirituales viros fidei perfectione robustos: ad quos pfugient

Luc.11

multi penitentiam accepturi: intelligētes manifeste iudicium omnipotētis dei: ⁊ q; vere deus iustus sedeat sup thronuꝫ ad iudicādum equitatem: ⁊ q; agnus qui pētinētur in die pacis: pro patientia sua: noverit se aliqñ vlcisci de inimicis suis vicissitudinem pētentibus se. Hoc est enim illud.

Luc.19 In hac die tua que ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis: q; venient dies in te: ⁊ circundabunt te inimici tui vallo: ⁊ circundabunt te ⁊ coangustabunt te vndiq; ⁊ ad terraꝫ consternent te ⁊ filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem qui non destruatur: eo q; nō cognoueris tempus visitationis tue. Diem autem domini (vt iam dixi) non semper pro extremo die iudicij esse accipiendum: non solum ex loco isto: verumetiam ex q̄pluribus scripturarum locis in idipsum conuenientibus comprobatur: e quibus est illud. Ecce dies domini venit crudelis ⁊ indignationis plenus: ⁊ ire: furoriscq; : ad ponendam terram in solitudinem: ⁊ peccatores eius conterendos de ea: Erit ergo ⁊ iste dies domini magnus: quinimmo initium illius temporis quod dictum est dies iudicij: in quo iudicanda est illa magna meretrix Babylon: etiam in hac vita presenti. Ut enim in sexta parte libri in qua de ruina eius agitur: manifeste monstratur: conglobati simul in vnum reges terre consurgent pariter ptra illam: vt hꝫ ipsi mali sint ⁊ nescientes qd faciant: iustam tū oipotentis dei exerceant vltionem: purgantes vineam dōi spinis: areaꝫ paleis: oleuꝫ a murca sua: ⁊ messeꝫ agri dōi zizaniis. Et q; scriptum est de eisdem regibus: q; cum agno pugnaturi sunt: ⁊ ab agno ⁊ electis eius vincēdi: dubium nō est qn multa sanctoꝝ millia: martyrio coronāda sint: ad complēduꝫ numeꝝ electoꝝ qui inferius scriptus est: ⁊ de qbus dictum est martyribus quanti: tpis. Sustinete adhuc modicum tps donec compleatur pserui ⁊ fratres vestri qui occidēdi sunt sicut ⁊ vos. Quātum ergo mihi videt primo faciēdum est iudicium de Babylone: hoc est: de pphana multitudine populoꝝ: qui se dicunt xp̄lanos esse: ⁊ non sunt: sed sunt synagoga Sathane: ⁊ paulopost cum sibi gētes victoriam esse de tam pspicient atrribuētes abhominande legi sue: ⁊ tanq̄ vere: celitus misso illorum pseudo apostolo Mahometh: incipiēt christianos interrogare supplicijs: laniare tormētis: compellētes eos transire ad ritum suum negato noie xp̄i: suggerentibus id: maxime pseudo pphetis: qui de populo xp̄iano egressuri sunt: sicut ⁊ presens secuꝫ i pbat dies. Pugnabit autem agnus in mēbris suis: ⁊ superabit gētes illas: datoq; eui dentissimo signo: cessabit seua illa tempestas: ita vt nō audeant reliqui gētes inhdeles que sunt sup q̄tuoꝝ angulos terre: transire limites suos ad absorbendas reliquias electoꝝ dei: cognita: haud dubium. manifesta xp̄i virtute que operabitur in electis suis: quonsq; signentur serui eius in frontibus suis. Sic enim in sequētibus dicit.

Cap.7. T.16 ¶Post hæc uidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ tenentes quatuor uentos terræ ne flarent uenti super terram: neq; super mare: neq; in ullam arborem.

¶Angelos istos qbus datum est nocere terre ⁊ mari de illoꝝ gñe esse puto: de quo p psalmistā dī. Misit in eos: hoc est: in egyptijs iraꝫ indignatiōis sue: indignationeꝫ: ⁊ irā: ⁊ tribulationē: in missiōes pangelos malos. Quatuor vētos celi qui tenent ab istis angelis ne spirēt sup terram: neq; sup mare: neq; in vllaꝫ arboꝛē: q̄tuoꝛ: spāles intelligentias esse puto: quaꝝ doctrina xp̄iana populus dsignatus in terra: ⁊ in arboribus secūdari pueuit: sed ⁊ maris amaritudo: hoc est: gētilis populi iracundia: in dulcedinem verti. Dabitur enim ad tempus quatuoꝛ angelis potestas nocendi terre: ⁊ mari: atq; arboribus: priusquam prohibitio ista fiat: qua concedetur potestas aduersus potestatibus prohibentes

Ps.77.

di doctrinam spiritualem a fidelibus hoi/bus ⁊ infidelibus pp peccata:adeo vt do/cto.es sanctos docere aliquos non pmit/tant:sicut ⁊ hjs qui se capere venerant:ve/
Mat.26 ritas ipsa respõdit dicens.Tanq̃ ad latro/nem existis cuz gladijs ⁊ fustibus comp:e/hẽdere me? quottidie eram apud vos in templo docẽs:⁊ nõ me tenuistis. Sed hec est hora vestra ⁊ potestas tenebraꝝ.Qõ er/go ait. Post hec vidi quatuor angelos stã/tes super quatuor angulos terre:tenentes quatuor ventos celi ne flarent. Designant gẽtes infideles:seu etiam hereticoꝝ synagogas que sunt in circuitu ecclesie ꝓhibe/re christianos sacerdotes ne audeant:ver/bum dei predicare in populis: quotquot erũt subditi dictiom suc:nec se aliquo mo/do christianos vocare. Qõ si forte in bona parte accipiendi sunt quatuor angeli isti./ Possumus fortassis nõ absurde accipere in hjs quatuor angelis:supascripta qua/tuor genera predicatoꝝ:qbus sicut datum est prodesse in tpe accepto: emittendo in corda populoꝝ spiritalia verba:ita datum est nocere: cessando a predicatione verbi dei:pp peccata: dicente dño de qbusdam.
Luce.8 Ideirco loquor eis in parabolis:vt viden/tes nõ videant:⁊ audientes non audiant: neq̃ intelligãt. Videtur huic simile:illud qõ dictuz est de duobus ꝓphetis:vz q̃ ha/beant pot statem claudẽdi celum diebus ꝓphetie ipsoꝝ. Etenim in diebus illis ces/sabunt flare venti: ⁊ gutte celi cadere sup terrã; vt compleatur illud qõ dicit dñs
amos.3 per ꝓphetam. Ecce dies veniunt dicit do/minus:⁊ mittam famem sup terram:non famem panis:neq̃ sitim aque:sed audien/di verbum dñi. Et cõmouebuntur a mari vsq̃ ad mare:⁊ ab aquilone vsq̃ ad orien/tem circuibunt querentes verbum domi/ni ⁊ non inuenient. Verum hoc velut ad horam:⁊ ad momentum:vt non desoletur terra:⁊ pereat omnis anima viuẽs. Illam sequitur.

T.2. ¶Et vidi alteꝝ angelum ascen/dentem ab ortu solis habentem signum dei uiui:& clamauit uo/ce magna quatuor angelis qui/bus datum est nocere terræ & mari: dicens. Nolite nocere ter/ræ:& mari:neq̃ arboribus:quo/ad usq̃ signemus seruos Dei no/stri in frontibus eorum.

¶Si angelus iste xp̃s est:qui ascendit ab ortu solis qñ resurrexit a mortuis: qs ita digne habere potuit nomen dei viui:qõ ipse qui in substãtia deitatis solus est vita ⁊ auctor vite:cuius etiaz magnus clamor: clara ⁊ apta predicatio est:⁊ prohibitio au/ctoritas potestatis? Quod si angelus iste romanus Pontifex intelligendus est:sm qõ ⁊ velle videtur in spiritu ascensio illa Zorobabelis de Babylone:sub quo reedi/ficatum est templum dñi:mihilominus tñ 1.esd.5
Christus est qui vincit ⁊ triumphat in eo: maxime cum ipse solus principaliter te/neat locum eius. Utiq̃ ⁊ signuz dei viui: qõ est: mysterium crucis portat in fronte sua: ⁊ ipse cum ceꝑis suis: signat seruos dei nri in frõtibus suis:ad hoc vnusq̃sq̃ si/gnum crucis qõ in fronte accipit:gerat in mente:⁊ paratus sit pro nole Christi pas/sionem subire. Ascendet ergo ille quicũq̃ erit:ab ortu solis:qz vt casus presentis vi/te nõ timeatur: veri solis:de quo dicit psal
Jo.10 misia. Ortus est sol ⁊ ꝓgregati sunt:⁊ vici/nam iustoꝝ omnium resurrectionem certus in/dicijs predicabit: ⁊ ad cuius etiam vocis virtutem:aduersarie potestates quiescent. Et gaudium qõ in sexta parte libri inter pressuram ⁊ pressuram demonstratur affu/turꝝ:pmittet fieri velveniri in ecclia deus: q̃tenus instituto signo crucis fideles aetes ad complendum numeꝝ electoꝝ:quod re/liquum erit pauli:expedite pcurrant. Sic post nocturnam illam qua piscatus est Pe/trus:vocatus est ad prãdium Christi: sed mox pacto prandio:audiuit eundem dñz
Jo.21 dicẽtem sibi. Sequere me. Nox etenim il/la in q̃ frustra vsq̃ mane piscatus est Pe/trus istam: istam:de qua nunc agimus:tribula/tionez designat. Prãdium qõ celebratum est mane:peluia prius:haud dubium:mul/titudine piscium:gaudium:qõ noctis hu/ius tribulationem sequetur. Quo nimiꝝ gaudio ꝑsumato:mox incipiet prelium il/lud magnum:qõ in sexta parte libri aper/tius declarat:cum dicit. Vidi bestiam ⁊ re/ges terre preparatos ad faciẽdum preliuz cum illo qui sedebat in equo:⁊ eum exerci/tu eius. Designatuz est autem:⁊ hoc ipsuz in Petro:cui mox finito eodem prandio: dictum est a dño. Sequere me. Et post ali/qua. Cum esses iunior:tu ipse cingebas te: cum autem senueris:alius te cinget:⁊ du/cet quo tu non vis. Qõ ergo dictum est. Quousq̃ signemus seruos Dei nostri in frontibus eoꝝ:tale est ac si diceretur. Et si necesse est vt sequatur magna illa tribula/tio quam designat passio xp̃i:adhuc tñ lo/cus venie penitere volentibus:adhuc dã/dum est spatium tam iudeis quam gentili/bus vocandis ad fidem: vt signati signo xp̃i:⁊ armati armis lucis: possint resistere in die malo:⁊ complere ea que desunt pas/
3.esd.6 sionum xp̃i:quatenus vt post transmigra/tionem Babylonis:in sexagintuis annis completum est:qõ deesse videbatur in cõ/structione templi dñi. Ita ⁊ nunc sub se/xta aꝑtione:ordo sanctoꝝ martyꝝ ꝑsuma/tionem accipiat. Igitur in die illo qui ⁊ erit medius inter vtrãq̃ tribulationem:si/gnabuntur multi iudeoꝝ ⁊ gẽtium signa/culo sancte trinitatis:ad complendum il/lum numeruz sanctoꝝ martyꝝ:qui infra scriptus est:⁊ illam gloriosam multitudi/nem:cuius est numerus infinitus. Illam sequitur.

T.3. ¶Et audiui numerum signato/rum centum quadraginta qua/tuor millia ex omni tribu filio/rum israel.

¶De hoc signatoꝝ numero:supius cuz de scdilibus ⁊ senioribus ageret: mentio/nem fecimus: ⁊ in quarta nihilominus parte de hjs vberius tractaturi sumus: pro eo.q.quod in ea de pari numero virgi/num dictum est. Vidi supra montez syon agnum stãtem:⁊ cum eo centum quadra/ginta quatuor millia:habentes nomen ei/us ⁊ nomen patris eius scriptum in fron/tibus suis. Ut autez dicamus breuiter:qõ ibi copiosius tractãdum est:propterea sub numero isto:summa signatoꝝ martyrum collecta est:q: muri ciuitatis superne hie/rusalem:centum quadraginta quatuor cu/bitoꝝ esse describuntur: cuius.s.numeri magna est ⁊ preclara ꝓfectio. Judas autez prescribitur oĩbus:qz ipsi datus est princi/patus:⁊ qñ de tribu eius germinatus est xp̃s. Dan amotus est a patriarcharum nu/mero:⁊ in loco eius subrogatus est Ma/nasses:sm qz in loco Jude subrogatus est Mathias:haud dubium:qz in typo illo/rum grecoꝝ qui illico post ascensionez do/mini suppleuerunt locuz apostatantium indeoꝝ: adherentes ab ipso principio ex circumcisione fidelibus:etiam sese illorum multitudini fideliter aggregantes. Se/quitur.

¶Post hæc uidi turbam ma/ Tex.4
gnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gẽtibus:& tribubus:& populis: & linguis: stantes ante thronum dei in con/spectu agni amicti stolis albis:et palmæ in manibus eorum.

¶Qz in tota serie partis huius: de san/ctis martyribus sermo est:vniuersa istius modi turba iustoꝝ:cuius est numerus in/finitus:esse sanctoꝝ martyꝝ: non est du/bium:qõ qdem ⁊ dealbatio vestium:glo/riosus inuictusq̃ palmaꝝ patefecit trium/phus. Nequaq̃ etenim palmas victorie gestare viderentur in manibus: si minus de hostibus triumphassent. Esse vero pre/ter illa centum quadraginta quatuor mil/

Universidad de Deusto
Biblioteca

lia innumeram multitudinez pro xpi nomine occisoꝝ:non solum ex hac Joannis visione perpenditur:verumetiam ex veteri testamento:dicente de eis in volumine
ps.138 psalmoꝝ Dauid. Nimis honorati sunt amici tui deus:nimis ꝓfortatus est principatus eoꝝ. Dinumerabo eos ⁊ super arenam multiplicabunt. In albis vero stolis appariisse ꝛcribuntur:sicut ⁊ in sequentibus dicit. Lauerũt stolas suas ⁊ dealbauerũt eas in sanguine agni. ¶Manent autem iugiter in ꝓspectu sedis:assistentes in presentia summi regis:⁊ in oculis ciuium superoꝝ:qui eos in hac ,vita tam viriliter agonizare ꝓspiciunt:ꝓpter qđ ⁊ beata illoꝝ noia ꝛcripta referuntur in celo: qz ab
ps.111. eterna memoria ciuitatis illius:gnimmo ⁊ ꝓditoris sui nulla vnq̃z varietate tpum: aut vicissitudinis obumbratione delenk. Unde in ꝓsona vnius iusti:de oibus generaliter dictum est. In memoria eterna erit iustus:ab auditione mala nõtimebit. Sic beati martyres assistunt:tam alacriter q̃z feliciter in ꝓspectu throni ⁊ in ꝓspectu
Joã.12 illius agni qui de eis oibu ꝟelut in persona vnius loquitur dicens. Volo pater vt vbi ego sum: ibi sit ⁊ minister meus.
(Clamant vero voce magna dicẽtes. Salus Deo nostro qui sedet sup thronum ⁊ agnum.) Qz manifeste in oi mundo predicauerunt:dicẽtes in solo deo patre esse
Act. 4 salutem: ⁊ in solo filio eius qui saluat oẽs gratis ⁊ non imꝓperat:nec esse aliqđ nomen in quo nos oporteat saluos fieri:preterq̃z patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Non solum autem nunc:sed ⁊ vsq; in eternum laudem hanc ꝓferre non desinunt creatori suo:dum non sibi imputant q victores
ps.83. sunt:sed deo patri ⁊ filio eius qui illis victoriam prestiterunt. Hoc est enim illud. Beati qui habitãt in domo tua domine:
L.4. in secula seculoꝝ laudabunt te. Segtur.

¶Et omnes angeli stabãt in circuitu throni & seniorum & quatuor animalium: & ceciderunt in facies suas & adorauerunt deum dicentes. Amen. Benedictio & claritas & sapientia & gratiarum actio:honor & virtus & fortitudo deo nostro in sæcula sæculorum amen.

¶Omnes angeli in hoc loco:oẽs illi electi hoies intelligendi sunt:qui ⁊ si nõ sint annumerati inter quinq̃z ordines qui specialius ptinent ad ciuitatez:ptinent tñ ad suburbana ⁊ vicos:in qbus (vt ait qdaz) cantabitur alleluia. Non q ibi sit aliqua muroꝝ distinctio:sed spiritualium donoꝝ magna pro meritis differentia. Oẽs ergo in cõe deum laudant:qcunq̃z sanctoꝝ meritis adiuti:ad celestia regna puenire merenk. Et quicqd in se boni aut felicitatis ꝓcipiunt:totum attribuũt creatori. Et notãdum q turba martyꝝ principaliter laudat:turba vero ceteroꝝ electoꝝ respõder. Amen. Et statim adiungit sup laudem illoruz:qz quo sancti martyres primo viceꝛunt:eo primo laudes dño retulerunt. Et quo magis illoꝝ laudes ad populoꝝ notitiam peuenerunt:eo multos emulatores ⁊ coadiutores in vbo vite habere ceperunt: ꝓfirmãtes testimonio suo quod illi precurrendo predixerant. Cum enim videret electoꝝ acies:patientiam sanctoꝝ:⁊ intelligerent vanam esse hoium in hac vita salutẽ: ⁊ q illa sit tantũmodo vera salus: p quã gaudia mortalis vite sancti dei martyres ꝓtemꝓserunt: ⁊ q illoꝝ extincta corpora tam multis miraculoꝝ signis glorioſe prefulserunt:compuncti corde ⁊ aio oẽs pariter respõderunt. Amẽ. Uez est (inquiũt.) Uez est:qz nõ est vera salꝰ nisi in deo solo q ministros suos coronat in celis:⁊ presumẽtes de sua misericordia:etiam in presenti seculo claros ⁊ iclytos esse facit. Laudemus ergo illuz ⁊ nos:⁊ honorificemus dicẽtes. Benedictio ⁊ claritas ⁊ sapiẽtia ⁊ gratiaꝝ actio:honor ⁊ virtus ⁊ fortitudo deo nostro in secula seculoꝝ amen. Benedictio (inquiunt) qz pius est: claritas:qz magnus:sapientia:qz prouidus:gratiaruz actio:qz largitor bonorum: honor:qz dominus:virtus ⁊ fortitudo:qz solus potens est:⁊ victoriosus per omnia. Et bene omnes angeli istud acclamare dicuntur: qz a sexti aptione signaculi ⁊ deincepe omnis pene mundus ꝓuertetur ad dñm vt com
esa.45. pleatur illud Esaye dicentis. Egredietur de ore meo iustitie verbum ⁊ nõ reuertek: q mihi curuabitur omne genu ⁊ cõfitebitur omnis lingua. Sequitur.

L.5. ¶Et respondens vnus de senioribus dixit mihi. Hi qui amicti sunt stolis albis:qui sunt & vnde venerunt? Et dixi illi. Domine mi tu scis.

¶Unus est iste senior qui scisciatur hoc. Ipse est Beatus Joannes: cuius est liber iste. Iste inquam sciscitatur. Ipse qui nos excitat ad intelligendum:⁊ instigat ad palmam. Ipse est enim vnus ⁊ magnus de his viginti quatuor senioribus: nos autem sumus quos significat ipse. Dicat ergo nobis ipse qui scripsit:⁊ nobis desiderantibus scire tam diu postulatus ⁊ pulsatus respondeat. Nam sequitur.

L.6. ¶Et dixit mihi. Hii sunt qui venerunt ex tribulatione magna: & lauerunt stolas suas & dealbauerunt illas in sanguine agni.

¶O btissimi dei martyres q strenue pugnastis in stadio:q̃z preciosa:q̃z felix mors vra:que talez vobis prestitit immortalitatis
Ro.8. victoriaz. Sigdem preciosa in ꝓspectu dñi mors sanctoꝝ eius. Et qdẽ tribulatio magna:⁊ pressura pmaxima:ſz tñ vera est scriptura que dicit. Nõ sunt ꝓdigne passiões huius tpis ad futurã gliam que reuelabit in nobis. O q̃z preciosa stola que lauat in sanguine xpi:q̃z iocũda:⁊ q̃z decora vestis que nõ itez polluẽda in ags quoꝝũcunq̃z fluminũ:ſz vt semp maneat in cãdore:lota est in sanguine agni. Nec mouere quẽpiaz dz:q cruor nõ abluere:ſz ificere solet: aut q sanguis vestem non candidam:sed rubeam facit:quodq̃z plerunq̃z color rubeus magis peccati infectionem q̃z iustitie puritatem designat:qz sicut venenum venemo polluitur:⁊ tamen vtrunq̃z venenuz: ita sanguis qui pro peccatis fusus est:peccata mirabiliter abluit:⁊ polluta peccatis corpora emundando dealbat. Designari autem in stolis corpora: per seipsam veritas docet:cum dicit. Nõne anima plus est
mat. 6. q̃z cibus: ⁊ corpus plusq̃z vestimentum? Reuera plus: qz illud figura:istud veritas:illud significat:istud significatur. Sed cum sancti martyres in sanguine suo baptizati sint:qũo sanguini xpi ascribitur q abluti sunt:⁊ non potius ꝓpio sanguini quẽ p xpo fuderũt? Sz sciẽdũ est q postq̃z empti sumus sanguine xpi:⁊ eius sacratiſsimo cruori cõicare ꝓcessit:etiã sanguis nr̃: sanguis eius effectus est:⁊ si qđ dz meriti: effusio cuiuscũq̃z cruoris: nõ nisi p ipsum actũ est:q dat ꝑus fidelibus:exẽplo passionis sue:dedit tãdẽ eis vt paterent ꝑ eius noie:velle simul ⁊ posse:ac p hoc nõ ipsis:
Joã.16 q passi sunt est attribuẽda victoria:ſz ipſi q dicit in euãgelio. In mũdo qdẽ pressurã hẽbitis:ſz gaudeo qz ego vici mũdũ. Quã te autez ꝓfecte felicitatis sit hꝛe istiusmodi stolas cãdidas:indicat cũ subdit. (Ideo sunt añ thronũ dei ⁊ ꝺuuũt ei die ac nocte in tẽplo eius:⁊ q sedet in throno: habitat sup illos.) Felices putãt hoies ministroꝝ regũ terre:⁊ illoꝝ ꝺuitutẽ arbitrant dñũ. Et re vera ita est:quo ad vitaz presentem: ꝺm q fingit animalis homo:qui sola temporalia nouit. Etenim talis seruitus pro qualitate regni temporalis:magna extimatur libertas. Et beatos dicunt homines eos qui tali seruitute sunguntur. Quod si hoc apud Principes ⁊ Reges mundi: cuiusmodi putas esse glorie seruire in libertate ⁊ letitia omnipotenti Deo? Et notandum q virgineus ordo ad libertatis gratiam:martyrum vero dum in mundo

est ad laborem vocatur: dicente imitatoribus suis vnigenito dei: qui dignatus est in
Luc.12 seipso hanc ipsam suscipere seruitutez. Dico vobis amicis meis: ne terreamini ab
hijs qui occidunt corpus: & post hec non
habent amplius qd faciant. Ecce qualis
seruitus & qualis labor incumbit sanctis
martyribus in die belli: si quidem talis ti
mor seruituris est: & si sint dñi otium & he
redes in xpo. Nec immerito a beato Ste
phano qui ꝓstitutus est ab apostolis cum
socijs suis ministrare ecclesie: inchoatus
est ordo iste: cum ministrare iuuenum sit:
sedere senium: quoz quidez altez ad acti
uam vitam: altez pertinet ad felicitatem
quietis. Ut ne qs scandalizetur in hijs: re
spiciat partem istam datam esse xpo iesu:
qui venit ministrare: nõ ministrari. Illam
genitrici ipsius que nunqz ex quo peperit
filium legitur alicui ministrasse. ¶Ministra
uit autem xps iesus & matri & nutritio &
discipulis suis: vt nemo se in eo qꝫ mini
strat alijs putet esse despectum: sed magis
ac magis proficiens in virtute: veram esse
Luc.14 credat illam saluatoris sententiam: qua di
cit. Qui se humiliat exaltabitur. Sed cuz
nulla sit in supna patria actionis materia
& cum dicat Joanes in fine libri: non se vi
disse templum in illa ciuitate: & cum asse
rat portas eius aptas esse p diez: nocte ve
ro nõ esse in ea: queritur qd sibi vult: cur
hic dicit Joannes: seruire sanctos marty
res oipotenti deo: hocqz die ac nocte & in
templo eius: tanqz si sibi ꝓtraria scribere
videatur. Sed sciẽdum est: qꝫ in primo sta
tu seculi huius similitudo altaris ostensa
est in populo iudeoz: in scdo similitudo
templi: in populo qui vocatur gẽtilis. In
tertio: similitudo hierusalez: in populo iu
deoz & gentium. Et qz nõ ad tempus il
lud refertur ista vox: in quo ꝓsumari opz
hierusalem: sed ad istud in quo templum
dei: qõ est ecclesia gentium: ꝓsumationem
accipiat. In quo vz tpe lapides viui con
tundunturextra vrbem: & nox tribulatio
nis cum luce pmiscetur letitie: dictum est
de sanctis martyribus: qꝫ seruiant illi no
cte ac die in templo eius: non qdem post
finem seculi: cum cessabit seruitus & nox
doloris: sed in oi tpe isto: quo pseuerat edi
ficium templi: & ignis purgatorius aliquã
tos affligit. Justum quippe est vt requie
scant post mortem: qui hic cum adhuc in
carne viuerent: in perturbatione fuerunt.
Duplex ergo donum gaudij percipiunt:
hij qui se tali modo ꝓseruant militie xpi:
qz & hic in successionem heredum sangui
nis seruiant deo die ac nocte: hoc est in p
spis & in aduersis in ministerio templi ei
us: vt per ipsos informent ad patientiam
qui informandi sunt: vnde & qui sedet in
throno habitat super illos: ac sicut ait do
Ma.15 minus: gallina super pullos suos seruans
& protegens illos iugiter a rapacitate mil
uoz: & in seipsis ꝓsumatis doloribus: sedẽ
beatitudinis & quietis acquirunt. Unde &
mox subditur.

T.7. ¶Non esurient, neqz sitiẽt am
plius, neqz cadet super illos sol,
néqz vllus æstus: quoniã agnus
qui in medio throni est reget il
los, & deducet eos ad vitæ fon
tem aquarum: & absterget deus
omnem lachrymam ab oculis
eorum.

¶Tale est: ac si diceretur: qui ardorem vi
te huius sustinuerunt pro xpo egentes: an
Heb.11 gustiati: afflicti: quibus dignus non erat
mundus iamiam collocati in patria habe
bunt presentem regem suum: qui deducet
illos ad fontem vite aquaz: haud dubiuz
qꝫ illaruz aquaz: de quibus ipse iam dixe
rat. Qui sitit veniat & bibat: & de ventre
Joã.7. eius fluent aque viue. Ueruz hic quasi in
peregrinatione: ibi quasi in patria. Quasi
autem xps deducet illos: qz humanitas
ipsius que semp erit presens ante oculos
eoz: vt semp audeant ꝓfidere de bonitate
dei: eternam in eis (vt ita dixerim) dabit

presumptionem. Qõ ergo dictum est in
hoc loco de sanctis martyribus. Non esu
rient: neqz sitient: & cetera que sequuntur:
Matt.5. tale est ac si diceretur. Beati qui esurierũt
& sitierunt: qz saturabuntur. Beati quos
& estus afflixit: qꝫ refrigerij compensatio
nem accipient. Beati qui quondam gemi
tum habuerunt & luctum: qz gaudio sem
piterno & plena letitia pfruentur. Qõ au
tem dictus est dñs abstrrgere lachrymas
ab oculis eoz: non ideo dictum est: qꝫ ibi
sunt lachrymę que abstergantur: sed qꝫ se
mel eoz lachrymis finem ponit: vt consu
matis diebus luctus: sequatur gaudium
sempiternum.

¶De apertione sigilli septimi.

Cap.8. T.1. ¶Et cum aperuisset sigillum se
ptimum, factum est silentium in
cælo quasi media hora.

Loquens euãgelista Lucas de passio
ne Christi: cum mentionem faceret
de sanctis feminis: que respiciebãt locum
Luc.23 sepulture ipsius: adiecit & ait. Et sabbato
quidem siluerunt ꝓm mandatum. Silen
tium sacre sabbati: silentium est vite ꝓtem
Ps.84. platiue. Silent enim sancti ꝓsumatis my
sterijs: vt audiant qd loquatur in se domi
nus deus scientes qꝫ idcirco trãseunt tem
poralia: vt sequantur eterna. Sic & in testa
mento prioꝛi: vbi agitur in libro Esdre de
restauratione hierusalem: mox silent cano
nice hystorie: & omnes pene libri prophe
ci gestoꝛumqz volumina sabbatizant: non
apparente aliquo: qui sicut vsqz ad tẽpus
illud: succederet adhuc in continuatione
edendoꝛ librorum: eo qꝫ prope esset tem
Hier.31 pus beatum: in quo facturus erat dñs no
uum super terraz. Sic igitur & in testamẽ
to nouo: sabbatizare opz sacra mysteria: cũ
ꝓsumata fuerint per ꝓcordiam: que in ve
teri testamẽto gesta sunt: datis singulis sin
gulos apertionibus suis. Et qz dura sunt
corda hominum ad credendum: & obstina
ta vehementer ad fidem: ad increpãdam
impietatez hominum impioꝛ: etiam iura
mento angelus qdam sub sexto angelo tu
ba canente: iurasse describitur: qꝫ tempus
iam nõ esset amplius: sed in diebus vocis
septimi angeli: cum ceperit tuba canere:
ꝓsumaretur mysterium Dei. Erit itaqz &
nunc silentium in celo: qꝫ tempus exponẽ
daz scripturarum ꝓsumatum erit: & cessa
bit huiusce modi labor in ecclesia christi: alz
alio modo predicare non desinãt. ¶Mediaz
autem horam arbitroꝛ vocari tempus il
lud: qõ vocatur in scripturis: dimidium
tpis: qõ. s. tempus quasi septimum erit: re
spectu trium tpum que in sex dimidijs tẽ
porum diuiduntur: siue ꝑm veritatem: sex
menses: siue ꝑm typicum intellectuz: tem
pus illud septimum quod vltimis sex mẽ
sibus designatur.

¶Explicit pars secunda: Incipit pars
tertia Libri.

T.2. ¶Et vidi septem angelos stan
tes in cõspectu dei: & datæ sunt
illis septem tubæ.

Quaz occultus est
sermo dei: antequã
apiat xps. O qz ma
nifestus: cuz lapis q
obsistebat aditui ap
paret reuolutus ab
hostio monumẽti.
Legimus i testõ ve
Još.20 teri: precepisse dñm
Josue intrãti in ter
Josu.6 raz repromissionis:
qtenus septem sacerdotes dñi cum totidẽ
tubis: insonãdo circuirẽt Jericho: precedẽ
te vz exercitu sacerdotes: & sacerdotibus
archam: populo aũt subsequẽte. Dicqz sex
diebus incedẽtes: semel in die clãgebãt tu
bis: & circubãt muros Jerico: quousqz se
ptimo die septies illud idem facientes: ab
hmõi labore circuitionis gescerẽt. Factuz

est qđ tulerat dñs: z ecce in circuitu septimo: septimi diei: muri Jerico corruerunt. Qđ ergo significat illi septem sacerdotes cum tubis suis: hoc significant septem angeli cũ septem tubis que date sunt eis: nimirũ qz z sacerdotes dei: angeli dñi dicti sunt: teste zDmalachia prophetа: qui dicit.

mala. 2. Labia sacerdotis custodiunt sciẽtiam: z legem exquirent ex ore eius: qz angelus dñi exercituum est. Siue ergo septem angeli in visione ista: siue septem sacerdotes in libro Josue: doctores testamẽti noui qui precones sunt in populo: veritatis designãt: nimirũ qz ipsoz est proprium insonare tubis: hoc est: alta voce proferre spiritualia verba: z vtriq; ꝓcedentia ex angustijs litterе: que significantur in tubis: excitare vel mouere somno torpentia corda hominum: z trepidantia in passione adhortari ad palmam

Josu. 6

¶ zDiro aũt modo ordo ipse bellantium: verbis paucissimis intimatus est: adeo vt sub breui oratione: totius pene summa libri in ꝓcinctu tangatur. Ecce enim precedẽtem exercitum: sequuntur cuz buccinis sacerdotes: quos z segtur archa. Sed z archam segtur cõe vulgus: per qđ ordo generalis designatus est. Nec dubium qđ eũdem exercitum principes populi precedebant: z si eoz in eodem loco non videatur facta mentio: vt trãsacto ex maiori parte signaculo primo: tps scdi signaculi aduenisse videret. Neqz enim in tota prima parte libri huius de aliquare ꝓpte tractãdum occurrit: preterq; de principibus populi: qui sunt prelati ecclesiarũ. Nec in scda preterq; de exercitu sanctoz martyrum: sed neqz in tertia parte: preterq; de angelis tubis canentibus z eoz ꝓflictibus. Sane in qrta parte libri: archę federis dñi: que virginum designat ecclesiam: principalis mẽtio facta est: sicut z in qnta templi tabernaculi: qđ multitudinem electoz hoium in populo prosequenti archam domini figuratam designat.

¶ Considera ista prudẽs lector: z ꝓpende quanti ponderis sit mysterium qđ tam frequẽs est in diuina scriptura: tam solẽne z inclytum: in canonicis libris. Qz vero de ruina Jerico mentio inter cetera facta est: libet ruine huius pscrutari mysteria: vt ex his que in vna ebdomada gesta sunt: qz in sexta etate mundi actum sit: vel agendum contemplari possimus. Per sex dies sacerdotes dñi: semel in die vrbem circumeunt z reuertuntur ad castra: qz per singula sextorum: que vsq; ad sexti sigilli aptionem in labore peranseũt: doctores sancte ecclesie: mundi predixere ruinam: z tũ adhuc mũdus in sua stabilitate pdurat. Quasi enim singulis diebus manentibus in soliditate sua muris: sacerdotes reuertunt ad castra: cuz nõ valentes doctores presens ostẽdere qđ predicunt. Ipsi quoq; qui predicũt ruinam mundi: cogunt sicut z ceteri: presentis vite oneri colla subire. Septimo vero die: non semel: neqz bis circuierunt vrbez: sed septies idipsuz iterãdo fecerunt: z hoc ipsum in clangore solẽni: atq; in ipso septimo circuitu: in quo sacer septenarius numerus ꝓfunatus est: muri Jerico corruerunt: qz sub septimo angelo tuba canente adesse excidium regni mundani: doctores sancte ecclesie: vna voce predicãt: idq; iaz momentis assiduis: ac si gallus positus in aurora: instantius pre solito crebriusq; clamabunt. Nec illud moueat qđ in precedẽti parte libri sub aptione sigilli septimi silẽtium in celo factum esse narrat: qz illud dictuz est quo ad predicationem hystoricaz: z ꝑm quam euangelium xpi in sex tpibus laboriosis annunciat mundo: in septimo autem erit quies: istud quo ad spiritualez intellectum: qui qdem ꝑm partem in sex illis tpibus declaratus est in spiritualibus viris: ꝑm vero plenitudinem suã: non nisi in septimo manifestus erit: cum vz inimici crucis xpi ꝓuertent ad ipsum: cognita spiritus veritate: haud dubium qz ad predicationem eoz: de qbus dr in Daniele. Docti in populo docebunt plurimos. Et notãdum qz nõ corruerunt muri Jerico:

Baſi. 8

nisi in septimo vel post septimum circuitum: z quasi (vt ita dicaz) in ꝓsumatione diei: qz completis septem tpibus ab incarnatione dñi: cum ruina Antechristi: ruet pariter presens mundus: electi autez obtinebunt illam requiem septime: z ad vltimum octaue etatis: quaz repromisit deus diligẽtibus se. Etenim septem illa tpa: sub sexta priment etate: qua ꝓsumata: ruet mũdus cum habitatoribus suis: z incipient regnare veri filij israel. Quantum ergo ad hystoricum sensum qui spiritualem obumbrat intelligẽtiam: adueniente septima aptione: silentium erit in celo. Quãtum vero ad spiritualem intellectum: tunc magis

Esa. 35. Exo. 24 apientur ora mutoz: z lingue infantium erunt diserte. Unde z in Exodo scriptum est. Cum ascendisset zMoyses in montem Synai: operuit nubes montem: z obumbrauit gloria dñi sup Synai: tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocauit eum dñs de medio caliginis. Sex quippe diebus deus oipotens montem Synai caligine texit: qz donec compleant sex tpa: de qbus sepe loquuti sumus: tam vetus testamẽtum: qđ nouum: littere obscuritas ac fi quedam nubes obumbrat: adeo vt doctores ecclesie designati in zMoyse: nõ possint videre interim filia dei: nisi per speculum in enigmate. Septimo autem die vocauit dñs zMoysen de medio caliginis: z inuitauit ad cernẽdam lucem: que ipse est: qz cum tps septimi angeli tuba canẽtis adueneritt: videbunt hoies de deo suo: multa que hactenus latuerunt: z agnoscentes veritatem dei: a labore quiescent. Et qdem a sexto tpe sicut ostenderetur inferius: claritas hec aliquibus apparere incipiet: nec tũ eo modo quo in tpe septimo: qz qđ priue per paucis ꝓceditur: vt testimonium phibeat veritati: paulopost apparebit multis: vt totius dubietatis auferatur obscuritas. Nisi eniz vsq; modo: z vsq; ad tps septimi angeli tenebre essent sup faciez abyssi: nequaq;

Gene. 1 tot hereticoz species p singulos angelos ad ꝓflictum venirent: qz ꝓfecto ille errat a veritate qui non intelligit scripturas z virtutem dei: qui nescius semitas mysteriorũ dei: ignorat vnde veniat: aut quo vadat. Unde z quibusdam hereticis veritas mat. 22. ipsa dicit: Erratis: nescientes scripturas: neq; virtutem dei. Igitur ignorãtiam: matrem esse ꝓstat erroris. Sed tũ veniale est: si non defendit aliquis errorem suum: si querit qui se arguat z reducat ad viã. Qđ qz facere noluerunt alicq: ꝓuenerunt in sectas: z ꝑm ea que scripta sunt in hac tertia parte preliaturi aduersus pios doctores: ac si equi ꝓparati ad preliuz instinctu diabolico iniere certamen. Sequitur.

Et alius angelus venit & stetit ante altare habẽs thuribulum aureum in manu sua: & data sũt ei incensa multa: vt daret de orationibus sanctorum super altare aureum, quod est in conspectu dei. Apo. 8. 3.

¶ zMemorari oportet in hoc loco quod premissum est de septem partibus: in principio libri. Diximus enim qz singule quinque partes: sic sunt certis specialiter deputande tpibus: vt tũ generaliter ad omnia septem tpa referant. zMysterium ergo predicationis dñice vnde sumpserit principium: ex verbis suprascriptis luculenter apparet. Angelus sane iste qui obtulit sacrificium deo patri: ille est sacerdos magnus q constitutus est a Deo ꝑm ordinem zMelchisedech vt esset Pontifex in eternum. De quo videlicet Angelo per Prophetam scriptum est. Et statim veniet ad templum sanctuz suum dominator quem vos queritis: z Angelus testamenti quem vos vultis. Thuribulum aureum quod habuit in manu sua: significat Sacrum Corpus quod assumpsit ipse de Virgine: vt haberet in semetipso quod offerret pro nobis z daret deo viuo z vero incensum z libamen oationum nostrarum. Qđ vz thu-

Hebr. 6

zMal. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

ribulum aureũ:bene in manu sua habere angelus dictus est:q̃ in cuius manu sunt oẽs fines terre:erat haud dubiuz z corpus eius:vt duceret illud quo ipse vellet z vte reꝛ eo pro arbitrio suo. Altare aureum an te qd̃ stetit angelus vt offerret incẽsuz:par uum illum designat iustoꝝ numeꝝ qui de veteri testõ collectus erat:quiq̃ de aduen tu ipsius angeli ꝓphetando prediꝛerat:z vsq̃ ad passionem z ascensionem ipsius in
Esa. 9. aliq̃tis electoꝝ reliquijs:plueraꝛe dona tus est:vt non priꝰ deficeret Judeoꝝ ele ctio:q̃ gentium multitudo (que ambula bat in tenebris) videꝛ lucem magnam cõ uerteꝛet ad deum. Ex illo numero fuerũt illi cẽtum viginti:q oẽs viderunt xp̃m:in mũdũ aduenisse:z in p̃tia ecclesie:crucis suppliciuz ptulisse. Unde z ante altare au reuz stare angelus dictus est:q̃ in ꝓspectu illius ecclesie passus est xp̃s:que prius etiã q̃z idem xp̃s veniret in mundum: per le
ps. 79. gem z circuncisionem:in fide vnius dei z ꝓfessione pmansit. Unde z eidem ecclesie per psalmistaz dr. Dux itineris fuisti in cõ spectu eius. In ꝓspectu q̃pe ecclesie:dux itineris xp̃s fuit:q̃ vt iter passionis osten deret:per qd̃ itur ad deuz: nõ in clanculo z seorsum passionem subijt:sed in ꝓspectu ecclesie crucifixus est. Oportuit enim illũ exaltari in cruce vt videretur ab oibus:z morsus serpentinus qui occidebat incau tos:eius potentia curaꝛet. Stetit ergo an gelus ante altare:z incensum sibi datum a multis:obtulit soleniter deo patri:q̃ vota z suspiria iustoꝝ oium:in eo vniuersaliter collecta sunt simul:vt ea ipse offerret in cõ spectu altissimi. Qui enim volunt preces suas coram regia effundere maiestate:talẽ sibi aduocatum inuenire desideraꝛent: qui ꝓ merito bonitatis sue audiatur a rege:
1. Tbi. 2. z cuius nõ aucteꝛ faciet ad ea que postu lat impetrãda. Sic z vniuersi viri iusti te stameti prioris:magnum hũc sacerdotem affutuꝝ expectabãt in mũdum:qui fieret mediatoꝛ inter deum z homines:z esset aduo catus ꝓ peccatis eoꝝ. Unus est aũt ange lus:vnum thuribulum:sz incensa multa. Unus est mediatoꝛ dei z hoiuz xp̃s iesus: vnum coꝛpus eius qd̃ traditum est ꝓ no bis:vota aũt z orationes iustoꝝ multe: q̃ multi sunt fideles:z multe catholicoꝝ ec clesie. Sed quare sup altare? Q: nõ solum passio xp̃i ꝓfuit nobis: ad pulsandas pro peccatis nostris:aures miserationis diui ne:verũ etiam fides z merita precedẽtum iustoꝝ:quoꝝ noia scripta sunt in libꝛo vi te:z opera ꝓsignata in ꝓspectu dñi:necnõ z suffragia illoꝝ z preces:non q̃ non sufficiat ad oia xp̃s:sz factus hõ pro salute no stra:voluit in ope pietatis:ptos hoies ha bere ꝓsortes. Non enim solus xp̃s intercedit ꝓ nobis:z si solus obtineat:qd̃ alij nõ meretur:nec solus est aduocatus nr̃ apud patrem:verũ etiam cum ipso z per ipsum: oium iustoꝝ:qui nos in regno dei precesserũt:cohortes. Alioqn si hoc non est:decipi tur (qd̃ absit) z errat vniuersa ecclesia:que quottidie sanctoꝝ suffragia ꝓficẽter expo stulat: vt ipsi qui iam sunt reputati inter amicos dei:intercedãt pro nobis ad dñm deum nostꝝ. Nec alienum est ab hac fide: q̃ illoꝝ veneradas reliquias in sacris alta ribus collocamus:sciẽtes illud qd̃ ipse ait. Joã. 12
Volo pater:vt vbi ego suz:illic z minister meus sit. Quo circa sup altare oblata sunt incẽsa z susceptа ab angelo: cui data sunt: z fumus incensoꝝ ascẽdit in ꝓspectu dñi: q: gratia dñi nostri iesu christi singulari z multiplici sanctoꝝ intercessione actuz est: vt gemitus z preces electoꝝ oium:pueni rent ad deum:z absoluerentur a peccatis eoꝝ. Dum enim pueniunt simul in vnuz: incensum qd̃ offerꝛ z ignis:fumus pariter z calor ex vtroq̃ ascẽdunt:q: duo sunt:vz precepta charitatis:amor. dei z proximi: quoꝝ altero hic in thure:altero designatur in igne. Sz aũt z illis electis:qui iam nũc in patria collocati sunt:z illis quos adhuc presens seculum in carne retinet:vtrunq̃ donuz spiritus presto sit:nec hi tñ qui sunt in exilio:spectionem amoris Dei: sicut in patria habere possunt: nec illi qui sunt in

patria illa eo modo quo in exilio isto effectum amoris ꝓmiis ostẽdere queunt: q illoꝝ est magis compati miseris:qui ad huc ex aliqua parte,eãdem sentiunt passio nem. Quo circa vt ꝓpietas amoris proꝛi mi designati in hoc loco in thure:illis qui sunt adhuc in incolatu isto aſcribiꝛ:ita ꝓ prietas amoris Dei designati in igne: illis qui sunt in patria attribuenda est. Quasi autem sup altare offerunt viri iusti incen sa: vt in igne altaris succendantur simul cum his qui ꝓstituti sunt ad intercedẽduz pro populo:oꝛant pro eo sanctos Dei:qui iam sunt mole carnis exuti:vt ipsi interce dant pro eis apud oipotentem deum:sciẽ tes q̃ tãto facilius possunt impetrare que postulant: quanto accensi igne charita tis dei:vnus cuz eo spiritus facti sunt. De niq̃ incensoꝝ oblatio:que nõ posset per se ipsam resolui in odoreꝛ fumi:per virtutez ignis qui leuioris est nature:rapiꝛ in sub limeꝛ z veluti quedam leuis nebula eleuaꝛ in altum. Sicsic dum fidelis oratio eoruz: qui z si diligunt ꝓximos:tñ adhuc carnis mole grauantur:iungitur illoruz orationi qui iamiam ꝓstituti in plenitudine liberta tis ardent ꝓfectius amoꝛe dei: accidit:vt vtraq̃ simul oratio pueniat ad clementez deuz:z exaudiatur altera per alteram:duz due incipiunt esse vna. Confert ergo ali q̃ altare:ꝓferunt z incensa:sed nihil sine
1. Cor. 3. angeli mysterio: nihil sine opere Jesu: q neq̃ qui plãtat est aliquid:neq̃ qui rigat: sed qui incrementum dat Deus. Nam se quitur.

E. 4. ¶ Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo.

¶ Incẽsa sunt orationes in humana mente ꝓcepte. Fumus est ꝓfessio orie: de qua di
Ro. 10. cit apostolus. Ore autem ꝓfessio fit ad salutem. Est aũt ꝓfessio peccati: de qua dicit apostolus Jacobus. Cõfitemini alterutꝝ
mat. 3. peccata vestra:z est ꝓfessio laudis: de qua dicit filius patri suo. Confiteoꝛ tibi pater: dñe celi z terre. Ipse ꝓsiteꝛ:ipse oꝛat:ipse interpellat pro nobis: z offert illi incensa oꝛationum nostraꝝ. Nec interuallis tpũm eguit ad offerendas singuloꝝ oꝛationes: sed semel fecit hec qui potest oĩa:inꝛoiens per semetipsum semel in sancta eterna re
Hebr. 9. demptione inuenta. Quo circa fumus in censoꝝ ascendere in ꝓspectu Dei de manu angeli dictus est:q: per opus pietatis z iu stitie quod operatus est Ihesus: actum est: vt oratio miseroꝝ (qui nihil per se) poterant promereri perueniret in conspe ctu dei:omnibus quidem quiescentibus: z vno sese opponẽte pro multis. Sed post quam angelus incensum obtulit:quid ad huc fecerit:audiamus.

E. 5. ¶ Et accepit (inquit) Angelus thuribulum & impleuit illud de igne altaris & misit in terram.

¶ Unigenitus dei filius thuribulum ac cepisse dicitur: q: coꝛpus quod pro nob s moriendo posuit:resurgẽdo suscepit. Hoc est enim illud quod ipse ante prediꝛerat.
Joã. 10 Nemo tollit animam meam a me:sed ego ponam eam:z ego iterum sumo eam. Qõ autem dicitur idem Angelus impleuisse thuribulum de igne altaris: magna que stio est:ne quis putet hominez Christum Jesum:tunc primo accepisse spiritum san ctum:quando resurrexit a mortuis:preser tim q: eodem die legitur insufflasse aposto lis ac dixisse. Accipite spiritum sanctum: quoꝝ remiseritis peccata: remittuntur eis. Sed multa sunt que notari oporteat: Joã. 20
quare hoc dictum sit:vt intelligatur illud quod Joãnes ait. Spiritus nondum erat Joan. 7
datus: q: Jesus nondum fuerat glorifica tus. Quãdo autem glorificatus est? Haud dubium:q̃ in die paschе:in quo z resurre xit a mortuis. Unde scire q̃ ita est? Eludi ipsum dominum cum duobus discipulis die ipso:loquentem z arguentem eosdem discipulos: ac dicentem. O stulti z tardi corde ad credendum in omnibus que lo quuti sunt prophete. Nõne hoc oportuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

pati Christum ⁊ sic intrare in gloriam suam? Die namq; illo introiuit in gloriam suam: ⁊ mox promissionez quam accepit: effudit sup electos suos effusionis adhuc plenius in die Pentecostes bis sane sub eodem tempore glorificatus est Christus: bis promissionem quaz accepit effudit. Primo cum resurgens ab inferis: venit ad superos: secundo cum cernentibus suis remeauit ad celum. Et primo quidem cum adhuc esset in terra: dedit illis spiritum velut e terra: secundo cum resideret in celo: eum quasi de celo plenius ⁊ solemnius misit. Quare autem non prius: sed postq; glorificatus est Christus: nisi quia nolebat hoc facere tempore humilitatis sue: ne prius videretur querere gloriam suam: q; impleret ministerium humilitatis: pro quo ⁊ venerat in hunc mundum: sm q; faciunt illi qui volunt gloriari ante tempus: nolentes per tollerantiam passionum esse imitatores patientie Christi? Si enim prius ostenderet omnipotentiam suam: quomodo sustineret obprobrium passionis: quãdoquidem si cognouissent eum homines: nunquam regem glorie crucifixissent. Ergo ⁊ qui volunt videri sancti anteq; sint: appareat q: nolunt vituperari ⁊ despici ab hominibus sicut Christus: sed magis gloriari ⁊ extolli: vt se ostendant esse membra illius: de quo dicit Paulus. Qui extollitur ⁊ aduersatur supra omne quod dicitur Deus: aut quod colitur: ostendens se tanquaz sit deus. Abutuntur autez qui eiusmodi sunt auctoritate illa domini dicentis. Ut videant opera vestra bona: non attendentes q; non ait dominus. Et glorificent vos: sed glorificent patrez vestrum qui in celis est: nec memorantes illius sententie qua dictum est per Psalmistam. Dominus dissipabit ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt: quoniaz deus sprevit eos. Me autem fingant se non posse capere diuersitatem sententiaruz: non sunt contrarie sententie iste sicut ipsi putant: sed cum quasi per triginta annos: ⁊ eo amplius operati fuerint omnem iustitiam coram solo deo: id est quousq; fint fundati ⁊ radicati in omni humilitate. Siquidem per triginta serme annos occultauit idem dominus gloriam suam: tunc sciant licere sibi ostendere hominibus opera sua: ⁊ hoc ipsum non repente: sed paulatim sicut fecit idem magister verus qui de celo descendit: vt videant homines opera illorum bona: ⁊ glorificent patrem suum qui in celis est. Sed ⁊ tunc summopere caueant sibi: ne se putẽt: aut ostendant habere aliquid quod nõ acceperint: sed studeant imitari hoiez Christum Jesum: cui dictum est per Psalmistam. Ascendisti in altum: cepisti captiuitatez: accepisti dona in hominibus: ⁊ de quo dictum est per Petrum in actibus apostoloz. Dextera dei exaltatus: ⁊ promissione spiritus sancti accepta a patre: effudit hũc quem vos videtis ⁊ auditis. Ita autem dictus est filius accipere aliqd a patre: etiaz sm q; deus est: quomodo dicit ipse de spiritu sancto. De meo accipiet: ⁊ annunciabit vobis. Secundum vero q; est homo: lõge alio modo dictus est accepisse dona spiritus sancti: ad hoc vt effunderet in membra sua: non q; ipse non habeat adhuc qõ daret: q; spiritu sancto erat repletus ex vtero matris sue: immo qui habebat illum semp in se sicut spiritum suum: sed vt auctrix donationis intelligat diuinitas que dat omnibus affluẽter ⁊ non improperat. Si enim sm diuinitatez suam a patre suo se dicit habere id quod hz: qñ ab ipso est: quãto magis sm humanitatem dicendus erat: hoc vel illud accepisse a patre: ostensa qdem infirmitate nature nostre: quam accepit a matre: sz nõ excluſa auctoritate glorie: quaz ipse sicut deus oia potest cum patre. Tanta nempe est auctoritas patris: vt nil credatur habere filius: qõ non habeat a patre: tanta equalitas filij: vt oia que hz pater: eque sint filij: vt ⁊ patris. Si autem omnia que hz pater: eque sint filij: vt ⁊ patris: quare dictus est filius accepisse temporaliter promissionem a patre: nisi vt intelligat manere semp in celis: qõ fieri pro salute nostra semel est dignatus in terris? Non solum autem: verumetiam vt qua reuerentia debeat mortalis homo honoris sui culmen attendere: exemplo tanti magistri prouidenter agnoscat ne quando per malum ingratitudinis eleuatus: corruat: ⁊ sequens eum qui de celo cecidit: similem per superbiam patiatur ruinam. Quid (inquit) Apostolus habes quod non accepisti? Si autem acceperis quid gloriaris quasi non acceperis? Hoc enim fecit ille qui non stetit in veritate: ⁊ ideo de bono Angelo: factus est Diabolus: ⁊ Sathanas: volens obtinere tyrannide quod noluit humiliter possidere. Sicut ergo vnigenitus Dei filius: non pro se baptizari voluit: sed pro nobis: nec pro se vidit spiritum sanctum super se venientez: sed pro nobis: nec pro se subijt crucez: aut resurrexit a mortuis: sed pro nobis: ita nõ pro se dictus est accepisse promissionem hanc a patre: sed pro nobis: quibus accepit: vt sciamus quo ordine: ⁊ quibus gradibus eundum sit nobis de virtute in virtutem: accipientes in singulis dona spiritus: quousq; ipsi quoq; sublimati in altum: possimus ex ipso ⁊ per ipsum discipulis veritatis: effundere verba vite: ⁊ amantibus vnitatem: doctrinam impendere spiritualem. Cum enim fideles quiq; baptizantur in Christo: tunc incipiunt habere id quod designatum est in Columba Columbe siquidem in principio mundi: sicut ⁊ Aues cetere de aque substantia processerunt. Columba igitur siue aqua: simplicem que decet simplices ⁊ adhuc in Christo paruulos: doctrinã designat: (hoc est): illaz doctrinam: quibus instituuntur qui paruuli sunt in Christo: non quidem in verbis spiritalibus: sed sm hystorie veritatem. Cum autem incipiunt esse viri ⁊ apti ad doctrinam spiritualem: sm eius doctrine modum: que vocatur typica vel moralis: tunc incipiunt habere magnum illud donum: quod designatum est in insufflatione domini: que facta est ad Apostolos in die Pasche. Cum vero deserentes semetipsos: rapiuntur supra se ad contemplanda celestia: vt aliquid de igne amoris Dei: incipiant in spiritu persentire: ⁊ ipsa que sentire donantur: conceduntur digne eloqui preparatis ad ignem veluti scintille ardentes egrediuntur ab eis: quibus corda audientium inflammentur: eo q; non ipsi sint qui loquantur: sed spiritus Jesu qui loquit verba sua in eis. Non enim (inquit) vos estis qui loquimini: sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Probatum est hocipsum in verbis Petri: de quo dictum est in Actibus Apostoloz. Adhuc loquente Petro: cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum eius. Hec igitur est causa mysterij: cur Dominus noster Jesus Christus dictus est quibusdam certis temporibus accepisse Spiritum Sanctum qui eum semper habuit in semetipso: quatenus qui Dei ⁊ hominum mediator erat: hoc videretur petere propter nos: homo. s. propter homines a patre Deo: quod ipse sm q; Deus erat: habebat cum eodem patre ante omnia secula. Ut enim de vsu humano aliquid loquamur. Si filius alicuius Regis haberet ex parte matris fratres aliquos vterinos: qui non sibi attinerent ex parte Patris: non posset illis filius absq; voluntate ⁊ licentia Patris: paternam communicare substantiam: ⁊ eos sibi in possessione paterna facere coheredes. Ut si motus pietate carnis sue cuperet eos sibi facere coheredes: rogaret vt sibi Pater largiretur in Fratribus: quod ipse iure hereditario possideret: feliciter in semetipso: reputans sibi ipsi: quicquid pro eis acciperet ipse sibi. Petijt ergo filius pro Fratribus suis: ⁊ accepit quod petijt pro eisdem: vt videlicet: sibi Pater largiretur in Fratribus: quod iure hereditario haberet in semetipso: reputans (vt iam vixi) sibi ipsi donata

I. cor. 2.

Rthes. 2

Jaco. 1.

Joã. 8.

Joã. 1.

I. cor. 4

Joã. 20

mat. 10.

Act. 10.

Universidad de Deusto
Biblio

quicquid p̄o eisdem fratribus accepisset a patre. Si enim ſm q̄ ipse dicit in euangelio. Omnis qui petit accipit: t omnis qui querit inuenit: quāto magis ipse filius nō potest fraudari a p̄ece ſua: qui quaſi vnigenitus amatur a patre? Nec loquēdo ſicut nos facimus: petit ſuper hoc filius patrez ſuum: ſed petitiu ipſius: compaſſio ipſa eſt qua compatitur nobis tangz corpori t carni ſue: t exauditio patris eius eſt complere filij voluntatem. Bene ergo dictum eſt per pſalmiſtam. Accepiſti dona in hominibus: q̄ qui in ſe habebat oia ſicut deus: in nobis accepit aliquid ſicut homo: vt eſſet p̄mogenitus in multis fratribus. Quo circa t ſi thuribulu aureum: corpus illud Chriſti ſignificat: quod tertia die reſurrexit a mortuis: t die quadrageſimo aſcēdit in celum: nihilominus tamen duodecim viri quos idez ſummus paſtor t verus pōtifex operis ſui vicarios eſſe fecit: cuz ipſo pariter in hoc myſterio intelligendi ſunt: vtpote qui ante omnes cōmortui fuerunt cum ipſo t coreſuſcitati a mortuis: quicz cum eo aſcendente in celum pariter aſcenderunt: ita vt ſecuri ex eo tempore dicere poſſent. Noſtra autem ꝓuerſatio in celis eſt. Ergo t ipſi p̄mi diſcipuli igne ſpiritus ſanctirepleti ſunt: ſm q̄ t apparuit in die p̄thecoſtes q̄n apparuerūt illis diſpartite lingue tangz ignis: ſeditq; ſup̄a ſingulos eorum. Tunc inq̄z repletum eſt thuribulum igne altaris: vt effunderetur in terram: quatenus in omnez terram exiret ſonus eorum: t in fines orbis terre verba eorum. Non ergo ſic ſimpliciter eſt accipiendum id quod dictum eſt per pſalmiſtam. Aſcendens in altum cepiſti captiuitatem: accepiſti dona in hoibus. Nec illud quod dicit Petrus. Dextera dei exaltatus: t repromiſſione ſpiritus ſancti accepta: ſicut nec illud quod dicit euangeliſta. Jeſus autem plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt a Jordane: quaſi tunc p̄mo repletus fuerit ſpiritu ſancto: q̄ quod ſpiritualiter dictuz aut factum eſt: ſpiritualiter eſt t intelligendum. Spiritus (inquit) dominus eſt qui viuificat: nam caro non p̄odeſt quicquaz. Et apoſtolus. Littera occidit: ſpiritus autem viuificat. Dixerat dñs Judeis. Qui manducat carnem meam t bibit ſanguinem meum: habet vitam eternam. Quod cum audiſſent multi diſcipulox: abierunt retro non intelligentes q̄ diceret panez t vinum tranſibſtātianda ſpiritaliter in corpus t ſanguinem ſuuz: ſed putantes ſe carnem domini ſimpliciter manducare: t ſanguinem ſimpliciter bibere. Eodem modo accidit multis non intelligentibus: quid ad q̄d quare dicatur: nec valentibus ſcrutari verba ſpiritualia: eo q̄ animalem habeant intellectum. Unde apoſtolus. Animalis homo: non intelligit: que ſunt ſpiritus dei. Quapropter qui ſpiritualis eſſe cupit: oz verba t opera xp̄i: ſpiritualiter intelligere: ſm q̄ ipſa verba vel opera: ſpiritus t vita ſunt: quatenus per ea que picuntur ſm litteram: alia que ſint ſimilia ocius q̄z eadem intelligere ſtudeat: t de his que figuraliter dicta ſunt: ad ipſam ptingere veritatem. Non ergo tam pp ipſum Chriſtum dictuz eſt a Petro. Dextera dei exaltatus t p̄miſſione ſpiritus ſancti accepta a patre: effudit hunc quem vos videtis t auditis: cum pp ſummam vnionem qua vna ꝑſona eſt xp̄s in duabus naturis: nō poſſet non habere humanitas eius: quod habebat diuinitas: ſed ꝓpter eos in q̄bus accepit: niſi forte dicat aliquis: ita eſſe accipienduz q̄o: illud q̄d ait idem dñs de ſpiritu ſancto. Ille me clarificabit: q̄ de meo accipiet: q̄zuis t hocipſum reſolutione indigeat: cur ille de futuro accipere aliquid dictus eſt: qui ſemp cum patre t filio hz omnia ſicut deus: vt vz: non p̄o ſe dictuz accipiatur: ſed p̄o his q̄bus acciperet ad annunciandum fidelibus: ſicut quondam apoſtolis qui p̄dicare in gentibus miſſi ſunt. Aut ſi hoc ad eternam acceptionem referri poteſt: quod de tempore futuro dictum eſſe videtur: cur non eodem modo id quod in Chriſto de preterito

Luc.10
ꝑs.67.
ꝑhil.3.
Actu.2
ꝑs.18.
ꝑs.67.
Actu.2
Luc.4
Joh.9. 2.cor.3.
Joh.5.
Actu.2
Joh.16
1.cor.3.

ꝑs.67. dictuz eſt. Accepiſti dona in hominibus: de eterna acceptione dictum ſore accipiatur. At illud nolunt aliqui accipere de tē porali acceptione: q̄ ſpiritus ſanctus deus eſt t non hō: iſtud volunt accipere de tpali: q̄ filius dei vnigenitus: t deus eſt t hō: nō attendentes q̄ in ſimili cā dicti: ſimilis ſit cā dicendi. Quo circa ſi illud de eterna acceptione dictum eſt: t iſtud. Si illud de tpali: t iſtud. Si autem de temporali acceptione dictum eſt vtrūq; q̄ verius creditur: cum ſtare hoc non poſſe videatur ſimpliciter de ſpiritu ſancto: fatea mur vtrūq; ita dictum: quō ſuperius dixi mus: vt oz: nec p̄o filio: nec p̄ ſpiritu ſancto dictum eſſe credamus: ſed p̄o hijs q̄bus accepit vtrūq;. Uel̄ hoc p̄o thuribulo aureo: q̄ dictus eſt angelus accepiſſe t impleſſe igne altaris: t miſiſſe in terram. Ubi t illud quoq; nō incōgrue queritur: cur non abſolute: de igne impletuz eſſe dicit: ſed de igne altaris: tangz ſi alterius eſſet donum ſpiritus ſancti: t nō eius a quo idem ſpiritus: t bona cuncta procedunt. Sed vt fateamur verius: t eius eſt qui dedit illud: t eius cui donatum eſt: nimiruz q̄ t altare cui donatus eſt ignis eius qui dedit ignem: ac per hoc t q̄ donatū eſt: eius eſt qui dedit: eſt t id cui donatuz eſt: eius efficitur a quo accepit. Dat pater filijs: t ſponſus ſponſe: t tū q̄ datur illis: ipſi relinquit a quo datur: q̄ non dat alienis: ſed ſuis: t tam id q̄ datum eſt q̄z hijs q̄bus donatum: in eius ſunt poteſtate qui dedit. Et tū vult pater ſiue ſponſus: vt eorum eſſe potius dicat q̄z ſuum: quatenus t p̄cepta munera amoreſſi foueāt accipiētis: t fotus muneribus amoris in largitoris affectibus inardeſcat. Ignis ergo iſte diuinus quem dei filius miſit in mūdum: altaris eſt in quo t ſeruat: q̄ acceſſio t infuſio ſpiritus ſancti: que facta eſt ſub teſtamēto veteri in partū rebis t ꝓphetis: nō eſt in aduentu dñi exinanita: ſed aucta non euacuata: ſed amplificata. Ignem (inqt) veni mittere in terram: t q̄d volo niſi vt accendatur? Noz autem ignis iſte verba ſpiritualia charitate flāmantia: t idcirco ſanctis apoſtolis lingue ignee apparuiſſe leguntſi q̄dem ignis iſte nō modo ardet: ſed t lucet: q̄ charitas dei que diffuſa eſt in cordibus noſtris p̄ ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis: nō ſolum accendit nos in dilectione dei t p̄ximi: verumetiam illuminat vt ſciamus que a deo donata ſunt nobis. Erāt autem lingue iſte abſcondite in altari: q̄ in cordibus t libris ꝓphetaz: latebant ante aduētum dñi ſpirituales intellectus: quos nobis ſicut in prima parte libri p̄diximus: patefecit primo dñs in diſcipe: q̄n aperuit diſcipulis ſuis ſenſum: vt intelligerēt ſcripturas. Od̄ ſi fideli numero illi iuſtorum credita ſunt prima eloquia dei: t in illis ſpiritualia verba latebāt: liquet q̄ de doctrina data ſanctis p̄o phetis: ſumptum eſt: t miſſum in terram: non ſm litteram que occidit: ſed ſm ſpiritum qui viuificat. Sic de ſpiritu dñi Moyſi abſtulit dñs: t dedit ſenioribus iſrael: quo p̄cepto ꝓphetare ceperunt: t effici doctores in populo. Sic t Joſue filius Nun repletus eſt ſpiritu ſapiētie: q̄ Moyſes imposuit ſup eum manus ſuas ſicut ſpiritus Helye requieuit ſup Helyſeum: t factus eſt prophetaꝝ in iſrael. Spirituali ergo doctrina miſſa in terraz: hoc eſt in cordibus humanis: que terre bone t optime ſimilis eſſe perhibetur: facta ſunt tonitrua t voces: t fulgura: t terremotus. Ita enim in ſequentibus dicitur.

Luc.12
1.cor.3.
Num.11. deu.34
1.6.

¶ Et facta ſunt tonitrua: & voces: & fulgura: & terremotus.

ꝑs.18.

¶ Facta ſunt tonitrua: q̄ in oēm terraz exiuit ſonus eoz: t in fines orbis terre verba eoz. Facte ſunt voces: q̄ oium linguis loquuti ſunt. Facta ſunt fulgura: q̄ miraculis coruſcare ceperunt. Factus eſt terremotus: q̄ mota ſunt ex hoc corda hoiuz: t viſis tot ſignis t tot miraculis: tumere cōpulſi ſunt. Hijs t hijs ſimilibus ita ge-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stis:precones veritatis ⁊ fidei multiplicari ceperunt:⁊ vsq; ad hec extrema tempora:si quis est qui audiat: clamare non cessant. Nam sequitur.

7. ¶ Et septem angeli qui habebant septem tubas: parauerunt se vt tuba canerent.

¶ Nō enim simul omnes a principio presentes erant:vt simul omnes inciperent ⁊ quiescerēt:sed alijs obeuntibus:ex hac luce:alij qui vicem gererent:locis obeūtiuz successerunt. Parant se autem vt tubis canant:cum spiritualem intelligētiam que est similis flatui procedenti ex tuba:qualiter illam pronunciare debeant:in tuba littere formant. Sicut enim (vt tam diximus) flatus ex tuba:ita de corde littere spiritualis progreditur intellectus. Sequitur.

¶ De primo angelo tuba canente.

8. ¶ Et primus angelus tuba cecinit. Et facta est grando & ignis cōmixta in sanguine:& missum est in terram:& tertia pars terræ combusta est: & tertia pars arborum combusta est:& omne fenum viride combustum est.

PRimus septem angelorum:Paulus fuit cum sodalibus suis: qui missus est (vt ait ipse) non baptizare:sed euange
1.cor.1. lizare. Sicut autem sancti dyacones: qui ⁊ euangeliste dicti sunt:ppter euangeliū Christi:multa discrimina ppessi sunt: ita sancti doctores pro doctrina mystica multas iniurias ptulerunt:nolentibus obedire iudeis:sententie illi Pauli qua dicitur:
2.cor.3. littera occidit:spiritus autez viuificat. Lapidatus est nāq; Stephanus a iudeis: q; xpm dei filiuz predicabat:captus est Paulus ab eisdez iudeis accusantibus eū (qui erant ex circuncisione) non taz q; dicebat xpm esse filium dei:qz q; iudeis sicut ⁊ gentibus discēsionem:vt agebatur a Paulo:predicaret. Ob hoc enim nō modo infidelibus:verūetiam ⁊ his qui crediderāt ex iudeis:onerosus per oia videbatur:maxime his qui erant de secta phariseoz. Quirat qui vult in actibus apostolorum: ⁊ ex his que dicta sunt a sentoribus veritatem agnoscet. Non enim poterant iudei equanimiter ferre:vt in littera legis ⁊ prophetaz: alius sensus introduceretur:nec illi qui ex iudeis crediderant in Jesum. Quo circa primo angelo tuba canente: facta est grando ⁊ ignis cōmixta in sanguine:⁊ missum est in terram:q; apostolo Paulo docente non esse seruādam legez Mosy sm litteram:sed sm spiritum:⁊ ostendente q; spiritalis intelligentia pfecta gentilibus nunciaret:facta est grando duritie: mixta cum igne zeli:⁊ cruore odij: ⁊ missa est in cor synagoge:que semper terrena querens ⁊ diligens: sola terre gaudia sapiebat. Factum est ergo vt ipius synagoge:que iam crediderat pars quasi tertia rediret ad iudaismum:extimans se modis oibus:si legem desereret pdēnandam: sm q; accidebat illis qui scandalizati in verbo dñi abierant retro dicentes. Durus est hic sermo: Joā.6.
⁊ qs poterit eum audire? Audi qd de hoc zelo dixerit Paulus. Testimoniuz (inq;) Ro.10
illis perhibeo:q; zelum dei habent:sed nō sm scientiam. Querētes enim suam iusticiaz statuere:legi dei nō sunt subiecti. Hoc itaq; modo pars tertia synagoge:⁊ eorum quoq; nōnulli:qui quasi arbores fructifere doctores alioz esse in populo videbantur:qui ⁊ pseudo apostoli facti sunt:⁊ omnes qui carnaliter sapiebant corruerunt ex toto:⁊ negligentes donum dei qd acceperant in baptismo: ad iudaismum prolapsi sunt. Legat qui vult epistulaz apostoli ad hebreos:⁊ ex ea ad rem ptinentia q; multa poterit intelligere. Nez illud ante omnia in questionem venit. Cur in omnibus

pene angelis dictuz est:tertia pars:ac si ordinatuz esse videatur a deo:vt tertia pars credētium in errorem ducatur. Absit hoc a corde fidelium. Non est isto modo accipiendum:sed sicut dz intelligi:ita est. Tria genera baptizatorum:ac si Sem ⁊ Cham ⁊ Japher. Continet infra vterq; suum sancta mater ecclesia. Primum genus:saplentum est:scōm eoruz qui se existimant
mat.24 scire qd nesciunt:vt vocentur:iuxta vocez dominu:ab hominibus rabbi:amantes primas cathedras in synagogis ⁊ salutationes in foro:tertium simpliciuz. Et illi quidem qui donum sapientie pſequuti sunt a deo:custodiunt ab eo:qui mittit illos. Sz ⁊ illi qui simplices sunt:⁊ timent deum:eo pfidenter ⁊ secure:quo simpliciter ambu-
Job.1. lant in mandatis dñi: agnoscentes se esse de illoz numero:de quibus dicitur. Boues arabant:⁊ asine pascebant:iuxta eos. Qui vero medij sunt:quasi Cham:dum erubescunt videri nescientes:non timent docere alios:que ipsi ignorant:⁊ ostendere hominibus:vt putant:viam vite: per quam ipsi ingredi uescierunt. Sicsic decipiuntur ⁊ decipiunt: ceci duces cecorum: dicente domino. Si cecus cecum duxerit: ambo in foueam cadunt. De huiusmodi superbis hominibus:conqueritur domi-
mat.15 nus per Prophetam dicens. Ipsi currebant:⁊ ego non mittebam eos. Currunt
dier.23 enim ⁊ non mittuntur: quicunq; absq; dono superne gratie:doctrine mysterium
Phi.2 non accipiunt: sed vsurpant querentes que sua sunt: non que Jesu Christi. Qui ergo percipientes donum spiritus:ex necessitate magis dispensationis credite: q; ex inanis glorie appetitu:nunciant hominibus verba vite:protegente se Dei spiritu: mortaliter errare non possunt: aut si errant sine mora reuocantur ad viam. Qui enim prestat donum glorie ad utilitatem multorum: ipse custodit humiles:
Ro.12 quibus erogat dona sua:⁊ eripiet eos a laqueis statutis ab impijs secus viam. Sed ⁊ simplices quiq; qui se esse iudicant id qđ sunt:⁊ nolunt oino alta sapere:sed humilibus consentire: eo a soliditate fidei: in qua semel fundati sunt: eradicari nequeunt:quo magis credere maioribus suis: a quibus verbum fidei perceperunt: q; aliquid per seipsos presumere: vt alios doceant:docti sunt. Qui vero ne videantur,inscij:sanctorum discipuli esse nolunt: ⁊ vt videantur esse quod non sunt:docere que ipsi nesciunt:impudice presumunt: quo esse alumni veritatis pre pudore renuunt:eo pre timore animum magistri erroris fiunt. Hec est ergo tertia pars hominum que semper ⁊ vbiq; dilabitur: ad errorem:⁊ euulsa ab vtero matris sue: dum nescit vera que proferat: loquitur falsa. Quasi ergo tertia pars terre:⁊ tertia pars arborum combusta est sub angelo primo. Quia plures eorum qui crediderant ex circuncisione:errauerunt a fide:⁊ nonnulli qui scire aliquid videbantur: pseudo apostoli facti sunt. Et notandum q; non ait:tertia pars seni viri dic:sicut ait:tertia pars terre:⁊ tertia pars arborum:sed omne fenum viride combustum est: q; dum de illis qui spirituales esse videbantur: pars aliqua lapsa est in errorem:hij qui ex toto carnales erant ⁊ credebant:ea facilitate omnes pariter abierunt retrorsum: qua ⁊ sequentes alios crediderant in salutem. Qui enim non idcirco credunt: quia intelligunt verbum: sed quia alios conuerti vident:qui esse in gente sua magni nominis extimabantur: si forte illorum aliqui mouentur a statu suo: omnes cum eis pariter cadunt:⁊ veluti fundamēto diructo: tota simul fabrica infeliciter ruit. Quasi ergo tertia pars terre:⁊ tertia pars arborum cum vniuerso feno viridi combusta est ad tactum ignis:quia ⁊ pars non modica eorum qui esse aliquid videbantur:ob falsi zeli succensionem in viriditate fidei stare desijt: ⁊ multitudo maxima eorum qui carnaliter sapiebant:ac si cuiusdam seni species ad defectum deuenit.

¶ De secundo angelo tuba canente.

E.9. ¶ Et secundus angelus tuba cecinit.

Secundi cursus tpis secundaz docto rum facit distinctionem. Doctores nempe primi tpis affuerunt apostolis: do ctores scõi tpis: sanctis martyribus astite runt. Ut enim de apostolica ecclesia egres si sunt pseudo apostoli impugnãtes apoli cam libertatem: qbus tñ restitit doctor gẽ tium Paulus: cuz coadiutoribus suis: ita de septez dyaconibus egressi sunt nicolay te: qui predicationem scõi temporis hereti ca prauitate sedarent. Ait ergo sanctus Joannes.

E.10 ¶ Secundus angelus tuba cecinit: & tanq̃ mons magnus igne ardens missus est in mare: & facta est tertia pars maris: sanguis: & tertia pars creaturæ: quæ habẽt animas ĩ mari: mortua est: & ter tia pars nauium interiit.

¶ Sicut in terra Synagoga: ita in mari designat gentilitas. ℳontem istum ma gnum arbitror fuisse ℕicolaum vnum de septem dyaconibus primis qui succensus: (vt fertur) zelo malitie sue: tam noiatam hereziz predidisse narratur. ℳultus abhomi nãde hereses t per oia detestãde: in angelo ecclesie prime mentio facta est: dicẽte dño. Hoc habes bonum: qz odisti facta nicolay taz: que t ego odi. Simili modo t hoc ec clesie pgami. Habeo aduersum te pauca: qz habes illic tenentes doctrinam Balaã: qui docebat Balac mittere scandalum co raz filys israel: edere t fornicari: ita habes t tu tenentes doctrinam nicolaytaz. Fa cta est tertia pars maris sanguis: subaudit ex doctrina ulius: quia magna multitudo hoim habentium aliquam scintillam fi dei: ex auditu vz vocis eoz: de qbus dici tur: in oẽm terram exiuit sonus eoz: hoc

ps.18.

est: illoz hoium: qui aut iam credere cepe rant veritati: aut forte crederent: si eis no ua pfidia non obesset decepta per ℕico laum: mortua est a fide xpi: adeo vt cum spiritu ceperit: carne pinquta sit: t sequẽs carnem t sanguinem: pderit funditus regnum vite. Tertia vero pars qd signifi cet: semel nos in angelo primo explanasse sufficiat. Tertiuz qz tertia pars maris facta esse sanguis: t tertia pars aialium maris mortua: t tertia pars nauiuz interysse nar ratur: indicat ex carnali illa doctrina: non modo multos credentes esse absortos: ve rumetiam nõnullas ecclesias occulto dei iudicio deperysse.

¶ De tertio angelo tuba canente.

¶ Et tertius angelus tuba cecinit: & cecidit de cælo stella magna ardens sicut facula: & cecidit in tertiam partem fluminum & in fontes aquarum. E.11

¶ Et in opere pcordie: qz ibi locus erat digessimus: tertia doctoz successio que in tertio ac si improprio cursu tpis so lẽnio: fuit a tpibus Cõstantini augusti in cepisse dignoscitur. Fuit autem in diebus eius sacerdos qdam alexãdrinus nomine Arrius: qui pro moz honestate quam ha bere in ecclesia videbat vnus de magnis luminaribus celi esse inter clericos puta bat: vtpote: qui opẽ lucem hoibus osten debat: t institutis exemplo vite sue: non paruum' gradiendi in via dñi emolumen tum prestabat. ℳic qz nõ intus oculos ha buit: sed tñ foris elenatus tamu superbie: videri magnus pcupuit: ignorans illud qõ scriptum est. Ante ruinam exaltat cor. pro.17 Deniq; ex superbia t libertate venit ad appetitum inanis glorie: t ex appetitu ina nis glorie itur ad obstinationem t duritia cordis. ℳotro de duritia cordis nascit zer lus malus: t furor indignationis aduer sus corruptores t magistros ecclesie: ita vt

magis

magis libeat cadere cum' falso t' fallaci ho nore: qz stare cum rubore t verecundia: si forte supari ptingat. Sedm hoc: accidit mi sero illi ad correptionem' sancti viri Ale xandri Alexandrini epi: nolenti satisface re preceptor suo: t sponte accipere discipli nam. Denicq; inflãmatus ira t zelo amari tudinis vehemẽter accensus: qz iniuriam sibi factam equanimiter sustinere non po tuit: indurauit cor suum sup lapidem ad tuendum errorem: quousq; accideret ipsi

ps.75. t complicibus eius illud qõ de eis psalmi sta lõge ante predixerat. Alienati sunt pec catores a vulua: errauerunt ab vtero: t lõ ge sunt facti. Furor illus sm similitudinez serpentis: sicut Aspidis surde: t obturãtis aures suas: que non exaudiet vocem incã tãtium: t venefici: que incantatur a sapien te. Et cecidit (inquit) in tertiam partem fluminum t in fontes aquaz: qz innume ra epor t sacerdotum turba errore illo pe stifero infecta est: ita vt vnde aqua sapiẽtie: t sciẽtie (cum adhuc essent catholici) an te emanare psueuerat: inciperet egredi le tales potus: t qui mortem hauriẽtibus p pinaret potius qz vitam. ℳam se quitur.

E.12. ¶ Et nomen stellæ dicitur ab sinthium: & facta est tertia pars aquarum in absinthium: & mul ti hominum mortui sunt de aqs: quia amaræ factæ sunt.

¶ Iz ab ipsa sui origine multos t feroces hereticos sustinuerit ecclesia: nulli tñ sicut Arriani ad tantam amaritudinem pduxe runt eam: nulli sic materna viscera amari care fecerunt. ℳon enim sicut alij t alij ex tra tantũmodo t non intus gueniebãt in sectas: vt recedẽtibus eis ab vtero: ei que se genuerat in xpo per baptismatis sacra mentum: darent spatium ad quietem: sed repente infra sinum ipsius ecclesie: qui esse putabat filius: deprehendebatur alienus: qõ qnte amaritudinis fuerit: illi vere scire sufficiunt: qui hoz similia patiunt. Quid enim dicebat ille: qui deflebat eos quos ste rum parturiebat? Quis (inqt) infirmat: t ego non infirmor? Quis scandalizatur: 2.cor.11 t ego non vror? Recte ergo dictum est. Et nomen stelle dr absinthius: qõ. s. absinthius aquas dulces t aptas in potum: in amari tudinem vertit: qz nõ Arrius sicut ℕicolaus gentes infideles collegit in sectas: sed magis in populum Christianum: populus qui erat precio magno: hoc est: xpi sangui ne iam redemptus: ac si qdam ℜegulus: venena diffudit. Et facta est (inquit) ter tia pars aquaz in absinthium: t multi ho minum mortui sunt de aquis: qz amare fa cte sunt. Iz aquaz noie scripturarum volu mina designent: tñ qz scripture ipse: per se legi nequeunt: nec puenire queunt ad no titiam hoium: nisi sit qui doceat t ostẽ dat: non absurde per aquas dulces: doctor res ecclesie intelliguntur: qz t illud vez est: qõ scriptum est in hoc libro. Aque multe: sunt populi multi. Ut autem legem ℳoy si: vocat Apostolus ℳoysen dicẽs. Quo 2.cor.3. tiens cunq; legitur ℳoyses: velamen est positum ante oculos iudeor: ita t sub spe cie doctor: doctrine quoq; eor intelligũ tur: adeo vt qõ mystice de doctoribus dr: de illoz doctrinis intelligatur: quaz alie vere sunt t fideles: alie pestifere t corru pte: nõ qz doctrine simpliciter male sunt: sed qz mali sunt t pfidi qui inficiunt illas. Quasi autem tertiam aquaz partem infe cit Arrius t vertit in saporem absinthij: qñ per errorem eius corrupti fuere sacerdo tes t epi adherentes sibi: adeo vt ex ore il loz qui videbantur esse duces populi: t doctores ecclesie: non aqua sapientie t scie tie: sicut sperabatur exiret: iz magis error: non dulcedo mellis: sed amaritudo absin thij. Quid enim dulcius esse põt generi humano: qz qõ ait dño in euangelio? Sic Joã.3. deus dilexit mundum: vt filium suum vni genitum daret? Et illud qõ ait Joannes: cuius est liber iste. Diligamus nos deum: 1.ioã.4 qñ ipse prior dilexit nos: t misit filium suum ppitiationem pro peccatis nostris?

K

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed qđ amarius esse põt doctrina Arry: qui saluatorem nostrum Jesum Christum: qui est spes omnium Christianorum: ⁊ vita credẽtium: non esse predicabat verum Deum sicut ⁊ patrem: sed quasi terrenum principem ⁊ magnum inter filios adoptionis? Quod si verum esset: omnes profecto Christiani ⁊ qui credunt in eum essent maledicti: q̃ scriptum est. Maledictus homo qui confidit in hoie Sed ⁊ frustra sperare mus illud qđ ipse filius ait. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis. Frustra ⁊ qđ ait Apostolus. Misit deus spiritum filij sui in corda nostra: in quo clamamus: abba pater. Unde enim nobis hec oia: nisi q̃ xp̃s verus est Dei filius: non sicut ceteri: adoptiuus: ⁊ veraciter assumpsit naturam nostram: vt facti vnum in ipso ⁊ cum ipso: simus p eum filij ⁊ heredes: heredes qdem Dei: coheredes autem Christi? Si autem dulce est hoibus esse liberos ⁊ heredes Dei: amaꝝ profecto est: esse seruos: ⁊ alienos a Deo viuo ⁊ vero: esse priuatos ⁊ expertes ab illa suauissima mellis dulcedine: quam fugunt electi Christi abundanter de petra: ⁊ oleo illo spirituali: de quo dicit Apostolus. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filioꝝ: in quo clamamus: abba pater. Porro Arriani contra hoc sentientes: docebant verum Deum ⁊ veꝝ dominum esse solum patrem: euacuãtes letitiam spei nostre: que est in vero filio Dei: qui nos per assumptionem nature nostre: ⁊ donum spiritus sancti absoluit ab obprobrio ꝑditionis nostre. Quibus ⁊ attendentes multi pestiferas illoꝝ doctrinas: tanq̃ a senioribus populi infeliciter susceperunt: adeo vt separati a sana fide ꝓuenirent in sectas: ad psequendam generaliter omnes catholicoꝝ ecclesiam: putantes se superare posse armis: quos nõ poterant vincere ratione. Perseuerauit autez psequutio Arrianorum vsq; ad tempora Sarracenoꝝ: vt duo alia succederent alijs: esset ecclesie tempus palma martyrij otiosum. Sigdem ⁊ propter hoc: multos legimus ab arrianis Regibus: ⁊ Episcopis: grauibus affectos supplicijs: multos amissa temporali vita: glorioso martyrio coronatos.

Vic. 17
Joã. 8.
Ro. 8.
Ro. 8.

¶ De quarto angelo tuba canente.

¶ Et quartus angelus tuba cecinit: & percussa est tertia pars solis: & tertia pars lunæ: & tertia pars stellarum, ita vt obscurarẽtur tertia pars eorum: & diei nõ luceret tertia pars: & noctis similiter. T. 13

Liber concor.

In opere concordie: quod respicit e simili: liber iste cum ageret de septem diebus originalibus: ⁊ peruentum esset ad diem quartum: dictum est significari in sole: ⁊ luna: ⁊ stellis: heremitas ⁊ virgines: qui per alta ꝓtemplationis gradientes itinera: lucem pfectionis sue fidelibus popꝰlis ostenderunt. Quarta etenim die fecit Deus oipotens: solem: ⁊ lunam: ⁊ stellas: ⁊ quarto loco in hac tertia parte libri: ⁊ in ꝓpter septem angelis effundẽtibus septem phiꝰas iracundie Dei: solis: ⁊ lune: ⁊ stellarum mentio facta est: lq̃ solẽnius in quarta parte Libri huius: vbi inter cetera que in eo scripta sunt: de eisdem luminaribus aliqđ specialius: atq; significantius dr̃. Signum magnum apparuit in celo: mulier amicta sole ⁊ luna sub pedibus eius: ⁊ in capite eius corona stellaꝝ duodecim. In muliere qdem ista: ecclesia sanctaꝝ virginum specialius designatur: que lq̃ a matre Christi initium sumpserit: quarto tamen ecclesie tempore claruisse dignoscitur. Sed heu q̃ velox est ad nocẽdum doli artifex ⁊ magister erroꝝ: qui quo altiorem cernit gradum: eo magis ad tẽtandum pios exercet malitiam cordis sui. Ecce enim tertia pars solis: ⁊ tertia pars lune: ⁊ tertia pars stellarum percussa esse narratur: nec dubium:

ꝙ suggerente ipso qui ⁊ expulit primum hominem de Paradiso: sed tamen a quo percussa sit: aut qđ eaꝝ pcusserit: non exprimitur. Scimus partem meridianam quaꝝ ordo heremiticus ⁊ virgineus specialius incolebat non lõge post obitum beati Pape Gregorij; primo quidem a gente Persarum: deinde a Rege Arabum occupataꝝ fuisse. Sub eisdem namq; temporibus: famosa illa Sarracenoꝝ heresis: ac si vena corrupti laticis: super terram erupit: per quam multitudo hominum incolentium heremum: tum vitium prauis monitis: a fide Christiana euulsa est: precipue in Regione Thebayde ⁊ Egypti: vbi maxima illius ordinis multitudo degebat. Que: vi delicet: heresis: ⁊ versutia dyabolice fraudis: legez illam (dico sacrilegam) quam instruit Mahometh: eo contraria est voto virginum: ⁊ professoribus caste vite: quo ⁊ summum gaudium: ⁊ summum bonum: tradidit, esse luxuriam: promittens eam ⁊ post finem mundi sectatoribus suis. Hoc nõ habuit in sua lege Judeus: hoc nec ipsi Philosophi gẽtium suis auditoribus tradiderunt: nõ Sabellianus: neq; Arrianus hereticus. Sed quis scit q̃ pauce Virgines in pressura illa stare in proposito potuerunt: quatenus ⁊ si corpore pstitute sunt: saltem mente: saltem ⁊ fide incorrupte manerent? Verum quia non (quod absit) totum: sed tertia tantum pars percussa esse narratur: liquet ꝙ illos solos heremitas: ⁊ illas solas virgines, superari in hora illa tẽtationis sue: Deus iustus permisit: qui laborantes morbo hypocrisis: aliud ostendebant in specie: aliud gerebant in corde: quoꝝ detestanda progenies: designata est in prima parte: in muliere Jezabel ⁊ filijs eius: dicente de ea dominus: angelo ecclesie Thyatyre: que ⁊ ipsa quarta est in numero aliarum. Habeo aduersum te: q̃ permittis mulierem Jezabel: que se dicit prophetem: docere ⁊ seducere seruos meos fornicari ⁊ manducare de ydolaticis. Igitur hec tertia pars percusso esse narratur: percussa funditus a claritate sua: relique autez due partes (hoc est) prudẽtium ⁊ simpliciuꝝ: nihil discriminis passe sunt. Sequitur.

¶ Et vidi & audiui vocem vnius Aquilæ volãtis per medium cælum: dicentis voce magna. Ve, ve, ve habitantibus in terra de cæteris vocibus trium Angelorum: qui erant tuba canituri. T. 14

¶ Si tempore huius quarti Angeli: vox istius Agle audita est: ego aglam istaꝝ: beatum Papam Gregorium fore credo: qui tam libere: ⁊ taꝝ multa de mundi fine: ⁊ de pressuris finalis seculi scripsisse dignoscit: quiq; allegoriaruꝝ semitas: ac si arduas celi vias altius pre ceteris peruolauit. Neq; enim inuenitur alius simílis eius: qui ita erumnosa tpa appropinquasse in suis operibus testaretur. Opponentibus autem super his: in cordie opere satisfecimus. Qꝫ enim nõ cito accidit qđ predixit: non ideo nõ accidit: q̃ deceptus est ipse: sed q̃ iudiciuꝝ: qđ facturus erat dñs: misericordia tẽperauit: quatenus ⁊ tp̃s pacis ꝓtelaretur: in dies multos: ⁊ breuius faceret tẽpus luctus. Illud aũt non est simpliciter intuenduꝝ: qđ de vocibus triuꝝ angeloꝝ: tria: ve: promittantur hoibus qui morant in terra (hoc est) illis hoibus qui terrena sapiunt: ⁊ terrena sectant: quasi causaliter accidat: ⁊ nõ magis iudicij veritate: q̃ qui nolunt obedire doctoribus veritatis: iustum est ⁊ equum iudicium vt incurrant (permittente deo) in opationem erroris: ⁊ credãt mendacio: qđ amauerunt. Sed iaꝫ nunc veniẽdum est ad quintum Angelum: cui ⁊ ascribitur primum: ve: ⁊ qđ in tpe eius acciderit: non sine cordis gemitu attẽdamus: presertiꝫ: cum in diebus nostris ꝓfusa esse oia videant: ita vt necdũ primo: ve: ad finem pducto: appropinquare alia: ve: signis euidentibus sentiamus. Sequitur.

Papa Grego.

¶De quinto angelo tuba canente.

Cap.9. L.1. ¶Et quintus angelus tuba cecinit. Et vidi stellam de cælo cecidisse in terram. Et data est illi clauis putei abyssi: & aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ: & obscuratus est aer de fumo putei: & exierunt locustæ in terram.

QUis fuerit miser iste: aut vnde surrexit: qui clausum quondam abyssi puteum aperuit: nescio: deus scit: clericum tamen fuisse: & imbutum scientia litteraruz: ex huius textu lectionis apparet. Accepit autem q̃unq; fuit ille: clauem scientie praui dogmatis: haud dubium q̃ a patre mẽdacij: potestatem. Sinuestigandi profunda sapientie: non dei: sed mundi huius: quaz pdidit: & pẽt deus in manu paruulorum suoz ad euacuandum scandalum crucis: qõ positum est in signum & salutem credẽtibus. Aperuit ergo puteum abyssi: & ascẽdit fumus putei: sicut fumus fornacis magne: q̃ nimiz vt de celo luminaria: ita de abyssi puteo fumus tenebrosus ascẽdit. Si enim (vt iaz dixisse me recolo) totus scripture sacre volumen: de quo pcedit vera sapientia: que est lumen humanarum mentium: & splendor spiritualium oculoz designatur in celo: qd in puteo abyssi: nisi profunditas quedam humane sapientie: si tamen sapientia & non ignorãtia dicenda est: vtpote de qua pcedit fumus erroris: dicente dño. Errastis: nescientes scripturaz: nec virtutem dei? Scimus enim conatos fuisse quosdam philosophos: comprehendere oia ratione: & aliqua de his que sentiebant: ad memoriam in posteruz tradidisse. Qui eum multa rationabiliter disputasse videntur: ignorantes tñ benignitatem & mãsuetudinez: necnõ & oipotentiaz creatoris qui potuit facere cuncta de nihilo: & p vel le arbitrij sui: aliqua in meliorem statum & feliciorem mutare: intantum quidam eoz processit disputando de corpore & spiritu: vt diceret omne corpus esse fugiendum.

Matt 22.

¶Huic errori nephandissimo quondam euacuato in xpo: nouuz quoddam genus hereticoz: nescio quo docente adhesisse videmus: dicentium oia corpora esse creata a Diabolo: ac per hoc: nec venisse xpm in carne ostentur: vt apte sẽptinere indicẽt: ad eum qui venturus est: Antichristum: dicente Joãne. Quicunq; negat xpm venisse in carne: hic est seductor & Antichristus. 2.Ioh.b

¶Hi sunt illi heretici qui vulgo dicunt patareni: & apud alios: & alios diuersis vocabulis noientur: qui vt se esse demonstrẽt qõ sunt: filios. Stenebraz: nocturno (vt fertur) tpe: & hoc diebus statutis: conueniunt per puincias in synagogis suis: quatenus congregati in vnum: & mutuos sibi aspectus exhibentes: faciant tãdem opa patris sui. ¶Huiusce modi ergo hoies: si tñ hoies & non reptilia: Locuste sunt egresse de fumo putei: q̃ sicut Paulus dicit his qui crediderant per verbum eius. In xpo Jesu per euãgelium meuz ego vos genui: ita & istos per errorem suum genuit ille qui visus est in specie stelle cecidisse de celo. Sz q̃ post peccata filioz hoiuz: accidunt in humano genere: oia mala ista: que & qualis sit potestas que data est eis ad psequẽdos impios: & eos qui non baiulant Crucem Christi ad sequendum eum: aperitur cum subditur. 1.cor.4

¶Et data est illis potestas sicut habent potestatem Scorpiones terræ. L.2.

¶Nõnulli reproboz habent voluntatez nocendi: sed nõ possunt: q̃ sine pmissione iusti dei: nec ipse Diabolus ausus est tentare Job: quz etiam accepta potestate: nõ est (inquantum ipse volut) flagellare permissus: sed quantum voluit ille qui potestatem dedit. Unde & hic subditur. Job. b

L.3. ¶Et preceptum est illis ne lædерent fœnum terræ: nec q̃ omnem arborem: sed tantum homines qui non habent signum dei viui in frontibus suis.

¶In seno terre: designantur simplices: qui nesciunt ad dexteram & ad sinistram: preter Jesum Christum: & hunc crucifixum: quicq; interrogati ab hereticis: auertunt aures dicentes: non esse suum: sed clericoz disputare de fide. In arboribus autem designantur viri perfecti: qui proferunt fructum in temporibus suis. In his duobus generibus hominum: non potest in aliquo (vt supra diximus) heretica pranitas inuenire locum in illis: q̃ simplices sunt: & a semel suscepta fide: nulla ratione discedere possunt: in istis q̃ sapientes sunt sm deum: & sciunt per gratiam sibi datam: vitare iacula inimici. Et qui propter carnalitatem suam homines dicti sunt: quicq; non habent signum Dei viui scriptum in frontibus suis: iusto omnipotentis Dei iudicio: traditi sunt Locustis: cruciandi vehementer ab eis propter iniquitates suas: quousq; compleatur tempus potestatis eorum. Signum vero Dei viui: crucem dominicam esse puto: quam illi veraciter in fronte portant: qui non erubescunt crucifixum: qui dicunt assidue cum Apostolo. Gal, 6. ¶Mihi autem absit gloriari: nisi in cruce domini nostri Jesu Christi. Et qui sunt illi? ¶Hi qui nolunt esse diuites: in hoc presenti seculo nequam. Qui enim volunt (iuxta Apostolum) diuites fieri: incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli. Sed ad esse veniamus. Scimus q̃ Locusta immundum est animal: & alis quas habet sursum se ad superiora leuatur. Scorpio vero delirescit in abditis: & repente percutit incautos: non ore: sed cauda. Secunduz hoc ¶Patharenos hereticos: mundos se coram populo: & iustitia preditos esse simulant: & ex occulto circa finem verbi: producunt actu leos erroris sui: quibus tamen non seruos Dei permittuntur ferire: sed illos (vt iam diximus) homines qui mũdanas delitias concupiscunt. Notum est omnibus & bene notum: q̃ eorum quidem alij extimantur perfecti: alij autem dicuntur credentes. Perfectos etenim dicunt illos: qui seruant per omnia doctrinam suam: credentes qui non seruant: sed tamen credunt cõseruantibus illa. Qui ergo perfecti sunt inter eos: hi sunt quos designant Locuste: qui autem credentes dicti sunt: hi sunt illi homines quos Locuste percutiũt caudis suis. Sed quare cruciantur qui credunt eis? Q: stimulata conscientia accusat eos: scientes q̃ pro subsidijs temporalibus adhesserunt eis: sicut ex relatu eorum qui & fuerunt inter eos: & penituerunt: didici mus. Deniq; conuenientes in vnum faciunt collectas bonorum suorum: & si quos vident inopes anhelare ad diuitias mundi: primo ostendunt eis affectum misericordie & miserationis: deinde culpant Christianos diuites: & maxime: Sacerdotes & Clerum: qui deberent (aiunt) seruare apostolicam vitam: & subleuare miserias pauperis & egeni: vt nemo esset egens in religione Christiana: sicut non erat aliquis egens in religione Christiana: sicut non erat aliquis egẽs in ecclesia primitiua. Deinde dicunt eos excidisse a fide: factos autem persequutores iustorum: sicut sacerdotes Judeos: qui persequebantur Apostolos. Ad vltimum fatentur se scire homines qui seruẽt ad integrum apostolicam fidem: ita vt nõ sit aliqs inops inter eos: & qui pauper venit ad illos: protinus (inquiunt) efficitur diues. Hec & his similia: quasi rationabiliter concinãtes: munda animalia se esse fingunt: quousq; percutiant homines ex improuiso dicẽtes. Et tu quoq; si vis esse credentibus in fidem istã: & adherere obseruantibus eam: vel saltez exhibere tutelam: & esse contrarius resistentibus secte isti: poteris in hoc seculo esse diues: & delitijs affluens: & in futuro seculo vitam eternam

Contra eum, Patharenos hereticos q̃ arte decipiunt.

Ars q̃ Patharenos decipiunt.

eternam possidere. ¶Porro hõ cupidus audiẽs ista:cecatus mẽtis oculis:trahit amore diuitiaꝝ:ꝛ efficit sicut equus ꝛ mulus: Ro. 11. quibus non est intellectus. Sicq; corruptus verbis ꝛ pecunie:incipit esse pro illis:aut quasi vnus ex illis:trepidãs tamen ꝛ accusans semetipsum in cogitationibus suis: sciens a bono esse non posse:qđ tali modo pecunia obtinet. ¶Hoc ergo modo cruciant multos:quos non occidunt:qꝛ pecunia qdem corrumpunt: sed ex toto a fide xpi eradicare non possunt. Et qdem qui signum dei viui non habẽt:nisi illud habere studeant:morituri sunt:sed tñ a locustis cruciantur qdem:sed, nõ occidunt:ut:qꝛ ꝛ si corruptos pecunia defensores illos habere queunt:vt negent tñ fidem xpi: trahere ad pfidiam vsq; quaq; non possunt. Sz terminus illis cõstitutus est:qui preteriri non potest. Nam subditur.

T.4. ¶Et dictum est illis ne occiderent eos:sed vt cruciarent mensibus quinq;.

¶Non est dictuꝫ hoc mori de morte eterna:sed de extinctione fidei:qua viuũt plurimũq; tpaliter reprobi inter eos qui vere viuunt:qui tñ:qꝛ signum dei portare negligunt in frontibus:timorem.s.dei in cordibus suis:sic viuunt vt moriantur aliqñ: si non trãseunt ad puersationem eoꝝ qui veraciter viuunt:dicente de hmõi Apostolo Tit. 1. Paulo. Confitentur se nosse deum:factis autez negant. Sed quare quinq; mẽsibus? Forte qꝛ quinq; menses habent dies centum quinquaginta:ꝛ solet aliqñ dies designare annum. Triginta ꝺo dies:vnam annoꝝ generationem. Fortassis ergo quinq; menses:quinq; significãt generationes annoꝝ:annos:vz:centum quinquaginta: qꝛ diu est ex quo ꝺsora fuit secta ista:lz nesciamus a quo fuerit inchoata:vel aucta. Qꝺ autem sequitur.

T.5. ¶Et cruciatus eorum sicut cruciatus Scorpii cum percutit hominem.

¶Replicatio sermonis est:vt opus illaꝝ intelligatur. Ubi ꝛ aliquid terribilius subditur:quod magis exprimit causam.

T.6. ¶Et in diebus (inquit) illis: quærent homines mortem & non inuenient: & desiderabunt mori: & fugiet mors ab illis.

¶Qui hoies querent mortem? Nunqd omnes hoies? Non. Sed illi quos locuste pcutient. Grauis res est:dyabolica tentatio:ꝛ difficilis ad portãdum. Unde ꝛ Apostolus dicit. Tentatio vos non apprehendat nisi humana. Deniq; ꝛ Sanson cum tentaretur a Philisteis:per eam quam diligebat artius ¶Meretricez,afflictus est vsq; ad mortem:eo qꝛ sciret esse illicitum reuelare secretum:ꝛ tñ:ꝛ importunitate illius simul ꝛ voluptate deuictus: aliud agere non valebat. Sic ꝛ hoies isti: sicut dicimus per eos qui venientes ad nos in eadem calamitate:se aliquãdiu steriſſe ꝺsessi sunt:videntes qꝛ duꝝ fit separari mente ꝛ fide a generalitate ecclesie:ꝛ attendentes verba eoꝝ que oino verisimilia esse videntur:incidunt in varias tentationes ꝛ questiones insolubiles:ꝛ nociuas:ita vt melius sibi esse arbitrent mori:qꝛ viuere. Inde est:qꝛ ꝛ tristes sunt omni tpe qui eiusmodi sunt:sed ꝛ facies eoꝝ pallore ppetuo deprimuntur. Et hoc qdem de illis qui pro aliqua vtilitate tpali sic trãseunt aio ad sectaꝫ eoꝝ: vt tñ duꝝ arbitrentur relinquere semel susceptam fidem:ꝛ recedere a pietate christiana:quam seruat sub oi celo multitudo credẽtium. Qui autez ex toto subuersi sunt:non ꝺsiderant ista:sed relicta ratione humana:Locustis pariter ꝛ Scorpionibus similes facti sunt: querentes quos seriant ꝛ inficiant veneno suo:querẽtes cum qbus inhient cõe vel singulare certamen: vt quasi vel pteualeant:hoste ꝓstrato: vel occisi (sicut asserunt) coronentur martyrio. Qꝺ si hoc: non de illis malis hoibus: sed magis de fidelibus dictum est:põt de fine quinti tpis:non inconuenienter accipi sermo hic: qñ durius pre solito incipient preualere Locuste:preter alia innumerabilia mala:que futura sunt in terra:ſz qꝛ nos ipsi qui hec ꝛ loqmur:tam de tpis fine:qꝺ de rez imutatione manifeste colligimus. Etenim in qbusdam mundi partibus:nta huiuscemodi pestilentes hoies inualuisse feruntur:vt quasi equi preparati ad preliuꝫ nihil vereant aduersi:despicientes penitus vitam tpalem:ac si per supplicia adepturi eternam. Unde ꝛ mox subditur.

T.7. ¶Et similitudines locustarum: similes equis præparatis ad prælium. Et super capita eorum tanquam coronæ similes auro.

¶Cohortantur semetipsos admonentez vt sint fortes in bello:tanq; pugnaturi pro fide:promittentes sibi illud Apostoli. Non 2.ti.2. coronabitur:nisi qui legittime certauerit. Unde ꝛ corone ipse similes auro esse phibẽtur:qꝛ verbis verisimilibus palliant errorem suum:dicentes se esse catholicos:ꝛ orthodoxe fidei defensores. Nam ꝛ martyres dei noiant suos: qui sorte a catholicis ꝓcremati sunt igne:extimantes illos principes secte sue: gloria ꝛ honore coronatos in celis. Et hec quidem de illis:quos quasi dei martyres venerantur. Ceterum quod sequitur generale est omnium. Nam subditur.

T.8. ¶Et facies earum sicut facies hominum:& habebant capillos sicut capillos mulierum:& dentes eorum sicut leonum erant.

¶In facie cuiuscunq; aialis:apparet:vel mansuetudo:vel ferocitas eius. Cognitio ergo hominis qualis sit: in facie designatur. ¶Porro in his ¶Hereticis: non sic: sed aliud ostendunt in facie:aliud occultãt in ore:vt quos facie humana decipiunt: dentibus mordeant leoninis. Ostẽdunt se humanos:ꝛ quasi simplices:vt pterant molaribus quos sibi resistere suspicantur. In facie ergo humana:ficta humanitas:in dẽtibus leoninis: vera immanitas designat. Sane:in capillis mulierum qui longiores sunt capillis viroꝝ: designatur assiduitas operandi:qua se quasi de suo labore viuentes:religiosos esse iactitãt ꝛ modestos:abutentes auctoritate illa Apostoli:qua dicit: ¶Magis autez operetur:qꝺ bonum est:vt phil.4. habeat vnde tribuat necessitatem patientibus:non attendentes illud euangelicuꝫ. Operamini:non cibum qui perit:sed qui Joa.6. pmanet in vitam eternam. Nec illud qꝺ dꝰ de eo qui dixit. Juga bouꝫ emi quinq;: Luc.14 rogo te habe me excusatum. Deniq; ꝛ sacerdotes dñi prohibentur in Ezechiele ra ezec.44 dere capillos:nec tñ sinuntur nutrire comam:quin magis eam per eundem ꝓphetam attondere inbentur:quia:vz:religiosi quiq; non sinuntur esse ocioſi ab operibus manuum: nec tñ supra modum insistere operi permittuntur:quatenus:ꝛ sic quod detur in partem ¶Marthe: ꝛ non desit quod accipiat in sua parte ¶Maria. Sequitur.

T.9. ¶Et habebant loricas:sicut loricas ferreas.

¶Uiri iusti habent loricam contra tentationes Dyaboli:quia muniti ꝛ armati mẽtis constantia:non timent iacula inimici: Quo contra filij Dyaboli habent loricam insuperabilem duritiam cordis sui:ne possint peruenire ad eos spicula verborum Dei:iuxta illud Psalmiste:cuius supra fecimus mentionem. Furor illis fm similitu ps.57. dinem Serpentis:sicut Aspidis surde:ꝛ obturantis aures suas: que non exaudiet vocem incantantium:ꝛ venefici incantantis sapienter. Sequitur.

T.10 ¶Et vox alarum earum: sicut vox curruum equorum multoꝝ currentium in bellum.

Tale sanctorum animalium intelliguntur viri contemplatores: quorum est proprium contemplari celestia: z paucis amodo vbis: multa z sublimia intimare. Qui autem designantur in alis Locustarum: bi. f. qui habentur apud eos: perfecto z perfecti: si quando veniunt ad conflictum: nõ sic: sed stridentes z rugientes disseminant verba sua: vt videantur superare verbis: quos non possunt vincere ratione. Unde z in quarta parte libri huius: in specie cuiusdam Bestie ascendentis de terra: de eisdem dicitur. Habebat duo cornua similia agni: z loquebatur sicut Draco. Uez quocunq; modo loquantur: vtuntur tamen auctoritatibus scripturaz: immo nõ vtuntur: sz abutuntur: q; nequeunt ratione demonstrare qõ dicunt: verbis illis sanctaz scripturaruz: muniunt partem suam: que sunt iuxta vocem Petri difficilia intellectu: quatenus adulterãtes ea per prauum
2.pet.3. littere intellectum: possint ea trahere ad perfidiaz suam. Semper tamen in verbis eorum obseruandus est finis: quod nos debere facere demonstrat Joannes: cum iterum atq; iterum replicat verbum: memoriam repetit Scorpionis. Nam sequitur.

T.1.1 ¶Et habebant caudas similes scorpionũ: Et aculei sunt in caudis earum.

¶Hoc est enim illud Apostoli. Et sermo
2.tbi.2. eorum vt Cancer serpit. Sed cum taz horrenda reptilia presto sint hodie super terram: q̃z oporteat fideles caute redimere dies malos: z esse sapientes ad discernendum inter vez z falsum: inter signa zDoy
Exo.7. si z Aaron: z signa Janes z zMambres: videant illi qui nolunt discernere: inter tempus z tempus: inter tranquillum mare: z tempestatis valide agitatam procellis: vt eis liceat adhuc vacare epulis: z ducere in
Job.21 bonis dies suos: sicut in annis seculi z diebus antiquis. Si enim omnia tempora equalia essent ad salutez: z non deteriora essent tempora nouissima primis: nõ deceret Apostolus. In nouissimis diebus in
2.tbi.3. stabunt tempora periculosa: nec pretermissis tam multis hereticoz generibus: quorum infestationes sustinuit vsq; modo ecclesia: eos de quibus sermo est: in spiritu prophetie demonstrare curaret: sed aut simul loqueretur de omnibus: aut de cunctis taceret. Loquutus est autez de istis: ranq̃z de illis hereticis: qui ex sunt omnium hereticoz: nec aliud q̃z qõ videmus z audimus. Dãnant vtiq; matrimonia licita: z cibos quos deus creauit ad percipiendum cum gratiaz actione fidelibus. Et q; ita esset futuruz: predictum est (vt iam diximus) ab Apostolo Paulo: scribente hoc modo in
1.tbi.4. epistula ad Thimotheum. Spiritus manifeste dicit: q; in nouissimis temporibus discedent quidam a fide: attendentes spiritibus erroris: z doctrinis Demonum in hypocrisi: loquentium mendacium z cauteriatam habentium suam ꝯscientiam: prohibentes nubere z abstinere a cibis quos deus creauit: ad percipiendum cum gratiaruz actione fidelibus. Hec serenissima verba Pauli: vel potius spiritus sancti: lecta fuere in ecclesia Dei quasi per mille cẽtum quinquaginta annos: z semp hoc dicitur in eis: cum leguntur a quolibet: qõ fuit in eis eo tempore quo scripta fuerunt. Non autez q; semp tempus futuz; annunciatur in eis: sine fine futuruz erit qõ dicitur: sed tam diu oportuit esse futuz; quousq; veniret tẽpus in quo accideret: qõ dictum est. Qõ si ideo scriptum est a spiritu sancto vt sciretur cum accideret: qõ predixit: liquet profecto q; de tempore hoc dicebat: in quo videmus hereticos esse in mundo qui sacrilegia ea mala que prescripsit Apostolus: immo que spiritus omnipotentis Dei: futura esse predixit. Sed z illud notum est qõ predixit in epistula sua ð Antichristo: Joannes: cuius est liber iste: sicut nec illud est ignotum qõ dicunt isti: adeo vt dum ea legimus eẽ predicta: que in his ex parte magna videmus esse completa: fiere magis libeat: q̃z aliq̃d dicere. Etenim (vt iam de si

ne datur intelligi) qõ confotum est in eis: prope est oĩno vt rumpatur in regulum. Negant enim filium dei venisse in carne dicẽtes: oẽm carnem creataz a Dyabolo: vt ap
1.ioã.1. te intelligatur: ipsos preuidisse in spiritu beatus Joãnes: qñ ait in epistula sua. Qui negat Christum venisse in carne: non est ex deo: z ipse est Antichristus qui vẽturus est. Nempe z apostolicum cui omnes obediunt se tatentur habere: de quo in presenti loco subsequenter adiungitur.

T.1.2 ¶Et habebant super se regem Angelum Abyssi: cui hæbraice nomen, Abadon: græce autem: Apollion: & latine habet nomẽ exterminans.

¶Puto ego q; huiuscemodi pseudo prophetaz: ita quoq; ipse veniat tenere locum Antichristi: qũo Dauid z ceteri reges Hierusalem locum Christi. Unde z ipsimet reges Juda: Christi dñi dicebantur. Siquidem vt oẽs illi Christi dñi dicebantur: ita z in secta ista: multi iam sortitan precesserunt: qui essent pro auctoritate pfidie dicẽdi Antichristi: maxime cum dicat Joannes vtens presenti vel preterito pro futuro. Sicut audistis q; Antichristus venit:
1.ioã.2. nunc Antichristi multi facti sunt. Et quia protinus subinsert. Unde scimus q; nouissima hora est. Sequi non longe post ipsum magnum Antichristum demonstrat: quez ego considerans vniuersas facies scripturarum: z introitus z exitus concordiarum: presentem puto esse in mundo: z si necduz venerit hora reuelationis ipsius. Oportet
Hiero. enim ꝑm Hieronymum: desolari Romanum Imperium quod resistit ei: antequaz reueletur: z tunc (inquit) reuelabitur ille
2.tbes.2 iniquus: cuius est aduentus ꝑm operationem Sathane: in omnibus signis z prodigijs mendacibus. Reuelabitur autem manifeste: sub sexto Angelo tuba canente: z si antea velut occulte operari incipiat. Tempus siquidem sexti Angeli omnino credimus esse breue: propter illud qõ dominus ait. Propter electos breuiabuntur dies il
mat.24 li. Nam in tribus annis (nisi fallor) terminari oportet tribulationem eandem: z tempus sexti Angeli tuba canentis: quãuis q; sextum tempus: duplex est: aliquid preire oporteat: quod pertineat ad tempus sexti Angeli: manente adhuc in prelio Angelo quinto: presertim: cum prius soleat incipere qõ pertinet ad sequentia: q̃z opera precedentia consumationem accipiant. Quod si ita est: oportet Antichristum preuenire tempus sexti Angeli: aut per se (aut quod magis creditur) per nuncios suos: vt conceptum longe ante venenum: tunc iaz preparatus ad belluz: z multis dyabolicis argumentis: promunitus effundat. Qui iure quoq; dictus est Rex Abyssi: q; in cor de populi infidelis a principio regnat. Uocatur vero hebraice Abadon: grece autez Appollion: z latine habet nomen exterminans: q; in diebus eius compleri opz illud qõ scripturz est in libro psalmoz. Uineam de Egypto transtulisti: eiecisti gẽtes z plãtasti eam: ꝛc. Et infra. Ut quid destruxisti
ꝑs.79. maceriam eius z vindemiant eam omnes qui pretergrediuntur viaz? Exterminauit eam Aper de silua z singularis ferus depastus est eam. Quod tale est: ac si diceretur. zDulti qdem heretici trãseuntes z pretergredientes viam: dãna multa z obprobria intulerunt ecclesie: que ad tps poterãt tolerari: q; z si pdebatur fructus: ipsa tñ integra in suo statu manebat. At ille qui dicitur Aper de silua: intollerabiliter exterminabit eam: ita vt non videatur esse vinea: sed solitudo deserti. Licet autez multa exterminia operetur Dyabolus per membra sua sub Angelo quinto: maius tamen z grauius exterminium erit quod sequetur sub sexto: z q̃z durum: z q̃z angustum subsequetur sub septimo. Unde z mox subditur.

¶Ue, vnum abiit: & ecce veniunt adhuc duo: ve: post hæc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De sexto angelo tuba canente.

Apo.9 ¶Et sextus Angelus tuba cecinit. Et audiui vocem ex quatuor cornibus altaris aurei: quod est ante oculos dei: dicentem sexto Angelo habenti tubam. Solue quatuor angelos qui alligati sũt in flumine magno Eufraten. Et soluti sunt quatuor Angeli qui parati erant: in horam: & diem: & mensem: & annum: vt occiderent tertiam partem hominum: & numerus equestris exercitus: vicies millies dena millia: & ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos habebant loricas igneas: & sulphureas: & iacynctinas.

TEmpus sexti Angeli tuba canentis: de quo in presenti capitulo sermo est: ita ꝑm id quod proprium est: futurum esse sentimus: vt tamen ꝑm aliquid sumpsisse exordium videatur. Ut enim prius Joannes Baptista: predicator factus est gratie: q̃z lex ¶Moysi penitus decidisset ita quilibet Angelorum sex: prius incipit tuba canere: q̃z ¶Precessor suus insonare desistat: & prius inchoantur subsequentia prelia: q̃z bella precedentia ad consumationem seculi perueniant. Igitur inquantum capere ego queo: tempus quidem sexti Angeli: initiatum est: sed tamen tempus quinti: necdum vsq; ad presens consumationem accepit. Tempus ergo sexti Angeli: iam nunc ꝑm quid initiatum est: & sub omni celeritate & instantia oportet consumari: quod de eo in hoc volumine scriptum est. Et audiui (inquit) vocem vnam: ex cornibus altaris aurei: quod est ante oculos Dei dicentem sexto Angelo habenti tubam. Solue quatuor Angelos: qui alligati sunt in flumine magno Eufraten. In cornibus altaris aurei: que vtiq; non sunt nisi quatuor: quatuor Euangeliste designari arbitror: quorum vnus est Beatus Joannes (cuius est precipue vox ista solennis) que auribus sepe nostris insonuit. Si enim cursus quatuor euangeliorum contemplari sufficimus. Unam communem vocem in ipsis quatuor audimus annunciantem nobis dominum Jesum traditum esse in manus peccatorum in fine quinti diei qui precedit parasceue: die vero ipso qui vocatur sextus: crucifixum: mortuum: & sepultum. ¶Hanc vocem si spiritualiter intelligimus: profecto innuit nobis in spiritu: quod futurum erat: soluendos esse: videlicet: filios noctis & tenebrarum in tempore sexti Angeli tuba canentis ad complendum illud quod ait dominus interrogatus de fine mundi. Cum Luc.21 videritis ¶Hierusalem circundari ab exercitu: tunc scitote quia prope est extermi-nium eius. Angelo vero sexto dicitur vt soluat quatuor angelos: cum propter infinita scelera hominum: iubentur Sancti Dei non orare pro ¶Populo malo & adultero: ꝑm quod ex voce Domini dicitur ¶Moysi. Dimitte me vt irascatur furor meus. Quasi enim alligatus erat Deus prece iusti vt non posset facere q̃d volebat. Quod si hoc ipse Deus: quanto magis (& si dissimili modo) alligantur viri impij prece iustorum: ne faciant malum quod facere sunt parati: quousq; perueniãt peccata Babylonis vsq; ad celum: & recordetur Dominus delictorum eius? Exo.32
Vel certe sexto Angelo tuba canenti dicitur: vt Angelos soluat: non q̃ eius sit soluere: sed q̃ eius sit demonstrare solutos: iuxta illud quod dicitur Esaye ¶Prophete. ¶Obcecа cor populi huius: & cetera que sequuntur. ¶Neq; enim ¶Propheta obcecauit cor populi Judeorum: sed ipso prophete Esa.6.

tante obcecatum est insipiens cor eorum: quamuis legamus precessisse Dominum 3 Re.19. ¶Helye ¶Prophete vngere Azaelem Regem in Syriam ad percutiendum filios Israel: quod postea ad verbum ¶Helysei completum esse didicimus. Quod vero ait. Qui parati erant in horam & diem: & mensem: & annum vt occiderent tertiam partem hominum: non tam quidem rem futuram: q̃z causam exprimit voluntatis eorum. Licet enim non semper obtineant quod volunt ipsi: tamen parati sunt ad complenda desideria patris sui: ꝑm illud quod dictum est in Libro Job de eodem Job.40 Diabolo. Absorbebit fluuios & non mirabitur: & habet fiduciam vt influat Jordanis in os eius. ¶Paratus dicitur ad horam vel ad diem: qui mox (vt permittitur) aut iubetur aliquid: presto est: ita vt quacunq; hora permissio vel iussio fit: ipse sit paratus sine mora complere. ¶Paratus dicitur ad mensem: vel ad annum: qui tam diu se posse credit perseuerare in causa: quamdiu permanere in illa: aut permittitur: aut iubetur. ¶Hi ergo quatuor Angeli mali parati esse dicuntur ad horam: vel ad diem: quia semper sunt solliciti & vigilantes ad malum: expectantes qua hora: & qua die detur eis potestas interrogandi supplicijs Christianos: & trahere illorum aliquos ad superstitiam suam. ¶Parati esse dicuntur ad mensem: vel ad annum: quia non se ita credunt inhertes: vt quasi ad horam & momentum faciant quod prevalent & desistant: sed parati sunt preliari pro errore suo (etiam si oporteat) vsq; ad mortem: dicente Domino. Arbitrabuntur se obsequium prestare Deo: Angeli vero dicti sunt: qui mittendi sunt ad faciendam vltionem: ꝑm illud ¶Psalmi septuagesimi septimi. ¶Misit Joa.16 Ps.77. in eos iram indignationis sue: indignationem: & iram: & tribulationem: immissiones per Angelos malos. ¶Puto autem istos esse illos quatuor Angelos: de quibus dicitur supra in apertione sexti signaculi: qui starent super quatuor angulos terre: & tenentes quatuor ventos celi ne flarent: & q̃ datum esset illis nocere terre & mari: atq; arboribus. Quatuor autem erunt: vt quasi quatuor Euangeliste: diuces videantur esse eorum: qui per verbum ipsorum nepharium: crediturí unt Antichristo: cui & adherebunt plurimi Judeorum: videntes signa & prodigia Judei. que facturus est ipse: & Discipuli eius. ¶Non enim vnum Antichristum: aut mat.10. vnum ¶Pseudo ¶Prophetam: predixit Christus esse venturum: sed multos. Et Antequidem: vt in sexto Angelo um effundentium septem ¶Phialas: ostenditur: christi multi. egressuri sunt pseudo ¶Prophete: ad ¶Reges Terre: & congregaturi eos ad diem magnum Dei omnipotentis. ¶Non solum autem ipsi: sed & aliqui Sarracenorum: qui & reputantur in ¶Bestiam. Et enim quarto tempore: apparuit ¶Bestia que ascendit de Abysso: & quinto alia ¶Bestia: que ascendit de terra (hoc est) secta Sarracenorum: que resistit quarto Sarracenus. Angelo tuba canenti: & secta ¶Patharenorum: que resistit quinto: licet illa manifeste: ista quantum potuit: sicut iam ex fine colligitur: in occulto. In sexto autem tempore egressuri sunt aliqui (vt ego arbitror) ex vtraq; Secta: quorum alij videantur esse Equites: Equi aliqui: adeo terribiles & monstruosi: vt si fieri possit in errorem inducantur: etiam electi. ¶Dicrum q̃ preterito anno veniens quidam vir satis (vt apparebat) prouidus & timens Deum a partibus Alexandrie: in quibus detentus fuerat in vinculis: dixit se audisse a quodam magno Sarraceno: misisse ¶Patharenos Legatos suos ad illos: postulantes ab eis communionem & pacem: quodq; illis concedentibus: reuersi sunt ad suos: reportaturi cum tempus esset: ad eos: certum verbum vnitatis & pacis. ¶Hoc audiui ipse: ab eodem viro: in Ciuitate ¶Messana. Anno mille-1195.anno simo centesimo nonagesimo quinto

incarnationis dominice:tertiedecime indictionis. ℔Nec idcirco dico:q̃ videtur in hocipso erroris mysteriuz parturiri:z operis iniqui quasi fundamẽtum iactari. Igitur cum venerit tempus:z presto erit:hora solutionis Angelox istox:exibunt cuz superbia z furore consumari ea que scripta sunt in libro isto: eo q̃ non cognouerunt homines tps ꝓpolationis sue. De qua:vz: solutione maloꝝ:z potestate tenebraꝝ:dicit psalmista. ℔Posuisti tenebras z facta est nox:in ipsa pertransibunt oẽs bestie silue. ℔Bestie silue dicte sunt gentes infideles: que more bestiaꝝ fitiunt humanum cruorem:quaꝝ alique sunt a parte orientis: sicut sunt hi qui vocant:℔Turchi:alie in meridie:sicut Ethiopes:alie ab occidente:sicut Barbari:siue ℔Mauri:que vulgo dicũtur:℔Meselmuti:alie ab aglone:que z ipse (sicut ferunt Alemani) qui cuz eis sepe habuere ꝓflictum:satis ferocissime:z terribiles sunt. ℔Hi oẽs vsq̃ ad sextuz tempus:q̃d erit:immo z est pre oibus tenebrosum:alligati fuere in flumine magno (hoc est) in Romano Imperio:q̃d ꝓstituit deus oipotens ad munimen pacis:z defensionem ecclesie:quo resistente iuribus z potẽtia multa:non fuere ꝓmissi transire terminos ꝓstitutos:z methas quas posuit illis Deus:sicut de eis in typo maris in libro Job a domino dictum est. ℔Circundedi illud terminis meis:z posui vectes z ostia:z dixi:huc usq̃ venies:z nõ procedes amplius:z hic ꝓfringes tumentes fluctus tuos. Et hoc qdem vsq̃ modo. ℔Cum autem sextus angeloꝝ effundentium septem phialas iracũdie dei:effundet phialaz suam sup flumen illud magnuz Eufratem ad siccandas aqs eius:que tenent alligatas gentes:qd vltra spatur:nisi aduentus illoꝝ:quibus preparabitur via vt veniant ad penitendam Babylonem ciuitatem supbam:que sedet' (vt dr in hoc libro) super aquas multas:que sicut exponit Angelus qui ostẽdit visionez Joanni: non aliud sunt q̃ populi multi. De quoꝝ.s.populoꝝ viribus: presumptis vsq̃ modo superba ciuitas:z adhuc presumit: quasi impossibile sit tradi multos in manibus paucoꝝ:presertim cum non sint pauci:sed multi:immo innumere multitudines: qui iudicaturi sunt illam. Et qui sunt illi? Audi qd de eis dictum sit in sexta parte:in qua agitur generaliter de huiusmodi excidio Babylonis. Decem cornua que vidisti:decem Reges sunt qui regnum necdum acceperunt: sed vna hora tanq̃ Reges:regnum accipient post Bestiaz. Et paulopost. ℔Hi odient fornicariaz: z desolatam facient eam z nudam: z carnes eius manducabunt:z ipsam igne ꝓcremabunt. Deus enim dedit in cordia eoruz vt faciant qd̃ illi placitum est:vt dent Regnuz suum Bestie:donec ꝓsumentur verba Dei. Et mulier quam vidisti:est Ciuitas magna:que hz regnum sup Reges terre. O vtinam poneret ad cor verba hec vbs supba:z non presumeret de age suo (hoc est) de multitudine populoꝝ suoruz: vtinam vel hoc ꝓcuteret cor eius:q̃d nuper accidit Regi suo:z multitudini populoꝝ:qui fuerunt cuz eo:quo defecerunt in via nemine psequente:z vix pauci hoies: de tam multis potuerunt euadere: vt discat ois ecclesia sanctoꝝ:nõ dari victoriam multitudini armatoꝝ:sed reliquijs fidelis populi:qui ꝓtendunt in fide. Dictum est autem: q̃ siccande essent aque Eufratis: vt preparetur via Regibus ab ortu solis: q̃d sine gemitu dicẽdum non est:mutatio quedaz terribilis iam preceſſit:sup eo.s.q̃d nup accidit:sup inclyto illo exercitu Frederici magni z potentissimi Imperatoris:z alijs exercitibus populi Christiani: qui transeuntes mare in infinita multitudine: vix in paucis reliquijs pene sine effectu remearunt ad propria. Ab ortu autem Solis: via Regibus illis preparari dicta est: quia magna tribulatio: que presens est: a parte Orientis incepisse dignoscitur. Non enim videre possit: quo modo hoc verbum allgorice intelligi queat; sicut z multa alia; nisi forte dicamus

Turchi

Roma. impiuz.

Job.38

terram hierosolimitanam vocari spiritualiter: ortum solis:q̃ ibi ortus est sol iustitie xp̃s deus noster. Igitur equestris exercitus:quem vidit in visione Joannes: falsos illos christianos designat:z regnum pariter sarracenoꝝ:q̃d̃ hz videamus ꝓficere in regnum nouum:q̃d̃ designatum est in pe-
Dañ.2 dibus statue:quam vidit in visione: Nabuchodonosor rex:de plantario:cũ ferri'ortum est:hoc est: de regno illo sarracenoꝝ: q̃d̃ initiatuz est a ℔Mahometh. Et hoc q̃d̃ summope notandum credidi:ne qs me arguat bis ducere ad ꝓflictum gentem sarracenoꝝ:hoc est:in duobus tpibus: quarto s.z sexto. Non est ꝓrarrum vel absurduz: q̃ caput vnum bestie: q̃d̃ quasi'mortuum visum fuit:itez reuixit a mortuis:z visuz est q̃ fecisset deteriora mala:q̃z que fecerat a principio. Non est alienum a fide: q̃ in illa visione ℔Nabuchodonosor:auz q̃dem positum est semel:argentum semel:es simiter semel:ferz autem non semel: sed bis: z dictuz est:q̃ duo regna vltima essent ferrea:hz sequens mixtum luto: z q̃ altez ex altero oriretur. ℔Hec idcirco dico:q̃ duo ista regna vltima:habent locum inter conflictus septem angeloꝝ:de qbus agimus:in quarto:vz:z sexto tpe:ceteris tribus regnis ab hac cõione seclusis. Igit equestris exercitus:quem vidit Sanctus Joannes. ℔Pseudo ꝓphetas simul z sarracenos designat:qui z pro multitudine nimia: innumerabiles sunt: z pro fortitudine supbi'z pro crudelitate feroces. Equi enim quos vidit:significat cohortes z cetus innumeros pugnatoꝝ. Sessores pseudo ꝓphetas: qui videntur sagaciores esse: z quasi inter hoies rationem habere. ℔Hi tribus tegumẽtis muniunt cor:da sua ne possint vulnerari sagittis:z transfigi spiculis verboꝝ dei: ira:luxuria:z hypocrisi. Ira:q̃ nolunt'sicut hoies rationabiliter agere: sed sine rõne z iustitia irascuntur aduersus eos qui non sentiunt eadem cum illis. Luxuria:q̃ cum nos laudemus vitam castam:ipsi felicem putãt vitam luxuriosam. ℔Hypocrisi: q̃ docent subiectos suos coram alijs grauiter se habere:z nihil amittere leuitatis. Et hi oẽs ad hoc laborant:vt deleant nomen xp̃i de terra:z imponant filẽtium sexto angelo:hoc est:predicatoribus veritatis:quibus datum est sorte sicut z ceteris annunciare euãgelium in tpibus istis. ℔Prima lorica:que est:ira:designat in igne: q̃ ignis in diuina pagina sepe iraz designat. Scõa que est:luxuria:designatur in sulphure:q̃ vtrũq̃ sane sentientibus horribiliter fetet. Tertia que est:hypocrisis:in colore iacynctino:q̃ iacynctum aereum hz colorem:z ipsi se dicunt esse ꝓmptatores celestium: presertim q̃ multi eoꝝ: astroꝝ diuinatoribus gaudẽt. ℔Hec enim tria sunt:que maxime abijciunt verba dei. Ira:luxuria:z sapiẽtia seculi. Ira enim z luxuria cecãt oculos mẽtis ne videatur qd̃ vez est. Sapientia seculi:resistit sapientie dei. Unde z in libro ℔Hyeremie di. Filij Agar qui exquisierunt sapientiam que de terra est:non inuenerunt locum eius. Tales ergo sunt: z taz multi quos peccatis nostris exigẽtibus prevalere sentimus: tales sunt z tam multi: cuz qbus nos opz (z hoc q̃z citius) bis ad ꝓflictum venire. ℔Dodicum (inquit dñs). z non videbitis me:z itez modicum. ℔Qd̃ cum fuerit completuz:videbitis me:z gaudebit cor vestz. ℔Hoc enim modo opz dñm Jesum:qui vsq̃ modo in membris suis laborauit in terra:ire feliciter ad patrez:cum post duas istas tribulationes:que in sexto tpe ꝓsumande sunt:euacuauerit oẽm principatum z potestatem:q̃ opz (inqt) illum regnare quo ad vsq̃ ponat oẽs inimicos suos sub pedibus suis. Quasi enim tunc ibit ad patrem: qui vsq̃ modo:in mẽbris suis humiliter stetit in terris: q̃ qui vsq̃ nunc psequuti sunt illum: negantes eum esse vez filium dei:in die illa laudabant z dicẽt. ℔Benedictus qui venit in noie dñi. ℔Propter istas duas tribulationes:que geminande sunt in tpe sexto:nõ ait Joannes: numerus equestris exercitus decies milliens dena millia:q̃d̃ iure acciperet pro insi-

c.11?
mal.21?

nito:quia denarius:ꝛ millenarius: perfectissunt numeri:sed aut. Vicies millies denamillia. Qd̄ tale est:ac si diceretur. Decies millies denamillia:ꝛ iterum decies millies denamillia. Sed audiuimus de equitibus quales sint:ꝛ qualibus sint armis ad resistendum veritati muniti: audiamus ꝛ de equis: qui forte ad irrogandamala atrociores sunt. Nam sequitur.

Apo.9.14 ¶Et capita Equorum tāquam capita Leonum erant: & de ore ipsorum procedit ignis: & fumus: & sulphur. Ab his tribus plagis: occisa est tertia pars hominum: de igne: & fumo: & sulphure quæ procedebant de ore ipsorum. Potestas enim Equorum in ore eorum erat: & in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes Serpentibus: habentes capita: & in his nocent.

¶Cum aliqua gens incipit prevalere:ꝛ subijcere sibi Tribus ꝛ Linguas: solet ijs qui maior est eorum: dividere Civitates ꝛ Castella militibus suis: fm quod: non solum in gentibus: verumetiam ꝛ in eo populo qui dicitur Christianus: accidisse didicimus. Solent etiam hi qui principantur in populis: studere sapientie ꝛ doctrine: vt videantur inter ceteros homines: ꝛ vti quasi homines ratione. Accidit autem ex hoc: ꝛ sepe accidit: vt hi qui dominantur populis: videantur pro ratione ꝛ scientia habere inter homines humanam formam: qui autem rustici sunt ꝛ bruti: nihil in seipsis humanitatis habeant: nihil rationis: sed sint quasi Equi ꝛ Muli quibus
fo. 31. non est intellectus. Plerunq; etiam cum iudicant alios: hi qui iudicant eos: cum quadam miseratione promunt sententiam contra eos: vt non videantur facere voluntarij: sed necessitate coacti. Qui autem rustici sunt ꝛ bruti: cum puniendi aliquez potestatem accipiunt: ac si Leones rugientes frendent dentibus in eum: nullum se ostendentes affectum miserationis habere. Sicut Preses Pylatus conabatur eripere Christum: ꝛ miserebatur ipsius: ministri autem non solum occiderunt eum: verumetiam vt se ostenderent crudeles in passione ipsius: inter cetera imprōpia mortis eius: grauiora illi tormenta: sputis ꝛ colaphis inferebant: Iz ergo sessores equoruz satis esse terribiles demonstrētur: longe tñ dissimiliter ab equis: qui quidem Leoninis deturpati capitibus: caudis quoq; serpentinis monstruosi effecti: horribile spectaculum se cernentibus prebent. Quid enim Leone ferocius? ꝛ quid Serpente furiosius? Furor (inquit) illis fm similitudinem Serpentis. Deinde Leo palam seuit: fo. 32. Serpens ex occultis insidijs caput protrahit venenosum. Propter hoc sortis pugne: intus timorez. Fortis enim minantur mortem: vt possint constantes milites penis frangere irrogatis. Secreto loquuntur blande: ꝛ promittunt negantibus felicem vitaz: vt possint frangere blanditijs: quos nequeunt superare, tormentis. Propter hoc: in Equis Leonum capita: propter hoc in caudis capita serpentina. Nec mirum si de ore eorum: ignis: ꝛ fumus: ꝛ sulphur procedere dicta sunt: qz ex abundantia (inquit dominus) cordis loquitur os. Bonus homo de bono thesauro cordis sui: profert bonum: ꝛ malus homo de malo thesauro cordis sui: profert malum. Quales enim possunt esse discipuli qui malos habent magistros? In aspectu denigz eorum concipiunt dolorem: ꝛ pariunt iniquitatem. Nam quia vident magistros indutos loricis igneis: ipsi in corde concipiunt ignem. Quia vident eos indutos loricis sulphureis: ipsi in corde concipiunt sulphur. Quia vident eos indutos loricis iacynctinis: ipsi in corde concipiunt fumum. Ut enim de ferro procedit ignis: sed tamen in ligno cui adheret: proficit ꝛ efficitur magnus: ita nonnulli pravorum hominum: qui malorum seminatores sunt: qz propter intelligentiam quam habent: cauteriatas habent conscientias suas: minus sunt audaces ad facienda mala que cogitant: eo qz velut cunq; timeant iudiciuz cuncta cernentis Dei: saltem vel pro pena temporali qua multi in preteritis seculis puniti sunt. Qui autem decepti sunt ab eis: bonas se conscientias habere credunt: ꝛ arbitrantur se in his que faciunt: obse-
Jos.16 quium prestare Deo. Inde est qz sessores Equorum loricas igneas quas habent: sulphureas quoq; ꝛ iacynctinas ad munimentum erroris sui habere videntur: equi autem ignem: ꝛ sulphur: ꝛ fumum quem euomunt: non tam ad munimentum erroris sui: cz ad necem multorum: eorum: scilicet: de quibus dicitur. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hoium: de igne: ꝛ fumo: ꝛ sulphure: que procedebant de ore ipsorum. Et quod sequitur. Potestas enim Equorum: in ore eorum erat: ꝛ in caudis eorum: nam caude eorum similes Serpentibus: habētes capita: ꝛ in his nocent. Tale est: ac si diceretur. Aliorum Equorum: virtus in dorso ꝛ in pedibus est: istorum autem contra vsum ꝛ rationez: in capitibus ꝛ in caudis eorum. Plerumq; etenim superbi homines: lente quidem incipiunt facere mala: sed postez exagitati sunt: exardescunt in iraz: ꝛ rursuz assumata ira: ab incrēdis malis quiescunt. Hi aūt non sic: sed cum aperta ira incipiunt perpetrare mala: ꝛ cum putantur ab inserendis malis
Apoc.5 quiescere: tunc ex inspato deteriora mala cōmittunt. Hoc est enim illud. Cum dixerint: pax ꝛ securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus: sicut dolor in vtero habenti ꝛ non effugient. Unde ꝛ caput illud Bestie (quod respicit aduersarios istos) dictum est qz habuerit plagam gla-

dij ꝛ vixerit: quia cum creduntur deficere: tunc incipiunt: ꝛ cum putantur esse mortui: tunc deterius viuunt. Mouentur autem ab his plagis: hi qui negata fide Christi: illorum se iudicio ꝛ preceptioni committunt. Aut enim faciunt hoc qz timent iram: aut qz fetore provocantur luxurie: aut qz in secta illa tam feroci: aliquem colorem ficte religionis attendunt: maxime autez propter signa mendacia: que (vt alibi ostenditur) facturi sunt. Quam vero magnus sit populus iste: ꝛ cz magna mala facturus. Joheles vaticinio demonstra- Joheli.2
tur: cum dicitur. Canite tuba in syon vllulate in monte sancto meo: conturbentur omnes habitatores terre: quia venit dies domini: quia prope est dies. Dies tenebrarum ꝛ caliginis: dies nubis ꝛ turbinis: quasi mane expansum super montes. Populus multus ꝛ fortis: ꝛ similis ei nō fuit a principio: ꝛ post eum non erit vsqz in annos generationis ꝛ generationis. Ante faciez eius vorans ignis: ꝛ post eum exurēs flamma. Quasi hortus voluptatis terra coram eo: ꝛ post eum solitudo deserti: neqz est qui effugiat eum. Quasi aspectus equorum aspectus eorum: ꝛ quasi Equites sic current. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient: sicut sonitus flamme ignis devorantis stipulam: velut populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius cruciabuntur populi: omnes vultus redigentur in ollam. Hec verba Joheles: satis verbis Joannis: de quibus agitur in hoc loco: similia sunt: quia ꝛ qz ibi dicitur: Populus magnus: ꝛ multus: ꝛ qz hic vigies millies denamillia: immensam ꝛ infinitam multitudinem Paganorum prefignat: quorum terribilis infestatio: gemino armorum genere Christianos impugnat. Non enim Dominum tantum querunt in exteriori homine: verumetiam fidem eorum quos subijciunt sibi: diuersis tormentorum generibus extinguere moliuntur. Sequitur.

Universidad de Deusto Biblioteca

T.15. ¶Et cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis: neq; egerunt penitentiam de operibus manuum suarum: vt non adorarent Dæmonia & Simulachra aurea: & argentea: & ærea: & lapidea: & lignea: quæ neq; videre possunt: neq; audire: neq; ambulare: & non egerunt penitentiam ab homicidiis suis: neq; a fornicatione: neq; a furtis suis.

¶Dixit hec & stetit: impfectam & incõsumacam orationem relinquens: ¶haud dubium: q; pp illud qđ in alto loco per prophetam dr. Secretum meum mihi: Secretum meum mihi. Videtur enim in his verbis: q; terminãda sit ad horam: tribulatio ipsa: & vanda aliquãtula pax populo christiano: non q; iam purgata erunt scelera: sed q; sic miserator ille incipit penitere: vt aliqñ retrahat manum suam siquo modo: qui monuntur in peccatis: puertant & viuant. Qui tñ quos expectat vt peniteant: non penitẽtes: durius punit. Unde & per pphetam huiusmodi hoibus minatur dicẽs. Dies vltionis in corde meo. Quare hoc? Q; dies dñi sicut fur in nocte: ita veniet. Ita enim veniet: vt preuideri nõ possit. Sed si ita est: qđo promittitur Helyas pphęta anteq; veniat dies dñi magnus? An q; & hocipsum occultum valde? Quis enim intelligeret in primo aduentu dñi Helyam venisse: si dñs non detegeret dicens: Joãnem ipsum esse Helyam: presertim cuz ipse dixerit. Ego nõ sum Helyas? Quis enim vestigare sufficit pfunda dei? O (inqt Apostolus) altitudo sapiẽtie & scientie dei: q; incomprehẽsibilia sunt iudicia eius: & inuestigabiles vie eius. Videtur ergo aliqd innuere voluisse Joãnes qñ ait. Et ceteri hoies qui non sunt occisi in his plagis: & non egerunt penitẽtiam de operibus manuum suarum: qđ'tñ ex iudicij seueritate non est psumare pmissus. Solẽt modum istum tenere hoies in loquẽdo: cum sciunt prauis hoibus malum esse paratuz: qđ prepalare qdem volunt: sed non presumunt timore vel amore dñoz suoz. Pulsati namq; pietate vel zelo: dicere incipiunt qđ nouerunt: sed q; sciunt esse secretum: in psequutione: deficiunt. Tale est ergo ac si diceretur. Cum pstet q; iustus iudex reddet vnicuiq; iuxta opa sua: nuz q; miseretur ad horaz pp electos suos: immunes esse possunt a plagis suis: hi qui abiuntur misericordia dei? Minime. Nam ne qs hoc silentium pretendum putaret: adduntur alia: atq; alia: que satis grauiora videntur. Sed forte dicit aliquis. Nunquid ego Demones & Simulachra colo: vt timeam super hoc iudicium Dei. Ego nõ Demonia: sed Deum colo. Y dola enim muta & surda: in toto pene orbe contrita sunt. Quid igit ad me de plagis istis? Sed si cetera: & si non oia libri verba spiritualia sunt: põt vtiq; & hocipsum spiritualiter accipi & exponi. ¶Multi etenim sunt qui se putant adorare qđ non adorant: nõ adorare qđ adorant. Sunt enim nõnulli qui se putant: nõ adorare Demonia: & tñ sortilegis & diuinis incantatoribus: maleficijs: & auguribus tota se mẽtis deuotione committunt. Hi pfecto Demones colunt: & nihil minus habẽt ab his qui Demonibus seruiebant. Cultus ydolatrie deletus est a facie xpi: & vix est aliqbis hõ in mundo (nisi forte incognitis regionibus) qui simulachz mutum salutet & adoret: & tñ manifesta est seruitus Pauli qui dicit. Dis fornicator: aut immundus: aut auarus: qđ est ydolorz seruitus: non hz hereditatez in regno xpi & dei. Et ne qs sup hoc aliud fingeret: blandiendo sibi ipsi de misericordia dei: adiecit & ait. Nemo vos seducat inanibus verbis: pp hoc enim venit ira Dei in filios diffidentie. Qui ergo huiusmodi immunditijs ingnauerunt seipsos: & superuenięte die pacis: euasuri sunt plagas istas: vt non

Esa.24

Esa.65

2.thes.5

mala.4

mat.11.

Joan.1.

Ro.11.

Eph.4

vt non cito accipiant per eas mercedez erroris sui: qd putas passuri sunt & ipsi: si nõ digne percepta misericordia: penitentiam agent? Mouerint pfecto & pacem illam sequuturas validissimas tempestates: quales non est expertum genus hoium ab origine mundi. Prius tñ q̃ veniat tribulatio illa: mittet dñs hoibus Angelum lucis (qui aperto volumine qđ aliqñ erat clausum) doceat eos archana mysteriorz Dei: quatenus & electis sit ad subsidium: & reprobis (qui hec ptemnunt) ad cumulum dãnationis: dum & illi de libri aptione proficiunt ad salutem: & isti de claritate luminis: maiorem incurrunt ignorantie cecitatem. Dicens enim Prophęta in typo spiritualis ecclesie. Surge illuminare Hierusalem: q; venit lumen tuuz: protinus adicit: & ait. Q; ecce tenebre operient terraz: & caligo populos. Igitur & si reprobi digni non sunt: aut tñ propter ipsos vt excusationem non habeant: aut pp electos: vt sciant redimere tempus: q; dies mali sunt: mittendus est a dño Predicator veritatis: sub tempore sexto qui doceat homines terrena despicere: & amare celestia. Nam sequitur.

Esa.60

Enoch.

Cap.10 T.1.

¶Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo amictum nube: et yris in capite eius: & facies eius erat vt Sol: & pedes eius táquam columna ignis: & habebat in manu sua librum apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare: sinistrum autem super terram: & clamauit voce magna: quemadmodum cum Leo rugit. Et cum clamasset: loquuta sunt septem tonitrua voces suas.

¶Quicunq; erit iste Predicator veritatis: sortis esse describitur: q; robustus erit in fide. De celo descendet: q; de vita ptemplatiua: descendet ad actiuam. Amictus erit nube: q; indutus erit scriptura Prophetaz. Sed & yrim gerit in capite: q; donum sancti spiritus habebit in mente. Ut enim yris. i. archus celestis apparet iunctus nubibus celi: sic ad conuincendos aduersarios: scripture sanctoz Prophetaz iungendus est mysticus intellectus. Sed de hoc in sequentibus. Prius enim querendum est (si tñ inueniri põt) qs sit iste Angelus tam preclarus: vt postea que de eo scripta sunt: qd spiritualiter designent: vestigare possimus. Ego Angelum istum pm litteraz: aut Enoch fore crederem: aut Helyaz: nisi in sequentibus de duobus ppheris: qui putant esse Enoch & Helyas: aliqua non his minora sermo ppheticus loqueretur: quãuis si hoz vnus est Angelus: iste magis esse intelligendus Enoch qui primus disparuit: videatur. Uez hoc put melius Deus nouit. Unum dico pro certo: q; huius Angeli significatum: magnum aliquem predicatorem personaliter tangit: quãuis spiritualiter ad multos viros spirituales qui in ipso tpe futuri sunt competenter valeat retorqueri: presertim: cum sicut Christus elegit sibi Discipulos non paucos ad predicãdum litteram euãgelij: ita oporteat spiritum sanctum eligere sibi aliquos quos voluerit ad pducendum: ac si de tenebris ad lucem spiritualem ac viuificum intellectum: dicente domino. Non enim vos estis qui logmini: sed spiritus patris vestri qui logtur in vobis. Unde & bene idem Angelus habere yrim in capite: dictus est: q; yris (vt iam diximus in sęda parte) aut ipsuz spiritum sanctum: aut spiritualem significat intellectum. Sane facies Angeli similis erat Soli: q; opz in hoc sexto tpe splendescere in modum Solis: ptemplationem sapientie Dei: & peruenire ad notitiam eoz qui designantur in Petro: & Jacobo: & Joanne: vz: Hebreoz populi: Greco: & Latinoz:

quinimmo primo Latinorum: deinde Grecorum: ⁊ Hebreorum: facti nouissimi qui erant primi: ⁊ qui primi nouissimi. Ut enim pertinens ad hoc: aliud tangamus mysterium: primo in ✠donumentum: ingressus est Petrus: ⁊ post ipsum Joannes: tertio autem ✠aria ✠agdalena inclinauit se: ⁊ prospexit in ✠donumento. Quod enim in illo mysterio: ✠aria: hoc in isto Petrus designat: ⁊ quod in illo Petrus ⁊ Joannes: hoc in isto Jacobus ⁊ Joannes. Ceterum quod designent isti tres videntes faciem Jesu Christi splenduisse in monte: hoc ✠agi qui venerunt ab Oriente ad domum in qua erat Sol iustitie Christus: ad indicium Stelle: q; ⁊ ipsi pari causa mysterij: tres fuisse traduntur. Sed quia digna de tam dignis ⁊ sanctis rebus occasio data est: oportet nos de his tribus Apostolis ascendentibus in montem: paulo latius agere: vt qō ibi gestum est ꝑm litteraz: hic ꝑm spiritum complendum esse: intelligamus. Neq; enim dubium esse potest: quin magni fuerit ⁊ archani mysterij: q; post sex dies Christus Jesus maiestatis sue gloriam tribus familiaribus discipulis reuelare dignatus est. Et hoc inter ✠oysen ⁊ Helyam: qbus magna inter magnos prophetas auctoritatis sublimitas collata est. Ego sextum diem: sextum tps ecclesie significari arbitror: in quo inter ✠oysen ⁊ ad Helyam: ac si Sol in virtute sua: xpi facies splendet: q; in ꝑfinio scōi status ptinētis mystice ad ✠oysen: qui fuit pastor populi israel: ⁊ tertij: qui pari modo pertinet Helyam vir; vtiq; spiritualem ⁊ nescientem vxorem: sed ⁊ vitam solitariam priuataq; ducētez: facies Christi Jesu: scriptura. s. testamenti noui bis qui per apostolos illos designantur: manifestius pre solito innotescat. Ut enim testū vetus: qō est ꝑm spiritum: facies ✠oysi: inchoata sexta etate mundi: ablato (qō erat sup illam) velamine: cultoribus veritatis innotuit: ita nunc quoq; inchoata septima: amatoribus iustitie: euāgeliuz Christi Jesu plenius incipiet effulgere: vt qui eum hactenus per fidem cognouimus: vsq; ad ꝓtemplādam speciez ipsius celsitudinis pducamur. Pro eo igit q; sexta etas: que in sex specialibus tpibus (sicut sepe diximus) terminat: ad laborem martyribs data est: septima ꝑsessoribus ad ꝓtemplationem Dei: iure inter ✠oysen pastorez populi: ⁊ vsq; ad tediuz aie in regimine desudantem: ⁊ Helyam vitam quietam ⁊ ꝓtemplatiuam ducentem: in modum luminaris diurni: facies saluatoris effulsit: q; in ꝑfinio (vt iaz diximus) scōi status: qui ad laborem ꝑstitutus est: ⁊ tertij qui ad otium ⁊ quietem: nobis si nō negligimus ⁊ filijs nostris: hec tam mira claritas ꝓcessa est: vt rarescētibus signis ⁊ miraculis: qbus hactenus tenera fides: ⁊ pro tpe inualida: nutrita est: iam nunc: vt seniores ⁊ puidi: non vt hesitantes ⁊ tentantes Deum: signum de celo videre quera/mus: sed in lumine Saluatoris nostri per semitam Justitie: infatigabiliter inceda/mus. Utiq; ⁊ propter hoc laborandum erat diutius in etate sexta: ⁊ q̄z nimis in sexto tempore etatis sexte: vt quomodo filij Jrael ad colligendum manna: pro die sexto: ⁊ Sabbato: duplo: sexta feria laborabant: ita in etate sexta laborarent fideles in verbo Dei: vt ⁊ temporis presentis afflictiones: ⁊ earundem afflictionum sacramenta diligenter agnoscant: ⁊ ad mysteria sequentis seculi (hoc est) etatis septime: que sequetur: in splendore celestis luminis contemplanda transirent. Verum: hoc propter sextum diem ⁊ sextum tempus: ⁊ propter splendorem Solis: qui ita apparuit in facie huius Angeli: quēadmoduz ⁊ in Christo Jesu: quatenus apte daretur intelligi: q; id complendum est spiritualiter in tpe sexto: qō ibi in sexto die (non sine mysterio) intimatur. Sed si in facie Angeli huius qui lucebat sicut Sol: notitiam spiritualis intelligentie incōcusse tenemus: qd in pedibus eius qui erant quasi columna ignis: nisi sensuz con

mat. 20.

mat. 17.

cordie duorum testamentorū? Qui: vz: sensus concordie iure: columne ignis similis esse perhibetur: q; ⁊ firmitatem veritatis patefacit in littera: ⁊ eos qui querunt illuz in veritate: illuminat q; accendit: ⁊ tanq̄z ostensurus lucem veram: ad superiora recurrit. Idcirco autem: hoc trinum ascribitur doctoribus, veritatis: q; ipsis medianibus ⁊ operantibus: gratia illa que designata est in vri ad notitiam auditorū (dño largiente) perducitur. Unde bene quoq; in manu eiusdem Angeli: liber: qui aliquādo signatus erat: demonstratur apertus: q; cum tria ista in ꝓcordiam veniunt: qō clausum erat hactenus in scripturis sanctis: reserratis firmaculis aperitur. In manu autem Angeli: manet liber apertus: q; in potestate eor: quibus datum est: manet ostendere fidelibus: quid ꝓtineatur in libro: ne quis ꝓfidens de suis viribus: aliq̄d sine dono presumat: ⁊ volens scire alta: discat humilibus ꝓsentire. Et quid inde? Luc. 14. Omnis (inquit) qui se exaltat: humiliabitur: sicut e diuerso: qui se humiliat exaltabitur. Potēs est enim qui prestat donum: augere virtutem: vt quo maior sit aliquis in domo Dei: humiliora sentiat de seipso. Alias aūr: bonuz est magis nō presumere quic̄q̄z ne forte ⁊ pro assertione falsi: hereticus: ⁊ pro supbia incorrigibilis fiat. Qui autem acceperunt donum: reddunt pecuniam: vel inuiti: metuentes illam dñi sententiam: qua dictum est seruo malo ⁊ pigro. Ligatis in anibus ⁊ pedibus: ponite eum in tenebras exteriores. Qualiter autem doceant qui vera docent: in opere huius Angeli demonstratur: cum dicit. Posuit pedem suum dextrum sup mare: sinistrum vero super terram. ✠are ⁊ terra in diuina pagina pro locis: in quibus scripta sunt: diuersa habēt significare. Hic tamen per mare: testamentum nouum: vetus intelligitur per terram: q; illud terrenis hominibus ⁊ terrena sapientibus datum est: istud sapientibus: ⁊ profunda sanctaq; scripturarum perambulare valentibus. Sup mare vero ⁊ super terraz posuit Angelus pedes suos: q; sensus spiritualis doctoris: veritatem q; latet in diuina Pagina prōferre volentis: duorum testamentorū littere (ac si cuiusdam arboris radici) inituntur: quatenus tanto superius fructum spiritualem ferat: quanto plantatus in bona terra: ⁊ rigatus sepenumero: in viriditate pdurat. Que enim Christi est viriditas: nisi fides? Ubi autem fides melius queritur: q̄z vbi duo vel tria testimonia conueniunt in idipsum? In ore (ait dominus) duorum vel trium testium: stat omne verbum. Et bene dextrum pedem super mare posuit: sinistrum vero super terram: q; Joa. 8 sicut iunior Effraym tactus dextera: prelatus est ✠anasse tacto sinistra: ita nouum testamentum (licet esset posterius tempore) dignitate tamen factum est primum: dicente Domino de vtriusq; temporis electis. Erunt primi nouissimi: ⁊ nouissimi primi. Igitur in terra: que est inferius elementum: designatur littera testamenti veteris: in mari: littera testamenti noui: in vri qui apparet in nubibus celi: spiritualis intellectus: qui ex vtroq; procedit. Inde est: q; duo pedes Angeli similes sunt columne ignis: facies vero eius: vt Solis. Quia: videlicet: sensus ⁊ notitia duorum testamentorum: quasi humiliora tenent: contemplatio vero spiritualis Sapientie: in superioribus manet. Sed quare sub sexto Angelo tuba canente: liber demonstratur apertus: nisi vt compleatur illud quod precessit in mysterio: die quo passus est Christus: quando ⁊ velum Templi scissum est a summo vsq; deorsum: ⁊ ✠onumenta (vt ait Euangelista) aperta sunt: ⁊ multa corpora Sanctorum qui dormierant: resurrexerunt: ⁊ venerunt in Sanctam Ciuitatem: ⁊ apparuerunt multis? Hoc est enim tempus illud: de quo factus est sermo ad Danielem Prophetam. Quod clausi essent signatiq; sermones vsq; ad tempus prefinitum. Tempus prefinitum illud est: de Dañ. 12

mat. 20.

mat. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo ꝛ loquimur. Inde est: qꝫ ꝛ ibi: ꝛ hic: iurasse Angelus demonstratur: vt qō ibi in sexto tpe synagoge: hoc: hic in sexto ecclesie tpe appareat designatum. Sꝫ de hoc in sequentibus. Angelus autem voce magna clamat: qꝛ qō dictuꝫ est erin tenebris: annunciat in lumine: ꝛ qō aure audiuit
Luc.12 in cubiculo: apte predicat super tecta. Sed qꝫ dictum est clamasse voce magna: ꝛ adiunctuꝫ est. Quasi cum Leo rugit indignātis animi: pertubationem prenotat: nec dubium qꝫ propter eos qui infideles sunt: ꝛ vicꝫ in finem ꝛ ꝓsumationem in incredulitate pdurant. Sine fide etenim intellectus haberi non pōt. Quo circa rugit Angelus quasi Leo: qm̄ defecit sanctus: qꝛ diminute sunt veritates a filijs hoium. Et
Jo. 11. qdem cum clausus erat liber: videbantur aliquātulam excusatiouem habere. Cum vero isdem liber exhibetur aptus: quam de ignorantia sua excusationeꝫ habebunt? presertim: cum ꝛ tonitrua septem loquantur voces suas: ꝛ sint ipse voces: voci Angeli vsquequaqꝫ concordes? Quod autem dicit Joannes.

Ap. 2. ¶ Et cum loquuta fuissent septem Tonitrua, ego scripturus eram: & audiui vocem de cælo dicentem. Signa quæ loquuta sunt septem tonitrua noli ea scribere.

¶ Demonstrat non esse adhuc oia publicāda in generatione mala ꝛ adultera. Ipsa vox spiritualis que procedit de celo testāmēti noui: vt compleatur adhuc illud qō
Luc.8 ait dōs Discipulis suis. Vobis datum est nosce mysterium regni Dei: ceteris autem in parabolis: vt videntes: non videant: ꝛ audientes: non intelligant. Sic stella ✠Magis apparuit in oriente: ꝛ disparuit ab oculis eoꝝ: quousqꝫ ipsi ✠Magi pertransirent
matt. 2. ✠Herodem. Sic ✠Helyas ostendit ad horaz filijs Jsrael: ꝛ non longe post relictis illis
3.Reg.17. abijt ꝛ abscondit se ab eis: quousqꝫ com-

plerentur anni tres ꝛ menses sex. Igit ad rugitum Angeli loquuntur tonitrua voces suas: qꝛ ad predicationem doctoꝝ exhibentium librum aptum: haud dubium: qꝫ per ꝓcordiam duoꝝ testamentoꝝ: septem quoqꝫ spiritus dōi: qui missi sunt a dño in oēm terram: voces spirituales ꝛ allegoricas: veluti e tertio celo: re vera: carnali homini occultandas emittunt. Siqdem aia
1.cor.2. lis hō: non pcipit que sunt spiritus Dei. Est enim primum celum (sicut iam' scripsimus in hoc opere) vetus testamentum: scōm testamentum nouum: tertium spirituālis intellectus: qui ex vtroqꝫ procedit. Qō ergo ait Joannes. Et que loquuta essent septemꝫ tonitrua scripturus eram: ꝛ audiui vocem de celo dicētem. Signa que loquuta sunt septem tonitrua: ꝛ noli ea scribere: voluntatem ꝛ intentionem exprimit prioꝝ discipuloꝝ: qui zelo veritatis accensi: volunt mox exprimere veritatem: nondum tn̄ attendentes illud qō scriptuꝫ est. Tempus tacendi: ꝛ tps loquēdi: eo qꝫ aia-
Eccle.3. lis hō non pcipiat que sunt spiritus Dei.
1.cor.2. Signa (inquit) que loquuta sunt septem tonitrua: ꝛ noli ea scribere. Signare duobus modis accipitur in Diuina ✠Pagina. Accipitur enim ꝓ signum facere: vt est illud. Signa Thau. Et accipitur pro ali-
Ezec.9 qd in occulto tenere: vt in hoc libro. Ti di' librum signatum sigillis septem. Hic ergo qꝛ sequtur. Et noli ea scribere: pro occultare: accipiendum est. Sunt enim' (vt iam diximus) spiritualia verba: aialibus hoibus occultanda: dicente dño. Nolite dare
matt. 7. sanctum Canibus: ꝛ nolite spargere margaritas inter porcos. Non ergo qō occultatur: ab oibus occultaꝫ: sed ab his qui animales sunt: ꝛ carnali subiacent intellectu. Unde ꝛ fortassis: pro signuꝫ facere: dictuꝫ est. Signa. Qꝛ: vꝫ: cum signuꝫ facimus: nostris logmur: non alienis: ita vt qō isti peiiunt: illi viso signo: vestigare nō possint. Omne etenim signum: qō fit a viro prudente: ad significandum aliqd occulte alicui non oibus: solet fieri: quatenus ꝛ no-

tis innoteseat verbum: ꝛ ab ignotis quod di abscōdatur. Doctoris vero lingua: calamo scribe: assimilata est: qꝛ (vt in libro) calamus: ita doctoris lingua in corde populi
Jo.44. verba scribit. Unde ꝛ per ✠Psalmistam di. Lingua mea: calamus scribe velociter scribentis. Hoc ergo modo scribunt Doctores: ꝛ quicꝫ discipuli veritatis: cum verba que audiunt a maioribus: in libro humani cordis impetmendo reponunt. Signifi-
2.cor.3. cari aūt in libro cor humanuꝫ: Apostolus manifestat: cum dicit. Epistola nostra: vos estis scripta in cordibus nostris: que scitur ꝛ legitur ab omnibus hoibus: manifestati: qm̄ epistola estis Christi: ministrata a nobis: ꝛ scripta: non attramento: sed spiritu Dei viui: nō in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalibus. Hoc inqꝫ modo: scribunt sancti in tabulis cordis carnalibus verba dei. Hoc modo Joānes: immo hi qui designantur per illum: scripturas
Jo.18. se esse putant: que septem tonitrua loquuta sunt: vt in oēm terraꝫ exeat sonus eoꝝ: ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ. Sed qꝛ dignus nō est mundus intelligere archana verba: nec videre (vt iam dixi) margaritas (quas pedibus suis sepe ꝓculcant) audiūt dilecti Dei: velut ex alto celo: ex ipso s. sacri libri mysterio: spiritualem vocem dicentem sibi. Nolite publicare archana verba: que rapti in paradisum: que ꝛ vsqꝫ in tertium celum audistis: qꝛ non sunt aiali homini: ꝛ carnalem intellectum habenti indiscrete narranda: sed ita mysterialiter reponenda in membranis: vt hi qui spirituales sunt: spiritualiter capiant: ꝛ hi qui aiales: prophanare non possint. Est enim inter libꝝ ꝛ tonitrua differentia quedam: quoꝝ alterum proprie ad Christum pertinet: ꝛ alterum ad spiritum sanctum. Sunt etenim quedam: que omnibus cōia sunt: ꝛ oibus publice predicanda. Et sunt que nō oibus dicenda sunt: sed quibusdam (eo qꝫ
2.cor.12 spiritualia valde sint) ꝛ longe a carnaliuꝫ intellectu: de qbus dicere videtur Apostolus. Scio hoiez in christo ante annos quatuordecim: siue in corpore: siue extra corpus: nescio: deus scit: raptuꝫ hmōi vsqꝫ ad tertiuꝫ celum. Et scio hmōi hoiem siue in corpore: siue extra corpus: nescio: deus scit: qm̄ raptus est in paradisum: ꝛ audiuit archana verba: que non lꝫ hōi loqꝫ. Primuꝫ celum est scriptura: que ptinet ad primum statum. Scōm: scriptura que ptinet ad secundum. Tertium: intelligētia spiritualis que ptinet ad tertiuꝫ. In primo eruditi sunt paruuli. In scōo instituunt adolescentes. In tertio inebriant amici. Ut enim qui (donante deo) vicinitate lucis huius pfundimur: manifestius aliqd inferamus: sicut nobis in hystoria testamēti prioris: in fine primi status: ꝛ exordio scōi: apiente Xpo: aditus patuit: ita in fine scōi status: ꝛ initio tertij: in littera testamēti noui: ꝛ maxime huius libri: apiente eo: quez misit pater in
Joā.16. noie xpi: opꝫ septem tonitrua log. sublimius voces suas: vt compleat adhuc in spiritu ꝓmissio illa Xpi dicētis. Cuꝫ venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oēm veritatez. Fuit illud: erit hoc. Uerumtn̄ non sicut illud: ita ꝛ istud. Non enim eadem cā sunt incarnati verbi: ꝛ missi spiritus sancti in specie columbe ꝛ ignis: qꝛ verbuꝫ incarnatum: tam iustis: qꝫ iniustis in eadem assumpta carne manifestum apparuit: spiritus vero sanctus nō nisi fidelibus: ꝛ vere fidelibus ostensus est. Unde: ꝛ Dōs ipse
Joā.14. (quem viderunt ꝛ occiderunt Judei) dicens. Ego rogabo patreꝫ: ꝛ alium paracly-
tum dabit vobis: vt maneat vobiscum in eternum spiritum veritatis: quem mundus non pōt accipere. Protinus adiecit ꝛ ait. Qꝛ nō vidit eum: nec scit euꝫ. Uos autem cognoscetis eum: qꝛ apud vos manebit: ꝛ in vobis erit. Qō tale est: ac si dicere tur. Lꝫ ꝛ ego venerim: ꝛ ipse veniet: nō tn̄ videbit eum mūdus iste: sicut vidit me: ꝛ occidere querit: sꝫ in solis electis meis erit ꝛ apud ipsos manebit ꝓsolans eos: per se ipsum: ꝛ docēs illos oēm veritatem. Non igitur ea cā est aptionis libri qui ptinet ad patefactionem ꝓcordie duoꝝ testamētoꝝ:

Apoc. 10. 7 loquutionis septem tonitruorum ad intelligenda secreta Dei: vt vtriusq; rei simul detrudetur archanum: sed illud est predicandum publice: istud in cordibus perfectorum signandum: quousq; compleat predicatio libri ad comprobandum: q̃ patris 7 filij vna sit diuinitas: equalis gloria: coeterna maiestas. Unde 7 ipse filius dicit. Nisi ego abiero (subauditur: ad patrem) Paraclytus non veniet ad vos. Joa. 16. Quod est dicere. Nisi ego prius compleo opera mea: vt per ea que ego operor ad similitudinem operum patris mei: cognoscat me mundus esse equalem patri: non est voluntatis mee mittere alium paraclytum: cuius vocem per vos audiat: me contempto: q̃ nisi precedat fides: non sequitur intellectus. Sequitur.

Apoc. 10. 2. ¶Et Angelus quem vidi stare super mare: & super terram: manum suam leuauit in cælum: & iurauit per viuentem in sæcula sæculorum: qui creauit cælum: & ea quæ in illo sunt: & terram: & ea quæ in ea sunt: & mare: & ea quæ in eo sunt: quia tempus amplius non erit: sed in diebus vocis septimi Angeli: cum cœperit tuba canere: consumabitur mysterium Dei, sicut euangelizauit per seruos suos Prophetas.

¶Consonant voci huius Angeli verba veritatis dicentis. Helyas cum venerit: ipse restituet omnia. Mat. 17. Concordat quoq; iusiurandum Angeli: cum rugitu clamoris. At quid enim clamat 7 rugit sicut Leo: ijs qui librum manibus sert apertum: nisi vt contumaciam nostram increpando arguat: 7 nos super incredulitate nostra deterrendo confundat: qui nec per miracula conuersi: in fidei stetimus puritate: nec per apertionem libri ad eum conuertimur in veritate. Abundat autez Dei veritas in mendacio nostro: vt omnis a nobis occasio excusationis tollatur. Ne enim parum quid videatur: q̃ rugit Angelus sicut leo: addit adhuc ipsius angeli iusiurandum: vt credant diez vltimum 7 tempus iudicij aduenisse. Non querant spatium temporis illius quod dies nouissimus appellatur: non querant que facturus sit dominus: 7 quo ordine iudicaturus sit orbem: incipiente iudicio a domo Domini: sufficit eis scire: q̃ prope sit: sufficit eis scire: q̃ in voce septimi Angeli cum ceperit tuba canere: consumabitur mysterium Dei. Quisenim scit: quantum debeat durare tempus illud: quod dies nouissimus in scriptura vocatur? At ne quis putet nouum q̃ dico: intelligendum esse: vz: tempus quoddam incerti finis: in die qui appellatur nouissimus: audiat doctorem precipuum Augustinum in libro de Ciuitate Dei: idipsum clara voce dicentem: immo arguentez eos qui simpliciter intelligunt: q̃ non simpliciter dictum est. Cum enim loqueretur de die vltimo: in quo Rex magnus de celo veniens: iudicaturus est orbem: adiecit 7 ait. Quod in confessione ac professione tenet omnis ecclesia Dei vere: credimus Christuz de celo esse venturum ad viuos ac mortuos iudicandos. Hunc diuini iudicij vltimum diem: dicimus esse vltimuz tempus. Nam per quot dies tenedatur hoc iudicium: incertum est: sed scripturarum more sanctarum diem poni solere pro tempore: nemo qui illas litteras: quamlibet negligenter legerit: nescit. Certe, audisti auctoritatem tanti Patris: cui etiam omnes Sancti concordant in id ipsum: vbicunq; de die vltimo plenius aliquid loquuti sunt. Verumtamen q̃ dies vltimus largo 7 stricto modo accipi consueuit: 7 non nunquam pro vno incerto tempore (vt asserit in hoc loco Augustinus) non nunquam pro extremo ipsius

1. pet. 4.

Augustinus in libro de ciuitate ẽi

temporis articulo accipiendus est: discerni oportet diligenter: vbicunq; agitur in mat. 25. domina Pagina de nouissimo die: vtrum de vno tempore dictum sit: an de vltimo eiusdem temporis articulo: in quo sedente domino in sede maiestatis sue: eidem iudicio dabit finem: euntibus electis in vitam eternam: reprobis autem in ignem eternum. Neq; enim de illo iudicio: aut de illo temporis articulo: intelligendum 1. pet. 4. est illud Petri (cuius superius secimus mentionem) tempus est: vt incipiat iudicium a domo Dei: sed de initio illius temporis: quod dicit Augustinus vocari vltimum diem. Quando autez sic accipimus vltimum diem: debemus ipsum vltimum diem: vltimam (hoc est) septimam extimare etatem. Ut enim dies septimus ebdomade finis est: ita vltima etas: quanticunq; sit spatij: finis mundi est. Et hz etas sexta (vt iam superius in prefatione digessimus) finis mundi dicatur: longe tamen verius id de septima dici potest: que quidem 7 si 9m aliquid a passione Domini simul cum sexta inchoata est: proprietas tamen eius: a ruina Antichristi. Dicitur autem tempus illud dies iudicij: quia vlciscetur Deus electos suos de omnibus inimicis suis: quia auferretur Regnum a Dañ. 7. filijs huius mundi: 7 dabitur populo Sanctorum altissimi. At illud modis omnibus hucusq; manet occultum: vtrum in principio ipsius temporis (de quo hic loquitur Augustinus) an in medio: an in Luc. 12 fine venturus sit Dominus ad iudicium: presertiz: cum ipse dicat. Hora qua non putatis: filius hominis venturus est. i. an sero: an media nocte: an mane. Mar. 13. Ceturus est enim (vt Scriptura testatur) 7 rationem positurus cum seruis suis: ablaturus talentum a pigro seruo: 7 daturus ei qui pecuniam duplicauit. Secundum hoc autem presumi potest: q̃ aut circa principium illius temporis: aut non longe a principio eius venturus sit: presertim: cum dicat veritas ipsa loquens de persequutione Antichristi: Statim autem post tribulationem mat. 24. dieruz illoruz: Sol obscurabitur: 7 Luna non dabit lumen suuz: 7 Stelle cadent de celo: 7 virtutes celoruz commouebuntur: 7 tunc apparebit signum filij hominis in celo: 7 tunc plangent omnes Tribus terre: 7 videbunt filiuz hominis venientem in nubibus celi. Nam 7 illud quod sequitur in eodem loco. Et mittet Angelos suos cum tuba: 7 voce magna: 7 congregabit electos suos a quatuor ventis: a summis celoruz: vsq; ad terminos eoruz: quis intelligit? Num vere (vt velle videtur) simplicitas ipsa littere: ita est simpliciter intelligendum: vt: vz: ad colligendas animas electorum mittat Angelos suos cum mat. 24. tubis: cum econtra scriptum sit in Apostolo Paulo. Omnes qdem resurgemus: 1. cor. 15. sed non omnes immutabimur: in momento: in ictu oculi: in nouissima tuba? Quia vero hec omnia occultissima sunt: 7 tamẽ omnino futura: optime se ab his omnibus expediens: Augustinus ait. In fine mundi: vel circa ipsum finem: has res vidici- Augustinus. mus affuturas: Helyam Thesbyten venturum: fidem Judeoz: Antichristum persequuturum: Christum iudicaturum: mortuoz resurrectionem: bonoruz maloruq; discretionem: mundi pflagrationem: eiusdemq; renouationem. Que omnia qdem ventura esse credendum est: sed qbus modis: 7 quo ordine veniant: magis tunc docebit rez experiẽtia q̃z nunc ad pfectum hoium intelligentia valet pseq. Et de his pro loco satis dictuz. Qz vero hecipsa que de fine mundi dicuntur: alij post alios veluti per quinq; diez spatia nunciare hominibus non credentibus sibi: sed ptradicentibus missi sunt: dicit nũc eaipsa: Angelus iste cuz iuramento: ne qs se in verbis eius putet esse deceptuz. Per viuentem (ingt) in secula seculoz: qui creauit celũ: 7 ea que in eo sunt: 7 terram: 7 ea que in ea sunt: 7 mare: 7 ea que in eo sunt: q; tps iaz nõ erit amplius: cz in voce septimi Angeli cum ceperit tuba canere: consumabit mysteriuz Dei:

sicut euangelizauit per seruos suos Pro-
phetas. Quid enim contrarium veritati
existimas si aduentum tanti Judicis: tot
Precones precurrunt? Nonne & Reges
mundi:qui Regna sua videre decernunt:
precursores qui sibi preparent vias: alios
post alios delegãt:vt quecq victui necessa-
ria inueniãt preparata? Sz quẽadmodum
si aliqs Rex premitteret plures nuncios:
aliosq post alios:ad predicendam vicini-
tatem aduentus sui:& primo qdem & secõ
crederetur:ceteris vero qbus magis esset
credendum quasi testibus mendacij:ꝓra-
diceretur ab oibus:& exprobraretur a mul
tis:ita in his extremis tpibus:nõ possunt
filij huius seculi de vicinitate illius diei:
aliqd audire: putantes esse deceptos eos
qui sup hoc crediderunt Apostolis:& qua
si cauentes sibi ne & ipsi similiter decipian
2.pet.2. tur. Preuidit hoc Beatus Petrus Apo
stolus:& sicut ipse predixit futuꝝ: ita nos
quottidie cernimus ꝓsumari. In nouissi-
mis vtiq diebus veniet (inquit) diebus
venient in deceptionem illusores: iuxta
proprias consolationes ambulantes:& di-
centes. Ubi est promissio: aut aduentus
eius? Ex quo enim Patres dormierunt:
omnia sic perseuerant ab initio creature.
Jurat ergo Angelus iste:qui quasi singu-
lariter missus est vt fidem faciat: iurat:vt
increduli ꝙuertantur ad deum:si quo mo
do audientes:euigilent a somno mortis:&
non eos inueniat repẽtina dies illa. Utiq
& sub sexto figmaculo:qđ pactum fuit tem-
pore transmigrationis Babylonice:vidit
Daniel vir quendam indutum lineis sta-
re sup aquas fluminis:& eleuantem dexte-
Dan.12 ram & finistraꝝ suam in celum & iurantem
per viuentem in eternum:qz in tempus &
tpa & dimidium tpis: complerentur vni-
uersa mysteria: que ostensa erant ipsi Da-
nieli:de diebus nouissimis. In aqua autez
fluminis super quam stabat vir:& in aqua
maris sup quam Angelus posuit pedem
suum:vnum est & idem mysterium: exce-
pto:qz ibi per aquam fluminis:vtriusq lit
tera testamẽti designata est:hic in terra lit
tera veteris:in mari littera noui. Et qz nõ
est facta mẽtio in Daniele de pede dextro
& sinistro:dictum est de viro ipso qui indu
tus erat lineis:qz eleuauerit in celum ma-
num suam dexteraꝝ & sinistram. Duas ma
nus que naturaliter deorsum pendent:ad
celum leuare:est sensus littere duoꝝ testa-
mentoꝝ: que de imis sepe loq videntur:
per cõmutationem intellectus spiritualis
ad supiora transferre. Quasi enim manus
sunt Doctoꝝ duo ipsa testamenta:qz sicut
qsq manibus resistit inimicis:ita & docto
res ecclesie:duoꝝ testamentoꝝ munimi
ne:ab hostibus fidei se defendunt:qz vero
vir ille in Daniele ꝓpheta:ambas manus
suas leuasse dr in celum:dexteram:vz:& si-
nistram:designat sensum spiritualium do-
ctoꝝ a littera duoꝝ testamentoꝝ ꝓsurgere
& ad superiora leuari. Hz enim & interiora
hõ manus suas:qbus exerceatur circa lit-
teram & circa intelligentiam spiritualem:
dum querit vt inueniat:duz pulsat vt sibi
aperiatur. Immo dum ostẽdit viaꝝ lucis esse
in celo:dum ostẽdit esse in spiritu semitaꝝ
eqtatis. Ad hoc enim iurat: vt ipse qui iurat:
vt vex se dicere & seruare demonstret. Est
autez plena veritas in spiritu:in littera nõ
plena:sed ex parte. Quasi ergo iurare est:
patefacere esse veritatem:que seu in littera
testamenti veteris sm partem:seu in litte
ra testamenti noui sm amplius:seu in spi-
rituali intellectu:in quo plenitudo verita
tis vniuersaliter ptinetur. Jta vero in ter-
ra & in mari & in celo que cõmemorat An
gelus:in iuramento designãtur. Hec tria:
quõ in terra illa de qua ꝓstruxit altare He
lyas:& in aqua que desuper effusa est: & in 3.re.18.
igne qui celitus missus est. Denicq & hic &
ibi precessit illud mysterium magnum:cu
ius facta est mẽtio in Daniele (hoc est) in
tempus & tpa & dimidium tpis. Ipse est Dan.12
enim numerus annorum: qbus se a facie
Jezabelis occultauit Helyas: anni.3.tres
& menses sex. Et sciendum qz aqua ma-
gis assimilatur rei viuenti qm terra: vnde 3.re.17.

aquaꝝ viuam dicere ꝓsueuimus:magis au
tem ignis qm aqua:qz dignius est testamen
tum nouum:testamẽto veteri:multo ma-
gis proximum eterne vite. Dignior & feli-
cior spiritualis intellectus vtroq. Qđ er-
go Angelus iste:pedes suos ponit sup ter-
ram:& mare:manuꝝ autem leuat ad celum
vt quodammodo Trinitatis mysterium
tangere vnus ipse videatur:nil ꝓfecto no
bis aliud insinuare mõstratur:qm qz vnus
spiritus intellectus:ex vtroq testamento
ꝓcedit:quo per ea que ꝓcorditer deorsum
videmus:securi & intrepidi celestia rimari
sacramenta possimus: Paulo attestante:
1.cor.2. qui dicit. Spiritus scrutatur oia: & etiam
pfunda Dei. Et qm doctores illius tpis:
qđ (vt sepe dixim⁹) prope est,: non quasi
somniando:aut diuinando aliquid auda-
cter ingererent:sed qđ ex ore duoꝝ testiuꝝ:
quinimmo duorum testamentoꝝ:probari
queat:iurare idem Angelus dictus est:qz
ꝓfecto ille iurat:qui non dubitat in eo qđ
dicit:qui ad faciendam fidem dictis:testi-
monium adhibet. Dicere enim (teste deo:
teste veritate) & his similia:iurare est. Sed
quare qui sic iurat:per Deum celi:& terre:
& maris:& eoꝝ que in eis sunt:mentionem
facit:nisi qz in tribus populis vel ordini-
bus:miro quodam modo:ꝓcorditer reso-
nant testimonia veritatis. Est enim hoꝝ
primus similis terre:secõs similis maris:ter
tius similis celo vel aeri. Qui ergo p eum
iurat qui fecit oia hec:conuenienter iurat:qz
iurat per oium creatorem. Sed qz distin-
cte ponit celuꝝ:terram:mare: & oia que in
eis sunt: ꝓbat vera esse que dicit:vt in ore
duoꝝ:aut trium testium:stet oẽ verbum.
Deniq ꝓpugatoꝝ ordini:cuius ꝓprietas
est in primo statu:terrena similia assim lata
sunt:Clericoꝝ:cuius ꝓprietas est in secõ:
pisces maris:qz sicut vita pisciuꝝ:aqua est:
ita vita bonoꝝ clericoruꝝ:sanctaꝝ scientia
scripturaꝝ. Contemplantium:cuius pro-
prietas est in tertio:aues celi:qz veluti su-
piori anhelitu:& aere salubernimo potiun-
tur. Jurat ergo Angelus per euꝝ qui crea
uit hec tria:simul & tria ipsa in iuramento
cõmemorata sunt:vt sciamus qz ipsa tria:
ita sunt a dño ordinata:vt etiam tacentibus
nobis:testimonium phibeant veritati. Et
qd iurat? Qđ tempus iam non erit amplius:sz in diebus vocis septimi Angeli (sub
audi:qui in primo est) ꝓsumabitur myste
rium Dei. Et hoc qõ? Sicut (inqt) euã
gelizauit,per seruos suos Prophetas. Qđ
cum ita sit:& terminus sit datus:qui pre-
teriri non poterit:qd adhuc in mundo ra
dicem ponere:& casuras in primo turres
edificare? An qz tẽpus etatis septime diu-
turius durare speratur? Sed hoc non est no
strum scire: non est huius tpis vestigare:
qz sicut maiora opatus est Deus: sub vni-
us sexte huius breuitate etatis:qm in qnqz
precedentibus etatibus mundi:ita possibi
le est etiam nunc in paucis diebus comple
ri tpa multa:quatenus sicut breue est tem
pus sexte etatis respectu quinqz preceden
tium ab initio vsq ad Christum:ita breue
sit tempus septime:respectu annoꝝ etatis
sexte:& tñ in opibus nihil sit impar: nihil
minus. Sit ergo istud sicut Deus volue-
rit:& sicut ipse ꝓstituit ab eterno:qui ope-
ratur oia in oibus sm ꝓfilium voluntatis
sue. Nobis autem sufficere dz ad contem- 2.cor.12
ptum mundi:qz preterit figura ipsius: qz
anteqm intremus in illam requiem: opz
nos transire per ignem & aquam: vt quaꝛ
per dolorem parasceuen:pueniant:qui di-
gni sunt:ad paschalia festa. Sed qd est:qđ
ait. Tempus iam non erit amplius? Nun
qd post verbum istud:& iuramentum An
geli:tempus non erit amplius? Absit. Sz
in voce septimi Angeli:cum ceperit tuba
canere:ꝓsumabitur tempus mysteriorum
Dei: sicut euangelizauit per seruos suos
prophetas. Quomodo euangelizauit per
seruos suos Prophetas? Obmitto cete-
ros qui fecerunt mentionem diei septimi:
& primus:de hoc Moyses ait. Igitur per- Gene.2
fecti sunt celi & terra:& omnis ornatus eo-
rum:requieuitq Deus die septimo: ab oi
opere suo qđ patrarat. Et benedixit diei

Universidad de Deusto
Biblioteca

septimo ⁊ sanctificauit illum: q̃ in ipso cessauit ab vniuerso opere suo: quod creauit Deus vt faceret. Ecce isto modo cessabit tempus: postquam septimus Angelus tuba canere ceperit: non vtiq; tempus sabbati: quod futurum̃ est: post vocem septimi Angeli: sed tempus afflictionis: ⁊ laboris: quod completum est generaliter in sex etatibus mundi: siue alio modo in sex portionibus huius sexte etatis. Deniq; post tempus istud: veniet tempus: vt ait Angelus Danieli: quale nõ fuit ex eo tempore: quo ceperunt homines esse in terra. Tempus vtiq; septimi Angeli: cui benedicet dominus: dans in eo pacem ⁊ letitiam: sustinentibus se. Qua in re diligentius notari op̃z: q̃ tempus septimi Angeli: de quo hic sermo est: non ad illud Sabbatum pertinet: quod est septimum tempus: respectu sex etatum mundi: sed ad septimam̃ proportionem huius secundi status: in qua oportet consumari tempora mysterior̃ Dei. Quia vero ad magnam illam requiem: non nisi per magnum sexti temporis laborem: peruenire p̃cedimur: ſm q̃ sub vmbra prioris testamenti: ob requiem sabbati: que sequebatur in omni sexto die: seu mense: vel anno: augebatur labor in typo: haud dubium: eorum quos oportet adhuc seminare in lachrymis: vt in gaudio metant. Post ea, que dixerat Sanctus Joannes de iuramento Angeli. Consequenter adiungitur.

Dañ. 12

¶.4. ¶Et vocem quam audiui iterum loquentem mecum de cælo dicentem. Vade & accipe librum apertum de manu Angeli stantis supra mare: & supra terram. Et abii ad Angelum dicens ei: vt daret mihi librum. Et dixit mihi. Accipe & deuora illum: & faciet amaricari ventrem tuum: sed in ore tuo erit dulce: tanquam mel. Et accepi librum de manu Angeli: & deuoraui illum. Et erat in ore meo dulce tá quam mel. Et cum deuorassem eum: amaricatus est vẽter meus.

¶Auditurus est ordo ille qui significatur in Joanne: vocem de celo dicentem sibi. Vade ⁊ accipe librum de manu Angeli stantis supra terram: ⁊ supra mare: q̃ ⁊ si nusq̃ esset alia vox in Scriptura Sacra: que hoc ipsum̃ preciperet: sufficeret hec ipsa vox que de celo magno descẽdit (hoc est) ð isto libro apocalypsi: ⁊ illa que hoc ipsum̃ dicit in Ezechiele ꝓpheta. Ibit autem ad Angelum ordo ipse: cum agnita veritate Dei: nuncijs veritatis reuerenter: assentiet. Accipiet vero librum apertum de manu Angeli: ⁊ deuorabit illum̃: cum id quod illi spiritualiter sentiunt: ⁊ sentientes exponunt: ipse nihilominus: percepturus est fide: in ventre memorie seruaturus: ſm quod ⁊ de matre Domini in consimili mysterio scriptum est. Maria autem conseruabat omnia verba hec: conferens in corde suo. Os autem ⁊ venter plerũq; contraria sibi: sentiunt: adeo vt nonnunquam̃ quod os delectat in edendo: venter cum dolore ⁊ tortione retineat. Esse autem verba Domini dulcia diligẽtibus eum: Psalmista indicat cum dicit. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Quod si in ore dulcia sunt: cur sunt eorum aliqua tam amara in ventre? Neq; enim de omnibus verbis eius dici potest: q̃ in ore dulcia sint: ⁊ in vẽtre amara: sed de quibusdam (hoc est) de illis verbis que pertinent ad laborem: ⁊ amaritudinem passionis. Nec enim amara sunt in ventre: ⁊ si in ore suauia: quia ⁊ si in notitia veritatis: delectatio est: in experimento tamen laboris: gemitus: ⁊ afflictio spiritus. Quo circa: ⁊ si delectat quod occurrit prius propter apertionem libri: amarum est tamen

Ezec. 3

Luce. 2

Psa. 118

valde quod sequitur propter passionem ecclesie. Nec putandum q̃ ecclesiam ꝓtem plantium designatam in Joanne: immunem esse oporteat ab afflictione eadem: cum constet eidem Joanni ⁊ Jacobo fratri suo dictum esse a Domino. Calicem quidem meum bibetis: quia ⁊ si pacato fine: idem Joannes requieuit in Domino: nihilominus tamen ⁊ ipse multa supplicia tollerauit. Non enim potest esse exors a passione: qui vult coram Principibus mundi huius testimonium reddere veritati: dicente ipsa veritate Fratribus suis: nondum credentibus: sed contradicentibus verbis suis. Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo: quia opera eius mala sunt. Et Discipulis suis. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum esset diligeret. Quia vero non estis de mundo: sed ego elegi vos de mundo. Propterea odit vos mundus. Igitur non modo: Clericis designatis in Petro: ꝓnãdus est calix vt patiantur pro Christo: verumetiam ⁊ monachis designatis in Joanne: quia non solum Petrus sequutus est Christum: cui dictum est ab eodem Domino. Sequere me. Uerumetiam ⁊ Joãnes: de quo ⁊ subiungitur. Conuersus Petrus: vidit illum Discipulum sequentem: quem diligebat Jesus. Quod autem ait Jesus. Sic eum volo manere donec veniam: quid ad te? tu me sequere: tale est ac si diceretur. Et si ordo iste sicut ⁊ precedens: sequi paratus sit: ⁊ sequi ceperit: nolo tamen: vt cum precedenti in tormentis deficiat: sed volo vt liberatus de manu pessimorum: maneat vsq; in finem: quousq; ego veniam ad extremum iudicium. Sic fugienti Dauid a facie Absalon: occurrerunt duo amici eius: parati in omnibus sequi eum: sed tamen qui prius venit: admissus est: qui autem posterior: non est sequi ꝓmissus: haud dubium: q̃ in typo duorum ordinum qui sequuntur Jesum: quorum primus admittitur ad consortium passionũ: secundus relinquitur in Ciuitate: ad dissipandum consilium Achitophelis (hoc est) Hereticorum: qui discedent a Christo. Dimus ergo duorum̃ patietur cum Petro ad complendum numerum Sanctorum Martyrum. Secundus relinquetur cum Joanne ad predicandum Euangelium Regnit populis hucusq; in cecitate relictis. Unde ⁊ hic subditur.

Mat. 20.

Joan. 8

Joã. 15.

Joã. 21.

¶.5. ¶Et dixit mihi. Oportet te iterum prophetare: populis: & linguis: & Regibus multis.

¶Quid est q̃ dicit. Oportet te iterum prophetare: nisi quia iam annunciatum erat Euangelium per Apostolos Christi: ⁊ Judeis ⁊ gentibus: quando scriptus est liber iste: ⁊ tamen non omnibus datum erat: vt crederent per verbum eorum: quousq; compleatur numerus annorum prefinitus a deo: vt quomodo in exordio primi status: datum est Josue introducere filios israel in terram promissionis. In exordio secundi: Sancto Joannni ⁊ socijs eius euangelizare in Judea ⁊ in Asya: ita nunc quoq; detur eis: quos designat Joãnes: predicare populis: ⁊ linguis: ⁊ Regibus multis. Futurum est enim vt adhuc Judaica perfidia subijciatur sceptro Christi. Futurum: vt relique gentium: agnoscant Saluatorem̃ mundi esse Jesum: agnoscant non esse salutem veram nisi in fide Sancte Trinitatis: nisi in confessione patris: ⁊ Filij: ⁊ Spiritus Sancti (hoc est) in fide ⁊ confessione vnius Dei: a quo omnia: per quem omnia: in quo omnia: qui vult omnium miserer: dicente Apostolo. Concludit deus omnia in credulitate: vt omnium misereatur. Imo eo enim q̃ Deus trinitas est: in tribus magnis certaminibus: oportebat dissolui regnum mundi huius a compage sua: vt statueret ꝑpetue regnum̃ Dei: euacuato a Rege Xpo: oi principatu ⁊ potestate: ⁊ positis vniuersis inimicis scabellum pedum eius. Fuit autem

Ro. 11.

primum certamen: sub Moyse famulo domini. Secundus sub Apostolis. Tertium sub illis quos Beatissimus designat Joannes. De hac serotina predicatione quæ futurus est ordo ille quem designat Joannes: assumato iam pene illo ordine quem significat Petrus: interrogata veritas a discipulis de fine mundi: post multa que futura sore predixit: adiecit & ait. Et predicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consumatio. Et recte non ait. Opz te iteruz euangelizare: sed prophetare: q: euangelizare proprie dictum est: predicare verba euangely: sm hystorie veritatem: prophetare vero: annunciare futura: seu per occultam inspirationem gratie: seu per intelligentiam spiritualem. Quamuis enim aliud sit habere propheriam: aliud nosce mysteria: q: tum per vtrunq; predicuntur futura: recipi aliud pro alio in diuina pagina consueuit. Sequitur.

Clerus cõsummabitur. Mat. 24

Cap. 11. T. 1. ¶ Et datus est mihi calamus similis virgæ: & dictum est mihi. Surge & metire templum Dei: & Altare: & adorantes in eo. Atrium autem quod est foris: templum, eiice foras: & ne metiaris illud: quoniam datum est gentibus: & Ciuitatem calcabunt mẽsibus quadraginta duobus.

¶ Sicut vnum fuit Templum Dei: qõ edificauit Salomon: ita vna fuit Sancta Ciuitas: quam edificauit Dauid: vel potius: quaz superedificauit: imposito illi nomine Hierusalem: que tamen qualiter fuerit sancta: non inuenitur: cum in ipsa effusus sit sanguis Jesu Christi: & sanctoz prophetaz: nisi forte propter sanguinez ipsum sanctum: qui effusus est in ea: & quia Deus elegit illam in sanctam: vt poneret ibi nomen suum. Magis autem dicenda est sancta Ciuitas: sancta Romana Ecclesia: que firmiter tenet & predicat veram Fidem: non sicut Ecclesia Grecorum: que negat spiritum Sanctum procedere a filio Dei: nec sicut Synagoga Judeorum: que negat Messiam: idest: Christum natum a Deo patre: quasi nõ sit filius Dei: sed filius Joseph: qui causa magni mysterij: dictus est vir Marie. Igitur sancta Ciuitas Hierusalem: sancta Romana Ecclesia (hoc est) tota latinitas intelligenda est: sicuti Ecclesia Grecorum: Samaria: siquidem vt ibi decem Tribus scisse sunt a domo David: ita ab Ecclesia Petri: scisse sunt Grecorum Ecclesie. Porro Templum Dei: ordinem piorum Sacerdotum designat: Altare vero ipsum: Cardinalium speciale capitulum. Quod si aliqui sunt: aut fuerunt in eo: qui forte quod ore predicant: opere non ostendunt: num peruersitas illorum: promissionem illam Domini potuit immutare: qua dicitur. Tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam: & Porte Inferi non preualebunt aduersus eam? Absit. Est enim (inquit Apostolus) Deus verax: omnis autem homo mendax. At quomodo Atrium quod est foris Templuz: ita quidem structure templi: ac si quadam affinitate: seu propinquitate coniungitur: vt tamen a corpore templi alienum esse videatur: sic Clerus Grecorum quadam propinquitate Christiane fidei iunctus esse videtur Clero Latinorum: & tamen quibusdam vsibus superfluis: segregatus est ab Ecclesia Petri: nolens coarctari & constringit sub disciplina vniuersalis Episcopi & Pastoris animarum suarum: non ignorans q; ei Dominus generali & solenni mandato: pascendas tradiderit Oues suas: sed elegit magis Jeroboam filium Nabath: qui peccare fecit Israel: & iuxta illud Prophete: Rasim & filium Romelie: vt liceat ei ambulare per viam latam & spatiosam: que iuxta Saluatoris vocem: non ducit ad vitam: sed ad perditionem. Hac pro causa: non immerito:

mat. 26.

Ro. 3.

3. reg. 3

mat. 7.

clerus Grecoz cum filijs suis ejicietur foras: q: datus est gentibus: vtpote: q; non pstringitur sub mensura calami & disciplina Pastoris: vt discat ois populus subditus esse deo: & obedire in oibus cui preceperit ipse. Pro eo enim q; relicto Templo dei: qõ fundatum est Rome de lapidibus viuis: a quo debent vniuersi populi: non panem fermentatum (quem Greci offerunt) sed pure & orthodoxe doctrine accipere veritatem: elegerunt magis esse in atrio: qõ sibi extra templi ambitum. Constantinopoli construxerunt epi: & habere eos quos ipsi elegerunt sibi in Reges & pastores aiaz suaz: & iam illos ex magna parte datos gentibus esse videmus: & adhuc deterius esse dandos, pphetica illud qõ modo supra cõmemoraui in typo decem Tribuum Israel: manifestat: cum dicitur.

Esa. 8. Pro eo q; abiecit populus iste aquas Syloe que vadunt cum silentio: & assumpsit magis Rasim & filium Romelie: pp hoc ecce dñs adducet sup euz: aquas fluminis fortes & multas: Regem Assyrioz: & oẽm gloriam eius. Et ascendet super oẽs riuos eius: & fluet sup vniuersas ripas eius. Dictum est hoc sm litteraz de populo israel: qui erat pro peccatis suis tradẽdus in manus Assyrioz: sz tñ in figura eoz que passe sunt: & patiuntur vsq; adhuc plurime Grecoz ecclesie. Ut enim tribus illas Assyrij: ita Arabes: qui & Sarraceni: istoz q̃pluri mas vastauerunt ecclesias. Et q; siue in tẽpore illo Tribus Juda: siue in isto: latina ecclesia: addere peccata peccatis: & sceleratius agere nõ pauescit: & hic dictum est de gentibus: qbus datuz est atrium qõ est foris templum: q; Ciuitatem sanctam calcature sint gẽtes mẽsibus quadraginta duobus: & ibi simile aliqd: haud minus terribilius adiunctum est sub eodem mysterio.

Esa. 8. Et qõ est illud? Et ibit (inqt) per Judam discurrens & transiens vsq; ad collum veniet. Et erit extensio alaz eius implens latitudinem terre tue: o Emanuhel. Erit autez istud in diebus illius Regis vndeci mi: qui scriptus est in Daniele propheta: quiq; regnaturus est in tps & tpa: & dimidium tpis. Igitur & ecclesiam Grecoz dartopz gentibus pro peccatis: & ecclesiam latinam calcandam esse a gentibus mẽsibus quadraginta duobus. Nec qõ ait. Metire templum dei: & ptinus addidit. Et adorãtes in eo. Etiam reliquie Grecoz que confugient ad Romanam ecclesiaz: in numero adorãtium accipiende sunt: haud dubiuz: sm illud qõ dictum est a dño ad Helyam. Reliqui mihi septem millia viroz: qui nõ curuauerunt genua sua ante Baal. Qõ autem oporteat: reliquias Grecoz seq aliqñ Latinos in notitia veritatis: & nõnullos etiam eoz transire in significatum eoz qui designantur in Joanne: etiam verbis mysticis dari potest. Dicit sane iscdem Joannes in euãgelio suo: iuisse Mariam Magdalenam: mane cuz adhuc tenebre essent: ad monumẽtum & inuenisse inde sublatuz corpus Jesu. Venisse aũt & nunciasse hoc Petro: & illi discipulo quem diligebat Jesus: ipsi. s. Discipulo qui & scripsit hec: Ad cuius vocem ceperunt currere simul: Petrus. s. & Joannes: vt venirent ad monumẽtum: & factum est ita: precucurrit autem citius Joannes: & venit primus ad monumentum: nec tñ introiuit. Sequutus est aũt Petrus & introiuit prius: factusq; est primus nouissimus: & nouissimus primus. Hec oia & que sequuntur: legunt annis singulis in ebdomada Pasche. Sed pleriq; sic audiunt sorte: vt qd intus habeant: nõ attendant. Qz vero tps appropinquat vt hoz mysteria compleantur: vtilius sorsan apiuntur modo: si qua vsq; ad presens nõ fuerũt apta: ne forte putet agricola prẽnendos esse agros spinosos: ex qbus expectat dñs fructum in tpibus suis. Hec itaq; euãgelij verba: si ad soluz significatum Petri & Joannis: semota a mysterio Marie Magdalene: retorquere libet: possumus in Joãne qui prior venit: & posterior intrauit in monumẽtum: populum accipe Judeoz: qui primus accepit vetus testm: qz popu/

Baſi. 12

3. re. 19.

Joa. 20.

lus gentilis:z tamen ad internum ipius intellectum:non nisi in fine mundi introire permittitur. Si autem simul tres conferuntur in vnum: Petrus.s.z Joannes: z Maria Magdalena (qđ magis euangelica lectio) velle videtur: Maria Magdalena: que mane cuz adhuc tenebre essent: peruenit ad monumentum: designat Synagogam Judeoꝝ: que prima cum adhuc tenebre ignorantie essent in mundo: peruenit ad notitiam prioris testamenti. Que: vz: Synagoga: cum ad vltimuz in electis palmitibus: agnouit Christum esse filium Dei: z vidit qꝫ reprobatus esset a populo suo: honoratus vero z electus a gentibus: intuita subtilius in monumento scripturaꝝ sanctaꝝ: perpendit qꝫ vacaret littera: sublata inde veritate: que est in spirituali intellectu: ita vt apte dicat vnus eorum. Littera occidit: spiritus autem viuificat.
2.cor.3. Et non oēs qui ex Israel: hi sunt Israeli-
Ro.9. te: neqꝫ qui semen sunt Abrae: omnes filij: sed in Isaac vocabit tibi semen. i. non qui filij carnis: hi filij Dei: sed qui filij sunt promissionis: extimãtur in semine. Hec z his similia dicente Apostolo Paulo cum ceteris fidelibus qui erant ex circuncisione: z ostendente multis argumentis: qꝫ vacaret monumentum littere: ꝝ se: z qꝫ veritas spiritualis intellectus quam occiderant z sepellierant Judei velut in fossa humo: vt statuerent carnalem intellectum: z legem carnis: fuscitata esset ab ipsa littera z trãslata ad filios spirituales: accidit annuente Deo: vt ad predicationem illius ecclesie que erat ex circuncisione: audirent eapsa auribus cordis gentes que erant predestinate ad vitam: z currerent certatim ad notitiam prioris testamenti: ad agnoscẽdam tantaꝝ rez: quam deus ostenderat veritatem. Liquet enim qꝫ de Maria Magdalena: nulla fit mentio post aduentum Spiritus sancti: z qꝫ Petrus misit specialiter ad populum Latinum: Joannes ad Grecum: ita vt alter Rome: alter Epheſi: acciperet sepulturam. Inde est: qꝫ sicut Maria designat Synagogaz Judeoꝝ: ita Petrus populum Latinum: Joannes Grecum: qui duo simul z audierunt libenter: z cucurrerunt velociter ad munumẽtum. Cucurrit autem citius Joannes: z peruenit ad ipsum: nec tñ introiuit: qꝫ citius cucurrit: z precucurrit Grecus ad addiscendam superficiem littere prioris testamenti: z tñ ad internum ipsius intellectuz vsqꝫ ad hec nostra tempora: non puenit: qꝫ si perueniſſet (pfecto Latino populo: qui iam intrauit cum Petro) penitus adheſiſſet: sed z fieret in rei veritate nobiscum: vnuz ouile z vnus Pastor. Ut enim prętermittamus cetera: qđ est qꝫ Judeoꝝ populus electus est primo ad culturam vnius Dei: duo autem circa fines seculoꝝ: nisi qꝫ vna est persona Trinitatis: que a nullo est: z a nullo mittit. Due vero que ab vno sunt: Eph.3
z ab vno mittuntur? Qđ si populus Judaicus qui electus est in patribus: typum gerit illius pſone: a quo omnis paternitas in celo z in terra nominatur: cuius pſone typum gerere dicimus latinum: cui datus est vicarius Christi: nisi ipsius filij qui traditur occurriſſe ipsi Petro: z dixiſſe. Venio Romaz iterꝫ crucifigi: z qui vedit ipsi Petro: vniuersalem potestatem absoluendi. s. z ligandi ad omnes z sup omnes: qui censentur noie christiano? Sane: qꝫ Grecorum populo datus est Beatus Joannes: a quo z incepit perfectoꝝ religio Monachoꝝ: typum gerit illius spiritus qui querit z diligit filios spirituales: eos. s. qui ambulant ꝝ spirituz: z odiunt luxum mundi: z lasciuiam carnis. Qđ si ita est: quid qꝫ Greci nondum acceperunt posse credere: pcedere spirituz sanctum a filio: nisi qꝫ humiliter doctrinam acceperunt a Populo Judaico: qui gerit mysterium Dei patris: sed spernit nunc humiliter accipere a Latino: qui habet in hac parte similitudinem filij: vt quomodo idem spiritus accipere dicitur a filio: qꝫ annunciet: ita Grecorum Populus qui aliquando doctrinam accepit ab Hebreo: accipiat eo mo-

do simſiter a latino? Hoc plane mysterium: si intellexiſſent Greci: iam intraſſent nobiscum in monumentum: scientes qꝫ non est deus dissensionis: sed pacis. At qꝫ nesciebat adhuc scripturam Joannes: qm̃ oportebat Christum resurgere a mortuis: non est miz si adhuc Greci nesciunt mortuam esse litteram: vbi spiritus viuit. Scient autem postea. Scient inq̃z: scient:
Osee.3 z querentur ex eis reliquie in toto corde suo: z venient in Syon querentes dñm: z Dauid Regem suum. Et adorabunt in altari: qđ fundatum est Rome: z extunc manus domini erit cum eis. Deinde Maria Magdalena que stat foris: Synagoga. s. que exteriora sectatur: inclinabit se a tumore superbie: z prospiciet in monumentum: z videbit ibi duos Angelos: pcordiam. s. patrum duoruz testamentoꝝ: z intelliget vocem eorum increpantium se: ac si dicentium. Mulier quid queris? quid ploJoã.20. ras? quia nimirum mulier est z non vir que querit Spiritum in Sepulchro: que viuentem in secula: ploret cum mortuis. Videt etiam Maria Dominum z audit illum dicentem sibi hocipsum: z extimat Hortulanum: qꝫ cum incipiet synagoga aptis oculis cordis intelligere veritatem: videbit quidem illam iam: sed non cognoscet: quia tenebuntur adhuc oculi eius: oppressi caligine infidelitatis sue. Sic z duorum illorum: qui cum eo loquebantur in via: tenebantur oculi vt non agnoscerent quem videbant: z si cor eorum ardens esset in eis. Sed vt melius eluceſcat quod dicitur. Tria sunt genera hominuz in hac parte notanda. Alij quippe sunt: qui nec vident: nec agnoscunt. Alij qui vident: sed non agnoscunt. Alij qui vidẽt z agnoscunt. Nec vident: nec agnoscunt: qui esse viuificantem spiritum: nullaz percipiunt veritatem: ideſt: qui nec percipiunt veritatem: in his que legunt: nec norunt attribuere quid cui: aut pro quo scriptum sit. Vident z non cognoscunt: qui z percipiunt quidem spiritualem intellectum: nec tamen cui attribuatur presentiunt. Vident autem z agnoscunt: qui z percipiunt spiritualem intellectum: z quid cui attribuatur psentiunt. Quo circa: cum Maria: nec vidit dominum: nec cognouit ad tempus omnimode cecitatis Judeoꝝ referendum est. Cum vidit z non agnouit ad tempus (vt ita dixerim) penultimum. Cuz percipient quidem spiritualem intellectum: sed vtrum ꝝ illuz oporteat eos ambulare: z ei se decetero credere: non intelligent. Cum vidit: z agnouit: z vocauit eum: Rabbi: ad tempus conuersionis eorum: cum: videlicet: ablato velamine ab oculis eorum: intelligent illud esse verum magisterium quod est in spiritu: agnoscentes quid sibi velit illud Apostoli. Littera occidit: spiritus 2.cor.3
autem viuificat. Quasi ergo quem videt Maria: Hortulanum putat: z tamen dominum quem perdidit: an ipse sit qui eum abstulerit: querit: cuz per ea que consumata legit in Christo: Synagoga: quin magnus aliquis fuerit dominus Jesus: negare non potest: nec tamen eum credit esse Christum: sed quasi vnum ex Prophe- 1.cor.12
tis: quasi vnum ex eis qui missi sunt plantare z rigare: non quasi ipse qui incrementum dat Deus. Et quia omnis fidelium multitudo ipsum esse testatur Messiam: quem expectant Judei: quasi ipse sit qui abstulerit nomen Messie: cum quodam muliebri affectu Synagoga pro ipso spiritu: quem videbit quidem: sed adhuc non agnoscet interpellando causatur. Domi- Joã.20
ne (inquit) si tu abstuliſti eum: dicito mihi: z ego eum tollam. Quasi enim Maria: eum quem existimat Hortulanum: putat abstuliſſe Dominum suum: cum iam Synagoga vsqꝫ adeo erit deserta a tumore superbie sue: vt esse quidem Messiam: non credat Dominum Jesum: sed tamen tam magnum Prophetam: vt merito sibi pro contemptu ipsius credat absconditaz veritatem. Ideoqꝫ pro ostendẽdo sibi domino regnans Hortula-

num ℳaria:rogatura pro ostendenda si/
bi veritate:dñm Jesum Synagogam desi/
gnat:cum:vz:non credet adhuc esse eum
ipsam veritatem:sed quasi magnum ac sin
gularem veritatis preconem. Verum hoc
vsq; ad tpo. Vbi autez noie suo appellatur
ℳaria quersa cognoscit dñm ⁊ magistruz
vocat; qz vbi affectum gratie sue inspirat
dñs in synagoga: qđ est cognoscere illam
ex noie:protinus quertuntur ad vniuersa
lem magistrum:⁊ ablato ab oculis eius ve
lamine cognoscit illico saluatorem suum.
Cognoscit inq̃ saluatorem: qz cognoscit
veritatem nec tñ adhuc sicut est: sed sicut
putant Judei:esse.s.saluatorez puz hoiem
⁊ Dei filium adoptiuuz. Inde est qz t̃ post
notitiam:phibetur tenere pedes dñi:quo
usq; vadat ad discipulos:⁊ ꝓficeat ascende
re dñm ad patrem suum: qz nequaq̃ ad/
mittit synagoga ad ꝓsortium Christi:cre/
dẽdo ipsum esse filium Dauid:nisi ꝓficeat
esse eum vez filium Dei:esse eum benedi/
ctum:qui venit in noie dñi. Fecit autem
ℳaria ad litteram:sicut precepit dñs. Fa
ciet ⁊ hoc in spiritu:quersa ad dñm synа/
goga. Igitur ⁊ reliquie Grecoz agnita ve/
ritate que est in spiritu:quertentur ad vni
tatez ecclesie. Et reliquie iudeoz pari mo
do quertent ad dñm:ꝑm qđ de duobus ce
cis in typo vtriusq; populi in euãgelio scri
ptum est. Egredientibus illis.i.Christo ⁊
discipulis eius ab Jerico:sequute sunt euz
turbe multe. Et ecce duo ceci sedentes se/
cus viam audierunt qz Jesus trãsiret:⁊ cla
mauerunt dicẽtes. Dñe:miserere nostri fi/
li Dauid. Et stetit (inquit) Jesus:⁊ voca
uit eos: ⁊ ait. Quid vultis vt faciam vo/
bis. Dicunt illi. Dñe vt aplantur oculi no
stri. ℭDisertus autez eoz Jesus:tetigit ocu
los eoz:⁊ ꝓfestim viderunt:⁊ sequuti sunt
eum. Hec ℭMattheus:Lucas autem non
duos cecos:sed vnum tñ fuisse narrat:sub
iungẽs aliqđ de Zacheo:qui ⁊ ipse cecus
erat in mẽte: non qdem postq̃ ingressus
est dñs Jerico: sed paulisq̃ pueniret ad il/
lam. Sed quid? Num discordasse dicimus
Euãgelistas:aut sicut Judei blasphemãt:
decẽptos eos esse putamus? Absit. Sz qui
nouit oia anteq̃ fiant: voluit facere que/
dam que essent similia ꝑm quid:⁊ tñ ad ali
qđ dissimilia:vt discant hoies qz littera oc
cidat:spiritus aũt viuificet. Vez figdem:
fuit vtriq;:qz vtriq; ꝑm aliqđ:spiritualis
intelligẽtia exhibebat. ℙPreter missum est 2.cor.3
autez a Luca:qđ scriptum est a ℳatheo:
⁊ econtrario: qz si vtrunq; scriberetur ab
vtroq;:putaretur ꝑm spiritum:nõ in duo/
bus: sed in quatuor populis ꝓsumãdum.
Qz vo non in quatuor populis:sed in duo
bus ꝓsumandum est vtrunq; (hoc est) in
Greco ⁊ ℍebreo:scribit Lucas qđ accidet
de eisdem populis ꝑm partem anteq̃ reue
letur Antichristus:ℳattheus qđ accidet
generaliter:post ruinaz ipsius:cum euacua
uerit Christus Jesus oẽm principatum ⁊ ꝓ.109.
potestatem: subiectis oibus inimicis eius
sub pedibus suis. Opz enim illum regna 1.cor.15
re donec subijciat sibi iudeos:⁊ alios mul
tos:qui hactenus blasphemauerunt no/
men eius:⁊ dicant pariter nobiscum. Be/ matt.23
nedictus qui venit in noie dñi. Egressus
figdez Jesus:pambulabat Jerico:qz egres
sus sermo veritatis ab ecclesia:ptransibit: Luc.19
vt pueniat ad synagogam Judeoz. Jerico
nãq; interpretatur Luna:⁊ Lune similis
est synagoga Judeoz:pp scientiam legis:
que aliqñ lucebat in ea:⁊ qz sicut Luna pa
titur mẽstrua:ita passa est synagoga iudeo/
rum. Cecus autez qui sedebat secus viam
mẽdicans:populus est Grecoz qui nõ ha
bens aptos oculos ad intelligẽtiam spiri/
tualem:hoc saltẽ hz boni:qz stat secus viaz
ꝓfitẽdo Christum:interrogãdo veritatez:
⁊ clamando:ℍyrieleyson. Qđ est dicere.
Dñe miserere. ℙPlurimi aũt Latinoz in/
crepant illos vt taceant:qz despiciunt eos
ob cecitatem cordis sui:ignorantes qz vbi
abundat delictum:sepe supabundat ⁊ gra
tia. Futuz est aũt ⁊ hoc in proximo:vt vi/ Rom.5
deant veritatem:que est in spiritu:⁊ veri/
tas liberet eos a cecitate cordis sui: ⁊ sa/
ciat illos seq se:vt secuz pueniant Jerico.

Consumabitur

Consumabitur autem hoc mysterium:in
parte populi Grecorum:anteq̃ Judeorum
populus quertatur ad deum. ℭDoz enim
vt pars Grecorum percipiet veritatem:⁊
pars Judeorum designata in Zacheo:reci
piet eandem veritatem in hospitio cordis
sui:⁊ erit subdita illi ꝑm voluntatem ipsi/
us. Descendet enim festinus ab arboze sic/
comori. Relinquet protinus carnalia ope
ra legis:que plerũq; velut a longe verita/
tem non exhibet:sed ostendit:vt humilia
tus apprehendat gratiam: quam habere
operibus non meretur. ℍoc ꝑm Lucam.
Qđ autem ꝑm ℳattheum tradunt duo
ceci illuminati a Christo:postq̃ egressus
est ipse cum discipulis suis ab Jerico: ad
plenitudinem Grecorum ⁊ ℍebreoz rese
rendum est:ad quam pueniet tandem ge/
neraliter spiritualis intellectus:egressus a
synagoga Judeorum (hoc est) ab illa tri/
bu:que vocatur Juda:de qua ⁊ natus est
Christus ꝑm carnem:⁊ que olim remansit
sola domui Dauid: separatis ab ea decem
tribubus: que dicte sunt proprie: Jsrael.
Cum enim constet: qz decem ille tribus:
translate fuere in orientem:hec autem sola
dicta est Juda: capta ab exercitu Roma/
noz ad occiduas mundi partes transmi/
grando pueuit. Quid miz si ad hanc pri/ De tri-
mo perueniet sermo diuinus:vt ex ea tan bu inda
dem egressus:pueniat ad extremas. Vez: prima.n
hec in presenti loco necessarie de Grecis ⁊
Judeis pstringenda credidimus:vt intel
ligamus sententiam illam: de atrio qđ est
sorio templum:ꝑm tempus esse datam: ⁊
ꝑm partem:eos autem qui ꝓfugiunt ad si/
num matris ecclesie: reputatos esse in/
ter eos:qui adorant in templo. Qđ autem
illi ordini quem designat Joãnes metien/
di templum dei ⁊ altare: preceptum sin/
gulariter factum est:ad principium ipsius
ordinis referenduz videtur:cum:vz:ordo
ipse apud latinam ecclesiam inueniendus
est:vt qñq; fructificet in populo illo: qui
modo reputatur in atrium: quiq; in ple/
rũq; mysterijs:in eodez Joãne designatus
est. Non enim preter causaz mysterij:Bea
tus Joannes examinatus Rome: missus
est in dolio seruẽtis olei:⁊ tñ viuus exiens
inde redditus est Epheſi:vnde adductus
fuerat. Nec ob aliam causam id factum re
or: q̃ vt intelligamus ℭDonec hoz ordi/
nem:quem designat Joãnes:a Grecis per
uenisse ad Latinos:qui tñ vbi manens ali
quandiu apud eos:baptizabitur Spiritu
Sãcto vt viuat in Christo: reuertetur ad
eum populuz:de quo venit ad nos:ꝓmis
surus in eodem populo vsq; in finem. Ca/
lamus autem qui datus est Joãni:linguaz
significat eruditam:dicẽte ℙsalmista. Lin ꝓo.44
gua mea:calamus scribe velociter scriben
tis. Qui:vz:calamus: bene similis virge
esse perhibetur:qz sicut virge austeritate:
fumenta cohercẽtur indomita: ita lingue
disciplina:dura corda hoium corriguntur.
ℭDetitur autem templum:⁊ altare:⁊ ado
rantes in eo:atrium vero qđ est foris tem
plum:eijcietur foras:qz hi qui nolunt esse
templum dei ⁊ altare: qđ spectat ad eos
qui ꝓtendunt intrare per angustam viam Luc.13
que ducit ad vitam: aut saltem ex eorum
numero:qui humiliter adorãt in eo:etiam
si adherere catholicoz ecclesie:ac si atriuz
templo videãtur per fidem:ad districti tñ
ptinet examen iudicij: vt qñq; eijciantur
foras:quatenus qui ex eis residui fuerint:
discant (humiliati corde) diligere vnita/
tem:nullamq; posse esse salutem vbi zelus
⁊ ꝓtemptio est. Non enim ait Dñs ℙPe/
tro. Sup hanc petram edificabo ecclesias mat.16
meas:sed ecclesiam meam: nec ait. Pasce
illum vel illum gregem:sed generaliter di
ctum est ei. Pasce oues meas. Qui ergo
spõte sua discedunt ab vnitate ecclesie:iu/
sto ordinatis dei iudicio:gẽtibus vel dati
vel dandi sunt:quatenus in reliquijs suis ꝓo.20.
preparet dñs vultus eoruz:sicut ⁊ in typo
eorundem Grecoz:Nelye (vt iam memi
nimus) dictum est. Reliqui mihi septem 3.re.19.
millia viroz qui non curuauerunt genua
sua ante Baal. Et hec qdem de Grecoz
ecclesia: que recedens a structura templi:

in quo habitat Christus: in atrium conualuit per scissuram: ambulans in peccatis Jeroboham filij Nabath: qui peccare fecit israel: ⁊ perseuerans vsq; ad presens in admonitionibus suis. Verumtamen quia nec ipsa Hierusalem (que ꝓpter sacra mysteria) que quondam gerebantur in ea: ciuitas sancta dicta est: immunis a sceleribus fuit: non potuit omnino fieri expers a calice furoris domini: ꝫ tradita est: ⁊ ipsa gentibus: vt ꝑaliter calcaretur ab ipsis: ꝑm quod in typo ipsius: hic quoq; de latina ecclesia terribiliter dictum est. Et ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Hoc ⁊ in psalmozum libro: insinuatur cum dicitur. Diuiserunt sibi vestimenta mea: ⁊ super vestem meam miserunt sortez. Vestimenta sane domini: quatuor patriarchales ecclesie dicte sunt. Vestis vero illa vna: de qua singulariter dictum est. Et super vestem meam miserunt sortem: ipsa est romana ecclesia: quam ⁊ si scindere per partes heretici non sunt permissi: vt eam tamen hereditate possiderent: sepius institisse noscuntur. Quod bene quoq; in passione dominica designandum id quod modo intulimus: completum esse monstratur: cuz dicitur. Milites ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimẽta eius: ⁊ fecerunt quatuor partes: vnicuiq; militi partẽ ⁊ tunicam: erat enim tunica inconsutilis desuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem: Non scindamus eam: ꝫ sortiamur de illa cuius sit. Et hoc quidem (vt iam dixi ad litteram) in Christi completum est passione: quod tamen in passione corporis eius mystice complendum est in ecclesijs: quarum quatuor (vt ex fine) iam liquet: in atrium quod est exterius: reputate sunt. Quinta vero que est latina ecclesia: in qua tẽplum ⁊ altare: in ciuitatem sanctam: quam tñ ⁊ ipsam calcature sunt gentes mẽsibus quadraginta duobus: sicut ⁊ per Lucaz in euangelio dicitur. Et Hierusalem calcabitur a gentibus: donec compleantur tempora nationum. Ita vero: in Hierusalem latina ecclesia intelligenda est: quomodo in Samaria ecclesia Grecorum. Et quia sicut illis improperat Ezechiel ꝓpheta: vtraq; peccauit dño deo suo: iustum erat: vt vtraq; in manus gẽtium daretur: licet dissimili modo. Altera enim exigentibus culpis: tradita est oblivioni perpetue. Altera castigata: ⁊ nõ mortificata: quasi miseri cordiam consequuta est. Et illa quidem (hoc est) Grecorum ecclesia: in typo atrij: quod est foris templum: sine interpositione termini danda forte gentibus: denuntiat. Hec que quo ad fidem: sancta ⁊ virgo est: nõ esse (quod absit) danda gentibus: sed calcanda perhibetur: ab eis mensibus quadraginta duobus. Quod est dicere ꝑm Lucam. Donec impleantur tempora nationum. Ipsum est tempus illius regis vndecimi: qui scriptus est in Daniele: sub quo ⁊ aliuz quoq; regem: regnaturuz esse puto: qui scriptus est protinus in sequenti visione: de quo inter cetera scriptum est. Surget rex impudens facie: ⁊ intelligens propositiones: ⁊ roborabitur fortitudo eius: sed non in viribus suis: ⁊ supra oẽz credi potest: vniuersa vastabit. Ita autem arbitror istos duos contemporaneos esse: ⁊ concordes pariter in persequutione iustorum: quomodo Pylatus ⁊ Herodes (qui cuz essent prius inimici adinuicem) facti sunt amici: ⁊ conuenerunt insimul in mortem Christi. Sic in quam conuenient in vnum gentes ⁊ pseudo prophete: cum duobus Regibus suis: quorum vnus qui erit gentium: designatus est in Pylato. Alius qui erit hereticorum: in Herode: qui ⁊ Joannem Baptistam occidit gladio: ⁊ Christum ad se missum non eripuit: sed derisit. Sequitur.

Latina ⁊ greca ecclesia.

Ezec. 16 ⁊ 23.

Luc. 21

Boñ. 8

Duo sic geres.

¶ Et dabo duobus testibus meis: & prophetabunt diebus mil/ T. 2.

Ecclesia latina. Luc. 21

Joẽ. 12.

Roma na ecclesia.

Joñ. 19.

Luc. 21

le ducentis sexaginta: amicti saccis. Hi sunt duæ oliuæ: & duo cãdelabra in conspectu domini terræ stantes. Et si quis eos voluerit nocere: ignis exiet de ore eorum: & deuorabit inimicos eorum. Et si quis voluerit eos lædere: sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi cælum ne pluat: diebus prophetiæ ipsorum: & potestatem habent super aquas, conuertendi eas in sanguinem: & percutere terram omni plaga quotiensc̃unq; voluerint.

¶ De his duobus testibus: multa multi loquuti sunt: ⁊ diuersi diuersa. Et quia aliqui eorum magne auctoritatis fuerunt viri: ⁊ que scripserunt de eisdem testibus: iam pene in toto orbe diffusa sunt: ⁊ lecta sepe sepius in ecclesia sanctorum. Videtur mihi bonum saltem eorum qui nominatissimi sunt patres: sententias ad medium ferre: ne si aliquid in tam solenni re contra malorum opinionem dicimus: videamur prudentes esse coram nobis ꝑsis: quamuis non omnino videatur illicitum: ostẽdere tuniozem opinionem suam: vbi diuersi diuersa dicunt: quia ⁊ Paulus nouissimus apostolorum: non solum docuit fideles: quod alij non docebant: verumetiam audet dicere: Petrum apostolorum primuz: non recte ingressum ad veritatem euangelij. Interrogatus Sanctus Hieronymus de Enoch ⁊ Helya: sic interrogatus est ab eo qui interrogauit: quasi aperte scripserit Joannes illorum nomina in libro Apocalypsi: cum hoc ipse non scripserit? ⁊ siue ille primus hoc dixerit: qui de eis Hieronymum interrogauit: siue alius: ita versum est in vsum: vt non solum apud commune vulgus: opinio tranfierit in intellectum: quin potius in solẽnem auctoritatem magnorum patrum: quorum doctrina vsq; hodie illustratur ecclesia. Super cuius rei assertione: vehementer admiror ⁊ vtrum occulti causa mysterij: hoc accidat: an presumptione tñ: pro eo. ſ. q; duo viri ipsi: vsui esse referuntur? Ignoro. Unum dico q; neq; intellectu spirituali: neq; hystorico probari potest: eos quos scribit Joannes: esse Enoch: ⁊ Helyam: maxime: cum verba que videntur ex ꝑte aliquantam facere presumptionem: non videantur tangere: Enoch: ⁊ Helyam: sed potius Moysen ⁊ Helyam: qui simul (mediante domino: cernentibus tribus ꝑapostolis) apparuerunt in monte: quando elapsa celitus nube: audita est vox paterna: dicens. Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. Quod si vnus eorum: quem tangere videtur textus lectionis: ideſt: Moyses: mortuus esse perhibetur: aut alius intellectus requirendus est q̃z hystoricus: aut in difficillimas: ⁊ isolubiles videmur incidere questiones. Licet autem: nõ contradixerit Hieronymus ei qui se interrogauit. Verum Enoch: ⁊ Helyas ꝑm Apocalypsim Joannis: essent morituri: in spiritu tamen esse intelligendum potius q̃z ad litterom asseruit dicens. De Enoch ⁊ Helya: quos venturos Apocalypsis refert: ⁊ esse morituros: non est huius temporis disputatio: cum omnis ille liber: aut spiritualiter intelligendus sit: sicut nos extimamus: aut si carnalem interpretationem sequemur: iudaycis fabulis acquiescendum sit. Ut rursum edificetur Hierusalem: ⁊ hostie offerantur in templo: ⁊ spirituali cultu immutato: carnales obtineat cerimonias. Igitur ꝑm Hieronymum: quod videtur hic dictuz de Helya ⁊ sotio eius: non carnaliter ꝑm litteram: sed spiritualiter est intelligendum. Quod si spiritualiter ⁊ non carnaliter: aut eo modo

Gal. 2.

Hieronymus.

Hieronymus.

Hieronymus.

quo Joãnes venit in spiritu ⁊ virtute ılDelye: duo alıq venturi sunt: aut in eis duo ordines spirituales intelligendi sunt: qui pugnaturi sunt cum bestia: que ascensura est de abysso. Ut autem onus isto: uz: ılDelyas sm litteram intelligatur: ⁊ verba que de eius hystoria propagata esse videntur: ⁊
mat.17. promissio dñi dicentis. ılDelyas qdem venturus est: ⁊ restituet oia: magnam faciunt
3.re.17. presumptionem. Si qdem tribus annis ⁊ sex mensibus: ılDelyas ꝓpheta: aquam celo ligauit: ⁊ ad verbum oris eius: igne celitus misso: decremati sunt inimici. Sed ⁊
4.re.1. hic tribus annis ⁊ dimidio: hi duo ꝓphete predicaturi esse referunt: ⁊ subiunctum est post pauca: qꝫ habeant potestatem claudẽdi celum ne pluat diebus ꝓphetie ipsorum. Propter hec inq̃ verba: presumptio est: qꝫ vnus istoꝝ esset ılDelyas: maxime ꝓ eo qꝫ viuus est: ⁊ pmissus a dño: vt reueletur mũdo: anteq̃ veniat dies domini magnus: ⁊ conuertat corda patrum ad filios: ⁊
mala.4 corda filioꝝ ad patres eorum. Nec forte veniam (inqt) ⁊ percutiam terram anathemate. De ılEnoch vo: qꝫ ipse sit ılDelye sotius: vel qꝫ ipse cum eo venturus sit: nec in litera: nec in spiritu: palam: aut in enigmate: sermo est: sed ex eo tñi presumptum est: qꝫ cum fuerit vir bonus ⁊ iustus coram deo: solus ex oibus translatus est: ⁊ creditur qꝫ ad hoc translatus: vt ⁊ ipse sicut ılDelyas
4.re.2 testimonium phibeat veritati. Qz igitur ılMoyses sicut ⁊ ceteri hoiuz mortuus esse describitur: ılEnoch autem non mortuus: sed viuus translatus est: quasi alienuz sit
Gene.5 ab humano sensu: qꝫ pars verboꝝ illorum tãgeret ılMoysen: quem mortuum ⁊ sepultum: ⁊ si absconditum: scriptura cõmemo
deu.34 rat: magis aũt presto fuit presumere: etiam in discussa parte vboꝝ: qꝫ ipse essz Enoch: qui solus: sicut ılDelyas viuus est: a domino: vbi ipse ꝓstitit: ꝓseruatus. Ex qua re
Papa Grego/rius. actum est: vt etiam sanctus ıPapa Gregorius: Enoch pariter cum ılDelya: aperte ferat esse ventuꝝ: dicens sic. Enoch ⁊ ılDelya predicante: multi ex his qui tunc ex infideis in infidelitate remanserint: ad cognitionem veritatis redient: qui vtriq̃ per
Zach.4 Zachariam: due olive: ⁊ per Joãnem: duo candelabra nominantur. Qz vero tantus ⁊ talis vir: hoc: ⁊ in loco isto ⁊ alijs: aut intelligens altius sicut sanctus: aut opinãs aliqd sicut hõ: frequentandum credidit ⁊ scribẽdum: tacendum mihi esset in loco isto: potius qꝫ aliqd loquendum: nisi me ad ꝓpse/quẽdum rectum iter compelleret: ⁊ simul cepta exponendi materia: ne soluta parte vna littere: pars altera que aliud sonat: relinquat intacta. Certe de duobus viris dictum est: qꝫ habeant potestatem claudẽdi celum ne pluat diebus prophetie ipsoꝝ: ⁊ potestatem habẽt conuertendi aquas in sanguinem: ⁊ percutere terram oi plaga: ⁊ sci
3.re.17 mus qꝫ solus ılDelyas clausit celum ne pluueret annis tribus ⁊ mensibus sex: ⁊ solus ılMoyses conuertit aquaz in sanguinem ⁊ ꝓcussit terram Egypti oi plaga. Qõ si idcir
Exo.7. co presumit de ılDelya: qꝫ pars verboꝝ isto rum tangit opa eius: cur nõ eodem modo presumet de ılMoyse: qui visus est cum eo in monte: cum pari modo: pars verboꝝ tangat opa eius: nisi qꝫ mortuus esse legit:
mat.17 ⁊ isti duo tanq̃ non mortui: mouturi esse scribuntur? At si verba ista sm ılHieronymum: in spiritu: nõ ad litteram: intelligẽda sunt: possunt sm spirituz accipi duo viri ipsi: ılMoyses ⁊ ılDelyas: quoꝝ vnus desi
Hiero/nymus. gnat ordinem clericoꝝ: alius ordinem monachoꝝ. Scõm vero litteram: frustrat oino intellectus: ⁊ si nõ in parte ılDelye (qui adhuc viuit), in parte tñ ılMoysi: q (sicut sacra scriptura testat) mortuus est: nisi velit adhuc aliqs disceptare ò corpore ılMoysi: ⁊ fateri illum cum Josepho iudeo non esse mortuum: sed occultatum: qꝫ potius cum sancto Ambrosio: qui euz asserit non
Ambrosius. obijsse. Sic enim dicit de eo in libro Exameron. Nõ legimus de ılMoyse sicut de ceteris: qꝫ deficiens mortuus est: z per verbum dei mortuus est. Deus enim neq̃ defectionem: aut diminutionem patit: neq̃ adiectionez capit. Unde ⁊ addidit scriptu

deu.34 ra: quia nemo scit sepulturam eius vsq̃ in hodiernum diem: vt translationem magis qꝫ interitum eius intelligas. ılMors
ılMoy/sco. enim secessio est quedam anime a corpore. ılMortuus est igitur per verbum dei (vt ait scriptura) non sm verbum: vt aduertas: non nuncium mortis: sed gratie munus expressuz: qui translatus magis qꝫ derelictus est: cuius nemo nouit sepulturaz. Quis eniz in terris reliquias eius potuit deprehendere: quem secum esse dei filius in euangelio demonstrauit? Deniq̃ ⁊ ılDelyas semel est visus: qui translatus currus est: nec mortuus: nec sepultus legitur. Uidelicet enim qui cum dei filio est: ılMoyses autem mortuus quidem legitur: sed per verbum dei mortuus: per quod facta sunt omnia. Verbo aũt domini: celi firmati sunt. Per verbum igitur dei: non lapsus opis: sed firmamentum est. Non ergo tanq̃ relapsus in terram deprehenditur: corporis solutione: sed tanq̃ verbi celestis operatione donatus ⁊ munere: vt quietem magis caro eius: qꝫ hostium acceperit. Nemo igitur scit sepulturam ılMoysi: qꝫ vitam eius
Ambro sius. oẽs nouerunt. Hec Ambrosius. Verumtamen ⁊ de hoc diuersi diuersa senserunt: ⁊ suas opiniones mandare memorie studue
Hiero/nymus. runt: querentes singuli peruenire ad id qõ
1.cor.13 perfectum est: vt euacuetur quod ex parte est. Erit autem istud cum venerit tempus
mat.26. eius: cum multa corpora sanctoꝝ que dormierunt: euigilabunt: ⁊ exeuntes de monumentis: apparebunt multis (hoc est) eũ multi spirituales intellectus: qui hactenus dormierunt in littera apparebũt multis: vt reuelẽtur ex multis cordibus cogitationes. Haz ⁊ ıPhilippus vnus de duo
Luce.2 decim: volens ante tempus predicare Jesum: qꝫ necdum sicut erat sciebat donum dei: ⁊ qꝫ non filius viri ⁊ corrupte semine: esset Jesus Christus (sicut credebant Ju
Joã.1. dei) ait Nathanaeli. Quez scripsit ılMoyses in lege: ⁊ prophete: inuenimus Jesum filium Joseph a Nazareth ciuitate. Si igitur sancti apostoli nescientes: plene a principio altitudinem sacramenti: ⁊ tñ volentes habere socios in ea gratia: quam se inuenisse gaudebant: lz longe maioz esset qꝫ putauerant ipsi: predicare prout poterant: gestiebant. Quid si in illis rebus que voluit deus occultare vsq̃ ad tempus prefinitum: aliquid occurrit pie querentibus: sentire vel opinari: quod aliter in parte futurum sit: vt ipse sit semper magister omnium: ⁊ non glorietur omnis caro in con/
1.cor.1. spectu eius. Ex parte (inqt apostolus) cognoscimus: ⁊ ex parte prophetamus: cum
1.cor.13 autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Igitur opinari aliquid in huiusmodi: quod non sit contra fidem catholicam: ⁊ falli humanum est. Excusat autem opinantem pietas illa: que, excusauit ılMariam ılMagdalenam: dicẽtem. Tulerunt dñm meum: ⁊ nescio vbi posuerunt eum. Et eos qui erant in domo ılMarie congregati dicentes de Petro: qꝫ angelus eius esset. Nec istud tamen dicimus:
Joã.20 vt negemus Enoch venturum cum ılDelya: aut affirmemus ılMoysen viuere: propter opinionem illam, Ambrosij: que supra scripta est: sed vt ostendamus: quid in opinione: quid in intellectu accipiendum sit: propter occulta consilia omnipotẽtis dei: qui in spiritu promissi ılDelye: misit ad Judeorum populum Joannem ıBaptistam. Et de ılDelya quidez certi sumus omnino: qꝫ ita ipse vẽturus sit precurrere iudicem: sicut Joannes preiuit redemptorem. Sed
Actus. num alienum esset a fide: seu a rationabili opinione: si prius reueletur ılDelyas: aliq spirituales viri: qui essent similes ılMoysi ⁊ ılDelye apparentium cum Christo in mõte: mitteretur a dño: predicare hoibus verba vite: sm qꝫ in similitudine duodecim patriarchaꝝ: duodecim apostoli dati sunt.
Duo or dines. Uel certe duo ordines iustoꝝ: qui designãtur per illos: Sicut autem liceret istud: sic ⁊ illud opinari: non est contra fidem: sicut vt Enoch (qui viuere creditur ab vniuersis) veniat cum ılDelya: sicut ılMoyses (si tñ viuit) qui viuere ab aliquibus est (vt

Moyses venturus.

supra notauimus) extimatur: quia ꝛ si simul tres reseruati essent ad hoc: vt mitterentur a domino circa finem mundi: nec a magno: venerandoq; mysterio esset alienum: nec ab his que scripta sunt in libro isto diuersum. Si enim tres viros istos diligenter aduertimus in Enoch: qui fuit de antiquis illis patriarchis: qui fuerunt ante legez: similitudo patris est. In Moyse: qui fuit legis lator: ꝛ doctor populi israel: similitudo filij. In Helya qui fuit initiator vite heremitice ꝛ specialis: similitudo spiritus sancti. De solo autem Moyse dicit scriptura: q; mortuus fuerit: quia solus filius mortuus est ad horam in carne: qui tamen ꝛ ipse viuit: cuz patre ꝛ spiritu sancto: ꝛ regnat cum eis in secula seculorum. Quod si deus (qui omnia potest) sic decreuerat ꝛ sic voluerit: quid si Moyses obdormisset ad horam: ꝛ paulo post surrexisset de monumento: moriturus in tempore prefinito: cum nullus sit eorum qui resuscitati sunt a domino antequam pateretur: nec etiaz post eius resurrectionem ab apostolis: aut ab alijs sanctis: qui non iterum morituri: resuscitandus iterum cum alijs in nouissimo die? Quod si Lazarus ꝛ omnes alij qui isto modo vixerunt post mortem: bis mortui sunt: vt bis resurgerent. Quid si eodem modo Moyses vocatus esset de sepulchro iterum moriturus: vt ꝛ illud esset causa mysterij: ꝛ istud debitum humane conditionis: ꝛ vera sit scriptura que illum mortuum esse fateretur: ꝛ non sit opinio falsa eorum: qui eum vsq; ad presens: viuuz esse contendunt? Quod vero forte Moyses ꝛ Helyas venturi sunt simul: ꝛ Enoch cum eis: vel potius cuz eo Moyses ꝛ Helyas: vera potest esse opinio eorum: qui dicunt predicaturos ꝛ passuros Enoch ꝛ Helyaz: ꝛ etiam si interfit Moyses: quatenus ꝛ illud veruz fit: quod

2.Cor.3. Apostolus ait. Ex parte enim cognoscimus: ꝛ ex parte prophetamus: cuz autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Quid enim si tres ipsos mittendos decreuerit omnipotes deus: vt testimonium perhibeant veritati: dicente domino. In ore duorum aut trium testium: stat omne verbum? Presumitur autem q; tres tales viri: futuri sint in tempore suo. Utrum ipsi sint de quibus agitur: an alij: nescio: deus scit: ex loco illo libri huius: vbi sub nomine trium angelorum: tres magni predicatores describuntur: qui in fine huius secundi status reuelãdi sunt: quorum vnus accepturus est euangelium eternum: vt annuntiet illud habitantibus in terra alius subsequuturus: ꝛ dicturus. Cecidit cecidit Babylon magna: tertius si quis adorauerit bestiam: ꝛ imaginem eius: hic bibet de vino ire dei. Sed ꝛ hic in superioribus mentio vnius angeli facta est habentis in manu sua librum apertum: deinde duorum virorum: pro quibus ꝛ hec omnia dicta sunt. Sed ꝛ locus ille Danielis (cuius supra fecimus mentionem) ad ipsum miro modo velle videtur (dicente ipso Daniele) in eodem loco: vidisse se virum quendam super aquam fluminis: ꝛ duos alios manentes cuz eo: vnuz hinc: ꝛ alium inde. Siue ergo illi sunt: siue alij: nescio: deus scit. Non frustra tamen tres viros mittendos esse a deo ad perhibendum testimonium veritati: sub apertione sexti sigilli: loca ipsa demonstrãt: cuz constet q; certi causa mysterij: tres magni patriarche electi sunt a domino in exordio primi status: Abraam. s. ꝛ Isaac: ꝛ Jacob: quorum similes dicti sunt tres alijs in exordio secundi: Zacharias: Joannes Baptista: ꝛ homo Christus Jesus: excepto q; vnus istorum trium: sola dignatione sua voluit esse quasi vnus ex seruis suis ad cõplenda mysteria regni dei: sicut idem ipse Joanni Baptiste: metuenti se baptizare: respondit. Sine modo: ita nos oportet implere omnem iustitiam. Sicut enim Zacharias precessit solus: Joánes autem Baptista: ꝛ hõ Christus Jesus sequuti sunt simul: ita ꝛ hic: vnus trium prire videtur: sequi vero pariter duo: qui etiam ambo simul occidendi sunt: sicut hic videtur ab infidelibus: sic Joánes ꝛ Christus Jesus: aut sicut Petrus ꝛ Paulus occasione Simonis Magi a Nerone impio occisi sunt. Sic ꝛ in transmigratione Babylonis: precessit vnus: ꝛ sequuti sunt duo: ita vt vnus qui precessit prophetaret solus in Hierusalem: ipse est Hieremyas propheta: duo simul in Babylone: Ezechiel. s. ꝛ Daniel. Videtur autem duo viri isti: Moyses: vz: ꝛ Helyas: habere aliquid simile cum Joãne Baptista: ꝛ homine Christo Jesu: q; sicut Joánes baptizauit aqua: Christus vero Jesus: spiritu sancto ꝛ igne: ita ꝛ filios israel: dicit Paulus: baptizatos sore Moysi baptismate in nube ꝛ in mari: Helyas vero mysterium suum consumauit in igne.

Matt.3.

1.Cor.10

Luc.18. Aut ergo ipsimet venient ꝓsumare in spiritu: qõ ostenderunt in signa: si tamen aliqua presumptio esse potest viuere Moyse: aut aliqui venturi sunt in spiritu ꝛ virtute eoruz: qui compleant in spiritu quod in illis apparuit in figura: ꝛ si de Enoch q; veniat ꝛ magna sit ꝛ fidelis presumptio: de Helya vero nõ tam presumptio: q̃ certissima fides. Si autem ipsi venturi sunt omnino ſm litteram: quid putamus dicẽdum de sentẽtia illa Hieronymi: qui dicit hoc in spiritu esse ꝓsumandum: nisi q; ꝛ si vere hoc accipiendum est ſm litteram: nihilominus tñ spiritualis intelligẽtia manet? Rursuz si vẽturi sunt tres: ꝛ pari modo predicatur: quare solus Helyas vẽturus esse narrat: nisi q; tertius iste status seculi qui futurus est: in fine mundi: non in Enoch: aut Moyse: sed tñ in Helya designatur: ꝛ non tales erunt predicatores illius tpis: quales designati sunt in Enoch ꝛ Moyse: sed quales designati sunt in Helya? Qua in re ꝛ aliud queritur: qõ ꝛ qua si inexplicabile esse videtur: a quibus baptizandi sunt viri isti: nisi forte quis dicat: eos dominus occulte vocasse: ꝛ eos occulte baptizatos: remisisse protinus in locum suuz. Opz enim illos esse participes sacramenti testamenti noui: vt quasi a veteri ꝛ nouo videantur aliquid habere: ſm q; spiritus sanctus de patre simul ꝛ filio accipere dictus est. Si ergo in hunc modum sacra mysteria pquirunt: hoc volunt: hoc innuunt: hoc pretendunt: q; ad perhibendum testimonium veritati: viri ipsi venturi sint: cuius ob cautele custodiam: pie magis eligam in tanto articulo opinandum: q̃ temere aliquid ingerẽdum: vt dum cogimus hec: ꝛ alta vigiläter pensare: simus attoniti contra hostem: ne forte veniãt alqui in ꝺceptione dicẽtes. Nos sumus qui venturi eramus: Enoch ꝛ Helyas: ꝛ decipiant multos. Ex loco nempe alio libri huius: luce clarius liquet: vẽturos esse duos: qui dicunt duo cornua bestie similia agni: a quibus esse cauendi instruit dominus discipulos dicens. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimẽtis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Matt.7. Qõ si forte (q; verbum mundo intonuit de Enoch ꝛ Helya) diceret horum aliqs. Nos sumus quos expectant fideles: Enoch: vz: ꝛ Helyas: ꝛ forte: qõ ipsi nescient venturus est tertius testis: Moyses cum Enoch ꝛ Helya: q̃ vtiuter fuerit de eo occultatum ꝛ celatum hactenus apparebit: quãdo quidem non frustra: ars deluditur arte: ꝛ ingenium ingenio superatur: quamuis hec omnia ad cautelam: opinando diximus: ꝛ nihil temere affirmãdo. Sed ꝛ illud non est pretermittendum: q; ita non nulli putauerunt Enoch ꝛ Helyam immutatos in aliam qualitatem: vt eos non soluturos mortis debitum credant: sed viuere in eternum. Ita enim scribit de hoc beatus Hieronymus: super locum illum apostoli. Omnes quidem resurgemus: sed non oẽs immutabimur: vtens auctoritatibus vetex: ꝛ se in eoz sentẽtia circa hoc: ꝛ circa multa manere demõstrãs. Enoch ꝛ Helyas mortis necessitate supata: ita vt erãt in corporibus: de terrena ꝓuersatione ad celestia regna trãslati sunt. Unde ꝛ sancti qui tpe consumationis ꝛ iudicij in corporibus reperiendi sunt cum alijs sanctis:

Hieronymus.

1.Cor.15

qui ex mortuis resurrecturi sunt: rapiētur in nubibus obuiam Christo in aera: ⁊ non gustabunt mortem. Assumit autem hoc testimonium de expositione Theodori eccleate. Qui etiaꝫ post aliqua verba que subiuncta sunt: refert hec eadem sentire Apollinarem: ita dicens. Apollinaris (licet verbis alijs) eadem que Theodorus: asseruit: quosdam non esse morituros: ⁊ de presenti vita rapiendos in futuram: vt mutatis: glorificatisq; corporibus: sint cum Christo: quod nunc de Enoch ⁊ Helya credimus. Hieronymus. Hieronymus. Ecce hic dicit Hieronymus: q; a q; buscham queritur non esse aliquos morituros: sed mutatis: glorificatisq; corporibus: esse cuꝫ Christo (quod se credere dicit) de Enoch ⁊ Helya. Concordatio Unde ⁊ qō hic scriptum est de duobus testibus: qui putantur esse Enoch ⁊ Helyas: in spiritu: non in littera dicit esse intelligendum. Quod si ita est: ⁊ duo alij occidendi sunt a bestia: restat vt alij sunt q̄ Enoch ⁊ Helyas. Qui vero in hoc articulo nō sibi conueniunt sancti patres: sed diuersi diuersa senserunt: puto q; absc̄ditum hoc esse voluerit vsq; ad tempus statutum: iis qui celauit verbuꝫ ab helyseo propheta: vt quicquid diceretur ab his ⁊ illis: opinio magis sit que falli possit: q̄ notitia vel intellectus: qui si verus est: falli non potest. Bene notandū Si enim (vt ait Sanctus Gregorius) etiam prophete fallūtur: qd mirum si fallitur opinio eoꝝ qui prophete non sunt? Gregorius. Sic enim ait idem doctor Petro diacono. Quid miraris si fallimur: qui pphete non sumus? An mente excidit q; Dauid qui prophetie spiritum habere consueuerat: contra innocētem Jonathe filium: sententiam dedit: cum verba pueri mētientis audiuit? Hec idcirco dico: q; si verum est: q; occidendi sint Enoch ⁊ Helyas: fallitur opinio eorum qui putauerunt eos nō morituros. Et si ipsi morituri nō sunt: sed alij qui sint in spiritu Enoch ⁊ Helyas: vel potius (vt supra scripsimus) Moyses ⁊ Helyas: alterius partis opinionem fallit: necesse est: q; vtrunq; verꝫ esse non potest: cuius de opinione certum nihil: ⁊ in intellectu dubia multa: donec illucescat dies: ⁊ Lucifer nascatur in cordibus nostris. Et hec quidem dicta sunt in discussione littere que occidit: cuius in multis est ambiguus ⁊ tenebrosus intellectus. Unde ⁊ scriptura dicit. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Et alio loco. Tenebre erant super faciem abyssi. At q; sequitur. Et spiritus domini ferebatur super aquas: surgendum est cum eo a profundo littere ⁊ eundum in altum: vbi lucent luminaria celi: occultis cōsilijs vel iudicijs: domino (qui nouit oia) derelictis. Sint ergo viri isti iuxta ſram: quos deus melius ipse nouit. Secundum vero typicum intellectum quid significent considerandum est. Scimus q; Moyses fuit vir lenita: ⁊ pastor populi Israel: Helyas vir solitarius non habens filios: aut vxorem. Ille ergo significat ordinem clericorum: iste ordinem monachoꝝ: quadraginta duo menses quibus predicant: induti saccis: significant totidem generationes: quibus: ⁊ verbis: ⁊ exemplis clamant dicētes. Penitentiam agite: appropinquauit enim regnum celorum. Sed ⁊ gentes sub eorum annorum numero: calcant sanctam ciuitatem: q; licet in parte non in toto: q̄diu tamen durat spatium istud temporis in tribus annis ⁊ dimidio designatuꝫ: semper data est potestas infidelibus calcādi fideles: licet nō eo modo: quo in diebus Antichristi. Sed ⁊ atrium quod est foris templum: ex multis annis (vt supra diximus) datum gentibus esse videmus. Quod autem minus completum est: timendum est ne ꝓpere compleatur: q; in omnibus his non est auersus furor domini: ſz adhuc manus eius extēta. Duo vero ordines isti: in typo duorum virorꝫ: due olive: ⁊ duo candelabra dicti sunt: q; ⁊ oleo charitatis ardent: ⁊ splendore sapientie lucent: quorum vnum specialius congruit monachis: alterum clericis conuenire probatur. Quod autem sequitur de duobus viris: in conspectu domini terre stantes: miꝫ cur non

2. pet. 3. 2. cor. 3.

psalmo. Genesi.

Mat. 5

Esa. 5.

dixerit scriptura. In conspectu domini celi: si Christus hic dominus intelligendus est? Videtur enim vocari posse deum terre: principem mundi: qui regnaturus est pro peccatis hominum: in cornu illo vndecimo: quem scribit Daniel: quod ⁊ putrabit: ⁊ possit mutare tempora ⁊ leges tradēda in manu eius per tempora ⁊ tempus ⁊ dimidium temporis. Oportet enim stare: siue duos siue litteraꝫ: siue reliquias duorum ordinum in ꝓspectu eius: quomodo steterunt Moyses ⁊ Aaron coram Pharaone: qui erat dominus terre Egypti: ⁊ Petrus ⁊ Paulus coram Nerone: qui erat imperator totius orbis ad phibēdum testimoniuꝫ veritatis: sicut ⁊ isti facturi sunt. Videtur tamen in Zacharia prophetā ⁊ de domino nostro Jesu Christo: dictum sit verbum hoc: qui etiam (vt putamus) pari causa mysterij: dictus est in hoc libro princeps regum terre: minimum q; vt homo verus: hominum dominus sanctus est: sicut ei in psalmo secundo loquitur deus pater: ⁊ dicit. Postula a me: ⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuam: ⁊ possessionem tuam terminos terre. Et Esayas. Emitte agnuꝫ domine: dominatorem terre: Quod si ita est: quare dictum est de viris istis in Zacharia ꝓpheta. Isti sunt duo filij oleari. i. splendoris: qui assistunt domino totius vniuersē terre: ⁊ in libro isto. Isti sunt due olive ⁊ duo candelabra in ꝓspectu domini terre stantes: nisi quia ex eo tempore quo viri isti venturi sunt: oportet regnare dominum nostrum Jesum Christum in vniuersa terra: quousq; ponat inimicos suos sub pedibus suis? Idcirco enim dictum est eos stare in conspectu domini terre: q; ad hoc venturi sunt ⁊ ituri ante faciem eius: vt annuntient aduenisse tempus: in quo oportet regnare filium dei in vniuersa terra. Oportet enim predicare illos: propter electos: ⁊ annunciare hominibus verba vite: vt luceat lux eoꝝ coram hominibus: ⁊ oleo doctrine spiritualis corda electoruꝫ hominum iniungendo impinguent: propter reprobos autem ligare aquam celorum: cum oportere persenserint: conuertere quoq; aquam in sanguinem ⁊ percutere terram omni plaga. Sed hoc quomodo? Numqd iuxta littere veritatem? Minime. Sed claudere celum est: ne pluat diebus prophetie ipsorum: abscondere verba spiritualia in cordibus electorum: ⁊ prohibere illos ne audeant loqui carnalibus hominibus verba spiritualia: que capere: aut sentire non possunt: dicente domino. Nolite dare sanctum canibus: ⁊ nolite spargere margaritas vestras inter porcos: ne forte conculcēt eas pedibus suis: ⁊ conuersi dissumpant vos. Non solum autem propter hoc: sed ⁊ pro eo q; digni non sunt: vt audiant qui aliquando contemplerunt verba dei: dicente domino Esaye prophete. Obcecaꝫ populi huius: ⁊ aures eius aggraua: ⁊ oculos eius claude: ne forte videat oculis suis: ⁊ auribus suis audiat: ⁊ corde suo intelligat: ⁊ conuertatur: ⁊ sanem eum. Unde ⁊ de synagoga Judeorum: immo ⁊ in spiritu de ecclesia: faciens dominus queri moniam: q; expectauerit vt faceret fructum: ⁊ fecerit lambruscas: hoc ei inter cetera minatus est: dicens. Diruam maceriam eius: ⁊ erit in conculcationem: ⁊ ponam eam desertam. Non putabitur: neq; fodietur: ⁊ ascendent vepres ⁊ spine in ea. Et nubibus mādabo: ne pluant sup eam imbrem. Quasi enim nubibus mandat dñs ne pluant imbrem super generatione mala ⁊ adultera: quia cum vident viri sancti q; nihil in predicatione proficiunt: relinquentes filios Belial: pferunt se ad otium ⁊ quietem: ne forte illos non lucrentur: ⁊ seipsos amittant. Sunt preterea nonnulli adulterantes verbum dei: qui non querunt scire vt operentur: sed vt videantur ab hominibus. A quibus non immerito occultanda sunt secreta celi (hoc est) mysteria regni dei: vt non veniat super illos pluia voluntaria quaꝫ segregauit deus hereditati sue: sed ostendēdum est eis ipsum mysterium quasi liber inuolutus: vt vi-

Esa. 16. Zacha. 4

Zacha. 4

ps. 2.

Dañ. 12

Esa. 5.

mat. 7.

Esa. 6.

2. cor. 4.

ps. 67.

Luc.8. dentes non videant: ⁊ audientes non audiant. Qui si etiam visi fuerint haurire aquas fluminum Egypti: vt glorientur de scientia mundi huius: aut notitia litterę que occidit: mox sentiunt sanctos dei venire contra se ad conuertendas aquas ipsas in sanguinem: ostendentes esse mox viserum: ⁊ venenio insectum: quod ipsi salutiferum esse putant. O quotiens mundani homines composuerunt libellos vt viderentur ab hominibus: sed tamen vbi adducti sunt ad manus iustorum: damnauerunt eos: ostendentes esse in eis potum mortis: vtpote in quibus caro ⁊ sanguis: non dei spiritus loquebatur. Percutiunt quoq; terram omni plaga: quia terrena ⁊ carnalia corda hominum: ostensis plagis mundi concutiendo percutiunt: quas ipsi quia velamen habent ante oculos: per se videre non possunt. Nam pro eo q; carnales homines plagas non sentiunt: nisi cuz ab istis aperiuntur: non frustra ipsi dicuntur percutere terram omni plaga: qui plagas annunciando: ⁊ ostendendo: terrena illorum corda quasi virga lingue percutiunt. Cruciantur ergo populi a conspectu eorum: siue quia prohibent stillas roris: ne pluat diebus prophetie eorum: siue quia multorum intelligentia que putatur esse vtilis: ostendunt esse carnalem: ita vt non sit potus salutis: sed mors ⁊ perditio omnibus vtentibus ea. Hac pro causa: ⁊ si omni tempore: odio habiti sunt: cum tamen abundabit iniquitas: multo amplius odientur a multis: ⁊ multi consurgent contra eos in disceptationibus scripturarum: sed non prevalebunt: quia ignis exiet de ore illorum qui destruet ⁊ consumet inimicos eorum. Sed quis ignis? Numquid materialis? Absit. Sed ignis spiritualis intelligentie: qui destruit ⁊ consumit intelligentiam carnalem. Licet enim celent penes se spiritualem intelligentiam: que de celo descendit a filijs huius mundi: si quando tamen insurgunt contra eos filij Belyal in disceptationibus scripturarum: necesse est vt loquantur eis in virtute spiritus: vt non insultent eis tanquam devictis: sed magis confundantur virtute spiritus superati. Et sciendum q; in pluuia designatur illa doctrina: que rigat corda audientium ad proferendum fructum: in igne illa verba pungentia: que carnis vitia inflammando consumunt. Alterum ergo prohibent sancti. Alterum nequaq; quia ⁊ illa que possent edificare: abscondent pro culpis hominum a gente aposta trice: ⁊ que eos convincat male agere manifeste loquentur. Cum autem compleuerint testimonium suum (hoc est) cum perfecerint opus ministerij sui inter falsos christianos: bestia que ascendet de abysso: faciet aduersus eos bellum. Ita enim in consequentibus dicitur.

¶ Et cum finierint testimoni/ T.3.
um suum: bestia quæ ascẽdet de
abysso faciet cõtra eos bellum:
& uincet illos: & occidet illos.

¶ Que sit Bestia ista: ⁊ que abyssus de qua ascendet: in quarta ⁊ sexta parte: late diffuseq; dicetur. Ut tamen breuiter dicam. Ipsa est multitudo infidelium: que a passione domini: vsq; ad Antichristuz persequuta est ecclesiam dei. Sane si ꝑm litteram duo futuri sunt qui faciant ista: si etiaz plures in duobus ordinibus: bestia hec que occidet eos: illa quarta bestia intelligenda est: quam scribit Daniel. Gens: seq: effera ⁊ bestialis que collecta est in exercitum: egredietur de vmbilico nationum: cui ⁊ dabitur potestas pro culpis hoium super sanctam (vt dictum est) ciuitatem: in tempus: ⁊ tempora: ⁊ dimidium tpis. Ipsa inq; bestia faciet bellum contra sanctos altissimi assistentibus sibi pseudo prophetis: ⁊ vincet eos signis mẽdacibus: seu etiam fraude demonum ⁊ calliditate verborum. Qõ enim non contra duos tñ viros: verumetiaz aduersus multos ira eius deseruiat in quarta parte libri demonstra-

Dañ.7

tur cum dicitur. Et faciet belluz aduersus sanctos: ⁊ vincet eos. Et data est ei potestas in omnem tribum: ⁊ populum: ⁊ linguam: ⁊ gentem ⁊ adorauerant eam omnes qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Si quis hz aures audiendi audiat. Qui in captiuitatem duxerit: in captiuitatem vadit. Qui in gladio occiderit: opz eum in gladio occidi. Hinc ⁊ de cornu illo vndecimo (hoc est) de rege illo: qui erit caput huius bestie quando calcature sunt gentes sanctaz ciuitatem: in Daniele scriptum est. Et vidi q; cornu illud faciet bellum aduersus sanctos: ⁊ prevalebit eis: donec venit antiquus dierz: ⁊ iudicium dedit sanctis excelsi: ⁊ tempus aduenit: ⁊ regnum obtinuerunt sancti. Occident ergo sancti ad mandatum ipsius: ꝑm q; ad preceptum Neronis occisi sunt principes apostolorz. Notãdum vero q; ait. Cum finierint testimonium suuz. Non enim quando vult Dyabolus potestatem accipit sup iustos: exterminare de terra eos qui annunciãt verba vite: sed quãdo vult eos vocare dominus de presenti seculo neq; vt reddat illis mercedis premium pro laboribus suis. Si autem tribus tñ annis ⁊ dimidio regnatura est hec bestia (vt opinio tenet) ⁊ sub eodem temporis spatio predicaturi sunt viri sancti precuntibus eos duobus viris qui sint duces eorz: quid aliud datur intelligi: nisi q; circa finem regni sui factura est prelium contra sanctos: ineptiens disputare de fide Christi: vt eos quos sibi viderit cẽ subditos ad perfidiam trahat? Non enim semper cure est infidelibus legittima hominum dissipare: sed aliquando: ⁊ precipue: cum data sibi vndiq; pace: in superbiam eriguntur. Idcirco itaq; dabit operam: resistentem sibi diutius percutere Babylonem: ⁊ postea eriget contra deum cornu contumacie sue: ꝑm q; in sexta parte manifestius dicitur. Hi cum agno pugnabũt: ⁊ agnus vincet illos: quoniam dominus dominorum est: ⁊ rex regum: ⁊ qui cum illo sunt vocati electi: ⁊ fideles. Quare aũt dicit eum agno: ⁊ nõ potius: leone: nisi q; agni victoria in morte est: ⁊ illi gloriosius vincũt: qui pro iustitia moriunt? Segtur.

¶ Et corpora eorum iacebunt T.4.
in plateis ciuitatis magnæ: quæ
uocatur spiritualiter: Sodoma:
& Egyptus: ubi & dominus illo
rum crucifixus est.

¶ Si verum est ad litteraz quod de duobus viris scriptum est: vt: vz: duo sint preter ceteros qui occidẽdi sunt a bestia: que ascendet de abysso: verisimile videtur q; in ea ciuitate occidendi sunt: in qua ⁊ illorum dominus crucifixus est. Verumtamen quod ait in plateis ciuitatis magne: non satis videtur facere pro eodem intellectu. Nunquam enim magna ciuitas vocata forte legitur Hierusalem: sed magis Ninive: ⁊ Babylon: magne ciuitates dicte sunt: nimirum quia multi sunt vocati: pauci vero electi. Rursuz ciuitas illa que vocat Hierusalez: non ꝑm sapa ⁊ parietes vocata est spiritualiter Sodoma: ⁊ Egyptus: sed ꝑm carnalez populum qui quõdam habitauit in ea. Restat ergo vt in ciuitate magna que vocat spiritualiter Sodoma: ⁊ Egyptus: regnum huius mũdi intelligamus: cuius platee sunt illi hoies qui sibi elegerunt vias largas ducẽtes ad pditionem: in qbus iacebunt mortua corpora horuz beatorz: q; spũales intellectus veteris ac noui testi morientẽ in eis: interfectis a bestia: predicatoribus veritatis: ⁊ prostrata (iuxta illud Danielis) vitate in terra. Dicz hoc generaliter: ⁊ iuxta illud qõ referri põt in spũ ad oẽs sanctos: q; in illo tãto discrimine occidendi sunt. Si autem de duobus illis specialiter agẽdum est: aut fateamur participatione ꝑdie vocari ciuitatem magnam: que cunq; erit gens illa in qua sancti pdendi sunt: ⁊ eadem participatione dictum sit: vbi ⁊ dominus illo-

Dañ.8

rum crucifixus est: qz vna est ciuitas omnium reprobozum: aut fortassis quod magis ad rem pertinere videtur: z sub eodez intellectu accipi possit: conuocandos esse iudeos in Hierusalem ciuitatez illam terrenam: in qua fuerunt patres eoz cum filijs suis: a rege illoz decimo: de quo plura scripsimus in hoc libro: in cuius conspectu occidendi sunt a bestia serui dei: quatenus inter reliqua mala que facturus est: saluatorem se esse predicet iudeozuz: quod maxime opinari datur ex eo loco: vbi dicitur in Daniele. Filij preuaricatozum populi tui: extollentur vt impleant visionem z corruent. Quod si ita erit etiam ad litteram accidere posse videtur: vt sicut quondam in illa ciuitate: z in illo populo: iacuit mortuus dominus illoz: ita z nunc quoqz in eadem ciuitate: z in eodem populo taceant corpora seruorum eius: supplētium ea que desunt passionum ipsius. Siue ergo in illa ciuitate: siue in alia ista fiant: non est alienum a simplici veritate: qz hoc aduerbium: vbi: plerunqz in diuina pagina: non tam loci situm: qz aut populum: qui aliquando fuit in loco: aut populi eius: dem similitudinem signat. Sequitur.

v.5. ¶ Et videbunt de tribubus: & populis: & linguis: & gentibus corpora eorum per tres dies: & dimidium: & non sinent ea poni in monumentis. Et inhabitantes terram gaudebunt super illis & iocundabuntur: & munera mittent inuicem: quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitãt terram. Et post dies tres & dimidium: spiritus uitæ adeo intrabunt in eos: & steterunt supra pedes suos: et timor magnus cecidit super eos qui uiderunt eos.

¶ Si ꝑm typicum intellectum in tribus annis z dimidio: omne tempus quo Bestia ista regnabit: accipimus (hoc est) ab aduentu domini: vsqz ad tempus ruine z precipitationis ipsius: restat: vt in tribus diebus z dimidio breuiora ipsum spatia designentur: post que dabitur regnuz qō est subter omne celum populo sanctorum altissimi. Interim tamen clausus manet aditus monumēti huius propter illud quod scriptum est a domino tribus discipulis: quod vtiqz in spiritu intelligendum est. mat.17. Nemini dixeritis visionem: donec filius hois a mortuis resurgat. Ut enim mors ipsius extinctionez veritatis designat: ita resurrectio eius viuificationem: haud dubium qꝫ propter spiritum qui viuificat: sicut z multa illa corpora mortuorum que dormierant: z suscitata sunt: designant qꝫ multa testimonia veritatis: que omnia inspirante deo: excitabuntur a somno. Verum quia completo tempore belli: tempus iudicij incohabit: quod tamen ꝑm quid: z prius constat fore inuestigandum: necesse est omnino vt sequatur resurrectio mortuorum. Et hoc quidez de omnibus sanctis. De duobus autem viris id reor omnimodis obseruanduz (quod si verum est) esse duos qui occidendi sunt a bestia: profecto ipsi duo post tres dies z dimidium z mortuis resurgent. Quid enim si sicut dominus eorum occisus est: z tertio die cum multis alijs resurrexit a mortuis: ita z isti duo propter eos qui letabuntur super nece eorum: post dies tres z dimidiuz a mortuis resurgent: etiam si tunc non erit ultima illa resurrectio mortuorum? Quod autem ait. Videbunt de tribubus z populis: z linguis: z gentibus corpora eorum per tres dies z dimidium z non sinent ea poni in monumētis: siue ad duos illos referāt sermo: siue generaliter ad oēs sanctos q in eadem tēpestate occidēdi sunt: dubium non est qn diuersaz nationum lingue conuenient ad spectaculum illud: ꝑm qꝫ solet accidere in aliqua ciuitate regali: vt: vze diuersis partibus ꝓfluentes illuc diuersaz linguaz z moz: hoies ꝓgregentur ibi: que rentes (vt moris est) captare beniuolētiaz potestatis terrene: diligentes gloriam hominuz magis qꝫ dei. Inde est qꝫ nō sinent corpora sanctoz poni in monumentis: vt vt duz se in morte illoz crudeles ostēdent ab eis qui eos occiderāt: artius diligātur.

mar. 13 Unde z per seipsam veritas interrogata a discipulis de tribus illis: hec inter cetera respondit: dicēs. Tradet autem frater fratrem in mortem: z pater filium: z ꝓsurgēt filij in parentes: z morte eos afficient. Et hoc quare? Qz facilius pōt psuaderi hoibus qui terrena sapiunt: qō plz carni: qꝫ qō plz spiritui: z proniores sunt hoies ad credendum pollicentibus clementiam: qꝫ bis qui comminātur iudicium: presertim: cum carnales hoies: quibus dñatur peccatum: eo iniustum putent iudicium: qō minantur sancti: quo putāt impossibile obseruari posse ab hoie: qō iubet. Dicunt enim. Si nemo pōt haberet quicqꝫ: nisi qō ei desup datum est: aut falsum est qꝫ deum misericordem predicant: qui exigit qō non donat: aut ipsi sunt falsi testes dei: q ibi quoqz districtum esse fatentur iudicium: vbi nec voluntas bona: nec possibilitas suffragat. Cūqz hec z similia tam nequiter: qꝫ mēdaciter fingunt: efficiunt eis verba predicantium quasi qdam stimuli in corde defixi: ita vt predicatio illoz sit eis cruciatus: z comminatio eoz: labor z afflictio spiritus.

mar. 6. Sic Herodi regi: z maxime Herodiadi: molesta erant verba Joānis: sic phariseis impijs predicatio Xpi. Qō si ipsi plerūqz mali non valētes ferre verba bonoz: querunt modis oibus interficere illos: quāto magis eos letari: z exultare credendum est in morte eoz: cum qsi absqz scādalo z infamia sua: ab alijs occidunt? Unde z in presenti capitulo de vite huius amatoribus: quoz ꝓuersatio in terris est: id qō audiui-

mus: dictum est. Et inhabitantes terram gaudebunt sup illis z iocundabunt: z munera mittent inuicem: qm̄ hi duo ꝓphete cruciauerunt eos qui habitāt terram. Hoc est enim illud. Vos autem ꝓtristabimini: Joā.19 mundus autez gaudebit. Nec miz tū. Si enim ꝓtristarentur aiales hoies de pclitatione crucis: z ꝓcussione fidei: iure tristarē tur de potestate bestie: de regno z victoria eius qui certamen init ꝓra Xpm. Qz vero de terrena ꝓsperitate: quam predicant pseudo christi efficiunt leti: necesse est vt illos odiant: qui hanc habent exosam: illis iungantur aio qui eam annunciāt z defendunt. Decepti itaqz hoies: quoruz ꝓuersatio in terris est: existimātes pacem illaz diuinitus esse datam: gaudebunt z letabunt adinuicem. Quibus aūt erit sanum cor: tristabunt z flebunt: z saltem vel inuitos cruciabunt sepius amatores mundi: annunciātes illis iudiciuz: qō ꝓpe est: z cruciatus inferni: qui eos receptaturi sunt in fine pp impietates suas: eo qꝫ cognoscētes deum: non sicut deum adorāt: aut gratias agunt: Rom.1 sed euanescunt in cogitationibus suis: fingētes illa que supius diximus: pp qō z obscuratur eoz cor insipiens: ita vt adorēt z colant creaturaz potius qꝫ creatorem: qui est benedictus deus in secula amen. Sane qō dictum est in eodez loco de resurrectione eoz qui occidēdi sunt a bestia: spiritus vite adeo intrabit in eos: z steterunt supra pedes suos: ideo dictum esse fatēdum est: qz mox vbi iustoz spiritus carcerali ergastulo soluti sunt: pgunt ad deum qui dedit illos: vt eisdem repletis ad integruz dono spiritus sancti: corpora quoqz que prius aialia suscepisse noscunt: virtute illius spiritus qui ex deo est: spiritalia fiāt: z iam nō habeāt posse cadere sicut prius: qꝫ infatigabiliter sine fine manere. Unde z per prophetam dī. Qui autem spant in dño: mu- Esa.40 tabunt fortitudinez: assument pēnas sicut agle: currēt z non laborabunt: volabunt z nō deficient. Qō autem segtur. Et timor magnus cecidit sup eos qui viderunt eos.

Sic est accipiendum: vt dicitur: excepro: q (vt moris est prophetaruz) preteritum hic ponitur pro futuro. Sequitur.

T.6. ¶ Et in illa hora factus est terremotus magnus: et decima pars ciuitatis cecidit: & occisi sunt in terremotu nomina hominum septem millia.

¶ In hora qua sanctoꝝ gloria manifestabit: magnus terremotus fiet: q; percussa corda videntium: vel audientium istud: incipiet fluctuare in semetipsis: z alij arguẽt se sup incredulitate sua: alij desperantes vere
E, col, 10 riores fient: ita vt ipsi ruant: z multos perimant separando a fide. Unde z non immerito ciuitas ista: cuius decima pars cecidit in terremotu: sancta ecclesia intelligenda est: q; cadere non potest qui aliquando stetit in fide. Unde z per apostolum dici-
E, col, 1, tur. Qui stat: videat ne cadat. Sed si ecclesiam designat que stat in fide: quomodo in glorificatione iustoꝝ: aliqua pars ipsius cadere dicta est: nisi quia multi clericorum qui videbantur stare: quando sancti erunt in certamine: incredeli erunt verbis eoꝝ: z licet manifeste: non insultent eis sicut ceteri: occulte tamen detrahent illis: sm qđ
Mat. 26. z domino suo detrahebant aliqui z insultabant dicẽtes. Vah qui destruit templuz dei: z post triduum reedificat illud: quorum tamen aliqui postea compuncti sunt: z egerunt penitẽtiam de reatu suo: alij desperantes seipsos: deteriora fecerunt: persequentes apostolos de ciuitate in ciuitatem: perseuerantes vsq; in finem in iniquitatibus suis? Cadent ergo aliqui in hora illa viso signo: quia stimulati a cõsciẽtia: desperabunt. Quod autem casuri sint in die illo aliqui de clerorum Danielis visione
Dañ. demonstratur: cum dicitur. Et de eruditis ruent. Sed si de illis qui sunt muri ciuitatis: multi corruent: quid erit de multitu
Jone. 4 dine laycorum qui nesciunt dexteram vel sinistram: z nihil reputant celestia comparatione terrenoꝝ? Quo circa nomina hominum septez millia in terremotu eodem mortua esse perhibentur: quia innumera multitudo laycorum: qui christiano censentur nomine: z putabuntur manere in fide: circumuẽti ab illis clericis qui erunt in parte Antichristi: extinguentur a fide: dicentibus hoc quod visum vel auditum est: de glorificatione iustorum: factum esse per artem z operationem Dyaboli: magis autem credẽdum esse signis que faciet Antichristus: z pseudo prophete: dicentibus ipsum esse Christum: illos autem veros prophetas. Erit enim tunc populus: re vera: quasi altera Egyptus: viri illi: qua si Moyses z Aaron: pseudo ꝓphete: qua si Jamnes z Mambres: ad quorum signa: Exo, 8 indurabatur cor Pharaonis: z corda egyptioꝝ: cuius aliquid simile etiaz nunc agatur in mundo. Omnes enim qui predicant veritatem: similes sunt Moysi: qui autem tuentur errorem z resistunt veritati: similes Jamnes z Mambres. Verũtamen z tunc z nunc indurari per eos non desinunt corda egyptioꝝ: quousq; Pha ꝑo. 20. raonis exercitus demergatur in mare. Et ꝑo. 105. illi quidem sic. Ceterum omnipotẽs deus Regu. 8 in reliquijs suis preparabit vultum eoꝝ: respiciens terram: z faciens eam tremere bono timore: z eos qui non malitia: sed sicut illi quos Absalon nescientes duxit in Sabaon: simplici animo peccauerunt. Nam sequitur.

T.7. ¶ Et reliqui in timorem missi sunt: & dederunt gloriam deo cæli.

¶ In omnibus plagis que supra scripte sunt: non est dictum fore aliquos missos in timore: neq; dedisse gloriam deo celi: quamuis multos dedisse gloriam: dubiuz non sit. Hic autem propterea dictum est: q; regnante Antichristo: z ablato a deo celi iuge sacrificio: sic erit absconditus cultus diuinus z pene intermissus quasi non sit: haud dubium: q; prevalente simplici-

tati versutia: z resistente mendacio veritati: qui tamen in glorificatione iustorum resurget quoq; ipse velut a mortuis: vt dent de reliquo gloriam deo celi: z fiat ei sacrificium sicut z in diebus antiquis. Vel certe propterea dictum est in hoc loco: quia scriptum est: q; reliquie in toto corde suo convertentur ad dominum. Sequitur.

T.8. ¶ Vch secundum abiit: & ecce veh tertium veniet cito.

¶ Tertium veh dicit: q; angelo septimo futurum est: quia primum consumatum est sub angelo quinto. Secundum sub angelo sexto. Tertium consumabitur sub angelo septimo: sm q; prenunciatum est: voce aquile volantis per medium celi: clamãtis voce magna: ac dicẽtis. Veh: veh: veh habitantibus in terra: de vocibus trium angelorum: qui erant tuba canituri. Sequitur.

T.9. ¶ Et septimus angelus tuba cecinit: et factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes. Factum est regnum huius mundi: dei nostri & christi eius: & regnabit in sæcula sæculorum amen. Et viginti quatuor seniores qui in conspectu dei sedent: in sedilibus suis ceciderunt in facies suas: & adorauerunt deum dicẽtes. Gratias agimus tibi domine deus omnipotens: qui es: & qui eras: quia accepisti virtutem tuam magnã: & regnasti. Et iratæ sunt gentes: & aduenit ira tua, & tẽpus mortuorum: iudicari et reddere mercedem seruis tuis: & prophetis: & sanctis: & timentibus nomen tuum, pusillis, & magnis: & exterminandi eos qui corruperunt terram.

¶ Iste est ille angelus septimus: de quo sub sexto angelo iurauit: ille angelus qui habebat librum apertum in manu sua: dicens: quia tempus iam non erit amplius: subaudirur: consumandorum mysterioꝝ: sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere: ꝓsumabitur mysterium dei: haud dubium: q; illud mysterium qđ latebat sub veteri testamento: a diebus Moysi: vsq; ad Joannem Baptistam. In tempore itaq; huius angeli (hoc est) illorum predicatorum: qui tempore septimo sequuturi sunt: fient voces magne in celo dicentes. Factum est regnum huius mundi dei nostri: z christi eius: q; gaudebunt sancti in ecclesia super bonis que facturus est dominus: z annunciabunt gloriaz eius adinuicem: iubilantes potius q; docẽtes: attendentes completum esse: quod nos quoq; modo fide tenemus: oportere. s. reguare dominum nostrum Jesum Christuz quousq; ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis: z dandum esse regnum Dañ, 7. quod est subter omne celum: populo sanctoꝝ altissimi: cuius regnum: regnuz sempiternum est: z omnes reges seruient ei: z obediẽt. Unde z viginti quatuor seniores (hoc est) vniuersi prelati ecclesiaꝝ: qui significantur per illos: pcidẽt z adorabunt deum dicentes. Gratias tibi agimus dñe deus oipotens: qui es: z qui eras: q; accepisti virtutem tuam magnam: z regnasti: q; attendẽtes completuz esse qđ scriptum Esa. 26. est. Dia opera nostra operatus es nobis: z q; eduxit nos per iguem z aquam: z induxit in refrigerium: z non agnoscẽtes habere se aliqd in semetipsis: qđ retribuãt dño pro vniuersis beneficijs suis: saltem humiliati vsq; ad solum: agẽt gratias deo suo: z laudabunt nomen eius: qm̃ bonus: qm̃ in seculũ misericordia eius. Et benedicunt q ꝑo. 117. es: z q eras: q; qm̃ vidit dño obdormiuit: z

quasi non attendere ad preces nostras: dicit
insipiēs in corde suo: nō est deus: dicit stul-
tus: non videbit dñs: nec intelliget deus
Ps. 13. Jacob: di in gentibus: vbi est deus eorū?
Ps. 113. Sed qd dicit apostolus? Jesus Xp̄s heri
& hodie: ipse & in secula. Aut si pp mysteri-
Hebr. 13 um psonaꝝ: dictum est: qui es: & qui eras:
liquet qd ait ipse vnigenitus dei. Pater
meus vsq; modo operatur: & ego operor: & qz
Joā. 5. sicut deus pater ostēdit gloriam suam: qui
destructo regno Assyriorꝝ & Chaldeorꝝ: su-
scitauit spiritum Cyri regis Persarꝝ: qui
5. esd. 2 donaret libertatem filijs Juda & preciperet
fundari templum: qđ destruxerant Chal-
dei: ita vnigenitus dei filius ostendet ma-
gnitudinem suam: operans & ipse sicut & pa-
Joā. 5. ter eius: vt oēs honorificent filium: sicut
honorificant patrem. Qđ ergo aiunt: qui
eos: & qui eras: videntur patri & filio esse lo
quuti: p̄sertim cum supius dictum sit. Fa
crum est regnum huius mundi: dei nostri
& christi eius: & regnabit in secula seculorꝝ
amen. Sz quare duobus tñ? Num qz opa
tur aliqđ pater sine filio: aut filius cum pa
tre sine spiritu sancto? Absit. Sz idcirco di
cunt hoc patri & filio: qz videnti completa
esse tpa laboriosa: in quibus pater & filius
ostenderunt patientiam suam: adesse vero
tps libertatis: qđ quadam mysteriali pro-
prietate ptinet ad spiritum sanctuz: qui est
amor patris & filij (apostolo attestāte) qui
2. cor. 3. dicit. Ubi spiritus dñi: ibi libertas. Sane
autem qđ aiunt. Et irate sunt gētes: & ad-
uenit ira tua: tps esse iusti iudicij: manife-
ste demōstrant: non fm tps illud quo diffi
mulabat vindicare humiles: vt eruditet
eos in patientia: sz iuxta qđ designatum est
in diebus Helye: qui iudicabat & puniebat
peccatores terre: reddens vnicuiq; eorꝝ iu
3. re. 18. xta opa sua. Et qđ aiunt. Et tps mortuorꝝ
4. re. 1. iudicare & reddere mercedem seruis tuis:
prophetis: & sanctis: & timētibus nomen
tuum: & exterminandi eos qui corrumpūt
terram: ad tps illud referēdum est: in quo
bestia & pseudo propheta: mittētur in sta-
gnum ignis ardētis sulphure: & ad tertiuz
statum mundi: qui erit in sabbatuz & quie
temus quo exterminatis prius corruptori
bus terre: regnaturus est populus sancto
rum altissimi: quousq; induti nouis corpo
ribus: & pacto iudicio generali: ascēdant si
mul cum dño suo: ad paratum sibi regnuz
ab origine mundi. Mox aūt qz mox vbi mat. 25
completa fuerit passio sanctorꝝ: incipiet se-
ptimus angelus exaltare vocez suam: ostē
dēs tam oīno p̄sumata esse mysteria regni
dei: apparentibus signis: in sole: & luna: & Luc. 21
stellis: arescētibus hoibus pre timore & ex-
pectatione que supueniet vniuerso orbi: &
q̄ntus nesciatur q̄nto tpe aduētum iudicis
signa ista precedant. Hoc est enim tertium Tertius
veh. Nempe & qđ dictum est in hoc loco.
Et tps mortuorꝝ: in septima parte libri hi
scriptum. Vidi sedes & sederunt sup eas: &
iudicium datum est illis: & alias decollatorꝝ
pp testimonium Jesu: & pp verbum dei: &
vixerunt & regnauerunt cum Xpo. Quiuūt
qui cum Christo regnant: qz vere viuunt
ipse dicit per semetipsum. Qui credet in Joā. 11
me: etiaz si mortuus fuerit: viuet: & omnis
qui viuit & credit in me non morietur in
eternum. Et irate sunt (inqt) gētes: & ve-
nit ira tua & tps mortuorꝝ: iudicare: & red
dere mercedem seruis tuis: & pphetis: &
sanctis: & timētibus nomen tuum pusillis
& magnis: & exterminandi eos qui corru-
perunt terram. Qđ dicunt. Irate sunt gē
tes: ad superiora referr. Inter tps enim sexti
& septimi angeli: parua differētia est. Sub
illo enim irascuntur gētes: sub isto veniet
sup eos indignatio dei. Tēpus mortuorꝝ
(hoc est) eorꝝ qui in dño moriunt: qz p̄su-
mato bello: superest: vt victoribus p̄ferat co
rona. Ad hoc ptinet qđ p̄ter aduinctum
est. Judicare & reddere mercedem seruis
tuis. Judicabit enim dñs in die illo eos qui
plequuti sunt iustos: & ipsis iustis reddet
mercedem patientie sue. Quibus seruis?
Prophetis: & sanctis: & timētibus nomē
eius. Non oēs sancti: pphete sunt: & ideo
dicunt prophetis: & sanctis. Bene autem
subiunctum est in genere. Et timentibus
nomen

nomen suum: pusillis & magnis: qz non so-
lum illi qui p̄fecti sunt: p̄cipient mercedez
laboris sui: verumetiaz & illi qui minus ali
qđ habent a p̄fectione: qz pius est & bonus
dñs omnibus qui sperant in se. Qđ autez
segtur. Et exterminandi eos qui corrupe-
runt terram: ad Antichristum & socios ei-
us referendum est: qz sicut preter solitum:
corrupturi sunt terram: ita per preter soli
tum exterminabuntur de terra: ita vt non
remaneat: nec vnus de oi multitudine so-
cioꝝ eius. Sic enim dicit dñs per prophe-
tam. Et erit in die illa dicit dñs: queram
preterere oēs gentes que veniunt p̄ra Hie-
rusalem: & effundam sup domum Dauid:
& super habitatores Hierusalem: spiritum
gratie & precum. Et post pauca. Et erit in
die illa: dicit dñs exercituum. Disperdam
nomina p̄doloꝝ de terra: & non recordabū
tur vltra: & pseudo propheram: & spiritum
immundum auferam de terra.

¶ Explicit tertia pars.

¶ Incipit quarta pars libri.

¶ Distinctio prima quarte partis libri.

Gene. 1

Quarto die (vt ha-
bet in Genesi) crea
uit deus solez: & lu
naz: & stellas. Quar
ta mundi etate cla
ruerunt in Israel: Helyas: & Helyseus: & filij prophetaruz. Quarta parte
huius libri ostendi
tur mulier amicta
sole & luna sub pedibus eius: & in capite
eius corona stellaꝝ duodecim. Quarto de
niq; ecclesie tēpore: emicuit ordo heremiti
cus precipuus gratia castitatis. Qđ ergo:
vel in quarto creationis die: vel in quarta
mundi etate: in Helya: & Helyseo: & filijs
prophetaꝝ: vel in hac muliere amicta so-
le: designatum fuerat: quarto ecclesie tpe
p̄sumatum est. Sicut enim in prima parte
agitur de prelatis: in secūda de martyribus:
in tertia de doctoribus: ita in hac quarta
parte de virginibus: & heremitis: vt quod
quatuor animalibus designatum est: quatuor
his ordinibus compleretur. Quarum et-
enim animalium aquile volanti simile esse phibe
tur: & huic mulieri ale aquile date sunt: vt
euntem Helyam in celum: quinimo He-
lye dñm: sequeretur: vt & si corpore adhuc
in terris p̄stituta maneret: cogitatione tñ
& affectu: in illa eterna patria quersaretur.
Notandum vero est qđ de quatuor animali-
bus dī. In medio sedis: & in circuitu sedis
quatuor animalia plena oculis. Notādum in
quam est: qz ille ordo magis interiora possi
det: qui calcatis penitus curis seculi: to-
tus in intimis se abscondit. Unde & p̄ psal ps. 30.
mistam dī. Quam magna multitudo dul-
cedinis tue dñe: quam abscondisti timenti
bus te. Perfecisti eis qui sperant in te in
p̄spectu filioꝝ hominum. Abscondes eos
in abscondito faciei tue a p̄turbatione ho-
minuz. Hec est pars eorꝝ qui norunt p̄tem
nere visibilia: qui sola inuisibilia & celestia Exodi.
p̄cupiscunt. Qz vero archa federis dñi sub
alis Cherubin: primo quidem in tabernacu
lo: deinde in templo dei protegebatur: vt
ostenderet beatus Joānes quid archa illa
designauerit: que tam reuerenter apud fi-
lios israel habita fuerat: tracraturus de ve
rissima archa dñi (hoc est) de matre virgi
ne: que nobis ptulit Christum: sermonem
de archa testamenti premisit: vt: vz: mani-
feste daretur intelligi: qz non aliud ipse in
hoc libro describeret: qz qđ vetus designa
uerat testamentum. Ait ergo.

¶ Apertum est templum dei Ca. 10
in cælo: & visa est archa testamē
ti eius in templo eius.

¶ Quid enim aliud designabat: p̄ sic ar-
cha federis dñi in secretis tabernaculi: siue Exodi.
templi sub alis Cherubin p̄tegebatur: ni
si illud qđ de virginibus dñi p̄templanti-
bus premissum est. Abscondes eos in ab-

Universidad de Deusto Biblioteca

scondito faciei tue a ꝓturbatione hoium. Ps. 30. Protreges eos in tabernaculo tuo a ꝓtradictione linguaꝝ? Bene autem subalis Cherubin: que doctores sancte ecclesie ad defensionem fidei in plenitudine scientie ꝓstitutos designant: manere archa ipsa describitur: qꝝ nimiꝝ doctores catholici ad ꝓfectionem ecclesie dati sunt: ne aqua erronea quam euomuit draco: nullo hanc pregente: et ꝓ ea se totis viribus opponente: subuerteret. Designat ergo in templo testamẽtum vetus: qđ in ꝓle gaudebat: in archa testm̃ nouum: cuius gloria castitas et virginitas est: Illud enim ẽ carnez: istud ẽ spiritum: datum est. Illius filij carnales erant: istius spirituales. Parua erat tunc archa: magnuꝝ templum: qꝝ pauci admodum erant tunc amatores virginitatis: ꝓtugalitatis multi: habebat ꝓinde plures filios tunc Phenẽna: antea sterili permanente: quousqꝝ venit tps qñ dicere mereretur: Recedãt vetera de ore vestro: quia deus scientiarum: dominus est. Et post pauca. Donec sterilis peperit plurimos: et que multos habebat filios infirmata est. Hoc et Esayas dicit. Letare sterilis: que non paris: erumpe: et clama: que non parturis: quia multi filij deserte plus qꝝ eius que habet virum. Sicsic archa testamenti conualuit: non dico in templum: vez in ciuitatem: ipsa est enim Hierusalem celestis: cuius templum est ipsum celum: quin potius ipse deus: cuius magnitudinis non est finis. Aptum est ergo templum dei in celo: et visa est archa testamenti eius in templo eius. Ex eo: ꝙz die: vel tempore quo velum templi scissum est a summo vsqꝝ deorsum: quando et monumenta aperta sunt: e quibus vicientes homines ascenderunt: et apparuerunt multis: nimirum quia prophetarum volumina apiri ceperunt: ex quibus prodierunt spirituales intellectus: et apparuerũt non oibus: sed multis: restibus. ſ. ꝓordinatis a deo. Aptum est etiam qđ est maius illud sacratissimum monumẽtum: pe quo sanctissima caro Christi egressa est incorrupta: que et ipsa vitam virgineam pari modo designat: vtpote spiritualem et angelicam: et nescientem corruptionem (dicente dño.) In resurrectione neqꝝ nubẽt: neqꝝ nubẽtur: sed erunt sicut angeli dei in celo: et filij erunt dei: cum sint filij resurrectionis. Aptum est ergo in die illo templuꝝ dei in celo: et visa est archa testamenti: aptum est testamentum vetus in ecclesia: et apparuit gratia: aptum est sepulchrum littere: et apparuit spiritualis intelligentia: aptum est: quod significauerat vita corruptibilis et carnalis: et inuentum est significasse vitam incorruptam: et spiritualem. Omnia quippe ꝓcepta legalia que in ministerio data sunt: aut circa animalia corpora: aut circa lapides et metalla: aut circa arbores et herbas: et his similia agebantur: que omnia non erant nisi vmbre et exemplaria futurorum. Notandum vero summopere est: qꝝ ea que in hac quarta parte dicuntur: generaliter spectant ad statum totius ecclesie: et specialiter ad quartum. Quamuis enim a resurrectione dominica: et precipue: ab ascensione eiusdem: quanta esset virginitatis et castitatis gloria: necnõ et felicitas vite ꝓemplatiue: manifeste fidelibus panderetur: non tñ eo modo claruit quo tpe quarto: quãuis (vt in libro concordie discussuꝝ est) sicut ordo martyrum ꝓtempozan: us apostolico fuit: ꝛz ille precesserit: ita doctoꝝ ordim: fuisse heremiticum et virginalem contempora/neum: non est dubiuꝝ: quamuis doctoꝝ ordo iter apiendo precesserit. Non enim scirent a principio virgines et heremite: vtꝝ illoꝝ studia tam deo essent accepta: nisi doctores ecclesie aperirent: templum dei et archam testamenti dñi: vitam exponerẽt spiritualem: mari e cum multos eos legamus habuisse obtrectatores: arguẽtes eoꝝ celibatum vite coniugali ꝓferrent. Ita enim manebat Maria inter apostolicam turbam: ipsa inquaꝝ Maria cui datus Johannes in filium spiritualem: ac si archa do/

mini auro tecta in templo: cuius vitam celestem continue commendantes doctores: multos ei filios et filias per euangelium genuerunt: quorum gloria quanta sit: sequentia huius libri manifeste declarant. Sequitur. Mal. 22

Et facta sunt fulgura: & voces: & terremotus: & grando magna.

Ubi cepit spiritus in littera reuelari fidelibus: alij assummentes robur fidei: signis et miraculis coruscare ceperunt: alij Esa. 12 haurientes aquam viuam de fontibus salutaris voces intonando dederunt: alij videntes et audientes: concuti et timere ceperunt: alij existimãtes insaniam: in modum dure grandinis: obdurare ceperunt. Sic igitur visa archa dei: sic cognita gratia et in/ftitia spirituali: fulgura miraculoꝝ: voces predicationum: terremotus cordium humanoꝝ: necnon et grando duritie in cordibus infidelium procreata sunt. Audierunt enim humiles et contriti sunt corde: audierunt superbi: et amplius indurati sunt. Sequitur.

Incipit distinctio prima.

Cap. 12 T. 1. Et signum magnum apparuit in cælo: mulier amicta sole: & luna sub pedibus eius: & in capite eius corona, stellarum duodecim: & in utero habens clamabat parturiens: & cruciabatur ut pareret.

O vere magnum et admirabile signum. Nz ecclesia in cordis utero: verbum dei: cruciatur: affligitur: angustiatur: et ideo non cessat clamare: Et quid clamat? Filioli mei quos iterum parturio: donec Christus formetur in vobis. Et itez. Gal. 4

Quis infirmat et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non vror? Ecce cruciatus ecclesie. Mulier ista: generaliter matrem designat ecclesiam: que in verbo predicationis: clamando et parturiendo: laborabat. Specialiter vero ecclesiam heremitaz et virginum. Laborauit vtiqꝝ et ipsa affecta dolore vehementi: dicens assidue in orationibus suis illud qđ in eius typo Rachel viro dicebat. Da mihi filios: alioquin moriar. Semper enim, cupiunt boni: perfectionis sue: et gratie imitatores habere: sicut econtrario mali habere consimiles cõcupiscunt. Si autem vis scire numerum filioz ipsius ecclesie: sequentia manifestant. Vidi (ait) supra montem Syon agnum stantem: et cum eo centum quadraginta quatuor millia signati: habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum in frõtibus suis. De quibus et post aliqua subditur. Hi sunt qui cum mulieribus nõ sunt coinquinati: virgines enim sunt. Et notandum qꝝ in tertia specie huius quarte partis: ecclesie doctorum: que claruit tertio tempore: mulier ista gerit imaginem: hi autem qui cum mulieribus non sunt coinquinati: quartum: in hac quarta parte proprietatis sue: retinent locum: quamuis in genere libri: quartum: mulier ipsa proprietatis sue exigat: tempus: et magis sacrarum virginum: qꝝ doctorum ecclesie typum gerat. Qua in re. Caue lector quid pro quo: et quando suscipias: et varietatem intellectus: nequaquam arbitreris errorem: sed tenuissimi atqꝝ profundi altitudinem sacramenti. Quod ideo maxime notari cupio: quia pene generale est in hoc libro: et nisi vigilanter discutiatur inter genus et speciem: vt singulo sua iura soluantur: restat: vt ipsa lux conuertatur in tenebras: et splendor scientie in ignorantie cecitatem. Melius est enim scire se aliquem: nescire quod nescit: qꝝ putare se bene scire: quod ex parte ignorat. Ille enim duz se scire nescit: humiliter eligit ignorata tacere. Iste qui se optime scire 2. Cor. 11 Gen. 30

putat:q̃ ignorat ex parte:dum spernit ad discere qđ vez est:requisitus forte ab alijs cogitur ingerere falsum. Neq; enim ille verax est:qui ex parte verum dicit:z ex parte falsum:sed qui sic ex toto:vel ex parte loqtur:qđ vez est:vt sibi modis omnibus caueat a crimine falsi:q̃ tamen illi facere nequeunt:qui dum aliqđ intelligunt p̃m partem:ad illius se plenitudinem puenisse lętantur. Igitur hec mulier amicta sole:z generalr designat vniuersam catholicoꝝ ecclesiaz:z in ordine octauo partium libat:ecclesiaz beataꝝ virginuz:z in serie partium q̃rte partis:ecclesiaz doctoꝝ:z p̃m p̃rerogatiuam gratie:gloriosam illaz celi reginam: que cum esset intemerata virgo:regez glorie parturiuit. Inde est q̃ quedaz eius mysteria tangunt matrem:quedam filias:quedam sacram doctoꝝ turbam:quedam generalem pfectoꝝ eccl̃siam. Vt autem qđ proprium est:p̃m ordinem partium specialius pſequamur:dum sacre deo virgines: virginum adheserunt regine:vna cuz ipsa casta virgo:z vna cum ea facte sunt:gloriosa regina. De qua nimiꝝ regina:in cãticis canticoꝝ di. Una est columba mea: pfecta mea:vna est matri sue:electa genitrici sue. Uiderunt illaz filie Syon:z beatissimam predicauerunt:regine:z ꝓcubine:z laudauerunt eam. Que sunt iste filie Syon:z regine:z ꝓcubine que laudauerunt eam? Ille pfecto: de quibus ante iam scripserat:dicens. Sexaginta sunt regine:octoginta cõcubine:z adolescentulaꝝ non erat numerus. His etenim prescriptis adiecit:ad qđ modo audiuimus. Una est columba mea: pfecta mea:z cetera que sequuntur. Multoꝝ autem tz sententia:non in bonam partem accipiendas esse ꝓcubinas:sed certissime z absq; dubio:hic in bonam partem accipiende sunt:que tam pfecto numero ꝓtinentur. Designant enim illas animas:que post carnis delictum: aut copulam: cum summa dulcedine casti amoris: ad Christum totis ais conuertuntur. Que idcirco octogesimo comprehẽduntur numero:q̃ excellentiam ꝓemplationis que in amoris perfectione est:numerus iste sacer designat:eo q̃ ptineat ad pperuam vitam. Inde est q̃ dei filius in die resurrectionis sue primo apparuit Marie Magdalene: de qua ejecerat septem demonia. Regine vero sexaginta:ille sunt felices aie: que sustinentes agones magni certaminis pro fide Christi:palmam victorie meruerunt. Sexagenarius namq; numerus:laboris perfectionem designat. Adolescẽtule vero:quarum non est numerus:ille sunt aie fideles: que virtutem qdem ꝓemplationis ignorant:sed tñ vt ad hoc tendere valeant:sub matrum spiritualium disciplina laborant. Sane illa virgo que se abscondit in absco dito faciei dñi laudibus Christi z orationibus vacans:que obliuiscit populuz suum z domum patris sui:z totam se in eius cõtemplatione suspendit:etiam si martyr nõ sit:martyrem in hac parte precellit. Puto etiaz eas que tales sunt:idcirco ad se Christum accersiri per martyriuz nolle:vt quãdam se amoris dulcedinez in eis specialius habere demõstret:vtpote in genitrice sua z sancto Joãne:cuius est liber iste. Assummuntur igitur que tales sunt in comitatu Marię: quatenus ipsa virginum ecclesia specialius electa:filia nominetur Marie: ita vt a filio eius audire feliciter mereat. Una est columba mea pfecta mea: vna est matri sue: electa genitrici sue. Uiderunt eam filie Syon:z beatissimam predicauerunt regine:z ꝓcubine:z laudauerunt eaz. In cuius felicissime columbe laude:mox aliqđ loco presenti satis ꝓgruens infertur: cum subditur. Que est ista que ꝓgreditur quasi aurora pfurgens:pulchra vt luna:electa vt sol: terribilis vt castroꝝ acies ordinata? Uerba hec qualiter ad sanctam ecclesiam generaliter ꝓgruant:satis a patribus enucleatum est. Nos vero q̃ spiritus impetus ad declarandum gloriam virginis: z deum in secreto heremi ꝓemplantium ducit:nõ q̃ ipsi volumus:sed q̃ locus exposcit:satis esse credimus:si hoc annuente

Cant.6

Cant.6

concubine hoc in loco in bonam partem accipiendę sũt

Cant.6

Cant.6

deo:saltem vel breuiter exequamur. Ecce q̃ ait epythalamus: de ecclesia. Pulchra vt luna:electa vt sol:hoc secretarius sponsi in simili signo declarat: cum dicit. Signum magnum apparuit in celo: mulier amicta sole z luna sub pedibus eius. Celum est scriptura diuina: in qua vniuersa que scripta sunt ad significandum ostẽdun tur esse signa:z quia ad hoc scripta sint:vt aliqđ habeant designare. Ut enim ea que iam tetigimus non pigeat vtiliter iterare: qđ est q̃ Helyas ꝓtra p̃suetudinem patrꝝ vxorem z filios habere renuit ꝓtemplatus que dei sunt in desertuz discessit:z nouissime in curru igneo per turbinem ascendit in celum? Aut qđ est q̃ prophetaꝝ filij ducentes in Jerico: cenobiticam vitam: Helyseum successorez Helye sibimet in patrem pficiunt:nisi id qđ in millibus hominum in ecclesia cernimus ꝓsumari? Si enim leuamus mẽtis oculos in celum scripturaꝝ sanctaꝝ:vt ꝓplemur hoc signuz: z vt sciamus si signum est:qđ nobis significando demonstret:inuenimus in Helya designari Christum ascẽdentem in celum: in Helyseo ordinem apostolicum:sup quo Christi spiritus requieuit in ecclesia ꝓgregata in Jerico:ecclesiam primitiuam: que sub manu apostoloꝝ instituta est: que tñ: q̃ in Jerico (hoc est) in circuncisione:que defecit vt luna:edificata est:ibi stare nõ potuit: sed ꝓtinus ad Jordanis desertum (hoc est) ad populum gentilem transiuit. Rursum:q̃ cõmune vulgus:qui quasi luna menstrua patiẽ spiritualium ecclesiam moribus suis prauis impugnat:relinquit prophetaꝝ filij Jerico:z pfugiunt in desertum. Nam q̃ pfecti vite solitarie perfectionem habere in ciuitate nequeunt: quot quot pfectionem ipsam desiderant:non nisi a spiritu Jesu transferuntur in desertuz: z vtiq; vt ibi sustineant pugnas: z tentationes Dyaboli: q̃ non coronabitur nisi qui legittime certauerit: Ductus est (inquit) Jesus in desertum a spiritu:vt tentaretur a Dyabolo. Qui sunt enim qui maiores dolores:clamores:tentationes:z parturitiones patiuntur:q̃ hi qui vitam solitariam z cenobiticaz in heremis ducunt? Quicunq; ergo spiritu dei ducuntur: vt terrena se expolient facultate:quem aliuꝝ induunt nisi Christum Jesum: qui est sol sempiterne iustitie illuminãs oẽm hoiem venientem in hunc mundum? Hz quoq; sponsa Christi lunam sub pedibus: q̃ sibi velut quendam puluerem:carnem z gloriam mundi:sternit: subijciens illam seruituti z actioni:vt non ꝓtra dominam eleuetur ancilla. Hz z in capite coronam stellaꝝ duodecim (hoc est) quinq; z septem virtutum:qbus coronata refulget:q̃ paꝝ prodest calcare temporalia:nisi acquirantur eterna. Verbi gratia. Calcasti lunam:induisti solem:superest vt virtutibus corone ris. Pugnasti ꝓtra tactum impudicum:z libidinem oculoꝝ. Pugnasti ꝓtra verboꝝ illecebras: que pudicum inhonestant auditum:ꝓtra indeces olfatum: z eloquium prauum:qbus mens carnalis assiduis sedatur momentis: quatenus sensus istos non ad detrimentum:sed ad virtutez posideas adiutorium:quasi quinq; stellis:aut preciosis lapidibus: corone tue circulum virtutibus huiusmodi adornasti:que nimirum z si per se spirituales non sunt:adiutorio tñ supne gratie:ad spiritualium ꝓfectium transferuntur. Dum enim manus z brachia:non ad illecebrosos amplexus:sz ad opus bonuz exerces:de bono ope tuo: stellam tibi in ꝓmio acquisti. Dum oculos circuncidis: vt non videas mulierem ad concupiscendum eam sed magis in scripturis sanctis instituis:stellam quasi alteram corone tue circulo addidisti. Dum aures a verbis otiosis abstrahis:z dei verbo inclinas:stellam tibi tertiam acquis. Dum os a maliloquio:z gustu voluptuoso abstines: magisq; verba dei legendo z orando: siue predicando pronunciat. Dum odores meretricios:z que ad luxum spectant seculi spernis:z ferores infirmorum patienter sustines:quarta z quinta corone tue circulo

Rom.8

Joan.1.

matt.5.

4.re.2.

4.re.4

matt.4.

compleuisti. Quasi enim ad occiput virtutes iste pertinere noscuntur: quia minime sunt & minoris precij comparatione aliarum stellarum septem: que velut ab aure ad aurem anteriorem partem capitis ornant. Harum prima penitentia est secunda misericordia: tertia patiẽtia: quarta humilitas: quinta fides: sexta spes: septima charitas. Penitentiam operatur timor domini: misericordiam: spiritus pietatis: patientiam: spiritus scientie: humilitatem: spiritus consilij: fidem: spiritus fortitudinis: spem: spiritus intellectus: charitatem: spiritus sapientie: charitas igitur radix est & mater omnium virtutum. Ipsa est enim Seraphin: que mentes electorum illuminat & accendit: cuiale quasi sex virtutes suprascripte connexe sunt: penitentia. s. & misericordia: patientia: & humilitas: fides: & spes: sex. s. virtutes: sine quibus nemo venit ad charitatem. Due namq; ale: quibus tegitur corpus: penitentia: & misericordia sunt: quibus electorum hominum contegũntur delicta. Due quibus tegitur facies: patientia: & humilitas: quibus abscondentes iustitiam: inanem gloriam deuitant. Due quibus volant: fides: & spes: quas sex: virtutes ceteris preponit apostolus. Septimo loco charitas: que maior est: in ipso Seraphin designatur. Interpretatur enim Seraphin: incendium: quia mentes quas replet charitas in dei ac proximi amore succendit. Ponat hec vir catholicus in corde suo: & virum spiritualem: diligenter depingat: sciatq; perfectum: quin immo saluum esse non posse: cui harum aliqua virtutum deest: sanctum vero esse & integrum: qui in his septem virtutibus perfectus est. Nam sine penitentia saluus esse non potest: quia qui se peccatorem negat: mentitur: & qui se esse peccatorem cognoscit: vt peniteat & gemat: necesse est. Misericordiam autem non recipit: qui alijs non facit: quia qui non remittit proximo suo: frustra a iusto domino expectat criminum remissionem. Quid vero & de patientia dixerim: cum scriptum sit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Luc.21
Quid vero de humilitate: que & ipsa radix est & fundamentum virtutum? De fide: spe: & charitate: q̃ sine eis nulla sit christiana religio: omnis sacra pagina: & noui precipue testamenti demonstrat. Necesse est enim vt peniteat: vt ignoscat: vt patiens: & humilis sit: qui saluari cupit: ante omnia vt in fide: & spe: & super omnia vt sit firmiter in charitate fundatus. Hec igitur sunt septem stelle que partem capitis anteriorem exornant: quarum dispositio talis est. In fronte: media manet charitas: que omniũ est radix virtutum. Post hanc: hinc & inde: fides: & spes: deinde patientia: & humilitas: nouissime ac si ad aures: penitentia: & misericordia manẽt. Sufficiunt hec viro perfecto: sufficiunt virgini ad coronam. Hec sunt igitur stelle duodecim: quibus in celesti regno: donis spiritualibus decorantur: quicunq; in hoc exilio positi: tantis virtutibus inuitruntur. Et hoc quidem: quantum ad singulos. Ceterum quod ad gloriam pertinet ecclesie virginalis: de luna: & sole: & stellis: dicẽdum est. Quia epythalamius noster (cuius supra secimus mentionem) in bonam partem lunam accepisse cognoscitur: & si minus habeat perfectionis: id quod designatur per lunam: non ideo tamen in malam partem accipienda est. Neq; enim q̃ luna carnem: seu carnalem plebem: seu trãsitum huius mundi designat: idcirco caro vel populus: vel mundus mala sunt: quia scriptum est. Vidit deus cuncta que fecerat & erant valde bona. Non enim creature ipse male sunt: & si mala sint vitia quibus corumpuntur: alioquin frustra nobis promittitur gloria resurrectionis: frustra corpora que deponimus: nos in die nouissimo suscepturos speramus. Qui igitur ait. Pulchra vt luna: electa vt sol: terribilis vt castrorum acies ordinata: non hic p lunam sinistrum aliquod designare inten- Gen.1 Cant.6

dit: sed in luna pulchritudinez carnis virginee: in sole spiritus claritatem: in castrorum vero acie: ordinamenta virtutum. In luna ergo: simplicium fratrum casta designatur humilitas: eorum. s. qui ducti spiritu: obediunt dei causa spiritualibus viris. In sole: perfectorum iustitia: que igne charitatis succensa est. In castrorum ordinata acie: virtus charitatis fraterne. Sane in hoc libro similitudo manifestior est: & si parumper dissimilis: sim quam in muliere amicta sole: spiritualis designatur ecclesia. In luna quasi Martha: pars subdita ministrorum. In corona stellarum duodecim: patres spirituales: quibus fratrum obtemperat multitudo: quorum typum tenuit Helyseus: qui quondam fratrum multitudini prefuit in Jerico. Inde est q̃ beatus Benedictus: quem ex equo p̃cipitem respicit Helyseus: duodecim monasteria que p̃struxit: eiusdem numeri: abbates p̃ponit: vt offenderet huius numeri perfectionem: in vita monastica consummari: quamuis vite huius perfectio quarti temporis fuisse manifestum sit: quia & beatus re vera Benedictus quarto tempore claruit: licet institutio eius: quinto magis tempori profutura p̃cesserit. Sunt igitur patres spirituales in capite: infirmiores ad pedes: medij inter vtranq; vitam: contemplatione suspensi. Sunt illi ad caput: locum Christi gerentes: contemplatores medij: ducentes partem Marie: obedientes ad pedes: Marthe obsequium adimplentes. Et in femineo sexu: tria ipsa genera commendantur. Sed quid est q̃ primo archa testamenti: visa est: deinde mulier amicta sole: nisi quia signa testamẽti veteris: concordant: cum signis noui testamenti? Vtiq; in archa illa tabule testamenti: & virga Aaron que fronduerat: & manna intrinsecus seruabantur: in typo: (haud dubium) vnigeniti dei quem virgo in vtero custodiuit: cuius sacro pectore: nec post partum discessit. Ipse est enim verbum dei: quod maxime commenda- p9. 109
tur in talibus: ipse virga virtutis: quam emisit dominus ex Syon: ipse manna absconditum diligentibus se. Fuit igitur prima persona illius ecclesie: quam mulier ista significat: virgo que dei filium parturiuit: quem draco quidem deuorare se credidit: sed nequiuit: quia raptus est ad deum: & ad thronum eius: quia non modo erat homo (vt a principio estimauit Dyabolus:) sed ipse qui verus homo & verus deus: ipse quem pater genuit ab eterno: & virgo in tempore parturiuit. Sane in die illo quo dominus passus est: non parum quid amaritudinis sustinuit sancta mater ecclesia: Maria: scz: cum Apostolis & fidelibus suis: (ipsomet dei filio predicente & attestante) qui ait. Mulier cum parturit: tristitiam habet: quia venit hora eius. Nemo itaq; extimet Mariam expertem fuisse a doloris partu: quia que sine dolore puerum peperit: factum iam virum: spiritualiter parturiuit. Egressus est ergo Christus ex angustijs ecclesiastici veteri: & peruenit ad regnum suum: quem quidem Draco rufus deglutire se vt ceteros posse: credidit: in hora partus: id est: in hora qua moriens: Ade debitum soluit: si tamen prout & Draco dubitabat: verus dei filius non fuisset. Nam sequitur.

¶ Et visum est aliud signum in cælo: Et ecce Draco magnus rufus habens capita septem, & cornua decem: & cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli: & misit eas in terram. Ap.12.

¶ Insertus scriptum est ascendisse bestiam de abysso habentem capita septem & cornua decem: & dedisse ei draconem potestatem suam. Qz vero corpus Dyaboli: non aliud esse dicimus q̃ multitudinem reproborum: extimari potest: ipsamet esse capita & cornua draconis: que bestie: & ipsa

bestie:que draconis:sed quia inferius scriptum est. Et reges septem sunt: manifeste septem capita bestie: ipsam septiformem multitudinem psequtorum designat:capita vero draconis:reges septem: qui pro eo qꝫ vicem gerunt draconis: non modo simpliciter capita:verumetiam:capita capitum dici queunt. Sicut enim aliqua episcopalis ecclesia caput dicit subditarum ecclesiarꝫ:ꝛ tñ episcopus caput est illius ecclesie:ita in infidelium multitudine: qui eunt in pditionem:ꝛ illi populi:capita facti sunt:in malitia qui audacter ꝓtra ecclesiam pugnauerunt: ꝛ multo amplius qui eisdem populis prefuerunt reges:ꝛ draconis capita dicti sunt: corpus vo draconis; reprobox omnium innumera multitudo. Hoc tantummodo interest: qꝫ cum bestia septem capita habeat:ꝛ draco similiter:nó tñ capita draconis ſm hunc intellectum: per singula capita bestie distinguẽda sunt: sed alio quodam modo: ꝛ altero tramite venientia:qõ in sexta parte libri: vbi prius sup hoc locus erit: prout dominus donauerit:disseremus. Igitur septem capita:septem sunt noia tyrannox.qui sibi pse quẽdo ecclesiam per tpa successerunt. Decem vero cornua:decez reges:qui sunt (vt inferius dicit angelus) regnaturi sunt. Cauda vero:tyrannus nouissimus:qui (sicut testatur Ezechiel prophetа) in fine seculi venturus est. Tertia pars:qd significet:in parte tertia dictum est. Notandum quoqꝫ est:qꝫ ꝛ hic dr. In capitibus suis septem diademata: ꝛ inferius de cornibus bestie. Et sup cornua eius:decem diademata. Sed si nil aliud in eox diadematibus: qꝫ regalem accipimus elationem:manifeste dat intelligi qꝫ capita draconis reges: non populi intelligendi sunt: capita vero bestie:populi:non reges. Et idcirco cum ait. Sup capita draconis:septem diademata:septem pfecto reges in capitibus intelligi volunt:sicut ꝛ decem cornua bestie diademata portare describit: vt reges esse ostenderet decem illos.aut quasi reges: qꝫ illi veraciter reges sunt:qui non sunt subuersores:sed rectores fidelium. Unde ꝛ inferius dicitur. Decem cornua que vidisti in bestia:decez reges sunt:qui regnum nõdum acceperunt:sed potestatem tanqꝫ reges:vna hora accipiẽt post bestiam. Illud autem cauendum est ante oia:ne cum audis mulierem amictam sole:ꝛ filium mulieris: draconem: ꝛ bestiam:ꝛ his similia: precipue quox partes diuidunt in species:momentaneum aligd:aut ꝓtinue totum esse putes: sed magis velut aliquid opus:seu bonum:seu malum:quod semel quidem incipit: sed post multa tempora ꝓsumatur. Nõ igitur existimes draconem ita fuisse a principio qualis esse describitur in hoc libro:sed qualem per tempora futurus erat. Neqꝫ enim prophetia esse intelligeretur si sola preterita ꝛ presentia:ꝛ non potius futura predicaret. Si autem queritur de his septem capitibus draconis:que sint:aut que esse putentur: in summa huius libri:sufficienter digessimus. Hoc autem omnium signum visum est in celo:qꝫ qui incuruati sunt deo:sum:vt solam terram littere intueantur: spiritualia mysteria videre non possunt: qui autem respiciunt in celum:sentiunt omnia hec esse signa:nimirum:quia ad aliquid significandum in libris canonicis scripta sunt. Sequitur.

¶ Et draco stetit ante mulierem quæ paritura erat: vt cum peperisset: filium eius deuoraret. T.3.

¶ Mouerat Dyabolus ea que scripta erant de Christo:adeo vt cum eum tentaret scisciatus ab eo:an ipse esset filius dei: scripture testimonijs vteretur. Sed si ea que de hoc scripta erant:plene caperet:nequaquam:an hoc esset:an non:callidis exquireret argumentis. Non ergo illi ex integro reuelatum erat mysterium dominice incarnationis:qui an ipse filius dei esset:dubitans:scripture testimonium introduxit: vt si eum non esse Christum ppenderet:tanquam sibi ꝓtrarium ad tormenta rapere festinaret: si vero esse dei filium manifeste cognosceret: ab eius persequutione desisteret:si tamen euꝫ desistere:eius malitia pateretur. Sed quocunqꝫ modo id gestum sit:illud manifeste scimus:qꝫ in trans in eox Jude Symonis Scharioth:eum ad cumulum damnationis sue: vsqꝫ ad tormenta passionis pduxit. Quare hoc? Vt eum sicut:ꝛ ceteros deuoraret. Stetit (inquit) ante mulierem. Quid est stetit ante mulierem? Stetit ꝓtra mulierem (hoc est) contra ecclesiam. Qui enim volunt facere contrarium transeuntibus: vel aliquid facere cupientibus: parant se ante ipsos ad resistendum eis. Sed quid facere cogitas:o infelix? Christum ꝛ si occidere potes (ipso permittente) qꝫ homo est:tenere tñ ꝛ eum non potes: qꝫ deus est. Leo namqꝫ propheram occidere missus est:de cadauere autem eius:non est deuorare pmissus. Tu Christum occidere non timuisti:sed teipsum:non dñm:nouo rursum iaculo peremisti. Tu parturientis ecclesie filium absorbere putasti:sed permissus nõ es:vt hoc faceres:qꝫ te prostrato ꝛ deuicto:raptus est ad deum:ꝛ ad thronum ipsius. Vocari autem ecclesiam apostolox: matrem Christi:ipsum interroga dei filium Christum. Cum enim ei quidam diceret. Ecce mater tua ꝛ fratres tui: foris stant: querentes te. Ipse ꝓtinus respondit: ꝛ dixit. Que est mater mea: ꝛ qui sunt fratres mei? Et extendens manus in discipulos suos: ait. Ecce mater mea ꝛ fratres mei. Sed de partu qd queritur? Imminẽte (vt iam dixi) articulo passionis sue:hoc inter cetera protestatus est: dicens. Mulier cum parit tristitiam habet:quia venit hora eius. Sic igit ꝛ ecclesia mater Christi est:ꝛ que eum peperit in carne de ecclesia est: ꝛ ideo in Maria que prima est persona ecclesie: etiam corporaliter ecclesie filius Christus est. Et quia omnes fideles: vnum corpus sumus in Christo: etiam nos omnes in Christo filij sumus eius: cuius Christus filius est: iuxta illud apostoli. Si autem vos Christi: ergo Abrae semen estis. Sed aliud est quod ptinet ad caput aliud:quod ad membra ſm quid:ꝛ aliud quod ad laborez:aliud quod spectat ad gloriam. Quod enim filij virginis ꝛ filij dei sumus: siquidem heredes sumus dei: coheredes autem Christi: domum dei est:ꝛ felicitas nostra. Quod vero parturire mulier dicitur: dei quidem donum est:posse in partu patienter agere: sed tamen in hocipso aliquid:vnde coronetur: promeretur ecclesia. Miro autem modo: ꝛ quasi per contrarium duo ista sibi conueniunt:virgo ꝛ partus:vt duo perfectionis genera demonstrarentur:pariter conuenire in vnum:habere:scz:perfectionem iustitie:ꝛ tamen pro iustitia:ac si pro iniustitia flagellari. Dicam ergo aliquid ſm carnem. Si virgo est: quare parturiens: cruciatur? Aut si parturit quomodo virgo? Sed plane vtrunqꝫ exigitur ab ecclesia: quatenus ꝛ virgo sit ꝛ parturiat: vt compleatur in illa magnum illud mysterium Marie:que ꝛ filium portauit in vtero:ꝛ virginitatis gloriam non amisit. Peperit ergo Maria vnigenitus suum:quez tandem respiciens pendentem in cruce: vna cum ecclesia apostolorum: non sine gemitu parturiuit: qui tamen natus est in alio regno:ꝛ factus primogenitus mortuorum. Sane ſm typicum intellectum: sicut ecclesia doctorum designatur in muliere: ita in filio mulieris: exercitus omnium iustorum: qui regnaturi sunt cum Christo: ꝛ sessuri cum ipso in iudicio (dicente eodem domino) in hoc libro. Qui vicerit: dabo illi sedere in throno meo:sicut ꝛ ego vici:ꝛ sedeo. Ascendit autem Christus in celum: ꝛ sedet a dextris dei: ita vt eleuatum in altum: terribilem sustineret iudicem: quem se putabat draco deuorare in partu. Hec de filio mulieris. Quid de muliere?

Hoc. Ezech. 38

Reguꝫ

12.4. ¶ Et mulier (inquit) fugiit in solitudinem: vbi erat ei locus præparatus, a Deo: vt ibi pasce ret illam diebus mille ducentis sexaginta.

¶ Numerus iste quid significet: liber quem propter ipsum: ꝛ ſm ipsum edidi mus: manifeste declarat. Quid autem sibi velit mulieris fuga in solitudinem: in repetitione dicetur. Ibi enim melius ostenditur: q̄z hic. Nam bis hoc ipsum scriptum est: licet dissimilibus verbis: in terposito illo magno prelio: in quo pro stratus est Draco: quod (sicut ostende mus inferius) sanctorum martyrum fuit. De ipsis enim non de angelis dicitur. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem a gni: ꝛ propter verbum testimonij sui: ꝛ non dilexerunt animas suas vsq̄z ad mor tem. Nec vacat a mysterio repetitio ista: que interposita pugna martyrum: de mu liere facta est: quinimmo magna est hu ius causa mysterij. Duo sunt enim flo rum genera: que pre ceteris scriptura com mendat: rose: que sanctos martyres: ꝛ lylia: que ob candorem castitatis; sacras virgines designant. Si enim queris: vn de salus processerit: reperitur virgini tas. Si in quo mater ecclesia fundata sit queris: inuenitur martyrium. Si quidem ꝛ virgo precessit martyres: ꝛ martyres comitatt sunt virgines. In hoc enim ci uitas illa nostra: omnibus suis filijs pa cem prestat: quia vna est in ea pax om nium: ꝛ communis letitia vniuersorum: quandoquidem martyribus virgines: ꝛ virginibus martyres subscribuntur: vt in illa visione summe pacis: ille sit pri mus qui est vltimus: ꝛ qui primus vlti mus: sicut vnigenitus dei: ꝛ spiritus san ctus vicissim sibijpsis in mysterijs inue niuntur subscripti. E quibus est illud: quod Christus dicit per prophetam. Ec ce nunc misit me dominus ꝛ spiritus ei us. Ipse postmodum per seipsum: de eo dem spiritu loquitur: dicens. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet: ꝛ annun ciabit vobis. Et certe si rei huius simili tudo queritur: videtur contemplantium vita virginum spectare proprie ad spiri tum sanctum: vnde ꝛ qui caste viuunt: spirituales dicuntur: triumphus vero martyrum proprie refertur ad Christum. Quo circa non est mirum: si virginitas primo prelata martyrio. Secundo post ponitur versa vice: vbi tam magnum ꝛ euidens manet signum: quod non est ab hominibus: sed de celo directum. Habent enim sancti martyres vnige nitum dei: paulominus ab angelis mi noratum: qui ita se voluntarie spiritui Sancto hu miliauit: vt de eo dicatur: conceptus est: ex Maria virgine: qui ta men post passionem suam: recepit ab eo dem honorem: prout prestiterat ipse: iu xta illud quod superius diximus. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet: ꝛ annun ciabit vobis. Oportebat ergo virginem sacram: primo quidem matrem fieri om nium sanctorum martyrum: deinde san ctos martyres: virginum preire cateruas: vt in nullo a dei filio martyres: in nullo a spiritu sancto virgines in hac parte my sterij discordarent. Tanta quippe est inter sanctos in illa ciuitate simplicitas: vt quo dammodo: alteri alteros: credant esse maiores: tanta charitatis accensio: vt alijs q̄z sibi vicissim attribuant: immo ꝛ cupiant: dignitatem. Pertinent quoq̄z sancti martyres proprietate quadam ad filium dei: virgines: ad virginem Ma trem: non sexus differentia: sed virtutis: nimirum quia fortitudo masculi: est pul chritudo proprie mulieris. Que cum ita sint: quid agit filius cum parturitur? Nunquid ipse non dolet: sed que par turit mater? Quinimmo: quia hoc cla rum est: nullus enim dubitat: marty res post Christum: supplicia pertulisse. Illud multo magis in questionem ve nit. Cur mulier cruciari dicitur: que nequaquam per martyrium: sed placato ꝛ tranquillo fine: carnis debitum soluit. Sed heu: quis sciret quantus doloz ani mum virginis cruciauit cuz natum suum in cruce suspensum: fellis amaritudine: ꝛ aceto potatum: ꝛ alijs atq̄z alijs contume lijs videret affectum: cui nec aquam in potum dare: nec (vt solet cuilibet mo rienti) permissa est: qualecunq̄z exhi bere obseq uium. Qui hec ꝛ bis simi lia: pia mente pensaret: maiozem illius q̄z Christi: putaret pro pondere crucia tum: quia nimirum Christus in carne il la (quod est grauius) cruciabatur in men te. Ille ꝛ si dolebat: volens tamen ad implebat: pro quo ꝛ venerat: hanc id ipsum eque sentire pietatis viscera non finebant. Cruciatur ergo qui nascitur: sed hoc semel: mater per setus singulos cruciatur ꝛ gemit. Recte ergo patien tibus filijs: ecclesie ascribitur cruciatus: quia illi pro seipsis sigillatim: ista vero per singulos (vt iam dixi) cruciatur ꝛ gemit: ꝛ plerunq̄z mater ipsa filios imita tur quos deflet. Est ꝛ alius partus: il le quem describit: ꝛ sibimet ascribit Apo stolus: cum his quos Christo genue rat: ꝛ pene apostatauerant: dicit. Fi lioli mei: quos iterum parturio donec Christus formetur in vobis. Sed ibi per predicandi laborem parturiuntur fi lij in finu defudantis ecclesie: hic partu riuntur de mundo transeundo ad pa triam. Ibi parturiuntur per fidem: hic per sanguinem. Ibi vt Christi crucem accipiant: hic vt perlate Crucis conse quantur mercedem. Et quia sacrarum mentes Virginum in celis sunt: ꝛ illi us (que sursum est) ciuitatis: in terra licet posite vitam ducunt: in Sancto rum tormentis Martyrum cruciantur ꝛ ipse: que eo magis pensare possunt: quo secum sunt: ꝛ quo plus diligunt magis dolent. Et quia eas ipsas vere ma tres exhibet pius amor: eisdem in re gno dei soluta passione nascuntur: ni mirum: quia illuc isti per amorem transe unt: vbi ille iam sunt: ꝛ illuc isti post mor tem veniunt: vbi ille ꝛ ante mortem per contemplationem quieuerunt. Notan dum tamen illud est: ꝛ summa discus sione scrutandum: q̄ Christus in cru ce positus: alterum pro se filium dedit matri: Joannem: scilicet: euangelistam: in quo non illi designati sunt: qui ex hoc mundo per martyrium transeunt: sed de quibus supra fecimus mentionem: ad quos profecto illud refertur: quod de Joanne a Christo Symoni dictum est. Sic eum volo manere donec ve niam. Non solum autem istud: sed ꝛ il lud quod mater Jacobi ꝛ Joannis a do mino postulauit: vt: videlicet: duo filij ei us: alter a dextris eius: alter a sinistris se dere debuissent: non parum pertinet ad rem: nimirum: quia ꝛ ordo Martyrum significatus in Jacobo: sinistram pertu lit passionis: ꝛ ordo contemplantium: collocatus est ad dexteram Christi. Sed de Martyrum pugna cernere locus co git: non immemores illius sententie: (qua speciales libri partes) generalia tan gere sepe diximus: ꝛ sine generalibus nil esse in partibus speciale.

¶ Explicit distinctio prima.

¶ Incipit distinctio secunda.

12.5. ¶ Factum est prælium ma gnum in cælo: Michael: & Angeli eius præliabantur cum Dracone. Et Draco pugna bat: & Angeli eius: & non præualuerunt: neq̄z locus in uentus est amplius eorum in cælo.

RECte ad auxilium virginum: angelorum mittitur turba: quia cognata est ⁊ amica angelorum virginitas. Attende diligenter Christi virgo: attende sollicite miles Christi. Non enim queritur desides: tanti pondus agonis: non pigros approbat ⁊ tepentes: sed fortes in prelio: ⁊ feruentes in fide. Factum est prelium in ecclesia sanctorum: que celum: ⁊ celorum regnum: vt sepe sepius nominatur. Dicitur autem sancta ecclesia celum: quia in alto consistit: respectu synagoge: que sola terrestria concupiscit: ⁊ respectu illorum hominum: qui quamuis celestis hominis signum acceperint in baptismate: potius tamen terrenum hominem: q̄z celestem sequuntur. In celo tamen factum est prelium: quia occultus est hostis qui impugnat fideles: ⁊ occultum mysterium pro quo pugnatur. Ad hoc sane prelium fideles animabat apostolus: ⁊ vt se prudenter agerent: instruebat cum diceret. Non est nobis colluctatio aduersus carnem ⁊ sanguinem: sed aduersus aereas potestates tenebrarum harum: contra spiritalia nequitie in celestibus. Sed nūqd inuisibile erat tantum? Nunquid non inuisibiles erant satellites ipsius hostis: qui visibiles Christi milites impugnabant? Attende diligēter ordinem prelioz ⁊ militum: qualiter Christi acies contra prauas acies dirigun tur: siue pro castitate corporis: siue pro integritate fidei que seruatur in corde. ℣Michael celestis exercitus: princeps est a domino constitutus. Dyabolus per seipsum vsurpauit sibi regnum super angelos malos. ℣I vero sicut inuisibiles sunt: ita inuisibiliter preliantur. Sed non de angelis dictum est: quod sequitur. Et ipsi vicerunt eum propter verbum testimonij sui: ⁊ nō dilexerunt animas suas vsq̄z ad mortem. Non hoc inquam de angelis dictum est: sed de martyribus: qui re vera non dilexerunt animas suas vsq̄z ad mortem: iuxta veritatis vocem: dicentis. Qui odit animam suam in hoc mundo: in vitam eternam custodit eam. Quid igitur esse dicimus: q̄ in angelorum prelio de victoria martyres approbantur: nisi q̄ ⁊ bonis hominibus: boni angeli assistunt: ⁊ malis malos acuunt vt profundius ruant? Erat ergo in ecclesia Christi alius q̄z ℣Michael: princeps a domino constitutus. ℣Petrus: scz: ⁊ successor eius: quod presens adhuc siculi probat dies. De quo ⁊ illud quoq̄z scriptum esse ostenditur: quod in opere concordie exposuisse me recolo. In tempore illo consurget ℣Michael princeps magnus qui stat pro filijs populi tui. In synagoga nihilominus Sathane: ℣Herodes maior tenuit principatum: gerens in ea vicem draconis: qui tandem Herodi filio successionem relinquens: nouissime Romanorum princeps habere promeruit successores. Quem enim interemptor Jacobi Tetrarcha Herodes infeliciter obeundo: deposuit sceleratissimus Imperator Nero: mox resumpsit mucronem: ne ys qui cruentas ℣Herodis portas absolutus euaserat: ℣Neronis quoq̄z manus impunitus exiret. Erat ergo ℣Michael angelorum prelatus: prelians in ℣Petro principe christianorum. Erat ⁊ Dyabolus princeps Demoniorum: dimicans in ℣Herode Judeorum prelato. Videns in his prelijs quadripartitas preliantium turmas: terribiles remittentium congressiones annorum. Vere magnum prelium. Vere singulare certamen: in quo cum fidelibus infideles: in quo celestes spiritus cum ministris tartareis preliantur.

¶ Et (proiectus inquit) Draco ille magnus Serpens antiquus: qui vocatur Dyabolus & Sathanas qui seducit vniuersum orbem: proiectus est in terram: & angeli eius missi sunt cum ipso. T.61

¶ In beati Job libro scriptum est. Quadam die cū venissent filij dei vt assisterēt

Job.1. coraz dño: affuit inter eos etiam Sathan. Si autem conuentio filioz dei: sanctoz ecclesia fore credit: cum ⁊ ecclesia celum esse dicatur: Sathan inter filios dei affuisse describitur: tunc pfecto Sathan habuisse in celo locum ostenditur: cum adhuc ab humano genere non erat electus forte: q: ratio (vt ita dixerim) iuris sui q̄ dz exquirere: deposcebat. In solo namq̄z illo nihil q̄ quereret: inuenit: qui sine peccato natus est ⁊ permansit: ⁊ qui veraciter dicere potuit. Venit enim princeps mūdi huius ⁊ in me non hz quicq̄z. Et qm̄ in euz mittere manum non timuit: in quo suuz nihil erat: sicut Golyath quem occidit Dauid: pprio se mucrone pstrauit. Affuit (inqt) inter illos (hoc est) inter filios dei: etiam ⁊ Sathan. Sed aliqd? Nunqd ad laudandum pariter bonoz omnium creatorem? Non. Ad qd ergo? ad detrahēdum fidei: ad accusandum opa electoz. Ut accusaret (inquit) illos ante pspectum dei: miro illo accusationis genere: quo simplicitatez sancti Job obfuscare quesiuit. Hinc est q̄ vnigenitus dei: imminente passionis sue tpe: ait ℣Petro. Ecce Sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum. Ut ergo Sanctum Job expetiuit Dyabolus: sic expetiuit sanctos apostolos: ⁊ sanctos martyres: vt cribraret eos sicut triticum: ⁊ inueniret in eis: quid obiceret: vt oēs reprobos esse monstraret. Et sicut illum (pmittēte deo) percussit a planta pedis vsq̄z ad verticem: sic ⁊ in sanctos martyres oīa pene genera tormentoz expendit. Qz vero (prestante dño) probati igne tribulationis: puriores auro mundo: repti sunt in tormētis: iusto dei iudicio: ꝓtectus est draco ille seuus in terram: precipitatus est ab alto hostis ille antiquus: vt non amplius ei locus inueniretur in celo: q: nequaq̄z post hoc inter electos accusaturus illos in pspectu dñi adesse potuit: sicut prius: qui non modo pellez pro pelle: sed ⁊ seipsos libentissime impenderunt. Quid enim ad examen fidei amplius agere potuerunt: q̄z vt Christum lucrifacerent: astas posuerunt? Quis igit accusabit aduersus electos dei? Deus qui iustificat: qs est qui condemnet? Sed qualis est iustitia ista? Nunqd qualis erat iustitia legis: quam qui opabatur: viuebat in ea? Absit. Sed qualis esse pōt iustitia que de celo descendit: fides. Sque per charitatem opatur. Sunt autez pleriq̄z intra sanctam ecclesiam: qui idcirco dñm colunt ⁊ venerantur: q: se in oībus rebus suis psperari pspiciunt: quia in oībus que iocunda sunt eis: vite huius psperitas arridet. Et quidem pro preceptis tpalibus beneficijs gratias agere creatori: eo magis necesse est: quo nihil est deterius ingratitudine: tum apud homines: q̄z ⁊ apud deum: sed tū ab illa gratiaz actione: que fit pro spiritualibus donis: ⁊ regno dei: longius dispar est: quātum distat ortus ab occidente: ⁊ huiusce modi cultus dei: ad modicum vtilis iudicatur. Qui enim pro eo tm̄ deum colit ⁊ timet: q: sibi impartitur tpalia bona: profecto non veraciter: sed quasi fallaciter colit deum: q: si illa deficiunt: pro quibus colebat deum: supueniente accidia: immutatur deuotio: ⁊ ois illa gratiaz actio: velut de preciso fonte vnde manare ꝓsueuerat: absperat: quam non pro spiritualibus donis: sed pro carnalibus exhibebat: q̄s optime intelligens hostis antiquus: in eo: accusationis sue exordium fundauit: dicens. Nunqd frustra Job timet deum? Nōne valla- Job.
sti eum ac domum eius vniuersamq̄z substantiam eius per circuitum? Opibus manuz eius benedixisti: ⁊ possessio eius creuit in terra. Sed extende paululum manum tuam: ⁊ tange cuncta que possidet: nisi in faciem benedixerit tibi. Et sunt nōnulli qui in amissione rez tpalium: maxime filioz: ꝓra oipotentis sententiam (q̄s deus auertat a cordibus fideliuz) blasphemie quoq̄z spiritu impelluntur: sed metuēntes ne ꝓra se ꝓuocent iram dei: ꝓceptum in corde virus: in vocem effundere pertimescunt. Certumq̄z est iudicium vltionis incurrere: q idcirco ꝓcepta mala nō effun-

dunt:quia metuunt: ⁊ supplicij tantum/ modo arcentur minis: ⁊ non etiam: ve/ lutcunq; amoris dulcedine temperantur. Solent enim qui huiusmodi sunt: extoz/ quere aliquando a semetipsis: vt qui gra/ tias in prosperitate exhibebant: pro pena quoq; timore in rerum amissione repen/ dant. Sicq; fit: vt cum iam in oculis si/ perni spectatoris: per mentis rancorem iaceant: adhuc tamen in conspectu homi num stare per patientiam videantur. Hoc ergo secundo accusationis genere: iustitiam sancti Job obfuscare Dyabolus Job. mittebatur: quando dicebat. Pellem pro pelle: ⁊ cuncta que habet dabit homo pro anima sua. Sed queri potest: quid sibi occultus aduersarius volebat in ver/ bo isto: vt coram internorum mentium scrutatore: accusaret archana: quasi deus scire non posset: nisi Dyabolus detulisset. Sed hoc nostre facillime patet intelligen tie: si alicuius superbi animi tumorem vigilanter pensamus. Cum enim contem ptores iustitie durius volumus increpa/ re: vitam eis ex aduerso proponimus obe dientium fratrum: quatenus qui verbis: aut monitis exsuperari nequeunt: ex illo rum comparationibus convicti: erube/ scant: vt aut corrigant: si corrigibiles sunt: aut si incorrigibiles: obmutescant. Sed non sic semper accidit: non sic: quia vnde bonorum vita proficit: inde reproborum prauitas supra modum excrescit. Nam pro eo q; comparatione bonorum: illo/ rum prauitas superatur: ad illorum mor iniurias: verba detractoria fingunt ⁊ simi/ stris peruertunt obloquijs: quicquid illi pro iustitia patiuntur. Quid ergo sibi vult q; sancti viri iustitiam cõmendat deus co ram patre mẽdacij: nisi vt supbiam ipsius exprobrando confundat: qui relicta simplici tatis gratia totius se esse voluit prauitatis auctorem? Sed ijs qui modis omnibus veritatem deserendo ceciderat: ⁊ per hoc incorrigibilis vt Dyabolus erat: ad eius accusationem prosilijt: quem tanta au/ ctoritas commendabat: vt dum alterius prodit infamiam excuset suam: ⁊ dum nul lum esse iustum probare contendit a sin/ gulari nota perfidie semetipsum absoluat. Dum enim suam sibi confusionem im/ properari non patitur: non solum crea/ ture bonum (quod ex deo est) quantum ad se detrahendo destruit: verumetiam in hocipso conuitiari ex obliquo: con/ uincitur creatori: qui talem fm eius sen tentiam fecerit creaturam: que nunquam: ⁊ si velit: in veritatis semita stare possit: quasi impossibile sit deo dare creature iu/ stitiam: cui dedit essentiam: facere vt iu/ sta sit: cui potuit impendere vt creatura sit. Ait ergo Dyabolus. Pellem pro pel Job. le: ⁊ omnia que possidet dabit homo pro anima sua. Quod tale est: ac si diceretur. Non ideo patienter sustinet Job: quia deum timet filiali timore: nec quia pure amat opificem a blasphemijs tacet: sed ne blasphemum: durius punias sese a ma ledicto compescit. Alioquin mitte ma/ num tuam: ⁊ tange. os eius: ⁊ carnem: ⁊ videbis nisi in faciem benedixerit tibi. Si non ita est (inquit) vt ego dico: pre/ sto est in quo possit probari. Incipe eum affligere ⁊ torquere: ⁊ tunc apparebit in/ nocentia ipsius. Traditur ergo iustus im/ pio: timoratus iniquo: non vt fidem eius experiretur dominus: cui nuda sunt om nia ⁊ aperta: sed vt ipsi viri merita pro/ ficiant in flagellis: ⁊ Dyaboli menda/ cium: rerum. euidentia probaretur. Nem pe: quia dignus non est' Dyabolus in spiratione diuina: vt se sponte quasi hu/ millis confiteatur esse mendacem: aut quasi ad nudum verbi dei: qui semel est in duratus: a mendacio recedere possit: ad gloriam ptinuit veri dei suscitare militem ẽtra hostem: quatenus superatus in cam/ po: ipsa experientia veritatis: patrata tan/ te pugne victoria: deuictus abscederet ⁊ cõ fusus. Quid enim? Nunquid gloriabatur deus in creatura sua: q; esset innocens a se ipsa? Absit. Sed q; poterat illam facere in

nocentem: si stetisset in veritate: ostendo exhilitatem ⁊ inopiam suam: quod q; ipse qui est pater mendacij facere ptempsit: fa/ ctus est: qui nullum timeret: ⁊ conatus est hocipsum ascribere corrupte nature: ⁊ non potius arbitrio suo: quo nequaquam bene vsus: sed voluntarie abusus est. Proprie/ tas enim veritatis hec est: cognoscere non esse aliquod bonum: nisi a solo deo: ⁊ apud eum qui est summa veritas: non esse ali/ quam inigratem. Si hoc cognoscis: ⁊ con fiteris: prope es vt accipias donum: quod habere a temetipso non potes. Sed neq; istud bonum habere potes nisi a deo Un/ de ergo iudicium? Quia habuit ⁊ pdidit istud: ⁊ angelus ⁊ homo: subiendo, vtiq;. Sed ille irrecuperabiliter: iste ad tempus. Quod cum ita sit: quid mirum o apostata spiritus: si charitatis spiritum non accepi sti: qui vt hunc possis accipere: in verita/ te non stetisti? Vere (vt saluator ait.) Ille homicida erat ab initio: quia qui odit: ho Joãnis micida est. Fuit (inquit) homicida: ⁊ in veritate non stetit: quia infectus liuore odij: noluit agnoscere reatum suum: ⁊ im/ putare sibijpsi: q; malus esse cepit: sed co/ gitando contraria veritati: factus est Dya bolus ⁊ Sathanas. Ex deo igitur est om ne bonum: ex deo dilectionis gratia: ⁊ iu/ stitie munus: sed ne hoc accipiant repro/ bi: arbitrij renuunt prauitate. Quod bo/ num: quia electi dei nequaquam a semet ipsis: sed a bonorum omnium largitore se se accepisse cognoscunt: frustra Dyabolus accusare nititur: quos iustificat deus: q; charitas dei: etiam gehennam exsuperat: si hanc ad tempus ingredi lucuisset. Om nia enim vincit: omnia sustinet. Unde enim ostenderet apostolus charitatez cau sam esse victorie: dicens. Quis accusabit aduersus electos dei? statim sequutus est dicens. Quis igitur nos separabit a cha/ ritate Christi? Tribulatio: an angustia: an persequutio: an fames: an nuditas: an periculum: an gladius. Et vt hocipsum auctoritate malorum tenacius imprime/ ret cordi nostro: adiecit ⁊ ait. Sicut scri/ ptum est. Propter te mortificamur to/ ta die: extimuti sumus sicut oues occi/ sionis. Ecce quomodo sibi conueniunt testes veritatis. Quod dicit Apostolus. Quis accusabit aduersus electos dei: ⁊ propter te mortificamur tota die. Hoc se Joannes audiuisse manifestat: cum dicit.

T.. 6

¶ Et audiui vocem magnam in cælo, dicentem. Nunc facta est salus: & virtus: & regnum deo nostro: & potestas Christi eius: quia proiectus est accusa/ tor fratrum nostrorum qui accu sabat illos in conspectu dei no/ stri die ac nocte: & ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni: & ppter verbum testimonii sui: & non dilexerunt animas suas usq; ad mortem. Propterea læ/ tamini cæli: & qui habitatis in eis.

¶ Si huic tam magno prelio: quod sa/ crum est in ecclesia dei: in diebus Con/ Gen.fio stantini imperatoris impositus est termi/ nus a iusto deo: ad tempus profecto ipsuz referenda est vox ista exultationis sancto/ rum: q; ⁊ ipsi qui vicerunt: coronati sunt gloria: ⁊ honore: ⁊ hi qui remanserunt sancti: animati de ruina ipsius: fortius aduersus eum dimicare ceperunt. Pro/ ro: Sanctus Joannes: vocem magnam audiuit in celo: quia viri contemplato/ res: ⁊ qui poterant intelligere: quãti timo ris sit pugnare cum auctore malorum: in/ tellexerunt magnum iustorum gaudium factum esse in ecclesia dei: de victoria san ctorum ẽt Martyrum: ⁊ ruina Sathane confitentium Domino: ac dicentium.

Nunc facta est salus ⁊ virtus deo nostro: ⁊ potestas Christi eius: qꝝ proiectus est accusator fratrum nostrorꝫ. qui accusabat illos in conspectu dei die ac nocte. Quid est die ac nocte? Sine intermissione. Quid est die ac nocte? In prosperis ⁊ aduersis. Quasi autem a tpe Constantini facta dicitur esse salus ⁊ virtus dei nostri: ⁊ potestas Christi eius: cum: vꝫ: proiectus est accusator electorum dei: qꝝ extunc ordinata cepit esse ecclesia ad salutem ⁊ virtutem multorum: ⁊ vicarius Christi Jesu cepit habere liberam potestatem ad faciendem vindictam in nationibus: ⁊ increpationes in populis. Qua ex re letati sunt celi: ⁊ qui habitant in eis: qꝝ data pace agminibus sanctorum: veluti in quodam sabbato ab atrocissima illa tentatione Dyaboli: qua querebat sibi etiam in sanctis viris vendicare hostiliter ius antiquum: ⁊ ipsa agmina sanctorꝫ martyrum letata sunt de triumpho: ⁊ qui parati erant seq illos in morte: gratulati de pace. Letamini (ait) celi: ⁊ qui habitatis in eis. Letamini cohortes sanctorꝫ martyrum: ⁊ qui cupitis per martyrij palmaꝫ ad illorꝫ ꝓsortia puenire. Quasi enim celi facti sunt qui vicerunt hostem: ⁊ quasi habitatores celorꝫ: qui cogitantes illorꝫ triumphales victorias: fieri quasi vnus eorum in agone qꝫ ardentissime affectabant esse possibile ꝓfidebant. Igitur accusatio Dyaboli que prius deuicta est in patientia Job: de signabat eam que supata est in victoria martyrum: qñ non solum tpalia bona: verumetiam pro fide catholica sponte ⁊ alias posuerunt. Unde ⁊ proiectus est de celo hostis ille antiquus: ne amplius permitteretur astare inter filios dei: quasi ius ꝓprium quesiturus in eis. sicut prius facere ꝓsueuerat: qui etiam vt tentaret: si aliqd de suo iure haberet in eum ipsꝫ celi deuꝫ insilire presumpsit. Et proiectus est (inqt) in terram (hoc est) in eos qui terrena sapiunt: ⁊ terrena ꝓcupiscunt: de qbus non potest dici: quin multa habeat Dyabolus in eis: sicut ⁊ in populo infideli: designato in mari. Ad iustum enim dei ptinet iudicium: vt ereptis a faucibus eius his qui recti sunt corde in omnibus aliis pmittatur exigere iura sua. Unde ⁊ hic subditur.

Gen.149

T.8. Veh terræ & mari: quia descendit Dyabolus ad vos habẽs iram magnam: sciens qꝫ modicũ tempus habet.

Quia deuictus a martyribus: passus est ab eis inexptam ruinam ꝓfecto cognouit: qꝫ modicum esset tempus: ⁊ quasi momentaneum regni sui. Unde ⁊ immanius agere cepit in suos: debellatus a sanctis: querens in eis: qui sibi obtemperarẽt: quasi dupplicia talenta facinorꝫ: quatenus in eis recuperaret: qđ se dolebat perdidisse in sanctis: faciens eos duplo qꝫ erant prius filios gehẽne. Uerumtamen qꝫ humilitas quiescentis ecclesie: terre vicinior visa est: aduersus eam tertium prelium attentare presumpsit.

Explicit distinctio secunda. Incipit distinctio tertia.

T.9. Et postquam vidit draco, qꝫ proiectus esset in terram: psequutus est mulierem, quæ peperit masculum.

Postqꝫ vidit Dyabolus qꝫ locum accusandi sanctos martyres: ⁊ infamãdi fidem illorum: in prelio deuictus amisit: ad violandam simplicitatem fidei: quam tenebat ecclesia: noua adhuc genera prepauit armorꝫ. Et qui prius sanctorꝫ sanguinem sitiebat: vbi se per effusionem sanguinis ꝓstratum vidit: alio psequutionis genere: ꝓstrare se posse fideles tanqꝫ minus peritos ⁊ indoctos sciẽtia: ꝓfitus est. Sub Constantini namqꝫ tpe triumphante ecclesia: blasphema morꝫ arrianorꝫ heresis ex aduerso surrexit: ⁊ qui fide se deuictus hostis callidus

stis callidus voluit: ad soluendam solidi tatem fidei: belli vota quertit. Sed quid agis o impie? quid inuentor doli componis? Mouit dominus a faucibus tuis eripere humiles per doctrinam spiritualez: qui potuit fortes in fide: inuictos facere in tormentis. Nam sequitur.

T.10 Et datæ sũt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ vt volaret in desertum: in locum suum: vbi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis a facie Serpentis.

Sive hic alis aqle: sive in psalmis: pennis columbe: contemplationis gratia designatur. In huius sane ecclesie psona draconis faciem fugientis: psalmista longe ante predixerat. Quis mihi dabit pennas sicut columbe: ⁊ volabo ⁊ requiescaz? Ecce (inquit) elongaui fugiens: ⁊ mansi in solitudine: expectans eum qui saluum me facit a pusillanimitate spiritus ⁊ tempestate. Due sunt autem ale iste que date sunt mulieri: qbus possit ⁊ ipsa eleuari in altum: ⁊ fugere a ꝓspectu draconis: qꝫ due sunt precipue super oẽs alias necessarie virtutes: scire cupientibus veritatem. Sapientia. s. que desursum est: ⁊ charitas dei. Illa. i. sapientia: ꝓprietate quadam mysterij ascribitur Christo: quem nominat apostolus dei virtutem: ⁊ dei sapiẽtiam. Alia. i. charitas spiritui sancto: de quo dicit apostolus. Deus charitas est. Absqꝫ his duabus virtutibus nulla pot esse ꝓtemplationis pfectio: nimirum: qꝫ vt splendor solis ⁊ calor ad bene operanduꝫ: faciunt liberꝫ terre cultorem: ita duo ista dona ꝓtemplatori necessaria sunt. Nec igitur ꝓtemplationis ale: date sunt ecclesie Christi: quatenus volaret altius: cõtemplando celestia: ⁊ fugiẽdo a curis mundi: vitaret dyabolicas suggestiones. Oꝫ vero in desertum siue in solitudinez fugit: quãuis in deserto manere: a mundanis sit operibus requiescere: iuxta illud psalmiste

Psalm.

dicentis. Uacate ⁊ videte: qm̃ suauis est dñs: in veritate tñ plures tunc tpis eligerunt heremiticam vitam: melius decernẽtes: cum bestijs manere in silua qꝫ cuz arrianis participare in foro. Utiqꝫ ⁊ Helyas regum tpibus: cum cerneret israeliticam plebem deditam errori per tps ⁊ tpa ⁊ dimidium tpis: ab illorꝫ se aspectibus absentauit: accipiens a corui primo: deinde a muliere vidue cibum carnis: vt qꝫ ipsi virginee: atqꝫ heremitice vite prefiguratorꝫ erat: tam in annorꝫ numero qꝫ in fuga: taz in mora solitudinis qꝫ i cibo: ipsius: ⁊ mulieris huius idem esse mysterium (mediãte pcordia) sentiremus. Et bene mẽsibus quadraginta duobus manere: seu mulier: seu Helyas: in solitudine dictus est: qꝫ in eisdem mẽsibus designatum est oẽ tps doctoris: in quo ⁊ vniuersa mysteria: ꝓsumationem accipient. Fugere vero: est a secularium societate virorꝫ: tum spiritu: tum ⁊ corpore: oi festinatione primi. Sed quo fugit? In locum (inqt) suum. Hoc ipsum iam supius alijs verbis intimauerat dicẽs: Et mulier fugit in solitudinem: vbi hz locum paratum a deo: vt ibi pascat illam diebus mille ducentis sexaginta. Quis igitur locus iste creditur esse? Et si simpliciter labula illa: in qbus singulariter: vel etiam cõiter perpauci morabantur: in siluis: intelligenda sint: fuere tñ qꝫ plures qui ⁊ infra vbium claustra: mulieres precipue cõmorate sunt: que ⁊ ibi vitam castam ⁊ ꝓtemplatiuam seruauerunt: ⁊ fidei integritatez inuiolabiliter tenuerunt. Locus ergo iste in quo mulier requiescit: spiritualis est: ⁊ ꝓtemplatiua religio: que ⁊ mentes seruat sobrias a facie Colubri: ⁊ deuotas Christo alas: spiritualibus reficit alimentis. Nempe serpentis faciem videre: est prauam reproborum doctrinam cordetenus intueri. Facie enim sua vnusqsqꝫ dignoscitur. Serpens vero in absconditis latitat: quatenus ex improuiso feriat: qui per semitam incautus incedit. Sed ⁊ Dyabolus in cordibus reprobꝫ latens: tunc faciem detegit suaz:

Helyas

cum occultatum diu errorez in publicum protrahit ⁊ ostendit. Hanc itaq; serpentis faciem cautius electi videre metuunt: ne quãdo decepti in eius specie: ad imitationem trahãtur. Quasi vo in desertũ fugiũt: dum se in secreto cordis: in scripture sacre abditis vigilanter abscondunt. Est enim scriptura sacra quasi facies Christi: in qua se (celestia ꝓtemplando) ꝓuidenter abscõdunt: gcunq; faciem serpentis intueri formidant. Unde quoq; ⁊ in psalmis de talibus scriptum est. Abscõdes eos in abscondito faciei tue a ꝓturbatione hoium ꝓteges eos in abscõdito tabernaculi tui a contradictione linguaꝝ. Que enim detestabilio: linguaꝝ ꝓtradictio: doctrina hereticorum? Sed abscõduntur electi in abscondito faciei dñi: qz dum diuinam speciem intẽta cordis speculatione aduertunt: qd foris agatur: ac si nõ ageretur: ignorant. Quasi enim ꝓteguntur in tabernaculo dñi: a cõtradictione linguaꝝ: qz dum sacris lectionibus vigiläter intendunt: seuiẽtium hereticoꝝ ſrepitus: ac ſi spinaꝝ ardentium ſtridore ꝓtenunt. Et qz tãto ſeui draconis amplius inflãmatur: q̃sto sibi hincinde illatam ꝓtumeliam dolet: fugiẽtem in solitudinem mulierem arriana psequitur prauitate: vt que volẽs reuerti renuit: facta violentia raperetur ad culpam. Nam sequit.

Z.11 ¶ Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen: vt eam faceret trahi a flumine.

¶ Non ois aqua fluminis est: ſz aqua fluminis violẽta. Sic cum plura sint hoium genera: non tñ oẽs hereticivim facere potuerunt: Arrianoꝝ vero pfidia: quanta catholicos violentia psequta sit: multiplex sanctoꝝ patrum ꝓtestatur auctoritas. Sz hanc precipue eccleſiastice libꝝ hystorie seriatim ꝓsequitur: que quanto tempestatis impetu sanctaꝫ vniuersalem ecclesiam cõpulerit ad errorez: non breui põt: aut simplici enarrari sermone. Sequitur.

Z.12 ¶ Sed adiuuit (ait) terra mulierem: & aperuit terra os suum: & absorbuit flumẽ quod misit draco ex ore suo.

¶ Si per celum qđ supra est: sanctoꝝ designatur ecclesia: non incõgrue per terram: quentio intelligitur hoium peccatoꝝ. Accidit autem plerumq; illud qđ in libro sapientie ꝓtinetur. Justus de angustia liberatus est: ⁊ tradetur impius pro eo. Manifestum est enim ⁊ luce clarius manifestuz: q ꝓpterea plurimi errorez melius cauentur a bonis (qz in eis ꝓlapsi reprobi) istos attonitos reddiderunt. Sed ⁊ plerũq; culpam aliorum statim: ⁊ ad horam cognoscimus: ⁊ agnoscentes vitamus: que nequaquam a nobis caueri posset: si nequaquam prius hãc ipsam: dijudicando in alijs cauparemus: qz ⁊ sepe in alterius lapsu: aliusimore ꝓcutitur: ⁊ qđ arguit in altero: ipse deuitare festinat.

¶ Explicit distinctio tertia. Incipit distinctio quarta.

Z.13 ¶ Et iratus est draco in mulierem: & abiit facere bellum cum reliquis de semine eius: qui custodiunt mandata dei: & habent testimonium Iesu Christi.

Nota q̃ ait. Abijt facere bellum cum reliquis de semine eius. Semen mulieris illud est: qđ raptuz est ad deum ⁊ ad thronum eius: xps. s. cuz martyribus suis. Ipse enim (vt iam supra cõmemorauí) dicit in angelo laodicie. Qui vicerit dabo illi sedere mecuz in throno meo: sicut ⁊ ego vici: ⁊ sedi cum patre meo in throno eius. Quo ergo nũc dr q̃ abijt draco facere bellum cum reliquis de semine mulieris: nisi qz semen mulieris geminuz est (vt dixi) ⁊ altez quidem precessit ad gloriam (hoc est) excitatus martyrum: cuius caput est

Dido Bonaventura Pars meridiana.

Christus: altez remansit in terra: designatum in Joanne euangelista ordo. s. monachoꝝ quarti tpis: meridianam maxime. s. partem: vbi calor est maximus incolẽtiuz? Ipsi sunt illi viri sancti: quoꝝ summa colligit̃ in subscriptis (dicẽte Joãne) Vidi supra mõtem Syon agnum stãtem: ⁊ cuz eo cẽtum quadraginta quatuor millia: habẽtes nomen eius ⁊ nomen patris eius scriptum in frõtibus suis. Primum itaq; bellum: fuit eius quem genuit mulier. Secõm Michaelis ⁊ angeloꝝ eius. Tertium mulieris. Quartũ eoꝝ qui sunt de semine mulieris. Primum Xpi ⁊ apostoloꝝ. Secõm martyꝝ. Tertium ecclesie ꝓfessoꝝ. Quartum eoꝝ qbus datum est vacare orationibus ⁊ psalmis. Sẽtis ne prudẽs lector: q̃z te subtilitatis sit liber iste: in quo nihil põt assignari: sine gñalibus speciale? Sz de his supius satis dictũ. Sane draco rursus pgẽs ad faciẽduz prelium cũ his q sunt de semine mulieris. Quid fecerit audiamus. Seqt.

Cap.13 Z.1. Et venit et stetit sup arenã maris.

¶ Et vidi de mari bestiam ascẽdentem: habẽtem capita septem & cornua decem: & super cornua eius: decem diademata.

¶ Arena maris terra sterilis est: que modoqs maris infundit: modo solis ardore calescit. Significat illos hoies qui medij sunt inter vtrũq;: ⁊ nec oino infideles esse videnť: nec pietati christiane tota fidei puritate adherẽt. Sup istos ergo stetit dyabolus: ⁊ bestiaz de mari ascẽdentem vidit: q̃ per hoc q̃ falsi christiani qui recesserũt a sinu matris ecclesie: assentiẽtes dyabolo ⁊ pompis eius: exempla prauitatis sue: quibus matri ecclesie infecti sunt: infidelibus ostẽdunt ad psequẽdam christianoꝝ ecclesiam: infideles fortius accẽduntur. Vidit autez hoc Dyabolus: qz prauitatis sue astutia simulatus presensit. Ut enim pauca de multis accipiamus exẽpla. Dix vnq̃ possent Judei inuenire oportunitatem capiẽdi Xpm: nisi hũc in quo intrauit Sathanas neq; discipulus: tradidisset. Dix vnq̃ Nero impator inquietaret apostolos: nisi hũc aduersus illos: Symon ille phidus: compulisset. Dix vnq̃ Cõstatinus arrianus: accipet arma ꝓtra pios: nisi hũc impij epi (vt hoc presumeret) ꝓuocassent. Stat ergo Dyabolus sup arenam maris: ⁊ videt de mari bestiam ascẽdẽtem: q̃ dum ijsdem in reprobis christianis regnare cernit: dubium non est illi: quin sibi de ꝓprio regno suo: ad serẽdum sibi auxilium ꝓtra Xpm: multitudo ꝓsentiat infideliuz. Notãdum vero: q̃ significatum huius bestie: Daniel ꝓpheta in quatuor bestijs diuisum vidit. Et lz de eis in hoc ope mentionem fecerimus: qz tñ id causa exigit: necesse est vt de eis in hoc loco loquamur. Quatuor (inquit) venti celi pugnabãt in mari magno: ⁊ ecce quatuor bestie grãdes ascendebant de mari: diuerse inter se. Celi noie significari ecclesiam: vel scripturam diuinam sepe dictum est in hoc libro. Mare quoq; magnum: designare hoc seculũ nulli dubium esse põt. Quatuor venti celi: quatuor sunt intelligẽtie speciales: fm qđ ⁊ quatuor euãgelia. Nam prima di typica: scda hystorica: tertia moralis: quarta ꝓtemplatiua. Nam prima pastoribus specialr ꝓgruit: scda diaconibus: tertia doctoribus: q̃rta v̊ginibus ⁊ heremitis. Quare? Qz prima docet ecclesiastica opa: olim in rebus scriptis ⁊ patrũ opibus designata: ac per hoc phĩt pastores ecclesie: veram esse ⁊ fidelem ꝓfessionem fidei christiane. Scda: quos fideles recipit: quasi parnulos in Xpo: ꝓpositis exemplis vetez: lacte nutrit. Tertia pfectuz discipulus ⁊ ad altiora iam tendẽtem: regrit. Hec enim mores instruit: componit actus: ostẽdit deceptiones vitioꝝ: que se nõnunq̃ simulãt esse vtutes: ⁊ q̃r vtutes supenť a vitijs. Accipit aũt in his oibus rez olim gestaꝝ ꝓgruẽtes figuras: vt p ea que facta sũt in carne: intelligať qđ quottidie ꝓgnit in spũ: ⁊ tãto magis studeamus: calcatis vitijs vigiläter vtutibus isudare: q̃sto nõ eẽ vanũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligimus: qz pro sola horuz salute: spiritus oipotētis dei ordinare curauit. Quarta intelligentia que vocatur ꝓemplativa: assumens sibi pēnas quasi aquile in figura terrenaꝝ rerum: de celestibus agit. Hec q̄z maxime intelligentia docet nos terrena despicere: et amare celestia: premnere tpalia: et affectare eterna. Hi sunt illi quatuor spirituales intellectus: qui velut quatuor flumina paradisi: rigant corda hoium habentium fidem dei: qz tñ ꝓtraric potestates latrant in hoc mundo: ac si gdam venti celi in ages fluctuantibus pugnare nosc̄untur. Quatuor ergo venti celi pugnant in mari magno: qz quatuor speciales intellectus: quibus vt terrena hoies despiciant: impugnatur hic mundus. De qbus intellectibus simul: et de quatuor aialibus scriptum est in Ezechiele ꝓpheta. Ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur: nec reuertebātur cum ambularent. Sed q̄uo isti quatuor vēti celi pugnauerunt in mari magno? Sed q̄uo non pugnauerunt: qui totum orbem ꝓturbauerunt? Turbatur enim mare cum celi ꝓducunt ventos. Turbat et mundus cum sancti predicant verba dei: qz ꝓtraria sunt opibus et votis eoꝝ. Et bene quatuor sunt euangeliste qui euangelia scripserunt: qz quatuor: sunt (vt iam dixi) ordines predicantium qui illis quatuor intelligētijs inituntur: apostoloꝝ: martyꝝ: confessoꝝ: et virginum. Sed forte virgines et heremite non predicant verbum dei: qz (vt aiunt q dam) mortui sunt mundo. Predicant inquam et ipsi: et bene predicant: qz q̄uo vocibus clamant: moribus ostendunt. Ut autem cetera taceamus: predicant: et si non alijs: saltem sibi: et discipulis suis quoꝝ legiones sacre q̄ualentes in monasteriis: mūdi latitudinem repleuerunt. Nunc igitur quatuor ordines in quatuor aialibus designati sunt: ex quoꝝ ortu: velut e celorum archanis quatuor quasi spiritus ventoꝝ prodierunt: qui ad congregandas turmas piscium: in mari huius seculi pugnauerunt. Sed factum est eisdem certantibus: vt nō solum pisces plurimi caperentur: et extraherent ex equore: verumetiam bestie grandes ex eo ꝓcederent: que piscium multitudinem: de his quos sancti cepant: deuorarent. Prima ergo bestia: est synagoga Judeoꝝ: scda: paganoꝝ: tertia: arrianoꝝ: quarta: agarenoꝝ. Spirantibus sane apostolis: quoꝝ ordo assimilatur leoni: precessit ptra illos: leena de populo iudeoꝝ. Spirantibus euangelistis: qui altero nōie dyaconi dicti sunt: quinimmo illis veris dyaconibus: sanctis. s. martyribus: qui fuerunt obedientes vsq; ad mortem: processit ptra illos: vrsus de populo paganoꝝ. Spirantibus doctoribus: qui et ꝓfessores dicti sunt: ꝓcessit ptra illos pardus: de secta arrianoꝝ. Spirantibus heremitis ꝓcessit ptra illos bestia quarta dissimilis ceteris: de gēte effera: sarracenoꝝ. Qd̄ ergo ait Daniel. Bestia prima similis erat leene: Joānes designauit in vna illa bestia quā vidit q̄ ait. Et os eius: sicut os leonis. Et qd̄ ait Daniel. Bestia scda similis vrso: Joannes demonstrauit in eo qd̄ ait. Et pedes eius: sicut pedes vrsi. Et qd̄ infert Daniel. Bestia tertia similis pardo: Joānes intimauit in eo qd̄ ait. Et bestia quā vidi: similis erat pardo. Et qd̄ dicit Daniel. Ecce bestia q̄rta terribilis atq; mirabilis et fortis nimis. Et paulopost adiecit. Et habebat cornua decem et cetera. Joannes in decem cornibus: et in capite qd̄ vidit: quasi occisuz. Et paulopost. Excitatum a mortuis: comperiter assignat. Postremo vna ipsa bestia quaz vidit Joānes: septem simul capita habere describitur: qz quatuor ipse bestie quas scribit Daniel: septem simul capita habere nō scunt: in hoc. s. qd̄ tertia bestia quatuor capita habere narrat. Sed melius ista intelligimus: si ea que summatim tetigimus: exponendo quoq; iterare non piget. Mare siue abyssus: presentem mundum: et cum terre respectu describitur: populum significare infidelem. De quo nimiꝝ mundo: seu populo infideli: diuerse hominuz secte egresse sunt in tpibus suis: que bestiali feri-

Benefis

Ezechi.

Dañ.

Prima synagoga.

ritate persequuntur ecclesiam. Hanc prima que similis e leene fuit synagoga iudeoꝝ: cuius due ale qbus ferebat in altum: haud dubium: qz tumore superbie designat duas sectas ipsius populi qbus pro partibus inniteb̄at: Saduceoꝝ vna: altera Phariseorum. Hec autez ale citius anulse sunt a leena: qz tradita eadez bestia exercitui Romanoꝝ: mox ipse due secte: et sique erāt alie: perierunt. Unde et bene subdit. Et stetit in terra sicut hō: qz que prius (quasi nō esset et ipsa de massa peccatrice progenita) dete stabat gētiles: tradita tādem potestati Romanoꝝ: eiusdez se esse nature: et miserie cuius erāt et ceteri hoies: castigata tam attrociter: et si nōdum ad fidem dei reuocata cognouit. Qd̄ autem segtur. Et cor eius datum est ei: nō est ꝓsumatum: vsq; in presentem diem: qz nō est ei datuz vsq; adhuc cognoscere eum qui passus est ꝓ sua et totius mundi salute: nisi forte dictuz sit ꝓnice. Cor eius: quasi cor duz: qz semp fuerūt dure cervicis: et indomabiles corde: et si nō eo modo quo ex illo tpe vsq; ad presentez diem. Scda vero bestia similis vrso: immanissimam paganoꝝ multitudinem: prēdebat. Nec immerito dictum est ei. Surge: comede carnes plurimas: cuz infinita sanctoꝝ multitudo pempta sit a paganis: ſm q̄ psalmista longe ante predixerat: dicens. Deus venerūt gētes in hereditatez tuam: polluerūt templum sanctum tuum: posuerūt Hierusalem in pomoꝝ custodiaz. Posuerūt morticina seruoꝝ tuoꝝ escas volatilibus celi: carnes sanctoꝝ tuoꝝ bestijs terre. Effuderūt sanguinē ipsoꝝ tanq̄z aquaz in circuitu Hierusalem: et nō erat qui sepeliret. Et paulopost. Effunde iram tuam in gētes que te nō nouerunt: et in regna que nomen tuum nō inuocauerunt: Qz comederunt Jacob et locum eius desolauerunt. Sic ergo dictum est huic bestie. Surge comede carnes plurimas: quō ꝓ psalmistam di. Qz comederūt Jacob et locum eius desolauerunt. Tres ordines dētium quos habebat in ore: tyrānos et sacerdotes templorum: et cultores ydoloꝝ designare puto: qui audacius in sanctoꝝ necem pre ceteris infidelibus seuiebant. Tertia bestia similis pardo: Arrianoꝝ multitudinem designabat. Que. s. bestia idcirco q̄uor capita habuisse describit: qz quatuor tunc tpis gentes in vnam heresim conuenerunt: Greci. s. a qbus et inchoata est: Gothi: Uuandali: et Longobardi. Quatuor inq̄z capita: tertia bestia habuisse describit: qz quatuor supra scripte gētes ad psequēdam ecclesiam: sub tertij eius tpis conuenerunt: nō qdem cororibus: sed maledictione ꝓiuncte. Et recte eadem bestia similis pardo esse dī: que albo nigroq; colore sparsa est: qz qdam Arrianoꝝ pagani fuerūt: et ex paganis: effecti sunt arriani: quidam christiani: sed pfidi: simul autez oēs (ad catholicos psequēdos) vnanimes. Quatuor vero alas sicut auis habebat: qz aliter in ipsa heresi: arrianos: aliter macedonianos: aliter eunomianos: de Christo et spiritu sancto: hystoria ecclesiastica sensisse phibetur: sed aliter euitricia nos: qui et ipsi sub eodem tpe arrianoꝝ: blasphemauerunt de Christo: et sup dolorem vulneꝝ ecclesie addiderunt: ita vt pp hoc Martinus papa (iubēte impio Cōstantino) in exilio moreret. Quatuor itaq; modis errauerūt in filium et spirituz sanctuz Sed tñ sub nōie Arrij plerūq; intellgunt ceteri: qz ipse primus inter q̄tuor os suū in celum ponere ausus est: vt naturam ineffabilem: ꝓ suo arbitrio mētiret: vt ruz ipse et sequaces eius: a via veritatis: que xp̄s est: errare semel incipent: ꝓ diuersa heresuz precipitia: multiplicatis erroribus ducerentur. Sic ergo tertia bestia in quatuor capitibus: et in alis totidem diuisa: catholicam laniauit ecclesiam: quousq; succederet bestia quarta: que ceteras tres bestias: bestiali seuitia superaret. Et bestia (ingt) quarta: terribilis atq; mirabilis: et fortis nimis: dētes ferreos habebat magnos: comedens atq; cōminuens: et reliq̄ pedibus suis conculcās. Dissimilis autem erat ceteris bestijs: q̄s videraz antea: et habebat cornua decez:

Secunda Bestia. Dañ.

Psal.

Psal.

Tertia Bestia

Dañ. Quarta Bestia.

Dani. Et infra. Accessi ad vnuz de assistẽtibus z veritatez ꝙrebam ab eo de oibus his. Qui dixit mihi. Hec bestie magne. Quatuor regna ꝓsurgẽt de terra. Suscipiẽt aũt regnũ sancti dei altissimi: z obtinebũt regnũ vsqz in seculum z in seculum seculoꝝ. Si hystorias ecclesiasticas diligẽter notamus: cum iaz moderata esset psequutio Arrianoꝝ: z etiam in quibusdam deleta: inchoante Cosdroe rege Persarum: qui in psequutione ociẽtali precessit: Mahometh z successores eius: psequutio ipsius secte: sequuta est taz immanis: vt re vera: nõ hoiũ: sed bestie cuiusdam terribilis esse putarek: presertim cum ipsius error: nõ aliqua rõne humana videak esse munitus: sz solo detestãdi furore mẽdacij: z tyrãnica armoꝝ potestate defensus. Quam vo inualuerit in breui z qz cito pfecerit in malitia sua: haud dubium q; pp peccata. Testak desolatio ecclesiaꝝ: Syrie: z Phenicis: Palestine pariter z Egypti: necnõ z Affrice: ex Mauritanie: z insulaꝝ maris: in quibus abolito Christi nomine: ipsius Mahometh detestanda traditio: qsi magni ꝓphete dñi: z preconis altissimi predicak. Deu si tãta mala faciet Antichristus: qz ista iste fecit in mẽdacio suo. Ut enim Moyses legis lator: longo ante tpe precessit Christum: ita z ille lator mẽdacij parauit itinera Antichristi. Ut ne cui immanitas huius bestie videatur esse similis aliaꝝ bestiaꝝ. Judei qdem pugnauerũt cõtra fidem Christi: sed tñ eis renitẽtibus z inuitis: edificate sunt ecclesie Hierosolymis: z nõ post multos dies absorti sunt a Romanis: ita vt extũc: quo ad eos: finem accipet: z psequutio ecclesiaꝝ z regnum. Pagani pugnauerunt ꝓtra Christum: sed quottidie vincebank a militibus eius: ita vt in diebus Siluestri Pape: pene redderẽt arma: z eidem Christi vicario: sceptra impij assignarẽt. Gothi: z Uuãdali: z Lõgobardi: z alij Arriani heretici: partim deleti sunt ab exercitu Romanoꝝ: partiz ad catholicam fidem ꝓuerti. Hec vo quarta bestia indomabilis fuit: vt lz apparuerit ad tpos humiliata z quasi mortua: qz itez magnificata fit: z ad deuorandum parata: plus timere est qz exprimere. Hec igit est illa bestia quam sanctus Daniel noiat terribilez nimis. Joanes vero: tam ipsam: qz tres alias comprehẽdit sub vna habẽte septem capita: z in vno eoꝝ cornua decem. Sed de hoc in sequẽtibus. Nũc de prelio videmus. Diximus supius quartum tpos pinere ad virgines z heremitas (hoc est) ad illos viros sanctos: quos dicit Sanctus Joanes esse de semine mulieris: z q; deuictus tribus plijs draco rufus: abierit amarus in indignatione sua: facere preliuz cuz eisdez viris sanctis: qui sunt de semine mulieris: qui custodiunt (inqt) mãdata dei: z habent testimonium Jesu. Deinde occasione vnius bestie: quam vidit draco ascendẽtem de mari: adducte sunt in medium quatuor ille bestie: quas viderat antea Daniel ꝓpheta: z assignata sunt quatuor prelia bestiaꝝ: immo z draconis: qui pugnat z pugnauit in ipsis: quoꝝ quartum est hoc prelium: qd designatum est in prescriptis verbis Joannis dicentis. Iratus draco in mulierem: abijt facere prelium cum reliqs qui sunt de semine mulieris: qui custodiũt mãdata dei: z habẽt testimoniũ Jesu. Od tale est ac si diceret. Sciẽs draco rufus z inuidus: q; nõ solũ illi sancti coronãdi sunt: honore z gloria: qui seipsos causa dei: torotribus exposuerunt: aut saltem capti ab infidelibus pstiterunt in fide: verũetiam illi qui vitam solitariam ducerẽt: castitatis victoria: sublimandi: non rectis oculis aiaduertere potuit: q; nouum genus martyꝝ: heremus: mittebat ad regnum: sed aliqñ Judeos ꝓtra apl'os. Paganos ꝓtra martyres: Arrianos cõtra catholicos direxit in bellum: nouissime ꝓtra heremitas Agarenoꝝ secta imaniorez ceteris delegauit: que idcirco bestia qrta dcã est a Daniele: q; qrto (vt iã diximus) ecclesie tpe: preeũtibus tribus alijs: ꝓtra quartuz ordinem bellatura surrexit. Post hec (inquit) aspiciebam in visione noctis: z ecce bestia quarta terri-

Dañ.

Silue/ster.

bilis atq; mirabilis z fortis nimis: dentes ferreos habebat magnos: comedens atq; cõminuens: z reliqua pedibus suis pculcans. Et cum ei dicerek ab angelo. Hec bestie magne: quatuor regna ꝓsurgent de terra: qbusdã interpositis: adiecit z ait. Post hec volui diligenter discere de bestia qrta que erat dissilis valde ab oibus: z terribilis nimis. Dentes ferreos habebat magnos comedẽs atq; cõminuẽs: z reliq pedibus pculcãs. Ex verbis istis manifeste colligit nullas fuisse ferocitates aliaꝝ que se precesserant bestiaꝝ comparatione istius: que qrto loco successit. Ideoq; sanctus Joanes: z si totam psequutionem ecclesie: que a primo psequutore Herode inchoasse cognoscit in vna magna bestia habẽte septem capita z membra corporis dissimilia comprehẽdit: in qrta tñ libri parte: z in qrto capitulo qrte partis: de ea loq exorsus est: tum q; per hãc Diabolus meridianam incolẽtes heremuz viros solitarios impugnauit: tum q; per hãc bestiam talia facturus est: z expte iam fecit: qlia nõ est pmissus in tpibus alijs: nec etiaz cum sanctos martyres laniare ictibus sineret. Qd vero ait. Sup cornua eius: decem diademata: in sexta huius libri parte: angelus exposuit dicẽs: decem cornua bestie: intelligẽdos esse decem reges futuros (hoc est) in illa extremitate tpis erumnosi: cum regnum bestie finiet. Dis de quatuor bestijs quas vidit Daniel breuiter prelibatis: ad expositionis ordinẽ redeundum est. Sequitur.

T.2. ¶ Et super capita eius nomina blasphemiæ.

¶ Dẽ nomen qd contrarium est noi christiano: nomen blasphemie dici põt. Quicqd enim fit: aut dr ad iniuriam creatoris: blasphemia est: q; p ipsum blasphemak nomen sanctum dñi: dum non esse credik ijs qui est. Unde z latro ille blasphemasse phibek: q; dixit Christo pendẽti in cruce. Si filius dei es: salua temetipsum z nos. Uel certe: q; vt nomen sibi saciãt filij Diabo/li: trahunt sectas hoium p ditoꝝ post se: id circo nomine blasphemie super capita sua bestia habere describitur. Dicũtur autem noia ipsa: noia blasphemie: q; cum sibi superbi nomen faciũt: nomẽ regis humilis blasphematur: nimiꝝ: q; pro nihilo habetur humilis: vbi regnat superbus. Sequitur.

T.3. ¶ Et vidi vnum de capitibus eius quasi occisum in morte: & plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra, post bestiam: & adorauerunt draconem qui dedit potestatẽ bestiæ: & adorauerunt bestiam, dicentes. Quis similis bestiæ: & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna: & blasphemiam: & data est ei potestas, facere menses quadraginta duos: & aperuit os suum in blasphemiam ad deum blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius: & eos qui in cælo habitant. Et datum est illi bellum facere cũ sanctis, & vincet eos: & data est ei potestas ĩ oẽm tribũ, et populũ, et linguã, & gentem.

¶ Si verba ista Joannis conferunt cum verbis Danielis: aperte datur intelligi: q; totum hoc maluz quod factura est bestia: gens: scz: bestialis: z ab humanis visceribus aliena. Post curationem plage eius: ad tempus illud referendum est: in quo regnaturus est Rex ille vndecimus: qui putabit: q; possit mutare tempora z leges: z tradentur in manu eius: in tempus z tempora z dimidiuz temporis. Sed melius hec ostendi queunt si verba ista Danielis subscribimus. Post ea sq̃dem: que

Dañ.

ipse Daniel scripserat de decem cornibus: vidisse se phibet vnum cornu modicuz exire de medio eoz: euulsa vero esse tria cornua a pspectu illius. De quo vz cornu post predictaz subiungit. Ecce oculi: quasi oculi hois erat in cornu isto: z os loquēs ingentia. Et post aliq̄. Accipiebam: z ecce cornu illud faciebat bellum aduersus sanctos: z prevalebat eis. Et rursum de eo: angelus qui interpretatus est visionem. Decem cornua que vidisti in bestia: ipsius regni: decem reges erūt. Et alius psurget post eos: z ipse potētior erit pioribus: z tres reges humiliabit: z sermones pra excelsum loquef: z sanctos altissimi pteret: z putabit q possit mutare tpa: z leges: z tradent in manu eius in tps z tpa z dimidium tpis. Et hoz qdem in precedēti parte (hoc est) sub sexto angelo tuba canente: pp sanctos qui occidēdi sunt ab hac bestia: memorati sumus: tz rō z nūc pro his que scripta sunt in hoc loco: repetenda fuere: quatenus ex ore duoruz testium vna veritas eluceſcat. Neq; enim aliud est qđ dicit Joānes. Datuz est ei os loquēs magna z blasphemiā: q̄z qđ dicit Daniel de cornu illo (hoc est) de rege illo qui regnaturus est sup bestia. Et datum est ei os loquens ingentia. Nec aliud qđ dicit Joānes. Datum est ei facere mēses quadraginta duos: q̄z qđ dicit Daniel. Putabit q possit mutare tpa z leges z tradent in manu eius in tps z tpa z dimidium tpis. Deniq; z qđ dicit Joānes. Et datum est illi bellum facere cū sanctis: z vincet eos. Hoc ipsum exprimit Daniel cum dicit. Et ecce cornu illud faciebat bellu aduersus sanctos: z prevalebat eis. Excepto q Joānes hoc attribuit multitudini illi que vocat bestia: Daniel regi illi iniquo: qui regnaturus est in ea: nimirum: q: vna erit ipsius: z exercitus eius voluntas: vt nomē christianoz auferat de terra. Verum hoc in fine ipsius regni: qđ designat in bestia. Letex: qđ dicit Joānes. Vidi vnum de capitibus bestie: quasi occisum in mortem: z plaga mortis eius curata est: nō est dictum quin z alia capita nō viderit occisa: sed q: hoc solum vidit quasi occisum in mortem: z post pcussionem a plaga mortis eius esse curatum. Viuit enim bestia ipsa: quādiu viuit: vel vnum de capitibus eius. Et q: oia capita visa sunt mortua: visuz est de bestia: q: penitus esset mortua. Verumtamen non est ita: q: aliud demōstrat in fine. Mortua sunt enim re vera cetera: vnum vero nō fuit mortuum: sz quasi mortuum. Nam qs vnq̄z audiuit a tpe illo quo in manu Romanoz contriti sunt Judei pro legis sue tuitione: eos pra christianos arma leuasse? Quis aliq̄ pagan: regnum: z pro cultura ydoloruz post Juliani obitum aduersus christianos pugnasse? Quis Gothos: z Vuandalos: z Lōgobardos puersos, tandem ad catholicam fidem: ad rigorem antique phidie remeare pſenſit? Sarracenoz vero ex tot annis semel inchoata phidis: pſuerat in malo: z vbiq; christianum nomen impugnare pro viribus: non desistit. O quot millia christianoz: in eoz manibus data sunt: z q̄z multos: z q̄z varijs tormentis cruciant in odium crucifixi. Caput istud mori non potuit vsq; ad presens: viuit vsq; adhuc: vt operetur adhuc mortem multoz: vt phciat quod viuit opera Regis sui. Sed cur se illud Joānes quasi mortuum vidiſſe perhibuit? Forte futuz est: vt apud illud christiani prevaleant: predicando magis q̄z preliando: vsq; pene ad defectum z interitionem pducant: z iteruz resumptis viribus ad pristinam redeat veritatem. Sz completuz nōdum est: breui spatio temporis: vtrunq; poterit consumari. Sed non deerit forsitan qui completum existimet materialibus armis: nequaq̄z existimans premenda: que ante annos aliquot in ecclesia acciderūt. Anno etenim (vt fertur) 1015. incarnationis dñice signum in aere: satis apparuit admirādum: stellas. s. in numeras circumquaq; discurrere: z velut in modum auium aereas semitas peragari. Quo precedente signo: ad exhortatio-

Betur ebis plura.

Anno 1015. Papa Urbanus.

nem Urbani pape: christiani vndiq; commoti statuere ire vltra mare ad liberāduz sepulchz: qđ z factuz est. Tanta vero post hoc data est audacia christianis: vt tam pene paganoz multitudinem credēs annullatam: z veluti ad nihilum (Christo prevalēte) redactam. Vt enim multa in vnum restringam: christianis qui vltramarinas partes aggressi sunt: Sarraceni qui erant in Egypto prestiterunt tributa: Constantinopolitanis hi qui possidebant Assyam, Affrica z que ppe sunt ciuitates capte a rege Sicilie: christianos ceperāt habere colonos. Reges Hyspaniaz: sepe de hostibus triumphabant. Quis igitur tot victorijs de gente illa indomabili: glorificatos cerneret christianos: z nō secure caput bestie extimaret defunctuz? At si gs sano capite circunspicere sufficeret: videmus in hac die quātulecunq; pacis: gentes in circuitu nostro intumescere quasi mare: z caput quod erat quasi mortuum: restitutum pristine spiritui: vndiq; ad cedendas victimas: vndiq; ad occidēdum z devorandum: paratum factuz qđ per eum dñs faciēdum prescivit. Si vero (vt supra diximus) completum nōdum est: possibile est alio ordine sine mora: compleri. Spiritualis autem sensus huic opinioni magis assentire videt: vz: q adhuc nō sit completum: sed alio z solēniori ordine sine mora complendum. Qđ autem sequtur. Et admirata est vniuersa terra post bestiam. Lz in die suo complēdum sit: iam tñ non desunt plurimi qui admirent: z quasi titubare incipiant: dicentes. Qđ esse creditur: hoc iudicium: q: tāta multitudo hoium aduersāt fidei: z q: ita prevalere pmittit pra populum christianum? Putas tot millia hoium vānandi sunt quasi vnus hō? Putas sine causa pmittit deus illos in tantam excrescere infinitatem? Nec dicētes miseri: exciderunt a fide: nescientes illud quod scriptum est. Quam magnifica sunt opera tua dñe: nimis pfunde facte sunt cogitationes tue. Vir insipiens non cognoscet: z stultus nō intelliget hec. Cum exorti fuerunt peccatores sicut fenum: z apparuerunt oēs qui operant iniquitatem: vt intereāt in seculuz seculi: tu autem altissimus in eternum dominē. Hoc re vera nescunt stulti: qui admirant post bestiam z deserūt fidem Christi: inclinātes se bestiali potestati: z transeuntes ad immunditiam eius: z ipsius se pfidie faciētes heredes. Hex hoc hactenus z ſm partem. Futuz est autem z hoc in primo: vt compleat hoc ipsum ſm totum: vt: vz: z admiret vniuersa terra post bestiaz: z adorēt: qui terrenis inhiāt desideriis: draconez qui dedit potestatem bestie: z adorēt bestiam dicētes. Quis similis bestie: z q̄s poterit pugnare cum illa? Neq; enim ob aliam causam arbitror: Joānem loquētem de decem cornibus: pretermisisse cornu illud vndecimum: de quo tam terribilia loquutus est Daniel: nisi vt patēter daret intelligi: q: non tam hō erit: qui faciet tanta, illa mala: q̄z ipse per seipsum auctor malorum: Draco. s. rufus: qui est Dyabolus z Sathanas: qui principaliter habitabit in illo rege: quasi in ppio templo: z ydolo regni sui: quinimmo: vtens illo: quasi propria phabitatione habitationis sue: vt loquēs per os eius ingentia: non sit qui possit stare ante faciem suam. Et recte Daniel: principuum hoiem: Joānes autem Dyabolum introducit: ne aut aliquis putet ipsum regem a seipso terribilia illa factuz: z nō potius per virtutem Dyaboli: qui erit in eo: aut aliquis extimet ipsum Dyabolum in sua natura visibiliter manifestādum z adorandum a filijs huius mundi: z nō potius in illo iniquo rege: qui erit fictor veri: z simulator iustitie. Vt autez ad expositionis ordinez sermonis vndarecurrat. Admirata est (vt ait Joānes) vniuersa terra post bestiam: q: multitudo eoz qui terrena sapiunt: z terrena pcupiscunt: acquiescet precepti z voluntati infidelium: relinquens veram fidem que est in Christo Jesu: z suscipiens pro lege dei traditiones hoium impioz. Et adorauerunt (ait) draconem:

Be vndecimo cornu.

Dañ.

Psal.

qui vedit potestatem bestie:q; reuerebuntur regem illum qui erit vnus ⁊ maximus de septem capitibus draconis:⁊ vnus .i. sextus de septem regibus qui scripti sunt:in sexta parte libri. Ille .s. qui dicitur. Decimus bestie: vndecimum in Daniele prophetā. Et adorauerunt (inquit) bestiā dicentes. Quis similis bestie:⁊ quis poterit pugnare cum ea? Inequales quiq; ⁊ qui inhabitant terram: in die illo terribili frangētur ⁊ dissoluentur a compage fidei:timore p̄cussi:nec videbitur illis posse sustinere flagella:qui positi in pace ecclesie:nequeunt vel leuissimam ꝓtumeliam pati. Dicent ergo. Quis similis bestie:⁊ quis poterit pugnare cum illa? Prius desperabunt de victoria:q̄z ꝓueniant ad bellum:⁊ territi ad vocem bestie:p̄dent fidez:quam ficte ⁊ iniuiter pacis tp̄e tenuerunt. Heu heu:quot esse arbitror natos in mūdo:q tāte huius calamitatis angustiam nō euadēt:⁊ nunc abscondita sunt ab oculis eorum. Infelices matres que genuerunt:tales:⁊ vbera que lactauerunt: miseri parentes qui p̄talibus thesaurizāt nescientes quid cogitet dominus sup̄ diuites terre. Audite:audite obsecro omnes qui diligitis natos vestros:audite omnes qui paruulos delicate nutritis. Docete filios vestros habitare in siluis: viuere in deserto de radicibus herbaz:delitias assuetas relinquere:⁊ carnis epulas euitare:vt discant in montibus cōmorare cum feris donec pertranseat indignatio. Deniq; audite quid sequitur. Et datum est ei (hoc est) bestiali cateruc:os loquens magna ⁊ blasphemiam:⁊ data est ei potestas facere mēses quadraginta duos: ⁊ aperuit os suum in blasphemiam ad deum:⁊ blasphemare nomen eius:⁊ tabernaculum eius ⁊ eos qui in celo habitant: ⁊ datum est illi facere bellum cum sanctis:⁊ vincet eos. Quod Danieli dictum est de capite:hoc Joānes dicit de corpore:vt q̄d alter p̄termisit: alter diceret: ⁊ vna ex vtroq; veritas redigatur in summam. Ille ait. In tempus ⁊ tp̄a ⁊ dimidium temporis (hoc est) in tribus annis ⁊ dimidio. Iste verbo dissimili:sed re eadem: datum est ei (inquit) facere menses quadraginta duos (hoc est) annos tres ⁊ dimidium. Qualiter autem anni isti:ad totius bestie vniuersitatem ꝓtineant: in opere ꝓcordie dictum est. Re vera tñ anni tres ⁊ dimidius:esse creduntur: quibus maxima hec tempestas deseuiet. Quam vō intollerabilis sit tribulatio ipsa: coipso demōstratur: quo dicitur. Et aperuit os suum in blasphemiam ad deum: blasphemare nomen eius. .s. Christi:a quo dicimus christiani:⁊ tabernaculum eius (hoc est) ecclesiam: ⁊ eos qui in celo habitāt:iustos .s. ⁊ sanctos: ⁊ qui seruāt vnitatem ⁊ fidem sancte vniuersalis ecclesie. Et datuz est illi facere bellum cum sanctis:⁊ vincet illos:q; in astutia verboz confutabit ⁊ deridebit sanaz ⁊ catholicam doctrinam sanctoz:protestantibus oibus:ac dicentibus:falsam esse doctrinam seruoz Christi:veram vero ⁊ catholicam bestialis potētie. Et ne qs in aliquo terre angulo putet hec oia esse complenda:quid̄ ꝓtinus adiunxerit audiamus. Et data est ei potestas in omnem tribum: ⁊ populum:⁊ linguam:⁊ gentem. Sequitur.

Ecclesia

Apoc. 11.

¶ Et adorauerunt eam omnes qui habitant terram: quorum nō sunt scripta nomina in libro vitæ agni: qui occisus est ab origine mundi. T.4.

¶ Qō dicit: ab origine mundi: non ad occisionem agni referēdum est: sed ad descriptionem nominum: qō sane intelligitur: si vsquead occisus est: ꝓtenditur metrum: quatenus qui occisus est: referat ad agnū: ⁊ conuersa oratione: intelligatur: quorum non sunt scripta nomina ab origine mundi: in libro vite agni qui occisus est. Sz terribile est valde quod sequitur.

¶ Si quis habet aures, audiat. T.5.

Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadit: & qui in gladio occiderit, oportet eum cum gladio occidi.

¶ Videtur istud quiq; ita positum esse: vt dicatur. Unusq;sq; ꝓcut gesserit:⁊ recipiet: sed non sequentia id velle videtur. Neq; enim sancti dei homicide esse credendi sunt: de quibus subsequenter adiungitur.

T.6.

¶ Hic est patientia & fides sanctorum.

¶ Restat ergo illud: qui: per: quem: accipere debeamus: vt ⁊ q̄ illud quoq; intelligamus si possumus: qd̄ premissum est. Si qs hz aures audiat: aures dico cordis: non corporis: dies illos non esse misericordie: sed ire. Ubi si queritur. Cur ita deus sanctos suos trucidari p̄mittet. Nihil est: qd̄ responderi queat: nisi q; sic oportet. Vult etenim omnipotēs deus sic a paleis tritici discernere per triturā:⁊ ꝓbare hominum nō verba: sed fidem. Sed in tanta hac necessitate: libet intercisa dicēdi materia ad eum qui nos redemit sanguine suo: voce miserabili exclamare. ¶ Diserere: miserere dñe Jesu: ora pro Petro tuo: vt non deficiat fides eius: quinimmo parce ⁊ adiuua: q; deus es: vt possit stare fortis in prelio: ⁊ ex aduerso occurrere inimico. Cōforta ⁊ corrobora partem tuam: ⁊ adauge illi fidem ⁊ da victoriam: ne quādo dicant gētes: vbi est deus eoz: ne quādo p̄sequatur stipulam siccam: nec contra solium qō venti rapti: ostendas potētiam tuam: q; deficerunt sicut fumus dies nostri: ⁊ ossa nostra sicut cremium aruerūt. Defecit fides tua: infirmata ē charitas: nō est iustus q̄sq;: nō est regrens deū. Nō est princeps ⁊ dux ⁊ cohortator ad pugnaz: non est ꝓsolator ⁊ iuator ad prelium: non est qui precedat: ⁊ exerceat ad bellum. Signa nostra nō vidimus: iam non est ꝓpheta. Ergo ne dñe sic opz: vt qui gladio mouit: moriat? ¶ Demento q; puluis sumus: tu ipse scis figmētum nostrum: si dignatus fueris: misericordie recordare. Non tradas bestijs animas confitentes tibi: ⁊ animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem: q; venerunt filij vsq; ad partum: ⁊ non est virtus parturienti. Inundauerunt aque vsq; ad aiam: vorago inseri dilatauit os suū: rupti sunt fontes abyssi magne: ⁊ aperte sunt cataracte celi: perijtq; a nobis fuga: ⁊ nō est qui regrat animas nostras. O inaudita calamitas. Non satis est q̄ abyssus suos p̄terijt limites: nisi etiam vnde lucem: inde etiam expectemus voraginem: ⁊ inde intollerabile malum: vnde oportuerat consolationem accipe. Nam quid per abyssum: nisi populus gentium: ⁊ quid per celum: nisi populus Christianus? Diluuium ergo veniens ex abysso: ipsa est persequutio gentium: diluuium de celo: falsorum vertigines prophetarum. Eodem modo ⁊ terra cum in respectu maris ponitur: populum significat christianum: de quo procedunt illi: de quibus dicit Joannes. Sicut audistis filioli: quia Antichristus venit: nunc Antichristi multi facti sunt: vnde scimus quia nouissima hora est. Et adiecit. Ex nobis prodierunt: sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis: permansissent vtiq; nobiscum. Non hec de gentibus dici possunt: neq; de populo infideli: sed de falsis prophetis qui exeunt ex ecclesia: que aliquando per celum: aliquando per terram designatur. Respectu etenim maris in celo designatur ecclesia (vt in loco illo supra memorato.) Rupti sunt omnes fontes abyssi magne: ⁊ cataracte celi aperte sunt. Rumpuntur sane fontes abyssi magne: ⁊ ascendunt aque cum insolite inundationes gentium egrediuntur de populo infideli ad faciendam vindictam in plebe apostatrice: ⁊ vltionem in filijs sceleratis. Aperiunt cataracte celi: ⁊ aque que runt desuper admiscent eis que ascendunt de abysso: cum soluta compage ecclesie: egrediunt ex ea falsi ꝓphete: qui cōmixti

Psal.

Genes.

Genes.

Job.
Psal.
Psal.
Psal.

ꝛ coadunati gentibus:simul cum eis perse
quuntur ecclesiam. Sane respectu maris:
Genesis electoꝝ ecclesia designat in terra:vt illud:
Congregētur aque que sub celo sunt in lo
cum vnum:ꝛ appareat arrida. Sicut ergo
aliqñ in celo fidelis populus:in abysso in
fidelis designatus est:ita nonnunq̄ in ter
ra:populus fidelis:sicut infidelis in mari:
nimiꝝ:q; mare semp fluctuat:ꝛ transeun
ti per se:mortem potius pmittit q̄ vitam:
terra vero cum sit stabilis:profert herbam
virētem:ꝛ lignum pomiferꝝ iuxta genus
Genesis suum. Verūtamen vt in Genesi:referunt
aperte cataracte celi:ꝛ ex eis aque pestifere
descendisse sup terram:in typo pseudo p/
phetaꝝ:qui corruunt de sinu ecclesie:ita ꝛ
hic post bestiam illam terribilez:que egres
sa est de mari:alia quoq; eo nequior dicta
est exire de terra bestialis.ſ.caterua pseudo
pphetaꝝ egressura est de ecclesia: vt qūo
illuc a duabus partibus ꝓuenerunt aque
ad puniendos peccatores terre:ita hic ad
faciēdum illud idem exire a duabus parti
bus de mari.ſ.ꝛ de terra due immanissime
bestie ꝛ nimis terribiles referantur. Nam
sequitur.

Ꝛ.7. ¶Et vidi aliam bestiam ascen/
dēterm de terra:& habebat duo
cornua similia agni.

¶Aliam dicit pp eam quam supra dixe/
rat ascendisse de mari. Sicut autem in
Danie. Daniele:Myrcus capraꝝ:regnum:non p/
sonam significat:ita ꝛ in hoc loco in bestia
que ascendit de terra:nequaq̄ aliqua pso
na:sed secta:seu regnum aliquod designat.
Quod autem in hac bestia ascendente de
terra:secta pseudo prophetaꝝ:accipienda
sit:auctor ipse libri manifeste demonstrat:
qui hāc ipsam:pseudo pphetam in sequen
tibus vocat. Cum ergo hoc manifestum
sit:miꝝ valde videt:qui erunt illi duo ne/
quam:qui in duobus cornibus similibus
agni accipiendi sint:cum manifestum sit
ex q̄pluribus scripturaꝝ locis: in cornī/
bus alicuius bestie psonas hoīum designa
ri. At multum interest:inter agni cornua:
ꝛ aliaꝝ bestiaꝝ q̄bus cornua sunt:q; nimi
rum quarundam bestiaꝝ:vel animalium
cornua acuta sunt ꝛ rigida ꝛ ad ꝓcutiēdum
parata:ouis vō cornua curua sunt:ꝛ nihil
in se terroris: nihil suspitionis habentia.
Agnus autem noster qui abstulit peccata
mundi:septem habere dr cornua:q; nimi
rum septem viri:per diuersa tēpora missi
sunt:de q̄bus in prima libri parte secimus
mētionem:quoꝝ duo precipue mittendi
erant eius itinera preparare: Joānes.ſ.ꝛ
Helyas. Sed ꝛ duo cuꝝ Christo visi sunt
simul in mōte (hoc est) Moyses ꝛ Hely/
as:ꝛ nunc duo expectanť venire:Enoch:
vꝫ:ꝛ Helyas. Quo circa aliaduertat subti/
liter:qui decipi:aut seduci formidat:ꝛ vn
diq; circūspectus:dexteraꝝ sinistraq; discu/
riat. Valde q̄dez emulator est:vt possit ali
qua opa que sint irrisibilia fingere auctor
doli:siue vt p ea decipiat incautos:siue vt
appareat filiis creatoris. Nam q; dñs inue
nit sibi David vt regnaret in Hierusalez
ciuitatem quam elegit. Ipse inuenit:Na/
buchodonosor qui regnaret in Babylo/
ne:ꝛ esset pr̄quutor Hierusalez oibus die
bus vite sue. Q; dñs per Christum suum
redemit genus humanum. Iste per Anti
Danie. xp̄m quem implebit mēdacio:sigdem vt
deus oipotens ꝑitatis:ita ipse (vt ait dñs)
mendacij p̄r est:supra q̄z credi pōt vniuer
sa vastabit. Attēdat ergo sibi vnusq̄sq; fide
lis:ꝛ sit semp sollicitus ꝛ circōspectus:ne
forte qui nouit preparatos fideles ad susce
Enoch. ption:m Enoch ꝛ Helye: quos vēturos
predixere doctores:falsum Enoch:ꝛ falsuꝫ
Helyam:ipse inueniat ꝛ premittat: ꝛ ipsi
sunt duo cornua filia agni:magistri bestia/
lis caterue:de q̄bus dñs discipulos premo
nere dignatus est:dicēs. Attendite a falsis
pphetis qui veniūt ad vos in vestimētis
ouium:intrinsecus aūt sunt lupi rapaces.
Verūtamen hoc dico:nō vt certus sim:ꝫ vt si/
mus in oibus circūspecti:ꝛ i nullo naufra
giū patiamur. Videt aūt qd dicim⁹ ꝟsile:
ꝛ tō sicut ratū facere auēt:ate nō possumus:

ita nec destruere auctoritate valemus. Dē
autem qd̄ verisimile est:ꝛ certam auctorita
tem non hz:restat vt suspectum maneat ꝛ
sub cautela:donec rei exitu comprobetur.
Est ꝛ aliud in hac parte:nō minus q̄z hoc
ipsum diligēter cauendum: ne forte testes
ipsi veraces qui venturi sunt:veniāt put
deus melius nouit:ꝛ arbitrētur eos hoies
esse mendaces:eisq; qui mēdaces sunt:pre
beatur assensus. Nō ergo q̄sq; leue sibi ꝯsti
met in tante necessitatis articulo discerne
re inter verꝫ ꝛ falsum:vꝫ:inter Moysen ꝛ
Exodi. Aaron:ꝛ Jānes ꝛ Mambres:ob nimiam
similitudinem operꝫ nephandoꝝ (dicente
dño) Surgent pseudo xp̄i:ꝛ pseudo pro
phete:ꝛ dabunt signa ꝛ p̄digia ad seducen
dos (si fieri possit) etiam electos. Est aūt
ꝛ aliud qd̄ magis mouet. Certuꝫ est plura
iam venisse in lumine sub testō nouo:que
olim in tenebris palliata iacebant. Simili
ter ꝛ in futuro:multa erūt apta que hacte
nus ꝛ vsq; in finem: aut expte sunt cogni
ta:aut oino nescita. Quis igit occulta dei
ꝑsilia se ad plenum cognoscere gloriet̄ur?
Quis vnq̄z iudeoꝝ populum de aduentu
Helye frustrādum crederet:cum non ille
Helyas qui putabatur:sed alius venerit?
Si vero huic simile iam non erit:quis pu
tas:nouit:quo ordine sint nunciꝫ ipsi ven
turi? Esto q; eras ad ianuam tuam veniat
Enoch:ꝛ seipsum Enoch oino esse testet.
Unde credemus? Si signa ostenderit: fa/
cient ꝛ heretici inaudita. Si religionez:ꝛ
illi. Si verba subtilia:nihilominus ꝛ ipsi.
Unde ꝛ hic subditur.

¶Et loquebatur sicut draco.

¶Nempe sicut draco loquet:q; draconis
astutia supra modum repleta verba quasi
Exodi. spiritualia:ꝛ verisimilia:supra q̄z putatur
effundet. Cōuertit sigdem Moyses (qui
doctores veros significat) virgam in dra/
conem (hoc est) litteraꝝ que est quasi mo
tua:in viuētem spiritum:sed ꝛ pseudo pro
phete similiter facient. Loquent enim ꝛ ipsi
mystica:ꝛ que nihil minus apud impios
videantur habere:adeo vt etiam de'erudi
Dañ. tis ruant. Verumtū virga Moysi deuora
uit virgas maleficoꝝ: q;:vꝫ:vera Christi
sapientia:quam in noie eius loquentur ele
cti:ostendet esse falsam sapientiam istoꝝ:si
cut dicit apostolus. Quēadmodum Jam
nes ꝛ Mambres restiterunt Moysi:ita ꝛ
hi resistēt veritati hoies corrupti mēte:re
probi circa fidem:sed vltra non ꝓficient.
Insipiētia enim eoꝝ manifesta erit oibus:
sicut ꝛ illoꝝ fuit. Erit ergo istud ꝛ multa
alia signa:q̄bus dignosci poterunt. Sz bea
tus qui sibi modo cuꝝ adhuc in nobis mo
dicuꝫ lumen est:studet opibus lucis:ꝛ ani
mi puritate placare deum:vt non cum te
nebre comprehēdant:metuens q̄z nimis il
lam formidolosam sentētiam. Occeca cor Esaye.
populi huius:ꝛ aures eius aggraua:ꝛ ocu
los eius claude: ne forte videat oculis su/
is:ꝛ auribus suis audiat: ꝛ corde suo intel
ligat:ꝛ ꝙuertatur ꝛ sanem eum. Si enim
pp peccata populi pmittet fieri ista iustus
ꝛ pius deus:certumq; est multos esse deci
piendos: cur non timeat hō ne forte deci
piat ab illis quos deus in ira sua multos
decipere patietur? Quos enim nō decipe
Exodi. rent Jamnes ꝛ Mambres:simulia Moy
si ꝛ Aaron signa ꝛ p̄digia suis incātationi
bus facientes? Sicut enim Jānes ꝛ Mam
bres coraꝫ Pharaone:ꝛ sicut Symon ma
gus in ꝑspectu Neronis ꝛ exercitus eius:
ita pseudo pphete coraꝫ multitudine illa:
(de qua supra loquuti sumus) facient signa
in ꝑspectu illius regis vndecimi in Danie
le:ꝛ exercitus eius: quod manifeste aperi
tur:cum subditur.

Ꝛ.8. ¶Et potestatem prioris bestiæ
omnem, faciebat in conspectu
eius.

¶In ꝑspectu vtiq; bestie ꝛ regis eius fa
ciet ista: sed aliqd est qd̄ notari oporteat.
Que enim nō ait absolute: potestatem fa
ciebat:sed dicēs potestatem:addidit: prio
ris bestie:manifeste ostendit:q; bestia pri
ma:signa facturaest. Sed qd per ambages

querimus:qđ aperte auctoritas docet? In sexto angelo effundẽtium septez phyalas: dicit Sanctus Joãnes. Vidi de ore draconis:z de ore bestie:z de ore pseudo pphete exire spiritus tres immundos:in modum ranaz:sunt enim spiritus dęmoniox faciẽtes signa:z pcedent ad reges totius terre. Ecce manifeste hic dr:qz draco:z bestia:z pseudo prophęta facturi sunt signa. Qđ si ita est:qd est qz potestatez bestie:pseudo ppheta: immo pseudo pphetaz caterua in pspectu bestie:facere dr:nisi qz qđ officium eox erit predicare z signa facere:z fortassis altera maleficy arte: ita vt ipsa quoqz bestia:vel admirẽt in his que ifti facient:vel qđ magis creditur:qz de sinu ecclesie egrediuntur: z linguam christianox nouerunt:z mores:gentilis illa ferocitas ad decipiendos fideles magis eos aptos z vtiles iudicabit. Utrunqz etenim contingere poterit. Quantam vero vim accepturi sint ad facienda miracula: aperte manifestatur: cum subditur.

Z.9. ¶Et fecit terram & inhabitantes in ea adorare bestiam primã: cuius curata est plaga mortis:& fecit signa magna: ita ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum.

¶Uerba ista z que sequunt:ex parte obscura sunt:qz futura:ex parte apta. Dimittamus interiz qđ obscuz est:teneamus qđ pz:donec ret euentus id qđ est obscuz:aperiat. Ad qd enim curiosa sectari:cum tam immineat bellum:z cito sit qđ queritꝫ:tpa sua presentia dirimẽdum? Sequẽtes ergo qđ pspicabile est:cetex suo tpi relinqmus. Nero impator paganus erat. Symõ aũt ẑMagus christianus fuerat:z qsi vnus nõ dico de paganis:sz de magnis demonibus fuetus erat:habebat fidem odio quam reliquerat:Petrz precipue qui dederat sentẽtiam ptra se. Inuidebat christianis factus apostata:sed qz per se obesse christianis nõ poterat:ptra christianox principes:inig regis aium pcitauit. Assumpsit ergo aduersus apostolos coram impatore pflictum:de serẽs eidem per oia:nõ qz impatorem diligeret ex affectu:sz vt suam posset malitiam impatoris potestate munire. Sedm hoc:z pseudo pphete facturi sunt. Frequens est istud z manifestum:habens tam de veteri qđ de nouo:exemplum. Alchimus impius tpe ẽẽ Machabeoruz:vt vsurparet illicite sacerdotium:ad gẽtilem se ptulit potestatez. Iu dei aduersus apostolos:sepe iudices romanos adibãt:Arriani aduersus ecclesiaz: mundanos principes pcitabant. Patharenι hereticox fex:mũdi potestatibus se tuetur. Cum ergo multiplicata malitia:noua Babylon in manu bestie:z regni eius pcuriẽda tradẽt:z gẽtilis potẽtia:peccatis exigẽtibus:roborabit:eo:vz:tpe quo Rex ille vndecimus z vltimus in regno sarraceno rum regnaturus est:videtes pseudo pphete (quos sibi in augumẽtum doloz Drabolus aggregare nõ desinit) exercende pfidie sue oportunitatem:adibunt gẽtes:z sũscipiẽtes ab eis pactuz pacis:ex deo esse potẽtiam illoz z regnuz ac si fidelium predicabunt: falsam vero esse religionem eoz: qui adorant hoiem crucifixum. Nõ solum autem:sed z legem bestialem a patre mẽdacij eis traditam preferrẽt:qsi trinitas nihil sit. Et vt oẽm populum christianum quocẽt ad eam:ignis se posse facere:a falsa religione pmittẽt. Quis autez scit qualis erit lex illa:quam dabit princeps ipsius bestie: de quo scriptum est in Daniele. Putabit qz possit mutare tpa z leges:z tradetur in manu eius in tempos z tempora z dimidium temporis. Quecunqz tamen erit exercratio illa: hanc pseudo prophete tenendam esse docebunt: z vt eam tenere homines debeant: signis z prodigijs affirmabũt. Uetex si de his duabus bestijs agitur simul: videt qz sicut prima bestia que egressa est de mari:oino pcordat cum sexta visione Danielis:in qua agit de ẽtuor bestijs egressis de mari magno: ita hec seda que ascẽdit de terra:cum septima visione ipsius:in qua agit de Myrco capraz:excepto qz ibi in prima bestia ostẽditur regnaturus rex vndecimus: qui putabit qz possit mutare tpa z leges. In seda alius qdaz de quo scriptum est. Qđ supra qz credi potest: vniuersa vastabit. Hic nec in prima: nec in seda alicuius specialis regis mentio facta est:nisi qz in hac quarta parte mẽtio solẽnis facta est de draconе habente cornua septem:que significat septem reges:z in sexta parte dictuz est de duobus regibus vltimis:vnus est z vnus nondum venit: z cum venerit opz illum breue tpo manere: vt intelligatur apte:ipsos esse duos reges qui scripti sunt in duobus visionibus Danielis pphete. Sed qre duos reges:cum Draco ipse sit vnus? nisi qz in typo vnius Christi venientis ad redemptionem generis humani:z vẽturi ad iudicium:due psone vngi pfueruẽt in ecclesia dei:vna.s.in regem:altera in põtificem:nimiruz:qz põtifex ipse verius rex est:qñ aiaruz: z vterqz Christus dñs:qz deus z hõ est:dici potest? Sicsic verisimile videt:qz sicut bestia illa que ascẽdit de mari:habitura est quendam magnum regem de secta sua:qui sit similis Neronis: z quasi imperator totius orbis. Ita bestia que ascendet de terra:habitura sit quẽdam magnuz prelatum:qui sit similis Symonis ẑMagi: z quasi vniuersalis pontifex in toto orbe terraz: z ipse sit ille Antichristus:de quo dicit Paulus qz extollitur z aduersatur supra oẽ qđ dr deus: aut qđ excolit:ita vt in templo dei sedeat: ostendens se tanquam sit deus. Quo circa non immerito:vbi dictuz est de eo in Daniele. Surget rex impudens facie:z intelliget propositiones:z roborabitur fortitudo eius (adiunctum est) sed non in viribus suis:qz:vz:vt Symon ẑMagus:non in viribus suis persequutus est apostolos: sed in viribus Neronis; ita z iste in viribus illius Regis vndecimi:supra qz credi possit:vniuersa devastet. Et fortassis nõ ipse: per seipsum ibit a principio ad Regem illum: sed mittet ad eum duos preciptos prophetas suos:qui factant signa coram illo:z dicãt se habere principem a quo z missi sunt. Nõnulli tamen doctorum:illum regem vndecimum nominãt Antichristuz: sicut z illum qui vocatur:Gog: qđ mihi tamen ideo vex videtur: qz vnus est draco:sed multa capita: z malitiam quam nõ complet in vno Antichristo: complebit in alio:z qui deterior eorum erit:ipse dicẽ duos est maximus Antichristus. Et de hoc quidem sic. Quod autem dictum est de bestia ista que habebat duo cornua similia agni:fecit signa magna:ita vt ignem faceret de celo descendere in terram: in conspectu hominuz:ita existimo dictum: vt quia ignis res viuida est:z lucens:z celum:sanctorum vitam designat:sic esse putentur verisimilia:vt in errorem inducantur:si fieri possit etiam electi. Quod si electi quoqz titubabunt in ipsis. Et si iuxta quod scriptum est in Daniele. De eruditis ruent. Quid de infirma multitudine plebis arbitrãdum est:qui nesciunt discernere inter verum z falsum? Unde z mox subditur.

Z.10. ¶Et seducet habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ: dicens habitantibus in terra: vt faciant imaginem bestiæ, quæ habuit plagam gladii: & vixit.

¶Imago bestie que habuit plagam gladij z vixit: aliqua specialis traditio extirmanda est:quam component pseudo prophete in memoriam ipsius bestie:dicentes hoc esse illud regnum quod mansurz est in eternum:vtpote qđ veniens vsqz ad casum:ad tãtuz culmen glorie venire meruit

Pseudo.
Machi
Pathareni. Babylon. Undecimus: ex Sarracenorum
Symon magus.
Antipapo
Multi antichristi.
Basi.

post ruinam. De qua:vz:imagine terribile est valde quodsubditur.

T.11 ¶Et datum est illi:vt daret spiritum imagini bestiæ: & vt loquatur imago bestiæ.

¶Imago bestie spiritum accipiet:cum eidem opationi dyabolice:ad saciẽda p eam signa:malignus spiritus presens erit. Loquek aũt cum signa ipsa fieri incipiẽt:z sacta'ueniẽt ad notitiaz multoz. ¶Magnaz vero potestatem:iusto:sed districto dei permittente iudicio:habitura secta ipsa demõstratur:cum subditur.

T.12 ¶Et faciet: vt quicunq; non adorauerit imaginem bestiæ:occidatur.

¶Hoc est illud qõ de cornu vndecimo dicitur in Daniele. Et sanctos altissimi cõteret. Isti erunt accusatores:z illi interfectores. Isti ponent insidias: z illi capient predam. Sequitur. Dañ.

T.13 ¶Et facient omnes pusillos & magnos:diuites & pauperes: liberos & seruos:habere caracterem in dextera manu:aut in frontibus suis: & ne quis possit emere: aut vendere: nisi qui habet caracterem bestiæ: aut nomen: aut numerum nominis eius.

¶Si bestia significat ipsam multitudinem psequtoz:imago nephandissimam traditionem ipsius. Quid per caracterez: nisi aliqõ scriptuz vel edictum preceptoz ipsius:sicut z p nomẽ:gloria ipsius bestie: per numez autem nois criminum multitudo? Solẽt autem in psequutione:pusilli:ex infirmitate deficere:sed magni viriliter agere z strenue pstere in agone. Solẽt diuites mundi: voluptatibus parcere:sed paupes ad martyrium sese sponte offerre. Solẽt serui in seipsis ꝓditionez despicere: sed liberi ꝓsulere nobilitati sue: saltem ne claz genus obfuscare infamia videantur. ¶Huius vero tribulationis tanta erit afflictio:z qõ grauius est signoz decceptio: vt pene populoz vniuersitas in errorem ducak:inde tormentis cõminãtibus penam: inde miraculis suadẽtibus sectam. In his itaq; verbis nihil aliud designari existimo q̃z vt dãnãdoz eorũdem multitudinez infinitam esse sciamus:ex oi ꝓditione:z etate:z q̃titate tam maxima:vt nequaq̃z valeat extimari. Qui vero hãc imaginez adorare noluerit:occidek:ꝑm q̃ supius dictuz est. Qui gladio occiderit: occidi eum gladio opz. ¶Venditores vo predicatores sunt. Emptores qui audiunt z suscipiunt verbum. Illi enim ꝓferunt vitam:isti impendunt opa bona. Illi exhibẽt verbum salutis:isti rependunt se z quecũq; habẽt. Qõ tñ in diebus illis nõ erit licitum:q: nõ audebit aliqs predicare:aut audire predicantem:nisi puniẽdus z moriturus: illis tñ in hac parte potestate ꝓcessa:de qbus nulla sit suspitio:quin vere sint serui Bestie z discipuli Antichristi. Et qõ erit signum? Habere caracterem in dextera manu: aut in frontibus suis:aut nomen bestie:aut numerum nominis eius. De quo numero mox subditur.

¶Hic sapientia est:qui habet intellectum: computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est:& numerus eius est:sexcenti sexaginta sex. T.14

¶Humanus intellectus cupidus ad capienda que nescit: vnde accidat mox nescio:a gnita que cupierat:sine mora ꝓtemnit. Si enim totum simul scriptura sancta detegeret:apud improbos z supbos homines:pro sua pfessione vilesceret. Qui ergo cupit effici dignus puenire ad notitiã eoz que noscit:studeat habere charz qõ nouit:vt videẽs ille qui eum inuitauit deuotionem ipsius:dicat ei. Amice:ascẽde superius. Certe

rius. Certe qui hz intellectum:computare debẽt numez nominis bestie. Queris hoc a me? Forte darem tibi qõ petis:si presto esset nomen ipsum:cuius vim nois scire queris. Si autem nomen eius reuelatum non est: qs intellectus esse potest in re cuius littera ignoraf? Tale est enim ac si quereret intellectus in visione futura:qõ oino est absurdum:z non potius expectãda narratio visionis:vt eam interpretetur qui hz intellectum:non ante tẽpus:sed in tpe suo. Expectanda est ergo vsq; ad tempus reuelatio huius nois:z tunc ei qui hz intellectum licebit numerum computare. Opz enim prius scire:qũo illi nomini cõgruat iste numerus ꝑm litteram: vt nõ sit velut inanis spiritualis qui segtur:intellectus. Alioquin si preire cogimur:z qualitercũq; vim numeri apire:scimus q̃ senarius numerus tpalia comprehendit: z ea sola in qbus gaudent filij huius mundi:quoz psuasio in terris est:dicentium esse satuos eos qui presentia despiciunt pro futuris:z pro inuisibilibus visibilia spnunt. Et numerus (inquit) eius:qõ expressum est in noie ipsius:est sexcenti sexaginta sex. Quare hoc? Qz numerus iste significat vniuersitatem temporz secularium (hoc est) ab Adam vsq; ad finem huius bestie:que erit in tpibus Antichristi. Etenim sexcẽti:significant sex etates mundi: in quibus regnauit hec bestia in membris suis a principio seculi. Sexaginta:significãt:sex tpa huius sexte etatis:in qbus speciali quadam potestate accepta a draconе: attrocius psequtus est ecclesiam dei. Sex significãt tpa illius cornu vndecimi (hoc est) menses quadraginta duos:sexies:vz: septem menses: sub quo supra modum:z supra q̃z dici possit: exardescet furor eius: (haud dubium) succensus a dracone illo antiquo:qui optime se nouit modicum tẽpus habere. Iqĝ z in sexcentis:comprehendit totum qõ ptinet ad sex etates mũdi:z in sexaginta:specificat illa pars que ptinet ad sextam etatem:z in sex:sextum tẽ Adam.

pus huius sexte etatis:in quo cornu illud vndecimum regnatuz est (hoc est) tps z tpa:z dimidium tpis. Qõ cum ita sit:qđ est q̃ non daf potestas vendendi: vel emẽdi: nisi ei qui portat caracterem bestie in dextera manu:vel in frõte sua:aut nomen: aut numez nois eius:nisi qz illi iudicabũtur digni z fideles:qui sola tpalia cõmendantes:deridẽt z subsannant illos qui promittent eterna? Qui enim desperãt semet ipsos: vt non videant lucem celi:quos posunt diligere nisi hoies desperatos? In dextera enim manu:vel in frõte:caracterem bestie:vel nomen:vel numez nois:hi qui ex parte eius sunt:portare videnf:q: non sufficit si hoc cum tristitia faciãt:aut ex necessitate:nisi in hocipso q̃ faciunt:hylares se exhibeant z manifestos: dicentes clara voce in synagogis suis. Si regnum istud non esset ex deo:non posset facere quicq̃. Unde z qui resistunt ei:dei ordinationi resistunt. In dextera namq; manu:vel in frõte caracterem bestie:nomen:aut numeruz nois eius portare est:aut letam faciem ostẽdere in ope bestiali ꝑm q̃ ptinebit in litteris ipsius:aut hocipsum publice predicare in q̃uentibus eoz:aut certe magnificare potestatem bestie: aut non erubescere a quolibet crimine z oblectatione peccati. Hec enim sola sunt que draco exigit a militibus suis. Uez hec dicta sunt ꝑm spiritum: z ꝑm q̃ in re futura ꝓiectura aliqua ineſſe põt. Nondum enim reuelatus est ille: qui putabit q̃ possit mutare tẽpora z leges: tradẽnda in manu eius: in tempus z tpa: z dimidium tpis. Qñ autem hoc inciet ꝓsumari: tunc rez exhibitio: apertum faciet intellectum. Qõ autem dicit: numerus enim hois est: in qbusdam codicibus inuenit nois. Et qñ supra iam dixerat: nisi qui hz caracterem: aut numez nois eius: dubitare nos cogit: ne vitio scriptoris: alteratum sit: z siue nois in hoie: siue hominis in noie mutatum sit: qõ pp similitudinem partium potuisse accidere nõ est dubium. Sup quo tñ consulendi sunt Greci: qua- Dañ. 8 Greci.

Universidad de Deusto
Biblioteca

renuit ex eox codicibus:certitudo firmet. Interim:si hois hz veritas:satis ptinet ad rem:q; quicquid mundanum est:hois est magis q̃z dei:z ad ipsum magis ptinet senarius numerus:qui ꝑpius est laboris:q; die sexto creatus est hõ:z mox sequitur est labor eius:quem rñ mundani hoies p quiete suscipiunt. Nihil enim est eis magis laboriosiꝰ:q̃z otium:nihil otiosius est:q̃z labor. Talis est enim sensus carnis:talis eox qui carnalibus gaudent. Unde z per ꝓphetam dr. Egyptus hõ:z non deus:q; eius caro z nõ spiritus. Egyptus quippe hõ est:z non deus:q; gloria mundi huius transitoria est:non eterna:fortitudo ipsius quasi ros mane ptransiens:Quocirca numerus iste:qui mundi cursum per mysterium ptinet:hois est:q; re vera qui tpalia sibi eligunt:hoies sunt:nõ dij:iuxta illud psalmiste. Exurge dñe: non ꝓualeat hõ: iudicent gentes in ꝓspectu tuo:z sciant gẽtes qm̃ hoies sunt. Psalmus iste (vt ego arbitror) specialius respicit tẽpus istud:in quo hõ peccati regnaturus est:quem dñs Jesus (z si ad tẽps ꝓualere pmittet) pulsatus tandem precibus ecclesie:exurget in ira ꝓtra eum:z indicatis qui sunt ex parte eius:reliquias Judeox z gẽtium subjiciet sceptro suo. Dicunt ergo hoies qui sequũtur hoiem: portantes caracterem eius in frontibus suis:gloriãtes in transitorijs:q; nesciunt honorem eternum: preferentes munera mundi:q; nesciunt donatiua celorum. Studiãt ergo miseri:qui bestie muneribus demulcent:qui ad hoc vsq; pducũtur vt sequant ipsam:z portẽt caracterem eius scriptum in frontibus suis. Audiunt gbus z qualibus ꝓtrarij iudicentur. Illis vtiq; qui ducti spiritu:cuncta tpalia spernunt:qui vt deo ꝑfecte placeant:etiam ab his que sunt licita: abstinere didicerunt. Nam sequitur.

psalmo.

La.14. 2.1.

¶ Vidi supra montem Syon agnum stantem, & cum eo cẽtum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen patris eius, scriptum in frontibus suis.

¶ Ein manifeste habes:qbus sint ꝓtrarij qui habẽt nomen bestie scriptum in frõtibus suis:hoc vtiq;:qui nomen agni:z patris eius:habẽt in frõtibus suis. Illi qppe manẽt ad tẽps cum bestia sup flumina Babylonis:nõ plorantes:sed epulãtes. Illi supra mõtẽ Syon manẽt cum agno cãtantes cãticum nouum:ammodo z vsq; in sempiternum. Quare aũt cãticum nouum:nisi q; sicut illi in vetustate primi hois:ambulare z viuere statuerũt:ita isti in nouitate eius qui de celo descẽdit:vt per oia mãdatis bestie ꝓtrarij sint:at q̃n oppositi ex aduerso:quatenus sicut illi ceteros peccatores antecedũt ad penam:ita isti multos iustos precellãt z precedãt ad gloriam? Sũt enim nõnulli inter sanctam ecclesiam:qui z si sua pro deo nõ relinquunt:aliena tñ cõtra dei preceptuꝫ furtim aut vi tollere nolunt. Et hoc plerũq; bonum. Etiam in gẽtibus reptum est. Inter ministros autem Christi:z domesticos bestie:res in ꝓtrariũ acta est:dum quasi qui sibi diuiderẽt interiora aquilonis z austri:isti sua oia deserũt:illi aliena furant:isti matrimonium fugiũt:illi adulteria sine discretione cõmittunt. Et vt semel comprehẽdam in vnoisti cũcta eligunt que ptinent ad spem vitam:illi econtrario:quicqd est iniquum:cespite sectant. Isti ergo nomen Christi scriptum habẽt in frontibus suis:q; hoc moribus z vita predicare ptẽdunt:illi nomen bestie:q; opi deseruiunt bestiali. Elegerunt inq̃z isti interiora austri:illi ꝓfundissima aquilonis:q; quo isti regi suo:ita z illi draconi rubo toto corde adherẽt:vt sicut illi ꝓmi in muris Babylonis:quo isti in muris Jherusalem:z stridẽat illi dẽtibus sup eos qui descẽdunt in lacum:q; isti cãtant cãticum nouum qõ nullus aliꝰ cantare pmittit. Illud autem pretermittẽdum non est:q; oia ista que dicta sunt de duabus bestijs:

psalmo.

ex eo maxime loco:vbi dictum est. Et plaga gladij eius curata est:nõ sunt referenda ad quartum tẽpus:de quo tñ agit: sed ad tẽpus Antichristi. Nec mirꝫ tñ si in quarta parte libri:a Christo vsq; ad Antichristum:seu in muliere amicta sole:que mãsit in solitudine:in tẽps z tpa z dimidium tpis:cuius semen sunt sancti virgines isti: seu in dracone rufo z bestia:habẽtibus capita septem z septem:totum tps ecclesie comprehendit:q; z in reliquis libri partibus:manet pene vniformiter cõsideratio ista. Hec idcirco dicenda occasione verboꝝ que interposita sunt de bestia:z de pseudo ꝓpheta videat̃ oblitioni traditum: agi in hac quarta parte:z in hac quarte partis quarta distinctione de Virginibus z Heremitis: que (maxime) causa fuit:vt in hac quarta parte libri:de bestia terribili ageret:numirum:q; bestia quarta:que gẽtem significat Agarenoꝝ:quarto ecclesie tpe aduersus heremitas virgines q̃z furit exit. Non q; generalis causa hec fuerit: sed q; sicut sancti apostoli Judeoꝝ: sancti martyres Paganorum:sancti doctores Arrianoꝝ pugnas specialiter portauerunt:ita sancti heremite z virgines maiora Sarracenorum sustinuere grauamina:tum q; vrbes: in qbus alebant̃:destruxerũt:tum q; deserta quoq; ipsa:plustrantes:sicut Arabes eos tam crudeliter tractauerunt. Causa ergo:vel occasio:vt in hac quarta parte ageret de bestia: ista sunt. Primo voluit draco deuorare filium virginis: scdo habuit ꝓlium cum Michaele z angelis eius. tertio persequutus est mulierem: quarto abijt facere bellum cum reliqs qui sunt de genere mulieris (hoc est) de virginibus ducẽtibus heremiticam vel monasticam vitam. Hijs dictis cepit introducere ordinem ꝓlij. Dixit enim vidisse se bestiam de mari ascendentem. Quare? q; sicut ecclesia generaliter a Maria matre domini inchoãs: non tñ si in plenitudine gentium cõsumatur:z ideo mulier manere in solitudine dicta est:diebus mille ducentis sexaginta: z tamen specialis eius gloria:quarto tempore claruit:ita hec bestia a ꝓmo qdem pcquutore Herode:vt et ab Herodiade alterius Herodis adultera originem sumens:vsq; ad eiusdem temporis metam dirigitur:in qua:vz:meta prescripte mulieris tempus euntis in solitudinem consumat: ysdem enim numerus bestie:qui z sancte mulieri concessus est (hoc est) mensium quadraginta duoꝝ:z tamen in quarto tempore: specialius:z gloria mulieris:z bestie ferocitas aucta est:vt tanto magis caligo principis tenebrarum operiret terram: quanto in sinu sancte ecclesie lumen iustitie augeretur. Quod vero additur. Vidi vnum de capitibus eius quasi occisum ad mortem: z cetera que sequuntur: ad sextum tempus ecclesie referendum est. Inde est q; in sextis quibusdam capitulis aliquarum partium huius libri:z generaliter in sexta parte repetitum est: quod de bestie huius agone intermissum esse poterat in hac parte:vt tanto hoc tenacius cozui hereat: quanto in similibus locis sermo replicatur. Igitur in quarto tempore sustinuit pondus certaminis: heremiticus z virgineus ordo:etiam in sexu masculino: z ob hoc in q̃rta distinctione huius q̃rte partis sermo ꝓprius de virginibus est. De quibus z dicitur. Et vidi z ecce supra mõtem Syon agnum stãtem:z cum eo cẽtũ quadraginta quatuor millia habentes nomen eius: z nomen patris eius scriptum in frontibus suis:z Montem Syon signi-

Regula nota bilis libri.

Regula generalis.

Mons syon est ecclesia.

ficare ecclesiam:nulli dubium esse potest; Super hunc montem stat filius dei:tanquam rex z dominus regni:tanquam immaculatus agnus cum immaculata militia. Scriptum est de facie quarti animalis in Ezechiele ꝓpheta:q; esset desuper ipsoruꝫ quatuor. Similitudo (inquit) vultus animalium:facies hominis z facies leonis a dextris ipsoꝝ q̃tuor:facies autem bouis a sinistris eoꝝ quatuor:z facies aquile desup ipsoꝝ q̃tuor. Utriq; ascẽsio dñi supiora tz:de figuris vitã speculatiuã:que altior ẽ actiua:

Ezechi.

vtpote: que mundana despiciẽs: solis celestibus inardescit. Valde ergo sublimis est vita virginea: que supra pectus dñi requiescit: ei usq; suauitatis dulcedinem amore potiori degustat. ¶Magnus ¶Petrus apostolorum princeps: z totius prelatus ecclesie: sed o q̃z felix Joãnes est: cui Christus in cruce positus: matrem virginem virgini commendauit. Ille maior in gloria: iste felicior in amore. Alter enim amplius honoratus in populo: alter specialius amatus a Christo: q; alteri vniuersam plebem: alteri propriam genitricem commisit. Sed rursum: qd familiarius q̃z custodire sponsam Christi? qd honoratius q̃z matrez Christi velut in ppriam accipere genitricem? ¶Restat vt equales sint meritis: q̃bus equalis est mẽsura donoz: q; z honor qui ꝓcessus est ¶Petro: indicat apte: q̃tum eu3 dilexerit Christus: z amor qui impẽsus est Joãni: quãto honore dignus sit: manifeste declarat. ¶Hec sunt magna opera dñi exq̃sita in oẽs volũtates eius. Diuersus color: sed nõ in equale pretium: diuersa dona: sed nõ diuersa felicitas. Sacramentum hoc magnum est. ¶Ego autem dico in ordinibus occisoz: z virginuz. Designat sane martyres: beatus ¶Petrus: cui dictuz est a dño. Sequere me. Designat virgines Sanctus Joannes: de quo dr in eodez loco. Sic eum volo manere donec veniam: qd ad te. Ciuitatem sane illam celestem: cuius lapides viui sunt: cuius muri inhabitant ꝓditorem suum: inter varia ornamẽta lapidum: z vernãtia vidaria floz: pulchritudo maxime rosaz: z candor lilyoz exornat. Sunt enim rose precedẽtes multitudines occisoz: lilya serotine virginum cãdideq; caterue. In sẽda ergo parte: in qua ppie de martyribus agitur. Collecta est signatoz martyz summa: z inuẽta est centum quadraginta quatuor millium signatoz ex oi tribu filioz israel: preter turbam illam magnam: ex populis z tribubus: z gẽtibus: z linguis: quam dinumerare nemo poterat. ¶Hic vero supra montem Syon visi sunt virgines sub eodem numero: centum quadraginta quatuor millia: velut in primitias aliorz iusto/rũ: quẽadmodum de eis in sequẽtibus dr. ¶Hi empti sunt ex omnibus primitie deo z agno: z in ore ipsoz non est inuẽtum mendacium. Quidam simplicium putant: hoc esse scriptum de illis pueris innocẽtibus: quos occidi iussit ¶Herodes: sed q̃z sit a veritate alienum: magnitudo ipsa numeri testimonium phibet: que vix in vno magno regno: posset collectis paruulis de facili ꝓsumari. Illi enim in numero martyz computãdi sunt: z eoz qui pro Christo sanguinez fuderunt: hos autem Sãctus Joãnes nequaq̃z de martyrio: sed de ꝓfessione laudum z virginitate cõmendat. Sed num casu accidit: aut fortuito: vt tot ꝓbati virgines: quot z martyres sub taz preclaro numero z tam solẽni ab aliorz sanctoz multitudine segregari debuissent: ¶Diuinime. Sz q; numerus iste (vt iam diximus in scda parte) ptinet ad structuram muroz ciuitatis dei: que dicta est habere in circuitu cubitos cẽtum quadraginta quatuor: ac si ex duobus millibus lapidum politoz dispositis per ordinem intus z foris: singuli cubiti perficiendi sint: exceptis illis qui absq; numero z mẽsura in structura ponũtur. Sed si tot millia virginum quot martyz qui preessent reliquę multitudini: sub certo z finito numero eligẽdi erant: queritur: cur illic dinumeratis centum quadraginta quatuor millibus: ex oi tribu filioz israel: adiunctum est. ¶Post hec vidi turbam magnaz quam dinumerare nemo poterat: ex oibus gentibus: z tribubus: z populis: z linguis: stãtes ante thronum z in conspectu agni amicti stolis albis: z palme in manibus eoz. De quibus z post aliquã subiunctum est. ¶Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione: z lauerũt stolas suas: z dealbauerunt eas in sanguine agni? ¶Hic autem dinumeratis centum quadraginta quatuor millibus virginuz: nõ est similiter adiunctum. ¶Post hec vidi turbam magnam virginum: aut ꝓmentium (vt sicut

Joãnis.

Psalmꝰ.

Joãnis.

Innocẽtes.

innumerabilis est quo ad homines turba martyz: ita z turba virginum innumerabilis esse credit: vt qũo in finito numero equalitas summa est: ita z in infinito: summa equalitas teneat? Sed citius hec solui tur q̃: si duoz ordinum sacramenta virtutesq; pẽsamus. Ut enim in ianua libri huius iam dixisse me recolo: z nunc paulo superius memoratus sum: electi sunt a dño duo præmemorati apostoli: ab ipso principio dñice predicationis: ¶Petrus. s. z Joãnes: in typo istoz ordinum: de quibus ad præsens sermo est: martyz. s. sanctoz z virginum. Significat enim ¶Petrus ordinem martyz: Joãnes virginum: q; alter martyr fuit: alter virgo. Et qdem in martyribus Christus: qui pro eis passus est: prelatur: z vincit in virginibus qui mũdi sunt mẽte z corpore: spiritus sanctus qui tales sibi querit in tẽplum: specialius requiescit. Si autez ordo martyz ꝓprietate mysterij ptinet ad Christum: ordo virginuz ad spiritum sanctuz: apta est rõ: cur in hoc scdo statu colligit summa oium martyz: quam nemo dinumerare pt. Virginũ aũt nõ eq̃ multitudo: sz pars: q; vz: ordo martyz sequẽs Christum cum scdo statu seculi ꝓsummationem accipiet. Ordo autez virginum qui in typo spiritus sancti ꝓcedẽtis a patre: inchoatus est simul cum ordine martyrum: ab exordio qdem scdi status inchoatus est: sz nequaq̃z in fine ipsius status scdi pariter finiet: z in typo eiusd z spiritus ꝓcedẽtis a filio ꝓseuerabit integer vsq; in finem: dicente in typo eius dño: de Joãne. Sic eum volo manere donec veniaz: z id circo nõ sunt necesse: vt sub hoc scdo statu infinita multitudo virginum colligeret in summa: q; qd minus ꝓsumatum est de eo in hoc scdo statu: ꝓsumabit in tertio. Nec vacat tñ hoc dixisse a mysterio ciuitatis. Erat enim (vt ait Joãnes) structura muri eius ex lapide Jaspide. Jaspis enim viridis est coloris: z significat integritatem fidei quam habuerunt sancti martyres: in qua z vicerũt. Unde z eidem ciuitati per

pphetam dr. Dabo Jaspidem ppugnacula tua. Dãcti etenim per fidem vicerũt regna. Sed qũo Jaspis ppugnacula datus est? Scimus q; propugnacula in exteriori parte locata sunt: vt eisdez resistẽtibus inimicis z sustinẽtibus ꝓtusiones lapidũ qui mittunt aduersus eos: quicqd manet in structus: ꝓseruet illesum. Ea pp illa cẽtum quadraginta q̃tuor millia que scripta sunt in parte scda ad tuenda interiora ciuitatis velut qdam lapides q̃dri in exteriori parte structure collocati sunt: hic autem totidez millia in interiori: inter vtraq; vero: illa multitudo quam dinumerare nemo poterat ad completionem structure: quatenus excepta facie interiori: vniuersa spissitudo muri: esse videatur ex Jaspide: ne illi qui in facie exteriori ordinati sunt: soli ictus pugnãtium sustinere nõ possent. Sz si his lapidibus qui extra sunt: pp legittimã certaminis actionem: taz innumera multitudo aliorum coniungitur ad perficiendam structuram: nunquid illi soli erunt: qui in interiori facie muri ꝓsistunt: vt non habeant z ipsi socios extimationis infinite: qui proficiant in structura? Absit. ¶Habent vtiq; z ipsi: qui ꝓficiant in structura ciuitatis: ne vacua a domoz fabrica esse putetur: z non potius vt intelligaf ptinere ad innumeram multitudinem virginum: id qd subsequẽter adiunctum est. Ipsa vero similis auro mundo: simile vitro mundo. Ut enim viriditas Jaspidis significat pfectionem fidei: per quam sancti martyres vicerũt regna: ita munditia auri similis vitro mundo: pfectionem castitatis z ptemplationis designat: unumq; q; in viro religioso: alterq; fine altero minus vtile iudicatur. (¶Hoc est) si aut mundus non est: vt amek a deo: aut si negligit videre deuz: qui nisi videaf: z agnoscatur: pfecto: sicut expedit: amari nõ potest. Sed qũo videbit ille quem nemo vidit vnquam? ¶Haud dubium: q; oculis cordis. Scriptum quippe est. Beati mundo corde: qñ ipsi deum videbunt. Sed quare corde dicit: z non cor/

pore? Qz sicut mundicia cordis: sine corporis mundicia haberi nō potest: ita sine cordis mūdicia: corporis castitas nihil est. Ergo castitas cordis omnino necessaria est: z qz ipsa sine corporis castitate haberi nō potest: etiam hec ꝓpter illam non minus q̃z ipsa: imo z diligentius modis omnibus seruari oz. Sciendum vero q̃ z illa cētum quadraginta quatuor millia signatoꝝ martyꝝ: z ista totidem millia virginum: de q̃bus nunc sermo est: nomen Christi z patris eius habēt in frontibus suis: qz nō erubuerunt nomen dñi: z euangelium Christi: sed libera facultate: z revelata facie predicauerunt: z portauerunt nomen dei gaudentes in improperijs z ꝓtumelijs ꝓ nomine Christi: z quod aliquando acceperunt in sacramento (hoc cum fuit licitum) z moribus: z vocibus impleuerunt. Sequitur.

L.2. ¶Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni. Et vocem quam audiui, sicut Cytharedorum cytharizantium in Cytharis suis.

¶Atque: z si multe sunt: vnam tñ faciunt vocem. Atque enim pluuiales: cum sonitu descēdunt de celo: similiter z tonitrua. Celum: excellēt iam vite ꝓemplatiue: in qua sancti isti habitabāt: in hoc loco designat: siue etiam ipsos sanctos: qui pre ceteris: neglectis terrenis: solis celestibus inhiabāt. Cum enim spiritualium virorū: spiritualia verba fuerint z optimo sanctitatis eorū in aures hoium insonuerunt: nōne tibi videtur completum fore etiam tunc. In oēm
Ps.18. terram exiuit sonus eoꝝ? Et ob hoc audita est vox: tanq̃z vox tonitrui magni. Quz vero ex eadem voce: multa corda hoium cōpuncta sunt: quoꝝ plurimi relicto mundo: cenobioꝝ collegijs adheserunt: nonne velut quedam aquaꝝ vox: agruꝝ complebat ecclesie: melius exemplis predicando: q̃z verbis? Exhortatoria namq; vox: sollicitat aliquotiens opantem: z cum vim faciendo excitat: aliquem ex eo fructum bone opationis extorquet: cum vero sanctorum vita: z eoꝝ maxime qui presto sunt: in exemplum adducitur: quasi ad audiendam cytharam: coaptatur: z vt q̃dam suauis tymnulus compungit alium audientis. Qz vero nō parua erat noua illa sanctoꝝ militia: neq; aquaꝝ parua erat vox que de illorum veneranda opinione surgebat: sed quasi vox aquarum multaꝝ z tonitrui magni: z sicut cytharedoꝝ cytharizātium in cytharis suis. Audita est vox altoꝝ sanctorum magna satis z multiplex sicut z ista: sed non sicut cytharedoꝝ cytharizantium in cytharis suis: sed plerūq; ploratus z vlulatus: q; cōuersi a vanitate seculi: agunt penitentium de peccatis suis: necesse habent fletu expiare delicta: z satisfacere: voce lugubri ꝓ reatibus suis. Hi autem q; virgines sunt: z corpore z corde: z ab hoc etiam collocati supra montem dñi: quid possunt cantare: nisi de cāticis Syon? Sine ergo ab eis exeat vox ista: siue de eis nō pōt esse nisi gaudij: nisi suauitatis z amoris: q; quod sentiunt in semetipsis: hoc z verbis z exemplis indesinēter effundunt. Quasi etiam cythariste sunt angeli qui iugiter laudant deum suum: z laus illa pre multa dulcedine: est perpetuus cibus eorum: z munera ipsa gratiaruꝝ designata in cytharis: hereditas eoꝝ. Quasi (inquit) cytharedoꝝ cytharizantium in cytharis suis. Cytharedus: non coactus: sed volēs z exultans: cytharizare ꝓsueuit; pascitur enim sono: z non consumitur cibus eius: q; continue idem sonus quasi fons indeficiens de arte manat tñ vt disposita arte: non desinat cytharedus: cordis manu z plectro pulsare. Sed que sunt iste corde: que ita a viro iusto z castitatis ꝓpositum habente sine intermissione pulsant? Cum multa dona spiritus sancti dinumerasset

apostolus: z vellet ostendere excellentiorem viam: post multa que loquutus est adiecit z ait. Manent autem: fides: spes: charitas: tria hec: maior autem his est charitas. Ecce iste sunt tres corde: quibus promitur sonus letitie. Quis enim sine fide veraciter gaudet? Quis sine spe fructuose letatur? Quis sine charitate sapienter exultat? Sed ista tria haberi non possunt: nisi in nouo homine qui ait. Si quis non abrenunciat omnia que possidet: non potest meus esse discipulus. Vacuitas ergo cytharе: voluntariam significat paupertatem. Non enim bene resonat corde: si vas ipsum musicum: concauum non est. Et non potest quis perfecte habere illas virtutes: aut effectum earum: nisi vacua sit mens a cupiditate pecunie. Scriptum quippe est. Vbi est thesaurus tuus: ibi est z cor tuum. Unde z quasi cāticum nouum cantare sancti virgines dicti sunt: quia licet hocipsum canticum: ante adventum domini cantauerint aliqui viri sancti: sicut Helyas: z Helyseus: in Christo tamen solenniter confirmatum est: z ex eo tempore multiplicari ceperunt qui hoc nouum canticum personarent. Et bene subiunctum est.

L.3. ¶Ante sedem & ante quatuor animalia & seniores.

¶Quia non sicut filij huius seculi coram regibus terrenis: z principibus cantant: sed in conspectu omnium sanctorum: qui siue in sede dei: siue in quatuor animalibus designati sunt: z in conspectu eorum qui loca viginti quatuor seniorum retinent in terra: vel q; sic futurum est in consumatione seculi: qñ vniuersa agmina sanctoꝝ colligentur in vnum: z in eterna illius patrie beatitudine: incipient agere diem festum. Nec absurdum videatur: qđ ait: ante quatuor animalia: ꝓ eo q; ipsi virgines ad quartum animal pertinere noscuntur: quia spiritualiter illud animal quartum est: quod designatur in muliere. (hoc est) in ecclesia sanctarum virginum: cuius semen sunt isti viri sancti: qui speciali p.uilegio cantant canticum illud nouum: quod aly cantare non possunt: z q; in quarto animali possunt accipi: quicūq; veri contemplatores sunt: etiam qui post lapsum carnis: conuertuntur ad dominum: hi autem speciale aliquid acceperunt quod alie sanctorum multitudini attributum est. Nam sequitur.

L.4. ¶Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra.

¶Quare? Quia hocipsi soli in munere perceperunt. Habent autem z alij sancti
ps.83. cantica sua: sicut scriptum est. Beati qui habitant in domo tua domine: in secula seculorum laudabunt te. Sed tamen hoc speciale canticum: his solis: in proprium datum est. Alioquin: z in multebri sexu: q̃z multe virgines cozonate sunt: z tamen non eis datuꝝ est huiusce modi canticum: quia non omnes virgines sicut isti sancti: sequuntur agnum quocunq; ierit. Non enim ꝓ sola virginitate acceperunt hoc donum: sed ꝓ eo q; in ore eorum non est inuentum mendacium: De vtroq; etenim munere commendat eos Joannes: cum dicit.

L.5. ¶Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocunq; ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitiæ deo & agno, & in ore eorum non est inuentum mendacium: sine macula enim sunt ante thronum dei.

¶Qui fecit vniuersa de nihilo:z qui producit de pulchra arbore pulchros flores: ipse fecit hoc. Quare miraris? Unusquisq; proprium donum habz ex deo:alios quidem sic: alius vero sic. Ipse ergo qui emit nos sanguine suo: z redemit de potestate principis tenebraz:ipse emit viros iustos de terra:ne terrenum aliquid cogitarent:z vt essent in primitijs aliozz instoz:quoz est numerus infinitus. Et benedictum est in fine. Et in ore eoz non est inuentum mendacium:vt munimentum virginitatis:humilitas esse intelligatur: qz qui sibi attribuit hoc donum:mendax est:z tanto alienus est a numero iustoz per superbiam:quanto iustus esse putat per virginitatem:qz illud sine isto:iustoz psortium non meret. Nam quo vaciter dici posset. Sine macula sunt ante thronum dei:z hi sequunt agnu quocunq; ierit:si sola carnis virginitas cõmenda ret in eis? Quidam autem conant transferre verba ista:ad oes sanctos:z quasi per spiritualem intellectum vniuersitati attribuere:quasi nõ sint diuerse mansiones in regno celoz:z non sit aliqua differentia inter priugatos z ptinentes:inter ptinentes z virgines:quimmo inter virgines z virgines:inter eum qui simpliciter virgo est: z eum qui cum virginitate:magna conse quutus est ornamenta virtutuz. Ne autem tali intellectu statuto:solueretur emulatio virginitatis:non ait simpliciter Sanctus Joanes. Et cantabant quasi canticum nouum:sed cum adiunctione. Ante sedem z quatuor animalia z seniores: vt vz:alij esse intelligant:qui cantant huiuscemodi canticum speciale:alij ante quos cantat:z maxime vt isti gaudeant:qz id eis datum est: qd alijs non est datum:z illi qz tam digni sunt: vt in pspectu coz assistant:hi qui tale canticum cantare pcessi sunt. Sicut ergo verus est numerus seniozz:ita verus est numerus centum quadraginta quattuor millium martyrz:z totidem virginuz: vt sint quasi principes z prelati illius multitudinis:que dinumerari non potest. Et de his pro tpe satis dictuz. Opz enim nos in aliquibus locis minus dicere de immensitate dicendorum: ne illorum nimia latitudo:pariat angustias in alijs que dicenda occurrunt.

¶Explicit distinctio quarta. Incipit distinctio quinta.

¶Et vidi alterum angelum volantem per medium cælum,habentem euãgelium eternum, vt euangelizaret sedentibus super terram,& super omnem gẽtem, & tribum,& linguam, & populum,dicens voce magna. Timete deum ,& date illi honorem: quia venit hora iudicii eius, & adorate eum qui fecit cælum,& terram,& mare, & fontes aquarum. Ap. 14.

Huius loci explanatio talis est. Uobis dr̃ gentibus:z tribubus: z linguis:z populis. Audite: z intelligite. Timete deum:z date illi honorez:saltem pro timore pene: qz venit hora iudicij eius:z adorate eum qui fecit celum: z terram: z mare:z fontes aquaz. Angelum istum:illum esse arbitror:qui scdã libri partem in spẽ agle volãtis:visus est in celo:annũciãs immensitatem maloz:que supuentura erant vniuerso orbi. Sic enim scriptum est in eodem loco. Uidi z audiui vocem vnius aquile volãtis per medium celum:dicentis voce magna. Ueh:veh:veh:habitantibus in terra:de ceteris vocibus trium angeloz qui erãt tuba canituri. Quid enim est aliud clamare. Ueh:veh:veh:nisi horam iudicij annunciare? Nec miruz si per medium celum volare dr̃:qui horam iudicij annunciare missus est: qz necesse est vt alta ptemplando:z celestes scripture semitas volitando:pcurrant:qui volunt vicinam horam iudicij ineuitabiliter agnoscere. Sicut enim ille qui per nudum intellectum littere: de solis terrenis nouit agere:terrenus est z animalis:qui autem per contemplatiuum intellectum:in ipsum deum qui est verum lumen:mentis oculum figit: etiam supra celum aduolasse videt:ita qui per typicum intellectuz:iudicia que facturus est deus in orbe terraz:z tẽpus eorundem iudicioz appropinquasse cognoscit: quasi per medium celum volant: nimirz: qz alia infra terra vero supra relinquunt. Quid est autem qd ait. Timete deuz:z date illi honorem:nisi qz ille honorat euz:qui timet illum:ille exhonorat qui timere contemnit? Qd vero addit. Qz venit hora iudicij eius:tale est:ac si diceret. Et si hactenus pretempsistis timorez dei:cum pax esse putabat in mundo:z adhuc lõge distabat ruina eius:saltem vel modo penitentiam agite:cum hora iudicij ppe est. Horam iudicij in hoc loco:nõ extremum diem iudicij:sed sicut ex sequẽti colligit:tps Babylonice desolationis: appellat. Quid vero est qd dicit. Et adorate eum qui fecit celuz z terraz:z mare:z fontes aquaz:nisi vt patenter ostẽdat:qñ rei sint qui nolunt exhibere reuerẽtiam principibus huius mũdi: nõ valentibus facere capillum album aut nigrum:z eum qui fecit oia reuereri pretermunt? Utz autem iste predicator:quarto tpe missus fuerit in mundum:an in quinto:nõ potest his diebus facile explicari: pco.scp nuncij potentis dei: aliqñ longe ante tempus:aliqñ prope dirigunt:z tũ:z cum longe ante tempus:z cum prope mittunt:vniformiter iudicium dei prope esse dicunt:nimirz:qz qd longum est apud homines:breue apud deuz z momẽtaneum est: Si ergo in quarto tpe pfinmata est legatio ista: ego hunc angelum volantem per medium celum: qui ita intonuit diem iudicij:Sanctum Papam Gregorium fore puto:cui nihil inter oia que scribit: a deo familiare fuisse pfitet:qñ timorem potentis dei:z diem extremi iudicij hominibus suadere:maxime qz in diebus eius exordiri iam inceperat:Mahometh telaz suam: per quam data est occasio:vt bestia illa qr̃ta (cuius superius fecimus mentionem) egrederetur de loco suo:z faceret in multis locis iudiciuz qd p eam oipotẽs deus faciẽdũ preseiuit. Si vo adhuc futuz est: pro eo qd dictus est idem angelus habere euangelium eternum vt euangelizaret illud sedentibus super terram: z super omnem gentem: tribum: z populum:z linguam:conferenda sunt verba: que de eo scripta sunt:z de duobus alijs qui sequuti sunt eum:vt alia per alia inquisita: aut omnino pareant intellectui nostro:aut qd reliquum fuerit igne comburatur.

Tẽpus longum

Papa Gregorius.

¶Explicit distinctio quinta. Incipit distinctio sexta.

¶Et alius Angelus secutus est eum, dicens. Cecidit, cecidit Babylon illa magna:quæ a vino iræ fornicatiõis suæ potauit omnes gentes. Ap. 14.

Si verba ista collata cum superioribus studiose pensamus:id nobis potius dr̃atur intelligi:qd in vicino tempore sint angeli isti reuelandi:z circa finem scdi status:in quo z meretrix Babylon iudicanda est pro scelere suo:z qui ad preceptum bestie supascripte: recedent a deo viuo z vero:mittentur pariter in stagnum ignis: z cruciabuntur in secula seculorum. Arbitror autem primum istorum trium oportere precedere sub apertione quinti sigilli. Duos autem subsequi simul sub apertione sexti Et primum quidem esse (vt iam dixi) vel aquilam illam que volauit per medium celum:vel illum qui habebat in manu sua librum apertum: duos vero illos prophetas qui prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta. Uerumtamen z

aliter esse potest: quia qui magnus est super omnes Reges: habere plura obsequia: ⁊ diuersos ministros mittere potest. Quod autem ait secundus angelus. Cecidit: cecidit Babylon illa magna: que a vino ire fornicationis sue potauit omnes gentes: aut ad ruinam temporis: quod omnino vicinum est: referendum est: aut certe (quod magis: arbitror) post ruinam per exprobrationem dicetur. Vinum autem eius: vinum ire est: ⁊ venenum Aspidum insanabile. Ipsa est fornicatio ipsius: per quam sibi thesaurizat iudicium in die ire: fornicatio non solum corporis: sed ⁊ cordis. Hoc vino ire potauit omnes gentes: omnes: scz: familias suas: quia quicunq; participant voluptati eius: necesse est vt accipiant de vino passionis ipsius. Et hoc quidem de voce secundi angeli. Quid de voce terty qui sequutus est illos?

E.7. ¶ Et Angelus (ait) tertius sequutus est illos, dicens voce magna. Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit caracterem in fronte sua: & hic bibet de vino iræ Dei: quod mixtum est mero in calice iræ ipsius: & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sancto/rum: & ante conspectum agni: & fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum: nec habebunt requiem die, ac nocte, qui adorauerunt bestiam, & imaginem eius: & si quis acceperit caracterem nominis eius.

¶ Magna voce dicit quod dicendum erit: Angelus tertius: quia ibi maior pressura erit: ⁊ tunc vsq; inexperta calamitas. Et quid erit? Surgent pseudo Christi: ⁊ pseudo prophete ad seducendum (si fieri posset) etiam electos: ⁊ sicut superius dictum est de Bestia que ascendit de terra: faciet vt quicunq; non adorauerit imaginem Bestie: occidatur. Quando erit istud? (Haud dubium) q̃ post ruinam Babylonis. Deo enim q̃ tradenda est ipsa meretrix in manu Bestie: ⁊ decem Regibus suis: ignorans ipsa Bestia ⁊ pseudo prophete consilium Domini: dicturi sunt: q̃ idcirco tradatur potestati eorum Romanum Imperium: quod aliquando prefuit vniuersis Regnis: quia falsa sit religio nominis Christiani. Et idcirco triumphantes de Babylone: querent etiam nomen Christi delere de terra. Perseuerante autem illa miseria: nonnulli videntes prosperare inimicos: deficient in fide: ⁊ inclinabunt capita sua ad faciendam Bestie voluntatem: ⁊ regis: qui regnaturus est super ea soluta religione Christiana: ⁊ negato nomine Christi. Propter electos autem qui erunt inter eos: ⁊ ne ipsi reprobi habeant excusationem mittetur ipse nuncius: qui non modo predicat hoc in abscondito: quasi timens: sed clamat voce magna: que longius ⁊ ab omnibus possit audiri. Et quid clamat? Dictum est. Si quis adorauerit Bestiam ⁊ imaginem eius: ⁊ acceperit caracterem in fronte sua: aut in manu sua: ⁊ hic bibet de vino ire dei: quod mixtum est mero in calice ire ipsius. Notandum vero q̃ precedens angelus dixerat Babylonem potasse omnes gentes ira fornicationis sue: hic autem dicit bibituros de vino ire dei: q̃ mixtum est mero in calice ire ipsius: eos qui adorarent bestiam ⁊ imaginem eius.

Imperium Romanum

Notandum inquam: cur dictum sit ibi de ira fornicationis Babylonis potatas esse omnes gentes: hic autem de vino ire dei potandos esse illos qui adorant bestiam ⁊ imaginem eius. Scimus autem q̃ vnaquaq; gens obediebat antiquitus principi suo ⁊ sue bonas: sive malas: custodiebant traditiones predecessorum suorum. Quando autem Imperatores Romani ceperunt super ceteros Reges eleuari in sublime: non potuerunt esse contenti finibus suis: sed ceperunt agere mira: quomodo expulsis regibus singularum gentium: multiplicarent sibi vxores fornicarias in diuersis partibus mundi: qui autem nitterentur esse sub rege proprio: potarentur vino ire fornicationis ipsius: nimirum: quia iram incurrebat ⁊ odium: quecunq; gens cum eis fornicari cum suis principibus: aut legibus noluisset. Unde ⁊ Judei dixerunt Pylato. Omnis qui se facit regem: contradicit Cesari. Sed si irascitur potestas terrena eis qui nolunt sponte fornicari cum eis: quid mirum si irascitur deus? Disperdit enim omnes qui fornicantur ab eo: non considerantes quantum differat inter eos qui occidunt corpus: ⁊ eum qui potest animam ⁊ corpus perdere in gehennam. Quod autem ait. Et hic bibet de vino ire dei: quod mixtum est mero: simile est eius quod scriptum est in psalmo. Hunc humiliat ⁊ hunc exaltat: quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fex eius non est exinanita bibent omnes peccatores terre. Tria commemorata sunt in calice vno: vinum: scz: merum ⁊ fex. Fex significat peccatum: misturatio vini ⁊ meri: iudicium. Inclinat autem dominus de vas in vas: modo iudicans istum: modo illum: ⁊ tamen fex peccati: non est exinanita igne humano: sed etiam post iudicium ⁊ iudicium perseuerat vsq; in finem: ⁊ idcirco non cessat iudicare: hunc humilians: ⁊ hunc exaltans. Sed quare calix quem propinat peccantibus: vini meri plenus mixto? Quia plerunq; eos qui nolunt corrigi: pena temporali iudicat: ⁊ condemnat eterna: vt quodammodo de ira vini: raptantur ad furorem meri: qui leniri non possit: iuxta illud apostoli. Horribile est incidere in manus dei viuentis. Unde ⁊ recte Sanctus Joannes: dicens. Et hic bibet de vino ire dei: addidit: quod mixtum est mero: ne quis pena temporali in vitis illata: tempore finis: putet expurgari posse quantacunq; delicta: ⁊ non potius ad districtum ipsum iudicium: quod significatum est in vino: pertinere penam obdurationis: ita vt nec percussi aliqui dolere queant: sed indurati in flagellis deteriores fiant: quatenus: vnde electi veniam: inde ipsi iudicium consequantur eternum. Quod: videlicet: iudicium intelligi voluit quando consequenter adiunxit. Et cruciabitur igne ⁊ sulphure in conspectu Angelorum sanctorum: ⁊ in conspectu agni. Licet autem in veritate in conspectu angelorum sanctorum sustineant reprobi condigna tormenta: non immerito tamen nomine angelorum: illi electi homines intelligi queunt: que vt sibi caueant fideles a cultu Bestie ⁊ imaginis eius: missi a domino: clamare non cessant: vt coram illis crucientur in futuro: quos hic subsannantes: quasi fatuos a suis conspectibus abiecerunt. Unde ⁊ bene subditur: in conspectu agni: quia ⁊ ipse: cum pro salute mundi missus esset a patre: abiectus est ab impys: extra vrbem: ⁊ inter homicidas morte turpissima condemnatus. Sequitur.

Psalmus.

Psalmus.

Tex.8

¶ Et fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet.

¶ Lignum fumicans: si perfecte succendit: versum in carbonẽ: mox soluit fumo.

Similiter peccatores si positi in angustia temporali:patienter sustinent:ac si aurum in fornace purgati:desinunt esse qđ erant: & incipiunt esse qđ non erant. Qui vero nolunt hic purgari a vitijs: per verbum crucis:ardebunt in eternum: & illoz iniquitas non cessabit. Semp enim malum cogitat qui coz ỹz iniquum: & positus in flagellis:non odorem aromatum:sed ferẽtis sulphuris fumuz mittit. Boni namqz cum affliguntur:benedicunt dñm: & illa benedictio:fumus aromaticus est. Mali vero cum affliguntur:murmurant & blasphemant:& blasphemia eoz:quasi fumus sulphuris:aut carnis putride fetor ascendit. Ascendet ergo fumus tormentoz illorum in secula seculoz: qz non eis prodesunt tormenta ad correctionem:sed semp ardebunt in inferno:& in sua prava voluntate sine fine manebunt. Unde & mox subditur. Nec habent requiem die ac nocte qui adorauerunt bestiam & imaginez eius: & si quis acceperit caracterem nois eius. Die ac nocte:positus est:pro cõtinuo:ac si diceretur:semp:non qz in illo seculo vicissitudo sit tempoz:sed qz hoc modo in hac vita positi:solemus mala exprimere: que ptinua sunt:vt pote ỏ acutis febribus:que non tribuunt spatium ad quietem:& neqz die neqz nocte interpollatione mitigãtur. Ad expalmẽdam etenim perditionem eorum sepe prophetie spiritus consueta mala in exemplum adducit: vt per minima que nouimus discamus dijudicare maiora. Sequitur.

T.9. THic patientia sanctorum est qui custodiunt mandata dei et fidem Iesu.

TTale est:ac si diceret. Non mirent homines ad districtionem iudicij: nec iniustum videatur:qz tam immanem bestiam deus oipotens regnare pmittet:vt experiãtur qui sui sunt:qz & si occasio maioris pene per hoc dabitur reprobis: inde tñ palmaz victorie merebunt electi. Tristis fuit ad tẽpus apostolis dies sextus:in quo passus est Christus:sed tñ & ipse per eandem passionez:ab omni passione quieuit:& vna cum passionis psorte:nõ sine palma victorie paradisum intrauit. Consortem autem idcirco dixerim passionis latronem:qz & si causa nõ fuit eadem:sed alia ante cõfessionem:post pfessionem tñ pena delictis debita:versa est ptinus in virtutem. Necesse est ergo:necesse est:transire per torrentem Cedron sexte ferie:qui cupit ad sabbatum puenire:qđ ẽ̃ fit auctoritate ratum:& veritate solidum:subsequens distinctio vera citer aperteqz demonstrat.

TExplicit distinctio sexta. Incipit distinctio septima.

T.10. TEt audiui vocem de cælo dicentem. Beati mortui qui in domino moriuntur. Ammodo iam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis:opera enim illorum sequuntur illos.

TIn his verbis qđ dicam:non aptius ẽ̃z ipsa inuenio. Satis est hebes qui verba hec nõ intelligit. De hac beatitudine & tam magna suauitate quietis:inter cetera que disputauerat in epistola ad Hebreos:per apostolum dñi. Ingrediemur in requiez qui credidimus:quemadmodum dixit deus. Sicut iuraui in ira mea: si introibunt in requiem meam. Et quibusdam interpositis in expositione verbi huius: adiecit & ait. Si Iosue requiem prestitisset:nunquaz de alia loqueretur post hanc diez. Itaqz relinquetur (ait) sabbatismus populo dei. Et subdidit. Qui enim ingressus est in requiem eius:etiam ipse requieuit ab operibus suis:sicut a suis deus. Ubi & protinus adiunctum est. Festinemus ergo ingredi in illam requiem. Qđ ergo sentit apls in loco illo de sabbato:hoc in isto de eo sentit Ioãnes:qnimo spũs sanctus: Hebre. psalmis.

qui & loquebatur per eos. Et bene ait. Audiui vocem in celo dicentem. Beati mortui qui in dño moriunt:qz in sacra scriptura audita est vox ista: in qua & significata est (hoc est) in illa requie tpali:quam Iosue famulus dñi:prestitit filijs israel. Uerba igitur ista:in quibus dr. Beati mortui qui in dño moriuntur &c. veluti de sexta feria in sabbatum transire nos citant:nimiz qz labor sexti tpis affligendo pristat:hos requies septimi demulcendo letificat. Et bene postq̃z agit de patiẽtia sanctoz:mox adiunctuz est de requie sabbati:qz nimiz: vt sexta die passus est dñs:sabbato autem requieuit a laboribus suis:ita in sexto tpe: (vt sepe iam dictum est) complebit passio corporis Christi:& erit post hoc sabbatum glorioſum:seu in illis qui iam regnabunt cum Christo: seu in his qui Antichristo ruente:remanebunt sup terram:mansuri in hac vita pro velle dei:quousqz compleatur illud tempus:qđ vocatum est:nouissimus dies. In quo:vz:nouissimo die:psummatis vniuersis mysterijs & laboribus sanctorum: quid iam nisi messis & vindemia restat? Nam sequitur.

T.11. TEt vidi & ecce nubem candidam: & super nubem sedentem similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream: & in manu sua falcem acutam. Et alter angelus exiuit de templo, clamans voce magna, ad sedentem supra nubem. Mitte falcem & mete:quia venit hora, vt metatur: quoniam aruit messis terræ. Et alius angelus exiuit de templo:quod est in cælo, habens & ipse falcem acutam. Et alius angelus exiuit de altari, qui habet potestatem super ignem: & clamauit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens. Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ:quoniam maturæ sunt vuæ eius. Et misit angelus falcem suam acutam, & vindemiauit uineam terræ: & misit in lacum iræ dei magnum, & calcatus est lacus extra ciuitatẽ: & exiuit sanguis de lacu usqz ad frenos equorũ per stadia mille sexcenta.

TSepius me dixisse recolo:& adhuc in suis locis repetere idipsum compellor. Nolo videri qđ non sum:fingẽs aliqđ ex presumptione mea. Nolo extimet aliquis exigẽdum a me qui sum hõ agricola a iuuentute mea:qđ ab ipsis quoqz pphetis exigiante sua tpa non licebat:qz & ipsi ex parte videbant:& ex parte prophetabant:& nos adhuc ex parte videmus:& hocipsuz per speculum in enigmate:& fig dem ipsaz partem visionis pro tpe grandescere oportuerit. Aliud est enim videre multa:aliud oia. Aliter videt ciuitas:cum adhuc per dietam longius distat:aliter cum venit ad ianuam:aliter cum pgitur intus. Nos igit qui ad ianuam sumus:multa qdem loqui possumus:que aliqñ ex toto vel ex parte latebãt:sed non sicut hi qui erunt intus:& oculo ad oculum videbunt: cum ea que scripta sunt in hoc capitulo incipient psummari. Certe qđ de messione & vindemia in hac distinctione septima scriptum est:tam pspicuum est:vt de his quid significẽt dubitari non possit. De angelis vero qui habẽt falces:& de his qui clamat ad eos:nondum est vsquequaqz expositio certa:qz statum illius ecclesie que futura est in nouissimo tẽpore (hoc est) post ruinam bestie:cuius sta Homo agricola

pra fecimus mentionem) plene: sicut futurus est assignare negmus. Arbitramur ūm in eo qui vilus est sedere supra nubem candidam: z esse simulus filio hois: significari quendam ordīne iustoꝝ: cui datum sit pfecte imitari vitā fily hois: z (sicut alibi scripsim' sancti Joānis euāgelistē) dīe nihilominus linguam eruditam ad euangelizandum euāgelium regni: z colligendum in aream dni vltimam messionem. Jn angelo vero qui egressus est de templo: z clamauit voce magna ad sedentem supra nubem: ipsum filium hois. de quo dicit psalmista. Deus in templo sancto suo: vel certe vnū aliquem magnoꝝ nunciorum suoꝝ. Egredietur enīz: qz iam tunc manifestius erit in piciētys hoīum: clamauit autem voce magna: qz vt hoc faciat ordo ille: ei per manifestum donum spīritus: z nō iam per enigmata: intimabit. Qui: vz: ordo: recte coronam aurēam habere describit: qz in veritate certabit pīra oia vitia: z supabit ea: z id circo coronatus pro precedēti victoria: dignus existimabit qui euangelizet electis' z congreget triticum in regnum celoꝝ. Qui bene etiam supra nubem candidam sedere describit: qz nubes qdem corporea res est: nec tñ grauis z ponderosa: sicut terra: sed leuis: z pertransito illius nō erit ponderosa z obscura: sed lucida z spiritualis: nō enim erit subditus actioni: sicut ipsi esse cogimur: z si inutilis: sed pie gratie vbertate magis ptemplationi intētus. Sicut enim illi hoies dicunt sedere sup faciem terre: qui terrenis inhiant: z terrenis incumbūt: ita felices hoies illius status: qz de rebus mūdanis nihil cupiēt velut in aere positi: super nubem cādidam requiescent. Illi miꝝ: qz qđ distat inter terram nigraz: z nubem cādidam: z hoc distare videt inter corpoream exercitationem: z ptemplationem celestium: cppe cum ibi corporalia: hic spiritualia acquirantur. Hec de eo qui sedebat super nubem: z de angelo qui exiuit de templo. Nunc videndum est de eo qui exiuit de templo qđ est in celo habēs z ipse falcez acutam: z de eo qui exiuit de altari: z clamauit ad eum vt vindemiaret vineam terre. Nota qz de primo templo nō est dictuz qz sit in celo: de scđo autem subūctum est. De templo qđ est in celo: vt aliud intelligaꝫ per illud templum: aliud per illud: nimiꝝ: qz vita illa que designat in nube: humilior est ea que designat in celo: vtiqz: qz z aer medius est: inter terram z celum. Quēadmodum autem si ageremus in parte vna de Joāne Baptista: z hoie Christo Jesu: z discipulis eius: in alia de Helya z spiritu sancto: simulqz de aliqbus spiritualibus viris. Cōstet enim qz Joānes baptizauit in aqua: z hō ipse Christus Jesus in aq̄ venit z sanguine: z Helyas raptus est in curru igneo: z spiritus sanctus sup apostolos: in ignis ostensione descendit: ita in eis qui habēt falces: alīq ordines designantur: in eis autez qui clamāt ad eos: aut ipse filius z spiritus sanctus intelligēdi sunt: quoꝝ clamor est inspiratio manifesta: vel certe aliq viri spirituales per quos specialius loquant': ipse filius z spiritus sanctus: sicut quondam in duobus angelis: qui erant pīctes Loth de Sodomis: peccatores homines punierunt. Et qz in nouo testō qđ ptinet in duobus statibus: nō est agēdum de vita actiua z ptemplatiua: sm similitudinem Agar: z Sarre: sed potius sm similitudinem Lye z Rachelis: aut Joannis Baptiste z Helye: q̄ruis ille qui ascendet sup nubem candidam: cōtemplatiue vite insistat: respectu eoꝝ qui terrenis implicātur negocys: altioris tñ vite videtur esse ille qui egredit de templo qđ est in celo: qz alia est libertas magistery: z doctrine spiritualis designate in nube: alia libertas amoris contemplationis diuine. Quocirca: vt in eo qui erat similis fily hominis: aliqs ordo futurus pfectorum viroꝝ seruantium vitam Christi z apostoloꝝ intelligendus est: ita in angelo qui egressus est de templo qđ est in celo: aliquis ordo heremitaꝝ emulantium vitam angelorum. Nimirum qz z in vita ista humilion: non nulla q-e

Ordo psalmō.

Ordo spiritualia.

Ordo Monachorum

Ordo Heremitarum

Ordo Heremitarum

Duo ordines.

Hiero/nymus

Ordo Monachorum

Ordo Heremitarum

Ordo apostolicus.

Heremitarū Augustini.

sunt hominum necessaria sunt. Jn illa: nō tam que sunt hominum: qꝫ que spirituum supernoꝝ. Et rursum ys qui filij hominis similis esse perhibetur: ptinue manifestius appareat: hic autem de celo in quo manebit occultus: velut repente egressus est: qz hi qui miſrant deo in humiliori perfectione: ad vtilitatem intuētium in conspectu electorum hominum dati sunt: quatenus ab eis accipiant salutis monita: z pie conuersationis z perfectionis exemplum: qui autem vt perfecti vniuersi remotiora petunt: si quando suggerente spiritu egredīntur ad homines veluti de archanis celorum aduenisse putantur: adeo vt multorum corda hominum timore concutiant admirātium: seu vite perfectionem: seu penitentie nouitatem. Qui etiam (qz vt omnino spirituales vere iudices sunt) solent suggerente spiritu: peccata delinquentium durius increpare: z nonnullos non incassum: lingue etiam iaculo fine mora ferire. Et hoc quidem hactenus z aliquando. Jn tempore autem illo quod vocatur dies iudicij: egredietur de altari: (hoc est) de ecclesia spiritualium virorum: sub qua clamant nonnulli iustorum dicentes. Vindica domine sanguinem nostrum qui effusus est super terram: angelus qui habet potestatem super ignem: ille. s. spiritus dei viui: qui spirat vbi vult: z accendet corda illorum virorum: qui sibi specialius adherebunt: ad faciēdam vindictam in nationibus: increpationes in populis. Surget enim ordo qui videtur nouus z non est. Jnduti nigris vestibus: z accincti desuper zona. Hi crescent: z fama eorum diuulgabitur. Et predicabunt fidem quam z defendent vsqz ad mundi consumptionem in spiritu Helye. Qui erit ordo Heremitarum emulantium vitam angelorum. Quorum vita erit quasi ignis ardens in amore z zelo dei: ad comburendum tribulos z spinas. (Hoc est) ad consumendum z extinguēdum pernitiosam vitam prauorum: ne mali amplius abutantur patientia dei. Puto enim qz in tempore illo: vitam monachorum: erit quasi timber ad irrigandam superficiem terre in omni perfectione z iustitia fraterne charitatis. Vita autem Heremitarum erit quasi ignis ardens in amore z zelo dei ad comburendos tribulos z spinas: vt nec bonis desit gratia ad salutem: nec impij abutantur amplius patientia dei. Erit ergo ille ordo tanquam mitior: z suauior ad colligendas segetes electorum dei velut in spiritu Hoysi. Iste vero ferocior z ardentior ad colligendam vindemiam reprobōrum: ac si in spiritu Helye. Nimirum: qz z predicatio illius imponet finem operi electorum: z comminatio istius perfidie reproborum: ita vt nec illi egeant exerciari amplius in seruitute laboris: nec istis liceat amplius viuere in operibus malis: sed necesse sit peruenire vtrosqz z astare ante tribunal Christi: z recipere vnumquemqz prout gessit: siue bonum: siue malum. Et fortassis duo isti angeli in quibus diximus designari filium z spiritum sanctum: duo ipsi erunt qui occidentur a bestia: siue Helyas z socius eius (quod magis creditur) siue alij: maxime: quia de vltimo horum angelorum dictum est qz habeat potestatem super ignem: quod maxime ad Helyam pertinere videtur. Dico autem hoc: non asserendo: sed opinando: z si non desit fortitan qui audeat affirmare. Ego autem propterea non affirmo: qz quando ista fieri incipient: iam duo prophete interfecti erunt a bestia. Et si ipsi duo erunt (vt creditur) Enoch z Helyas: non poterunt ista facere: nisi a mortuis resuscitati: nisi forte sm illud Hieronymi: non eos aliquis occidendos dicat a bestia: sed aliquos alios. Ipsos autem post ruinam Antichristi: ad hec omnia consumanda: sine mora venturos. Quia tamen z isto modo z alio cuncta pro velle dei possibilia sunt: demus interim z in hoc loco: opinioni locum: donec illucescat dies z oriatur lucifer in cordibus nos-

Ordo Heremitarum Augustini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stris. Quocūq; autem modo fiāt ista: bene duo viri mittēdi sunt simul: si tū re vera: viri sunt: vnus in spiritu mansuetudinis qui iubeat colligi messionem: alius in spiritu zeli qui precipiat p̄cludi vindemiam: q; & vsq; ad illum tpis articulum: erūt alii qui predestinati ad vitam: alij p̄sciti ad mortem. Si enim soli electi hoies remansuri essent in mundo: nequaquaz de vindemijs terre: sed de solis messionibus ageretur. Sed q; soli nō erunt boni: erit cuz messione vindemia. Si autez queris: q̄d significet messio: audi dñm in euangelio: dicentem. ¶ Messis autem: p̄sumatio seculi. Nec diuersum hoc esse putes: a verbo ipsius veritatis: dicentis. Nō ne vos dicitis q; adhuc quatuor menses sunt: & messis venit? sed videte regiones: quia albe sunt iam ad messez: q; sicut tunc completis quadraginta generationibus ab Abraam: supuenit messio populi circuncisi: ita & nunc post q̄draginta generationes: erit messio eorum qui vocati sunt & vocabunt adhuc in fide: quoz sera messio in p̄sumatione seculi. De hac serotina messiōe & vindemia: q; vtraq; pertineat ad diem iudicij: Sanctus quoq; Iohel ꝓpheta manifestat: cum dicit. Consurgāt & ascendant gentes in vallem Iosaphat: q; ibi sedebo vt iudicem oēs gentes in circuitu. ¶ Mittite falces: q̄n maturuit messis: venite & descendite: q; plenum est torcular: exuberauit torcularia: q; multiplicata est malitia. Ecce quemadmodum queniunt sibi duo testes veritatis: & q̄z cōsona voce iudicium extremum annunciāt. Uterq; enim messionem in bonam partem: vindemiam accepit in malam: quod vtiq; ex respectu ꝓtingere: manifestuz est: alioquin in botro: nō malum: sed bonum intelligēdum esset: q; vinum sepenumero doctrinam significat spiritualem. Et notādum q; predicatio vltima in falcibus: non in gladijs designata est: q; falx quicqd accipit: & simul: & multa pariter comprehendit in vnuz. In alijs namq; tpibus: securis iuxta arborem posita: iudiciuz multis actibus cōminabat: & differebat: in illo autem nō sic: sed seueritas iudicij cōminationem sequetur: & pene simul erit vtrūq;. Hoc est enim illud. In voce septimi angeli cum ceperit tuba canere: p̄sumabitur mysterium dei. ¶ Messio ergo ista tam reprobi generis q̄z electi: sub sexto angelo p̄sumanda est: postq̄z penitentie nō est tempus: sed vnusquisq; ꝓut gessit: recipiet statim: seu: vz: mercedem erroris impius: seu fructuz patientie pius: adierit enim dies dñi qui remunerabit vtrunq;. Si autem queritur: que sit merces malorum. Attende: sed expauesce: quod sequitur.

Ioel.

Apoc. 10.

¶ Et misit falcem suam angelus in terram, & vindemiauit uineam terræ: & misit in lacum iræ dei magnum: & calcatus est lacus, extra ciuitatem: & exiuit sanguis de lacu, usq; ad frenos equorum, per stadia mille sexcenta.

T. 12

¶ Lacus ire dei: locus est tormētoz: siue locus extremi iudicij: q̄d vocat: vallis Iosaphat: vbi omnes opz stare ante tribunal Christi: vt referat vnusquisq; ꝓut gessit siue bonum: siue malum. Et recte: extra ciuitatem: q; exibunt angeli: & separabūt malos de medio iustoz: & mittēt eos in caminuz ignis: ibiq; erit fletus & stridoz dentium. Sic ergo calcabit lacus extra ciuitatem: extra societatem fidelium. Exiuit autem sanguis de lacu vsq; ad frenos equoz: q; q̄z reproboz prauitas intollerabilis fuerit: vniuersa electorum agmina: manifeste cognoscent. Hoc est enim illud. Molite ante tempus iudicare donec veniat dñs: qui & illuminabit abscondita tenebraz: & manifestabit consilia cordium. Quid est enim exire sanguinem vsq; ad frenos equorum: nisi intollerabilem apparere malitiam impioz? Justus est namq; & misericors deus. Si non sustineret reprobos: simul cum reprobis: &

Matth.

Prio⁹ ꝓpaditio.

probis: & electos dānaret. Qēs enim peccauerūt. Sustinet ergo: & diu sustinet malitiaz reprobozz. Sed quousq;? Silui (inqt) semp silui. Usquequo silebo? Ut parturiēs loquar. Quasi ergo vsq; ad frenos equorum sanguinem ascendere: est illuc vsq; properare malitiam: quousq; misericor: die terminus expectandus non sit. In paruo deniq; flumine etiam: & asinus transit: in eo vero quod equorum tangit frenos: discrimen est non modicum trāseunti. Hoc intollerabile malum simulq; equitatem iudicij: & longanimitatem patientie sue: patriarche Abraae indicare dominus dignatus est: dicens. Clamor Sodomorum & Gomorreorum multiplicatus est: & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descēdam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me: opere compleuerint: an nō est ita: vt sciam. Quod ergo hic significat ascensus clamoris: hoc in Apocalypsi: exitus sanguinis vsq; ad frenos equorum. Deniq; & quod ait dominus. Descendam & videbo: vt sciam: tale est: ac si diceret: Descendam ad iudicandum orbem: & dete: gendam malitiam impiorum: quorum clamor venit ad me: vt videntes & scientes faciam: q̄z pie illos vsq; modo: & longanimiter sustinuerim. Duo sunt autem: que excedunt modum: ita vt non debeant tolerari. Immensitas. & diuturnitas culpe. Horum alterum designatum est in altitudine sanguinis ascendentis: vsq; ad frenos equorum: alterum in longitudine torrentis: qui processit vsq; ad stadia mille sexcenta. Et hec quidem iniquitas tam grauis: & tam immensa: in die illo iudicante domino: & calcante in torcular: apparebit manifesta: sed tamen nihil aliud ostenditur: q̄z quod in sex etatibus mundi patientia diuina sustinuit. Tam diu enim sustinet torrentem hunc malitie iustus iudex: quam diu equi ipsius ferre equanimiter potuerunt. Quando autem videntur (non dico asselli) verumetiam & equi pereclitari in sanguine: nimirum: quia regnante Antichristo: & faciente signa & prodigia: de eruditis ruēt: & in errorez ducent (si fieri posset) eriā electi: qs vltra dicet: iustam esse patiēt iam dei: & nō potius clamā duz esse ad dñm. Exurge dñe: non p̄ualebit hō: iudicent gentes in p̄spectu tuo? Erit aūt hoc in fine sex etatum mundi: que nō incōuenienti mysterio: in mille sexcentis stadijs designant. Quinq; eteniz etates designant in mille stadijs: pp plenitudinem tpum: in qua Xp̄s venit in mundum. In sexcētis: sexta etas pp perfectionem senarij. Que: vz: senaria perfectio: in electis hōibus p̄sumat. Et q; in tot seculoz spatijs: non desinunt agere impij q̄d ceperunt: & illoz malitia perseuerat inuicta: certum est q; in eternuz vellēt prauе agere: si liceret: & vsq; ad infinitum tp̄s p̄sistere inuincibiles in sceleribus suis. Et ob hoc: ad iustum dei: pertinet: districtumq; iudicium: vt eo tpe quo electoz inopie: etiam reproboz superbie imponat finis: quatenus & isti post penam temporalem transeant in vitam eternam: & illi post inane gaudium in supplicium eternum.

Bañ.

Matt.

Psalmo.

3

¶ Explicit quarta pars libri. Incipit quinta.

¶ Et vidi aliud signum in cælo magnum & mirabile: angelos septem: habentes septem plagas nouissimas: quoniam in illis consumata est ira dei.

Le. 15. Lex. 11

¶ Mne q̄d constat ex partibus: multiplex est: & sic in eo plerunq; alterz pendet ex altero: vt altero destructo: manere in eodem statu alteruz non possit. Ita & nonnulle virtutes

3

sese adinuicem complectunt: vt si vna earum desit alicui: altera in eo: integre manere nõ possit. Nã enim virtus sit per se patrĩa: virtus humilitas: virtus fides: virtus spes: virtus charitas: & si que similes: non põt hũ aligs veraz & pfectam habere fidem: si nõ habeat: patientiam: humilitatem: charitatem: & spem: aut veram charitatem: si nõ habeat patientiam: fidem: humilitatem: & spem. Sciẽs ergo ille qui nouit oia: q̃z vanuz sit absq; istis virtutibus. quecunq; bona opa possidere: q̃z dignum interiorem hoiem tam preclaris virtutibus premunirit: sic in gnq; opibus suis specialibus que opatus est in mundo & in aduẽtu spiritus sancti quem ad hoc misit de celo: plumationez exhibuit: vt per hoc qõ ipse fecit: ostẽderet: qd in nobis esset moraliter: & in ecclesia typice: allegorice: faciendum. Queris: que sint ista? Tam pre multis alijs solẽnia sunt: vt esse nequeat vir catholicus: cui hec plene nota: & p̃cciosa nõ sint. Primuz opus: natiuitas est: scdm passio: tertium resurrectio: q̃rtum ascẽsio: gntum aduẽtus spiritus sancti. Deniq; & in q̃rtum potuit: seruata est in numero similitudo: q̃tenus & numerus mysterio: & mysterium numero: ꝓueniret. Tertia deniq; die resurrexit a mortuis: vt tertium esse opus: resurrectio notaret. Die quadragesimo ascẽdit in celum: vt q̃rtum esse opus intelligeret ascẽsio. Die gnquagesimo: pascha: qui grece di: penthecostes: missus est apostolis spiritus sanctus: vt ptineret ad gntum opus: hec ipsa solẽnitas mõstraret. Scdm ergo qp q̃tuor sunt alia & vna sedes: ita pars ista que gnta est: respectu quatuor p̃cedẽtiuz generalis est. Sed & sicut prima pars: ascribit primo alali (hoc est) leoni: qz ō Christo & pastoribus agit in ea: scda vitulo: qz de martyribus: tertia hoi: qz de doctoribus: quarta agle volãti: qz de virginibus & heremitis: ita gnta pars: de qua modo agere cepimus: sedi oipotentis dei ascribenda est: nimiz: qz illos precipue tãgere videt: de qbus di. Ecce q̃z bonum

Psal.

& q̃z iocundum habitare fratres in vnuz. Erãt in ecclesia primitiua: pastores & euangeliste: erãt doctores & virgines habẽtes singuli specialia dona: quasi specialia membra corporis Christi: nec tñ ad ipsos solos puenit illud qõ effusum est vnguẽtum de capite Christi: sz ad oẽs illos de qbus di. Actuũ Multitudinis autem credẽtium: erat cor vnum & aia vna. Illi siq̃dem ordines speciales sunt: iste generalis. Illi in q̃tuor tpibus singuli per singula cum suis p̃trarijs habuere pflictum. Iste in gnto tẽpore: qõ suum est: generaliter agit. Et qdem: qz sepiez sunt angeli: qui de templo p̃cedunt: effundi zelum dei sup impios per singula septem tpum manifestum est: sed tñ qz in gnta parte libri agit de ordine isto: liquet qp in quinto tpe id de quo agit in hac parte: generalius ꝓsumak. Ita enim (vt sepe diximus) ꝓsiderãda sunt specialia: vt tñ ad intuitum generaliuz: impetus spiritus dirigak. Aliud est enim qõ in singulis tpibus accidit ꝑm speciem: aliud qõ in certis agitur ꝑm genus: sicut aliud est per singulas ebdomadas quadragesime facere diebus pficis memoriam dñice resurrectionis: aliud (& si non ad aliud) totam ebdomadaz pasche semel tñ in anno solẽniter obseruare. Ut ergo qz locus exigit de eo qõ generale est: sermo segtur. Quare (nõ absurde: querit in hac quinta parte libri potius q̃z in aliqua p̃cedẽtium) phyale iracundie dei effundunt sup terram: & quare eedem phyale: nouissime dicte sint: aut q̃re dictum sit: qp in illis ꝓsumata sit ira dei? Opz enim nos (sicut extimo) ad inuestigãda hec oia: nõ paucis sermonibus laborare: & vt alia ex alijs intelligi queant: diuersa testimonia scripturaz diligenter inserere. Nã autem cõis sit quo ad votum: intẽtio & voluntas sanctoz: oẽsq; vnanimiter zelentur vbi zelãdum est: & misereãtur vbi misericordia exhibẽda: non frustra tñ: alijs plus zeli: alijs plus clementie datur: qz non oia tpa zelo: nec oia clementie apta sunt. Ceteruz qz ijs qui plus diligit:

plus zelat: qualiter ordini q̃uẽtualium: speciali quadam p̃rogatiua amoris: zelus donatus sit: inquãtum deus dederit: apire conabimur. Quatuor supra scripti ordines: qui per quatuor specialia tpa cuz suis aduersarijs habuere ꝓflictum: apostoloz s. martyrum: ꝓfessoz: & virginum: qualiter natiuitate dñica: passione: resurrectione: atq; ascensione p̃cesserunt: in quatuor p̃scriptis partibus sufficienter ostẽdimus. Sane gntus ordo: de quo nunc agimus: ꝓgregatus in honorem sancti spiritus: illum se esse ꝓuersatione ostẽdit: de quo dicit psalmista. Ecce q̃z bonum & q̃z iocundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguẽtum in capite qõ descẽdit in barbam: barbam Aaron. Querimus autem qd significet hoc vnguẽtum: siue illud quo vngebantur reges in populo israel: & inuenimus scriptuz in actibus apostoloz vnxisse deum patrem: hoiem Christum Jesum spiritu sancto: sicut & psalmista longe ante predixerat. Unxit te deus: deus tuus: oleo letitie pre ꝓsortibus tuis. Pertinere autez ad hoc oleum zelum dei: mysterialis illa vnctio Jheu: qua vnctus est ab vno filiorum pphetaz: misso ab Helyseo: manifeste demonstrat: quãdoquidem ad hoc vnctus est in regem sup israel: vt deleret domuz Achab: & occideret sacerdotes: & cultores Baal. Igitur apte liquet: qp ad spiritum sanctum & ad eius effusionem ptinet zelus dei: qui vocatur & ira (haud dubium) ꝓpter eos quos iuste pdit de terra. Sed illud multo amplius ingrendum est: qua ratione iste zelus dei: qui pertinet ad spiritum sanctuz: in plagis nouissimis ꝓsumari credatur: ne quis amittens tempus gratie: abutatur clemẽtia vsq; ad infinitum. Neq; enim vsq; in eternum sustinet iustus iudex peccata reprobozum: aut oẽ peccatum equo pondere mulctãdum: q̃t passim dimittẽdum decreuit: sed sicut sc. ptum est. Oẽ peccatum & blasphemia remittet hoibus: spiritus autem blasphemie: nec hic remittitur: nec in futuro. Et

Psal.

Actuũ

Psal.

rursum. Quicunq; dixerit verbum p̃tra filium hois: remittet ei: qui autem in spiritum sanctuz verbum dixerit: nec hic dimittetur: neq; in futuro. Quis est autem iste filius hois: nisi ipse qui & filius dei? Quare ergo venialius est peccare in filiuz q̃z in spiritum sanctum? Mungd: quod a corde fidelium (deus auertat) maior est filio: a quo procedit ipse: qui procedit spiritus sanctus? Absit. Sed qz dei filius incarnatus est solus: & dum̃z videbatur hominibus credere esse deuz: eum qui quasi vnus ex mortalibus: passibilis esse videbat hominibus: ad bonitatez eius ptinebat ignoscere eis qui non facile credebant verbis eius: pro. s. qp boni & mali: similiter plerũq; sua verba loquuntur. Quando autem visis miraculis & virtutibus spiritus sancti: eundem spiritum sanctum blasphemabãt dicentes: in Belzebub principe Demoniozum: ejcit iste demonia: iam excusationem non habuerunt de peccato suo: qz viderunt (inquit) & oderunt & me & patrez meum. Notandum vero: qp sicut dicit: pater omnia fecisse per verbum: ita & filius in spiritu sancto: vt vna operatio trium: & vna potentia esse credatur: quamuis alius sit in persona pater: alius filius: alius spiritus sanctus. Sz si ita est: quare signa & miracula specialius ascribuntur spiritui sancto: ita vt dicit scriptura. Virtus exibat de illo (hoc est) de filio: & sanabat omnes: nisi vt eo modo intelligeretur persona spiritus sancti: in virtute miraculorum: quo intelligitur persona filij potentia verboz: & persona patris in fabrica totius mundi? Nec enim tria sunt que faciunt hoies admirari. Eminẽtia operum creatoz: ꝓfunditas sapientie: & virtus miraculozum. Que tria: & si cõia sint ipsis tribus ꝓsonis: qz vna in his oibus operatio triuz: ꝓpietate tñ mysterij: hoz primum ascribitur patri: scdm filio: tertiuz spiritui sancto. Querunt autem filij hoium imitari hec tria: & ꝑpaucis datum est venire ad imitationem scdi: ad tertij vero imitatio/

Tria mirande.

nem:paucissimis. Nam opari aliq̃d opus bonum:multoꝝ est. Loqui sapientiam:alicuoꝝ. Mouo ostẽdere signa ⁊ miracula:sicut raris pcedit:ira non credere ostẽdentibus:sed ecõtrario irrogare blasphemiam sp̃i:tui (qui est auctor) peccatum est ad mortez:⁊ inigtas magna. Et ideo qui hoc faciunt:excusationem nõ habent de peccato suo (haud dubiuz) q̃ odium est in causa: q̃ grauius est oi scelere: ⁊ oi peccato. Unde ⁊ deus ipse ꝛll̃oyſi logtur:dicens. Ego sum deus fortis:⁊ zelotes visitãs inigtatem patrum in filijs:in tertiaz:⁊ quartam generationem:⁊ eoꝝ qui oderũt me: ⁊ faciẽs misericordiam in millia his qui diligunt me:⁊ custodiunt pcepta mea. Igitur de opante bonum in veritate:non credere q̃ bonum sit opus eius:peccatuz est: sed nõ mortale: q̃ multi sunt hypocrite qui opant:non causa dei: sed causa glorie ꝓpalis:de qbus ⁊ dñs. Amen dico vobis recepunt mercedem suaz. Eodem modo de loquẽte sapiẽtiam in veritate:nõ credere q̃ vera sint verba eius:peccatuz est oino: q̃ saluator dicit doctoribus. Qui vos audit:me audit:⁊ qui vos spernit:me spnit. Siq̃dem ⁊ Regina Austri laudat a dño: q̃ venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis. Uex q̃ nõnulli sunt steriles sapiẽtes:de qbus veritas dicit. Dicũt enim ⁊ non faciunt:immo q̃ multi sunt qui habẽt verba verisimilia:⁊ in mendacijs ⁊ fallacijs plena sunt:habent ⁊ sup hoc qui audiunt:⁊ nõ credunt:aliquaz excusationem de peccato suo:maxime pp illud qd̃ Joannes ait. Nolite credere oi spiritui:sed pbate spiritus:si ex deo sunt. Sane ostẽdenti signa:que alijs nõ ostẽdit:non credere:sed blasphemiam irrogare:peccatum est in spiritum sanctum:qd̃ non remittit in hoc seculo:neq̃ in futuro:q̃ sine dubio ꝓcedit:qd̃ nisi recedat a corde hois:non pmittit eum pcipere veritatem. Qd̃ si opponaꝝ de falsis ꝓphetis. Scriptum est. A fructibus eoꝝ cognoscetis eos. Sed adhuc querẽdum est diligentius. Cur qui dicit verbuz ꝓtra filium hominis:remittit ei:qui autem dicit ꝓtra spiritum sanctum nõ remittit ei:neq̃ in hoc seculo:neq̃ in futuro:maxime vt intelligatur:cur in hac quinta parte agit de effusione iracundie dei: ⁊ de plagis nouissimis: potius q̃ in aliqua pcedẽtium:⁊ cur magis in illis q̃ in alijs: ꝓfunata sit ira dei. Quatuor opa Xpisti superius memorata: iudicant qdem peccatores:⁊ vehementer accusant:nec tñ in illis ꝓfunata est ira dei: q̃n adhuc supest:remedium in dono sp̃iritus sancti:q̃ sicut eum qui ꝓuertitur:saluum facit a peccatis suis:ita ab electoꝝ cetibus:non ꝓuersos excludit. Qñ enim dei filius factus est hõ:exempluz exhibuit humilitatis. Qñ factus est vitulus in ara crucis:exemplum prebuit patiẽtie. Qñ resurrexit a mortuis:fidei fortitudine firmavit corda credentium. Qñ ascẽdit in altum: spei alacritatem sublimavit in celum. Qñ in specie ignis misit spiritum sanctum:ad diligendum se corda fidelium inflãmauit. In quinto itaq̃ loco dat pfectio sanctitatis electis:sicut ecõtrario ꝓfunatio inigtatis inigs. Sicut enim humilitatem sequitur patiẽtia:patientiam fortitudo fidei:fortitudinem fidei:spes:spem vero amor dei qui est ignis diuinus. Ita superbiam cordis comitat in patientia:in patiẽtiam infirmitas fidei:infirmitatem fidei desperatio:desperationem vero odium:qd̃ est peccatum ad mortem:q̃ qui deum odit:aut ꝓximum: mortuus est:⁊ adhuc viuens in carne:in inferno sepultus. Audiunt hoc multi:⁊ admirãtur:cur hoc de noxa odij specialiter dictum sit: arbitrantes multa esse alia grauiora peccata. Nunc igitur audiat veritatem:qui vult esse discipulus veritatis. Dictum est q̃ qui peccat in spiritum sanctum:nõ remittitur ei:neq̃ in hoc seculo: neq̃ in futuro. Quare hoc? Q̃ ipsdem spiritus sanctus: amor est dei: ⁊ qui non hz amorem:spiritum sanctum habere nõ potest:q̃ amor:amorem querit: ⁊ charitas: charitatem. Qui autez spiritum sanctum

non habet:non hz vitam in se manẽtem: q̃ sicut non rem similem: sed dissimilem dico:anima hominis:vita corporis est:ita vita anime:gratia spiritus sancti. Unde ⁊ per apostolum dicitur. Factus est primus Adam in animam viuentem. Secundus autem in spiritum viuificãtem. Qd̃ si spiritus est qui viuificat animam:⁊ ipse spiritus amor est:cum esse amor nõ possit:vbi odiuz est:quomodo anima illa viuere potest:que viuificãtem spiritum dei: qui est amor:in seipsa non hz? Igitur odium corde radicatum:peccatum est ad mortem:⁊ peccatum nihilominus ꝓtra spiritum sanctum. Nam spiritus sanctus amor est:q̃d̃ est peccatum amori ꝓtrarium:nisi odiuz? Dicit autem Joãnes. Filioli:hoc mando vobis vt nõ peccetis:sed ⁊ si peccaueritis: aduocatuz habemus apud patrem Jesuz Xpistum iustum: ⁊ ipse est ppitiatio pro peccatis nostris. Sed est (inquit) peccatum ad mortem:pro quo non dico vobis: vt quis oret. Hoc vtiq̃ peccatum odium esse:ex eadem epistola manifeste apparet. Unde ⁊ Laym in exemplum accipit:qui stimulatus liuore odij:ꝓximum iugulauit germanum. Nec mirz si crimen odij tanta plectitur pena. Si enim ꝓsumatio legis charitas est:qd̃ esse potest odium nisi ꝓsumatio peccatoꝝ? Sed non est ita intelligẽdum:quasi non sit orandum pro odientibus:cum Xpistus dicat. Orate pro inimicis vestris:sed non ita est orãdum pro eo: sicut pro quolibet alio vitio:vtpote p passione ire:aut gule:ocupiscentia oculoꝝ: ⁊ his similibus:que ⁊ si quottidie ab inimicis agantur:facile tñ oratione relaxari creduntur. Nonnunq̃z enim hoies venundati sub peccato:ad hoc ex lege carnis trahũtur:etiam ⁊ inuiti. Non inq̃z orandum est pro odio:sicut pro alia passione:q̃ siue volens quis odiat:siue nolens:qd̃ aliquando accidere ꝓsueuit ex culpa precedẽtium delictoꝝ:quãdiu tamen odit:manet in morte:⁊ nisi desinat odire:vitam penitus habere non potest. Unde ⁊ saluator ait. Si offers munus tuum ante altare:⁊ ibi recordatus fueris q̃ frater tuus habet aliquid aduersum te. Relinque ibi munus tuum ante altare:⁊ vade prius reconciliari fratri tuo: ⁊ tunc veniens offer munus tuum. Si autem (teste veritate) oblatio non suscipitur pro discordia: restat vt peccatum odij:quod est radix discordie: deterius sit omni peccato: ⁊ in eo sit consumatio iracundie dei. Nec mirum si peccatum odij tam sit execrabile apud deum:quandoquidem ⁊ apud homines nihil eo scelestius: nihil odibilius sit. Quãtumq̃ etenim sit tibi frater improbus ⁊ molestus: ouuntamen de illius dilectione nõ dubitas:equanimiter eum sustines: equanimiter portas. Si vero te ab illo odio scis haberi: vix pateris:⁊ quantiscunq̃ blandiatur obsequijs:quasi quedam stercora blandimenta ipsa ꝓtemnis. Oramus ergo pro odientibus:⁊ calumniantibus nos:vt deus qui omnia potest:visitando corda eorum:a catbena impietatis eripiat ⁊ reuocet ad iter charitatis ⁊ pacis. Non autem oramus: vt manentes in odio salui fiant:quia scriptum est. Omnis qui odit fratrem suum homicida est:⁊ omnis homicida non habet hereditatem in regno Xpisti ⁊ dei. Et notandum q̃ si aliquis odit ꝓximum suum quasi inimicum dei putans eum hereticum:aut scismaticum:sm q̃ Paulus odiebat Xpistum ⁊ discipulos eius:emulator existens paternarum suarum traditionum:non peccat peccatum illud: pro quo non est orandum:quia ignorantia excusat illum:sicut ⁊ Paulus ipse dicit. Misericordiam consequutus sum:quia ignorans feci. Unde ⁊ saluator positus in cruce ait: de quibusdam. Pater ignosce eis: quia nesciunt quid faciunt. Et hoc quidem de illis qui putantes bonum malum emulantes persequuntur bonos: habentes zelum dei: sed non sm scientiam. Ceterum qui scienter odit deum ⁊ membra eius: ipse est qui peccat peccatum illud: quod est in spiritum sanctum: quod non

remittitur in hoc seculo: neq; in futuro (dicente domino.) Viderunt & oderunt me & patrem meum: iam excusationem non habent de peccato suo. Unde & in domenica passione: dicit euangelista. Sciebat Pylatus q; p̃pter inuidiam tradidissent eum. Igitur peccatum odij (quod alio nomine vocatur iniquitas) ipsum est peccatum in spiritum sanctum: & peccatum ad mortem: de quo dicit Joannes. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico: vt roget quis: & quasi quereretur: quod esset illud peccatum: adiecit & ait. Omnis iniquitas peccatuz est: & est peccatum ad mortem. Ecce aperte dicitur hic iniquitatem peccatum esse ad mortem. Quod si ita est: quod est q; superius dixerat. Omnis qui facit peccatum: & iniquitatem facit: & peccatum iniquitas est? Et rursum. Omnis qui in eo manet: non peccat: & omnis qui peccat non vidit eum. Et item. Omnis qui natus est ex deo: peccatum non facit: nisi vt intelligamus de illo peccato quod ipse iniquitatez cognominatur? Alioquin quomodo stabit illud quod superius dixerat. Si dixerimus quia peccatum non habemus: ipsinos seducimus: & veritas in nobis non est: & si dixerimus quia non peccauimus: mendacem facimus eum: & verbum eius non est in nobis? Quis igitur intelligeret verba ista: nisi ipse qui ligauit: dissereret? Si enim qui peccat ex deo non est: quomodo si dixerimus: quia peccatum non habemus: ipsinos seducimus & veritas in nobis non est: nisi vt intelligamus illud quod ipse in fine intelligendum docuit. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat & dabitur ei vita peccanti non ad mortem? Quid vero est quod adiungit. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico: vt roget quis: nisi vt de illo intelligamus peccato: quod ipse protinus subiungens exponit dicẽs. Omnis iniquitas peccatum est: & est peccatum ad mortem? Restat ergo querere. Utrum odium sit peccatum iniquitatis: pro quo dicit non orandum: quum nulli confitenti & penitenti indulgentia neganda sit: etiam in extremo articulo? Videamus ergo vtrum in his que supra scripta sunt: ipse sibi metipsum exponat: & quid nobis voluit intimare: aperiat. Si ꝯfiteamur (inquit) peccata nostra: fidelis & iustus est: vt remittat nobis peccata nostra: & emũdet nos ab omni iniquitate. Et adiecit. Si dixerimus: quia non peccauimus: mendacem facimus eum: & verbum eius non est in nobis. Quod si iniqtas peccatum est ad mortem: pro quo nemo orare permittitur: q̃d est qd dicit. Si ꝯfiteamur peccata nostra: fidelis & iustus est: vt remittat nobis peccata nostra: & emundet nos ab omni iniquitate: nisi q; hoc ipsum est peccatum iniquitatis: nolle dimittere & confiteri peccata? Quis est autem qui peccato carere non vult: nisi ille qui desperatus est: & quasi animal brutum: promptus est ad omnem iniquitatem? Unde & de hoc peccato per psalmistam dicitur. Dixit iniustus vt delinquat in semetipso. In seipso delinquit: qui seipsum desperando occidit. Et hoc quare? Qz dolose (inquit) egit: vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Et quid ibi sequitur? Uerba oris eius iniquitas & dolus: noluit intelligere vt bene ageret: iniqtatem meditatus est in cubili suo: astitit omni vie non bone: malitiam autem nõ odiuit. Ecce (hoc est) iniqtas. Si dicis in corde tuo: multa mala feci: multas iniqtates commisi: nõ est vnde primo peniteaz frustra: cum non sit spes: qua possim reconciliari deo: & si recedam procul a timore dei: & faciam quicqd mihi occurrerit faciẽdum: gaudebo diu mal vixero cruciandus in fine: quin immo non cruciabor: falsa sunt enim oia que dicunt: nulla erit vita: ꝑsumata hac vita. Hanc iniqtatem meditatus est iniustus in cubili suo. Non igit sic est orandum pro eo vt dimittantur eius peccata: qño illius qui ꝯfitetur & penitet: q; nisi ex corde peniteat: indulgentiam promereri non potest. Hinc solum pro illo orationem facere: & pos

Quatio pro defunctis

sumus & debemus: vt deus (cui nihil est impossibile) auferat duritiaz cordis eius: & cum si sibi plz ad ꝯfessionem & satisfactionem ꝓducat. Pro eo autez qui confitetur: lz omnibus christianis preces effundere apud misericordem deum: vt ei remittat dñs benignitate sua: qõ pro sua infirmitate: exoluere pro velle non potest. Sicut enim qui odit: indulgentiam ꝑsequi non merek: ita qui diligit: securus est: fiduciam sibi dãte veritate ipsa: que de peccatrice semina diligente se dicit. Dimissa sunt ei peccata multa: qm dilexit multum. Lz ergo de omni peccato: timendum sit: magnam tñ fiduciam non habentibus voluntatem peccandi: Joãnes iste prestat: cum dicit. Filioli hec scribo vobis vt non peccetis: sed & si quis peccauerit: aduocatum habemus apud patrem Jesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et illud qõ iam supra meminimus. Qui scit fratrem suum peccatum peccasse: non ad mortem petat: & dabitur ei vita: peccanti non ad mortem. Illud vero peccatum qõ proprie vocatur iniquitas: ac si vorax Caribdis: que hominem pertrahit in profundum: metuendum est: q; quo semel involuit: suffocat: & occidit. Pro huius metu vorago inis: multa dissimulant prelati ecclesiarum: & errata q̃plurima sustinent subditorum. Sustinent insantiam: patiuntur adolescentiam: tollerant iuuentutem. Sed & cum fructum non inueniunt: nisi malum: iure iam indignari incipiunt: attamẽ cum interna clementia: & modestia quadam. Si vero nec sic conuertuntur ad penitentie fructum: sed quod bis deterius est: alios quoq; ad malum concitant: & prouocant ad peccandum: quid restat nisi sententia illa: quam imposuit cultor vinee: qui pro ficulnea exorauit? Siquidem (inquit) fructum fecerit: sin autem in futuro succides illam. Plerunq; tamen in vna qualibet etate: velut quoddam semen herbaruz citius currit hõ ad malitie culmen: etiam in minori etate: q; virorum: vt puerorum

Caribdis.

aliq: diuina inspiratione compunctis semetipsos transcẽdant: & infra annos puberes: canos perfectionis producunt: ita nõnulli diabolico inflati spiritu: nihil obmittũt prauitatis cõmittere in etate puerili: adeo vt multos senes astutia iniquitatis exsuperent. Siue ergo illos qui quasi gradatim: & per tempora ad peiora facinora vilabuntur: siue eos qui sceleritis fructum iniquitatis producunt: sustinere amplius non oportet ecclesiam: q: & si eis esset deferendum pro tempore: ne forte eos visitet dñs & eripiat a vinculo Sathane: quo captiui tenentur: ne tamen videantur consentire qui presunt: si enormia q̃z misericorditer sustinent: bonum est magis: vt vnus pereat: q̃z multi periclitentur in vno: presertim: cum de eis: saluo dubia sit: detrimenta vero per eum manifesta non pauca. Quis enim quot virgines per vnum prauum hominem: quem ecclesia patitur vt conuertatur: violentur: ignorat? Ergo ne iustum est: vt dum vnum ferire: ne moriatur: metuit: multos innocentiores: ad mortem protrahi patiatur? Debemus ergo ad tempus saluti peccatoris clementer: ac benigne: consulere: in spiritu mansuetudinis: errantem sepenumero exhortari: quamdiu eius (vt iam dixi) miseriam: sine multorum detrimento tollerare valemus. Quod si nihil proficimus: oportet eum tandem assumpto zelo: velut in quarto anno coripere: si forte exasperatus redeat ad cor: & a prauis operibus resipiscat: in quinto vero si non corrigitur: vti ferro incisionis. Sed quare istud? Quia non potest homo diu manere in eodem statu: sed aut a bono pergit in melius: aut a malo cadit in peius. Sicut enim boni in melius: ita mali proficiunt in peius. Iusti namq; fidei sue addunt patientiam: patientie humilitatem: humilitati spem: spei vero charitatem. Illi incredulitati sue: apponunt impatientiam: impatientie superbiam: superbie de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sperationem ; desperationi odium. Sicq; fit: vt quomodo electi in quinto loco accipiunt ignem diuinum : donum. s. spiritus sancti ; ita reprobi velut in quinta apostasia : incidant in odium : quod est contrarium charitati ; ⁊ ob hoc supra modum mortaliter peccant : quia in spiritum sanctum : ⁊ incidunt in crimen illud pessimum: quod non remittitur hominibus: neq; in hoc seculo: neq; in futuro. Et sciẽdum q; vsq; ad tertium precipitium sustinet dominus peccatorem: parcens ⁊ miserans delinquenti. In quarto terribiliter minatur: non conuersio in tribus: in quinto vero non remittit : nec in hoc seculo: nec in futuro. Hinc est enim q; per pphetam dicitur. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus populi: ⁊ super quartuz: non conuertam eum. Qui enim in tertio non conuertitur: super quartum se dominus non conuertere dicit. Quia qui peccato infidelitatis addit impatientiam: impatientie superbiam : ⁊ non conuertitur: iam super quarto tollitur spes vt conuerti possit : quia desperatio que succedit in quarto loco : vicina est peccato : qđ est ad mortem : ⁊ tanto difficilius ad vitam remeat: quanto a caloze fidei desperando recedit. Et tamen si adhuc potest : conuertatur ⁊ viuat: ne forte qui quatriduanum excitauit a mortuis : ⁊ qui minatus est siculnee: flexus est ad precem cultoꝛis : misereatur etiam nunc: cum se non misereri iam dicit. Sed de tribus sceleribus videamus: cur ⁊ ab ipsis non tollitur spes : aut cur magis a quarto q̃z a tribus tollatur. Prius tamen oportet breuiter dicere: q; sicut in ordine quatuoꝛ animaliũ: aliquãdo prescribitur homo: vtpote in Ezechiele prophęta : aliquando leo : sicuti in hoc libro: ita aliquando incipimus ab humilitate: que pertinet ad hominem : siue a superbia que est contraria eius: aliquando a fide vel infidelitate. Etenim ⁊ fides ſm aliquid : ⁊ ſm aliquid humilitas prima est. Quocirca si aliquando a fide: aliquando incipimus ab humilitate: non est inconsrie: sed auctoritatis. Utrunq; enim licet: ⁊ ideo vtrunq; tenemus. Ut autem quod querebatur : accedat primam perditionis causam: peccatum esse superbie: omnibus catholicis notum est. Hãc vnigenitus dei filius volens in prima fronte perimere: venturus ad redimendum mundum: nõ in sua maiestate venire voluit: ⁊ virtutem ostendere potestatis: sed qui erat deus factus est homo : qui erat magnus factus est paruus : qui diues erat factus est pauper: ⁊ qui dominus: seruus: vt ſm nomen eius ⁊ gloziam : sic esset laus eius in fines terre: vt bonum humilitatis: quod superbe contemperant creature : q̃ sit pretiosum ⁊ deo dignum : operando potius q̃ loquendo monstraret. Quicunq; ergo post hoc superbire non metuit: magnum valde crimen committit : peccans vtq; in ipsum Christum : qui paruus ⁊ humilis factus est. Ut enim perstringamus pauca de multis : qui sciens paupertatem regis sui: erubescit egere : nonne Christum offendit: positum in presepio? Qui erubescit ascendere mite animal Christi : ⁊ spumantis sibi equi arrogantiam querit: nonne regem suum offendit: quem sedisse super asinum reminiscitur? Qui ministrare dedignatur equalibus : nonne dominum suum offendit : lauantem pedes discipulorum suoꝛum? Qui ergo post Christi humilitatem superbire non confunditur in ecclesia dei : ⁊ contra preceptum eius contumaciter pergit: quasi vnum scelus dignum damnatione committit. Quę vero que hominibus impossibilia sunt: deo non esse impossibilia (teste ipsa veritate) didicimus: qui amore glorie temporalis conuerti refugit : tangitur plerunq; a domino: in eo quod magis amat: vt duz quasi cathena ferri : qua erat obligatus: rumpatur: saltem vel percussus : conuertatur ad deum. Sed ecce secundus hostis velut e latere consurgens : querit subuertere opus dei: ⁊ apponere iniquitatem su-

Peccatum in Christo

Joãis

per iniquitatem. Incipit enim homo stimulatus a Dyabolo : murmurare in flagellis : ⁊ erumpere in voce contra dominum: nesciens: aut parui pendens pensare ſm opus Christi : quod sustinuit propter nos: qui peccatum non fecit: nec dolus inuentus est in ore eius. Peccat igitur qui sic murmurat in Christum passum : qui non pro sua culpa : sicut nos : sed pro nostris criminibus passus est. Patitur tamen dominus : ⁊ hoc crimen secundum addens adhuc quertere peccatoꝛem. Qui enim Christum suum resuscitauit a mortuis : suscitat afflictum a miserijs flagellorum: vt accepta misericoꝛdia: consortetur ⁊ viuat. Si autem liberatus a flagellis: non credit q; ad hoc percusserit eum dominus : ⁊ sanauerit : vt decetero non in peccatoꝛ: sed in iustitia viuat: sed deputans vtrunq; fortune: non querit que dei sunt: sed que mundi: quasi tertium scelus committit : peccans in eum qui mortuus est propter peccata nostra : ⁊ resurrexit propter iustificationes nostras. Sed ⁊ plerunq; cui plus medicus videt non profuisse flagella : querit illum blanditijs reuocare ad se sublimans eum secum in altum: ⁊ faciens ei contra spem cuncta prospera euenire: si quo modo recogitet ⁊ cõfideret longanimitatem patientie dei : ⁊ querat videre bona domini in terra viuentium. Qui ergo conuertitur : vel isto modo : inueniet adhuc salutem. Qui autem nec isto modo conuertitur vt credat in eum qui pauperem facit ⁊ ditat: humiliat : ⁊ sublimat : sed quia sibi (vt ipse putat: ⁊ vt aiunt quidam) videt arridere fortunam: priuatur spes eius a desiderio future beatitudinis : ⁊ incipit caducas huius vite sperare diuitias ⁊ honoꝛes: eo magis meretur indignationem illius : sine quoꝛ nec passer cadit in terra : quo nec per aduersa flagellorum : nec per prospera vite huius reuertitur ad eum qui fecit illum: sed ambulat per vias desideriozum suoꝛ.

Fortũa

Fortũa

Igitur super quarto scelere: non conuertit eum dominus : sed dimittit eum ſm desideria cordis sui: ne forte si verum tangit eum plaga : iterum incipiat blasphemare. Mittit tamen ad eum nuncios suos: qui ei aperiant vias suas a principio vsq; in finem: siue consortando illum in aduersis: siue deterrendo in prosperis : ne forte se de ignorantia : aut inhertia predicatoꝛ excuset. Qui si forte ad extremum : in tedium ei vertitur verbum dei : ⁊ nõ solum non recipit correptionem : verumetiam quasi nuntium mali : deridere incipit ⁊ odire: spernens ⁊ ipsum qui missus est : ⁊ eum qui misit illum: quid restat nisi vt abscidatur mala arbor: ⁊ in ignem mittatur? Nam ⁊ propter diuersas infirmitates: nõ vnum tantum qui occurreret forte vni: sed diuersos ordines predicatoꝛum voluit esse deus in ecclesia sua : vt qui non audit primum: audiat vel secũduz. Et qdem laudabilis est : qui corrigit ad vocem episcopi loquentis communiter in ecclesia: ⁊ iubentis mandata dei: siue prohibentis contraria: quasi potestatem habentis: animaduertens illud quod dicit apostolus. Qui resistit potestati : dei ordinationi resistit. Qui autem tam durus est: vt nolit obedire episcopo: nisi sciat id quod precipit esse mandatum dei: audiat vel dyaconum legentem euangelium dei : ⁊ conuertatur ⁊ viuat. Si autem se dicit non intelligere: audiat vel sacerdotem habẽtem officium docendi: ⁊ exponentem sibi quottidie verba dei. Si autem quia forte vita eius contemptibilis apparet : contemnit qui huiusmodi est : predicationem illius audiat: vel heremitam: cui nihil cum mundo cõmune. Si autem omnes abijcit : omnes contemnit : ⁊ etiam (vt ita dixerim) ipsum Helyam : quid expectatur ab Heliseo: nisi effusio phyale iracũdie dei? Verum hoc de quolibet prauo homine nolẽte intelligere: vt bene agat.

¶ Nunc de multitudine populi mundani (cuius causa est similis) videamus. Licet enim pro electis tantummodo dictum

sit. ℭMessis quidem multa: operarij pauci: rogate ergo dominum messis vt mittat operarios in messem suam: nihilominus tamen ⁊ ad reprobos: quorum infinita est multitudo: multi enim sunt vocati: pauci vero electi: missi sunt ijdem operarij: vt excusationem non habeant: ⁊ communiter vtrisq; loquuti sunt verba dei. ℭMissi sunt autem ꝑm tempus ⁊ tempus: primo apostoli: secundo martyres: tertio doctores: quarto contemplatores: ⁊ non audiuit eos mundus. Et ob hoc in qnto tempore missi sunt alij: qui effunderent super genus phyalas iracundie dei vt indurat̃m ⁊ obcecat̃m ambulet in tenebris: ⁊ nesciat quo vadat: donec in sexto tempore mittantur iudices contra illud: qui auferat de terra memoriam Babylonis: vt non vocetur in eternum genus pessimorum. Igitur si ea que supra notauimus: ad animum reuocamus: a quarto gradu: vel ordine: vel tempore: initiatus ostenditur iste zelus: sed tamen in quinto consumationem accepit. ℭMultis autem modis: ⁊ non vno tantum congruens est zelus dei: specialibus viris: siue qui in Helya: siue qui in Helyseo designati sunt: tum quia qui amplius diligit: ampliori zelo accenditur contra delinquentes: tum quia illos amplius decet zelari: quorum vita irreprehensibilis est: ⁊ quibus manifestatio spiritus testimonium reddit. Deinde quia talibus viris magis solent homines contumaces deferre: deinde quia non est vn de timeant: si aduersus eos scandalum concitatur. ℭDi plerunq; verbo: plerunq; epistole: ⁊ mandatis: culpas delinquentium increpant: eis autez qui incorrigibiles sunt: omnino mori animis cõminantur. Quanta autem virtus sit in ore spiritualium virorum ad faciendam vltionem: testat beatus papa Gregorius in libro dialogorum: exemplo sancti Fortunati: qui motus animo pronunciauit morituꝝ cum qui prius percussit cymbala: q̃ ipse aperiret os ad benedictionem dei: ⁊ alterius viri sancti: ad cuius vocem percussi sunt quatuor viri morbo elephantino: sed ⁊ beati Benedicti: quem dicit tantam gratiam fore consequutum: vt si quid vnq̃: non iam decernendo: sed minando diceret: tantas vires sermo illius habebat: ac si hoc non dubie: aut suspense: sed iam per sententiam protulisset. Verum hoc ad ostensionem potentie: non ad exemplum interne subuersionis eorum qui condemnantur in spiritu: adeo vt non possint vltra surgere a reatibus suis. Alia est enim plaga exterior: que paucos tangit: alia interior: que multos includit. Causa vero plage interioris: vel potius occasio ista est. Est aliqs peccator ambulans in erroribus suis: qui verba dei nõ solum facere: sed nec sicut expedit audire potest. Hunc assumẽs presbyter suus: querit reducere ad viam vite incipiens a spiritu mansuetudinis: ⁊ confirmans in eo omnez charitatem: si quo modo dulcibus electuarijs ⁊ vnguẽtis lenibus delinitus: vires accipiat ⁊ sanetur. Idcirco enim a principio ostensus est spiritus sanctus in specie columbe: vt non prius liceat predicatori exacerbare peccatorem: q̃ verbis prius pacificis inuitetur ad gratiam: ⁊ nõ est quod alij dat a domino ꝑm plus ⁊ minus: dico spiritus mansuetudinis: qui precedat in populo peccatore: sicut ℭMoysi: alij spiritus zeli: sicut Helye ⁊ Helyseo: ad faciendum iudicium in populo non credente: sed ambulante vsq; in finem in adũctionibus suis. Sicsic sanctis apostolis: ⁊ euangelistis ⁊ doctoribus spiritus mansuetudinis datus est ad salutem (dicente domino Joãni: qui volebat iam tunc̃ tempꝰ imitari zelum Helye.) Nescitis cuius spiritus estis? Filius hominis non venit animas pdere: sed saluare. Non enim omnibus sanctis datus est spiritus Helye: sed aliquibus. Oportebat enim preire spiritum mãsuetudinis in apostolis ⁊ alijs predicatoribus veritatis: ⁊ sequi tandem spiritum Helye ⁊ Helysei circa finem ad faciendum vindictam in nationibus: ⁊ in

Gregorius.

Ysa.

crepationes in populis. Et hoc quidem in sanctis operatur deus. Quid vero spiritus malus in filijs diffidentie? Quam diu sancti predicatores palpant: ⁊ liniunt plagas eorum: honorant ⁊ reuerentur eos: sicut ⁊ ℭHerodes Joannem: antec̃z arguret eum de vxore fratris sui. Si autez post multas exhortationes ⁊ dulcia verba sanctorum: quibus pascitur peccator ⁊ non corrigitur: venit repente ad eum alius in spiritu Helye ⁊ Helysei: aut corrigitur ad verbum eius: si corrigendus est: aut effectus de correctione deterior: mox desperat: ⁊ quod eo deterius est: incipit persequi ⁊ odire medicum: qui plus salutem eius dilexit: q̃z vitam suam: adeo vt nec timore mortis obmiserit loqui sibi in virtute dei: si quo modo possit eum liberare a morte: ⁊ soluere a vinculo captiuitatis sue. Hec igitur causa est: cur increpatio sua sanctorum plaga nouissima dicta est: ⁊ quia in ipsa consumata sit ira dei: nimiruꝝ: quia in alijs verbis sanctorum retinetur per tempora impetus ire dei: eo q; simulẽt sancti loqui peccatoribus verba dura: vt non coruant in soueam desperationis: in istis quia tempus est iudicij: quo ad istud non attenditur: quid inde sequatur: sed aut faciat fructum sterilis arbor: aut excidat: vt arescat: ⁊ in ignem mittatur. ℭMagnuꝝ igitur est hoc signum ⁊ mirabile: q̃d visum est in celo (hoc est) in spirituali intellectu: q; satis admirant homines: cum incipiunt videre: q̃d aliquando non videbant: ⁊ intelligere aliq̃ occulta iudicia que non intelligebant: de quoꝝ numero hoc erat magnuꝝ satis ⁊ mirabile: cur. Alij sancti pepcerunt viris impijs ⁊ sustinuerunt eos vsq; ad mortem: alij punierint eos ⁊ occiderunt: ⁊ cur alij loquantur peccatoribus humiliter ⁊ benigne quasi fratribus suis egrotãtibus ad mortem: alij in zelo q̃ si potibus dei: ⁊ tñ vtriq; beneficiãt: ⁊ vtra vtriq; faciant: ab vno dño ꝓsequantur? Est enim hoc ipsum signum magnum ⁊ mirabile: ⁊ ideo aliqd aliud: q̃d maius est seipso: significat. Et q̃d est illud? Aduẽtus redẽptoris ⁊ iudicis. Una ꝑsona est Christus Jesus: ⁊ tñ deus ⁊ homo. Venit primo quasi hõ in spiritu lenitatis: venturus est scõdo: quasi deus in spiritu iudicij ⁊ ardoris. Venerat primo vt redimeret mundum: venturus est scõdo: vt iudicet genus humanuꝝ. In primo aduẽtu aiati sunt peccatores: in scõdo timebunt ẽt infi. Qui igit sic sibi blãdit de misericordia vt nõ timeat iudiciuꝝ: stultus est: q; vtriq; est dñs: misericors. s. iustus. Ecce huius rei signum est. Et q̃z nõ timeat specialr hoc signum: q̃d in sex vel septem angelis ostẽsum est: nisi ad diem iudicij: q; tñ plage ipse angelorum nouissime dicte sunt: subintelligit precessisse alia tpa: ⁊ alias plagas: quarum respectu hee plage nouissime dicte sint: que ꝺa velut initialia quedaꝝ memorãda erãt: vt ex collatione eoꝝ: posset intelligi ipsuꝝ signũ. Neq; enim ad se di simplr quinarius numerus: sed ad q̃tuor precedẽtes. Per tria etenim tpa (vt iam diximus) expectata siculnea: in q̃rto erat oino (iubẽte dño) succidenda: q̃z abundauit in misericordia dñi vinee: vt eam anno q̃rto equanimiter sustineret: succidẽdam absq; dubio in anno qnto: si in q̃rto nequaq̃z faceret fructum: q̃d qualr ꝓueniat qnq; partibus libri huius: ⁊ qua gratia rõnis effusio phyalaꝝ respiciat: ppue qntum ordinem sufficienter (vt credimus) dictuꝝ est: q; nõ pro modo verbi sufficiẽter dictum sit: q̃d magno volumine indigeret: sed nos hoc in transitu dixisse arbitramur sufficere: qui ad alios abyssos q̃z totius trãsire tenemur: ⁊ scrutari cetera que sequunt. Abyssus enim abyssum invocat: q; ꝓfundum vnius scripture aliud profundum inuitat: ⁊ q̃z to plura dicunt: tanto plura remanent que dicantur. Ad sequẽtia igit̃ maria transeundum est: ⁊ q̃d i alta abyssо lateat videamus. Sequitur.

Psal.

℣. 2.

℣ Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igne.

℣ In veteri testõ legimus Salomonẽ fe

Universidad de Deusto Biblioteca

cistemare eneum: in quo repleto aq̃ lauarẽ tur sacerdotes. Nic autem mare vitreum: In populo ex q̃ hoc mixtum igne ostensum est in spiritu archanorum celestium rimatori: quia veteris testamenti baptisma: sordes quidez exteriores abluere poterat sicut aqua interiores non poterat: immunditias vero interioris hominis: solus ignis consumit diuinus. Et rursum verba legis sonare populus ille carnalis: ceris, mare tynniẽdo poterat: videre autem per speculum in enigmate: propium est fidelium Christi. Verum quia nec istud omnibus datum est: quos vnda baptismatis abluendo purificat: nec ita despicimus baptismata priozis testamenti: vt nostrum quoq; baptisma pariter confutemus: congructius in mari eneo: vitam intelligimus sacerdotalem: in mari vero vitreo conuersationem monasticham. Debet sane sacerdotalis vita predicatione esse sonora: monachorum: qui q̃ ad hoc vocati sunt: contemplatione perspicua. In aqua etenim verbum: in igne donum spiritus designatur. In aqua doctrina littere: que non est preter fidem: in igne spiritualis q̃ viuificus intellectus. Et illa quidem doctrina: si sane vtimur ea: emundat grauiora crimina: hec vitia spiritualia diligẽter exficcat. Postremo illa animum virtute humilitatis instruit: hec humiliatum igne charitatis accendit. Quod autem mare istud: nõ ad quoslibet fideles pertineat: sed ad solos perfectos: sequentia manifestant: cum subditur.

T.3. ¶ Et vidi eos qui vicerunt bestiam & imaginem illius, & numerum nominis eius, stantes super mare vitreum.

¶ Si in bestia designatur multitudo infidelium persequentium ecclesiam dei: in imagine: doctrina ipsius bestie: in numero nominis: numerositas vitiorum: quos melius esse dicimus qui tria ista vicerunt q̃ illos de quibus dicit Augustinus. Nullos comperi meliores q̃ qui in monasterijs p̃secerunt. Tres deniq; ordines commendat idem vir: super librum psalmorum: Laycorum primum: clericorum secundum: monachorum tertium. Et quidem ab horum primo exigitur specialiter victoria bestie: a secundo non solum bestie: verumetiam q̃ imaginis: a tertio non solum bestie q̃ imaginis: verumetiaz q̃ numeri nominis illius. Sufficit enim layco seruare viriliter fidem suam: q̃ pugnare pro ipsa vsq; ad mortem: dummodo non maneat in mortali peccato. Clerico non sufficit seruare fidem: quia os layci: clericus esse debet: quando quis interrogat de doctrina Christi: q̃ necesse habet stare in acie in die prelij: aduersus insidias hereticorum: q̃ confundere eos qui contra fidem ex aduerso consurgunt: sicut de beato Stephano scriptum est. Surrexerunt quidam de synagoga: disputantes cum Stephano: q̃ non poterant resistere sapiẽtie q̃ spiritui qui loquebatur. Si enim interrogantur layci de fide sua: aut se simpliciter christianos esse profitentur: aut se credere dicunt in patrez: q̃ filium: q̃ spiritum sanctum. Si autem queritur de ratione huius fidei. Respõdent. Non est nostrum de hoc reddere rationem: quia layci sumus: q̃ ydiote: q̃ ignorãtes legem dei: sed sunt apud nos doctores nostri: a quibus potestis ista scisciatari: qui vobis ad omnia interrogata sufficienter respondeant. Hec enim solet esse excusatio laycorum: ad eos qui se interrogant de fide sua. Quod si ita est: quomodo stabit fides laycorum: si clerici deficiunt in responsis doctrine? Necesse est ergo: vt tales sint: qui tam fidei constantia q̃ doctrine puritate superent bestiam q̃ imaginem eius: q̃tenus nec mẽbra deficiãt in tormẽtis: nisi cũ victorie palma: nec verba in respõsione: q̃ diu loquendi virtus q̃ facultas inest. Sane victoria nois huius bestie: qui manet in multitudine illoz delictoz: que q̃dem: q̃ si ab aliis

Augu.

Actuũ

iudicentur venialia: a pfectis tñ viris: ac si mortalia deuitantur: a veris q̃ deo dignis monachis: qbus lz viuere: sicut libet: potius q̃ ab aliis exqri põt: non q̃ q̃ in ordine laycoz: aut clericoz: non fuerint multi qui sub specie layci: siue clerici pfectionem monastichaz obseruarint: sicut ecõtrario: multi habentes habitum monachi: longe sunt a pfectione illa quam habitus figura prętẽdit: sed q̃ priuata: solẽnibus: non preiudicãt: nec gratia occulta manifesti doni ordinem soluit. Ut enim prętermittam cetera: ad qd religiosus aligs ingredif clau-

Ad qđ religiosum intrare.

strum: de quo fine mãdato: non lz egredi: vel ad horaz: nisi vt auertat oculos suos ne videat vanitatẽ: vt abstineat aures suas ne audiat cãtica meretricũ: q̃ verba filioz huius mundi: pro qbus se ꝓpheta immũduz labijs esse gemebat: vt abstineat a verbis ociosis: q̃ a supflua voluntate ciboz: necnõ ab oi munere q̃ propietate habendi aligd absq; certo mãdato: q̃ qđ his oibus maius est: a ꝓprio arbitrio voluntatis: quatenus calcata tam multiplici materia vitioz: ipsa quoq; vitia sine difficultate vincant. Difficile est enim valde vincere vitia: vbi multiplex est q̃ valida materia vitioz: magnũ est q̃ pro magno habendum: si aliqs sic vixit in seculo: vt nõ prevalente hoste: superet eo. Neq; enim q̃ nõ superatur: idcirco mox est aliquis pro victore habendus: q̃ aliud est resistere hosti: q̃ stare iugiter in acie: ne vincat: aliud est deuicto hoste: in tranqllitate manere. Et ille qdem coronãdus est: q̃ viriliter certat: q̃ nõ desinit certare vsq; ad mortem: sed iste sublimat in altum: vt sedeat in throno Christi: q̃ certauit q̃ vicit. Ergo qui vicerunt bestiam per fidem despicientes regnum mundi: quod ipsius est: q̃ imaginez ipsius per sapiẽtiam: que de celo est: nõ recipiẽtes aliam doctrinam: quam seruat q̃ predicat Romana ecclesia: q̃ numez nois eius: per orationem: q̃ ieiunium: q̃ alia exercitia spiritualia: visi sunt stare supra mare vitreum: qđ est mixtum igne: q̃ illis solis pcedit vita ꝓtemplatiua: q̃ sentire ardorem charitatis dei: qbus datum est de his tribus bellis: viriliter triumphare. Qui vero sunt illi qui expugnant: nisi hi qui nõ solum sua: verũetiam semetipsos relinquunt: illius culmen precepti apprehẽdere cupientes: quo dr. Misi qs renunciauerit oibus que possidet: non põt meus esse discipulus? Neq; enim qui monachus dr: monachus est: sicut nec clericus: qcũq; clericus: nec christianus: qui: cũq; dr christianus. Qui ergo vere monachus est: nihil reputat esse suum: nisi cytharam: nisi nouum hoiem qui sm deuz creatus est: aut operationem spiritus sancti: in qua resonãt tres corde generales: de qbus apostolus. Manẽt autem: fides: spes: charitas: tria hec. Nõ enim põt illud cor absolute laudare deum: qđ rez imaginibus: q̃ mundi sollicitudine occupat. Ubi est thesaurus tuus: ibi est q̃ cor tuum. Tũc enim per fidez: q̃ spem: q̃ charitatez: in corde nostro dulciter cãtamus: si nullius amore cupiditatis: aius occupat. Unde nõ immerito victores illoz trium habere dei cytharas describuntur: q̃ qui mundi cupiditatibus vacua sua corda custodiũt: digni sunt qui celi adimpleant muneribus: sicut edicit so: indigni sunt induere nouuz hoiem: qui expoliari a veteri paruipendunt: q̃ habere dona spiritus sancti: qui munera seculi: non recusant. Qui ergo vult habere cytharam: nõ solum bestiam: q̃ imaginem: lz q̃ numez superare ꝓtendat: q̃ non põt Xpi conuersationem accipere: qui vestigia primi hois per carnis opa imitat. Qui vero illa tria supat: triuz cordaz cytharam dño largiẽte: ꝓsequitur: q̃ qui nec terrore minaz eius frangit: vt obediat illi: nec colore doctrine eius decipitur: vt recedat a spe sua quam hz in Christuz Jesum: nec presentis amoris carnalis demulcet: vt deserat amorem dei quem accepit per effusionez q̃ infusionem spiritus sancti: pfecto: fidei: spei: q̃ charitatis: munera habere ꝓbatur: sine quibus laudare deum corde q̃ animo: non valemus: q̃ in qbus dei laus integra q̃ pfe-

psalmo. cta ꝓfitit. Laudare eum (inquit) in psalterio: & cythara. Sed quare in psalterio? Quia plenitudo legis in psalterio ꝓtinetur. Decem sane corde: decem precepta legis designant: in quibus plenitudo iustitie continetur. Et q; longum erat discurrere per precepta: magisq; ex preceptoꝝ multitudine peccandi occasio prestaba: ꝛ: missus est alius propheta qui diceret. Verbum breviatum faciet dñs super terram. Verbum breviatum: qd sit: apostolus manifestat: cum dicit. Manent autem: fides: spes: charitas: tria hec: maior autem his est charitas. Inde est q; in libro isto: in cytharis sancti iubilant: q; veniens in carne dominus: noluit expressione multa ꝓceptorum deterrere corda discipulorum: sed post aliqua que pertinẽt ad fidem ꝛ spem. Hoc est (inquit) preceptum meum: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Sed iam nunc videamus ꝛ audiamus: quid cantent: qui talia munera perceperunt: ꝛ cuius esse dicatur canticum: quod cantare meruerunt. Dicens enim.

In populo lex

Ex.3.m Habentes cytharas dei (protinus adiecit ꝛ ait) Et cantantes canticum Moysi serui dei: & canticum agni, dicentes. Magna, & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens: iustæ & veræ viæ tuæ: rex seculoꝝ. Quis non timebit te domine, & magnificabit nomen tuum? Quoniam tu solus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo: quoniam iudicia tua manifestata sunt.

Hoc canticum quo ad litteram: nec in verbis Moysi: nec in verbis agni manifeste repitur. Q̃ ergo Moysi legislatoris: ꝛ agni gratie largitoris: cõmune esse dicitur: sicut spiritualiter. dictum est: ita ꝛ in spiritu intelligendum. Pro eo enim q; ordo monachorum: procedit ab ordine laycoꝝ ꝛ ordine clericorum: in typo spiritus sancti: qui procedit a patre ꝛ filio: canticum q̃ specialiter pertinet ad eos: cõmune Moysi serui dei: ꝛ agni esse phibetur: vt timoris pertinens ad seruum: ꝛ amoris pertinentis ad filium esse videatur: iuxta illud psalmiste. Seruite domino in timore: ꝛ exultate ei cum tremore. Qui enim dicunt. Quis nõ timebit te: ꝛ glorificabit nomen tuum: timere seipsum: quem timẽdum predicant: ꝛ docẽt. Et qui protinus adiungunt. Quoniam tu solus pius es: p fecto amare se indicant: quem pium esse latentur. Et notandum q; causa timoris ꝓtinetur in verbis precedentibus: quibus dicitur. Magna: ꝛ mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotẽs: iuste ꝛ vere vie tue: rex seculorum. Causa amoris in subsequentibus: quibus ꝛ dicitur. Quoniam omnes gentes venient ꝛ adorabunt in ꝓspectu tuo: q̃ iudicia tua manifestata sunt. Quoniam (inquiunt) magna ꝛ mirabilia sunt opera tua: que te fecisse: scripsit Moyses. Et iuste ꝛ vere vie tue: quibus paucis ostẽdisti misericordiam: multis iudicium: quis ista considerans non timebit te: maxime qui ignorat vias ipsas iudicioꝝ tuoꝝ? Et q; ita nunc in fine seculorum abundas pietate: vt gentes quas aliquãdo proiecerat: susciptas ad salutem: ꝛ iudicia que aliquando erant obscura: quare ita percusseris cecitate populum gentilem: nunc manifestata sunt mundo: scientibus ꝛ intelligentibus seruis tuis: q; ideo percusseris vt sanares: qs non glorificabit te: ꝛ magnificabit nomen tuum. Magnificare enim amantis est potius q̃ timentis. Magnificat (inquit Maria) anima mea dominum: ꝛ exultauit spiritus meus in deo salutari meo: q; respexit humilitatem ancille sue. Hec autem omnia (vt iam dixi) cõmunia sunt eis qui cantant canticum istud: q; ipsum quem laudant: timent ꝛ magnificãt: scientes q; iustus est in iudicio: ꝛ in misericordia pius. Sed quare istud cantant ad laudem dei: nisi q; hi qui fornicantur a deo: vilulant ꝛ blasphemãt accusantes iudicia dei: que sentiunt in semetipsis: quasi non sint manifestata iudicia: quibus damnati sunt: cum sit deus pius ꝛ misericors: adeo vt gentibus infidelibus parcat: querentibus conuerti ad ipsum: ꝛ venire de tenebris ad admirabile lumen suum. Si enim gentes infideles que extra sunt: recipit ad salutem: consequẽs est: vt non sit voluntatis eius perire aliquos de his qui sunt intus: sed ipsi semetipsos desperant: vt faciãt ea que non conueniunt: ꝛ prouocent ad iram saluatorem suum. Sequitur.

Ex.3.

Ex.4 Et post hoc vidi: & apertum est templum tabernaculi in cælo: & exierunt septem angeli de templo.

In quarta parte dicit Joannes apertum esse templum dei in celo: ꝛ visam esse in eo archam testamenti. Dicit autem dicit apertum esse templum tabernaculi testimonij in celo: ꝛ exierunt septem angeli de templo habẽtes plagas septem. Queritur ergo vtrum de vno templo dictum sit vtrunq; an duo sint specialia templa: de quibus ista dicuntur. In veteri testamento: collocatum erat a principio tabernaculum testimonij in Sylo in tribu Effraym: processu vero temporis edificatum est templum in tribu Juda. Q̃d autem repulsum est tabernaculum: ꝛ edificatum est templum: designabat pertransire vetera: ꝛ succedere noua. Sed non ita in hoc loco: vbi prius fit mẽtio de templo: ꝛ postea de templo tabernaculi: maxime cuꝫ dicat: qd est in celo. Utrunq; enim templum demõstratur manere in celo: ꝛ illud. s. de quo facta est mentio in quarta parte: ꝛ istud de quo agitur in hac qnta: vt aliud esse illud: aliud istud: eoipso intelligatur: quo aliud fuit sub veteri testamento: templum: aliud tabernaculuꝫ: ꝛ proposterο ordine in hoc libro scribantur. Sed idcirco fortassis in hoc libro: proposterο ordine scripta sunt: ne de illo templo: aut tabernaculo: que fuerunt vmbra futuroꝝ: scribere putaretur: ꝛ non potius de templis spiritualibus que in celo ꝓsistunt. In celo enim sunt templa ista: ꝛ non in terra: q; quicquid dicitur de eis: in spiritu: non ad litteram intelligendum est. Scõm ergo allegoriam duo templa ista mystica: duo significãt testamenta: in quoꝝ primo latebat quõdam littera noui testamẽti: quasi archa in templo: ꝛ quasi rota infra rotam: vt ex eo quãdoq; videretur exire: sicut ꝛ virginalis castitas de vita ꝓiugali: ꝛ nihilominus de scõo egressi sunt spirituales intellectus: ꝝ q; plures sunt. i. septem angeli isti: ꝛ septem spiritus domini missi in omnem terram. Q̃ quare dictuꝫ est templum tabernaculi? An q; primi fideles habuerunt tm̃ vetus testamentum: nouissimi autem. i. nos vetus simul ꝛ nouum: Scimus enim q; templum dei fundatum in terra est: in qua ꝛ fixum est: quasi habẽs radices: tabernaculum vero transire poterat de loco in locum tanq̃ res mobilis ꝛ habilis ad portãdum: q; vt testamentum vetus: terreno quondam populo datum est: ꝛ in ipso solidauit radices suas ad ꝓfirmandas promissiones patruꝫ: nouum vero testamentum sic ꝓditum est in circuncisione: vt protinus pertransiret ad gentes. Q; vero nõ ita transiuit: vt desereret sanctos apostolos qui erant ex circuncisione: sed potius ipsi qui erant de semine Abrae trãsierunt cũ doctrina vtriusque testamenti ad gentes: quasi templum tabernaculi exhibuerunt semetipsos fidelibus: in quo ingressi in spiritu: meditentur in lege domini die ac nocte. Denicq; ꝛ lapides templi qui pretiosiores ceteris: esse videbantur: ꝛ vasa ꝛ columne translate sunt ad gentes: ꝛ si inutilis Judeis: vt esset in signum viuorum lapidum: qui transituri erant de Judea ad populum gentilem: vt in eo edificaretur sanctuarium

dñi. Et bene templuz istud tabernaculum testimonij dictum est: q eoipso quo verba testamenti: seu veteris: seu noui: mystica sunt z spiritualia: testimonium phibent veritati: etiam preter illa que scripta sunt ad litteram: testimonium phibentia: z ipsa: p ḡbus z testamenta dicunt. Scimus enim q testamēta mortuoꝝ: sunt testimonia viuentium: z q illa qdem tradant in littera pp eos qui decesserunt: ista in viua voce eoꝝ qui phibent testimonium: nimiꝝ: q littera que dī occidere: in testñi fidelibus data est: z spiritus qui dī viuificare: extra litteram z supa litteram: testimoniuz phibet veritati. Datum est ergo populo gēnti nouum testñm: immo nonum simul cum veteri: z nōnulli ꝓtinue legentes in eo: in gressi, sunt in illud: ita vt pcipere spiritualem intellectum: nec tñ potuerint egredi nisi in tribus statutis: q̄ per ea que completa sunt opera dñi: ꝑm partem z partem apitur ipsuz testñm: vt possint hi qui extra sunt (hz aliq̄i malo suo) videre z intelligere que dicūtur. Sic duo angeli manētes in Genes. domo: introduxerunt ad se Loth: qui manebat pre foribus: z mox clauso ostio: percusserunt eos qui erant extra caligine cecitatis: qui etiam cum apto hostio egressi sunt foras: effuderunt sup eos iram indignationis sue: pluerūtq; sup eos ignez z sulphur ad pdēdam de terra memoriam eoꝝ. Sic sic septem angeli ist: qui manēt intus per ꝓtemplationem: nolunt egredi foras ad effundēdas phyalas suas: nisi cum aperitur templum: quatenus patefactis mysterijs: imꝓpent meredulis opa eoꝝ: z increpātes eos sup duritia z cecitate cordis eoꝝ: aut ꝓuertātur ex toto corde (si electi sunt) aut si reprobi deteriores effecti: pcipiāt ad plenum mercedem offidentie sue. Sicut enim Phinees zelatus est pp dñm: z ficut unus de filijs ppheteꝝ: unxit Jheu in regem israel ad faciēdum iudicium in populo sceleratos: ita z nunc de templo spiritualis egrediuntur septem angeli ad exercendum iudicium in peccatores: spirituales. s. viri: de ḡbus z dī. Et exierunt septem angeli de templo: habentes plagas septem. Plagas isti angeli dicuntur habere: q̄ qui ardent iugiter amore diuino: cum vident deum ꝓtemni: z blasphemari a populo nequam: sauciant vehemēter in pectoribus suis: qđ sustinere pre dolore non valentes: iram quam de igne spiritus pcipiunt: sup peccatores nō ꝓfusos effundunt. Ipsi ergo dolēt ꝓius: sed nouissime sup alios plagas immittunt: quatenus pacto zelo: ipsi qui zelant: a dolore sanentur. Sed ne forte impares quiq; stimulo passionis accēsi in rorem: quasi zelum effundant: quante pfectionis sint: vel esse debeant: ḡbus hoc datum est: manifestatur cum subdit.

Tex.5 ¶ Vestiti lapide mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

¶ Qui diuini amoris intuitu: rebus se tē poralibus: z ꝓpꝛijs desiderijs priuant: dubium nō est q illo mundo z cādido induuntur lapide: de quo apostolus dicit. Petra autem erat Christus. Sed memorari inter hec debemus: q mulier (cuius signum supius legimus) z legendo pro domino spiritus intellexim⁹: sole esse induta: Christo: vz: phibetur: quatenus sicut pars est deuotio: eoꝝ qui in heremis spiritualiter viuunt: z eoꝝ qui causa dei specialiter in cenobijs degunt: ita z in figuris ad eos ptinentibus: similitudo teneat. Qua vero ratione induat: q̄ seu sole: seu lapide: apostolus insinuat: cum fidelibus dicit. Exuite vos veterem hoiem qui corrumpit sm desideria mundi huius: z induite nouum hoiem qui sm deum creatus est. De zonis autem aureis: qd dicam: quaꝝ precinctio circa pectora est: in qua mentis munditia designatur? Sed necesse non est: vt de eis multa loquamur: q̄ quid differat inter zonas aureas z pelliceas: quid inter precinctionem lumboꝝ z mamillaꝝ: in parte prima huius libri sufficienter (vt extimo) dictum est. Caueat autez qui zonam auream

non habet

non hz ad mamillas: ne indiscreto zelo accendatur aduersus ꝓximos suos: z percutiat delinquentes fratres ipse ꝓcutiendus ab alio: sed scrutetur ꝓius diligēter archana pectoris sui: z si in se feriēdum aliqd deprehenderit: tanto discat alioꝝ culpis humiliter misereri: q̄to se misericordia indigere cognoscit ne sicut ipse iudicat de ꝓximo suo: ita etiam ipse a dño iudicetur. Et qdem zonas pelliceas circa lumbos habere multoꝝ est: auream vero circa pectora: paucoꝝ: q̄ nimiꝝ multi sunt qui carnis continentiam seruant: paucorum vero est mentis munditiam possidere. Porro ad castitatem corporis: zona pellices sufficit: q̄ carnis maceratio: luxurie petulantiam domat. Hec vero zona aurea necessaria est: q̄ nullo modo mente ꝓtinere possumus: ne per immunda desideria dissoluat: nisi hanc indefinenter speciali meditatione cōstringamus: vt dum: vz: bona meditari nō desinit: ei nec ad horaz: aliena cogitare ꝓtingat. Tales igitur viros oipotens deus ad zelandum instigat: z velut de suis stabulis dextrarios ad pugnam ꝓducit. Pastores etenim ecclesiaꝝ qui in spiritu mansuetudinis annunciant populis verba dei: quasi qdam palafredi portantes regem: assidua eum egritatione predicando populis representant. Spirituales autem viri qui silentio vacāt audientes non ꝓuerti populum ad pcurientem se: accēduntur zelo: z quasi qdam nobiles dextrarij: narium furore fremētes tanto se liberius ꝓtra impios: tpe necessitatis ingerunt: quāto id multo tpe largiori desiderio conceperunt. Sequitur.

Tex.6 ¶ Et vnum de quatuor animalibus dedit septem angelis, septem phyalas aureas, plenas ira cundiæ dei viuentis in secula seculorum.

¶ Si qđ quatuor animalium phyalas aureas dederit septem angelis: sermo ꝓphe/ticus intimasset: minori forsan labore: cete/roꝝ enigmata soluerent. Si vero ideo spiritus sanctus: z hec z alia multa ligare voluit sacramētis: vt non sine labore soluant: onerosum apparere non dz: q̄ sepe digressionem facimus: vt ea que per se capi nequeunt per alia capiamus. In qbusdaz locis iam dixisse me recolo: Helyam ꝓphetam ꝓtemplantium ordinem (hoc est heremiticum) designasse. Hic cum accensus zelo occidisset ꝓphetas Baal: z ausugeret a facie Jezabel que illum querebat in malum: z pueniisset ad mōtem dei Horeb: aduersus filios israel: deum qui sibi loquebaī interpellauit: dicens: zelo zelatus sum pro dño deo exercituum: q̄ dereliquerunt pactum dñi filij israel. Altaria tua dñe destruxerunt: ꝓphetas tuos occiderunt: z relictus sum ego solus: z querunt animam meam vt auferāt eam. Qđ cum loquutus esset in conspectu dñi: facta est vox dñi ad eum: dicens. Vade z reuertere in viam tuam: per desertum in Damascum. Cūq; pueneris illuc: vnges Azahel Regem sup Syriam: z Jehu filium Namsi: vnges regem sup israel. Helyseum autem filiuz Sephat: qui est de Abel in eula: vnges ꝓphetam pro te. Et erit: quicunq; effugerit gladium Azabel: occidet euz Jehu: z qcunq; effugerit gladium Jehu: interficiet eum Helyseus. Ecce Helyas paz qđ zeli perficiens: vicem suam Helyseo (dño iubente) dimisit: z qđ ille exꝑte tetigit: iste per se z per reges contemporaneos sibi: sm totum compleuit. Ubi z illud summope notari opz: q̄ Helyas reges iubetur vngere: z tñ nihil hoz fecit: vt intelligatur illud qđ de ficulnea dictum est. Succide ergo illam. Post tres qdem annos minatus est dño ficulnee infructuose: z tñ ad preces cultoris dimisit illam: ita tñ vt ipsemet colonus qui rogauerat pro ea: daret aduersus eam sentētiam: dicens. Et sqdem fructum fecerit: sinautez in futuro succides illam. Sicut ergo Helyas zelatus pro domino: non ipse pmissus est effundere [illegible] se suum zelum sup domum regis impij: z populum

iniquum: sed iustus est vngere Helyseum in prophetam pro se: qui hoc qõ ipse mente conceperat: diligenter expleret: ita quartum animal, i. heremiticus ordo: non potuit: non zelasse contra errores & immunditias eor qui fornicati sunt a deo: & maxime Grecor: sed q nõdum aduenerat tempus generale in quo non esset aliqua excusatio: instituitus est ab eis ordo monasticus qui posset diutius permanere: & cui posset cõmittere vicem suam in faciendo zelum dñi: tempore oportuno: ne quid minus longanimitatis & patientie moderatio diuina videretur habere: siante datam sententiam: nõ alios pretermitteret viros magnos: qui hanc (nisi querterentur) ruinam in primo minarentur. Precessit ergo ordo ipse: habens preparatas phyalas traditas sibi a iusto deo: nec tñ ipse effudit eas: sed alijs tradidit effundendas tempore quo essent consumata peccata. Sunt etenim phyale ipse pie traditiones: quibus perfectos instituere discipulos: docentes eos operari iustitiam & zelari pro ipsa: vt luceret lux eor coram hominibus videntibus opera eor bona. Illa est enim vera religio in conspectu dei que & foris lucet per exemplum: & intus accensa est per ardorem iustitie. Unde & eedez phyale: non solum auree esse phibentur: verumetiam plene ira cundia dei: q; & id qõ foris ostenditur de vita eor: lucidum est: & pretiosum: & qui intus latet amor non potest non vlcisci iniuriam dei sui. Ita enim sibi conueniunt ista duo: vita. s. sancta: & zelus dei: vt alterq; sine altero deo placere non possit. Si enim adhuc hõ multis vitijs subiacere probat: qua fronte: aut qua ratione zelabit aduersum peccata delinquentium: qui se (teste conscientia) esse vnum cognoscit eor qui digni sunt morte: eadem ipse faciens: que in alijs condemnat. Unde & apostolus. Inexcusabilis es o homo ois qui iudicas. In quo enim iudicas alios teipsum condemnas. Eadem enim agis que iudicas. Igitur qui se ipsum vsq adeo miserq esse deprehendit: vt nisi misereatur sui deus: dignus sit ira: misereri potius dz delinquentibus qñ ostendere zelum: nisi forte & se & illos quos scit esse reatus participes: cõiter reprehendat: iuxta illud psalmiste. Peccauimus cum patribus nostris: iniuste egimus: iniqr: item secimus. Alias autem: & sancte opz esse vite: & habere manifesta signa sanctitatis: qui vult in peccatoribus exercere zelum dei: vt non sit qui possit arguere vitam eius & dicere. Eyce primum trabem de oculo tuo: & tunc pspicies: vt educas festucaz de oculo fratris tui. Et illud. Peccatori autem dixit deus. Quare tu enarras iustitias meas: & assumis testamentum meum per os tuum? Unde & zelanti domino: accidenti. Scriptum est. Quoniam domus mea: domus orationis vocabitur: vos autem secistis illam speluncham latronum. Responderunt Judei ac dixerunt. Quod signum ostendis nobis: q; hec facis? Qõ tale est: ac si per increpationem diceretur. Scimus quia istud facere sanctorum est: & eorum quorum vita dissimilis est a vita humana. Sed tu qui inter peccatores quer saris sicut vnus ex nobis: & cum eisdem peccatoribus manducans & bibens: non videmus quomodo ad te pertineat istud: nisi ostendas apertum signum: per quod te talem esse intelligamus: cui iure: omnes nos obedire possimus. Liquet ergo q; sancte oportet esse vite qui zelum vult facere dei sui: quia nec spiritus sanctus: cuius est zelus iste: requiescit in corpore subiecto peccato: dicente domino. Si diligitis me: mandata mea seruate: & ego rogabo patrem: & alium paraclitum dabit vobis. Propagatum siquidem fore legimus spiritum Moysi: sed tamen in eos qui boni testimonij erant: & iustiores esse videbantur in omni multitudine filiorum israel. Requieuit spiritus Helye super alium virum: sed tamen super eum qui omnia reliquerat propter deum. Et vitam ergo sanctam designatam in veste: & spiritum zeli dei: accepit Helyseus ab Helya: quia nõ

si precederet vnum: nullatenus aliud requireretur. Inde est q phyale quas vnum de quatuor animalibus tradidit septem angelis: & auree esse perhibentur: & plene iracundia dei: quia institutiones quas patres monachorum a viris spiritualibus acceperunt: & claritatem pretiosissimi auri habere vise sunt in doctrina morum: & seruentissimum zelum in amore dei: non modo quia ita docuerunt: sed quia potentia quadam verbor ignitorum vtrunq; obedientibus sibi tradere potuerunt. Et bene dicens: vnum de quatuor animalibus: dedit septem angelis: septem phyalas aureas plenas iracundie dei: addidit: viuentis in secula seculorum: quia sicut morientis est iudicari: ita viuentis est iudicare: & sicut morientis pati iniuriam: ita viuentis exercere vindictam. In illis etenim sanctis qui omnia patienter sustinet: imago videtur esse Christi mortui: & in infirmitate carnis nostre ab impijs hominibus crucifixi. In eis autem qui faciunt zelum eius: viuere se ostendit in secula seculorum: & venturum se esse de celo in gloria patris sui: iudicare vuos & mortuos & seculum per ignem. Unde & per apostolum dicitur. Horribile est incidere in manu viuentis dei. Videtur etiam aqua in qua venit primo Christus mortificare membra nostra: habere similitudinem rei mortue: vel ad mortem fluentis: ignis in quo venturus est secundo: rei semper viuentis & manentis in secula seculorum: quorum primum pertinet ad patientiam: secundum ad zelum dei: iuxta quod & spiritus sanctus primo apparuit in columba: ad extremum in igne: nimirum: quia tempus patientie: tempus iudicij sine mora sequetur. Sequitur.

Exo.7 ¶ Et impletum est templum fumo a maiestate dei: & de virtute eius: & nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

¶ Angeli egrediuntur de templo: vt effundant iram dei super terram: templum autem impletur fumo: vt nemo possit introire in illud: donec consumentur septem plage: quia ad iustum dei pertinet: districtumq; iudicium: vt cum viri spirituales: quorum est proprium manere intus: coguntur ad faciendum zelum dei egredi foras: nullus eorum qui extra sunt: finatur ingredi intus: quousq; fiat iudicium de viris impijs: quorum desperata frenesis incurabilis est. Sed quare nemo potest introire in templum? Quia repletum est (inquit) fumo a maiestate dei: & virtute eius. Fumus oculos offendit vt videre non possint: & indignatio diuina cecat oculos mentis hominum impiorum: vt non videant veritatem: sicut scriptum est. Impie agent impij: neq; intelligent omnes impij. Unde & ex persona omnipotentis dei: Esaye dicitur. Obceca cor populi huius: & aures eius aggraua: & oculos eius claude: ne forte videat oculis suis: & auribus suis audiat: & corde suo intelligat: & conuertatur: & sanem eum. Sed quare a maiestate dei: & de virtute eius dicitur templum impletum esse fumo: nisi quia sicut humilitas & infirmitas ad redemptionem: ita maiestas & virtus pertinet ad iudicem Christum: nisi quia ibi securitas: vbi paruitas Christi: ibi timor: vbi maiestas? Ut enim se aliquando exhibuit paruum: quatenus effusa desuper luce misericordie sue: illuminaret humiles: & mansuetos terre: ita post ascensionem suam in celum: residens cum patre in throno glorie sue: exhibet seipsum ineffabiliter magnum: vt effusa caligine iudicij sui: eos qui gradiuntur in superbia percutiat cecitate: ne quando (inquit) videant oculis: & auribus audiant.

¶ Et nemo (ait) poterat introire in tem

plum donec ꝙsumarentur septem plage septem angeloꝝ. Hic locus est: vt dicamus: quare septem plage: z septem angeli. Diximus supius ad quintum tps ecclesie ptinere ꝓprie effusionem phyalaꝝ: z qua rõne hoc tenendum sit: sufficiẽter expressimus. Et tñ qõ sepe notatum est: singule partes libri habent ꝓpria tpa deputata sibi: iꝫ vniuersa tpa oibus partibus sint cõia: ꝑm q

Abi cum qꝫ notãdum.

in ianua huius opis etiaꝫ sub figura gnqꝫ populoꝝ intimare curauimus. Quocirca z si proprium tps effundentium phyalas iracundie dei: quintum est: sicut apostoloꝝ primum: martyꝝ scõm: doctoꝝ tertium: virginuꝫ quartum: nihilominus tñ omnia tpa oibus sunt cõia: ita vt singulum tps a primo vsqꝫ ad septimuꝫ: habeat in se aliqd qõ ptineat ad pastores: aliquid qõ ad ceteros ordines: nimiꝝ: qz vnusquisqꝫ istoꝝ ordinum a primo tpe vsqꝫ ad septimum per successioneꝫ pdurat. Que: vꝫ: successiones singuloꝝ ordinum: qz per singula tpa variant: accidit vt singulus ordo in septem

Regula communis

portionibus distinguatur. Et quãuis ipse vnus sit: multiplicitatem tñ per successioneꝫ recipiet. Hac pro causa: vt prima pars sub specie septem angeloꝝ: septem ecclesiarum: tertia sub specie septem angeloꝝ tubis canẽtium: septem tpa ecclesiastica vnisoꝛmiter tangit: ita quinta pars sub specie angeloꝝ effundẽtium septem phyalas: singulis tpibus: singulis angelis deputatis. In singulis enim tpibus precedere oportuit patientiam: z seq zelum: qz nulli deesse visum est: qõ non esset pro tpe tolerandum: z in fine puniendum: sicut z in quolibet hoie qui longo tpe expectatus: parui pendit apprehendere disciplinam. Hec igitur causa est: quare septem angeli esse dicũtur qui egressi sunt de templo ad effundẽdas septem phyalas iracundie dei. Et quare septem phyalas: aut septem plagas habere scribuntur: cum omnes sint vnius ordinis: z vnius potestatis. A quo sensu: nec illud discrepat: qõ ait dõs per Moysen: Vercutiam vos septies ꝓpter peccata vestra: nimiꝝ: qz septem sunt tpa: vel potius sex: sed duplex sextum: que data sunt ad penitentiam populo dei. In qbus z electi probantur vt ꝓficiant: z reprobi ne excusationem habeant de peccato suo: z vt reuelet illoꝝ ꝓsumata malitia in charitate iustoꝝ. An forte non est ex charitate zelus iusti: qz corripit: qz increpat: qz flagellat: qz (vt id qõ gratius est) inferam: eodem ser/

Cap. 16 Tex. 1

uenti zelo cõmotus Petrus Ananyam z Saphyram tpaliter occidit? Absit. Quis enim magis trascitur sup insipientia adolescentis qꝫ pater: qui amplius amat eum? Quis magis indignatur aduersus leuitatem puelle: qꝫ sponsus: qui nimio amoꝛe alligatus est illi? Non ergo qz dõs odit populum suum: ꝑcurit eos his plagis que duriores sunt ceteris: sed vt ꝙuertantur z viuant: z si viri impij semp proficiant in pe/

ius: z odio habeant gratis eum qui dilexerit illos: eripiẽs eos de potestate principis tenebraꝝ: z redimens in sanguine suo. Agitur velint: nolint reprobi: opꝫ electos dei facere zelum dei: z increpare durius eos qui nolunt ꝙuerti: z effundentes sup eos phyalas iracundie dei. Nam sequitur.

¶ Et audiui vocem magnam de templo dicentem septem angelis. Ite, & effundite septem phyalas iræ dei in terram.

¶ Vox magna audita est de templo: dicens septem angelis: vt effundant septem phyalas ire dei in terram: qz de vtroqꝫ testamẽto habeꝫ manifesta significatio: qꝫ de beat viri spirituales effundere zelum iuuꝫ sup eos qui vsqꝫ in finez terrent sunt: z terrena ꝙpiscunt: etiam si eoꝝ aliqui fm ri/

ctam speciem celestes esse videantur. Qz enim pro diuersitate ordinum: in qbus carnales hoies mentiri deo per fictum habitum aut tonsuram noscunt: in sequẽtibus sup mare: z super fontes aquaꝝ: necnon z in solem: z in aerem: phyale aliquoꝝ angeloꝝ effuse esse scribuntur: ne gs nomine se

lis aut aeris aliquos celestes viros ere/ret designari. Hic non vni tantum angelorum: sed omnibus generaliter dictum est. Ite z effundite phyalas ire dei in terram. Et benedictum est. Ite: qz qui mouent p zelum dei a tranquillitate animi sui: illuc ire videntur: vbi ante non eram. Et rursum qui post qmetem silentij sui: vigente amoꝛe dei sui: egreditur vt loquatur verbũ: z increpet delinquentes: ire dicit: qz nisi aliquantulum deserat quod tenebat: vt eat ad aliud: in quo ante non erat: non potest facere nisi id quod ꝓius: filere: legere: psallere: z orare assidue deum suum. Sed necesse est vt aliquando eat: quia vox magna que auditur de templo: eum quiescere non permittit: Eunt ergo angeli: quia vox audita compellit: z effundunt singuli phyalas suas vnusqsqꝫ in ordine z in tempoꝛe suo. Nam sequitur.

¶ De primo angelo effundẽte phyalam.

Tex. 2

¶ Et abiit primus angelus, & effudit phyalam suam in ter// ram, & factũ est vulnus seuũ ac pessimum in hominibus qui habent caracterem bestiæ, & in eos qui adorauerunt imaginem eius.

¶ Ecclesia primitiua que collecta est i iudea de circuncisione: sicut alibi iam scripsimus dicta est terra: siue qz de populo terreno collecta est: siue qz ipsamet terrena moysi precepta cõplectẽs: noluit vsqꝫquaqꝫ cõsurgere ad celestia verba: pp quod viri spirituales qui fuerunt in ea assumpserunt zelum pro nomine dei aduersus eam: impoperantes illi duritiaꝫ suam: sicut ex verbis epistolaꝝ pauli: z libri actuum apostoloꝝ perpendi potest: ex quibus est illud quod dicit isdem paulus: propter introductos falsos fratres qui venerunt explorare libertatem nostrã: z periculis in falsis fratribus z alio loco. Videte canes: videte malos operarios: videte concisionem. Sic igitur zelantibus viris spiritualibus aduersus ecclesiam illam: que dicta est circũcisionis: factum est seuum vulnus ac pessimuꝫ in hominibus qui habebant caracterem bestie exadoraueruntimaginem eius: qz hii qui sic volebant vocari christiani vt tamen liceret eis carnaliter viuere z ambulare secunduꝫ desideria vite huius: quod est habere caracterem bestie: hoc est: voluntatẽ carnis: que est contraria verbo crucis z observare doctrinam phariseorum: quod est adorare imaginem ipsius: non ferentes correctionem iustoꝝ: seuo ac pessimo vulnere doloris sauciati sunt. Unde eisdem carnalibus hominibus velut in rabiem z furorem versis: insanabilis facta est plaga eorum: ita vt non nulli relicta penitus fide christi quasi canes ad suum vomitum redirent ad iudaysmum segregantes se a cõsessoribus christi: tanqꝫ ab immundis z incircuncisis: z sociantes se iterum hominibus blasphemis qui fuerant consentiẽtes mortis eius: z comparticipes eorum qui fuderant cruoꝛem ipsius. Diximus enim superius cum ageremus de sepe scripta bestia: qꝫ ab herode primo qui occidit innocẽtes pueros (inchoata est: z primum caput ipsius fuit synagoga iudeoꝝ: cuius recte arguitur accepisse caracterẽ z adoraſſe imaginem illius falsi christiani: qui relicta libertate que est in christo iesu: carnalia eius exẽpla z doctrinam pestiferam acceperunt.

¶ De secũdo angelo effundẽte phyalaꝫ.

¶ Et secundus angelus effudit phyalam suam in mare. Tex. 3

¶ Sicut in terra ecclesia circuncisionis: ita in mari ecclesia gentium designata est. Claruit autem hec ecclesia secũdo tempore predicantibus fidelibus verbum dei: secundum quod acceperant a sanctis aposto

lio. Assimilata autem mari propter amaritudinem cordis ⁊ fluctuationem infidelitatis: in qua multo tempore detenti fuerant: hoc est a diebus Japhet vsq; ad christum: quod tamen benedicente domino: vt prius terra benedicta ex israel protulerat ligna fructifera: ita ⁊ ipsum ad vocem predicantium verbum crucis: protulit electorum piscium multitudinem copiosam: dicente de hoc domino predicatoribus primis. Venite post me: ⁊ faciam vos fieri piscatores hominum. Verum q; ⁊ in ipla collectione fidelium non defuerunt multi qui sequerentur nicholaum: vnum de septem diaconibus primis a quo propagata est secta nicolaytarum: ⁊ qui redirent velut sus lota in volutabrum luti: sicut ⁊ apostata Julianus ⁊ qui tempore crederent ⁊ tempore temptationis recederent: sicut multi qui defecerunt in persecutione: ⁊ qui ita vellent seruare fidem christi: vt tamen liceret eis viuere in immunditia: sicut gentes que ignorant deum: nõ potuerunt deesse in domo dei viri spirituales: qui videntes huiuscemodi abominationes: non effunderent super populum zelum suum: siue quia ipsi reprobi corrigi nolent a peccatis suis: siue quia electi coinquinarentur ab eis: sustinentes ⁊ dissimulantes iniquitates ipsorum. Predixerat enim beatus paulus futuros esse tales homines in ecclesia dei ita dicens. Ego scio q; intrabunt post discessionem meam lupi graues in vos non parcentes gregi: ⁊ ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa: vt adducant discipulos post se. Sed ⁊ petrus in epistola sua: simile aliquid prescripsit dicens. Fuerunt in populo pseudo prophete sicut ⁊ in vobis erunt magistri mendacij qui introducent sectas perditionis: ⁊ multi sequentur eorum luxurias: per quos via veritatis blasphemabitur: ⁊ in auaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. Et hoc quidem ⁊ alia multa que postea acciderũt: predicta sunt a sanctis apostolis in spiritu prophetie: vt non scandalizarentur electi: quando viderent ea opere consumari. Verum multitudo maxima eorum qui leuerunt in fide quam cito ab ea ceperunt retrorsum ab eo quod traditum erat illi: sancto mandato: testatur ille qui scribit hystoriam ecclesiasticam in loco illo vbi incipit agere de persecutione Diocletiani: ⁊ Aldaxmiani ita dicens. Vbi ex multa libertate multa que indulgentia vitiati sunt: mores: ⁊ disciplina corrupta est: dum alter alteri inuidemus: ⁊ alter alteri derogamus: dumq; nos inuicẽ mordemus: ⁊ incusamus: ⁊ malorum per singulos cumulus intumescit: diuina prouidentia inueteratam discipline populo suo illatam ex plurima pace ⁊ nimia sui lenitate prospiciens aggreditur primo sensim refrenare lapsantes. Et paulopost. Sed cuz nullus ex hoc clementie eius intellectus populis redderetur: quin potius velut ignorantes deum: absq; diuina prouidentia res agi ducerent: ⁊ per hoc eo magis perstiterent in malis suis: atq; ipsi qui duces populi videbantur: ⁊ principes diuini mandati immemores esse cti: aduersum se inuicem contentionibus: zelo: liuore: superbia: inimicicijs: atq; odijs inflammarentur: ita vt tyrannidem potius q; sacerdotium se crederent exercere: tunc demum secundum vocem Jeremie obscurauit dominus in ira filie syon: ⁊ defecit de celo gloriam israel: nec rememoratus est scabellum pedum suorum in die ire sue. Et post aliqua. Non est nostrũ describere quanta in sacerdotes dei iniuriarum genera collata sunt: sicut ne illud quidem nostruz duximus exponere sigillatim: quanta pius inter christianos rabies discensionis exarsit. Hoc solum hystorie tradere licuit: q; iusto dei iudicio ⁊ necessaria correctione diuinam sensimus manum. Neq; enim refert remedium pro

Nota.

ferre pro quibus vel turbo persecutionis inuectus est: vel quos: quantosq; infidelitatis procella demerserit. Sed illa commemorabo: quevel nos ipsos videntes: vel alios edificent audientes: ⁊ infra. Illos qui ⁊ multo plures fuerunt quos metus oppressit: ⁊ ante congressionem solus terror elisit: preterire melius puto. Verum hoc commemorare libuit: vt sciamus non defuisse culpam: tempore sanctorum martyrum populo christiano: pro qua viri spirituales effundere super eos phyalaz iracundie dei: non immerito debuissent: ne quis putet fideles illius temporis omnes in persecutione fuisse: aut ante persecutionem: omnes sanctos ⁊ iustos fuisse: quia multos legit in persecutione paganorum martyrij gloria coronatos. Quia igitur multis modis preuaricatus est: non solum populus: sed ⁊ clerus: effusa est super eos phyala iracundie dei: vt scirent experimento hi qui nollent conuerti ab erroribus vie sue. Quid illud esset quod apostolus dicit gentili. Si deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Nam sequitur.

Ter.4 ¶ Et factus est sanguis tanquã mortui, & omnis anima viuens mortua est in mari.

¶ Non nulli quando increpantur: dolẽt q; se vlciscí aut metuunt: aut nõ possunt. Et hoc precipue accidit illis: qui zeluz dei habent: sed non secundum scientiam. Qui autẽ volunt honorari in populo sicut nõ nulli clericorum: si quando increpãtur publice de vitijs ⁊ peccatis suis: seu etiaz qui buscunq; erroribus de quibus correcti secretius emendari noluerunt: pre confusione ⁊ rubore: remittitur cor eorum: ⁊ recedit ab eis penitus calor: spei: delinquentibus in ipsis: ⁊ abijcientibus timorem domini a conspectibus suis. Et quia multi erant in illo cursu temporis: qui confitebantur se nosse deum: factis autem negabant: vbi vires spirituales ceperunt eos increpare de erroribus suis: quidam sanguis accidie procreatus est in cordibus eorum: per quẽ mortua est omnis anima que viuebat in mari. Quare hoc? Quia homines animales qui se putabant aliquid magni agere: quia recesserant a cultura ydolorum: ⁊ nolebant recedere a vitijs ⁊ a peccatis: nec vbi viri spirituales increpabant aliquos eorum scandalizabantur dicentes. Et si salui esse non possumus in fide christiana: quid nobis profuit recessisse a cultura ydolorum? Omnis ergo anima viuens mortua est in mari: quia animales homines qui nesciunt que sunt spiritus dei: si compelluntur deserere id quod amant: etiam parum id quod habent in deum: fidei: ⁊ spei: ⁊ deuotionis ammittunt. Unde ⁊ cõpetenti iudicio traditi fuerunt in temptatione: vt qui sine iustitie opere pacis tempore gloriabuntur: de fide: fuisse mortuam fidem illorum temptationis tempore probaretur. Et notandum q; hoc vniuersale omnis: vel omne: non semper in diuinapagina pro toto: sed pro maiori parte accipiendum est: sicut e diuerso hoc: nemo: nemo: non eum semper intellectum facit: quem facere videtur: sed alium. Si enim hoc nomen: nemo: semper pro nemine accipiendum esset: dicens ioannes baptista: in euangelio de christo. Et testimonium eius nemo accipit: nequaq; subiungeret. Qui autem acepit eius testimonium: signauit quia deus verax est. Et si semper hoc vniuersale (Omne) vniuersitatem respiceret nequaquam diceret dominus. Et ego si exaltatus fuero a terra: omnia trahaam ad me ipsum: sed aliqua. Igitur ⁊ quod ait in hoc loco ioannes. Omnis anima viuens: non pro vniuersitate credentium accipiendum est: sed per misericordia multitudine eorum qui tempore eorum defecerunt in fide. Sequitur.

¶ De tertio angelo effundente phyalam

Tex.5 ¶ Et tertius Angelus effudit phyalam suam super flumina, & super fontes aquarum: & factus est sanguis.

¶ Tertio tempore quod incepit a constantino immutatus est status ecclesie: propter pacem & dominium quod datum est illi: & qz data est licentia christianis docere liberos filios suos: ita vt ordinato clero & multiplicatis discipulis videretur ecclesie loca ad irriganda corda fidelium: oriri quasi flumina & fontes aquarum: non tam proferentes amaritudinem mundane sapientie: quã perdidit christus: sicut prius aqua maris: sed dulcedinez illius sapientie: que de celo descendit. Sed quamuis istud nõ defuit tamen iniquitas generi humano: per quos nec isto modo reuocati ad iter: puniri debuissent. Non nulli namqz eorũ qui videbãtur esse doctores i populo: psumẽtes de cordibus suis: inter multa vera q̃ docere visi sunt: falsa aliqua prulerũt: in qbus & de eadem clerj multitudine non solum plurimos sequaces: verum etiam & defensores i suis heresibus habere cepunt: adeo vt propter hoc scisma fieret in clero & i populo dei: alijs stantibus pro veritate: alijs defendentibus (quasi pro veritate) mendacium. Cũqz viri sancti arguerent eos verbis pacificis q̃rentes reuocare ad iter: vsqz adeo: vt legitur in hystoria ecclesiastica: ualuerunt heretici sacerdotes. vt multi p consilium eorum occiderẽtur: & nouo post victorias paganorum coronarentur martirio. Unde factum est vt tertius angelus effunderet phyalam suam: super flumina: & super fontes aquarum: hoc est super illos episcopos & sacerdotes qui infecti erant erroze arriano: & factus est sanguis: quia zelãtibus viris spiritualibus aduersus prauos doctores: procreatus est in cordibus eorum potus mortalitatis: ỏ quo dicit apostolus. Litera occidit: spiritus autem viuificat. Ibidem enim vbi heretici increpant de doctrina sua carnaliter intellecta: indurãt cor suum & obturant aureo suas sicut aspis: vt nolint ascendere ad spiritualem intellectũ dicentes illos esse hereticos: qui aliũ intellectum quã qui scriptus est: in testibus librorum in dicunt. Sed iusto dei iudicio actum est: vt qui pro erroris sui defensione catholicorũ sanguinem fuderunt: psi mortalem potum doctrine carnalis que in litera est: hauricent ignorãtes illud quod scriptum est. Spiritus est qui viuificat: caro autem non prodest quicq̃. Unde & mox subditur.

¶ Et audiui Angelum aquarum dicentem. Iustus es, qui es, & qui eras sanctus, qui hæc iudicasti: quia sanguinem sanctorum & prophetarum fuderunt: & sanguinem eis dedisti bibere, vt digni sunt. Et audiui alterum Angelum ab altari, dicentem. Etiam domine deus oĩpotens vera & iusta sunt iudicia tua. Tex.6

¶ Angelus aquarum magnos illos: & spirituales doctores designat: qui se oppositurunt aduersus hereticos propter veram fidem ostendentes intellectũ eorum esse sanguineum & carnalem: de quo dominus petro. Beatus es inquit simon bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi. Et quia nonnulli admirantur de iudicijs dei conquerentes ad inuicem & dicẽtes. Si nos credimus falsum quod putamus esse verũ que culpa nobis est: aut que iniquitas? Ex qua culpa id acciderit vt ita cecarẽtur corda eorum: demonstratur cum dicitur. Quia sanguinem sanctorum & prophetarum fuderunt: & sanguinez eius dedisti bibere: vt digni sunt. Humanum siquidem est: incidere aliquando in errorez: sed persequi ca-

tholicos pro defensione erroris: & fundere illorum sanguinez (sicut fecerunt arriani) diabolicum. Inde est: qz correcti a viris spiritualibus: nõ fuerunt digni qui apprehẽderent disciplinaz: sed magis indurauerũt ceruices suas: vt contempta doctrina spirituali: eligerent ad defensionem erroris sui: intellectum habere: qui gustantibus inse re mortem. Et bene ait: qz sanguinem sanctorum & prophetarum fuderunt: quia nõ solum pios sacerdotes & episcopos inoluit persecutio arriana: verum etiã monachos & heremitas: in quibus erant non nullihabentes spiritum prophetie sicut legitur de sancto ioanne anachorita: & de sancto benedicto: q̃rum & catholici doctores: prophete dici queant: quia futura predicunt. Et bene dicit angelus. Justus es: qui es: & qui eras sanctus: qz & in veteri testamẽto ostẽdit se esse sanctum & iustum: reddẽs retributionez superbis: & in nouo similiter Angelus vero qui respondit ab altari & dixit. Etiam domine deus omnipotens vera & iusta sũt iudicia tua: catholicos episcopos puto designari congregatos in concilijs: q confirmantes scripturas sanctorum: doctores hereticos dãnauerunt. Altare enim de lapidibus fit segregatis ab alijs: & coniunctis in vnum locum. Sic & sancti episcopi segregati sunt secundum aliquid ab alia multitudine fidelium: vt ipsi qui sunt maiores in ecclesia decernerẽt: congregati in concilijs qd abijciẽdũ sit: qd tenendũ. Quasi ergo ab altari angelus respondit dicẽs. Etiam dominé deus omnipotens: vera & iusta sunt iudicia tua: cũ ex ipso ordine episcoporum congregati sunt aliqui in concilijs: qui damnantes hereticam prauitatez & deum omnipotentem esse iustum iudicẽ: & propria culpa homines ipios incidisse in iudicium sanguinis qui sanguinem fuderunt testati sunt. Sequitur.

¶ De quarto angelo effundẽte phyalam.

Tex.7 ¶ Et quartus Angelus effudit phyalam suam in solem: & datum est illi æstu affligere homines & igne.

¶ In sole sicut iam diximus designantur contemplatores: quorum est proprium relictis omnibus speculari faciez dei: & videre eum qui facit nos. Hic ordo quarto tẽpore habuit conflictum cũ bestia: que alcẽ dit de mari: quia iste castitatem predicat: ille luxuriam. Iste contemptum mundi: ille temporalem gloriam & mundanos honores. Sed quia ibi plerũqz ex occulta elatione: appetitus surripuit vane laudis: vbi manifesta religio prenotat sanctitatez: nec in ipso ordine tam preclaro deesse potuit: quod argueretur a sanctis viris: quia vana est profecto omnis religio: que non est solidata: & fundata in radice humilitatis: etiam si pro sua excellentia videretur transcendere astra celi. Unde scriptum est Gaudium ypocrite ad instar puncti: si eleuauerit caput suum vsqz ad nubes: quasi sterquilinium in fine perdetur. Igitur & super tales viros: si dissimulant corrigi dedit in die: effunditur sicut & in ceteros phyala iracundie dei: quia tanto sunt qui eiusmodi sunt: durius increpandi: q̃to illorum delictum: non tam homines tãgit: quam deum. Verum quia se sanctos & iustos & digniores ceteris esse putant. tanto si increpantur ab aliquo: magis accenditur in ira: quanto nihil esse putant vitam aliorum: qui se sicut ipsi extimant a vsu temerario increpare presumũt. Solent etiam qui eiusmodi sunt conqueri concurrentibus ad se: & exponere illis vitam suam: vt sciant quia zelo inuidie & liuore odij arguũtur. Unde & plerũqz ptingit: vt affligant homines estu & igne: & incipiãt estuare estu magno: qz quia nihil est quod tã offendat corda carnalium: & quod tam eos cõpellat ad desperationem q̃ cum eos quos venerantur quasi sanctos: audiũt ab alijs quos bonos quidem esse putant: sed tamen impares meritis increpari: & ex eadem increpatione inter eos quos sanctos esse creda-

bant:lites ⁊ scãdala generari. Dicunt enĩ. Si nobis erat spes ⁊ fiducia saluari posse orationibus istorum:⁊ etiam si posse dare/tur:conſugere ad illorum conſortium:quo modo ſi iſti ſalui eſſe nequeũt: qui tot ⁊ tã ta ſuſtinẽt cauſa dei(nos qui peccatores ſu mus)miſericordiam cõſequemur? Et hoc quidem dicunt carnales homines: ſecun
Ypocri tis. dum quod ab ipſis ypocritis didicerunt: quia neſciunt inter corporalia ⁊ ſpiritualia vitia habere diſcretionez:⁊ quia melior ſit humilis ſeruitus:q̃ ſuperba libertas. Inde eſt quod ſatisfacientibus eiſdem ypocri tis in exercitijs corporalibus: accenditur ipſi carnales homines contra eos:qui zelã tur aduerſus ipſos:diiudicãtes ⁊ blaſphe mantes illos tanq̃ inuidos ⁊ iracundos: ⁊ in ipſis omnipotentem deuz qui zelatur per eos. Unde ⁊ mox ſubditur.

Tex.8 ¶ Et extuauerũt homines eſtu ma gno,& blaſphemauerunt nomẽ dei hñtis ptãtẽ ſup has plagas.

¶ Ad magno vt iaz dixi eſtu eſtuant homi/nes:cum illos audiunt increpari quaſi ho mines perditos:quos ipſi ex multo tẽpo/re ſanctos inter homines teſtati ſunt:⁊ ob hoc conuerſi ad iniuriam eorum qui eos ypocritas eſſe dicunt: blaſphemant ſpiri/tum domini qui habet poteſtatem ſuper plagas iſtas:⁊ dantis poteſtatem homini/bus faciendi iudicium:vt ſentiant plagas ſpirituales:quibus cuz poſſent reſiſtere no luerunt. Sequitur.

Tex.9 ¶ Negz ægerunt penitentiam, vt darent illi gloriam.

¶ Cum arguunt ypocrite:q; querũt glo ria ab hoibus:quos ſibi qbuſdã familiari tatibus:⁊ carnalibus amicitijs:aligantur: ⁊ nolũt cõuerti:oporteret ipſos homines qui decepti ſunt ab eis penitentiaz agere: q; gloriam quam ſoli deo impẽdere debue runt:impendunt hominibus mozituris. Sed quia eos quos ſẽmel venerari cepe/runt:confundunt deſerere(re vera)q; ho mines ſunt: non ſolum penitentiam non agunt vt dent gloriam deo:cui ſoli debeb: verumetiam deteriozes effecti in blaſphe mias ipſas prozumpunt dicentes. Iſti ho/mines nõ ſunt ex deo:qui ſanctos impius odiunt ⁊ perſequuntur. Neq; enim aliuz blaſphemare credendi ſunt:q̃ ipſum ſpiri tum ſanctum:qui blaſphemãt:quia incre/pant ⁊ quaſi perſequũtur ypocritas:quos ipſi putant ſanctos homines ſpirituales: quia ⁊ illi quos arguit:dominus incurriſ/ſe ſpiritum blaſphemie:nequaq̃ aperta cõ tumelia blaſphemauerunt ſpiritũ ſanctũ: ſed in belzebub(unquit)pricipe demonio rum eiecit iſte demonia. Sequitur.

¶ De quinto angelo effundente phyalã.

T.10 ¶ Et qntus ãgelus effudit phya lam ſuam ſuper ſedẽ beſtiæ, & factũ eſt regnũ eius tenebroſum.

¶ Sicut in quatuor tẽporibus quatuor animalia claruerunt:⁊ tamen in ſingulis ordinibus:multi ſub ficta ſpeciereligionis abuſi ſunt gratia ⁊ miſericordia dei:ita in quinto tempore claruit generalis eccleſia: que eſt ſedes dei:ordo.ſ.clericorum ⁊ con/uentualium:de quo ⁊ ſeptem iſti angeli ad faciendum iudicium egreſſi ſunt: ⁊ tamen nonnulli ſub ſpecie eiuſdem ſedis dei:facti ſunt ſedes beſtie que eſt regnum antichri/ſti regnãtis vtiq; a principio eccleſie i mem bris ſuis:eo q; non ſint de illis clericis vel monachis qui vicerunt beſtiam ⁊ ymagi nem eius:ſed de his qui victi ſunt a beſtia ⁊ ymagine: ⁊ numero nominis impiis: adeo:vt deteriozes ſint:q̃ aliq ſeculares. Sicut(inquit auguſtinus) Nullos cõperi meliozes:q̃ qui in monaſterijs pfecerũt: ita nullos comperi deteriozes:q̃ qui i mo naſterijs deſecerunt. Et quoniaz ſupra mo dum qui eiuſmodi ſunt ambiunt regnare ſupra fratres ſuos:non immerito ſublati a regno regis humilis:tranſeunt in regnuz eius:de quo dicit ſcriptura. Ipſe eſt rex ſu per vniuerſos filios ſuperbie. Quecũq; er go canonice vel monaſteria deuicte ſunt a

beſtia:ſeu ab ymagine ipſius:ſeu a nume/ro nominis eius: ſedes beſtie facti ſunt: quia de talibus magis gaudet ille q dicit.
Iſaias. Sedebo in monte teſtamenti:Et quoniaz quo ad ſpeciem habitus vnius ordinis eſ/ſe videntur:cum eis qui effundunt ſuper eos phyalas iracundie dei:eo magis indi/gne ferunt:q; quaſi a coequalibus increpantur:non attendentes q; habitus nõ p ſit:ſed obſit:ſi hitus a vita diſcordet. Quo circa effuſa phyala ſuper hanc ſedem: ⁊ ſtl citur regnum eius tenebroſum:q; ⁊ ambitio ipſa p ſe cecat oculos eorum ne videãt: ⁊ od ũ quod ꝓcipiũt cõtra eos qui ſe increpant.omnino auſert lumẽ ab oculis eoz: dicẽte ioãne cuius eſt liber iſte: in epiſtola ſua:q; odiũ obcecat mẽtẽ. Qui odit fratrẽ ſuũ in tenebris eſt.⁊ in tenebris ambulat: ⁊ neſcit quo eat:quoniã tenebre obcecaue/runt oculos eius. Et quoniã qui eiuſmodi ſunt:ſi quando impediti a viris ſpirituali
T.11 bus:nõ poſſunt obtinere quod cupiũt pre nimio dolore cordis in detractionẽ eoz q ſe increpãt,primus ſũpſit recte ſubiũgit.

¶ Et cõmanducauerũt linguas ſuas præ dolore.

¶ Lingue ⁊ enim populi recte illi dicun tur quibus data eſt:alla gratia que ſignifica ta eſt in liguis que apparuerunt apoſtolis: vt habeant ignem zeli dei:⁊ ardoꝛẽ loquẽ/dinõ volentes ſub ſilentio pretetire iniu/rias dei ſui. Sed qua neſciunt filij belial ſuſtinere vſtionem medicine:tecti intrinſe cus dolore impatientie ſue: quaſi comãdu cãt linguas ſuas:dũ nõ metuũt detrahe re de viris ſanctis q lingue ex dono gra/tie dicti ſunt:vt per minora peccata ad ma iora ptraſcant. Qui.n.ſuſtinẽt patiẽter ⁊ iu ſte ſe argui cõfitent.paulo poſt: ſi perſeue/rãt in patientia: ſuperueniẽte gratia:inue niũt conſolationẽ:⁊ conſolati benedicunt do/minũ:qui ſaluat ſperantes in ſe. Qui vero impatientes ſunt ad verbũ:primo quidez lamãt debitos correctores ſuos: deide cre ſcẽte impatiẽtia ⁊ malitia:vſq; ad blaſphemi as:creatoris eruũpũt. Unde ⁊ hic ſubdit.

T.12 ¶ Et blaſphemauerunt deum cœli & terræ præ doloribus, & vulneribus ſuis, & non egerunt penitentiam ex operibus ſuis.

¶ Blaſphemauerunt inquit deum celi: ⁊ terre. Blaſphemaucrũt qui coronat ſanc/tos ſuos pro operibus bonis ⁊ ſaluat pec catores penitentes per miſericordiam ſuã. Blaſphemauerunt autem illum pre dolo ribus ⁊ vulneribus ſuis:q; ſi non a princi pio reſiſtitur concupiſcentijs:duz tempo/re eſt penitendi ad extremum multiplica/tis doloribus:quia nõ licet quod libet: ita Nota. ſagittis temptationum interioꝛa cordis ſui vulnerari contingit:vt plerũq; ⁊ inuitus Nota. rapiatur animus ad blaſphemiam: ⁊ que/rens penitentie aditum:inuenire non poſ ſit. Ergo ſtulti ſunt qui differunt de die in diem:quia qui promiſit miſericordiaz pec catori quacunq; hoza peniteat ex toto coꝛ/de ſuo:dare ſe ſemper peccantibus affectũ penitentie non promiſit. Unde ⁊ p ſemet/ipſam veritas dicit. Contendite intrare p angustam portam:quia multi dico vobis: querent intrare ⁊ non poterunt. Sequit.

¶ De ſexto angelo effundente phyalam.

T.13 ¶ Et ſextꝰ ãgelus effudit phya lam ſuam in flumẽ illud magnũ eufratẽ & ſiccauit aquas eius vt ꝑpareꝫ via regibus ab ortu ſolis.

¶ Ducuſq; zelus dñi i domo eius exarſit: punicis eos q videbant eſſe de familia ſua: ⁊ de ordinibus pfectoꝛ:vt impleret illud apoſtoli petri. Tempus eſt vt incipiat iu dicũ de domo dñi. Iuſtificat eos q irregu lares ſunt ⁊ mundani ſicut ſunt milites ⁊ negociatores terre: ⁊ vniuerſi q videt eſſe quo ad opa filij huius mundi oportet effũ di phyalam iracudie dei:quatenus inchoa to tempore ſexto:ſentiant ſaltem exterius plagam:quam intus pro cõſuetã cecitate

graniozis plage vulnera sentire non pos/
sunt. Scimus enim q̃ flumen eufrates in
fluebat quondã opulentissimã illaz ciuita
tem que dicebatur babylon: ꝛ dictum est
inferius in hoc libro: q̃ aque multe super
quas meretrix sedet: sunt populi multi. Si
autez aque huius fluminis quod vocatur
eufrates: populi sunt: ꝛ gẽtes ꝛ lingue que
parent romano imperio: siquidem ciuitas
romana ipsa est noua babylon: quid est: q̃
ad effusionem phyale siccantur aque eius:
nisi q̃ pro eo q̃ ipsi qui p̃sunt non suspi/
ciunt correctionem: iusto omnipotẽtis dei
iudicio debilitanꝫ vires eoz: vt deficien/
tibus exercitibus suis: non sit q̃ resistat re
gibus: ꝛ tyrannis: qui sicut in sexta parte
plenius cõtinetur: venturi sunt: ad percu
tiendum regnum ipsius babilonis? Qui
autem dicitur ab ortu solis. Arbitror ad
literam esse intelligendum: vt vz a parte
orientali incipiet tribulatio: sicut ꝛ factum
est: hoc est ab illa pronintia: vbi (vt tanga
mus ꝛ spiritum) ortus est verus sol: ꝛ vn/
de ad occiduas mundi partes lumen euã/
gelice predicationis illuxit. Sequitur.

Tex.3 ¶Et vidi de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudo pro
phetæ exire spiritus tres immũ/
dos in modum Ranarum. Sunt
enim spiritus demoniorum fa/
cientes signa: & procedent ad
reges totius terræ congregare il
los in preliũ ad diem magnum
dei omnipotentis.

¶Post desolationem romani imperij: re
uelabitur ille iniquus q̃ extollitur ꝛ ad/
uersetur super omne quod dicitur deus:
aut quod colitur. Habebit autem in comi
tatu suo militiam hominum perditorum:
designatam in bestiam que ascendit de ma
ri: ꝛ cateruam falsorum clericorum: ꝛ qua/
si prophetarum suorum designatam in be/
stia que ascendit de terra illa. i. bestia q̃ vo/
catur pseudo propheta: ꝛ exibunt de ore ip Bas.
sorum: spiritus demoniorum ad faciẽda
signa vt conuocent reges infideles ad eua
cuandum regnum christi: vt ipse qui tene
bit locum draconis: ꝛ in eo ipse draco: pos/
sit extimari deus: ꝛ adorari ab hominibus
tanq̃ ipse sit deus. Et illorum quidem in/
tentio: talis erit ꝛ proposita ꝛ voluntas.
Uerumtamen ad diem magnum domini:
congregandi sunt vniuersi: quia ꝓpe erit
dies domini: ꝓpe ꝛ velox nimis: in qua
ꝛ erubescent infideles pro omnibus erro/
ribus suis: Qui autem ait in moduz rana/
rum: immunditiam ꝛ salsitatem eorum ex
primere voluit: vt sciant electi quales spiri
tus erũt: per quos perditi homines sactu/
ri sunt illa signa: ꝛ non scandalizentur ad
ostentionem eorum. Rana enim cum infla/
tur: mentitur se esse quod non est. Sic ꝛ si
gna illa mendacia erunt: ꝛ nihil veritatis:
aut vtilitatis habentia. Ꝑ tempore autem
illo quando ista fient: incognita erit dies
ꝛ hora quãdo ꝓueniet dominus. Naz q̃ an
teq̃ reueletur filius perditionis: nõ sit do
minus venturus ad iudicium: non solum
testatur apostolus in epistola ad thessaloni
censes: verum etiam obsecrat ne decipiã/
tur ab aliquo ne hoc credãt: dicẽs ita. Ro
gamus vos fratres p̃ aduentuz domini no
stri iesu christi: ꝛ nostre congregationis in
ipsum: vt non cito moueamini a sensu ve/
stro: neq̃ terreamini: neq̃ per spirituz: ne
q̃ per sermonem: neq̃ per epistolam tan/ T.17
quam per nos missam: quasi instet dies do
mini. Ne quis seducat vllo modo: quoniaz
nisi venerit discessio primum: ꝛ reuelatus
fuerit homo peccati filius perditionis: qui
aduersatur ꝛ extollitur supra omne quod
dicitur deus: aut quod colitur: ita vt in tẽ/
plo dei sedeat: ostendens se tanq̃ sit deus.
Igitur aperte liquet q̃ anteq̃ reueletur fi
lius perditionis: non veniet dominus ad
iudicium. Postq̃ autem ille reuelabitur:
incerta erit dies ꝛ hora quãdo veniet qua
si fur reddere vnicuiq̃ secundũ opera sua.
Unde ꝛ hic subditur.

¶Ecce

T.14 ¶Ecce venio sicut fur. Beatus
qui vigilat & custodit vestimen
ta sua ne nudus ambulet: & vi/
deant turpitudinem eius.

¶Qd̃ non p̃sequitur in hoc loco Joan/
nes inchoatam orationem: sed ea inconsu/
mata ꝛ intercisa dñs ipse logtur: dicens.
Ecce venio sicut fur. Furtiuum ipsum sui
ipsius: subitum ac terribilem designat ad
uentum: quem nemo nouit: nisi solus pa
ter. Non enim ptinuit ad Joãnem dicere
quo tpe: ꝛ qua hora ẽturus sit dñs ad iu
dicium: sed eo loquente: ꝛ p̃muniente fi
deles de malis que ventura sunt circa fi
nem seculi: ipsemet dñs loquitur ꝛ dicit.
Ecce venio sicut fur: vt intelligamus: q̃
cum viderimus ꝓsumari verba que loqui
tur Joãnes in capitulo isto: ꝓpe erit dies
dñi ꝛ aduentus maiestatis ipsius adeo vt
ex illa hora: oporteat electos esse suspensos
ꝛ p̃paratos ad aduentum iudicis: nesciẽ
tes qua die ꝛ qua hora venturus sit ad iu/
dicium: sicut factum est in diebus Loth: ꝛ
in diebus Noe. Quocirca illi soli beati
erunt: qui postpositis omnibus curis mũ
di: vigilant ꝛ custodiunt mandata dei: ope
rantes sibi vestimenta iustitie: ꝛ custodien
tes ne nudi appareant ab opibus bonis in
tante p̃sentia maiestatis: ꝛ ꝓfundantur si
cut Adam: vidẽtibus vniuersis turpitudi
nem suam ꝛ peccatoꝝ suoꝝ. Est enim tur
pitudo peccatum discooptum: peccatum
qd̃ non tegit vestimento salutis: illo vtiq̃
Psal. vestimento: de quo dicit psalmista. Sacer/
dotes tui induantur iustitiam. Quocirca:
Psal. beati illi quoꝝ remisse sunt iniquitates: ꝛ
quoꝝ tecta sunt peccata. Beati qui per di
gnos fructus penitentie recupant vestem
iustitie quam amiserunt: sicut econtrario:
veh illis erit quoꝝ corda grauantur in cra
pula: ꝛ ebrietate: ꝛ curis huius vite: ꝛ in/
ueniet illos repẽtina dies illa: q̃uis exem/
plum qd̃ dictum est a dño de diluuio: ma/
gis de iudicio precedenti: qd̃ erit in interi
tu Babylonis intelligendum sit: sicut ꝛ il
lud qd̃ dixerat apostolus in precedenti epi
stola ad thessalonicenses. Cuz dixerint pax
ꝛ securitas: tunc repentinus super eos ve/
niet interitus: quasi dolor in vtero haben
ti: ꝛ non effugiet. Sequitur.

¶Et congregabit illos in lo/ T.15
cum qui vocatur hæbrayce, ar/
magedon.

¶Expleto verbo dñi dicentis. Ecce ve/
nio sicut fur: repetit Joãnes qd̃ intermise
rat impfectum: ꝛ dicit Et ꝙgregabit illos
in locum qui dr hebrayce armagedon. Ho
tandum vero: q̃ nõ ait: ꝙgregabunt: illos
reges. Sterre: de qbus sermo erat: sed ꝙgre
gabit: q̃ ꝛ si spirituuz immundoꝝ erit con Ba. 2.
gregare illos in prelium aduersus dñm: ꝛ
aduersus Christum eius: ipsius tñ Chri/
sti erit ꝙgregare illos in locũ artum: quem
ipsi penitus ignorabunt vt prelietur ipse:
iuxta illud Zacharie prophete: aduersus Zacha.
eos: sicut preliatus est in die certaminis.
Nuto autem nomen loci: qd̃ vocatur he/
brayce: armagedon: esse significatiuũ: sicut
ꝛ vallis Josaphat: sed non occurrit mihi
adhuc interpretatio ipsius nominis: cui da
re posset fidem: vt scirem qd̃ sonet in lin
gua nostra. Si cui autem occurrerit prius
q̃ mihi: puto q̃ ex ipsa interpretatione no
minis queat: q̃ ad rem faciat plenum ca/
pere intellectum. Sequitur.

¶De septimo angelo effundẽte phyalã.

¶Et septimus angelus effudit T.16
phyalam suam, in aere, & exiuit
vox magna de templo a throno
dicens, factum est.

Illi sex precedentibus effusionibus:
pseuerauit mundus in malitia sua: ꝛ
mansit inuincibilis ꝛ induratus nolẽs ac
cipe disciplinam. In septima autem pcus/
sione: emarcescet in semetipso: ꝛ defuet su

ḡbire: percussa prius fornicaria Babylo/
ne: que de vino prostitutionis sue: potauit
omnes gētes. In sexto autem tempore fiet
vtrunq; precedet enim sextus angelus: ꝛ
effundet generaliter phyalam suam ꝓ ꝛa
omnes reprobos: qui ꝛ protinus percussi
exterminabūtur de terra: ꝛ mox sequetur
septimus effundēs ꝛ ipse phyalam suam
super electos: quatenus si que macule ad/
heserunt eis de communione Babylonis
purgentur ꝛ dealbentur super niuem: hoc
quoq; modo in pcussione septima: cesset
plaga domini a populo suo: ꝛ relinquatur
de cetero sabbatismus populo dei. Igitur
in aere spiritualis illa ecclesia designatur:
que relinquetur velut mūda seges: excisis
de terra spinis: ꝛ tribulis: ꝛ cunctis reli/
quijs Babylonis. Assimilatur autem ae/
ri: q; nihil ita sapiet: sicut modo terrenuz
atq; carnale: sed sublimata velut a terra:
munditia: virtute: ꝛ sanctitate: vite angeli
ce appropinquabit. Sed ꝛ si qua sordida
nebula antique uersationis sedabit: illam
ad effusionem phyale septimi angeli mun
dabitur a delictis suis: ꝛ erit sancta ꝛ im/
maculata quasi sponsa ꝛ ornata viro suo.
Propterea exiuit vox magna de templo a
throno dicens. Factum est: q; manifesta in
telligentia egredietur: de vtroq; testamen
to: ꝛ ex ore totius ecclesie que est thronus
dei: que docebit oia esse ꝑsumata: nihilq;
supesse de reliquo: nisi vt vnusq;sq; ꝓpriaz
mercedem acciptat ꝑm suum laborem.

¶ Explicit quta pars libri. Incipit sexta.

Uinq; precedenti/
bus partibus dili/
gēter inspectis: ꝑm
q; notare curaui/
mus in summa li/
bri: inuenimus qua
tuor generales or/
dines: designatos
in quatuor anima/
libus: habuisse con
flictum cum quatuor bestijs: quas scribit Dan.
Daniel: singuli per singula tempora specia
liter: ꝛ tū omnes simul ab ipso principio
generaliter. Deinde in quinto tempore se/
dem dei (hoc est) ecclesiaz generalem: que
dicta est in spiritu Hierusalem: cum eccle/
sia malignātium: que vocatur Babylon:
quatenus complens quinq; prelijs istis: re
cipiat vtraq; ciuitas in successione sue pro
lis ꝑm opera sua: ꝛ appareat qd differat in
ter iustos ꝛ impios: non modo in futuro
seculo: verumetiaz in hac vita presenti. Ut
autem quatuor animalia pertinent ad se/
dem dei: ita ꝛ quatuor bestie ad sedem
Sathane: quia ꝛ ciuitas celestis a qua/
tuor partibus: habet muros suos: ꝛ ciui/
tas nihilominus infernalis: que illi velut
ex opposito ꝓtraria semper existit. Igitur
completis quinq; prelijs in temporibus
suis: opz Babylonem recipe ad plenum
sexto tempore mercedem erroris sui. Hie/
rusalem autez mercedem bonam ꝑm suuz
laborem: iuxta qd aperte ostēditur in hac
sexta parte: de qua in hoc presenti volumi
ne tractaturi sumus: ꝛ ostēsuri q; infelices
sint filij huius mundi: ꝛ omnes qui ambu
lant in superbiam carnis: sed ad rem ve/
niamus.

¶ Incipit distinctio prima.

¶ Et facta sunt (inquit) fulgura, & voces, & tonitrua. Et terremo tus factus est magnus, qualis nū/ quam fuit ex quo homines fue/ runt super terram, talis terremo tus sic magnus. E.17

Quando vult deus per successiones
temporum mutare statum ecclesie:
vt alia post alia ꝑm quod scriptum est con
sumentur: precedunt ante annos aliquot
fulgura miraculoꝝ: voces exhortationuz:
tonitrua spiritualium eloquiorum siue vt
somnolenti quiq; ac desides excitentur a

somno mortis: siue vt tam ipsi q; alij in/
telligant: q; nouum aliquid facturus sit
dominus super terram. Puto autem q;
hec signa ceperunt iam olim precedere in
temporibus nostris. Nam ꝛ viri sancti pre
cesserunt nos ante non multos annos:
qui miracula facerent: ꝛ qui verbis exhoꝛ
tatoꝛus non paucis populum domini ad
penitentiam prouocarent: si tamen sue/
runt aliqui qui audirent: ꝛ recogitarent: ꝛ
dicerent in corde suo: quid est hoc: vt qui
nozunt dijudicare faciem celi ꝛ terre: si/
gna quoq; temporum presentirent. Sed
quia dura ꝛ terrena corda hominum: non
possunt sentire nisi virgam: ecce percus/
sio satis grauis sequuta est in populo ne/
quam: ecce terremotus factus est ma/
gnus: mota sunt quippe sunt corda popu
lorum ex his que acciderunt: ꝛ commo/
ta sunt a mari vsq; ad mare: in omni po/
testate ꝛ regno occidentalis ecclesie: que
aliquid adhuc esse videtur: zelantibus
vniuersis pro iniuria regis sui: ꝛ cupien/
tibus vlcisci de gentibus infidelibus: qui
ablato signaculo fidei nostre: polluūt vsq;
adhuc templum sanctum eius: zelati sunt
multi ꝛ moti sunt: non solum animo: sed
ꝛ corpore. Quare ergo non profecerunt?
Puto pro eo q; in zelando: non rectum
ordinem tenuerunt. Oportuerat enim il-
los considerare primo: quam ob causam:
id passi sumus: quam ob causam tradita
sint sancta nostra in manus extraneas: in
manus gentium infidelium que ignorant
deum: ne forte qui fecit aliquando flagel/
lum: de resticulis: ꝛ eiecit de templo ven/
dentes ꝛ ementes: ipse nunc pro simili cul
pa congregauerit gentes in congregatio/
nem vnius fascis: ꝛ vtatur eis pro flagello
contra nos ejciens nos iterum de domo
sua: que facta est a populo spelunca latro/
num. Quid enim si gentes infideles per/
mittuntur possidere ad tempus domum
ipsam de qua nos turpiter eiecti sumus:
vt ostendat dominus in nobis qui non ser
uamus promissum ꝛ multo amplius forte
pollutam q; in eis qui nihil promiserunt:
si quo modo ꝑfundamur: vel isto modo: ꝛ
agnoscamus vel sero reatum nostrum a
Prius enim oportebat nosipsos pugnare
contra nos: vt pugnaremus fletibus deli/
cta nostra: ꝛ sic premissa satisfactione: si ad/
huc vigeret necessitas: procedere secure ad
bellum: habētes ipsum quem offendimus
deum vtuum placatum tutorem ꝓpitium
ac ducez belli. Ille magnus ergo terremotus
factus est nimis: pro his que acciderunt: ꝛ
quod eo deterius est. magna pro culparuz
meritis instabilitas animoꝝ. Defecit enim
fides ꝛ veritas de terra. Ubiq; motio: q;
vbiq; scissura. Recedit frater a fratre: ꝛ pꝛ/
ximus a proximo suo: ita vt nihil sit soli/
dum: nihil sit stabile super terra. Et q̄uis
terremotus ille magnus: adhuc post dies
aliquot futurus sit: signa tamen motionis
illius: ac si presentia iam tenemus: ꝛ ini/
tia pre solito manifesta dolorum future
tempestatis vastitatem precurrunt. Se/
quitur.

¶ Et ciuitas magna facta est in tres partes. E.18

¶ Scriptum est in euangelio. Omne re
gnum in seipsum diuisum desolabitur. Ut
ergo ostendatur q; appropinquat desola/
tio regni: quod aliquando erat vnum ꝛ
contiguum: appropinquante sexto tempo
re: diuidi incipit inter tres partes. In illo
die apparebit manifeste quomodo ex mo/
tione humanoruz cordium: frangatur vni
tas Romani imperij: querentibus singu/
lis aliorum terminos vsurpare: licet (vt
iam dixi) certa iam indicia teneamus. Ci/
uitatem sane istam: que vocatur magna:
ego Constantinopolitanum Imperium
intelligi puto: in quo per creba scisma/
ta que in eo facta sunt: possunt fieri eti/
am suspecta maiora. Accidit autem hoc
vt compleatur illud quod scriptum est.
Dominus immiscuit in medio eius spiri/
tum vertiginis: ꝛ errare fecit Egyptuz in
oi ope suo: sicut errat ebrius vomēs: ꝛ nos

erit Egypto : opus qđ faciat caput ⁊ caudam incuruantem ⁊ refrenantem:⁊ pcurrere faciam Egyptios ꝓtra Egyptios : ⁊ pugnabit vir ꝓtra fratrem suum:⁊ vir cõtra amicum suum. Et itez. Commotione cõmouebitur terra : ⁊ agitatione agitabit terra:sicut ebrius:⁊ auferetur quasi tabernaculum vnius noctis:⁊ grauabit eam iniquitas sua:⁊ corruet:⁊ non adyciet vt resurgat. Sequitur.

L.19 ¶ Et ciuitates gentium ceciderunt.

¶ Quare ceciderunt? Quia terremotus qui ꝓfregit ciuitatem magnam:subuertit ⁊ illas. Puto autem per has ciuitates:intelligendas esse ecclesias Grecoꝝ:de qbus in specie atrij siti extra templuz:sub sexto angelo tuba canente terribiliter dictum est. Atrium qđ est foris templum:eijce foras: ⁊ ne mereris illud : qz datum est gẽtibus. Si autem ecclesie que primuntur sub hoc atrio gentibus date sunt:nõ immerito dicte sunt ciuitates gentium:qz ab ipsis hereditate possesse. Ut enim per presentia intelligant futura:non modica plebs manet in Alexadria:que seruat vsqz hodie fidem Christi : sicut ⁊ in Syria : ⁊ in aliys locis: qui tñ si de moribus agitur:vtruz sint christiani:an sarracen : dubitaf. Date sunt ergo huiusmodi ciuitates gentibus:⁊ gentiuz quodammodo facte sunt:⁊ tñ adhuc in fide stare videntur. Sed cum puenerit ad aures eoꝝ qui ita stant:qz soliditas christiani populi dissoluaf:putas stare poterit inter hostes suos? Nempe ⁊ in veteri testamento erãt quedam gentes commixte cum semine israel:que dicebant:Samarite:seruantes tãtummodo legem Moysi:⁊ nihilominus ydolis suis immolãtes:que tamdiu se vocabãt israelitas:qđiu prospera ꝓringebant iudeis : tamdiu stabant in ꝓfessione vnius dei:qđiu pro confessione ipsa pacem sibi ꝓcedi sperabant cum filijs israel. Aliogn : vt in tpe credebant : ita in tpe tentationis recedebant. Sic ⁊ nõnulle ecclesie Grecoꝝ: (sicut iam multis experimentis ꝓbatum est) facillime transeunt de dextera ad sinistram (haud dubiuz) pro eo qz recesserunt abvnitate ipsius ecclesie: de qua dicit Christus Symõi Petro. Tu es Petrus : ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiam meam:⁊ porte inferi non preualebunt aduersus eam. Sed quare ista oia? Nungd sine causa? Absit. Sed vt debilitet robur Romani imperij pp peccata : ⁊ sumatur vindicta de gente apostatrice. Unde ⁊ mox subditur.

¶ Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum dare ei calicem vini indignationis iræ eius. L.20

¶ In oibus tpibus retroactis visus est dns dissimulare peccata delinquẽtum:vt putet obliuioni traditisse iudiciuz. Cum autem completis annis patientie venerit dies ille magnus:in quo iudicãda est vbs supba:id qđ videbat obliuioni traditum: reuocari putabitur ad memoriaz:cum nec vnum q dem peccatum abscondi poterit: de quo non digna meritis capiatur vindicta. Dabit enim illi deus calicem vini indignationis ire sue:vt sentiat amaritudinez passionis:qua potauit ipsa martyres Christi ꝓsequens eos de ciuitate in ciuitatem. Nec istud tñ dicimus:vt vniuersa multitudo reproboꝝ : que post resurrectionem mortuorum demergenda est in caminum ignis:colligenda sit in tpe sexto:vt percipiat pariter mercedem erroris sui:sz pars illa tãtum vniuersalis Babylonis que ꝓpre sens erit tpe sexto. Usus est enim sanctaꝝ scripturaruz:vt sepe pars alicuius rei accipiatur pro toto:⁊ qđ agitur in parte : reseratur ad totum. Quare hoc? Qz ⁊ si diuersa sunt pro tempore accidentia : vna est tñ reproboꝝ omnium:sicuti ⁊ electoꝝ voluntas. Audiũt filij iudeoꝝ reprobasse patres eoꝝ Jesum Nazarenum quasi seductorem ⁊ hostem legis : ⁊ plz eis studium patrum suorum

suorum:adeo vt crucifigant ⁊ ipsi voluntate:quem non possunt persequi actione. Et ob hoc si daretur facultas persequẽtur libentissime membra eius:ita vt nec ipsi ab opere videantur immunes. Sicut.n. vnus est homo ⁊ multa sunt mẽbra eius: ⁊ tamen per singula membra dicitur agere ipse qui vnus est:dicitur enim idem ipse videre:cuz ad solos oculos pertineat visus:audire:cum ad solas aures pertineat auditus:⁊ sic de ceteris mẽbris. Sic ⁊ vniuersa multitudo reproborum:aut electoꝝ alia ⁊ alia opera in parte:⁊ parte alia:alia in tempore:⁊ tẽpore prius.s.posterius agere visa est:⁊ tamẽ vniuersa referunt advnitatem pro eo.s.qz vna voluntas:eo que diuersa sunt in membris:facit esse cõmunia. Quo circa:⁊ si vnus erit in fine caminus ignis in quo multitudo reproborum que dicta est babylon:cruciabitur sine fine : tẽporaliter tamen: non omnibus qualiter recedit. sed alij permittuntur ꝓsperare vsqz in finem:alij iudicantur a domino in hac vita presenti. Et hoc quidem sepe accidit: vt non obliuiscantur filij hominum iudiciorum dei:⁊ multiplicetur malitia super eam. Generaliter autem in quinque tẽporibus sustinuit patienter:⁊ promisit regnare babylonez in delitijs suis:affligi vero filios ierusalem a filijs babylonis persequẽtibus:qui nati sunt secundum carnez: eos qui secundum spiritũ nati sunt:donec istorum iustitia:⁊ illoruz nequitia cõpleatur. Nostro in sexto tempore quod prope est: ⁊ illius in veritate sunt superbie:⁊ istius afflictioni imponetur finis:non quia tribulatio nõ erit sexto tempore aduersus electos ab his qui extra sunt populis infidelibus ad necẽ carnis:sed quia definet intrinseca emulatio ad ruinam cordis: quod solũ est optabile a diligentibus deum. Nõ enim gemiscunt electi dei:quia vidẽt christianos paganorum gladio trucidari:cũ sibi ⁊ sanctis apostolis ⁊ martiribus legant deũ suũ noluisse parcere in hac parte:sed magis qz filij babylonis:qui dicunt christiani ⁊ non sunt : corrumpũt mores bonos colloquijs malis:qz iniquus semper operibus cruciat animas iustoruz:qz audiũt blasphemari nomen domini:⁊ vlcisci nequeunt iniurias dei sũt. Inde est qz nec sibi parci defidẽrãt quo ad mortẽ carnis:sed cupiunt argentũ ⁊ plũbuz iactari pariter in fornace : vt consumpta vniuersaliter scoria:id quod erat ꝓtiosum:pretiosius fiat: Unde ⁊ cum diceret Isayas. Uisitabo super vrbes mala : ⁊ super impios iniquates ipsoruz: protinus adiecit ⁊ ait: Pretiosior erit vir auro ⁊ homo mundo obrizo. Igitur in sexto tempore erit tritura aree generalis ⁊ ventilabruz in manu domini ad purgandaz aream suã vt congregetur triticuz in horreo eius: palee vero comburantur inextinguibiliter. Sequitur.

L.21 ¶ Et omnis ĩsula fugiit:& mõtes non sunt inuenti.

¶ Hoc iam dictum est in secunda parte: in apertione sexti sigilli:qz hoc plerunqz vt sepe dixi . tangitur in hoc libro in spetie: quod plenius continetur in genere: Insule sunt ecclesie episcopales : que fluctibus huius seculi:ex omni parte obsesse: pluriman sanctoꝝ suoꝝ patiuntur iacturam. Montes vero sunt monasteria in quibus a seruis omnipotentis dei arta ⁊ ardua seruatur innocentie vita: In terremotu ergo illo qui erit tam validus in illo die : cũ vz vniuersa regna gentium colligentur in vnũ ⁊ insurgent quasi fluctus seui maris contra filiam babylonis: fugient cenobia de locis suis:vt abscõdãt se in locis occultis a facie tempestatis: ⁊ ecclesie multe esse desinent:dispersis vel interfectis defensoribus suis. Non enim erit dies illa:dies illa dies misericordie:sed dies ire sue: sicut ⁊ ꝓ prophetam dicitur. Ecce dies domini venit crudelis:⁊ indignatione plenus ire:ferozisqz:ad perdendam terram in solitudinem ⁊ peccatores eius cõterendos de ea. Unde ⁊ hic terribiliter subditur.

T.22 ¶Et grando magna sicut talé/
tum descendit de cælo in homi/
nes: & blasphemauerunt homi/
nes deum pp plagam grandinis:
qñ magna facta est uehemẽter.

¶Commota ⁊ confracta terra a tam ter/
ribili terremotu: oportuerat corda homi/
num conteri timore: ⁊ scindi multiplici/
ter ad penitentiam: quod ⁊ faciẽt illi qui
bus tanum erit cor (sicut in apertione sex
ti sigilli demonstratur) cum dicitur. Om
nis seruus ⁊ liber abscondent se in spelun
cis ⁊ petris montium: ⁊ dicent mõtibus
⁊ petris: Cadite super nos: ⁊ abscondite
nos a facie sedentis super thronum ab ira
agni: quoniam uenit dies magnus ire
ipsoꝝ: ⁊ quis poterit stare? ¶Ceterum quo
rum corda ceca sunt: ⁊ auersa a ueritate:
vt nolint videre lumen qđ venit in mun
dum: incident in iudiciuꝫ ire dei (sicut di
Rom. cit apostolus) ¶Reuelatur ira dei de celo
sup omnem impietatem ⁊ iniustitiam ho
minum eoꝝ qui veritatẽꝫ dei in iniustitia
detinent: ⁊ quod notum est dei: manife/
stum est illis. Et grando (inquit) magna
sicut talentum descendit de celo in homi
nes. De celo descendit pluuia: de celo nix:
de celo grando. De ore etiam iustoꝝ quo
rum sanctum collegium: nõ immerito vo
catur celum: descendit predicatio ad irri/
ganda corda fidelium: descẽdit commina/
tio frigida ad cohercẽdum calorem vane
⁊ inepte letitie: descendit ⁊ increpatio du
ra ad p̃terendam duritiam hominum im
proꝝ: quatenus aut redeant ad cor: ⁊ agãt
penitentiam de reatibus suis: aut in fide/
lio (vt ait apostolus) si discedit discedat.
Quid enim si de verbo iudicij scandaliza
tur ⁊ pereant periturꝫ? Scandalizatus est
Achab rex israel in verbo Michee ꝓphe
te: ⁊ factus est deterior: qđ erat prius. Scan
dalizatus Sedechias in verbo Hieremie
tradidit illum in custodiam: Sed num qꝫ
illi scãdalizari poterant: ideirco tacere ve/
ritatem oportuerat testes veritatis ne illo
rum de ꝓtemptu verbi augeretur pecca/
tum? Quid enim durius verbo Petri di
centis Symoni mago. Pecunia tua te/ Actuũ.
cum sit in pditione? Oportebat enim ma
gnam duritiam cordis: magno ictu percu
ti verbi duri: non vt scandalizaretur: sed
vt penitus durius a magistroꝝ tanta neq
tia priuaretur. Ille autem non est puersus:
sed omnino subuersus: ⁊ factus est psequ
tor illius qui eum percusserat ad salutem.
Sed ⁊ nunc qđ expectant filij falsitatis
vt loquantur eis discipuli veritatis? Nun
quid verba mollia ⁊ placẽtia sibi? Si hoc
sperant: frustraꝫ: qm non est tempus: Si scan
dalum est eis iniuste: qm necesse est vt pre/
dicant ad salutem multoꝝ quod sciunt
certissime affuturum. Sed quare grando
ista que eo modo (quo supra diximus) de
celo descendit: magna esse dicitur sicut ta
lentum: nisi qm talentum grauius est mul/
tis ponderibus que ꝓtinet ipsa scr: ⁊ ver
bum istud quod scriptuꝫ est de ruina Ba
bylonis: grauius est multis aliis: quibus
exprimuntur tam multe calamitates mũ/
di. Inde est: qm carnales homines qui dili
gunt mundum: ⁊ a que sunt mundi: ne/
queunt patienter ferre: cum audiunt vni/
uersaliter perire: qõ amant: putantes nihil
esse iocundius vita presenti. Blasphemãt
autem dñm qui auctor est tam dure sen/
tẽtie: dicentes vnusqsq; ad ꝓximum suum.
Si ita futuꝫ est: quare qui nouit oia ante
qꝫ fiant: tam horrẽdo fine ꝓsumanda crea
uit: nisi qꝫ adulantur ei qui eum misericor
dem ⁊ amatorem iustitie esse dicunt? Hec
est enim illa blasphemia que arguit in vno
latrone qui pẽdebat in cruce: dicente vni
uersoꝝ dño qui erat pariter crucifixus. Si
filius dei es: salua temetipsuꝫ ⁊ nos. Latro
quidem ille qui ad sinistram (vt putatur)
xpi suspẽsus erat in ligno crucis: significat
carnalem populum qui duꝫ vixit ⁊ ambu
lat sm carnem: tradendus est qñoq; in ma
nus gẽtium pro sceleribus suis. Blasphe/
mat autem dñm dicens. Si filius dei es

salua temetipsum ⁊ nos: qm populus carna
lis qui nescit ea que dei sunt: nec ea que mu
dissi qñ dicit ei. Noli murmurare in flagel
lis: qm xps sine cã peccati pro salute oium
pepẽdit in cruce: ꝓnunc respõdet ⁊ dicit.
Et que necessitas fuit vt ista pateret? Si
potens est ⁊ pius (sicut dicũt scripture)
nec ipse hoc pati debuit: nec nos addicere
passioni. Poterat enim saluum facere ge
nus humanum sine passione ꝓpria ⁊ pru
dentia sua: ⁊ trãsferre illud de transi
toryis mũdi gaudijs: ad eterna celoꝝ. Nec
blasphemia erit tunc: ⁊ si sit iamnũc in ore
multoꝝ. Nec in corde vnius quoꝝ qui ne
scium id qđ dicit apostolus. Verbum cru
cis peunibus qdem stultitia est: his autẽ
qui salui fiunt: virtus dei sit. Sequitur.

Capit Sept. 1

¶Et ruenit unus de septem an
gelis qui habebãt septem phya/
las: & loquutus est mecum di/
cens. Veni ostendam tibi damna
tionem meretricis magnæ quæ
sedet super aquas multas: cum
qua fornicati sunt reges terræ:
& inebriati sunt qui habitant ter
ram de uino prostitutionis eius.

¶Angeli habentes phyalas qui sunt in
precedẽti parte libri copiosius dictum est.
Unus aũt eoꝝ qui venit ad Joãnem: sep/
tus angelus est: cui dictum est: magis qꝫ
qnq; precedẽtibus: occulta detegere sacra
menta. Venit aũt angelus ad Joãnem: vt
Joãnes vadat ad angelum qui vocat euꝫ:
⁊ ostendat illi dãnationem meretricis ma
gne: qm nisi spirituales viri appropinquent
verbo predicationis discipulis veritatis:
nequaqꝫ ipsi discipuli possunt appropinq̃
re illius intellectu cordis: nec videre dãna
tionem meretricis magne que sedet aliqñ:
⁊ adhuc sedet sup aquas multas. Est autẽ
vtile videre dãnationem ipsius: qm qui ne
scit qđ passura sit pro erroribus suis: desa/
cili decipiẽt nutribus oculoꝝ suoꝝ. Hãc ma
gnam: dixerunt patres catholici esse Ro/ Roma
mam: nõ quo ad ecclesiam iustoꝝ: que pe
grinata est apud eam: ⁊ quo ad multitudi
nem reproboꝝ: qui blasphemant ⁊ impu
gnãt opibus iniqs eãdem apud se peregri
nãtem ecclesiam. Verumtñ ⁊ si ipsa princi
paliter intelligẽda sit: nihilominus tñ vni
uersa multitudo reproboꝝ: ⁊ eoꝝ maxime
quoꝝ maior est facultas ⁊ voluntas pecca
di: eoꝝ qui ducũt vitam luxuriosam: ⁊ de/
litijs affluẽtem: letãtes cum malefecerint:
⁊ exultãtes in rebus pessimis. Nõ ergo in
vno regno: aut in vna prouincia: quere cui
est locus huius famosissime meretricis: ⁊
sicut per totam aream christiani impij: dis
fusum est triticum electoꝝ: ita per oẽm la
titudinẽ eius dispse sunt palee reproboꝝ.
Atque multe qđ significẽt: angelus ipse q
hic loqtur: inferius exponit. Reges vero Prela
terre dicti sunt prelati: quibus pro vitandis ti.
peccatis populi processuꝫ est regimen ani
marum. Quoꝝ tñ nonnulli fornicant cum Baby
lone: qñquidem vt placeant hoibus: par/
tim pẽdunt ⁊ negligunt mãdatum dei. Alio
qn si ageꝝ est de principibus huius mũ
di: ipsi sunt qui regnãt in Babylone: ⁊ nõ
est differẽtia inter caput ⁊ corpus. Sed si
no in loco iste: sicut ⁊ in illo vbi dñs de xpo
qp ipse sit princeps regũ terre: prelati eccle
siarum noie regum terre: accipiẽdi sunt: ex ce
pto qp ibi boni prelati. i. simplices ⁊ humi
les corde intelligẽdi sunt: hic supbi: timidi:
⁊ prudẽtes ad malũ: q eo mõ fornicant cũ
meretrice magna: quo filij quondã israel cũ
Madianitis: qñqdẽ postposita cura plebis
suarum: qrẽt die noctuq; placere ꝓncipib⁹ hu
ius mundi: ⁊ ꝓ eis quecqꝫ si liceat pugnare
vsqꝫ ad mortẽ. Qđ bñ quoqꝫ i gen. designa Genes.
tũ ẽ: vbi dr. Videtes filij dei filias hoiuꝫ qꝫ
eẽnt pulchre: accepũt vxores sibi ex oib⁹ qꝫ
elegerãt. Qui. n. ꝓuidẽti⁹ dici queunt filij
dei qꝫ hi q i regimine aiarum ꝓstituti: locũ retti
nẽt filij dei? Et q filie hoiuꝫ nisi opulẽtissi
me ciuitates? Et qdẽ si pp electos q pegri
nant apd eos: dẽ siderãt alig fieri epi: inimicos
sũt ab infamia ista. Si ãt pp diuitias ⁊ lucra

mundi nouerint se fornicari cuz eis: quas sibi eligunt vt diuites fiant: dicente domino: Si oculus tuus simplex fuerit: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem lumen quod in te est: tenebrosum est: ipse tenebre quante erunt? Quod est dicere. Si intentio tua bona est: bonum est opus quod sequitur intentionem. Si autem intentio prava fuerit: quicquid superedificatur prauum esse: necesse est. Quo circa si is qui desiderat episcopatum: ad hoc tantum desiderat illuz: vt sit pater orphanoz z iudex viduarum (iuxta illud apostoli) bonum opus desiderat. Si autem vt fiat amicus diuitum z affinis potentū: non uerit se esse de illis de quibus dicit psalmista. Perdidisti omnes qui fornicãtur abste. Quod autem sequitur. Et inebriati sũt qui habitãt terrã diuino, pstitutionis eius generaliter ad omnes homines qui pauperes sunt rebus: non spiritu referendum est: qui z si fortuna sibi (vt aiunt) aduersante diuites esse nequeunt: nihilhominus tamen de voluptate babylonis subripiũt: id quod possunt. vt saltẽ certis horis aut diebus inebriẽtur vino prostitutionis ipsius. Licet enim nequeãt abũdare sicut illa possunt tamen z ipsi inebriari de torrente voluptatis eius: vt cogantur tradere obliuioni voluptatem z ebrietatem domus domini qua inebriandi sunt illi: de quibus dicit psalmista. Inebriabuntur ab vbertate domus tue: z torrente voluptatis tue potabis eos. Habet enim z Christus calicẽ quez proponet electis sed amarum nimis: quia amarã oportet esse portionem: qua sanatur egroti. Qui si i vino calicis christi designatur amaritudo passionis: quid pervinũ qd propinat fornicaria nisi dulcedo voluptatis ipsius? Quamuis enim nomine fornicationis: omnia peccata voluntarie commissa intelligenda sint: principale tamen vitiũ corruptionis babylonice fornicatio est. Ipsum est enim vitium qd magis dominatur in filijs huius mundi: etiã si nullã habeãt potestatẽ: nullis polleant honoribus nullis diuitijs fulciantur. Sunt enim nonnulli qui habere pulchras mulieres z diuites (quia ipsi pauperes sunt rebus z viribus impotentes) non possunt: z tamẽ q; p affectum animi terram inhabitant: z non celum: saltem visione z recordatione operis iniqui inebriantur vino prostitutionis fornicarie babilonis (hoc) amore z ardore luxurie que regnant in diuitibus huius mũdi: quibus i hac parte sceleris licet: sepe omne quod libet. Sequitur.

Fol. Mal. Psal. Psal.

¶ Et transtulit me angelus i desertum in spiritu. Tex.2

¶ Duo sunt que non permittunt hominem videre ruinam filiorum huius mundi. Sollicitudines terrene z sensus litterque occidit. Quamdiu mundanis implicaris negotijs: ipsis negotijs impedientibus: videre casum mundi in scriptura non potes. Otium tibi in legendo pax z silentium necessaria sunt: si vis intelligere que legis. Sed z si quãdo ista presto sunt: necesse est vt de sensu litere: trãseas ad spiritualẽ intellectũ. Si. n. sic semp accipis q̃ legis: vt legis carnalis intellectus te ad inconueniens sepe ducat. Unde z veritas ipsa dicit. Spiritus est qui viuificat: caro autẽ nõ prodest quicquam. Si ergo vis videre quo fine terminandũ sit regnũ mundi: pmitte te transferri ab angelo in desertuz imitans Abraaz: qui egressus est de terra z de cognatione sua z de domo patris sui: z transi eodem modo de litterra ad spiritualẽ intellectum: z tunc poteris intueri q̃ filij huius seculi prouidere nõ possunt. In hac (inquit) dominus: die tua q̃ ad pacem tibi: nunc autez absc̃dita sunt ab oculis tuis. Sequitur. Casus mundi.

¶ Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenã nominibus blasphemie: habẽtẽ capita septem & cornua decem. Et mulier erat circundata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide pretioso & margaritis habens poculum aureum in manu sua plenum abhominatione, & imuuditia fornicationis eius. Tex.3

¶ Qui transferuntur a viris spiritualibus i desertũ: z de sensu littere ad spiritualem intellectum: vident oculis mẽtis quasi similitudinem mulieris: vident ciuitatẽ illam famosissimam: que fuit quondam domina regnorum: z cui erant aliquando subiecte plures gentes efferre ritu ac moribus bestiales. De hac siquidem bestia: multa in precedentibus partibus dicta sunt: z non nulla adhuc in suis partibus dicenda supersunt. Non autem spiritualibus oculis presentia tantummodo presto sunt: verumetiam preterita z futura. Uident ergo z pro se z pro alijs: quanta fuerit aliquãdo gloria romani imperij: q̃tis fuerit ciuitas illa locupletata diuitijs: quot mundi deliti jis z carnis voluptatibus debriata: z qd futurum vt post hec: vt discant electi dei nolle emulari in malignantibus neq; zelari facientes iniquitatem. Sciendum vero q; in sexta parte ista est sermo cõmixtus: vt nonnulla intelligenda sint sc̃z litteraz: nõ nulla sc̃z allegoria: iam pro eos. Sic; a sexto tẽpore incipit transire qõ ex parte est: z venire id quod perfectum: vt iam non querãt electi videre sicut prius p speculũ ienigmate: sz inciplant videre facie ad faciem: aperto iam ad liquidum libro: z sepiez signaculis eius. Unde est q; in hac sexta parte legitur angelus Joãni: z aperit et archana mysteria: vt sciant hi qui tardi sunt corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete: ipsuz esse tempus statutum de quo dixit angelus Danieli. Clade Daniel: quia clausi sunt signatiq; sermones vsq; ad tempus statutum: pertransibunt plurimi z multiplex erit scientia. Igitur quod ait Joannes. Et mulier erat circũdata purpura z coccino: z inaurata auro z lapide pretioso z margaritis: hec intelligi voluit: quod dixit: excepto q; nomine mulieris meretricis accipiendam esse fornicariam ciuitatem: que propter huiuscemodi ornamenta: fornicata est adeo viuo z vero: z maxime cum dicat apostolus. Auaritia est idolorum seruitus ignorans quo in euangelio scriptum est: Ue vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram. Ubi enim copia diuitiarum: ibi enormitas vitiorum. Unde z mox subditur: habens poculum aureum in manu sua: plenum abhominatione z immũditia fornicationis eius. Nõ sufficit diuitibus huius mundi vasa pretiosa ad ostendendam vanitatem glorie sue: nisi in eis continue propinentur exquisita vina in quibus est abhominatio ebrietatis z immunditia luxurie: per que excluditur spiritus sanctus a corde multorum dicente apostolo. Nolite inebriari a vino in quo est luxuria: sed impleamini spiritu. Unde z per prophetam dicitur. Ut qui potentes estis ad bibendum vinum: z viri fortes ad miscendam ebrietatem. Sequitur. Baſi.

¶ Et in fronte eius nomen scriptum misterim babylon magna mater fornicationum & abhominationum terre. Tex.4

¶ Filij Jerusalem cum offendunt in opere vel in verbo erubescunt nimis: z querunt diligenter quomodo possint abscondere reatum suum. z coram hominibus: z coram deo: ne forte aut homines scandalizentur z pereant: aut deus indignatus puniat delinquentes. Abscondunt autem illum dum agunt penitentiam: dum alios se ostendunt per bona opera quam fuerunt per culpam: non negantes se esse peccatores: sed querentes apprehendere vestes iustitie: vt non sint de numero illorum: de quibus dicitur. Beati quorũ remisse sunt iniquitates z quorum tecta sunt peccata. Quo contra filij babylonis: erubescũt cõfiteri peccata sua sacerdotibus Christi: z Psal.

non erubescunt iactare se de eis ꝛ publica re illam coram multitudine hominum p̃/ditorum predicantes illa sicut dicit ꝓphe/ta. Peccata sua predicauerũt sicut Sodo/ma:nec absconderunt. Sic fic fornicaria ista:in fronte sua habet scriptum nomẽ mi/sterij:babylon magna mater fornicationũ ꝛ abhominationum terre:nimirum:q̃ nõ abscondit confusionem suam: sed gaudet vt patefaciat illam:nec confunditur de ea: sed gloriatur:iuxta illud ꝓphete:qđ de q̃/busdam dicitur. Confusione confusi sunt: quin potius:non confusi. Quid est autez. Confusi sunt:quin ꝛ potius nõ confusi: ni si quia desperati quiq̃ꝛ re quidem ipsa cõ/fusionis confusi sunt vehemẽter:sed tamẽ erubescunt erubescere ad penitentiam cuz sint confusione ꝛ erubescentia digñ. Un/de ꝛ per eundem prophetaz dicitur. Frõs meretricis facta ẽ tibi:noluisti erubescere. Ob hanc ergo maxime causam:vocata est babylon domina regnorum:vt nõ tam ha/bens confusionem:q̃ ipsa confusio esse in/telligatur:ꝛ quasi erubescẽtia vniuerse ter/re. Siqui idem babylon confusio interpre/tatur. Scriptum est autem nomen ipsum in fronte ipsius:quia continue inueniunt reprobi exemplum huius nominis: vt non confundant̃ male agere dicẽtes. Hoc agũt illi:ex hoc illi:erimus ꝛ nos sicut vnus eo/rum. Sequitur.

Ter.5 ¶ Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorũ:& de sangui/ne martyrum christi.

¶ Quitos vt iam dixi reproborũz que di/cta est babylon:non tantum romana ciui/tas extimãda est:aut ipsa(quod absit) scõz totum:sed vniuersa multitudo hominum impiorum ꝛ natorum scẽm carnem: de q̃/bus dicit apostolus. Sicut tunc qui scẽm carnem natus fuerat: persequebatur eum qui secundũ spirituz:ita ꝛ nunc. Hec ergo ciuitas ebria est de sanguine sanctorũz qui occisi sunt ab origine mundi:quia ipsa cuz filijs suis sitiuit sanguinem eorũz ꝛ effusus est in medio eius:ꝛ de sanguine martyrũz iesu:qui occisi sunt in nouo testamento ꝓ/pter fidem ipsius: Sequitur.

Ter.6 ¶ Et miratus sum cũ vidissem illam admiratione magna.

¶ Qui ad hoc translati sunt in desertuz a spũ: vt preterita priorum seculorum mi/steria spiritualiter intelligere querant: pri/mo quidem incipiunt sentire:q̃ nonnulla sic scripta sunt:vt aliud significent q̃z sunt ipsa:deinde cum aliqua occorrunt:que ni/mis archana esse videbantur: admirãtur admiratione magna:maxime in illis ima/ginibus que omnino sunt inusitate: vtpo/te in huiuscemodi muliere:ꝛ bestia q̃ por/tat illam:habente capita septem:ꝛ cornua decem. Admirantur autem q̃ sciũt illa ali/qua designare:ꝛ tamen ad illorum notitiã per seipsos nequeunt peruenire. Verum q̃ omnia tempus habent:ne diutius ad/mirentur discipuli veritatis in typo eorũz quibus oportet multa mysteria que hacte/nus latuerunt in litteris vtriusq̃ testamẽti sexto in tempore aperiri: Loquitur adhuc Joannes qui iã translatus erat in desertuz ꝛ dicit.

Ter.7 ¶ Et dixit mihi angelus. Qua/re miraris. Ego tibi dicam sacra/mentum mulieris & bestiæ quæ portat eam:quæ habet capita se/ptem & cornua decem.

¶ Sacramentum in diuina pagina in bo/na parte accipi consueuit. Dicitur enim sa/cramentum:quasi sacrũ mysterium: ꝛ qua/si signum sacre rei verum hic sacramentũ: vt ego arbitror ꝓ simplici mysterio est ac/cipiendum:nisi forte sacramentum non tã quis ad mulierem ꝛ ad bestiam:q̃z ad sa/crum dei consilium dixerit referẽdum:qui tegit hec ꝛ illa pro tẽpore ꝛ aperit omnia quando vult: Notandum vero non ita an/gelus ille qui locutus est Joanni aperuit hoc mysterium vt perueniret eo tempore

sicut erat futurũ:ad notitiam generis hu/mani:sed typum tenuit:vt iam dixi spiri/tualium virorum:qui erant in tẽpore sex/to perfectis discipulis ostẽsuri. Alioquin si adhuc verba ista expositione non egent in veritate:septem montes extimanda sunt septem capita bestie:ꝛ in veritate ipsa be/stia:non regnum hominum impiorum:q̃z quadrupes filue:qđ q̃z sit absurdum ꝛ di/uersum a fide:ille alius angelus qui locu/tus est Danieli:si tamen alius est ꝛ non ip/se manifeste aperit cum dicit. Bestia quar/ta quartũ regnũ erit in mundo:quod ma/nus erit omnibus regnis:ꝛ destruet vni/uersam terram ꝛ comminuet eam. Igitur Dañ. ꝓ ponturi verba ipsa:que dicuntur exposi/turi:quod isdem angelus dixerit audiamus.

Ter.8 ¶ Bestia quam vidisti:fuit & nõ est:& ascensura est de abysso & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram: quorũ non sunt scripta nomina in libro vite a constitutione mundi:videntes bestiã quæ erat & nõ est. Et hic est sensus qui habet sapientiam: septem capita:septẽ mõtes sunt: sup quos mulier sedet: & reges septem sunt. Quinq̃ ceciderũt, & vnus est:& vnus nondum ve/nit:& cum venerit: oportet illũ breue tempus manere.

¶ Dictum est in precedentibus q̃ bestia ista terribilis ꝛ inusa vniuersas gentes si/gnificat infideles que aliquando subiecte fuerunt romano imperio:ꝛ persecute sunt Christum ꝛ ecclesiam eius:ab exordio ipsi/us incipientibus ab herode: Et per ꝓpria quidem tempora corruens in septem capi/tibus stetit:vti iam diximus in septimo ca/pite a tempore illo Mahomet vsq̃ ad presens. Quod autem dicit Angelus. Fuit ꝛ nõ est

Christi seduc.

autem dixerat angelus. Bestia quam vidisti: fuit & non est: nunc autem dicit. Septem capita: septem sunt montes: super quos mulier sedet. Si autem bestia fuit & non est: quomodo capita dicit esse mõtes: nisi quia vsus est scripturaruz sanctarum: vt nonnunquaz presens tempus ponatur pro preterito & futuro? Ponit ergo: sunt: pro: fuerunt: sicuti & nos ipsi plerunq; facere consueuimus. Porro ipsi montes qui fuerint: & in ianua huius libri dictuz est: & in quarta parte nisi fallor: diligentius replicatum. Primum caput fuit regnum Herodis & successor eius. Secundum imperium Romanor vsq; ad Diocletianum. Tertium: quartum: quintum: & sextum: quatuor i opere memorata regna arrianorum: Septimum caput reguz sarracenorum. Sed & reges quinq; qui crediderũt: qui fuerint in eisdem locis dictum est. Mõ est autem dictum: & in ipsis septem capitibus: septem reges sunt: vt quasi singulum caput habuerit singulum istorum septem: (maxime cuz decem cornua: decem reges designentur:) sed aut. Et reges septez sunt: vt non ipsi septem reges singuli per singula capita: sed alio modo surgere intelligantur (hoc est) per singula septem temporuz: de quibus in hoc opere frequẽter & latius locuti sumus. Non enim septem capita bestie singula per singula tempora orta sunt: sed sicut ostendit melius in Daniele. Primum caput in primo tempore. Secundũ in secundo. Quartum in tertio. Septimũ quarto. Exinde septimum caput perseverat vsq; ad sextum tempus: in quo & deficiet: aut quasi deficiet surrecturum post modicum vt dispareat in eternuz. Reges ergo septem: non per septez capita: sed per septem tempora assignandi erant: & ideo ait. Et reges septem sunt: Horum primuz (vt iam scripsimus) fuit herodes cum successoribus suis. Secundus Nero cum successoribus suis. Tertius Constantius arrianus: cum successoribus suis. Quartus mohamuth: vel potius Chosroe rex Persarũ cuz successoribus suis. Quintus is qui primus in partibus occiduis: cepit fatigare ecclesiam pro inuestitura ecclesiarum ob quam causam multa scismata & tribulationes orta sunt ex eo tempore in ecclesia dei: Sextus autẽ rex de quo dicitur: Et vnus est: & ille est rex vndecimus in Daniele: in cuius tempore aperienda est ad liquidum reuelatio ista: & percutienda nona babylõ: ab eodem rege & complicibus suis: post cuius percussionem occidetur. Septimuz caput bestie: quasi ad mortem: & dabitur tranquillitas ecclesie christi. Porro inter sextã persecutionem: & aliam que erit sub illo rege de quo dicitur: & vnus nondum venit: futurum est breue temporis spatium ad respirationem fidelium: deficiente in persecutione babylonis imperio: quod est ituz: & imperio bestie quod est extra: quoniam vtraq; morietur. Verumtamen babylon oratio: bestia adhuc veluti demone resurget: Ascensura est enim de abysso: vt faciat adhuc vnam persecutionez veluti in octauo loco: & protinus ibit in interitũ de quo vlterius non resurget. Vñ & mox subdit.

¶ Et bestia quæ erat & non est: & ipsa octaua est: & de septem est: & in interitum ibit. Tex.9

¶ Si haberet ista bestia octo capita: non diceretur. Ipsa octaua est: & de septem est: sed tñ: octaua est Diceretur enim octaua in octauo capite: in quo tñ modo superesset. Sed quia septimum caput bestie mõrietur: & resurget: & etiam de reliquiis errorum: aliorum capitũ: apparebunt simul: erit quidem congregatio illa pessima octaua & pro tempore & successione: sed tamen de septem erit: qz in ipsa erit collectio oiuz errorum: qui in septem capitibus ostensi sunt: regnante illo rege septimo: qui erit fons malitie & vas erroz: i quo requiescet plenitudo iniquitatis & origo negtie: Nez hoc cũ creuerũt iniquitates: vt cõsumenk oia que scripta sunt. Interim sub rege sexto pcutietur babylon a bestia & a regibus

suis: & nihilominus ipsi reges pugnabunt cũ christo: & christus vincet illos in gladio oris sui. In gladio non materiali: sed in gladio spiritus: quod est verbum dei. Non enim deesse poterunt reliquie in quibus pugnet & vincat: quia omnia quecũq; voluit fecit in celo & in terra. Mã sequitur.

T.10 ¶ Et decem cornua quæ vidisti in bestia: decem reges sunt: q regnum nondum acceperũt: sed potestatem tanquam reges: vna hora accipient post bestiam. Hi cum agno pugnabunt & agnus vincet illos: quoniam dominus dominorum est & rex regũ: & qui cum illo sunt uocati electi: & fideles.

¶ In Daniele dicitur: vnum regem surgere post decem. Hic autem de sexto rege dicitur: vnus est: & de decem cornibus: decem reges sunt qui regnum nonduz acceperunt. Hoc autez quomodo intelligi possit: non video nisi vt sub nomine sexti regis: alius surgere intelligatur post alium: quatenus post illuz de quo dicit ioannes: Vnus est: quem ppter tẽporis instantiam puto fuisse Saladinũ famosissimũ illuz regem turchoz: a quo nuper capta est illa ciuitas in qua passus est christus: surgat alius in successionem ipsius: sicut sint aliqbus medii: sine nõ: & ille sit de quo dicitur in Daniele: Et alius surget post eos: & ipse potentior erit prioribus: Quod si ita est: recte nõ dicitur de decem regibus: Una hora regnum accipient: post regem sextum: sed post bestiaz: qz alius forte rex regnabit super bestiam: quando decem reges illi regnaturi sunt: alius cũ incipiet consumari id quod dicitur. Et vnus est: Etenim ẽm Danielem (regnantibus decez regibus illis singulis in locis suis) oportet surgere quendã paruum regẽ de medio illoz: qui humiliauit tres illoz: facturus est prelium contra sanctos: & ob hoc: aliquantulũ res venit in dubium: Vtrũ pauo decez reges illi conuenientes cum vno aliquo magno rege: qui regnaturus sit super regnũ illud quod vocatur bestia: percussuri sint pariter babylonem: & postea regnaturus sit ille qui tres illoz regum humiliabit: & sacturus est prelium contra sanctos. An vnus idemq; sit sub quo simul vtrunq; oporteat consumari. Quocunq; autem modo: istud factuz sit: idcirco ꝓmissum est de pugna illoz regũ & agni: qz intentio quidem eorum & pugna tota erit contra Christũ: & contra confessores nominis ipsius: sed tamẽ vincendi sunt a Christo & militibus eius: quia qui cum illo sunt vocati: electi sunt & fideles. Fieri tñ põt: vt vtrũq; simul fiat: & pcussio. s. babylonis: & psecutio electoz nesciẽtibus causaz iudicij his qchristianos affligũt: nescientibus inq; qp oporteat eos vincere in illa parte que pertinet ad babylonem: in ea vero que pertinet ad ierusalem: superari in certamine a rege Christo: ubi quia iratus est deus falsis christianis: huc quia fidelibus suis & electis placatus: & ideo vtrunq; simul dicit: qz in vno sexto tempore pariter vtrunq; continget. Porro victore Christo superabitur bestia: & esse desinet que fuit: ira vt dicatur. Fuit & non est. Sed cum hoc forte teneri putabitur: & diligenter ampleti: repente rex ille vnus qui scriptus est vndecimus in Daniele: surget (vt putamus) contra decem: & humiliatis tribus magnificabitur nimis: & faciet omnia illa mala de quibus in quarta parte sufficiẽter tractauimus. Verum hoc post ruinam babylonis: & bellum quod habituri sunt ipsi reges cum martyribus Christi. Huc qz preceßi sermo de victoria Christi: qd etiaz de casu babylonis dictum sit: audiamus. Nam sequitur.

Vata

¶ Et dixit mihi aquas quas uidisti ubi meretrix sedet. populi

sunt & gentes & lingue. Et decem cornua quæ uidisti in bestia: hi odient fornicariam & desolatam facient illam & nudam: & carnes eius manducabunt: & ipsam ignem concremabunt.

¶Quamdiu aque iste permanent in suo statu: non possunt prevalere reges gentiuz contra babylonem: quia ip'e sunt que pugnant cōtra illos pro ea. Sed quia effusio phyale sexti angeli deficcat eas: non est fiducia in potentia eorum: quia dominus ipse est qui pugnat per impios contra eam. Unde mox subditur.

L.12 ¶Deus enim dedit in corda eorum: ut faciant quod illi placitum est: ut dent regnum suum bestiæ donec consumentur uerba dei.

¶Diximus superius de his regibus. Hi unum consilium habent & virtutem & potentiam suam bestie tradent. Nunc autem dicit. Dominus enim dedit in corda ipsorum ut faciant quod illi placitū est: ut dēt regnum suum bestie donec consumentur verba dei. Tale est enim ac si diceretur. Uidentes reges qui erunt in exteris regionibus q rex ille qui erit princeps bestie pugnabit cum his qui subiecti sunt romano imperio: iam tunc in multis regibus diuisos: & prevalebit: inuitati ab eo: & monitis & terroribus in adiutorium suum: habebūt pariter unum consilium: quid eos oporteat respondere: & tandē q; oēs uno animo odiunt christianos: & maxime romanū imperium: quicquid poterunt habere virtutis & potentie in armis bellicis tradēt potestati illius regis: ita ut ipsi quoq; obedi-

ant mandatis eius: & sint in adiutorium ip̄sius ad faciendum iudicium quod placitū est deo: nescientibus ipsis. i. ut faciant fornicariam desolatam a filys: & nudaz a substantia ut occidant infirma eius in ore gladyi: & sortia ipsius igne tribulationis consumant. In carnibus. n. infirma in ossibus sortia designantur. ¶Manducant autem aduersarij carnes eius: & ipsa que in solo osse relinquitur: concremabitur igne: quando eos qui infirmiores sunt: & quasi viliores: occiduntur in ore gladij: eos autem q sortiores & charioces: afflictos & delusos diutius venire ad suum finem per tormenta compellunt. Sed hac in re considerandū est diligentius: q; in hac tribulatione tria genera hominum suspensa erunt velut in cruce: & unusquodq; remunerabitur ꝑ differentiam cordis sui. Alij enim puniētur sine causa flagelli: ut sequātur vestigia regis sui. Alij quasi duo latrones: quorum unus conpunctus est in flagellis: & ideo misericordiam consecutus: unus indura-tus: & ideo a consort electorum seclusus. Una ergo erit persecutio que involuet christianos in die illo: sed non unus profectus quia alij per ipsam coronabun ur: martyrio: alij cognoscentes reatum suum & dicentes: iustus est dominus quia peccauimus ei: consequentur veniam: alij blasphemantes christum & dicentes. Si vere esset hic filius dei: nec ipse se permitteret crucifigi: nec nos tradi sineret in manus inimicorum suorum: tradentur de terra: ut hi qui relinquentur electi: puriores sint auro quod per ignem probatur. Et hec quidez futura sunt in proximo: etiam si displiceat filys huius mundi: etiam si multis auctoritatibus munīāt parte suā subsanantes & confutantes eos qui annuntiāt ista. Ut ne forte non reciperent expositionem moderatam in tam tam grauī & taz duro iuditio: uoluit angelus qui loquebatur ioanni preterire silentio: que esset hec mulier: de qua tam sinistra loquebatur: sed peracta expositione in fine verborum suorum concluſit

dicens.

L.13 ¶Et mulier quam uidisti est ciuitas magna quæ haber regnū super reges terre.

¶Non solum autē ex auctoritate huius libri: & ex presenti loco traditum est nobis a patribus: q; Roma sit in sp̄i. itu babylō: verumetiam ex sententia petri qui scribēs aliquibus ex vrbe roma. Salutat vos ingt ecclesia que est in babylone. Sz in hoc verbo: consolatio non modica facta est populo qui vocatur romanus: quandoquidem in ipsa vrbe que vocatur babylon peregrinatur ciuitas ierusalem: ita ut non possit colligi nisi de fine qui sunt in ea filij babylonis: & qui filij ierusalem: nequis: aut confidat de ea steriliter propter bona que promissa sunt a domino apostolo petro dicente. Tu es petrus: & super hanc petram edificabo ecclesiam meam: & porte inferi non prevalebunt aduersus eam: aut diffidit pp̄ omnia mala que scripta sunt i hoc libro: si quāuis corpore peregrinetur in ea: non fuerit de filys babylonis: sed de filys ierusalem: qui plerūq; egrediuntur simul ex vno vtere sicut Esau & Jacob: q; potens est deus: ut ait petrus: homines pios de temptatione eripere. Nec putandus q; ciuitas ipsa solos ipsos complectatur: qui murorum ipsius ambitu circūscripti esse videntur: sed omnes qui pertinēt ad imperium eius: quod licet sit diuisum: & dilaceratum in partibus: vt ostēdatur appropinquare desolatio eius: unum tamen est in populo christiano: maxime autez in latino: qui per omnia romano pontifici subiectus esse consueuit: & si ei filij babylonis instigati diabolico spiritu in hys que pertinent ad deum: subiecti esse non possint. Uerum illi vero contempta expositione sanctorum patrum Jeronymi & Augustini adherent illi verbo sancti Gregorij pape: qui dicit se audisse a quodam viro: q; dicebat se audisse ab alio: dixisse beatum Benedictum quidam aliquid loquenti de ea Roma agentibus non destruetur: sed terremotibus fatigata in se ipsa marcesset. Sed esto sit hoc quod dixit: si sanctus Benenedictus hec dixit. Beatus papa Gregorius mox subinfert hoc in suis diebus apparuisse completuz nimirum quia non de populo: sed de menyjs dixerat ciuitatis. ¶Multas denique ciuitates olim famosissimas & superbas videmus funditus subuersas vsq; ad solum: sicut & de Jerusalem dominus dicit. Et non relinquent in te lapidem super lapidem: secundum q; timuit vir ille: ne accideret Rome per populum & regem Gothorum: super quo dicitur habuisse responsum a sancto Benedicto: q; Roma a gentibus non destrueretur: sed de remotibus fatigata: in seipsa marcescet. Non enim eo modo minatur seruo diuinus ciuitati: que habet regnum super reges terre: quia non lapides: & parietes peccauerunt domino: vt cure sit domino lapides iudicare: sed magis vt relinquantur multe domus (vt ait prophetа:) magne & pulchre sine homine: & desolentur ciuitates ab habitatoribus suis. Sequitur.

Capitis Tex. 8

¶Et post hoc uidi alium angelum descendentem de cœlo habentem potestatem magnam & terra illuminata est a gloria eius: & exclamauit forte voce dicens. Cecidit cecidit Babylon illa magna: & facta est habitatio demoniorum: & custodia omnis spiritus immundi: & omnis volucris immunde: & odibilis.

¶Alium angelum se vidisse dicit respectu illius angeli q; sibi oñderat dānationē mere tricis magne. Nō. n. vnius ordinis ministros habet deus: sz diuersorum: ne si

vnius tantum essent ordinis integrum ꝛ persectum testimonium tam sublimi// bus rebus perhybere non possent. Ju// de est: q̃ alij de templo quod est in ce// lo: referuntur egressi: alij de celo sim// pliciter descendisse narrantur. Quare hoc? Quia alij egrediũtur de ordine com// uentualiuꝫ designato in templo: alij de vi ta solitaria ꝛ contẽplatiua designata in ce// lo. Et illi quidem angeli qui egressi sunt de templo: plures sunt: quia in vita quẽtuali veluti diuersa membra: diuersis actioni// bus deputata conueniunt in vnum cor// pus designatum in vno templo de quo an geli ipsi egressi sunt effundere phyalas ira cũdie dei. Qui aũt dicũt descendisse de ce// lo solus scribitur: ꝛ vnus est: q̃ ad vitam contemplatiuam pertinet illud vnum de quo dominus ait. Porro vnum est necessa rium. Sed ꝛ illi angeli non dicuntur de// scendisse: ꝙ tantum egressi sore de templo Hic autem angelus de celo describitur de scendisse: quia in ordine conuentualiũ: pre sto est q̃ hinc vita actiua: ꝛ quando aliquis conuersatur inter fratres loquitur verba dei: exire magis dicitur: q̃ descendere: quia sepe loquitur cum eis verba commu nia quibus aliquando loquitur verba dei: Ultra vero contemplatiua: que omnino in diget solitudine: quasi quoddam celuꝫ est: altius eminens a rebus humanis: a qua q aliquando egreditur: vt loquatur homini bus: satis condescendit eis quibus loquit: ꝛ si verbuꝫ dei: eo q̃ a proposito ꝛ vita sua alienum sit: ꝛ vt ita compatiatur homini// bus: non nisi magna ꝛ euidens extor// re aliquando necessitas possit. Habitu// rus est aũt iste predicator siue solus appa// reat: siue cum sortijs: claritatis sue magnaꝫ potestatem in loquendo verbum dei: sicut ꝛ de domino nostro scriptum est. Loque// batur tanquam potestatem habens non si cut scribe eorum ꝛ pharisei. Sed ꝛ terra il luminabitur a gloria eius: sicut sub sexto angelo tuba canente: nescio an de isto: an de alio dictum est: quia non adhuc in ob// scuro enigmate: sicut olim: sed velud̃i ela ritate solis annuntiabit hominibus veri// tatem dicens: ꝛ annuntians manifeste: q̃ omnino imminebit ruina ciuitatis super// be: ꝛ collecta in inferno fiat habitatio de// moniorum ꝛ custodia omnis spiritus im// mũdi (hoc est diabolici) ꝛ custodia omnis volucris immunde (hoc est) cuiuscunq; anime deputate penis eternis: ꝛ odibilis: pre confusione nuditatis sue: que aliquan do erat induta purpura ꝛ bysso: ornata margaritis ꝛ lapidibus pretiosis. Sed quare istud patiatur ostenditur cum proti nus subinfertur.

Tex.2 ¶ Et de ira fornicationis eius biberunt omnes gentes: & re// ges terre qui cum illa fornica// ti sunt: & mercatores terre de virtute delitiarum eius diuites facti sunt.

¶ Quod dicit. De ira fornicationis eius biberunt omnes gentes: in quarta parte li// bri explicasse me recolo: in loco illo: vbi post angelum cui datũ est euangeliũ eter nũ secutus est alius angelus: qui diceret id quod in hoc loco angelus iste dicit: ceci dit: cecidit babylon illa magna ꝛc. Unde quia in libro isto: iterum atq; iterum reca// pitulatio facta est: arbitror: ꝙ iste sit ille an gelus: qui sub sexto angelo tuba canẽte di// citur descendisse de celo: ꝛ qui circa finem quarte partis loquitur: vtiaꝫ dixi: ꝛ dicit. Cecidit cecidit babylon magna: que a vi no ire fornicationis sue potauit omnes gẽ tes. Utrum autem ipse sit vnus de viris il lis qui venturi sunt: quid opinio interim tenere queat: in eisdem partibus dictum sufficiat. Reges vero terre essẽ prelatos ec clesiarum: quorum aliqui fornicantur cuꝫ Babylone superius dictum est. Quod autem sequitur. Et mercatores ter// re de virtute delitiarum eius diuites fa// cti sunt: ad falsos sacerdotes: ꝛ ypo// critas referendum est qui negotiantes

regnũ dei: inhiant tẽporalibus lucris ꝛ que runt verbis subdolis placere de vitibus huius mundi: quorum virtus est in de litijs carnis: vt ipsi diuites fiant: ꝛ possint de cetero viuere in delitijs: attẽdẽtes quo modo eis in deficientes delitiaꝫ redditus constituti sint: ita vt largientes multa: sem per illis proueniat: quod largiri queant: ꝛ nunq̃ deficiat quod largiendum sit. Hec est enim virtus delitiarum babylonis: qua diuites fiunt mercatores terre. Ceterũ qui sic ad tẽpus participat delitijs eius: vt ta// men sup hoc ipso doleat: ꝛ ingemiscat: po test si vult recedere a consortio eius: ꝛ redi re ad regem suuꝫ q̃ redemit illum: ne forte si diu steterit apud eaꝫ cogatur particpa// re magnis delictis eius: ꝛ superuenẽte ho ra vltionis accipiat de plagis illius: puniẽ te in eo dñõ: quod ipse in seipso parui pendit punire: Nam sequitur.

Tex.3 ¶ Et audiui aliam vocẽ de ce// lo dicentem. Exite de illa popu// lus meus: & ne participes sitis de lictorum eius: & de plagis eius non accipietis: quoniam perue// nerunt peccata eius vsq; ad cœ// lum: & recordatus est dominus iniquitatum eius.

¶ In hoc loco sicut ꝛ in multis alijs scri ptura diuina: celi nomine designatur. In ea siquidẽ auditur hec vox: q̃: tã hoc ipsuꝫ licet alijs ver: bis scriptum erat in libro Je// remie dicẽtis. Recedite de medio babylo nis: ꝛ de terra chaldeorum egredimini: ꝛ estote quasi hedi ante gregem: quoniaꝫ ec ce ego suscitabo: ꝛ adducã in babilone cõ// gregationem gentiũ magnã de terra aqui lonis: ꝛ preparabuntur aduersus eam: ꝛ in de capietur sagena eius quasi viri fortis interfectoris nõ reuertetur vacua. Et erit babylõ in p̃dam: oẽs vastantes eã replebũ tur: ait dñs. Igitur quod hic dicitur. Qua si de celo auditũ est: q̃ cognitũ esse videtur de illa babylone que percussa est a medio: totũ secundũ spiritũ intelligẽdum est de ista: quã percussuri sũt reges illi de qui bus supra locuti sumus: maxime cũ illa di catur fuisse percussa ab imo rege medorum. Jeremias autem aduersus babilonẽ: non vnũ tantum regẽ: sed multos ꝛ terribiles venturos esse prędixit. Sed qua ratione populus domini exire potest de babylone cũ regnum istius: toto pene orbe terrarum cõstet esse diffusum. Sed ꝛ quomodo de illa egredit qui in illa nũq̃ fuit. Si autem adhuc in illa est qui de illa iubetur exire: quomodo potest non esse particeps deli// ctorum eius? Sed notandum est: ꝙ illum necesse ẽ accipe de plagis eius: qui vsq; ad horam percussionis eius mane in ea etiam si sit electus quem admodum ille latro qui in suspensus est cum Christo in cruce: ꝛ propter bonã confessionẽ audire meruit. Amen dico tibi: hodie mecuꝫ eris in para diso. Qui ergo non vult esse particeps fla// gellorum eius: aut omnino ascendat in mõ tem cum Abraam ad vitam spiritualẽ: aut saltẽ transeat moribus in egẽ: ꝛ cõueniat se in ea dignos interim faciens penitentie fructus. Alioquin: q̃ deus vltra non pati tur extollentiã babylonis: necesse est sicut dixi: vt flagelletur cum ea: qui negligit pre uenire horam desolationis ipsius: Sed q̃ re nõ patitur vltra deus: qui passus est: ha ctenus vsq; ad presens? Quia venerunt i// quit peccata eius vsq; ad celũ. Non enim sufficit filijs babylonis: ꝙ persequũt cõti// nue membra Christi: verum etiã ponẽtes os suum in celum quotiescunq; cõtingit eis aliquid aduersi nõ metuunt blasphemare vnigenitũ dei pro salute omnium pependit in cruce: ꝛ dicere verbũ in deum viuum. q̃ solẽ suum facit oriri sup bonos ꝛ malos: ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos. Et quoniã pro nimia patiẽtia sua: visus est tradidisse obli tioni omnes iniquitates meretricis huius magne: in quibus peruersata est a diebus an tiquis. Cum inceperit percutere eam pla// ga insanabili ꝛ inaudita: videbitur accẽde

Jerem.

Genes.

re illud quod ibi protinus subiungitur est. Fit recordatus est dominus iniquitatum eius. Quarū iniquitatum? Illarum quas perpetrata est in persequendo filios Jerusalem quibus t dicitur.

Ter.4 ¶ Reddite illi, sicut ipsa reddidit vobis: & duplicate illi dupli cia secundum opera eius. In poculo quo miscuit vobis, miscete illi duplum.

¶ Mirū quomodo electis nunc dicitur. Reddite illi: sicut ipsa reddidit vobis: t cum quasi eox manibus iudicanda tradatur: aut quasi i potestate illox sit quātum hec antiqua meretrix debeat puniri: maxime cū videatur cōtrarū verbo domini dicentis. Orate pro persequētibus t calumniantibus vos. Sed sciendū est q nō semper precipit dominus orandū pro inimicis: maxime si sint inimici dei: sed pro tēpore t ad tempus (hoc est) vsq ad tēpus statutum: in quo post diem patientie: sequitur dies iudicii: t tempus sanctorum i quo incipiet dominus iudicare mundū: t reddere vnicuiq secundum opera sua. Alioquin si semper orandum est pro iniquis: ergo: t inuita futura. Oramus siquidem pro impijs t iniquis: quamdiu spes est vt conuerti queant: ne forte qui putat reprobus sit electus. Quando autem inigtas impiorum peruenit vsq ad celū: t vsq ad blasphemiā spiritus sancti: t certū est q egressa sententia velit deus iustus auferre malum de terra: quis audeat contra sententiā Joannis orare pro peccantibus peccatum ad mortem: t odientibus ac blasphemantibus eum qui nos redemit sanguine suo? Reddent autem in die illa filij ierusalem fornicarie ciuitati: secundum q ipsa reddidit eis: t duplicabunt ei duplicia secundū opera ipsius: q secundum impropria t iniurias quas passi sunt ab ea subsanabūt illam: t duplo etiam confundent faciem illius q ipsi confusi sunt ab ea: cum venerit dies calamitatis sue. Scimus enim q filij huius mundi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt: t q infirma mundi t ignobilia t contemptibilia que elegit deus pro illorū simplicitate: tradita sunt dominio t potestati eorum qui esse in hoc seculo fortiores videntur. Et hoc quidē nō casu aliquo: sed permittēte iusto iudice deo qui aliquando filios israel tradidit potestati egyptiorum vt discerent non alta sapere: sed humilibus consentire. Dic sic t in hoc tempore voluit filios babylonis habere dominium t potestatem: filios vero ierusalem subijcere seruituti: quatenus per multas tribulationes t iniurias perueniant ad regnum dei: in quo pauperes: facile diuites difficile ingrediuntur. Sunt enim t diuites: licet per pauci: qui habēt plures familias: seruos t ancillas: t tamen perueniunt ad regnum dei: q: his quibus prelati sunt tēporaliter: ac si patres filijs misereātur: t eam in illis indulgentiam facere studeant: quam ipsi ab omnium domino cupiunt obtinere. Ceteri autem non sic: sed si quando subiecti eorum grauati onere seruitutis murmurant contra eos non considerantes q tales potius elegerit totius dominus creature: pro modico t contēnēdo verbo reddunt eis graues iniurias: vocātes eos seruos ne cij rusticos t periuros: operientes facies eorum ignominia: t cū magna confusione t reuerentia a suis conspectibus expellētes. Ergo t ipsi humiles cum venerit tēpus eox operiet confusione t reuerētia facie babylonis dicētes. Ecce ciuitas illa babylō ciuitas superbox: que oli opprimebat humiles in potentia sua: modo facta est quasi lutum platearum: t quasi stercus terre plena omni ignominia t confusione perhennis. Quasi ergo duplum reddent ei electi: improperantes eis miseriae calamitatis sue: q nō solū sup tēporalibus iniurijs quas incurrent: cōfundent faciem reddētes ei vicem p vice: verūetiā sup penis tartareis in quibus deputata est i eternum. Unde t mox subditur.

Ter.5 ¶ Quātū glorificauit se & in delitiis fuit: tm̃ date ei tormētū & luctū: quia in corde suo dicit. Sedeo Regina & vidua nō sum: & luctū nō videbo. Ideo in vna die veniēt plage eius: mors: & luctus: & fames: & igni cōburet.

¶ Glorificāt se filij huius mūdi: q nobiles sūt: q potētes: q diuites: q oēs alioq. Sz t verbū crucis t virtutē penitus ignorantes: in bonis ducunt dies suos: t assumunt multis deliris: sicut diues ille qui sepultus est in tuserno. Porro in die illo cū hec illis improperabunt electi: qui modo cōtēnunt ab eis nolētibus recipere correctionē eox: exterabitur ex hoc illis tormētū t luctus: videtes se omnino constitutos in arto: t nō posse redire ad assuetas delitias t honores seculi quos amiserunt. Nō enim ponūt hec ota in corde suo anteq veniāt vt leuius expta ferant: ideo intollerabilis erit luctus eorum t vreme diabilis afflictio tormentox suox: Quia in corde (inquit) suo dicit. Sedeo Regina t vidua nō sum: t luctū nō videbo. Ideo in vno die veniēt plage eius: mors: t luctus: t fames t igni cōburet. ¶ Multitudo hominū superborum gloriatur de regno mūdi: quod sibi videt esse contraditū: t q sedet quasi regina i deliras humilibus t paupibus terre. Dicit etiā se nō esse viduam: q confidit de viribus terrenox principū qui imperant in ea: ita vt nō se credat videre luctū cūctis diebus vite sue: nec sentire aliq de vniuersis plagis que scripte sūt in hoc libro: in ra illud euangelij. In hac die tua quē ad pacē tibi nūc aūt abscōdita sunt ab oculis tuis. Ideo (inquit) vna die (hoc est) vno tēpore: venient plage eius: mors: luctus t fames. Hec sunt. n. spirituales reprobox plage a die obitus sui. ¶ Oriunt morte eterna: t ideo luctus sequet eternus: Et q non sic morientur vt esse desinant: esurient sine fine: t qō est deterius: ipsi q esurient: erūt cibus ignis eterni: Justa satis recōpensatio. Pro vita gloriosa: mors pro inepto gaudio: luctus p delitijs: fames pro refrigerio ignis. Et quasi quereret de eo qui ista facturus est: t quis sit tante potentie qui hoc facere possit: cum nulla videat in terra esse prās que ei fortitudine adequetur adiecit t am.

¶ Quia fortis est deus qui iudicabit illam. Ter.6

¶ Tale ē. n. ac si diceretur. Si moriturus assummeret bellū cōtra eaz: t indignatio omnipotētis dei: cuius ire resistere nemo potest: non esset in causa: posset forsitan vt vsq modo presumere de viribus suis. Sz q ille pugnat cōtra eaz q dicit p prophetā Dies vltionis in corde meo: frustra cōrendit resistere inimicis suis: q domini est voluntas vt vincat ab eis: q vtik eis quasi vafis mortis: sicut t de populo Assur dicit ipse dñs p Ysaiā prophetā. Ue assur virga furoris mei: t baculus ipse indignationis mee ira mea sup gentē fallacē mittā eū. Quec est autē gens fallax nisi que se esse simulat qō nō est? nisi que cōfitet se nosse deū factis autē negat? Uerūtū t si hic ex pte agit iudicium eius: nō ideo tū cū morte carnis cōsummationē accipiet. Sed erit quasi quedam ostensio iudicij futuri. Sequitur.

Ter.7 ¶ Et flebūt & plangēt se sup illā oēs reges terre, q cū illa fornicati sunt: & i delitijs suis vixerūt.

¶ Illi reges terre t rectores aiaz q pp delitias babylonis q̃ puenūt ad manus eox: sed q qō t opa eox testāt: gaudēt se esse prātes ecclesiaz: adeo vt malit offendere vicarium sūmi pastoris: q̃ precipere mūdi t babylonis nō poterūt nō plāgere i die illo: cum viderit trahere t nō reuerti qō dulciter amauerūt: t si p dñm valde iudiciū qō sustinebūt i hac vita cogāt intelligere penas eius eternas: ne per hoc studeant longe fieri a conuersatione eius p̃pter timorem tormentorum ipsius. Nam sequitur.

Apo.8 ¶Cum viderint fumum incendii eius longe stantes propter timorem tormentorum eius.

¶Si pugna regum deceꝫ materialis nõ esset: possemus in hoc incendio inferioꝛẽ tantum intelligere penam. Quia vero materialis erit: potest simpliciter ꝓ incendiuꝫ temporale eius quod passura est: designari ſuppliciũ. Inter fumum vero ⁊ incendium hoc ĩteresse cognoscitur: q̃ fumus plerũq; a longe videtur etiam ab his qui incendium videre non possunt: inueniendũ vero ne semper videatur: obstiterunt plerũq; siluarum nemora ⁊ colles obiecti. Sed vtrum magnum sit an paruum: de fumi caligine intelligitur. Incendium ergo babylonis: tormentum quod patietur in die illo designat: fumus vero famã que longius aduolabit. Stabunt ergo a longe ob timorem tormentorum: ⁊ quia parare se nõ audebunt ad prelium cõuertentur ad luctũ. Et plangent (inquit) super illaꝫ: omnes reges terre qui cum illa fornicati sunt: ⁊ in delitijs suis vixerunt: dum viderint fumũ incendij eius longe stantes propter timorem tormentorum eius dicentes.

Apo.9 ¶Veh veh ciuitas illa magna babylon: ciuitas illa fortis quoniam vna hora venit iudicium tuum.

¶Vbi qui nõ cõsiderãt in die pacis: quaꝫ nulla sunt omnia temporalia q̃ trãsire possunt: ⁊ gloriam principum huius seculi: q̃bus vt ⁊ ipſius pariter honorentur: cũ eis adherere contendunt: cum repente videbunt accidisse quod prius dicentibus non credebant: ꝑ amore quo colligati erãt eis: flebant amarissime: ⁊ lugebunt obstupescẽtes pro nouitate immutationis ipſius: ⁊ pro timore tormentorũ eius: pro posse longius recedentes: Et q̃ ei nõ poterũt adesse admirãtes pariter ⁊ dolẽtes dicturi sũt in cordibus suis. Vbi veh ciuitas illa magna: ciuitas illa fortis: que olim in multitudine populorum: ⁊ in fortitudine multitudine sue subiugauit orbem: quomodo tã subito absorta est: ⁊ redacta ad nihilum: ita vt nec vestigium supersit memorie magnitudinis eius? Unde ⁊ per prophetam dominus ait. Et erit babylon illa gloriosa in regnis inclita in superbia chaldeorum: sicut subuertit dominus Sodomã ⁊ gomoram ⁊c. Sequitur.

Apo.10 ¶Et negotiatores terre flebunt & lugebunt super illam: quoniam merces eorum nemo emet amplius.

¶Negotiatores terre qui sicut superius dictum est. Ipſi sunt sacerdotes bruti q̃ nesciunt que dei sunt: sacerdotes animales q̃ dati sunt in atrium exterius vt manducent peccata populi qui vendunt orationes ⁊ missas pro denarijs faciẽtes domũ orationis apotheca negotiationis: faciẽtes inq̃ſocum publicũ: ⁊ speluncam latronuꝫ. Debebunt ergo ⁊ flebunt super illã q̃ merces eorum nemo emet amplius: vt pote q̃ nec ita cõpuncti erubescent sup scelere suo: ſz tanq̃ animales ⁊ carnales hoc tantum cogentur deflere: q̃ pdiderunt quod amauerunt: q̃ non erunt quibus vendant mercimonia sua. Deficiet enim vendendi studium: q̃ ementium pertransibit concursus. Sola remanebit delusa ⁊ confusa cupiditas: que ablata sibi voluptatis materia in vocem fletus erumpet: q̃ iam quod libet non licet: ⁊ quod sibi erat proprium ⁊ familiare carebit. Quaꝫ vero pretiose sint ipse merces quas abutendo: dei munere ꝑ carnalitas vendunt aperitur cum subditur. Sacer. merces.

Apo.11 ¶Merces auri & argenti, & lapidis prætioſe, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & cocci, & omne lignum tinũ: & omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide

lapide prætioſo, & eramẽto, & ferro: & marmore: et cinnamomum: & amomum: & odoramẽtorum: & unguenti: & thuris: et uini: et olei: et ſimile: et tritici: et iumentorum: et ouium: et equorum: et rhedarum: et mãcipiorũ et animarum hominum.

¶Hec omnia ⁊ ſimilia ſpiritualiter intelecta: cõmiſſa ſunt ſacerdotibus ⁊ clero nõ vt cõmutentur ꝑ carnalibus: ſed pro ſpiritualibus (hoc eſt:) pro animabus fidelium ⁊ operibus bonis. Sed quid? Mungd nõ a principio preſto fuit ſymõ qui oblata pecunia petro ⁊ Joãni: vendi ſibi poſtularet donũ ſpiritus ſancti? Sed tũc ⁊ ſi fuit qui emeret: qui venderet: non fuit: ſed magis qui contradiceret tam nefando emptori. Nunc autem ⁊ ſi emptor piger eſſet ad emptionem: preſto tamen eſt venditor: ſollicitans animas miſerorum: nõ vt humiliter cõſequãtur gratiam: ſed vt infeliciter emãt non vt roborentur celeſti munere: ſed vt ruant pariter cum ruẽtibus. Deniq; non nullis commiſſum eſt aurum ſapientie: ⁊ argentum eloquentie ad vtilitatem eccleſie: ſed tũ propter hec dona nõ electos dei: (qui plerumq; deſpecti ſunt:) edificare queruntſed magis adherere diuitibus huius mundi: vt loquantur eis placentia ⁊ honorentur ab eis: ſicut quondam falſi prophete in ieruſalem qui decipiebant plebem in promiſſione pacis dicentes: pax: pax: cum non eſſet pax. Alijs cõmiſſa ſunt ſacramẽta diuina: deſignata in margaritis ⁊ lapidibus pretioſis: pro ſalute viuorũ ⁊ mortuorum: ⁊ tamen nolunt ea dare aliquibus niſi: aut accipiãt aliquid: aut accipere ſperẽt. Alijs datum eſt: poſſe operari opera iuſtitie: deſignata in byſſo ⁊ purpura ⁊ ſerico: ⁊ cocco: ſed tamen per hec hominibus ſecularibus: placere querunt magis q̃ deo: parumpendentes id quod dominus ait. Attendite vobis ne faciatis iuſtitiam veſtraꝫ coram hominibus vt videamini ab eis. Alijs commiſſa ſunt neceſſaria artificia ad operandum quod bonũ eſt manibus ſuis ſicut faciebat apoſtolus: deſignata in ligno thimo: ⁊ vaſis eboris ⁊ vaſis de lapide prætioſo: vtpote in edificijs baſilicarum: in cõſtructione monaſteriorũ: in deſcriptione librorum: ſed hec ipſa facere nolunt: niſi ſint qui larga manu offerrant ex eo quod abũdant niſi eis retribuatur in hac vita ꝑſenti. Alijs cõmiſſa ſunt exercitia corporalia: que pertinent ad vſum quottidianum: deſignata in erramento ⁊ ferro ⁊ marmore vt operentur manibus ſuis: ⁊ habeant vnde tribuant neceſſitatem patientibus: ſed tamen non ſolum eoꝝ que operãtur dare aliquid pro deo nolunt: verũetiaꝫ pro re vilissima charioꝛa extoꝛquere contẽdunt. Alijs data ſunt exercitia ſpiritualia deſignata in cinnamomo ⁊ amomo: ⁊ odoramentis: ⁊ vnguentis: ⁊ thure: ſed tamen pro eis laudes hominũ ſuſcipere non verentur negligentes illud quod ſcriptum eſt. Amẽ dico vobis receperunt mercedem ſuam. Alijs datũ eſt poſſe reficere corda fideliuꝫ omni doctrina ſpirituali: deſignata i vino ⁊ oleo: ⁊ ſimila: ⁊ tritico: ſed tñ eleuati in ſupbiaꝫ ad plationẽ aſpirãt: Alijs cõmiſſe ſunt anime fideles deſignate (pro diuerſitate intellectus:) in iumentis ⁊ ouibus: ⁊ equis: ⁊ rhedis: ⁊ mancipijs: ⁊ animabus hominũ vt eas cuſtodiant ad ſalutem: ſed tamẽ cũ eas deberẽt inſtituere i timore domini: vt placeãt ſoli deo: docent eos placere hominibus aliter q̃ oportet: vt poſſint ab eis cõſequi tẽporalia lucra: neſciẽtes illud quod ſcriptũ eſt. Dominus diſſipat oſſa eoꝝ qui hominibus placẽt ꝓfuſi ſunt: q̃m deus ſpreuit eos. Ecce hi oẽs ſunt negotiatores terre: q̃ cõmutant dona dei ꝑ rebus tẽporalibus ⁊ caducis aſſẽtiẽtibus eis: imo ꝓuocãtibus: filijs babilonis qui dicũt ſe eſſe fideles ⁊ nõ ſunt: ſed ſunt ſynagoga ſathane. Scimus. n. q̃ nulla gẽs eſt: aut populus i oi multitudine eoꝝ q̃ xpiana, ꝑfeſſione cẽ

sentur: que licet sit in magnis sceleribus: non querunt tamen habere ecclesias & sacerdotes & clerū: & etiam aliquando interesse sacris: licet qui indigna participatione/ dicium sibi manducet & bibat. Uerū quia filij ierusalem plerunq; pauperes sunt & despecti. Filij babylonis diuites gloriosi: quibus puras libentius adhærent hi qui non causa dei: sed causa honoris & lucri: sacerdotalem non tam accipiunt: q; usurpant & rapiunt dignitatem? Nō ne magis filijs babylonis: qui dat⁹ est: q; filijs paupercule tempestate conuulse. Et quoniam vtriq; ceci sunt vtriq; pariter in foueam cadunt. Uerumtamen quia causa tantorum scelerum in vbe fornicaria principaliter manet: ad iustam superni iudicis pertinet examē vt magna illa meretrix que prouocat alios ad delictum iudicetur prius: qui autem seduci sunt ab ea reservantur ad luctum videntes ablatum sibi gaudium: & letitiam seculi quam amauerunt. Non enim possūt mentes carnales de leui obliuisci eorū que amauerunt: maxime cum non habeant cōsolationem de celo: aut aliquid esse putent celi gaudia respectu terrenorum: scriptura attestāte que ait. Animalis homo non percipit que sunt spiritus dei. Sed quia mercēs negotiatorum diligentius annotauit: oportebat etiam beatum Ioannem mutata verbi persona: delitias exprimere babylonis (hoc est) illas delitias pro quibus ijdē negotiatores ad nundinas ipsius babylonis vniuersas merces suas detulisse videtur: facta. s. cōmutatione inter vtrasq; merces. Nam sequitur.

T.12 ¶ Et poma tua desiderii anime tuæ discesserunt a te: & oīa pinguia & præclara perierunt a te. & amplius illa tā nō inueniēt mercatores q̄ diuites facti sunt ab ea.

¶ Q̄z merces prauoq; negotiatoq; spūales sint: merces tū babylonis carnales: q̄: vz: merces carnales p̄ eoq; carnalibus sacerdotibus dulces nimis esse videt: tradūt q̄q; pretiosa pro concupiscentia gule: & commutant turpis lucri gratia spiritualia pro carnalibus: immitantes iudam proditorem: qui vendidit dominum pro triginta denarijs. In his autē tribus speciebus: manet principaliter concupiscentia gule. In polmis: in pinguibus: & in potionibus vini. Uerum hec & omnia & similia transibunt ab babylone: & iam nō erit qui vendat: & & si non desint qui emere querant. Unde & de eisdem mercatoribus: iam tunc frustratis a spe sua: consequenter adiungitur.

T.13 ¶ Longe stabunt propter timorem tormentorum eius flentes & lugentes & dicentes. Ve ve ciuitas illa magna quæ amicta erat byssо & purpura: & cocco: & deaurata auro & lapide prætioso: & margaritis quoniam vna hora destitutæ sunt tante diuitiæ.

¶ Hec verba lugentium mercatorum nō sunt spiritualiter accipienda: sed magis ſz consuetudinem lugentium: qui solent accipere verbum pro verbo: quatenus p̄ hoc quod dicitur amicta erat byssо & purpura & cocco: & deaurata auro & lapide prætioso: & margaritis: fuisse valde ditis: & gloriosis: & nobilis: intelligatur. Sequitur.

T.14 ¶ Et omnis gubernator: & omnes qui in longum nauigant: & nautæ: & qui in mari operantur. longe steterunt & clamauerunt videntes locum incendii eius dicentes: Que similis ciuitati huic magne?

¶ Dic: & Memor: in diuina pagina nō est vniuersaliter accipiēdū: ſz plerunq; alterū p̄ multis: alterū pro paucis accipiēdū est: Quod enim ait dominus. Omnes quot quot venerunt ante me fures fuerunt & latrones: non est accipiendum generaliter de omnibus: sed de multis. Et quod ait sanctus Joannes baptista de christo. Et testimonium eius nemo accipit non ita est intelligendum: hoc nemo: vt nec sancti apostoli accepisse illud intelligātur: sed q̄ pauci fuerunt qui acceperunt verbum eius respectu eoz̄ qui illud nō acceperunt. Scimus autem q̄ non solum nonulli episcopi & sacerdotes implicantur negotijs babylonis: vt diuites fiant: verumetiam nō nulli abbates: & monachi: & alij atq; alij religiosi: immo non qui sint: sed qui esse videntur. Nomine & enim gubernatores: prelati cenobiorum accipiendi sunt: nimiruz quia ipsa monasteria naues sūt spirituales. Quarum nauigatio: quia lōga est: nonnulli monachorum querunt elongari fugientes & manere in solitudine: & tamen ad extremum ad epulas redeunt babilonis: & ab ipsius execrandis delitijs astinere nō possunt. Quamuis non sit segniter accipiendum q̄ dicēs omnis gubernator & omnes qui in longum nauigant: adiecit: Et nauta qui in mari operāt. Scimus enim esse aliquos nautas: qui nō nauigāt in lōgum & aliquos operari in mari: q nusq̄ nauigāt sicut piscatores: quia nonnulli monachorū in ciuitatibus manent: nonnulli vero & parochias habere permissi sunt. Sed isti omnes lugebunt & flebūt sup̄ excidium babylonis: quam temporaliter amauerunt: videntes (inquit) locum incendij eius. Uidebunt enim ciuitates nobilissimas desolatas vbis monitissimas absq; habitatore. Et quoniam carnales homines nesciunt cogitare nisi gloriam carnis: nec credūt ea que scripta sunt in hoc libro de sancta ciuitate ierusalem: dicturi sunt ad inuicem in die illo: id quod in hoc loco scriptum est. Que similis ciuitati huic magne? Dicturi (ſz) sunt verbum istud: & si quod simile videntes desolationem tam innumere multitudinis & tanti regni: quod modo & si legūt in canonicis libris: aut ipsi tamen minus intelligunt: aut plene intelligentibus fidē exhibere non possunt. Et quia fortiter annexi sunt & corde & animo ruiture nescientes: aut non volentes viuere absq; epulis eius: non possunt in ruina eius lenire dolorem suum videntes quādoque & agnoscētes depisse pariter omne quod amauerūt. Nam sequitur.

T.15 ¶ Et miserūt puluerē sup capita sua & clamauerūt flētes & lugētes & dicētes. Ve ve ciuitas illa magna in q̄ diuites facti sūt oēs q̄ habēt naues in mari: de ptiis ei⁹ quoniam una hora desolata est.

¶ Sicut oleum significat gaudiū: ita pulueris designat tristitiam. Mittunt ergo pulueres super capita sua: qui mentes suas vehementer affligunt. Clamant flentes & lugentes: dum se dolere supra modum manifeste demonstrant. Volent autē propter illā: ſz magis q̄ miaz libidinis sue irrecuperabiliter amiserūt: iusta illud apostoli. Erūt homines seipsos amātes. Sz si illi deflēt ruinā eius q̄ eius familiares fuerūt: nūqd pro ea flebūt sancti q̄ ab illa occisi sunt: & exterminati de terra: fugiētes de domo i domū & ō ciuitate in ciuitatē? Absit. Sequitur. n.

T.16 ¶ Exulta super ea: cœlū & sancti apostoli & pphetæ: qm̄ iudicauit deus iudiciū vestrū de illa.

¶ Celū vocata est ecclesia sanctoz̄: Doctores sancti apostoli oēs sancti prelati: pphete vero doctores sūt q̄ scriptura p̄dicūt. Merito ergo oēs pariter letari iubent: super excidio babylonis: memores eorum que passi sunt ab eis oibus diebus peregrinationis sue. Sequitur.

¶ Et sustulit vnus angelus fortis lapidem quasi molarem magnū: & misit in mare dicēs. Hoc impetu mergetur babylon magna illa ciuitas: & vltra iā nō inuenietur.

¶Hoc ſi ad exẽplũ dictũ eſt:qđ dicit:hoc vult intelligi. Si autẽ myſterũ eſt: aliquẽ de regibus mundi:moralis iſte deſignat: quẽ angelus vnus fortis i abyſſũ deijciet eo ſoſitã ordine:aut cõſimili:quo rex quõdã Theodoricus in olla vulcani iactatus ẽ a papa ioãne:(vt in regis impijſſimi manifeſto iuditio:)quid multitudo peſſima mereaſ:agnoſcat. Clere.n.peritura in ſeculũ ⁊ in penis in eternum manſura:demergetur in thartarũ que actenus regnauit imũdo:⁊ nec ipſa inueniet vltra:nec ea inuenient que diligebat. Tranſibit enim ad horaz voluptas:⁊ pena voluptatis in eternũ manebit. Gaudia ceſſabunt:⁊ fletus ⁊ vllulatus non deſinent. Iam ſequitur.

T.18 ¶Et vox cytharedorũ & muſicorum & tibia canentium:& tuba nõ audietur in ea amplius; et omnis artifex omnis artis non inuenietur in te amplius:& lux lucerne nõ lucebit tibi amplius: & vox ſponſi & ſponſe non audietur adhuc in te.

¶Ecce qualis eſt portio:qui vite huius gaudia preferunt vite future. Bonũ erat eis per luctũ puenire ad gaudia quam de gaudijs tẽporalibus trãſire ad eterna tormẽta. Atqz vtinã ſufficeret eis:ſic gaudijs trãſitorijs pfrui:vt ſaltem alios homines dimitterent inquiete vt conſeruos ⁊ coequales ſibi habere conſortios paterentur:⁊ nõ eos vi ⁊ potentia ac moruz proprie ſubijcerent ſeruituti. At nõ ſolũ iſtud facere ſuperbiendo nõ metuunt:verum etiaz qđ peius eſt:eos quos ſibi ſubijciunt in errorẽ inducunt. Unde ⁊ mox ſubditur.

T.20 ¶Quia mercatores tui erãt principes terre:quia in ueneficiis tuis errauerunt omnes gentes.

¶Notandum qz ſuperius locutus eſt de regibus ⁊ negotiatoribus terre:quoz alteri principes terre ſunt:alteri ⁊ ſi non principes diuites tamen. Nunc autem mercatores babylonis:principes terre ſoze deſcribit. Uidetur ⁊ enim mihi de alijs mercatoribus hic qz ibi:ſermo eſſe prolatus. De illis ſi mercatoribus qui conueniunt cũ illis:de quibus ſupra locuti ſumus: ⁊ putãt ſe emere ſpiritualia p carnalibus ſuis: qđ autẽ dicit. Quia in veneficijs tuis errauerunt oẽs gẽtes(tale eſt)ac ſi diceretur: qz te in loco eminentiori cõſtitutũ:quo poſſes ab vniuerſis videri:eo grauiores facte ſũt ad inuẽtiones tue:quo exẽplo tuo omnes gentes que tibi erãt ſubdite:errauerũt: qz quo tendit caput:illuc ſequuntur ⁊ membra. Sequitur.

T.21 ¶Et in ea ſanguis prophetarũ & ſanctorum inuentus eſt:et omnium qui interfecti ſunt in terra.

¶Rurſum hoc pro more prophetico de ſecunda perſona ſermo cõmutatur ad tertiam. Id circo autem ſanguis prophetarum ⁊ ſanctorum omnium qui interfecti ſunt in terra:ſubauditur iniuſte:inuentus eſſe dicitur in babylone quia in radicibus (vt ita dixerim)ſuis: a Chaym primo reprobo inchoauit:⁊ quicunqz iniuſte occiſi ſunt:aut ab ea:aut per eam factum eſt: vt morerentur:qz ⁊ ſi forte aliqui electorum occidiſſ aliquos iniuſte leguntur:vt tamen hoc malum facerent:ex babilonis participatione habuerunt. Hucuſqz de ruina babylonis.

¶Explicit diſtinctio prima.

¶Incipit diſtinctio Secunda

Cap.19 Lect.1

POſt hæc audiui ąſi uocẽ magnam tubarum multarum in cœlo dicentium. Alleluia. Laus et gloria et uirtus deo noſtro:quia uera et iuſta iudicia

eius:quia iudicauit demeretricem magna que corrupit terram in pſtituti ne ſua:& vindicauit ſanguinem ſeruorũ ſuorum de manu eius:& iterum dixerunt: Alleluia:& fumus aſcendit in ſecula ſeculorum.

¶Cum babylon illa vetus percuteretur aſperſis:⁊ iudei liberati per cyrum regem: aſcenderent de babylone:qzta eidez populo oziretur letitia:liber qui vocatur Eſdre manifeſte declarat. Nec immerito. Si eniz cantare canticum domini i terra aliena nõ licet:ob memoriaz ſancte patrie:a qua exules erant:quomodo reuocati ad patriaz tacere a cãtionibus poſſunt? Sic.n. de hoc legitur in pſalmo. Super flumina babylonis illic ſedimus ⁊ fleuimus dum recordaremur tui ſyon. In ſalicibus in medio eius ſuſpendimus organa noſtra. Quia illic interrogauerunt nos qui captiuos duxerũt nos verba cantionum: ⁊ qui adduxerunt hymnuz cãtantes nobis de canticis ſyon. Nec aduerſarij. Sed quid illi reſpondent qui ſe captiuos eſſe cognoſcũt? Quomodo(inquiunt) cantabimus canticum domini in terra aliena. Et adiecerunt. Si oblitus fuero tui ieruſalem: obliuioni detur dextera mea. Non ergo licebat iudeis cantare canticum domini in terra aliena. Nec nos noua babylon cantare patitur alleluia:nec omnino in hoc exilio poſiti cantare corde pleno permittimur quouſqz peruenimus ad regnuz. Quia tamẽ in creatore noſtro gaudere nobis expedit: ⁊ letari:⁊ cum per ſingulos dies de perceptis beneficijs collaudare: quid magnum illud hebreorum tripudium in ieruſalem remeantium deſignet ⁊ qualiter annuente deo tẽporaliter quoqz ad impleniuz ſit: inquiramus tum quia preſens locus hoc exigit:tum quia per preſentia gaudia certiores efficimur de futuris. Quia ergo ⁊ no

Pſal. 136

Eſdre.

ſtri trãſmigratio manet ⁊ opaca adduc babylonis memoria chriſti vineaz necãt quãtum putas erit gaudium electis dei cum viderint vepres ⁊ ſpinas cuaſas eſſe de terra? Regnat babylõ ancillata eccleſia quia illa totam occupat:⁊ hanc ne fructum proferat necat: Preſocatur iſta:illa multiplicatur ⁊ germinat. Quid igitur mirum ſi gaudet:cum videt ſucciſas eſſe vepres ⁊ ſpinas:cui in hac die babylonis reſpirare non licet? Sicut inqz:filij iuda erepti a viculis babylonis:⁊ reuerſi ad patriam:canticum letitie cantauerunt:ita ⁊ nos in die illa cum percuſſerit deus emulam noſtraz: cantabimus:alleluia:non quia illa corruet ⁊ peribit:ſed qua nobis ruente ipſa: relinquetur libertas:⁊ qz templum quod combuſtum eſt:a caldeis:iteruz fundabitur de lapidibus viuis. Sic enim ſcriptum eſt in libro Eſdre qui ſub ſexto ſignaculo continetur. Fundato a cementarijs templo domini:ſteterunt ſacerdotes in ornatu ſuo cũ tubis:⁊ leuite filij aſaph cum cymbalis vt laudarent deum:per manus dauid Regis iſrael. Et concinnebant in hymnis ⁊ confeſſionibus domino:quoniam bonus: qm̃ in eternuz miſericordia eius. Omnis quoqz populus vociferabatur clamore magno in laudando dominum:eo qz fundatum eſſet templũ domini. Facta eſt ergo hoc modo letitia magna in populo:⁊ hoc quater. Primo cum poſuerunt altare:⁊ fecerunt ſolemnitatem tabernaculorum. Secundo quando fundatum eſt templuz. Tertio qm̃ cõſumatum eſt opus ipſius templi. Quarto cũ conſumata eſſet ſtructura ciuitatis. Secundũ hoc:noua quedã ⁊ ipſa proſpera futura ſunt in eccleſia dei. Pro quibus nõ incõgrue forſan quater cantabitur:alleluia. Quater ſane:alleluia pronuntiatũ ẽ. Poſt hec(inquit)audiui quaſi vocem magnam tubarum multarum in celo dicentium alleluia. Poſt ruinam babylonis quaſi vox magna tubarum multarum audietur in celo:qz tanta exultatio electorum erit in eccleſia quanta non fuit a diebus Conſtã-

trini:ob magnā consolationez z letitiā:quā facturus est dominus super terram. Et q iam in ore multorum resonabunt cōcorditer aperta misteria:z etiā multa hactenus ora iudeorum aperientur ad laudem Christi patenti spirituali intellectu:quia veluti quidam flatus vehemens procedit de tubis diuersarum hystoriarum:recte dicitur tubarum multarum: quia concorditer in deorum vox audietur z gentium. Unde z in euangelio scriptum est, Turbe autem que pcedebant:z que sequebantur:z etiaz pueri hebreorum egressi a ierusalem obuiam christo clamabant dicentes. Osanna filio dauid:benedictus qui venit in nomine domini:osanna in altissimis. Jam enim incipit elucescere quid sibi velint laudes iste cantantium:alleluia. Quas z si exprimere sicut erunt:nequimus:q tamen in tali tempore future sint: securē possumus firmiterq promittere:non solum ex loci huius apertione:verumetiam ex his q actenus memorati sumus que omnia conuenient in sexto loco ostendentia:q in sextō pore magna ista laus erit in ecclesia dei:pp bona que superuenient reliquijs electoruz suorum. Sexto nāq signaculo inchoato pcussa est babylon mhetropolis chaldeoruz a medijs:z soluta(vt iaz supra commemorauimus)captiuitate iudeorum: edificatum est templuz z muri ciuitatis in angustia temporū:propter quod z filij iuda laudauerūt dominū super omni misericordia domini qua consolatus est eos. Solemnitas quoq palmarum in qua glorificatus est christus inchoata sexta hebdomada quadragesime sexto die. s. ante passionez domini celebratur annuatiz i ecclesia christi:haud dubium:q in typo eoz que futura sunt post pcussionē babylonis:quādo z iudeoz populus zuerteꝫ ad dñz. Turbe sane que pcedebāt:grecos: que sequebantur latinos:q āt occurerūt ad descensuz montis oliuaz: iudeos:vsq ad presens inimicos fidei:z nostros:tunc autem amicos z cōciues designat:qui z ipsi nobiscuz pariter cātabūt dicentes. Osanna filio dauid: benedictus qui venit in nomine domini. Unde z eidem populo hucusq infideli veritas ipsa dicit. Dico vobis:non me videbitis amodo donec dicatis. Benedictus qui venit in nomine domini. Erit ergo in die illo consumata seueritas z vexatio satis dira dabit intellectum auditui. Aperientur oculi eorum:z videbunt iesum dicturi:z ipsi vt iam dixi nobiscum. Benedictus q venit in nomine domini. Cātabitur ergo primum alleluia pro peremptione adultere:quod est predicare iustum dominuz: iustus est enim in omnibus vijs suis. Secundum pro libertate ecclesie:quod est:miseri eordem agnoscere. Uersus autem qui segtur alleluia expositio est ipsius gaudij: qđ significatur in alleluia:reperitio vero alleluia:geminum esse illud gaudium z solemnitatem demonstrat. Et re vera cum ipsius emedio fit gemunum gaudium exhibetur:seu quia oppressio definit:sed quia consolatio adhibetur. In vno ergo iudicio babylonis semel z iterum dicitur alleluia:q z malū quod erat esse definit:z bonum qđ aberat inuenitur. Sicut enim habet locus ipse nisi obliuioni tradidimus. Audiui quasi vocem magnam tubarum multaruz in celo dicentium. Alleluia. Deinde versus sequitur in expositione ipsius alleluia: dicens sic. Laus z gloria z virtus deo nostro:quia vera z iusta iudicia eius sunt:qui iudicauit de meretrice magna que corrupit terram in prostitutione sua: z vindicauit sanguinem seruorum suoruz de manu eius. Et iterū dixerunt alleluia. Quod aūt sequitur. Et fumus ascendit in secula seculorum:verum de babylone dictum sit: an de laudantibus dubitatur: quia posset sano intellectu ab vtroq referri. Fumus sane de electis:ascēdit cum laus z benedictio illorum dirigitur ad deum viuuz. Unde est illud. Ascendit fumus incensorū de orationibus sanctorum de manu angeli coraz deo. Ascēdit z de reprobis fumus murmur. s. z blasphemia cogitationis iniquez

iuxta quod in hoc libro scriptum est. Et fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet. Utrunq autem in secula seculorum:quia z laus iustorum erit in secula:z murmur iniquorum eternū. Seqf.

Tex.2 ¶ Et ceciderunt uigitiquatuor seniores:& quatuor animalia & adorauerunt deum sedentem super tronum dicentes alleluia.

¶ Dubium non est gaudere sanctos de liberatione ecclesie:z ei rependere gratias qui facit hoc letari z cōgaudere nobis: cū nobis prospera fm deum ad salutem proueniunt. Unde non immerito in celo cantabitur alleluia pro liberatione iustorum: nec minus de conuersione iudeorum: vt impleatur z de eis:quod aliquando de nobis cōplerum est. Gaudium est coram angelis dei super vno peccatore penitētiam agente. Si autem coram angelis:q̄sto magis coram sanctis hominibus:qui eiusdez sunt conditionis z generis z nature? Cadunt autem sancti coram deo:cū ei dignū honorem z reuerentiam exhibent rependentes pro tot muneribus gratias tanq̄ patri z domino:quod facere miser ille noluit:qui coequari altissimo concupi noluit z ideo sic:z sic cecidit:vt non posset vltra surgere post ruinam. Eleuatus nāq in altum cecidit in profundum:sicut per se ipsam veritas dicit. Uidebam sathanaz quasi fulgur cadentem de celo. Et ille quidez sic. Si autem cadunt ne cadant. Humiliatur cum christo vt non allidant cum principe huius mundi. Sequitur.

Tex.3 ¶ Et uox de trono exiuit dicēs Laudem dicite deo nostro omnes serui eius & qui timetis eum pusilli ac magni.

Sepe dictum est in hoc libro q quatuor animalia spirituales ordines ōsignāt:thronus vero dei generalem ecclesiam Diximus etiam q quatuor spirituales ordines non nisi perfectos recipit z probatos thronus autem sic perfectos amplectitur: vt tamen in christo paruulos nō excludat dicēte dño de eisdē paruulis. Qui scādalizauerit vnū de pusillis illis qui in me credūt expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius z demergatur in profundū maris. Ita sane vita cōmunis repersta est apatribus sanctis:vt in ea sortes sint:qui cupiant:z infirmi nō refugiāt. Hoz.n. i se vita ista fructū centesimū:hoz sexagesimū:z trigesimū. Hoz.n. cōtēplatores in claustris:operatores in ministerijs:eruditores in scolis. Oiuz tamē vna erit letitia ḡbus par est voluntas:z si virtus inequalis differētiā faciat. Ubi ergo seniores cātabūt alleluia:vel pro illa letitia quā pcr:phimus:vel qđ amplius creditur:q̄ cōpleta iam erit aut prope erit plenitudo illa gentium de qua scribit apostolus. Egredietꝫ vox de throno(hoc est)de ordine generalis letitie:potiusq̄z clamoris:vox.n. exultationis z saluris in tabernaculis iustoz:vt iā nō solū illi gaudeant:q in quatuor ordinibus cōtinent:apostoli:vz:martyres:confessores z virgines: quos sanctos esse z cum christo iam regnare cōfidimus verūetiam omnes serui dei q reliquerūt oia:z secuti sunt xp̄z:tā. s. pusilli:q̄z magni:quia tempus adesse ceperit cōsolationis eoz: Unde z veritas ipsa dicit. Dies autem neri incipientibus respicite z leuate capita vestra:ecce appropiquat redemptio vestra. Non enim omnes qui relictis omnibus secuti sunt dominum a deo perfecti fuere:vt mox egressi de corporibus absq̄ dilatione peruenirent ad patriam:quia quod de solis magnis concedi tur:hoc profecto de pusillis negatur. Horo in die illa pusilli z magni laudabunt cōmuniter deum suum. Pusilli quia intrabūt in regnum dei: magni: quia exultabunt de sortietate ipsorum. Quātus z de presenti ecclesia hoc intelligi queat:q̄z q̄tuoz animalia z sedes z seniores p successionis propaginem:vsq ad diem illuum manent in mundo: z quod facient sancti prebendo

iter:hoc sancta mater ecclesia designata in throno:tam pusillis q3 magnis imitanda mandabit. Quare autem pusillis: z magnis? Q3 z qui pusilli sunt in Christo:desinent de reliquo esse pusilli: z qui magni sunt: mercedem accipient h3m suum laborem. Lz non immerito in hoc loco p3scribantur pusilli:vt intelligatur illud quod
Matt. scriptuz est. Qui se humiliauerit sicut parvulus iste:hic maior est in regno celorum. Non excludunt qui magni sunt:si z ipsi deum timent:sed p3ferunt qui refugiunt esse magni (dicēte domino.) Omnis qui se humiliat exaltabit. Sed quando istud? Haud dubium:q3 post ruinam Babylonis. Due sunt sane perfectoz ecclesie:que quasi cōmuniter inceperunt:vna que designatur (vt sepe diximus) in Petro: altera in Joāne:predicantium. s. vna:contemplantium altera. Et illa q̄dem que laborat precedit cum Petro:que autem p3templatur:segtur cum Joāne. Parit autem precedens masculum quasi militem bellicosum:sequens vero seminam virgineo candore decoram: Q3 vero quarta dies significant (vt iam diximus) hāc laboriosam etatem:pro eo. s. quarta dies additis duobus faciunt sex ebdomadas:z in eis significantur sex tpa huius sexte etatis:quasi mater cum filio:die quartodecimo recipietur in templum:q3 p3sumata erit omnis plenitudo iustoz: qui per vitam laboriosam huc usq3 domino placuerint:quinimmo vsq3 ad diem illum:in quo tempus istud laboriosum p3sumationem accipiet. Inde est q3 in hac sexta parte ad vocez que egressa est de throno exhortans dei filios: z dicens eis. Laudem dicite deo nostro omnes serui eius:z qui timetis euz pusilli z magni: protinus audita est vox multoz dicētiuz: alleluya:nimiz q3 per iudicium Babylonis:q̄d p3cesserit intelligef tempus gaudij sanctoz z agni quoq3 nuptias aduenisse. Unde z mox subditur.

Tex.4 ¶ Et audiui uocem quasi tubæ magnæ:& sicut uocem aquarū multarum:& sicut uocem tonitruorum magnorum dicentium Alleluya.

¶ Primo assimilatur vox ipsa quasi voci tube magne:deinde voci aquaz multarum:ad extremum vero:voci tonitruoz magnozum dicētium pariter:alleluya. Superius dixerat sanctus Joānes audisse se quasi vocem tubarum multaz in celo dicentium:alleluya:nunc autem dicit audisse se vocem quasi tube magne:z sicut vocem aquaz multarum: z sicut vocem tonitruoz magnozum dicentium: alleluya. Quare hoc? Q3 prima vox vna laudum quasi subito audietur in ore multoz:q3 pro iusto z manifesto iudicio q̄ facturus est dominus. Deinde incipiente aliquo viro dei:ordinata incipiet esse laus in ore multoz: ita vt que simplex esse putabatur in principio z in aliquo breui spatio coharrata paulatim:videatur esse multiplex:ac si aquarum multaz conuersis ad eam populis z linguis:z ad extremum seipsa maior effecta quasi tonitruorum magnorum perueniat sonus eius vsq3 ad fines terre. Sed quare istud?

Tex.5 ¶ Quoniam regnauit (inquit) dominus deus noster omnipotens:gaudeamus:& exultemus: & demus gloriam ei:quia uenerunt nuptiæ agni: & uxor eius præparauit se.

¶ Ecce quare laudant metuentes dominum:ecce quare cantant canticum domini:quia:vz:absorta erit Babylon illa magna que a vino p3stitutionis sue corrupit omnes gentes. De iure etenim esse v̄ deretur:z omnino p3sentiens rationi:vt p3empta meretrice magna:que fornicata est cū principe huius mundi:felices agni nuptie celebrentur: z p3dito regno Babylonis:

regnum Hierusalem statuatur z crescat. Hoc est enim regnum illud p3o quo rogamus patrem dicentes: Adueniat regnum
Matt. tuum. Quod vero ait. Quia venerunt nuptie agni: z vxor eius p3parauit se: z illud quod subditur.

Tex.6 ¶ Et datum est illi ut cooperiat se byssinum splendens candidum.

¶ Simile est ei q̄d scriptum est in libro
Genes. Geneseos:vbi cum vidisset primo Rebeccha Ysaac virū suum circa horam vespertinam deambulantem in agro: descendens de camelo animali quod insederat: operuit se protinus pallio suo:assumpta ab eodem Ysaac in vxorem: introducta est in tabernaculum Sarre:quasi autez aspecto Ysaac descensura Rebeccha est de camelo vt induat se pallio suo:cum cognita veritate:que Christus est:descenderet a temporali gloria quam visa est p3o tempore tollerasse:vt induta pallio iustitie placeat viro suo:ad cuius se castissimum thalamum p3uenisse letabit. Gaudeamus (inquiunt) z exultemus:q3 venerūt nuptie agni:z vxor eius p3parauit se:z datuz est illi vt cooperiat se byssinum splendens z candidum. Nubere agno est videre eum sicuti est: z in eius visione vltra q̄z dici possit:aut excogitari:gaudere. Significari autez in byssino:opus iustitie:non necesse est:vt aliun de queratur: ipse enim libri auctor per se ipsum exponit dicens.

Tex.7 ¶ Byssinum enim iustificationes sunt sanctorum.

¶ Q̄d recte quoq3 splēdens z candidum esse dicitur:q3 ipsemet Christus Jesus qui est sponsus ecclesie factus est nobis iustificatio (vt testat apostolus) ipse inquz qui est speciosum lilium p3allium:z candor lucis eterne:qui (sicut scriptum est) erit omnia in omnibus. O q̄z bonum est nos hic esse. Ipse pater:ipse dominus:ipse minister:ipse rex:ipse pastor z medicus est. Ipse vita:ipse lumen:ipse iustificatio est. Ipse cibus:ipse potus:ipse felicissimum indumētum. O q̄z bonum est nos hic esse. Excutere de puluere anima nostra: considera hec omnia z contemplare. Querere diligenter per singula z vide an ita sit:vt omnia te gaudeas possidere in Christo. Pastorem tuum esse Christum non dubites: q3 ipse dicit. Ego suz pastor bonus:bonus pastor animam suam dat p3o ouibus suis. Dominum z magistruz esse non dubites: q3 ipse dicit. Vos vocatis me magister z
Psal. domine:z bene dicitis. Sum etenim. Regem tuum esse non dubites: q3 ipse regit nos:z nihil nobis deerit:q3 de eo dicit an
Luce. gelus mrī eī⁹ Dabit illi dñs deus sedez David p3is sui:z regnabit in domo Jacob in eternum:z regni eius nō erit finis. Et ꝑpheta. Sup solium David z super regnum eius sedebit vt ꝑfirmet illud z corroboret in iudicio z iustitia amodo z vsq3 in sempiternum. Mandatum tuū esse non dubites:q3 ipse dicit. Non egent sani
Joānis medico:sed qui male habēt. Vitam tuam esse nō dubites:q3 ipse dicit. Ego suz resurrectio z vita:qui credit in me etiam si mortuus fuerit viuet:z ois qui viuit z credit in me non morietur in eternum. Lumen
Joan. 1 tuum esse nō dubites:q3 scriptuz est. Erat lux vera que illuminat omnem hoiem venientem in hunc mundum. Cibuz tuum
Joānis esse non dubites:q3 ipse dicit. Ego suz panis viuus qui de celo descendi. Si quis mā ducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Potum tuum esse nō dubites:q3 scriptū
Psal. est. Apd te dñe est fons vite:z in lūine tuo videbimus lumen. Indumētum tuuz esse nō dubites:q3 apls dicit. Induite vos nouum hoiem:q3 sm deuz creatus est:in iustitia z sanctitate vitatis. Veniamus ad matrem z ingrediamur in tabernaculuz eius: pēsemusq3 si possumus donuz dei:z interamplexus animi psallamus ei dulciter z deuote dicētes. Quid enim mihi restat in
Psal. celo:z a te q̄d volui sup terraz defecit caro mea z cor meum deus cordis mei: z pars

Psal. mea deus in eternuz? Et itez. Quēadmodū desiderat ceruus ad fontes aquaz: ita desiderat aia mea ad te deus. Sitiuit aia mea ad deū fontem viuū qñ veniam z apparebo ai faciez dei? Nec mirz. Quis enim nō optet videre piem: videre filium: videre frem? Sed hec in mundo simul in vno hoie eē posse: nec lex humana recipit: nec natura: Deo aūt difficile nihil. Oia eque deo possibilia sunt. Denicz vt prētermittā cetera: cum verbū dei audimus: audiz: z in corde ꝓcipimus: filius nr̄ xp̄s efficit. Ipse est enim verbū z sapientia p̄tis: qui p oza predicatoz ac si quedaz pluuia de celo descēdat: z cum verbuz dei accipimus in cordibus nr̄is: illam beatitudinem promeremur quam ipse nobis demōstrat: cū dicit.

Luce. Beati qui audiūt verbum dei z custodiūt illud. Habes hoc aptius ex ore eius. Quis enim (nisi ipse prediceret) dicere hoc auderet? Quicūcz (ait) facit volūtatem p̄tis mei qui in celis est: hic mihi mater: frater z sozor est. Habēs ergo filium ama illum: nō est enim tienus quem diligis: sz vere tuus. Tis amare frem? Audi aplm. Ut sit ipse primogenitus in multis frībus. Que ramus adhuc diligentius: vtruz z pi nobis ipse sit: cuius esse nos frēs letati sumus vt sentiamus eum esse nobis oia in oibus. Si (inqt aplis) vos xp̄i: ergo Abrae semē estis. Et psalmista de eodez in spiritu. Ipse

Psal. invocabit me: pi meus es tu: deus meus z susceptoz salutis mee: z ego primogenituz ponam illum excelsum pre regibus terre. Et paulo post. Et ponam in seculuz seculi semen eius: z thronus eius sicut dies celi. At si dulcior est amoz amici ineffabilis amicitia spōsi Jesus. Habes in euāgelio. Vos amici mei estis: si feceritisque ego precipio vobis. Et in cāticis idem sponsus. Surge

Cant. (ait) ppera amica mea: colūba mea: formosa mea: z veni: Jam enim hyems trāsijt: imber abijt z recessit: flores apparuerunt in terra nr̄a: tps putationis aduenit: vox turturis audita est in terra nr̄a: ficus protulit grossos suos: vinee florentes odorem de-

runt. Audi hec fidelis aia: audi felix ecclesia que es spōsa xp̄i: z delectare in dño deo tuo. Tu enim hec oia illi es: z alia multa. Tu sponsa: tu soror: tu filia: tu amica. Tu grex: tu plebs: tu hortus: tu vinea: tu exercitus. Tu tēplum: tu tabernaculum: tu paradisus: tu aula: tu ciuitas: tu militia. Electus tuus tibi: z tu illi. Ipse tibi totuz: z tu illi: totum tū ab ipso qđ tu es: ipse vo totū a pie. Gaude sup his z letare: canta ꝓsona voce: de cāticis Syon: exulta z iocūdare in dño deo tuo. Oma lāpades tuas excitare de somno: exurge z ornare monilibus: vt igrediaris ad nuptias. Voca nihilominus amicos tuos: vt videant pulchritudinem spōsi, tui: gliam z decorem quam tibi dedit dñs tuus. Beati sunt oēs q vocati sunt ad nuptias istas: q nimo beati oēs q vocati nō renuunt festinare. Nam sequit.

¶ Et dixit mihi. Scribe. Beati q ad cœnam nuptiaz uocati sunt. Tex. 8

¶ Dicere angeli: est aliqd exponēdo narrare. Scribere: audiētis in cordis volumine aliqd memoriter retinere. Quare autē auditoz verbi huius: hoc ipsum qđ audit: scribere precipit: nisi q ille pōt terrenas nuptias dei cā despicere: qui q̄ta sit futura felicitas nuptiaz agni: absōdita q dez a seculis: reuelādo vo circa fines seculoz: meditari nō desinit in corde suo. Vocatio vo in hoc loco nō ita est accipiēda: vt illō cuā gely. ¶ Multi sunt vocati: pauci vo electi: sz p̄m aplm q electionem vocationem noīat dicēs. Quos predestinauit: hos z vocauit: z nō ex opibus: sed ex vocante dictum est: maior seruiet minori. Sequitur.

¶ Hæc uerba uera dei sunt. Tex. 9

¶ Dicere angeli: est vba hec vra dei esse: ita eadem vba manifeste exponere vt esse vera verba dei a pio auditoze intelligatur. Unde z mox subditur.

¶ Et cecidi ad pedes eius ut adorarem eum. T. 10

¶ Qz magna sunt vba que nobis apient

in die suo: hi quibus datū est itelligere ea mirabunt pre maiestate eoz: z his qui eaipsa apiēt reuerētiam quā poterūt exhibebūt. Angelus iste (vt ego arbitror) vnus est ō hūtibus septē phyalas: de quo supius dixerat. Uenit vnus de septē angelis q hēbāt septē phyalas: z loquutus est mecū dicēs. Ueni oñdā tibi dānationē meretricis magne ꝛc. Quos aūt angelus iste significet: supi⁹ p captu sufficiēter exposui. Joānes vo (vt alibi diximus) typū gerit pioz auditoz: q p eo q vba exposita manifestius pre solito capturi sunt: eis (vt iā diximus) qui aperient reuerentiam humilr exhibebunt. Sed quid ibi sequitur.

Exodi ¶ Et dixit (inquit) mihi. Vide ne feceris. Conseruus tuus sum & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Deum adora.

¶ Hoc si hz lra: z ad angelū aliquē q Joānu loquebat referēdū dicimus: pz cā rōnis cur angelus a Joāne nō se pmittebat adorari. Dei eni filius fact⁹ hō: humanā in se nām assūpūt: quā nō solū coeq̄uit angelis: verūetiā sup angelos sublimauit: z ob hoc nō est passus angelus adorari ab hoie quē sibi esse ꝓseruū z coequalē agnouit. Sz ad mysterium redeamus. ¶ Prohibet angelus Joāné ne se adorare dēat dicēs se eē ꝓseruū eius: q: nequaq̄z alta sapientib⁹ archana deus pādit misteria: q p tumorē cordiū suoz ꝓseruos z ꝓcives suos: qb⁹ gra illa data nō est: ieq̄les existimāt: sz q nāe sue nō immemores imitant. ¶ Moysen z ¶ Paulū: quoz alter se idignū iudicat plātū fieri in pplo dū: vt deo ipsi ne mitteret resisteret: alter cū esset gra maxius: minimū se oiuz ꝓfitebat dicēs. Ego sum minimus apl̄oz q nō sum dignus vocari apls: qui psequut⁹ sum ecclīa dei. Nō solū aūt: sz z pūū se eē eoz qb⁹ pdicauerat testat⁹ est dicēs. ¶ Ilos aūt quos vidos p Jesum. Et alto locō. Quid est aūt Apollo: qđ vo ¶ Paulus? ¶ Ministri eius cui credidistis. Qñ aūt istud dicebat ¶ Paulus deū z nō hoiez esse adorādū dicebat. Notādū vo qđ dī. Cōseruus tuus sum z frum tuoz hūtiū testimoniū Jesu. Forte eteni suppares dignitatis eē vident hi q designati sūt i Joāne: oino aūt ieq̄les hi q dicti sūt frēs Joānis: z tñ z eoz ꝓseruū esse idē āgelus eē testat. Ego aūt frēs Joānis hūtes testimoniū Jesu: illos existio designare q nec p sēba mystica penetrare sufficiūt: nec alijs exponēti⁹ ad plenū capere pūt: q tñ vba prophetica q̄ apta sūt: fide integerrima retinēt z cū btō ¶ Petro apl̄o: fidei magis z vturi: q̄z sapiētie z prudētie inittunt. Nō igit vt istos ieq̄les existimāt hi q rapti i tertiū celū donant audire secreta vba que nō lz hoi log: sz magis audiūt aure cordis vocē illā dñi dicētis: Si hec scitis: bti eritis: si fecerit is ea. Bñ quoq̄ addit. Testimoniū Iesu: est spūs pphie: q: nimirz illos magis scriptura cōmēdat: q credūt spūi pphie (hoc est) q credūt vbis pphaz q̄ scripta sunt de xp̄o: q̄z qui p signa z pdigia puertunt ad ipsuz: nimirz q: maioris est meriti credere qđ nescitur q̄z querere intellectum in scriptura per quem peruenatur ad fidem.

¶ Explicit distinctio sexta. Incipit tertia.

POst gaudiū illō tā solēne qđ post ebdomadā q̄ intitulat ō passiōe illā dico ebdomadā quā nos qdē latini qntā scribimus: greci sextā: māet adhuc alia ebdōa: q̄ apō nos latios scribit sexta: ipsa. s. ebdōa in q̄ mysteria passiōis xp̄i ab vtraq; ecclīa celebrant: z ita vtraq; ebdōa passionis pacta ad festa pascha lia puenim⁹. Qz vo z istitutiōes grecoz mysticas i multis eē sentim⁹ nō icōuenienti mysterio vtraq; sexta dōa ē: vna. s. respectu ebdōe que apō nos iscribit qnq̄gesima in q̄ solēniter icipit abstinētia grecoz: altera respectu ebdōe q̄dragesime p̄me quā nos sacrā vocam⁹: vt quodāmō vtraq; ebdōa vocet sexta: dsignās duplicē eē tribulationē sexti tpis: z q̄si bis sexta: ac si ꝓma videret ptinere ad passionē sancti Joānis Baptiste: q̄ pcessit: altera ad passionez dñi: que secuta est. Quod bene quoq̄ in sexto die in quo passus est dominus: de-

signatur:in quo post tenebras ipsius noctis in qua captus est dominus: reddita est lux terris:vsq; ad sextam horam:z rursum a sexta hora:vsq; ad horam nonam:tenebre facte sunt in vniuersa terra. Secundum quod in hoc libro duplicem esse tribulationem sexti temporis: aptissime demonstratur:quandoquidem post canticū illud nouum:quod cantant tam solemniter:electi dei:sequitur adhuc prelium bestie ab ipso infidelium exercitu excitare:in quo oportet adhuc regem munerum solēnius de hostibus triumphare:z compleri illud apostoli dicentis. Oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus suis. Quod ergo alleluia istudq; cantatur a sanctis in sexta parte libri:tribulatio:z sequitur z precedit: tribulationem sexti temporis duplicem esse designat: Qđ bene quoq; i officio vigilie pasche designatum est:vbi post plures tractus qui procedunt:sequitur alleluia:z iterum post alleluia:sequitur:breuis tractus:post quem intermittuntur huiuscemodi cātica designātia tantis afflictionem vsq; ad vigilias pēthecostes. Quo circa:z si in hac sexta parte:de qua non agitur post ruinam babylonis:que non potest fieri absq; passione electorum qui reperientur in ea cantabitur solemniter:alleluia:nihil hominus tamen:z post ipsum alleluia:sequetur prelium satis durum:in quo oportet consumari quicqđ minus esse videt de labore ecclesie. Oportet.n.sequi adhuc septimam passionem:vt compleatur illud quod scriptum est. Iterum vos septis propter peccata vestra. Si enim in quinque temporibus: quinq; sustinui passiones:duas in sexto: septem p sexto vicibus percussa fore ostenditur propter peccata sua:anteq; perfecte consumetur in ea id quod dicit apostolus. Vbi spiritus domini:ibi libertas. Dis autem tam necessarie:q; compendiose transcursis: ad aluei sui cursum stilus de cetero dirigatur. Hoc tñ prius diligenter notato:q pp altitudinē misterioz ad quā nos a loco isto in antea:ac si rapiendos in extasi:inuitat sermo diuinus:oportet nos tota lectione huius iterate sexte partis seriatiz pcurrere:vt possimus:cōsideratis primis z vltimis:plenū ex ea cape intellectū:aut q̄rū ipse largitur:qui se in principio incepisse: z in fine consumare demonstrat. Nam sequitur.

T.12 ¶ Et vidi cœlū apertū: & ecce equus albus:& q sedebat sup eū vocabat fidelis:& uerax: & cū iustitia iudicat & pugnat. Oculi aūt eius sicut flāma ignis:& i capite eius diademata multa hñs nomē scriptū:qđ uemo nouit: nisi ipse:& vestitus erat veste aspsa sanguine:& vocabat nomē eius verbū dei: Et exercitus q sunt in celo seqbant eū in eqs albis vestiti byssino albo & mundo: & de ore eius pcedit gladius exvtraq; pte acutus:ut i ipso pcutiat gētes Et ipse reget eas i virga ferrea & calcat torcular vini furoris ire dī oīpotētis:& hēt i vestimēto & i femore suo scriptū. Rex regū: & dñs dominātiū. Et vidi vnū angelū stantē i sole:& clamauit voce magna dicēs oībus auibus q̄ volabāt p mediū cœli: venite & cōgregamini ad cœnā magnā dei: vt māducetis carnes regū: & carnes tribunoz: & carnes fortiū: & carnes equoz & sedētiū in ipsis: & carnes oīum liberorū: & seruorū: & pusillorū: & magnoz. Et vidi bestiā: & reges terre: & exercitus eorum congregatos ad faciē

dum prælium cum illo qui sedebat in equo et cum exercitu eius et apprehensa est bestia et cum ea pseudo propheta: et qui fecit signa coram ipsa. quibus perdixit eos: qui acceperunt characterem bestie: et qui adorauerunt imaginem eius: Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardētis: et sulphuris: et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum: q procedit de ore ipsius: & omnes aues saturate sunt carnibus eorum.

¶ Hec omnia proposita sunt: non exposita. Proposuimus autez illa vt sciamus vnde agitur in articulo isto: in quo non aliquis sanctus ostenditur esse oux̄ belli: sed is qui mortuus est p nobis:z redemit nos in sanguine suo vt compleatur illud quod scriptum est per Zachariam prophetā. Ecce dies veniunt domini:z congregabo omnes gentes ad ierusalem in prelium: z capietur ciuitas:z vastabūtur domus z mulieres violabūtur. Et egredietur pars media ciuitatis in captiuitatem: z reliquum populi non auferetur ex vrbe. Et egredietur dominus:z preliabitur contra gentes illas: sicut preliatur in die certaminis. Dixerat superius sanctus ioannes q̄ bestia q̄ fuerat z non erat: ascensura esset de abisso: z in interitum ire:z q̄ rex septimus q nōdum venerat: venturus esset:z cum veniret oportet eum breue tēpus manere. Qđ ergo tunc futurum dixerat: hic pro loco libā exhibet quasi presens: exceptoq; de rege illo non facit mentionem: vt ostēdatur ipsum esse illum iniquum qui vocatur antichristus: in cuius immundissimo corpore habitabit personaliter draco rufus: qui post iteratum bestie prelium: incarceran-

dus esse scribitur in abysso: vt nō seducat amplius gentes: quousq; compleatur tempus incarcerationis ipsius. Quod tamen opinando dicimus magis q̄z asserendo: sive hic: sive in alijs locis. Utruz. s. iste rex septimus: vtrum precedens: de quo supra dicitur: vnus est: vtrum ille qui vocatur gog: an aliquis alius sit ille qui proprie dicitur antichristus. Unum dicimus secure q̄ deterior erit sextus precedentibus quinque: z septimus deterior sexto: z vterq; repletus erit felle draconis: z ipsi sunt duo vltima capita ipsius draconis: in quibus maxime pugnaturus est in hoc tempore sexto. Et sicut ego puto primus horum erit rex super bestiam que ascendit de mari: secundus super bestiam que ascendit de terra illa. s. bestia que victa est hic pseudo propheta. Cum autem aperte liqueat euz qui sedet in equo albo Christum esse iesum: q̄ritur quid possit de eo sentiri vel opinari: vtrum per se ipsum visibiliter apparere dignetur in tempore tāte necessitatis vt prelietur cōtra gentes illas: in gladio oris sui sicut in tempore quo venit in mundum: an non apparebit visibiliter in seipso: sed magis in sanctis suis preliabitur z obtinebit sicut ex eo tempore quo ascendit in celum. Et quidem certi sumus z inconcusse tenet omnis ecclesia iustorum: q̄ venturus est in gloria patris sui iudicare viuos z mortuos z seculum per ignez. Sed vtruz tempore antichristi: vel postea a plerisq; dubitatur: quia quidam sanctorum videntur asserere: q̄ ipse per se veniat dominus ad destruendum antichristum z regnum eius: sequentes auctoritatem apostoli dicentis. Et tunc reuelabitur ille iniquus quem dominus iesus interficiet in impetu spiritus oris sui: z destruet illustratione aduentus sui: quidam vero vtrū ipse hoc faciat: aut nuntius eius: dubitare quam asserere maluerunt. Ego autem puto q̄ ipse per se ipsum veniat ad destruendum eum: propter illud quod ipsemet dicit in euangelio. Cōfestim autem post tribulationem dierum

Gog

illorum: sol obscurabitur: z luna non dabit lumen suum: Si enim non diceret: confectum: questio satis dubia super hoc remaneret. Sed quia hoc dictum: videtur q̃ regnante adhuc antichristo: veniet christus: vt ipse imponat finem regno z blasphemie sue: Quamuis non hoc cogat intelligi fieri: scilicet ista signa tempore antichristi: z paulo post: sed neq̃ mox apparentibus signis venire Christum: quia potuit fieri aliqua dilatio inter ostensionem signorum z eius occultissimuz cunctisq̃ imperscrutatum aduentum. Sed si ipsemet veniet contra antichristum cum exercitu suo: quid opinari possumus q̃ super equum album sedere visus est: nisi q̃ in corpore suo mundo a peccato: apparebit visibiliter cor̃ bonis z malis: vt faciat vindictã in nationibus z increpationes in populis? Psal. Docenz cogũt nos intelligere sequentia maxime ꝓpter illud quod sequitur. Et exercitus qui sũt in celo sequebãtur eum in equis albis. Clerũ si hoc est: quomodo istud fieri posse dicimus: vt sancti qui venturi sunt cuz christo: appareant cũ corporibus suis: nisi forte partem accipiamus pro toto: vt de illis intelligatur dictuz qui post resurrectionem domini venerunt in sanctam ciuitatem z apparuerunt multis? Et quidez in prefato ꝓpheta scriptũ est. Ecce dominus deus meus veniet: z omnes sancti eius cum eo: sed tamen q̃ resuscitati veniant: non est scriptum: nisi forte intelligatur: si tamen sane intelligi potest: id quod dicit apostolus. Hoc vobis dicimus in verbo domini: q̃ nos qui viuimus qui residui sumus in aduentu domini non preueniemus eos qui dormierunt: quoniã ipse dominus in iussu z in voce archangeli: z in tuba dei descendet de celo: z mortui qui in christo sunt resurgent primi. Nescimus. n. z nescire se profitetur Augustinus: vtruz circa principiuz illius temporis quod vocat dies iudicij futura sit resurrectio mortuoꝝ: an in fine dicens sic. In illo iudicio vel circa illud iudicium: has res dicimus esse venturas: Helyam vel Enoch: fidem iudeoꝝ: antichristum persecuturum: christum iudicaturum: mortuorum resurrectionem: bonorum malorumq̃ descriptionem: mundi conflagrationem: eiusdemq̃ renouationem: Que omnia quidem ventura esse: credendum est: sed quibus modis z quo ordine veniant: magis tunc docebit rerum experientia: q̃z nunc ad perfectum hominum intelligentia: valet consequi. Existimo tamen eo quo a me commemorata sunt ordine esse ventura. Et hec quidem Augustinus. Paulus autem videtur velle q̃ tempore septimi angeli tuba canentis debeat fieri resurrectio mortuorum (hoc est) in extremo tempore antichristi dicens sic. Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidẽ resurgemus: sed non omnes immutabimur: in momẽto: in ictu oculi: in nouissima tuba: Sed huic opinioni videtur contrariũ id quod sequitur in septima parte: vbi sancti viuere dicti sunt: quod qualiter intelligi queat: z si queat: cum ad locum ipsum venerimus: vestigare curabimus. In loco autem de quo nunc agere cepimus: vnũ e duobus arbitror esse tenẽdũ: q̃ autẽ mortui q̃ sunt in christo cum eo protinus apparebũt viuentes: ꝑm supascriptã apostoli auctoritatẽ: aut illi apparebũt suscitati cũ ipso qui cũ eo pariter resurrexerunt a mortuis. Quãuis nõ incõgrue forsan i ego albis corpora mortalia sanctoꝝ intelligi q̃ant: quod magis puto: qui sequentes passionem domini sunt: ita pugnaturi sunt in corporibus suis tradendis ꝓ nomine crucifixi in tempore sexto: quomodo ipse in die sexto in candido illo equo suo superauit z vicit. Quid autem alys placeat: nescio: mihi autem hoc magis placet. Verũz tñ: z si ipse ꝓ se dño non aderit pñtia corpalis: aderit tñ inuisibiliter militibus suis vt vincat in eis in hoc tempore nouissimo: sicut z in diebus antiquis. Sed z quamuis de presentia eius corporali compellamur ambigere: pertinere tamen hoc totum ad diẽ iudicij ex loco illo sexti capituli quite partis demonstratur: vbi coadunationis horum regum ad bestiam hoc modo mentio facta est. Vidi de ore draconis z de ore bestie: z de ore pseudo prophete exire tres spiritus immundos: in modum ranarum: sunt enim spiritus demoniorum facientes signa: z procedent ad reges totius terre: cõgregare illos in prelium ad diem magnuz dei omnipotentis. Quod autez ait hic. Vidi celum apertum ꝛc. ad sacre scripture aptionez referendum est: ex cuius aperta claritate: hoc ipsum z omne quod sequitur: liquet esse futurum. Qui autem sedet super equũ. s. Christus iesus fidelis z verax vocatus est: quia sicut promisit de hac victoria: ita in tempore prefinito fidelem se esse exibebit z veracem. Qui bene quoq̃ iniustitia iudicare z pugnare dictus est: quia non alienum ius querit: sed propriuz. vsurpatum vtiq̃ iniuste a Diabolo: z ideo iusto iudicio punietur ipse z exercitus eius. Judicabit autem iniquos z auctores tanti sacinoris: ceteros superabit: z subijciet sceptro suo vt compleatur illud quod apostolus dicit. Oportet illum regnare quousq̃ ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. Solus enim ipse potest: quod nemo alius. Oculi autem (inquit) eius sicut flamma ignis: z in capite eius diademata multa habens nomen scriptum quod nemo nouit nisi ipse: z vestitus erat veste aspersa sanguine: z vocabatur nomen eius verbum dei. Oculi domini veniẽtis ad iudicium flamme ignis similes esse perhibentur quia nemo erit qui se abscondat a calore eius. Unde z per apostolum dicitur. Nolite iudicare ante tempus quousq̃ veniat dominus: qui illuminabit abscondita tenebrarum z manifestabit cõsilia cordium. Qui recte quoq̃ in capite suo multa diademata habere dictus est: quia quod noluit facere vsq̃ modo de vniuersis inimicis suis: in illo certamine triumphabit: tyrannorum: quia deus verus est de deo vero z necesse est vt creatrix diuinitas designata in capite: vincat z triumphet de omnibus creaturis: Unde z bene dictum est: habens nomen scriptũ quod nemo nouit nisi ipse: quia q̃ ipse sit verbum z sapiẽtia patris: credere quidem multi possunt: scire autez nemo potest: nisi ipse: qui est id quod est: z in ipso soli spirituales z fideles qui cũ sint corpus ipsius: participant omnibus que habet ipse. Sed quare infideles scire non possunt? Qz infirmant fide ꝓpter passionez ipsius. Quod bene vtrũq̃ demonstratur cuz subdit. Et vestitus erat vestem aspersam sanguine: z vocabatur nomen eius verbum dei: Tale est enim ac si diceretur. Idcirco hoc nomen eius quod est verbum dei: infideles z impij scire nequeunt: quia in assumpta forma mortalitatis nostre dignatus est aspergi sanguine suo per manus hominum impiorum. Possumus quoq̃ per vestem aspersam sanguine: intelligere iustitiam Christi quam impij homines denigrando depranant z polluunt blasphemantes cum incurrunt iudicium dicentes: domini esse voluntatis vt inique agant iniqui: z necesse sit perire eos in peccatis suis. Quod licet omni tempore indesinenter agant: precipue tamen in die illoin quo reddet dominus vnicuiq̃ secundum opera sua. Unde z idem dominus per prophetam loquitur dicens: Torcular calcaui solus z de gentibus: non est vir mecum. Calcaui eos in furore meo: z conculcaui eos in ira mea. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea: z omni indumenta mea inquinaui. Dies enim vltionis in corde meo: annus retributionis mee venit. Circunspexi z non erat auxiliator: quesiui z non fuit qui adiuuaret. Et saluauit mihi brachium meum: z indignatio mea ipsa auxiliata est mihi. Ecce hic aperte innuitur: quid sibi velit aspersio sanguinis indumentorum Christi: z quod ad diem vltionis referendum sit: in qua oportet calcari vuam in lacu ire

Gacha.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dei donec egrediatur sanguis vsq; ad' frenos equorum. Ad ipsum enim pertinet cēsura iudicij iuxta illud quod ipse dicit. Neque enim pater iudicat quenq;: sed omne iudiciū dedit filio: vt omnes honorificent filium sicut honorificant patrē. Unde ꝛ nō incōgrue subiunctū est. Et vocabatur nomen eius verbū dei: vt intelligatur illud: quod alibi ipse dicit. Nō enim veni vt iudicem mundū: sed vt saluificem mundū. Sermo autem quem locutus sum: ille iudicabit eum in nouissimo die. Et hec quidem de rege christo. Quid de militia? Et exercitus (inquit) qui sunt in celo sequebātur eum in equis albis: vestiti byssino mūdo: Si equus albus in quo sedet christus corpus eius designat in quo resurrexit a mortuis: liquet profecto: q; in equis albis: in quibus sequuntur eū exercitus q; sunt in celo: corpora spūalia designant. Quāuis ꝛ de castis corporibus tradendis pro amore domini sui ad tormenta sane intelligi q̄at: presertim cum adhuc ostendantur eq: vt committatur pugna: quam nemo committere credendus est: nisi in corpore animali. Byssinum autem album mundum: quid significet: ipse Joannes exponit cuz dicit. Byssinum enim iustificationes sunt sanctorum. Sed ꝛ illud quod sequitur. Et de ore ipsius ꝓcedit gladius ex vtraq; parte acutus: in prima parte huius libri enodare curauimus. Ipse est enim verbuz dei quod ꝓcedit ore christi: ipse spiritus oris eius: quo interficiet impium: sicut scriptum est: Et spiritu labiorum suorum interficiet impium: qui bene ex vtraq; parte dicitur acutus: quia hinc incidit arborem sterilem vt pereat in eternum: hinc purgat fructuosam vt copiosius ferat fructū. Hic ferit vt disperdat peccatores de terra. Hic offēdit: vt viuificet predestinatos ad vitā. Unde ꝛ de eodem gladio subsequenter adiungitur. Ut in ipso percutiat gentes. Qz vero non vt damnet tantummodo prescitos ad mortem: sed vt saluet ex eis predestinatos ad vitam: sermo subsequens manifestat cum dicitur. Et ipse reget eos in virga ferrea. Qui enim nolunt conuerti blanditijs ꝛ humilitate: necesse est vt sentiant fortitudinem discipline ipsius: ꝛ subijciantur vel pro sceptro eius audietes ꝛ ipsi cū tardo corde ad credendum populo iudeorum. Quia vidisti me: ꝛ credidisti: beati q; non viderunt ꝛ crediderunt. Quasi enim non viderunt dominū ꝛ crediderūt i crucifixum: qui tam quę fierunt in ipso scrutari maiestatem: quam ineffabilem bonitatē dicentes humiliter cum populo israel. Loquatur nobis moyses ꝛ audiemus. Nō loquat nobis dominus ne forte moriamur. Qui autem arbitrantur stultitiam credere in crucifixum: necesse est vt sentiant furorem ipsius appropinquātis ad iudiciū: quatenus vel sola vexatio intellectum prestet auditui: Unde ꝛ mox subditur. Et ipse calcat torcular vini furoris ire dei omnipotentis. Tale est enim ac si diceretur. Ideirco cohercebuntur gentes sub disciplina virge eius: quia videbunt iudicium quod facturus est de iniquis: ꝛ manum validam quam exercebit in eis. Concordat autem verbum hoc cum verbo supraposito de ꝓpheta: vt itelligatur aspersio sanguinis ad rigorem iudicij pertinere. Oportet enim illum facere iudicium ꝛ regnare quousq; ponat omnes inimicos sub pedibus suis. Unde ꝛ mox subditur. Et habebat in vestimēto ꝛ in femore suo scriptum: rex regum: ꝛ dominus dominantium. In vestimēto designatur iustitia: in femore naturalis propagatio prolis. Sunt enim nonnulli qui dānantur super alijs: quia dignis operibus promerentur: nonnulli quia filij sunt nobilium ꝛ heredes potentum Christo autez vtroq; modo debetur imperium: ꝛ honor regni: siue quia regnum promeruit per passionem qua vicit in patientia sua principē huius mundi: siue quia filius est summi regis: cui subiecta est ꝛ esse debet omis sublimitas creature. Dictū est autē hoc in hac sexta parte libri q; hactenus patienter sustinuit: ꝛ subiectus esse voluit im membris suis:

suis potentibus mūdi: in articulo illo sexti temporis: in quo faciet ista in eisdem mēbris suis: eleuabitur super omnes colles cōplens in eis quod scriptum est in Daniele ꝓpheta. Judicium sedebit vt auferatur potentia: subauditur bestie de qua erat sermo: ꝛ dispeat vsq; in finem. Regnum autem ꝛ potestas ꝛ magnitudo regni: quid ē subter omne celum: detur populo sanctorum altissimi. Sequitur. Et vidi vnuz angelum stantem in sole: ꝛ clamauit voce magna dicens omnibus auibus que volabāt per medium celi. Uenite ꝛ congregamini ad cenam magnam dei vt manducetis carnes regum ꝛ carnes fortiuz ꝛ carnes equorum: ꝛ sedentium in ipsis: ꝛ carnes omniū liberorum ac seruorum ꝛ pusillorum ꝛ magnorū. Angelū istū q; stat in sole: Helyā ꝓpheta esse puto: cui data est ꝓpretas vite cōtēplatiue: sicut ioanni babptiste actiue. Ut.n. aliquando in luna designat vita actiua: ita in sole vita cōtēplatiua. Rursum q; in primo aduentu suo christus iesus venit humilis ꝛ mansuetus: missus est Joannes baptista quasi mitis luna ante faciem eius vt precurreret saluatorem venientē vtiq; i aqua redemptionis. Et quoniā in secūdo aduentu suo veniet in maiestate: mittēdus est Helyas quasi sol añ faciez eius vt preueniat iudicem venturū in terribili igne iudicij de quo dicit apostolus. Terribilis aūt quedā expectatio iudicij ꝛ ignis emulatio q̄ cōsumptura est aduersarios. Magna vero voce clamabit: q; publice ꝛ solēniter predicabit. Inuitabit autez aues celi ad cenaz magnam dei: quia viros spirituales ꝛ contemplatores vocabit ad spirituale cōuiuiū christi in quo mactabitur vniuersitas more carnis: vt transeat quod carnale est: ꝛ maneat quod spirituale. Et bene hoc cōuiuium cena: non prandium nominatur: quia circa finem mundi huiuscemodi conuiuium celebrandum est. Sicut autē aues celi que vescuntur carnibus delectantur in cadaueribus mortuorum: ita anime iustorum indefectu concupiscentie carnalis ꝛ in abolitione carnalium desideriorum que militant aduersus animam. Inde est q; ꝛ ipse deus exiguit in veteri testamento sacrificium hyrcorum ꝛ vitulorum ꝛ arietū ac si eisdez sacrificijs vesceretur: quia sicut gaudent carnales homines in mactatione carnis: ita letantur sancti dei in abolitione carnalis desiderij. Scimus enim q; conuiuium de carnibus fieri non potest: nisi desinant esse ipsa animalia de quorum cadaueribus ipsum conuiuiuz preparatur. Sz ꝛ illud conuiuium comendari apud homines consueuit vbi diuersi generis animalia iugulantur. Ex qua re aperte liquet: q; diuersa hominum genera conuenire cōstabit aduersus dominum in die illa superandā pariter a rege christo: quas quidem carnes regum ꝛ tribunorum: fortium ꝛ equorum ꝛ sedentium in ipsis. i. subiectorum ꝛ prelatorum: liberorum ꝛ seruorum: pusillorum ꝛ magnorum: eedem aues celi manducare iubentur: Nam sequitur: Et vidi bestiam ꝛ reges terre ꝛ exercitus eoruz cōgregatos ad faciendum prelium cum illo: qui sedebat in equo ꝛ cum exercitu eius. Non est prius statuenda apparitio sedentis in equo ꝛ exercitūs eius: ꝛ postea congregatio regum cum bestia ad faciendum bellum cum ipso ꝛ exercitu eius: sed prius congregatio ipsorum regum: ꝛ postea reuelatio christi. Prius enim conspirabunt in vnum reges terre seducti a signis draconis ꝛ bestie ꝛ pseudo prophetarum q; erūt cuz eo: ꝛ postea apparebit dominus vt destruat regnum diaboli: ꝛ eorum qui erunt ex parte eius: si tamen visibiliter apparebit tunc: ꝛ non magis inuisibili potentia spiritus sui patraturus est hanc victoriaz: quod ipsi melius committimus qui (ait). De hora illa nemo nouit nisi solus pater. Quocunque autem modo istud fiat: dissipabitur tamen regnum diaboli in die illo: alijs terribiliter punitis alijs occisis in gladio qui procedit ex ore eius. Unde ꝛ mox subditur. Et capta est bestia ꝛ cuz illa pseudo ꝓpheta qui fecit signa coram ipsa qui

bus sedixit eos qui acceperunt characterem bestie ⁊ adorauerunt ymaginem eius. Qui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure ⁊ ceteri occisi sunt i gladio sedentis super equum qui procedit ex ore ipsius: ⁊ omnes aues saturate sunt carnibus eorum. Superius dixerat vidisse se angelum vnum in sole vocantem aues celi ad cenam magnam dei: vt comederent carnes regum ⁊ tribunorum ⁊ fortium ⁊ equorum ⁊ sedentium in ipsis: nunc ostendit de quibus hoc dixerat: ne quis de omnibus dictum esse putaret. Deniq; bestia ⁊ pseudo propheta qui simul cum draconе rufo inuentores erunt tantorum scelerum viui mittentur pariter in stagnum ignis sue qua viui descendent in infernum: sicut quondam accidit dathan ⁊ abyrō: siue quia tam iudicati erunt: ⁊ proprio iudicio condemnati: iuxta illud quod dictum est de quibusdam. Et descenderunt in infernum viuentes. Ceterum quos vocat reges terre ⁊ exercitus eorum: occidentur verbo christi: in ea vtiq; parte in qua male viuunt ⁊ in eorum mactatione gaudebunt anime fideles: quia ⁊ ad iustus pertinet iudicium dei. vt deceptores aliorum dignam pro meritis sumant penam: ⁊ ad culmen bonitatis ipsius: vt hi qui simpliciter sequuntur eos ignorantes versutiam deceptionis eorum confundantur superer rore suo: ⁊ confusi conuertantur ad deum viuum ⁊ verum: qui lauit nos a peccatis nostris ⁊ redunere dignatus est in sanguine suo. Horro in die illo quando istud fiet complebitur illud quod scriptum est per prophetam: Expecta me dicit dominus in die resurrectionis mee in futurum: quia iudicium meum vt congregem gentes ⁊ colligam regna. Et effundam super eos indignationem meam ⁊ omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra: quia tunc reddam populis labium electum vt vocent omnes nomen domini: ⁊ seruiant ei: humero vno. Ultra flumina ethiopie inde supplices mei filij dispersorum meorum deferent munus mihi. In die illa non confunderis super cunctis adinuentionibus tuis quibus preuaricata es in me. Qz tunc auferā de medio tui malignos superbie tue: ⁊ nō adijcies exaltari amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem ⁊ egenum: ⁊ sperabunt in nomine domini. Reliquie israel non facient iniquitatem: nec loquentur mendacium: ⁊ non inuenietur in ore eorum lingua dolosa. Quoniam ipsi pascentur ⁊ accubabunt: ⁊ non erit qui exterreat. Complebitur: etiam id quod scriptum est i Daniele propheta: dicente eodem in vna visionum suarum. Et dixi vir: qui indutus erat lineis qui stabat super aquam fluminis. Usq; quo finis horum mirabilium. Et audiui virum qui indutus erat lineis qui stabat super aquam fluminis: cum leuasset dexteram ⁊ sinistram suam in celum ⁊ iurasset per viuentem in eternum: quia i tēpus ⁊ tempora ⁊ dimidium temporis: ⁊ cū completa fuerit dispersio manus populi sancti: complebuntur vniuersa hec. Sed ⁊ illud quod scriptum est in tertia parte huius libri. Et angelus quem vidi stare supra mare ⁊ super terram: leuauit manum suam ad celum: ⁊ iurauit per viuentem in secula seculorum: quia tempus amplius non erit: subaudiūr ad laborem: sed in diebus vocis septimi angeli: cum ceperit tuba canere: cōsumabitur misterium dei sicut euangelizauit per seruos suos prophetas.

Psal. Dan.

¶ Explicit sexta pars libri.

¶ Incipit septima pars.

PEractis sex partibus libri apocalypsis in quibus notata sunt sex tempora laboriosa. Teniendum est quādoq; ad septimam partem in qua agitur de magno sabbato in fine mundi futuro: quod vocari placuit tertium statum: siue etiam septimam mundi etatem designatam in septimo illo die de quo dicit scriptura. Et requieuit deus die septimo ab omni ope suo quod patrarat. Et benedixit die septimo ⁊ sanctificauit illum. De hoc vltimo tempore designato in sabbato scripsi: (vt iam diximus in hoc opere) sanctus Augustinus in libro de ciuitate dei. Quod in cōfessione tenet omnis ecclesia dei veri. Credimus Christum de celo esse venturum ad viuos ac mortuos iudicandos. Nunc diuini iudicij vltimum diem: dicimus esse vltimum tempus. Nam per quot dies tenda tur hoc iudicium: incertuz est: sed scripturarum more sanctarum: diem pro tempore solere poni: nemo qui illas litteras: (quātumliber negligenter legerit) nescit. Beatus quoq; Remigius incertum esse docēs spatium temporis quod erit post casuz antichristi: destruens ⁊ ipse opinionem illorū qui putant cum casu ipsius antichristi: trāsire tempora secularia: ⁊ omnino instare cō sumationem seculi: ignorantes q; dies nouissimus: seu finis mundi non sit semper accipiendus pro vltimo articulo finis mūdi: sed magis pro tempore finis: (hoc est) pro vltima etate mundi: maxime cum iaz sint trāsacti amplius q̄z mille anni: ex quo dixit beatus Joannes. Filioli. Nouissima hora est. Igitur erit tempus post casum antichristi: sed vtrum in fine illius temporis venturus sit dominus ad iudicium: an in principio: nonnulli dubitandum potius q̄z diffiniendum censuerunt: q̄z uis aperet dicat ipse dominus. Confestim autez post tribulationem dierum illorum: eam. s. tribulationem quam facturi sunt bestia ⁊ pseudo p propheta: sol obscurabitur ⁊ luna nō dabit lumen suum: ⁊ stelle cadent de celo: ⁊ virtutes celorum mouebuntur: ⁊ tunc apparebit signum filij hominis in celo. Et tunc plangent omnes tribus terre: ⁊ videbunt filium hominis venientem in nubibus celi cum virtute magna ⁊ maiestate: ⁊ mittet angelos suos cum tuba ⁊ voce magna: ⁊ congregabit electos eius a quatuor ventis a summo celorum vsq; ad terminos eorum. Et apostolus hoc ipsuz velle videtur: in loco illo vbi dicit de antichristo. Et tunc reuelabitur ille iniquus quez dominus iesus interficiet spiritu oris sui: ⁊ destruet illustratione aduentus sui. Dixi mus autem in hoc libro: cuz ageremus de draconе: q̄ obtonsis ⁊ superatis sex capitibus in quibus pugnauit draco per sex continua tempora contra fideles: ad extremū pugnaturus sit in septimo capite desperatus pr̄e solito: ⁊ atrocius effundens per os illius omne virus suum: sciens q; instabit tempus damnationis sue: eo q; compleri oporteat omnino id quod dominus (ait): Et princeps huius mundi eijcietur foras: Hoc ⁊ si i sexta parte de qua hactenus egimus: expressum non est: de consequenti tñ intelligit: q; in prelio illo suprascripto qō habituri sunt bestia ⁊ pseudo propheta ⁊ reges terre cū Christo. Ipse (vt putamus) Antixps quē induet draco pessimus princeps erit ⁊ ipsius iniquissima machinatione: terribilis illa cōgressio regū terre: cōtra regē regū: bellatura cōsurget: Dōstratur hoc in sexto angelo effundentiū septem phyalas iracundie dei: vbi dicitur. Vidi de ore draconis ⁊ de ore bestie: ⁊ de ore pseudo prophete: exire tres spiritus immūdos in modū ranarū. Sunt. n. spiritus demoniorum facientes signa: ⁊ pcedūt ad reges totius terre cōgregare illos in plū ad diē magnū dei omnipotētis. Qō ergo facturi sunt bestia ⁊ pseudo propheta: instinctu facient: ⁊ precepto draconis loquentis p os illius regis septimi qui scriptus est in libro hoc. Et q; docuit beatus Joannes in suprascriptis: bestiam ⁊ pseudo prophetaz mittendos esse viuos in stagnum ignis ardētis sulphure: ceteros aūt occidēdos gladio sedētis sup equū: q; pcedit de ore ipsius: necesse erat insinuare et idqō oportet fieri ō dracōe: q; ē auctor malox cui⁹ seductiōe ⁊ fallacia astabūt pariter reges terre ⁊ princi pes ꝓspirabūt simul aduersus oūz ⁊ aduersus xp̄z eius: vt loquar eis dñs i ira sua ⁊ i furore suo cōturbet eos. Fiat ergo.

Tex. ¶ Et vidi(ait) angelum descendentẽ de cœlo hñtẽ clauẽ abyssi & cathenam magnam in manu sua: & apprehendit draconẽ serpentem antiquum qui ẽ Diabolus & Sathanas & ligauit eũ per annos mille: & misit eum in abyssum & clausit & signauit super illum: ut non seducat amplius gentes donec compleant mille anni: & post hoc oportet solui modico tempore.

¶ Videbant supascripta satis aperta: vt pote que decursa inserie a capite libri deducta sunt absq; aliquo obstaculo vsq; ad cõpetentem finem: non solum sex temporuz ecclesiasticorum: verumetiam sex partium libri. Nunc autez audito q̃ alligandus sit Sathanas: & iterum soluendus: eo hebetatur multoz sensus: quo longe hoc esse videt ab opinione multorum. Verum hoc magis vrgeret si numerus mille annorum non per recapitulationem ad totũ tps ecclesie: esse referendus. Qua nimirum opinione e medio sublata eorum dico: qui putant istos mille annos referendos ad sabbatum: & non potius ꝑm significatum ad totum tẽpus ecclesie: & si huius rei certitudo dari nequeat: ꝓsto tamẽ esse potest rationabilis opinio que nõ sit contra fidem. Ecce enim & draco & bestia traduntur habere septem capita: & tempora septem capita vbi scripsimus in hoc opere: ꝑ septẽ: aut q̃ si septẽ tpa erant conterẽda. Quibus omnibus cõtritis de ratione est: & de misterio vt sequaꝫ sabbatũ septime etatis. Sz quis scit q̃z breue esse poterit sabbatũ ipsuz? Si aũt breue erit tps ipsius sabbati: & re vera antixps iã erit pñs qñ superabũtur bestia & pseudo prophetа: quid obstat opinari eliminandũ esse ipsuz ad hoꝛa a cõspectu electorum: vt qz nõ poterit vincere in primo & secũdo bello sexti tẽporis ꝓferat se adhuc ad sythicas nationes: vt vocato Gog cuz exercitu suo quoꝛ erit numerus sup arenã maris: cõpleat oẽ malũ qđ ei facere pmittit patiẽtia dei? Videt.n. hoc velle locus ipse: qui bestiã qdez & pseudo prophetã narrat pugnaturos: & tradẽdos i stagnũ ignis ipsuz vero draconẽ nõ dicit tũc tradẽdũ in stagnũ ignis: sz incarcerãdũ ad tẽpus: & iterũ soluẽdũ modico tẽpoꝛe. Et ſm hoc vera esse potest opinio eoꝛ q̃ dicũt remanere tẽpus post casuz an xp̃i (hoc est) cũ ꝓdet in ꝓlio bestiã & pseudo prophetas deus & re vera eoꝛ q̃ dicũt interficiendũ illũ spiritu oris christi: & destruendũ illustratione aduẽtus sui: q; fortassis primũ hoꝛ fiet in penultima victoria: qñ ferunt occisi hi qui erũt in militia bestie: gladio q̃ procedit ex oꝛe xp̃i: ꝟz i vltima: qñ ipse dñs apparebit manifestus. Videt.n. velle textus libri: q̃ i choato sexto tẽpoꝛe producturus sit Diabolus sarracenos contra christianuz imperiuz: & post multa mala que faciet superandus sit a militibus christi: ve quibus dicit. Hi cũ agno pugnabũt: & agnus vincet illos: qz dñs dominatiũ est: & rex regũ: & qui cũ illo sũt vocati electi & fideles: tradetq; babylon in manus eorum iudicãda ab eis sicut superius dictũ ẽ. Quo. s. ꝓelio pacto erit pax & gaudiũ i ecclesia christi. Quapãr te cõsumata i breui iterũ excitabit mortuaz bestiã (hoc est) paganos & addet illis pseudo ꝓphetas in adiutoꝛium: & rursuz quo fortius pugnabit: eo fortius superabit: ab exercitu christi: tradenturq; bestia & pseudo prophetа i stagnũ ignis ardẽtis sulphure: & ceteri conuertẽtur ad dominũ. Quo consumato ꝓelioꝛ erit magna pax qualis non fuit a principio seculi: cuius terminus erit in arbitrio dei. Deniq; pace ipsa cõpleta: egressus iterũ diabolus cum exercitu Gog: cõmittet adhuc tertium ꝓeliuz grauius duob⁹ primis: post quos punitis omnibus qui secum venerint: ipse quoq; post omnes tradet in stagnũ ignis. Ista tria ꝓelia tam fortassis erunt vicina: vt ille homo

Nota vbi est Gog.

Ꝓelius primus.

secũdus

tertium

peccati possit omnibus interesse: maxime autem in scõdo & tertio. His taz efficaciter q̃z necessarie in itroitu huius septime partis: de qua ceptimus agere prelibatis ad expositionis ordinem verba vertamus. Ut

Augu. ait Augustinus in libro de ciuitate dei: q̃dam putauerunt ex occasione huius loci: mille annis, ꝓtelari tempus septime etatis in quo oporteret regnare Christum cum sanctis post resurrectionem: completis priuo a principio seculi sex millibus annis: addentes & alia quedam que oino ꝓtraria sunt fidei christiane: quoꝛ opinioni in parte ꝓsentire videt: in parte resistere: nimiꝛ q; & pars opinionis vera fuit: & pars vacua & inanis. Qđ enim tempus illud qđ futurum est post ꝓelium supascriptum: in septimam etatem & in sabbatuz reputatum dixerunt: vera fuit illoꝛ opinio: immo nõ tam opinio: q̃z serenissimus intellectus. Qđ autem eidez septime etati septimum millenarium dederũt: falsum omnimodis esse constat: & apud Grecos: & apud Latinos. Nam & illi plus habere se perhibent: & nos longe minus: & omnino a tramite veritatis discordare sentimus. Qđ autem dixerunt dñm cuz sanctis carnalibus epulis vacaturꝫ mille annis post resurrectionem: omnino est auersum a fide: nequaq̃z a spiritualibus animis: sed a carnalibus ꝓcessisse: certissimum. Esca enim ventri: & venter escis: deus autem & hunc & has destruet. Qz vero sup locum istuz diuersi diuersa dixerunt: & forte ante tempus statuz oportere nos etiam ponere opinionez nostram: instantia ipsa tpis potius q̃z scribendi aliqd curiositas vrget. Diximus superius cum ageretur in quarta parte de septem capitibus draconis: q̃ singula capita ꝟ ipsius singulis partibus sunt devicta: duo vero simul vincẽda sunt in tpe sexto. Ex qua re accidit, vt ꝑm aliquam sui partem incarceratus fuerit ex eo tpe quo supauit eum Christus in die mortis sue: ſm vero vniuersitatem capitum: ex ea die vel hoꝛa qua bestia & pseudo ꝓphetа mittentẽ in stagnum ignis. Ac per hoc in mille annis designatur omne tps qđ decurrit a resurrectione dñi vsq; in finem mundi: maxime pp magnum illud sabbati mysterium quo diximus septimaz etatem inchoatam esse pariter cum sexta: nec tñ pariter ꝓmanda: sicut Joannes: qui cum Petro similis vocatus est a Christo: nec tñ cum eo pariter mortis debitum soluit: sed multo tempoꝛe post obitum Petri in hac vita pmansit. Diximus enim pertinere hoc ad mysterium trinitatis: ad hoc. s. vt ostendatur q̃ spiritus sanctus in quo data est hominibus: & adhuc danda libertas: ꝓcedit a patre & filio: quoꝛ alius imposuit manifeste laboꝛem hominibus veteris testamẽti: alius hominibus noui: ꝟz non alius fine alio: quatenus & pater completo laboꝛe qui erat in seruitute legis daret hominibus spirituz adoptionis in quo est sabbatum & libertas: & filius daret eum abundantius ꝓsumato hoc tempoꝛe laborioso: nõ q̃ pater dederit sine filio: aut filius daturus sit sine patre: cum vna sit eoꝛ essentia: sed vt per ꝓpria & euidentia tempoꝛ signa intelligaꝫ manifeste q̃ ab vtroq; procedit. Qz igitur & in fine primi status: data est fidelibus quo ad legis seruitutem libertas: & in fine scdi danda est pamplius & ꝓfectius quo ad angustias passionuz: cum ꝓfecta libertatez: quam dicit esse apostolus: vbi spiritus domini ptinere ad sabbatuz: liquet q̃ etas septima in qua magnum illud sabbatum futuꝫ est: & ſm partem incepit ab illo sabbato: quo requieuit dominus in sepulchroꝛ: & ſm plenitudinem sui: a ruina bestie & pseudo ꝓphete. Quocirca & si ab illo tpis articulo id qđ scriptum est de incarceratione Sathane perfecte opoꝛteat ꝓsumari: nihilominus tamen in hoc tio mille annoꝛ a resurrectione dñi initiata est: non q̃ mille anni simpliciter extimãda sint: sed qz millenarius numerus perfectissimus est: & magnam plenitudinem designat annoꝛ. Sed & si eo tpe tollitur regnum a Diabolo quo incepit in humano

genere regnare spiritus diuinus: quem dicimus esse istum angelum: qui delecdit de celo: ad capiendū spiritum iniquū: nisi eundē spiritū sanctum qui solus potest presentia calozis sui cōprimere spiritū aquilonis: hn illud quod dicitur in canticis. Surge aquilo z vent auster: z perfla hortum meū: z fluent aromata ipsius? Qd autem clauē abissi habere idem angelus dictus est non est eo modo intelligendū: quo intelligitur illud sub sexto angelo tuba canente. Et vi stellam de celo cecidisse in terram z data est illi clauis putei abissi: z aperuit puteum abissi: z ascendit fumus putei quasi fumus fornacis magne: sed iuxta illud quod dominus noster ait. Et habeo claues mortis z inferni. Illi. n. data sunt clauis vt aperiret puteum abyssi z ascenderent ex eo: locute ad puniendos homines qui non habent signum dei viui. Iste habet clauez vt claudat in eo regem earū locustaz: vnō seducat amplius gētes vsq; ad tēpus statutū: Qd si abissus (vt iā supza notauimus) populū infidelē designat: qd per clauez ipsius abissi nisi quandam potestatem exercēdi opera sua in populo infideli: quam aliq3diu habens diabolus male vtitur ea: vsq; ad tempus incarcerationis sue: nouissime autem possidebit illam spiritus sanctus iure victorie qui numia bonitate sua vincit malitiam sathane auferēs illi regnū z potestatē vt sit de cetero incarceratus z inclusus in reliquijs illius populi qui vocat abissus? Sic sic virtus ipsius spiritus comprimet in corde infidelū spiritum tenebrarū: ne audeat cōmouere ipsos infideles ad persequēdos fideles: q; cessante causa delicti: amouebitur pena: z non inuento qui flagelletur: auferetur flagellum. Et. n. cum adhuc diabolo licent multa que libet non solum ipse: non se potest continere: vt maneat quietus in corde suozum: verumetiam producēs secū multitudinez armatoz: nō cessat perturbare z persequi regnū xpi. Facit autē istud q; potestatē habet aperiēdi puteū abissi z producendi ex ea bestias z reptilia terre ꝓpter pecata hominum impioz eoz: q; confitentur se noscere deum factis autē negāt. Sane in die illo auferet ab eo ꝓās illa magna quaz possedit ab origine mundi: z dabit in manu christi qui dicit. Data est mihi oīs ꝓās in celo z in terra: z in manu populi sancto rū altissimi: in quo regnaturus est spiritus sanctus: ita vt nō liceat diabolo egredi foras ad psequēdos electos sicut ꝓius: q; sileat z cōtabescat in carcere populi infidelis: qui adhuc in vltimis terrarum angulis (sicut patet inferius) relinquit vt seducat illos in tpe statuto: qū z oportet eum soluī modico tēpore: vt eleuet semel adhuc i altū: z corruat in eternū. Ablata ergo clauē abissi a diabolo: angelus eaz habere dictus est: q; nō solū in electis hominibus exercebit in die illo: potestatē suam spiritus sanctus: verumetiam in populo infideli: ita vt q aliquī erat diabolo in robur regni: de cetero sit ei in carcerē z in penā doloris. Et benedictus est isdem angelus habere cathenam magnam in manu sua: quia magna é virtus concordie quam habet spiritus sanctus in potestate sua ad seruanda cozda fidelium in vinculo pacis: z sola ipsa est cathena qua tenetur diabolus compeditus: dum non potest inuenire qua parte ingrediatur: vt noceat: neq; qua immittens caput effundat ꝓ solito virus suum. Et apprehendit: (inquit) draconem serpentez antiquum qui est diabolus z sathanas: z ligauit eum per annos mille: z misit eum in abyssum ligauit spiritus sanctus diabolū ex parte: z ligabit eum plenius in die illa: donec compleatur tempus quod significatum est in die illa: donec completur tēpus quod significatū est in mille annis: a tempore resurrectionis dominice vsque ad tempus solutionis ipsius: concludens eum in cordibus gentium strictaz contra libitum suum: non quia noluit ouz sibi aliud nō licet inhabitare: vel in eis: sed quia non licebit ei producere gentes ipas: infideles in prelium contra multos christi:

nec trāsire: vt seniat vltra terminos cōstitutos. Unde z recte subūgitur. Et clausit z signauit sup illum: vt nō seducat amplius gētes donec ꝯsumenē mille āni: nimirū q; ostiū vacillātiū in fide xpi: supuenīte gratia spiritus sancti: querref velut i pariete z in muro munitū: vt sit cōtinue oppositū ipsius prestiture suggestioni non valēte eo resistere signo sancti luminis quo signati erūt electi. Nō est aūt eo modo dictū. Signauit sup eū: quo illud quod dicitur in psalmo quarto. Signatū est sup nos lumē vultus tui dne: sz ita accipiēdū est ac si diceret. Clausit z munuit sigillo suo: qđ nō licet soluere nisi ipse q ligat: nimirū q; vbi deus sic statuit aliqd vt nequeat immutari: nemo est qui possit eius resistere voluntati. Tunc. n. vera pace frui poterit ecclesia christi: cū ita erūt alligate gētes ille: z diabolus in eis virtute spiritus sancti: vt iam nō liceat eis qđ libet: sz maneāt cōtabescētes in iniquitatibus suis. At ne qs extimaret: hoc dictū de pace illa eterna que erit i octaua etate: primus adiunctū est. Et post hec oporter solui modico tēpore. Igit post ruinam septimi capitis erit p̄ x: z post pacē: psecutio designata in cauda. Interiz tñ cōplendum est illud qđ apostolus dicit de christo. Oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis iudeos. Uz: z gentiles. Nam sequitur.

Tex 2 ¶ Et vidi sedes & sederunt super eas: & iudiciū datū est illis & aīas decollatoz pp testimonium iesu & pp verbū dei: & q nō adorauerūt bestiā neq; imaginē eius nec acceperūt characterē eius in frōtibus aut in manibus suis: & uixeruut & regnauerunt cū xpo mille annis. cæteri mortuoz nō uixerūt donec cōsumāt mille āni.

¶ Hec verba si sane intelligūt reperiunt scripta in Daniele: vbi dicit. Uidi q; aliaz bestiaz ablata est ptās: z tēpora vite cōstituta essent eis vsq; ad tps z tps. Et post aliquā. Et iudicium sedebit vt auferat potestatē: subuertat illius regis: z disperat vsq; i regnū aūt z potestas z magnitudo regni q̄ē subter oē celū: detur populo sctō: uz altissimi: cuius regnū sempiternū é: z oēs reges seruient ei. Oportet. n. aias decollatoz (hoc est) sanctoz martiz z aliox iustoz q nō adorauerūt bestiā z imaginē eius: nec acceperunt characterē in frōtibus aut i manibus suis (hoc est) aut in praua eoz cōfessione: aut i nefanda opis exsecratione viuere z regnare deo: sum ab alijs: quoz nō sunt equalia merita: vt ꝓius regnēt cū xpo q̄s veniat finis mūdi. Et bene aias decollatoz z aliorum iustoz vsq; esse cōmentorat: q; sicut vita corpoū cōsistit in animabus ita vita animaz inuisione dei: qđ qdē qbusdā iustoz cōcedit ab ipsa hora obitus sui sicut concessum creditur ei qui dicit. Cupio dissolui z esse cum christo: quibusdam qui minꝰ aliq̄d habent a vera perfectione: cōcedit in fine. Et hoc regnū beate vitionis z pacis qđ sm plenitudinem sui dabitur multitudini iustorum post ruinam septimi regis: ab ipso resurrectionis dominice tempore: inchoationem accepit: recte mille annis manere dicitur: vt idē tēpus intelligatur incarcerationis draconis z regni sanctoz: q; z alteq; alterius causa dignoscit. Non autem vniunt cuz christo ceteri mortuorum donec cōsumentur mille anni: q; ad iustum cuiusq; temporis pertinet iudiciuz: vt hi qui segnes fuerunt ad prelium z nolunt pati ꝓ christo: etiam si alias digni habeātur misericordia felicitatis tamen illius regni: saltem vsq; ad cōgruuz annoz finē detrimenta patiantur: soluentes interiz debitum delictoz suoz. Et quia multi sunt qui negligunt: ñ bonū extimantes sibi sufficere si saltez in extremo articulo misericordie munera non āmittāt: volēs ostendere scūs ioānes q̄z grauiter sint arguēdi q̄ eiusmodi sūt: sequit subsequēter z dicit.

Tex.3 ¶Hæc resurrectio prima ē: beatus & sanctus qui habet partē in resurrectiōe prima. Et quasi quereretur causa: ī his (inquit) secda mors non habet potestatem.

¶Quid autē felicius viro iusto cui sic datur transire ex hac peregrinatione ad patriam vt non relinquatur ei debitū post mortem: quo compellatur vel ad tempus secū de mortis: que est anime supplicium: subijci potestati? In his (inquit) secunda mors non habet potestatem.

¶Sed erunt sacerdotes dei: & christi: & regnabūt cum illo mille annis.

¶Sed hoc est a tēpore resurrectionis dominice ſm partem: a ruina vero regis septimi ſm totum vsq; ſ. ad tēpus Gog: z zMagog. Ilaz sequitur.

Gog

Tex.4 ¶Et cū consumati fuerint mille anni: soluetur sathanas de carcere suo & exiet & seducet gentes quæ sunt super quatuor āgulis terre Gog & Magog: et congregabit eos in prelium quorū est numerus sicut arena maris.

¶Soluetur Sathanas de carcere suo: vt liceat ei adhuc semel seducere gentes sicut prius: z complere omne consilium prauitatis sue: vt nec in magno nec in minimo vacet aliquatenus excusationez habere. Exibit autem: quia adhuc semel apparens manifestus in perdito homine quez assumet: pugnabit contra castra sanctorum: z forsan sis non tam insignis mendacibus sicut prius: sed velut in gloria maiestatis: vt quasi in omnibus z per omnia similem se esse altissimo cuius semper est emulus: mentiat.

Eyudi. Notandum vero q̄ in Ezechiele propheta eo modo quo: hoc librorum ordo habetur de primo de resurrectione mortuorum: z postea de aduentu Gog: cui z dicit. Post dies multos visitaberis: in nouissimo annorum venies ad terraz que reuersa est a gladio. Et post aliqua. In nouissimis diebus eris. Videtur autem vterq; sentire cū apostolo qui ait. Mortui qui in christo sunt resurgent primi: deinde nos qui viuimus: q̄ relinquimur: excepto q̄ hic dicit Joannes. Ceteri mortuorum non vixerunt; donec consumentur mille anni: nisi forte intelligamus sanctos protinus post resurrectionez suam absq; terribilis illius iudicij examine z absq; interuallo dieruz, intraturos ad veram vitam: ceteros vero non statim: sed post consumationem iudicij. Sed z illud quomodo intelligimus: si constat adhuc seducendas gentes. Nunquid naz z post resurrectionem mortuorum fas est credere relinquendas esse gentes aliquas que seducē de sint a diabolo? Alit igitur eo modo intelligatur: quo superius dictum est: aut dimittamus intantum quousq; veniat dñs qui illuminabit abscondita tenebrarum: z manifestabit consilia cordiuz. Ut quocūq; modo istud se habeat: illud tamē omnino cōstat esse verum q̄ circa finem mundi seducet diabolus gentes istas z adducet illas contra electorum ecclesiaz que erit dilecta christo sicuti Rachel viro: vt iducat super illas z super se tempestate iudicium z eternum: nec habeat vltra tempus z locū persequendi ecclesiam. Nam sequitur.

Tex.5 ¶Et ascenderunt super latitudinem terre: et circuierūt castra sanctorum & ciuitatem dilectā.

¶Erūt eo tpe cenobia monachoz quasi castra z ecclesias generalis dilecta z electa sicut sol: q̄ sicut apte oñdit: in Ezechiele pax erit tunc in orbe terraz: z nihil hoies suspicabunt mali. Et q̄n deus diliget eos: protinus iudicabit Gog z exercitū eius. Nam sequitur.

Ezc.

Tex.6 ¶Et descēdet ignis adeo de cœlo et deuorabit eos.

¶Et illoz q̄dē finis talis erat: qualis aūt draconis q̄ auctor est oīuz maloz istoz?

¶Et diabolus (inquit) qui seducebat eos missus est in stagnū ignis: et sulphuris vbi et bestia et pseudo propheta cruciabuntur die: ac nocte in sæcula sæculorum.

¶Mota diligēter q̄ alio tpe mittenē i stagnū ignis bestia z pseudo propheta: alioquin poze draco q̄ est diabolus z sathanas. Ipsi enim mittenē in eo in fine sexte etatis: iste. i. diabolus in fine septime: post dies. ſ. illius q̄ vocat gog: q̄ egressurus e ad suggestionē diaboli z venturus vt iam dixi: cōtra ciuitatē dilectā in cōsumatione seculi: nisi forte dicat aliqs ipsuz gog esse eū qui dicit apostolus: aduersari z extolli supra oē quod dicit deus: aut qd colit: quē dñs iesus interficiet spiritu oris sui: z destruet illustratione aduentus sui: maxime cum hoc magni doctores videant magis sentire. Teneat ſmitez z hec opinio ſi sic placet: z eligamus ipsi quoq; ambigere cum multis: vbi diuerse sunt z multiplices opiniones maloz: quo usq; superueniat hora illa quam statuit nobis dominus in euāgelio dicēs. Cū videritis abhominationem desolationis que dicitur a Daniele propheta: stante in loco sctō q̄ legit intelligat. Et in ipso daniele. Clausi sunt signatiq; sermones vsq; ad tps statutū: z impie agēt impij neq; itelligēt omnes impij. Doctor docti intelligēt. Quāuis vt iā diximus in p̄fatione huius operis nō videatur iste gog esse ipsuz antichristū: sz princeps exercitus antichristi: alioquin cū antichristus sit auctor seductionis propter eū q̄ corporaliter habitaturus e in eo nō oportuerat dici. Exibit z seducet gentes q̄ sunt sup q̄tuor angulos terre: Gog z zMagog: ſz potius. Egredietur Gog z seducet gētes ad faciēdū hoc z illd. Cū magis videat q̄ nō sit gog ipse antixp̄s: ſz magis princeps exercitus ei⁹. Post cuius iudiciū: etiā ipse diabolus cū p̄prio tēplo suo mittet: vt hic dicitur in stagnum ignis.

Gog

Doctor.

Dani.

¶Explicit septima pars libri.

¶Incipit octaua pars libri.

Vltimo festiuitatis die legit iesus clamasse magna voce in medio populi ac dixisse. Qui sitit: veniat ad me z bibat z flumina de ventre eius: fluent aque viue Joan. ¶Hoc aūt (ait) euāgelista dicebat de spiritu quē accepturi erat credētes in eū. Quare autē vltimo festiuitatis die: nisi q̄ in vltimo oīuz festiuitatū: erat hec p̄missio cōsumanda: nimirū: q̄ vt initiū oīs iustitie videtur ptinere ad patrē: ita p̄sumatio ptinet ad spiritū sctū? Præcesserūt opa patriarcharū secuta sunt verba pphetaz p̄mittētia xp̄m. Venit tādē ipe q̄ p̄mittebat idutus limo fragilitatis nostre. Qui postq̄ baptizatus e a Joāne pgregauit discipulos q̄bus se ostēderet mortuū z viuētē: descēdētē ad inferos z ascēdētē in celū. Et hec q̄dē oia precesserūt vt sequeret illud vnū q̄d cōpletuz est vltimo festiuitatis die (hoc est) in die pēthecostes. Hūc figdē tā solēnē z tā celebrē die p̄cedit observatio q̄dragesime in afflictione ieiunij: deinde tps q̄ vocat paschale: in iocūditate epulaz distinguēte inter vtrūq; tps resurrectione dñica. Qz verotē pus ipsuz ieiunij sex sacris ebdomadibus dedicatū est: cōcordat valde in misterio cū sex partibus libri huius: nimirum quia in eisdem sex partibus agit de totidē tpibus erūnosis hui⁹ sexte etatis: q̄ idrirco in tpibus diuisa est: q̄z vita que vocat activa: solicita est: z turbat erga plurima. Sane q̄ tēpus paschale totū accipit pro vna die: z illa; vtiq; de qua dicitur per psalmistā. Hec dies quā fecimus dñs: exultem⁹ z letemur i ea: merito subvna septima pte libri septimi etatis mūdi simpliciter cōtinet: nimirū q̄ ad ipsam pertinet vita contemplatiua cui benedixit dominus: de qua z dictum est marthe sollicite erga plurima. Doctor vnū est necessarium: z maria optimā partē elegit que nō auferetur ab ea. Et q̄ius breue existimemus tempus ipsius septime etatis quod reliquum erit post finem sexte: p̄ co

Psal.

q̃ initiatio eius iam precesſit ſimul cum ſexta : non tamen breue erit gaudium conſolationis tuſtorum : dicente domino. Iterum autem videbo vos : ⁊ gaudebit cor vestrum : ⁊ gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Deniq; ⁊ etas ſecunda tante breuitatis fuit reſpectu prime : vt Noe qui tam vixerat ſexcentos annos ante diluuium vſq; ad finem ipſius etatis ⁊ initium tertie permanſiſſe tradatur. Et forte hoc ipſum ad rem pertinuit : cum conſtet q̃ ſicut in illa prima etate vſq; : ſcilicet : ad ſexcenteſimum annum vite Noe ſignificate ſunt ſeptem etates mundi : ita in reſiduo vite Noe : ſeptima etas in qua ceſſantibus aquis diluuij : erit pax ⁊ ſabbatum diligentibus deum. Igitur vt ſex partes libri pertinent ad Martham que turbatur erga plurima : ita pars ſeptima pertinet ad Mariam : que ſedet ſimpliciter ſecus pedes domini Ieſu. Et ſicut in ſex temporibus laboriosis deſignatis in ſex ebdomadibus quadrageſime continetur ſexta etas : ita in vno tempore pacis deſignato in vno tempore paſchali continebatur ſeptima : quamuis (vt iam dixi) initium ſeptime etatis : a principio ſexte illuxerit huic mundo : quod quadratione geſtum ſit ſufficienter nos in hoc opere enodaſſe meminimus. Illud tamen non eſt pretermittendum : q̃ pro eo : quia Latinus populus ad honorem filij proprietate myſterij electus eſt : Grecus ad honorem Spiritus Sancti : non caſu accidiſſe credendum ſit traditum eſſe grecis a maioribus ſuis tempore quadrageſimali : cantare ſolenniter alleluya : nobis autem a maioribus noſtris ſilendum eſſe tempore eodem ab eodem cantico vſq; : ſcilicet : ad tempus paſchale : quatenus in hoc ipſo aperte daretur intelligi : q̃ ex eo tempore quo Chriſtus venit in mundum : non ſolum traditum ſit electis Dei ſuſcipere ⁊ amplecti verbum crucis : quod pertinet ad Chriſtum ⁊ ad ſextam etatem : ver̃ tñ etiam ex parte non modica : gaudium vite contemplatiue : quod pertinet ad Spiritum Sanctum : de quo p̃r Apoſtolum ſcriptum eſt. Vbi ſpiritus domini : ibi libertas. Verum ⁊ ſi tempus illud beatum : quod reputatur in ſabbatum omnino pertinere dicimus ad Spiritum Sanctum : cuius eſt omne gaudium ſpirituale ⁊ letitia : qua vnctus eſt dominus pre conſortibus ſuis : non tamen eo modo quo ſeculum illud futurum : quod deſignatum eſt in vltimo feſtiuitatis die (hoc eſt) in die pentecoſtes : quando eo modo repleti ſunt apoſtoli ſpiritu ſancto : quo antea repleti non erant : nec quando : vq; baptizati ſunt in Chriſto nec quando in die paſche inſufflauit dominus : ⁊ dixit eis. Accipite ſpiritum ſanctum : quorum remiſeritis peccata : remiſſa ſunt : ⁊ quorum retinueritis retenta ſunt. Deniq; ⁊ in Ezechiele prophetа : poſtquam agitur de ruina Gog : ⁊ exercitus eius : protinus adiungitur eſt. Ponam gloriam meam in gentibus : ⁊ videbunt omnes gentes iudicium meum q̃ fecerim : ⁊ manum meam quam poſuerim ſuper eos. Et ſciet domus iſrael q̃ ego dominus eor̃ a die illa : ⁊ deinceps. Et poſt aliqua. Et non abſcondam faciem meam ab eis : eo q̃ effuderim ſpiritum meum ſuper omnem domum iſrael. Sed ⁊ ſicut Joannes poſt ruinam Gog ⁊ Magog paucis interpoſitis : incipit agere de gloria Hieruſalem : ita ⁊ Ezechiel de quodam hedificio quod vigebat ad auſtrum : Sed iam nunc retenta pauliſper velut in quodam gurgite relaxanda eſt vela ſermonis : quatenus de die illo terribili : qui erit poſt nouiſſimum tempus : que deus conceſſerit : eloquamur. Aut enim poſt ea que ſcripta ſunt ab eo : ⁊ a nobis quomodocunq; expoſita : Sanctus euangeliſta Joannes.

¶ Et uidi thronum magnum candidum et ſedentem ſup eum Tex. 6

a cuius conſpectu fugit terra et cælum : et locus non eſt inuentus ab eis. Et uidi mortuos magnos & puſillos ſtantes in conſpectu throni & libri aperti ſunt : et alius liber apertus eſt : qui eſt uitæ : et iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erãt in libris ſm opera ipſorum.

¶ Aſſumens dominus parabolam de homine nobili qui abyit in regionem longin quam accipere ſibi regnum : ⁊ reuerti : indicauit ſe venturũ ad ponẽdam rationem cum ſeruis ſuis hora qua non putarẽt : remuneraturũ bonos ſeruos : malos autem inertia puniturum. Deinde cum aliqua peroraſſet : adiecit ⁊ ait. Cum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua : ⁊ omnes angeli eius cum eo : tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſue : ⁊ congregabuntur ante eum omnes gentes : ⁊ ſeparabit eos ab inuicem : ſicut paſtor ſegregat oues ab hedis. Et ſtatuet oues quidem a dextris ſuis : hedos autem a ſiniſtris. Igitur poſtq̃ venerit dominus in maieſtate ſua : ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſue : vt ſeparet bonos a malis : ſed vtrũq; mox vt venerit : an poſt multos ſeu aliquot dies : incertum eſt. Si enim ſm patrum ſententiam : reſiduum erit ſpatium temporis poſt caſum Antichriſti (licet hominibus ignoratum) liquet q̃ ſi venerit tunc dominus vt iudicet Antichriſtum : ſm ſententiam Hieronymi ſuper locum illum epiſtole Pauli ad Theſſalonicenſes. Quem dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui : ⁊ deſtruet illuſtratione aduentus ſui : opz̃ intereſſe aliquod tempus : quod vocatur oris. noniſi mus : ſm ſententiam Auguſtini : medium ſiue ſtatuens quidem bonos a de

Hiero.

Augu.

xtris : malos autem a ſiniſtris. Si vero nõ ipſe per ſe veniet ad iudicandum Antichriſtum : ſed Archangelus Michael ſm ſententiam aliquorum : videtur q̃ dies ille idẽſt tempus quod vocatur iudicij : incipiet quidem a caſu Antichriſti (hoc eſt) a tempore illo quando pſeudo prophetа ⁊ beſtia mittentur in ſtagnum ignis : ſed tamen ad conſumandum ipſum diem : venturus ſit dominus circa finem : ⁊ mox vt venerit : ſeſſurus ſit ſuper ſedem maieſtatis ſue vt iubeat ire impios in ignem eternum : iuſtos autem in vitam eternam. Quod ſi ita erit : quid putari poteſt de eo quod ait Apoſtolus de Antichriſto. Quem dominus quidem Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui : ⁊ deſtruet illuſtratione aduentus ſui : niſi vt in die illo : in quo incarcerabitur Sathanas : intelligatur ſuperatus eſſe a ſpiritu ſancto : ⁊ in extremo cum venerit dominus deſtruatur omnino : quando ⁊ mittetur in ſtagnum ignis : vbi ⁊ beſtia ⁊ pſeudo Prophetа? Quod ſi ſecundum Hieronymum : ipſe per ſeipſum dominus veniet ad deſtruendum Antichriſtum : cum in igne eum venturum ſcriptura commemorat : videtur q̃ ille ignis ſit quem commemorat Petrus occidendus eſſe dicitur Gog : ⁊ exercitus eius : vt quod de eius iudicio dicitur ſpecialiter hoc intelligatur pertinere ad ea que inuenta fuerint in hac vita membra Dyaboli terribili illo igne etiam temporaliter puniẽda. Verum inter has anguſtias ⁊ ambiguas opiniones : quid aliud fateri poſſumus : niſi id quod dominus ait. De hora illa nemo ſcit : niſi ſolus pater? Si enim aperte loqueretur ſcriptura de aduentu filij dei : vt : videlicet : in ſuo ordine (ſicut multa alia) ſcriberetur : nec ipſe filius diceret. De hora illa nemo ſcit : nec nos in exhibitione ipſius aduentus tantas anguſtias pateremur. Dz̃ q̃ eius ſic eſt vt nemo ſciat quaſi repugnãti bus ſibi auctoritatib⁹ diuinis anguſtiamur

pariter in hac parte:hebetamur oppꝛimimur:ꝛ deficimus scientes illud quod scriptum est. Tenebrosa aqua in nubibus aerio. Restat ergo vt discussis aliꝰ partibus libꝛi:ꝛ distincte per tpa designatis de occulto aduētu iudicis fileamus:hoc solum tam libere ꝙꝫ secure dicētes:ꝙ post finem etatis septime: de qua multa loquuti sumus:sedebit dñs sup sedem maiestatis sue vt separet reꝓbos ab electis:ꝛ reddat vnicuiqꝫ ꝓm opera sua. Quaꝝ vero gloriosa erit ista sedes: que est ecclesia iustoꝝ:in qua sedebit dñs in die illoꝝꝙꝫ.ſ.magna meritis:ꝙꝫ candida fulgore iustitie:ex huius loci presentia apꝛitur cum dꝛ: Et vidi thꝛonum magnum ꝛ candidum. Qꝺ autem ait. Et sedentem sup eum:a cuius ꝓspectu fugit terra ꝛ celum:ꝛ locus non est inuentus ab eis: non est ita segniter intelligendum vt reputentur a ꝓspectu Christi fugere celuꝫ ꝛ terra. Sed qꝛ omnis ornatus celi ꝛ terre reputabitur pro nihilo ꝛ'inani,re spectu glorie Christi ꝛ sanctoꝝ eius:iuxta illud qꝺ per prophetam dꝛ. Erubescet luna:ꝛ ꝓfundetur sol cum regnauerit dominus exercituꝫ in monte Syon ꝛ in Hierusalez:ꝛ in ꝓspectu seniuꝫ suoꝝ fuerit glorificatus. Sicut enim a ꝓspectu solis videꝫ tur deficere stelle celi:non qꝛ esse desinunt id qꝺ sunt:sed qꝛ deperit ꝛ inanescit claritas splendoꝛis eaꝝ:sic manente celo ꝛ terra in ordine suo:absconditur decoꝛ ꝛ speties pulchꝛitudinis'eoꝝ:ꝛ non erit eis locus:aut preciuꝫ inter ea que preparauit dominus diligentibus se. Qꝺ autem ſegtur. Et vidi, mortuos magnos ꝛ pusillos stantes in conspectu thꝛoni:apostolus quoqꝫ Paulus manifestat: cum dicit. Oēs nos opꝛ astare ante tribunal Christi vt referat vnusquisqꝫ ꝓut gessit:siue bonuꝫ:sine malum. Unde ꝛ bene subditur. Et libꝛi aperti:sunt:ꝛ alius liber aptus est:qui est vite: ꝛ iudicati sunt mortui ex his que scripta erāt in libꝛis ꝓm opera ipsoꝝ:vt intelligaꝫ illud qꝺ alio loco per apostolum dꝛ. Nolite iudicare ante tempus donec veniat dñs qui,illuminabit abscōdita tenebꝛaꝝ ꝛ manifestabit ꝓsilia coꝛdium. Libꝛi eteniꝫ clausi:coꝛda hoꝝ abscondita sunt:quoꝝ intentiones ꝛ desideria solus ille nouit: qui vita est:qui ꝛ ipse quem modo ꝛꝫ clausum ꝛ occultum:in die illo notum faciet:ꝛ aper et libꝛum iustitie coꝛdis sui: vt separet a ꝓsortio reꝓbꝛoꝝ eos quos scriptos semp habuit in memoria eterna:iuxta illud apostoli. Firmum fundamentum dei stat habens signaculuꝫ hoc. Nouit deus qui sunt eius. Notandum vero qꝺ in hoc iudicio illi de qbus supius dixerat. Dixerunt ꝛ'regnauerunt cum Christo mille annis:iudices ꝛ ipsi erunt cum Christo vt compleat in eis ꝓmissio 'domini dicentis. Vos qui sequuti estis me in regeneratione cum sederit filius hois in sede maiestatis sue:sedebitis ꝛ vos sup sedes duodecim:iudicā tes duodecim tribus israel. Quocirca ꝛ hi dicat apostolus. Oēs nos opꝛ astare ante tribunal Christi:vt referat vnusqsqꝫ ꝓut gessit siue bonum:siue malum:non est tm intelligendum:vt peccata de qbus iudicati sunt electi in hac vita a vicarijs Christi ꝛ remissa sunt:referenda sint itez in die,illo:sed boni astabunt vt referant bona que gesserunt ad confusionem maloꝝ mali: ꝛ si inuiti:vt referant mala ad honoꝛez bonoꝝ. Sicut enim operibus bonoꝝ iudicabuntur reꝓbi:ita operibus reꝓbꝛoꝝ magnificabuntur electi. Quapꝛopter in hoc loco nequaquam simpliciter mortuoꝝ nomine: mortuos accipiendos extimo: sed magis peccatoꝛes homines:qui mortui sunt in delictis: quoꝝ tamen aliqui penitentes ꝛ dolentes de reatibus suis: ꝛ si non vsqꝫ ad dignam satisfactionem'ꝛ qua protinus post obitum carnis mererentur veniam: post penas tamen purgatoꝛias consequenter indulgentiam: dicente de eis quodam loco' Dauid:homines ꝛ iumenta saluabis domine: quoniam multiplicasti misericoꝛdiam tuam deus. Et de his quidem sic. Quid veꝛo ꝛ de illis qui ꝛ regnant cum Christo

Psal. mille annis:anteqꝫ isti ꝓueniant ad eternam vitam. Filij (inquit) hominum in tegmine alarum tuaꝝ sperabunt. Inebꝛiabuntur ab vbertate domus tue:ꝛ torrente voluptatis tue potabis eos. Sicut autem sancti dei non astabunt ante tribunal Christi vt referant mala opera sua que cōfessi sunt coram sacerdotibus: ac si etiam hic starent nunc ante tribunal Christi:ꝓpter quod ꝛ digne satisfacientes de eis ꝓsequuti sunt veniam: ita qꝺ dicit hic Joannes. Judicati sunt mortui ex his qui scripta erant in libꝛis ꝓm opera impioꝝ: non est intelligendum:quasi iniquitates remisse:referende sint iterum ad iudicium: sed ꝓm opera mala: de quibus non egerunt penitentiam in vita sua:ꝛ ꝓm opera bona que intuitu pietatis probabuntur egisse. Illi enim quoꝝ nomina suscepta dei filius satisfactione scribit in libꝛo coꝛdis sui post debitas peccatoꝝ penas recipientur in consoꝛtio electoꝝ:consequentes veniam in die illo. Qui aūt dñi adhuc viuunt negligunt donum dei:data sentētia districti iudicis:ibunt protinus in ignem eternum. Unde ꝛ moꝛ subditur.

Tex.7 ¶ Et dedit mare mortuos suos qui in eo erant: & mors: & infernus dederunt mortuos qui in ipsis erant: & iudicatum est de singulis ꝓm opera ipsorum: & infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc mors secunda est stagnum ignis.

¶ Et qui non est inuentus in libro vitæ scriptus: missus est in stagnum ignis.

¶ Si stagnum ignis intelligimus illum locuꝫ:qui vulgo cognominatur infernus: qua ratione moꝛs ꝛ infernus mitti dicuntur in stagnum ignis:nisi qꝛ aliud per aliquod ꝓm litteram:aliud est in spiritu intelligendum? In quarta parte vbi dictuꝫ est eum qui sedebat super equuꝫ pallidum vocari moꝛtem:sequi vero eum altez qui vocetur infernus. Diximus nomine mortis intelligendum esse pseudo prophetam Sarracenoꝝ:nomine vero inferni eum qui regnaturus est in fine ipsius regni:regem.ſ.illum vndecimum:de quo in hoc libꝛo tam multa loquuti sumus. Quia vero preter illos mortuos qui continentur generaliter in genere humano: tam multi specialiter adheserunt ei qui vocat moꝛs: ꝛ adherebunt etiam ꝙplures illi qui vocatur infernus: quasi mare cogitur dare mortuos suos:ꝛ suos nihilominus moꝛs: ꝛ infernus:qꝛ quos diu possedit mundus quasi proprios homines.ſ.qui vocantur mundani tenere vltra non poterit: quin resuscitati a mortuis veniant ad iudiciuꝫ: ꝛ quos illi quoꝝ vnus vocatur moꝛs: alius infernus: possident quasi proprios in comitatu suo:iuxta illud Ezechielis ꝓphete. Vidit eos Pharao ꝛ cōsolatus est. Oportebit: velint nolint accedere ad iudicium vt iudicentur de singulis:ꝓm opera sua. Mittentur autez in stagnum ignis principaliter moꝛs ꝛ infernus: vbi prius etiam fuisse creduntur:cum omnibus qui fuerunt ex parte eorum: illi.ſ.qui vocati sunt bestia ꝛ pseudo propheta qui etiam viui referunt missi in stagnum ignis. Sed si priusꝙꝫ veniat hoꝛa ista magni ꝛ extremi iudicij:viui mittendi sunt in stagnum ignis:ad quid vocandi sunt iterum ad iudicium: nisi vt referant opera sua mala: quatenus qui prius per occultum indurā tur iudicium:in die illo:non solum ipsum iudicium: verumetiam iusta causa illius appareat manifesta? Verumtamen ꝛ si viui ꝓm litteram (quod tamen dubiuꝫ est) descendent (vt legimus) in infernum: sicut Dathan ꝛ Abyron: non ideo tamen credendum est non esse animas eorum a coꝛporibus separandas: vt quasi nec moriantur in coꝛporibus:nec resurgant:qꝛ ꝛ si viui descendunt in infernum: vt ceteri

Barrasceni.

Bathā

Universidad de Deusto
Biblioteca

metum habeant: mox tamen vbi mortalia eorum corpora arrabuntur doloribus: parturient nequaq̃ animas deputatas impenis: ipsa eorum pentur sicut ꝛ ceteroꝝ: quatenus recepturа que gesserunt mala cum ceteris a morte resurgãt. Quod si ita erit qđ tamen deus melius nouit: non solum propter illud qđ superius diximus: vocandi sunt ad iudicium: verumetiam: vt quod prius in animabus tñi: a die illo deinceps etiaꝫ immundis corporibus eternum sustineant detrimentum. Hoc ergo modo mors ꝛ infernus: ꝛ prius ꝛ posteriꝰ mittentur in stagnum ignis: prius. s. per occultam sententiam: ad vltimum vero per manifestam. Quod autem ait. Hec est mors secunda: stagnum ignis ad litteram dicit mortis prime que fit in corporibus quando anime separantur ab eis. Et sciendum q̃ resurrectio prima beatoꝝ est resurrectione secunda. mors autem secunda infelicior morte prima. Quare hoc? Qꝛ resurrectio prima pertinet ad gloriam sanctoꝝ: mors autem secunda ad eterna supplicia reproborum. Unde ꝛ illic dicitur. Beatus ꝛ sanctus qui hꝫ partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem. Quo contra in hoc loco de reprobis subsequenter adiungitur. Et qui non est inuentus in libro vite scriptus: missus est in stagnuꝫ ignis. Sequtur.

Ca. 21. Exp. 1 ¶ Et uidi cælum nouum: & terram nouam. Primum enim cælum: et prima terra abiit: & mare iam non est.

¶ Discedente Juda Traditore a cetu discipulorum: protinus dominus loquutus est dicens. Nunc clarificatus est filius hominis: ꝛ deus clarificatus est in eo. Similiter ꝛ in loco illo vbi proposuit parabolam de inimico homine qui seminauit zizania in medio tritici: in fine expositionis ipsius parabole: simile aliquid loquutus est, dicẽs. Mittet filius hominis angelos suos: ꝛ colligent de regno eius omnia scandala: ꝛ eos qui faciunt iniquitatem: ꝛ mittet eos in caminum ignis: ibi erit fletus ꝛ stridor dentium. Quod cum dixisset: adiecit ꝛ ait. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Separatis siquidem iniustis de medio iustoꝝ: fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum: qꝛ nimirum non potest dies esse in perfecto splendore quãdiu pars aliqua tenebrarum lucis crepticulum obfuscando denigrat. Sed quomodo discedentibus tenebris dies clarus effulget: sic retrusis impijs in infernum: apparebit celum nouuꝫ ꝛ terra noua. Vidi (inquit) celum nouum ꝛ terram nouam: primum enim celum ꝛ prima terra abiit: ꝛ mare iam non est. Celum in hoc loco vocat ecclesiam sanctorum: quorum cum adhuc viuunt in carne: conuersatio ꝛ actus in celo est. Terram alioꝝ fidelium qui ꝛ ipsi per clementiam creatoris expectant videre regnum dei. Primum autem celum ꝛ prima terra abire dicuntur: qꝛ seminatur corpus animale: ꝛ resurget corpus spirituale. Quasi autem aliud celum ꝛ alia terra q̃ş que prius erant ostenduntur: non qꝛ alia erit natura: sed qꝛ alia erit pulchritudo ꝛ gloria. Sed ꝛ mare quod modo esse videtur: in die illo esse definet: ꝛ arescet: qꝛ multitudo infidelium que terrore suo turbat ecclesiam: preteribit velut umbra: non qꝛ esse desinet quo ad naturaꝫ: sed qꝛ cessabit fluctuatio psequutiõis ipsius. Sequtur.

Exp. 2 ¶ Et ego Ioãnes uidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cælo a deo paratam sicut sponsam ornatam uiro suo.

¶ Non est rekrenda ista visio ꝛ iste descensus ad horam illam vltimam in qua manifesta erit gloria Hierusalẽ: sed ad tempus (vt ita dixi) natiuitatis ipsius: qñ parcha num quoddam ꝑfectum voluntatis dei descendit quasi filia: a deo viuo ꝛ vero: iuxta

illud ipsius Joannis dicentis in euangelio. Quotq̃ot autem receperunt eum. i. Christum: dedit eis potestatem filios dei fieri. Qui non ex sanguinibus: neq; ex voluptate carnis: neq; ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Scimus enim q̃ omnis qui nascitur: descendere dr ab eo cuius filius est: non qdem per degradationem: sed per generationem. Unde vnigenitus dei filius: veritas dictus est: qꝛ voluit descendere de celo vt honoraret eum qui misit: illum. Ille enim verax est qui ꝓfitetur veritatem: qui non dedignatur esse subiectus ei a quo est. Quo ꝓtra de patre mẽdacij dictum est: q̃ in veritate non stetit: quia voluit coequari altissimo qui crequit illum. Et bene ciuitas Hierusalem a deo de celo descendere dicta est: qꝛ eoipso intelligitur nata esse ex deo: quo per affectum humilitatis: descẽdit a gloria vocationis sue: qidem ꝛ per gratiam filiaꝫ se esse intelligit summi dei: ꝛ tñ non se filiaꝫ cognominat: sed ancillam sciens illud qđ scriptum est. Excelsus dñs: ꝛ humilia respicit. Et iterꝝ. Deus superbis resistit: humilibus autem prestat gratiam. Cognominatur autez nouа Hierusalem vt non intelligaꝫ dictum de illa veteri que seruit cuꝫ filijs suis. Unde ꝛ parata dicitur esse sicut sponsa ornata viro suo: vt ipsa esse intelligatur illa regina: de qua loquens psalmista in spiritu regi Christo. Astitit (inquit) regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Sed qualia esse creduntur ornamenta ipsius? Nunquid visibilia aut manufacta? Absit. Quid enim conferre potest glorie cultus exterior mercenarijs? Siquidez ꝛ Babylon deaurata esse scribitur auro ꝛ lapidibus preciosis: ꝛ tamen non ad gloriam: sed ad confusionem ipsius. Porro Hierusalem parata semp est ad nuptias Christi obseruans ne appareat in ea aliqđ deformitatis inde sedatione vitiorum quo possit offendere oculos sponsi sui: ꝛ ornat se quottidie ornamẽto virtutum: ac si quibusdam monilibus aut lapidibus preciosis: sciens q̃ nequaq̃ sponsus eius exteriorem pulchritudinez: sed interiorem requirat. Sequitur.

Ter. 3 ¶ Et audiui uocem magnam de cælo dicentem. Ecce tabernaculum dei cum hominibus: et habitabit cum eis: et ipsi populus eius erũt: et ipse deus cum eis erit eorum deus. Et absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit: neq; luctus: neq; clamor: neq; dolor erit ultra quæ prima abierunt.

¶ Sedes dei: ciuitas dei: populus dei: semper ꝓ eadem electorum multitudine indifferenter accipienda sunt. Cum tamen simul ista ponuntur: vnumquodq; ꝑ partem sua proprium aliquid ꝛ distinctum designat. Thronus siquidem dei: significat in loco isto ordinem prelatoꝝ: per quez deus qui presidet exercet quottidie iudicia sua: ꝛ exercebit manifestius in die illo. Porro ciuitas Hierusalem: reliquam multitudinem sanctoꝝ: hoies siue populus: innumerabilem q̃titatem fidelium: de throno aũt dei audita est vox dicẽs: de ciuitate Hierusalem que est ecclesia sanctoꝝ: ecce tabernaculum dei cuꝫ hoibus: qꝛ pastores ecclesie testati sunt id qđ ipsi credimus de futura gloria sancte matris ecclesie: vꝫ: q̃ ipsa sit veꝝ tabernaculuꝫ dei non qdem manufactum ꝛ transitorium sicut tabernaculum Moysi: ad cuius hostium ꝓgregabantur multitudines ouium: hyrcoꝝ: taurorꝝ: ꝛ vitulorum mactande sup altare ipsius in typo futurorum: sed tabernaculum non manufactum: in quo congregantur turme hominum: qui creati sunt ad ymaginem dei: quatenus ꝛ ipsi sint populus eius: ꝛ oues pascue eius: ꝛ ipse dominus sit eorum deus: ꝛ maneat cum eis vsque

Ps. 44

in sempiternum. Qui bene quoq; dicitur abstergere lach:ymas ab oculis eoꝝ: non quidem quottidie: ne quottidie extimenᵗ flere: sed semel educēs illos de valle lachꝛymaꝝ: ꝛ transferens ad regnum claritatis sue. Quod autem sequitur. Et mors vltra non erit: neq; luctus: neq; clamor: neq; dolor: que primo abierunt: sicut dicitur ad litteram: ita ꝛ intelligatur. Sequitur.

Tex.4 ¶ Et dixit qui sedebat in throno. Ecce noua facio omnia.

¶ Mouum celum: nouaq; terram: nouam Hierusalem. Jam enim (inquit in cāticis) hyemps transijt: ymber abijt ꝛ recessit. Mouum quid videtur esse estas respectu temporis hyemalis: ꝛ omne pene qđ videtur pulchꝛum oculis nouitatis speciem videtur habere. Sequitur.

Cant.

Tex.5 ¶ Et dixit mihi. Scribe qa uerba hæc fidelissima sunt & uera.

¶ Scribe (inquit) hec calamo lingue in corde fidelium: ne quis verba ista friuola esse putet ꝛ nō credens: qꝝ fidelissima sint: inuitatus sepe sepius dissimulet venire ad nuptias. Bene autem sequitur.

Tex.6 ¶ Et dixit mihi. Factum est.

¶ Qꝛ hoc verbum. Factum est: consumationem designat. Dicit autez istud: vt non iam pro futuro: sed pro presenti qđ di acciatur: qꝛ mille anni ante oculos tuos tanꝝ dies externa que preterijt. Vnde ꝛ archani illius verbi: quod scriptum est in capite libri.

Psal.

Tex.7 ¶ Ego sum. &. &. o. principium & finis.

¶ Repetitio facta est: vt ea facilitate credant homines ꝓsumationem rex: qua nō possunt hesitare de creationis principio. Si enim cum hō mortalis inchoat aliqđ opus bonum: qđ sit ei vel vtile: vel amabile: tristat ꝛ erubescit: si non potest pducere ad effectum: quāto magis ignominiosum esset deo vino ꝛ vero: frustra incipe opus qđ explere non posset? Qꝛ si multi sunt qui audiunt ꝛ non credunt: ꝛ ideo negligunt accipe ꝛ possidere regnum dei: loquitur adhuc ille qui redemit nos in sanguine suo: ꝛ patefactēs inenarrabilem thesaurum bonitatis ꝛ clementie sue: prestatur ꝛ dicit. Ego sitienti dabo de fonte aque vite gratis (hoc est) de gratia spiritus sancti. Et adiecit.

Tex.8 ¶ Qui uicerit: possidebit hæc: & ego ero illi deus: & ipse erit mihi filius. Timidis autem & incredulis: & execratis: et homicidis: et fornicatoribus: et uenefi cis: et ydolatris: et omnibus mēdacibus: pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure: qđ est mors secunda.

¶ Verba huius capituli admonitione indigēt: nō expositione. Quid enim dulcius facientibus bonum: qꝝ frui dono spiritus sancti ꝛ possidere gaudia Hierusalem: nsup ꝛ esse filium dei: heredem. s. dei patris: cohere dem autem Christi. Et qđ amarius facientibus malus qꝝ habere partem in stagno infernali ardenti sulphure ꝛ igne? Timidos autem vocat illos qui metuunt relinquere presentia pro futuris: qui timēt eos qui occidunt corpus: ꝛ non potius eum qui pōt etiam ꝛ corpus pdere in gehēnaz. Sequtur.

T.10 ¶ Et uenit unus de septem angelis habentibus phyalas septem: plenas septem plagis nouissimis et loquutus est mecum dicens. Veni ostēdam tibi sponsam uxorem agni.

¶ Paulo supius dixerat vidisse se Hierusalem nouaz descēdentem de celo: ꝛ modo dicit se esse vocatum ab vno angelorum septem: dicēte sibi. Veni ostēdam tibi sponsam vxorem agni. Aut igit recapitulando replicauit

replicauit quod dixerat: vt ordinem expri/meret visionis aut verius qđ creditur illud dixerat de peregrinante in terris istud autem adiunxit de regnante in celis. Qua si enim illud vidit per se: istud per alium: quia multa scripta sunt de gloria presentis ecclesie que vocatur ierusalem: que non solum legi potuerunt: ꝛ intelligi sm litteraz a discipulis veritatis: verumetiam videri oculis ꝛ auribus audiri. Quia vero illa qꝛ sursum est ierusalem: que tamen de lapidibus istius edificat: non est dubium. nō potest modo videre oculis: nec in scriptura sicuti est inuenitur expressa necessarius erat doctor spiritualis q traheret perfectos discipulos ad anagogicum intellectum: ꝛ ꝓ ea que nota sunt in scriptura de peregrinā te in terris raperentur ad spiritualez visionem illius: que gloriatur in celis. Vnde ꝛ mox subditur.

T.11 ¶ Et sustulit me i spiritu i mōtem magnum & altum.

¶ Mons iste magnus ꝛ altus ille est de quo dicit psalmista. Quis ascendet in mōtem domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Mons iste: celum est spirituale adqđ oportet ascendere qui volunt celestia contemplari. Ipse est anagogicus intellectus: qꝛ re vera magnus ꝛ altus est: quia magna sublimia comprehendit. Litteralis deniq; intellectus indicat sm se transitoria ꝛ terrena. Typicus: statum peregrinantis ecclesie que agitur quodammodo inter terram ꝛ celum: Anagogicus vero qui superior est: statum illius vbi se que in celis est. Verum tamen ꝛ ibi ꝛ hic dicta est ierusalem descēdere de celo adeo: quia tam in presenti seculo: qꝝ in futuro: nouit humilibus cōsentire: ita vt ꝛ semper descendat: ꝛ semper sit cum deo a quo semper descendit. Sicut. n. fluuius semper manans a suo fōte ꝛ a loco eminentiori: ꝛ descēdit ad ima: ꝛ tamē semper est vbi manat: ꝛ vnde manat: ita ierusalem illa superna semper manens in celo: semper: ꝛ sine fine per humilitatem descēdit: quia quo magis de se continue humilia sentit: eo firmius manet in gloria: aqua non situ loci: sed humilitate descēdit. Maz sequitur.

¶ Et ostēdit mihi ciuitatem sanctam ierusalem descendentē de cœlo: adeo habentem claritatē dei: lumē eius simile lapidi prætioso tanquā lapidis iaspidis sicut cristallum. T.12

¶ Quia non eleuatur in superbiam sicut ille qui ait. In celum ascendam super astra celi: ex altabo solium meum: sed econtrario a celo (hoc est) a gloria sibi data per humilitatem descendit: digna efficitur que habeat claritatem dei: sicut ꝛ luna claritatem solis: vt fulgeat: ꝛ ipsa sicut sol in regno patris sui. Sed quare lumen eius simile esse dicitur lapidis iaspidis: ꝛ sicut cristalli cuz diuersi coloris sint: iaspidis: ꝛ cristalli: nisi ꝛ fides ꝛ contemplatio lumen est animorum: ꝛ alterum horum designatur in iaspide: alterum in cristallo. Prius enim accipit homo lumen fidei: quod viuificat animam: deinde lumen scientie: que magnificat viuificatam. Quos enim inquit apostolus: prescisit: hos ꝛ vocauit: ꝛ quos vocauit hos ꝛ iustificauit: quos autem iustificauit: illos ꝛ magnificauit. Justificauit vtiq; vtiq; illos per fidem designatuz in iaspide qui viridis est coloris: nimirū quia iustus ex fide viuet: magnificat per scientiam designatam in cristallo: cuius splendor est similis claritatis lune: vtiq; quia ꝛ luna cristallo similis esse perhibetur. Sequitur. Esa.

¶ Et habebat murum magnū & altum habens portas duodeci & in portis angelorum duodeci & nomina scripta quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorū israel. Ab oriente porte tres. Ab aquilone porte tres. Ab austro T.13

porte tres. Ab occasu porte tres.

¶ Murus ciuitatis exercitus est sanctorū q̄ eleuatus ad superiora: ornatus est ad p̄fectionē: & defensionē ecclesie. Audiui (inq̄t) numerū signatoꝝ centuꝝ. 44. milia: ex omni tribu filioꝝ israel: & cetera que sequunt. Et infra. Vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat. Ipsa turba magna cuꝝ illis quos sub certo numero signatos nominat: murus est ciuitatis. De portis ciuitatis: & de angulis dicetur postea. Segtur.

T.14 ¶ Et murus ciuitatis habēs fundamenta duodecim: & in ipsis duodecim nomina duodecī apostolorum, & agni.

¶ Quot vnus sit lapis de quo loquunt scripture: supra quem iacta sunt fundamenta ecclesie testatur ipsa veritas que dicit. Super hanc petram edificabo ecclesiam meā: & porte inferi non p̄eualebunt aduersus eam. Dixit autem hoc dominus Petro: qui est vnum & primum duodecim fundamentorum: fundamēta (inquit) eius in montibus sanctis. ¶ Montes sancti sunt duodecim apostoli in quibus cōtinēt fundamenta ierusalem. Duodeciꝝ sane fundamenta esse duodecim apostolos nomina quoq; ipsa: operaq; testant. Sicut enim ipsi duodecim fundati sunt supra firmam petrā: que est xp̄s iesus: ita supra fidē eoꝝ fūdata est multitudo fidelū. Segtur.

T.15 ¶ Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundinem auream: vt metiretur ciuitatem et portas eius & murum.

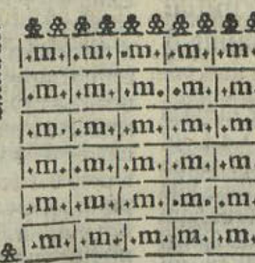
¶ Arūdo aurea quam habet angelus in manu sua: est consideratio rationis que concessa est spiritualibus viris: ad existimandam mensuram siue ordinem illius speciosissime ciuitatis scientibus & intelligentibus: q̄ qui creauit omnia in sapiētia: mensuram & numerum seruare voluit in operibus suis: ne quid in eis inordinatuꝝ ne quid deformē: aut indecens appareret: maxime autē ne ab imagine dei & spiritualium virtutum dissimilia esse viderentur. Que bene quoq; arundo aurea esse p̄hibetur: quia pura est quasi aurum consideratio sanctorum & nihil habēs in se falsitatis admixtum. Sequitur.

¶ Et ciuitas in quadro posita est T.16
longitudo eius tanta est: quanta & latitudo. Et mensus est ciuitatem de arundine aurea: per stadia duodecim milia. Longitudo et latitudo et altitudo eius æqualia.

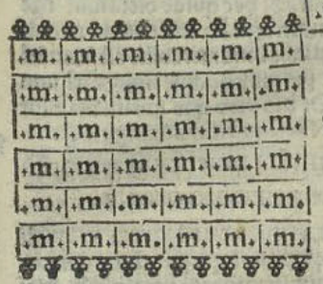
¶ Dēsus est c uitatē de arundine aurea: quia qui nolunt contemplari spiritualia: consideratione verissima rationis: comprehendunt statum & ordinem ciuium superiorum. Unde & bene subiunctuꝝ est. Per stadia duodecim milia: quia duodeciꝝ sunt turme sanctorum martiruꝝ qui electi sunt & signati ex omni tribu filiorum israel. i. simul omnes centumquadragintaquatuor milia: quod tamen in spiritu: vt iam diximus: intelligendum est: p̄eter turbā illam magnam quaꝝ dinumerare nemo poterat: qui omnes pro perfectione fidei siue: admiros pertinent ciuitatis. Qui vꝝ sacer numerus: si discreta consideratione pensatur: non solum longitudinem ciuitatis: latitudinem & altitudinem equalia esse demonstrat: verum etiam quare hoc: manifeste p̄penditur. Si enim multitudinem ipsaꝝ celestium legionum diuidimus in quatuor partes: & easdem legiones seriatim signantes in formam vertimus ciuitatis: q̄ sint equalia longitudo: & latitudo: & altitudo ex ratione quadam senarij numeri: qui magnam significat perfectionem: indagare valemus: quandoquidem isdeꝝ numerus tribus illis p̄scriptis modis: clarus & integer reperitur.

In p̄ima parte trigintasexmillia.

Altitudo.

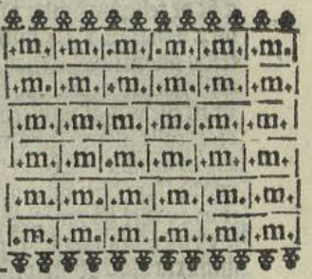

In scēa parte. 36. millia.

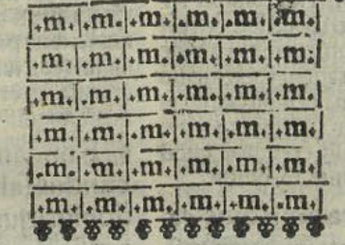

Simul omnes centūq; quadragintaquatuormilia.

In quarta parte. 36. millia

Latitudo

In tertia parte. 36. millia.

Oluisus siquidem p̄scriptus numerus in quatuor partes: triginta sex in singulis. i. sexies sex: hoc repitur. Si autem senarius numerus p̄fectus est in seipso: cum sumpliciter ponit & absoluit: quāto magis: cū vsq; sexies multiplicatus inuenit? Quvero oīs numerus multiplicatus in seipso vsq; ad se: si hoc nō vsq; quater multiplicatus fuerit: & in domum quadrate domus dispositus: ita in lōgitudine & latitudine. q̄ etiā in altitudine sui recipit equalitatem: recte vt hanc quoq; perfectionem haberet ciuitas illa que in quadro posita esse narratur maxime vt per hoc apte detur intelligi q̄ regnum illud summe pacis: ibi summe cōcordie: vtpote in quo nihil vsquam aut diuersum: ibi summa equitas regit. Ibi est stadia duodeciꝝ milia: hoc est duodecim p̄scriptas turmas p̄fectoꝝ designent: ibi sequēs numerus manifestatuꝝ dicitur.

LE x

L.17 ¶Et mensus est muros eius cen/tum quadraginta quatuor milia: cubitorum mensura hominis q̃ est angeli.

¶Si.n. 12.milia stadia totidẽ magnas legiones designãt:qd p cubitos.144. milia nisi.144.milia signatoꝝ iex quoꝝ moderata multitudine cedez.12.turme suis ꝓprietatibus distinguunt̃.Dicturus siquidẽ ioãnes.Ex tribu iuda.12.milia signati ꝛ sic de reliquis ꝑmisit dicens. Audiui numeꝝ signatoꝝ.144.milia signati:ex omni tribu filiorũ israel.Quasi ergo ꝑ singulis millenarijs:singuli cubiti accipiẽdi sunt: vt id esse videat numerus ꝓfectus in sanctoꝝ collegijs:qõ circa muroꝝ spatia cubitus in mensura:Qõ aũt subdit in eodẽ loco.¶Mẽsura hois que est angeli:ad illud p tinere videt qõ tenet opinio sanctoꝝ. Ese vȝ mensura vna ãgeloꝝ ꝛ electoꝝ homiñ:iuxta illud qõ scriptũ est.Cõstituit terminos gentiũ:ꝟ numerũ angeloꝝ dei:vel certe mensura ipsa cubiti:hominis ꝛ angeli esse perhibet:qꝛ ꝑm rationeȝ spiritualiũ rerꝝ:ordinata sunt humana misteria:iuxta illud quod ait dominus ad Moysen seruo suo. Vide:vt omnia facias:ꝟ exemplar quod ostensum est tibi in monte.Sequitur.

L.18 ¶Et erat structura muri eius ex lapide iaspide:ipa vero auro mũdo:simile uitro mundo.

¶Duas esse perfectas : vitas ecclesie : ꝛ doctrina scriptũ nouimus ꝛ exemplo.Aliȝ enim data est fortitudo fidei: vt agerent viriliter vsq; ad mortẽ:aliis data est ꝓspicacitas cõtẽplationis:vt speculãdo que dei sũt clariores efficiant̃ auro qõ ꝑ ignẽ probat: Quia vero color iaspidis:qui etiam herbarũ viriditatis habet speciẽ:ꝛ aptus noscit ad sculpturã fidei viriditatẽ:atq; pseueratiam designat recte structura muri ierusalem ex lapide iaspide esse perhibet: nimirum qꝛ sancti martires:fidẽ vicerunt regna:operati sunt iustitiã:adepti sunt repromissionem. Unde ꝛ per prophetam dicitur.Et ponam iaspidem ꝓpugnacula tua.Et qm̃ auri mũdi species similis vitri mundi:mũditiam cordis sanctoꝝ:qui in pace ecclesie pugnauerũt cõtra vitia carnis:ꝛ spiritus eoꝝ serenissimã ꝓpitiationẽ designat:recte ipsa ciuitas similis auro mũdo:ꝛ vitro mũdo:esse perhibet:profecto qꝛ de ipsis ꝑcipue scriptum est.Beati mundo corde quoniã ipsi deũ videbũt.Et hec quidẽ dicta sunt i genere:de vniuersa illa celesti ciuitate:ꝛ multitudine sanctoꝝ:que innumerabilis est sicut stelle celi:quẽ ꝓ multitudine numerari non possunt.De his vero que spiritualia sunt specialiter subsequentur adiungitur. L.19

¶Fũdamẽta muri ciuitatis omni lapide prætioso ornata.

¶Que.n.virtus non est inuẽta in quolibet sanctoꝝ apostoloꝝ:qui adhuc viuẽtes in carne primitias spiritus acceperũt. Verũtamen:ꝛ si vnus quisq; eorum omnuꝝ muneribus particeps fuit nihilominus tñ singuli:eoꝝ singula ꝓgratiua alicuius gratie:data est:vt aliqua differentia muneris inesse singulo videret. Vñ ꝛ moꝝ subdit.

L.20 ¶Fundamẽtũ primũ: iaspis secundus saphyrus: tertius calcedonius:quartus smaragdus: quintus sardonis:sextus sardius:septimus chrisolitus: octauꝰ berillus: nonus topatius:decimꝰ chrisopaxus:undecimus iacinctus: duodecimus americtus.

¶Hoꝝ.12.lapidũ colores: ꝓprias designãt virtutes que singulis apostolis data esse nõ est dubiũ:ꝑm qꝰ vnusq;q; ꝓpriũ donũ habet ex deo:alius quidẽ sic:alius vero sic:qõ ideo tñ sigillatim eos dẽ apostolis nõ ꝑsumimus aptare:qꝛ nõ idem ordo in descriptione ipsoꝝ apud omnes euangelistas vniformiter tenet:ꝟ aliqui ꝓscribunt

tur apud vnum:qui subscribuntur apud alios:haud dubium:vt illorum merita eũ lia esse credãtur. Primum tamen fundamentum rectissime iaspis qui significat veram fidem esse commemoratur: quia Petrus apostolorum primus de fidei fortitudine commendatur secundum fundamentum saphyrus: iste lapis similis ẽ sereno celo:qui etiam percussus radijs solis: ardentem (vt aiunt:) emittit fulgorem. Huius lapidis color significat spetiem qua rapimur ad celestia: cum videlicet prouocati verbis Christi(qui est verus sol)incipimus inflammari radijs charitatis illius. Sic Andreas qui amore celestis patrie reliquit seculum ꝛ secutus est Joannem Baptistam: mox vt manifestum Christo duobus diebus tactus radijs amoris eius adhesit illi ꝛ factus est discipulus eius. Tertium fundamentum Calcedonius. Iste lapis similis est pallentis ignis quasi lucerne:ꝛ fulget magis sub diuo q̃z in domo. Huius lapidis species significat ardorem humilem charitatis: qui aliquando quidem itus manet occultus:sed tandem per opera producitur in lucem: ꝛ qualis prius esse potuerunt:cum tempus exigit reuelatur. Dos sumus autem hanc virtutem ascribere Jacobo fratri Joannis: qui vt ostenderet quanta charitas lateret in pectore eius: primus iter omnes apostoloꝝ sustinuit passionem. Unde ꝛ ijsdem lapis sculpere se volentibus resistit: quia non sicut nõnulli qui campum certaminis postulasse visi sunt: vt quasdam formulas perfectionis relinquerent suis posteris ꝑ sculpturam sicut Petrus ꝛ Paulus sed magis voluit cito dissolui ꝛ esse cum Christo. Quartum fundamentum Smaragdus. Iste lapis summe viridaris est habens colorem purissimi olei. Huius lapis color: significat illam perfectam fidem que per charitatem operatur diffusa vtiq; in cordibus nostris per spiritum sanctum: qui datus est nobis. Hanc virtutem possumus ascribere beato Joanni cuius est liber iste:q abundantius repletus est oleo illo spirituali: quo vnctus est dei filius pre consortibus suis. Unde ꝛ in olei dolio legitur missus vt quasi quidam smaragdus oleo preficere videretur. Quintum fundamentum: sardonis. Iste lapis inferius dicitur esse niger: in medio cãdidus:superius rubeus. Huius lapidis species significat ꝓfectũ illũ virtutũ quez notat in quibusdã psalmista:cũ dicit. Jbũt de virtute in virtutẽ. Nempe:qz ꝛ si niger color ꝓnotat ignorãtiã:ipsa tñ ignorãtia vertitur in virtutẽ humilitatis: q̃ magna est ꝛ vtilis sup oẽs virtutes. Huiusce modi aũt coloꝝ varietas ascribi poterit Philippo q ignorans a principio magnam bonitatẽ dei predicauit christũ esse filiũ ioseph a nazareth ciuitate:q inde ꝓductus ẽ ad cãdorẽ veritatis:qñ ait Petrus.Tu es christus filius dei viui:ꝛ ad vltimuȝ ꝓductus est ad coronã martyrij. Sextũ fundamẽtũ sardius. Iste lapis colorẽ habet sanguinis tãtũ:ꝛ significat oĩmodã ꝓfectionẽ martyrij. Sexto.n.die passus ẽ dñs ꝛ riguit genus humanũ a morte:redimens illud sanguine suo. Que vȝ ꝓfectio martyrij ascribi potest Bartholomeo q decoriatus ab infidelibus:duram sustinuit passionẽ. Septimũ fundamẽtũ crisolitus. Iste lapis fulget quasi aurũ:ꝛ scintillas emittit ardẽtes. Significat aũtẽ sapientiã dei:de qua ꝓcedũt verba flãmãtia ad accẽdenda corda audientiũ ad amorẽ dei. Hec autẽ virtus ascribendaẽ Matheo primo inter quatuoꝝ euãgelistas q scribẽs euangelicaz veritatez:ꝑm litterã verbis spiritualibus ꝛ ignitis que ꝓcedũt ex ipsa eãdẽȝ virtutez inflãmataz reliquit. Octauũ fundamentuz berillus. Iste lapis si ꝓpositus fuerit in sexangulã formã:lucet q̃ si sole pcussa. Qui etiã tante caliditatis esse dicitur:vt calefaciat manũ tenentis euz. Natura huius lapidis significat operis ꝓfectionẽ:de qua dñs ait. Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona:ꝛ glorificent patrez vestrum qui

in celis est. Nihil est aut: qđ ita calefaciat frigida corda hominū infirmoꝝ: quomodo exemplū boni operis: quo solū bonum proficere queūt q animales sunt itellectu. Hāc virtutē ascribere possumus Thome: q missus predicare in india: exemplo boni operis: animales homines illius puincie ex parte maxima cōuertit ad fidez. Nonuꝫ fundamentum Topacius: qui valde esse dicitur preciosus. Iste lapis similis est auro purissimo atq; serenissimo celo splendens quam nimis supra ceteros lapides: maxime cum tangitur solis splendore. Huius lapidis species significat vitam cōtemplatiuam: que clara satis est in se ipsa: sed clarior efficitur visione dei. Hanc virtutem possumus ascribere Jacobo fratri domini: qui clarus quidem habitus est inter magnos apostolos: post obitum Jacobi fratris Joannis: precipuus in consilijs: sed tam longe clarior ex eo q̄ specialiter esset: vocari meruit frater domini. Decimum fundamentum Chrisopaxus. Iste lapis purpurei est colozis guttatus guttulis aureis. Huius lapidis species designat nobilitatem iustitie fulgentem sentētijs sapientie. Hec virtus ascribi potest Jude fratri suprascripti Jacobi: qui inter cetera doctrine sue verba etiam epistolam scripsit connumeratam inter eas: que vocantur canonice. Undecimū fundamentum Jacinctus. Huius lapidis color mutatur cum aere. Significat autem illam gratiam charitatis: quam describit apostolus cum dicit. Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus. Hanc fortassis ascribere possemus: Symoni: qui cognominatur zelotes: qui quidem prescribitur Jude, secundum Lucam: sed subscribitur secundum Matheum: si aliquid de eo quod esset propium inuenire/mus scriptum. Sed quia alie proprietates alijs assignate sunt: possumus fortassis & istam huic sancto apostolo assignare. Duodecimum fundamentum ametistus. Iste lapis purpureus est habens similitudinez viole & rose: & videtur quasdam flammulas fundere a se ipso. Significat & ipse nobilitatem vere & perfecte iustitie: que consumatur sanguinis effusione ob fraternam salutem: dicente de hoc ipso Joanne. Si deus pro nobis animam suam posuit: & nos debemus pro fratribus nostris: animas nostras ponere. Hec virtus ascribi potest Mathie qui pro merito virtutis & gratie: annumeratus est cum undecim: & factus est socius apostolorum. Hec quomodocunque dicta sunt a nobis ne videremur duodecim apostolorum nomina (: que scripta sunt in fundamentis:) silentio preterire: dantes occasionez ociosis vt sciant per minima contemplari maiora. Quia vero de gloria fundamentorum tam felicia: quam gloriosa dicta sunt a Joanne: superest vt loqueretur de portis in quibus sunt scripta nomina duodecim tribuum filiorum israel. De quibus videlicet portis recte quereretur: quare prius q̄ fundamenta: & posterius scripta sunt: nisi sciremus manifeste q̄ ipse duodecim tribus que prime fuerunt in fide: nouissime facte sunt electione: dicente domino. Erunt primi nouissimi: & nouissimi primi. Sequitur ergo sermo diuinus & dicit.

¶ Et duodecim porte duodecim margaritæ sunt per singulas & singulæ portæ erant ex singulis margaritis. T.2.ii

¶ Quod dixerat superius: habebat ciuitas murum magnum & altum: & in portis angulos duodecim hoc repetit iterum in loco isto dicens. Duodecim porte: duodecim margarite sunt per singulas: & singule porte erant ex singulis margaritis: excepto q̄ ibi non est locutus aliquid de margaritis: hic vero esse portas & angulos ex margaritis expressit. Ut autem constructionis huius vbis ordinem inquiramus scimus q̄ qui nouam vrbem edificare proponit: primo inuenit locum in quo edificetur: deinde fodiens in altum per circuitus preparat valla in quibus iaciantur fundamenta: demde iactatis fundamentis: edificantur muri nouissime locatis in vrbe portis: edificantur domus. Primo ergo inuenitur locus: & fodiuntur fulci. Secūdo ponuntur fundamenta & edificantur muri. Tertio statuuntur porte & edificantur domus. Horum primum pertinet ad primuꝫ statum: secundum ad secundum: tertium ad tertium. Primo & enim tempore electus est populus israel: vt fieret i eo preparatio huius nobilissime ciuitatis. Secundo i aduentu domini: electi sunt duodecim apostoli: vt essent in fundamētis ciuitatis: & post ipsos filij eorum & nepotes in fide de populo qui vocatur gentilis: facti & ipsi in spiritu filij patriarcharum: sicut & per apostolū dicitur. Si autem vox christi: ergo Abrae semen estis. Electi sunt inq̄ & ipsi: vt transirent in muros ierusalem: pro qua & passi sunt ludubria & verbera in corporibus suis: adeo vt non diligerint animas suas vsq; ad mortem. Cum autem aduenerit tēpus illud de quo dicit apostolus. Cecitas ex parte contigit in israel: donec plenitudo gentium intrauerit: & tunc omnis israel saluus fiet: necesse erit vt statuant & ipse portas in muris: per quas vniuersus populus fidelis intret in ciuitatem reddens in ea domino vota sua: & offerens in ea sacrificium laudum. Utrum autem de populo iudaico eligendi sint viri qui designentur in portis: an potius de gentili: an cōmuniter ex vtroq; incertum est. Undecunq; tamen eligentur albedine margaritarum cādescent: quia castitas illius temporis magna erit: & veluti lilia rosarum flores: purpureas coronas martyrum in candore sequentur. Sane duodecim margarite per portas singulas que simul sunt centū quadragintaquattuor adituꝫ horum erunt viroꝝ illorum in predicatione euangelij de quibus dicit dominus. Et predicabitur hoc euangelium regni in vniuersum orbem in testimonium omnibus gentibus. Sed querit quare cētumquadragintaquatuor. i. septuaginta duos: & septuagintaduos: cum moyses non nisi septuagintaduos seniores & dominus noster ihesus Christus septuaginta duos discipulos designasse narratur. Si. n. in primo statu post duodecim patriarchas filios Israel: in quorum vice duodecim principes de singulis tribubus constituti sunt in deserto: septuagintaduo seniores electi sunt pariter a moyse: & nihil hominus post electionem duodecim apostolorum: septuagintaduo discipuli electi sunt a Christo: oportunius videretur vt in hoc tertio statu primodo septuagintaduo viri potius q̄ centumquadragintaquatuor. i. septuagintaduo: & septuagintaduo vocarentur pariter a spiritusancto: quatenus i singulis statibus summa equalitas inesse videret: Sz notandum q̄ restitutus Job pristine sanitati septem q̄dem filios p̄ amissis obtinuit. i. simplices p̄ simplicibus: cetera oia duplicata recepit. Sic & in primo statu seculi quasi simplicia recepit dñs de populo israel: simplicia nihil hominus in secūdo ō populo q̄ dicebat gētilis. in. 3. vero q̄si duplicata: q̄ de vtroq; populo colligentur electi. Et bñ in duodenis plonis simplex i tribus statibus similitudo tenet: i reliquo vero multiplicitas in eo statu qui proprietate vt sepe dictum est ad spiritū sanctū pertinet: sic idē spiritus simplex est in substātia: vt tñ multiplex sit: populēsq; in donis. Unde & q̄ orat eliseus vt fieret i eo duplex spiritus helye. Unde ait apostolus de xp̄o. Ascendens in altū captiuam duxit captiuitatē dedit dona hominibus. Igit margarite duodene que vise sunt i portis ciuitatis predicatores erūt euangelice veritatis: per quo israel cōuertet ad dñm: q̄n & helias venturus est: vt quertat corda patrū ad filios. Adherebūt autem duodecim portis sicut 72. discipuli. & 12. apostoli xp̄i ihesu. De q̄bus vz portis iam superius dictum est: q̄ tres earum manent ab oriente: tres ab occidente: tres a meridie.

Quare hoc? Ut in singulis partibus ciuitatis mysterium rutilet trinitatis. Non solum autem: sed in ipso corpore ciuitatis additis suburbanis ꝛ vicis. Cur autem in quinq; partibus potius quam in sex aut in septē: i ope psalterij decē cordaꝝ plenius assignauimus rationem. Quod autem alie porte: ab oriente: alie ab occidente: alie ab austro: vel meridie esse scribuntur: ad differentiam gratiarum referendum est: quia alij per spiritum datur sermo sapientie: alij sermo scientie: alij fides: ꝛ his similia. Alie etenim porte sunt ab oriente: quia aliquibus Sanctorum data est prerogatiua fidei: in qua est ortus veri luminis: ꝛ ostensio lucis. Alie sunt ab Aquilone: quia aliquibus concessa est virtus patientie: qua possint resistere nequissimo spiritui aquilonis: adeo vt pulsati diuitius non flectantur: sed pugnent aduersus eum: perseuerantes in patientia vsq; in finem. Alie sunt ab occidente: qꝝ nōnulli respicientes casum mundi: ꝛ occasum luminis huius: spernunt presentem mundum ꝛ gloriam ipsius. Alie sunt a meridie: quia pleriq; tacti plenius calore veri Solis: exultant in gaudio Domini Dei sui. Quod ergo terne ꝛ terne sunt porte: ad sacrum mysterium Trinitatis referendum est. Quod vero a quatuor partibus: causa mysterij dicta est. Denicq; ꝛ ipsa ciuitas cum suburbanis ꝛ vicis suis: nihil habet minus ab eodem mysterio. Sequitur.

T.22 ¶Et plateæ Ciuitatis similes auro mundo: tanquam uitrum p lucidum.

¶Hoc iam superius dixerat de ciuitate: ad quam pertinent proprie ipse platee: ad differentiam murorum qui leuantur in altum. Ad muros etenim qui sunt in circuitu: pertinet perfectio actionis. Ad plateas que intus sunt interitas contemplationis. Unde ꝛ in canticis scriptum est. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel: omnes tenentes gladios ꝛ ad bella doctissimi: propter timores nocturnos. Lectulus sane Salomonis: ipsa ciuitas est: fortes qui ambiunt: ipsi muri qui dati sunt exterius ad defensionem ciuitatis. Et bene platee ipse ciuitatis: auro mundo: simili vitro perlucido: similes esse perhibentur: quia corda contemplantium deum: munda sunt ꝛ perspicua: dicente domino. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Sequitur. Cant.

¶Et templum non uidi in ea. Dominus enim Deus omni// potens: templum eius est & agnus. T.23

¶Idcirco (inquit) non vidi templum in illa Hierusalem: quia pater ꝛ filius sunt templum illius. In templo etenim manufacto: quod hedificauit Salomon erant Pontifices ꝛ Sacerdotes constituti vt docerent populum legem Domini: ꝛ offerrent pro eo Sacrificium: ꝛ pro delicto: ꝛ pro peccato. Similiter: ꝛ si multo dignius: venerandum illud Capitulum: quod fundatum est Rome: pro Templo: constitutum est in Ecclesia: vt ab: eo accipiant fideles decreta ꝛ legittima vite Christiane: in quo: ꝛ qui presidet summus Pontifex: vicem Christi gerit in terris: donec veniat ipse qui est Summus Pontifex: requirere oues suas: ꝛ visitare illas: sicut visitat Pastor Gregem suum: in die quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum. In ciuitate autem illa que sursum est: neq; Templum manufactum necessarium est: neq; conuentum Sacerdotum ad docendum iterum populum viam Dei: quia Dominus omnipotens cum filio suo: omnia est in omnibus: docens electos suos omnem veritatem: non iam per elementa mutabilia: sicut in hac vita presenti: sed per spiritum suum quem dedit nobis: ꝛ daturus est abundantius in die illo. Unde ꝛ mox subditur.

T.24 ¶Et ciuitas non æget sole: neque luna: ut luceant in eas: quia claritas dei illuminabit eam: & lucerna eius est agnus.

¶Id est: neq; viro spirituali egebit qui doceat ibi electos spiritualem intellectum: neq; animali qui doceat eos superficiem littere: quia claritas diuine sapientie docebit eos omnem veritatem suūpſius: qui est id quod est: ꝛ homo Christus Jesus erit ei pro lucerna: vt in ipso sciant ꝛ admirentur magna opera Domini: ꝛ exquisita in omnes voluntates eius. Quecunq; etenim arcana: quecunq; occulta iudicia admirantur homines in hac vita presenti: nuda erunt omnibus in die illo: ꝛ absque enigmate manifesta. Quia vero qđ futurum erit in ea post diem nouissimum: etiam ante diem ipsum: ꝛ maxime in tempore illo: quo statuentur in ea porte: incipiet consumari. Sequitur consequenter: ꝛ dicit.

T.25 ¶Et ambulabunt gentes per lumen eius: & reges terræ afferēt gloriam suam & honorem in illam.

¶Erit autem precipue illud cum Dominus Jesus ponet omnes inimicos suos sub pedibus suis: ꝛ cum Regnum quod est subter omne celum: dabitur populo Sanctorum altissimi. Unde ꝛ mox subditur.

T.26 ¶Et portæ eius non claudentur per diem: nox enim non erit in ea: & afferēt gloriam & honorem gentium in illam.

¶Tempori Regni Babylonici: quod ꝛ recte vocari potest: tempus tenebrarum in sex etatibus mundi: imponitur finis: vt Regno eius (vti supra dixi) destructo: perficiatur in septima: quicquid minus erit in structura Hierusalem: ꝛ vocatione vniuersi populi: qui futurus est in ea: quatenus in futuro seculo: quod erit velut octauum: vniuersa que pertinent ad eam: appareant consumata. Quod ergo dicit. Porte eius non claudentur per diem: nox enim non erit in ea: ꝛ afferent gloriam ꝛ honorem gentium in illam: ad septimam (vt iam dixi) etatem: referendum est. Erunt enim tempore illo aperte ianue: quia publice patebunt omnibus viscera pietatis: vt intret qui voluerit: ꝛ efficiatur ciuis Hierusalem. Et hocipsum: non in caligine ignorantie: sicut vsq; ad presens: sed in plenitudine intellectus. Unde ꝛ in Danie/le scriptum est. Qui docti fuerint: erunt quasi splendor firmamenti: ꝛ qui ad iustitiam erudiunt multos: quasi stelle in perpetuas eternitates. Nec obprobrium: aut erubescentia erit illo tempore ecclesie Sanctorum: sicut aliquando: sed decus: sublimitas: ꝛ maiestas: quia gentes conuerse ad Regem Christum: conferent gloriam: ꝛ honorem suum in illam clarissimam Ciuitatem: vt possint ꝛ ipse esse participes glorie ipsius: prosternentes se humiliter vestigijs Sanctorum: ꝛ optantes vt memores sint eorum in orationibus suis. Sequitur. Dan.

T.27 ¶Nec intrabit in eam aliquid coinquinatum & faciens abhominationem & mendacium ni/

si qui scripti sunt in libro vitæ agni.

¶ Subauditur: sicut cum adhuc regnaret Babylon in aquis suis: & ipsa Hierusalem: peregrinans apud eam sm aliquam sui partem: teneretur captiua: & adhuc essent zizania commixta tritico in agro mundi: nisi qui scripti sunt in libro vite agni: id est illi soli imitaturi sunt: qui scripti sunt in libro vite & agni. Sequitur.

Cap. 22 Tex. 1 ¶ Et ostendit mihi flumé aquæ vitæ splendidum tanquam crystallum procedens de sede dei & agni in medio plateæ eius.

Joan. ¶ Queritis quod sit flumen istud? Qui sitit (inquit dominus) veniat & bibat: & flumina de ventre eius fluent aque vive: hoc (ait) dicebat de Spiritu quem quem accepturi erant credentes in eum. Notandum vero: q̃ non semper nomine spiritus: intelligenda est illa persona Trinitatis: que vocatur Spiritus Sanctus: sed aliquando accipiendum est pro ipsa persona: aliquando pro aliquo dono tum eius mixta illud Deipsei. Oro vt fiat spiritus tuus duplex in me. Sic & in hoc loco: flumen quod procedit de sede: quémadmodum & flumina manantia de ventre credentis: ad dona Spiritus Sancti: que data sunt ecclesie: vt sint eius: referendum est: quamuis & ipse spiritus qui Deus est: & vna in Trinitate persona: datus nobis esse dicatur: dicente Apostolo. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. Idcirco dicit autem de sede Dei flumen aque vive: quia extra catholicorum ecclesiam: non datur alicui donum Spiritus Sancti: & quia dum sancti viri proferunt verba flammantia corda fidelium qui audiunt illa ad amorem Dei & proximi per donum Sancti Spiritus inflammantur. Unde scriptum est in actibus Apostolorum. Adhuc loquente Petro cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et bene ipsum flumen aque vive esse perhibetur: quia Spiritus (inquit Dominus) est qui viuificat: caro autem non prodest quicquam. Et Apostolus. Factus est primus Adam in animam viuentem: secundus Adam in spiritum viuificantem. Unde & idem flumen splendidum esse dicitur: quasi crystallum: quia vbi Spiritus comm: ibi splendor: vbi ipse non est: ibi cecitas animi: & obcecatio mentis. In medio vero platee eius dicitur esse ipsum flumen: quia licet omnes Sanctos potet Dominus torrente voluptatis sue: abundantius tamen illos qui sedent ad pedes Domini & quiescunt: pro quibus & dicitur. Maria optimam partem elegit: que non auferetur ab ea. Hoc autem flumen aque vive: sicut & alia multa bona Angelus ostendit Joanni: quia perfectis & capacibus Discipulis ostendunt viri spirituales: spiritualia verba: non imperfectis & animalibus: & qui nesciunt: nisi carnem: quia animalis (inquit homo) non percipit ea que sunt spiritus dei: stultitia enim est illi: & non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia: & ipse a nemine iudicatur. Sequitur.

¶ Et ex utraq; parte fluminis lignum uitæ, afferens fructus duodecim per menses singulos reddens fructum suum: & folia ligni ad sanitatem gentium. Tex. 2

¶ Lignum vite Christus est: simplex quidem in se: multiplex in palmitibus: seu etiam in propaginibus suis. Manet autem ex vtraq; parte fluminis: velut ad dexteram & sinistram: quia bi qui sm plus & minus: per vitam actuam placent Deo: manent velut ad sinistram: qui autem per contemplatiuam: ad dexteram: & tamen in vtriusq; viuit & manet nouus homo: quo & induti sunt in vtriusque vita Christus habitat & regnat in eis. Quod bene quoq; duodecim fructus profert per singulos menses: quia duodecim fuere (vti iam dixi in hoc opere) principales ecclesie designantes futuras fidelium generationes: & per singulas protulit Christus fructum spiritus: operumq; bonorum: sm qvnusquisq; propium donum habet ex Deo: alius quidem sic: alius vero sic. Sed & folia ipsius ligni ad salutem gentium: quia per verba Christi que procedunt ex ore fidelium salui facti sunt: hi qui conuersi crediderunt ex gentibus: dicente Apostolo. Fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi. Sequitur.

Tex. 3 ¶ Et omne maledictum nõ erit amplius.

¶ Subauditur sicut aliqñ cum adhuc Ismael & Ysaac manerent in vna domo: & nec dum essent comburende palee a tritico Domini separate. In eo autem quod sequitur.

Tex. 4 ¶ Et sedes Dei & Agni in illa erunt: & serui eius seruient illi: & uidebunt faciem eius: & nomen eius in frontibus eorum: & nox ultra non erit: & non ægebunt lumine lucernæ: neq; lumine solis: quoniam dominus Deus illuminabit illos: & regnabunt cum eo in sæcula sæculorum.

¶ Quis est qui querat expositionez: vbi ita spiritus palam loquitur: vt prouerbium nullum dicat? Seruitus tamen in illa ciuitate non erit nisi filialis: id est: non adhuc operantium: sed laudantium: sicut scriptum est. Beati qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te. Sed & frontes in quibus erunt scripta nomina: potius intelligende sunt in spiritu q̃ in carne. Est enim frons anterior pars capitis: & intelligitur in ea memoria cum qua reminiscitur homo Dei sui: & letatur in eo. Et quoniam nomen illud Domini iocundum quo beatificamur in eo: Christus est: a quo Christiani nomen: quod significat illam letitiam: de qua dicit Psalmista. Unxit te Deus: deus tuus oleo letitie pre consortibus tuis: recte nomen ipsum in frontibus electorum scriptum esse perhibetur: q̃ dum memores sunt semper (vt iam dixi) nomini Dei sui: exultant pre gaudio in corde suo: sicut scriptum est. Memor fui Dei: & delectatus sum. Sequitur post hoc Sanctus Joannes: & dicit. Psal.

Tex. 5 ¶ Hæc uerba uera sunt & fidelissima: & dominus Deus spirituum prophetarum: misit Angelum suum ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito.

¶ Hoc iam superius dictum est: ne quis putet frivola que dicuntur ignorans virtutem allegorie: in qua sunt multiplices & spirituales intellectus. Unde & bene dicit dñs deus spirituũ ꝓphetaꝰ misit angelum suum ostẽdere seruis suis: que opꝫ fieri cito: q̃ q dedit quõdaꝫ ꝓphetis dona sua vt prescirẽt que complenda erant in aduentu Saluatoris venientis in mundum: ipse nũc mittet spirituales viros qui per spiritualem intellectum patefaciãt archana mysteria: & ostendant seruis suis que oportet fieri cito. Sequitur autem post hoc sermo domini dicentis.

Tex. 6 ¶ Ecce uenio uelociter. Beatus qui custodit uerba Libri huius.

¶ Dicit autẽ hoc dñs per seipsum: vt qui non credit discipulo: credat vel domino & magistro. Sequitur.

¶ Et ego Ioannes qui audiui & uidi hæc.

¶ Subaudit: dico ꝛ testificor: hec per semetipsum saluatorem dixisse.

T.6. ¶ Et postquam audissem, & uidissem: cecidi ut adorarem ante pedes Angeli: qui mihi hæc ostendebat. Et dixit mihi. Vide ne feceris. Conseruus tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum: & eorum qui seruant uerba libri huius: deum adora.

¶ Hoc iam supius dixerat angelus: siue iste: siue alius: siue circa finem sexte partis: excepto q ibi dcm est. Frum tuoꝝ habentium testimoniũ Jesu: hic iterpositus est. Frum tuoꝝ ꝓphetaꝝ: vt ibi intelligat dictum de martyrib⁹: hic de ꝓfessoribus xpi: quoꝝ alij testati sunt p fidem: alij p doctrinam canonicam: adhibẽtes vtriq; vtrisq; opa pietatis: sine qbus ꝛ fides mortua est: ꝛ doctrina inutilis: sicut scriptuꝫ est. Peccatori aũt dixit deus. Quare tu enarras iustitias meas: ꝛ assumis testiũ meum per os tuum? Et illõ. Fides sine opibus mortua est: Uerũtñ Joãnes cadit ad pedes angeli vt adoret illum: ipse aũt angelus ꝓhibet hoc fieri: dicẽs se esse ꝓseruum eius: potiusq; precipit adorari deum: qui opaꝫ oia in oibus: q; ꝛ dignum est: vt ꝓfecti discipuli exhibeãt reuerẽtiam spũalibus viris: p quos occulta a seculo mysteria producẽt ad lucem: ꝛ idignum: vt qui nihil hñt qõ non accepunt pmittãt sibi ab hoibus singularem reuerẽtiam exhiberi: ꝛ nõ potius illi soli: cuius dono ꝛ gratia: sunt id quod sunt. Sequitur.

Tex.7 ¶ Ne signaueris uerba prophetiæ libri huius: tempus enim prope est.

¶ Qui aliqñ audiuit vocez dicẽtem sibi. Signa que loquuta sunt septez tonitrua: mõ itez audiuit angelũ dicẽtez sibi. Ne signaueris ẽba ꝓphetie libri huius: ꝓpe enim ꝓpe est. Quare hoc? Qz illud attribuẽdũ est qbusdam ẽbis archanis: designatis in sudario qõ fuerat supra caput Saluatoris: istud de his que futura erãt in gñe humano in tpibus suis: vel certe illud referẽdũ est ad tpa sexti angeli tuba canẽtis: istõ ad principiũ septimi. Ubi ꝛ in eodem loco: liber q erat a principio clausus in manu cuiusdam angeli: apparuit aptus. Et in Daniele scriptũ est. Clausi sunt signatiq; sermones vsq; ad tpa statutuz. Qz vo ex eo tpe quo apiet liber: ꝓpe esse incipit ꝓpa: vt veniat ille qué expectãt fideles: dicẽs. Ne signaueris ẽba ꝓphetie libri huius: ꝓpe enim ꝓpe est: arguẽs eos qui psequunt electos: eo q credere nequeãt ẽbis dei: que scripta sunt in hoc libro: per increpationem subiungit. Dan.

Tex.8 ¶ Qui nocet: noceat adhuc: & qui in sordibus est: sordescat adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc: & iustus iustitiam faciat adhuc.

¶ Et quid inde?

Tex.9 ¶ Ecce (inquit) uenio cito: & merces mea mecum est: reddere unicuiq; sm opera sua.

¶ Bonis qdem bona: ꝛ si ꝛ malis mala. Repetit autem adhuc tertio: quod secundo iam dixit.

¶ Ego sum. A. &. ω. primus & nouissimus: principium & finis.

¶ Uez in duobus locis ita positũ est: vt olim videat hec vox ptinere ad totã pariter trinitatẽ. hic aũt ꝑsi ad eũ solũ ptineat q dicit. Ecce venio cito. Sz qz tãta est vnitas: patris: ꝛ filij: ꝛ spiritus sancti: vt id

plerũq; qõ dictum videt de vna ꝓsona: intelligat de tribus: vt cu n dr de deo pze: q solus hz immortalitatez: ꝛ si qõ alie nõ excludit in hoc loco: pi ꝛ spũs scũs ab eo qõ videt filius dicere de seipso. Ego suz A. ꝛ. ω. sz sicut in principio libri subsequẽter adiungit. Qui est: ꝛ q erat: ꝛ q vẽturus est. Tertio aũt huius ẽbi repetitio facta est: vt itel ligamus veluti p tres solẽnes gradus puenire nos oportere ad plenã notitiam deitatis: sm q tribus vicibus ꝛ tribus modis facta est reuelatio spũs sancti: ꝛ ipleta in qbusdam ꝓmissio. Primo n colũbi: sm illud donuz qõ dat quottidie baptizatis in xpo: secõ in isufflatiõe: tertio i igne. Segt.

T.10 ¶ Beati q lauãt stolas suas ut sit potestas eoꝝ in ligno uitæ: & p portas duodecim intrẽt in ciuitatẽ. Foris aũt canes: & uenefici: & ipudici: & homicidæ: & ydolis seruientes: & oĩs qui amat & facit mendacium.

¶ Qz q̃sta sit gũa illius vibis: sufficiẽter oñsum est: merito illos vocat beatos q sic p ꝓfessionem ꝛ veram pniam lauãt stolas suas a pollutione pctõꝝ: vt p portas duodecim mereant igredi in ciuitatem. Sũt enim stole qbus idumur opa iustitie: que tñ polluunt sepe sepius velut sanguie mortuoꝝ: dũ inter ipsa bona opa que agimus: multa qbus polluam: quottidie cõmittimus mala. Qui aũt lauat illa p ꝓfessionez ꝛ studet manere in mũditie scitate: iepit hẽ ptãtem sumẽdi de ligno vite: dũ nõad iudiciũ ꝛ ꝑdẽnationez accipit corpus xpi: sz ad ꝑdam vitaz eternam. Utrũq; eteniz repit scriptum: vz: q ꝛ q mãducat: iudicium sibi mãducat ꝛ bibit. Qui autem lauãt stolas suas: p portas duodecim igrediunt in ciuitatẽ: mõ q oẽs intrẽt p portas duodecim: sz qz alij quodã mõ p portas ouẽtis: alij p portas aglonis: alij p portas occidẽtis: alij p portas austris: vnusq; sm datã sibi gram ꝛ opationem iustitie. Sicut enim añ aduẽtum dñi erãt q dicerent xpi dñi ꝛ pontifices in typo eius q est vus põtifex ꝛ verus xps. Sic ꝛ ex eo tpe quo xps venit in mũdum: nõ defuerũt viri sci: q vere reputãti essent in portas ciuitatis oñdẽtes ꝛ ipsi fidelibus viaz vite. Et illi qdez q digni sunt hoc mõ p portas duodecim (hoc est) p doctrinam scoꝝ ingrediunt in ciuitatẽ. Qui aũt famẽ patiũtur vt canes: dispgunt ad mãducãduz venefici quoq; ꝛ ipudici: homicide: auari: ꝛ q ydolo seruiũt: oẽsq; q amãt ꝛ faciũt mẽdaciũ: relinquent sors: q; nullo mõ merẽtur itrare in ciuitatẽ p affectũ: nec post finem seculi p effectũ: sz erit pars illoꝝ (vt supra tã dixit) in stagnũ ignis: qõ est mors seba. Et ne qs adhuc dubitare ꝓsumat de modo reuelationis: seqt adhuc ijs q dicit: ecce venio cito: subsequẽter ꝛ dicit.

T.11 ¶ Ego Iesus misi angelũ meum testificari uobis hæc ĩ ecclesiis.

¶ Misit hõ xps Jesus angelũ suũ: misit ꝛ spũs scũs viros spũales q testificent hec in quẽtibus electoꝝ. Et ne ꝓnẽdus putet a iudeis dñs Jesus qui dicit ista.

T.12 ¶ Ego sum (inquit) radix & genus Dauid: stella splendida et matutina.

¶ Ac si diceret. Me frustra ꝓtendãt iudei vẽtuꝝ adhuc messiam de semine Dauid sm carnem: eũ: vz: de quo dicit Balaam. Orietstella ex Jacob: vt q̃si cum venerit ipse annũciet hoibus oẽm veritatẽ: qz ego sum ille q ꝛ loquor vobis. Et bñ stella splẽdida ꝛ matutina: qz stella sm q hõ: sol sm q deus. Et sm q stella matutina precedit aduẽtum solis: ita reuelatio humanitatis ipsius: precessit oñsiones manifestationis: qz ipse verus hõ ꝛ verus deus. Dicẽs autez xps Jesus. Ego suz radix ꝛ genus Dauid: stella splẽdida ꝛ matutina: adiecit ꝛ ait.

T.13 ¶ Et spiritus & sponsa dicũt: ue

niset qui audit dicat:ueni:et qui sitit ueniat: qui uult:accipiat a/
quam uitæ gratis.

¶ Id est:nō ego tñ inuito hoies ad ga
dia eternā:veriētiaz spūs qui testificat:q
verā sint verba ista:z sponsa mea:cui dona
ri illū vt maneat cum ea vsqz in eternum.
Uterqz ergo dicit. Ueni:audiēti verba li
bri huius:ille spūalibus intellectibus: ista
z verbis:q: z ille p semetipsum spirat vbi
vult:z ista loquēdo vba spiritualia docet z
suadet de regno dei. Uñ z qui audit auri
bus cordis:teneat vocare primum suuz ad
gaudia sempiterna celoz:vt studeat ipar
tiri alijs:qō ab alijs accepit. Qui audit (in
quit) dicat:veni:z q sitit:veniat:subaudiē
ad bibēdum de torrēte voluptatis ipsius.
Et ne causet forte de precio:q vult (iquit)
accipiat aquā vite gratis. Hoc z lōge ante
p pphetam taz dixerat. Hēs sitientes veni
te ad aq̄s:z qui nō habetis argētum ppe
rate:emite:z comedite. Uenite:emite abs
que argēto z absqz vlla cōmutatione vinū
z lac. Hucusqz loquutus est dñs iesus. Me
uūt beatus Joānes: sciens q̄ alios hoies
scādalizarent de vbis huius libri nō intel
ligētes alta mysteria z pfundas intelligē
tias que in eo sunt:putarentqz opus pieta
tis addere textui in aliqbus locis:in qbus
dam vo demere ex eo aliqd: vt lucidior
appareret:sicut facūt heretici in aliqbus
capitulis scripturaz:minatur eis qui hoc
presumerent:z dicit.

T.14 ¶ Cōtestor ego oī audiēti uer
ba pphetiæ libri huius:si quis ap
posuerit ad hæc:apponet dñs su
p illū plagas scriptas i libro isto.
Et si qs diminuerit de uerbis libri
pphetiæ huius:auferet deus par
tem eius de ligno uitæ:et de ci/
uitate sancta:et de his quæ scri/
pta sunt in libro isto.

¶ Nec mirz si peccat (inqt scriptura) vir
in vir:orabit p eo sacerdos:si aūt in deuz
peccat:q̄s orabit pro eo? Jure ergo dānan
dus est ex cōione ppetua:ob tāte scelus te
meritatis:q aut addēdo aliqd:aut minuē
do sacra dei verba:violare presumit. Et ne
qs ptēnēdam crederet sniam ipsius:addit
ēt qō gratius est:cum ptinus adiungit.

¶ Dicit qui testimoniū phibet T.15
istorum:etiam amen.

¶ Christus est iste qui pmittit ꝓbuz Joā
nis:vnigenitus dei filius:q̄ rūdit:z dicit.

V Venio cito.

¶ Quare dicit ille in hoc loco:venio ci
to:qui supius dixerat. Ecce venio cito: z
merces mea mecum est:nisi q̄ ibi dixit vt
aiaret humiles. Hic dicit vt deterreat te
merarios z superbos? Et q̄ nouit Joānes
necessariuz forte vt veniat qui vēturus est:
z eradat ipios de superficie terre:rogat etiaz
ipse in pona ecclesie:vt cito faciat qō pro
mittit:oicēs eidem domino nostro:qui di
cit:venio cito.

¶ Veni domine Iesu. T.16

¶ Ipse est enim finis libri: ipse fructus
spei:z premium opis nostri:qui venturus
est iudicare viuos z mortuos z seculum
per ignem. Cessabūt enim oīa hec postqz
ipse venerit ad iudicium:q: tam non erit:
qd queraī:sed potius qd ameī:videntibus
nobis eum sicuti est:z sciētibus in eo oēm
veritatem. Consumato vero libro:puertit
adhuc Joānes sermonez ad electos:z qua
si valefaciens eis: z dimittens illos cum
benedictione.

¶ Gratia (inquit) domini nostri T.15
Iesu xpi cum oībus uobis: amē.

¶ Sed z nos referamus ei grās:qui nos
decursis tātis pēlagis:pduxit ad por tum:
orātes:vt si in aliqbus locis aliter loquuti
sumus:qō ipse voluit:p̄estet indulgētiam
delinquenti:qui scit:q̄ timor eius z amor
coegit me p̄sumere qō p̄sumpsi: ne qñ
diceret mihi ab ipso:qui dicturus est ꝓuo

malo z pigro:q abscondit pecuniam quam
accepit. Serue male z piger:sciebas q̄ me
to vbi nō semino: z congrego vbi nō sparsi:
oportuit ergo te cōmittere pecuniam meā
nūmularijs: vt z ego veniens recepissem
vtiqz qō meum est:cum vsuris. Sup quo
obsecro z vos o fideles:vt sicut ego p ve
stra salute laborem tāti oneris assumpsi cu
piens dare vobis significationem vt fugia
tis a facie arcus:ita z vos mihi manū por
rigatis:quatenus si in hoc ipso:aut in alijs
opusculis meis:in aliqbus errauī sicut hō
qō īz non habeam in pscientia: tñ nec ab
nuo:nec excuso:ipse qui bonus est indul
geat clemētia sua:sciēs ipse humilitatem
meam:q̄ si est qui pcorrigat dumad vi
uo:paratus sum suscipe correptionem imi
tās humiliter euz qui dixit. Corripiet me
iustus in misericordia:oleum autem pecca
toris non impinguet caput meum. Qō si
me celer vocatio dñi subtraxerit ex hac lu
ce: Romana ecclesia cui datum est vniuer
sale magisterium:z cuius mādato z licētia
scripsi hec:in presentia culminis sui iubeat
presentariz sic eis que digna sunt:auctori
tatem iubeat:vt siqua tñ indigna esse pspe
xerit:dignet obsecro emendare. Si enīz il
le summus Apostolus: attulit scripta sua
ad antecessores suos apostolos:ne sorte in
vacuum curreret:aut cucurrisset:quanto
magis ego qui nihil sum: nolo esse iudex
meipsius sed magis summus pōtifex qui
iudicat omnes:z tēpa a nemine iudicatur?
Cetez si in aliquibus locis:aliqua minus
habēt:ac per hoc trahi pūt ab emulis ad
illicitū itellectū:q̄rat diligēter defensor ve
ri in alijs locis opusculoz nostroz:z inue
niet sufficienter in alio loco lucidum: qō
in alio forte loco fecit breuitas tenebrosiz.
Si enim nō defuerunt viri iniqui qui de/
prauarent (teste Petro) epistolas Pauli:
z si Jamnes z Mambres hoies impij re/
stiterunt Moysi: quāto magis necesse est
vt compleatur id qō futuz esse testat apo
stolus de subuersoribus veritatis:maxime
cum videamus instare tpa illa periculosa in
quibus hec ipsa z multa alia futura esse pre/
scripsit? Uez nos in oibus his: fiduciam
bonam habemus ad deum:scientes: q: si/
cut vez est qō predixit de impugnatione
veritatis:ita vez esse necesse est: id quod
subiunxit. Sed vltra non proficient:insi/
pientia enim eorum nota erit omnibus si/
cut z illorum fuit.

¶ Explicit admirāda Expositio Uenerabilis Ab/
batis Joachim:in Librum Apocalipsis Beati
Joannis Apostoli z Euāgeliste. Ue/
netijs in Edibus Francisci Bin
doni: ac Mapheī Pasini
socij. Anno dñi. 1527.
Die vero septi/
mo Februa/
rij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psalterium decem cordarum Abbatis Joachim. In quo de summa trinitate eiusq; distinctione p pulchre indagatur. De numero psalmor̃ & eor̃ archanis ac mysticis sensibus. De psalmodia. De modo & vsu psallẽdi simul & psallẽtium.

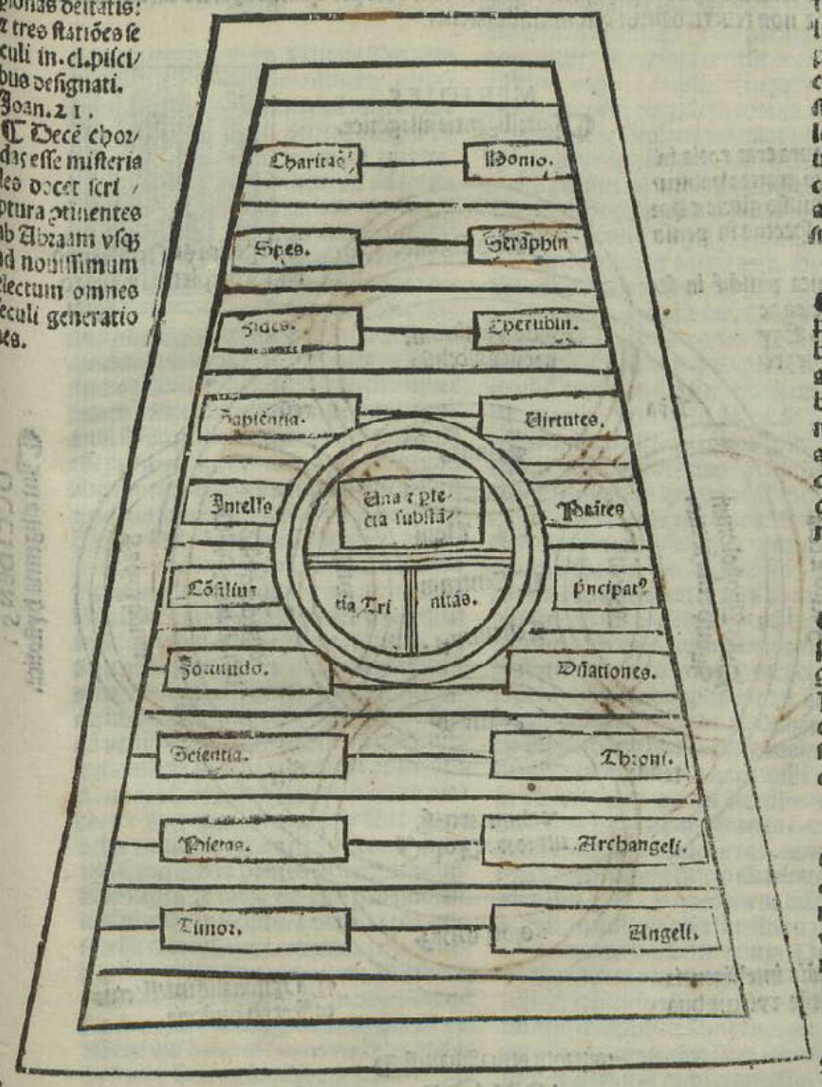
Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In hac figura monstrantur tres quinq̃ni psalmoꝝ pp tres psonas deitatis: ⁊ tres statiões seculi in. cl. piscibus designati. Joan. 21.

¶ Decẽ chordaꝝ esse misteria docet scriptura ꝓmentes ab Abraam vsq; ad nouissimum electum omnes seculi generationes.

¶ Forma psalterij decem chordarum.

Pater.

Filius.

¶ Idcirco primus cornu psalterij non est acutus sicut duo alia inferiora: quia pater manẽs in culmine maiestatis missus nõ legit: sed tres filius ⁊ spiritus sanctus ad nostras angustias missi sunt.

¶ Nota q̃ hõ prelatus est oĩbus ordinibus angeloꝝ pp verbum patris humanam carnem assumẽs: vt gradum chordæ decimum qui corruit restauraret.

¶ Moyses scripsit legis decalogum. Exo. 34. Paulus vo decez scripsit ecclesijs verbuz crucis. 1. cor. 1.

¶ Prima chorda incipit a timore ⁊ ascendit vsq; ad altitudinem charitatis.

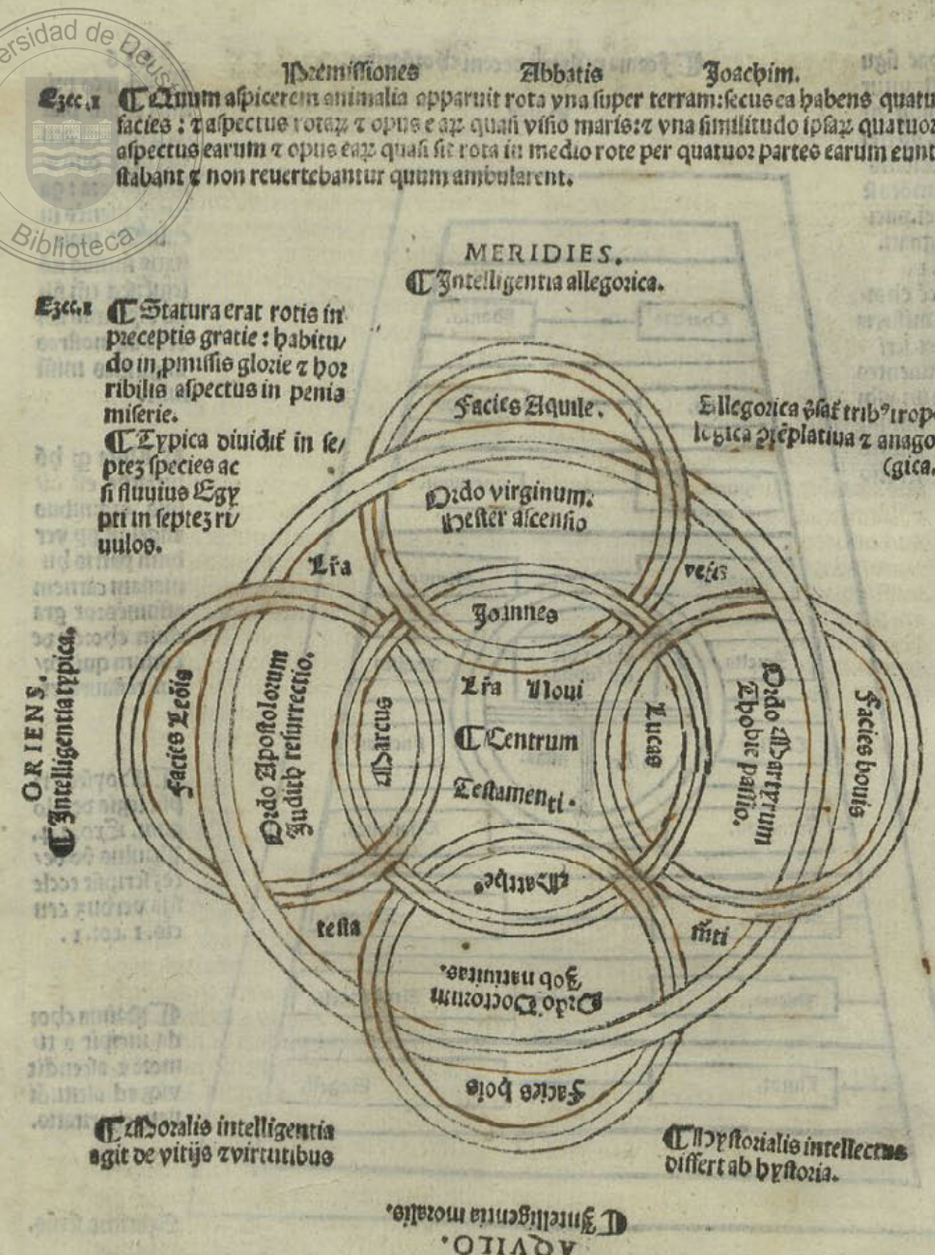
Spiritus sctũs.

Lu. 18 Jo. 14 Ibi. 1

¶ Nota q̃ duo mittunt ab vno filius s. ⁊ spiritus sanctus a patre: ⁊ vnus mittit a duobus: idem: vz: spũs. Unde in Symbolo. Qui a patre filioq; ꝓcedit: qđ greci nõ recipiunt: dum nõ intelligunt illum cecum imitãtes: qui ihũ secus viam clamabat: kyrieleison. i. dñe miserere. Nõ enim in via veritatis que Christus est ambulãt: sed secus aberrãt. Confitent (ingt) se nosse deum: factis autem negant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ezec.1 ¶Cum aspicerem animalia apparuit rota vna super terram: secus ea habens quatuor facies: ⁊ aspectus rotaꝝ ⁊ opus earꝝ quasi visio maris: ⁊ vna similitudo ipsaꝝ quatuor: ⁊ aspectus earum ⁊ opus earꝝ quasi sit rota in medio rote per quatuor partes earum euntes stabant ⁊ non reuertebantur quum ambularent.

¶Moralis intelligentia agit de vitijs ⁊ virtutibus

¶Hystorialis intellectus differt ab hystoria.

¶Incipit prefatio in Psalteriꝝ decem chordarum Abbatis Joachim.

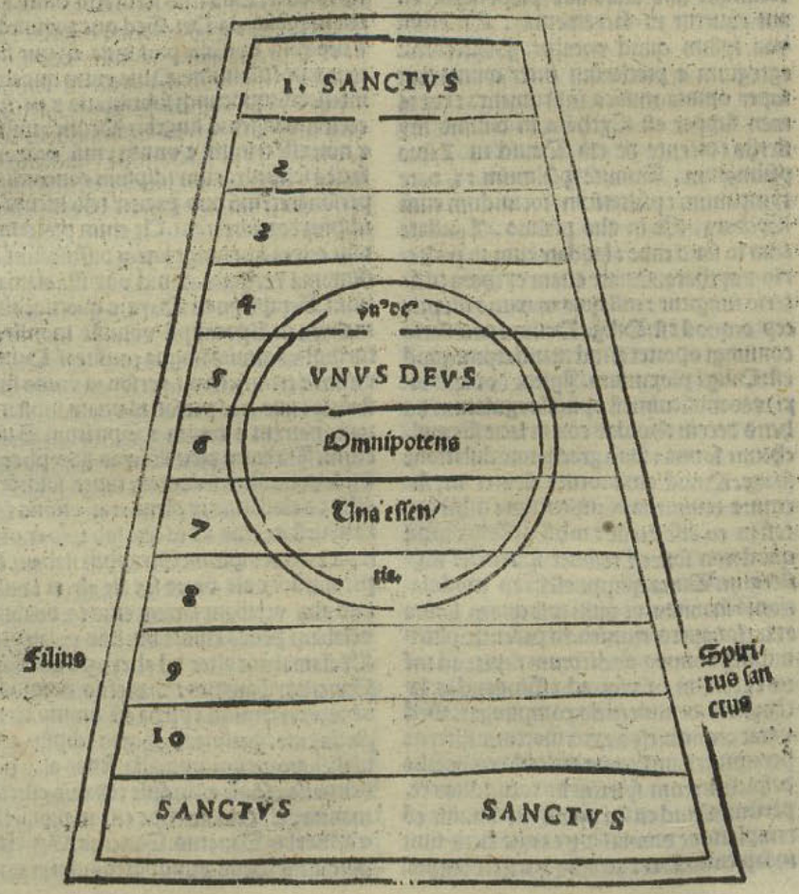
Antiqua Patrum traditione perlatuꝫ est vsqꝫ ad modernos: magni esse premiꝫ psalmodiam: ⁊ ad ipsam tenere illud psalmi quadragesimi noni. Sacrificium laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo ostendam illi saluare Dei. Et multi quidem desiderantes sapientiam: dederũt studium lectioni: insiterunt doctrine: nec tamen ad ipsius medullam peruenire: permissi sunt: qꝫ non sunt arbitrati inrãdum esse per gratiam: sed magis per arbitrium liberum: quod non profuit ab initio inuitentibus super eo. Non enim inuenerunt clauem Dauid: nec cum qui aperit diligẽtibus eam: ⁊ ideꝛco palpãtes in circuitu: inuenire aditum nequiuerunt: iuxta illud Apostoli. Tota die addiscentes ⁊ nunquaꝫ ad scientiam veritatis peruenientes. Hoc sicut audiuimus: sic ⁊ vidimus: probauimus, vtrunqꝫ: ⁊ ni fallor: experimento didicimus. Eraꝫ aliquando egoipse anxius ad verba Dei: ⁊ querebam per exercitium lectionis ad veritatis notitiam peruenire. Cumqꝫ ad eam per legendi studium properare flagrarem: assummens sibi pennas velut Aquile: longius ꝙꝫ erat recedebat a me. Cum autem positus in feruore nouissimo: cepi Dei causa diligere psalmodiam multa mihi in scriptura diuina: psallenti sub silentio referrari ceperunt: que antea legendo vestigare nequiueram. Nõ solum ante: sed ⁊ iaꝫ tunc sentire incipiebam: qd illud sit quod in alio psalmo scriptum est. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculoꝝ laudabunt te. Sed cum mihi qui (vt iam videbatur) cogitatione ⁊ aniditate illius superne ciuitatis habitatoꝛ effectus fruebar ꝓm interiorem hominem: non modica visione pacis: accidere illud quod sibi multi (⁊ si frustra accidisse queruntur) vt rursum ecclesie cura rei familiaris cogeret implicari negocijs monasteriꝝ: que ꝓm cuiusdam coloris sui speciem: aut vere secularia sunt: aut pene secularia iudicanda: compulsus sum itez cum cordis gemitu nõ sine formidine exclamare: Deus nubi qꝫ incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus cedar: multum incola fuit anima mea. Et illud. Precisa est velut a texente vita mea: dum adhuc ordirer succidit me. Cum ergo huiusce modi gemitus versaretur in mente mea: accidit post annos aliquot: cum essez apud Cenobium Case maris: detinẽtibus me ibi: viro venerabili Geraldo Abbate ipsius domus ⁊ fribus eius: ⁊ colligãtibus me sibi insolubili vinculo charitatis: diem adesse solẽnem: in quo dona Sancti Spiritus super sanctos apostolos effusa sunt ⁊ oleo illo spirituali infusa quo vnctus est vnigenitus Dei pre consortibus suis. Qꝛ vero non omnino eram expers ab intellectu olei sancti: sed ⁊ sciebam qꝫ ad hocipsum pertineret sacrificium laudis: dolens qꝫ tã diuturno tempore tanti beneficij gratia expers etiam: statui apud me die illo dicere mihi aliquot psalmos ad honorem Sancti Spiritus ob tante reuerentiam ⁊ solemnitatem diei: sperans donari mihi aliquid in die ipso ab eo qui dat omnibus affluenter ⁊ non improperat. Interea cum, ingrederer oratorium ⁊ adorarem omnipotentem Deum coram sancto altari: accidit in me velut hesitatio quedam de fide Trinitatis: ac si difficile esset intellectu vel fide: etiam omnes personas vnum Deum: ⁊ vnum Deum omnes personas. Qõ cum accideret oraui valde: ⁊ conterritus vehementer compulsus sum inuocare Spiritum Sanctum: cuius sacra solennitas presens erat: vt ipse mihi dignaretur ostendere sacrum mysterium Trinitatis: in quo

nobis promissa est a Domino omnis no/ titia veritatis. Nec dicens cepi psallere: vt ad propositum numerum peruenirem. Nec mora occurrit animo modo forma Psalterij decachordi: ꝛ in ipsa tam luci/ dum ꝛ apertum sacre mysterium Trini/ tatis: vt protinus compellerer clamare. Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus qui facis mirabilia. Et illud. Magnus dominus Deus noster: ꝛ ma/ gna virtus eius: ꝛ sapientie eius non est numerus. Igitur (donante ipso) me/ x scripti operis librum primum in ipso mo nasterio positus inchoaui ꝛ experte per/ feci. Secundum vero ꝛ tertium: non ibi tunc: nec eodem tempore: sed quasi post ducs annos. Siquidem in tribus libris distinctum est opus istud: sm qꝫ tres sunt persone deitatis: in quibus fidei nostre pulchritudo consistit. Et quamuis post opus concordie quod incepimus primo. Et expositionem Apocalipsis: que (igno/ rante me omnimodis exitum rei:) nescio qua Dei prouidentia ex eodez primo ope re nascendo: processit Spiritui Sancto: qui ꝛ donat quod exhibemus hoc terti/ um opusculum: dedicare decreuerim: qꝛ tamen nihil est in rebus creatis: quod sic attribuatur vni persone: vt alicuius sit a regno ꝛ operatione duarum: non incon/ uenienter in hocipso: mysterium rutilat Trinitatis: dum primus liber in quo agi/ tur de vase musico: p: oportetate alti myste/ rij attribuitur Patri: a quo omnia. Se/ cundus in quo agitur de numero psalmo rum: sapientie diuine: per quam omnis. Tertius in quo agitur de modo psalmo/ die: ꝛ institutione psallentium eidem sanc/ te vnctioni: in qua omnia: que cum sit gaudiuz ꝛ exultatio summi Dei: eos quos sacris replet muneribus: leros effici ꝛ io cundos.

¶ Explicit prefatio.

¶ Incipit Psalterij decem chordarum liber primus. De contemplatione Trinitatis.

Exemplar ꝛ figura materialis Psalterij hic ponit Distinctio prima.

Genera plura esse: ⁊ vtillima: traditio antiquorum qui in eis mysterialiter inserutebant: insinuat: ⁊ superstitiosa exhibitio modernorum qui ad hoc incassum: quin immo non impune: vt aliquando oc/cupentur in eis: multorum experientia facit esse commune. Que cum plura sint ⁊ nota pluribus: nullum tamen sortitum est solenne nomen eque vt psalterium decachordum: quia nullum: quantacunque sint alia: aut preponatur ei: aut equetur in sacramentis. Est enim vas ipsum quod vocatur ¶Psalterium: egregium ⁊ preclarum inter omnia: aut super omnia musica instrumenta: cui tamen suppar est Cythara in diuinis mysterijs: dicente de eis Dauid in Libro psalmorum. Sumite psalmum: ⁊ date tympanum: psalterium iocundum cum
ps. 150 Cythara. Et in alio psalmo. Laudate eum in sono tube: laudate eum in psalterio ⁊ cythara. Quare etiam cythara psalterio iungitur: nisi quia maximo illi precepto: quod est: Dilige Deum: necessario coniungi oportet aliud mandatum: quod est: Dilige proximum. Igitur (vt iam dixi) vas musicum: est opus. s. regulatum habens decem chordas coram facie sua: pulchrum forma: sono gracile: modulatione suaue. Quod cum totum sit arte mysticum: ⁊ diuinitus adinuentum: nihil potest in eo esse sterile: nihil cassum: nihil quod non sonet ⁊ resonet spirituale mysterium. Tanta quippe est in eo modulationis suauitas vt dum ipse quoq; sonus exterior aures tinniendo percutit: plurimumq; animos auditorum rapiat ad mentis excessum: ⁊ vsq; ad effundendas lachrymas demulcendo compungat. Sed vacat omne melos exterius: cum interna percipitur cantilena: ⁊ dulcedo corporalis despicitur: cum spiritualis iocunditas reperitur. Quid enim potest esse suauius cõtemplatione diuina? ⁊ p ea que facta sunt in sapientia Dei: ad eius qui fecit omnia: speculationem venire? Sic enim scriptum est per Apostolum. Inuisibilia enim ipsius per ea que facta sunt a creatura mundi intelligentia conspiciuntur: sempiterna quoque virtus eius: ⁊ diuinitas: ita vt sint excusabiles. Quod si ita est: si ergo se nõnulli de tarditate intellectus excusant q impossibile sit: ⁊ supra humane capacitatis mensuram extendere se: q̃q̃ ad intelligẽtiam creatoris: quod vtiq; non esset: si nõ ⁊ illud verum fuisset quod scriptura testatur: dicens: Spiritus scrutatur omnia: ⁊ etiam profunda Dei. Sed que profunda? Numquid non alia profunda q̃ que fide tenemus? ¶Dimune. Quis enim quocunq; intellectu: quocunq; subtilitatis ⁊ perspicacitatis ingenio fingeret Deum viuum: ⁊ non esse trinum ⁊ vnum: nisi vniuersa facies scripturarum idipsum concorditer personaret? nisi duo pariter testamenta in idipsum concurrerent. Ut enim prętermittam cetera que longe lateq; diffusa sunt testimonia veritatis. Quid vox illa clamantium Seraphyn in Esaya: ⁊ quatuor animalium in Apocalipsi voluisse monstratur: nisi vt omnis lingua confiteat Deum vnum ⁊ trinum: tres. s. personas vnius substantie: siue tres personas vnam substantiam: patrem ⁊ filium ⁊ Spiritum Sanctum. Ita enim dicit Esayas Propheta. Vidi dominum sedentem super solium excelsum ⁊ eleuatum: ⁊ plena erat omnis terra maiestate eius: ⁊ ea que sub ipso erant: replebant templum: Seraphin stabant super illud: sex ale vni: ⁊ sex ale alteri: duabus alis velabant faciem eius: ⁊ duabus velabant pedes eius: ⁊ duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum: ⁊ dicebat: Sanctus: Sanctus: Sanctus dominus deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius. Joannes quoq; in idipsum consentiens: quatuor animalia senas alas habentia: se vidisse ⁊ audisse testatus est: clamantia die ac nocte (hoc est) in prosperis ⁊ aduersis: Sanctus: Sanctus: Sanctus dominus Deus omnipotens: qui erat: ⁊

qui est: ⁊ qui venturus est. ¶Nec vox sanctorum frequens: iugis ⁊ communis electorum confessio. ¶Nullus sanctum animal esse potest: qui huius excellentiam professionis ignorat. Quis est enim catholicus ⁊ omnium: nisi frustra sibi nomen orthodoxum ascribat: qui hoc die nocteq; non clamet? qui deum omnipręcem non vnum cõfiteatur ⁊ trinum? Omnes hoc vna voce: vna confessione fatentur. Est enim Deus vnus sine confusione personarum: trinus in personis: sine diuisione substãtie. Semper est id quod est: nec vnquam potest esse nisi trinus ⁊ vnus. Non potest immutari: non potest viuidi: nõ pati: non minui: nõ augeri: sed sicut scriptum est. Apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Non maior est in tribus personis q̃ in singulis: quia nec maior potentia: sapientia: charitas esse potest: qua potest: sapit ⁊ amat pater: nec maior qua potest: sapit ⁊ amat filius: nec maior qua potest: sapit ⁊ amat spiritus sanctus. ¶Nec substantia que deus est: vna est: ⁊ summe vna ⁊ supra q̃ dici possit simplex est: ⁊ vna natura. ¶Nec negamus trinitatem in vnius confessione substantie: sed partium scissiones: quas carnalis sibi fingit intellectus horremus veracissime enim tres personas hoc vnum: ⁊ hocvnum tres personas: pie ac fideliter confitemur patrem a nullo: filium a patre: ab vtroq; paraclitũ. Nasciso filiũ a solo patre: spiritum vero sanctum ab vtroq; procedere. Tres itaq; vnum sunt: ⁊ vnum tres: non diuisi natura: vt terra: aq̃: ⁊ ignis: non personarum distinctione: vt tres homines eiusdem nature: non situ locorum: vt stagnum: ⁊ fluuius deriuatus ab ipso: sed nec omnino vt omnia que creata sunt: quia non potest opus opifici: aut factura coequari factori suo: nec potest figmẽtum in eum qui se finxit operatione subsistere. Quia tamen inuisibilia eius que exsuperant oc̃z sensum: nõ potest infirmitas captiuitatis nr̃e nisi per res visibiles contẽplari studet. Ipsum ipsum hominem: cum de illa maiestate loqui cupit: ad creaturas nobiliores contemplandas extendere: vt est in rebus visibilibus: lux ⁊ in inuisibilibus ꝓpria que hoc cogitat anima ⁊ seipsum homo cõprehendere potest: inueniet in seipso similitudinem dei. Si etiam semetipsum cõprehendere nequit: studeat incunctãter credere spiritualibus viris quibus datus est spiritus scrutans omnia ⁊ etiam ꝓfunda dei ⁊ suam imprudentiam ab hac temeritate cõpescat: Iniquum est enim in circũscriptum lumen corruptibilibus coequare corporibus: quibus stultum est vel animaz aut angelum compare: ⁊ satis est infidelis ⁊ improbus qui seipsum discutere nescies: deum qui supra se est: (sicut vere est:) comprehendere se posse ratione confidit. Non igitur diuinam substantiam aut vnum deum: quem trinum esse audis: sic in tres ꝓsonas diuisam putes: vt tria diuisa arbitreris sicut oliua: mirtum: ⁊ palmam: que diuerse sunt natura ⁊ genere: sed nec vt tres olinas: que vnius sunt nature: sed tamen corporuz ꝓprietate disiuncte: neq; vt tres ramos vni radici infixos: vt substantia radicẽ ⁊ tres ramos ipostales arbitreris: iuxta aliquorum perfidiam: quod est inducere quaternitatem: sed si coactis aliqua necessitate: figura visibilis accipienda est: saltem quod nobilius est in rebus ratione carentibus. Lucem istam accipiamus quam cõstat illius vere lucis habere qualemcunq; imaginem: que non tam oculos exteriores reproborum hominuz q̃z corda illuminat electoꝝ: ⁊ ex q̃ manat semp illa lux q̃ illuminat oc̃z hominẽ venientem in hũc mũdum: ⁊ pcedit ille calor qui vitificat omnia. Siquidem ex luce ista que vocatur sol ⁊ radius indefinenter nascitur: ⁊ calor indefesse procedit: qui etiam sic ad terram ꝓueniunt: vt ex fonte quo procedunt: non recedant: haud dubium q̃ in typo filij quos illuminare descendit non recedens ab eo: qui se miserat pater: ⁊ in typo spiritus sancti: qui cum eo nobis pariter donatus est vt nemo gelu pellens desidat: siue nos ignis
Joan. 1.

charitatis accendere ad amandum: quatenus ꝛ in luce que castus est: videamus quid sit agendum: ꝛ in caloꝛe spiritus sancti operari valeamus quod nouimus. Habes ergo in vno sole mysterium trinitatis habes multo melius q̄z in coꝛporibus tribus: ꝛ tamen a puritate illa quam creatoꝛ solus ostendit cum dicit. Pater in me est ꝛ ego in patre: ꝛ qui diligit me: sermonem meum seruat: ꝛ pater meus diliget eum: ꝛ ad eum venientes ꝛ mansionem apud euz faciemus: amplius longe est q̄z ortus distet ab occidente: q̄z sol cum suo radio venire nequit: venit autem pater cum filio: haud dubium q̄ in spiritu sancto. Non enim potest vbilibet esse sine filio pater: aut quoq̄z sine patre ne filius aut Spiritus sanctus: quia vbique pater est: vbique Spiritus Sanctus: ꝛ totus in patre filius est: ꝛ in filio pater: totus in vtroque Spiritus Sanctus: ꝛ in eo pater ꝛ Filius: quia vnum sunt. Unde ꝛ simpliciter esse dicitur vnus: qui est veraciter trinus deus: quia sic sunt veraciter tres personę: vt alia sit in alijs: ꝛ nulla vnquam ab alijs queat esse diuisa. Quia si radius ꝛ caloꝛ solis sic veraciter duo sunt: vt tamen nulla possint ratione partiri: quante cecitatis est non posse credere trinum Deum nisi vnitatis veritas elongek in fide? Inter caloꝛe ꝛ splendoꝛem scissionem facere nequis: ꝛ tamen eos non dubitas esse duos: ꝛ diuinam vis substantiam scindere: vt trinum deum credere possis. Item q̄ pius nequius est: nescio que tria preter substantiam noua ad inuentio assignare presumpsit: vt in altero vnitas: in altero trinitas demonstretur: quasi cum substantiam illam ignem̄ que in celo est: ꝛ radium qui ex ea nascitur: ꝛ calorem vnum solem esse dicimus: Quartum aliquod solis nomine assignamus: ꝛ non potius hoc dicentes scissionem fugimus illoꝛum: tamen ꝛ vnitatem in qua manent indiuise ꝛonstramus. Quid enim vidisti in sole nisi illa tria? Aut quid ibi aliud ostendere possumus dicentes ea esse vnuz solem: aut vnam substantiam: nisi hoc tantum q̄ esset illa tria ostendimus indiuise? O humana temeritas quam ceca semper, O inimica semper humane pietati presumptio. Si sic extimasti simplicem diuinam substantiam vt seoꝛsum a personis cogitaueris illam. Sabellium sub Arrio palliasti. Si seoꝛsum a substantia tres personas. Arrium sub Sabellij palliatione excusas. Non hoc sancta animalia clamant: non hoc cantat Dauid in decaꝛdo Psalterio: non vtiq̄z Seraphin que vidit Esaias: sed sensus animalis sibi ista composuit. Sancta vero animalia quid cantent audiuimus: sed iterum atq̄z iterum audire non pigeat quod semper electos dei dicere ꝛ audire delectat. Sanctus: Sanctus: Sanctus: dominus deus omnipotens qui erat ꝛ qui est ꝛ qui venturus est. Hoc fidei testimoniū plus est contemplari animo quam oꝛe proferre. Si discuti queritur hebetatur sensus ꝛ non sufficit egena capacitas puritatem verbi huius in discussione seruare. Sabellius enarrare voluit: allisa est nauis eius in siccum. Arrius vitare querens: deiectus est in limum profundi. Sabellius enim dixit vnam deum esse personam: pro suo velle: esse patrem esse filium: ꝛ esse Spiritum Sanctum. Arrius hoc detestans tres personas fatetur esse: quot nephas est dicere: distinctas essentia ꝛ maiestate: in laudare ergo deum nisi sunt: sed exciderunt: quia cum sanctis animalibus nihil erat illis commune: de propꝛijs loquebantur: ꝛ ideo exciderunt a fide: sicut per se ipsam veritas dicit. Cum loquitur mendacium: de propꝛijs loquitur quia mendax est ꝛ pater eius: quia contra sancta animalia clamant Deum trinum ꝛ vnum: laudant eum in Psalterio ꝛ cythara sicut audierunt in Psalmis. Confitemini domino in cythara: in psalterio decem coꝛdarum

psallite illi. Cantate ei canticum nouum: bene psallite ei in vociferatione: quia rectum est verbum domini ꝛ omnia opera eius in fide. Verbo domini firmati sunt: ꝛ spiritu oris eius omnis virtus eoꝛum. Ipse dixit ꝛ facta sunt. Ipse mandauit ꝛ creata sunt. Hos psalmi versiculos ad quid proponere voluimus: in sequenti monstrabitur. Nunc autem quantum ipsa donauit: de qua ꝛ loqui cupimus: diuina maiestas: Psalterium decem coꝛdarum: quod propꝛie est in causa: sacra mysteria perscrutemur: quia ne quaquam instrumentum illud tam celebre nomen suscepisse credendum est: vt ex eo liber psalmoꝛum tale vocabulum soꝛtiretur: si magnum in eodem vase non lateret fidei sacramentum cum vtiq̄z minima queque: ꝛ que plerunque audita ipsa fastidiunt: habere mysteria notum sit: quoꝛum est numerus infinitus. Ne cesse est ergo vt multis pꝛe'eratur mysterijs: ex quo multis prelatus notum sibi vendicat liber iste. Liber vtiq̄z psalmoꝛum: qui non modo que diuina sunt referat: sed per quem diuinitati paratur: iter vt ad nostroꝛum penetralia coꝛdium inuitata descendat. Psallamus ergo ei inhoneste: sed vt iubeamur si sufficimus sapienter. Nec tantum in decacoꝛdo psalterio in quo preceptoꝛum decalogus ꝛ totius summa fidei continetur: verumetiam ꝛ in cythara psallendum est: quia ꝛ ipsa in diuina pagina satis celebris est: ꝛ in sacris voluminibus non minus quam psalteriuz reperitur. Quam multum tamen distet inter vtrunq̄z ignoꝛare non possumus: si illoꝛum alta mysteria vigilanter pensamus. Cythara nouum hominem qui secundum deum creatus est: simul cum suo coꝛpore: quod est ecclesia manifeste designat: cuius summa mysterij in tribus superextensio coꝛdis ꝛ concauitate consistit. Concauitas cythare que sit audiamus: nisi quis abrenuntiauerit omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus. Et iterum. Nolite thesaurizare vobis thesaurum in terra: quia vbi est thesaurus tuus: ibi est ꝛ coꝛ tuum: quod cum recte feceris ꝛ tenueris: tunc te ad electoꝛum numeruz pertinere confidas: cum tribus spiritualibus coꝛdis laudas assidue deum tuum. Harum prima coꝛda operatio est: secunda lectio: tertia psalmodia: vel certe prima fides: secunda spes: tertia charitas: ꝛ hoc maxime cum scribatur sola vti in libro Apocalypsis. Ne igitur causerio literarum inopiam: ꝛ ob hoc differas conuerti ad Deum dedit in diem: breue admodum est: ꝛ cunctis pene discibile quod audisti. Vende omnia que habeo: ꝛ da pauperibus: ꝛ habeto sicut expedit coꝛdas istas: ꝛ sufficere tibi possunt ad eternam salutem. Quia tamen inter perfectum ꝛ perfectum: dictura est: cum constet luce clarius aliam esse perfectionem que pertinet ad vitam actiuam: aliam que pertinet ad vitam contemplatiuam. Sic accipienda sunt duo vasa ista: que simul scribuntur: vt in altero quod vocatur Psalterium: accipiamus illa institutiam: que propꝛie pertinet ad amoꝛem dei: in altero quod est cythara: illam que spectat ad amoꝛem proximi. Si ergo te delectat contemplatio dei: ꝛ cupis ꝛ sufficis speculatione suspendi accipit secretius decacoꝛdum Psalterium: ingredire ad Archana mysteria: infra cellaria coꝛdis tui: ibi forsitan speculari incipies quod oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in coꝛ hominis ascendit. Nec mirum si tanta prerogantia mysterij in Psalterio manet: quia per ipsum paratur iter paraclyto veniendi ad nos: ꝛ ipse spiritus: vt testatur Apostolus: scrutatur omnia: etiam profunda Dei. Diximus autem superius quod ꝛ sepe dicendum est: q̄ simplici illi nature que Deus est: cuius vt (ait) Psalmista: sapientie non est numerus: cuius magnitudinis nō est finis: nō potest humanis verbis certa simili

Universidad de Deusto Biblioteca

tudo aptari:quia necesse est vt cedat quantitas illi magnitudini: que quantitatem non habet:z visibilis forma inuisibili nature:z comprehensibile corpus incomprehensibili dettari. Si enim tãtus est vt eius immensitas capi nequeat:si tam subtilis z inuisibilis: vt eius species videri non possit:que nam potest esse figura que illi congrue possit aptari? Quid igitur? Censemus his omnino super sedendum ne aliter sermo accipiatur? Si sic expedit: frustra iam fateamur esse scripta:frustra in diuinis libris tam veteris testamenti:q̃z noui:ad significandum reposita. At ficibus diligenter excoctus: ne noceat stomacho pertimescitur:multo magis timenduz est: ne crudus appositus:magis absit. Nequa q̃z vt oppinor:trinitatem abnegaret. Sabellius si sane intelligeret verbum veritatis dicentis. Ego z pater vnum sumus. Et audi israel. Deus tuus vnus est. Nequaq̃z vnitatis fidem laceraret. Arcius si substantiam trinitatis vnius esse nature: sentiret. Sic sic qui male intelligit quod ait dominus. Ego z pater vnuz sumus de facili potest labi in errorem Sabellij. Et qui male intelligit quod ait Joannes. Tres sunt qui testimonium dant in terra:Spiritus. sanguis z aqua:z tres sunt qui testimonium dant in celo:pater:verbum:z spiritus sanctus:de facili coniungitur tertio: quorum alius trinitatem:alius vt diximus:vnitatẽ negauit. Nos autem opitulante deo: z per sanctorum orthodoxorum patrum gradientes itinera:in quoruz explanatione: plures sustinuerunt labores. Confiteamur:deum vnum:z summe vnum. Confiteamur trinum z veraciter trinum:patrem a nullo:filium a patre:non factum:non creatũ: sz genitũ:spũz sctũz ab vtroq̃z nõ sctũz nõ creatũ:nõ genitum:sed procedentẽ. Cõfiteamur eum sic procedere a filio vt tamen hoc ipsum filius a patre habeat:a quo est: non donatione gratie:sed simplicis vitate nature. Ostendit hoc filius vbi dicit. Cuz venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre. Al patre inquit:quia sicut ipse est a patre:ita z spiritum sanctum habet a patre:quia sicut pater nunq̃z esse potuit:nisi quod est:ita nec filius:nec Spiritus sanctus. Neq̃z enim quia filium a patre esse dicimus:z a patre z filio:spiritum sanctum: idcirco aliquid prius:posterius:vt in trinitate esse fatemur:sed cõfitemur totas tres personas eeternas sibi esse: z coequales: Psallamus super hoc in decacordo psalterio:fide potius z intellectu q̃z voce. Possumus enim aliquid intelligere: non vt iam possimus scire quomodo est: sed vt credere possimus quod est. Diximus superius nullam esse similitudinem que tante materie posit sufficienter aptari: z tamẽ plura esse mysteria: que ad se inuestigandum constituit secundum illud supra memoratum: quod per Joannem dicitur. Tres sunt qui testimonium dant in terra. Spiritus aqua z sanguis. Et faciamus hominem ad imaginem z similitudinem nostram. Et multa alia quorum ad presens mentionem facere non est locus. Inter cetera ergo opera domini: que mysterium exibent trinitatis magnum tenet locum decacordum Psalterium. Est enim vt diximus: vas vnum musicum: quod z si diuidi per partes potest quia corpus est non tamen vt esse possit decacordum Psalterium: quam diu ergo Psalterium est indiuisum est. Si diuidatur in partes: mox esse desinit id quod erat. Igitur vas ipsum vnum est: sed tamen triangulatum: sed tamen in tribus cornibus mira modo consistens. Adeo enim tria cornua ipsa vnitas possidet indiuisa:vt z tria videantur esse vnum: z vnum tria: quod melius in ipsa figura cerni potest: q̃ verbis competentibus explanari. Non enim aliquod trium si totaliter horum quod libet contemplari volueris: (hoc est) pro quantitate duarum linearum que conueniunt in angulo vno distincte ibi occupat partem suam z aliquid seorsum: a duabus attingit: sed ipsa in diuisa

sa similitudo substantie mirabiliter sufficit ad ipsa tria:ita vt in vno quolibet duo necessarie accipiantur. Si ergo ad contemplandam illius summe essentie vnitatem que non est corpus sed spiritus:aliquid vestigium similitudinis res attrectabilis habere potest:q̃z sit hoc multis aliis preferẽdum facile intelliget vir peritus:q̃zuis nõ corpus ipsum:tanto huic deseruiat sacramẽto:sed forma. Neq̃z enim in hoc celesti organo de tribus dissimilibus rebus agit: vt sunt:panis:vinuz: z oleũ:vt sunt aqua sanguis z spiritus:z his similia:in quibus hin quid inuenitur misterium trinitatis: sed de forma ipsa que trina est: sed tamen simplex z indiuisa:de figura ipsa vel arce que vocat psalteriũ. Qui hoc minus intelligit:nescio vtrũ sane valeat itelligere que sequunt. Nauis vnũ est vas:nec tamen ex vno ligno:sz ex multa lignoz materia:manu artificis diligenter extructum. Significari autem in naui orthodoxam ecclesiaz nulli sane sapienti dubiũ esse potest quero vbi sit hec figura:respõdebis in naui: quero quid sit nauis:formã mihi:credo non lignoz siluã ostendes. Non enim ligna ipsa de qbus cõposita est nauis:naturaliter:nauis sunt:sicut naturaliter ligna sunt: sed illud vas dicitur esse nauis: quod ex eis constat esse compositum. Sicut nec lapides aut cementuz simplr murus sunt qũo id quod sunt:sed quod ex eis est cõpositũ: murus ẽ. Possumus mille talia exibere:ẽpla:sed tamẽ fideli pauca infideli nec multa sufficiũt. Sic sic celeste organum discrete considera:z mirũ illũ quod querimus: speculari valebis. Accipienda sunt ergo tria cornua in triũ similitudine personarum: nec confuse vt quod vel referas ad patrẽ:quod velis ad filiũ vel ad spiritũ sanctũ:sz distincte prout res expostulat: vnumquodq̃z in misterio proprietatis sue: vniuersum vero vas ipsuz in similitudine diuine substantie que vna est trium nõ in partes diuisa: sed tota simul nimirũ. q: in patre est filius z spiritus sanctus:in filio pater z spiritus sanctus:in spiritu sancto:pater z filius: qz vnũ sunt. Neq̃z.n: audemus dicere vnus sunt:sed vnũ:nisi quãdo addit deus. Cum enim dicimus vnũ sunt:substãtiã vnã trium accipimus in hoc vno:sicut z veritas ipsa dicit. Ego z pater vnum sumus. Sic igitur tria cornua trinitatẽ designari:integritas psalterij vnitatẽ. Et hoc q̃z mirabiliter diligẽter attende: aliud sonat vnus: aliud sonat vnitas. Unus.n.absolute dici negt:nisi de vna psona. Unitas vero ꝓprie dici non potest nisi de duobus ad minuo. Neq̃z.n.cuz iubemur cõsistere in vnitate ad singularez psonam referri posse credendũ ẽ. Licet ad populũ ad cõgregũ:ad plebẽ. Cũ.n.dicit absolute:vnus est: hic aut illic nõ est in loco ille nisi vnus:psonã incũctãter intelligo:cũ vero dicit:vnitas est in loco illo:profecto nihil aliud itelligimus: q̃z multoz eoz vnũ z animã vnã:hoc est vnã voluntatẽ z vnũ cõsensuz. Si vero sic dicitur. Unus est in loco illo:vt protinus addat quasi:potest vnus:accipi de collectione multoz:vt vnus populus:vna plebs. Sic igit cũ dicimus:pater z filius z spiritus sanctus:nõ audemus dicere vnus sũt: nisi cõsequẽter addat deus. Si ergo dicimus tres psone:vnũ sunt: catholica cõfessio est. Et si dicimus tres psone vnus deus sunt catholica confessio est. Qui autem dicit pater z filius z spiritus sanctus vnus sunt:Sabelliane hereseos asseueratoz efficitur. Cõstat igit ꝙ neq̃z trinitas neq̃z vnitas:de vna persona simpliciter dici potest. Sed trinitas dicit de tribus psonis. Unitas de substãtia vna:nõ vnius psone:sz ipsaz triũ psonaz. Qua in re notãdũ ẽ ꝙ neq̃z in hoc verbo quod est trinitas: psones ipsas:neq̃z in hoc nomine qõ ẽ vnitas substãtiã simpliciter intelligimus:quasi eo ipso intelligamus esse personas quo intelligimus esse tres aut eo ipso intelligimus esse substantiã quo intelligimus esse vnã: quia possumus aliqua tria intelligere que non sunt psone:z aliquod vnũ quod nõ sit substantia:vt tres horas noctis:z vnaz noctẽ

cum vero adduntur illa ad que dicta sunt tria vel vnum: tunc intelligimus que sint illa tria ⁊ quid sit illud vnum: tres: scilicet persone ⁊ vna essentia: quamuis a diuinis eloquijs vtriusq; testamenti nomen persone vel substantie peregrinum sit: nec queat inuenirt aliquod nomen in prophetis ⁊ apostolis quo vna trinitatis essentia demóstret nisi deus ⁊ dominus: ⁊ aligd simile ⁊ illud quod dictũ est a dño ille. Qui misit me a vobis: nec aliquod nomẽ quo itelligant tres persone: nisi in hoc qõ deus: deus: deus: sanctus: sanctus: sanctus ⁊ siquod simile. Neq; enim propterea dicuntur persone quia tres: nec ideo dicitur substantia: quia vna trium. Diceretur enim persone etiam si tres non essent: ⁊ diceretur substantia etiam si vna non esset. Cum ergo queritur quot sunt ipse persone? Respondemus tres: nec vna tan persona pater cum filio ⁊ spiritu sancto esse putet ⁊ singularitas personarum: quod falsum est ⁊ nõ magis pluralitas predicet. Et cũ querit de substãtia diuina: dicimus eã esse vnã: ne go ipsas tres psonas inequales extimet aut diuisas ignoras verbũ dñi dicẽtis. Ego ⁊ pater vnũ sumus. Ad aligd ergo dicta est trinitas: ad aliquid vnitas. Trinitas ad vitãdã singularitatem psone. Unitas ad cauẽdã vnius diuisionẽ substãtie. Aliud. n. portat vnitas: aliud singularitas: aliud pluralitas. Trinitas vt iã dixi de cõmunione pluriũ dicta est: nõ de vna trĩ psona: q; nisi singularitas est: vnitas eẽ nõ potest. Singularitas autẽ dicit de vna aliqua psona: que sola est: pluralitas de duabus ⁊ supra ⁊ vt iam dixi: nõ vbi singularitas: sed vbi pluralitas: ibi vnitas est: q; igit tres psone ibi sunt: nõ vna trĩ: ⁊ ipse ilecessibiles a seipsis: recte ibi ieste vnitas: ⁊ ipsa vnitate pluralitas: nõ singularitas p̃dicat. Credimus ergo hãc sbãz q̃ vna ẽ esse tres psonas tõ vnã trĩ: ne singularitas sicut accidit Sabellio occurrat p vnitate: ⁊ tres psonas: vnã substãtiã: nec ipis trib⁹ psonis diuisio ineste putet. Credimus vnã

Exo.

personam vocari patrem: quia habet filiũ aliã vocari filiũ q; habet patrem aliã vocari spiritũ sanctum: q; ab vtroq; spiratur: (hoc est) q; ab vtroq; procedit ⁊ ab vtroq; donat: aut figd dignius posse credit: huic sancto nomini conueniunt aptari. Nomẽ ergo trinitatis a sanctis ⁊ catholicis patribus nobis traditũ est: vt p hoc nomẽ vnũ deũ esse tres psonas veraciter itelligamus. Nomen vnitatis: vt vnius esse substantie illas tres personas confiteamur: (hoc est:) vt credamus illas indiuisas ⁊ inseparabiles a seipsis: ita vt sint summa vnum: ⁊ veraciter tres. Cum autem dicimus deum esse sapientiam: vitam: charitatez: iustitiã: veritatẽ: ⁊ his similia: secundum substãtiã accipiẽdũ est. Similiter ⁊ nomẽ psone sm substãtiã accipiẽdũ est: ita tamẽ: vt quomodo dicimus deũ patrẽ: deũ filium: deũ spiritũ sanctũ: nec tũ tres deos: sed vnũ deum: ita dicamus psonã patrie esse substãtiã: psonã filij esse substãtiã: psonã spiritus sancti esse substantiã: nec tũ tres substãtias sz vnã substãtiã. Nõ credũt hoc Sabelliani: quia nesciũt p visibilia mũdi: cõsiderare invisibilia dei: nec p res humiliores ⁊ minimas: contemplari sublimia. Videmus sepe vnũ ignẽ ferro seu carbonibus adhereret: videmus flãmam ex eo genitaz: que nihil est aliud q̃z splẽdor igneus exsomẽti substãtia cõspissatus. Sentimus in vtroq; esse calorẽ qui ex igne pariter ⁊ flãma indefinenter procedit: nec tĩ tres ignes sunt in quo hec tria cernimus: sed vnus ignis. Antiq tamẽ patres disputãtes aduersõ arciũ qui filij negabat eternitatẽ: flãmam siue ignem similitudini paterne dedũt: lucẽ filio qui coeternus est patri. Ego autem tanq̃z fidelibus non infidelibus loquens: ignem patri: flammam filio conuenientius dari puto: quia ⁊ flãma illa rubi que apparuit moysi: filij similitudinem gerit: ⁊ omnis flamma que per lignum seu stipulam manifeste apparet: siquidem antea occulta est: in eo: q; sic apparet in substantia palpali ⁊ terrena: ipius filij apparentis in carcere simili-

tudinem gerit: calor autez spiritus sancti. Rursum in cõparatione illa qua dicimus: tria hec vnus sunt ignis: ⁊ vnus ignis hec tria: si illa lux intelligitur tantum que lõgius diffunditur extra flammam non ita cõgrue dari potest in secundo loco similitudo ipsius lucis quomodo flãme que ignis est: presertim quum aliud sit sapientia genita cuius similitudo est in flamma aliud spiritus sapientie: qui est vnum de septem donis: cuius recte in luce illa longius diffusa: similitudo est: vtpote: que non est flãma: sed de flamma procedit. Nec illud cuius recte in luce illa similitudo est: vt potequ de igne ⁊ flamma procedit. Nec illud mouere debet q; flamma que materialiter latet in igne non simul a principio reuelatur cum eo: quia nec filius a principio voluit hominibus reuelari: sed manifit in abscondito vsq; ad tempus statutuz: sicut ⁊ per prophetam dicitur. Domine quis credidit auditui nostro: ⁊ brachium domini cui reuelatum est. Et notandum q; ceneribus non solum flamma tegitur: sed ⁊ ignis quamuis amplius flamma: quia in verbis testamenti prioris: plerunque ipse pater: sepius autem filius qui est verbum patris in rerum immaginibus occultatur: que tamen si velud quodam flatu spiritualis intelligentie exterſa fuerit: mox apparet non solum pater qui designatur in igne: verum etiam sapientia eius que est Christus q; ⁊ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: Verum hoc contra Sabellium qui nomina tantum vacua: ⁊ non etiam subsistentes personas quas Greci dicunt substantias predicabat. Unde Augustinus in libro de ciuitate dei. Non propter hoc naturam summi boni simplicem dicimus quia sola est ibi nominum trinitas sine substantia personarum: sicut Sabelliani putauerunt: sed quia est hoc quod habet exceptio q; relatiue quoq; persona ad alteram dicitur: nec est ipsa. Et hoc quasi intelligẽdum sit: docet Hiero. scribens ad Damasum papam: pp eos qui ypostases alias q̃z dicet: intelligebãt. Interrogemus (ingt) qd tres ypostases arbitrent intelligi tres personas subsistẽtes aiunt. Respondemus nos (ingt) ita credere: sz nõ sufficit eis iste sensus. Quare non sufficit eis iste sensus? Quia nescio qd aliud in hoc verbo conabant exprimere: p qõ aut psone singularitatem: aut pluralitatem substantie conarent asserere. Sz quocũq; illi ducant spũ: quocũq; sensu nos psonas tres sm substãtiam ꝓfitemur: nõ sm nudas voces. Scõm q; ẽt Scũs ac venerabilis pr Bernardus abbas clareual Ber.
lẽsis in lib. de cõsideratione: scribẽs ad Eugenium papam. Nõ enim (ingt) noia vacua sũt: neq; absq; significãtia calle voces. Querit enim qs: quo hoc possit esse: sufficiat ei tenere sic esse: atq; hoc nõ rõm ꝓspicuum: nec tũ opinioni ambiguũ: sz fidei psuasum. Sacramẽtum hoc magnum est: ⁊ qdem venerandum nec scrutãdum: Quo pcalitas in vnitate: ⁊ hec vnitate: aut ipsa in pluralitate. Scrutari hoc temeritas est: credere pietas. Itaq; non cassas voces: ⁊ noia vacua tres psonas credere phas est: ⁊ tñ vna est substãtia trium: diuina ipsa natura que dr essentia: vt nihil ibi diuisuz: nihil secessibile esse aliqs suspicet. Sz ergo tres psone sm substãtiam dicant: sz essentia psonaz sm substãtiaz dicat: hoc tñ interest q; nomen psone platum in plurali numero pluralitatẽ indicat: singularitatez demitat ⁊ nomen substãtie vnitatem retinet nihil scissionis aut diuisiõis admittẽs. Quãuis inq̃z psone sm substãtiam dicte sint: ⁊ quãuis essentia sm substãtiam dicta sit: hoc tñ interest q; nomen psone pluralez admittit numez: itq; vt tres esse dicantur: essnetia vna trium modis oibus execrat scissionẽ: nõ q; nomen istud hz hoc in ꝓprietate sui: sz q; ita positum est a pribus: vt esset quo respõderemus hereticis querẽtibus a nobis: que tria? vel qd vnum? q̃zuis melius quereremur: quõ vnum tria? ⁊ tria vnuz: q̃z que tria sint ⁊ qõ vnũ: q; nõ aliõ est ibi vnũ: ⁊ aliud tria: sz ad aliõ. Nõ aliõ dixi: sz

Esa.

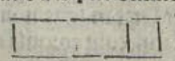
Jo. 1

Augu.

Exo.

Hiero.

ad aliud: qz ipse quidem tres persone sunt vnum: z hoc vnum ipse tres persone: z tñ ad aliud dicte sunt ibi tres psone: ad aliud vna substantia vel essentia: q illud dr vt intelligant etiam tres: istud vt intelligat qz ipsi tres nõ sunt a semetipsis aliqua partium scissione diuisi. Neqz enim aliq̃ pars est ibi pr sicut radix arboris: que qz ammodo a nullo est: alia filius vt surculus: qz a radice in qua z manet: ascendit: alia spiritus sanctus sicut cortex que pertinet ad vtrũqz: qz nulla corporalis imago põt summam illaz exprimere vnitatem in qua nõ est minus aliqd in singulis q̃z in tribus: q̃uis si illa tria que pprijs exprimunt vocabulis non sunt tres arbores: sed vna arbor: qd miz si tres psone dicunt esse pr z filius z spiritus sanctus: z tñ vnus deus: vna essentia: vna natura? Ubi enim vnitas ibi gaudium: z vbi diuisio ibi meror. Quo circa si illud gaudium inextimabile est: restat vt illa vnitas ineffabilis sit. Sed si trinitas psonaz in combus designata est: in quo vnitas? Nam multum interest inter assignationem trinitatis z assignationem vnitatis: z nõ eodem põdere rõnis demõstrat vtrũqz. Non enim inuenio aliqd quartum qd possiz ostẽdere scissitanti: quõ ostẽdimus illa tria: z ideo necesse habemus reducere mẽtis oculos ad tres ipsas psonas: in qbus assignauimus trinitatem z dicere tria ipsa esse vnum: esse vnam substãtiam: vnum deum: quõ vt nõ rem similem: sed dissilem dicam: tribus Juda: z tribus Beniamin: z tribus Leui que remanserunt filijs Dauid: z templo dñi: vnus simul populus dicte sunt. Neqz enim cum dico: vnus populus: quartum aliqd assigno: sed dico qz vnitas est in tribus illis: eo qz non sint scisse vel diuise a domo Dauid quõ relique decez tribus. Q õ cum ita sit: qd possum ostẽdere cum interrogor de vnitate: niſi qz vas ipsum in quo sunt tria cornua: vnum est. Qz tñ aliud est esse vnum: aliud est esse diuisum: siquidem hec duo ptraria sunt sibi adinuicem: vident quodãmodo hec duo contraria pugnare aduersus illa tria: dum mera vnitas vult illa tria: vt loquar improprie mãe pluncta: apta diuisio scindere z partire. Igit nec per hoc qz dr aliqd vnum esse: nec per hoc qz dr aliqd esse diuisum notat aliqua substãtia: sz sunt quedam voces intellectuales: qbus innuitur aliq̃z substantiam esse diuisam: aliquaz esse indiuisam simplr. Igit nec vnum esse nec diuisum notat aliqõ substãtiuum: sed sunt quedaz voces intellectuales qbus innuit aliquam substantiaz esse vnam: aliq̃z esse diuersam. Tenuit autem hoz vnum Arrius: altez catholici tenent. Nam vox ipsius Arrij scissionem sonabat: que posset notari in tribus ẽgulis a seipsis distinctis.

Figura Arrij sic.

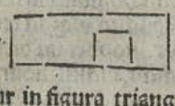
vox catholicoz

Figura catholicoz

ruz vnitatem: que notatur in figura triangulata. Nez qz aliud intelligimus in ipsa simplici natura: cum dicimus deum esse trinum: aliud cum dicimus trinitatem esse vnum deum: non incõgrue infra ipsaz tria cornua psalterij: figura quedam rotunda fieri pstituit: vt in ipsa: vz: rotunditate intelligamus verissimam vnitatem substantie. Igitur figura ipsa rotunda que manet media inter tria cornua: nõ est accipienda quasi substãtia: qz nec est. Est enim substantia totum vas: sed quasi quedam vox materialis predicans totius vasis (hoc est) substãtie vnitatez: ne qs cum audit trinuz putet esse diuisum. Igit z si tria cornua trinitatem predicãt: z circulus vnitatem: nõ ideo tñ sicut tria cornua tres psonas: ita orbiculus ille: quartuz aliqd designat: quasi diuina essentia quartum aliqd sit: sed innuit tñ trium psonaz vnitatem: z tãtam vnitatem: quanta in nulla re simili inueniri queat: z in ipsis cornibus simile aliquid notari queat: si id qd est in eis extremum vel acutum: pro voce accipit materiali: vt

neqz in

neqz in quo dicitur trinum: quod vnum est: neqz in quo dicitur vnum quod trinum est: patiatur veritas detrimentum: propter hoc enim cum sint tres persone: vna substantia dicte sunt: quomodo tria cornua illa: vna res: vna substãtia: z vnum vas: quomodo autem dixi similitudinarie quid nõ causatiue: quia aliud est dare imaginem: aliud est exprimere causam. Ubicunqz ergo occurit: vt ita positum sit: quomodo: vel sicut: sic accipiatur vt intelligit ijs qui scribit: quia (vt ait vir serenissimus Sanctus Hylarius in libro de Trinitate) non sermoni res: sed rei est sermo subiectus: oportet enim lectorem discutere scribentis intentionem: non impropietatem verbi: que vix in tam altis rebus pro loquẽdi inopia seruari potest. Si enim quartum aliquod esset essentia diuina: nõ dicerent sancta animalia: Sanctus: Sanctus: Sanctus dominus Deus omnipotens: sed dicerent simul o tres Sancti: z postea subiungerent: dominus Deus omnipotens: quia illi tres: z iste vnus. Sed quia ideo dicitur vnus deus: quia nõ sunt diuise tres persone: sicut nec tria cornua vasis huius: dicitur quidem semel: Sanctus: propter patrem: semel propter filiuz: semel propter Spiritum Sanctum: z ad extremum datur causa: quare non sint ausi dicere: o tres Sancti: cum addatur in fine: dominus Deus omnipotens. Quapropter z si cornua ipsa psalterij: indiuisa sunt z totum simul possident ipsa tria: ita vt extra ea non sit aliquid exigendum: sed totum fatendum z confitendum: qz tria vnum sunt: extremitates tamen eorum videntur z ipse: sicut z circulus voces esse materiales: vt quomodo extremitates ipse indicant tria cornua: z rotunditas vasis integritatem: ita tres ipse extremitates: videantur clamare: Sanctus: Sanctus: Sanctus: rotunditas autem: dominus Deus Sabbahoth: quia z quod acutum est: personam indicat: z quod rotundum non vnius persone: sed ipsarum triuz per

Hilar.

sonarum veram z simplicem vnitatem. Scimus enim q in circulo: nulla est anguli differentia: sed est quodammodo circulus summe vnum. Si hoc de aliqua re preter q̃z de Deo dici possit: eo qp res rotunda: tota simul in seipsa esse vniformem videatur: z non sit in ea aliquid quod angulis: siue cornibus ostendatur diuisum. Si ergo sic esset Deus in substantia vnus vt non esset trinus in personis (quod falsum est) ei profecto figura vnius virgule: z neqz figura rotunda: neqz triangulata in tanto mysterio conueniret. Et si ita esset trinus vt non esset etiam vnus Deus: sic ei conueniret figura triuz virgularum: vt ei neqz triangulata: neqz rotunda conueniret. Quia vero in personis trinus est z in substantia vnus: neqz vnius virgule: neqz trium maxime inequalium z disiunctarum ei in mysterio conuenire dignoscitur: sed potius trãigulata pariter z rotunda: iuxta quod in libro Apocalipsis: ipse sibimet testimonium phibet: dicens. Ego sum Alpha z. ω. fm hoc enim forma Psalterij decacordi vtriusqz huius elementi figuras demonstratur habere. A. O. Sine ergo extremitates trium cornium: siue triangulatum elementum: i. quod grece dicitur Alpha: nihil aliud sonat q̃z Sanctus: Sanctus: Sanctus: z siue rotunditas illa que inter tria cornua sculpta est: siue elementum rotundum: qd est. O. nihil aliud resonat q̃z dominus Deus omnipotens: tibi est gloria z imperium in secula seculorum. Amen.

Apoca.

Apoca.

¶ Explicit Distinctio prima. Incipit Distinctio secunda libri primi.

Quia vidimus annuente Deo: quomodo tres persone sint vnus deus: z vnus deus tres persone: superest quere re z inuestigare: quomodo totus pater intelligatur esse in filio: z totus filius in patre: z totus Spiritus Sanctus in patre z filio. Ut autem (prestante domino) dari

Universidad de Deusto
Biblioteca

quear:recurrendum est ad exempla. Ne/
que enim quod scriptum est de rebus hu/
manis:longe dissimile est a diuinis: alie/
num est a fide per dissimiles similitudines
ascendere ad notitiam creatoris:nec diuer
sum a ratione assignare aliquid in distan/
tibus rebus:quod longe altius veruz est:
cum hoc asseritur in creatore. Nam si lux
candele que deficit ad momentum: lux
quomodolibet dici potest: quanto id ve
rius dicitur de luce Solis:que tam indis/
similiter maior est:z non ad horam depe/
rit vt lux cãdele:sz ptinua manet? Sic si ō
creatura dī aliqd qō sit bonū z felix:necel
se est vt dicaī verius de eo qui sine q̃litate
aut q̃titate:bonus z felix est:hūs essentia
liter in seipso qp cōicet ex ipe electis suis:si
cut per imaginem z filitudinē sinam:sicut
p gr̃e largitatez. Quocirca:q; ipse in vnita
te trinus est:q̃suit semp z queret:quo plu
res homines z diuersi populi conuenirēt
in vnum:sciens q; nulla possit esse felici/
tas vbi scissio z diuersitas est. Omne enim
Regnum in seipsum diuisum desolabi/
tur. Inde est q; filius orat pro electis suis
vt sint vnum ad sue z patris sui filitudi/
nem vnitatis:dicens sic. Pater sancte ser
ua eos in nomine tuo quos dedisti mihi: Joan.
vt sint vnum sicut z nos. Et hoc quidem
de Apostolis. Deinde post pauca que re/
tulit:adiecit z ait. Non pro his rogo tan
tum: sed z pro eis qui credituri sunt per
verbum eorum in me: vt omnes vnum
sint:sicut tu Pater in me:z ego in te: vt
z ipsi in nobis vnum sint. Et paulopost.
Ego claritatē quam dedisti mihi dedi eis
vt sint vnum sicut z nos vnum sumus.
Certe audiuimus ex verbo veritatis quō
nos velit filius esse vnū ad imaginez z fili
tudinem illius vnitatis:qua ipse z pi vnū
sunt. Est aūt vnitas ista in spiritu:ſm illud
qō scriptum est in actibus Apl̄oz. Multi/ anz
tudinis aūt credentium erat cor vnū z aia
una. Scōm hūc modum vnitatis:accipie
duz est illud qō Apls ait. Qui adheret do
mino:vnus spūs est. Hac filitudine vsus
est Augustinus in assignatione vnitatis Augu.
inter Patrem z Filium: dicens. Sic di
catur Deus de Deo: vt singulis hoc no/
men: Deus: conueniat. Sed quare di/
cens illud Augustinus addidit istud: ni Augu.
si quia sicut multum differt inter diuer
sum z q̃iunctionem:ita multum interest
inter q̃iunctionez diuersaz naturaz:z na
turalez vnitatē illaz rez:que nec naturaz
habent diuersam:nec sbam:vel essentiam
partium scissione diuersam. Quocirca si
de diuisione ipsa agitur in primo loco: de
coniunctione in secundo: de simplici vni
tate in tertio: liquet q; scissio diuisionem
facit: coniunctio vnitatem quidem: nec
tamen ita simplicem in vna re quomodo
in alia:nec ita in corporalibus rebus quo/
modo in spiritualibus. Quis enim pos/
set ita coniungere corpus alicuius homi/
nis corpori alterius: quomodo coniun/
gitur ignis igni: vt quamdiu ita manet
coniunctus:nulla ibi diuisio inesse videa/
tur? Quanto magis autem sic adheret spi
ritus spiritui: vt vnus spiritus sit? Quan
to ineffabilius vna substantia sunt z vnus
spiritus:siquidem Deus spiritus est:tres
persone Deitatis: que non ex tempore
sunt coniuncte: sed semper in ea vnitate
in qua sunt: manent simul tote z indiui/
se. Ergo quia ineffabilis vnitas in trini/
tate est: ita vt in Patre sit filius: z in fi/
lio Pater: z in eis illorum compar spiri/
tus ab vtroq; procedens: ad ipsius bea
titudinem pertinet vnitatis:vt quicquid
ibi dicitur ſm substantiam: idest: quic/
quid ibi dicitur q; substantiam alicuius
persone demonstret: totum dicatur esse
vel in Patre: vel in Filio:vel in Spiri/
tu Sancto: dicente Augustino. In Dei
substantia quicquid excogitari potest:sub
stantia est: z nihil est in Deo q; non sit
Deus. Est enim substantia genita: in in/
genita z econuerso:z nihilominus proce/
dens substantia ingenita:z in ingenita:z
econuerso:ita tamen vt propter summam
vnitatem:sic alia persona dicatur:z sit sub

stantia ingenita:alia subgenita:alia proce/
dens: vt tamen simul tres persone non
sint tres substantie: sed vna substantia.
Psallamus super hoc in vase celesti:z qd
in eo sit repositum:de tanto mysterio vi/
deamus. Psalterium (vt sepe diximus)
vnum est instrumentum:z tamen in ipso
tria cornua sunt:non vnum. Non autem
ita sunt tria cornua inserta siue sculpta in
ipso:vt aliud sit Psalterium:z aliud tria
cornua eius:sed illud idem. Quomodo il
lud idem? Quia totum Psalterium:tota
tria cornua:z tota tria cornua totum psal/
terium:z tantum continet vnum cornu:
quantum simul tria. Verum z si sic vna
est in tribus substantia ipsa: que vocatur
Psalterium:vt tamen singulum cornuz
habeat ſm aliquid ꝓprietatem suam:nec
vnitas tamen singularitatem infert: nec
singularitas cuiuscunq; trium vnitatem
excludit. Quare? Quia meta z distinctio
vniuscuiusq; cornu non potest inueniri
nisi in plenitudine aliorum. Quocirca dā
da est vnitas vniuersitati Psalterij: cu/
iuslibet autem persone:singularitas alicu
ius trium. Singularitas autem dico non
(quod absit) vt aliqua psona intelligatur
ibi esse singularis:cuz hoc sit ibi omniuz:
quod vnius (dicente Domino.) Et tua
Pater mea sunt: z mea tua sunt: sed ad
differentiam vnitatis (hoc est) vnius sub
stantie trium personarum:ne quis (quod
absit) sic accipiat vnam trium personaruz
essentiam:quomodo essentiam cuiuscun
que persone: cum ibi nomine essentie in/
telligamus simul:ingenitum:z genitum:
z procedentem: hic aut solum Patrem:
aut solum Filium: aut solum Spiritum
Sanctum:Cum enim dico vnam substan
tiam: tota simul tria cornua complecto:
in vno vase:ac si vnum psalterium:vnaz
substantiam nominarem. Cum autem di
co tres personas:non quia tres personas
nomino:scissionem facio vnitatis:sed di/
stinguo quid pertineat ad singulam perso
nam. Deinde si tria cornua ipsa quero me
tis distinguere:non sufficio:quia q; dicere
sicut est: non est facile tria illa esse figilla/
tim intuenti:z tamen tria vnum:z vnum
tria:z duo in vno:z vnum in duobus: z
alterum in altero:ita vt non sint plus tria
simul q̃z vnum:nec vnum minus q̃z tria.
Qui potest capere capiat. Qui autem nō
capit istud quod deorsum est:z oculis cor
poreis videri potest:quomodo valebit ca
pere quod videri non potest? Verumta/
men ne se aliquis de difficultate excuset:
dabimus operam pro posse nostro facere
facilia que difficultatem minantur. Quā/
uis autem Deus omnipotens sine quan/
titate magnus sit:res tamen quibus eum
assimilando intelligere querimus:quanti
tate:necesse est:terminentur: alioquin fi/
gure ipse incomprehensibiles foxent:sicut
z ipse incomprehensibilis est:qui ꝓpteres
sensus nostri acumen z capacitatem exce/
dit: quia ipse incircunscriptus spiritus
est: nos autem locales z circunscriptibi/
les sumus. Omnis ergo res que cingitur
meta:de spatij sui quantitate:consideran/
da est:vt est ciuitas infra muros:vinea cir
cuncincta maceria:z his similia. Nunc er
go considerare est sepe scriptam figuram
quam esse diximus triangulatam cuius/
modi sint exitus cornuum eius: z quali
sint spacio terminandi. Fortasis etenim
in hac figura ita necessaria cornua tris illa
vocauit:quomodo Pater:verbum:z Spi
ritus Sanctus necessitate loquendi: tres
psone a patribus dicti sunt:nō inuenienti
bus cōe nomen qō eis plurale conueniret.
Nō igit tria illa que vocauit cornua sic in
telligas: vt illoz trinimodo extremitates
accipiendas existimes:q̃z tum due lince
capiāt ex aduerso simul decurrentes:ad an
gulum. Quapp si incipies a principali cor
nu q̃titatez ipsius cornu que dilatat deor
sum vsq; ad limitem suum:vigilāter attē
das:videbis cornu ipsum occupare totū:
qō trium esse videt:nullum preiudiciū in
decurrentibus aliis:qui minus z ipsa id sint
pariter qō fuerunt. Sili z in secundo cor

Universidad de Deusto
Biblioteca

nit: primum ⁊ secundum totaliter sunt: ⁊ in tertio pariter secundum ⁊ primum. Tantum est ergo vnum eorum: quantum simul tria: ⁊ duo in vno: ⁊ vnum in duobus: quod oculis contemplari melius q̃ verbis intimare valemus. Inde est q̃ perfectus Deus pater: perfectus Deus filius: ⁊ perfectus Deus Spiritus Sanctus: perfectus Deus tota Trinitas predicatur: quia (vt ait Beatus Bernardus: cuius supra secimus mentionem) deus verus trinitas est: deus verus singula personarum. Sed hinc penset vnusquisq̃ q̃ promptus debet esse ad fidem dei: q̃ facilis ad credendum quod testantur Scripture de domino Deo creatore suo: ⁊ quod nobis patres catholici crediderunt: quando vmbra veritatis inexplicabilis est. Si enim illud inexplicabile est quod mysterio seruit: quis de veritate ipsa que deus est loqui se posse digne: aut sufficienter confidat? Satis est nobis videre sudarium quod fuerat supra caput Jesu: explicare nobis illud nõ licet vsq̃ forte ad diem illum in quo illud dominus ipse explicãdum constituit. Cui est honor ⁊ gloria in secula seculorum. Amẽ.

Bern.

¶ Explicit Distinctio secunda. Incipit tertia.

QUod de simplici illa natura que deus est: a patribus catholicis: ⁊ orthodoxis: nobis traditum est: subtili est scrutatione pensandum: quomodo in deitate trinitatis: quicquid est potens: quicquid eminens: quicquid glorioſum: aut felix: totum esse dicatur: credatur ⁊ intelligatur cuiuscunq̃ psone: ita vt plenitudo ipsa diuine sublimitatis: non minor sit in singulis q̃ in tribus: immo vt quod trium esse dicitur: non per singulas personas: diuidatur in partibus: sed totum sit integre singulorum: excepto q̃ proprium est patris: esse patrem: proprium filij esse filium: proprium spiritus sancti esse spiritum sanctũ. Nam si hoc est ibi singuli quod simul trium: propter ineffabile vinculum vnitatis: quomodo maius aliquid habere ibi possunt tres simul q̃ singuli? Ut enim loquamur aliquid de vsu humano. Si aliquis Rex assumeret in societatem Regni: siue (vt accidere potuit) filium ⁊ nepotem: siue aliquem alium de sanguine suo: dans illis in omnibus omnem plenitudinem potestatis: quatenus simul tres: simili honore venerarentur ab omnibus: in quo minus honoratus esset vnus q̃ simul tres: aut q̃ magis possent in Regno tres simul q̃ singulus eorum: cum ea potentia dominaretur ibi vnus: qua simul tres: ⁊ eo honore quo tres simul frueretur vnus? Ceteruꝫ si res diuerse conferuntur simul: multum interest inter res corporeas ⁊ incorporeas ⁊ spirituales. Certe si in aream pergis laturus triticum: si ad torcularia vinum: si demuꝫ ad fontem hausturus aquã: causaris non immerito ⁊ sollicitaris de vase: ne forte si paruum est minus afferas q̃ res aut necessitas exposcit. Si autem carbones ignis ad succendendam stipulam: siue ligna ferre queris: nonne in ferendis illis frustra de quantitate causaris: quum tanta virtus sit in vno carbone quanta in tribus: ⁊ non magis succendatur ex tribus q̃ ex singulis: etiam si id quod cernitur oculis: maius in tribus q̃ in singulis esse videatur. Neq; enim quantitas corporalis rei a sli mitanda est Deo: sed quantitas virtutis. Alioquin si aliquid interesse vis inter tres carbones ⁊ vnum: fatemur ⁊ nos in personis deitatis: dicentes plures esse tres personas q̃ duas: nec tamen maioris potentie: aut virtutis: quia id potest singula quod simul tres: Si autem inter aquam ⁊ ignem tanta inequalitas est: quantam inter ignem ⁊ Deum esse putas? maxime cum vnusquisq̃ trium sine quantitate magnus sit: sine indigentia creator? Si enim maius aliquid essent tres q̃ singulus trium: haberet profecto terminum immensitas singulorum: ac per hoc nullus oipotens. Si autem singulus

eoꝫ sine quantitate magnus est: quomodo possunt maius aliq̃d esse tres q̃ vnusquisq̃ eoꝫ: quum ea magnitudine sit q̃q̃ magnus in semetipso: qua maius aliq̃d esse nõ pot? Illꝫ enim ⁊ istud simplicitas illa in qua non est aliqua partium siue diuiño voluntatum: sed summa vnitas ⁊ inscissa maiestas. Ut enim a supernis illis redeamus ad ima nostra illud boni semp ⁊ vbiq̃ habere vnitas pfecit: vt q̃ singuli est prius: plurimum faciat esse cõe. Si autem id agit per hoc bonum vt id habeat singulus q̃ habent omnes: q̃d possunt habere omnes q̃ non habeat vnus? Verum hoc apud homines. Apud deum autem non agit hoc quicq̃: sed est id q̃ est: ad cuius summi boni similitudinem formanda erit rationalis creatura: non in plenitudine maiestatis assumpta: sed ad imaginem ipsius participatione gratie sublimata. Tanta vero vnitas est in summa illa trinitate: vt id habeat maiestatis singulus q̃ habent tres: hoc possit singulus q̃ possunt tres: excepto q̃ hoc pater hꝫ a nullo: filius a patre: spiritus sanctus a patre ⁊ filio: non largitione gratie: sed simplicis veritate nature: Neq; enim pater: q̃ voluit: genuit filium sicut omnia que voluit fecit in celo ⁊ in terra: sed sicut ipse semp est: ita ⁊ filius cum spiritu sancto semper est apud eum: qui id circo ipsius patris predicatur equalis: q̃ sicut pater eternus est: ita ⁊ filius coeternus. Q̃ vero idem filius cum spiritu sancto non est separatus a patre: sed semp manet cum eo ⁊ in eo in vnitate perfecta: nec pater potuit amittere q̃d dedit filio ⁊ spiritui sancto: nec ipsi possunt non habere quod visum est fieriſſe in ꝓprietate paternа: si tñ aliqua datio aut proprietas in illa eterna vnitate esse potest: nisi intelligatur quomodo esse possit: ſm q̃ ⁊ vir serenissimus Augustinus luculenter exponit. Dicit enim filius de seipso. Sicut pater hꝫ vitam in semetipso: sic dedit ⁊ filio vitam habere in semetipso. Et de spiritu sancto. Ille me clarificabit: q̃ de meo accipiet. Qua liter autem hoc ⁊ similia intelligẽda sint: per multa ⁊ prolixa verba Augustinus exponit. De illis autem proprietatibus que sic esse videntur singulorum proprie: vt nõ inueniantur communiter pmanere in tribus Et ipse: ⁊ alij multa loquuti sunt. Nõ nulli vero sequentes ista tria quibus perficiuntur omnia: vꝫ: posse: scire ⁊ velle: patri attribuerunt potentiam ſm illud libri Job. Deus potentes non abijcit: quum ⁊ ipse sit potens. Et illud sacratissime matris domini. Quia fecit mihi magna qui potens est. Sapientiam filio: de quo dicit Paulus. Nos predicamus Christum dei virtutem ⁊ dei sapientiam. Voluntatem vel amorem: spiritui sancto: quod voluntate esse intelligendum: vbi dicitur per psalmistam. Tita in voluntate eius. Et vbi dicitur per Joannem. In hoc apparuit charitas dei in nobis: quoniaꝫ filium suum vnigenitum misit deus in mundum vt viuamus per eum. Et notandum q̃ sapientia dicitur ⁊ fortitudo dei: charitas dei: amor vel dilectio dei. Et his similia sepe reperiũtur in diuinis eloquijs: ⁊ per hec spiritus sanctus intelligitur. Potentiam vero dei non me recolo alicubi legisse: sed tñ potentem ⁊ omnipotentem: ne forte q̃ subiungitur: dei intelligeret filius: aut spiritus sanctus: sicut intelligitur filius nomine sapiẽtie dei: ⁊ spiritus sanctus nomine amoris dei. Si tamen ⁊ hocipsuꝫ studioſus lector in scripturis sacris inuenerit: noscat ibi nomine potentie: filium esse intelligendum: quia quo tendit modo impetus noster: id omnino dicturi ⁊ probaturi sumus q̃ quicquid in illa simplici trinitate dicitur ſm substãtiam: ⁊ videtur esse ꝓprium alicuius persone: sic intelligendum est ſm aliquid esse proprium alicuius persone: vt tamen velut in genere ostendatur esse cõmune. Verbi gratia. Pater dictus est potentia: quia faciens iudicium de peccatoribus: semper se ostendit inuictum. Filius dictus est sapientia: q̃ noluit potentia vincere: sed humilitate. Spiritus sanctus di-

Joh.

Joãnis

Augu.

ctus est amor: q̄ qui plene amat aliquem: dat ei quem diligit ⁊ se ⁊ omnia sua. Propter hoc quippe ⁊ bonum ⁊ donator est spiritus sanctus: q̄ ⁊ se dedit ⁊ sua: quamuis horum vnum magis ad patrem ⁊ filium: qui dederunt eum videatur referre. Et si hoc catholice dici possit: nec tamen q̄ seipsum dedit seipsum misit: vt nonnulli delirant: quia missio ad eum pertinet ⁊ſi qui alium vel aliud mittit: donatio ⁊ ad eum potest pinere qui mittitur ⁊ ad eum qui mittit. Dr solo autem filio intelligi potest: q̄ ipse se misit: ⁊ ab alio missus sit: propter gemine nature substantiaz: in qua est verus deus ⁊ verus homo. Nam ⁊ homo quilibet: quia in duobus consistit: dicitur emittere spiritum quando exit anima de corpore mortali: pro eo. ſ. q̄ homo interior est qui emittitur: homo exterior qui emittit. Frustra ergo conantur aliqui asserere in simplici: quod in gemina substantia a viris catholicis assignatur. Sed de hoc alias. Ut autem que proposita sunt reducamus in summam. Ecce pater dictus est potentia: filius sapientia: spiritus sanctus charitas: propter ea que superius dicta sunt: vel si qua sunt alia digna affatu: que huic tante significationi conueniant: ⁊ tamen tota trinitas persecta potētia est: tota trinitas persecta sapientia: tota trinitas persecta charitas: alioquin nullus esset perfectus. Si autem ꝑm q̄ Augustinus docet in typo memorie rationis ⁊ amoris: vnu'quisq; est potentia: ſapientia ⁊ amor: restat vt nihil minus sit singulus: q̄z simul tres. Bene ergo in figura illa triangulata tantum continet vnum cornu: quantum simul tria: quia nō maius aliquod sunt vel habent simul tres persone: q̄z singula trium: nec minus aliquid singula q̄z simul tres. Ille autez videatur impossibile quod ratione probatuz est: non quidem his qui rōnem ipsaz capere queunt: sed his qui firmiores sunt intellectu: considerandum est saltem eis quantum differat inter creaturam ⁊ creatorem: vt sciant quid differre queat inter humana ⁊ diuina: inter egenam naturam: ⁊ nullo indigentem bonorum omnium creatorem. Quod se vidisse refert Augustinus in libro de ciuitate dei. Lapidi cuidam adhibitum est ferruz: ⁊ mox virtus lapidis attraxit ferrum ad lapidem: ⁊ adiunxit se illi: ita vt viderentur duo ipsa quadam validissima vnitate ligari. Amotum est autem ferrum a lapide: ⁊ appositum est ferrum ferro: ⁊ inuēta est ea virtus esse in ferro que erat in lapide: in nullo in lapide imminuta. Amotum est autem ⁊ ferrum quod tetigerat lapidem: ⁊ appositus est aliud ferrum illi ferro quod tetigerat ferrum: ⁊ inuenta est eadem virtus in ferro: etiaz in tertio gradu: puto q̄ ⁊ in quarto ⁊ in quinto. Si igitur tanta est virtus ipsius lapidis vt propagata non minuatur: quamuis non sit in re ista imago patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti: ⁊ similitudo doni spiritus sancti: quod concessum est ecclesie sancte dei. Quid miruz si fine quantitate magnus est pater: sine quantitate filius: sine quantitate spiritus sanctus: ita vt non sit vel habeat minus aliquid singulus q̄z simul tres. Quia ergo non sapientia illi deest: nec virtus ad probandum quod est: ascendat qui potest intellectu ad contemplandam speciem celsitudinis eius: qui non potest admiretur virtutem ⁊ credat: qui minus lucide intelligere potest: dicens assidue cum psalmista. Magnus deus noster ⁊ magna virtus eius: ⁊ sapientie eius nō est numerus. ꝑ. Magnus dominus ⁊ laudabilis nimis: ⁊ magnitudinis eius non est finis.

Augu.

¶ Explicit distinctio tertia. Incipit distinctio quarta.

Tenendum est ad illud articulum: ex quo pendet notitia personarum. Quod vt recte fiat: principale illud cornu ex quo ars tota sumit originem: in primo loco trium quemadmodum expedit statuamus. In quo nimirum cornu: non

aliud q̄z deus pater intelligendus est: a quo filius ⁊ spiritus sanctus: alter quidez nascendo: alter procedendo: id acceperunt esse: quod ipse est. Hec igitur principalis persona: in principali cornu psalterij designata est: q̄ quasi principale principium duorum esse videtur. Ibi enim (vt supra diximus) manet initium totius vasis: ⁊ quasi aqua ex fonte manans: in quedam larga maria dilatatur. Quod ergo ipsum cornu quod principale est: videtur aliquantum a duobus dissimile. Illud profecto in sinuare videtur: q̄ pater quidem ficut a nullo est: ita nunquam legitur ad homines missus: vtpote qui non habuit principium a quo mitteretur. Filius vero cuz spiritu sancto influens ciuitatem illam celestem ⁊ replens gratia sua: nouem ordines angelorum: ac ſi cuiusdam fluminis impetus saluaturus humanum genus ad inferiora confluxit. Venit enim querere quod perierat: ⁊ chordam inferiorem in qua pro chordarum dispositione tota ars terminatur ad ostendendas diuitias bonitatis sue in genere humano perficere. Quod ſi pater: ficut a nullo est: ita nunq̄z legitur missus: filius vero ⁊ spiritus sanctus: alter quidem in carnis substantia: alter in columba ⁊ igne: ab eo qui a nullo mittitur: missi sunt: ⁊ ita missi ad homines: vt eum qui se misit non dimitterent: sed in eo ⁊ cum eo fine fine manerent: q̄z conuenienter cornu primo locus primus ascribitur: duobus concurrentibus: hinc ⁊ inde: non minus est mirabile q̄z apertum. Tradunt etiam nobis patres catholici: q̄ prater sit principiuz filij: filius cum patre principium spiritus sancti: principium ergo pater: principium filius: principium inquam filius: de principio patre: nec tamen duo principia: sed vnum principium. Similiter ⁊ spiritus sanctus principium est: nec tamen tria principia: sed vnum principium. Sed cuius esse principium fatemur spiritum sanctum? Principium omnium bonoruz que ab ipso sunt: principium creaturarum omnium: quas ficut deus omnipotens ad suam creauit gloriaz. De hoc Augustinus in libro quinto de trinitate. Si quicquid in se manet ⁊ gignit aliquid vel operatur: principium est ei rei quam gignit: vel ei quam operatur: non possumus negare etiaz spiritum recte dici principium: quia non eum separamus ab appellatione creatoris. Et scriptum est de illo: q̄ omnia in omnibus operatur ⁊ vtiq̄z in se manens operatur. Non enim in aliq̄d eoz ipse mutat: ⁊ vertit: ⁊ que operatur vide. Unicuiq̄z datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: alij quidem datur per spiritum: sermo sapientie: alij sermo scientie: ꝑm eundem spiritum: alij fides in eodem spiritu ⁊c. Et paulopost. Omnia autem hec operatur vnus atq̄z idem spiritus: diuidens propria vnicuiq̄z prout vult: ⁊ vtiq̄z sicut deus. Quis enim tanta illa potest operari nisi deus? Si autem omnium que operatur recte dicitur principium: spiritus sanctus: quis audeat negare illum esse principium hominis Christi Jesu: sicut ⁊ pater qui fecit omnia: ⁊ verbum quod erat ab eterno: per q̄d facta sunt omnia. Quod ne quis inter dubia ducendum crederet: tota illa operatio noui hominis: eidem spiritui sancto attributa esse monstratur: cum dicitur. Inuenta est Maria in vtero habens de spiritu sancto: ⁊ quod in ea natum est: de spiritu sancto est. Et in euāgelio angelus ad Mariam. Spiritus (inquit) sanctus superueniet in te: ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi. Et in Symbolo. Credo in Jesum Christum filium eius: qui conceptus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine. O mira mysteria. Unigenitus dei filius visitas mundum: sic humanam naturam in psone vnitate suscepit: vt cuius erat filius nōdum hō: eius esset filius factus homo: ⁊ tamen hoc scriptura non dicit: q̄d tam clare ⁊ tam pspicue verz est: sed illud magis dicere voluit: q̄d nisi intelligatur in spiritu: qualiter verz sit: non apparet. Quia

Augu.

Luce.

Actuz

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim ratione ꝓceptus esse dr de spiritu sancto qui ſm neutram naturam filius est spiritus sancti? Scdm quippe diuinam naturam filius est trimodo dei patris: ſm humanam: Abrae: z Dauid: z aliox quos ex maio. i parte scriptura sacra cōmemorat. Sed facile istud soluitur: si verbi apostoli memoramur dicētis. Factus est primus Adam in aiam viuentem. Scds Adam in spiritum viuificātem. Ecce respice: Adam hō terrenus: Christus celestis: Adam homo aialis: Christus spiritualis. Quare? qz illi data est aia que eum viuētem faceret z agentem. Nunc non solum aia data est: sed z spiritus dei viui. Nō solum inquam aia vacua inanis: sed plena gratia spiritus septiformi: nimiz qz vt aia corpus: ita rem nō similem: sed dissimilem dico: spiritus sanctus viuificat aiam creatam ad imaginem dei: quox altex primo homini datuz est: alteruz scdo: vt qui ad primi hominis imaginem aiati sumus: viuificati ad imaginem secundi: gloriemur in specie glorie filiox dei. Habes scriptuz in Ysaya de nouo homine Christo Jesu. Requiescet sup eum spiritus domini: spiritus sapientie z intellectus ꝛc. Non autem sic requieuit spiritus sanctus sup eum: vt prius eum creasse credendus sit: z postea introierit in illum: sed eum ipse preuenit: cuius z receptaculum factus est. Ideoq; non immerito dictum est de eo: qꝫ ꝓceptus sit de spiritu sancto: qz prius affuit gratia in mente virginis qꝫ ꝓciperetur in ventre matris: nec tamen spiritus sanctus ingressus est in eum ſm qꝫ in electos alios: qui in peccatis ꝓcepti sunt: sed ab initio ibi affuit simul cum verbo: sacrumq; illud dei vasculum sibi pro suo velle aptauit. Quocirca: nec vnqꝫ fuit non plenus spiritu: sicut nūquam non fuit dei verbo vnitus. Et si causa mysterij actuz sit: vt non qñ conceptus est de virgine: sed quando baptizatus est a Joāne descenderit spiritus sanctus corporali specie: sicut columba in ipsum: z mansit super eum: propter eos. s. in quos descendit qñ baptizantur in Christo. Non igitur incongrue dictus est Christus ꝓceptus esse de spiritu sancto: cuius corpus nō immunda libido: sed virtus diuina operata est replens illud gratia septiformi ab ipso initio ꝓceptionis sue: vt iure diceret homo celestis: hō nouus: homo specialis: tanquaz si non esset caro: sed spiritus. Sic enim mirō modo dei filius venit in carne: vt tū legem carnis nō imponeret: sed deleret: non illam dico legem quam venit: non soluere: sed adimplere. Sed illam de qua dicit Apostolus. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: z captiuum ducentem me in lege peccati. Ex hoc idcirco diximus vt sciremus spiritum sanctuz principium esse hominis Christi Jesu: qui ſm qꝫ deus est: ipse spiritus sanctus: vnuz est cum patre principium. Et sciēdum qꝫ si spiritus sanctus a solo verbo procederet z non a patre: nō parum videretur absurdum: vt idem filius homo Christus Jesus diceretur missus a spiritu sancto: vel etiam esset vnctus a spiritu sancto: vel accepisse ꝓmissionem spiritus sancti: z si qd simile. Qz qui semel assumptus fuit a verbo in vnitate persone tam non potuit non habere eum: qui procedit essentialiter ab ipso verbo. Quis vero idem spiritus: qui principaliter procedit a patre: dictus spiritus dei patris: iuxta illud euangelij. Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Dictus est z spiritus filij: ſm illud Apli. Misit deus spūm filij sui in corda nostra clamantia: abba pr. Recte a patris spiritu idē filius dr missus dicente eodem filio in Esaia prophecta. Esa. Ece dño misit me z spiritus eius. Ut deo specialiter idez spiritus intelligat mittens filium: qꝫ procedit a pre. Sic igit pater principiū filij: filius cum pre principium spūs sancti: ſm qꝫ deus est: non ſm qꝫ homo: ꝫz vero qꝫ homo est: nō ipse spiritus sancti: ꝫz magis spiritus sanctus principiū eius est: sicut z oiuz que creata sunt. Non aūt hoc

Esa.

sacramētuz fidei: sicut nec quecūqꝫ alia vni vero deo: qui nescire seipsum negt necessarium erat: sed nobis me qua forte in nobis oriret suspitio non esse equalem spiritū sanctum genitori z genito: ac per hoc minus essemus catholici: si non sicut oportet veneraremur deū: qꝫ qui minus deuotionis aut fidei: vni psone qꝫ alit tanqꝫ aliam alij preferēdo tribuit: criminaliter errat: z in mente sua hereſim: z si ore nec dū proferat nutrit. Ut aute hec que fide tenemus: etiā atq; etiā contēplari possimus. Psallendū est adhuc in decacordo psalterio: z ad eius misteria recurrendum. Si enim sic exponitur vas ipsuz: vt principale eius cornu: qd ascribit patri respiciat ortū solis: psecto cornu illud quod respicit aquilonē: filio ascribendū erit: qd aute respicit meridiē: spiritui sancto. Et hoc qdez cōgrue satis. Cui enim magis ꝑgruit pars orientalis: qꝫ illi psone ex qua semper natus est sol iustitie Christus: z ex quo omnis paternitas in celo z i terra nominat? Aut cui magis pars aglonis: qꝫ illi qui ingressus est prouinciaz aglonis pugnaturus ꝓtra principē mūdi huius: z per sinistram passionis qua sponte sustinuit ad tps superauit z vicit? Cui vero melius par australis: quam illi cui dicit in canticis. Veni auster z pfla hortū meū z fluent aromata illius? Certe Deus pater ꝓncipiū filij: pater simul z filius principiū spiritus sancti. Vis istud agnoscere i sepe scripta figura? Incipe scribere a superiori parte z peruere vniuersas lineas que corda qz loco depicta sunt in ea z habebis profecto in principali cornu: principale principiū tā ad illud qd ascribit filio: qꝫ ad illud qd ascribit spiritui sancto. Inde enim incipis scribere. Qz vero sic incipis a principali cornu: vt tū per singulas lineas que infra sunt incipias ab illa pte q̄ ad aglonē spectat: ita miro modo vtrūqꝫ cornu: (hoc est) z illud qd ptinet ad patrē: z illud qd ptinet ad filium: apparent esse simul vnuz principiū ad illud quod ptinet ad spiritū sanctum. Ut magis ꝓtemplationi oculoz subiaceat: qꝫ vt verbo oris (sicut est) sufficienter valeat enarrari. Si autez queritur descriptione hebreoz qui incipiētes a dextra parte definunt in sinistra: nec ipsuz a ꝓfecto misterio vacare posse credēdum est: haud dubiū ꝓp illud: qd dicit apostolus ō verbo dei. Cū in forma dei esset semetipm exinaniuit: formā serui accipiens in similitudinē hoiuz factus: z habitu inuētus vt homo. Est aute pro vt supra digessimus principium eius spiritus sanctus: ꝫz qꝫ homo est: non ſm qꝫ homo: z ob hoc ꝓuenīeti misterio: hebrei incipientes a dextera perueniunt ad sinistram statuentes ibi finez vbi nos gentiles principium non qdem q̄ztū ad illud cornu qd pertinet ad patrem: sed quantū ad illud qd videt pertinere ad filium. Sed quare a dextera incipit populus hebreoz qui prior fuit: nisi quia apud illos humiliatus est filius vt ꝓciperet de spiritu sancto ex maria virgine: ita vt diceret ipse de spiritu sancto: z de se ipso. Spiritus domini super me eo qꝫ vnxerit me? Qd aūt christianus populus incipiens a sinistra pergit ad dexterā: designat illud: qd dns ipse ait. Nisi ego abiero: paraclitus non veniet ad vos. Si aute abiero: mittā euz ad vos. Tale est enim ac si diceret. Propterea non mitto vobis modo spiritū sanctū manens adhuc in humilitate carnis: qz ſm hoc nō est meū ostendere hominibus formā largientis munera: sed accipientis quousqꝫ compleam cursum humiliationis mee: z doceam vos audiores fieri a principio ad accipiendam intelligentiam maiorz: qꝫ vt ipsi alijs ipudic: vīz sciētiolā ipartire velitis. Unde z de eodem humilitates magistro Joannes ait. Spiritus nonduz erat datus quia iesus nonduz erat glorificatus. Igit z qꝫ hebrei incipiunt a dextera: z qꝫ gentiles a sinistra: causa est aperti misterij in filio z spiritu sancto: quorum vna est eū patre maiestas: cui est cuz eis honor z gloria in secula seculorum. Amen.

Esa.

Joan.

Joan.

¶ Explicit distinctio quarta.

Incipit distinctio quinta.

Non est acutuz superius comu sicut duo inferioza: sed aliquantulum latū ꝛ cuidens pre duobus: vt apte ab ipso vno duo reliqua comua que infra sunt: trahere videant origine. Nec mirum. Pater enim deus a nullo genitus deo: habet in semetipso sapientiam ꝛ amorem: filium. s. ꝛ spiritum sanctuz: per quos pacificat sibi omnez electam creaturam: siue que in celo est: siue que in terra. Non enim eo modo filius ꝛ spiritus sanctus: mittunt ipsum patrē: aut solus filius sine patre mittit spiritū sanctū ꝑm deitatem: aut solus spiritus sanctus sine patre misit filiuz: ꝑm qꝫ filius homo est: vt in omnibus que dicunt de patre ꝛ filio ꝛ spiritu sancto: vna similitudo teneat. Et ideo primū comu psalterij dissimile esse debet a duobus: vt vbi sit principium: vasis per id quod est dissimile intelligat. Dz aūt ꝛ filius in seipso spiritum sanctum: sicut ꝛ pater: sed hoc ipsum filius a patre habet: sicut ipsemet filius demōstrat cuz dicit. Cū
Joan. venerit paraclitus quē ego mittā vobis a patre. Et alio loco. Sicut habet pater vitam in semetipso: sic dedit ꝛ filio vitam habere in semetipso. Dedit autē hoc pater filio: non quasi voluntate propria aut gratie largitate: sed hereditate nature. Que cum ita sint: recte principale comu respectu duorum inferiorum: artitudine caret: quia ab ipso procedunt ꝛ mittuntur filius ꝛ spiritus sanctus. Inferioza autem dixi duo comua: nō quasi inequalia: sed quasi humiliora pertentia: ad designandum illud quod dominus ait. Qui a semetipso loquitur: gloriaz propriam querit. Qui autem querit gloriā eius qui misit illum: hic verax est: ꝛ iniustitia in illo nō est: Et de spiritu sancto. Nō
Joan. enim inquit loquetur a semetipso: sed quecunque audiet loquetur: ꝛ que vera sunt annuntiabit vobis. Igitur principale comu non incipit ab artitudine ne in principio solus pater fuisse putetur. Duo vero inferiora definunt in cacumine: vt vnus esse intelligatur filius qui natus est de patre: ꝛ vnus spiritus sanctus qui a patre filio que procedit. Non enim versa vice filius aut spiritus sanctus mittit patrem: aut a filio vel spiritu sancto procedit: aut mittitur pater: vt poni modo in omnibus comunibus statuamus principium: sed in vno tantum principale principiuz: in alijs duobus que definunt in acumine consumationem intelligamus: nimirum quia vnus filius ꝛ vnus spiritus sanctus. Neqz enim a quolibet duo sunt: vt sicut filius ꝛ spiritus sanctus sunt a patre: ita pater ꝛ spiritus sanctus sint a filio: aut pater ꝛ filius a spiritu sancto: vt in quolibet trium indifferens principium statuamus: ꝛ in vno principium in duobus finem: nequis quartaz: aut quintam personam querat in illa simplici trinitate: in qua vnus ab vno: ꝛ alius a duobus. Et quia pater simul ꝛ filius vnum principium sunt ad spiritum sanctum: ita qꝫ vt hoc filius habeat a patre: a quo ꝛ mittit illum: non oportuit propter hoc secundum comu a tertio dissimilitudinem habere: nisi in hoc tantum qꝫ inde incipit scribere in inferiori linea: ꝛ grecus ꝛ latinus: ꝑm qꝫ superius dictum est: quia aliud est esse principale principium: aliud principium de principio: ꝛ aliud esse principium vnum ad vnum: aliud esse duo simul vnum principium ad vnū: ꝛ ita quoqꝫ vt vnus habeat hoc ab alio: ꝛ simul habeat hoc cum illo a quo habet. Licet ergo filius principium sit ꝛ ipse spiritus sancti: quia tamen ꝛ ipse a patre est: ꝛ a patre habet vt sit principium spiritus sancti: nec sine ipso patre: sed cum ipso: nec vt sint duo principia: sed vnum principiū: non debuit illud comu quod retinet misterium filij omnino simile esse: nec quod retinet typū patris: ne vtrunqꝫ videretur esse principale principium quum ad solum hoc pertineat patrem: sed ipsa duo comua consideranda sunt simul: vt simul ambo ad tertiū vnum esse principium videantur: sicut pater ꝛ filius vnum sunt principiuz spiritus

sancti. Recte ergo duo comua inferiora in acumine desinunt quia ꝛ filius ꝛ spiritus sanctus a patre sunt ꝛ non ab eis alijs: ꝛ tantum duo ipsi sunt. Est tamen ꝛ aliud sacramentum quod debeat in hac re vigilāter pensari. Id quod acutum est in aliqua mysteriali figura significat principium siue finem. Et principium quidem si sic esset designarent illud ex quo incepit ars: finez in quo consumatur. Cum autem constet qō initiale acumen principium significet temporale: vtpote in rebus creatis que ab ipso qui est principium sine principio nō de aliqua: iam existenti re: sed omnino de nihilo sunt creata: merito idem principale comu acuminis artitudine caret. qꝫ deus pr̄ cuz filio ꝛ spiritu sancto: caret principio tēporum ꝛ dierum: qꝫ non aliquando cepit esse sed semper erat quod est. Si enim principale comu inchoaret ab acuminis artitudine: videretur esse simile illi rei que fieri cepit ex nihilo. Ut autē deus oipotens semp oñdatur esse principium sine principio: cōgrue satis comu ipsum sine acumine manet: ac si verbis suis aptis vocibus clamaret dicens. In dei oipotentis eternitate nō est querendū esse cepit: sed semper erat qō est. Si enim dicere ꝓsueuimus in ꝓfessione cōi. Sicut erat in principio ꝛ nunc ꝛ semp
Apo. Et Joānes euangelista in libro Apo. Qui erat ꝛ qui est ꝛ venturus est. Et in ipso principio euāgelij sui. In principio erat
Joān. 1. verbum. Apte ergo principale comu psalterij quod a similatur patri. acuminis artitudine caret: qꝫ eternitas illa que erat in deo ante tempora secularia: nobis omnino qui ex tēpore esse cepimus' inperscrutabilis est ꝛ quo suo occulto consilio voluerit creare ex tempore: quod nō fuit ab eterno hebetatur sapientia hominum: defuit sensus ꝛ intellectus. Sic igitur erat sicut est. Nunc pium sine principio: ipse solus cuz filio ꝛ spiritus sanctus: qui in ipso sunt: ꝛ ab ipso procedūt. Verumtamen ipse pater reuelatus est hominibus primo tempore magis qz filius ꝛ spiritus sanctus: vt ipse quoqz in suis tēporibus manifestius apparerent. Sed num quia duo comua inferioza definunt in acumine filius ꝛ spiritus sanctus habituri sunt finem: cum etiam electis omnibus eternitas temporum promittat? Absit. Sed quia soli ipsi acceperunt res visibilee in quibus apparerent hominibus: licet ꝛ alio modo filius: aliter spiritus sanctus: quia ille humanam naturam in vnitate persone: iste speciem columbe in figura sancte matris ecclesie. Non enim est vna persona ecclesia: vt posset simul ostendi que nec dum tota erat in mundo: quando vidit Joannes spiritum descendentem super Christum iesum: vt apparerent ibi simul sponsus ꝛ sponsa: cui. s. sponse dictum est in canticis canticorum. Una est columba mea: perfecta mea: Can.
vna est matris sue electa genitricis sue. Et ob hoc in typo huius ecclesie que vnita ē spiritui sancto: illa vz vnione de qua dicit apostolus. Qui adheret deo vnus spiritus est: ostensa est vna columba: sicut ꝛ in typo filiorum ecclesie apparuerunt aposto Actus.
lis dispartite lingue tanqz ignis: ꝛ in sedie (inquit) super singulos eorum. Et filius ergo ꝛ spiritus sanctus accepit corpoream creaturam: in qua demonstraretur hominibus: ꝛ in qua consumaretur opus: pro quo ꝛ missi sunt: vt perficerent illud. Unde ꝛ filius ipse in ꝓfessione sua quam scit ad patrem. Opus inqꝫ ꝓsumaui quod dedisti mihi. Et de spiritu sancto idem filius. Cum venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oēz veritatē. Non enim eo modo: nō oportebat filium factum hominem non quolibet habere finem: quomodo nō poterat prius qz esset homo tempoz habere principium: qꝫ creatura temporaliter ꝓficit ꝛ quādoqz vltra proficere desinit consumata: etiā si in momēto proficiat. Apud deū autē non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Dicit tū ipsa diuinitas principiū ꝛ finis ꝑm illud Apocalypsie. Ego sum. A. ꝛ. ω. principiuz ꝛ finis. Dz aliud est habere principiū vel finē aliud est

se principiū siue finē. Est autē deus princi-
piū: qz ab ipso sunt oīa que creata sunt. Sz
si idcirco deus omnipotens vocatur prin-
cipium: qz omnia que sunt ab ipso sunt z es
se ceperunt. Num idcirco dī finis; qz in ip
so esse desistunt? Absit. Sz quia opera que
inceperunt ab ipso: per ipsum veniunt ad
pfectionē: z in ipso qui est summa bonitas
pfiumationē accipiēt. Hoc ergo modo pri
cipiū z finis. Sed z pro eo qy in principio
non erant creature: p qbus z cum qbus
tępora esse ceperunt: z nec filius nec spiri-
tus sanctus aliquam assumpserat creaturā
nequaqz nos temporales loquētes de deo
viuo z vero qualiter erat in illa eternitate
ita pgrue dicē possumus: fuit quo mō erat
vel esse cepit: qđ omnino esset impiū z in
quum: quomodo dicimus: erat z est: quia
fuit: de illa re pgrue dici potest que esse de
sijt quod fuit: vt est ille homo bonus fuit:
sed desijt esse qđ erat: z esse cepit de illa re
que aliqn non fuit: z modo est. Quia ergo
deus omnipotens nec esse cepit: nec desijt:
nec fuit q̄ cepit illi: nec esse cepit: sz aut erat
aut est. Hō enim ait veritas iudeis sese per
dere anhelantibus. Anteqz abraam fieret:
ego sum: vel esse cepi: sed antēqz Abraā fieret:
ego sum. Et cum dicerent illi. Tu quis es.
Respondit: principiū qui z loquor vobis.
Si ergo verū est qy deus non esse cepit: sz
semper est. Recte principale eorum qđ re-
fert ad pz: qui est a nullo z a quo pcedūt
filius z spūs scūs: caret acuminis artitu-
dine: vt non videat incepisse: semper esse
qy est. De filio autez z spiritu sancto: nō eo
modo dicere possumus: qy nō fm aliquid
habituri erant finem: quomodo neqz pa
ter neqz ipsi deitatis habuere principiū: qz
z filius habuit finē vite huius tęporalis in
assumpta carne: fm illud qđ ipse ait. Ea q̄
scripta sunt de me finem habēt. Vel certe
habiturus est in pfiumatione corporis sui:
quod sumus nos. Et spiritus sanctus ha-
biturus est in effusione donoz. Dictuz est
Psal. enim in typo solis de Christo. Sol cogno
uit occasum suum. Sane in typo doni spi-
ritus sancti quod effundit in corda electo
ruz. Replera'sunt vasa que habere potuit
vidua illa mulier que clamauit ad Heliseum: z licet modico illo oleo qđ habere vi
sa est p multa vasa effusum multiplicarēt:
z cresceret: tū cum vas defuit: stetit oleuz:
z tandem finē habuit effusio z infusio illa.
Dicit autē apostolus de vera illa effusione:
quam significat ista. Charitas dei diffusa ē
in cordibus nostris p spiritū sanctū qui da
tus est nobis. Hoc est illa virtus: que oīuz
est mater virtutū: sine qua pgregent virtu
tes reliquas: culmos vacuos z inanes ad
fructem aręa portare est. Ut enim humani-
tas christi plata est oībus creaturis: ita vir
tus charitatis: vniuersis virtutibus. Et si-
cut Joannes baptista preambulus fuit xpi
ta virtus humilitatis puia est charitatis.
De qua nimiz charitate que est precipuū
donū spiritus sancti: dicit psalmista. Om- Psal.
nis consummationis vidi finem latū mādā
tū tuū nimis. Et apostolus. Finis pcepti
est charitas de corde puro z conscientia bo
na: z fide nō ficta. Licet autē homo Chri-
stus ihesus magnus sit sup oēs homines: sz virtus charitatis magna sit sup oēs virtutes:
neutrū tū horum sine q̄ntitate magnū est:
neutruz.n. fm aliqđ nō fit: aut positus: aut
ponēdus finis: nō vt esse desinat: sed vt ter
minum quantitatis pro mensura operato
ris accipiat. Sola.n. diuinitas sine q̄ntitate
magna est sine qualitate bona: sola pro na
tura sui sine tpum varietate z volubilita
te immesa. Q: vero illa eternitas que erat
ante mundi principium: eius inscrutabi-
lis est: vtpote in qua nō erant aliq̄e creature que manerēt in ea: q̄uis nesciamus
q̄ longe vel prope ante mundi pstitutio-
nem: aut si in ipso exordio mundi creati
sint ordines angeloz. Merito eorum ipsuz
principale carere principio demonstratur.
ita vt videat representare principium si-
ne principio: fm qy erat deus pater cum fi
lio suo z spiritu sancto anteqz secula ince-
pissent. Non autem eo modo inscrutabi-
lis sunt: aut erūt nobis filius aut spiritus
sanctus

sanctus in operibus suis: siquid opera ipsa
beatū sunt in illo seculo futuro in quo eri-
mus z ipsi filij dei: sz erit intellectus no-
ster cōsumatus in reuelatione ipsorum:
sicut de se z de spiritu sancto: filius ipse
Joān. dicit. Multa habeo vobis dicere: sz nō po-
testis portare modo: cum aūt venerit ille
spiritus veritatis docebit vos oēz veritā-
tem. Quia ergo nec talis natiuitas pri-
net nisi ad filiū: nec talis spiritus sanctimis
sio v el effusio nisi ad spiritū sanctū: excē-
pto in eo qy vna est operatio triū pp ineffa
bile vinculū deitatis: nihilqz ptinet ppie
ad psonā patris: qđ eternū nō sit. Iure pri
cipale cognitus est duobus: qz nimiruz
patris eternitas cōmunis est filioz spiritui
sancto: tęporalia vero filij z spiritus sancti
que pscripsimus: ppria sunt filij z spiritus
sancti. Illud ergo inscrutabile est vt timea
tur: istud noscibile vt ametur. Illud enim ser-
uoz est istud amatoz. Nā ibi incōprehibi-
lis esse voluit: z hic cōprehēdi z agnosci.
Ergo ibi principiū tępoz nullū: qz diuini-
tas principio caret: hic finis ingressionis in
filio z spiritus sanctus in assumptis crea-
turis cōprehēdi ab hominibus voluerūt.
Quia post cōsummationē operū suoz qbus
sunt in assumptiōe exhibilis z humilis crea
ture reuelari dignati sunt: segtur eternitas
seculoz: que z ipsa inextimabilis est: sed se-
cundū qy dispositio cordaz initiū ipsius va
sis z finē esse demōstrat: integritatez eius:
z differentiā quidēter notamus: apparet
qy latitudo ipsa que est inter duo contraria
serioza opposita sint eregione sūmitati cor-
nu principalis: nimiz qz sicut in cornu prin
cipali visus est pater incepisse opera sua: sz
nō sint filio z spiritu sancto: ita quāuis nō
sint eodē patre ostendūt simul in duobus
cornibus cōsumare ea: ipsi in finibus secu-
loz. Inde est qy vetus testamētū videt p-
prie pinere ad patrē: nouuz ad filiū z spi-
ritū sanctuz. Et qm̄ sicut illa eternitas dei
que erat ante ipsa secularia: principium nō
habuit sz principiū erat: ita z illa que post fi
nem tępoz futura est: nō est habitura finez
seculorum. Recte initium psalterij z finis
acuminibus caret: ne qz filius z spiritus sā
ctus fines cōsumatorios habuisse ostēdi sūt
fines etiā cōsumptorios: qđ falsum est ha-
bere putenf. Sane in amplitudine spatij
que est in exitu latioū designat abūdantia
bonitatis dei quā ostēdit nobis in filio z
spiritu sancto: qui se prius ostenderat quasi
dūz terribilē in seipso: qz nō solū natura il
la incōprehensibilis z eterna sine fine ma-
net qđ est: verūetiā electoz agmina cuz ip-
so sint sine fine manebunt. Et bene pfiuma
tio totius operis in duobus cornibus data
est: qz nō nisi in fine seculoz redimendum
genus humanū filius z spiritus sanctus a
patre visibiliter missi sunt: q̄uis aliter filius:
aliter spiritus sanctus vt terroreż quē ostē
derat in seipso: in eis misericorditer mitiga
ret: z saluos faceret per clementiā: q saluari
nō poterant in operibus suis. Qui cum
eodēm filio z spiritu sancto: viuit z regnat
in secula seculoz. Amen.

¶ Explicit distinctio quinta
Incipit Sexta.

Non ē alienus a supradicto mysterio
ordo cōmunis orationis: qui quotti-
die solet fieri in ecclesia Christi: quotiens
cunqz cōpletis laudū solemnijs: eius cle-
mentiā postulamus. Nā semp inuocatio-
nem primā ad patrē facere pſueuimus: ex-
cepto cū occurrit aliqđ pro quo inuocatio
fiat ad filiū: sicut in aduentu ipsius: z ficu-
bi vt hoc fiat aliqua rationabili causa: vel
ppietas exposcit. Non inqz preter ordinē
rationis tā crebro istud fit in ecclesia Chri
sti: nec preter misteriū vere fidei patrem in
principio psonaliter inuocamus adiungē-
tes circa finē. Per dūm nostrum iesuz xpz
filiū tuum: z i fine: In vnitate spiritus san-
cti: qz nequaqz ita fieri in tot catholicoruz
ecclesijs ipsa que cunctis preſidet: pateret
diuinitas: si magne cultus fidei z pietatis
misteriū nō inesset. Ut igit tante fidei elu-
ceſcat archanum: statuamus si placet in pri

nio eorum: orationis initiū. Omnipotens sempiterne deus. Quesumus omnipotēs deus: z his similia: ac deinde p cordax lineas orationis speciē pcurrent ē in vltima cordax decē: extremū versiculū pferamus ita vt in sedo eorum incipiamus dicētes: p dominū nostrū iesuz christū filium tuuz in tertio quo cōcludit in fine: in vnitate spiritus sancti: ficqz oratione cōpleta cōfessio ortodoxe fidei in q̄ salus est oiuz: pfumet sriuolum quis esse causabitur: niſi verba hec simpliciter dicta maiori auctoritate munimus. In omnibus scripturis veteris testamēti z in oi illa serie tēpor que ab Adam: vsqz ad Joannem Baptistam longo anno rum spatio decursa est inuenitur nomen diuinum: patriarchis z prophetis z cunctis fidelibus illor tempor fide solemniter innotuisse: nunqz tamen de coeterno dei filio q̄ esset deus: sicut z pater nunqz hoc de spiritu sancto manifesta traditio patefacit: niſi in hac nostra tantum plenitudine tempor: qū p semetipsum dei filius visitare dignatus est mundū: z pspiritū sanctū qué dedit nobis ad cōsummanda ea que ipse inchoauit: agenda. Nā q̄uis deus vnus z trinus semper esset q̄ est: vtrū tamen esset trinus: non niſi raris pfectis innotuit a principio: nomen vero vnius psone. i. dei patris: tam seruis q̄z amicis annunciatum est oibus. f. illis qui dei plebs dicebant: ne populus ille adhuc pro tēpore rudis misterium trinitatis capere non sufficiens: vnius dei culturam iudeorum conuertere pluralitem. Quo circa' considerare est: q̄ infinita illa multitudo fidelium: q̄ abiecta pluralitate deor: deum vnum viuum z verū colendum esse dicebant: z si nec dum capere poterant misterium trinitatis in vnitate tamen confessione dei ac domini non errabant q̄: vere vnus est omnipotens: pius sanctus z verus habens in semetipso semē sanctum z vitam veram filium. f. z spiritū sanctum de quibus non est facta veteribus manifesta locutio ad hoc vt horum singulus diceret esse deus: ne inciderent vt tam dixi in pluralitatem deor. Si enim pueri illi (adhuc pro tempore) populo proponeretur confessio trinitatis nullo modo posset capere: niſi diuisam: tresqz magis diuisos q̄z vnum crederet deum verum: nec ei quis posset aliud verbo persuasibili itimare. Qz igitur in illa confessione: ipsa quidem erat: non error credere. f. vnum deum patrem ex quo oia: sed neseire eum habere filium z spiritum sanctum: tres vero deos dicere iniquuz est: nec possibile ē pueris sensibus habere discretionem rationis inter vnitatem z trinitatem: positum est illis quasi pueris fūdamētū fidei in vnodeo. Nobis autem vt senioribus euo archanū trinitatis mysterium patefactum est: nō. f. a principio: sed i hac senili plenitudine tēpor: qū misit deus filium suum in mūdū: illuminare his q̄ in tenebris z vmbra mortis sedebant: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Hoc igitur causa est: cur per tot preterita secula: vna persona tantū z non etiam tota trinitas innotuit populo illi terreno z animali: ne nos. f. deum trinum: sed magis tres deos credere cogeretur: presertiz cum paganor cultura in pluribus numeribus laterēt. Sed neqz q̄ ne sciebant archanum mysterium trinitatis: solum vt iam dixi: deum patrem coluisse illius temporis fideles credendi sunt: z nō etiam in patre filium z spiritum sanctum: cum vna sit substantia trium: z maxime cū frequens sit apud hebreos vocari trinitatem ipsam. Adonay z Eloym: sed manifesta tunc patris erat cōfessio: occulta filij z spiritus sancti. Qō patenter de filio exprimit Esayas dicēs. Domine quis credidit auditui nostro: z brachium domini cui revelatum est? Et ascendet (inquit) quasi virgultum coram deo: z sicut radix de terra sitienti. Sic igit in principio sine principio erat deus pater cū filio z spiritu sancto: nec tamen a mundi principio voluit reuelare brachium z charitatem suam: sed voluit occultare inextimabiles diuitias quas habebat apud se: vsqz ad plenitudinem temporum z fines seculor: filium. f. suum q̄ est eius virtus z eius sapientia: z spirituz oris sui: qui eius ē charitas: z bonitas eius: ita vt solis prophetis eos detegere dignaret: qui z plura de eis p enigmata in suis voluminibus locuti sunt. Jaz qui vellet ipa oracula colligere ex prophetis: grandi voluimine idigeret. Sed necesse non est: quia a multis inueniuntur digestum. At q̄ztumcunqz esset illa manifestatio: nulla tamē fore visa est. comparatione eius que facta est in tēpore suo. Tunc enim q̄ esset deus filius: z deus spiritus sanctus: aliqbus quidem: nō omnibus qui fidem vnius dei videbantur habere. Nunc autez generaliter omnibus illorum reuelatio facta est. Facta est aūt vt iam dixi per visibiles creaturas: vt per ea que facta sunt visibilia: illor inuisibilia nosceremus. Quibus vz: creaturis visibilib? a filio z spiritu sancto tēporaliter assūptis consummatum est: vt iam dixi qō in acutis cornibus designatur. Acuta quippe decebat esse cornua: que has exhilitates duarū personarum designant. Distinguendū est autem inter primuz cornu z alia duo: z qd habeat veritas: pro vt ipsa donauerit: inquamus. Maximum z principale cornu sic sibi videt esse proprium: vt tamē sicut supra iam diximus: tanqz fons z origo cōmune appareat esse duor. Duo vero alia cornua esse propria sibiipsis: ipse quoqz extremitates testantur: q̄ nimiruz sic deus pater est id quod est. vt tamen coeternum sibi dei filiū z coeternū sibi spūz scrū ad electos ex seipso dign ē mittere creaturas. Nō aūt vnigenit? dei filius sic ē id qō ē. vt suū mittat ad aliquem genitorem: aut spiritus sanctus patrez ipsum a quo procedit: sicut nec filiū cuius est spiritus: niſi in eo qd homo est ipse filius: q̄: nimirum pater sic est deus: vt a nullo sit: filius vero sic est deus: vt tamen non ex eo pater sit: sed ipse ex patre: z spiritus sanctus sic est deus: vt tamē non ab eo pater z filius sit: sed ab vtroqz ipse q̄ z si pater z filius z spiritus sanctus vnus sit deus: vnus dominus: vna z coeterna maiestas: solus tamen pater genitor est: solus filius genitus: solus spiritus sanctus ab vtroqz procedens. Solus autē pater sic mittit filium z spiritum sanctum: vt a nullo mittatur: z idcirco eterna patris diuinitas communis est filio z spiritui sancto. Incarnatio vero filij: propria filij est. Assumptio columbe vel ignis, ppria spiritus sancti: z si vna sit operatio trium. Augu. De hoc Augustinus in libro de trinitate. Quamuis pater filium genuerit: z ideo filius non sit qui pater est filiusqz a patre sit genitus: z ideo nō sit pater qui filius: spiritusqz sanctus: nec pater sit nec filius: sed tātum patris z filij spiritus patri z filio etiā ipse coequalis z ad trinitatis pertinēs vnitatem: non tamen dicimus eandem trinitatem natam de virgine Maria: z sub pōtio Pilato crucifixam z sepultam tertio die resurrexisse: z in celos ascendisse: sed tantummodo filium: nec eandem trinitatem descendisse in specie colūbe sup Christum baptizatum: aut in die pentheco stes post ascensionem domini de sono facto de celo quasi ferretur flatus vehemētis z linguis diuisis velut ignis: sed tātūmodo spiritum sanctum. Nec eandem trinitatē dixisse de celo. Tu es filius meus dilectus: hic cum baptizatus est a Joanne: siue i mōte quando cum illo erāt tres discipuli aut quando sonuit vox dicēs. Et clarificaui z iterum clarificabo: sed tantūmodo patris vocem fuisse ad filiuz factam: cuius pater z filius: z spiritus sanctus ficut inseparabiles sunt: ita inseparabiliter operentur. Igitur nomen paternum quod principaliter z proprie patris est: filium z spiritum sanctum a se non excluſit vtiqz quia z filius pater dici potest: z spiritus sanctus pater dici potest: qz vtroqz creator: nunqz aūt deus pater aut filius dī: aut spiritus alicuius: Ut. n. rē satis simile i exēplū adducaz: q̄ dignitas pīarchatus quā decebat si nō peccasset Adā data ē Abrae: sic accipiēdus est Abraam patriarchaz primus: ac si patrem hominem non haberet: vt typum

Luce

Esa.

Actu.

Mat.

Joan.

dei patris retinere ꝓ oibus videat. Pri/
mus ergo patriarcha Abraam nullius pa/
triarche existimet filius: z apparebit quod
querit. Non aũt eo modo Isaac nullius est
dicẽdus filius patriarche quomodo Abra
am: sed ita ẽ dicẽdus filius patriarche: vt
tamẽ z ipse sicut z Abraã patriarcha dica
tur: z nihil hominus Jacob sicut Isaac z
Abraã. Sic sic deus pater trĩ: q; a nullo ẽ:
filius vero: nõ trĩ filius dicendus est: sed z
pater: z si dissimiliter: pater est trĩ oiuz nfz.
Similiter z spiritus sanctus ,pater dicen/
dus est: q; ab illo renascimur Quantũ igi
tur spectat ad creaturas: vnus deus pater
oiuz: pater z filius z spiritus sanctus. Quã
tuz ad deitatẽ: nõ filius: nõ spiritus sctũs:
sz solus pater: pater est filij: vnus. s. vnius:
z neuter eoz habet ꝑm. Quo circa ꝓfide
dum est: q; in illa omni secit tempoz: quo
deus vnus est pater oiuz: ꝑ dicabat esse ꝯ
lẽdus: nõ solũ in hoc nomine persona ꝑis
incultu illius populi permanebat: verum
etiã z filij z spiritus sancti. Quo circa nec
iniuriã facit filio: aut spiritui sancto: qui pa
trẽ primo loco z quasi specialiter inuocat.
Quia sicut laboriose ꝓlatũ est: quicqd sub
hac fide paterne impendit maiestati: inpẽ
dit etiã filio qui cõsubstantialis est patri: i/
pẽdit et spiritui sancto: qui ꝓsubstãtialis ẽ
vtriq;: Cũ vero addit circa finez. Per do
minũ nostrũ iesum christũ filiũ tuũ: qui te
cum viuit z regnat in vnitate spiritus san
cti deus specialia illa recolimus que de fi
lio z spiritu sancto in fine tempoz clarue/
runt: quatenus z in illa inuocatione quem
ad patrem facimus: excellentie differamus
diuine: vũ nos suos inutiles: z dignos sup
plicijs cõfitemur: z tãdez confortati i xpo
qui nobis fieri ꝓmus dignatus est: z no
uissime in spiritu sancto esse nos ꝓ eos libe
randos z liberos gaudeamus. Hoc est eni
Joã. 8. illud qđ ꝑ semetipsam veritas dicit. Simã
seritis in sermone meo: veri discipuli mei
eritis z cognoscetis veritatem z veritas li
berauit vos. Quis est enim qui manet in
sermone domini: nisi is qui patient expe
ctat quousq; doceat eũ veritas: que est sapi
entia patris: z ꝑ eã pueniat ad spiritũ san
ctum: de quo dicit apostolus. Vbi spiritus
dei: ibi libertas. Vbi est autez libertas: nisi
vbi dilectio? Est enim deus bonus: ouil
cio: amabilis z suauis: z ab hoc quia gno/
scunt illum: diligunt eum: z qui dili//
gunt liberant a timore: q; perfecta charitas
foras mittit timorẽ. Scriptum est enim de
timore z sapientia in libro psalmoz. Initiũ Psal.
sapientie timor domini. Antiqtus autẽ de/
us timor ob reuerentiam dicẽbat: sicut le/
gitur dixisse Jacob ad Laban socerum suũ Gen.
Nisi deus patrismei Abrae: z timor Isaac
affuisset mihi forsitan modo nudũ me di
misisses. Et paulo post. Juravit iacob ꝑ ti
morẽ patris sui Isaac. Dictus ẽ autẽ deus
timor: ꝓp illud qđ habetur in psalmo. Ve Psal.
nite z videte opera domini: terribilis i cõ
filijs super filios hominum. Intelligitẽ etiã
timor nomine potẽtie: siue nomine timo/
ris: accipiẽdus sit ꝓprie deus pater: sicut
nomine sapientie filius: recte principiuz sa
pientie confitemur timorem: q; principiũ
filij pater est. Sicut autez timoris nomine
patrem sapientie filium: ita charitas nomi
ne: intelligimus spiritum sanctum. Sz qđ
de charitate dicit apostolus. Plenitudo l
quit legis est dilectio. Quod si ita ẽ; liquet
q; initium sapientie in timore est: finis au
tem in charitate. Sed hec tria noia: coĩa
sunt tribus psonis: ita vt nõ solũ pater: ti
mor dicẽdus sit: v. rũetiã filius z spũs san/
ctus: q; timendus est non solum pater: ve
rumetiam filius z spiritus sanctus. Et nõ
solum filius sapia: sz z ꝑ z spũs sctũs. Et
nõ solũ spiritus sanctus charitas: sed z pa
ter z filius. Hac i re queritur: nõ absurde:
sz ex parte aliqua superius dictum sit: eiuſ
modi proprietate rationis pater timor: fili
us sapientia: spiritus sanctus charitas scri
ptura dicatur: ita cum dicitur. Initium sa
pientie timor domini. Et illud qđ superi Psal.
us dictum est: non filiuz intelligamus: nõ 32.
spiritum sanctum: sed tantum patrem cũ
dicitur sapientia dei: actum est hoc vel illõ
non

nõ patrẽ: nõ spiritum sanctum: sed tantũ
filium intelligamus: z cum dicitur. Deus
charitas est: non patrem: aut filium: sz tan
tum spiritum sanctum: cum hec tria nomi
na cõmunia sint triuz omnium: z perfecte
conueniant singulis personarum. Causa
vero proprietatis que sit videamus. Deus
pater qui de nihilo cuncta creauit volens
ondere potentiã suam z incutere terroz
hominibus ne peccarent: noluit a princi/
pio blande corrigere delinquentes: sz terri
bili seueritate puniens multos: multoꝝ
quoq; corda nimio timore ꝓcussit. Vñ fa/
ctum est: vt apud antiquos nescientes ali
ud nomẽ eius: vocaretur timor: nimirum
q; timore z tremore ad eius notitiã trahe
bant. Proprie vero vnigenitus dei filius:
sapientia dictus est: quia noluit timore po/
rentie debellare superbos: sed sapientie do
ctrina z humilitate: superboz colla calca/
uit. Sz z spiritus sanctus charitas dictus
est: q; charitatem dei z proximi nobis ipse
inspirat: ita vt soras misso timore liberos
nos esse letemur: z gloriemur in spe glorie
filioz dei. Ergo q; i patre timore cogimur
sicut serui in filio erudiri z instrui q̃si disci
puli veritatis: in spiritu sancto eripi a fla/
gellis: quasi omnino liberi z fideles amici:
non incongrue deo patri ꝓprie ascribitur
nomen timoris qui se per multa iudicia q̃
exercuit priusq̃ filius veniret in mundũ
se se terribilem dominum cunctis mortali
bus demonstrauit. Sane sapientie nomen
ita videt esse positum in locis vbi filiũ tan
git: ac si a sapiente: qui trĩ z ipse sapientia
sit exire videat: vt vz in hoc ipso manatio/
nis similitudo accipienda sit: quemadmo/
dũ si aqua oriens ex fonte dicat: fluuius fi/
ue riuus: non ad hoc q; aqua est: sz ad hoc
q; fluit: vel q; derivat ꝑ agros: aptus est ad
prata riganda. Nõ. n. ois aqua fluuius: sed
trĩ aqua que fluit: z fluens non tã supioza:
q̃z humiliora rigat: nimirũ q; deus super/
bis resistit: humilibus autẽ prestat gratiã.
Quo circa si aqua fluens sapiẽtiaz que est
Christus designat: z aqua nõ superiora: sed
humiliora naturaliter petit: liquet q; vbi
humilitas est ibi z sapientia z vbi superbia
ibi z contumelia. Inde vt vbi aqua scri/
bitur in typo Christi: plerunq; descensio/
nis mẽtio facta sit: vt eius humilitas intel
ligat: iuxta illud psalterij. Descendet sicut Psal.
pluuia in vellus: z sicut stillicidia stillãtia
sup terrã. Et in Esaya ex voce patris. Si/ Esa.
cut descẽdit imber z nix de celo z inebriat
terrã z germinare eã facit ꝛc. ita erit verbũ
qđ procedit ex oze meo. Porro vbi ortus
eius ex virgine designatus est: ascensus ma
gis ponit q̃z descensus: ꝺm illud libri Ge/ Gen.
neseos. Fons Ascẽdebat de terra irrigans
vniuersam superficiez terre. Significari t. n.
in hoc fonte vnigenitũ dei: antiqua nobis
est patrum expositione traditũ. Spiritus
quoq; sanctus idcirco ꝓprietatẽ quandaz.
Charitas dictus est: q; Charitas nõ ꝓprie
ad vnũ dr: sz ad plures. Omnis. n. qui bñ
diligit alterũ diligit nõ seipsum: q; minus
q̃z inter duos Charitas esse nõ potest: z si
dicat in ꝓprie de quibusdã. Erunt homi/
nes seipsos amantes. Nam z si hoc de car/
nali amore quo quomodo dici posse vide
tur: sz nõ de illo amore q; q̃ a distinctione
huius amoris. Charitas dictus est. Manı
festa est. n. apostoli sententia qua de hac
dilectione que charitas appellata est dicit.
Charitas nõ querit que sua sũt. Hec ergo
dilectio ad alterum tendit: z in quo ad al/
terũ tendit: z ab altero ad alteruz ꝓcedit.
Sicut ergo filius dictus est ad aliquid: sa
pientia ꝓ eo. q; missus est a patre doce/
re homines fidẽ dei: z illuminare oẽz ho/
minẽ venientẽ in hunc mundũ. Sic z spi
ritus sanctus ꝓprietate quadã dictus est Joã. 4.
Charitas: illa vtique qua ad nos missus ẽ
vt nos quoq; faciat diligẽtes: iuxta illud
apostoli. Charitas diffusa est i cordib⁹ mi/
sericordie ꝑ spiritũ sanctum qui datus est
nobis. Cetez qđ ad se spectat substantiali/
ter dici potest sapientia non trĩ filius: sed
z pater z spiritus sanctus. Et substantiali/
ter dici potest Charitas nõ modo spiritus
sanctus: sz z pater z filius: q; z si homines

qui docētur: ⁊ amant: nō essent: nihilomi-
nus tū in se deus semp charitas: semper sa-
pientia esset. Quia vero multo tēpore exer-
citatur homo in labore ductus spiritu ser-
uitutis priusq; imbutus sapientia perue-
niat ad libertatē amoris recte nomē pater-
num ad qđ specialiter pertinet timor lōgo
prius tempore humane innotuit creature
ad vltimum vero nomē filij ⁊ spiritus san-
cti: ne prius mitteret filius dei ad redimē-
dos eos qui erant sub lege: q̄z tempor ple-
nitudo preiret: ⁊ prius darētur hoibus do-
na spiritus sancti q̄z fundati in virtute hu-
militatis: discerent humilibus consentire.
¶ Tria certe data sunt nobis infa vir-
tutum: quor quor iubēte deo ad pfectionē
vocamur. Et hor quidē iā supra mētionē
fecimus: sed tū in hoc loco data occasione
misterij plenius est dicēdū de eis: siue q̄ il-
lor similitudines primt ad summā illaz
trinitatē que operatur oia in oibus ſm cō
silij voluntatis sue: siue q̄ ipsa tria instru-
mēta cōuenīt figillatiz tribus ordinibus
elector qui ad imaginē dei creati sunt. Ho-
rum primū est opus manuū. Secūduz stu-
dium lectionis. Tertiū psallendi orādiq;
deuotio. In actionis obtinētia: timor do-
mini. In lectionis studio sapientia. In ora-
tione ⁊ pfessione operat dilectio. Tenemur
obedire pp timorē qui est pater. Tenemur
legere pp sapientiā que est xp̄s. Tenemur
psallere ⁊ orare pp charitatē: que est spiri-
tus sanctus. In opere. n. timere necesse ē.
In lectione sapere diligere in psalmodia.
Per opus obtinētie reconciliamur patri.
Per lectionis studiū iungimur filio. Per
deuotam psalmodiaz adheremus spiritui
sancto. Ita tū si sensus noster nō iaceat in-
ferius: sed ad superiora recurrat. In timo-
re deniq; osculamur pedē: in lectione ma
num: in psalmodia os. Ibi. n. tantūmodo
dicere libet ⁊ lz aie fideli. Osculetur me
Can. 1. osculo oris sui. In actione ⁊. n. nostra am-
plectimur pedes: q̄z p hāc nos esse dei ser-
uos pie ac fideliter demonstramus. In le-
ctione manū: q̄z per eam opera dei facta in
sapiētia intuemur. In cōtemplatione os:
q̄z p eā oportēt deo iūgimur: in osculo pa-
cis ex cuius nobis ore spiritus dulc do di
stillat. In actione ergo nostrā agnoscimus
seruitutē. In lectione magna opera domi-
ni cum admiratione psalmus. In con-
templatione in ipsum deū a quo sunt oia sen-
sus noster dirigit. vt eo magis illū amare
possimus: quo eius dilectionis suauitatem
sentimus. Non. n. sufficit nobis vt pedem
ad osculādū porrigat: nō sufficit vt manū
extendat: q̄z osculet me (inquit) osculo oris
sui. Bonū initiū in osculo pedū melior p
seuerantia in osculo manus: optima con-
firmatio in osculo oris sui. Sicut ergo nō suf-
ficit ad pfectionē solū opus manuū ita nec
sola lectio nisi addat ⁊ psalmodia. Certe i
lectione sacra: xp̄s tibi proximus sit qui est
verbū dei ⁊ sapiētia patris quisq; te illumi-
nat doctrina sua vt scias quid vitandū sit:
qđ agendū. Sz memēto cū dixisse discipu-
lis suis. Nisi ego abiero paraclytus non ve-
niet ad vos. Si āt abiero mittā eū ad vos.
Nisi. n. mentē occupes a studio medita-
tionis eor que primt ad scientiā rer: que-
sicut dicit psalmista. In sapiētia facta sunt: Psal.
non poteris sentire dulcedinē amoris dei:
que ex pūcia sci spiritus liberis oīno men-
tibus ꝓsueuit infundi. Scripturz q̄pe est. Psal.
Vacate ⁊ videte qm̄ suauis est dñs. Sicut
enim in scriptur. p scientia pficere quis nō
potest: nisi a terrenor sollicitudine sese vi-
gilāter excutiat: ita nec essentiā illā simpli
cē que deus est: p aduentū spiritus sci ꝓtē
plari sufficit nisi a rer creatar ⁊ actionū ⁊
quorūcunq; verbor ⁊ repitur: que ad scien
tiā scripturar primt cōgescat: ⁊ adeū tīm
q̄ secit oia intētionis sue studiū ⁊ deuotio-
nē quertat. Certe. n. q̄ scripta sunt de Adā
de Noe: de Abrā: Isaac ⁊ Jacob verba au-
tētica sunt: pia fide legēda ⁊ reuerēda fide
libus. Sz si auctētica ⁊ memoria digna: nū
ideo hoc ipsum est: aut equale cogitare de
ipsis ⁊ ꝓtēplari deū: orare ⁊ laudare eū per
quē facta sunt oia: qđ est volūtarie offerre
illi sacrificiū laudis. Volūtarie ingt sacrifi-
Psal.

cabo tibi: ⁊ cōfitebor nomini tuo qm̄ bonū
est: Aliud est. n. respicere qđ scīz est: aliud
speculari eū q̄ fecit qđ factū est: sicut aliud
est scīri aliq̄d vt sciaf: aliud scīri vt diligaf.
Ibi ē scia sola que sepe inflat. Hic cū sapia
charitas que edificat. Quātus vnitas qđā
qua se ad inuicē capiāt hīs tribus messe vi
deaf: q̄z ⁊ ope nō solū posse: sz ⁊ scire ⁊ vel
le necessaria sunt: ⁊ in electione nō solū sci
re: sz ⁊ posse ⁊ velle. Et in psalmodia nō so
lū velle: sz ⁊ scire ⁊ posse. Ac si apte suis vo
cibus clamare videret: lz ad faciedū aliquē
intellectū: alia psona dicaf potētia: alia sa-
piētia: alia charitas: in simplici tū veritate
hoc sentiēdū est: hoc tenēdū: qđ ait qdam
sanctor patrū extra quēdā hereticū. Qđ cōe
ē triū vel duor: nō ē ppriū singulor. Se
cundū preterea ē q̄ alius homo baptizatus
in christo nō statim post babtismi gr̄az: pfe
ctā ꝓsequi libertatē: que nō nisi in patria
sperāda est. Sed multo prius tpe cōprimi
tur in labore: vt possit tandē cū fructu ope
rū ad libertatis gr̄az puenire: Ad hoc pti-
net illud qđ apostolus (ait). Quāto tpe he
res puulus ē nihil differre a suo cū sit dñs
oīuz: sz sub tutoribus ⁊ actoribus ē vsq; ad
pfinitū tps a pie. Ita ⁊ nos cū essemus par
uuli sub elemētis mūdi huius eramus ser
uientes. At vbi venit plenitudo tpis misit
deus filiū suū factū ex muliere: factū sub le
ge vt eos q̄ sub lege erāt redimeret: vt ado
ptionē filior recipemus. Qm̄ (ingt) venit
plenitudo tpis. In qnq; siquidē etatibus
timor seruilis pseuerauerit i mūdo. In sex
ta vero ⁊ septīa etate timor filialis ⁊ amor
adsunt: quorum aliud ad filium pertinet:
aliud ad spiritum sanctum. Secundum
hoc. n. vt docet sanctus papa Gregorius.
Obseruāde sunt ⁊ pēsande: vni⁹ hoīs eta
tes: ⁊ si spūs sci gr̄a lege nō ligef hūana:
Ná vsq; ad gnāgesimū annū ꝺz legē mor
si. Iubent filij leui ministrare in tabernacu
lo: exinde cesere a ministerio ⁊ fieri custo
des vasor sacror que erāt in tabernaculo
Num: est accipe regnū animar sanctar: Qr
Psal. vero scriptū est in psalmo. Dies annor no
stror in ipsis septuaginta ānis: satis ē lāgui
de spei ille senex q̄ quo sibi vicinū sētit ades
se tps vocatiōis: siue nō eo ꝓcīplatiōi: ⁊ ōio
ni insistit digne assidue cū psal. Notū fac mi
hi dñe finē meū ⁊ numer dierū meorū qs Psal.
est vt sciā qđ desit mihi. Ecce q̄z multa di-
cta sunt ⁊ in oibus vniformis auctoritas ⁊
equū testimoniū repit dari: vz seruituti lō
giorē moza prius q̄z veniaf ad libertatē: ꝺz
ea que dicta sunt de pīe ⁊ filio ⁊ spū sancto
qua ratione paternū nomē oportuit ma ni
festari filijs hoīuz a principio mūdi: Filius
vero ⁊ spiritū sanctū nō nisi in plenitudi-
ne tēpor ſm q̄ in trino ope psalterij osten
dimus figuratū: distinguētes inter princi-
pale cornu: qđ est principiū totius artis: ⁊
duo alia cornua que respiciunt inferiora in
q̄bus dei filius ⁊ spūsctūs designari sunt.
¶ Explicit distinctio Sexta. Incipit di-
stinctio septima.

QUia hucusq; de tribus cornibus suf
ficiēter (vt extio) dictū ē veniedū est
ad decē cordas a q̄bus nō frustra accepit ⁊
cognomē. Sic. n. dictū est psalterū decem
cordar: qūo si diceret. Deus hebreor: de⁹
xp̄ianor: deus hoīum ⁊ angelor. Ut aūt
in exordio huius opis memoratus sum: di
ctū est de filio ⁊ spiritu sancto. Verbo dñi Psal.
celi firmati sunt: ⁊ spiritu oris eius ois vir
tus eor. Si aūt celor noie angeli ⁊ sancti
viri intelligēdi sunt: ⁊ ipsi designati in decē
cordis: qđ ē: qđ ipse decē corde duobus tle
rionibus cornibus: firmiter hinc inde colli
gate sunt: nisi q̄ oēs fideles capiti suo xp̄o
iesu: cuius ipsi sunt corpus: nodo insolubi
li ꝓnexionis adherēt. ⁊ nihilominus spūi
scō de quo dicit apls: q̄ adheret deo vnus
spūs ē? Oēs (ingt idē apls.) Unū corpus
sumus i xp̄o: ⁊ oēs vno spū potati sumus.
Quo circa nō ī merito decē corde hic inde
incipiētes a ꝑmo duobus cornibus firma-
te sunt: q̄z verbo dñi celi firmati ⁊ spū oris
eius ois virtus eor firmata sunt. n. verbo
p qđ facta sunt: solidata virtute spūs p quē psa. 148
⁊ creata sunt. Ipse inquit. i. deus pater di-
xit ⁊ facta sunt: ipe mādauit ⁊ creata sunt.

nō excludit pater qui dixit ⁊ facta sunt: mandauit ⁊ creata sunt: a quo sunt verbū ⁊ spiritus sctūs: ⁊ si notat hoꝛ aliqđ quod sit ꝓprium verbi: aliquod qđ spiritus sancti: vt esse creatoꝛe filiū cum spiritu sancto ne mo fidelium dubitaret: ſm q̄ filius ipse dicit: Neq; n. pater iudicat quēq; ſz oē iudicium dedit filio: vt oēs honorificēt filiū sicut honorificāt patrem. Oē qppe iudiciū: sermone ⁊ sapiētia examinat: ⁊ scimus q̄ filius: verbū ⁊ sapientia est. Un ⁊ ipsemet in euāgelio dicit. Sermo quē locutus fuꝛ: ipe iudicabit eum: (hoc est) infidelem hoīem in nouissimo die. Qđ vero ⁊ spiritui sctō iudicium datū sit a patre ⁊ filio inter multas auctoritates quibus ꝓbari potest: cū loquerer ꝓpheta de Xpo. Spiritu (inquit) labioꝛ suoꝛ interficiet impius: Et apostolus de eodē Antichristo quē iudicaturus ē Xpo. Et tūc reuelabit ille iniquus quē dns quidē ihūs interficiet in impetu spiritus oris sui: ⁊ destruet illustratione aduentus sui. Que cū ita se habeāt: delectat hoc cōtēplari in decacoꝛdo psalterio: vbi puritas huius sacri misterij melius q̄z dici pōt opere tam lucido continetur.

¶ Habemus in principali cornu psalterij imaginem genitoris: qui cū sit in deitate principiū nihil tū p se solū fecisse legit quasi excluso verbo: ſz ex se p verbū oia cooperante in oībus spiritu sctō de quo ⁊ dicit. Et spiritu oris eius oīs virtus eoꝛ. Propter hoc nulla cordaꝛ eidē principali cornu proprietenus adheret: ſz duobus tātuz cornibus: hinc ⁊ inde: ita tū vt q̄ duo cornua a principali ꝓcedunt: p ea totum in seipso ⁊ nihilminus possideat a duobus: q̄ sicut supius dictum est: supra q̄z dici potest vnitas quedam in tribus est: ita vt si sit q̄ recte cupiat: nō minus aliquod inueniat in singulis q̄z in tribus. Sonant autē corde iste in ꝓspectu dei: sed p filiū ⁊ spiritū sanctum. Sonant q̄ laudant: ⁊ deus exaudit ꝓcrepationes eaꝛ. Habet enim psalterium istū foramina in medio sui: p que cordaruꝫ sonus: velut p quasdā aures ad interiora p

Psal.

ductus in precordijs vasis musici resonare videt. Et scriptum: est de oipotēte deo qui oiuꝫ creatoꝛ est. Oculi dñi sup iustos: ⁊ aures eius ad preces eoꝛ. Et bū ipsa foramina in medio vasis sunt: q̄ sicut laus q̄ fit vni psone triū pariter est: ita quez exaudit vna: exaudiunt simul: tres: quia sicut ē vna illoꝛ gloria: ita nihilhominus ⁊ vna voluntas. Sonāt ergo corde cū pauperes spiritu humiliter deū laudāt. At illius deus omnipotēs nō acceptat laudes qui spreto filio ⁊ spiritu scō: solū deū piez colit: cuz iudeis: q̄ substātiā cū Arrio scindit: q̄ vnitatē deitatis in trinitate partik aut q̄ trinitatē in vnitate ꝓfundit. In medio igit sūt foramina (hoc est) inter cornua tria: vt in nulla parte declinatio sit licitū discedendo ab vnitate: quia qui vnitatem deserit: deū penitus pdit. Sz forte Sabellius mediuz tenuit q̄ vnū predicabat? ¶ Minime. Neq; enim vnitatē Sabellius si singularitatem docebat tanq̄z si cornu vnū alternaret inse ipso: vt modo fieret hoc: modo illud. Nō hoc clamat voce sua rotunditas circuli: nō inuit hoc vnitas ⁊ trinitas sacri vasis: quo circa nō in cornuū extremitatibus foramina ipsa sunt: sed in rotūditate: quia qui sic ad vnā psonā inuocationem facit: vt aliuz aut excludat cū iudeo: aut minus intente veneret cū Arrio: aut quasi se ab vna pluſq̄z alia exaudiri aut viuificari ꝓfidat qđ accidere solet illis quibus cū memoria trinitatis occurrit: quasi triū imagines virorū occurrent: ⁊ quasi tres reges sedētes in sedilibus suis: dissimiles tū in gloria ⁊ maiestate: (quod falsum est: q̄ trinitas deus ē nō homo: nō caro: ſz spiritus sanctus:) nouerit orationē suam ad aures diuinitatis peruenire nō posse. ¶ Nouerit. n. pater magistq̄z placat. q nō honorificat in ꝓfessione sua filium sicut honorificat patrem: ⁊ irascitur filius magistq̄z placatur qui minus quaz se ipsum: spiritum sanctum veneratur: ⁊ colit: ⁊ qui non vnum reg m ⁊ vnum dominum confitetur esse credit patrem ⁊ filiuz ⁊ spiritum sanctum. Non enim sunt tres

reges sed vnus rex: ⁊ tū rex pater: rex filius rex spiritus sanctus: Rex inq̄z regis filius: filius est: sicut lumē de lumine: deus de deo: ⁊ tū nō duo dij sed vnus deus. At Sabellius neutrū inuocat qui trinitatē negat nec tenere rotūditatē didicit: sed singularitatē: qui quasi vnū artissimū cornu alicui rei infixum esse artissimū suspicat. Illius ergo fidelis cōfessio aures penetrat diuinitatis: qui tres quidem agnoscit ⁊ veneratur personas: sed tū mentis oculo vnitatem cernit: quando qdē ⁊ personas distincte cogitat nō diuise: ⁊ substātiās psonaruz nō singularez esse fingit sed vnam. Talis ergo cordaꝫ vox aures cito penetrat maiestatis. Talis laus animaliū ad celū vsq̄z tertium pergit. Qui sic oꝛat ⁊ psallit laudans ⁊ inuocans deū suū: mouerit vocē suaz ad aures altissimi peruenire: si tū opera sua nō sunt ꝓraria voci sue. Excedit hominē supgreditur angelum: requiescit in deo. Ibi respicit mira misteria: ibi qđ oculus nō vidit nec auris audiuit: ibi archana verba q̄ nō lz homini loqui: q̄ a falis inquit homo nō percipit que sunt spiritus dei. Predicandus est ei christus ⁊ hic crucifixus. Nō. n. est otium equa virtus: nū vna hec eadē potentia: q̄ nec cordaꝫ vox vna est: nec eadē positio. Altioꝛ ē alia: alia: alia, plixioꝛ ē ⁊ q̄ altioꝛe altius ⁊ acutius sonat: ⁊ tū spatio minoꝛ est: que vero inferioꝛ est grauius ⁊ humilius ⁊ tū spatio maioꝛ est. Sed quid in his omnibus contemplandum nisi discretam illam ordinum multitudinē: quā tanta deus arte: tantaq̄z prouidētia moderatur: vt diuersis distincta manſionibus: (hoc est) dignitatibus ⁊ honoribus celestē illam curiam: ac si diuersis floribus aut coloribus ornat: ⁊ q̄ maioꝛes: pauciores sunt: ne ibi adhuc Rachelem emuletur Lya: ⁊ qui plures sunt inferioꝛes: ne eos qui pauciores sunt: vt Phenēna quondā fertilis: Annā contēnendo ꝓfundat. Sz ⁊ hoc nō spatio fit (vt ita dicam) limitibus interpositis sibi: vt quasi inter principes ⁊ cliētes nullus ordo medius sit: alioquin quantuz spectat ad commune iudicium: alios despicerent alij: ⁊ alys aly inuiderent. Sed duz quasi vnus episcopis aliquantis sacerdotibus preſider dum sacerdotes pluribus diaconibus: dū diacones sub diaconibus: subdiacones acolitis: acoliti exoꝛcistis: exoꝛcistis lectoꝛibus: lectoꝛes ostiarijs: maioꝛes inferioꝛibus suis quasi cuicino prelati sunt: ⁊ diuersitas honoꝛ sanctam illam ⁊ celestez patriam mirabiliter ornat: ⁊ linoꝛis lesionē moderatio vnitatis excludit. Iz enim gratia operetur ibi pacem: tamen ⁊ sapientia ibi necessaria est: vt non solum virtute spiritus videantur ibi celi perfecti: verūetiaz verbo domini firmati ⁊ solidati: ne illud in ciuitate illa videatur deesse qđ psalmista in operibus dei admiratur dicēs. Omnia in sapientia fecisti domine. Breues sunt: sit vt iam dixi: corde que cornu principali vicinioꝛes sunt: quia pauci ad modū fuerunt apostoli quos cōstituit dominus princeps super omnem terram. Sed si pauci patres nunquid eatenus pauci filij? Num granū illud quod de celo descendit frustra cadere voluit in terram ⁊ mori: ⁊ non potius vt afferret fructum multuz ⁊ implere hoꝛreos vsq̄z ad summum? Audiui (ait Joannes) numerum signatoꝛum centum quadraginta quatuoꝛ milia: ⁊ post illos: Turbam magnam quam diuumerare nemo poterat de quibus in sequētibus dicitur. Hi sunt qui venerunt ex tribulatione magna ⁊ lauerūt stolas suas in sanguine agni. Quis verovt proprietate quadā martyres ad christū: ita cōtēplatoꝛes virgines primt ad spiritum sanctum. Dictū est aliquid simile de virginibus in eodē libro. Vidi supra mōtē syon agnum stantem ⁊ cum eo centum quadraginta quatuoꝛ milia. Et paulo post. Hi sūt q̄ cū mulieribus nō sunt coinquinati: virgines. n. sunt. Statuamus nūc si placet primo loco apostolos Secūdo ꝓphetas ⁊ euāgelistas. Tertio doctoꝛes. Quarto contemplatoꝛes. Quinto clericos ⁊ monachos: deinde ꝓuentiū ⁊ oiuz fideliū multitudinē sciemusq̄z plures esse qui minoris sunt oꝛ

Universidad de Deusto
Biblioteca

dinis: pauciores qui pigniorib: vt ⁊ illi qui inferiores sunt pauciorum deferant felicitati: ⁊ qui altiores sunt inferior multitudine nō cōtemnant: sed sint omnes vnanimes ⁊ mira charitate connexi: ⁊ vnusquisq; se gaudeat esse id quod est: omni zelo impio ⁊ emulatione remota. Sic ea propter tempus qui voluerit: maneat in throno cū patre ⁊ honorificetur ab oibus: mihi prestet deus omnipotens cū multitudine hac sanctor habere per patiētiā ⁊ mēris mūditiā portionē. Et de his quid dicendū? Nescio quid de his certū scribā: ignoro quid horū preferā: aut deponā: qr plerunq; illos inuenio sm prerogatiuam gratie esse feliciores: quos ordine video inferiores. Mirarer super his si nescirem matrē alicuius in quo mater est: esse proprio filio materna dignitate prelatā ⁊ nisi viderē regē celi humilez sibi feminā elegisse in matrez. Restat ergo vt qui regnū dei nō recipit sicut paruulus nō ingrediatur in illud. Satis poterit de hoc iudicare vir probus qui nulla esse indicaret artem decacordi psalterij: si vnus esset sonus in toto vase: si vna ⁊ indifferens in cordis omnibus melodia: Non enim differentias ordinum Deus esse voluit: quia alios alijs plus dilexit cum videamus Joannem plus dilectum petro ⁊ suc cessoribus suis: i suis posteris esse subiectū sicut ⁊ ipse matri sue subijci dedignatus non est: sed vt diuersos distincte corde promētes sonos suauitate melodie: sanctam illam letificent ciuitatem dei in qua sicut letantium omnium habitatio est. Ad quam nos perducat Christus iesus filius dei: qui cum patre ⁊ Spiritu Sancto viuit ⁊ regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Explicit psalterij decē cordaꝝ liber primus de ꝓtemplatione trinitatis. Incipit liber Secundus de numero Psalmorum: ⁊ de perfectione vel significatione ipsius numeri.

Inter ceteros solēnes nūeros quos scriptura sacra cōmemorat: cētesim⁹ qnquagesimus numerus sacratissim⁹ ē: vtpote in cuius sūma psalterij perfectio cōtinet. Libri vtiq; psalmoꝝ cōponi a rege dauid ad ꝓfitendū deo viuenti: imo a spū sancto q directus erat in eū: ⁊ q sibi ad visitanda corda fidelium: parat iter. Sicut ex voce ipsius spiritus i psalmo quadragesimo nono scriptū ē. Sacrificiū laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo ostendam illi salutare dei. Huius sacri numeri ꝓportiones: diuersis modis considerare ad contemplanda inuisibilia dei simul ⁊ ineffabilia opa eius nos q p grāz ipsius spūz accepimus adoptiōis: multipliciter inuitat: nimirū qr ⁊ tres qn quagenarij: perfecta esse indicāt opa trinitatis: ⁊ quinq; trigenarij: vbiq; deū trinū docent esse pītez: ⁊ qndecim denarij q pertinent ad qndecim gradus: vbiq; mysteriū sacre fidei ꝓfectum esse demonstrāt. Ita. n. sicut iubemur psallimus sapienter: si sane intelligimus sacramentū psalmoꝝ. s. qd sibi volūt: centū quinquaginta psalmi: qd canrica graduū: vel ipsi qndecim gradus: aut decez corde: subtili indagatione pēsamus: quatenus his oibus vigilāter discussis: ad intellectū spiritualis psalmodie pertenire possimus. Ita. n. icipiamus ab ipis gradib⁹ p quos ⁊ ascēdēdū ē ad cōtēplationē celestiū: qr denarius numerus perfectus ē in genere suo: ⁊ ter quinis denarijs ad quintūdecimū denariū peruenit: liber ꝓsiderare quid sibi velit ternarius i qnario numero: ⁊ quēadmodū vtraq; perfectione egeat xp̄ianus: maxime q relictis oibus: querit esse perfectus. Certe a vigesimo quinto anno precepit lex leuitas ministrare i tēplo: ⁊ a qnquagesimo cessare a ministerio ⁊ fieri custodes vasoꝝ sacroꝝ. Et hz hoc in tribus statibus

Lu⁹.

videl vita humana distingui qbusdā lustris ita vt eoꝝ singulo ascribant vigintiquinque anni: sm qr ⁊ Lucas septuaginta quinque generationes scribit in euāgelio suo. Nā hz qr rationi plenaneū esse videtur: qui vellet incipere a minoribus ⁊ gradatim cum decursu tēporis ad perfectionez venire: vigintiquinq; annis deberet esse laycus operans manibus suis bonū quod posset: donec videret virū posset continere nec nec. Alijs vigintiquinq; in clericatus officio: domino ministrare. Et rursum alijs viginti quinq; vsq; ad septuagesimū quintuz vacare orationibus ⁊ psalmis expectans quotidie paratus horā vocationis sue. Quod. qs amplius superuixit: quasi preter regulā est: ⁊ ita non tā lege agitur humana: qz dispensatione moderat diuina. Qui ergo sic incedit: quasi quibusdā lentibus passibus: ⁊ veluti diebus quindecim peragit cursum suū: qr videntur nō incōgrue quindecim dies: lustra totidem dēsignare. Qui aūt ab ipsa pueritia ad tria pariter cucurrit. Hoc est ad opus qd proprie laycoꝝ est ad doctrinā que clericoꝝ: ad iubilationem mq; monachoꝝ: hoc enim laudabile est: oia propter verba domini dicentis. Vigilate ergo quia nescitis diem neq; horā: quasi in quinq; lustris cucurrit ⁊ peragit iter suum. Et hoc quidem de illis q vel sero vel tēpestiue cōuertunt a vanitate seculi ad seruitium dei. Verumtū sunt ⁊ alia lustra maiora istis designata in diebus pentheocosten: que cōsueuunt absolute tribus ordinibus electoꝝ: sm qr vnusquisq; habet obseruatores suos vsq; in finē: ⁊ obseruat singulus qd ei mandatū est sm proprietatem suā. Sed de his in sequentibus. Secundū vero erates morum que maxime a quolibet xp̄iano emulāde sunt: possumus in qnq; virtutibus generalibus ptinētibus figillatim: ad nativitatē: passionem: resurrectionem: ⁊ ascensionem dominī: ⁊ aduētū spiritus sancti: tres ipsos status vite humane: nō incongrue assignare: qr nō ab oibus dant virtutes ipse equaliter possidentur: nec ita in eis radicati sunt neophiti: nisi forte aliqū pro miraculo imitationis dextere excelsitudinis fuerit egressi ⁊ pfecti. Ille. n. quindeci gradus scripturaꝝ ascēdit: q ita natiuitatē dñi: passionem: resurrectionem ⁊ ascensionem eius in celū: missionē ⁊ aduentū spiritus sancti: velut quasdā ascēsiones disponit in corde suo: vt in singulis operibus seu virtutibus que signifū cant i eis tres quosdā modos seruare studeat: q⁹ bus incipiendo: pficiendo ⁊ plusmādo peruenire queat vsq; ad culmen pfectionis carū. Ad hec. n. quinq; opera: redendi sunt quinq; trigenariū isti qr in ipsis cōtinet in spiritu: summa pfectionis nre. Quare i eis plusq; in alijs? Qz i his accepisse cernim⁹ illa dona que nobis data sunt pp nos: vt p ea placeamus deo: ⁊ placētes vitā eternam hereditare possimus. Nā ⁊ Christi nativitate docemur humilibus psentire: ⁊ xp̄i passione patienter agere ⁊ xp̄i resurrectiōe fortes ee i fide: ⁊ eius ascēsione lōganimes in spe: ⁊ ignis ascēsione: feruore charitatis accensi. Una queq; aūt istaꝝ: velut p quosdā gradus puenit vt ad pfectionē feratur ita vt in primo parua: in scdo mediatur tertio integra iudicet. Est. n. aliqs i pmo gradu humilitatis: cū humiliat maiori: vt seruus dño. In scdo cū humiliat equali. In tertio cum humiliatur minori vt dominus seruo. Est in primo patientie gradu: cum patitur flagella pro peccatis suis. Est in secundo cum patitur p amicis. Est ⁊ in tertio: cum patitur pro inimicis. Et hoc q dem de duabus virtutibus que semper humiliora respiciūt suisq; obseruatorib⁹ exaltationem acquirunt. De fide quoq; que ē sperandarum substantia rerum: simile aliquid sentiendum est. Est enim aliquis in primo gradu fidei cum credit eos qui bene agunt remunerari: a iusto deo temporalibus bonis: iuxta illud quod scriptum est. Non vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem. Et illud. Querite primum regnum Dei ⁊ iustitiam eius: ⁊ hec omnia adijcientur vobis. Peruenit autem ad secundum gradum cum credit

Psa.

firmiter:resurrectionē mortuoz: ⁊ carere electos dei cunctis gemitibus huius vite. Porro ad tertiū gradū peruenire: est credere futurā ⁊ eternā societatem angelorum habitare in superna Jerusalem ⁊ videre regem xp̄m sicuti ē inebriari ab vbertate domus domini ⁊ potari torrente voluptatis eius:habere.s.dona illa spiritus sancti de q̄ bus dicit apostolus. Oculus non vidit:deus absq; te que preparasti diligētibus te. Eodem modo in primo gradu spei esse aliqs dicendus est:cū sperat sicut filij israel temporalem remunerationem ad nō de operibus suis. Est in gradu secundo cum postlaborem vite presentis sperat se obeundo peruenire ad verā vitam:⁊ post erūnas seculi pertransire ad requiem. Habere quoq; nouū corpus in resurrectione iustoz. Est ⁊ in gradu tertio:cū sperat perfrui visione dei sui:manere in superna illa ciuitate Jerusalem cū beatis illis agminibus angelorum: participare cū eis:donis spiritus sancti: ⁊ reputari inter filios dei. In primo quoq; gradu charitatis est aliquis:cū ꝑm deū diligit carnem suā parentes:vz ⁊ propinquos siue q̄ꝫ vicinius ē proximos ⁊ amicos. Est in secūdo gradu:cū diligit extraneos ⁊ peregrinos. Est in tertio gradu cum diligit inimicos. Hi sunt illi quindecim gradus quibus ascenditur in templū dei:q: ⁊ revera qui vult ire de virtute in virtutem ⁊ videre deū deoz in syon:nō sufficit ei seruare humilitatem inter maiores suos: nisi ēt seruet illā inter socios ⁊ coequales:⁊ qō eo maius est inter subditos ⁊ ministros. Nec sufficit ei vt patiatur pro se ⁊ pro amicis suis:nisi abundet iustitia eius plusq; scribarū ⁊ phariseoz:ita vt si necesse est: pro salute inimicoz passionem subeat:vt duz illis euidētissimum ostendit charitatis affectū faciat quātum in se est:d inimicis amicos. Nec sufficit credere dari cultoribus veritatis remunerationem vite presentis: verū etiā vite future:⁊ illius patrie que in celis est. Nec sufficit sperare a dño tēporalia bona nisi etiā speret donari sibi nouum corpus ⁊ gaudio vite future: alioquin si corpus speraremus tantū:⁊ nō etiā patriam in qua visio pacis est:ac si iterū cum reprobis ad miseriam:non ad beatitudinem surgeremus. Nec sufficit alicui diligere propinquos ⁊ amicos:nisi diligat inimicos suos teste ipa veritate que dicit. Si diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis? nonne ⁊ publicani hoc faciunt? sed diligite aut inimicos vestros ⁊ benefacite his qui oderūt vos ⁊ orate pro persequētibus ⁊ calumniantibus vos:vt sitis filij patris vestri qui in celis est. Hi sunt re vera illi gradus quibus ascenditur in templum dei:non illud dico templum quod conditū est a Salamone rege Jerusalem ⁊ destructū a Nabuchodonosor rege babylonis:sed in templum illud non manufactum:quod est in celo:ad quod spiritualibus mētis passibus veluti per tres quinarios:vel potius quinquagenarios peruenitur. Nisi enim quis incipiat in qualibet istarum virtutuz gressum ponere:⁊ ire quodammodo ⁊ reire: non potest ad illarum culmen ⁊ perfectionem venire. Est enim paruulorum habere virtutes ipsas in primo gradu:iuuenioꝝ in secundo. Senum in tertio. Hz enim ⁊ christiana religio etates suas:que tamē nō annoꝝ numero:sed vita differentia distinguuntur.

¶ De tribus generalibus ordinibus electorum ⁊ q̄ ad eos pertineant quindecim gradus ⁊ numerus centum quinquaginta psalmorum.

POssunt ⁊ alio modo assignari gradus isti:quin imo longe altiori ⁊ digniori modo assignari possunt in tribus ordinibus electorum si illorum veneranda mysteria studio quo sufficimus vestigare curamus. Prius tamen nos explicare opz ab alijs questionibus que hinc inde insurgunt:vt ad hec diligentius perscrutanda liberius pertransiri possimus. Ut autē que cepta sunt festinantius exequamur. Et laycorum est esse in primo gradu predictaruz virtutum:clericorum in secundo:⁊ monachoꝝ in tertio. Neq; enim de ordine monachorum permittitur aliquis redire ad vitam clericorum:sicut multi de vita clericorum ad vitam pertranseunt monachoruz. Hac de causa videtur ad coniugatos pertinere ꝑm aliquid:denarius: numerus ad clericos vigenarius:hec duo simul denarij:ad monachos trigenarius:(hoc est) denarij simul tres. Et hoc quare? Quia ⁊ clericus a principio laycus cum laycis fuit:⁊ in sequenti fine laycis clericus esse cepit. Similiter ⁊ monachus qui gradatim peruenit ad hanc vitam:a principio cum laycis laycus est:⁊ in sequenti cum clericis clericus:ad vltimum cum monachis monachus. Et quamuis in hoc aliquando ⁊ aliter fiat alterius causa mysterij quod ⁊ magnum est:ordo tamen iste congruentior ē. Nz enim ⁊ laycus eo modo quo ⁊ clericus recipiatur in monachum:quia tamen vix: raro inuenif laycus: q ita sciat sacras litteras ⁊ psalmos ⁊ quicquid pertinet ad diuinum officium quomodo clericus: multuz interest inter vtrunque:⁊ alio modo alteri q̄ alteri conuenire dignoscitur:quando quidem alter magis recipitur ad actionez: alter ad contemplationem:vt quasi ẓMartha ⁊ ẓMaria manentes in vna domo:altera post alterā vni redemptori occurrant.

¶ Quare non singulis triū ordinū ascribitur singulus denarius:sed potius primo denarius secundo vicenarius:tertio tricenarius.

QOngruentius fortassis videretur alicui:vt singuli denarij:singulis ordinibus ascribantur laycorum.s. clericoꝝ ⁊ monachoꝝ propter sacre mysteriū trinitatis:vt quō tres persone sunt vnus deus:ita ea que pertinent ad ordines istos:ex equo reducantur in summum ⁊ colligantur in vnum. Sed hoc aptissime dicentur si psalmodia ex equo cōiter pertineret ad oēs:⁊ si non hic de sola psalmodia:sed communiter de tribus illis exercitijs quoꝝ singulū specialiter pertinet ad suū ordinē cōiter ageretur. Quia vero ita sibi proprie monachos vendicat psalmodia:quō cōiugatos exercitiū operis:clericosq; doctrina non est isto modo similitudo trinitatis requirenda in psalmis:sed alio. Et q̄dem in tribus istis ordinibus:tres sepe scripte plectiones requirēde sunt:haud dubiū quod in mysterio trinitatis:quia ⁊ opus quodā modo ad patrem pertinet aquo oia doctrina ad filiū p quē oia iubilatio ad spiritum sanctum in quo oia. Oia ergo oiuz sunt:⁊ tamē ꝑm aliquid singula singuloz. Pater creat:: magister docet: Charitas exilarat. Et tñ hec oia operaf pater:operatur filius operatur spiritus sanctus:q: vna simul trium operatio est. Inde ē q̄ singuli ordines indigent tribus istis: opere vz doctrina ⁊ laude:⁊ tñ ad primū primo loco ptinet operatio:secundo doctrina:tertio iubilatio ad secundū primo loco doctrina:secūdo ⁊ tertio opus ⁊ iubilatio. Ad tertium Primo loco iubilatio: Secundo lectio: Tertio operatio. Quod tunc recte fit secundum ordinem ⁊ rationem:si laycus quidez operatur in triplum si clericus in triplū legit: si monachus in triplū exercitatur in psalmis. Oportet equidem laycum q̄ vult devotione appropinquare deo:habere denariam perfectionem in laudibus diuinis:vicenariā in doctrina:tricenariā in opere manuū. Oportet ⁊ deuotū clericuz habere denariam perfectionē in ope manuū: vicenariam in psalmodia:tricenariā in doctrina. Sed ⁊ verū monachū oportet habere denariā pfectionē in ope vicenariā in doctrina:tricenariā i psalmodia. Cū ergo tria ista trium sint: ⁊ ita communiter trium: vt tñ specialiter singula singulorū merito: denariū psalmoz laycis:vicenariuz clericis: tricenariū monachis:dixerim ascribēdū:q: sicut in triplū opus spectat ad laycos: ita in triplū ad monachos psalmodia. Nō.n. eque possunt vacare deo:q debitores sunt vxoribus ⁊ filijs:parētibus ⁊ propinquis:

quiq; de labore manuū suaꝝ:aut ꝓprijs sū
ptibus viuūt.Cū his q oblationibus fide
liū:decimis ꝛ primitijs sustētant:neq; ipſi
clerici q tenent ministrare ecclesijs ꝛ resun
dere illis a ḡbus accipiūt oblationes:cum
his q patres ꝛ matres ꝛ oia reliquerūt pro
xpo:et si sactaeuotio potiora ꝓsumāt.Un
ꝛ p apostolū dī.Qui ār cū vxore est:solici
tus est que sunt mūdi quō placeat vxori ꝛ
diuisus est.Sz qd?Nū cogēdi sunt oēs vt
relictis oibus monachi fiāt:maxime q nō
modo nō pūt:verūetiā ꝛ si possint:nolūt:
q; quo minus agnoscūt minus ꝛ diligūt?
Absit.Nō est hoc necessitatis:sed voluntā
tis.Quin potius sic nōnulli i vita illa hu
miliori necessitatis vinculo obligati sunt:
vt ēt si velit mutare vitā suā vxoribus reli
ctis nō liceat ne deterius inde aliqd ꝓtin
gat.Sz q qd agent?Agāt id qō pūt:ambu
lent gressu tardiori:ne nimis onerati defici
ant in vīa.Sz ꝛ hi q pro modo quersatio
nis adolescentes extimādi sunt:nō sunt co
gendi ad superiorem gradū:vt vēditis oib⁹
ꝛ datis pauperibus ingrediant in ꝓsortiū ser
uientiū dei:sz tm si pulsauerint animādi:
ne forte scādalizati cū adolescente illo q le
gīt in euāgelio?reuertant retrorsum:zno
solū non faciant qō monent:verūetiā a cō
sueta cōuersatione resiliāt.Neq; satēdū est
non potuisse sufficere adolescenti illi prete
rita quersatio:ad eternā vitā: cum veritas
ipsa testimoniū illi perhibeat dicens. Hoc
fac ꝛ vives:sz plane nō erat ei sufficiēs ad
perfectionem:perfectionem dico illaz quā
dōs post paululū indicauit dicens. Vos q
secuti estis me sedebitis sup sedes duodeci
iudicātes duodecim tribus israel. Differt
tm inter eos q volūt ꝛ qui nequeūt ꝛ eos q
nolūt:etiā si posse ꝛceditur. Qui.n. volūt
ꝛ nequeūt iusta aliqua necessitate detenti:ꝛ
si habitu non sunt monachi:sunt tm alio ꝛ
volūtate:ꝛ ideo desperandi non sunt a par
ticipatione illa glorie quam oūdit dōs qñ
ait:Si vis pfectus esse vende oia ꝛ da pau
peribus ꝛ veni sequere me.Qui aūt pūt ꝛ
nolūt:ꝛ si a vita nō sunt despandi ob cete/

ros custodiā mādatoꝝ:sicḡ dez ꝛ ipsis quo
qz ꝓcedit regnū dei:ex partes sunt tū ab il
la gloria que designat in vbe:qz qui hic eli
gens sibi partem rusticoꝝ nō vult hic arti/
us infra muri custodiā ibi ista nobiles nu/
merari nō pōt.Nec illud mouere debet qō
dōs ait.Difficile esse diuitē igredi i regnū
celoꝝ:qz nō vbiq; in regno celoꝝ: eterna
illa patria intelligenda est:unqua oēs electi
futuri sunt:sed magis ꝓuara quedā gloria
ꝛ beatitudo sanctoꝝ que solis illis cōcessa
est:qui legitime certāt:vt ait Joannes in
apocalypsi.Bestiā ꝛ imaginē ꝛ numerum
nominis eius. Bestiā sane vincūt:q parati
sunt ꝓius mori pro fide:qz iussis impioꝝ
hoiuz:(vt fidez suā deserāt:)obedire. Ima
ginem vincunt q sicut se verbis nosce de
um:ita ꝛ opibus ꝓfitentur abstinētes se ab
illis peccatis q criminalia dicta sunt. Nu/
merū nominis eius vincūt qui ab illa quo
que peccatoꝝ numerositate abstinere sata/
gunt que venialia nominantur: arbitran/
tes apud viros perfectos reputari pro cri/
mine:qō apud cōe vulgus veniale ac mini
mum iudicat. Ut aūt oūderet Joānes quā
tum intersit inter istos ꝛ illos:ꝛ q adistos
maxime ptineat regnū xpi. Uidit(inquit)
sedes ꝛ sederūt super eas:ꝛ animas decol/
latoꝝ pp testimoniū iesu:ꝛ propter verbū
dei ꝛ qui non adorauerunt bestiā neq; ima
ginem eius:nec acceperūt caracterem i frō
te aut in manibus suis:vixerūt ꝛ regnaue
rūt cum Christo mille annis. De istis ergo
q passi sunt ꝓ christo aut legitime ꝓtra vi/
tia certauerūt:dictū est q viuāt ꝛ regnēt:
de ceteris autem non est hoc dictum:sz tā
tum aperti sunt libri:ꝛ alius liber apertus
est q est vite:ꝛ iudicati sunt mortui ex his
que scripta erant in libris ꝛm opa impioꝝ:
Attende qō ait Joānes.Et iudicatū est de
eis ꝛm opa ipsoꝝ:ꝛ cōter cū verbis dōi di
centis.Vos qui secuti estis me sedebitis su
p sedes duodeci iudicātes duodeci tribus
israel:ꝛ agnoscetis scōs solos iudicaturos
cū xpo:ceteris vero iudicādis iuxta illud
qō in psalmis scriptū est.Adduocauit celuz

desursum ꝛ terrā discernere populo popu
lū suū.Uerū hoc idcirco dicimus vt oīa da
mus exsententia veritatis:quantū distet i
ter illos deuotos xpianos q nolūt relique
re se ꝛ sua ꝛ eos q relinquentes oīa sub pa
store q teneat locū xpi cōiter viuūt:quoꝝ
alterū quasi insertum seu medie iustitie ē:
alterū integre ꝛ ꝓsumate.Nō igit cogēdi
sunt fideles layci ꝛ clerici: quatenus reli/
ctis oibus deo viuant sed monendi:si tū
nondum aduenit hora illa vespertina in
qua cogit ab angelis iustus Loth relinque
re Sodomā ꝛ Gomorrā:ꝛ illa in qua iu/
bet dōs fugiēdū esse ad mōtes. Deniq; ꝛ
ipe Loth ō sodomis trāsijt i segoꝝ ꝛ a segoꝝ
ascēdit in mōtem:timēs diutius in loco si/
bi nō in victo:sed pmisso:manere. Quod
si hora illā aliqs instare cognoscit:nō est ar
guēdus si cogit aliquos cupiēs eos abscō/
dere a facie sedentis sup thronū ꝛ saluos fa
cere ab hora tēptationis que vētura est in
orbē vniuersum:tēptare ꝛ opprimere habi
tātes in terra. Alias aūt hz vnusqsq; istoꝝ
triū perfectionē suā:nō tū equalē: sed hz q
designatū est in euāgelio in loco illo:vbi ve
ritas dicit:Aliud trigesimū aliud sexage/
simum:aliud centesimum.

¶ Qō ordo laycoꝝ assimilādus sit pueris
clericoꝝ iuuenibus ꝛ monachoꝝ senibus.

NOn absurde laycoꝝ ordo q ꝛ ꝓiugalis
vt paruulis in xpo assimilādus ē
clericoꝝ retinentiū sibi ꝓpriū. Juuenibus:
eoꝝ vero q cōiter viuūt. Senioribus viris
qz sicut distinguunt annis etates corporū:
ita distinguēde sunt moribus etates animo
rū.Hoz tū ordo clericoꝝ pfectionē suā disti
ctā vt iā dixi in vicenario nūero:sicut ꝛlay
coꝝ pfectionē illā que ptinet ad denariuz:
qñ qdem denarius pfectus numerus est.
Illā nō solū simul pater cū filio ꝛ spū scō
pfectus deus est:verūet ambo simul pater
ꝛ filius aut spūs sanctus:vñ etiā solus pa
ter:solus filius:solus spūs sanctus. Sicut
enim sigillatim vnāquenq; psonā deū aut

dōz ꝓfiteri xpiana veritate cōpellimur: ita
tres deos aut dōs dicere catholica religio
ne ꝓhibemur. Neq;.n. quātitas attenden
da est in rebus simplitudinarijs:sed pfectio.
Deus.n.in singulis psonis quātitate caret
ꝛ ob hoc:vt in superiori libro iā diximus:
nō ē aliqd minus vna psona qz simul tres.
Sz ꝛ hoc notandū q hi q baptizati erant
Joānis baptismate filiū dei publice prędi/
cantis:interrogati a paulo:si spūz scūz acce
pissent credētes. Respōderūt. Sed neq; si
spūs scūs est:audiuimus. Pharisei quoq;
interrogati de xpo cuius filius esset. Re
spōderūt. Dauid. Quibus cū obijceret do
minus. Quō eū Dauid in spū dōm vocat
si filius dei ē. Nescierūt qd rnderēt:q esse
deo filiū equalē sibi vt idocti ꝛ paruuli ne
sciebāt. Quid.n. si legebāt: Bñdictus qui
venturus es in nomine domini:cū nō itel
ligerent que legebant? Sic ꝛ quosdam ba/
ptizatos in christo argut apostolus vocās
illos paruulos ꝛ carnales:dicens animalez
hominem nō intelligere que sunt spiritus
dei. Quid.n. si baptizati spūz sanctum acce
perant? Mungd nam ꝛ discipuli xpi nō ac
ceperūt spiritūz scūz qñ i christo baptizati
fuerunt? Et tū de eo dicit Joannes. Spūs
nondum erat datus:q; iesus nondum erat
glorificatus. Hoc idcirco dicimus:vt oste/
damus qz primo tempore solius patris ma
nifesta reuelatio facta fuerit:secūdo filij:ter
tio spūs sancti. Ex qua re illud quoq; oūdi
tur q populus ille carnalis qui fuit sub le
ge vsqz ad Joānem baptistam sic cōcessus
est, venire ad notitiam vnius dei: vt tamē
ad notitiam filij eius nō concederetur ve
nire:exceptis patriarchis aliquibus ꝛ pro/
phetis quibus hoc dei spiritus reuelauit.
Christianus vero populus eo ipso quo no
uit filium:nouit ꝛ patrem. Nec preter ro/
maz rationis. Nos quippe cū videmus vi
rū barbatū:virū pater sit an nō sit: dubita
mus: quia non eo ipso quo aprum illum
ad gignendum credimus:patrem esse sen
timus: nimirum qz multos tales videmus
qui non habent filios. Ar si puerum vagi-

Ben. Apo. Apo. Apo. Dō. Apo. Joan. Pſal. Acti. Joan. Alba.

entem audimus: lactentem matris vbera: aut ludentem aspicimus: necesse illum habere patrem: vel habuisse cognoscimus vnde ⁊ audita voce pueri: cuius filius sit: interrogare solemus arbitrātes q̄ q̄ formā hȝ filij: ⁊ patrem vel habeat vel habuerit. Sane interrogare de aliquo cuius pater sit: absurdissimum est. Pnus.n. queritur: vtrum habeat filium: si constat: nō queritur cuius pater sit: ȝ magis quis sit: filius eius: eadē ratione. Populus nouus qui dicitur christianus: eo ipso quo nosci christum vocari filium dei: necesse intelligit eum habere patrem: quia vocari nō potest filius qui non habet patrem. Terūtñ non eo ipso quo nouit christuȝ caro factuȝ protinus intelligere potuit: ea que spiritus dei sunt: quia animalis inquit homo: non intelligit que sunt spiritus dei. Neq; enim caro factus est ipse spūs sanctus sicut verbuȝ vt posset a carnalibus cōprehendi. Sȝ sicut scriptum est. Ego rogabo patrē ⁊ alium paracletum dabit vobis spiritum veritatis quem mundus iste non potest accipere quia non vidit eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis eū quia apud vos manebit ⁊ in vobis erit. Sȝ si ijsdem spiritus donum dei est: quomodo possumus habere donum: si non prius agnoscimus illum cuius est ipsum donum. Propter hoc.n. ⁊ promissum dictū est. Ecce ingr: ego mitto promissum patris mei in vos. Quis dicit istud? Iesus xp̄s dedit ⁊.n. spē promissis qui cognouerāt q̄ pater miserat illuȝ. Ex quibus oibus manifeste colligit: q̄ primus populus perductus est vsq; ad qualecunq; notitiam dei patris: Secundus ad potiorem notitiam patris ⁊ filij. Tertius producendus est plenius ad notitiam patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti totius: vȝ trinitatis. Non q̄ nō a principio filius expectaretur venturus: sed q̄ vtrū esset dei filius Christus quem expectabant: nesciebant iudei: sicut ⁊ nonnulli christianoꝝ de spiritu sancto sepe loquunt ⁊ tñ bonitatis eius nesciunt ⁊ dona gratiarum ipsius virtutemq; ignorant. Terciumtñ q̄ spiritus sanctus nō a solo filio: sed a patre filioq; procedit: etiā illi populo innotescere debuit: quibus innotuit ⁊ filius factus homo: ȝ non ita plene: aut soleniter quō illi populo qui tertius erit a primo: ⁊ specialius pre duobus alijs pertinet ad spiritum sanctum. Quia vero tres huius gradus in tribus suprascriptis ordinibus notati sunt: debet qui plus accipit: plus letari: ⁊ qui amplius agnoscit deum amplius psallere ⁊ laudare.

Joan.

Joan.

Hoc

¶ Itez de similitudine triū ordinuꝝ: ⁊ de perfectione numeri suprascripti: seu etiam de quinario ⁊ septenario numero.

Liber psalmoꝝ circa quez in hio que loquimur: intentio nostra versatur: ac si in tribus iubilei consummationem accepit: q̄: in tribus quinquagenis vniuersitas psalmoꝝ consistit. Beatus qui potest habere quod significat primus. Beatior q̄ obtinet quod designat secundus. Beatissimus qui non est expers ab eo quod significat tertius. Perfectus deus pater est: perfectus filius: perfectus spiritus sanctus. Et tamen qui credit ⁊ timet: sed non intelligit: quasi ad solius patris notitiam perductus est: q̄ apud antiquos dicebaf timor. Unde illud. Jurauit iacob per timorez patris sui Jsaac. Et bene apud populum illum dictus est deus: timor: qui pro tempore adhuc paruulus erat: q̄ timore paruulorum est: formidare ⁊ pauescere eorum q̄ ignorant equitatem iudicij ⁊ non intelligunt que legunt. Qui autem, credunt ⁊ intelligunt: quasi ad patris ⁊ filij notitiā perducuntur: quia filius patris sapientia est: ⁊ hoc quidem adolescentulorum. Sed ⁊ qui credunt: intelligunt ⁊ delectantur habentes notitiam patris ⁊ filij: vsq; ad spiritus sancti intelligentiam peruenisse noscuntur: quia ipse est delectatio ⁊ amor dei ipse mel de petra oleumq; de saxo durissimo. Ipse é inq; mel de petra: ipse letitia spūs: quā pari sibi psalmista exitabat dicens.

Psal. 50 Auditui meo dabis gaudiū ⁊ letitiā ⁊ exultabunt ossa humiliata. Q̄ō si primum horū paruuloꝝ fuit: ȝm iuuenum: liquet q̄ō tertium senum est: eoꝝ qui p̄o dono gratie nihil carnale sentiunt: nihil fœdidum: nihil terrenum aut transitorū cōcupiscūt. Si ergo ad tria secta illa q̄bus magis opera dei consumanda sunt: tria ista p̄ singula referre volueris: inuenies horum primum pertinere ad tempus illud quod fuit sub lege. Secundū ad tp̄s gratie: vsq; ad puersionem israel. Tertium ad tempus amplioris gratie q̄ō erit ex eo tempore vsq; in finem. In primo nāq; tēpore erat populus sub vetustate litere: querens addiscere legem dei: ⁊ ambulare sin carnē in mandatis ipsius. In secūdo liberato a seruitute legis: data est occupatio circa euangelicam veritatem. In tertio liberato a labore passionis dabitur insistere oratioñi: ⁊ laudibus vacare diuinis. Hac in re cōsiderandum est q̄te p̄fectionis sit quinquagenarius numerus in quo non absq; causa: annus remissionis p quinquaginta annoꝝ circulos occurrebat significans magnum illud iubileum quod oīno in fine seculi futurum est: precedentibus duobus alijs: de quibus: quod deus dederit: in subscriptis dicetur. Si enim diuidatur p decē: quinq; decades habere dignoscitur. Si vero p septem subtracto monade: septē infra se hebdomadas continere probatur. Quante vero perfectionis sit quinarius ⁊ septenarius numerus: qui simul cōiuncti ad duodenarium consurgunt: nō potest de facili explicari sermone. Quod tñ deus donauerit: in sequenti dicemus. Illud aūt in p̄ñti loco inter multa que dicenda sunt de perfectione quinarij: silentio preteriri nolo: q̄ ⁊ si multa sint dona dei que diuidunt fidelipopulo ad vtilitatem: nulla tñ adeo necessaria sunt oibus in cōmune: quomodo illeq; virtutes de quibus locuturi multa: aliqua supra locuti sumus: humilitate. ſ. ⁊ patientia: fide: spe: ⁊ charitate. Quia vero singula trinitatis persona: perfectus deus ē: neq; enim aliquid potest pater: qđ nō eque possit filius ⁊ spiritus sanctus: q̄dem sunt nobis tres quinquageni psalmi sub eadez significatione: nō vt multiplicitas intelligatur in deo: sed vt nō negetur trinitas personaꝝ. Sicut enim nō alius est Xp̄s qui significat in Jsaac: alius qui significat in Salomone: alius qui significatur in Joāne baptista. Sȝ ipse vnus ⁊ ijsdem qui significatur in tribus: sicut ⁊ in alijs multis: ita nō alie sunt virtutes que designant in primis quinquaginta psalmis: alie que in secūdis alie que in tertijs: sed ipse eedem sunt que significant in tribus: inspirate non a patre solo: vel filio: sed simul a patre ⁊ filio ⁊ spiritu sancto. Quod si ita est: quid cōfert trina significatio earūdem virtutum? Significatio dixerim an donatio? Utrunq; si dicimus verū est: q̄ ⁊ propter hoc Spiritus sanctus qui datus erat apostolis vt crederent in iesum: iterum atq; iterum datus est cōmemoratur: quod si queritur: quid cōfert donari iterū: qui donatus est? Quero ego quid confert in cocco vt intingaf suco ⁊ extrahatur fœtor: iterumq; intingatur in eo donec ad perfectum colorem perueniat? Num q̄ varius est humor ille? Omnime. Sed q̄ nō perfecte in prima vice tinctionem accepit. Sic populus ille qui doctus est a Moyse: agnouit oipotentem deum sȝ non ita perfecte qūo populus christianus qui doctus est a christo iesu: ſm eam doctrinam que decet paruulos in Christo. Sed nec iste sic perfecte quomodo populus spiritualis inter quos sancti viri sapientiā loquunt: q̄ alia est: vt iam dixi: capacitas paruulorum: alia iuuenum: alia senum: ⁊ aliter proficiunt in virtutibus paruuli: aliter iuuenes: aliter seniores. Sic ⁊ ordo coniugatorum: quo magis querit placere vxori: ⁊ educare filios: eo minus potest esse intentus in his que dei sunt: nisi quod accidere solet: sic aliquis eorum gratia preuētus sit: vt habens vxorem tanq̄ nō habeat ⁊ possidēs multa: ac si nihil possideat. Ordo vero clericorum quo minus grauatur in hac

parte magis potest i vita spirituali: minus tñ q̃z monachoꝝ ꝓpter pārētes ꝛ amicos quibus dilectione iunguntur quinimo q̃ est amplius ꝓpter cōmissam sibi plebez superarius morbidis moribus curam medicorum accepit. Sane monachoꝝ ordo nō puer ꝛ parvulus sensibus esse debet: sensibus dico non malitia: sed iure ipso nomis sui integer ꝛ pfectus. Nō inq̃z puer ꝛ parvulus cui lacte opus sit: nō solito cibo: sed puectus ꝛ senex: iuxta illud scti pape Gregorij: quod de viro venerabili Benedicto scripsit dicēs. Ab ipso puericie tpe cor gerens senile: nulli animum dedit voluptati. Re vera a pueritie sue tempore: q̃ nisi (inquit dñs:) ꝓuersi fueritis ꝛ efficiamini sicut parvuli: nō intrabitis in regnū celoꝝ: Quicunq̃ senex est apud homines: puer est apud deum ꝛ ecōuerso. Ut autem veniamus ad summā: pertinet ad laycū quasi denarius i notitia deitatis: i eo q̃ quasi litere veteris testamēti adheret imitādo patriarchas in procreatione filioꝝ: Que vz litera habet si sane sapimus imaginē patris: qui est ingenita sapiētia. Pertinet ad clericos quasi vicenarius in eo: q̃ sciētes ꝛ venerātes literā testamēti veteris: multo amplius litere noui testamēti adherēt imitādo apostolos q̃ erant simul cum mulieribus sanctis ꝓuenientibus iugiter in ecclesia que vz littera a litera veteris testamēti propagata est: hñs ꝛ ipsa imaginem vnigeniti dei: qui est genita sapiētia. Et vt ait sanctus Augustinus. Sapientia de sapientia. Pertinet ad monachos quasi trigenarius numerus in eo: q̃ scientes ꝛ venerantes literam veteris testamenti ꝛ noui in patriarchis ꝛ apostolis quos electos ꝛ sanctos esse sciūt intellectui spirituali q̃ ex vtraq̃ litera procedit: adherent imitādo ꝛ ipsi perfectos patres q̃ i solitudinibus degucrunt: Melyam vz ꝛ Helyseū: Joānem baptistā: Paulū: Antoniū: Benedictū ꝛ alios multos quoꝝ nomina sci ipsa sunt in libro vite. Et trigesimus ergo numerus pertinet ad fidem Trinitatis ꝛ centesimus quinquagesimus ad consummationem virtutum.

Gregō.

Augu.

¶ Secūdum perfectionē numeri de quo agitur edificata sit celestis Jerusalem.

Mat.

QUinq̃ sapientes virgines veritas esse testatur: q̃ superna illa ciuitas hierusalem in quadā posita ē terra: vt a q̃tuoꝝ partibus scribatur habere muros (hoc est) ab oriente ꝛ ab occidēte: ab aquilone ꝛ meridie: ipsa vero ciuitas quintum inter quatuoꝝ muros obtinet locū: fm q̃ in medio: ꝛ in circuitu sedis dei haud dubiuz q̃ sub eodē itellectu quatuoꝝ aialia senas alas habentia visa sunt. Sed quid ibi dicit de perfectione muroꝝ: Ab oriente (inquit) porte tres: ab occidēte: porte tres: ab aglone porte tres: a meridie porte tres. Ecce in quatuoꝝ muris porte duodeciz: pfectiones duodecim: ꝛ quasi denarij psalmoꝝ duodeciz: q̃ sunt cētū viginti. Tot ꝛ.n. simul fideles sore legunt q̃n xp̃s ascēdit in celū: vt quatuoꝝ iste perfectiones que triplicate ad duo denariū pducūtur: in natiuitate: passione: resurrectiōe: ꝛ ascēsione dñi designate sūt. Qđ si singula quatuoꝝ partiū: tres pfectiones habet: quid restat: nisi vt quinta pars eadē ratione distincta esse noscat: (hoc est) in ipsa vbe: in sub vbanis ꝛ vicis? Quod si etiaz quinta pars ciuitatis in tribus portionibus distincta est: fm q̃ vniuersa terra in asia: in europa: ꝛ affrica: diuisa esse narratur: assignatis in eis q̃z decenter: tribus denarijs qui residui erant ad quintumdecimum numerum ꝛ perfectionem venimus Hec tam veneranda mysteria arbitroꝝ cōtemplatum sore virum beatissimum Benedictum quādo duodeciz psalmis quos dicendos esse constituit diebus festis tria cantica de prophetis annectendo mandauit. Et benedicendum credidit que constituerit abbas: quia sicut duodecim psalmi videntur pertinere ad illos ordines qui designātur in portis: ita tria cantica ad illos ordines qui designantur in vbe: sub vbanis ꝛ vicis: hoc est ad illos ordines qui de

Apo.

Bene.

gunt sub regula vel abbate. Hemꝑ ꝛ in p̄senti ecclesia quatuoꝝ ordines spirituales cognouimus: ꝛ quintum generalem. Spirituales: apostoloꝝ: martyrum: confessorum ꝛ virginum. Generalem ār sub cōi vita degētiū. Et hec quidē ita se habent.

¶ Quare quinquies repetatur misteriuz trinitatis.

UTr autem quinquies repetat vel itereꝛ myst. riū trinitatis: cum sole sint tres deitatis psone: ad quaz significationē sufficere posse viderer tres alique tres mysteriales: non video nisi q̃ ꝛ si vnus deus trinitas est: tamen multipliciter ꝛ dicitur: ꝛ intelligitur: quemadmodū si vnus homo dicatur miles quia cingulū obtinet militare: magister q̃ habet discipulos: pater q̃ habet filios: dominus quia habet seruos: ꝛ multa talia. Secūdum hoc quinque nomina relativa ꝛ ad aliquid dicta videntur conuenire trino ꝛ vno deo: iuxta q̃ quinque sunt ptes ciuitatis: ꝛ vna queq̃ pars habet proprietatem suam. Videtur enim ad partem orientalem pertinere nomen paternum: ad partez aquilonis nomen domini: ad partem occidentis nomen magistri: ad partem meridianam nomen amici vel nomen spōsi: ad corpus ciuitatis nomē iudicis siue regis: nec istud tamen dicentes: in illa superna ciuitate pugnas ꝛ terrores ꝛ disciplinam inesse fatemur: sed quia in hac peregrinatione posita sic in suis partibus nominatur. Unde apostolus. Unicui q̃ nostrum data est gratia fm mensurā donationis Christi: propter quod dicit. Ascēdens altum captiuam duxit captiuitatem dedit dona hoibus. Et ipe dedit quosdaz qdē apl̄os: q̃sdā ār ꝓphetas: alios vero euāgelistas ꝛc. Et hoc quidē dum sumus in in hac vita. In patria vero non sic: sed tamen quasi sic: quia ꝛ si pugna desinat: vnusquisq̃ tamen collocabitur in mansione cōgrua sibi vt recipiat mercedem propriam fm suum laborem. i. apostoli cum apostolis: martyres cum martiribus: doctores cū doctoribus: virgines cum virginibus: conuentuales cum conuentualibus. Ut autē incipiamus a parte orientali sequentes ordinem quatuoꝝ animaliū. Prima relatio est patris ad filium. Secunda hominis ad seruos: siue vt seruitutem ipsam exprimamus: ad milites. Tertia magistri ad discipulos. Quarta sponsi ad sponsam: siue amici ad amicos. Sane quinta relatio regis est ad regem seu iudicis ꝛ rectoris ad plebem. Ipsius est enim principaliter iudicare plebem suam qui creauit illam: sicut ꝛ paulus dicit. Omnes astabimus ante tribunal christi. Et ipsius est eligere de ipsa familia quos faciat iudices aliorum. Qz igitur omnipotens deus pater ē: ꝛ dominus ꝛ magister ꝛ amicus: siue sponsus ꝛ iudex recte cum vnus sit: multipliciter tamē dicitur ꝛ intelligitur non quo ad se: sed quo ad alios. Sz si hoc queriē cur nō i singula porta in singula pte vbis: isz tres: nisi q̃ nō solum pater dicendus est pater quo ad filios adoptiuos: de qualibet dicitur. Ego dixi dij estis ꝛ filij excelsi oēs: verumetiam ꝛ filius ꝛ spūs sanctus. Et non solum pater dicendus est dominus aut magister: aut amicus: aut iudex siue rex: verumetiā ꝛ filius ꝛ spūs sanctus. Sicut ꝛ.n. non solus Abraam dictus est patriarcha ꝛ pater filiorum Jsrael: verumetiam Jsaac ꝛ Jacob ita non solus pater dicēdus est pater christianoꝝ omniumq̃ fideliuz: verumetiā ꝛ filius ꝛ spūs sanctus: Inde est quod quatuoꝝ animalia: que significant quatuoꝝ ordines istos: clamant vna voce. Sanct⁹: sanctus: sanctus dominus deus omnipotens: quia in singulis quatuoꝝ partium ciuitatis operata est ꝛ operatur tota trinitas opera sua dum adhuc peregrinatur in terris: alij impartiendo prerogatiuam fidei: alij sermonem sapientie: alij sermonem scientie: ꝛ his similia. Non est autem dictum de sede quot ꝛ ipsa clamaret: Sanctus: Sanctus Sanctus: sicut quatuoꝝ Animalia: quia illa aperta

Psal.

Apo

Universidad de Deusto
Biblioteca

habent ora ad predicandum: isti sufficit credere q ita sit: ꝛ q in ipsa quoq manet misterium trinitatis. ¶Manet. n. in ipsa: q cum ipsa cõtinet sub vrbana ꝛ vici manet in qualibet quatuor partium: q in quolibet ordine iustorum: alij sunt qui plus valent in operibus: alij qui preeminent in doctrina: alij q plus valent in oratione ꝛ psalmis. Q̃ ergo plus valent in opibus bonis habent specialibus imaginem patris: qui in doctrina imaginem filij: qui in oratione imaginem spiritus sancti. Si ergo quinq sunt turme iustorum: que constituunt supnam illam ciuitatem Hierusalem quatuor spectales ꝛ vna generalis: ꝛ in singulis distinctio quedam est: qua discerni queat: inter generalẽ ꝛ alias partes vbis propriẽte doni: ꝛ in ipsis quoq inter alios ꝛ alios distiguit similitudo trinitatis: liquet q ndecim sunt pfectiones ipsius verbis ꝑm q ꝛ quindecim de cade psalmoꝝ ꝛ quindecim gradus. Ipse quoq quindecim perfectiones in quinq portionibus coartant: ꝑm q in quinq trigenarijs psalmorum totum psalterium comprehensum est. Et q quinque perfectiones videntur ꝑm similitudinem pertinere ad patrẽ quinq ad filium: quinque ad spiritum sanctum: liquet q vnus gnq; genarius psalmoꝝ ascribendus est patri: alius filio alius Spiritui Sancto.

¶De proprietatibus donorum que collata sunt ad aliquid singulis ordinibus.

SEd ad hoc manet questio: quare in parte orientali operatur deus quasi pater: in occidentali: quasi magister: in aquilone quasi dominus: in meridie quasi amicus: in corpore ciuitatis quasi iudex in parte orientali que pertinet ad seniores ꝛ prelatos ecclesiarum qui ꝛ patres christianoꝝ dicti sunt: iure deus pater extimandus est pater: non modo q pater est vnigeniti sui: sed q pater est omnium nostrum: ꝛ quia ab eo omnis paternitas in celo ꝛ i terra nominatur. Scriptum quippe est. Ego dixi dij estis ꝛ filij excelsi omnes. Nõ modo autem vt iam dixi: ipse solus quo ad electos dicendus est pater: verumetiam ꝛ filius ꝛ spiritus: sctus quia nõ in solũ patrẽ credimus: sed ꝛ in filium ꝛ in spiritum sanctuꝫ nec in solius patris nomine baptizati sumus: sed in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti. Non enim possent apostoli dici patres christianorum: si non essent ipsi principaliter filij dei patris. s. ꝛ filij ꝛ spiritus sancti. Et q gradus iste ꝑm ea que suprascripsimus: primus ẽt recte in hac parte vbis patrem se exibet potiusq̃ dominum pius deus: quia qui iam etate ꝛ moribus seniores sunt: confidentia digni sunt: nõ timore: ꝛ veneratione nõ iniuria dicente apostolo. Seniorem ne increpa sed obsecra vt patrẽ. Et q̃m ipsi prelati qui ꝛ seniores: principes sunt populi dei: recte pars illa ciuitatis q̃ pertinet ad eos ab oriente posita esse dicitur: quia in oriente est quodammodo principium orbis: ꝛ inde expectant luminaria celi. Quia vero sicut pars orientis ascribit apostolis ꝛ prelatis ecclesiaꝝ: ita pars aquilonis diaconibus ꝛ martiribus recte in parte ipsa dominus extimandus est deus: q timendum est eis ne violentia flagelloꝝ perdatur fides: perdatur veritas: perdatur amor ꝛ negetur deus trinus ꝛ vnus: q posit animaꝫ ꝛ corpus perdere in gehennã. Quia enim timorẽ incutit dñs se esse ostẽdit: ꝛ vtiq; terribilẽ in cõsilijs super filios hominum. Pars autem occidẽtalis de iure ptinet ad doctores: quia eis summa humilitas necessaria est. Est autez vera humilitas extrema queq respicere ꝛ contraria eius sentire: qui videt omne sublime. Non enim possunt nutrire paruulos lacte: si nõ coinfirmatur infirmis: vt efficiantur ꝛ ipi quasi paruuli in medio eorum: non attendentes in ipsis paruulis quid debeant: sed quid possint. Vt autem hoc scirent doctores quibus citra ista incumbit: fecit ille qui ex voluntate patris cooperante spiritu sancto factus est paruulus cum esset magnus vt inueniret multos paruulos quo iam esset magister: sicut postea ipse demõstrauit: cũ dixit. Confiteor tibi pater domine celi ꝛ terre q abscondisti hec a sapientibus ꝛ prudẽtibus ꝛ reuelasti ea paruulis. Paruulus ergo factus est dei filius vt eẽt magister paruuloꝝ: quatenus ꝛ ipsi addiscerent qualiter deberent fieri aliorꝫ paruulorum magistri. Quod si pater reuelauit paruulis archana mysteria: ergo ꝛ ipse magister est: ꝛ maxime cuꝫ filius dicat. ¶Mea doctrina non est mea: sed eius qui misit me. Sz ꝛ spiritus sanctus magister est: q ꝛ de eo filius ipse dicit. ¶Multa habeo vobis dicere: sed nõ potestis portare modo: cũ aũt venerit ille spiritus veritatis: docebit vos oẽm veritatem. Quod autem dicit filius: Patrem nolite vocare vobis super terrã: vnus est enim pater vester qui in celis est: nec vocemini magistri: q magister vester vnus est christus: non propterea excluditur filius quin ꝛ ipse credentiuꝫ pater sit: nec pater quin sit ꝛ ipse magister: sed vnus est scripturarum sanctarum: vt hoc aliqñ dicat vnus gd sunt simul tres: vt deus pater. Sapientia filij: charitas spũs sanctus. Q̃ ergo docet pater: docet filius: docet spiritus sanctus: restat vt singulus magister sit ꝛ simul tres: vnus magister. Pars autẽ meridiana ptinet ad ꝓmplatores qui calescunt gratia spiritus sancti ad amãdum deum. In qua ꝑz parte amicum se deus omnipotens liberis mentibus a seruitute timoris exibere dignatur: eo q diligat ipe diligẽtes se ꝛ honoret eos q se honorãt ꝛ ostendat illis semeta sapientie sue. De illis enim speciali ter dictum est. Filij autẽ hoium in tegmine alaꝝ tuaꝝ sperabunt: inebriabunt ab vbertate domus tue: ꝛ torrẽte voluptatis tue potabis eos. Corp⁹ vero ciuitatis ptinet ad vniuersalem ecclesiam que est sedes dei: in qua sedet deus omnipotẽs ad exercenda iudicia sicut scriptum est in psalmo. Sedisti super thronũ q iudicas iustitiam. Et in alio loco. Sedes tua deus in seculũ seculi: virga directionis virga regni tui. Igit̃ q sedet in sede rex est ꝛ iudex. Rex vtiq; ad regendum: iudex ad iudiciũ faciendum faciendum. Regis est enim facere iudicium. Ergo ꝛ sancti q pertinẽt ad hanc sedem iudices erunt hominum ipiorum. Quare autem magis ipsi? Q̃ igne zeli dei magis accensi sunt. In quinta ꝛ enim ascensione datus est ille q apparuit i igne. Non est autez huius loci de hoc igne diutius disputare: q grandi sermone indiget ꝛ mora multa: legat qui vult expositionez huius ignis in quinta parte libri apocalypsis in qua sicut ego puto sufficiẽter de hoc igne ꝛ de quinq; ascensionibus istis tractatum est: Verumtamen ꝛ hic ꝛ alibi notari diligenter oportet: q ecclesia ista cõsq̃ de figant in sede: ꝛ ꝑz aliquid prima est: ꝛ ꝑz aliquid vltima. Prima quo ad columbaz: vltima quo ad ignem: nimirũ q ꝛ aliqui sunt in ea qui iudices futuri sunt: ꝛ aliqui ꝑtinentur sub ea qui a sanctis qui sunt in ipsa iudicãdi sunt. Vt aũt que sparsiz locuti sumus reducamus in summã: ꝛ nomen magistri perficit humilitatẽ: ꝛ nomen dñi patientiã: ꝛ nomen patris fidem: ꝛ nomẽ amici spem: ꝛ nomen iudicis zelum. Ipse sunt quinq; ille virtutes de quibus superius locuti sumus. Sed si ordo laycoꝝ pertinet ad vicos: ordo clericoꝝ ad sub vrbana monachoꝝ ad vrbez: quid ad eos pertinet de gradibus aliorꝫ? Quindeciz sane turme esse noscunt: que tñ pp ea que dicta sunt de sacro mysterio trinitatis: coartant in tres: ꝛ vna queq; trium turmarum ꝑz figillatiz quinquagenarium suum: Q̃ si ita est: q̃d ad ꝓmã turmã de quindeci denarijs istis? Sed sciendũ est q sicut qndecim sunt turme in vita ista: ita quindecim sunt quasi de cade dieꝝ que peragende sunt: ꝛ qui plus currit: citius ꝑgit: Q̃nis est autez qui plus currit: nisi qui feruẽtius operat opus dei? Et quãuis dictum sit. Non volentis neq; currentis: sed miserentis est dei: non ideo tñ precurrere non est vtile: q ibi arguitur cursus superboꝝ: hic cõmendatur cursus meruentium dominum: quumuis qui vi-

Psal.

Psal.

Psal.

Psal.

Psal.

Psal.

Psal.

Joan.

Gen. cinior est pcendus magis q̃ qui plus curit: q; Jacobus q; magis cucurrit: sed q; prope erat: fecit cito quod iussit mr̃ t benedictionem accepit. Liquet autem q; vicinior est deo qui contemplatur: q̃ qui exterius operatur. Quia quanto quisq; profundius pergit sequens ac peragens negotia mundi tanto magis elongatur ab eo: q; mentibus liberis presto est. Cum baptizatur homo: quasi centum quinquaginta diebus videtur longe esse a patria. Cum efficitur clericus (si tamen dignus est:) quasi centum. Cum efficitur monachus quasi quinquaginta. Primus ergo longius distat tribus iubileis. Secundus duobus. Tertius vno: q̃uis nonnunq̃ qui cõstitit in primo gradu currat velociter t precurrat ad palmam: dimittens post se eos qui prire videbantur: t primus preueniens in regnu dei. Verum hoc non semper sed aliquando. Hoc enim speciale est: illud generale: Que autem specialia sunt nequaq̃ generalibus preiudicium faciunt. Sed quis est q; ita currit nisi qui videtur esse in primo gradu t cito rapitur ex eo ad tertium vbiq; proficiens t perficiens opus bonũ: nesciẽs vt ita dixerim moram facere in eundo? Ceterum si de illis agitur qui lz vinculis seculi prepediti: voto tamen t desiderio contẽdunt intrare per angustam portam t acq̃rere sibi locum in ciuitate. Dicimus q; illi coniugati qui tales sunt: monachi sunt i primo gradu: clerici in seculo: soli autem q; Nota; t hoc dicuntur in tertio. Hac in re diligentius conuenit intueri: qui in tribus iubileis annorum significantur tempora trium statuum de quibus qui deus dederit in sequenti loquemur. Et videmus q; populus primi status qui in vita floruit coniugali: t non satis spiritualibus pennis decoratus sit: quasi centum quinquagita annis. i. 1 5. denarijs annorum ꝑm id quod significant: oportet illos expectare vt perueniãt ad diem illum vltimum in quo generaliter omnes electi peruenient ad regnum dei. Ordo clericorum secundum aliquam sui partem: in hoc secundo statu claruit in castitate quasi centum annis: hoc est duobus iubileis: qui faciunt decem denarios in itinere manet: quia oportet illos pertransire secundum q; tertium statu ut eq̃ videant diem illum. Ordo vero monachorum: non eorum dico qui vlterius causa misterij cucurrit hactenus simul cũ ordine clericorum. sed eorum qui imperfectioni vita aut incepit tam in aliqua parte orbis. aut incipiet cito qñ t israel conuertetur ad deum: sicut non remanet nisi tertia pars itineris non ꝑm annorum numeꝝ dico: sed ꝑm misterium: q; t si cõsumatus in breui complebit tũ tempora multa: ita oportet eum operari in triplum: vt quod ordo primus compleuit in tribus iubileis iste quasi vir compleat q̃ deuote in vno. Sunt autem vite septuaginta annoꝝ trãsmigrationis babylonice obseruat annuatim ecclesia septuagesimale misteriuꝫ ad significandum: q; significant anni illi: hoc enim significant illi anni qꝫ isti dies: ita t nos hic extimere oportet dies quinquagita quasi annos pentecosten. i. quinquies decem t quindecim dies: quasi annos quindecies decem: vt ad similitudinem misterij peruenire possimus. Sed dicit aliquis. Si ego ꝑm ordinem meum ad' viros pertineo: non ad vbem: qd vel mane vel meridie vel sero mihi t vrbi: qñ quidem non mihi in ciuitate sed in vicis possessio data est. Sed si hoc questio nulla. Si ciuis hierusalem esse non vis ꝑm dignitatẽ dico: non ꝑm cõem patriam: t habuit inter milites portionẽ: nihil in causa. Sed agit de eis qui volunt: cupiunt t suspirãt: qui libenter vẽditis omnibus requirunt Christum: sed tñ quibusdam obstaculis detinẽtur de quibus t quesitum est: vtrũ possint t ipsi habere societatem in regno cuꝫ illis qui omnia reliquerunt: t aliquid eis sanctis habere cõe. Quesitũ est inq̃ t inuẽtũ est: t q; hoc sit possibile si tñ in eadem voluntate persistant t faciant id qđ possunt: Apo. aut qđ possibile iudicatur multis indulgis

ostensum est: Diximus enim q; ille qui intertio gradu monachus ẽ: quasi quinquaginta dietis distat a ciuitate: ille qui in secũdo quasi centum: qui aũt in primo: quasi centum q̃nquaginta. Non enim loquimur hic dicẽtes de rara illa pfectione sanctorũ: que per paucis concessa est: t pertinet ad eos qui totum psalterium persoluebant in die: sed de eo qđ multorum cõe est. Uno siquidem die totum psalterium persoluere: est in vna qualibet etate conuerti ad dñm t mox absq; dilatione dissolui t esse cum christo. Igitur t si numerus iste tam celebris t tam perfectus in celesti illa ciuitate Hierusalem venerabilis sit: nihilominus tñ t in hac peregrinatione ꝑm cursum tẽporꝝ t annoꝝ certis seculorum metis distinctus repit: ꝑm quez currendũ est t agẽdũ vt ad illam supernam Hierusalem peruenire possimus: in qua non qui prius nascitur aut prius incipit: sed qui citius currit ꝑm deum obtinet primũ locum: ita vt multi sint ibi primi nouissimi: t nouissimi primi. Sed de hijs in sequentibus. De perfectione autem istorũ numerorum illud nõ est prętermittẽdum q; sicut tricenarius numerus pertinet ad trinitatem que deus ẽ: ita centesimus quinquagesimus ad supplementum virtutum plenitudinem eorum: que de summa illa: nã t vocabulis ꝑsonaꝝ relatiõe vel essentialr sentiẽda sunt ita vt: vt tota sũma istius nũeri nisi in gnd eciꝫ pfectionibus quas designant denarij pstringatur: t q; gnq; sunt: vt sepe diximus virtutes generales: gnquies quodãmodo inuocanda est in eis trinitas deus: quatenus ipse q est summus magr̃ operet in nobis humilitatem ipse q est magnus dñs: operet in nobis patientiã dum timet ipse potius q̃ torqueta carnificũ: ipse qui est verus pater operetur in nobis fidẽ: ipse qui est benignus amicus operetur in nobis spem: ipse qui est iustus iudex operetur in nobis zelum suum faciens nos odire vitia t amare virtutes. Igitur tricenarius numerus qui constat ex tribus decadis ad fidem pertinet trinitatis: centesimus vero quinquagesimus: qui constat ex quindecim: ad perfectionem virtutum. Si autem ꝑm ea que supra scripsimus ad ordinem laycoꝝ denarius pertinet ad ordinez clericorum vicenarius: tricenarius ad ordinem monachorum: qđ est in quindecim denarijs cõsumare psalterium nisi pcẽtentim t cum deliberatione ascendere de virtute in virtutez: t ire quodammodo de egypto in desertum t non sint dilationis spatio de deserto (vt ait scriptura) in terram cõsiderabilem lacte t melle manantẽ? Porro abraam nõ fecit sic. Sed mox egressus de egypto ascendit in montem significans eos q; de vita seculari transeunt ad monasticham vitam: q; autem filij israel ascenderunt de egypto in heremũ t facta ibi aliquãta mora: de heremo ad terrã fertilẽ in mõtibus vberibus constitutã: significat eos qui de habitu seculari transeunt ad clez: t de clero ad monasticham vitã: q; aũt abraam ex eo tpe quo ascendit ex egypto semp mãsit in montanis: significat eos qui a pueritia sua dedicant dño t tres quodãmodo dietas coangustant in vna: qui ergo põt pue- Gen.
nire vsq; ad gradũ istuꝫ: q̃ sit laudabile t amabile: ex hijs que dicta sunt itelligi potest qui nõ potest peruenire vsq; ad istum: t potest pficere in secundo gradu: non debet parui pendere aut negligere: q; qui bene ministrat: bonum sibi graduꝫ acquirit: qui vero t hoc non potest maneat vel in primo vt habeat vel sero partem in resurrectione prima. Apoc.

¶ De illis laycis siue clericis qui non habent voluntatem relinquendi omnia t sequi Christum.

QUia de tribus ordinibus electorum quorum alij corpore t animo monachi sunt: alij saltem animo t affectu eo q; voluntatem habeant relinquendi oia t sequi Christum: non inutilis questio t si cõdensa satis: t multiplex in suis propo-

tionibus mota est: ad eiusdē questionis sar
cinā spectare videt. Quid dīlis laicis aut
clericis sentiendū sit: qui non habent vo
luntatem relinquēdi oia ⁊ sequi christū:
sed in suis ordinibus facere bona que pos
sunt. Non enim ad eos pertinet aliqua illa
rum pfectionum: que solis desiderātibus
⁊ sepe suspirantibus pcesse sunt: qz q nō q̄
rit nō perit: non pulsat: non reputat: nō af
fectat: pene alienum se cōstituit a iubilatio
ne psalmorum. Sed quid? Nuz hi q tales
sunt: desperandi sunt a salute? Absit.

De differentia meritorum.

ALia est enim causa que facit differen
tiā inter reprobos ⁊ electos: alia que
inter eos q iudicabunt: ⁊ saluabunt: ⁊ eos
qui non solū saluabunt: verumetiam in di
ces erunt. Alia que inter iudices ⁊ iudices
distantiā facit vt vnusquisq; propriā merce
dem accipiat ꝑm suū laborem. Non enim
par est causa glorie eius qui a pueritia ser
uit deo in monasterio: ⁊ eius qui tunc ve
nit ad illud: cum sibi iā ex necessitate, eruci
fixus est mundus: excepto si puer sus puer
superbe ac negligenter viuit: puer sus vero
senex humilis esse incipit ⁊ subiectus re
diens ad simplicitatem ⁊ innocentiā pue
roz. Sed hoc aliquando ⁊ si raro contin
gat. Qđ si par est studium puersationis il
lius qui venit mane ⁊ eius qui meridie ⁊
q sero venerunt? Nunqd non ille retinet
primum locum qui venit mane. Secundū
qui meridie. Tertium qui sero venit? Om
nes ergo conueniunt ad vnum. Quinium
ad quod omn⁹ suspitauerunt: sed qui ma
gis concupiuit: cucurrit ⁊ precucurrit: ipe
occupat: (vtrai dixerim) altiorem locum:
qđ vacuū a sessore inuenit. Ceteri autē q
secuti sunt eum: ordine quo venerunt: se
derunt. Magna enim oportet esse merita
que pferant iuniorem priori iuxta illud.
Qui se humiliauerit sicut parvulus iste:
hic maior est in regno celorum. Siue ergo
in pueritia impleat homo exortationem il
lam de qua dicitur. Si vis perfectus esse:
vende omnia que habes ⁊ da pauperibus.
⁊ veni sequere me: siue in iuuentute: siue
in senectute nil obstat ad obtinendā beati
tudinem illam de qua dicitur. Beati serui
illi quos cum venerit dominus: in
uenerit eos vigilantes. Amen dico vobis
q̄ precinget se ⁊ faciet illos discumbere: ⁊
transiens ministrabit illis. Nil inq̄ obstat
eis ad hanc btitudinē obtinēdā: sed tñ iu
stus est dominus: vt qui plus digne labo
rat in vigilando: plue mercedis accipiat i
aduentu ipsius. Omnes ergo erunt i vna
mansione: quotquot vnius sunt voti ⁊ vni
us propositi: sed tamen vnusquisq; vt iam
dixi: propriam mercedem accipiet ꝑm suū
laborem siue prius veniat siue non. Cete
rum si de illis agitur qui semper volunt
manere in seculo ⁊ esse subiecti deo sicut fi
deles cum vxoribus ⁊ filijs suis: aut de il
lis clericis qui nolunt ingredi conventuz
eorum qui communiter viuunt: sed volūt
vti libertate sua: acquirere non habita ⁊
habita simpliciter possidere: ⁊ tamen pro
ordine suo bene viuere: manifesta est: ⁊ de
eis supra memorata sententia veritatis qua
dicitur: Mandata nosti: seruabis illa ⁊ viues.
Non (inquit) occides: non mechaberis: ⁊
non furtum facies: non falsum testimoni
um dices ⁊c. que ibi sequuntur. Quoā si
queritur quid differat inter tales coniuga
tos ⁊ caste viuentes: sed tamen facientes
voluntatem propriam ⁊ propietatem ha
bentes ⁊ inter istos ⁊ eos qui reliquerunt
omnia ⁊ ipsos vt sequantur christum. Fa
teor quantum differt inter rusticos ⁊ bur
genses ⁊ ciues. i. quantuz differt inter eos
qui sunt obnoxij seruituti: ⁊ eos qui liberi
sunt: sed non habent seruos: ⁊ eos qui pro
nobilitate stirpis sue seruorum ⁊ familie do
minantur. Et quidem magnum est esse ci
uem israel ⁊ inter filios regni dominari: ⁊
regnare cum christo: sed tamē respectu eo
rum qui extra sunt: beatum est manere vel
in vicis ipsius. Scriptum quippe est de
ea q̄ per omnes vicos eius cantabitur al

leluia. Habet enim ciuitas illa suburbana:
⁊ vicos non situ locorum extra vrbem di
sposita: sz differentia dignitatuz: unde ⁊ qđ
Caleph qui erat inclitus in tribu iuda: da
ta fuit sub vrbana hebron: leuitis aūt da
ta est ipsa ciuitas: qui sunt enim leuite qui
non hñt hereditatem inter fratres suos: ni
si hij qui pro deo omnia reliquerūt. Sane
principes iuda sacerdotes illos diaconesq;
significant qui licet non relinquāt omnia
sua etiā tñ honeste ⁊ rationabiliter vtūtur
querentes que ad pacem sunt gentis sue ⁊
salutem populi sui israel. Pro illis ergo q
mistice pertinent ad vicos: dictum est: de
ciuitate illa celesti: per omnes vicos eius
cantabitur: alleluia. Pro illis qui ptinent
ad suburbana: qui bene (ait) ministrat: bo
num sibi gradum acquirit. Pro illis qui p
tinent ad vrbē: inquit psalmista. Beata gēs
cuius est dñs deus eius populus quem ele
git in hereditatem sibi ⁊ illorum quidem
qui pertinent ad vicos ⁊ non habent in p
posito ⁊ voluntate transeundi ad vrbem:
propium est operari vt habeant vnde tri
buant necessitatem patientibus. Nec miz
valde enim pauci sunt iter eos qui literas
sciāt: maxime diuine auctoritatis: eo ergo
magis debere intenti esse labori ad susten
tationem indigentium: quo nequeunt le
gere ⁊ cātaī deo. Seu q̄ graui sarcina cu
re familiaris premuntur seu q̄ literarū ele
menta non nouunt. Similiter ⁊ eoruz qui
pertinent ad suburbana ⁊ non est eis cure
edificare sibi domos in ciuitate: propium
est legere ⁊ docere vt possint esse parati ad
respondendum hijs qui se interrogant: q
bus ⁊ obligati sunt: vt pote qui ab eis acci
piunt vnde temporaliter viuant: decimas
⁊ primitias ⁊ oblationes gratuitas. Eoruz
vero qui pertinent ad vrbem: propium ē
psallere ⁊ orare vt reddant deo vota sua q̄
distinxerunt labia sua. Tres ordines istos
videbat prophetа ingressuros in regnum
dei: quando ex voce omnipotentis dei lo
quebatur dicēs. Abies ⁊ buxus ⁊ platanus
simul venient ad ornandum locum sancti
ficationis mee: ut honorem pedis mei glo
rificem. Hos ergo ordines ad vocem christi
congregatos: ⁊ in vnum locum ꝑductos
ecclesiastica disciplina distribuit. Nam
Caleph qui erat inclitus in tribu iuda: da
ta fuit sub vrbana hebron: leuitis aūt da
ta est ipsa ciuitas: qui sunt enim leuite qui
non hñt hereditatem inter fratres suos: ni
si hij qui pro deo omnia reliquerūt. Sane
principes iuda sacerdotes illos diaconesq;
significant qui licet non relinquāt omnia
sua etiā tñ honeste ⁊ rationabiliter vtūtur
querentes que ad pacem sunt gentis sue ⁊
salutem populi sui israel. Pro illis ergo q
mistice pertinent ad vicos: dictum est: de
ciuitate illa celesti: per omnes vicos eius
cantabitur: alleluia. Pro illis qui ptinent
ad suburbana: qui bene (ait) ministrat: bo
num sibi gradum acquirit. Pro illis qui p
tinent ad vrbē: inquit psalmista. Beata gēs
cuius est dñs deus eius populus quem ele
git in hereditatem sibi ⁊ illorum quidem
qui pertinent ad vicos ⁊ non habent in p
posito ⁊ voluntate transeundi ad vrbem:
propium est operari vt habeant vnde tri
buant necessitatem patientibus. Nec miz
valde enim pauci sunt iter eos qui literas
sciāt: maxime diuine auctoritatis: eo ergo
magis debere intenti esse labori ad susten
tationem indigentium: quo nequeunt le
gere ⁊ cātaī deo. Seu q̄ graui sarcina cu
re familiaris premuntur seu q̄ literarū ele
menta non nouunt. Similiter ⁊ eoruz qui
pertinent ad suburbana ⁊ non est eis cure
edificare sibi domos in ciuitate: propium
est legere ⁊ docere vt possint esse parati ad
respondendum hijs qui se interrogant: q
bus ⁊ obligati sunt: vt pote qui ab eis acci
piunt vnde temporaliter viuant: decimas
⁊ primitias ⁊ oblationes gratuitas. Eoruz
vero qui pertinent ad vrbem: propium ē
psallere ⁊ orare vt reddant deo vota sua q̄
distinxerunt labia sua. Tres ordines istos
videbat prophetа ingressuros in regnum
dei: quando ex voce omnipotentis dei lo
quebatur dicēs. Abies ⁊ buxus ⁊ platanus
simul venient ad ornandum locum sancti
ficationis mee: ut honorem pedis mei glo
rificem. Hos ergo ordines ad vocem christi
congregatos: ⁊ in vnum locum ꝑductos
ecclesiastica disciplina distribuit. Nam

Exod.

Psal.

Psal.

Apoc.

Mat.

Actu.

q̄ mutare vitam cupiunt ⁊ transire ad par
tem optimam quam elegit maria: sed pa
trum:matrum: sororum: non habentium
aliqua sorte subsidia:pietate detēti dissimu
lant citoire ad id q̄ d amā:ne eos quos na
turaliter diligunt in magna miseria derelin
quant. Aliud est enim manere ad tempus
in minori ordine ⁊ gradatim peruenire ad
digniorez:aliud sic manere in minori vsq̄
ad mortem vt transire ad alium non que
rat. Si ergo de his tribus cōmuniter agi
tur:habet singulus quisq̄ proprietatem su
am. Pertinet enim ad laycos (vt sepe dixi
mus) studium operis:ad clericos exercitiū
doctrine:ad monachos inbilatio psalmo
die. Sunt in hoc loco clericorum nomine:
illi intelligendi sunt clerici qui manere si
bi ipsis ⁊ habere proprium permittuntur.
Non hi qui secundum regulaz sancti Au
gustini infirmo castitatis proposito cōmu
niter ⁊ canonice viuunt. Nos enim san
ctus ipse Augustinus monachos vocat tā
quam eos q̄ i sint vnanimes ⁊ vnitatis fir
missimi amatores iuxta vocem illius psal
mi qua dicitur. Ecce q̄z bonum ⁊ q̄z iocū
dum habitare fratres in vnum. Ceterum
si tres ordines istos vigilanter discutimus
videmus tantum distare inter vitam cleri
corum ⁊ monachorum: q̄ztum inter vitaz
laycorum ⁊ clericorum. Si enim agitur de
cōtinentia laycis omnibus habere vxores
concessum est:nisi forte votum aut firmuz
propositum sit in causa:clericis ex parte cō
cessum vel potius permissum q̄z cōcessum
⁊ ex parte inhibitum:vt velut inter vtrū
q̄z gradum esse ordo hic videatur. Monā
chis vero ⁊ semper ⁊ vbiq̄ apud omnes
homines iudicatur illicitum. Habent au
tem sicut iam dixi:isti duo ordines proprie
tates suas:operari:vz ⁊ docere:vt alteri eo
rum pascant indigētium corpora:alteri re
ficiant mendicantium mentes. Porro iu
bilationem psalmorum monachorum pro
pria esse diximus ⁊ querebatur de ea vtrū
ad aliquos laycorum vel clericorum perti
neat:an ita pertineat ad solos monachos:
vt non etiam ad alios fideles qui dei sui es
se cupiūt laudatores:sed prepediti quibus
dam occasiōibus facere id omnimodis ab
solute non possunt. Sciendum est ergo q̄
vnus quisq̄ fideliū debet pro posse suo lau
dare deum:sed tamen digne facere nequit
nisi cui spiritus sanctus affectum deuotio
nis inspirat: qui videlicet affectus quibus
dam ⁊ si datur ad horam: manere tamen
cum eis diu non potest:quia tum amore li
bidinis:tum lucri:suffocatus extinguitur
ira vt cum eis diutius manere non possit:
quia tamen sunt aliqui qui magis causa p
lis q̄z libidinis vxores habent:⁊ magis ne
cessitate q̄z voluntate detinentur in curis
mundi. Et sunt aliqui clericorum qui ma
gis charitate plebis sue: ⁊ fructificandi in
verbo dei detinentur q̄z gratia turpis lu
cri:ita vt ⁊ si corpore extra sint: inter illos
tamen qui spiritualr viuunt:mēte integra
conuersentur. Dubium nō est de istis quin
⁊ ad ipsos pertineat iubilatio dei: ⁊ quod
digni habiti sunt apud deuz:qui inter lau
datores dei computari mereantur:quia ta
men non eque possunt coniugati cum cle
ricis: eque clerici cum monachis qui ⁊ se
⁊ sua omnia reliquerunt pro Christo non
inconuenienter huiusmodi pijs laycis de
narium psalmorum numerum attribuen
dum dixerim: clericis vicenarium: trice
narium monachis:quia ⁊ illi deuotiōe mo
nachi sunt: ⁊ hi deuotione ⁊ continentia
isti autem deuotione ⁊ continentia ⁊ abne
gatione suorum. Videtur enim secundum
hoc tria esse in hoc mundo genera mona
chorum: Unum quidem voluntate ⁊ ope
re:alterum voluntate ⁊ si non opere: alte
rum vero inter vtrūq̄. Tria certe sunt spe
cialia que monachum faciunt:votum con
tinentia ⁊ abnegatio suorum: ⁊ sui ipsius.
Nam cetere virtutes etiam: extra habere
possunt. Sed coniugatus manens cū vxo
re forte ⁊ si vult: non potest tamen conti
nenter viuere. Habens filios ⁊ familiam:
non potest relinquere: aut vendere om
nia: dare pauperibus ⁊ sequi Christuz. Cu

Psal.

Ap.

pit tñ dissolui a nobis istis ⁊ trāsire ad feli
cē vitā: cupit inq̄tū ab his dissolui ⁊ eē cū
Christo. Est ergo quantum in se est: voto
⁊ animo inter monachos: ⁊ fire ⁊ corpore
nequit: quia ergo desiderio monachus est:
sed voluntariam paupertatem ⁊ continen
tiam nondum potest habere saltem vnum
denarium perfectionis sue habet: vnde de
um laudet qui sibi aperuit oculos mentis:
vt cognoscat q̄z benignus ⁊ suauis est do
minus. Sed ⁊ clericus qui est adhuc in se
culo: ⁊ pari desiderio flagrat in eo q̄ hoc
desiderat ⁊ continenter viuit duos iam de
narios habere dignoscitur: ⁊ quasi iam vi
ginti psalmos cantare ex hoc deo potest:
sed tamen ad tertium denarium quod est.
Vende omnia ⁊ da pauperibus ⁊ veni se
quere me: nondum peruenit: qui autē desi
derio suo q̄ habuit seruire Christo addit
continentie votum: continentie voluntā
riam paupertatem ⁊ obtinentiam vsq̄ ad
mortem: iste vere monachus est: iste ad tri
cenariam perfectionem peruenit.

Quō ea que dicta sunt de tribus ordini
bus in leuitico mistice designentur.

Si querit q̄ sequat p̄mij ex deuo
tione vbi opus q̄ in deuotione est:
ex necessitate diff r ur. Quiro modo in le
uitico claris misterijs demonstratur: dixi
mus superius pertinere ciuitatem ad illos
religiosos qui designantur in leuitis: sub
urbana ⁊ vicos ad reliquam multitudinē
electorum dei. Quidam vero putant leui
tas specialr clericos designare: sed non est
ita. Et quidem sm concordiam respiciunt
se mutuis vultibus reges ⁊ reges: pontifi
cos ⁊ pontifices: leuite ⁊ leuite. Secundū
vero specialem intellectum reges ⁊ princi
pes significant: pontifices noui testamenti
milites clericos qui sub eis degunt: sacer
dotes rectores cenobiorum: leuite mona
chos qui ⁊ cenobite: ⁊ autem proprietas ci
uitatis ad eos ptineat quos leuite ōsignāt
proprietas suburbanorum ad clerum: viro
rum autem qui extra sunt: ad reliquā mul
titudinem saluandorum: ex his que sub
scribemus de leuitico apparebit. Verum
tamen quia monstrare intendimus fructū
premij eorum qui manentes adhuc in secu
lo: cogitatione ⁊ auiditate iter monachos
conuersantur: inde incipiendum est. Qui
vendiderit (inquit) domum infra vrbis
muros habebit licentiam redimendi: do
nec vnus annus impleatur. Si non redi
merit: ⁊ anni circulus fuerit euolutus: pos
fidebit eam emptor ⁊ posteri eius in perpe
tuum: ⁊ redimi non poterit etiam in iubi
leo. Si autē in villa fuerit domus que mu
ros non habet: agrorum iure vēdetur. Si
aūt redempta non fuerit in iubileo reuerte
tur ad dñm: Edes autez leuitarum que in
vrbibus sunt: semper possunt redimi. Si
redempte non fuerint: in iubileo reuerten
tur ad dños: q̄ domus vrbium leuitarum
pro possessionibus sunt inter filios israel.
Suburbana aūt eorum non vendent: quia
possessio sempiterna ē. Certe audistis quā
differentiam fecerit Moyses: immo spūs
sanctus per eū: inter leuitas ⁊ alias tribus
filiorum israel. Dicit enim q̄ domus leui
tarum que sunt infra muros si vendite fue
rint semper p̄nt redimi: ceteroruz vero nō
p̄nt redimi: fige ibi domū vendiderit nisi
vsq̄ ad annum. Ex quo aperte dat intel
gi q̄ ⁊ reliqui de filijs israel: poterāt habe
re domos infra muros vrbis. Arta est enim
vita monachorum: sublimis ⁊ ardua con
templatiua felicitas. Sed tñ aliqui sunt vt
dixi: layci siue clerici qui manentes cor
pore inter seculares: voto ⁊ animo inter mo
nachos sunt. Isti ergo sunt nō leuite qui si
mul cum leuitis p̄nt domos in vrbe: qui
tamen caueant sibi ne vendant eas pro lu
cro temporali: aut si vendiderint redimāt
q̄z citius possunt. Ille enim vendit domū
quam in vrbe possederat qui remissa con
uersatione ⁊ intentione cum incipit fri
gescere ab amore deuita vt incipiat viuere
sicut ⁊ ceteri qui extra sunt. Emit autez ali
us domum eius ⁊ ipse efficitur alienus ab
ea: cum aliquis informatus exemplis eius

facti ex que faciebat ille querens totis viri
bus que dei sunt. Accidit enꝝ plerunqꝫq̄
sine formidine dicendum non est: vt dum
alius studet orando appropinquare deo: ⁊
alius operando proficere temporalibus lu
cris: alter alterius exercitationem emulet
adeo vt facta cōmutatione: ⁊ alius remis
sa conuersatione reuertatur ad exercitium
operis: ⁊ alius contempto lucro tempora
li conuertatur ad studium orationis. Que
ꝝ vicaria emulatio quia alius ad id quod
non habet informatur per alterum: quasi q̄
dam venditio est: dum quilibet eorꝝ facta
commutatione mutue conuersationis: ⁊
quod tenebat deserit: ⁊ quod erat alterius
apprehendit. Si ergo anni circulus euolu
tus fuerit: (hoc est) si finis vite eius emerse
rit: ⁊ non inuenerit eum: (qui sic vendidit
gloriam suam:) agentem penitentiam dum
sanus est de charitate sua prima quam ámi
sit: ⁊ tamen in alijs bonis studijs pertinen
tibus ad sub vrbana ⁊ vicos: (hoc est) ad
vitam actiuam repertus fuerit: erit quidez
in numero saluandorum: sed tamen hono
re illo quo se fraudari permisit: carebit in
eternum. Sed ⁊ domum quam ille vendi
dit: possidet emptor ⁊ posteri eius in perpe
tuum: quia acquisitam mansionem contē
platiue sublimitatis ⁊ ille possidet q̄ emu
latus est eam inhabentes: ⁊ hi qui informa
ti exemplis eius: per quandam genitiuam
successionem imitantur eum vsqꝫ ad con
summationem seculi. Quod si vterqꝫ peni
tet: vterqꝫ amisso, commutato reuertit
ad priorem statum. Si aliter eorum tantuꝫ
talis est: ⁊ tam larga illa domus vt facta q̄
dam concordia vnius voluntatis capiat
vtrunqꝫ ⁊ beatus sit in ea manere duos si
mul q̄ vnum. Sane leuitarum domus sem
per redimi possunt: quod quapietatis dis
pensatione decretum sit: peritur cum di
citur. Q̄ domus vrbium leuitarum pro
possessionibus sunt inter filios israel. Sub
vrbana autem eorum non vendant: q̄ pos
sessio sempiterna est. Tale est enim ac si di
ceretur. Sicut propria possessio est eorꝝ q̄
extra sunt: vita actiua: ita istorum qui in
tus sunt vita contemplatiua. Ingignum
est enim apud reges terre vt quantumcū
qꝫ miles segniter agat aliqua forte infirmi
tate grauatus: auferatur ab eo honor com
munis quem milites habere consueuerūt:
quia si depositus ab honore suo inter armi
geros collocaretur: tale est ei ac si expella
tur de regno: Neqꝫ enim potest vltra leua
re oculos coram commilitonibus suis: aut
in choro letantium cum letantibus conue
nire. Non autem similis causa est eius qui
querit militari: ⁊ ante penitet q̄ militet.
Sic ille qui cupiebat fieri monachus ex po
stea parupendit: ⁊ tamen alia bona opera
tur que potest ⁊ si aliqua confusio illi sit co
ram angelis dei: quia fruguit a taꝫ digno af
fectu: quia tamen non promisit aut nouit:
non vsqꝫ damnabilis erit illa cōfusio: nec
propterea ejciendus erit a numero electo
rum. Qui autem vouit ⁊ cepit reddere fir
matus gratia ⁊ benedictione: quain nume
ro christi militaꝫ cōputatus est. Quid esset
illi separari a societate illorum nisi reprobari a regno dei? Scriptum quippe est. Acce
dite ad deum ⁊ illuminamini ⁊ facies ve
stre non confundentur. Bene autem (ait)
Suburbana autem eorum non vendant: q̄
possessio sempiterna est: quia vsꝫ ⁊ si nō po
test monachus permanere continue in ser
uore nouitio in his que pertinent ad vitaꝫ
contemplatiuam, saltem a studio obtinen
tie cessare non debet: quia possessio prose
cto illi sempiterna est: quam nulla ratione
alienare aut amittere debet. Igitur ⁊ lay
cis siue clericis reseruata est spes posse re
dire ad possessiones suas que sunt extra vr
bem: vsqꝫ ad iubileum: (hoc est) ad nouissi
mum diem. Et monachis ad eas que sunt
in vrbe. Et tamen ille beatus est qui tenet
qui non querit quod perdit: sed seruat for
titer quod acquisiuit. Fortitudo quippe ne
cessaria est. Qꝫ vero de illis laycis ⁊ clericis
sermo erat: qui videntur habere domos in
fra vrbis muros: quid esse diximus quod
etiam si domos illas amittant: dicunt pos

Psal.

Apo.

se habere domos foras: nisi quia non est ali
quis cogendus ad alta illa precepta: quesо
lus ille potest imponere cui vult. qui po
test ad complenda ea affectum infundere
deuotionis: ne forte inconsulte ⁊ cōtra apo
stolum laqueum videatur inducere super
collum eius. Ut enim aliqui monachoꝝ
grauati infirmitate corporum operari ma
nibus suis cum operantibus nequeūt: aut
quia non sunt instructi a magistris: cuꝝ do
centibus docere non possunt ⁊ tamen bo
ni monachi esse possunt in obseruatiōe par
tis suę: ita ⁊ multi laycorum ⁊ clericorum
prepediti occupationibus mundi: orationi
bus ⁊ psalmodie instare nequeūt: ⁊ tamen
⁊ illi boni layci esse pōt: dum ex his que
operantur: elemosynas faciunt: ⁊ illi boni
clerici dum bene laborant in verbo dei: ma
xime propter illud quod scriptum est. Fa
cite elemosynam ⁊ ecce omnia mūda sunt
vobis.

¶ Quid differat inter eos qui conuertū
tur a puericia ad seruitium dei: ⁊ eos q̄ dif
serunt vsqꝫ ad senectutem.

TEt tripartitam causam questionum
que supra more sunt explicare possi
mus: primo attendendum est: quid proprie
laycis: quid clericis: monachis ve conue
niat: deinde quid differat inter eos qui sic
a puericia vigilare incipiunt: vt ramen pfe
ctionem suam vsqꝫ ad senectutis sue tem
pora differendo transportent: ⁊ eos qui seu
in puericia: seu in iuuentute: seu in senectu
te sua a somno mortis euigilant: ⁊ mox eui
gilantes vitam arripiūt perfectiorem. Lay
corum est vt sicut diximus propropriū ope
rari clericorum docere: monachorum lau
dare. Omnia hec bona sunt ⁊ necessaria in
domo domini: quia non solum aurum su
scipiebatur in fabricatione templi domini:
quod significat vitam contemplantium ⁊
laudantium dominum: aut solum argen
tum quod significat doctrinam eloquiorū
dominii: sicut scriptum est. Eloquia domi

Psal.

ni: eloquia casta: argentum igne examina
tum. Ut rūmetiam ⁊ eos qꝫ significat opus
manuum ad sustentationem indigentium
Per hoc quippe opus nutriuntur corpo
ra: per doctrinam que significatur in argē
to: eorum qui sunt in Christo paruuli refi
ciuntur mentes. Utrunqꝫ autem spectat
ad charitatem proximi: quia homo ex duo
bus substantijs indigentibus: his duobus
subsistit. Porro horum tertium quod si
gnificatur in auro pertinet ad charitatem
dei quod est maximum ⁊ primum manda
tum: Propter hoc enim scriptum est de
Salomone: qui fuit secundus Rex a Da
uid. Tertius a Saule: qꝫ in in diebus Sa
lomonis non reputabatur argentum. Ta
le est enim ac si diceretur. In diebus Sau
lis qui electus fuit a domino ad significan
dum populum primi status reputatuꝫ est:
es. In diebus Dauid qui ⁊ ipse electus est
a deo: ad designandum secundum: non est
reputatum es propter copiam argenti. In
diebus autem Salomonis quem amauit
Dominus ⁊ suscitauit in regnum in typo
(haud dubium) populi tertij status:) pro
pter nimiam auri copiam que data est ei:
nec ipsum argentum reputatum est aliq̄d
quod pretiosum satis ē comparatione eris.
Ille Rex.
Illempe ⁊ si de tribus illis ordinibus agi
tur: primo claruit ordo coniugatorum in
Abraam ⁊ Isaac: quibus orationibus data
est eis proles eterna. Secundo ordo cleri
corum in Moyse ⁊ Aaron. Tertio mona
chorum in Helya ⁊ Helyseo. Nam ⁊ post
illos duos patriarchas: multi patriarche
secuti sunt. Et post Moysen ⁊ Aaron cla
ruit ordo leuitarum. Et post Helyam
⁊ Helyseum ordo filiorum prophetarum:
qui morabatur in Bethel ⁊ Jerico. Uerū
hoc ẽ in partem. Secundum vero plenitu
dinem vniuscuiusqꝫ ordo coniugatorum:
qui inchoatus est ab Adam: claruit ab
Abraam. Ordo doctorum initiatus est a
Moyse: ⁊ alia ratione ab Esaia propheta:
claruit in Christo ⁊ apostolis. Ordo mo
nachorum initiatus est ab Helya vel pue

ns pro ratione temporis a sancto Benedicto:nam nunc deo propitio tempus est vt ad lucem veniat:vt luceat omnibus qui i domo sunt. Que ẽ eni lux Christiani nisi opus iustitie. Sic ait dñs. Luceat lux vestra coram hominibus:vt videãt opera vestra bona ⁊ glorificent patrem vestruz qui in celis est. Pro eo eniz q̃ spiritus sanctus procedit a patre oportuit ꝑm statum habere contemplatores sicut ⁊ doctores. Qz sicut ordo doctorum proprietate mysterij pertinet ad Christum:ita ordo contemplatium ad spiritum sanctum. Horum autem initiatio facta ab Helya ⁊ Esaia ꝑz q̃ apparebit circa finem huius opusculi:vbi de generationibus agendum est. Quia vero idẽ spiritus procedit a filio:oportebat tertium statum habere ordinem suum qui tamen esset vnus cum precedente ad honorem creatoris:spiritus cuius initiatio in sancto Benedicto occidentalium monachorum institutore precessit. Audiunt fortassis ista homines ⁊ scandalizantur. Nobis inquiunt monachi attribuunt argentum ⁊ es. Sibi autem applicant aurum. Nec mirũ raptus enim Paulus in tertium celũ: qd̃ vitam significat contemplantium:audisse se dicit secreta verba que non lz homini loqui. Sed quousq;? Munquid in eternum? Absit. Sed vsq; ad tempus prefinituz: Sicut enim Moyses posuit velamen super faciem suam vt non intenderent in eum filij israel ita ⁊ Paulus in hoc loco velamẽ super faciem posuisse videtur. Sz sicut velamen illud euacuatum est in Christo:ita ⁊ istud in spiritu sancto. Nam primum celuz fuit vetus testamentum quod conditum fuit in patriarchis. Secundum celum testamentum nouum quod conditum est in apostolis. Tertium celum est spiritualis intellectus qui docet nos exire de Egypto: presentis seculi ⁊ tranire per aretam viaz deserti que ducit ad vitam ⁊ ire in supernam Hyerusalem. Exire de synagoga indeorum:hoc illorum christianorum est: q moribus egyptij sunt ⁊ carnales iudei: vt quomodo apostoli ⁊ successores eorum per multas tribulationes illorum temporum: peruenerunt vsq; ad illud:vt Romanum obtinerent imperiuz. Siquidem a diebus sancti Siluestri vsq; ad presens Petrus piscator quondam Rome dinoscitur imperasse:ita ⁊ nos per multas tribulationes transeamus ad celeste imperium:siue etiaz temporaliter ad beatam illam visionez pacis que erit in tertio statu seculi:ad regnũ illud pacificum de quo dicit angelus Danieli. Regnum quod est subter omne celũ dabitur populo sanctorum altissimi. Nunc ergo quia tempus est vt auferatur velamẽ desinat hõ esse hõ:⁊ licebit audire: Quid eniz murmurat ⁊ irascitur homo? Si vult esse iumentum sequendo terrena aut homo partim hic partim celestia: timeat sup in perfectione sua: ⁊ iam non erit timor. Scriptum quippe est. Homines ⁊ iumenta saluabis domine:quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus. Mihi cur indignatur si presero celibatum coniugio contemplationem laborj:si dico de his qui sequũtur filium hominis. Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt:inebriabuntur ab vbertate domus tue: ⁊ torrẽte voluptatis tue potabis eos? Nonne tibi iustum videtur vt qui contẽnit vestimenta mollia causa dei:dignus habeatur qui tegatur alis ipsius: ⁊ qui despicit vbertatem vini:percipiat vbertatẽ spiritus:⁊ qui abijcit a se voluptatem carnis potetur de torrente voluptatis ipsius? Si emularis male audi contra te sententiam veritatis que dicit. Si oculus tuus dexter scandalizat te:erue eum: ⁊ proijce abs te. Bonum est tibi cum vno oculo ad vitam intrare q̃ duos oculos habentem mitti i gehennam ignis. Si autem bene emularis ingredere. Quis te prohibebit intrare? Finitum est priuatum conuiuium Assueri regis:ecce in pomerio preparatum est. Nullus ammodo prohibetur intrare a minimo vsq; ad maximũ. Si autem seruus animo:⁊ tamen catbena aliqua impeditus te

neris inter choros conuiuantium iugiter assistere nequeas. Bonus est dominus omnibus qui sperant in eum. Si coniugatus es:esto corde monachus obseruans te proposse tuo:vt absq; crimine viuas. Uxore tua vtere sed honeste:aut sola causa prolis:(si ralis es tu ⁊ illa:)aut cum timore ⁊ modestia reddens debitum:ne is qui infirmior est:temptetur a sathana. Curre ad ecclesiam horis statutis:esto ibi cum silentio excepto cum causa exigit iuste necessitatis. Landa cum laudantibus deum: ⁊ si non quantum vis: quantum potes. Si clericus es ⁊ emularis:quis te prohibebit intrare? Sed si forte propter charitatem eoruz qui per te proficiunt detineris:esto saltim corde ⁊ continentia monachus: ⁊ vtere honeste rebus tuis quas nec dum causa dei abijcere potuisti:vt totus ⁊ integer sequeris Christum. Es tamen vicinus eis: qui omnia reliquerunt quia caste viuis:⁊ in voluntate habes derelinquere omnia. Jam ergo duas perfectiones habes: iam secunduz significatum viginti psalmos deuotionis exibere probaris. Qui autem nõ habens occasionem iuste necessitatis:consumauit hec tria:ad illorum participationem secretoruz perductus est. De quibus dicit Paulus. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim:siue in corpore: siue extra corpus:nescio deus scit: raptus huius vsq; ad tertium celum. Et scio huius hominez siue in corpore:siue extra corpus:nescio:deus scit:quoniam raptus est in paradisuz:⁊ audiuit archana verba que non licet homini loqui. Lucratur ergo primus in die:quasi decem nummos aureos. Secundus quasi viginti. Tertius quasi triginta. Sed ⁊ primus cuius longior est via veluti diebus quindecim peragit cursum suum. Secundus decem. Tertius quinq;. Hoc de tribus generibus monachorum: quorum alij inter laycos militant deo: alij inter clericos:alij in mansionibus suis.

¶ De canticis graduũ qualiter pertineãt ordines electorum.

Illa ⁊ enim duo genera extra sunt: ꝑz non ex toto. Istud in integrũ intus est. Primi est enim dicere. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Secundi leuari oculos meos in montes vnde veni et auxilium mihi. Tertij letatus sum in his que dicta sunt mihi in domum domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hyerusalem. Porro quatuor ordinibus de quibus supra locuti sumus:qui ⁊ viciniores sunt deo:terni ⁊ terni psalmi deputandi sunt:eo q̃ vnusquisq; illorum quatuor diuidatur in tres. Horum primi qui manet ab oriente dicere est. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in celis. Nisi quia dominus erat i nobis:dicat nũc israel. Qui confidunt i domino sicut mõs syon:non commouebitur in eternum qui habitat in Hyerusalem. Secundi qui habitat ab aquilone consolari semetipsuz ⁊ dicere. In conuertendo dominus captiuitatem syon:facti sumus sicut consolati. Euntes ibant ⁊ flebant mittentes semina sua. Uenientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Nisi dominus edificauerit domum in vanum laborauerunt qui edificant eaz. Beati omnes qui timent dominum qui ambulant i vijs eius. Labores manuum tuarum quia manducabis beatus ⁊ bene tibi erit. Tertij qui manet ab occidente dicere est. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea dicat nunc israel. De profundis clamaui ad te domine domine exaudi vocem meam. Domine nõ est exaltatum cor meum:neq; elati sunt oculi mei. Neq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilibus super me. Quarti qui locatus est ab austro. Memento domine Dauid:⁊ omnis mansuetudinis eius. Ecce q̃ bonũ ⁊ q̃ iocundum habitare fratres in vnum. Ecce nunc benedicite dominum omnes serui domini. Qui statis in domo domini: in atrijs domus dei nostri. Tres igitur primi pertinent specialiter ad tres ordines generales duodecim ad quatuor speciales:eo q̃ vnusquisq; eoz distinguat in tribus.

Qđ ordo ipse monachorum qui ꝛ corde ꝛ corpore reliquit seculum vt sequatur Christum in tribus speciebus consistat.

Attendentibus nobis in hoc opusculo de tribus ordinibus electorum: vsq; ad hoc deuiatus est sermo vt contingeret tractare de illis coniugatis ꝛ clericis: qui quo minus cognoscunt per affectum inspirationis: gaudia Hyerusalem: eo minus desiderarent peruenire ad eam: quin potius deflent amicos suos etiam transeuntes ad illam. Sed nunc de illis coniugatis ꝛ clericis dictum est: qui scientes quid amiserint lamentantur ꝛ dicunt. Quomodo cantabimus canticũ domini in terra aliena. Si oblitus fuero tui Hyerusalem: oblioniu det dextera mea. Et si bene reminiscamur cuꝫ de illis laycis ꝛ clericis agere mus: qui hoc mines ꝛ iumenta dicti sunt i tertio gradu regimus de monachis: non quidem de illis qui solo nomine monachi sunt ꝛ non etiam fructu sed de illis qui se dolent esse peregrinos ꝛ suspirant quotidie ad patriam suam. Volentes autem in secundo loco agere de solis monachis: inuenimus tria esse genera monachorum: duo in spe: vnũ in re. Sed ꝛ hoc ipsum, monachorum qđ in re esse dicimus in tribus speciebus distinctum est. Nam alij a puericia transeũt ad hanc vitam: alij dormientes vsq; ad secundam vigiliam: euigilant in iuuentute alij vero in senectute. Et de his quid dicẽdum? Jam superius dictum est. Qui plus laborauerit plus mercedis accipiet. Vnusquisq; enim propriam mercedem accipiet ꝟm suum laborem. Qui enim a puericia congerentes senile ꝛ etatem moribus transeũtes: perfectionem accipiunt seniorum: quasi qui per triginta annos: tria talenta auri singulis annis lucrarentur. Qui vero i iuuentute sua: suaue christi iugum accipiũt: discentes ab eo qꝫ mitis sit ꝛ humilis corde: ac si a decimo vsq; ad trigesimum facerent illud idem: (hoc est:) per continuos annos viginti. Qui autem in senectute: sexa vigesimo vsq; ad trigesimum. Verum tamen nonnunq; accidit: vt humilitas ꝛ prudentia eorum qui tarde venerunt: preiudicet accidie eorum qui precesserunt, eos vt non solum accipiant mercedem sicut ꝛ illi: verumetiam fiant nouissimi primi: in hoc seculo ꝛ in futuro. Non enim qui monachus dicitur: habet premium: sed qui monachus ẽ. Et sciendũ qꝫ preueniens mors etatem serotinam in his qui in puericia cõuertuntur. Non adimit meritum: quia cum deus ipse in talibus articulis necessitatem imponit: non tam de fructu operum: qꝫ de corde quisq; iudicatur. Non enim accepit quis sacrum habitum vt seruiat domino ad horam ꝛ ad momentum: sed etiã si liceat vsq; in eternum. Qđ si is qui vocauit eum in vineam suam misertus laboris eius dicit. Quiesce: nũ misericordia dei auferet ab illo mercedem suam? Et hec quidẽ dicta sunt velut occasione itineris obiecta oculis mentis nostre: ne ea que motu verbo obijciuntur queri posset intacta relinquere videmur. Ceterum intentionis nostre impetus: circa tres illos ordines directus erat ꝛ est: qui quantum fragilitas humana permittit rationabiliter viuunt.

Jtez de tribus ordinibus sepe scriptis.

Si enim sic viuunt christiani sicut viuere debent: oportet singulos trium ordinum habere illa tria que i auro: myrrha ꝛ thure designata sunt. Aurum videlicet obedientie in operando quod bonum est: sicut ꝛ apostolus inbet: myrram compassionis fraterne que resistat putredini peccatorum. Thus deuotionis ꝛ laudis ad confitendum omnipotenti deo. Verum tamen vt iam dixi amplius incumbit laycis operari qꝫ ceteris duobus: amplius clericis instare doctrine: amplius monachis insistere oratori: ꝛ laudibus vacare diuine. Quo n. plus dat homini qđ deest sibi est eo plus infirmatur ꝛ deficit in his que deorsum sunt. Et hoc iuste fatio. Nam iustitia que de terra est: in longum protenditur merces eius. Que autem agitur (vt ita dixerim) inter terram ꝛ celum: media incedit inter vtrunq;. Que autez de celo est iustitia mox perducit ad regnum dei. Certe tria tempora esse didicimus. In quibus tres ordines isti consummationem accipiẽt. Ecce enim populus ille antiquus qui perseuerauerit in fide vsq; ad Joannem baptistam expectat remunerationem suam a domino in resurrectione futura. Similiter sequens populus qui credidit in aduentu christi. Similiter ꝛ populus tertius q in fine crediturus est. Ecce qꝫ longe ille: qꝫ prope iste. Nam nec exempla desunt mysteriꝫ: si ea prouide querimus in diuinis scripturis. Legimus enim Abraam in senectute genuisse: Joannem baptistam cum triginta esset annorum predicasse: sicut Ezechiel prophetam: ꝛ ipsemet mediator dei ꝛ hominum christus iesus. Benedictum veromonachorum patrem ꝛ ducem sicut ꝛ multos alios a puericia sua deo consecratus fuisse. Ex quorum euidenti mysterio luce clarius datur intelligi qꝫ diuturnior est ad percipiendum fructum mercedis sue vita cõiugati: vita clerici: diuturnior vita clerici: vita monachi. Quo enim quis longius recedit a deo per desideria vite huius: eo tardius perducitur ante faciẽ eius: ꝛ quo magis appropinquat illi per affectum amoris eo citius illuminatur in conspectu illius. Qui ergo occasione coniugalis vinculi carnalibus amplexibus astricti sunt: vix possunt in extrema etate vite sue fructum bonioperis competenter afferre: cum saltem continentie bonum imperat defecta senectus. Qui autem amore propinquorum vix media etate cum se ab illorum sumibus: diuisis possessionibus absoluunt. Inde est qꝫ patriarchis: vt iam diximus in senectute filij dati sunt: cum magis amore prolis qꝫ libidinis conuenirent cum vxoribus suis. Inde qꝫ exemplo domini triginta annorũ ad munus esse debet qui ministerium assummit predicationis. i. cum libera iam potest homo vti sententia rationis: vt habeas discretionem inter sanctum ꝛ prophanum: sciat reprobare malum ꝛ eligere bonum. Qui autez a puericia sua spretis omnibus que possident: adherent deo: eo possunt liberius seruire illi: quo calcantes huiusce modi necessitudines pestilentes: que ingerũt importune mortalibus: ꝛ iuxta iter scandalum ponunt electis dei: aut parum: aut nihil sentiunt de carnali affectu. Horum itaq; primum coniugatorum est proprium Secundum clericorum. Tertium monachorum. Verum quia fieri non omnes monachi equales sunt meritis: ita nec omnes clerici: nec omnes layci equales sunt: omittentes quid faciant illi: ꝛ illi pro desidia sua: quid facere debeant qui volunt esse beati in exemplum teneamus: quinimmo: ꝛ quid faciant multi quorum memoria in benedictione est. Psal.

De tribus exercitijs quorum singulus pertinet ad singulum trium ordinum.

Tria sepe scripta exercitia commemorata sunt nobis in tribus ordinibus sepe scriptis pertinentia ad imaginem trinitatis: opus doctrina ꝛ laus. Quia tamen i patre est filius ꝛ spiritus sanctus: in filio pater ꝛ spiritus sanctus: in spiritu sancto pater ꝛ filius: nihil sic attribuitur imagini vnius persone: vt non continuo inueniatur in eo similitudo ouarum. Igitur ꝛ in opere solo similitudo trinitatis habetur: ꝛ in doctrina sola: in psalmodia sola. Aliud est enim operari ad vtilitatem propriam: aliud ad subsidium proximorum: aliud ad gloriam ꝛ laudem dei. Similiter ꝛ in doctrina obseruandum est. Aliud est enim legere ad vtilitatem propriam: aliud ad edificationem ꝛ institutionem: instructionez proximorum: aliud ad gloriam ꝛ laudem dei. Similiter ꝛ in psalmodia. Aliud ẽ psallere ad consolationem propriam. Aliud ad

laudem dei. Ad vtilitatem ꝛ enim propria operari videmur: cum nobis ex his q̄ agimus: prouidemus stipendia vite temporalis: ad subsidium proximorum aliquid agimus: cum eis necessitatem habentibus in quibus possumus: ministramus. Operat autem quis ad gloriam dei cum edificationi basilicarum impendit curam: vt in illarum magnificētia honoretur deus. Eodē modo ad propriam vtilitatem legimus cū nos ipsos edificamus querētes in diuinis paginis que propie saluti necessaria sunt. Ad vtilitatem proximorum cum preparamur ad responsionem eorum qui nos interrogant de verbis dei: vt audientes a nobis verbum salutis: edificentur vt salui fiant. Legimus nihilominus ad gloriam dei: cū querimus intelligere misericordias eius ꝛ memoriamur iudicioꝝ eius que a seculo sunt. ꝛ pro nostra etiaꝫ ꝛ per proximorū vtilitate psallere comprobamur cum psallentes in cōspectu altissimi: pro nostris excessibus exorauus dicentes. Domine ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me. Et illud. Comprehenderunt me iniquitates mee ꝛ non potui vt viderez. Multiplicati sunt super capillos capitis mei ꝛ cor meum dereliquit me. Complaceat tibi domine vt eripias me: domine ad adiuuandum me respice. Quid dico cū pene tertia pars psalmorum oratio pro peccatis esse videatur. Inde est q̄ pro nostris ꝛ pro aliorum peccatis dicere psalmos consueuimus orantes ꝛ pro propria ꝛ pro proximorum salute. Ceterum quod maius est ad gloriam ꝛ laudem dei debemus sine intermissione psallere ꝛ cātare dicētes: quotidie cum psalmista. Benedicam dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea. Et his similia. Ecce q̄ distincte probatum est quod prediximus haberi. s. tres modos in singulis tribus. Et sciendum q̄ primū singulorum pertinet proprie ad populum qui fuit sub lege: qui suam vtilitatem potius q̄ aliorum populorum querebat. Secūdum ad populum christianum qui se ipsum tradere iubetur vt plures lucrifaciat. Tertium magis pertinet ad populum spiritualem qui erit tertij status. Qū data vndiq; pace ꝛ letitia: conuertetur pre solito ad laudem dei: dicens assidue cum psalmista. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum ꝛ circundedisti me letitia. Vt cantem tibi gloriā mea ꝛ non cōpungar domine deus meus i eternum confitebor tibi. Que cum ita sint liquet q̄ in opere ꝛ doctrina sicut ꝛ in psalmonia trinitatis mysteriuꝫ reperitur. Nēpe ꝛ psalterium decem cordarum: Sicut scripsimus in primo libro triangulatū est: ita vt trinitatis mysteriuꝫ in vnitate: ꝛ vnitatem in trinitatem quibusdam naturalibus vocibus exclamare ꝛ exprimere videatur. Nunc autem locus est exsoluere nos: si possumus a promisso quod de mysterijs quindecim graduum nos supra fecisse cuꝫ de illis ageretur: meminimus.

Mors

Psal.

Psal.

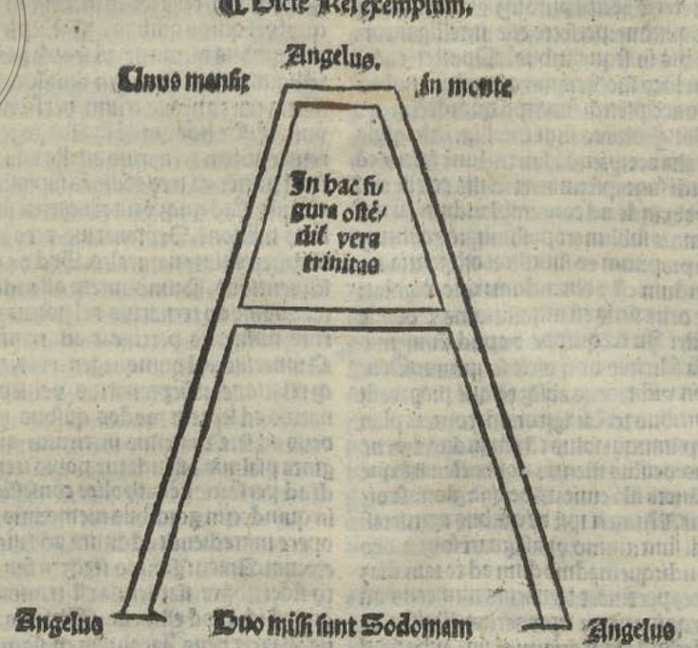
Psal.

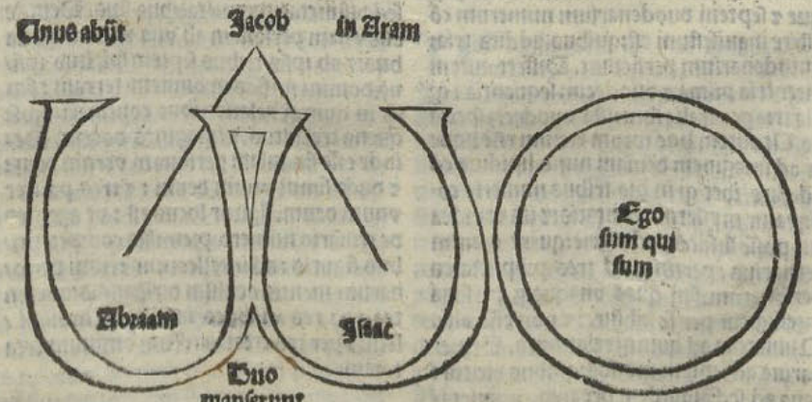
¶Quod tante perfectionis sit quindenarius numerus vt sub ipso contineatur oīs perfectio misteriorum dei. Et q̄ idē numerus in ternariū quinarium: ꝛ septenarium distinguatur: ꝛ q̄ ipsa sit causa tante perfectionis.

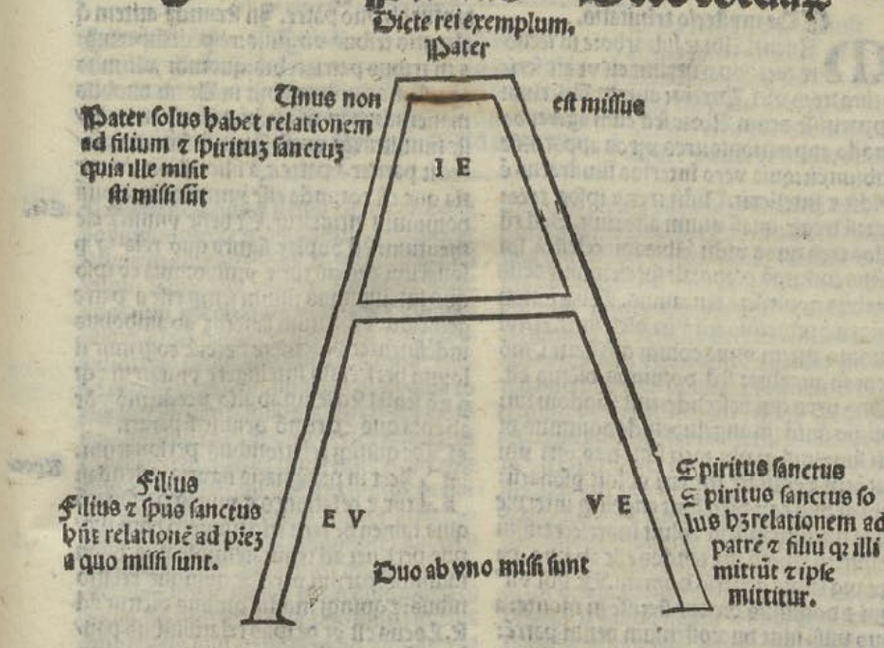
NOnnulla dicta sunt de quindecim gradibus ꝛ de superna illa ciuitate Jerusalem p̄m numerum psalmorum q̄ndecim decadarum: sed adhuc alia viciniora luci seruata sunt vsq; huc: vt tenebre ēs luminare minus fugauerat ex parte: superueniēte sole altioris intelligentie remicāte serenius deleātur Quod vt fieri possit ternarius ꝛ quinarius necnon ꝛ septenarius numerus qui simul coniūcti: quindenariū ꝓstituūt numerū: multis modis: vt apparebit inferius considerādi sunt: siue sub eodem sensu: tricenarius: quinquagenarius ꝛ septuagenarius: qui illud idem designāt. Neq; enim pro alia causa: decem pro vno: viginti pro duobus: triginta pro tribus: ꝛ

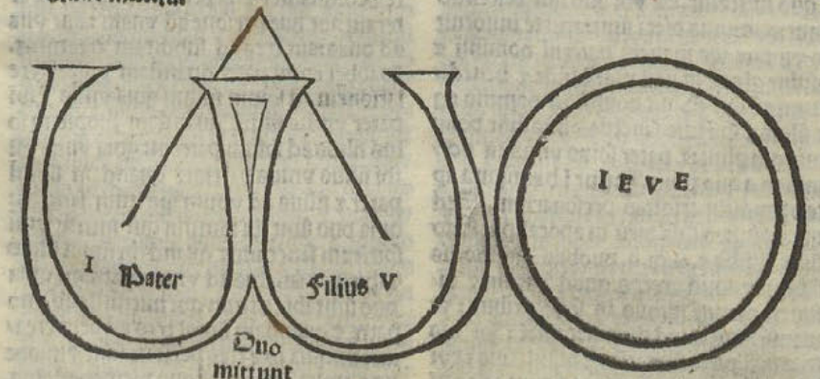
sic de ceteris accipi puto: q̄ vt eos ille de q̄ bus loquimur: perfecte esse intelligantur. Ar de his in sequentibus. Oportet enim nos in loco suo seriatim ostendere quibus modis accipiendi sunt ipsi quindecim gradus p̄m q̄ plures sunt intelligentie: quibus hec ꝛ alia accipienda sunt. Nunc igitur cōtemplandi sunt ipsi numeri in illa celesti cīuitate: vt exinde ad contemplandum eū qui fecit omnia sublimari possimus: eo enim q̄ dei est proprium eo subtilior diligentia inquirendum est ꝛ tenendum: quo constat: q̄ ipse deus finis est inquisitionis ꝛ desiderij nostri In eo quippe ꝛ apud eum manet illa felicitas de q̄ dicit scriptura. Oculus non vidit: deus absq; te: que preparasti diligentibus te. Vt igitur ad contemplandum ipsum: qui solus est amandus ꝛ venerandus: oculus mentis nostre eleuari queat in sancta illa ciuitate de qua gloriosa dicta sunt. Numeri ipsi de quibus agitur: assignādi sunt: immo vt assignati sunt a deo reuelandi: quemadmodum ad totam illaꝫ ciuitaꝫ pertineāt ternarius numerus ad totam quinarius ꝛ septenarius. Primo. n. considerāda sunt tria: vici sub vrbana ꝛ vrbs: deinde in structura murorum considerande sunt duodecim partes: que distinguuntur portis ꝛ fundamentis. Et enim ex que ꝛ septem duodenarium numerum cōsistere manifestum est: quibus addita tria: quindenarium perficiunt. Differt autem inter tria prima ꝛ duodecim sequentia: q̄ illa tria generalia sunt: ista duodeciꝫ specialia. Vt autem hoc totum factum esse liqueat ad imaginem dei: iam nunc lipidius cōsiderare libet q̄ in his tribus numeris cōtineatur mysterium deitatis: ꝛ ita vt videatur posse sufficere ad omne: quare ꝛ enim ternarius: pertinet ad tres proprietates personarum: p̄m quas vnaquęq; persona intelligitur per se subsistere: ꝛ non esse alia. Quinarius ad quinq; relationes. Septenarius ad septem modos: quibus dicitur: deus ad se. Siquidem per tres proprietates intelligimus tres distinctas personas. Per quinq; relationes intelligimus quis a quo: vel quis a quibus. Per septem modos quibus dicuntur ad seipse persone intelligimus perfectionem vniuscuiusq; persone: ꝛ duarum siue trium perfectissimam vnitatē. Et hoc quidē ꝑ Anagogen. Moraliter autem ternarius ad illa tria exercitia q̄ pertinēt ad tres ordines suprascriptos. Quinarius ad quinq; virtutes: quarū suprafecimus mētione. Septenarius vero ad septē virtutes anime naturales. Sed de hoc in sequentibus. Primo autem ostendi oportet quomodo ternarius vel potius tricenarius numerus pertineat ad trinitatem. Quinarius vel quinquagenarius: ad quinq; relationes: Septenarius vel septuagenarius ad septem modos quibus dicitur: deus ad se: Quatenus intentum quinquaginta psalmis ostendatur nobis iter veniēdi ad perfectionē catholice confessionis: ꝛ in quindecim gradibus memorabis in hoc opere ingrediendi additum ad sancta sanctorum. Amen: Primo itaq; in fundamento fidei nostre statuenda est trinitas ipsa: que est id quod est: deus. s. Abraam: ꝛ Deus Isaac: ꝛ deus Jacob: p̄m q̄ significatuꝫ est in tribus illis angelis qui apparuerunt Abrae: (hoc est:) vt ante omnia credamus esse tres perfectas personas: non diuisas: sed distinctas proprietatibus suis. Deinde esse vnam personam ab vna ꝛ aliam a duabus: ꝛ ab ipsis tribus septem spiritus ipsius domini missos in omnem terram: p̄m q̄ in quinq; relationibus contineri subsequens tractatus ꝛ imagines docent. Deinde esse singulam personam verum deum: ꝛ duos simul vnum deum: ꝛ tres pariter vnum deum. Igitur locus est: vt agentes de trinario numero: premissis competentibus figuris: ad intellectum trium personarum mentis oculum dirigamus: querentes pro res visibiles intelligere inuisibiles: ꝛ per res creatas rerum omnium creatorem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De mysterio trinitatis.

Gene. Manenti Abrae sub arbore in ferue re diei apparuerunt ei (vt ait scriptura) tres viri. Dixerat autem superius: apparuisse deum Abrae sed cum ageret de modo apparitionis: tres viros apparuisse subiunxit: quia vero interius illustratus é vidit z intellexit. Vidit tres z ipsos tres: quasi tres z quasi vnum adorauit. Sed cū illos tres quos vidit Abraam: celestes spiritus indutos corporali specie: prout deus melius nouit: fere teneamus. Quare non angeli a principio sed viri dicti sunt. Adyltimum autem vnus eorum qui sterit i mō te: non angelus: sed dominus dictus est. Duo vero qui descenderunt Sodomam: primo quidem angeli: deinde dominus dicti sunt: nisi q; vbi dicti sunt tres viri vnitatē trīn z eqlitatē itimari voluit psonarū: vbi āt duo eoz dicti sunt angeli: q interpretant nūtij: m nifestē voluit inotescere: filiū z spiritū sanctū mittendos esse ab vno patre pro salute generis humani. Et vbi vn⁹ qui z dominus dicitur stetisse in monte: a quo missi sunt duo: ostensum deum patrē: non habere patrem: nec esse et principium a quo mittatur. Et vbi duo qui descenderunt: dominus dicti sunt: aperte innotuit in vnitate eos manere paterni dominy z diuine glorie maiestatis? Unde z benedictum est ibi. Dixit domino a domino: q
Gene. z filius z spiritus sanctus vnus sunt dominus qui pluit: z pater solus vnus est domīnus a quo pluit. Igitur i hac figura apte ostenditur trinitas personarum. Sed quia trinitas ipsa dicit in apocalipsi. Ego
Apoc. sum Alpha z .ω. q. d. o. duobus hīs modis scribitur apud grecos: quod sparsim z distincte dicturi sumus in sequentibus: vt manifestius quod dicitur: capiat: In his tribus figuris sūmatim z distinctius exhibetur. Ecce enim in prima figura que dicitur Alpha: aperte ostenditur esse deū tres personas: z in tribus illis personis que apparuerunt Abrae: z in gestis earum aperte ostēditur q filius z spiritus sanctus mittantur ab vno patre. In secunda autem q elenatis tribus virgulis: respuit superius: z in tribus patriarchis: quorum vltimus egressus a duobus abijt in Aram duobus manentibus in montibus israel: manifeste innuitur: q vnus spiritus sanctus procedit pariter a patre z a filio. Porro in tertia que est rotunda esse vnum deum z vnū dominum intimatur. Et bene vnum é elementum: sed duplex figura quo relatio p sonarum designatur z vnitas: quia eo ipso quo intelligimus filium semp esse a patre genitum: z spiritum sanctum ab ambobus indefinenter procedere necesse cogimur illorum perfectam intelligere vnitatem: q; q nō semel sed semp ab alio ꝓcedit: nō pōt ab eoꝛa quo exire nō desinit. ſparari.

Esa.

Apoc.

¶ De quinq; relationibus personarum.

Licet in prefinatis figuris ostendantur z relationes z vnitas personarū quia tamen de ternario numero: qui proprie pertinet ad trinitatem: plenius disputauimus: parum vero de quinque relationibus: z quinq; modis quibus dicitur ad se. Locus est vt de ipsis relationibus paulo diffusius disseramus: inuenientes donante deo: qualiter vna persona dicatur ad alteram aut due persone ad vnam: aut vna ad duas: aut tres ad subditam creaturaz. Habbet enim pater quandam propriaz relationem ad solum filium quia vnus é ibi pater vnius filij: z quandam propriam solus filius ad solum patrem: quia vnus est ibi filius vnius patris: z quandam simul pater z filius ad vnum spiritum sanctuz: quia duo sunt ibi tantum qui mittūt vnū spiritum sanctum: z quandam simul filius z spiritus sanctus ad vnum patrem: quia duo sunt ibi tantum qui mittūtur ab vno patre z quandam simul tres ad oēm creaturam: quia ipse tres persone sunt vnus deus z vnus creator: de quo dicit apostolus. Ab ipso z p ipsuz z in ipso sunt omnia: ipsi gloria z imperium in secula seculoz. Amē. Quod qui forte minus intelligit lectum. Ex pñti pōt leuius inuestigare figura.

Apoc.

Prima Relatio	Patris	Ad filium	Quia solus pater genuit
Secūda Relatio	Filij	Ad patrem	Quia filius genitus est
Tertia Relatio	Patris z filij	Ad spūz scūm	Qz simul ambo mittūt vnuz
Quarta Relatio	Filij z spūs sancti	Ad patrem	Qz simul ābo mittūt ab vno
Quinta Relatio	pris z filij z spūs sci	Ad creaturam	Qz ipsi tres vnus creator sūt
			Qui é ꝓdito: totius creature

¶ Eodem modo z si non eque consimili possumus dicere q; vnus Abraaz habet relationem ad vnuz Isaac: z vnus Isaac ad vnum Abraam: z versum Abraam: z Isaac ad vnum Jacob: quia vnus iste a duobus illis: z Isaac pariter z Jacob ad vnū Abraam: q; duo isti ab illo vno. Et simul tres ad totum populum filiorum israel quia totus ipse ab illis tribus patriarchis: z eis ad huc aliquid in eodez mysterio: quod paulo acutiorem intellectum requirit: ꝟ q; a communi relatione nulla eximitur personarum: quin aut vnus habeat relationem ad duos: aut duo ad vnum: aut tres ad aliquid. In quo tamen modo relationis. sola missio manet in causa: nimiruz q; vnus é q mittit duoa: z duo sunt q mittūt vnū: z duo sunt q mittunt ab vno: z vnus é q mittit a duobus: z tres sunt q testimoniū dāt in celo: a qbus ꝓcedūt septē spiritus missi in omnem terraz. Quis verō nullo modo duo procederent indefinenter ab vno: aut vnus a duobus: si non duo essent vnum: z vnus cum duobus vnuz: Ut hec facilius capi queant: recurrendum est ad imagines preparatas a deo: vt quod forte nudo verbo appareret obscurum: opposito lucris speculo: fiat perspicuum z manifestum. Querimus autez intelligere quomodo aliquando pater accipiendus sit solus cum dicitur mittere filium z spiritum sanctum: aut quomodo spiritus sanctus accipiatur solus: cum dicitur mitti a patre z filio: aut quomodo pater z filius credantur simul vnus deus cum dicuntur simul mittere spiritum sanctum: aut quomodo filius z spiritus sanctus credant simul vnus deus cū dicūt mitti ab vno ꝑ: aut quō si mul tres credāt esse vnus deus cū dicunt mittere septē spūs i oēz terrā ad btificādā: quā ipse ꝓdidit creaturā me (q d abit) maius aliqd extimet duo simul quā singulus aut mn⁹ aliqd singulus q; duo simul vel tres. Sane ad designādā excellentiā tā archani mysterij: electi sunt i exordio prioris testamēti ab ipso de quo z loquimur creatore: q; q; venerabiles viri: i qbus q; q; iste relationes: ita ineffabili modo ꝓnotate sūt vt nil supersit vel desit a perfectione mysterij. Sunt autem viri isti: Abraam: Isaac: Iacob: Ioseph z Effraim: Nempe Abraam specialius pre ceteris patribus accipi consueuit: in designatione patrie. Isaac aliquā do in designatione patris: vt i eo loco vbi benedicit Jacob filium suum: aliquando in designatione filij. Jacob aliquando in designatione patris: vt in eo loco vbi benedicit Manasen z Effraim: aliquando in designatione filij: vt in eo loco vbi amouit lapidem ab oze putei: aliquando in designatione spiritus sancti: vt cum dicitur.

Apoc.

Gen.

Ego sum Deus Abraam: z Deus Isaac: z Deus Iacob. Joseph quoq; aliquādo significat filium: vt in eo loco vbi venditus est a fratribus: aliquando spiritum sanctum: vt vbi conatus est transferre dexteram manum patris super Manasen. Porro Effraim qui interpretatur fructificatio significat spūz scūz qui fructificauit in gēte⁹: sicut z manasses vnigenitū dei. Igit abraā significat patrem. Isaac significat filiū. Jacob spiritum sanctum. Rursuz Isaac significat patrē. Jacob significat filium. Joseph spūz scūz. Rursuz Iacob significat piez. Joseph significat filiuz. Effraim spūm scūm: ꝑm q; in hac figura apertius demōstrat.

Gen. Exo. Gen. Gen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pater	Filius	Spūs scūs
Abraam	Isaac	Jacob

Pater	Filius	Spūs scūs
Isaac	Jacob	Joseph

Pater	Filius	Spūs scūs
Jacob	Joseph	Effraim

CConsidera lector ter trinū figuraȝ: ꝛ
coisce quare cantet ecclesia ter añ missam ter trinum Kyrieleison: quoȝ ipsi qui invocantur non sint nisi tres. Et enim ex hac figura colliguntur illi quinq; modi relationum qñ quidem aperte ostenditur in ea: q; in Abraam solo designatur pater. In Isaac solo designentur simul pater ꝛ filius. In Jacob solo pater ꝛ filius ꝛ spiritus sanctus. In Joseph solo filius ꝛ spiritus scūs. In Effraim solo spiritus sanctus. Quare autez istud? Ut ostendatur: nec minus aliquid esse solus pater: aut solus filius aut solus spiritus sanctus: q̄ȝ tota trinitas: nec plus aliquid simul tres q̄ȝ singulus: trium sed ita perfectus deus: solus deus gen: tus: vel ingenitus: vel procedens: quomodo tota trinitas vnus deus: ꝛ maxime vt ex hoc apertiuȝ ostendatur veritas relationuȝ in deitate: qualiter. ſ. vnus mittāt duos ꝛ duo mittantur ab vno: duo mittāt vnū ꝛ vnus mittatur a duobus ꝛ simul tres habeāt relationem ad septez dona spiritualia: quę dicuntur septem spiritus domini missi i omnem terram. Sane ab ipsis septem spiritibus non fit recipꝛoca relatio ad tres personas ſm equalitatem personarum: quia nō sunt nisi tres tantum persone deitatis aquibus sunt septez illa dona sicut ꝛ cetera oīa. Neq; enim de substantia sunt diuine nature ipse diuisiones gratiaꝝ: sȝ profecto vnus est spiritus sanctus qui manens integer in singulis: dat de suis donis: non quantū volunt illi in quibus manet: sȝ sicut ipse vult. Cum enim diceret apostolus. Diuisiones gratiarum sunt: idem autem spiritus: ꝛ subiungeret. Alij per spiritum datur sermo sapientie: alij sermo scientie ꝛc. adiecit ꝛ ait. Hoc autem omnia operatur vnus atq; idē spiritus: diuidēs de suo singulis p̄ut vult. Esa.
Nam ꝛ propheta cuȝ diceret singulariter. Requieſcet super eum spiritus domini: p̄tinus adiecit ꝛ ait. Spiritus sapientie ꝛ intellectus ꝛc. quatenus ꝛ vnus spiritus: ꝛ plura intelligerentur esse dona eius: quetñ ꝛ ipsa spiritus scriptura cognominat vt Johannes in Apocalypsi. Ecce septem (inquiens) spiritibus qui in cōspectu throni eius sunt. Juxta igitur similitudo patris in Abraam: Isaac ꝛ Jacob. Similitudo filij in isaac: ꝛ Apoc.
iacob: ꝛ ioseph. Similitudo spiritus sancti in iacob ioseph ꝛ Effraim. Ita enim miro modo in quinq; perfectionibus istis: ac si i quinq; literis vocalibus: sacri huius mysterij continetur archanum: vt aperte ostendatur quid speciāliter pertineat ad patrez vel ad spiritum sanctum: ꝛ quid communiter ad patrem ꝛ filium: siue ad filium ꝛ spiritum sanctum ꝛ quid communiter ad simul tres. Solum enim patrem significat Abraam: quia a solo patre mittuntur filius ꝛ spiritus sanctus. Solum spiritum sanctū significat Effraim: quia solus spiritus sanctus mittitur a patre ꝛ filio: a quibus ꝛ procedit. Solus isaac significat duos: patrē. ſ. ꝛ filium: nec tamē duos deos: sed vnū deū quia ipsi duo qui sunt vnus deus designatus in isaac mittunt vnum spiritum scūm designatum in iacob. Solus ioseph filius iacob significat: similiter duos simul: filiuȝ scilicet ꝛ ꝛ spiritum sanctum: non tamen duos sed vnum deū: quia ipsi duo q̄ simul sunt vnus deus designatus in ioseph: mittuntur simul ab vno patre. Neq; enim de nuſſione illa visibili quȝ dei filius factus ē homo: aut de aliquo huius sermo est: sed de illa missione spiritus ill: qua mittit q̄ottidie ad beandos ꝛ illustrādos alios fideles

ſm quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sȝ ꝛ vnus Jacob significat simul tres patrem. ſ. ꝛ filiū ꝛ spūm scūm: nec tñ tres deos: sed vnū deū qui est creator omnium bonorum: visibilium. ſ. ꝛ inuisibiliū a quo omnia per quem omnia in quo omnia quia ipse ē creator totius visibilis ꝛ inuisibilis creature. Adhos quinq; modos relationum pertinent ille quinque virtutes de quibus superiuelocuti sumus. Quod melius apparebit si eisdē q̄nq; relatiōibus q̄nq; sua ipa coaptamus.

CDe differentia quinq; temporum.

Primū tempus
IN primo sane tempore quod sunt añ legem: assumpsit deus Abraam ꝛ cōstituit illum patrem multarum gentium. Erat Abraam (quod nullus ante eum fecisse legitur patruȝ:) satis admodū ꝛ quasi supra modum sollicitus de herede: dicens ei qui cum eduxerat de terra sua. Domine deus quid dabis mihi? Ego vadam absq; liberis: ꝛ filius p̄uratoris domus mee: iste damascus eliezer. Addidit q̄ȝ Abraam. Mihi autem non dedisti semen: ꝛ ecce vernaculus meus: heres meus erit. Tantam vero benignitatem oñdit deus eidem Abrae ꝛ Isaac ꝛ Jacob tribus. ſ. patriarchis: vt non tam eorum dominus: q̄ȝ pater esse putaretur: respectu duntaxat aliorum patrū: qui legis oneribus grauati sunt. Sed ꝛ taȝ aperta iudicia veritatis eis a domino facta sunt: vt non possent dubitare de promissione dei: sed crederent firmiter promittenti ꝛ reputaret eis ad iustitiā. Et hȝ de Abrā solo scriptum sit verbū illud: dubiū tamen non est q̄ de omnibus fidelibus accipiendum sit. Gen.

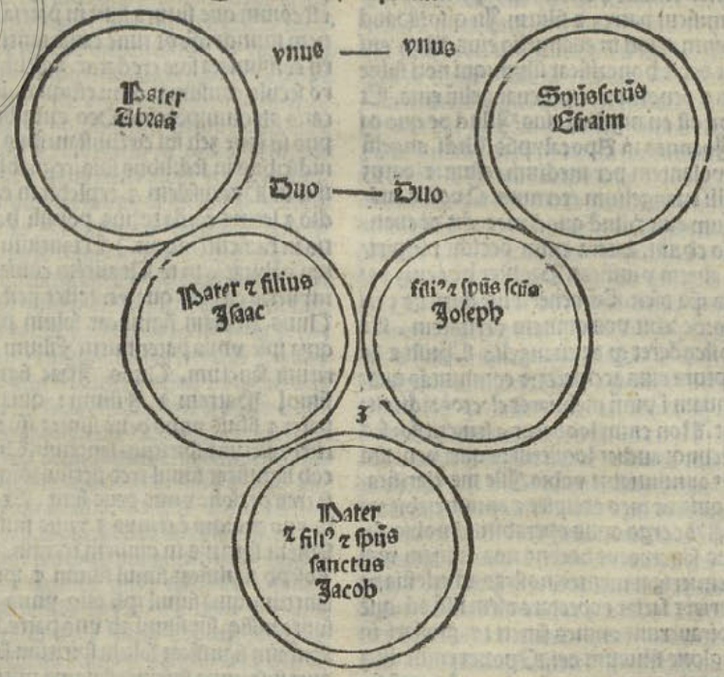
Secūm tempus
In tempore vero quod fuit sub lege: eduxit populum de egypto: induxit dominus in desertum: ꝛ dictuȝ est q̄ angelus domini precedent israel. Qui vȝ angelus apparuit filijs israel: post mortez Josue ꝛ ait illis. Eduxi vos de Egypto ꝛ introduxi in terram p̄o qua iurauī patribus vestris: ꝛ pollicitus sum vt non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum: ita dumtaxat vt non feriretis pactū cum habitatoribus terre huius: nec audiretis vocem meam. Ecce q̄ȝtus erat angelus iste domini: Qui se dicit eduxisse populum israel de egypto ꝛ introduxisse in terram p̄ qua iurauerat patribus suis. Hoc libris ueteris ipse sibi ascribit: deus vnus ꝛ verus: ꝛ ipse se hoc iurasse testatus est. Quis igit erat iste angelus: nisi ille de quo dicit pater. Et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: ꝛ angelus testamenti quem vos vultis. Hinc est q̄ in hystoria Sanson: ꝛ deus ꝛ angelus dictus est. Apparet autem q̄ ex eo tempore quo locutus est Deus ueteri seruo suo: filius qui est verus legis lator ꝛ dominus magister inceperit sub occulto enigmate: hoc sub specie angeli: ostendere maiestatem suam ꝛ facere iudicia in nationibus ꝛ increpationes in populis: ꝛ etiam in ipso qui dicebatur populus eius: vt se ostenderet esse simul cum patre dominum vniuerse terre. Secutum est tertium tem- Tertiꝰ tempus
pus sub regibus ꝛ prophetis a diebus Samuelis prophete in quo tempore edificata est Jerusalem ꝛ vncti sunt reges qui preessent populo illi: dictumq; est primo eorum. ſ. Sauli q̄ cum videret gregem prophetarum in hiere in eum spiritus domini ꝛ prophetaret: ꝛ de Dauid dicit scriptura q̄ vnxerit eum Samuel in medio fratrum suorum: ꝛ directus fuerit spiritus domini in eū in die illa ꝛ in reliquuȝ. Igit ex eo tempore manifestius ꝛ frequentius preter solito locuta est scriptura de spiritu domini incipiente reuelari: ꝛ not⁹ fieri in regibus ꝛ prophetis: licet enim ꝛ in tempore iudicium ꝛ ab ipso principio loquatur scriptura de spiritu domini: non tamen ita certa indicia dare voluit sui ipsius: quomodo a tempore prophetarum ꝛ regum. Subeodem quoq; tempore: due tribus regales ꝛ leuitica alije discedentibus a domo Dauid: facte sunt vna tribus: vt essent i Jerusalem ꝛ iuda perfectum mysterium trinitatis: in qua ꝛ prophete domini multi- i. Reg.

plicari ceperunt: qui ⁊ irruẽte super se spiritu domini: aperte de fide trinitatis locuti sunt: ⁊ tam de aduentu filij in carne q̃ de effusione spiritus sancti pari voce pphetauerunt ⁊ que viderunt ⁊ predixerunt: reposuerut in libris: ⁊ pro futura posteris reliquerunt. Quia igitur in primo tempore reuelauit se deus pater: sicut voluit: ⁊ quibus voluit patribus qui fuerũt ante legẽ. Secundo adiuncta est demonstratio filij in angelo domini: qui ⁊ Deus ⁊ dominus vocatus est. Tertio subsecuta ẽ exhibitio spiritus sancti loquentis in regibus ⁊ prophetis. Apparet q̃n tertio tempore: ꝝ sub obscuro enigmate: tota trinitas q̃ vnus deus ẽ simul se ondẽrit opari: ⁊ q̃ nõ vna tantum persona esset deus: sed pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus. Considera nũc si potes mentis oculis: quale erat tempus illud in quo non erat lex: quale illud in quo data est lex: quale illud in quo apparuerunt prophete. i. tempore patriarcharum. tẽpus iudicum: tempus prophetarum ⁊ regũ: ⁊ agnosces quanta inter tempus ⁊ tempus differentia fuerit. Et bene in corpore ciuitatis Rex simul ⁊ iudex extimandus est Deus: quia ⁊ Rex Dauid qui teneret locum eius constitutus est ab ipso super syon montem sanctum eius: ⁊ non lõge post subsecutus est Helyas qui accensus igne zeli dei vniuersam terram israel afflixit ficcitate ⁊ estu: ⁊ eriaz igne iudiciario cõ-
Quartuz tps cremauit superbos. Sed transeundum est ad tempus quartum: in quo filius ⁊ spiritus sanctus qui nõ ita aperte reuelati erãt in preteritis temporibus: quomodo pater manifesti apparuerunt ita vt alius vsq; ad ascensionem: alius multo tempore per apostolos (ꝝ non alius sine alio: sicut nec sine patre:) operaret manifeste opera sua: sicut ⁊ operantur vsq; ad presens: vt consummarent opera que ceperunt. Hac in re monendus est lector: ⁊ ne forte alibi iam commonitus: dormiter: studiose pulsãdus: quatenus vbicunq; vna persona dicit operari: nõ intelligat (quod absit:) operari ipsam solam: aut me hoc alicubi intellexisse: etiam si in aliquibus locis non notet ame: qui vtiq; non infidelibus sed fidelibus loquor: ⁊ dicũt valde sit: in omnibus locis: eadem dicta: semel bis ⁊ tertio. iteruz atq; iterum per singula momenta notare: ꝝ ita plane intelligendum est: ita tenendum: q̃ idcirco pro loco ⁊ tempore tacet scriptura de vnabus personis: ⁊ loquitur de vna: vt opus illud de quo agitur ascribatur ei proprietate mysterij: ad hoc vt intelligat q̃ alia sit persona patris: alia filij: alia spiritus sancti. Q̃ autem in hoc tempore quod' quartum est: respectu eoz que supascripta sunt simul ostensi sunt operari filius ⁊ spiritus sanctus: quandoquidem ⁊ ipse filius baptizatus est a Joanne vt sanctificaret aquas: ⁊ spiritus sanctus descendit in eum in specie columbe: vnum simul deum se intelligi voluerunt ⁊ ad redimenduz genus humanum ambos missos esse a patre: Jaz vero si de humilitate agitur: quod humilius q̃ dei filium apparere in carne: spiritũ vero sanctum in specie simplicissime volucris que nec parnissimos vermiculos ledere cõ sueuit? Quare autem in specie columbe ⁊ non sicut postea in specie ignis: nisi q̃ q̃ significat: iam tũc incipiebat ⁊ apparebat: quod autem significat ignis: futuruz erat? Hinc est q̃ Jacobus ⁊ Joannes volentes zelare exemplum Helye: ab ipso humilitatis magistro audierunt. Nescitis cuius spiritus estis: filius hominis non venit animas perdere: sed saluare. Igitur Filius ⁊ Spiritus sanctus simul sub eodem tempore missi sunt a patre: dicẽte angelo ad Mariam. Spiritus sanctus superueniet in te ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi: vt apparet q̃ ambo procederent ab vno patre. Ego (inquit) filius a deo pcessi ⁊ veni. Et hec differentia. Omnis qui nascitur procedit: sed non conuertitur. Sed iam nũc agẽdum est de tempore quinto in cuius initio sumus nos: in quo oportet adhuc spirituz sanctum missum a filio operari opera sua: multo altius q̃ hactenus operatus est: vt

omnes discant honorificare spiritum sanctum: sicut patrez ⁊ filium. Jn quo? Haud dubium quod in euangelio eius. Non enim sicut decet honorificat illum: qui non subiectus ⁊ deuotus: recipit euangeliũ eius. Et quod est euangeliuz eius? Illud de quo dicit Joannes in Apocalypsi. Vidi angelũ dei volantem per medium celum: ⁊ datuz est illi euangelium eternum. Quod ẽ euãgelium eius? illud quod procedit de euangelio christi. Litera enim occidit: Spiritus autem viuificat. Propter hoc enim veritas ipa dicit. Cũ venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veritatem. Et vt ostenderet q̃ de euangelio Christi ⁊ de scriptura eius acciperet: ⁊ commutãs quasi aquam i vinũ inebriaret electos: adiecit: ⁊ ait. Non enim loquetur a semetipso: sed quecunq; audiet loquetur: ⁊ que ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit quia de meo accipiet ⁊ annunciabit vobis. Hoc ergo opus operabitur i nobis spiritus sanctus: vt docens nos omnem veritatem: erigat mentes nostras ad celestia desideria: ⁊ faciat expectare diem illũ ad quẽ suspirauerunt omnes sancti: ⁊ gloriari in spe glorie filiorum dei. Oportet enim illuz immutare mentes nostras: quod potest facere quando vult ⁊ prout vult sicut deus ⁊ transferre corda nostra a carnalibus desiderijs: ad amorem celestium: vt quodammodo non simus quod fuimus: sed alij esse incipiamus. Ecce si reminiscimur eoruz que dicta sunt. Jn primo tempore operatus est deus: fidem. Jn secundo patientiã. Jn tertio zelum. Jn quarto humilitatem. Jn quinto spem. Verumtamen quia in vita ista: non est in veritate regnum sed exiliuz: nec operãdũ in iudicio sicut fecit Helyas: sed in mansuetudine sicut docuit Jesus. Illud quod de tempore medio dictuz est: (hoc est) de tempore Regum ⁊ Prophetarum: ad ostensionem magis factum est eorum que futura sunt in parria post finem mundi: q̃ vt tunc causa tanti mysterij consumata fore credatur. Igitur in futuro seculo consumandum est: quando iudicatis ab omnipotente Deo omnibus impijs in igne zeli sui circunstantibus etiam iudicibus in sedilibus suis: regnabit solus ipse in Hyerusalem ⁊ replebit in ea gaudio ⁊ letitia corda totius populi habitantis in ea: sicut (inquit.) Letantium omnium habitat o in te. Ut autem conferamus mysteria cuz his que veraciter gesta sunt. Unus Abraam significat solum patrem. quia ipse vnus pater mittit Filium ⁊ Spiritum sanctum. Unus Jsaac significat: simul Patrem ⁊ Filium: quia simul pater ⁊ filius vnus deus sunt: ⁊ ipi duo pariter mittunt spiritum sanctum. Unus Jacob significat simul tres personas: quia ipse tres persone vnus deus sunt. Et ab ipso vno deo: qui ẽ trinus ⁊ vnus missi sunt septem spiritus in omnem terram. Unus Joseph significat simul filium ⁊ spiritum sanctum: quia simul ipi duo vnus Deus sunt: missiq; sũt simul ab vno patre. Unus Effraim significat solum spiritum sanctũ: quia ipse vnus spiritus sanctus mittitur a patre ⁊ filio. Diro autem modo deus pater habet in re dissimili: simile aliquid cuz spiritu sancto. Pater ⁊ filius cum filio: ⁊ spiritu sancto. Trinitas vero non habet cuius similis sit: quia ipsa est ⁊ nõ ré altera. Nam vnus pater habet mittere filium: ⁊ spiritum sanctum. Unus spiritus sanctus habet mitti a patre ⁊ filio. Pater ⁊ filius habent simul mittere spiritum sanctum. Filius ⁊ spiritus sanctus habẽt simul mitti a patre. Sane simul tres habent dare ⁊ mittere dona sua ad beatificãdos electos factos participes plenitudinis sue.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Dicte rei exemplum.

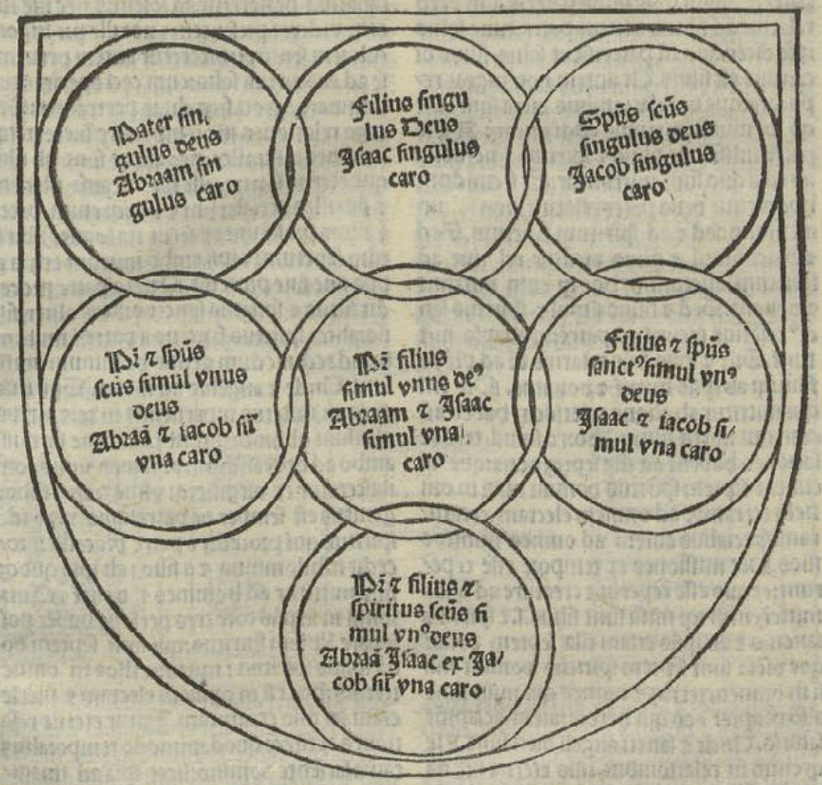

QUia vidimus in primo loco de mysterio trinitatis in secundo de quinq; relationibus quibus persona distinguitur a persona vel etiam ipsa trinitas a rebus q̄ sunt ab ipsa create. Nunc laus est agere de septem modis quibus dicitur ad se quicqd dicitur deus: aut quod colitur: Singula. s. persona: due pariter: ⁊ tres simul. Sz ⁊ hoc vt facilius capiatur recurrendum est similiter ad exempla.

¶ Quibus modis dicantur ad se persone deitatis siue singule: siue due pariter: siue tres simul.

DEus est sanctarum scripturaruz: vt nomine carnis accipiatur homo: vt
i. Esa. est illud. Et videbit omnis caro pariter salutare dei. Ex leuitico etiaz ⁊ ex alijs locis scripturarū dari potest q̄ omnes ꝓpinqui sint vna caro: sicut ⁊ vir ⁊ mulier: Quodsi ita est non solum caro vnius hominis dicenda est vna caro: verumetiam simul caro viri ⁊ caro vxoris: caro patris ⁊ caro filij: caro patrui ⁊ caro nepotis: ⁊ sic de ceteris. Igitur Abraam solus vna caro est. Isaac solus vna caro est. Jacob solus vna caro est. Deinde Abraam ⁊ Jacob simul sunt vna caro: Abraam ⁊ Isaac simul sunt vna caro. Isaac ⁊ Jacob similiter vna caro: ⁊ simul tres ipsi vna caro. Hoc sane dicitur ⁊ intelligitur. ⁊ si omnino longe distet vnitas carnis ab vnitate spiritus ⁊ maxime illius spiritus cuius mirum est qcqd est. Qd̄ si aliquid: q̄ sit bonum ⁊ amabile de rebus infimis dici potest quanto magis de domino deo omnipotente bonorum omnium creatore. Quam vero sit amabile hominibus habere in heredem carnez suam: potius q̄ extraneam: exemplo ipsius Abrae probari potest qui desiderauit ⁊ habuit.

Exemplum dicte rei.

Ut ergo vtar verbis Augustini loquentis de maiestate illa que excedit omnez sermonem in libro de trinitate. Et singulus pater vnus deus ē: ⁊ singulus filius: vnus deus est: ⁊ singulus spiritus sanctus vnus deus est. Sed pater ⁊ filius simul vnus deus sunt. Datur ⁊ spiritus sanctus simul vnus deus sunt. Filius ⁊ spiritus sanctus simul vnus deus sunt. Pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus simul vnus deus sunt. Siue ergo ergo dicatur deus: siue sapientia siue bonitas: ⁊ siquid simile pari modo accipiendū est. Et sub istis septem cōfessionibus equali sententia coartandum. Ubi ⁊ illud quoq; vigilanter obserua: q̄ simili modo accipiendum est: quicquid dicitur deus relatiue ad creaturē: vt deus creator omnipotēs rex pastor magister: ⁊ etiam pater cum relatiue dicit ad creaturas. Si enim ꝓstat eo: q̄ non mō deus pater dicendus est pī

fidelium populorum verumetiam filius ⁊ spiritus sanctus:liquet q; isto modo nec solus pater dicēdus est pater:nec tres patres dicēdi sunt simul tres:sed singula persona: pater:⁊ simul tres:vnus pater. Cum vero relatiue ad filium dicitur pater:tunc solus ipse dicendus est pater:sicut solus filius dicendus est filius. Ut autem non pigeat replicare:que de relationibus dicta sunt. Ut qō ibi minus diximus addi queat. A solo patre missi sunt filius ⁊ spiritus sanctus:q; ab eo a quo sunt mittuntur. Et secundum hoc dicitur deus pater relatiue:non solum ad filium:sed ⁊ ad spiritum sanctum. Sed ⁊ pater simul ⁊ filius dicūtur relatiue ad spiritum sanctum:in hoc q; eum mittunt ⁊ donant. Sed ⁊ filius simul ⁊ spiritus sancⁱ relatiue dicunt ad patrē:q; ab ipso mittunt. Sic ⁊ spūs scūs relatiue dī ad p̄rem ⁊ filiū:q; ab ipsis mittit ⁊ donatur. Dis enī qui mittitur ab aliquo relatiōem habet ad eum qui mittit illum. Porro simul tres relationes habent ad illa septē dona:que dicuntur septem spiritus domini missi in omnem terram:⁊ ad omnem electam creaturam:specialius autem ad omnes nuntios suos. Hec missiones ex tempore esse ceperunt:ex quo esse ceperunt creature ad quas mitterentur:q; missi sunt filius. s. ⁊ spiritus sanctus ⁊ ab ipsis etiam illa septem dona: que dicta sunt septem spiritus domini missi in omnem terraz ⁊ omnes qui missi sunt alio p;opter eos qui hereditatem accipiūt salutis. Unde ⁊ sancti angeli dicti sunt. Neq; enim in relationibus istis eterna illa nativitas filij ⁊ processio spiritus sancti intelligende sunt:sed qō ex tempore esse cepit: non (qō absit.) q; mutabilis est illa natura apud quam non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio:sed q; non erāt creature p̄ quibus hec omnia dicta sunt. Nec ita intelligendus est filius:qui est verbum dei:⁊ spūs sanctus qui est charitas dei trāsire de loco in locum qūo corporales creature:aut saltem qūo ipse quoq; spirituales que cogitando hec vel illa accedunt ⁊ discedunt:cuz vbiq; sint filius ⁊ spiritus sanctus sicut ⁊ pater per diuinitatis p̄sentiā sed quia non vbiq; sunt per inhabitantez gratiam:quemadmoduz si cecus aut quartanarius poneretur ad solem:⁊ nec ille lucem videret p̄sentem: nec ille p̄ frigore calorem sentiret:diceretur autem peruenisse ad eos virtus solis:cum ceci aperirentur lumina:⁊ egroti frigiditas pertrāsiret:Sic ergo relationes iste temporales fuere:⁊ tamen nec dissimiles:nec aliene sunt ab illis que eterne sunt:q; ille fuerit causa istarum ⁊ p̄m illas accesserunt ⁊ iste:q; enim pater ⁊ filius p̄tulerunt ex se (ut ita loquar) spiritum sanctum:⁊ ipsi ambo mittunt euz a quibus fine fine procedit. Quia a patre procedit filius ⁊ spiritus sanctus:licet aliter filius:aliter spiritus sanctus a patre simul ambo ad redimendum genus hominum missi sunt. Unde ⁊ angelus ad mariā. Spiritus (inquit) sanctus superueniet in te:⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi. Et bene sic missi ambo ad operandum:vt tamen vnus eorū nasceretur ex virgine:q; vnus non ambo: genitus est semper de patre:quia vero idē spiritus qui procedit a patre procedit:procedit nihilominus ⁊ a filio: ab ipso quoq; filio mittitur ad homines ⁊ donat. Quia simul in seipsis tote tres persone habēt posse dare septem spiritus:qui sunt septem dona ipsius spiritus: mittunt illos in omnē terram:hoc est in omnem electam ⁊ preelectam ad dño creaturam. Igitur eterne relationes extitere quodammodo temporaliuz causa faciente domino:licet ipsa ad imaginem (vt ita dixerim:) ⁊ similitudinem suā. Denicq; ⁊ ille quinque virtutes de quibus supra locuti sumus tēporales sunt quo ad laborem:licet quo ad fructum eterne. Nā neq; seruitus hūilitatis:neq; pena patiētie neq; argumentum fidei: neq; desiderium spei:neq; ardor reliquo zeli:p iustitia eternus est. Et tamen fructus eorum sine fine manebit. Nimirum q; in patria illa nemo erit superbus:nemo impatiens:nemo infidelis:nemo desperans:nemo amās iniqui-

Luc. 1

tatem. Sz propterea desinent illa omnia:q; obtinebunt illas beatitudines p;o quibus diutius certauerūt. Quamuis charitas nō eo modo quo alie quatuor transitoria sint: ⁊ si eius tpale exercitium nequaq; maneat in ternum. Habēt itaq; aliquid simile iste quinq; virtutes cum quinq; relationibus istis:sicut ⁊ septem dona spiritus sancti cū septem illis modis quibus dicuntur ad se persone deitatis:sive vnaquaq; sigillatim: sive cōiter due vel tres. Que:vz:septem dona q̄z̄uis sint verissime totius trinitatis:p pter ea tamen specialius eidez spiritui ascribuntur:ne sicut filius est a patre ⁊ nō a spiritu sancto ita putari posset esse aliqua dona a solo patre vel a solo filio: que non essent a spiritu sancto. Alias autem sicut verbum dei filius:filius est summi patris:spiritus vero sanctus:spiritus patris ⁊ filij: ita ista septem dona patris sunt:⁊ filij: ⁊ spūs sancti. Et notandum q; illarum virtutum que supra scripte sunt:due inferiores videntur pertinere ad humanitatem Christi:humilitas. s. ad animam: patientia ad carnez: relique tres ad ipsam (que deus est) trinitatem:fides. s. ad patrem:q; ipsa est fundamētum virtutum. sicut ⁊ pater principium in deitate:spes ad filium:qui veniens in mundum promisit nobis regnum:⁊ futuram vitam:charitas ad spiritum sanctum qui datus est nobis:vt diffunderetur ipsa charitas in cordibus nostris. Qui autem radicatus ē in quinq; virtutibus istis:dignus existimatur apud deum:vt accipiat illa septez specialia dona:que sunt septem spiritus domini missi in omnem terram.

Similitudo dicte rei

Igitur hec septē dona a tota trinitate mittuntur ⁊ donantur:⁊ si spiritui sancto ascribantur proprie:sicut ⁊ charitas: q; ab ipso singulis diuiduntur. Si autem queris quo modo sit hoc:aut qūo dicatur idem spiritus diuidere de proprio prout vult:aut qūo dicitur deus pater vel filius dare de spiritu sancto:aut qūo intelligatur illud psalmiste. Accepisti dona in hominibus? non est huius tpis differere. Hoc tāmen scimus q; ipse spiritus sanctus:est summuz donum dei spiritus. s. ⁊ filij: in quo ⁊ sub quo continentur omnia ista dona sicut ⁊ alia multa. Et notandum q; sicut aliter intelligitur vnaquaq; persona trinitatis cum dicit ad alia: aliter cum dicitur ad se:ita ⁊ dona ista. Et enim quo ad patrem ⁊ filium ⁊ spiritū sanctum dicuntur dona:⁊ nisi quo ad se autez septem spiritus:vel etiam septem virtutes. Videtur autem q; sicut ille quinq; virtutes pertinēt sm aliquid ad illas quinq; relationes:ita iste septem ad illos septem modos:quibus dicitur deus ad se: quamuis similitudo id faciat intellectuum magis q̄z aliqua propria causa:nimiruz q; vt in superiori intellectu:qui dicitur anagogicus tres denarij psalmorum videntur pertinere ad notitiam trium personarum:quinq; denarij ad notitiam quinq; relationum: septez denarij ad septem modos: quibus dicunt

nā se persone deitatis:ita in intellectu contemplatiuo:tres denarij designant tria illa exercitia:quorum supra decimus mentionē graciam.s.preuenientem gratiam cooperātem ⁊ gratiam perficientem quinque denarij:quinq; supradictas virtutes:septez denarij:septem dona spiritus sancti. Sed vt hoc facilius intelligi queat:oportet nos de plenitudine ipsa specialium intelligentiarum aliquid inferere in hoc opusculo:vt p pauca que notamus ipsi in fide illius summi magistri:qui habet clauem Dauid:presumat lector cui vacat:etiam maxima explicare. Habemus adiutorē ipm q est dux eaz intelligētiaz ⁊ spūm scūm in quo nobis facta est rei huius ꝓmissio:q̄ cōplenda est: ſm plenitudinem in tēporibus suis:nā ab aliquo ꝓpheta aut apostolo q̄z ab ipsa met veritate que dicit cum venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.

¶ De plenitudine intelligētiarum que in numero ternario:quinario ⁊ septenario cōtinentur.

IN his que vsq; modo domino protegente tractauimus:ostensa sunt archana misteria summi dei:cuius est totum quod est optimum:quemadmodū triginta psalmi pertinēt ad notitiam sancte: ⁊ individue trinitatis:quinquaginta ad quinq; relationes quibus dicuntur persone ad personas:⁊ ad vltimum ipse tres ad dona sua. Septuaginta ad septem modos: quibus dicūtur ad seipse persone deitatis:siue vnaquaq; sigillatim:siue due ⁊ due simul: siue etiam simul tres. Nunc autem dicendū est aliquid de plenitudine ipsa intelligentiaz: ſm ea que hactenus dicta sunt:vt multiplicatis testimonijs veritatis:cōuertantur oculi nostri ad admirabile nomē suū. Sciendum quippe est q; duodecim sunt intelligētie speciales externo fonte litere miro modo manantes:non quidem ex tota scriptura noui aut veteris testamenti:sed ex illa que historice scripta est:⁊ hoc ipsum ſm partem. Non enim omnes intelligentie in omnibus locis historiarum assignari queunt:sed in multis. Est autem fons ipse litere:quem trinuz esse dicimus. Vetus ac nouum testamentum:⁊ institutiones sanctorum patrum inter quas continetur misterium ecclesie:eō ⁊ multiplex est:ad magnū aliquid designandum a viris apostolicis institutum. Igitur ex hac trina litera: duodecim intelligentie spirituales procedūt. Harum due inferiores sunt ⁊ humiliores:⁊ rame per eas in humano genere fructus vberior reperitur. Prima horum duarum dicitur historica:eo q; ad exemplū historie institutum aliquid esse doceat:vt cum ad aliquod nouum monasterium mittitur Abbas cū duodecim monachis Christi ⁊ apostolorum. Secunda vocatur moralis:eo q; per ipsam componantur mores:vt cum rebus visibilibus:bonis ⁊ malis:vitia virtutesq; signantur. Sed melius ostendimus ꝓprietates singularum:historice.s.⁊ moralis: si ea que nudis verbis protulimus: roborem⁹ exemplis. Est aliquis homo habens vxorem verbosam ⁊ lasciuam:⁊ nolens cō tristare illā:assentit ei in omnibus sequens voluntatem illius. Hunc si presbyter suus arguere querit super confusione sua: eum Adam miserum esse dicit: qui secutus est Euam. Sanson miserabilem ⁊ enervatum qui per amorem impie mulieris:capitis singulari illa fortitudine sua:ac veluti de luminibus priuatus est. Est ⁊ alius bonus vir: qui habet mulierem castam timentem dominum ac fidelem:custodiens illam amore dei potiꝰ:q̄z libidinis sicut Joseph Ada riam:qui tamen pro eo q; illa mulier est:ipse vir designatur forte sequi in aliquo voluntatem ipsius. Hunc ergo dicendum est quatenus sic discat ꝑesse vxori sue:vt tamē illam que prudens mulier est ⁊ timēs deū: extimet Sarram:si autem reputet Abrā: sciatq; q: vt ejceret ancillam ⁊ filiuz eius: non propriam voluntatem secutus est Abraam:sed vxoris quemadmodum ⁊ Isaac

volens benedicere Esau: superatus est a vxore:vt beneditceret Jacob:pia pie vxoris deceptione deceptus. Diligebat eni Isaac quez dñs non amabat. Rebecca vero amabat quez dominus. Et idcirco vicit illa:cuius vna erat cum deo in amādo voluntas. Haud dubium q; spiritu inspirata diuino. Dicamus hoc apertius:vt facilius intelligatur. Sarra non solum vxor sed ⁊ soror:dicta est abrae. Est autem aliquis bonus vir qui habet sororem nolētem virum: sed magis eligentem viuere in castitate: vt sit (iuxta apostolū) libera ⁊ sancta ⁊ seruiat deo mente ⁊ corpore. Videns aut eam ille deuotionem sororis:non vult eam contra votū eius tradere viro qui pascat ⁊ regat eā: sed ei ipse vite viri decernit in omnibus obligari:que videſ tandem q; sic expediat:cōsulit fratri vxorem ducere filios procreare. Sed ⁊ ipsa quia filium carnalem nō habet:querit quomodo habeat specialem (nihilominus volēte fratre:) ⁊ ei in omnibus assentiente. Videt enim aliquem orphanū ⁊ misereturipsius:quem assumens in domum suaz:ipsa simul ⁊ frater eius:adoptāt in filium ⁊ metuunt deo. Hunc autez q̄ accidere solet incipit inuidere is qui natus ē de vxore(si forte sapientior illo est) ⁊ querit quasi ludendo opprimere: ⁊ subijcere sibi eum:matre vidente⁊ assentiente. Hoc quemodo qui natus est ſm carnez de opere seruili:persequitur eum qui natus est ſm spiritum. Pertinet autez ad virginem dei opponere partem suaz pro filio spirituali:⁊ dicere fratri suo. Ejice ancillam hanc ⁊ filiuz eius. s. si: habeto in opere exterioi vxorem ⁊ filium qui natus est tibi ſm carnez: vt tamen istum qui spiritualiter vnit solum interioribus manere constituas:q; iste magis q̄z ille heres est:huic magis q̄z illi hereditas iusti patris debetur. Hmusmodi ergo exempla ⁊ similia historice intelligētie asscribendi sunt. Pertinet etiam ad hanc intelligentiam consolari pusillanimes tempore afflictionis propositis exemplis iustoruz q; similia passi sunt. Quod tunc recte fit si patienti exilium per inuidiam propinquorum reuocetur ad memoriam Joseph. Si fugienti a facie inimici:proponantur exempla Jacob:exēpla Moysi Dauid ⁊ Helye: vt discat si bonus est:fiduciaz habere in eo qui non deserit sperantes in se dicens quotidie in orationibus suis. Si dominus mihi adiutor est:non timebo quid faciat mihi homo. Si flagellatus a deo respiciat Job. Si afflictus a subiectis Moysen ⁊ Aaron. Si depositus a dignitate Samuelem prophetam. Si attritus pro iustitia eos qui p iustitia passi sūt. Hmusmodi ergo doctrina:que assignatur in superficie litere historica dicta est:eo q; assimilatis rebus de quibus agitur:similibus suis ostenditur p eaz simplicibus quid debeāt cupere quid cauere. Secunda intelligentia que vocatur moralis:nō sicut historica in solis exterioribus agitur:q̄z uis ⁊ ipsa historica tangat aliquādo interiora:sed velut inter vtrunq; incedens:modo interiora:modo exteriora complectitur:⁊ non in multis personis assignāda est:sicut hystorica:sed alio quodaz subtilioꝝ modo. Verbi gratia:Abraā habuit duos filios:vnum de ancilla ⁊ vnum de libera. Querimus quid ista significent ſm intelligentiam moralem:⁊ inuenimus significari in Abraam:hominem nuper conuersuz a vanitate seculi ad seruitiū dei. Et huius quidem vxor legittima est conuersatio bona quaz elegit. Ancilla vero sollicitudo carnalium quam prohibet dominus in euangelio dicens. Nolite solliciti esse dicentes: quid manducabimus:aut quid bibemus: aut quo operiemur. Et hoc quidem prohibet dominus:qui ⁊ alibi dicit. Estote ergo vos perfecti:sicut ⁊ pater vester celestis perfectus est. Verum q; plerunq; velut ex necessitate comitatur hominem ascendentez de egypto propter sterilitatem spiritualis vxoris que nōdum meretur videre fructū de labore suo:tollerāda est ad tempus ⁊ secundanda prole:vt saltem opus eius prosit vtentibus ad salutē. Sed quia fructus huiusmodi exercitij non bene conflauit lu-

Scda intelligētia

Gen.

Gen.

dere cum fructu spiritualis conuersationis b.uinitus inspirate:q; profecto vtilitas tẽporalis cõmodi querit subijcere z conculcare vtilitatem eternitatis audienda est aliquãdo scriptura que pro parte libere loquitur dicens. Ejce ancillam hanc z filium eius: non enim erit heres filius ancile cuz filio libere: quid est non erit heres filius ancille cuz filio libere nisi id qđ ait apostolus. Nemo militãs deo implicat se secularibus negotijs. Et bene eo tempore dixit hoc Sarra quo se legittimũ heredem accepisse gaudebat: q; tunc quisq; securus esse potest de promissione illa domini dicentis. Respicite volatilia celi: que non serunt neq; metũt neq; cõgregant in horrea z pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Sicut enim pater vester celestis quia his omnibus indigitis. Cum ex longa conuersatione spiritualis exercitij: iam iam se perpendit a dño fructuz institit consecutum. Et hoc quidem exempli causa. Ostensis autẽ fundamẽtis hz que lacte historie pascit parulos z duarum intelligentiarum quarum prima exemplis patrũ instruit adolescentes. Secunda verbis mistis cis butiri pinguedine saginat iuuenes proficientes in deum: transeunduz est ad illas intelligentias que senem desiderant spũalem: eo q; in illis continetur plenitudo fidei z sublimitas notitie sacramentorũ dei. Nempe in his que assignate sunt totuz qđ dictum est: aut dici potest pertinet ad institutionem vite humane. Reliquis vero decem ostenduntur magna opera dñi exquisita in omnes volũtates eius: z qđ his maius est etiam inuisibilia misteriorum dei. Illud aũt non est prętermittẽdum q; ita due iste intelligentie manent in numero aliaz ad completionem quindecim graduum: siue ad suppletionẽ duodenarij numeri quo quadraginta diebus vel septuaginta senioribus additi sunt duo z duo: z tñ dies quadraginta: z seniores septuaginta potius q; dies quadraginta duo: aut seniores septuaginta duo scripti sunt: quatenus z alterius causa misterij extra fiant: z alterius additi esse videantur. Nec mirum si iste due intelligentie segregate sunt a numero aliarũ decem: q; in natiuitate sua Christus Jesus ad quam pertinet moralis intelligẽtia z in passione ad quam pertinet historica: ita infirmus apparere voluit: z abiectus in medio iudeorum: vt magis se ostenderet esse hominem q; deum: licet semetipsum verbis z signis negare nequiuerit: q; veritas est: quae tamen q; animales homines pensare non poterant: purum hominem putauerunt z occiderunt: vt complerẽtur ea que scripta erant in lege z prophetis de ipso. Natus ẽ autem de muliere: vt doceret nos humilibus cõsentire passus est in cruce: vt nobis patitur exhiberet exemplum. Et quidem in historica intelligẽtia: datis exemplis veterum roboratur patientia: in morali vero solidat humilitas. Hanc resurrectio: ascensio: z aduentus spiritus sancti: ad que pertinent superiores intellectus: segregate fuerunt a lege ista: q; iam mortuus fuerat qui consummaturus erat legẽ: z qui accepto aceto in cruce dixerat. Consummatum est. Pertinent autem ad tria iste: tres ille virtutes sicut iam sepe diximus: quas cõmẽdat apostolus dicẽs. Manẽt aũt: fides: spes: z charitas: tria hec fides. s. ad resurrectionẽ: spes ad ascensionem: charitas ad aduentum spiritus sancti. Non solum autem ipsa charitas: sed z alia dona cuz ipsa sm q; z lingue que vise sunt z auctoritates testantur. Illo solum inq; charitas dei diffusa est in cordibus fidelium per spũm sanctum qui datus est eis in die illo. Verum ẽt z dona alia que essent singulis propria de quibus psalmista longe ante prędixerat: ascendisti in altũ: cepisti captiuitatem: accepisti dona in hoib⁹. Et apostolus: ascendens in altum captiuã duxit captiuitatem: dedit dona hoib⁹. Vbi z mox sequit: z ipse dedit quosdã quidem ap̃los: quosdam aũt prophetas: alios vero euangelistas: alios aũt pastores z doctores ad cõsumationem sanctoz in opus ministerij in edificationez corporis Christi: donec

occurramus oẽs in vnitatem fidei z agnitionem filij dei in vir perfectum in mensuram etatis plenitudinis Christi. Igit non vnum donum dedit tñ fidelibus: sed plura: quorum tñ septem spãlia sunt. Inde est q; septem diebus celebrat in ecclia solẽnitas ipsius sancti: vt ostensioni linguaz z auctoritatibus sacra solẽnitas occurreret. Quo circa si in tribus illis operibus fides: spes: z charitas cõmẽdata sunt nobis: in dispersione vero linguaz que facta est ipsa hora: qua venit spũs sanctus ad ap̃los: septẽ dona ipsius que nobis taz soleniter scriptura cõmendat liquet q; decem sunt virtutes q̃ ptinent ad tps paschale sm q; decem sunt corde psalterij qbus non est decore psallẽdum nisi in tpe gaudioz: cõpletis diuturnaz tractibus lamẽtationis z luctus. Qđ aũt z in alio tpe dñr psalmi ad initia gaudioz que ꝓuenient tps gaudij sm partez referendum est: lz n. quindecim sint virtutes que ptinent ad quindeciz gradus: decẽ sunt tñ ex eis que ptinent ad decẽ cordas fides: spes: charitas: z septẽ dona spũs designata in linguis: z q; vidimus de duabus intelligentijs que ptinent ad patientiã z humilitatẽ ad institutionẽ exteriozis hois z interioris. Sigdem historica ad exteriorem ptinet: moralis ad interiorem: non q; dẽ vbiq; sm totum: sed sm partem: supest vt de decẽ intelligentijs que ptinẽt ad decẽ cordas: que deus donauerit: videamus.

¶ De decem intelligentijs que pertinent ad decem corda psalterij.

Gen. PRimus superius in agar sm historicum intellectũ significari aliq̃ mulierẽ ꝓiugatam in Sarra aliq̃ feminam timentẽ deum a ꝓiugio liberam que seruiat dño in corde pfecto: sm vero moralem intelligentiam: sollicitudinem rerum carnalium in ancilla: pianvero conuersationẽ z ad bonũ voluntatem in libera. Nunc de reliqs intelligẽtijs q̃ de⁹ donauerit videam⁹.

¶ De tropologica intelligentia.

TRopologica intelligentia: illa est in qua de diuersis modis sermonuz dei spãliter agit. Que recte vno gradu superexcedit moralem: q; in illa agitur de carne z anima: in ista de lra z spiritu: in illa de his que infra sunt: in ista de his que supra. Tropos enim grece: latine modus dr logos. i. sermo. Inde tropologia: q; sm eam agitur de diuersis modis sermonum dei. Significat aũt Abraam in hac spẽ: doctorem ecclesie cuius vxor legittima spiritualis intelligentia est: concubina vero litera: qñq; cuz filijs abijciendi. Sunt. n. filij litere sensus carnales: filij spiritualis intelligentie meditationes spirituales.

¶ De contemplatiua.

POst hanc sequit intelligentia contẽplatiua que quarta est ab historica: a tropologica secunda que z ipsa vno gradu excedit tropologicam eo q; magis prę illa vir desideret spũalem contẽnentem vtiq; mundũ: z ea que sunt mundi z extendẽte se ad ea que sunt spũs dei: vt sit iuxta illud apostoli Spũalis qui iudicat omnia z ipse a nomine iudicat: qui comedat butirum z mel: vt sciat reprobare malum z eligere bonum: vel qui sciat prouidẽt subtrahere semetipsum a minori iustitia: vt possit apprehendere potiorem. Secundum hanc intelligentiam Abraam significat virum spũalem: vt potet perfectum monachum vel heremitam. Ancilla vitam actiuam. Sarra vitam contemplatiuam: filij ancille sunt corporales exercitationes: filij libere virtutes spũales. Quamuis aũt bonum opus sit cibare esurientem: potare sitientem: vestire nudum z his similia: pro nihilo tamẽ sunt componenda omnia corporalia exercitia: respectu spiritualium virtutum: quia pauperes (inquit) dominus semper habebitis vobiscum: me aũt non semper habebitis: q; maria optimam partem elegit: que non auferetur ab ea. Quia corporalis exercitatio ad modicum vtilis est: pietas vero ad omnia esse vtilis promissionem hꝫ eius vite que nunc est z future.

¶ De Anagogica.

QUinta intelligentia: tertia eſt atropologica: Anagogica proprie dicta eſt. Dicta eſt autem anagogica eo q̄ ſupra ipſam: nulla alia intelligentia ſit. ¶ Tempe anagogen: ſuperior intellectus interpretatur. Quid enim poteſt eſſe altius deo? Secundum hanc intelligentiam Abraam ſignificat deum patrez: ancilla ¶ Hieruſalem terrenam: que abiecta eſt cum filijs ſuis: Libera vero illam que ſurſum eſt ¶ Hyeruſalem. i. illam perfectam viſionem pacis: ad quam ſuſpirant anime electorum: cuius filij: neq̄ nubent neq̄ nubentur: ſed ſunt ſicut angeli dei in celo: z filij ſunt dei: cum ſint filij reſurrectionis. ¶ Hec de tribus intelligentijs que pertinent ad fidem: ſpem z charitatē. Siquidem tropologica pertinet ad fidez: q̄ fides ex auditu: auditus autem per verbum Chriſti. Contemplatiua pertinet ad ſpē: q̄ illud querimus videre: qđ amamus z ſperamus. Anagogica: pertinet ad charitatem: q̄ deum quem querimus per eam. Charitas eſt: z qui habet charitatez: habet in ea totum ſimul qđ querit. Si enīz dona ſpiritus ſancti que data ſunt electis in die penthecoſtes: z danda omnibus electis in nouiſſimo die deſignata ſunt in filio libere: z ipſorum donorum primum z ſummū: ipſa charitas eſt: liquet q̄ ſicut charitas finis precepti eſt: ita anagogica intelligentia: finis quinq̄ intelligentiarum que preſcripte ſunt eo q̄ ea altior nulla ſit. Ut autem quinq̄ intelligentiarum que preſcripte ſunt: nō pigeat producere claues: ſciēdum eſt q̄ prima earum que vocatur hyſtorica deſignata eſt ꝓprie in duobus filijs Thare. Abraā .ſ. z Loth nepote ſuo qui egreſſi ſunt cū eo de hur caldeorum: vt peruenirent in terrā chanaam: qui tamen nō peruenit niſi vſq̄ in Aram: z mortuus eſt. Secunda que vocatur moralis: deſignata eſt in duabus vxoribus abrae. Peruenit autem Abraaz vſq̄ ad terram promiſſionis: q̄ ad hac intelligētia in antea incipiunt intelligentie ſpiritua-

les. Significatur enīz ſ Agar ſeruitus operis: in Sarra libertas que eſt in fide p quā certificatus eſt Abraam. Tertia que vocat tropologica deſignat i duobus filijs ſaac: quorum iunior accepit benedictionem maioris: ſignificat enim in Eſau doctrina carnalis: que eſt ſm literam: que occidit. in iacob doctrina ſpiritualis: quam non ſagacitas humana: ſz mater gratia ſpirat. Quarta que vocatur contemplatiua deſignatur in duabus vxoribus iacob: quarum prima: que vocata eſt lya ſignificat vitam conuentualium monachorum. Secunda cui nomē Rachel: vitem heremitarum qui ſola celeſtia intuentur. Quinta que vocatur Anagogica ſignificatur in duobus filijs ioſeph: quorum primus qui vocatus eſt manaſſes: ſignificat vitam temporalem. Secundus q̄ vocatur Effraim: beatam illam celeſtem vitam: qua fruuntur ſancti angeli z anime iuſtorum: non iam per ſpeculum in enigmate: ſed imperfecta viſione dei: definit gemina annotatio huius ſancte progeniei in effraim qui fuit quintus ab Abraam: definit z aſcenſus intelligentiaruz iſtarum in agogen qui eſt quintus ab hyſtorico: z eſt ſuperior intellectus. ¶ Mirabile vero quid accidit in myſterijs iſtis: vt viciſſiz ſibi ſuccederent mulieres z viri: ita vt in primo gradu preirent duo viri: in ſecundo ſuccederēt due mulieres: in tertio duo viri: in quarto due mulieres: in quinto duo viri: quare autem iſtud: niſi q̄ moralis z contemplatiua intelligentia: illis magis conuenit qui edificari querunt: q̄z qui edificare .i. ſubiectis qui inſtitutoribus indigent: potius q̄z prelatis? Horro in primo gradu: tertio z quinto: virilis ſignificatio neceſſaria eſt: q̄ z cōiugatus cui conuenit hyſtoria habet ſub diſciplina vxorem z familiaz: z doctor cui cōuenit tropologica: habet ſub doctrina quā inſormet eccleſiam: z qui egrediens ex hoc mundo vadit ad patriam eorum quos dimittit in ſeculo: incipit quodammodo eſſe pater. Idcirco autem commixte ſunt intelligentie iſte vt z requies contemplantium:

operātiū

operantium ſollicitudine arguatur: ſi ſorte aliquando deſidia eſt in cauſa: z ſollicitudo operantium in primo z tertio gradu: contemplantium otio temperetur. Et de his pro loco ſatis dictum eſt. Teniendum ē autem ad typicam intelligentiam: cuius eſſe diximus ſpecies ſeptem: quas miſit ceſitus ſeptem ſpiritus operantur in terram.

¶ De ſeptē ſpeciebus intelligētie typice.

IN prima ſpecie intelligentie typice Abraam ſignificat pontifices iudeoz Agar ſignificat iſraeliticaz plebem. Sarra tribum leui cui conſtituitur eſt viuere de laboze filiozum iſrael. In ſecunda Abraam ſignificat epiſcopos. Agar eccleſiam laycorum. Sarra eccleſiam clericorum. In tertia intelligentia Abraam ſignificat prelato cenobiorum. Agar eccleſiam conuerſoruz. Sarra monachoruz. Horro vnaquaeq̄ iſtarum eccleſiarum habet natos ſuos ſimiles ſibi: eos. ſ. qui inſtituuntur per eas. In quarta ſpecie Abraam ſignificat pontifices iudeorum z epiſcopos grecorum. Agar ſinagogam iudeorum. Sarra eccleſiam grecorum. Unde z per apoſtolum dicitur. Uirtus dei eſt euangelium in ſalutem oi credēti: iudeo primum z greco. In quinta intelligentia Abraam ſignificat pontifices iudeorum z epiſcopos latinorum. Agar ſignificat ſinagogam vt ſupra. Sarra eccleſiam latinorum. Secundum quem intellectum accipiendum eſt z illud apoſtoli. Hec enīz ſunt duo teſtamenta: puto autez idcirco voluiſſe vicere duplicez eſſe eccleſiam: vt iſti duo intellectus ad ſimilitudinem formarē tur: vel potius vt in rebus creatis: creatoris ſimilitudo z perfectum myſterium cōpleretur. In ſexta intelligentia Abraam ſignificat prelatos ſedi z tertij ſtatus. Agar eccleſiam laborantiuz que preſens eſt. Sarra eccleſiam quieſcentium que futura eſt in tertio ſtatu: cum dabitur ſabbatiſmus populo dei. Neceſſe eſt enim vt tranſeat ſignificatum petri: z maneat ſignificatū Jo-

annis. Neq̄ enim quicquid dicitur reprobum: ſm totum: reprobū dici poteſt: ſz ſm partem. Alioquin ſi pro eo q̄ ſinagoga iudeorum que in ſeruitute generauit: reprobata eſſe dicitur: ſm totum accipi ndum eſt z non potius (vt ait apoſtolus) ſm partem: quid dicemus de patriarchis z ꝓphetis: qui z ipſi ſm tēpus in ſeruitute genuerunt? Sed reprobatur precedens quod bonum ſecundum partem vt ſtatuatur ſubſequens quod perfectius eſt: non q̄ illi q̄ bene militauerunt ſm tempus non accipiāt in regno mercedem ſuā: ſed vt deficiat: imitatio eorum que bona fuit in tempore ſuo: quatenus tranſeunte minori bono: ſtatuat̄ illico quod maius eſt. Ut enim inferamus aliquid exempli cauſa. Edificanda erat domus dei z decoranda: ere: argento: z auro: ita dumtaxat vt primum locum obineret in ea: es: ſecundum argentum: tertium aurum. Hec tria neceſſaria pariter: ſed q̄ modus impoſitus eſt rebus: ſi hi qui conſueuerant offerre es: obtulerunt ad ſufficientiam z receperunt mercedē ſuam. z leti remearunt ad propria: quid adhuc querent: qui veniunt poſt eos: inuitati ad offerēdū argentum: iterum offerre es: cuius conſummatum eſt opus: z ſabbatizatuz ab eo: aut hi qui ſuccedunt vice tertia offerre iteruz argentum conſumato opere ipſius: z non potius aurum z lapides preciosos: qđ ſuo loco z tempore neceſſarium eſt. Nō igit reprobatur es: quod poſitum eſt in templo: ſz reprobata eſt oblatio eius: non oblata in tēpore ſuo: z reprobati ſunt offerentes es: a q̄bus exigebatur argentum. Nec reprobat̄ argentum quod poſitum eſt in templo: ſed neceſſe eſt vt definat oblatio eius: ne negligatur opus auri: quod in fine neceſſarium eſt. Hac ꝓ cauſa aptū eſt: vt ſeruitus z libertas ſz tēpus z tēpus: accipiende ſint: quēadmodum ſi ſeruitus aſcribatur ferro reſpectu eris: eri reſpectu argēti: argēto ēt reſpectu auri. nimirum quia vnumquodq̄ ſm q̄ eſt vilius: magis manet in vſu: z ſm q̄ eſt charius: in loco optimo cuſtoditur.

Circa hec enim tria versant ꝑm id quod significant sex species intelligentie typice q̄ supra notate sunt. Nam tres earuz que prime sunt simpliciter sunt intelligende: vna quez in statu suo: ita tū vt ꝑm plus z minus in singulis statibus extimet necessaria oblatio trina: quōmodo splēdidius sit eo secūdi status: ere primi splēdidius es tertij ere secūdi. Similiter z argentū z aurū: ita vt non extimetur reprobatū generaliter eo tempore secundi aut tertij status: sed eo primi. Nec argentum generaliter tēpore tertij status: sed argentum secundi. Ut eni tā gamus causam (absit) vt in secūdo statu dicamus reprobatam vitam coniugalem: in qua fuerunt primi parentes: sed reprobata est plane in hac parte imitatio Abrae qui habuit simul duas vxores: z Jacob qui habuit duas sorores consobrinas suas z duas pariter concubinas. z Dauid qui habuit simul plures z vxores z concubinas z scere libellum repudij: z si quid simile. Sz forte in ecclesia non est passus apostolus: q̄ si deus infunderet gratiam: imo z infundit z infundet plenius preferendum sit: vt inueniantur multi in populo christiano qui nō causa libidinis accipiant vxores: sed causa prolis: habentes vxores quasi non habētes vt non voluptate carnis sed voluptate spiritus recreentur z seruiāt domino in corde perfecto: Hoc si impossibile videtur hominibus: sed non deo. Sustineant paululum donec pruriatur babilon: qū preciosior erit in auro: z homo mūdo obrizo. audanet ār septima species in qua finis est omnium: z in ipsa summa pax: eo q̄ es argentum z aurum complectatur simul sufficiens vnitatez: vt non sit scisma inter eos eo q̄ vnūquodq̄ in loco suo necessarium sit. Igitur ꝑm hāc speciem Abraam patriarcha significat deū patrem cum omnibus prelatis qui fuerūt ab initio seculi vsq̄ in finem. Scōm quez intellectum in Ancilla designatur tota electa ecclesia a principio vsq̄ in finem. In Libera illa que sursum est Hyerusalez que est mater nostra. Ut enim in quarto z quinto in diuina scriptura: Decem sunt corde quia decem sunt intelligentie: que specialiter pertinent ad notitiam dei: z ad magna opera eius que operatus é z operatur vsq̄ in finem ꝑm consiliuz voluntatis sue. Ma due inferiores que procedunt de litera ad institutionem vniuscuiusq̄ vt supra dixi mus pertinere noscuntur. Per istas enim duas docemur quid agere debeamus: per illas docemur agnoscere ea que adeo facta sunt. Multum igitur interest inter ea que fecit deus in sapientia sua: (inter que z ipse cognoscitur:) z ea que vnusquisq̄ nostruz facere aut cauere debet (vt viuat). Sicut multum interest inter ignem materialem qui diuiditur in partes vt detur singulis: z lucem istam generalem que illuminat orbem. Hoc idcirco dico vt notentur diligētius que dicturi sumus: z intelligamus altitudinem sacramenti: quod in centūquin quaginta psalmis: (de quibus loqui cepimus:) continetur. Siquidem quindecies quindecim portiones inueniuntur rerum significantium simul z significatarum: in quibus quindecim gradus assignari queant: ex quibus tamen quinq̄ seorsum a decem considerande sunt ratione prescripta: vt siue per decies quindecim portiones: siue per quindecies: decem: ad centesimum quinquagesimum numerum peruenire possimus.

¶ De quindecim z quindecim viris segregatis in mysterium sepescriptum: z de duodecim intellectibus qui procedunt de trino fonte littere.

Primo itaq̄ assignādi sūt ipsi gradus ꝑm hystoriam z ꝑm concordiam trium statuum in tribus statibus ipsis q̄libet in primo z secundo: eos ꝑm concordiaz assignare possimus: in tertio adhuc nequaq̄ nec dum peruenimus ad diem z horam in qua populus iudeorum cōuertetur ad deum. Si autez sicut tenet opinio. Enoch z Helyas: (z apud aliquos: Moyses: siue aliquis alius in spiritu Moysi:) reuelandi sunt:) qui melius q̄z ipsi accipi possent in concordia: Abrae: Ysaac z Jacob: siue Zacharie sacerdotis: Joannis baptiste z hominis Christi Iesu qui baptizat in spiritu? Constat enim q̄ Enoch pater fuit omniū filiorum: Noe atq̄ in hoc similitudinē habuit cum Abraam: qui est pater omnium credentium: z Zacharia patre Joannis baptiste. Sed z Moyses similis fuit Joānis baptiste: quia ille in marinste i flumine baptizauit: vterq̄ vt peiret euz qui baptizat in spiritu: Helyas quoq̄ habet similitudinem cum Christo Iesu: quia z Helyas sup ignem potestatem accepit: z de Christo dicit Joannes. Ille vos baptizabit in spiritu sancto z igne. Apparuit enim species ignis: quando missus est ad apostolos spiritus sanctus. Joan. Puto autem q̄ cum venerit Helyas: etiam alij atq̄ alij eligentur a spiritu sancto qui mittantur predicare euangeliū regni: sicut factum est in exordio secūdi status: quando dei filius venit in mundum. Si autem quindecim homines fuerunt: Abraam: Isaac: z Jacob: z filij eorum duodecim. Quindecim Zacharias: z Joānes baptista: z homo Christus Iesus: z apostoli eius duodecim: siue eo modo quo diximus: siue alio. In exordio tertij status quindecim eorum similes sunt futuri. Liquet q̄ ꝑm hystoriā: tres gradus assignari queunt: quia aliud est qd̄ factum est in primo statu: aliud quod in secundo: aliud quod in tertio: futurum est. In primo itaq̄ gradu accipiendi sunt ꝑm literam illi quindecim viri de veteri testamento. In secundo quindecim de nouo: inter quos dominus Iesus ad complendam omnem iustitiam: quasi vnus eorum (sicut ipse sibi testimoniū perhibet:) factus é. In tertio quindecim alij qui suo tempore reuelādi sunt: z ꝑm q̄ deus nouit melius i libro spiritus sancti: scribendi. In quarto gradu obtinet locum hystorica intelligentia: que prima é inter duodecim precedentes de sancte litere. Est autem hystoricus intellectus cū ali

primus gradus. Secundus gradus. Tertius gradus. Quartus gradus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid sit aut agnoscitur esse factum ad similitudinem eorum que ordinata sunt a deo: vt dum tenetur similitudo: appetantur & merita. Inde est q ad instar duodecim patriarcharum & duodecim apostolorum: obtinuit consuetudo: vt duodecim monachi regulares ad nouum monasterium dirigãtur: quod beatus etiã Benedictus i duodecim monasterijs sigillatim fecisse deserib̃itur. Sed si hoc de duodecim & duodeciquid de tribus patribus sentiendum? Nũ & eorum similitudo vari potest? Potest in q̃z: Nam abbas qui præest monasterio: debet episco reuerentiam filialez. Episcopus patri suo qui genuit eum ſm carnem. Sic enim congruo satis mysterio extimantur ipsi patres: si primus eorum laycus est. Secundus clericus. Tertius monachus. vt nequis in alterutrum glorietur. Siquidẽ cũ simul agit de tribus patriarchis. Abrahã significat patres carnales in ordine coniugatorum. Isaac episcopos in ordine clericorum. Jacob quoscunq; prælatos in ordine monachorum. In quinto gradu obtinet locum intelligentia moralis: ſm quã Abraã significat hominem exteriorem. Isaac hominem interiorem qui tegit carne. Jacob liberum voluntatis arbitrium: Quinq; patriarche quinq; sensus exteriores. Visus. s. auditus: odoratus: gustus: & tactus. Septẽ reliqui: septem motiones mentis: quibus mouetur animus ad obtinenda septem dona spiritus sancti. Sunt enim ipse septem motiones quasi septem quedam aptitudines: quibus possint comprehendi ipsa dona: ſm q̃ oculo capitur lux: & aure verbum & naribus odor: & gutture cibus. Denique & illi quinque sensus exteriores: quasi quedam vascula quinq; virtutum sunt: quoniam quidem in tactu horridarum rerum exercetur humilitas: in gustu amare potionis & insipidi cibi exercetur patientia. In auditu fides: in visu spes: quia per hoc qđ videtur: speratur quod non videtur. Et in odore amor: q̃ nihil est qđ ita afficiat mentem hominis ad amandũ quomodo odor bonus & suauis. Inde ẽ q̃ licet aliqua res videatur pulchra: licet sit in ore dulcis & gustu delectabilis: si tamen fetida est: amari nequit: si autem odorifera: etiã si deformis sit & amara diligitur. Unde & in canticis ex voce sponse dictum est. Trahe me post te curremus in odorem vnguentorum tuorum. In sexto gradu obtinet locum tropologica intelligentia: que est tertia ab hystorica: ſm quam Abraam significat legis peritum: Isaac sermonem dei: Iacob spiritum intelligentie: duodecim filij: duodecim species ipsius spiritualis intellectus. i. quinq; intelligentias quas superius scripsimus ſm quas & loquimur ista & & septem intelligẽtias spetiales que in precedenti capitulo assignate sunt. In septimo gradu obtinet locum intelligentia contemplatiua que quarta est ab hystorica in qua non agitur de sermone qui auditur auribus: sed de vite perfectione que mentis oculis infigatur. Aliud est enim audire doctrinam apostolorum aliud considerare conuersationem illorum. Secundum hã ẽ igitur intelligentiã Abraam significat virum spiritualez: Isaac donũ spiritus sancti: Iacob effectus ipsius doni.

¶ Quamuis hic intellectus & aliter assignari queat. Et enim q̃ electi dei: filij omnipotentis dei nominantur & sunt: & maxime in illa superna patria vbi nõ est adhuc opus seruile tam beate quam libere constituti. Ira quidem in Abraam: Isaac & Iacob intelligende sunt tres persone deitatis: vt tamen in duodecim filijs intelligamus illa centum quadraginta quatuor milia signatorum cum cetera sanctorum multitudine: que pertinet ad muros ciuitatis Jherusalem: maxime cum in eodez loco habentur scriptum. Audiui numerum signatorũ centum quadraginta quatuor milia ex omni tribu filiorum israel. Quod autem idem numerus pertineat ad muros ciuitatis in loco alio ostenditur vbi dicit Ioannes. Ciuitatem sus est angelus muros ciuitatis centũ quadraginta quatuor milia cubitorum: mensura hominis que est angeli. Et q̃ numerus

quitus gradus

Sextus gradus

Septi. gradus

duodenarius sit in causa qui diuiditur in quinq; & in septem duorum in se solemnium numerorum continet perfectionem: Paulo; superius idem Joannes intimauerat dicens. Mensus est ciuitatem de arundine aurea: per stadia duodecim milia. Sed iste intellectus anagogicus est: & ille quem prius posuimus similiter anagogicus est: videtur q̃ plures habeat species iste intellectus sicut & typicus. Sed sciendum est q̃ vnus & idem intellectus est q̃ vocatur anagogicus: sed non solum deum tangit: verum etiam plerunq; sanctos angelos & etiã sanctorum animas in illa eterna patria cõstituras. Denique & vltima species typica intellectus populos trium statuum simul comprehendit in vnum. Et tamen ipsa species vna est. Qua in re considerare est q̃ sicut Joseph & duo filij eius honore patrio similiter p̃diti sunt: & tamen duodecim tribus scriptura sacra ponere consueuit: ita & si tria dicuntur quibus assignatur intellectus anagogicus: itellectus ipse tamen est vnus de duodeciz: haud dubium q̃ propter summam vnitatem que est ibi inter deum & sanctos angelos: siue homines: dicente apostolo. Qui adheret deo: vnus spiritus est cũ eo. Denique & apud homines: aliud ẽ: est tria regna & tres possessiones: aliud plures homines regnare cũ vno qui præsit oibus in vno regno. Quocirca vbi non est morum siue voluntatum seu etiam possessionum temporumq; varietas diuersitas totum est vnum: quicquid est: & si non desit ibi mansionum discretio.

¶ In quinq; patriarchis filijs Iacob significatur quinq; dona generalia. i. humilitas: patientia: fides: spes: & charitas: de q̃bus in hoc opusculo sermo frequens. In septem reliquis: septem specialia. i. septem dona spiritus sancti: de quibus secundarie locuti sumus. In octauo gradu qui ceteris felicior est: obtinet locum anagogica intelligentia: que super omnes est. Secundum hanc intelligentiam tres patriarche: significant tres proprietates personarum: ſm quas vnaquæq; persona intelligitur esse p se: & non esse altera. Quinq; patriarche filij Iacob. Quinq; modos quibus dicitur deus relatiue. Septem alij: septem modos quibus dicitur deus ad se. Ostensis autez octo gradibus: qui distinguuntur in tres: & quinq; danda est etiam pars sua alijs septem gradibus: dicente scriptura. Da partes: nec non & octo. In nono itaq; gradu qui est primus inter septem: Abraam significat patriarchas. Isaac pontifices. Jacob prophetas. Duodecim autem filij Jacob: duodecim tribus: hoc est: quinq; & septez: ita enim diuise sunt quando acceperũt hereditatem. In decimo gradu qui est secundus inter septem: Abraam significat apostolos: Isaac episcopos: Jacob doctores. Duodecim patriarche qui distincti sunt: i quinq; & septem. Quinq; generales ecclesias: & septem alias que scripte sunt in libro apocalypsis. In vndecimo gradu qui est tertius inter septem: nondum possumus assignare: nisi forte ex parte: & hoc ipsum in enigmate: quia de opere inchoato: & nec dum vel in toto vel in maiori parte cõpleto: non potest quis de facili iudicare: etiam si aliqua iudicia eius præsumptionem facere videantur. Puto tamen in tribus illis viris significari: tria genera prælatorum in ordine nouissimorum monachorum sub regula beati Benedicti: quorum aliquos p̃cessisse arbitror: alios secutos esse: alios in proximo secuturos. Sane vt quinq; tribus & quinq; ecclesie generales claruerũt a principio: ita & in ordine cisterciensi quinq; domus prime: aliarum omnium capita facte sunt: in quibus pars mysterij huius videtur esse completa: quod tamen deus melius nouit: qui facit alia post alia in temporibus suis. Quia vero septem tribus minores in senectute Josue acceperunt hereditatem: & post obitum Petri & Pauli & aliorum apostolorum: in quorum diebus fundate sunt quinq; prime ecclesie: quarũ vna que occasione Augusti: vocata est processu temporis. Constantinopolitana sub nomi

Octauus gradus

Nonus gradus

Decimꝰ gradus

Undecimꝰ gradus

Nota

ne alterius ecclesie fundata fuit a Paulo: sicut ꝛ alie multe. Septem ecclesie que scripte sunt in Apocalypsi: sub beato Joanne euangelista clarusse nostruntur: non est mirum si septem cenobia simulta: septem tribuum ꝛ septem ecclesiarum necdum claruerunt in mundo: quia manente adhuc tempore Petri: non potest (eo superstite) seras vires (vt ita dixerim) exercere ioannes. Ubi autem pertransierit quod significat Petrus sequens deum cum cruce sua succedet manifeste quod designat Joānes.

Duodecim⁹ gradus

In duodecimo: ꝛ decimotertio: ꝛ decimo quarto gradu iungendi sunt status duo: ꝛ duo: primus. s. cum secundo: ꝛ hoc bis propter geminam ecclesiam. Et secundus cum tertio: ita plane vt in primo accipiantur simul israel ꝛ populus Asie vbi requiunt ioannes. In secundo populus israel ꝛ populus latinus. In tertio populus latinus: ꝛ populus qui creabitur: quem fecit dominus. In duodecimo ergo gradu accipiendi sunt in Abraam patriarche ꝛ apostoli: in Isaac pontifices ꝛ episcopi: in Jacob ꝓphete ꝛ doctores Grecorum. In quinque filijs quinq; tribus cum quinq; ecclesije. In septem reliquis septem tribus cum septem ecclesijs. Et bene hoc: quia prima septem tribuum fuit Beniamin: ꝛ Danlus qui fuit de tribu Beniamin: genuit i christo filios epheſine ecclesie: que fuit prima inter, septemvita vt tribus Beniamin' ꝛ ecclesia Ephesina: vna tribus in spiritu esse videatur: quod ꝛ de reliquis in spiritu sentiendum est. In decimotertio gradu i abraam ꝛ Isaac sicut supra: in Jacob prophete ꝛ doctores latinorum. Quinq; tribus ꝛ quinque ecclesie sicut supra: septem vero tribus cum septem episcopatibus: qui specialiter pertinent ad Romanam ecclesiam. In decimoquarto gradu Abraam significat apostolos ꝛ quorundam prelatos cenobiorum. Isaac successores vtrorunq; in secūdo gradu. Jacob successores in tertio. Nostro quinque filij: quinq; ecclesias patriarchales et quinq; cenobijs: septem vero reliqui filij: septem ecclesias que fuerunt in Asia cum septem monasterijs circa finez futuris. In quintodecimo gradu qui generalis est: eo ꝙ colligat in vnum totum genus humanum: Abraam significat prelatos primi status. Isaac prelatos secundi. Jacob prelatos tertij: quinq; patriarche significant quinque tribus cum quinq; ecclesijs ꝛ quinq; cenobijs Septem reliqui: septem tribus cū totidem ecclesijs Asie. ꝛ totidem cenobijs circa finem futuris. Hec de quindecim gradibus breuiter dicta sunt: vt sciamus: vel quibus indigeamus bonis: vel que ꝛ quanta dona sint nobis ab eo qui facit omnia secundum consilium voluntatis sue.

Decim⁹ tertius gradus

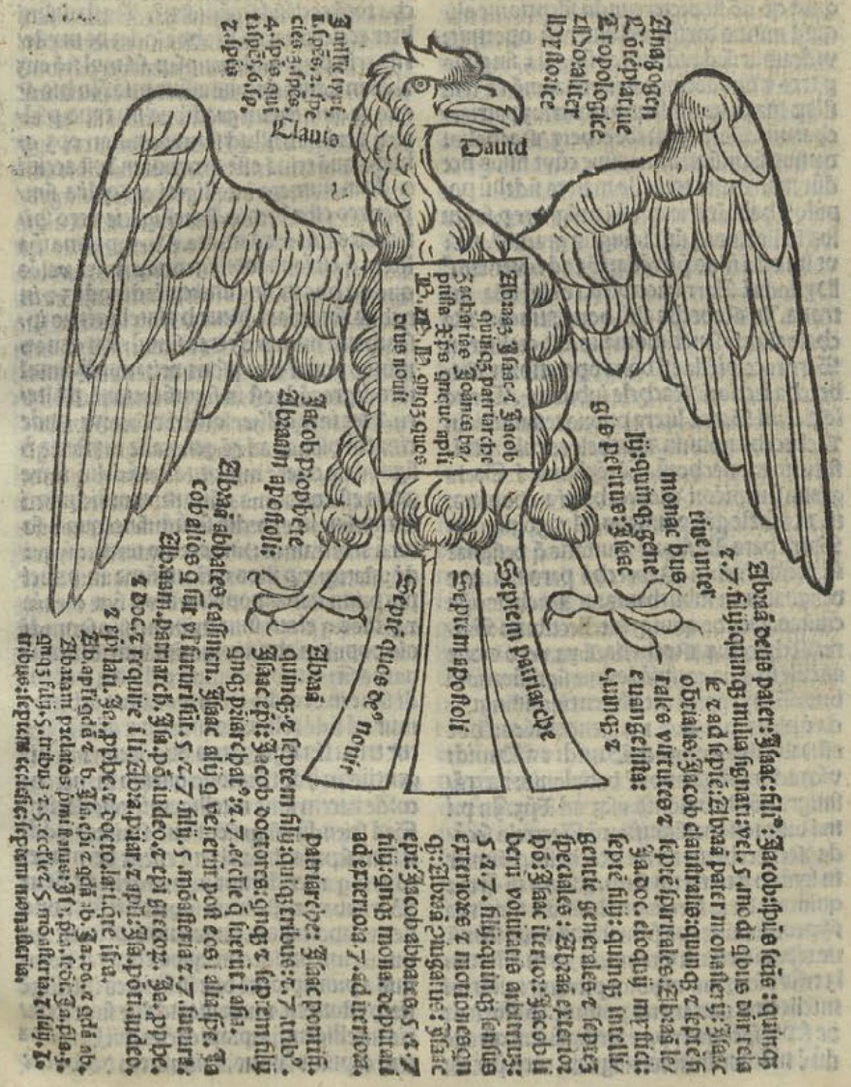
Decimus ꝛtus gradus

Decimus quintus gradus

Dicte rei exemplum.

Assignatio trine litere ꝛ duodecim intellectuum

Qui confidunt in domino mutabunt fortitudinem assument pennas vt aquile volabunt ꝛ non laborabunt.

Abraā deus pater: Isaac: filius: Jacob: spūs sc̃us: quinq; ꝛ 7. filij: quinq; mille signant: vel. 5. modi quibus diuina obtinet: Abraā pater monachorū: Isaac rator monachus: Jacob claustralis: quinq; ecclesie ꝛ septē spūales: Abraā lapis angularis: Isaac doctor. eloquij mystici: Jacob abbas: 5. filij: quinq; mundi: septē filij: quinq; sensus: Isaac generales: ꝛ septē speciales: Abraā exterior: Isaac interior: Jacob vtrūq; volutarie arbitrans: 5. ꝛ 7. filij: quinq; sensus exteriores ꝛ motiones earū: Abraā pugnans: Isaac epi: Jacob abbas: 5. ꝛ 7 filij: quinq; mona. septuati ad exteriora 7. ad interiora.

Patriarche: Isaac pennis. Abraā quinq; ꝛ septem filij: quinq; tribus ꝛ 7 trib⁹. Isaac epi: Jacob doctores: quinq; ꝛ septem filij quinq; patriarchar⁹: ꝛ 7. eccle q̃ fuerunt in Asia. Abraā abbates ceſinen. Isaac alij q̃ veterū post eos i alia pte. Jacobus q̃ fuit vltimus fuit. 5. ꝛ 7. filij. 5. monasteria ꝛ 7 futura. Abraam. patriarch. Isa. pōtifex. ꝛ epi grecor. Ja. ꝓphe. ꝛ doctor requie ill. Abraā pater ꝛ apli. Isa. pōtifex. ꝛ epi latin. Ja. ꝓphe ꝛ doctor. latine ista. Abraā prelatos primi status. Isaac prelatos secundi. Jacob prelatos tertij: quinq; patriarche significant quinq; tribus: septem ecclesias septem monasteria.

De significatione Sarre: Rebecche: z Rachelis.

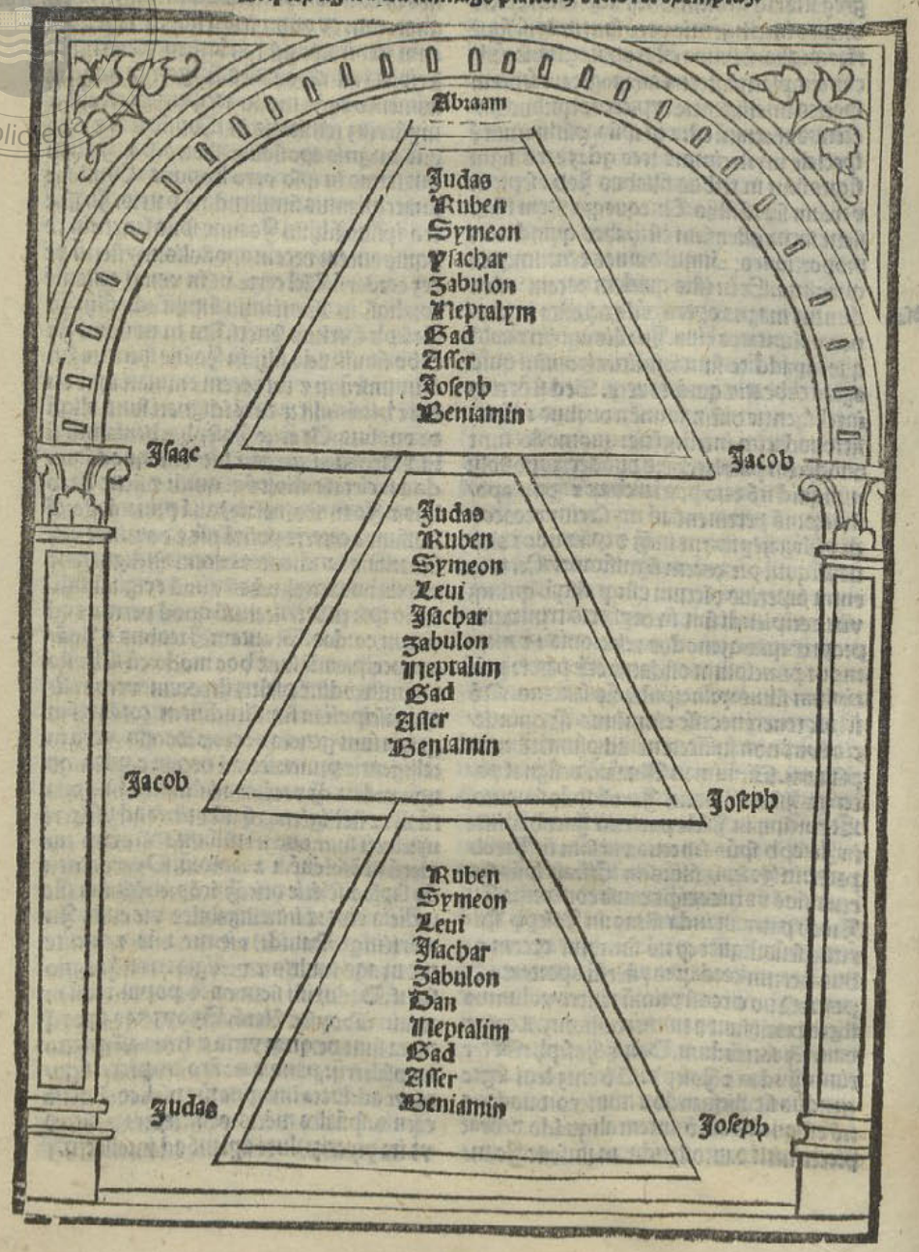
Inter magna mysteria que dicta sunt de qndecim gradibus. Occurrit aliquid qđ nō sit pretereundū silentio: ne aliquid minus dixisse vel aliter qz oportuit: videamur: sed reddentes singula singulis p tres z duodecim patriarchas: nō ēt triū illaꝝ magnaꝝ mulieꝝ vxoꝝ triuz patriarcharum. Sarre. s. Rebeccheː z Rachelis: damus significatū: maxime cūvt filios pcedūt matres: ita tres ille matres fideliū populoꝝ habeāt tria quedā designare p singulos itellectus: q̄ sint i singlis gradib⁹. 1 2: vt ita dicā filijs pēreda: Sz ad rēveniam⁹ Mystoria i Sarra: accipiēda ē aliq̄ bōa matrona. In Rebecha aliq̄ bona ꝓtinēs: i Rachele aliqua sanctimonialis. Alioqualiter in Sarra accipiēda est bona operatio: in Rebeccha lectio: i Rachele iubilatio. Tropologice: in Sarra litera priozis testamēti: in Rebeccha noui: in Rachele regula vel institutio monachoꝝ. Cōtēplatiue i Sarra gratia pueniēs: i Rebeccha gr̄a coopans: in Rachele gr̄a ꝓsumans. Anagogice: in Sarra pars illa supne ciuitatis q̄ designat in vicis israel: in Rebeccha pars illa que designatur in suburbanis: in Rachele ipa ciuitas. Hec de quinqz intellectibus: Sarre: Rebeccheː z Rachelis. Lya vero z due ancille in alijs accipiēde sunt significationibus. Scōz typicā intelligentiā: distinguēda ē plebs: p. 14. z. 14. generatiōes: (hoc est:) ab Abraā vsqz ad Dauid: z a Dauid: vsqz ad trāsmigrationē babylonis: z a trāsmigratiōe babylonis vsqz ad Xp̄z. In prima distinctione: significatū Sarre: in secūda Rebeccheː in tertia Rachelis. Simlr in secūdo z in tertio statu. Deoꝛo in q̄rta z quinta: z sexta specie: duplicanda sunt tpa ꝓcordiā: siue tpa ꝓmi status z tpa sēdi: siue tēpora secundi z tempora tertij. Verum lz tm̄ vt sciāt: nō vt vbiqz ꝓferatur: qrmi intellectus portare nō possunt. Sufficit āt de septē spēbus typice itelligētie: si qñ agēdū ē tñ inter fratres: assignare tres ꝓmaꝝ: q̄ ptinent ad ꝓpietatē triū psonaꝝ z vltimā q̄ spectat ad vnitatē sbe. Agit̄ in septia specie Sarra significat totā synagogā: non quo ad reꝓbos: sz quo ad electos. Rebeccha totā ecclesiā secūdi stat⁹. Rachel similiter ecclesiā tertij. Et hoc qdez de mysterijs triū piaꝝ mulieꝝ: ipsaꝝ. s. simul nō cuz alijs in significatione assumptis. In his āt que de quindecim gradibus in typo psalterij dctā sunt: illud sūmope notari opz q litera quā trinā esse diximus: nō est accipienda in numero intelligētiaꝝ: qr lra simplex res est z breuis. Intelligētie vero spirituales hñt se ad multa. Quapp trina ipa litera q̄ est fons intelligentiaꝝ: z ita valēs quo ad hoc in singulis: quēadmoduz z in tribus: singula. n. plene hz intelligētias ipsas: haud minus qz tres simul: ꝑm qz non minus potest vna psona deitatis: qz simul tres: segregāda est in significatione psalterij. Nec inequaliter videri debet: vt qndecim tm̄ psonas ad eā generalia mysteria ꝺ signāda: a cetera multitudine fideliū segregatas esse dicamus: siue in exoꝛdio primi status: siue in exoꝛdio secūdi: siue (quod futurū arbitramur:) in exoꝛdio tertij: qñ quidē ꝓstat: qz z p illos q electi sunt in principio primi status populus israel ꝺm carnē: z p istos q electi sunt in principio secundi ois populus christianus ꝺm spūz dissemi/natus sit: z nihilominus p illos q vocandi sunt in exoꝛdio tertij: vocādus arbitramur ad fidē reliquias iudeoꝝ z gētiū. Igit̄ trina lra segregata a duodecim intelligentijs: in hoc tm̄ modo questio manet: qr coꝛde decem sunt intelligentie duodecim. Sed sciendū est qz sicut duo seniores additi sunt septuaginta: lz nō essent de numero eoꝝ q ascenderunt in montem: z sicut Barnabas z Paulus supaddit̄ sunt duodecim apostolis: z tamen non ptinent ad numerum duodecim: quos elegerat dominus a principio: ita due inferiores intelligētie: hystorice. s. z moralis: addite sunt ceteris intelligentijs: propter eos qui hereditatem capiunt salutis. His autem duabus se-

gregatis: ad institutionez fidelium: cetere omnes intelligentie decē sunt: tres. s. superiores: quarū prima est tropologica: secūda contemplatiua: tertia anagogica: z septem species intelligentie typice: de quibus hactenus tractatū est: z in ipsis ꝓsumatum ē speciale mysterium: z tres qdez earū significate sunt in tribus filiabus Job: septem verozin septē filijs: Unaqueqz autem istaꝝ sicut supra ostensum est: habet quindecim proꝓrtiones: Simul omnes centumquinquaginta. Et in istis quidem decem ostenPsal. duntur magna opera dñi exquisita in omnes voluntates eius. In illis autem duab⁹ que supaddite sunt: oñditur homini quid agere debeat: z quid cauere. Sed si decem intelligentie distinguunt a duabus: cū ita fit: duodecim intelligētie: quomodo sunt duodecim patriarche: z duodeciz apostoli: nunquid nō duo patriarchaꝝ z duo apostoloz: nō pertinent ad mysteriuz decacoꝛdi psalterij: ptinent inqz z ipsi duo: z altius aliquid pre decem significant. Certe z enim superius dictum est: qz aliqñ quinqz viri accipiendi sunt in mysterio trinitatis: propter quinqz modos relationis: z maxime vt principium oñdatur esse pater: principium filius: principiū spūs sanctus. Qđ si hoc teneri necesse est: minus qz quindecim viri non sufficerent ad ꝓsumationem psalterij. Si enim in Abraam designat pater: in Isaac filius: in Jacob spūs sanctus. Et rursum in Isaac pater: in Jacob filius: in Joseph spūs sanctus: rursum in Jacob pater: in Joseph filius: in Effraiz spūs sanctus: siue vt hic exigit causa concoꝛdie. In Jacob pater: in iuda filius: in Joseph spiritus scūs: liquet qz nō sunt nisi decem q/bus sacrum coꝛdaꝝ mysteriū oporteat adaptari. Quo circa si primū tenere volumus segregandi sunt a numero aliozuz. Leui: z dan. Si secundum. Dan z Joseph: Si tertium Judas z Joseph. Qđ enz leui segregandus sit aliquando a numero duodeciz nō est questio. Qđ autem aliquādo debeat pretermitti dan: ostendit manifeste Joan/nes in eo loco vbi ait. Audiui numerum si Apoc. gnatoꝝ ex omni tribu filioꝝ israel: vbi cum veniretur ad causam: eo pretermisso scriptus est Manasses. Ergo z in nouo testamento eodē modo accipiendū est aliqñ mysteriuz trinitatis in Christo iesu z duobus magnis apostolis: Petro. s. z Joāne: quatenus in ipso vero homine Christo iesu: accipiamus similitudinē patris. In Petro ipsius filij: in Joanne spūs sancti: in reliquis autem decem apostolis: mysteriū decez coꝛdarū. Vel certe vt in veteri testamēto: aliqñ in Beniamin similitudo filij. In Joseph spiritus sancti. Ita in nouo: in Jacobo similitudo filij: in Joāne spiritus sancti: nimirū qz z ibi decem emulati sunt duos: z hic similiter decē indignati sunt aliqñ de duobus. Ut ergo Joseph z beniamin filij Rachelis s gregati fuerunt quodāmodo a societate alioꝝ ꝺm quid: z sicut Jacobus z Joannes (nescio) quā priuatā gloriā seoꝛsum a ceteris postulasse a domino: visi sunt: ita vt audientes decem indignarent de duobus: ita aliud est quod exigit similitudo ipsa psalterij: aliud quod pertinet ad decem coꝛdas. Si autem Jacobus z Joānes accipiendi sunt hoc modo cū Christo in similitudinē psalterij: decem vero reliqui discipuli in similitudinem coꝛdaꝝ ꝺm qz tria sunt genera doctoꝝ: decem vero intelligentie ptinentes ad decem coꝛdas qs non videat qz decēter ad similitudinē duarū illaꝝ itelligētiaꝝ q̄ nō ptinēt ad psalterium: electi sunt duo nouissimi apli extra numerū illū solēnē. 12. apl̄oꝝ. Overe altitudo sapie z sciētie dei: qz icōprehēsibilia sūt iudicia eius: z inuestigabiles vie eius. Jn mari (inqt Dauid:) vie tue dñe z semite tue in aqs multis z vestigia tua nō cognoscent. Deduxisti sicut oues populū tuū in manu Moysi z Aarō. Sz opz nos lz ea q̄ dicta sunt de qnqz viris z trina assignatione psalterij: p moze nostro coaptare figurā: vt adducta imagine ipa psal. coꝛa oculis carnis: spūales mētis oculi (extra posito:) vt ita dixeriz:) luto apiant ad intellectū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Abbas Liber Psalterij

Triplex figura seu immago psalterij dicte rei exempluz.

CDe centumquinquaginta proportionibus spiritualium intelligentiarum.

NOn fuit propositi nostri intrare per tot angustias viarum dei: z assumere pennas velut aquile ad cõplenda ea oia que dicta sunt: quia z plura mihi occurrerunt in via: que antea nesciebam. Non inq̃z ꝓpositi nostri fuit: vt hec de quindeciz intelligentijs seriatim diceremus. Sed q̃ clauem dauid quam hebet hic qui apit: z nemo claudit: tetigimus vel ex parte visi sumus aperto hostio intrasse in tabernaculum eius: z peruenisse vsq̃z ad loca thesaurozum sapientie z scientie dei: z tñ protulisse parum id quod afferre potuimus. Mũc ergo referentes gratias ei qui electis z seipsum libere largit̃ z sua: reuertamur ad nos z electa vna breui semita peragamus de reliquo iter nostruz: maxime cũ in aliys opusculis nostris: quibus intenti sumus: grandis nobis adhuc restat via. De nũero psalmoruz agere cepimus in hoc secũdo libro simul z propter eum de quindecim gradibus z decez cordis pro quoz occasione: ad cõtemplandaz perfectionẽ denarij: z quindenarij numeri (immente eo qui nos, inuitauit ad conuiuium suum) aduolare ꝓsumpsimus: z vidimus quid ad psalteriũ: quid ad decem cordas seu etiam ad quindecim gradus pertineat: quemadmodum Jacob cũ duobus filijs z decez alijs ꝓpatriarchis: seu etiam homo Christus iesus cum duobus discipulis z reliquis decem apostolis: habeant in seipsis: huius plenitudinem sacramenti: vt ipsi quoq̃z videantur esse quasi quoddã spirituale psalterium ad vniuersa que dixim⁹ designãda: iuxta illud psalmiste. Surge gloria mea: surge psalteriũ z c. Nunc considerare libet. Utrũ centũquinquaginta proportiones que ꝓtinent sub intellectibus istis: ꝑm numerum qndeciz viroruz q̃ dati sunt in exordijs duoꝝ testamentoꝝ ad tã magnũ mysteriũ designãdũ inter quos z homo Christus iesus: q nõ despexit fieri omnia ad cõtundendã arrogãtiã ꝓtumatie nostre: ꝓtineant ad quindeci-

Apo.

gradus: z si ita est: que sit causa taz archani tamq̃z venerandi mysterij. Qõ autem ita sit satis est ad modum digestũ in suprascriptis. Si enim decem sunt intelligentie pertinentes ad psalterium z vnaquaq̃z recipit singulum per singulum ipsius de quo agitur testimonium: non possunt decem ipse intelligentie non ostendere centũquinquaginta proportiones: quibus z quindeciz p sone assumpte sunt i causa mysterij. Et.n. si de tropologica agit̃: quindecim ꝓportiones habere ꝓstat. Si de cõtemplatiua similiter: z sic de ceteris. Ita tñ vt magis tres mulieres vxores patriarchaz: q̃z ipsi assumantur ad completionem huius numeri: vt videantur duodecim z duodeciz: vel ad a matribus generari. Verbi gr̃a. Tropologica intelligentia hz quindecim proportiones: harum tres que constant in litera vtriusq̃z testamẽti: z mysterijs ecclesie: signantur in Sarra: Rebeccha: z Rachele. Duodeciz vero intelligentie intellectus spiritualis in duodeciz filijs. Et nota q̃ litera q̃si muliebris res esse videt̃: q̃ firma: spũales vero intellectus vtiq̃ magis requirũt aiuz: z fidei integritate robustũ. Causa vero mysterij: illa est qua nũerus iste q ex tribus ꝓstat iubileis q̃daz occultissima dei arte: pene vniuersa cõplectit̃. Quo circa si plenitudinẽ cause ꝓ dono oipotentis dei: assignare ꝓtendimus: facere id neq̃q̃z possumus: si causaz diuersitas daꝝ obliuioni. Qõ.n. psalteriũ hz decẽ cordas: illud cã ẽ qõ due. 1 2. intelligẽtie: neq̃q̃z ꝓtinent ad gaudiũ psalmoz: sz magis: ad penitẽtie luctũ q̃ ꝓponẽda est neophitis: z nup de vanitate seculi ꝙuersis: Qõ ãt. 15. sunt gradus quoz ꝓpria cãtica hãtur: (vt iã diximus:) in libro psalmoz: z q hz eundez gradũ numerũ. 15. nobiles viros accepim⁹ ad sacrũ misteriũ intimãduz: illud cause ẽ: q vnaquaq̃z res cui iminet hoc mysteriũ: ita vsq̃z ad quindenariũ numerũ põt in iã dictis intellectibus ꝓpagari: vt vltra eũdem terminum non ꝓcedat. Verbi gratia. Moyses z Aaron eduxerunt filios Israel

Psal.

de terra egypti. Secūdū Jeordiā regrunt duos in principio secūdi status: z duos in principio tertij. In pricipio secūdi status: Paulū z Barnabā q̄ p̄cesserūt fideles p̄dicādo: vt oñderēt eis viā q̄ relicta sinagoga: intrarēt ad deserta gētiliū. In principio tertij status cognoscet in tpe suo. Ecce habemus tres gradus hystorice Moyses: z Aarō significāt aliquos viros fideles q cōueniūt in ynū: z dāt opaz liberare inopē ō manu fortioris eius. e. z. pa. adi. eū. Moraliter aarō ſgnificat bñ opantē. Moyses virū morigeratū oīoni. instātē: q ūſi duo fres boni dū bñ q̄ueniūt sibi i actione z oīone liberāt affectiones animi a prāte vitioz z amouēt illas a carnalib⁹ desiderijs q̄ multāt aduersus aiaz: z p aspaz viā q̄ ducit ad vitā: p ducūt illas ad trāsitate mētis. Tropologice Moyses significat doctorē spūalē: Aarō virū scolasticū hñtez linguā eruditā. Qui duo dū sibi q̄ueniūt in vinculo pacis: vt qō vnus intelligit: alter loquat: eruditūt spūales intellectus: z eos q̄bus datuz ē posse capere a prāte heresuz: z p multos scribēdi labores p̄ducūt illos ad notitiā veritatis. Cōtēplatiue Moyses z Aarō significāt duos aliquos spūales viros degētes i solitudine: quales fuerūt Helyas z Helyseus: quoz vnū amor dei rapiebat ad astra: alterz amor p̄rimi cōpellebat p̄esse multitudini filioz p̄phetaz. Quasi. n. vita Moysi ptinere visa ē ad amorē dei: vita Aarō ad amorē p̄rimi: q̄ alter eoz intēdebat ad diuina: alter ad humana. Nozro hec duo data liberāt spūales viros israel gerētes i vasculis cordiū virtutes spūales: a seruitute egyptioz: vt non p adulationes z fauores humanos pereāt inter homines seculares sed potius trahant in solitudines monasteriox: vt ibi exerceant virtutes suas: vbi solus amor dei z religiosoz fratrū charitas ē in causa: sine qua (teste apło) ociosa sunt i oi hñte quecunq; alia sint dona spūs sci. Scientes q̄ñ qui sic pugnant cōtra vitia cito ꝓsequunt p̄mium pacis. Et notādū q̄ in morali intellectu agit de pugna corporalium vitioz. In tropologica de pugna heresum. In contemplatiua: de pugna spiritualium impugnationum diaboli. Et illa quidem pugna que pertinet ad moralez designata est in transitu maris rubri: illa que pertinet ad tropologicum in temptatione deserti: que autem ad contemplatiuum designātur in acerrimis bellis Philistinoꝝ. Secundum anagogen Aaron q̄ interpretatur mons fortitudinis: significat filium: Moyses spiritum sanctum: filij israel qui erant in egypto significant filios spiritus sancti: qui sunt in hoc mūdo z affliguntur ab his qui nati sunt ſm carnem: liberant autem eos ab egyptijs: z p aspera heremi ducunt ad terraz promissionis: quia per mortem z ignem purgatorium perducunt ad requiez. Hec de quinq; intellectibus. Quid de septem?

Psal.

De septem intellectibus spiritualibus.

Primus species

In ꝑma specie typici itellectus moyses significat p̄phetas: Aarō sacerdotes. Egyptus multitudinem carnaliuz iudeoꝝ qui zelabant legem ſm literam: z sacrificia que se dominus detestari fatet. Filij israel viros spirituales quales erant illi qui morabantur in Bethel z Jerico: q quidē ad exempla z admonitionē Helye z Helysei discedentes a consortio carnalis synagoge aspirabāt totis viribus ad societatē iustoz. In secūda specie Aarō significat sacerdotes ecclesie: Moyses doctores: filij israel q ad vocē Moysi z Aarō reliq̄rūt egyptū: z itrauerūt in desertū: designāt illos p̄os xp̄ianos q relicta voluptate carnis: ꝓfērūt se ad ꝓsortiū canonicoz regulariū: quibus est votū viuere in castitate z abstinere se a carnalibus ꝓcupiscētijs q̄ militāt aduersus aiaz. In tertia specie moyses significat viros ꝓtēplatores: Aarō quosdā spirituales abbates ptinētes quidē ad tertiū statū: sed nō exptes a labore secundi. i. illos ꝓtemplatores z abbates qui sunt vel erūt velut in itenere intrandi in tertium

Secunda spes

Tertia species

statū: sicut erāt apli in introitu sc̄i. Filij āt israel q̄ transeūt in desertū: sunt illi fideles q̄ p̄uocati monitis z exēplis spiritualium patrū: relicta vanitate seculi igrediūt monasteria. Reliqui tres species fiūt p coadunationem: sicut supra dixim⁹ cū ageretur de Ancilla z Libera: ita vt in Aaron accipiant p̄iozes: in Moyse iuniozes. In septima specie Aaron significat pōtifices iudeoꝝ: episcopos z abbates p̄mi z sc̄di stat⁹. Moyses prophetas z doctores z p̄mplatores simr p̄mi z sc̄di status. Filij israel q̄ relicta egypto trāseūt p desertū ituri i terrā p̄missionis: designant oēs electos vtriusq; status qui p̄ successionē itraturi sunt in illā partez que erit in tertio statu: vt habeant plenarie qō in primo z in sc̄o statu aliqui gustauerūt ſm partē. Verū hoc nos dicere coegit pfectio quindenarij numeri: vt sciremus que causa sit: vt ex tribus magnis patriarchis duodeciz viros: z ex eis oē semen israel: is q̄ fecit oīa ſm ꝓsiliū voluntatis sue: ac si ex q̄busdā fontibus derīuare voluerit: ita vt ſm q̄ duodeciz fuere patriarche: ita sint nihilominus z duodecim tribus. Qui. n. posset numerare multitudinē filioz israel: posset dinumerare verba que de taz multiplicibus rebus: sub qualibet duodecim intelligentiaz: p̄cedūt dicēte de hoc ipso Dauid. Magnus dñs noster z magna virtus eius z sapientie eius nō est numerus. At ne qs putet non ee generale qō dicimus de intelligētijs istis: aliud quoq; p̄ducemus exemplū. Precepit deus filijs israel seruare sabbatuz singulis hebdomadis ſz qué ritū: certā septimū mēsez z septimū annū custoditi p̄cepit. Arbitror autez q̄ idcirco regem sabbati i. mēse z anno septimo obseruā dū mādauit: q̄ hoc cerimoniale mandatū ſm superficiem litere: nec secūdus nec tertiꝰ recepit status: nūmirū q̄ nō illa ptinēt ad ꝓcordiā: que in iūcta fuerūt filijs israel: sz illa que facta sūt a dño in tpibus suis: q̄ius z i populoꝝ xp̄ia nō reputent in sabbata dies festi: z in ordine mōnasticho: hoze q̄bus vacāt monachi

Septi. spēcies

Psal.

lectioni. Igit trinitas litere: vel eo vel isto modo accipiat. Verumtū ſm Jeordiā: sabbatum habuerūt filij israel: cū intrarēt terraz p̄missionis. Sabbatū habuerūt xp̄iani cū data fuit pax ecclesie: in diebus sancti iohannis euangeliste. Sabbatū habituri sunt adhuc fideles: cū ꝓsumato labore p̄dicationis sue: dabit eis pax a laboribus suis. Sane ſm hystoricā intelligentiā: diem mēsez vel annū septimū seruare: e aliqū feriari ab actionibus mūdi: vt saltez in diebus festis vacent q̄ dicunt xp̄iani: psalmis z meditationibus diuinis. Secundo morale intellectū: ille optime seruat sabbatū q̄ relicta vanitate seculi q̄uertit se penitus ad seruitiū dei. Nozro ſm tropologicā sabbatū seruare est cessare ab obseruatione legis ſm literā: z seruare legez: ſm spiritū: vbi enim spiritus dei ibi libertas. Cōtemplatiue autez sabbatizare est de pfectione vite laboriose: transire ad vitā ociosam. Anagogice vero ille sabbatizat q̄ solutus mole carnis regesit in pace. Hec de quinq; intelligētijs. In prima specie intelligentie typice: sabbatuz habuerūt filij israel: qñ abolita seruitute legis: acceperūt spiritū adoptionis. In secūda specie sabbatizabūt xp̄iani cū ꝓsumato labore huius secūdi status q̄ sustinēt electi pp verbū crucis: rebelles quoq; iudei q̄uertent ad deū. In sabbatū habebunt bi q̄ in fine seculi q̄uertent ad deū: cū ꝓsumatis vniuersis pſecutionibus sathane: dabit pax in toto oꝛbe terraz. Muto āt q̄ pp ea erit in sexto tpe duplex tribulatio: z reges post p̄mā: z reges post secūdā: vt q̄ſi duo gomoz colligant i sexto die ad ꝓsumationē mysterioz: ne itez laborare cogerēt in sabbato. Erit ergo secūdū sabbatū post sextaz tribulationez: que fiet: p gentes infideles i tpe sexto. Tertiū post aliā tribulationē que sequet sub eodē tpe sexto: z durabit (vt putaf:) in sexenis mensibus aut septenis. De quo vz tertio sabbato: videt dicere scriptura. Erit mensis ex mēse z sabbatum ex sabbato. Hāc posterius tribulationis senariā: (vt ita dixerim) fatigationem designauit la-

Gen. bor ille iacob: qñ post septem ⁊ septem ānos seruitutis sue: nato sibi Joseph: decreuit reuerti ad patriā suā: ⁊ tñ renouato pacto: seruiuit rursum ꝓ gregibus annis sex. Sed ⁊ templū dñi prius edificatū a Salomone ⁊ destructū a rege Babylonis: ceperunt quidem reedificare secūdo filij transmigrationis: ⁊ paulo post destiterunt: deinde accepta licentia edificandi in sex continuis annis consummationem accepit. Quo circo sicut puto: quēadmodū prius status post longum laborem meruit habere breue sabbatum: ⁊ secundus post longum similiter laborem nihilominus breue sabbatum habiturus est: ita ediuerso tertius status: breuis quidem temporis ⁊ si non breuis labore: transitum habiturus est: sabbatum autem integrū ⁊ pfectum. Et de his pro loco satis dictū. In quarta autez specie typice intelligentie: accipiendi sunt simul greci cū his qui crediderūt est circumcisione: quia ⁊ ipsi acceperant legem qñ Christus venit in mundū: a quibus eos sabbatizare iubet Paulus in epistola sua que inscribitur ad galathas. In quinta specie accipiendi sunt latini cū eis qui crediderūt exercitio cisione tangz filij cū patribus suis. Secūdū qd ⁊ Sarra significat simul vtrunqz: vnā. s. iustoz ecclesiā a tpe ipsius Sarre: vsqz ad finem secūdi status in quo ⁊ accelerat partus eius. Siquidem ceptus eius in aduētu dñi: partus: vel in tpe vel circa tempora antichristi. Erit autem ⁊ illi sabbatum post tribulationem quam facture sunt gentes infideles: qñ ⁊ dñiuz babilonis dissipabitur ⁊ erit dissipatum in eternum. In sexta specie iungendus est populus tertij status: cū populo secūdi: vtpote qui sub vno nouo testamento simul dimicant: licet ille vltimus velut in vna hora: vt vnū accipiāt premiū retributionis eterne. Et ꝑ hoc illud tēpus accipiendū est sabbatū: quod tertiū diximus a duobus. In septima specie habiturus est sabbatum generale populus dei: respectu sex etatū mundi: ⁊ vtiqz illud sabbatū de quo dicit apostolus. Relinquet sabbatismus populo dei. Et si bñ reminiscimur. 15. modis assignatū est mysteriuz sabbatoz: iqtenus p tria siue p quatuoz expla que data sunt a nobis: discat lector aperta ianua intrare in tabernaculū dei sui: ⁊ tā gratanter cū gratis haurire in gaudio de fontibus saluatoris: dicente dño Samaritane. Qui bibit ḋ aqua hac: sitiet itez: Qui autez biberit de aqua quā ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitā eternā. Ut aūt repetamus ꝓposita: quo ex tribus patriarchis orti sunt duodeciz filij israel: ita ex trina ꝓcordia litere oriunt duodeciz spirituales intellectus. Et qūo ex duodeciz filijs israel ꝓcesserūt duodecim tribus quarū multitudo sicut arena maris: ita ex duodecim intelligentijs innumere expositiones oriunt: adeo vt prius mūdus deficiat: cū possit mortalis homo tante plenitudinis exhaurire ꝓfundū. Terū qz ꝑm qd decem sunt corde psalterij: decē sunt intelligentie: quibus cōprehendimus plenitudinē quandā operū ⁊ donoz dei: pp ea vnaque qz istaz vsqz ad quindenarū numerū: propagat: ita vt simul oēs res vel modi de quibus agit sint. 150. qz ⁊ si verba litere mutant: adhuc tñ numerus in his que designata sunt: manet. Neqz enim plures sunt aut pauciores species: de quibus agit in tropologica intelligentia cū. 15. aut plures virtutes de quibus agitur in cōtemplatiua cū. 15 ⁊ sic de ceteris octo. Qd̄ si decem sunt ipse intelligētie: ⁊ vna queqz habet quindeciz proportiones: liquet qd ⁊ decies quindeci ⁊ quindecies decem: pportiones sunt: acper hoc decem corde: ⁊ quindeciz gradus: ⁊ psalmi numero. 150. Ut autē agamus aliquid de via huius exitij ꝑm terminum quindecim graduū ⁊ numerū decem cordarum ⁊. 150. psalmoz: libet ꝓsiderare generationes a principio seculi vsqz in finez: vt sciam° illud qd ait psalmista. Magnus dñs ⁊ magna virtus eius ⁊ sapie eius non est numerus. Psal.

Qd̄ ꝟz mysteriū psalterij dinumerāde ⁊ assignande sint generationes seculoz. Psal.

Si enim numeramus p ordinē generationes seculoz incipientes ab adā qui primus oīum parens fuit in singulis pene decadum generationū inuenīt principiū: ⁊ vbiqz manifestū ⁊ lucidū sacre mysterū trinitatis. Qz vero non sunt plures trinitates sed vna: nō oportebat singulum gradum habere tredecim personas: vtqua si in tribus primis assignaretur mysteriuz trinitatis: in decem autem sequentibus: decez pfectiones ꝑm qd tria sunt cornua psalterij ⁊ decem corde: sed in vno tñ gradu supersunt tres in quibus assigneī principaliter mysterū trinitatis: ⁊ oñdatur qz tres sunt tñ q operanī simul oīa in oibus. Pater: verbū: ⁊ spūs scūs. Et q sunt ille? Abraam: Isaac: ⁊ Jacob. Lz enim Adā penitentiā verā egisse credaī de reatu suo. Lz Noe deus ipse iustū fuisse testet: nuscz tñ legit: dixisse deus. Ego sum deus Adā. Ego suz deus Noe: sed ego sum deus Abraam ⁊ deus Isaac ⁊ deus Jacob. Terū ⁊ si tres ipsi supsunt tñ: qz tñ nō possunt prescribi singulis decadis: vt ita iueniī i singulis gradibus: quomodo deus vbiqz est: oportebat in alijs ꝑsonis id ipsum qd in Abrāā ⁊ Isaac ⁊ Jacob in singulis gradibus apparere vt in oibus presto sit mysteriū salutis nostre: nequis putet sic manere deū i vna aliqua primara mansione iustoz: vt nō possint frui alij pūria visionis illius. Igit ⁊ si in illis tribus manifestius qz in ceteris sacrum mysterium ꝓtineī: nihilhominus tñ ꝓtinetur in singulis gradibus: quemadmodum ⁊ in tertio: cui ipsi presunt: ⁊ in oibus vni formis psonaz numez numer° ad supplementū misterij reperīt. Adiro autem modo actum est: vt tres persone prime subsequentis decadis: finis esset decadis pcedētis: ꝑm q Zacharias sacerdos: ⁊ Joannes baptista: ⁊ homo Christus iesus medij fuerunt inter vtrunqz testamentū: ita vt sub eis ꝓsumareī tempus legis ⁊ inciperet gratie. Unde ⁊ lapis angularis dictus ē Christus: qz sic obseruari in se voluit apparentibus precepta legis: vt tñ ipse per seipsum colligeret aliquot discipulos: quibus infunderet gratie libertatē: mittens illos p vniuersum mundū predicare oibus gentibus ⁊ baptizare illas in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūs sci. Ita āt tres psone ipse que supsunt a numero decadaz: ⁊ segregate esse videntur a ceteris in mysterium trinitatis extimande sunt. quasi si in oibus gradibus inueniri queant: ⁊ tñ a nullo teneri possint: quatenus cuz agimus de primo gradu tñ in prīc pio esse putenī ⁊ nō in fine: ⁊ cuz agimus de secūdo similiter. Uerbi gratia ab Adaz vsqz ad Arphasath q fuit nepos Noe: sunt duodecim generationes. In harū āt principio ⁊ in fine: habeī mysteriū trinitatis. Cū tñ agit de isto gradu nō ē querendū ipsiuz mysteriū in fine earūdē generationū: sz in principio. Diximus āt qd vltime tres generationes accipiēde sunt pro fine ⁊ p principio: sicut homo Christus iesus: Ioannes baptista ⁊ Zacharias pater ei°. Qua pp cū transimus ad secūdū gradū nō ē incipiēdū a filio Arphasath sz a tertia aī se generatione: hoc est a Noe anno suo. Siqdē a Noe vsqz ad iacob. 13. generationes fuere. Tot. n. necessarie erāt ad ꝑsumationē mysterij. Qd̄ āt ab adā vsqz ad arphasath nō sunt. 13. generationes: sz. 12. ideoscūz ē: qz Abel p quo posuit deus aliud semen eue: a quo processerūt filij dei: vice vni° generationis accipiēdus ē. Fcūz ē āt hoc causa magni mysterij ptinētis ad rē: de qua put deus donauerit in sequēti dicemus: Si āt tres generationes vltie in singulos gradibus iterāde sunt: liquet qd decē tñ sunt generationes: que determināt singulū gradū: tres āt addunt de sequēti ad cōplendū sacrū mysteriū: ⁊ rursuz repetūt eedē tres scribēde ꝑme i gradu suo: vt ꝑme sicut iaz dixi ⁊ vltie esse videanī: mimirū qz ⁊ deus ipe dicit: Ego sum. A. ⁊. ω. principiū ⁊ finis. Si. n. assignamus in adā ⁊ duobus filij° ei° mysteriū trinitatis: qd̄ est simile psalterio decē cordaz hñti in se cornua tria: tunc in similitudine decem virtutū que significantur in decem cordis: accipiende sunt decez Apoc.

subsequentes generationes: quaꝝ oīuz nomina in sequēti scribemus. Igit in primo gradu accipiēdus ē Adā cū Abel ⁊ Seth in mysteriū trinitatis: ⁊ tūc Noe: Sem ⁊ Arphasath accipiēdi sunt in similitudine triū vltimaꝝ cordaꝝ: illaꝝ. s. triū cordaꝝ dico que significant fidem: spem. Charitatez quatenus ⁊ i hoc ipso similitudo ipius trinitatis ineste ꝑm aliquid videat: qz iste sūt ille tres virtutes sine quibus deus trinitas haberi nō potest. Porro i scdo gradu Noe Sem ⁊ Japhet: gerūt mysteriū trinitatis. Decem aūt generationes que sequuntur a Sale filio Arphasat vsq; ad Iacob: gerunt typum decē virtutū ⁊ sic de ceteris. Sed ⁊ hic causa mysteriy vite Arphasath positus est: Japheth: qđ quare factū sit: apparebit inferius cū agemus de tertio gradu: nimirū qz ⁊ in tertio celo agnoscunt mysteria. His ät vice prefiguracule: necessario preliba tis: ad retexendam huiuscemodi telā generationū eveniendū est: vt singula oīdi queant infra limites suos.

Adā q fuit primus parens ⁊ radix huius linee primitiuus genuit Abel quez occidit Caym. ⁊ Seth de quo ait mater. Posuit mihi deus aliud semē ꝓ Abel quem occidit Cayz. Significat ät Adā i hoc mysterio: eū a quo ois paternitas: in celo ⁊ in terra nominat. Justus Abel q ꝓ iustitia sua occisus est a fratre ipio: passuza fratre ꝓ iustitia scriptū. Seth q datus est matri: vice Abel: eū de quo ait filius tpe passionis sue. Ego rogabo patrē ⁊ aliū paraclitū dabit vobis. Ecce i his trib⁹ similitudo, psalteriy: nota aūt eoꝝ q id significāt qđ decem cordē: sunt ista. Primus Henos: secundus Cayna: tertius ⁊ Malaleel: qrtus Jareth: qnt⁹ Enoch: sext⁹ ⁊ Mathusalē: septimus Lamech: octau⁹ Noe: nonus Sem: decimus Arphasat. Nec in primo gradu: in secūdo autem sic. Noe vir iustus q fuit pater oīuz succedentiū populoꝝ: oēs. n. q nō fuerūt filij eius mortui sunt i diluuio: excepta vxore sua: ⁊ vxoribus filioꝝ eius: significat de/ um patrē q ſcut ⁊ regit sabaōt totius mū

Gen.

Joan.

di. Sez vero de cuius semine natus ē christus ꝑm carnem ⁊ populus iudeoꝝ: significat ipsuz xp̄z q ē pater xp̄ianoꝝ. Japhet in cuius semine effusa est gratia spiritus scī ⁊ de quo electa est ecclesia que esset sponsa xp̄i: significat spūz sanctū: qui apparuit in specie colūbe: vt eius speciale similitudinē habere oīdat ecclia: iuxta qđ in cāticis scriptū ē. Una ē colūba mea. Et būdictū ē in būdictione dilatet deus iaphet ⁊ habitet i tabernaculis Sem: q: spōse est ingredi domū viri ⁊ habitare in ea: ꝑm qđ ⁊ Rebecha de lōge veniens ad virū suū intrauit ⁊ habitauit in tabernaculo Sarre. Ecce ⁊ in his similitudo psalteriy. Nomina aūt eoꝝ q id significāt qđ decez cordē sunt ista. Primus Salez: secūdus Heber: tertius Phaleg: quartus Ragau: quintus Serneh: sextus Nachor: septimus Thare: octau⁹ Abraaz: in tertio gradu Abraā: nonus Isaac: decimus Jacob. Pater credētiū: significat deuz patrē: Isaac filiū: Jacob spiritū scū. Hic tā locus est vt nos absoluamus a ꝓmisso. Cur i primo gradu Abel: q: fuit extra lineaa: significauit filiū. Seth vero frater ei⁹ q manet in lineā: spiritū sanctū: i secūdo edūerso: Sem q manet in linea significat filium. Japhet q manet extra lineā q fuit frater ipius: Sem spiritū sctūz. In tertio isaac significat filiū: Iacob fili⁹ eius spūz scūz: ⁊ vterqz manet in linea. O magnū mysteriū: in primo gradu oīdit q: filius ⁊ spūs scūs ꝓcedūt a patre: sed tū solus is q significat spūz scūz: manet in linea: qz tpe primi status: filius manebat occultus ⁊ quotidie in mysterio mactebat ⁊ nesciebat: ō spiritu aūt scō: manifestius loquebant scripture: maxime in ꝓphetis ⁊ oīdit manifeste operari cū patre: ⁊ si carnalis ille populus nō intelligeret que legebat: In scdo oīdit illud idē. i. q vterqz ꝓcedit a deo patre: sz tū vterqz manet: qz ⁊ ielus agnitus est: in hoc secūdo statu q sit filius dei ⁊ spūs, sanctus q procedebat a patre. Manet autem hic in filio linea generationū: qz in populo latino ad quez missus est: Petrus q tppū

Cam.

Gen.

tenuit

tenuit passi xp̄i: potius q̄z in greco: ad quē iuit Joannes q significat spūz scūz: manet successio patriarchaꝝ: q̄tenus vnigenitus dei q tpe primi status non suscepit honorē ab illo popło: susciperet ab alio i secūdo: dicente ipso. Neqz enim pater iudicat quenq̄z: sed oē iudiciū dedit filio: vt oēs honorificent filiū sicut honorificant patrē. Porro q̄ in tertio gradu Jacob q significat spiritū scūz: ꝓcessit ab Isaac significat id qđ greci negant ꝓcedere s. spūz scūz a filio ⁊ dari ab eo sicuti ⁊ a patre q̄ tū hoc i tertio gradu potiusq̄z in primo ⁊ secūdo desiguatū est. Q: vz in tertio statu seculi veritas sacramenti huius manifeste grecis ⁊ latinis: iudeis: ⁊ gentibus innotescet: ꝓfitentibus vna voce ac dicentibus esse iesum filium dei: ⁊ non minus ab ipso q̄z a patre: ꝓcedere spiritū sanctum: dicente de eo ipso filio. Ille me clarificabit q̄ de meo accipiet: ⁊ annunciabit vobis. Et alio loco. Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat ⁊c. Unde ⁊ ꝓgruēti mysterio ambo simul in linea manent: q: populi q modo sunt diuisi efficientur vnus populus ⁊ vna plebs: vt sint vera genus electū: ⁊ gens sancta: ⁊ sit vnū ouile ⁊ vnus pastor. Non. n. sicut de Sem ⁊ Japhet: qđ ꝓsumatū ē i grecis ⁊ latinis: ꝓcedent due linee: sz vna erit gēs ⁊ vnus populus creatus ad laudē dei cognoscens optime deū suū a minimo vsq̄z ad maiorē. Videt ät ꝑm hoc primus gradus ꝓnere ad vicos: secūdus ad suburbana: tertius ad vrbē: maxime q: viri vrbani sapiētes sunt: ⁊ inter illos Paulus loquit sapientiā. Et de his qdez sic. Nos ät expediti a debito: redeamus ad iter ⁊ ea q̄ incepimus exeq̄mur. Abraā, sicut diximus: significat deum patrē: Isaac filiū: Jacob spiritū scūz. Noia vero eoꝝ q id significant: qđ decem cordē sunt ista. Primus Judas: secundus Phares: tertius Esron: quartus Araz: quintus Aminadab: sextus Naason: septimus Salmon: octauus Booz: nonus Obeth: decimus Jesse. Hic quoq̄z ꝓsiderādū est aliqđ ꝑm ea que dicta sunt supius de spū scō: ne

Joan.

gos: (q: Seth ⁊ Japhet ⁊ Jacob non sunt de patribus suis:) extimet spūz scūz natum esse de patre ⁊ filio: quasi de patre ⁊ matre cū ediuerso magis spūs scūs: similitudinez mulieris in qbusdā locis scripturaꝝ demōstret habere. Neqz ergo putarek esse natus sicut ⁊ filius dei: mutata est ab hoc loco ⁊ in antea similitudo ipius ⁊ translata in aliquā psonā spālem: que nec frater esset nec filius illius psone: que significat filiū: sz tm̄ ꝓtempozanea eius. Igit in tertio gradu incipiendū est a Booz q fuit auus Jesse: pro auus David. Fuit ät iste Booz vir miseri cors ⁊ bonus q inter cetera opa misericordie nō desperxit alienigenā mulierem que erat pauper ⁊ inops: accipere in vxorē: pp qđ ⁊ deus benedixit illi dans ei filiū nomine Obeth: q fuit pater Jesse: auus David de cuius semine natus est xp̄s. Significat ät Noemi que abyt peregrinātu: imo aborta fame in terra Juda: partem synagoge in deoꝝ que ꝓ eo q̄ ꝓspera que ꝑmittebant prophete filijs israel: nō accedebāt iuxta literā famē patiebat circa fidē: ⁊ quasi desperata ibat peregrinari in gentibus: ⁊ maxime in gente grecoꝝ: que a diebus alexādri dominata fuerat israelis sicut ⁊ aliaꝝ gentiū que erāt i partibus illis. Duo filij Noemi designant duos populos in qbus diuisum fuerat regnū David: iuda vz ⁊ israel: vel certe duas tribus que remāserant: q̄ decez translate sunt i assirios: iuda. s. ⁊ Beniamin. Mortui sunt ät ipsi ⁊ etiā pater eorū: qz tā sacerdotes q erāt de tribu leui: q̄z ⁊ ipsi populi defecerūt in fide: eo q̄ nec inter ipsas gentes cederent eis ꝓspera: sed semper aduersa. Neqz enim reputabant aliqđ: ꝓsperitatem spūs sz carnis: nec inhiabant ad patriā celestem: sz ad terrenā quia qualis terrenus: tales ⁊ terreni. Remansit ät femina sola mortuis viris: q: deficientibus viris militaribus ⁊ q ꝓfortabāt eaz in dño: circa ꝓsperitatē mundi: remāsit ipsa quasi femina vidua absqz aliq̄ spe: ⁊ decreuit vt reuerteret ad terrā suam: (hoc est:) ad humilitatem antiquā: in qua vixerant

Reg.

Mccc

ptres eius a principio non habentes hic mmentem hereditatem: sed futuram inquirentes. Adheserunt autem due mulieres proxes filiorum suorum qui obierant Noemi: sed tamen vna reuersa est: eo q non esset fortis in fide: quia ⁊ his qui trāslati sunt in mediam: ⁊ his qui erāt in egypto: terra in qua regnabant greci: adhesserunt aliqui de gentibus iudeis: vt seruarēt legem vnius dei: sed tamen orientales tanquam non habentes fundamentū: abierunt retro: oe grecis autem post translationem legis quam fecit transferri Ptolomeus rex grecorum: multi firmiter adheserunt iudeis: ita vt ecclesia primitiua: que abhominabatur gentiles: multos grecorū fuisse constat a principio: quos proselitos fuisse manifestum est: alioquin zelatores legis participare illos secum non pateretur: Agitur Ruth moabitis: partem illā gētiliū designat que adheserat iudeis in fide: ⁊ facta erat vnus populus cū iudeis: qñ xps venit in mūdū. Unde ⁊ ysaie aduersanti sibi socrui ⁊ dicenti: vt reuerteret ad deos
Ruth suos: ⁊ ad populū suū: respōdit ⁊ ait. Deus tuus: deus meus: populus tuus: populus meus: q: semp iudei exosos habuerūt gentiles: ⁊ eis volentibus seq eos verbis singularibus restiterūt dicentes. Nos sumus populus dei q sumus de semine Abrae: sed tñ gētiles pualuerūt in fide ⁊ ꝓfugerūt multi ab ipso principio ad culturā vnius dei: de quoꝝ nūero fuit Raab mater huiꝰ Booz ⁊ Ruth ista de qua ⁊ loquimur ⁊ alij multi. Nō. n. pūt dicere iudei q de solis patriarchis eoꝝ nasciturus esset xps: cū ostet q ⁊ Raab ⁊ ruth de gētibus fuerit: ⁊ tñ ex eis natus est Dauid de cuius semine nascitur erat xps: sicut ipsimet vna voce ꝓfitenē nobiscū. Unde bñ Obeth quasi duas matres visus est habere i domo cōi: q: vnigenitus dei filius quē designat Obeth sicut ex verbis istis loculenī apparet: de iudeis ⁊ gētibus natus est: Unde ⁊ p ꝓphetā dr. Emitte agnū dñe: dñatorē terre de petra deserti
Esa. ad montē filie syon. Et bñ Obeth iste nō fuit filius noemi: sed quasi filius: Ruth āt nō quasi filius: q vere filius fuit: q: magis xps matrē extimauit ecclesiā que i fide parturit mēbra eius ꝙ synagogā iudeoꝝ de q̄ sm carnē natus est ipse: nimirū q: nō natiuitas spūs p carnis natiuitate repta est: sꝫ magis natiuitas carnis p natiuitate spūs i figura ꝓcessit. Cū. n. diceret illi qdā. Ecce mater tua ⁊ fratres tui foris querētes te: ipse ꝓtinꝰ respōdit dicēs. Que ē mater mea ⁊ fratres mei? Et extendens mgt manum in discipulos suos dixit. Ecce mater mea ⁊ ⁊ fratres mei. Quicunq; n. fecerit voluntatē patris mei q in celis est: ipse mihi frater ⁊ soror ⁊ mater est. Igiꝫ Booz dei patris: Obeth vnigeniti dei filij: nati de virgine: typū gerit. Sane simsilitudo spūe sci q nec genitor: nec genitus est: ⁊ magis spūalē copulā ꝙ carnalē regrit: ex isto articulo clare cepit: in quo nec i fratre: Obeth designatus est: sicut in fratre Abel ⁊ Sez: nec in filio ipsius: sicut in Jacob filio Isaac: sꝫ magis in Samuele ꝓpheta q nepotez huius Obeth iubente domino vnxit in regem: 1. Reg
vt significaretur in eo regule sacerdotium quod gentium populo datum est: reprobato superbo populo iudeorum: quod significatum est in Saule. Fuit enꝫ Sophyn pater Samuelis: i quo initiate sunt hystorie regum: cōtemporaneus huius Obeth patris Jesse. Samuel contemporaneus iesse: q fuit pater Dauid. Lz ergo nō fuerit Samuel filius Booz sicut facit Seth filius Adā: ⁊ Japhet filiꝰ Noe: nec filiꝰ Obeth sicut Jacob filius Isaac: inconsimiliter tñ generatione sm temporis cursum claruisse dignoscitur. Incipiebat enim ex hoc loco attenuari similitudo carnis: initiari vero similitudo spūs: lꝫ vsqꝫ ad Christum cō certatio quedā sctā fuerit inter carnē ⁊ spiritum: quemadmodum inter domū Saulis ⁊ domum Dauid: prophetis quidē sanctis ad superiora tendentibus: carnali vero populi multitudine ad inferiora trahēte. Signat ergo Booz omnipotentem deum: Obeth vnigenitum dei filium: qui fie

est filius hominis vt tamen sit verus deus de deo vero: Samuel autem spūz sciz. Nomina autem eorum qui significāt id quod decem corde sunt ista. Primus Dauid: secundus Salamon: tertius Roboaz: quartus Abias: quintus Assa: sextus Josaphat septimus Joram: octauus Ochozias: nonus Joas: decimus Amasias. Hic sūt cōplete ab Adam generationes quadraginta due: in quaruz consumatione initiatuz est testamentum nouum in prophetis: incipiētibus Osee ⁊ ⁊ Esaia: vnde ⁊ in firmari cepit omnino simulitudo carnis: ꝓfortari aūt similitudo spiritus: non solum quo ad spiritum sanctum: verumetiam quo ad patrē Nec pretereunduz silentio: cur a principio cum adhuc viderentur homines esse carnales: voluerit assimilari aliquibus eorum qui nati sunt de patriarchis sm ipsam carnis naturam: qua caro procedit ex carne: deinde processu temporis carnalem similitudinem ammouere: spirituales vero exhibere longe feliciorem ꝙ carnis. Sed ⁊ primo nos opoꝛtet ostendere quomodo paulatim defecerit: quod animale est: ⁊ successerit quod spirituale: vt cum hoc plene claruerit: ⁊ tiam cur hoc eluceſcat? Quod vt fieri possit relicto ordine narrationis: precurrendum est ad sequēta: Ab Obet vsqꝫ ad Ochoziam qui fuit auus Amasie: fuere pariter generationes decem: non fuit autē iste Ochozias qualis fuit Noe: qui fuit decimus ab Adam: aut qualis Abraam: qui fuit decimus a Sem: aut qualis Booz qui fuit decimus ab Isaac: quia illi viri iusti: iste impius ⁊ peccatoz fuit. Non ergo fuit dignus qui significaret deum patrem: sed neq; Joas filius eius qui significaret filiū: sed neqꝫ Amasias qui significaret spiritum sanctum. Propter quod ⁊ a Matheo pretermissi sunt. Sed hoc quare? Num quia illi merito suo consecuti sunt: isti culpa sua honoris huius gratiam perdiderunt? Absit. Si hoc esset: immutari posse videretur propositum sapientie dei. Sed qui iusto ⁊ occulto iudicio suo: aliud quidem vas sacit in honorem: aliud vero in contumeliā: sustinuit haberi in genealogia patrum eli-
quos viros reprobos tempore quo ipso voluit: vt ostenderet quid differret inter carnem ⁊ spiritum: inter iustitiam que de terra est: ⁊ ad defectum venit: ⁊ eam que de celo est ⁊ manet in eternum. Occisus est ergo Ochozias in iniquitate sua: ⁊ claruit Joiada summus pontifex: qui pro merito iustitie sue in consortio regum Juda sepulturaz accepit: Sed ⁊ filius eius Zacharias nomine: cum esset ⁊ ipse iustus sicut Abel ab impio rege Joas interfectus est: sicut ⁊ vnigenitꝰ dei filius i cuꝰi quoꝝ typo occisi sunt. Hi viri isti. Zacharias. s. ⁊ Abel: his qui se querebant occidere in euāgelio dicit. Ecce ego mitto ad vos prophetas ⁊ Mat
sapientes ⁊ scribas: ⁊ ex eis flagellabitis in synagogis vestris: ⁊ persequimini de ciuitate in ciuitatem vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti: vsqꝫ ad sanguinem Zacharie filij Barachie quem occidistis inter templuz ⁊ altare. Justus itaqꝫ vir foze noscitur: Noe qui fuit decimus ab Adam: iustus Abraam qui fuit vigesimus ab Adam: misericoz Booz qui fuit trigesimus ab Adam: vt in nomine Trinitatis que Deus est: initialis illa imago dei circa finem tricenarij numeri triginta: scilicet generationum in carnis propagine compleretur. Ut autem statueretur vel ex parte iustitia que suo tempore reuelanda erat: defecit ex aliqua sui parte in quarto gradu iustitia que erat in propagine carnis: ⁊ veluti temporalis claritas lune ad defectum venit. Quid enim boni inuentum est in Ochozia isto: q fuit quadragesimus a primo parente: nisi quia numerus quadragesimus: aut consumationem significat: aut defectum? Non igitur absqꝫ causa primus ex regibus Juda interfectus est gladio: effuso super Jehu zelo Helisei proꝑhete: ad delendam domum Achab: q tamen zelus Helysei: imo spiritus sancti: qui odit ea que sunt carnis: ⁊ amat ea que sua sunt:

Universidad de Deusto
Biblioteca

imo que multoz salutis puenit (iusto iudicio) vsqz ad Ochoziaz istũ: q z pene in semine deletus est: vt nõ glozietur omis caro in ꝓspectu eius. Nõ igit in hoc quarto gradu Ochozias rex iniquus gerit imaginez patris: ſz Iozada sacerdos iustus: q fuit ꝓtẽporaneus eius: nec Joas Ochozie filꝰ vnigeniti dei: ſz Zacharias filius ipsius Joiade quẽ secit martirẽ idẽ Johas: mirũ qz hoc q ſz carnem natus fuerat: pſecutus est eũ q ſm spũz. Nec Amasias filius Joas significat spũz scũz: ſz Helyseus ꝓpheta: p quẽ data ẽ occasio vt occideret Ochozias z Hyeu z filius eius vsqz ad tertiã generationẽ: ꝓualerent regibus iuda. Nec miruz si zelus viri iusti q significat spũz scũz accẽsus est ꝓtra eos q gloriabant in carne dicẽtes se habere patrẽ Dauid z nolentes imitari opera eius ambulãtes ſm carnẽ z nõ ſm spũz: qz z Paulus dicit. Caro ꝑcupiscit aduersus spũz: spũs ãt aduersus carnẽ. Pro eo enim q Dieu vtcunqz videbatur obtẽperare ꝓphete: significãs eos q ꝓtendit obedire spũ magis qz carni: datũ ẽ vt vinceret Reges impios z humiliaret eos q ambulabãt ſm carnẽ: imo q significant eos q carnalem nobilitatẽ preferunt spirituali: z iustitiam terrenam illi iustitie que de celo est. Quamuis. n. pãlenda domo Achab regis israel vnctus esset Dieu i principem sup israel: ꝓpterea tñ cũ rege israel punitus est pariter z rex iuda: qz z si de domo achab egressa erat iniquitas: mihilominꝰ tñ mediãte affinitate puenerat eo tpe vsqz ad reges iuda. Mortuo itaqz rege impio: iustus q erat verus rex eleuauit caput: z ſz nõ posset ꝓualere in oibus: bona tñ quepotuit: docuit z ostendit. Et notandũ qz nullus de regibus Juda a Dauid vsqz ad Josiã occisus est gladio preterq̃z tres isti quos pretermittit Matheus: vt eadẽ causa mysterij: pretermissi intelligant in nouo: qua i veteri testamẽto occisi esse narrant. Igit i exordio quinti gradus amplius visus est ꝑ naluisse spũs q̃z i exordio quarti: qz ibi Samuel abiectus ẽ a populo neq̃z hic Helyseus ꝓpheta iudex iudicũ effectus est: ſz z ibi venerandũ mysteriũ trinitatis in vna sola ꝓsona separũ est a lege carnis: (hoc ẽ:) in Samuele ꝓpheta: hic in duabus: hoc ẽ in Joiada z in Helyseo. Nõ enim Joiada summus pontifex aut Helyseus ꝓpheta ꝺ linea fuerũt que ſz carnis natiuitatẽ tã soléniter scripta est: sed neq Zacharias. Sed q vnus fuit filius Joiade: alius nequaq̃z: illa vtiq causa est: qua solũ filiũ natũ esse a patre: z nõ ex spũ scũ ꝓtemur. Igit ex hoc loco infirmari cepit lex carnis: z quasi furtim reuelari lex spũs que omnino reuelãda erat i tribus suis. Et sciẽdũ q ex hoc loco vel circa istũ: trinũ qd ꝓsiderari oportet in linea generationũ: ſz ipsa linea nõ sit nisi vna. Aliter enim ꝓsiderãda est: ſm q pertinet ad vetus testamentũ. aliter q ex eodẽ loco aut circa eundẽ locum initiatur ẽ nouũ. Pro eo enim q in his oibus similitudo illius summe trinitatis est in causa: vt aliqd de illius pulchritudine: saltem per aliquã similitudinẽ predestinatũ ad vitam quo ad electos mortale genus hominũ videret habere: videnẽ ex hoc loco vel circa istũ locũ ꝓcedere ex eadẽ linea: ac si ex vno stipite duo furculi hinc z inde: quibus excrescentibus z ꝓficientibus: similitas ipsius trinitatis ad finẽ puenit. Et q: pp imperfectionẽ quã habuit ille populus sub ꝓtore testamẽto: ꝓtemnit claritas veterũ respectu nouorũ: videt preclara illa similitudo trinitatis que ptinet ad tocũdũ psalteriũ: deferere ipsaz lineã: quo ad vetus testamentũ z transferre se ad nouuz: qõ imitatio ipsa ꝓsonarũ z linee aptissime docet. Igit õmissa vna via: duabus semitis est herendũ: vna que videt ꝓtinere ad filiũ: alia que ad spũz scũz. Causa vero quare hoc in ope ꝓcordie initiata est. Ne aũt taceat oino qz ex hoc loco initiatũ est nouũ testamentũ: sub quo reuelati sunt manifeste hoibus: filius z spũs sanctus: z qz nõ ita spũs scũs ꝓcedit a solo filio quẽadmodũ filius a solo patre: qz z ipse quoqz sic a patre procedit: vt vtraqz causa mysterij pãderet hominibus in tempore

Reg.

bus suis ita voluit opera sua facere in sapientia: ne in ipsis posset contemplari egena creatura: quod de tante sublimitatis maiestate tenere per piam fidem in secretario animi videtur. Igitur ex hoc loco omisso quod videtur spectare ad vetus testamentum: duabus vt ita dixerim semitis appropinquandum est nouo: quinimo nõ duabus semitis ſz vna duobus modis: vno quo ꝓsideret: qõ videt ptinere ad filiuz: alioquo accẽdit qõ pertinet ad spirituz sanctũ. Sed quid pertinere potest ad vnũ quod non pertineat ad alium: cuz oia sint eis cõia? Puto q hec propriꝰ tas nõ sit cõsideranda in aliqua re: sed potius in imagine rei: nimirum qz in aliquibus ſm qd inuenitur potius similitudo patris: in aliqbus filij: in aliqbus spiritus sancti. Et hec regula generalis sit tibi lector. Ubicũq; aliquid z aliquid alicui personarum specialiter dicitur a tribuum. Igitur ſm primaz diffinitionem que pertinet ad spiritũ sanctum: Joiada accipiendus est pro Ochozia: Zacharias ꝓ Johae: Helyseus ꝓ Amasia. In his tribus simulitudo psalterij z similitudo trinitatis. Nomina vero eorũ q significant id quod decem corde sunt ista. Primus Ozias: secundus Jothan: tertius Achaz: quartus Ezechias: quintus Manasses: sextus Amõ: septimus Josias: octauus Joachim: nonus Jechonias: decimus Salatiel. In isto Salatiel defecerunt reges iudaz: ceperunt esse principes proeis: sicut z in principio. Ut autem deficiente regno carnis: regnum spiritus confortaretur: siquidem omnes reges vltimi: q geniti sunt in trãsmigratione babylonis: pessimi fuerunt in ꝓspectu domini: electi sunt tres viri sancti in spiritu prophetie: Hyeremias. s. qui fuit quasi pater: Ezechiel qui fuit heres ꝓphetie ipsius: z Daniel cui revelata sunt secreta celestia. Fuit in q̃z Hyeremias pater Ezechielis in prophetia non in carne: qz de prophetia Hyeremie qui ꝓphetando precesserat: pendere prophetia Ezechielis verbis similibus ꝑsa est vterq; enim ꝓphetauit de ruina vrbis: vterq; mala futura: alter quidem in Hyerusalem: alter in babylone populo nõ credenti ſz contradicenti predixit. Sicut autem duo viroꝝ qui apparuerunt Abrae: descenderũt Sodomam vnus autem non descendit: ſz remãsit in monte: ita solus Hyeremias nõ descendit in babylonem. Ezechiel vero z Daniel descenderunt in eam. Queris causam? Sodoma z Hyerusalem significant regnum celi. Sodoma z Babylon regnum mundi. Scimus enim qz pater nunq̃z legitur missus: ſz soli filius z spiritus sanctus. Sed quo missi: nunquid ad filios babylonis? Absit. Sed ad filios: z cum filijs Hyerusalez: qui aliquãdiu z vsqz nunc sedẽt iuxta flentes super flumina babylonis. Igitur Hyeremias patris: Ezechiel filij: Daniel vir castissimus z honoratus: quem reges quoqz superbissimi venerati sunt: typum gerit spiritus sancti: quod etiam eloquiorum aut reuelationum differentia cõprobare dignoscitur. Nepe Hyeremie sermo: pene absq; ordine scriptus ẽ: z ob hoc obscuritate nimia ꝑ duobus aliis tenebrescit. Ezechielis sermo obscurus quidem: ſz ex parte z recto ordine consumatus. Daniel non solum ordinem seruat verumetiam his que vidit: expositionem adiungit. Et hec quidem ex maiori parte: lucida z perspicua sunt. Tempore nepe illo quo multifarie multisq; modis locutus est deus patribus in prophetis eis qui seruierãt ei timore seruili: eo q adhuc pro tempore homines essent z carnales: non est datum scire quid faceret dominus eorum. Tempore autem sequenti cum vnigenitus dei filius venit in mundum: omnia que audiuit a patre suo nota fecit amicis suis: ſz tamen sic nota: vt nonnulla adhuc superessent de quibus diceret. Multa habeo vobis dicere ſz non potestis portare modo: cum autem venerit ille spiritꝰ veritatis docebit vos omnem veritatem. Nequis in die pentheco/stes dicat generaliter esse ista completa: audiat post diem illum: disputantez adhuc

Psal.

Joan.

apostolum ac dicentem. Ex parte enim cognoscimus ⁊ ex parte, pphetamus: cum autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Opz ergo esse tempus in quo loquatur nobis apertius spiritus sanctus: vt que hactenus vidimus i enigmate: incipiamus videre facie ad faciē. Igitur Jeremias accipiēdus est vice Joachim: Ezechiel ⁊ Daniel q simul abierunt in babylonē: vice Jeconie ⁊ Salatiel. Nomina vero eorum qui significant id quod decem corde sunt ista: primus Zorobabel: secundus Abiuth: tertius Eliachim: quartus Azor: quintus Sadoch: sextus Achiz: septimus Eliuth: octauꝰ Eleazar: nonus Mathan: decimus Jacob. Iste Jacob pater Joseph viri Marie sunt contemporanei aut quasi contemporaneus senis Zacharie patris Joānis baptiste: sub quo mchoatum est regale sacerdotium in tribu Juda: ſm q ex voce paterna dictum est regi xpo in libro psalmorum. Tu es sacerdos in eternum ſm ordinem Melchisedech. Nunc autem mirari debet quis mutationem mysterij: ⁊ in re consimili dissimilitudinem sacramenti: quia ⁊ hoc ipsum vt ita fieret digna satis memoria exigebāt mysteria. Nō enim a principio cum adhuc viderent homines ꝺz tempus esse carnales: aliqbus eorum assimilari voluit: vel ideo id facere dignatus est qz nondum erant homines spirituales sicut ex eo tpe quo xp̄s venit in mundū: qz primus homo vt ait apostolus de terra terrenus: ⁊ qualis terrenus tales ⁊ terreni. Tū ⁊ Joannes baptista quo nemo maior inter natos mulierum in typo illiꝰ populi de seipso loquebāt dicens. Qui de terra ē ⁊ de terra loquit: vel vt nobis oſtenderet affectū benignitatis sue: nō dedignatus assimilari illis hominibus qui vel in peccato genuerunt: vel in peccato geniti sunt: etiam in hoc ipso qꝺ taliter aut genuerunt i peccato: aut de imūdo semine ꝺcepti sūt: qui inter cetera magnalia dei satis ē admodum admirabile. Nō āt processu tpis i ali quibus bonis viris inter quos nō tam carnis esset propagatio q̄ virtutis designari voluit: ideo factū est nequis putaret vitam coniugalem non modo equandā celibatui verūetiam ꝓferendam. Ut ergo per incrementa tēpoꝝ quid sibi plus placeret: oſtenderet: paulatim amouēdo imagines carnis: spūales induxit: ac si iam in tpe illo aptis vocibus loquerenf. Quod natum ē ex carne caro est: ⁊ quod natum est ex spiritu: spiritus est. Nec repente id factū est: vt mox oīs nouis: penitus vetera soluerēt ne nō meliora bonis qō verū ē: ꝙ oīno bona malis: qꝺ falsuꝝ est: substitui putarēt. Neq; n. qꝺ pīnasit ds vitā castā: idcirco ꝓiugia que iceperūt ab adā ꝺdēnasse credēdus ē: nec qꝺ dixit homini illi q̄ rebat vitā pfectaꝝ. Uēde oia ⁊ da pauperibus: idcireo dānauit eos q volūt posidere q̄ sua sunt: ⁊ manet sibi. Sꝫ plane ptē Marie se potius diligēr demōstrauit cū dixit. Maria optimā ptēꝝ elegit q̄ nō auferet ab ea. Et virginitatē potius q̄ ꝓiugiū: cui sibi velut in tēplū ꝓpriū matrē virginē dedicauit. Uis. n. scire q vnus istoꝝ bonū ē: alteruꝝ melius? Discerne inter fructum ventris coniugate Elisabeth ⁊ fructum vteri virginalis Marie: ⁊ agnosces magnum bonum esse coniugiuꝝ ⁊ tamen distare a celibatu q̄ntum distat inter carnem ⁊ spiritum: ⁊ haud minus q̄ꝫ inter celum ⁊ terram. Uita quippe ista que communis est hominibus ⁊ iumētis: vita hominum est: illa non hominum: sed angelorum. Que pertinent ad vitam istam: nota sunt omnibus ⁊ notoria: de illa audita sunt secreta verba: que non ꝫ homini loq. Non ergo quia secreta est vita hec: reprobata est illa: sed potius honorata quia virginitas que procedit de coniugio: haud minus ornat vitam illam: q̄ꝫ florum pulchritudo nudā faciez terre. Et hoc qsi? Ꝓsecto in exordio veris: in vicinitate estatis. Nō igit ꝓtēnēda erat humilitas vite huiꝰ: ſꝫ qz ꝓpe erat tps beatū ⁊ felix eternitas seculoꝝ: ornāda erat facies eiꝰ virginitatis flore: vt bonū qꝺ i se habere nō meruit: a seipsa posideret q suppleret. Sꝫ ꝺ hīs alias nūc

Psal.

Luc.

redeūdū ē ad Oziā vt ꝫ id qꝺ spectat ad similitudinē filij: patrū lineꝫ ꝓsequamur.

Quinq; gradus.

Ban.

Diximus q ab Ochozia duobus modis ꝓsiderāda erat linea generationū pp filiū ⁊ spūs scūz: ⁊ ꝫ id qꝺ quod ptinet ad spūz scūz: tres generationes ꝓme cōmutāde erāt ꝫ id qꝺ ptinet ad filiū: nec cōmutā dē qꝺē: nec statuēde erāt ꝫ ab aliaꝝ nūero secludēde. Et ꝫ hoc qntus gradus ichoādus ē ab Ozia. Iste ozias bonus fuit a principio: ⁊ ipse ⁊ Joathā filiꝰ eius. Manet āt Ozias i radice noui testamēti ꝫ initiationē: sicut ⁊ Adā i radice ꝓtis. Tū ⁊ imaginē patris gerit in hac parte Ozias: sicut ⁊ filius eius Joathā gerebat domū eius imaginē filij q est rector ⁊ redēptor eccīe: Qō āt Ozias lepra ꝑcussus ē: ⁊ extra tēplū eiectus significat plagā cordis sacerdotum iudeoꝝ: ꝓ qua expulsi sunt de domo ꝓpria: ⁊ manēt sequestrati vsqꝫ ad diē obitus sui: vsqꝫquo deſitiat in eis illicitus zelus legis vt moriant̄ in ea parte in qua male viuūt in peccato suo. Interiꝫ āt sacerdotes Christi qui electi sunt de populo gentili: gerunt vicem christi: regūt domū ecclesie disponēt ꝺ oia ſm deum: incipientes a Christo ⁊ a Petro principe apostolorū. Manent āt sic donec deficiat ille populus i ea dūtaxat parte in qua viuit in lepra imunditie sue. Deniqꝫ eodem populo in tali conuersatione accipiente finē: incipiet quodammodo regnare Joathan: quia regnū quod est sub ter omne celum dabitur populo sanctoruꝫ altissimi. Ut autem Adam peccato nō amisit similitudinem seu patris seu filij: nimirum: quia ad aliud se habet similitudo paternitatis: ad aliud similitudo culpe. Ita Ozias non in quo percussus ē lepra: significat deum patrem: sed in quo constitutus est in eo loco linee: vbi initiatum est nouū testamentum. Sane Esaias qui propheta uit in diebus eoꝝ: ⁊ etiam post dies eoꝝ: significat spiritū qui locutus est ꝑ ꝓphetas tpe primi status: ⁊ locutus est ꝑ apostolos ⁊ doctores in diebus secundi loquet nichilominus in tertio. Sicut āt in primo gradu: accipiendus fuit Abel ꝓ vna generatione vt semper fieret recapitulatio a decima generatione hoc ē a decima: a vigesima: a trigesima: a quadragesima: ⁊ a qnquagesima: ita ⁊ hic vt cōcordia teneri queat. Esaias ꝓpheta qui prophetare exoꝝsus est a diebus Ozie: ꝓ vna generatione accipiēdus est. Manet enim vt iam dixi. Ozias rex in radice noui testamenti: sicut in radice veteris prothoplaustus Adā. Nomina ergo viroꝝ q significant id quod decē corde sunt ista. Primus Achaz: secūdus Ezechias: tertius Manasses: quartus Amos: quintus Josias: sextus Joachiz: septimus Jechonias: octauus Salatiel: nonus Zorobabel: decimus Abiuth. Igit Zorobabel semotis illis tribus generationibus q̄ segregāde sunt ab alijs ratione supraꝰscripta: qn quagesimus ē in nūero patrū: ſm fidē hystorie: ⁊ sub ipo aut circa ipsuꝝ ꝓsumate sūt hystorie veteris testamēti: ⁊ sub ipso data ē libertas popło israel: vt ibi oīderet ꝓsumatus magnus inbileus: ꝓsertim cū ab Adā vsqꝫ ad Cyrū iueniāt ꝓsumati septuagenarij ānoꝝ q̄si q̄dragintanouē. Fuit āt q̄dragesimus nonus ille i quo egit terra sabbata sua: ꝫ ꝓphetā Hieremie ꝓphete. Quo ꝓsumato ⁊ ichoato qnquagesimo: data ē libertas a Cyro popło iudeoꝝ ascēdēdi de babylone i hyerusalē: āno (vt putaf) quo' p cussa ē babilō ⁊ deletū ipiuꝝ chaldeoꝝ. Ibi ergo finis ꝓmi magni iubilei: ibi cōpletū ē qꝺ significāt ꝓmi qnq̄gesimi psalmi. Creditf āt Salatiel cuiꝰ cognomine apellatus ē iustus filius: vir bonus fuisse ac timēs deuz: qz nūq̄ legimus viros iustos cognoiatos noie pīuꝝ suoꝝ: nisi quoq; tales fuerit: q tātoꝝ viroꝝ pies cognominari mereret. Inde ē qꝺ Ezechias ⁊ Iosias nō filij eoꝝ q genuerūt eos i ꝓmo gradu quos ꝓstat ipsos fuisse: ꝫ filij dauid appellati ſſ. Igit Salatiel typū gerit dei pris: qz Zorobabel typū filij: nimiꝝ qz ⁊ ille domū dñi manufactā edificare studuit: ⁊ iste nō manufactaꝝ hucusqꝫ edificare non cessat. Postro vice Abiuth gerit typuꝝ spūs sancti: Josedech

sacerdos magnus qui simul cū Zorobabel edificauit templum domino deo suo. Nomina autem eoꝝ qui significāt id qđ decē corde sunt ista. Primus Eliachim: secundus Azor: tertius Sadoch: ꝙrtus Achim: quintus Eliud: sextus Eleazar: septimus Mathan: octauus Jacob: nonus Joseph: decimus Christus. Sane in hoc gradu q fuit septimus a primo: Zacharias sacerdos qui exultauit vt haberet heredem: deus patrem designat. Joannes qui noluit esse pater: vnigenitum dei: ipse vero vnigenitus dei filius homo Christus iesus: qui in terra nec patrem habuit nec filium ſm carnē illius in trinitate persone typum tenet: q nec filius nec pater est: spiritus vtrīq; sc̄ti: qui a patre filioq; procedit. Igitur i Christo defecit ex toto linea carnis: in eo. s. gradu qui fuit septimus a primo: vbi z qꝫ preesserat in figura ostensum est in veritate: ꝗzus z post ipsius (ex virgine) natiuitatez nō defuerit aut desit similitudo vsq; ad extremum iudiciuꝫ Finis est legis Christus ad salutem omni credenti. Sed nobis iam sufficere debet taliter hucusq; dinumerasse cordas: z vsq; ad septimuꝫ gradū assignare psalterij sacramentum. Tempus est: vt hīs omissis: cātare z psallere debeamus. Durum est enim z laboriosum querere id ipsum in nouo testamento per singulas decadas generationum: z si extremem non deesse. Sufficit nobis scire qꝫ in quatuor decadis generationum spiritualium: sub breuioris satis temporis spatio consummandus est cursus huius status secundi: ac si in sexhebdomadis quadragenarij: z si in ḡdraginta diebus. Que vꝫ generationes contīcte illis decem que inceperunt a Cyro: inuenimus ſm pentheccosten: ꝫ qnquagenarium: ſm iubileum: in quo percutienda est noua babylon: z mater ecclesia que est noua Hyerusalem ab eius tyrannide liberanda. Nam sicut ibi percussa est vetus babylon: ita z hic percutiēda est noua: sicut scriptum est in libro Apocalypsis: vbi agitur de eadem specie magne meretricis: in cuius

Septimꝰ gradus

expositione omnes (pene) doctores concordare noscuntur. Quamuis diem z horaꝫ: Non est tuum neꝫ meum. Queris tēporis vicinitatem? Scito qꝫ ab Abiuth filio Zorobabel: sub quo vꝫ Zorobabel percussa fuit vetus babylon: complete sunt generationes quadragintanouem: z maior pars quinquagesime que z presens est. Si autez hec ipsa est generatio quinquagesima: cōsulto hic qui manent in medio babylonis: vt fugiant de medio eius. Sed z sicut in fine quadraginta dierum celebratur memoria passionis Christi: ita in fine quadraginta generationum timendum est fidelibus a facie arcus. Prima z enim tribulatio delebit imperium babylonis. Secūda castigabit peccata delinquentis ecclesie. Exinde quod restat temporis: velut a pascha vsq; ad pentheccosten: ac si in qnq; decadis spiritualium generationum cōsumabit opus dei. Et sic per quindecim gradus vel decadas: intrabimus in sancta sanctorum. Siqdem in centumquinquaginta psalmis continetur psalterium: z in centūquinquaginta generationibus vniuersitas temporuꝫ: (hoc est) ab Adam vsq; ad consummationez seculi. Caue tamen ne longum annorū spatium tibi proponas in his extremis quinqꝫ decadis generationum: nimirum qꝫ ab Adam vsq; ad Sem generationes decem sunt: z a Sem vsq; ad Abraam decem: similiter generationes: z tamen numerus annorum inter duas illas etates in tantum dispar est: vt maior fuerit sola generatio Noe q̄ tota illa vna etas sub decez generationibus: a Sē filio Noe vsq; ad abraam. Utrum ergo generationes iste future dierum sint: an mensiuꝫ: an annorū: z quot annos fuit mensis per singulas: scient illi: qui ibi futuri sunt: nunc autem illud quod de tribus generationibus quas numerum decadarum excedere supra diximus: remaneat indiscussuꝫ: scito esse magni mysterij: vt ita tres ipse generationes excederēt numerū decadarū: nec aliud q̄ illud quod i centūquinquaginta tribus piscibus pascha

lis z vltime piscationis Petri: designatuꝫ est enim supra singulos quinquagenarios presidet vnusquilibet trium: patens est z p sp cua causa rationis. Unus ē enim deus pater ad quem ptinet quinquagenarius primus. Unus est deus filius ad quez ptinet quinquagenarius secūdus. Unus deus spiritus sanctus ad qué ptinet quinquagenarius tertius. Et qꝫ vnus est omnipotens deus q presidet super omnia in tribus personis: pater z filius z spiritus vnus est: z Dei populus a principio vsq; in finem: z vnus liber psalmoꝝ qui continet in seipso quinquagenarios tres. Qꝫ vero non vnū tm̄ sed plura psalteria decacorda Dauid z Salomon: ad pfitendū domino fecisse scribūtur: liquet qꝫ ſm numerum graduum decadumq; psalmoꝝ quindecim psalteria decacorda sub vno psalmoꝝ l b:o accipiēda sunt: vt vꝫ vnaquaq; iustoꝝ mānio psallat pariter in ordine suo: ꝫ qꝫ eas superius cum de celesti illa ciuitate memoriam faceremus: distinximus. Quinqꝫ ergo ptinēt ad primum statum: quinqꝫ ad secundū: quinqꝫ ad tertium. Et in minori diuisione euidentissima (vt iam dixi) trinitatis est similitudo. Si igit volumus z possumus: optamus z pmittimur bū psallere deo nostro: tunc nos sciamus exaudiri ab eo: tūc sciamus accepta fieri in ꝓspectu eius sacrificia laudū nostraꝝ: si eum laudamus sicuti est: si qua laus debeatur singulis psonis: z tribus cōiter intelligimus: hoc exhortabatur psalmista electos dei: qū dicebat. Rex omnis terre deus est: psallite sapienter. O q̄ prave psallebat Sabellius: qui vnū tm̄ denarium: z hoc ipsum nō intelligens decantabat dicens. Una psona deus est pro velle suo pater: pro velle filius: p velle spiritus sanctus. O q̄ peruerse organizabat Auius q dans patri vnū denarium filio z spiritui scō minorē portionē faciebat dicēs. Pater maior est: filius minor: spiritus sanctus minimus: z minister duoꝝ. Tale enim erat ac si patri offerreret denarium: filio quinarium: spūi scō inferiorem numerum. O q̄ p

uerse modis oibus emēdauit vtrunq; qui dixit vnā ſbam esse quandam summā rem communē tribus personis: z singulis personā esse illā ſbam. Tale est. n. ac si pro ſba ponat centenarius numerus: p personis aūt denarij tres: aut si non vult illaz dicere maiorem cuiuscunq; persone: ac si tres denarij ponerent pro psonis z quartus denarius pro ſba: tanq̄ si non esset deus trinitas sed quaternitas. Qui aūt eo modo nituntur palliare vesaniam istam: vt dicant vnam quāq; psonā esse illam ſbam: ac si dicerent tres denarios esse vnū denarium: z vnum denariū esse tres: vtrunq; āt iniquū ē. Sz denarius vnus ptinet ad pāz: denarius vnus ad filū: denarius vnus ad spūz scūz: trinarius simul ad trinitatē. Qđ si dicis. Ergo plus aliqd sūt tres simul q̄ duo vel singuli: falsuꝫ est. Si dicis Plures: Verū est. Ibi enim notat singulus: hic simul tres. Non autem plus aut minus: quia singula persona sine quātitate est magna. Denarius itaq; numerus positus est pro designanda psectione persone: non pro significanda q̄titate. Ternarius pro designanda trinitate: non pro significanda q̄titate: vbi finis nō est: nulla significatio dari potest. Et vide. Si quero quot persone sunt? Secure respondebis tres. Si quero de quantitate: deficies. Magnus. n. dñs z laudabilis nimis: z magnitudinis eius non est finis. Tres ergo denarij: tres personas designāt: quaꝝ quelibet psectus est deus. Unus tricenarius qui est collectio denarioꝝ: vnius ſbe trinitatē: q̄ perfectus deus trinitas: p fectus deꝰ singula personaꝝ. Respice finē questionis in isto sacro nomine dei quod est. JEUE. JE. Unum nomen est z refertur ad patrē. EU. Unū nomen est z refertur ad filiū. UE. Unū nomen est z refertur ad spiritum sanctum. JEUE. Unuꝫ qdem nomen est: sed nō q̄ simpliciter possit referri ad patrē solū aut filium solū: aut spūz scūz solū: sed simul ad tres: nisi forte ꝫz illud qđ dicit apostolus. Ab ipso z p ipsuꝫ z in ipso: quatenus sic i tribus ꝓpositionū

bus notet mysterium trinitatis: vt tamen in hoc qđ ait. Ab ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso: tam trium personaruꝫ vnitas: q̃ singulaꝝ simplicitas inuiolata ꝓsistat. Pater. n. Iz ⁊ de singulis ⁊ de tribus cõmuniter dicit quēadmodū ⁊ illud. Ego sum deus abraã ⁊ deus Isaac ⁊ deus Jacob. Nos ergo q̃z tum ipse decerit: psallamus ei sapienter dicentes quottidie cũ sanctis animalibus ⁊ Seraphin. Scũs Scũs Scũs: dominus deus omnipotens: qui erat ⁊ qui est: ⁊ qui venturus est: ⁊ cum eo cui data sunt sacra ista mysteria. Benedicat nos dominus deus noster: bñdicat nos deus ⁊ metuent eũ omnes fines terre.

¶ Explicit liber Secundus psalterij decem cordarum.

Incipit liber tertius de institutione psallentium.

Ulia veri ⁊ eterni dei qui ẽ mirabilis in scis suis ⁊ longe mirabilior: i seipso i accessam ⁊ ineffabilem maiestatem in qua solus ipse gloriaꝫ semp ⁊ regnat trinus ⁊ vnus deꝰ: ꝓ modulo capacitatis nostre: imo ꝓ dono sui muneris ꝓtemplãtes que capere de gloria eius cõcessi sumus: siue ẽt de magnis opibus ipsius exq̃sitis vt ait psalmista in oẽs voluntates eius. Jn duobus superioribus libris: stili subtili diligentia annotare curauimus: opꝫ nos in hoc tertio libro ageꝝ breuiter ⁊ succite de modo psalmodie ⁊ institutione psallentiũ: vt ei quez regẽ magnũ esse cognouimus: psallamus: (sicut legimus:) sapienter. Quid ẽ ãt sapiẽter psallere: nisi verba ipsa psalmoꝝ discrete ⁊ intẽte ꝓferre? Cui delius est enim paucos psalmos ordinate ꝓferre: q̃z multos inordinate ⁊ sine custodia disciplinę: qꝫ nõ tã q̃z titas nũerosa verboꝝ: q̃z affectus ⁊ deuotio cõmẽdaꝫ a deo. Quo circa ⁊ si q̃ztitas i diuersis diuersa: affectus tñ deuotionis ibidẽ in oibus esse debet. Alioqn si nõ suppetũt vires: cedẽdũ ẽ potius q̃ztitati. Qz enim nõ ẽ equa virtus: ⁊ nõ oibus vt eque possint similiter vacare: diuersas sup hec sãcti patres exẽploꝝ tradiderũt: ita vt q potius sint imitãdi a q̃z pluribus dubitet: dũ sint aliqui voluntate feruidi: deuotione rudes: q dũ arcẽ pfectionis apphẽdere volũt: aliqd supra vires nõ vsqꝫ ad finẽ pseueraturi: ꝓsumũt: putantes ipossibile ceteris: qđ ipsi strenue cõplere nõ ꝓsit. Quibus iure illud obijci potest. Si oculꝰ tuus dexter scãdalizat te: erue eũ ⁊ ꝓjce abs te. Cui dagni itaqꝫ patres q vitaz heremitica sigillatim ducebãt: totũ p dies singlos psoluebãt psalterũ. Alij vero plus aut minus: ꝯz eis scã deuotio diuinitus inspirata suggerebat: volẽtes hoc mõ complere qđ in eodẽ volumine scriptũ ẽ. Eldij ciam sup oẽm: laudẽ tuã. Et hoc quidẽ bonũ satis. Nobis ãt vt ait pater noster scũs Bñdictus: q ista scimus ⁊ nõ facimus ruboꝝ ꝓfessionis ẽ. Sz qz non mõ centesimus ⁊ sexagesimus fructus acceptus ẽ apud deuz verũ etiã qđ paruuloꝝ ẽ tricesimũ terra ꝓferes cõmendaꝫ. Et qz bonus ẽ ⁊ pius dñs: vt corda magis ꝗrat q̃z dona: ꝑ ferens oblationẽ pauper cule abũdãtie diuitũ: videꝫ nobis ꝓ diuersis accidẽtijs ⁊ assiduis occupationũ curis que inꝑate emergũt: nõ parue esse deuotionis dicere quottidie monachũ sup horas debitas ⁊ ꝓsuetas: triginta ꝑalmos ad honorẽ scę trinitatis: q̃tenus in tã pfecto numero fides muniaꝫ i tẽtione ⁊ in psoluẽdis illis retributio multa. Sed ⁊ clerico dicere viginti in die: non est inhertis deuotionis: qꝫ vt monachi est tenere quo ad hoc: ad tertiũ gradũ: ita est clerici tenere secũdũ. Qđ si literatus aliqs de ordine laycoꝝ: cupiẽs ⁊ ipse laudare deuz suũ: zelatus fuerit eos q vacãt lectioni-

Psal.

Jac.

bus ⁊ psalmis: nec tñ causa rei familiaris ꝓ miserit eũ imitari ad integrũ qđ zelat: videtur nobis ⁊ hoc bonũ: q̃tenus ⁊ ipse dũ potest: impleat tribus diebus qđ hi q vacant monachi: ipiere satagũt vno die: vt saltem in quindeciz diebus cõplere studeãt qđ nõ absurdẽ i quindeciz illis gradibus q̃bus ascẽdebaꝫ in tẽplũ crediderim designatũ: qꝫ ⁊ illud ꝓ electis oibus veraciter scriptũ est. Sacrificiũ laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo oñdã illi salutare dei. Neq; enim ad solos monachos ꝑtinet psallere ⁊ laudare: q; nõ de illis solis dictũ ẽ. Passer iuenit sibi domũ ⁊ turtur nidũ. Et beati q̃ habitãt in domo tua dñe i secula seculoꝝ laudabũt te. Sed alterũ ꝓ ꝯiugatis: alterũ ꝓ eis qui voto castitatis astricti sunt. Si ergo ꝓ assiduis curis occupationũ suaꝝ: nõ potest q eiusmodi ẽ ad integrũ psalmoꝝ numerum q ex tribus ꝓstat q̃nquagenis sufficere diebus q̃nq; qđ est ꝑm id qđ significat libero ⁊ festinato cursu appropinquare ad regnũ dei sequaꝫ morosius: vt vel sero pueniat vt saltem in etate serotina: cũ vite transitorie termino ꝓsument ⁊ pagat cursum suũ. Debet ergo oĩs xpianus diligere psalmodiaz: ꝑsertim cũ sicut seruitus opis: ꝓpria fuit ꝓmi status. Studium doctrine secũdi tribulatio psalmoꝝ que trahit hominez ad ꝓplationẽ dei ꝓpria fit tertij status: q ianuis est: ⁊ ipsa sit clauis Dauid qua datũ est hostiũ aptũ ãgelo phyladelphie: ita vt sine claue ipsa difficile sit aliter itrare i sctã sãctoꝝ. Siue ãt decẽ psalmi eo modo quo in libro superiori dictũ est: qđ mystice referẽt ad laycos: siue quindecim vel viginti: quod mystice referẽt ad clericos: siue triginta qđ mystice refertur ad monachos: vnicuiq; ꝓ gradu suo: dũ vacat ⁊ viros suppetunt offerre libeat: siue alio modo ꝓut cuiq; ispirauerit deus. Hoc summope caueri monemus: vt nemo habeat vel aliquam aliam institutionem psalmorum: veluti ex debito seruitutis persoluendam suscipiat: sed magis ex libertate spiritus: ⁊ affectu deuotionis quia scriptum est. Ubi spiritus dei:

Psal.

psal. 83.

Esa.

psal. 50

tritum ⁊ humiliatuz deus non despicies. Non eniz pari modo libera pcte est esse mes ad psallendū tempore gemitus ⁊ laborio(⁊ si nō minus necessariū sit) q̄z tpe prosperi/tatis ⁊ gaudy: dicēte apło. Tristatur qs in vobis: oret equo aio ⁊ psallat. Idcoq; ⁊ me stitie tēpore: debet sibimet vtilis frater aliquantulū inferre viz: ⁊ bñdicere oportetz deum in tribulationibus suis: vt non tm̄ in die gaudy: verūetiaz ⁊ in nocte tristitie: laudet ⁊ glorificet deū suū memorans illud qđ scriptū est i eodē libro. In noctibus extollite manus vestras in scta ⁊ bñdicite dominū. Sz ⁊ illud añ omnia obseruari opz: qđ ⁊ satis pijs mentibus cōpatum est: ⁊ diuinis auctoritatibus approbatū: cantare. s. ⁊ psallere in cordibus nostris deo: magie q̄z in apta voce: ⁊ pcrepatione labioz: qz loq ⁊ clamare actionie est: orare ⁊ psallere cum silentio: ꝓplationis. Nec illud putet qs esse ꝓtrarium: qđ in ecclesia solemniter obseruatur: qz illud timoris est: hoc amoris: illud debiti: istud deuotionis: quamuis ⁊ ibi amor ⁊ hic timor necessarius sit: vt alterū (vt ita dicā) tempari ex altero: sz qz ⁊ psalmista admoneat dicens. Seruite dño in timore: ⁊ exultate ei cū tremore. Et i alio loco. Misericordiam ⁊ iudiciū cantabo tibi dñe. Verūtn̄ vbi debitū ibi timor: vbi aūt non est debitū: ibi libertor amor ē. Quo circa illud publicū: istud archanū esse debet: qz ⁊ in aperto debemus deum nostruz vocis officio ꝓfiteri: pp eos qui foris sunt: ⁊ i occulto pro dono ipsius intrare penetralia cordis nostri: ibiq; absq; strepitu ⁊ sono vocis: offerre ipsi soli: sacrificiuz laudis: sicut de sancta Anna futura Samuelis matre dictum est. Porro illa loquebaf in corde suo tm̄q; labia eius mouebantur: ⁊ vox penitus non audiebatur. Et eidez Samueli ex voce domini. Homo videt ea que parent: deus autem intuetur cor. Qui hec ⁊ similia scripturarum loca vigilāter inspicit: nō sibi sufficere putat qđ ex lege debitoq; cōi: manifeste persoluit nisi habeat aliquid archani qđ secrete offerat deo suo: in quo non est se amicus quinetiam: sed seruus: si nō aliquid spontaneus offerrat: ex voto suo: sed omnino coactus ⁊ exactus exsoluit. Omnia igitur bona que facit christianus: debēt habere principium intentionem bonaz: vt nō velut absurde: aut inaniter fiant. Sed primo ⁊ principaliter ad laudem ⁊ gloriā dei: qui est omnium auctor bonoz: deinde pro remedio ⁊ indulgentia peccatorum suorū: pro vincendis passionibus carnis que militant aduersus animam: pro impetrāda gratia spiritus. Cit ergo in eis q psalmis ⁊ oationibus vacant fructuosior semper fiat deuotionis affectus: bonum satis ⁊ laudabile est: ita dare operam psalmodie: vt per hoc quod exterius ore promitur mēs interius illustretur: ⁊ quod foris discrete agitur interiori: nostre notitie reuelet ⁊ crescat. Hac pro causa tricenarium numerum eis quin psalterio decacordo laudare cupiunt deuz suum: non frustra extimauerim cōmendādum cum cōstet luce clarius sicut superius dictum est: pertinere tres denarios ad perfectionem personarum: tricenarium vero ad vnitatem trinitatis. Vnus est enim deus: vnus dominus: vnus rex: vn⁹ creator apud quem non est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Ad cuius gloriaz ⁊ laudem pertinere credidimus: ita vniuersum psalterium: siue in quinq; ascensionibus per triginta siue in quindecim gradibus per decem psalmos partiri: vt per singulos denos psalmos vbilibet distinctio fiat: ⁊ singule trium decadum ad honorem ⁊ reuerentiam singulorum soluantur: patris. s. ⁊ filij: ⁊ spiritus sancti. Et quia sicut supra notatum est: singulas decadas generationuz tres: atque persone precedunt in typo reuerentissime atq; prestantissime trinitatis: vt ipsum venerandum mysterium: sicut ostensuz est in generationibus seculoruz in secreta quoq; persolutione psalmorum: ob causam fidei teneatur assumendi sunt nouem psalmi de corpore Psalterij: qui dicuntur terni: ⁊ terni in singulis confessionibus: ad honorem sancte trini/

Psal. Psal. Psal. Jac. 4. Reg. Reg.

tatis: nimirū qz in patre filius ē ⁊ spiritus scūs: ⁊ in filio pater ⁊ spūs scūs: ⁊ in spiritu scō pater ⁊ filius: ⁊ nihil sic attribuit vni p sone ꝓprietate mysterij: qđ nō sit trib⁹ pariter ⁊ indifferenter cōe. Dicēdi sunt ergo ipsi nouē psalmi terni ⁊ terni per singulas trīū decadaz. i. añq; decade psoluant: ⁊ ad vltimū fiet cōmemoratio scē ⁊ individue trinitatis: post trigita. s. modulationē psalmoz. Fiducia vero ad psoluedū in illo ponenda est q se promittit cōplere in nobis: haud dubiū: qđ in tpibus istis: dicens inter cetera p Zachariā prophetā. In die illa querā prerere oēs gētes que venerūt cōtra Hierusalem ⁊ effundā sup domū David spiritum gratie ⁊ precum.

¶ Explicit liber tertius Psalterij decem cordaruz venerabilis abbatis Joachiz.

¶ Prophetia inuenta per fratrem Gerardum Odonis ordinis minorum.

Go euidentiā qndeciz sigznorum diei iudicij. Nota ꝑm lectorem fratrum minorum conuentus Tholose quādo in vacationibus natalis domini legebat decretale scholaribus Tholosanis (: vt moris est:) vocatū fratrē Gerardum Odonis: qui postea fuit minister generalis totius ordinis minoz: ⁊ magister parisiensis: ⁊ excellentissimus: q fecit ⁊ dedit plura scripta in decretalibus: ⁊ dixit qz in diuersis libris partialibus theologie in studio Parisiensi repererat ista de die iudicij. sin Daniele ⁊ in Joachim libris. sed non asserebat esse vera: sz sic inuenerat scripta: vnde aliqua sunt que fient añ diem iudicij: ⁊ quedaz in die iudicij: ⁊ quedā post diem iudicij. Añ diem iudicij erunt quiq; bella: Primum bellum erit inter rusticos ⁊ clericos: ⁊ rustici deuincēt clericos: ⁊ sup paditabit ecclesia Romana: in tantum qz non erunt ausi portare tōsurā: nec ipsi eos nominabunt clericos. Secundum belluz erit inter laicos ⁊ ecclesiam taliter: qz nec Papa: nec cardinales erūt ausi apparere. Tertium bellum erit inter rusticos ⁊ nobiles: ⁊ rustici deuincent nobiles: ⁊ illo tunc omnes erunt equales. Quartum bellum erit iter christianos ⁊ saracenos: ⁊ christiani erunt deuicti: ⁊ soluent tributum saracenis per longum tempus: Postea nascētur duo reges christiani: vnus in grecia: alter in Italia: ⁊ erunt fideles christiani: ⁊ bellabūt ꝓtra saracenos: ⁊ sicut christiani soluebant tributū saracenis: ita saraceni qui remanebunt soluent christianis: ⁊ istud erit vez bellū. Hoc facto illi duo reges facient octo reges cū populo: ⁊ erūt decē reges: ⁊ illi ⁊ oēs christiani ꝓstituent vnum imperatorem Romanum: iste autem imperator fidelis faciet vnum scutum: in quo erūt pices duo viri: ⁊ super illos ponet alium viz ad denotanduz qz ipse est supra illos reges ⁊ supra omnes christianos dominus. Postea ille imperator sicut fidelis christianus ⁊ alij christiani accipient crucem Christi: ⁊ ibunt in Hierusalez: ⁊ ibi Imperator faciet mansionem: ⁊ sic totus mundus erit in pace. Et omnia erunt vnum: ⁊ vnus diliget alterum: sicut pater filium: ⁊ hoc durabit per longum tempus: postea nascetur Antichristus.

¶Incipit hymnus eiusdez abbatis Joachim de patria celesti.

O Felix regnum patrie superne: i quo quiescũt agmina sanctoz: gloria multa decorata cuncta pace perhenni.

Non est scribẽtis calami signare nec eloq̃ntis hominis narrare: q̃zta parauit in te regnaturis deus eternus.

Ad te suspirat generis humani perdita proles in parente primo: sed redemptoris celitus directi morte redempta.

Bene suspirat tenebris ad dicta que paradisi gaudia priuata: perdidit lumen quo fruuntur semper cives superni.

Mamq; presentis luminis splendore sallit ceca iuuenũ caterua: putans iocundũ qõ adimplet mundum fletu perhenni.

Quid.n potẽ moriturus nisi ẽflet miseras ruinas: atq; lugere icolatꝰ fuit pe breui.

Est quidem miser z infelix valde qui se dũ viuit exulem ignorat: qui non suspirat ad illius regni felicitatem.

O siquis posset in palato cordis illius regni epulas sentire: sperneret cuncta que iocunda presens vita mentitur.

Nec mirum tamen si notatur opus p creature merito distinctum: bonis z malis medyscq; trinum ante paratum.

Nam celum terra inferiscq; simul conside/rata singula demonstrant: dum in respectu singuli pensatur singulum quodq;.

Inferus infra tenebraz locus: desuper celũ luminis eterni: media manens arida communis inter vtrunq;.

Inferus neq̃z angelos includit: regnuz supernum spiritus beatos: terra serpẽtis sauciatum ore genus humanum.

Jam si queratur singulorum status: tartaz simul atq; pararadisum: crederet munduz qui duo diuersa contemplaretur.

Nam in respecru loci tenebrarum mũdus hic locus credit amenus: celi respectu baratrum putatur z iure quidem.

Vallis hic namq; dictus lachrimarum lachrimas prestans parentibus primis oẽm suorum filiorum turbam flere coegit.

Cur enim non flet homo peregrinus: qui supra flumen sedens babylonis: memor est matris qua priuatur visu tempore multo.

O vere mater ciuitas superna: ad te suspirant anime fideles: que tui roris pocula degustant celo demissa.

Claritas tua claritas eterna: honor z decus in turribus tuis: z per murorum menia iocunda: cantica laudum.

Lapides tui: lapides electi: aurum obrizũ pulchritudo tua: ex margaritis ianuarii decus omne constitit.

Preciosoruz lapidũ structura: singula tua fundamenta vernãt: z per plateas ligni vite fructus multiplex surgit.

O lignum felix quod rigatur vnda fõtis eterni qui de throno manat: imperu cuius hylarescit semper ciuitas dei.

Nec tue laudis cuntas iocunda: z que nec lingua resonare potest: imo nec cordis sufficit humani sensus rimari.

Quoniam si iz latius pensemus: quãta sit ibi gloria iustorum: qui laureati manẽt ante thronum regis eterni.

Nunq̃z laborant: esuriunt nunq̃z: semper exultant: iubilant z psallũt: quippe cũ nulla gaudia festiua tempora claudant.

Jam enim imber transiet z hyems: flores in terra vndiq; vernabunt: z exultãtis turturis os noua cantica procant.

Vocq; letantis audietur sponsi: surge que dormis propera dilecta: z acceptura veni p paratam tibi coronam.

Jam nuptiarum copula secunda: citat cãtorum organa iocunda: cõcrepat simul chori letabunda cytharedorum.

Ad quorum voces resonat z tellus: chori sanctorũ pariter exultant: z inaudita cõcuarum corda: gaudia replent.

Verum hec parua exhibet aspectus: illius sponsi regis z magistri: qui super omnes imperat z regnat vnus z idem.

Cuius q̃z mira gloria: maiestas: bonitas summa claritas immensa: cuius splendoris species illustrat secula cuncta.

Ergo fallacis gloria contempta mũdi que

ramus gaudia superna: vbi sanctorum cunei letantur: sorte felici.

Gloria tibi cuncti potens pater: gloria nato z qui ab vtroq; semper procedit similis ambozum: sit honor vnus. Amen.

¶Explicit hymnus venerabilis abbatis Joachim de celesti patria.

¶Incipit Visio eiusdẽ preclara: ac plurimũ admiranda: de gloria paradisi.

Visionẽ admirande ordiar hystorie z successe scribã rertũ felicis memorie Quidã vir religiosus fima nõ ignitus.

Scripsit rẽ quã vidit qdã in extasi positus.

Ducꝰ animu excessu ambulat per inuia.

Nulla sibi parent campi nulla loca peruia.

Primo die moto gressu i latrones icidit.

Et ligatus strictis locis pene vita deficit.

Hi his solutuz lux scda semiuiuũ suscipit.

Nõ curandũ sz mactãdũ scorpionũ ictibꝰ.

Tertia his liberatus traditur exilio.

Iter agit destitutus hominum consilio.

Nihil minus q̃rto die patit discriminis.

Fame siti z seruore maceratus heremi.

Quinto asperis seraz laniat vnguibus.

Et frequenter lacerat bestiaz morsibus.

Sz hoc totũ se perpessum arbitrat venit.

Dum in sexto intrat vltime miserie.

Inde linces hinc hyene z grisonũ feritas.

Procedendi vltra sibi interdicũt semitas.

Hinc leones hinc dracones minãt iteritũ.

Aspides z basiliści tristem formant sibilũ.

Dor dentibus attritus cogitur deponer.

Erũnosaz carnis onus quo grauat põder.

In hac ipsa tñ hora qua soluitur corpore.

Videt flumẽ sumãs igne z corrupto sulfur

Ibi pons est ostitutus arctus in examine.

Per quẽ transeunt inuite miseroz anime.

Qñ nozũt arctã viã a pontis acumine.

Corruentes in pfundũ absorbẽt flumine.

Sz felices q se ipsos luxu priu mt seculi.

Et cohercent studiose a carnis illecebris.

Qui seipsos crucifigũt cũ nature vitijs.

Et indurti vite pẽnis exuunt spurcitijs.

Hi securi z veloces ac si leues aquile.

Trãseunt p arctũ põtẽ inducatum patrie.

Erat ãt murus ingens iuxta flumẽ posit⁹

Et in sũmitate muri cãpus amenissimus.

Ipse murus velut eris ptẽdebat spetiem.

Sine manu ostitutus a summo artifice.

Sed z via per anfractus inerat dispositа.

Per quã poterat ascẽdi ad cãpoz menia.

Ergo cum illuc trãsiret vir prefatus spũ.

Vidit beatoz turbas: tripartitas gradib⁹.

Prima hora vltra flumẽ supra muri verti

Trahebaꝫ i imẽsuz: spatioz limitẽ. (cem.

Ibi loca spatiosa illustrata lumine.

Et in ipsis gẽs beata fruens pacis requie:

Ibi silue q̃z cõdempse diuersaz arboz.

Poma ferũt vniuerse sapoz suauium.

Alte valde vt excedãt ceteraz species.

Umbra quaz fit iocũda caloris tẽperies.

Abest anguis abest rana: abest mala bestia.

Totũ pulchrũ totũ tutũ: totũ plena gloria

Ambulãs p multos dies, ppe ãnẽ turbidũ

Videt hinc reoz penã: hinc iustoz pmiũ.

His pspectis i his locis z ad pmũ rediẽs.

Querit vltra ptrãsire vt in terra nosceret.

Sz cũ multa plustrasset ad radicẽ ducit.

Mõtis alti cuius rupis murus ẽ argẽteus

Vidit scalã elena ã supra mõtis verticem.

Per quã scãdit z iustoz exemplaꝫ speciez.

Ibiq; spatiosaz prospicit planiciem.

Speciose visionis exhibẽs blanditiem.

Inter species herbaz: prata viridantia.

Liliоz z rosaz redolet fraglantia.

Ibi multi diuidunt riuuloz impetus.

Qui de fonte vite fluũt in mille meatibus

Sz z loca infrascripta irrigantes fluunt.

Et secũdant vniuersa infra muri ambitũ.

Uez sursũ iuxta riuos arbores pulchrime

Frõde floze decorate: z pomis vberrime.

Querit tñ aque fonte per pratoz intima.

Et ad altioris montis ducitur initia.

Tũc ascendit data sibi vestis aminiculo:

Et se cernit constitutum in regis palatio.

Cuius muri erat structi ex viridi iaspide.

Et ornati vniuersi precioso lapide.

Cuius tectũ aurũ purũ supra vitrũ lucidũ

Et i ipo splẽdens thronus vñ flumẽ orit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ipsa sedes preciosis rutilat lapidibus.
Et coruscat admirabilis gemax ordinibus
In sublimi constituta solis vincit radios.
Et illustrat infra sitos electorum cuneos.
In circuitu sedis huius: plurima sedilia.
Et in ipsis seniores decernunt iudicia.
Ibi pulchra super luna residet ecclesia.
Quasi sponsa viro suo circundata gloria.
Ante sedem assistebant puerorum millia.
Quorum vestes margarite z corone lilia.
Citharizant z decantant canticor cantica.
Et letificabant trina electorum agmina.
De sedenti super sedē non est loqui facile.
Superat non modo visuz iz z mētis aciē.
Sed cū trine mansionis intellectū qreret.
Edocetur qd per ipsam expedit ppendere.
Primo gradu qtinentur electorū populi.
Profitentes fidem trini: z vnius domini.
Qui in humiliori vita placant deū munere.
Laudis z oblationis z fideli opere.
Quorum vita coniugalis portat eris pcū.
Per qō suū serui domus iplēt ministeriū.
Estat viridis coloris per quā fides noscit.
Designare in quam viuit qsqs deo iūgit.
In secūdo manent illi q p sancta studia.
Modo vbo nūc exēplo edificāt agmina.
Horū vita per argentū designari creditur.
Cuius rutor dat splēdore saluādor certi⁹.
In supmo mānēt illi q ptempta gloria.
Mundi solū querūt regē cernere i patria.
Quoruz vita auri puri extimatur similie.
Et virtutum ornamenta: preciosi lapidis.
Tria sunt ergo venerāda elector genera.
In vicis z suburbanis: z in vbe consita:
Trina voce simul cantant inaudita cātica.
Et collaudant regez celi qui fecit hec oia.
Trino deo trina turba electoruz carmina.
Modulatur z exultat per eterna secula.
Amen. Finis.

¶ Explicit visio seu hymnus ō celesti patria: Correspondens Psalterio decem cordarū z libro apocalipsis venerabilis abbatis Joachim.

¶ Mapheus Pasinus impræssoribus.

NE quis vestrum se hac excusatione tueri possit se monefactū de horum volumine priuilegio non fuisse: ideo ad eorū pleniorem notificationem sciant: expresso Senatus Veneti consulto Cautum esse, ne quis i illustrissimi dominii locis per decennium præsens volumen a nobis impræssum, imprimere, nec ipsimi facere, aut alibi impræssum vendere audeat. Sub pœna in priuilegio contenta.

¶ Venetiis in ædibus Francisci Bindoni: & Maphei Pasini sociorū. Anno domini. M. D. XXVII. Die. XVIII. mensis Martii.

Decem chordaz Abbatis Joachim

Incipit Tabula primi libri Psalterij decem chordarum.

Quod in figura materiali Psalterij demonstratur tres quinquagene psalmoruz: propter tres personas deitatis: z tres status seculi. fo. 226. la. 1
Decem' cordis ipsius psalterij esse misteriales z continentes omnes seculi generationes ab Habraam vsqz ad vltimū electū docet sacra scriptura. fo. 226. la. 1
primum z superius cornu psalterij nō est acutum sicut duo alia inferiora: quia pater manēs in culmine maiestatis missus non legitur: sed tantum filius z spiritus sanctus ad nostras angustias missi sunt ab ipso patre. fo. 226. la. 1
homo prelatus ē omnibus ordinibus Angelorum propter verbum patrie humanam carnem assumens: vt gradum chorde decimum (qui corruit) restauraret. fo. 226. la. 1
prima decem chordarum: incipit a timore z ascendit vsqz ad altitudinez charitatis. fo. 226. la. 1
per statuam z coniunctiones rotaruz ab Ezechiele descriptam intelliguntur quatuor intelligentie seu sensus sacre scripture: z quelibet earuz diuiditur in diuersas species: Nota z tecum serua. folio. 226. la. 2
antiqua patrum traditione prolatum est vsqz ad modernos: magni esse premij psalmodiam: z ad ipsam pertinere illud psalmi. 49. Sacrificiū laudis honorificabit me: z illic iter quo ostendam illi salutare dei. fo. 227. la. 1
multi desiderantes sapientiam dederunt studium lectioni: insistendo doctrine: nec tamen ad ipsius medullam proueneruntquia non sunt arbitrati intrādum esse per gratiam: sed magis per arbitrium liberum qō non profuit ab initio initentibus super eo. fo. 227. la. 1
predicti sic querentes: non inuenerit clauem Dauid: nec eum qui aperit diligentibus eum. fo. 227. la. 1
auctor z ipse aliquando erat anxius ad verba dei z querebat per exercitium lectionis ad veritatis dei notitiam peruenire: eumqz ad eam per legendi studiuz properare fragraretur: assumens sibi pēnas velut aquile longius qz erat recedebat ab eo. fo. 227. la. 1
auctor positus in feruore noui tio cepit dei causa diligere psalmodiā: vnde multa sibi psallenti in scriptura sacra reserari ceperunt que antea legendo vestigare nequiverat. fo. 227. la. 1
auctor in die sancto Penthecostes ob reuerentiam tante sollempnitatis statuit dicere aliquot psalmos ad honorem spiritus sancti sperans sibi ab eo donari aliquid in deitate. fo. 227. la. 1
auctor dum coram sancto altari orareta prefata die ac psalleret: occurrit eius animo forma psalterij decacordi z in ipsa tā liuidum z apertum misterium sacre trinitatis: vt protinus compelleretur clamare: Quis deus magnus sicut de⁹ noster ꝛc. z sic cepit subscripti operis librū primum ocmpilare. fo. 227. la. 1
auctor dedicauit opus cōcordie deo patri opus apocalipsis filio: z opusculum psalterij spiritui sancto: z qz secundum procedit a primo: z tertium ab vtroqz. folio. 227. la. 2
dictum opus distinguitur in tribus libris secundum qz tres sunt persone deitatis in quibus fidei nostre pulchritudo consistit. fo. 227. la. 2
in primo libro huius operis agitur de vase mistico: qō proprietate alti misterij attribuitur patri: a quo omnia: in secundo agitur de numero psalmorum sapientie diuine: per quaz omnia: in tertio agitur de modo psalmodie: z institutione psallentium eidem sancte vnctioni: in

Tabula in erpōné super psalte.

qua omnia: quæ cum sit gaudium & exultatio sūmi dei: eos quos sacris replet muneribus letos efficit: atq; iocundos. folio. 223.la.2

Q psalterium est egregium & preclarum inter omnia: & super omnia musica instrumenta cui tamen suppar est cythara in diuinis misterijs. fo.228.la.2

Q cythara: ideo tūgitur Psalterio: quia maximo illi precepto qō est. Dilige Deum: necessario iungi oportet aliud qō é: dilige proximum. fo.228.la.2

Q psalterium: seu vas musicum est opus scilicet regulatum habens decem chordas coram facie sua pulchram formā sono gracile: modulatione suaue: totuz arte mysticum: & diuinitus adinuentum. folio. 228.la.2

Q tanta est in eo modulationis suauitas: vt dum ipse quoq; sonus exterior aures tinniendo percurit plerunque animos auditorum rapiat ad mentis excessum: & vsq; ad effundēdas lachrymas demulcendo compingat. fo.228.la.2

Q vacat omne melos exterius cum interna percipitur cantilena: & dulcedo corporalis despicitur cum spiritualis iocūditas reperitur: qō suauius diuina contemplatione: & per ea que facta sunt: ad factorem deueniretur. fo.228.la.2

Q frustra nonnulli se excusant de tarditate intellectus: dicentes. q; impossibile sit & supra humane capacitatis mensuram extendere se ad intelligentiā creatoris: cum scriptura testetur dicens. Spiritus scrutatur omnia & etiam profunda dei. fo.228.la.2

Q nō potest opus opifici: aut factura coequari factori suo: nec potest signum tamen in eum qui se finxit operatiōe substolli. fo.229.la.1

Q inuisibilia dei que exsuperant omnem sensum non potest infirmitas captiuitatis nostre nisi per ea visibiles & templati. & folio. 229.la.1

Q debet homo: cum de diuina maiestate loqui cupit: se ad creaturas nobiliores contemplandas extendere est: vt in rebus visibilibus: lux & in inuisibilibus propria que hec cogitat anima: & si seipsum homo comprehendere potest: inueniet in seipso similitudinem Dei. folio. 229.la.1

Q si homo semetipsum: comprehendere nequit: in quo relucet imago Dei: studeat inconcutanter credere spiritualibus viris: quibus datus est spiritus: scrutans omnia: & etiam profunda Dei. folio. 229.la.1

Q satis est: infidelis & improbus: qui seipsum discutere nesciens: Deum (qui supra se est: sicut vere est) comprehendere se posse ratione confidit. fo.229.la.1

Q ex natura & proprietate: soliq; deuenitur: & cognoscitur misteriuz trinitatis. folio. 229.la.1

Q iterum: atque iterum audire non pigeat: qō semper electos dei dicere & audire delectat. fo.229.la.2.

Quomodo errauerunt: Sabellius: & Arrius: nam Sabellius narrare volens de trinitate allisa est nauis eius in siccum: Arrius vitare querens: delectus est in lumen profundi. fo.229.la.2.

Q nequaquam instrumentum: qō vocatur psalterium suscepisse credendum est tam celebre nomen: vt ex eo liber psalmorum tale vocabulum sortiretur: nisi magnum in eodem vase: non lateret fidei sacramentum. fo.230.la.1

Q sepe minima queq;: & que plerunq; audita ipsa fastidiunt: habere misteria notum est: quorum numerus est infinitus. folio. 230.la.1

Q liber psalmorum non solum que diuina sunt: reserat: verum etiam: & per ipsuz paratur iter ipsi diuinitari: vt ad nostrorum penetralia cordium: inuitata descēdat: psallamus ergo et &c. Nota. folio. 230.la.1

Decem chordax Abbatis Joachim

Q non solum in Decacordo Psalterio: in quo preceptorum Decalogus: & totius summa fidei continetur: verum: etiam & in Cythara psallēdum est: quia & ipsa in diuina pagina satis celebris est & in sacris voluminibus non minus qz Psalterium reperitur. Differunt tamē &c. folio. 230.la.1

Q Cythara nouum hominem: qui secundum Deum creatus est simul cum suo corpore: quod est ecclesia designat: cuius summa misteriz: in tribus superextensis chordis: & concauitate consistit. folio. 230.la.1.

Q concauitas Cythare est iuxta illud dictum Christi: nisi quis abrenunciauerit omnibus que possidet: non pōt meus esse discipulus: & nolite thesaurizare vobis thesaurum &c. fo.230.la.1

Q tunc te ad electorū nūez ptinere confidas: cum tribus specialibus chordis laudes assidue Deum tuum: quarum prima est operatio: secunda lectio: & tertia psalmodia: vel certe: prima Fides: secunda Spes: & tertia Charitas. folio. 230.la.1

Q Psalterium specrat ad vitam contemplatiuam: & ad amorem Dei: Cithara vero ad actiuā: & amorē pximi. f.230

Q si te delectat contemplatio Dei: accipe secretius Decachordum Psalterium: & ingredere ad archana misteria: infra cellaria cordis tui: vbi forsan speculari incipies: qō oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit: aialis nec mirū qz per ipsum patratur: iter paraclyto veniendi ad nos. folio. 230.la.1

Q nulla est similitudo que diuine maiestatis: trinitatis possit sufficiēter aptari: qz uis plura sint misteria que ad se inuestigandū constituerit. nota. fo.230.la.2

Q inter cetera opera domini que misteriū exhibent trinitatis: magnum tenet locum decacordū psalteriū. f.230.la.2

Q non audemus dicere: pater & filius: & spiritus sanctus vnus sunt: nisi quando additur deus: sed vnū. fo.231.la.1

Q diligēter attendendum est: q; aliud sonat vnus: & aliud vnitas: nam vnus absolute dict nequit: nisi de vna persona: vnitas vero proprie dici non pōt: nisi de duobus ad minus. Vide quomodo differant alio modo. fo.231.la.1

Quomodo in igne inuenitur trinitas ad explū illius supne trinitatis. fo.231.

Q attribuitur seu assimulatur ignis patri: flamma filio: & calor spiritui sancto. folio. 231.la.2

Q vbi est vnitas ibi est gaudium: & vbi oui io ibi est merore: & qz in diuinis pfonis est inextimabile gaudium: erit ibi inextimabilis vnitas. fo.232.la.2

Q ex dictis Hylarij est regula qō non ser mones: sed rei sermo subiectus esse debet: nam lectorem oportet discutere scribentis intentionem non in proprietate verbi que vix in altis rebus pro loquendi inopia seruari pōt. fo.233.la.1

Q tres persone diuine dicte sunt a sanctis patribus: pater verbum: & spiritus sanctus: (necessitate loquendi) non inuenientibus nomen commune qō eis pluraliter conueniret. fo.234.la.1

Illud qō de simplici illa natura: que deus est a patribus catholicis nobis traditum est: subtili est perscrutatione pensandum quo in deitate trinitatis quicquid ē potens: eminens glorioſum: aut felix. totū esse dicatur: credatur & intelligatur cuiuscunq; persone: ita vt non minus sit in singulis qz in tribus. fo.234.la.2

Q non est deo assimulanda quantitas rei corporalis: sed quantitas virtutis. folio. 234.la.2

De similitudine trium carbonum ignis ad succedendum stipulum: & de potentia diuinarum personarum: que non est maior in vna qz in alia vide. f.234.l.2

Q vnaquaq; persona in diuinis eadem ma

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exponē super psalte.

gnitudine est magna in semetipsa: qua maius aliquid esse nō potest. fo.235.la.1

Q nonnulli sequētes ista tria quibus perficiuntur omnia. videlicet posse scire ⁊ velle: patri attribuunt potentiam: sapientiam filio: voluitatem vel amorem spiritui sancto. fo.235.la.2

Q pater ideo dictus est potentia: quia faciens iudicium de peccatoribus: semper se ostendit inuictum: filius etiaꝫ dictus est sapientia: quia noluit potentia vincere: sed humilitatem. Spiritus sanctus vero dictus est amor: qꝫ qui plene amat aliquem dat ei quem diligit: ⁊ se ⁊ omnia sua. fo.235.la.1

Q de solo filio potest dici (inquantum est Deus ⁊ homo) qꝫ ipse se misit ⁊ ab alto: scilicet a patre missus est ad similitudinem cuiusl bet hominis cum moritur: vide. fo.235.la.2

Q cuidam lapidi adhibitum fuit ferrum: ⁊ mox virtus lapidis attraxit ferruꝫ ad se: ⁊ illud ferrum accepit eandem virtutem: ⁊ sic aliud ferrum tangens recepit ⁊ ipsum virtutem: quod se vidisse refert August. in de ciuitate dei. fo.235.la.2

Q ea de causa qꝫ pater a nullo est: ita nunquam legitur ad homines missus fuisse: vt pote: quia non habuit principium a quo mitteret: sicut filius ⁊ spiritus sanctus. fo.236.la.1

Q spiritus sanctus est principium hominis Christi Jesu ⁊ quomodo: sicut pater: quia tota illa opatio noui hominis eidem spiritui sancto attributa esse mōstratur: quia cōceptus de spiritu sancto. folio. 236.la.1

Q si spiritus sanctus a solo filio procederet: ⁊ non a patre: valde absurduꝫ videretur: cuius rationes adducuntur. folio. 236.la.1

Quare hebrei incipiunt scribere a parte dextra ⁊ desinunt in sinistra: qđ non vacat a misterio. fo.237.la.1

Q attribuens maiorem deuotionem: seu honorem: ⁊ similia vni persone diuine ⁊ ꝯ alteri: erant ⁊ peccāt mortaliter: immo in mente sua heresim nutrit. folio. 237.la.1

Q eternitas illa: que erat in deo ante tempora secularia nobis omnino (qui ex tēpore esse cepimus) imperscrutabilis est: ⁊ quo suo occulto consilio voluerit creare eo tempore qđ non fuit ab eterno beatitudo sapientia hominum: deficit sensus ⁊ intellectus. fo.238.la.1

Q pater reuelatus est hominibus: primo tempore magis ꝯ filius: ⁊ spiritus sanctus: vt ipsi quoqꝫ in suis temporibus manifestius apparerēt: videlicet primo statu mundi: filij secundo spiritus. s. tertio strau. ⁊c. fo.238.la.1

Q Charitas est mater omnium virtutuꝫ sine qua congregare virtutes reliquas: culmos vacuos ⁊ inanes: ad triticeꝫ aceruum portare est. fo.238.la.2

Q sicut humanitas Christi prelata est omnibꝰ creaturis: ita virtus charitatis vniuersis virtutibus: ⁊ sicut Joannes baptista preambulus fuit Christi: ita virtus humilitatis previa est charitatis que est ꝑcipuuꝫ donum spūs sancti. s. 238.l.2

Quomodo exponit de charitate: illud omnis confirmationis vidi finem latū mandatum tuum nimis. fo.238.lo.2

Q sola diuinitas est sine quantitate magna sine qualitate bona: sola pro natura sui sine temporum varietate ⁊ volubilitate immensa. fo.238.la.2

Vide in reuelationibus Amadei minoriste: qui asserit longe ante: creatos fuisse Angelorꝫ ordines raptu ꝓmo reuelatione secunda ⁊ raptu secundo.

Q nescimus ꝯ longe vel prope ante mūdi constitutionem: aut si in ipso exordio mundi: creati sint ordines Angelorum ⁊ ideo merito coꝛnu principale psalterij caret principio: ita vt videatur representare principium sine principio. Nota. folio. 238.la.2

Decem chordaꝝ Abbatis Joachim

Q vna est operatio oium trium psonarū in diuinis propter ineffabile vinculum deitatis. fo.239.la.1

Q vetus testū videt pertinere ad patreꝫ nouum vero ad filium ⁊ spiritū sanctū. folio. 239.la.1

Quare in ecclesia fuocationē primā ad patrē facere ꝓsueuimus in orationibus: ⁊ cras finē adiungere per dōm nr̄m Jesum Christū filiū tuū: ⁊ in fine in vnitate spiritus sancti. fo.239.la.1.

Q ūo ecclesia catholica (diuina gubernante maiestate) ordinat orationes dicēdas vt predictum est. fo.239.la.1

Q fm seriem oronis: vt vꝫ initium pertinens ad patrem locaī in supmo coꝛnu psalterij: ⁊ p dōm nr̄m Jesum Christuꝫ in secundo coꝛnu: ⁊ in vnitate spūs sancti in tertio. fo.239.la.2

Q ꝯpia deus vnus ⁊ trinus semp eēt qđ ēt: vtrumtn esset trinus non nisi rarissimis ꝓfectis innotuit in veteri testō ab Adā vsqꝫ ad Christū: nomen vero vnius psone. s. patris: tam seruis ꝯ amicis oibꝰ annunciatū est eis. s. qui plebs dei dicebantur. fo.239.la.2

Q ideo nō fuit populo illi tunc adhuc ꝓpe reuelatum misterium trinitatis: ne illud sufficientes cupere cultura vnius dei in deorum coꝛuerterent pluralitatem. fo.239.la.2

Q initiuꝫ sapie est in timore: finis aute in charitate: qūo vide. fo.240.la.2

Que fuerit causa qꝫ per tot preterita secula vna persona tm: ⁊ non ēt tota trinitas innotuit populo illi terreno ⁊ animali: sed quasi pueris positum est illis fundamentum fidei in vno deo: nobis vero: quasi senioribus ⁊ perfectis misterium trinitatis patefactum est. folio. 239.la.2

Q deus pater sic ē id qđ ē: vt tū coeternū sibi filium ⁊ spiritum sanctum ex se ipso mittere dignet ad electas creaturas nō autem filius aut spiritus sanctus mittit patrem. fo.240.la.1

Q dignitas patriarchatus quam decebat si non peccasset Adam: data est Abrae: ⁊ sic accipiendus est Abraam patriarcharum primus: ac si patrem hominem nō haberet. fo.240.la.1

Quomodo per Abraam: Jsaac ⁊ Jacob figuratur ⁊ declaratur trinitas personaꝝ in diuinis. fo.240.la.2

Q quantum ad nos creaturas: tam pater ꝯ filius ⁊ spiritus sanctus dicendus est pater: non autem quantum ad deitateꝫ vbi solus pater est pater: scilicet filij. folio. 240.la.2

Q nulla fit iniuria filio vel spiritui sancto quando in orando ⁊ qualitercunqꝫ primo loco: ⁊ quasi specialiter pater inuocatur: quia quicquid sub hac fide paterne impenditur maiestati: ⁊ impendit etiaꝫ filio ⁊ spiritui sancto qui patri consubstantiales sunt: ⁊ patres nobis sunt: vt supra. fo.240.la.2

Q quando in oratione circa finem additur: per dōm nostrum Jesum Christuꝫ filium tuum: qui viuit ⁊ regnat in vni. s. deus specialia illa recolimus que de filio ⁊ spiritui sancto in fine temporū claruerunt. fo.240.la.2

Q pater itelligitur nomine timoris ⁊ potentie: filius nomine sapiētie: ⁊ spiritus sanctus nomine charitatis ⁊ amoris. folio. 240.la.2

Quomodo declaratur timorem esse initiū sapientie: nam per timorem intelligitur pater qui est principium filij qui est sapientia eius: ⁊ per charitatē spūs sanctus. ergo initium sapientie est in timore: ⁊ finis in charitate: ꝯ quis hec tria nomina cōmunia sint. fo.240.la.2

Que sit causa proprietatis trium predictorum nominum: ⁊ an pater dicat timor: ⁊ filius sapientia: ⁊ spiritus sanctus charitas. fo.240.la.2

Q vbi est humilitas: ibi est sapiētia: ⁊ vbi est superbia ibi est ꝓtumelia. fo.241.la.1

Q tria sunt nobis data instrumēta virtutum: quotquot. s. iubente deo ad plectio

Universidad de Deusto
Biblioteca

ñem vocamur:que conueniunt tribus
ordinibus electorū qui ad imaginez dei
creati sunt:p3 opa manuuz:in quo ob
tinentia z timor domini:secundum stu
dium lectionis:in quo sapientia:tertiuz
psallēdi:oādiqz deuotio:nota.fo.241.
Q tenemur obedire propter timorem:qui
est pater:legere propter sapientiam que
est Christus:psallere z orare ppter cha
ritatem que est spiritus sanctus:in timo
re osculamur pedem:in lectione manū:
z in psalmodia os: bonum initium: in
osculo pedum:melior perseuerantia in
osculo manus: sed optima consumatio
in osculo oris sui. fo.241.la.2
Q sicut in scripturarum scientia proficere
quis non potest nisi a terrenorum soli
citudine sese vigilanter excutiat:ita nec
essentiam illam simplicem que deus est
per aduentum spiritus sancti contēpla
ri sufficit:nisi a rerum creatarum: actio
num z quorumcunqz verborum strepi
tu cōquiescat:z ad eum qui fecit omnia
intentionis sue studium z deuotionem
conuertat. fo.241.la.2
Q aliud est respicere id qō factuz est: z ali
ud est speculari eum qui fecit qō factum
est:sicut aliud est scire aliquid vt sciat:z
aliud est scire vt diligat:nam ibi est scia
sola que sepe inflat:z hic cū sapia est cha
ritas que edificat. fo.242.la.1
Q in quinqz mundi etatibus:timor seruili
lis perseuerauit in mundo:in sexta vero
z septima:timor filialis z amor adsunt:
quorum aliud ad filium pinet:aliud ad
ip̃m sanctum z p̃m hoc(vt docet papa
gregorius)obseruande sunt z pensande
vnius hominis etates:nota pulchra.fo/
lio. 242.la.2
Q p̃m legem zDoysi iubent filij leui vsqz
ad quinquagesimum annum ministrare
in tabernaculo:exinde quiescere a mini
sterio z fieri custodes vasoz sacroz: hoc ē
accipere regnum animarum sanctaruz.
folio. 242.la.1
Q satis languide spei est senex ille: q quo
sibi vicinius sentit adesse tempus voca
tionis sue non eo contemplationi z ora
tioni insistit digne assidue cum psalmista.
Notum fac mihi domine finem meum.
ꝛc.folio. 242.la.1
Q per decem chordas psalterij intelligun
tur fideles z viri sancti. fo.242.la.1
Q oratio z cōfessio illius fidelis aures pe
netrat diuinitatis qui tres psonas agno
scit z veneratur:z tamen mentis oculo
vnitatem cernit substantie: quando.s.
personas distincte cogitat non diuise: z
substantiam personarum non singularē
esse fingit:sed vnam. fo.243.la.1
Q in primo gradu statuuntur apostoli:in
2.pphete z euāgeliste:in.3.doctores:in
quarto contemplatores:in quinto cleri
ci z monachi:in sexto cōtinentes z om
nium fideliū multitudo. fo.243.la.1
Q quamuis in superna gloria diuerse sint
mansiones z gradus sanctorum z beato
rum: sunt tamen omnes vnanimes: z
mira charitate connexi: z vnusquisque
gaudet se esse qō est:omni zelo impio z
emulatione remota. fo.243.la.2

Explicit tabula primi libri
psalterij decachordi.

¶ Incipit tabula secundi libri
psalterij decachordi.

Quod inter ceteros solēnes nūeros:
quos scriptura sacra cōmemorat cēte
simus gnāgesimus:sacratissimus ē:i cu
ius summa psalterij perfectio contine
tur. fo.243.la.2
Q liber psalmorum compositus est a rege
Dauid ad confitendum deo iuuenturis
simo a spiritu sancto qui directus erat in
eum:z q sibi ad visitanda corda fidelius
parat iter. fo.243.la.2
Q tunc psallimus sapienter si sane intelli
gimus sacramentum psalmorum:videl
cet quid sibi volunt centum quinquagē
ta psalmi:quid cantica graduum:aut de

cem corde:subtili indagatione pēsamus
per ipsos enim gradus ascendenduz est
ad p̃templationē celestiū. fo.243.la.2
Q vita humana distinguitur in tribus sta
tibus:z singulo eoruz ascribuntur vigin
tiquinqz anni. fo.244.la.1
Q qui vellet a minoribus gradatim cum
decursu temporis ad perfectionem veni
re vigintiquinqz annis deberet esse lay
cus z totidem in clericatus officio deo
ministrare:z alios.25.vsque: scilicet ad
75.vacare oationibus z psalmis expe
ctans quotidie paratus:horam vocatio
nis sue. Qō enim quis amplius superui
uit:quasi p̃ter regulā ē:nota.f.244.l.1
Q secundum etates morum:que maxime
a quolibet christiano emulāde sunt:posi
tumus in quibz virtutibus generalibus
pertinentibus sigillatim:ad natiuitatez
passionem:resurrectionem:ascensionem
domini z aduentuz spiritus sancti:tres
ipsos status vite humane assignare.
folio. 244.la.1
Q ille quindecim gradus seriatim ascen
dit qui per dicta opera seu virtutes que
in eis significantur velut per quasdam
assensiones disponit in corde suo: quibus
incipiendo proficiendo z consumando
peruenire queat vsqz ad culmen perfe
ctionis eorum. fo.244.la.1
Q ad quinqz predicta opera referēdi sunt
quinqz trigenarij psalmorum:qz in ipsis
continetur in spiritu:summa perfectio
nis nostre:nam in ipsis accepisse cerni
mꝰ illa dona q̃ nobis data sunt pp nos:
vt vitā eternā p ea hēamus.f.244.l.1
Q natiuitate xp̃i docemur humilibus cō
sentire:passione eius patienter agere: z
xp̃i resurrectiōe fortes esse in fide: z eius
q ascensione longanimes in spe:z ignis
ostensione feruore charitatis accensi.
folio. 244.la.1
Q aliquis est in primo gradu humilitatis
cum humiliatur maiori:in secō cum hu
miliat equali:in tertio cum humiliatur
minori. fo.244.la.1
Q quis est in primo gradu patientie:cum
patiē flagella p̃ peccatis suis: in scō cū
p̃ amicis:i tertio cū p̃e inimicis:z hoc
q̃dem de duabus virtutibus q̃ semp hu
miliora respiciunt suisqz obseruationibus
exaltationem acquirit. fo.244.la.1
Quid sit credere in p̃mo scō z tertio gra
du fidei z similr spei. fo.244.la.1
Q ille est in primo gradu spei:q sperat tpa
lē remunerationē:est z in scō cuz post
laborē vite p̃ntis:sperat puenire ad sup
nā illam patriā:est in tertio cum sperat
perfrui visione dei. fo.244.la.2
Q qs ē in primo gradu charitatis:cū scōz
deum diligit carnē suā:parentes vz:z p
pinquos:siue qō dignius est proximos
z amicos:est z in secundo cuz diligit ex
traneos z peregrinos:z in tertio cuz di
ligit inimicos. fo.244.la.2
Q supradicti gradus virtutū:sunt illi qn
decim gradus qbus ascendit in tēplum
dei:vz p tres gradus:humilitatis:patiē
tie:fidei:spei:z charitatis.nota.fo.244
Q p hos gradus nō ascēdit ad tēplū ma
nufactū:z qō Salomon edificauit:sed il
lud nō manufactū qō est in celo spūali
bus mentis passibus. fo.244.la.2
Q paruulorū est habere virtutes ipsas in
primo gradu tuntoz: in scō senium: in
tertio gradu.nota. fo.244.la.2
Q christiana religio hz etates suas q̃ non
annorum numero:sed vite differentia di
stinguuntur. fo.244.la.2
Q tres sunt ordines generales electorū.s.
laycoz:clericorum :z monachorum ad
quos pertinent quindecim gradus: z
numerus centuz quinquaginta psalmo
rum. fo.244.la.2
Q laycorum est esse in primo gradu p̃dic
tarum virtutum ad quos p̃tinet de
narius numerus:in secundo clericoruz
ad quos vigenarius:in tertio monacho
rū:ad quos trigenarius fo.245.la.1
Q ad vitā z regulā monachalē: alig reci
piunt advitā actiuā cū zMartha:aliqui
ad cōtemplatiuā cū zMaria.fo.245.la.1

Tabula in expõné super psalte.

¶ ad cõiugatos propie ptinet exercitiuz operis ad clericos doctrina: z ad monachos ppie psalmodia. fo.245.la.1.

¶ ad patrez ptinet quodãmodo opus a quo oia doctrina ad filiũ p quẽ oia: iubilatio ad spũm scm̃ i quo oia. f.245.l.1

¶ pr̃ creat magr̃.s.filius donec charitas s.spũs scus exhilarat: z tñ hec oia opat̃ pr̃ filius z spũs sanctus. fo.245.la.1

¶ singuli ordines indigene tribus istis: opere vz doctrina z laude: ita vt ad primũ pmo loco ptinet opatio: scdo doctrina: tertio iubilatio. Ad scm̃: primo doctrina deide opus z iubilatio. Ad tertiũ prio iubilatio deinde doctrina z opus. folio. 245.la.1

¶ predicta tunc recte fm ordinem fiunt: si laycus operatur in triplum si clericus in triplum legit: si monachus in triplu psallit. fo.245.la.1

¶ si laycus vult devotione deo appropiquare: oportet hẽre denariam perfectionem in laudibus diuinis: vicenariam in doctrina z tricenariaz in opere manuũ: z ita clericus z monachus suo modo. vide. fo.245.la.1

¶ nõ eque deo vacare pñt qui debitores: sunt filijs: parẽtibus z pplngs: vt sunt layci neqz clerici qui tenentur ministrare ecclesijs z refundere illis a quibus accipiunt oblationes: sicut monachi q parẽtes z oia reliquerũt p xp̃o. f.245.l.1

Qualiter expõitur illud dictũ apocalipsis de adoratione bestie z imagine z numero nominis eius. fo.245.la.2

¶ spũales hoies fatagunt se abstinere nõ soluz a criminalibus peccatis: verumẽt a venialibus arbitrantes apud viros perfectos reputari pro crimine: qõ apud cõmune vulgus veniale ac minimũ iudicatur. fo.245.la.2

¶ magna est differentia inter illos devotos xpianos q nolũt relinquere se z sua z eos qui relinquẽtes oia: sub pastore: q teneat locum Christi communiter viuunt. fo.246.la.1

¶ ordo laycoz qui z coniugalis dr̃: parvulis in Christo assimilandus est: clericorũ retinentium sibi propium iuuenibus eorum vero qui cõiter viuunt: senioribus viris: quia sicut distinguuntur animus etates corporaz: ita moribus distinguende sunt etates animorum. folio. 246.la.1

¶ primus populus.s.iudaicus perductus est vsqz ad q̃lẽcunqz notitiaz dei patris. Secũdus.s. populus christianus ad portionem notitiam patris z filij. Sed tertius perducẽdus est plenius ad notitiaz patris z filij z spiritus sancti: totius vz trinitatis. fo.246.la.1.z.2

¶ q̃uis a principio ille populus expectaret Christũ: nesciebat: tñ an esset filius dei: sicut z nonnulli christianoz de spũ sancto sepe loquuntur: z tamen bonitatem eius nesciunt z dona gr̃arum eius: ac virtutem ignorant. fo.246.la.2

¶ licet populo christiano notus sit spũs tñ nõ ita plene aut solemniter qũo erit populo illi tertio qui venturus est. nam ipse illud proprietate quadã pertinet ad spũm sanctum. fo.246.la.2

¶ vniuersitas psalmorum consistit in tribus quinquagenis: z beatus qui põt habere qđ significat primus quinquagenarius: beatior qui obtinet qđ designat secundus. Sed beatissimus: qui non est expers ab eo quod significat tertius. folio. 246.la.2

¶ timere, parvulorum est: formidare: z pauescere eorum qui ignorant equitatem iudicij z non intelligunt que legũt: qui autem credunt z intelligunt: quasi ad patris z filij notitiam perducuntur: z hoc adolescentulorum: qui autem credunt: intelliguntur z delectantur habentes notitiam patris z filij: ad intelligentiam spiritus sancti venerunt. folio. 246.la.2

¶ eorum que dicta sunt: primum esse parvulorum: secundum iuuenum: tertium senum (qui pro dono gratie: nihil carnale

Decem chordaz Abbatis Joachim

sentiyil sordidum: aut terrenum: siue trãsitorium cõcupiscũt:) ad tria illa', secula sunt referenda quibus magis opera dei consumanda sunt. fo.247.la.1

¶ primum seculum.s.parvulorum pertinet ad tempus illud quod fuit sub lege: secũdũ ad tempus gratie vsqz ad ꝓuersionem israel. Tertium ad tempus amplioris gratie: quod erit ex eo tẽpore vsqz in finem seculi. fo.247.la.1

¶ magne perfectionis est quinquagenarius numerus in quo nõ absqz causa' annus remissionis p quinquaginta annorum circulos occurrebat significãs magnum illud iubileum quod omnino in fine seculi futurum est. fo.247.la.1

¶ z si multa sint dona dei que diuidũtur fideli populo ad vtilitatẽ: nulla tñ adeo necessaria sunt oibus in cõmune sicut ille quinqz virtutes supradicte. vz humilitas: patientia: fides: spes z charitas. folio. fo.247.la.1

¶ dati sunt nobis adeo tres quinquagẽni psalmi: in quorum singulo designant̃ presate quinqz virtutes: sed pfectiori modo in secũdo qz in primo: z in tertio qz in secundo: nota. fo.247.la.1

Quare toties seu ter datus ẽ spiritus sanctus apostolis. fo.247.la.1

¶ populus qui doctus est a ℳoyse agnouit oipotentem deum sed non ita perfecte: sicut populus christianus doctus a Christo iesu fm eandẽ doctrinã que docet parvulos in Christo: nec iste sic perfecte qũo populus spũalis: inter quos sancti viri sapiaz loquunt. fo.247.la.1

¶ aliter proficere in virtutibus parvuli: aliter iuuenes z aliter seniores: aliter cõiugati: aliter clerici z aliter ℳonachi. folio 247.la.1

¶ qui est senex adhuc hoies puer est apud deum z ecõtrario. fo.247.la.2

¶ ad laycũ innotitia deitatis pertinet: denarius nũerus: ad clericos vicenarius: z ad monachos tricenarius: ℳota.

Quare in litera veteris testamenti: sapientes imaginẽ filij: a litera veteris propagata z spũalis intellectus ꝓpagatus ab vtraqz litera: ad spiritũ sanctũ: pertinet: cui' adherent monachi imitando pfectos patres vt ℳelyã: ℳelyseũ: Joãnẽ baptistã: paulũ primũ heremitã: Antoniũ: Bñdictũ z alios multos quorum nomina scripta sunt in libro vite. fo.247.la.2

¶ fm perfectionem numeri de quo agit: edificata sit illa celestis ℳyeru. fo.247

¶ arbitratur beatum ℳBenedictũ fore cõtemplatum mira mysteria que per duodecim psalmos designantur: quos cõstituit dicendos z diebus festis tria cantica annectẽdo mãdauit. no. fo.247.l.2

¶ duodecim psalmi ptinent ad illos ordines qui designantur in portis, duodecim ciuitatis celestis. fo.247.la.2

¶ in presenti ecclesia sũt quatuor ordines speciales: vz apostolorũ: martyrũ: pfessorum: z virginũ: z quintus ordo generalis. f. sub cõi vita degentiũ. fo.248.la.1

¶ quinqz sunt partes ciuitatis z vnaqqz hz proprietatem suam: vz orientẽ: occidentem: aglonem: z meridiem z corpus ciuitatis: nota. fo.248.la.1

¶ quinqz nomina relativa ꝓueniunt deo trino z vno: nam ipse omnipotẽs deus pater est z dñs z magister z amicus siue sponsus z index: z cuz multipliciter dicatur z intelligatur: non tamen quoad se: sed quoad alios. fo.248.la.1

¶ quinqz sunt turme instoz que ꝓstruũt supinam illã ciuitatẽ ℳyerusalẽ q̃tuor. f. spũales: z vna generalis. fo.248.la.2

¶ quindecim sunt perfectiones ipsius vbis: fm q z quindeciz sunt decade' psalmoz z. 15. gradus nota. fo.248.la.2

¶ quinqz predictarum perfectionum pertinent ad patrem: quinqz ad filiũ z quinqz ad spiritum sanctum z similiter quinquagenarius psalmoz ad pmz, secũdus ad filiũ z tertꝰ ad spũz scũz. f.248.l.2

¶ deus operatur in hoc mundo: in parte orientali quasi pater: in parte occidenta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃ōē super psalte.

li quasi ꝛMagister: in Aquilone: quasi Dominus: in meridie quasi amicus ꝛ in corpore ciuitatis: quasi iudex ꝛ qua re vide ꝛc. fo.255.la.2
Q; pars orientalis pertinet ad semores apostolos ꝛ prelatos ecclesiarum vbi ē quodammodo principium orbis: pars aquilonis ad diaconos ꝛ ad martyres: pars occidentalis ad doctores: pars meridiana ad contemplatores: Corpus vero ciuitatis pertinet ad vniuersalem ecclesiam: nota. fo.248.la.2
Quare illi qui pertinent ad quintam sedē iudices erunt impiorum. fo.249.la.1
Q; nomen magistri perficit humilitatez: nomen domini patientiam: nomen patris fidem: nomen amici spem ꝛ nomen iudicis zelum: ꝛ hec sunt quinq; ille virtutes de qbus supradcūē. fo.249.la.1
Q; ordo laycorum pertinet ad vicos ciuitatis: clericorum ad suburbana: monachorum ad vrbem. fo.249.la.1
Q; ꝛ̄to quisq; profundius pergit sequens ac peragens negotia mundi: tanto magis elongatur ab eo qui presto est mentibus liberis. s. ꝛ spūi scō. fo.249.la.2
Q; cum baptizatur homo: quasi centūgnquaginta dietis lōge distat a patria. Cū efficitur clericus: (si taz dignus est:) quasi centum. Cum autem efficitur monachus: quasi quinquaginta. fo.249.la.2
Q; in tribus iubileis annorum significantur tempora trium statuum mundi in quorum primo floruit vita coniugalis. In secundo vita ꝛ ordo clericorum sub capite in parte. In tertio monachorum. folio. fo.249.la.2
Q; populus primi status qui in vita floruit coniugali ꝛ non satis spiritualibus pēnis decoratus fit: quasi centum quinquaginta annis. i. quindecim denarijs annorum ſm id quod significant: oportet illos expectare: vt perueniant ad diem illum vltimum: in quo generaliter omnes electi peruenient ad regnum dei. s. tertij status. fo.249.la.2
Q; ordo clericorum qui ſm aliquā sui partem in hoc secundo statu claruit in castitate: quasi centum annis. i. decem denarijs in itinere manet: oportet illos prāsire secundum ꝛ tertium statum anteq̄ videat diem illum. fo.249.la.2
Q; ordo monachorum non eorum qui alterius causa mysterij eucurrit hactenus simul cum ordine clericorum: sed eorum qui in perfectiori vita: aut incepit iaz in aliqua parte orbis: aut incipiet cito quādo ꝛ israel conuertetur ad Deum: sicut non remanet nisi tertia pars itineris ratione mysterij: opz eum operari in triplum vt quod ordo primus complenit in tribus iubileis: ꝛ secundus in duobus: iste q̄ deuote in vno compleat. folio. 249.la.2
Q; aliqui sanctorum magne perfectionis totum psalterium persoluebant in die. folio. 250.la.1
Q; in vno die totum psalterium persoluere: est in vnaquaq; etate conuerti ad dominuz: ꝛ mox absq; dilatione dissolui ꝛ esse cum Christo. fo.250.la.1
Q; i sepe dictis generalibus virtutibus. s. humilitate: patientia: fide. spe: ꝛ charitate: quinquies inuocanda est trinitas: deus: q est magister: dominus: pater: amicus: ꝛ iudex. fo.250.la.1
Q; ex eo q Abraam ascendit de egypto: ꝛ postea semper mansit in mōtanis: significat eos qui a pueritia sua dedicantur Domino: ꝛ tres quodammodo dietas coangustant in vna: qui ergo peruenit ad gradum illum: valde est laudabilis. folio. 250.la.1
Q; trium ordinum electorum: aliqui corpore ꝛ animo sunt monachi: aliqui tantum affectu: ꝛ animo: eo q habeant voluntatem relinquendi omnia: ꝛ sequi Christum: aliqui nec sic nec sic: sed stare in ea vocatione qua vocati sunt. Nota. folio. 250.la.1
Q; alia est causa que facit differentiam inter reprobos ꝛ electos: alia inter eos q

Decem chordaz Abbatis Joachim

iudicabuntur ꝛ saluabuntur: ꝛ eos qui non solum saluabuntur verumetiaz iudices erunt: ꝛ alia que inter iudices: ꝛ iudices distantiam facit: vt vnusquisq; propriā mercedē accipiat. fo.251.la.2
Q; non est par causa glorie eius qui a pueritia seruit deo: ꝛ eius qui tunc venit ad illud cum sibi iam ex necessitate crucifixus est mundus: nota. fo.250.la.2
Q; cum dicitur in hoc loco. Ad clericos pertinet exercitium doctrine: intelligendi sunt illi qui manere sibiipsis ꝛ habere prium permittuntur: ꝛ non illi qui ſm regulam sancti Augustini: in primo castitatis proposito communiter ꝛ canonice viuunt: hos enim sanctus Augustinus monachos vocat. fo.251.la.2
Q; tantum distat inter vitam clericorum: ꝛ monachorum: quantum inter vitam laycorum ꝛ clericorum: vide quomodo. fo.251.la.2
Q; clericis ex parte permissum: ꝛ ex parte inhibitum est habere vxores: monachis omno interdictū ē. fo.251.la.2
Q; aliqui layci cōiugati sunt monachi: deuotione ꝛ voluntate clericorum etiam aliqui sunt deuotione: ꝛ continentia. ꝛMonachi vero deuotione: continentia: ꝛ abnegatione suorum bonorum: ꝛ sui ipsius. fo.251.la.2
Q; tria sunt specialia que monachum faciunt: votum: continētia: ꝛ abnegatio suorum ꝛ sui ipsius. fo.251.la.2
Q; laycus coniugatus qui desiderio ꝛ voluntate est monachus habet denarium perfectionis monachalis ꝛ psalmodie: clericus autem duos denarios qui continenter viuit. fo.252.la.2
Q; ſm concordiam respiciunt se mutuis vultibus reges ꝛ reges: sacerdotes ꝛ sacerdotes: leuite ꝛ leuite: noui ꝛ veteris testamenti. fo.252.la.1
Q; ſm spiritualem intellectum: Reges ꝛ principes veteris testamenti significant pontifices noui: ꝛ milites clericos: qui sub eis degunt: sacerdotes rectores cenobiorum: ꝛ leuite monachos qui ꝛ cenobite dicuntur. fo.252.la.1
Q; si monachus non potest continue permanere in seruore nouitio in his que pertinent ad vitam contemplatiuam: saltē a studio obtinentie cessare non debet: q; est sibi possessio sempiterna: quam nulla ratione alienare aut ammittere debet. folio. 252.la.2
Quid differat inter eos qui conuertūtur a pueritia ad seruitium dei: ꝛ eos qui differunt vsq; ad senectutem. fo.253.la.1
Q; aurum significat vitam contemplatiuam ꝛ laudantium dominum. Argētuz doctrinam eloquiorum domini. Et eos significat opus manuum ad sustentationem indigentium: nota. fo.253.la.1
Q; per opus nutriuntur corpora: per doctrinam in Christo paruulorum reficiūtur mentes: ꝛ vtrunq; spectat ad charitatem proximi: tertium vero quod iam ro significatur. s. vita contemplatiua spectat ad charitatē dei q̄ō est primū ꝛ maximum mandatum. fo.253.la.1
Q; in diebus Saulis regis q electus fuit a domino ad significandum populū primi status reputatum est es. In diebus regis Dauid qui ꝛ ipse electus a domino ad significandum populum secundi status: non es reputatum est propter copiam argenti: ꝛ in diebus Salomonis: qui tertium statum representat: propter nimiā auri copiam: nec argentum reputatum est aliquid. fo.253.la.1
Q; ordo coniugatorum qui inchoatus est ab Adam: claruit in Abraam: ordo clericoruz initiatus a ꝛMoyse claruit in christo ꝛ apostolis: ordo monachoruz initiatus ab ꝛHelya: iam nunc deo propitio rēpus est vt ad lucē veniat: vt luceat omnibus qui in domo sunt. fo.253.la.1
Q; initiatio tertij status pertinens ad spiritum sanctum: fuit in sancto Benedicto occidentalium monachorum: institutore: clarebit autem suo tempore. folio. 253.la.2

Tabula in exp̃ne super psalte.

Q raptus Pauli in tertiū celū significat vitā p̃emplatiuam: z archana que tunc nō licebat homini loq; tpe tertij status licebit z manifesta erūt. fo.253.la.2

Q sicut velamē super iaciem Moysi fuit euacuatū in Christo: ita a simili velamē Pauli: vt. s. archana verba euacuabitur in spiritu sancto. fo.253.la.2

Q primum celum est testamentum vetus p̃ditum in patriarchis: secundum celum testamentum nouū p̃dituz in apostolis: tertium ex vtroq; emanans: est spiritualis intellectus docens nos exire de egypto p̃sentis seculi: z transire per arctā viam deserti: que ducit ad vitam: nota. folio. 253.la.2

Q primus ordo. s. laycorū lucratur in die quasi decem nūmos aureos: secūdus: q̃ si viginti. s. clericoz. Tertius quasi triginta: sed primus cuius longior est via: veluti diebus quindecim peragit curſuz suū secūdus decē: tertio quoq; fo.254.la.1

Q predictoz ordinem electoz: duo primi dr esse extra vrbem. s. in vicis z suburbanis: tertius vero. s. monachoz est in integrum intus: ad quos pertinent quindecim psalmi gradualeo: seu cātica graduum. fo.254.la.1

Q primi ordinis est dicere. Heu mihi q; i colatus ē meus ꝛc. Secūdi. Leuaui oculos meos ad montes ꝛc. Tertij est dicere. Letatus sum in his que dicta sunt mihi ꝛc. fo.254.la.1

Q quatuoz ordinibus de quibus supradictum est: qui vicinioꝛes sunt deo: terni: z terni psalmi gradales deputandi sūt eo q; quilibet illoruz diuidatur in treo. folio 254.la.1

Q primi hoz quatuoz (qui manet ab oriēte:) est dicere. Ad te leuaui. Misi q; dñs z Qui cōfidūt. Secūdi ab aquilone. In conuertendo. Nisi dñs. Beati oēs. Tertij qui ab occidente. Sepe expugnauerūt Be profundis. Dñe nō est exaltatuz: q̃rit q abauſero. Memēto dñe. Ecce q̃bonū: z ecce nūc bñdicite dñz. fo.254.la.1

Q tres primi psalmi z gradales pertinēt specialiter ad tres ordines gīales: duodecim vero ad q̃tuoz speciales ordines vt dictum est. fo.254.la.1

Q tria sunt genera monachoruz: duo. s. in spe: z vnum in re: z illud quod in re est: distinguitur in tribus speciebus: nā alij a pueritia intrauerunt ad hanc vitā alij in iuuentute: z alij in senectute: sollio. 254.la.2

Q non qui monachus dicitur hz p̃miū sed qui monachus est. fo.254.la.2

Q preueniens mors etatem seruorum in his qui in pueritia conuertunt: nō admittit meritum: q; cum ipse deus in talibus articulis necessitatem imponit: nō tam de fructu operum: q̃z de corde quisq; iudicatur. fo.254.la.2

Q quo plus datur homini quod debetur illi: eo plus infirmatur z deficit in his q̃ deorsum sunt. fo.254.la.2

Q tria tempora esse didicimus: in quibus tres ordines isti consumationem accipient. Nota. fo.255.la.1

Q tres populi trium temporum remunerationem expectant fidei sue z laborum suoruz: primus. s. antiquus qui in fide p̃ seuerauit vsq; ad Joannem baptistam: secundus qui in aduentu Christi credidit: z tertius futurus in fine seculi credituruſ est. fo.255.la.1

Q Joannes baptista cum triginta esset annorum cepit predicare: sicut z Ezechiel prophera, z ipse Christus eadem etate ceperunt. fo.255.la.1

Q q in occasione p̃lugalis vinculi carnalibus amplexibus astricti sunt: vix p̃ūt in extrema etate vite sue fructum boni operis cōpetēter afferre. fo.255.la.1

Q q astricti sunt amore p̃pinquoz suoruꝫ vt clerici vix medis etate vite sue: se ab illoruz finibus (diuisis possessionibus) absoluunt. fo.255.la.1

Q patriarchis in senectute dati sunt filij: cum. s. magis amore prolis q̃z libidinis p̃euenirēt cū vxoꝛib⁹ suis. fo.255.la.1

Decem chordaꝝ Abbatis Joachim

Q tria sunt exercitia pertinentia ad tres ordines. s. laycos: clericos z monachos: que etiam pertinent ad imaginem trinitatis. s. opus: doctrina z laus. s. psalmodia. fo.255.la.1

Q aliud est operari ad vtilitatem p̃priā aliud ad subsidium p̃ximoruz: z aliud ad gloziam z laudem dei. Et similiter de doctrina z de psalmodia. Nota. folio. 255.la.1

Q quasi tertia pars psalmoruz sit oratio p̃ peccatis: z hinc est q; p̃ consueuimus dicere psalmos orantes p̃ nostra z p̃ximoruz salute. fo.255.la.2

Q psalmodia p̃prie pertinet ad populū tertij status qui erit in fine seculi: quando data vndiq; pace z letitia christianis conuertetur p̃ solito ad laudem dei dicens assidue cum psalmista. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi ꝛc. folio. 255.la.2

Q tante perfectionis sit quindenarius numerus: vt sub ipso contineatur omnis perfectio misterioꝝ dei. fo.255.la.2

Q dictus numerus distiguitur in numerum: ternarium: quinarium: z septenarium. fo.255.la.2

Q deus glorioſus est finis inquisitionis z desiderij nostri. fo.256.la.1

Q numerus ternarius: quinarius z septenarius pertineat ad totam illam superiorem ciuitatem. fo.256.la.1

Q in superna ciuitate p̃sideranda sunt tria s. vici suburbana z vrbs fo.256.la.1

Q in p̃dictis tribus numeris continetur mysterium deitatis. fo.256.la.1

Q ternarius numerus pertinet ad tres p̃prietates personaꝝ: p̃m quas vnaquaq; persona intelligitur per se subsistere z nō est alia. fo.256.la.1

Q quinarius numerus pertinet ad quinq; relationes. Et septenarius ad septem modos: quibus dicitur Deus ad se: nos: folio. 256.la.1

Q moraliter. ternarius numerus pertinet ad tria exercitia. s. opus: doctrinam: z psalmodiam: trium ordinum supradictoruz. fo.256.la.1

Q numerus quinarius pertinet ad quinque virtutes vt supradictum est: z septenarius ad septem virtutes anime naturales. fo.256.la.1

Quomodo in centumquinquaginta psalmis ostenditur nobis iter veniendi ad perfectionem catholice confessionis. Et in quindecim gradibus (in hoc opere:) memoratis ingrediendi aditum ad sancta sanctoruz. fo.256.la.1

Q primo: in fundamento fidei nostre: statuenda est trinitas: vt. s. ante omnia credamus esse tres personas perfectas nō diuisas: sed distinctas suis p̃prietatib⁹. folio. 256.la.1

Q secundo credere debemus vnam personam ab vna: z aliam a duabus: z ab ipsis tribus septem spiritus ipsius domini: missos in oēz terram. fo.256.la.1

Q tertio credatur singulam personam esse verum deum: z duas simul: z tres pariter simul vnum deum. fo.256.la.1

Q Alpha duobus modis scribitur apud gregos: z. ω. Et quomodo per has figuras exponitur p̃ ipsa trinitate: Nota. folio. 257.la.2

Quomodo pater hz quandam p̃priaz relationem ad filium: z econtra filius ad patrem: z vterq; ad spiritum sanctum. Et simul tres ad omnem creaturam. folio. 257.la.2

Q ad designandam excellentiam tam archani mysterij. s. quinq; relationum in diuinis: in exordio p̃dicti testamenti electi sunt quinq; venerabiles viri. s. Abraam: Isaac: Jacob: Joseph: z Effraim. folio. 258.la.1

Quomodo dicti viri accipiantur aliquando: vt pater z vt filius: z quomodo diuersis respectibus hoc fiat: z aliquando p̃ spiritu sancto. fo.258.la.1

Considera lector ter trinam figuram: z di-

Universidad de Deusto
Biblio

Tabula in expõnẽ sup̃ psalte:

ste quare cantet ecclesia ter ante missaz ter trinum Kirieleison. fo.258.la.2
Q7 septem dona spiritus sancti vocantur spiritus: vt in Apocalypsi dicitur. Et a septem spiritibus qui sunt in conspectu throni eius sunt. fo.258.la.2
Quomodo differant quinq; tempora.s.ab Abraam vsq; in finẽ sectt. fo.259.la.1
Q7 monendus est lector: quatenus vbicũ que vna persona dicitur operari: non intelligat operari illam solam: sed tres simul. fo.259.la.2
Quare voluit spiritus sanctus apparere: primo in specie columbe: deinde ignis. folio 259.la.2
Q7 nos sumus in principio quinti temporis: in quo opz spiritum sanctuz missuz a filio: operari opera sua multo altiusq; hactenus: vt omnes discant honorificare spiritum sanctum: sicut patrem z filium. fo.259.la.2
Q7 deus operatus in primo tempore fidẽ: In secundo patientiam: In tertio zelũ In quarto humilitatem: In quinto spẽ folio. 260.la.1
Q7 vsus sanctarum scripturaruz est: vt nomine carnis accipiatur homo: vt est illud. Et videbit omnis caro salutare dei. folio. 262.la1
Q7 quinq; virtutuz de quibus supradictũ est: prima.s.humilitas ptinet ad animaz Christi: secunda.s.patientia ad carnem eius: reliqne tres ad ipsam trinitatem.s. fides ad patrem: spes ad filium: z charitas ad spiritũ sanctum. fo.262.la.1
Q7 qui radicatus est in his quiq; virtutibus: dignus extimatur apud deum: vt accipiat il a septem specialia dona: que sunt septem spiritus domini missi i omnem terram. fo.262.la.1
Q7 triginta psalmi pertinent ad notitiam sancte trinitatis: quinquaginta: ad quinque relationes: qbus dicunt psone ad psonas: septuaginta ad septẽ modos: quibus dicuntur ad se. fo.262.la.2
Q7 duodeciz sunt intelligentie spirituales ex trino fonte litere: miro modo manantes: non ex tota scriptura noui ac veteris testamenti: sed ex illa que hystorice scripta est: z hoc secundum partem. folio. 262.la.2
Q7 sens litere quẽ trinuz esse dicimus. Tetus ac nouum testamentuz: z institutiones sanctorum patrum: inter quas continetur mysterium ecclesie: quod z multiplex est: ad magnum aliquid designandum a viris apostolicis institutuz. folio. 262.la.2
Q7 cum dicitur Abraam duos filios habuit ꝛc. sm moralem intelligentiam: intelligitur homo nuper conuersus a vanitate seculi ad seruitutem dei ꝛc.. nota. folio. 263.la.1
Q7 duodecim intelligentiaz: due prime.s. hystorialis z moralis: z quicquid de eis dici potest pertinent ad institutionez vite humane: In reliquis autem decem ostenduntur magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius: z invisibilia mysteriox dei. fo.263.la.2
Q7 in hystorica intelligentia datis exẽplis veterum: roboratur patientia. In moreli vero intelligẽtia solidatur humilitas. folio. 263.la.2
Q7 fides pertinet ad resurrectionez domini. Spes ad ascensionem: z charitas ad aduẽtum spiritus sancti. fo.263.la.2
Q7 decem sunt virtutes que pertinent ad tempus paschale sm q decem sunt cozde psalteriũ.s. tres theologice z septẽ doni spiritus sancti. fo.264.la.1
Q7 intelligentia hystorica pertinet ad exteriorem hominem idest institutionez eius: z intelligentia moralis ad interiorẽ hominem. fo.264.la.1
Q7 tertia intelligentia.s. tropologica superexcedit moralem gradu vno: quia i morali agitur de carne z anima: in ista vero de litera z spiritu. fo.264.la.1
Q7 Abraam in hac specie z modo significat doctorem eccle sie: cuius vxor legitima est spiritualis intelligentia. Cõcubina vero litera quandoq; cũ filijs abiecienda. fo.264.la.1
Q7 filij litere sunt sensus carnales: filij vero spiritualis intelligentie sunt meditationes spirituales. fo.264.la.1
Q7 quarta intelligentia.s. cõtemplatiua excedit tropologicaz z ipsa gradu vno: quia magis pre illa virum desideret spiritualem contemnentem vtiq; mundum z ea que mundi sunt: z extendentem se ad ea que sũt spiritus dei. fo 264.la.1
Q7 ancilla Abrae significat vitam actiuaz: Sarra contemplatiuam. fo.260.la.1
Q7 quinta intelligentia dicitur anagogica supra quam nulla alia inuenit: nam ipsa est superioz cunctis alijs. Anagogen iterpẽtat supioz intellectus. fo.264.la.2
Q7 intelligentia tropologica pertinet ad fidem: quia fides exauditu contemplanda ad spem: quia illud querimus videre quod amamus z speramus. Anagogica ad charitatem: quia deum quem querimus per eaz charitas est: z qui hz charitatẽ hz totũ simul qd̃ q̃rit. fo.264.la.2
Q7 intelligentia hystorica proprie designatur in duobus filijs Thare. s. Abraam z Loth. z Moralis vero in duabus vxoribus Abrae. Tropologica designatur in duobus filijs Isaac. Contemplatiua in duabus vxoribus Jacob. Anagogica in duobus filijs Joseph: in quo desinit gemina annoratio huius sancte progenies scilicet Effraim qui fuit quintus ab Abraam. fo.264.la.2
Q7 in intelligentia anagogica desinit ascensus intelligentiarum: que est quinta ab hystorica: z ẽ supioz itellectus. fo.264
Q7 mirabile: quid accidit in mysterijs istis: vt vicissim sibi succederent viri: z mulieres: ita vt in primo gradu duo viri: in secũdo due mulieres: in tertio duo viri: in quarto due mulieres: z in quinto duo viri: nota rationem z Queniẽtiaz
Q7 septem sunt species intelligentie typice: quas septez spiritus celitus missi operant i terrã: q̃ sigillati declarãt. fo.265
Q7 in sexta specie intelligentie typice abraaz significat patros secũdi z tertij status z Agar ecclesiã laboriosam que pñs est: Sarra vero ecclesiã quiescentiũ q̃ futura est in tertio statu cum dabitur Sabbatismus populo dei. fo.265.la.1
Q7 necesse est vt trã eat significatiũ petri. s. clericorum: z maneat significatum ioannis. i. monachorum. fo.265.la.1
Q7 in lege gratie reprobatur cõsuetudo veteris testamenti de duobus vxoribus simul vniptãctis viri: vz i Abraã: Jacob dauid: z licet libellũ repudij. fo.265
Q7 tpe tertij status post percussionem babylonis: multi accipiẽt vxores non causa libidinis: sed prolis: z erunt quasi nõ habentes vxores: vt non voluptate carnis: sed spũs recreẽtur z seruiãt dño in corde pfecto. Et si hoc hoibus videat i possibile: non tamẽ Deo. fo.265.la.2
Q7 septima spẽs typice intelligẽtie ẽ vltima in q̃ finis est omniũ. fo.265.la.2
Q7 hz hãc vltiaz itelligẽtiã ebrea significat deũ patrẽ cũ oibus platis q fuerunt ab initio seculi vsq; in finẽ: z sm hãc intellectũ: in ancilla eius designat to a electorũ ecclesia a principio vsq; in finẽ. In libera ãt illa que sursum est Hyerusalem mater nostra. fo.265.la.2
Q7 in primo statu sola sunt ecclesia laborantiũ: in tertio sola eccl sia quiescentiuz z triumphãtiũ: in secundo vero statu pars vna laborãtiũ est: altera vero quiescentium z contẽplantium. fo.265.la.2
Q7 Enoch z Helyas (z apõ aliquos moyses: (reuelandi sunt. fo.266.la.1
Q7 Enoc similitudinẽ hũr cũ abraã z Zacharia pie ioannis baptiste. fo.266.la.1
Q7 cũ venerit Helias: alij z alij eligentur a spiritu sancto qui mittantur predicare Euangelium regni: sicut factum est in

Becem chordax Abbatis Joachim

intelligentiarum in ipsis. fo.264.la.2
Q7 septem sunt species intelligentie typice: quas septez spiritus celitus missi operant i terrã: q̃ sigillati declarãt. fo.265
Q7 in sexta specie intelligentie typice abraaz significat patros secũdi z tertij status z Agar ecclesiã laboriosam que pñs est: Sarra vero ecclesiã quiescentiũ q̃ futura est in tertio statu cum dabitur Sabbatismus populo dei. fo.265.la.1
Q7 necesse est vt trã eat significatiũ petri. s. clericorum: z maneat significatum ioannis. i. monachorum. fo.265.la.1
Q7 in lege gratie reprobatur cõsuetudo veteris testamenti de duobus vxoribus simul vniptãctis viri: vz i Abraã: Jacob dauid: z licet libellũ repudij. fo.265
Q7 tpe tertij status post percussionem babylonis: multi accipiẽt vxores non causa libidinis: sed prolis: z erunt quasi nõ habentes vxores: vt non voluptate carnis: sed spũs recreẽtur z seruiãt dño in corde pfecto. Et si hoc hoibus videat i possibile: non tamẽ Deo. fo.265.la.2
Q7 septima spẽs typice intelligẽtie ẽ vltima in q̃ finis est omniũ. fo.265.la.2
Q7 hz hãc vltiaz itelligẽtiã ebrea significat deũ patrẽ cũ oibus platis q fuerunt ab initio seculi vsq; in finẽ: z sm hãc intellectũ: in ancilla eius designat to a electorũ ecclesia a principio vsq; in finẽ. In libera ãt illa que sursum est Hyerusalem mater nostra. fo.265.la.2
Q7 in primo statu sola sunt ecclesia laborantiũ: in tertio sola eccl sia quiescentiuz z triumphãtiũ: in secundo vero statu pars vna laborãtiũ est: altera vero quiescentium z contẽplantium. fo.265.la.2
Q7 Enoch z Helyas (z apõ aliquos moyses: (reuelandi sunt. fo.266.la.1
Q7 Enoc similitudinẽ hũr cũ abraã z Zacharia pie ioannis baptiste. fo.266.la.1
Q7 cũ venerit Helias: alij z alij eligentur a spiritu sancto qui mittantur predicare Euangelium regni: sicut factum est in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̄ōē super psalte.

exordio secundi status quādo dei filius venit in mundum. fo.266.la.1
Q ficut quindeciz homines z patriarche fuerunt: Abraam: Isaac: z Jacob z filij eorum duodecim. Et similiter quindecim fuerunt: in exordio secūdi status. s. Zacharias: Joannes baptista: z homo Christus iesus: z Apostoli eius duodeciz: ita z in exordio tertij status quindecim eoz̄ similes futuri sūt. fo.266.la.1
Q hystoricus intellectus est: cum aliquid fit aut agnoscitur esse factum ad similitudinem eorū que ordinata sunt a deo: vt dum tenetur similitudo appetantur z merita. fo.266.la.2
Q ad instar duodecim patriarcharum z duodecim apostolorum obtinuit cōsuetudo: vt duodecim monachi regulares ad nouum monasterium dirigerentur: quod z beatus Benedictus fecit i duodecim monasterijs. fo.266.la.2
Q moraliter Abraam significat hominez exteriorem: Isaac interiorez: Jacob liberum voluntatis arbitrium: quinq; eius filij patriarche: quiq; sensus exteriores: septem reliqui: septem motiones mētis qbus mouetur animus ad obtinēda septez dona spiritus sancti. fo.266.la.2
Q septē motiones sunt quasi septem aptitudines quibus comprehendi possint ipsa dona spiritus sancti. ſm q oculo capitur lux aut verbum zc. fo.266.la.2
Q in quiq; patriarchis filijs Jacob significantur quinq; dona generalia. s. humilitas: patientia: fides: spes: z charitas. folio. 267.la.1
Q in septez reliquis patriarchis filijs Jacob: significantur septem dona specialia id est septem dona Spiritus Sancti. folio. 267.la.1
Q septem cenobia seu monasteria tempore tertij status clarebunt ad similitudinem septem Ecclesiarum Asie. Et hoc cū pertransierit id quod Petrus significat sequens Deum cum Cruce sua. folio. 267.la.2
Q in quintodecimo z vltimo gradu ipsarum intelligentiarum: qui est generalis eo q colligat in vnuz totum genus humanum: Abraam significat prelatos primi status: Isaac prelatos secundi. z Jacob tertij status zc. Nota. fo.267.la.2
Q in illis tribus magnis mulieribus. s. Sarra: Rebeccha: z Rachele designātur quedā tria in singulis predictis duodecim gradus intelligentiarum: Nota. plurima. fo.268.la.2
Q in exordio tertij status (in proximo futuri:) vocande z ad fidem conuertende sunt reliquie indeoz̄ z gētiū. s. 268.l.2
Qualiter due prime intelligentie non sunt de numero duodecim: sed eis addite. s. hystorica z moralis: quibus instruimur qd agere aut cauei debeamus. fo.268
Q in morali intelligentia agitur de pugna corporalium vitiorum: z in tropologica de pugna hereſum. In cōtemplatiua vero de pugna spiritualium impugnationum diaboli. fo.270.la.2
Q pugna que pertinet ad moralem iutellectum designata est in trāsitu maris rubi: ille que pertinet ad tropologicū in temptatione deserti. Que autem ad cōtemplatiuum: in acerrimis bellis phylistinorum. fo.270.la.2
Q ille optime seruat sabbatuz qui relicta vanitate seculi: conuertit se penitus ad seruitium dei. Et hoc ſm moralez intellectum. fo.271.la.1
Q ſm tropologiam sabbatum seruare est cessare ab obseruatione legis ſm literaz z seruare legē ſm spiritū. fo.271.la.1
Q contemplatiue sabbatum seruare: est perfectione vite laboriose z actiue transire ad vitam otiosam. Anagogice vero ille sabbatizat qui solutus molle carnis requiescit in pace. fo.271.la.1
Q in prima specie intelligentie typice habuerunt sabbatum filij israel quādo abolita seruitute legis acceperunt spiritum adoptionis.

Decem chordaz Abbatis Joachim

In secunda specie sabbatizabunt Christiani: cum consumato labore huius secundi status quom odo sustinent electi: propter verbis cuius rebelles quoq; in dei conuertentur ad xp̄m. fo.271.la.1
Q tempore sexto ecclesie erit duplex tribulatio: z duplex requies: vt quasi duo gomor colligātur die sexto. fo.271.l.1
Q dicta tribulatio facta per gentes infideles: durabit sex semis seu septenis mensibus. fo.271.la.1
Q quemadmodum primus status post lōgum laborem habuit breue sabbatum. Et secundus status similiter post longum laborem dicturus est breue sabbatum: ita a diuerso tertius status: breuis quidem temporis: z si non breuis laboris transitum habiturus est: sabbatum aūt integrum z perfectum. fo.271.l.1
Q in tribulatione quam facture sunt gentes infideles: dominium Babylonis: scilicet Rome dissipabitur: z in eternuz non erit amplius. fo.271.la.2
Q populus dei habiturus est sabbatuz generale respectu sex etatū mundi: de quo dicit apostolus. Relinquetur sabbatismus populo dei. fo.271.la.2
Q sicut ex tribus patriarchis orti sūt duodecim filij israel: ita ex trina concordia litere oriuntur duodecim spirituales intellectus: fo.271.la.2
Q sicut ex duodecim filijs israel processerunt duodecim tribus: quarum multitudo sicut arena maris: ita ex duodecim intelligētijs innumere expositiones oriuntur: adeo vt prius mundus deficiat: q̄ mortalis homo tāte plenitudinis exhauriat profundum. fo.271.la.2
Q sicut decem sunt corde psalteryi: decem sunt intelligentie: quibus comprehendimus plenitudinem quandam operum: z donorum dei: propterea vnaquaq; istarum vsq; ad quindenarium numerum propagatur: ita vt simul omnes res vel de quibus agitur sint centumquinquaginta. fo.271.la.2
Q in tropologica intelligentia non sunt plures aut pauciores species q̄ quindecim nec plures virtutes aut pauciores: de quibus agitur in contemplatiua: q̄ quindeci: z sic de ceteris octo. s.271.l.2
Q cum sint decem intelligentie z vnaquaq; habeat quindecim proportiones: liquet q decies quindecim: z quindecies decem proportiones sunt: ac per hoc decem corde z quindecim gradus: z psalmi numero. 150. fo.271.la.2
Q secundum terminum quindecim graduum z numerum decem cordarum: z centum quinquaginta psalmorum: libet considerare generationes a principio seculi vsq; in finem: q; iuxta numez psalmorum numerande sunt. fo.271.la.2
Q numerando per ordinez generationes seculorum incipiendo ab Adam: in singulis pene decadum generationum inuenitur principium. Et vbiq; manifestum z lucidum sacre misterium trinitatis. fo.272.la.1
Q quamuis Adam egerit penitentiam de reatu suo: z Noe iustus fuerit: z multi alij sancti extiterint in veteri testamento: nusquam tamen legitur dixisse Deus. Ego sum deus Adam: aut ego sum deus Noe. Sed bene legitur. Ego sum deus Abrā: deus Isaac: z deus Jacob: z quare. fo.272.la.1
Q Zacharias z Joannes baptista: z homo Christus Jesus: medij fuerūt inter vtrunque testamentum: ita vt sub eis consumaretur tempus legis z inciperet tempus gratie: vnde z lapis angularis: Christus dictus est. fo.272.la.1
Q ab Adam vsque ad Arphasat nepotez Noe fuerunt tredecim generationes: z hoc accipiendo Abel pro vna generatione: z quare. fo.272.la.1
A Noe vsque ad Jacob fuerunt tredecim generationes: z quare a Noe incipit. folio. 272.la.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula in exp̃ōē super psalte.

Q de semine Sem: natus est Christus se/cundum carnem: ⁊ populus iudeorum: ⁊ de Japhet electa ē ecclesia que est spō/sa Christi. fo.272.la.2

Q abel in numero generationum est ex/tra lineam: tamen Christum significat: quare. fo.272.la.2

Q tempore primi status filius dei mane/bat occultus: ⁊ tamen quotidie in miste/rio mactabatur ⁊ nesciebatur. Nota. so/lio. fo.272.la.2

Q ecclesia primitiua que abhominabatur gentiles multos grecorum habuit: qui appellabantur proselyti. fo.273.la.2

Q Judei non possunt dicere de solis Pa/triarchis fore Christum nasciturum: cū/ constet ⁊ Raab ⁊ Ruth de gentibus fu/isse: ⁊ tamen ex eis natus est David: de cuius semine nasciturus erat Christus. solio. 273.la.2

Q Noe fuit decimus ab Adam: Abraam fuit decimus a Sem: Booz fuit deci/mus ab Isaac: Ochozias fuit decimus ab Obeth. fo.274.la.1

Quare quidam reges Juda: a Mattheo p̃ termissi sunt. fo.274.la.1

Quomodo claruit Joiada summus ponti/fex: qui pro merito iustitie sue in consor/tio regum Juda sepulturam accepit: sed filius eius Zacharias cum esset iustus: sicut Abel ab impio Rege Joas inter/fectus ē: sicut ⁊ filius dei Christus. so/lio. 274.la.1

Q nullus de regibus Juda: a David vsq; ad Josiam: occisus est gladio preterquā tres: scilicet Ochozias: Joas filius ei⁹ ⁊ Amasias filius Joas: quos Mathe/us pretermittit in genealogia Saluato/ris. fo.274.la.1

Q in aliquibus secundum quid: inueni/tur potius similitudo patris: in aliqui/bus filij: ⁊ in aliquibus spiritus sancti: ⁊ hanc regulam generalem notare debet lector: vbicunq; aliquid: ⁊ aliquid alicui/ personarum specialiter dicitur attribu/tum. fo.275.la.2

Q in Salathiel defecerunt Reges iuda: ⁊ ceperunt esse principes pro eis: sicut ⁊ in principio. fo.275.la.1

Q omnes reges vltimi qui geniti sunt in trāsmigratione Babylonis pessimi fue/runt in conspectu domini: ⁊ electi sunt tres viri sancti in spiritu prophetie: scili/cet Hieremias: Ezechiel ⁊ Daniel. No/ta. fo.275.la.1

Q Hieremie sermo pene: absque ordine/ scriptus est: ⁊ ob hoc obscuritate nimia/ prę duob⁹ alijs tenebr̃escit. fo.275.la.2

Q Ezechielis sermo ex parte obscurus ē: sed recto ordine cōsummatus. Daniel nō/ solum ordinem seruat: verū etiam his/ que vidit: expositionem adiungit. so/lio. 275.la.1

Q inter vitam coniugalem ⁊ celibatā; non minus distat q̄ inter carnem ⁊ spi/ritum: ⁊ celum ⁊ terram: nam vita que communis est hominibus ⁊ iumentis: vita hominum est: illa autem: scilicet vir/ginalis ⁊ celibata: non hominum sed angelorum. fo.275.la.2

Q sicut in primo gradu generationum: Abel fuit accipiendus p̃o vna/ generatione: vt semper fieret recapitulatio a decima generatione (hoc est:) a decima a vigesima: a trigesima: a quadragesima: a quinquagesima: ita ⁊ in quinto gradu accipiēdus est: Esaias propheta p̃o vna generatione. fo.276.la.1

Q viri qui significant id qd̄ decem corde/ Psalterij in hoc quinto gradu sunt. Primus Achaz. Secundus Ezechias. Tertius Manasses. Quartus Amos. Quintus Josias. Sextus Joachiz. Se/ptimus Jechonias. Octauus Salathi/el. Nonus Zorobabel. Decimus Abi/ud. fo.276.la.1

Q Zorobabel: semotis illis tribus gene/rationibus que segregāde sunt ab alijs/ ratione supradicta: est quinquagesimus in numero patrum iuxta hystoriam: ⁊ sub ipso aut circa ipsum consummate sunt hystorie veteris testamēti. fo.276.la.1

Q sub zorobabel data est libertas populo israel: vt ibi ostenderetur p̃sumatus ma/gn⁹ iubileus presertim cum ab Adam: vsq; ad Cyrum inueniantur consuma/ti septuagenarij annorum. fo.276.la.1

Q anno quo percussa est babylon ⁊ dile/ctum imperium Caldeorum: ibi finis fuit primi magni iubilei: ⁊ completum est qd̄ signi ficant primi quinquagesimi psalmi. fo.276.la.1

Q Salathiel typum gerit dei patris: Zo/robabel filij: ⁊ Josedech sacerdos ma/gnus: spiritus sancti. fo.276.la.1

Q nomina virorū in hoc gradu qui signifi/cant id qd̄ decem corde psalterij sunt. Primus Eliachiz. Secūdus Azor. Ter/tius Sadoch. Quartus Achim. Quin/tus Eliud. Sextus Eleazar. Septim⁹ Mathan. Octauus Jacob. Nonus Jo/seph. Decimus Christus. fo.276.la.2

Q in hoc gradu qui est septimus a primo zacharias sacerdos designat deum patrē: Joannes baptista filium: ⁊ Christus spi/ritum sanctum: fo.276.la.2

Q in Christo defecit ex toto linea carnis: in eo. s. gradu qui est septimus a primo. folio. 276.la.1

Q vsq; ad dictum septimū gradum: dinu/merate sunt corde ⁊ assignatum est ipsi/us psalterij sacramentum. fo.276.la.2

Q i quatuor decadis generationū spūaliū sub breuioris satis temporis spatio: con/sumandus est cursus huius secundi sta/tus. fo.276.la.2

Q in scdo quinquagenario ⁊ secūdo iubi/leo pcutiēda ē nona babylon: sicuta Cy/ro pcussa est vetus: de qua agit in Apo/calypsi in spē magne meretricis: vt oēs doctores concordant. fo.276.la.2

Q cum ad p̃a simus in fine quadragin/ta generationum timendū est fidelibus a facie arcus: prima ⁊ eniz tribulatio de/lebit imperiū babylonis: scda castigabit peccata delinquentis ecclesie: ⁊ exinde qd̄ restat tpis: consummabitur opus dei: ⁊ sic per quindecim gradus vel decā/das: introibimus in sancta sanctorum. folio. 276.l.2

Q sicut in cētū gnāginta psalmis cōtinet/ psalterium: sic in. 150. generationibus vniuersitas temporum: hoc est ab Adam vsq; ad consummationem seculi: caue ti/ ne longum annorum spatium tibi ppo/nas in his extremis quinq; decadis ge/nerationum. fo.276.la.2

Q an generationes que future restāt: die/rum sint: an mēsium: an annorū: ⁊ quot anni siue mensis per singulas scient illi/ qui ibi futuri sunt. fo.276.la.2

Q quinquagenarius primus pertinet ad deum patrem: scds ad filium: ⁊ tertius ad spiritum sanctum. fo.277.la.1

Q sicut vnus est omnipotens deus qui p̃/ fidet super omnia in tribus personis, s. pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus: ita vn⁹ est ⁊ dei populus a principio vsq; in fi/nem licet in tribus statibus distinctus: ⁊ vnus liber psalmorum qui cōtinet in se quinquagenarios tres. fo.277.la.1

Q secundum numerum graduum: de/ cadumq; psalmorum: quindecim psal/teria decacorda: sub vno psalmorum li/bro accipineda sunt: vt vna queq; iusto/rū mansio psallat, pariter in ordine suo. folio. 277.la.1

Q quinque psalteria decacorda pertinēt/ ad primum statum: quinq; ad secundū: ⁊ quinq; ad tertium. fo.277.la.1

Q tunc sciamus nos exaudiri adeo ⁊ acce/pta fieri in conspectu eius sacrificia lau/dum nostrarum: si eum laudamus sicu/ti est: ⁊ si qua laus debeatur singulis per/sonis: ⁊ tribus communiter intelligi/mus. fo.277.la.1

Q quidam volens emendare Arrium: ⁊ Sabellium peruersius eis dixit: videli/cet vnam substantiam esse quandā sum/mam rem communem tribus personis

Decem chordax Abbatis Joachim

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula inexpõnẽ super psalte.

z singulam personam esse illam substantiam quaternitatem. fo.277.la.1

¶ Explicit Tabula Secundi Libri Psalterij de cacordi.

¶ Incipit Tabula Tertij Libri Psalterij decacordi.

Quod sapienter deo psallere: est ipsa verba psalmorum discrete z intente proferre fo.277.la.2

Q melius est paucos psalmos ordinate p ferre: q̃ multos inordinatos z sine custodia discipline q non tam q̃titas numerosa verboz q̃ affectus z deuotio commendat a deo. fo.277.la.2

Q si q̃titas in diuersis diuersa sit affectus tamen deuotionis ijsdem in omnibus esse debet: alioquin si non suppetunt vires: credendum est potius quantitati: quia non est equa virtus omnibus: folio. 277.la.2

Q sunt aliqui voluntate seruidi: z deuotione rudes qui dum arcem perfectionis apprehendere volunt: aliquid supra vires: non vsq̃ ad finem perseueraturi presumunt: putantes impossibile ceteris quod ipsi strenue complere non possunt. fo.277.la.2

Q magni patres qui vitam heremiticam sigillatim ducebant: totum per dies singulos persoluebant psalterium: alij vero plus aut minus: sm q eis sancta deuotio diuinitus inspirata suggerebat volẽtes hoc modo comprehendere: quod in eodem volumine scriptum est. Addij ciam super omnem laudem tuam: folio. 277.la.2

Q nobis (vt ait sanctus Benedictus:) q ista scimus z non facimus rubor confusionis est: est tamen deo acceptus non soluz centesimus z sexagesimus: sed etiam trigesimus fructus qui est parvulorum. fo.277.la.2

Q quia bonus est dominus ac pius vt corda magis q̃ dona querat p̃ferens oblationem paupercule abundantie diuitũ. folio. 277.la.2

Q non videtur esse parue deuotionis dicere quottidie monachum super horas debitas seu canonicas z consuetas: trigita psalmos ad honorem sancte trinitatis z precipue qui pro diuersis accidentibus z assiduis occupationum curis (q̃ inspserate emergunt:) petenti z obligati sunt. fo.277.la.2

Q clerico dicere quottidie viginti Psalmos non est inertis deuotionis: nam sicut monachi quo ad hoc est tenere tertium gradum: ita clerici secundum. Secularis autem siquis deuotus vellet z ipse immitari posset dicere decem: folio. 277.la.2

Q id quod monachi vacantes implere satagunt vno die. s. totum psalterium: seculares saltem in quindecim diebus complere studeant q z illud pro omnibus eleẽtis veraciter scriptum est. Sacrificium laudis honorificabit me: z illic iter quo ostendam illi salutare Dei. folio. 278.la.1

Q non ad solos monachos pertinet psallere z laudare: sed ad omnes christianos z omnes christiani debent diligere psalmodiam. fo.278.la.1

Q sicut seruitus operis propria fuit primi status. Studium doctrine secundi: ita iubilatio psalmorum (que trahit hominem ad contemplationem dei:) est tertij status: qui in ranis est. fo.278.la.1

Q contemplatio z iubilatio psalmoruz est clauis Dauid qua datum est hostiuz aptum angelo philadelphie: itavt sine clave ipsa difficile sit aliter intrare i sancta sanctorum. fo.278.la.1

Q dicere decem psalmi: quod mystice refertur z pertinet ad laycos dicere vigiti

Decem chordaz Abbatis Joachim

quod ad clericos: z dicere triginta pertinet z refertur ad monachos: vt vnicui q̃ pro gradu suo dum vacat z vires suppetunt offerre libet. fo.278.la.1

Q nonnunq̃ qui plus laudat ore minus sufficit laudare corda z ecõtra: qui plus corde minus ore: q̃ forte quod affectus suggerit labor z occupatio non permittit. fo.278.la.1

Q non pari modo mẽs libera esse potest ad psallendum tempore gemitus z laboris. (z si non minus necessarium sit:) q̃ tempore prosperitatis z gaudij: dicente Apostolo. Tristatur quis in vobis: oret equo animo z psallat: z ideo tali tẽpore debet frater sibimet inferre vim. folio. 278.la.2

Q ante omnia obseruari oportet: ad quod z satis pijs mentibus comparatum est: z diuinis auctoritatibus approbatum: cantare scilicet z psallere in cordibus nostris deo magis: q̃ i apta voce z crepatione labioz um: quia loqui: z clamare: actionis est: orare z psallere cum silentio contemplationis. fo.278.la.2

Q in aperto debemus deum nostrum vocis officio confiteri propter eos qui foris sunt: z in occulto pro dono ipsius intrare penetralia cordis nostri: ubiq̃ absque strepitu: z sono vocis offerre ipsi soli sacrificium laudis: sicut Anna faciebat. fo.278.la.2

Q qui vigilanter inspicit sacras scripturas: non sibi sufficere putat: quod ex lege debitoq̃ communi manifeste persoluit: nisi habeat aliquid arcbani quod secrete offerat deo suo: ne non esse amicus conuincatur sed seruus: si non aliquid spontaneus offerat ex voto suo: sed omnino coactus. fo.278.la.2

Q omnia bona que facit Christianus debent habere principium: intentionem bonam. Et primo ad laudem z gloriam dei: deinde pro remedio z indulgentia peccatorum suorum: pro vincendis passionibus carnis: pro impetranda gratia spiritus sancti. fo.278.la.2

Q vt in eis qui psalmis z orationibus vacant fructuosio: semper fiat deuotionis affectus: bonuz satis z laudabile est: itz dare operam psalmodie: vt per hoc q̃ exterius ore promitur: mens interius illustretur z c. fo.278.la.2

Q tres denatij psalmorum pertinent ad ad perfectionem personarum: tricenarius ad vnitatez trinitatis. fo.278.la.2

Q ad gloriam z laudem dei pertinet vniuersum psalterium siue in quinq̃ ascensionibus per triginta: siue in quindecim gradibus per decem psalmos partiri: vt per singulos denos psalmos distinctio fiat: ad honorem z reuerentiam soluantur singuloruz. s. patris z filij z spiritus sancti. fo.278.la.2

Q singulas decadas generationum: tres alique parsone precedunt in typo prestantissime trinitatis: vt ostensum est. folio fo.278.la.2

Q in secreta quoq̃ persolutione psalmorum assumendi sunt nouem Psalmi de corpore psalterij: qui dicuntur terni: z terni in singulis cõfessionibus ad honorem sancte trinitatis. fo.278.la.2

Q predicti nouem psalmi dicẽdi sunt terni z terni per singulas triuin decadarũ (deest antecq̃ decade persoluantur: z ad vltimum fiat commemoratius individue trinitatis: post trigita. s. modulationem psalmorum. fo.279.la.1

Q fiducia ad persoluendum in illo ponẽda est: qui se promittit complere in nobis: (haud dubium:) quod in temporibus istis dicit per Zachariam inter cetera. In die illa queram conterere omnes gentes z c. z effundam super domũ Dauid spiritum gratie. fo.279.la.1

¶ Explicit Tabula Tertij Libri Psalterij decacordi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Explicit Tabula in expositionem super Psalterium decacordum per Abbatem Joachim illustratum. Venetijs in Calcographia Francisci Bindoni ⁊ Maphei Pasyni socionum impressum. Expensis vero heredum q. D. Octauiani Scoti ciuis Modoetiē sis: ac socionum. Anno salutifere incarnationis. M. D. xxvij. Die vero. xvij. mensis Aprilis.

¶ Cautiqz est pōtificis priuilegio. S. D. N. Clemētis diuina prouidētia Papae. vij. Librū hūc non amplius impressum: quos dicti heredes. q. d. Octauiani Scoti iprimere ⁊ sua idustria ⁊ opē i lucē ponere fecerūt. Nemo alius iprimere: aut iprimi facere, pcuret: sub penis ⁊ cēsuris: de qbus in dicto priuilegio late constat: quod quidem priuilegiū ad oēs gētes: populos: ⁊ ciuitates: vbi xpi nomē veneratī locū habere voluit: vt in eo patet.

SOCIETATIS JESU BIBLIOTECA DEUSTO

Registrum huius operis

A as bb cc dd A B C D E F G h J K L M N O P Q R S T U X Y Z AA BB CC DD EE FF GG HH JJ KK LL MM NN OO.

A dd DD Duerni. Ceteri alij quaterni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

[illegible]
Duerni. [illegible]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca